DE IVRE
ACADEMICO
SELECTAE QVAESTIONES
THEOLOGICÆ MORALES, IVRIDICÆ, HISTORICÆ, ET POLITICÆ.

De Academiis, Magistratibus, Collegiis, Professoribus, Candidatis, et Scholasticis.

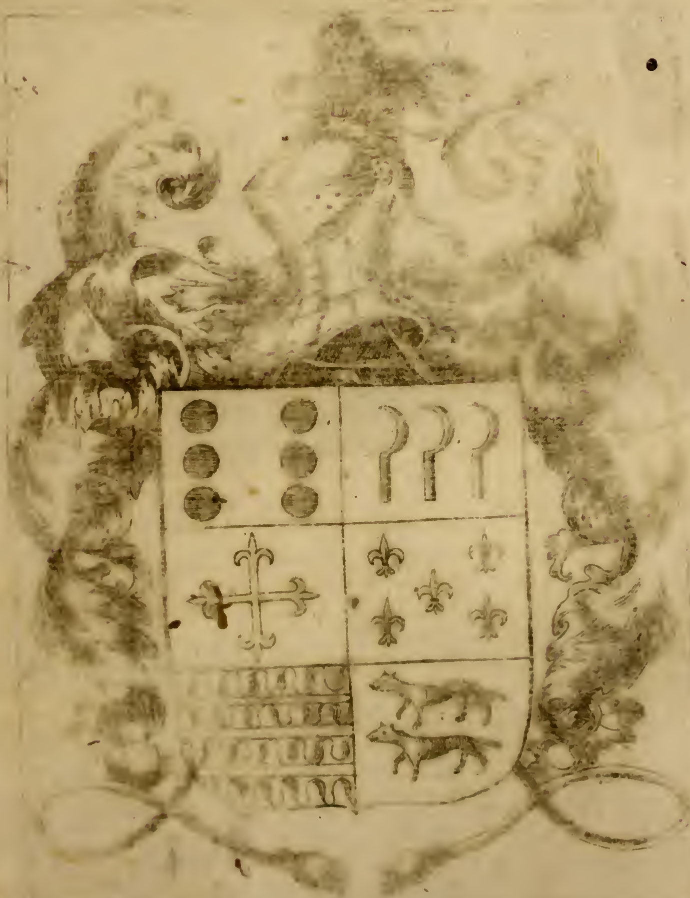
CVM APPENDICE DE ACADEMIARVM, AC STVDIOSORVM IVRAMENTO defendendi Immaculatam Conceptionem DEIPARÆ.

Authore Patre ANDREA MENDO Locruniensi è Societate IESV in Prouincia Castellana, apud Supremum Sanctę Fidei Senatum Censore, ac in Salmanticensi Collegio Theologię Scholasticæ, & Sacrę Scripturæ Professore.

SALMANTICÆ. CVM PRIVILEGIO;
In Typographia IOSEPHI GOMEZ DE LOS CVBOS *Anno* 1655.

Del Uso de Fr. Ant.º Melgarejo Religioso indigno de Nro. P. S. Fran.co Prov.ª de Andalucia

CLARISSIMO, ET SAPIENTISSIMO

VIRO

DOMINO DON

IOANNI DE SOLORZANO

PEREIRA,

EQVITI IACOBAEO, PHILIPPI IV. HISPANIARVM

MONARCHAE A CONSILIIS

IN CASTELLÆ, ET INDIARVM SVPREMIS

SENATIBVS.

CADEMICVM opus, Vir Clarissime, in tuum sinum spontè dilabitur, & quasi publica voce tibi defertur. Quidquid enim in eo disseritur, Tibi, vt communi omnium Magistro, publico olim Professori, Cathedras moderanti, Doctoratus laurea insignito, scientiarum alumno iugiter & educatori, venustissimè congruit, opportunè conniuet. Vt ergo Academias cogitaui, tibi Litterariũ destinaui laborem, quasi viuidæ cuidam imagini, in qua omnes illæ resplendent: Salmantina præcipuè, cui, & Illustribus eiusdem Collegijs Maioribus non paucæ huius Voluminis paginæ militant. Quippè in illa Iuris vtriusque latices ebibisti, quos postmodùm pleno ore limpidissimos propinares, dum Doctoris ibidem honorem adeptus, Cathedrarum Antecessor, Vespertinam tandem Iuris Cæsarei ad miraculum vsque fuisti moderatus, eos tuis institutis discipulos vbertim erudiens, qui Ecclesiarum, atque Regnorum clauum deindè tenerent. Vnde in te, vt in nobiliori alumno, Salmantinam prosequor Acdemiam; Quin & pars magna tui Togatorum numero inuisceratur, cum Filius tuus, id est, alius ipse, nomine, sanguine, ingenio, &

¶ 1 scien-

ſcientia iam iam tuæ præludente, D. Ioannes de Solorzano Paniagua, Calatrauenſis Eques, in Maiori Archiepiſcopi Collegio purpurea trabea decoretur. Hinc in te vno vtrumque complector; Et ſub Principe Academiarũ Salmantina cæteris omnibus, eorũque præclariſsimis Alumnis ex voto, ex animo indulgeo cultum, impertior obſequium. Felicitas fuit, eum Operi adſciuiſſe Patronum, in quo vno cunctis debitum perſolueretur officium; & meus etiã animus tibi addictiſſimus, tuæque beneficentiæ obæratus per hoc qualecumque gratitudinis ſymbolum reſpiraret, venerationiſque hoc proderet monimentũ, dum Te, veluti Academicorum, ſeu potiùs Academiarũ prototypon meis diſſertationibus præfigo, vt vel ex tanto nomine mutuentur ſplendorem. Nulli profectò non probabitur Mœcenas, ſi non Author arrideat; indè ſaltem aderit plauſus, commendabitur Opus. Quippe tuum nomen gratiſſimè omnium excipitur auribus, inſinuatur pectoribus; Nec aliud frequentiùs Academiæ cũctæ, & noſtri præcipuè Salmantini Profeſſores, & Candidati in ſuis Relectionibus inſonant, ex tuis eruditiſsimis Operibus venuſtum ſibi, ac ſolidũ ornatũ comparantes; & te bono cõmuni natum, Hiſpaniæ decus, ſcientiarũ omnium encyclopediã ſynceris vocibus ingeminant. Nec tuum vnquam nomen nuda verba pronuntiant, cum ea cognomina propria iam tibi, ingentia, & veluti natiua iudicentur, & meritò; nam tua ſunt amplius ea, quæ merueris, quàm illa quæ à progenitoribus comparaueris. *Quod ego titulis omnibus* (vt aiebat in panegyri Plinius) *ſpecioſius reor, quando non trabibus, aut ſaxis nomen tuum, ſed monumẽtis æternæ laudis inciditur.* Et quæ glorioſiora monumenta, quàm ea, quæ ex tuis aureis Scriptis poſteritatem ſuperabunt? In his enim fęcundiſsimo, ac viuaci ingenio, quæcumque diſceptas, euincis: mira eruditione amænas, & ornas: totum Ius Pontificium, Cæſareum, & Regium ad calamum eſt, illudque vbertim in ſingula aſſerta diſpenſas: Authorum, Antiquitatum, Gentium, Morũ defæcata notitia præſtò eſt ſcribenti, vt inſtar miraculi cenſeatur ſelecta vbique cõgeries: Euoluantur tuus *de Parricidio* liber, Vtrumq; *de Iure Indiarum* Volumẽ, *Politica Indorum,* Opuſculum *de Muneribus honorarijs, Emblemata Regio Politica,* aliaque ſimilia, quibus diſciplinas omnes tuo irriguo ſudore creuiſſe conſtabit. Etenim non vna incluſus meta Iuriſprudentiam dumtaxàt illuſtras, ſed floridæ quęque, Politica, Philoſophica, Vrbana, adeò emunctè expendis, diſceptas, exornas, vt ſingula ſolùm profiteri videaris. Diceret tibi Auernorũ Epiſcopus *lib. 4. epiſt. 3. Cui moris eſt, de ſingulis artibus cum ſingulis artificibus philoſophari; quique, ſi ſors exigit, tenere non abnuit cum Orpheo plectrum, cum Æſculapio baculum, cũ Archimede radium, cum Euphrate horoſcopum, cum Perdice circinnum, cum Vitruuio perpendiculum; Quique nunquam inueſtigare deſtiterit cum Talete tempora, cum Atlante ſydera, cum Zeto pondera, cum Chryſippo numeros, cum Euclyde menſuras. Ad extremum nemo ſæculo meo, quæ voluit affirmare, ſic valuit; ſentit vt Pythagoras: diuidit vt Socrates: explicat vt Plato: implicat vt Ariſtoteles: vt Æſchines blanditur: vt Demoſthenes iraſcitur: vernat vt Hortenſius: æſtuat vt Cethegus: incitat vt Curio: moratur vt Fabius: ſimulat vt Craſus: diſſimulat vt Cæſar: ſuadet vt Appius: perſuadet vt Tullius.* O monſtrum ſine labe decens! O quàm in te nihil natura, nihil ſollertia peccauit! Hoc eximiæ tuæ ſapientiæ lumen, quo cæteros perfundis, nobile à Salmanticenſi Academia deſumpſit exordium; Et, ſicut elaborata chryſtallus, aut æmuli generoſitas vitri, obiecta Soli conceptos in ſe radios inflammat, quos deindè tanto feruore tranſmittit, vt quondam integra claſsis hoc exarſerit Archimedis incendio; ſic, dum Salmanticenſe Lycæum, inſtar Solis, ſuo te penitùs ſplendore luſtrauit, in ardentiſsimum tu lumen igneſcens, ac eruditę opulentiæ contemplationis exæſtuans, Orbi præluxiſti, & in aliorum ingenia tranſmiſiſti inſtituta præclara, indeque non abſimilibus

ſcien-

Scientiarum radijs exardent. Ergo ex Salmantino Theatrō olim Limensis Senatus te Iudicem amauit, vt vtraque Solis meta stuperet ad tuæ doctrinæ ingeminata prodigia, & ouans Astręa de tanto sibi gratularetur Alumno. *Assumptus es* (verba sunt dicta Traiano) *in laborum, curarumque consortium; Nec te læta, & prospera stationis istius, sed aspera, & dura ad capessendam eam compulerunt.* Ibi vel liuor ipse fatebitur, enituisse nullum, qui publicis vtilitatibus impensiùs studuerit, quàm tu ipse immemor omnino tuarum. Nec enim aliud ardebas enixiùs, quàm vt Hispanum Imperium iustitia vallatum perpetuò floreret: amplissima indefessi laboris præmia ratus, per omnes ingenij curas, mentem, & animum, teque totum communi fęlicitati consumere. Quanta in Indico Orbe peregeris, quàm syncera in illo encomia te maneant, nequeunt breui pagina claudi. Fallor, nisi ibi te delineauit Ennodius; *Fecit magnitudo vestra, vt sui memoria nusquam silentij torpore languescat. A vobis radicem sumunt instituta sapientiæ, per vos informata feruntur. Vos ingenui testimonium sanguinis: vos materia pudoris. Per vos, quod benè cor dictauerit, lingua proloquitur. Ad inuestigandum iter iustitiam præbetis, dum oppressum dumetis callem purgatis. Deo proxima res est, vestro infusa beneficio, dum gratia cunctis, salua stemmatum veritate præstatur. Vos instrumenta memoriæ. Vos causa pietatis. Vobis ducibus, quæ per vsum subripiuntur, dediscuntur scelera, vt bona discantur.* Dolebat tamen Hispania nostra, Te, cui vnus illustrandus non suffecerat Orbis, à se genitum sibi ipsi tandem non vindicari; & tot suffragia, quot capita in tui amorem conspirauere certantia. Cunctorum spes auida temporum sortes increpabat inertes, nec tibi vlteriùs libertatem faciebat cunctandi; &, dum integerrima summa tuæ mentis vulgaretur specimē, Te eximiæ fęlicitatis exambibat compendium. Votis communibus fuit indultum, dum ad Consilium Indiarum Supremum primò Fiscalis, deinde Senator assumptus, demùm in Regium Castellę adscitus Tribunal, omnem de te expectationem expleuisti; cum omnium oculi cuncta in te maxima fuerint iucundè mirati, Genium, Indolem, Expeditionem, Iudicium, Experimentum, & quidquid in optimo Consiliario optamus homines, & Superis placet. Ardua plura à nostro Monarcha Philippo IV. consuleris: ab alijs etiam doctissimis, velut Delphicum oraculum, adiris, vt in securitatē, & lucem prodeant, quæ ancipiti caligine obtenebrantur. Sed (proh dolor!) infirma aurium valetudine præpeditus, in Emeritorum exorasti classem adscribi. At hæc velut comunis infausta sors ferè fuit fortunata, cum non exigua fęlicitate compensetur; Quippe à publicis, & forēsibus Tibi negotijs vacat, vt totū Te libris assiduo insumas conatu, nouaque Commentaria, præter alia Opera, Hispanis Legibus pares, quæ, vt sunt cunctorum in votis, sic ad publicam vtilitatem ingenti plausu excipientur. *Ad tuas aures* (vt affatur Panegyristes) *obstructus est aditus; quo euenit, vt tibi cum plurimum pro tuis, tum pro nostris moribus debeamus.* Et quem tuæ indolis candidi mores non alliciant vltroneū? Nullus in te efformis pullulat næuus: nulla labis tumet audacia: ambitiosa cupiditas nulla superbit: nullus superbiæ fætus effruticat; nec tuos conatus ignauiæ rubigo deflorat. Te dotum animi inundat Occeanus, qui dispersus in alios gratanter irrorat. Totum pectus virtutum occupauit amor: diuinis imperijs sedulus præstas obsequia, & ad diuina intentus id agis, vt suprema dies te deprehendat vita plenum, & abire paratū. Tuæ domus penetralium amator, si humanitatis officia non adigant, te ipsum contines, & quod studia tibi tempus permittunt, altioribus ministerijs impendis. In egenos propensus cogis diuitias non fastui inseruire, nō ambitioni famulari: ditior sanè, quia alios ditare assueuisti. Hoc filo tuę vitæ stamē texitur: nec dignaris, aliquid felicitati tribui, cū possint dari cūcta virtuti. Hæc te nobilitate eximia donassent, quamuis nō reddidissent natalia præclarū, & viuida

¶¶ ea

ea stemmata posteris sęculis longissimè sufficerent, nihilque sibi à succedente rerum serie timerent; Sed adhuc tibi plurima certauit Nobilitas, & ab illustri familiæ propagine demissus tibi sanguis generosissimè feruet. Solorzanorum in Burgensibus montanis insignem, claram, & antiquam originem, Principum olim reuerenti familiaritate, Diplomatum, ac priuilegiorum Regiorum subscriptione, & confirmatione: Nobilium asseclarum, ac ad nutum obsequentium multitudine illustrem, (de quo plura extant aperta monumenta, & testimonia inconcussa,) silentio meliùs extulerim, ne gloriæ substraham, quod verbis inuidero; Nec enim ampliùs serena cęli facies syderibus vibrat, quando liquida noctis tempestas astrorum explicat acies, quàm omnibus affulgent Tuorum toga, & Marte strenua monumenta, quoties pulcherrima euoluuntur Insignia Gentis. Numeros superant, qui ex illis nomen dedere Militijs Equestribus, ac intra tuos domesticos Penates quinque fuerunt eis ipsis adscripti; &, cæteris superstitibus, vnus dumtaxàt desideratur, charissimus tuus Gnatus Don Gabriel de Solorzano Paniagua, Almæ Ecclesiæ Placentinæ Decanus, qui (fas sit dicere) cœlum syderibus auxit, fato præcoci raptus. Indè tua generosa Domus cùm nobilissimis Hispanię Familijs per alternos Hymenæos inuicem maritata ad ęternitatem conspirat. Verùm hæc meum rudem, & incomptum non emendicant stylum. Ad Te redeo. Tibi opus sacro. Et quia à tua modestia, quæ fatigatur encomijs, non licet panegyridis ire per campos, hic sistam, licèt non fecerim satis oficio, & affectui. At Statij verbis epistolam claudam.

Quare age, si Cereri sua dona, merumque Lycæo
Reddimus: & diues prædæ, tamen accipit omni
Exuuias Diana tholo; captiuaque tela
Bellipotens: Nec tu (quando tibi maius inhæret
Eloquium, fandique opibus sublimis abundas,)
Sperne coli tenuiore lyra. Vaga cingitur astris
Luna, & in Oceanum riui cecidere minores.

Viue: Vale, Tuis, Hispaniæ, Orbi. Salmanticæ. Die 31. Iulij, anno Salutis 1654.

ANDREAS MENDO.

DOMINI

DOMINI DON CAROLI REMIREZ de Arellano Tellez-Giron, Equitis Iacobæi, in Maiori Ouetenſi Collegio Togati, Iuris Pontificij Veſpertinæ Cathedræ in Academia Salmanticenſi Anteceſſoris, Cenſura, & iudicium huius Operis, ex Decreto Ordinarij Salmantini.

DELEGATIONE D.D. Ioſephi de la Serna, Maioris Archiepiſcopi Toletani Collegij Rectoris, Salmanticenſiſque Diœceſis Vicarij Generalis, libenti, auidoque animo perluſtraui Librum *de Iure Academico*, dextro rei litterario auſpicio productum à R.P.M. Andrea Mendo, è Societate Ieſu, Supremi Sanctę Inquiſitionis Senatus Cenſore, & iam olim in Collegio Salmanticenſi Cathedrarum Theologiæ Scholaſticę, & Scripturæ ſacræ digniſſimo Anteceſſore. Opus ſanè omnigena doctrinarum maturitate probatum, & vel ab Authoris nomine probatiſſimum; cuique parta per Libros magno glorię cenſu nuper editos, fama, celebritatem, & plauſus tum huius inclytæ Academiæ, tum Orbis propemodùm vniuerſi deſpondent. Quin & principem ſibi laudem, ac publicas Hiſpaniæ grates ab vniuerſitate Tractationis inter tot Academici Iuris Scriptores ideò promeretur, quòd nullus ex veteris, aut nouioris ſapientię penu eam hactenùs abſoluerit pro dignitate, vel perduxerit ad phaſim. Vni, aut alteri illuſtrando membro ſinguli impenduntur; integrum verò corpus nullibi iuſto circulo complexum, niſi in huius Libri lacertis animaduertitur. In Libros, & Queſtiones dimembratum ita ſapienter, & venuſtè reducitur ad congeriem, vt ex ordine per Authoris dexteritatē idē, quod in alijs libris ex improbo labore, conſequaris. Scita, & vulgata, prout res poſtulat, ex præcipuis Doctorum, Iuriumvè fontibus facilè deriuat, & expedit faciliùs. Dubia verò altiorem indaginem emerita, ſollerti primùm, & ſedula diſputationis lance perpēdit: deindè matura iudicij deliberatione doctè reſoluit. Inuium, & inacceſſum Interpretibus plurimarū diſceptationum iter ſæpè fœliciter ingreſſus inoffenſo pede progreditur: & nondum hucuſque exagitata, fortè nec excogitata, viuida, & vegeta mentis acie circumſpicit, acrimonia ingenij ſagaciter perſequitur, &, qua pollet, vberi doctrinæ facundia redigit in quadrum. Denique Opus publica luce digniſſimum, & Academicæ expectationi debitum iudico, cum nihil in eo bonis moribus, Orthodoxæque Fidei non ex aſſe congruum, pluraque ſub vmbra hactenùs delitentia nouis ſplendoribus ad Forum, & Polum (ita ſpero) profuturis illuſtrata, & omnia tā Eccleſiæ, quàm Reipublicæ vtilia liceat reperire. Sic ex animi ſententia cenſeo. Salmanticæ. In noſtro Maiori Sancti Saluatoris Ouetenſi Collegio; die 13. Iulij; Anno Chriſtianæ ſalutis 16[illegible]

Don Carolus Remirez de Arellano
Tellez Giron.

LICEN-

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Licenciado Don Ioseph Antonio de la Serna Rector del Collegio Mayor del Arzobispo de Toledo, de la Vniuersidad de esta Ciudad de Salamanca, Prouisor, y Vicario General en ella, y su Obispado por su Señoria el Señor Don Pedro Carrillo de Acuña por la gracia de Dios, y de la santa Sede Apostolica Obispo de esta dicha Ciudad, y Obispado, del Consejo de su Magestad, &c. Por el tenor de la presente, por lo que à Nos toca, damos licencia, para que se pueda imprimir el Libro intitulado *de Iure Academico*, compuesto por el Padre Andres Mendo de la Cõpañia de IESVS Rector del Colegio Irlandes de esta dicha Ciudad; atento, q̃ de la censura del Licenciado Don Carlos Remirez de Arellano Cauallero del Orden de Santiago, Colegial Huesped del Colegio Mayor de Ouiedo de esta Vniuersidad, y Cathedratico de Visperas de Canones della, Nos consta, no tiene cosa contra nuestra Santa Fe Catholica, y buenas costumbres, antes serà de mucha vtilidad, y prouecho, el que se imprima. Dada en Salamanca à trece dias del mes de Iulio de mil y seiscientos y cinquenta y quatro años.

Licenciado D. Ioseph Antonio de la Serna.

Por mandado del Señor Prouisor de Salamanca.
Bartolome Fernandez Montojo.

FACVLTAS R. PATRIS MICHAELIS DE ARBIZV Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Castellana.

EGO Michael de Arbizu Prouincialis Societatis IESV in Castellana Prouincia, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodùm Patre nostro Gosvvino Nikel Præposito Generali, facultatem facio, vt Tomus, qui inscribitur *De Iure Academico* à Patre Andrea Mendo nostræ Societatis Theologiæ Professore compositus, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. In Collegio nostræ Societatis Pontebedrensi die 23. Octobris; Anno 1654.

Locus sigilli. *Michael de Arbizu.*

CEN-

CENSVRA D. DON PETRI DE VELASCO, PROTONOtarij Apostolici, à Sacris priuatis Potentissimi Regis nostri Catholici, & Regiæ Capellæ Iudicis Ordinarij. Ex commissione Supremi Castellæ Senatus.

IVSSV Supremi Senatus Librum, cui R. admodùm P. Andreas Mendo è Societate IESV titulum fecit *De Iure Academico*, qua potui diligentia, perlegi. Neque in eo quidquam vel bonis moribus aduersum, vel à rectæ Fidei tramite deuium, offendi; quinimò omnia adeò pietati, & veræ, solidæque doctrinæ respondēt, vt nefas fuerit, hoc in dubium quoquo modo reuocare; satisque celebris Scriptor, editis nunquam intermorituris in Bullam Cruciatæ Commentarijs, doctis pariter, & laboriosis, illustrior magis, magisque fiat hoc viuidæ mentis fœtu; quo sparsa longè, latèque sui nominis gloria Litteratorum omnium nouum plausum in dies adipiscatur. Quotus quisque enim ex illis, queis meliore luto finxit præcordia Titan, statim ac vestibulum Operis conspexerit, auidè non arripiet tanti Doctoris nouas, & secundas curas, certus, nihil ab eo elucubratum iri, quod summo studio, & doctrina expolitum non sit? Eriguntur animi, quibus lux aliqua litterarum affulsit, quoties vno in Volumine, nec mole graui, etsi rerum vbertate, & copia plenissimo, totius Scholasticæ doctrinæ penus promitur, & Academiarum Politica, Iuridica, Theologica, & absoluta disquisitio exhibetur. Opus votis omnium concupitum, & à nemine tentatum; tantum abest, vt à quoquam fœliciter perfectum fuerit; Nam ex oraculo Plinij, quidquid non est peractum, pro non inchoato habetur. Et nec spe, aut expectatione sua excidet, quisquis Scriptoris, & Operis amplitudine excitatus penitùs hunc eloquentiæ, & doctrinæ thesaurum introspexerit. Non enim solùm Salmaticensem publicam Scholam, toto Orbe decantatam, omnium Artium, & Scientiarum diuitijs exornat floriferis, vt apes in saltibus omnia libant, verùm & cursim historicam facem prælucet illustrandis cæteris per Europam celebratissimis Academijs, quarum originem, progressum, & statum breuioribus lineis depingit, vt hac veluti libatione deindè nobilissimo huic nostro Scientiarum Theatro totus insistat, quod iure vocare possit Athenas Hispanas; nam quod de Græcia Athenæ, rectiùs de Academia Salmātina vsurpes, quam maiorum gentium Politici agnoscunt Hispaniæ nostrę præsidium; decus Musarum: Mineruæ sedem: Ecclesię seminarium: status publici columen: & demùm omnigenæ sapientiæ, & pietatis Officinam; ex qua tanquam ex forte, publica, & priuata fœlicitas, non secùs ac ab Apollinis capillis, distillat, saporq; virtutis in omnes Reipublicæ partes diffunditur. Habēt igitur iam omnium Artium Professores, & Magistri, quod tot retrò sæculis expetiuerunt, nec vnquam omnino ex parte illis frui datum est, Iuris Academici omnimodam suppellectilem, quam hoc Libro in publicum commodum emittit Theologus, Iuris peritissimus, inter Azorios, Sanchezios, Molinas, & alia magna Societatis IESV Nomina censendus; pari enim cum illis dexteritate reserat, & quæ ad efformandos mores, ac sacratioris Theologiæ arcana educenda cōferunt, & mysteria, quæ in penetralibus Iuris publici, & priuati, tàm sacri, quàm profani abdita iacent, solùmque Iurisprudentiæ Mystis patent; vt in posterum & qui in Fori strepitu versantur, & qui in puluere Scholastico decurrunt, discecandis huiusmodi nodis non alio gladio opus habeant; cum hic non tam Liber, quàm Bibliotheca, omnia cumulatissimè suggerat, quæ implicatissimis in re Scholastica soluendis quæstionibus, & quæ hucusque doctissimorum ingenia exacuerunt, abundè sufficiant. Sic censeo. Madriti, die 20. Septembris, anno 1654.

Licenciatus Don Petrus à Velasco.

SVMA

SVMA DEL PRIVILEGIO.

TIENE priuilegio el Padre Andres Mendo de la Compañia de IESVS, ò quien su poder tuuiere, para imprimir este Libro intitulado *De Iure Academico* por tiẽpo de diez años, con prohibicion, que nadie lo pueda imprimir sò las penas contenidas en el dicho Priuilegio, como mas largamente consta de su original, despachado en el Oficio de D. Ioseph de Arteaga Cañizares Secretario de su Magestad; su fecha à quince dias del mes de Octubre, de mil y seiscientos y cinquenta y quatro años.

ERRATA.

PAG. 11. col. 1. lin. vlt. protrexit, dic petrexit, p. 13. c. 1. l. 37. renuntias, dic, renuntiãs, ibi col. 2. l. 53. pro, dic per, p. 16. col. 2. l. 13. Santillana, dic Santaella, p. 17. col. 1. l. 27 Offensis, dic Oscẽsis, ibi l. 37. solet, dic soleat, p. 23. c. 2. l. 14. dele eiusdẽ, p. 32. col. 2. l. 24. nim, dic enim, p. 37. col. 1. l. 7. aliqua, dic aliquo, p. 39. col. 1. l. 39. dostremo, dic postremo, p, 40. col. 1. l. 29. obij, dic obijt, p. 41. col. 1. l. 45. qutuaor, dic quatuor, p. 42. col. 1. l. 1. sunt, dic est, p. 53. col. 1. l. 32. pręectum, dic prælectum. p. 55. col. 2. l. 41. Collegijs, dic Collegis, pag. 63. col. 2. l. 52. nequeur, dic nequeunt, p. 74. col. 2. l. 50. praxim, dic praxis, p. 81. col. 1. l. 42. Romane, dic Romani, p. 85. col. 2. l. 16. aliquem, dic aliquos, p. 89. col. 1. l. 14. Gradum, dic Graduum, ibi l. 25. pauperate, dic paupertate, p. 90. col. 1. l. 39. dimanant, dic dimanat, ibi col. 2. l. 52. nuila, dic nulla, p. 100. col. 1. l. 18. Cardiles, dic Cardinales, p. 101. col. 2. l. 34. animadrto, dic animaduerto, p. 102. col. 1 l. 5. acceptione, dic acceptatione, p. 104. col. 2. l. 54. omnipotẽti ins, dic omnipotentis in; p. 109. col. 2. l. 4. obseraut, dic obseruat, p. 114. col. 2. l. 48. territoribus, dic terroribus, p. 120. col. 2. l. 49. Aduocatus, dic Aduocatos, ibi l. 52. Illas, dic illas, p. 128. col. 1. l. 52. conuocentur, dic conuocari, p. 144. col. 2. l. 34. ff. dic §. p. 57. col. 1. l. 8. alia, dic aliæ, ibi l. 9. aliæ, dic alia, ibi l. 32. illa, dic vlla, ibi col. 2. l. 2. soliorem, dic solidiorem, pag. 164. col. 2. l. vit. postmod inũ, dic postmodũ in, p. 189. col. 1. l. 5. ipsorum, dic ipsarum, pag. 194. col. 2. l. 47. quis, dic qui, p. 195. col. 1. l. 17. edictum, dic dictum, p. 208. c. 1. l. 21. dele huic, ibi l. 22. detrimanto, dic detrimento, p. 224. col. 2. l. 3. ipsa, dic ipse, p. 227. col. 1. l. 1. prohibetus, dic prohibitus, p. 231. col. 2. l. 50. hi, dic his, p. 249. col. 2. l. 14. mutione, dic mutatione, ibi l. 23. nque, dic neque, p. 272. col. 2. 45. supplici, dic supplicij, p. 274. col. 2. l. penult. Preditum, dic Peditum, p. 276. col. 1. l. 25. hunc, dic huc, p. 278. col. 2. l. 13. serminario, dic seminario, p. 281. col. 2. l. 50. præstitit, dic præstiti, p. 282. col. 1. l. 23. dele uis, p. 288. col. 2. l. 5. subi, dic sub, p. 294. col. 2. l. 30 & si, dic si, p. 299. col. 2. l. 46. Etenim, dele, & dic Alia in Cathedra Philosophiæ naturalis. Etiam, p. 312. col. 2. l. 52. instare, dic instaret, p. 327. col. 1. l. 34. alo, dic alio. p. 343. col. 2. l. 2. communionem, dic communiorem, p. 348. col. 2. l. 25. si, dic sic, p. 367. col. 1. l. 45. Athneæo, dic Athenæo; p. 376. col. 2. l. 55. incantatione, dic incantatio, p. 379. col 1. lin. 42. ab es, dic ab eo, p. 384. col. 1. l. 20. eitam, dic etiam, p. 395. col. 2. l. 37. docat, dic doceat, p. 505. col. 2. l. 1 Episcopus, dic Episcopos, ibi Marians, dic Mariana, p. 426. col. 1. l. 45. Conceptionis, dic Conceptioni, p. 427. col. 1. l. 9. opera, dic opere, p. 421. col. 2. l. 17. dhuc, dic adhuc, p. 436. col. l. 1. resecert, dic refert.

Liber hic inscriptus *De Iure Academico*, demptis his erratis, respondet suo originali. Datum Matriti die 29. Maij, anno 1655.

Doct. D. Franciscus Murcia de la Llana

SVMA DE LA TASSA.

TASSARON los Señores del Consejo Real este Libro intitulado *De Iure Academico* compuesto por el Padre Andres Mendo de la Compañia de IESVS à cinco marauedis cada pliego, y à este precio mandaron, se vendiese, y no à mas, como consta de la certificacion, que dello dio Don Ioseph de Arteaga Cañizares Secretario de su Magestad; su fecha à 15. de Iunio, de mil y seiscientos y cinquenta y cinco.

DOCTORIS

DOCTORIS DON ANTONII GRAÑA, ET NIETO, in Salmanticensi Academia Primariæ Iuris Pontificij Cathedræ Moderatoris, ac in Collegio Doctorum Sacrorum Canonum Decani, Regis à Consilijs in Gallæciæ Senatu. Spontaneum de hoc opere iudicium.

NOBILISSIMAM Operis de Iure Academico Tractationem vidi, suscepi, non inuitus toto mentis conatu perlustraui, sed suauissima quæstionum aura allatus, velut totam Arabiam spirantem, sum odoratus. Hunc sanè omnigenæ eruditionis fasciculum emunctæ naris Proceres odorentur, cernant, euoluant; eòque gratiùs, quò eis Authorem lubet proferre R. Patrem Andream Mendo è Societate Iesu, Theologiæ, & sacræ Paginæ per plures annos Professorem, & pro Supremo Sanctæ Fidei Tribunali Censorem; Virum optimum, sapientia, nitidum cultu insignem, in nostra Academia procreatum, quem noster animus indicat, & viuidiùs hoc Opus magnum, & rarum demonstrat. In opere, & Authore vidisse dicam totam Academiam. Verius, & vberius testimonium hoc est, quàm illius Antiphanis, qui Philosophum illustrem plurimo verborum ornatu commendans, addidit; *Sed quid necesse est plura dicere? Ipsam video Academiam.* Gratulationis officium omnes Academici tanti Operis Scriptori tenemur persoluere pro eximio in publicam rem collato beneficio. Nec solùm ei è Musarum penetralibus, ex sede Mineruæ laurus deducta adaptatur, sed pro hoc & alijs eximijs laboribus, pro moribus castis, pro actibus strenuis, celsioris loci præmium debetur. Triumphalia serta quis negauerit? Nullus. Nec Cæsares, nec Pontifices: quorum rescripta, & decreta miro ordine thesaurizat, exponit, & cõponit. Nec Academiarum Theatra: quarum mores, & honores, vt æternùm glorientur, recti custos, imitator honesti, ad viuum obseruat. Princeps ergo in orbe, Salmantina nostra, strenuissimo Oratore, ac Scriptore, vtpotè dilectissimo alũno cõgaudeat, Dijs, hominibusq; plaudentibus, id est, Magistris in sacra Sophia, & in vtroque Iure Doctoribus. Vos scientiæ Principes, & altores sapientiæ *Laudabile Heraclyti dictum monet; Introite, nam & hic Dij sunt, id est, quæstiones, ex quibus omnia arcana mysteria Vniuersitatum licebit haurire.* Tu carpe lauream, & ad Hispaniæ decus, susceptum perfice munus; Tecum Martialis alloquitur *. lib. 1. Epigram 70.*

Ede tuos tandem populo, faustosque libellos,
Et cultum docto pectore profer opus.
Quod nec Cecropiæ damnent Pandionis arces,
Nec sileant nostri, prætereantque senes.
Ante fores stantem dubitas admittere famam,
Teque piget curæ præmia ferre tuæ?
Post te victuræ, per te quoque viuere chartæ
Incipiant.

Salmanticæ, in Musæo nostro, firma manu hæc fęedera faxo. Die 20. Iulij, anno salutis 1654,

Doctor D. Antonius Graña & Nieto.

DOCTO

DOCTORIS DON PETRI VIRTO DE LEZAMA, Primariæ Cathedræ Iuris Cæsarei in Salmantina Academia Antecessoris, de hoc Opere familiaris, ac vltronea epistolaris censura.

PERLEGI lubens Tractationis huius non summa dumtaxàt Capitum fastigia: (vt est Censoribus familiare, qui sine delectu cēsent;) minutiora perlegi, si quæ grandia non sunt in hac sparta litteraria, pellectus rei seria, & venusta varietate, quæ nuncupari meritò debet illicium oculi, delicium ingenij. Ius Academicum sollerti, & erudita speculatione lustratur, imò perlucido illustratur hocce Commentario. Opus sanè à nullo antè pro dignitate discussum, etsi ab aliquo, perfunctoriè; vnde iam obscuris præfulget lux ab vnico Sole. Miratus sum, fateor, doctrinam tuam, proprio semper amne perfusam, neque alio genere aquarum solitam clarescere, quàm quas ipse proprius, & domesticus aduexit labor, securus Poli, nec indigus venti, externæve mercis, aut Iouis, vt de Nilo sentiunt Plinius *in Panegyric. ad Traianum*, & Claudianus *in Epigrammat.* Stillarunt interdum in casum, roris instar, Interpretes Academiarum Iura, sed tam leuiter, vt vix ad frūctum sufficeret; omia tamen irriganti orationis tuæ debentur fluuio. Desiderabat Academia nostra, aliarum omnium consensu Princeps, de Iure suo Dissertatorem, & iure optimo desiderabat; verecundum enim erat, à nullo ei suū rependi ius, quæ omnibus Iura dat, & Leges; alto fuerat inuoluta silentio debita Salmantinis Professoribus gratitudo; quousque fati beneuolentia ex asse debitū eleganti Musarum fœnore persoluit. Lector, quisquis es, nihil Author reliquit intactum, quod quadantenus valeat Academiam, & eius Scholares concernere, siuè ad Forum, siuè ad Polum. Omnia iudicij pondere librat: emunctè examinat: dextrè, & doctè resoluit. Scholarem depingit perfectum, scholasticæ disputationis ideam ad virtutis reuocans praxim. Nec calamus Religiosi Viri, effrænandis prauis iuuentutis moribus dediti, inter acriora ingenij certamina destitit ab instituto. Magnus es vir. *Sed vnde scio* (dicebat Seneca *de Prouidentia*) *si tibi fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis.* Ad exhibendum si tecum agamus, excipies de recondita Theologiæ Scholasticæ, & Moralis scrutatione, de sacræ Paginæ notitia, de exquisita Patrum lectione, de Iuris elimata scientia; nec exceptio vlla replicatione elidetur. Vir tandem ad omnia, raro syderum influxu, natus; quem effigiauit Claudianus *in Consulatu Manlij Theodori;*

Et vitæ pars nulla perit; quodcumque recedit
Officio, incumbit studijs, animusque vicissim,
Aut curam imponit populis, aut otia Musis.

Vale. Salmanticæ, die 18. Octobris, anno salutis 1654.

Doctor Don Petrus Virto de Lezama.

LECTO-

LECTORI,

Operis ratio, & methodus.

ER plures versatus annos in Academijs, præcipuè in Salmanticensi, cæterarũ Principe,& toto terrarum Orbe celeberrima, varia,ac frequẽtia dubia occurrere notaui,tum circa Academias, & earum Senatum,Magistratuumque iurisdictionem,ac eius vsum,tum circa Professores,Candidatos,& Studiosos litterarum, quorũ plura, etsi dispersa apud Authores reperiantur,tamen nec in vnum collecta,nec pro dignitate discussa,nec ea omnia,adhuc diuisim agitata,inueniuntur.Decreui ergo hunc elucubrare Tractatum,in quo Historicè, Politicè,Moraliter,& Iuridicè,cuncta complector;Rem,credo,totam exhausi,quin aliquid non libatum omittam; Etenim quæstiones omnes,de quibus esse solet controuersia,& cæteras alias,quæ incidere possunt,pluresq;à me excogitatas,congessi,vt facilè deinceps præ manibus habeatur,quidquid & pro conscientiarum exoneratione,ac medela,& pro foro externo desideretur.Opus,quà potui,claritate,ac breuitate confeci, vt nec volumine molestũ, nec obscuritate euaderet iniucundum.In tres libros diuisi materiem;In primo ea dirimũtur,quæ ad ipsas Academiarum Cõmunitates,seu Senatus,eorumque Superiores,ac Iudices, & Collegia attinent;In secundo,quæ ad Magistros, Doctores, Togatos, Professores,ac Candidatos;In tertio,quæ ad Scholasticos, litterarum Studiosos,spectant.Labor quidem Confessarijs, Theologis,ac Iurisprudentibus valdè vtilis;nec dumtaxat his,qui in Academijs versantur,sed & quibusvis alijs,qui litteras docent,vel edíscunt.Improba sollertia, accurata meditatione, ac Authorum lectione quæstionibus satisfacere curaui; Virosque Sapientissimos in vtraque litteratura frequenter consului. Optarem, vt ea benignitate,qua meus super Bullam Cruciatæ tomus ab omnibus fuit exceptus,& hoc etiam exciperetur opus,in quo mei iudicij minimè tenax à quoque doctiori gaudebo emendari. Id pro Indice rerum aduertas,vt faciliùs euoluatur tractatus, solùm ap-

poni librum, & numerum; nam sub vnoquoq; libro omnes quæstiones vno numerorum cõtinuo filio texuntur. Duplicem præfigo Indicem: alium Quæstionum; alium Rerum; hic ad Operis finem, ille statim nunc in exordio reperietur; vt quisquis eum prælegat, vno quasi ictu totam huius Tractationis materiem per cõpendium calleat. Deinde quia ab Academijs Hispanis, & à pluribus etiam externis, emissum fuit iuramentum defendendi piam opinionem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, idemque emittitur ab Studiosis Gradus litterarios accipientibus, id iuramentũ in Appẽdice post tres libros relatos apposito, explano, & opportunè pro re nata Epilogum fundamẽtorum, quæ pium adeò Mysterium manifestè conuincunt, eiusque proximam suadent definibilitatem, annecto; quod nulli, spero, fore videndũ ingratũ, quin potiùs & pro reipsa, & pro dilucida amœnitate gratissimũ. Deinde, dum quæstionem elaborarem de Collegijs Maioribus Salmãtinis, vtrùm Ecclesiastica, an sæcularia essent, de eaque Viros doctissimos consulerem, ex eis vnus clarissimus D. Alfonsus Vazquez de Prada, tunc Maioris Collegij Sancti Saluatoris Ouetensis Rector, viuidè, acriter, & eruditè contendens, suum prædictũ Collegium esse Ecclesiasticum, esto cætera non essent, epistolarẽ Anæresim iuridicã mihi conscripsit, quã post eiusmodi Appendicem præfixi; tum quia, dum eam quæstionem *in libro primo* exagito, à decisione illius circa Collegium Maius Ouetense abstineo, rem totam ad Doctissimum Virum deferens; tum quia eius Nomine, & Dissertatione Tomus hic redderetur illustrior. Demùm id animaduersum exopto, me fusiùs de Academia Salmanticensi, & de ipsius quatuor Collegijs Maioribus, quàm de cæteris, agere (quod mei muneris, & officij fuisse, suis locis ostendam) sed nihil ferè, dum historica demas, de eis discutitur, quod alijs nõ possit aptari, si quæstionum decisionem dumtaxàt attendas. Attamẽ præter ea, quæ ad Salmantinos speciatim spectant, cætera cũctis Academijs, & Studiosis omnino congruũt. Si verò quidquã historicum de externis Vniuersitatibus à vero discrepet, id non mihi imputandum fuerit, cum Authorum melioris notæ de ipsis dissentium vestigijs inhæserim, nec vlla alia inuestigatione Academiarum in tota Europa vigentium extructio, & claritudo valuerit explorari.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM.

Liber Secũdus, Selectarum, quæstionum, ad Professores scientiarum, Candidatos, & Togatos Academicos pertinentium.

Bul-

Liber tertius. Selectarum quæstionum ad Scholasticos pertinẽtium.

Quæst.

Appendix de voto, seu iuramento, quod ab Academijs, & ab Studiosis emitti solet defendẽdi piã Opinionẽ de Immaculata Conceptione Deiparæ VIRGINIS.

Epilogus fundamentorum, & rationum, quæ solidè, & efficaciter suadent Immaculatam Virginis Conceptionem, eiusq; proximam definibilitatem.

LIBER PRIMVS

DE IVRE ACADEMICO SELECTARVM QVAESTIONVM AD ACADEMIAS, EARVMQVE SENATVM, SVPERIORES, AC IVDICES, ET AD COLLEGIA SPECTANTIVM.

Tribus libris opus hoc de Iure Academico clauditur. Primus continet quæstiones, quæ ad ipsas Academias in communi, atque ad earum Superiores, ac Iudices, & Collegia spectant. Secundus eas, quæ ad Professores scientiarum, & Candidatos Cathedrarum concernunt. Tertius demum illas, quæ ad Scholasticos pertinent. Sic ordo doctrinæ seruatur, totaque materia exhauritur.

Quæstio I. Quid sint Academiæ? quæ earum diuersitas? quę vtilitas?

1 LITTERARVM studia apud Græcos in primis olim effloruisse nulla non Scriptorum pagina declamat. Philosophorum nomen ibi primum auditum celebritatem sibi per orbem comparauit. Illi diuersa cognomina fuere sortiti: vel à Magistro, & doctrina, quam sequebantur; vel à ciuitatibus, in quibus disciplina addiscebatur; vel à locis, vbi sita erant gymnasia; vel demum ab aliquo euētu, aut etiam ab habitu, fastu, seu ignominia. Hinc cognominati sunt Philosophi Elienses, Megarenses, Cyrenayci, Academici, Stoici, Peripatetici, Cynici, Socratici, Epicurei, & huiusmodi alij, ab aliquo ex præfixis capitibus nuncupatione desumpta.

2 Inter reliquas Græciæ vrbes vigebant Athenæ, ibique frequentior erat disciplinarum inuestigatio. Quare & nunc Athenæum vocare solemus ipsam Vniuersitatem; aut etiam gymnasium; quin & Bibliothecam propriam suum vocat quisque Athenæum. Extra ipsam vrbem Athenas locus iacebat nemorosus, in quo scholam instituit Ecademus, & ab institutore denominatione tracta, primaque littera mutata, dicta fuit *Academia*, &, qui in illa disciplinis litterarum incumbebant, *Academici* sunt appellati. Inde ad nostra vsque sæcula nomen idem est deriuatum, quo celebriores scholas nominamus. Et cur potius ab ea Ecademi schola, quam ab alijs Græcorum, vox fuerit emendicata, quæstio est nullius momēti; cum in applicatione primauocum, qualibet conuenientia apparente, pro libito potuerit illa designari; nec incongruè quidem, cum illa schola Ecademi iuxta Athenas litteris celeberrimas extiterit, & absque dubio inter primas Græcorum valeat annumerari.

3 Vocantur etiam scholæ publicæ, celebres, *Vniuersitates*; vel nuncupatione desumpta ab vniuersis scientijs, quæ in eis edocentur; vel, si non omnes scientiæ leguntur, ab vniuersis tamen audiendæ, & ad-

addiscendæ, aliquę tradantur. Apud alias nationes, vt apud Syros, Babylonios, Sinenses, Hæbreos, Ægyptios, Indos, & alios, publica etiam fuere gymnasia, in quibus, iuxta indolem, propensionem, & vtilitatem, litteræ edocebantur, diuersis vbique traditis institutis, & diuerso nomine Scholis indito. Nullibi autem, nec olim intra Romam, dum Orbi dominabatur, litteræ, ac studia effloruere, ac in Academijs, quæ nunc per totam Europã, & Americam vigent, tum docentium eruditione, ac numero; tum discentium frequentia, & qualitate; tum demum scientiarum multitudine, & veritate.

4 Academia ergo est Schola ad litteras publicè edocendas instituta, authoritate Pontificis, aut Principis Supremi erecta, aut confirmata, priuilegijsque munita, in qua gradus in scientijs dispensantur; de quibus gradibus agendum est inferius. Itaque non à quopiam licet erigi Academias, ne priuata authoritate instituantur, indeque occasio detur, vt non ad conseruandam veram religionem, & iustitiam, ac virtutes propagandas, sed potius ad labefactandam Ecclesiam, & vitia disseminanda, gymnasia fundentur. Itaque erigendæ Academiæ ius est penes Pontificem, & Supremos Principes, vt tradunt D.D. *in leg. Deo Autbore, Cod. de veter. iur. enucl.* ac Interpretes communiter. Et quidem Iurisperitis celebre est, gradum Doctoris non posse alicui cõcedi, nisi authoritate Põtificis, aut Principis Supremi, & cum hic gradus in Academijs præstetur, fit, eas, prædicta debere authoritate fulciri.

5 Quod equidem supponit, vt certum, Concilium Tridentinum *Seff. 5. de reformation. capit.* 1. *ad fin.* Vbi iubet institui, aut restaurari lectionem Scripturæ Sacræ in gymnasijs publicis, *Religiosissimorum Principum, ac Rerumpublicarum pietate, & charitate;* quasi non alij, nisi prædicti, & ipse Pontifex queant Cathedrarum regimina publica in Academijs instituere. Imo Athenis lege Sophoclis cautum erat, vt, neque scholæ erigerentur, nec Philosophus quisquam præesset disciplinis, absque authoritate Senatus. Videantur Glossa *in clementin. Dudum, de sepultur. capit.* 2. *de priuileg. in* 6. Tholos. *libr.* 18. *de Republica, cap.* 1. 5. *&* 6. Mandosius *Iur. reg.* 13 *quæstion.* 7. *& reg.* 16. *quæst.* 20 Azo *capit. de professorib. libr.* 12. §. *primo* Petrus Anchoranus *ad capit. cum de diuersis, de priuileg. libr.* 6. Socinus *capit. Quanto, extra de Magistris* Paulus Citadinus *de Iur. part.* 1. Alexander *consil.* 74. Iacobus Middendorpius *tom.* 1. *Academiarum totius Orbis*, *libr.* 1. *capit.* 1. & alij decursu referendi, qui de Academijs, Professoribus, & Scholaribus scripserunt, vt Antonius Posseuinus, Rebuffus, Antonius Perezius, Ioannes Iacobus Frischen, Horatius Lucius, Christophorus Besoldus, & Expositores *Authentica Habita, Cod. Ne filius pro patre, &c.*

6 Hinc constat, aliqua esse gymnasia publica, in quibus plures scientiæ edocentur, quàm in alijs scholis, & tamen has esse Academias, non verò illa; eo quòd in illis nõ detur facultas ad creãdum Bacchalaureos, Licentiatos, Doctores, ac Magistros, sic vero in his, & præterea hę sint erectę, aut confirmatæ, priuilegijsque specialibus munitæ, à Pontifice, aut à Principe Supremo, non autẽ illa.

7 Et quidem non in omnibus Academijs omnes scientiæ edocentur; in aliquibus enim, vt in Salmanticensi, id præstatur; in ea namque Theologia, Scriptura Sacra, vtrumque Ius, Artes, & linguarum notitia traduntur ab omnibus addiscenda; in alijs verò aliquæ dumtaxat scientiæ determinatę præfiguntur. Vnde non omnes Academiæ possunt æquo iure nuncupari studia generalia, si ad scientiarum generalitatem attendatur; sed illę, in quibus omnium scientiarum documenta præstantur; Poterunt tamen minus rigorosè cæteræ etiam vocari studia generalia, quia scientię ibi traditæ omnibus generaliter dispensantur; sicut propter eandem rationem Vniuersitates vocari diximus. Cæterum non eisdem omnino immunitatibus, ac priuilegijs cunctæ Academiæ potiuntur, sed nonnullæ pluribus, ac maioribus, quàm aliæ, iuxta benignitatem Pontificum, & Principum, & iuxta ipsarum merita excellentiora. De quo decursu operis sępius agemus.

8 Vtilitates autem, quæ ex Academijs deriuantur, integer hic tomus recensere non posset, nec vllus adeò hebes, aut barbarus est, qui eas non cognoscat. Et in primis Fides Catholica, & Ecclesia suas habent in Academijs arces, ac munimẽta, quibus se abhæresibus debacchãtibus, ab erroribus, à doctrinis à veritate deuijs, protegũt, ac tuẽtur. In-

Inde Sapientissimi prodeunt viri, qui per totum terrarum orbem sanam, ac veram disciplinam, quam didicerunt, & docuerunt, promulgent; hæreticos redarguant, & conuincant; idololatriam extirpent; Catholicos ad virtutes, ac salutem promoueant. Inde emittuntur, qui suis libris, & scriptis illustrent vniuersum; qui in Concilijs Prouincialibus, & Æcumenicis grauiora fidei, & morum momenta pertractent; qui ad infulas, ad purpuram, ad Sedem supremam euehantur, Ecclesiamque recto, ac sapienti moderamine gubernent.

9 Rursus, cum regna, & Principes, nisi legum, & iustitiæ mænibus vallati, nequeant subsistere, ex Academiarum disciplinis iura populis, gubernatio Regnis, consilia Senatibus hauriuntur. Tota moles Reipublicæ his fundamentis incumbit; In se ipsa omnia ruerent, nisi iustitię leges ea in suo officio continerent. Vita, honor, & diuitiæ hominum sunt inuisceratæ cordibus; ast sine iure, sine legibus, sine iudicibus, nec vita esset in tuto, nec honor in plausu, nec diuitiæ in vsu. Quæ delicta non grassarentur? quod esset præmium virtutibus? quomodo se innocentes defenderent? quæ lites, quæ iurgia possent sedari? Cuncta sanè extremam paterentur ruinam, & miserrima sorte obuoluerentur.

10 Litteras, & arma esse Regnorum columen, munimen, & propugnaculum, nemo vnquam iuit inficias, & litteras adhuc magis interesse, quàm arma, plures declamationes à varijs Authoribus editæ demonstrant; & *Sapientiæ 6.* asseueratur. *Melior est sapientia, quam vires, & vir prudens, quàm fortis.* Nihil adeò decantatur in Scripturis sacris, quàm sapientia, & doctrina; hæc ergo in Academijs edocetur, & discitur. Nihil magis in honore prudentum est: nihil magis negotijs peragendis opportunum. Si litterarum documenta non essent, ò quàm brutescerent homines? quanta imminerent Fidei, Ecclesiæ, Reipublicæ, & priuatis quibusque damna, ac pericula! quantus deesset splendor humanæ vitæ, & ipsimet orbi!

11 Noscitur à fructibus arbor; & Academiæ à viris, quos procrearunt, dignoscuntur. Dederunt Academiæ insignes sapientiæ Viros, qui summi essent Ecclesię Pastores; qui purpuram decorarent; qui Ecclesiarum essent Præsules; qui Fidei Quęsitores, qui Senatus omnes moderarentur; qui præessent Regnis, Prouincijs, & vrbibus; qui causas defenderent; qui Ecclesiasticas obtinerent Præbendas; qui Commentis, Expositionibus, & omni litteratura publicè edita, Bibliothecas impleant, fatigent prœla, scientias illustrent, instruant intellectum, & ad virtutis normam animos componant. Insignium Virorum ab Academijs prodeuntium, & qui in eis hausere disciplinam, frequentia, & multitudo ferè superat numeros, & plurimorum profectò commendatio nunquam obliuione damnabitur.

12 Cum ergo litterarum vsus, & exercitia semper Reipublicæ, tempore pacis, & belli, adeò profuerint, & sint deinde profutura, bonumque commune ab eis deriuetur, ac pendeat; cernitur, quantum debeant Principes, & Respublicæ incumbere, vt Academias foueant, diuitijs augeant, honoribus, ac immunitatibus ornent; Et quàm curare tum ipsi Principes, tum Supremi Magistratus teneantur, vt viros in Academijs illustres doctrina admunera, ac dignitates promoueant, tum vt præmium benemerentes adipiscantur; tum vt reliqui ad laborem litterarium sedulò suscipiendum excitentur; tum demùm vt eorum doctrina Senatibus, & Populis affulgeat. Nec minori sollicitudine studiosorum Scholarium bono est consulendum, eorumque suscipiendum patrocinium, vt litterarum incrementa percipiant, & idoneos se vtilitati publicæ reddant.

13 Inde etiam introspicitur, quàm sedulo conatu Professores scientiarum profectum discentium sollicitare debeant, nihil omittentes, quod eorum valeat promouere documenta; & pariter quantum Scholastici ipsi debeant insistere litterarum studio, vt in dies proficiant. Et equidem illi valdè laudandi, qui operam egregiam studijs nauant; sicut vituperandi alij, qui generis nobilitate, aut paternis facultatibus fisi, aut voluptatibus detenti, scientias contemnunt, à litteris abhorrent, vel si Scholasticorum gremio immiscentur, Scholasticorum nomine contenti, suo muneri non faciunt satis.

14 Sed plura ex his stylum exornatorium desiderant à nostro instituto alienũ. Consulãtur Authores supra relati, & itidem Middemdorpius *in tractatu Officiorum*

rum Scholasticorum; Diuus Augustinus *lib. 18. de Ciuitate Dei, capit.* 52. Nicephorus *libr. 7. capit. 20. & libr. 10. capit. 52. & lib. 14. cap. t. 3.* Valerius Maximus *libr. 3. capit. 3. & alibi sæpè* Fabius *libr. 1. institution. capit.* 18. Plinius Secundus *de Viris Illustr.* Volater. *lib. 16. & 21.* Cicer. *lib. 1. Officior. & 13. Philipp. & orat. pro Archia.* Strabo *libr.* 14. *geograph.* Eusebius *libr. 10. præparation. Euangel. capit.* 2. Rhodog. *libr. 30. capit.* 19. Aulus Gellius *Noctium Atticar. capit.* 20. Flauius Vopiscus *in Probo;* Horatius *libr. 3. carm. ode. 13. & vltim. & libr. 4. ode.* 8. *ac sæpè alibi.* Iuuenalis *Satyr.* 3. Diuu. Iustinus Mart. *quæstion.* 126. Diuu. Chrysostomus *homil.* 79. *in Math.* Diu. Clemens *libr. 1. stromat.* Beda *in libr. Reg.* Lactantius *in præfat. libr. 5. ad Constantinum Imperator. & libr. 2. institution. capit.* 25. Diuus Hieronymus *super Ezechiel.* Q. Mandosius *ad regulas Cancellariæ, regul.* 20. *q.* 1. & 10. D. Isidor. *libr. 3. capit.* 13. Laertius *libr.* 2. 5. & 6. Laurentius Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, libro 2. capit.* 107. & in numeri alij, quos referre longissimum esset, tum ex Oratoribus, Historicis, & Poetis antiquis, tum ex nouioribus, & ex Sanctis Ecclesiæ Patribus; apud quos omnes plura dispersa reperies circa scientiarum vtilitatem, addiscendi, ac docendi modum, sapientum honorem, & plausum, studiosorum educationem, & sollicitudinem, & totius huius instituti commendationem.

Quæstio 2. Quæ sint Academiæ in Italia, & Sicilia? Vbi aliqua de illis libantur.

15 NON erit inopportunum in breuē quasi catalogum Academias Europæ, & Americę redigere, tum vt earum celebris multitudo hoc opus cōmendet, cum ad earum vsum præcipuè elaboretur; tum vt ipsarum breuis saltem commendatio in omnium dilabatur notitiam, non absque vtilitate, quæ inde potest decerpi. Duos edidit tomos de hac materia Iacobus Middemdorpius; Alij libarunt rem summis labris; nos eam & præstingemus, & ad institutum sufficienti luce donabimus, vt nec ieiunus, nec item fatigatus Lector euadat. Sunt ergo Academiæ, quæ sequuntur.

16 *Romana:* de qua in fine quæstionis huius agemus, quia longiuscule de ea sunt aliqua libanda. *Bononiensis* in Italia, antiquissima, ac celeberrima, quā Theodosius Imperator erexit; & cum duo fuerint Theodosii, certum videtur, Theodosium maiorem fuisse erectorem; quippe Theodosius minor cępit Imperium anno 425. Extat autem priuilegium Theodosij, quo plures immunitates Academicis Bononiensibus elargitur, datum anno 423. die nono Maij; quare hoc priuilegium non potuit à Theodosio minore expediri non adhuc eo anno Imperante. Quod non aduertit Middemdorpius *tomo 2. de Academijs, à fol. 3.* Cum hoc priuilegium à Theodosio minore concessum affirmat. Maximis encomijs hæc Academia celebratur *in Glossa proœmia. libr. Decretalium; & in Glossa in leg. final. Codic. de testament.* & à Petro Anchoran. *in proœm. lib. 6. Decret.* Hiero. Osorio *libr. 1. de Gloria.* Papiro Massono *lib. 5. de gestis Roman. Pontific. in Honorio VI. & libro 3. in Vrbano V.*

17 Plures Pontifices hanc Bononiensem Academiam priuilegijs exornarunt, & redditibus auxerunt. Carolus V. Imperator, & Hispaniarum Rex, cum Bononiæ à Pontifice coronaretur, eamdem Academiam pluribus priuilegijs, ac immunitatibus decorauit. Effloruere semper in ea omnia litterarum studia, ibique plurimi insignes Viri eis operam nauarunt, postea ad Pontificatum assumpti, & ad dignitatum culmina euecti. Huius Academiæ alumni, inter alios, extitere Ioannes Andreas, Azo, Bartolus, Iason, Accursius, Marius Socinus, & Salicetus, de vtroque Iure benemeriti, & insignes Commentatores. Huius Vniuersitatis magnitudinem id ostendere sufficeret, quòd ei inscripserunt Gregorius IX. suos Decretalium quinque libros, & Bonifacius VIII. librum sextum Decretalium, & Ioannes XXIII. Clementinarum librum.

18 Referta est Academia hæc Bononiensis, & Bibliothecis publicis ad vsum studiorum destinatis, & variarum Nationum clarissimis Collegijs, inter quę extat Collegium Hispanorum, cuius Rector secundus est ab Vniuersitatis Rectore: ab eo plurimi prodiere grauissimi Viri, muneribus, & dignitatibus publicis decorati; ab Hispaniaque illuc mittuntur ab Ecclesijs Matricibus

ius

ius præsentandi ibi Collegas habentibus, qui in eo togati litterarum studijs se tradant. De hoc Collegio scribunt Couarrubias *libr. 3. variar. capit.* 1. Hieronymus Gigâs *de pens. quæstion.* 23. & *alij.*

19 *Ferrariensis* in Italia; quam instituit Albertus Ferrariæ Princeps, anno 1316. confirmauit Bonifacius VIII. & Principes Estenses auxerunt. Eam commendant Raphael Volaterranus *libr.* 21. *anthrop.* Angelius Aretinus *in proœmio Institut. Imperat.* Sapientissimos habuit hæc Academia Professores, suis scriptis insignes, nempè nuper relatum Aretinum, Felinum Sandeum, Andream Alciatum, Guarinum Veronensem, Theodorum Gaza, Cælium Calcagninum, Nicolaum Leonicenum, Baptistam Guarinum, Rodulphum Agricolam, & Ioannem Cocaleum.

20 *Florentina* in Italia, cepta fuit à Cosmo Medices, aucta à nepote Laurentio Medices; ibique insignem Bibliothecam Mediceam instruxit ad Diui Marci Cœnobium, & Clemens VII. eiusdem Familiæ, mirificè auxit; & anno 1571. Cosmus Medices Dux Magnus Tuscorum perfecit. Celebres alumnos hæc Academia habuit, Paulum Iouium, Marsilium Ficinum, Ioannem Picum Mirandulanum, & Petrum de Imola. Eam laudant Ioannes Reuchlin *libr.* 1. *de arte cabalistica*; Volatterranus *libr.* 21. *antrop.* & *libr.* 5. *geograph.* Iouianus Pontanus *libr.* 1. *de Ferdinando primo Rege Neap.*

21 *Mediolanensis* in Italia. A primis temporibus litteræ Mediolani viguere. Ibi Virgilius Poetarum Princeps litteris dedit operam; ibi Diuus Augustinus eloquentię fuit Professor; deinceps nobilissimum scientiarum theatrum ibi est perfectum, ita vt Pius IV. qui è Collegio fuerat Doctorum Mediolanensium, concesserit, vt ex eo Collegio semper vnus esse Sacræ Rotæ Auditor, & Aduocatus Consistorialis. Promouit, ac restituit scientiarum disciplinam in hac Academia Mag. Antonius Maioragius, vt testatur Petrus Ayroldus Marcellinus *in præfat. ad Commentarium ipsius Maioragij ad partitiones oratorias Ciceronis.* Floruerunt in ea præstantissimi Viri Hermolaus Barbarus, Franciscus Philelphus, Georgius Merula, Cælius Rhodoginus, Hieronymus Cardanus, & alij. Videantur de hac Academia pręter Ayroldum nuper relatum Middendorpius *tom.* 2. *de Academi. fol.* 34 Volaterranus *libr.* 15. & 21. Fere extincta est hæc Academia.

22 *Neapolitana* in Italia; quam Fredericus II. fundauit; & Robertus Rex post centum annos instaurauit; ac post alios ferè centum Alphonsus Aragoniæ Rex nonnihil collapsam restituit. Neapoli olim etiam valde eminebant litteræ; Ibi vitam degisse traditur Virgilium, T. Liuium Patauinum, Horatium, Claudianum; & deinde Franciscum Petrarcham, Laurentium Vallam, Porcellium Romanum, Blondum Sotoliuiensem, Bartholomęum Facium, Ioannem Arisgam, Nicolaum Saguntinum, Lucilium, aliosque quam plures, & vnus pro extollendis Scholis Neapolitanis suffecerit Angelicus Doctor Diuus Thomas Aquinas, sanctitatis prodigium, sapiẽtiæ miraculum.

23 *Papiensis, seu Ticinensis.* Eam Carolus Magnus non multum post Parisiensem erexit. Eius meminere Rochus de Curte *Epistol. ad Ioannem Syluanum*; & Curtius *epistol. ad Iafredum Præsidem Mediolanensem.* Professores Iurisprudentiæ in hac Academia extitere Baldus, Menochius, & Præpositus Mediolanensis, præter alios scientia conspicuos. Hanc Academiam Carolus V. restaurauit.

24 *Patauina*, Caroli Magni liberalitate extructa circa annum Domini 791 Esto alij afferant, à Frederico II. fundatam. De ea scribunt Sabarellus *ad Clementin. Dudum, de sepultur.* Heningus Goden *consilio* 13. Blondus *in descriptione Marchiæ Taruisinæ.* Iisdem priuilegijs hæc Academia gaudet, quibus Bononiensis, vt testatur Anchoranus *in capit. cum diuersis, de priuilegijs in* 6. Præclaros scientiarum Professores habuit, Bartholomæum Saliceturn, Paulum Castrensem, Ioannem Campegium, Marsilium, Galeatium, aliosque, quorum Blondus meminit. Eas illustrasse scholas Sanctum Antonium de Padua, insigne quidem est ipsarum monumentum. Peculiarem de hac Academia tractatum Antonius Ricobonus edidit; vbi Pontificum confirmationes, & priuilegia affert. Eius Cãcellarius est Episcopus Patauin᷑

25 *Perusina*, quæ florere cœpit anno 1290. eisdem priuilegijs ornata, quæ conceduntur Academiæ Constantinopolitanæ *in leg. vnica. Cod. de Professoribus, qui in vrbe Constantinopolit. &c. lib. 12.* vt ad eam legem docet Bartolus, adhuc Perusinę alia priuilegia addens. In hac Academia eminuerunt Petrus de Assisio, Benedictus Capra, Philippus Francus, Cynus Pistoriensis, Præceptor Bartoli, & ipse Bartolus ibi postremum diem obijt, & in D. Francisci Cœnobio est sepultus. Legatur ipse *in leg. quidam cum filium, ff. de verb. obligat. & in 30. quæstionibus, quæstion. 3. & 7.* Iacob. Benius *libr. 3. de priuilegijs Iurisperitorum, in præfat.* Middemdorpius *vbi supra fol. 71.*

26 *Pisana*, quam Radanus, Alcuinus, & Claudius instituerunt anno 1339. & collapsam renouauit Cosmus Medices Dux Florentinus, anno 1542. In ea versati sunt Eugenius III. & Reynerus; Professoresq; extitere Philipus Decius, Franciscus Aretinus, & Felinus Sandæus. Memoria illud dignum est, quòd Aldus Manutius legauit testamẽto octoginta mille libros huic Academiæ; cuius meminere Franciscus Scotus *in Itinerario Italiæ*, Menochius *libr. 2. de arbitrarijs*, Iason *in leg. quidam cum filium, ff. de verbor. obligat.* Anchoran *ad Clementin. de Magistris.*

37 *Salernitana*, quæ iam propè obscurata est. In studijs Medicinæ olim floruit, & deinde omnes edocuit scientias. In ea celebritatem nominis obtinuerunt Robertus Maranta, Bernardinus Triuisanus, & Constantinus Afer. Agit de illa Ioannes Caius *l. b. 1. de antiquitate Cantabrigensis Academiæ*

28 *Senensis*, Antiquitus erecta, & à Ciuibus renouata fuit anno 1387. Nauarunt in ea studijs operam Pius II. Iulius III. & Marcellus II. Docuere ibi Nicolaus V. ante Pontificatum, Dinus, Abbas Panormitanus, Paulus Castrensis, Socinus, Decius, Hugo, Senensis, AugustinusDathus, & Franciscus Philelphus. Eam commendant Bartholomæus Facius *lib. 9. de gestis Alphonsi I.* Cacciolopus *documento 8. studiosorum*; Munsterus *lib. 2. Cosmograph.* Anchoranus *cap. fin. extra. Ne Clerici, vel Monachi &c. & ad Clementin. Dudum de sepult.* & ibi etiam Sabarellus qui Cardinalis vocatur, & Senensis fuit Professor.

29 *Veneta*, ex qua prodierunt Aldus, Hermolaus Barbarus, Andreas Assulanus, Ioannes Reuennas, Antonius Mancinellus, Paulus Manutius, Sabellicus, Ioannes Baptista Egnatius, Petrus Bembus, Secundus Curio, alijq; plurimi. Cardinalis Bessarion extruxit Venetijs Bibliothecham triginta millibus aureis emptam, & adhuc eam Veneti adauxerunt. De hac Academia videat, qui velit, Petrum Mosellanum *orat. de trium linguarum cognitione.*

30 *Bergamensis*, quæ anno 1355. iam erat orbe celebris ob litterarum studia. Edocuit ibi Albericus de Rosato, & eam laudat Leander apud Middemdorpium *vbi supra fol. 86.*

31 *Mantuana*, vbi litteras tradiderũt Marius Philelphus, & Victor nus. Eius mẽtionem faciunt Blondus, & Volaterranus apud eundem Middemdorpium, *pag. 88.*

32 *Mutinensis*, in qua Azo Iurisprudentiam edocuit, eamque extollit *ad leg. vnic. Cod. de studijs liber. vrbis Romæ, & Constantinop. lib. 11.*

33 *Parmensis*, quam litterarum copia celebrem nuncupat Middẽdorpius, *vbi supr. fol. 90.*

34 *Placentina*, quam idem Author *pagin. 91.* ait, viris doctissimis, litterarumq; & artium studijs florere.

35 *Taurinensis*. In ea scientias tradiderunt Erasmus Roterodamus, vir, qui hæresi suam scientiam fœdauit, Ioannes de Crassis, & Iacobinus de S. Georgio, qui videndus est *in tractatu de Feudis, in proæmio.*

36 *Montis-Regalis*, vbi professor fuit Menochius, qui videndus est *quodlib. 2. casu 315. de arbit. iudic.* & Riccobonus *libr. 3. de gymnasio Patauino.*

37 *Anconitana, Maceratensis, & Carnotensis*, parum nunc florent. In Maceratensi edocuit Franciscus Piccolominæus; in Carnotensi Adelinus. Videantur Riccobonus *vbi nuper cap. 32.* Papirius Massonius *lib. 4. de gestis Romanorum Pontificum, in Nicolao II.*

38 *Syracusana*, in Sicilia; Syracusis à tempore Caij Cæsaris litteræ exercebantur, imò & antiquiùs ibi Platonem edocuisse Philosophiam suam, testatur Volaterranus *lib. 18.* Ibidem suas artes docuerunt Dędalus, Archimedes, Corax, Sophrõ & Philemon Consulantur Alexander Sardus *lib. 1. de moribus gentium*; Panormitan. *lib. 1. de gestis Alphonsi Regis.*

39 *Messana*, in Sicilia. Iam diu viguerunt Messanę prętantes litteris viri, Aristocles, Ibicus, Ioannes Gatius, Franciscus

cus

cus Maurolycus, & Bembus iunior, ac Dicæarchus. Eam magnam Siciliæ Scholam appellat Volaterranus,

40 *Panormitana*, Regum Siciliæ, & Archiepiscoporum Panormi liberalitate, & priuilegijs ornata est. Eius mentionem facit Middemdorpius *tom.2. de Academ. lib. 4. pag.* 110.

41 *Catinensis*; Vnde prodijt Charondas legislator insignis; ibiq; Abbas Panormitanus Archiepiscopatum gessit; vt idē Middemdorpius *pag.* 111. *vbi nuper*, affirmat.

42 Ad *Romanam* pro coronide huius quæstionis redimus. Quis ignoret, Romam, sicut dominam gentium, ita olim fuisse amplissimum litterarum theatrum? Ibi Rethorici, Oratores, Poetæ, Philosophi, & Religionis vanæ, superstitiosæque Magistri maximè floruerunt, & suis scriptis, ac libris, quos prę manibus habemus, æternum sibi nomen compararunt. Redigi nequeunt in numerum, cum sit eorum penè innumerabilis multitudo. Latè disserit Middemdorpius *tom. 1. de Academ. lib.* 3. in qua orbis regione prius scientiæ fuerint traditę? & probat, primum in Iudæa, deinde in Græcia, & postmodum in Italia; Rursus Theologiam Romanorum, seu commenta, quæ de suis Dijs fingebāt, exponit; de ministris sacrorum, horumq; diuersitate pertactat; Romanorum Iurisprudentiam explicat; quomodo quælibet scientia in vrbem Romanam fuerit introducta, disputat; ac viros celebres antiquos in vnaquaque commemorat. Quæ omnia, qui velit, apud ipsum lectitet, non enim fas est, in hisce nos immorari.

43 Septemcentis annis ante Christi natiuitatem, reperitur, fuisse Romæ celebrem Academiam, ad quam sæpè ipsi Imperatores concurrebant, vt Oratores, Historiographos, & Poetas audirent, & disceptationibus super diuersis materijs interessent. Ante D. Hieronymi tempora consistebant adhuc insignia gymnasia, vt ipse testatur *cap* 11. *Regulæ Monachorum*. Postmodum, cum Diuus Gregorius Magnus Ecclesiam gubernaret, & per Nuntios, ac Prędicatores ab ipso missos Anglia veram Christi fidem suscepisset, schola publica pro Anglis Romæ fuit instituta, ad quam non modo priuati viri ex Anglis, sed Reges ipsi, religionis veræ colendæ, & perfectius addiscendæ causa ventitabant, vt videre est apud Bosium *lib. 3. de statu, cap.* 3. & Polidorum Virgilium *lib. 4. histor. Anglican.*

44 Cæterum Academiam, & litterarum exercitia Romæ instaurarunt Eugenius IIII. qui alias etiam in orbe fouit, & restituit Academias; Nicolaus V. & Leo X. vt affirmant Onuphrius *in vita Leonis X.* Platina *ibidem*, & *in vita Eugenij IV.* nec non Mart. Eisengr. Procancellarius Ingolstadiēsis *in oratione ibi habita anno* 1531 Demum Alexander VI. iterum instaurauit, & dotauit prædictam Academiam, vt Professores scientiarum possent ex redditibus victitare. In ea omnes Scholastici gradus, & honores conferuntur, & Theologiæ, Iurisprudentiæ, Artibus, ac linguis Cathedræ sunt destinatæ.

45 Vocatur *Sapientia* Academia Romana, quod nomen inde desumptum crediderim, quia Claudius Imperator gymnasium instituit, teste Volaterrano *lib. 12. geograph.* in quo historiæ ab ipso editę quotannis recitarentur; & id postmodum vocatum fuit Collegium Sapientiæ, vnde nomen *Sapientiæ* inditum fuisse Academiæ Romanæ congruens videtur. Attamen hæc Academia non multum ab Scholasticis hac ætate frequentatur, Etenim Romæ apud Sacros Ordines, præcipuè Patrum Prædicatorum, & nostræ Societatis Iesu publica sunt gymnasia, in quibus Theologia, Philosophia, Mathematica, Artes omnes, & linguæ edocentur, excepta Medicina, ibique Studiorum est frequens concursus; maximè ad Collegium Romanum Societatis; in quo quidem insignes litteris viri eminuerunt, & eminent; sed à domesticis laudibus abstineo. Vide Middemdorpium *tom. 1. de Academ. lib. 3. pag.* 607. & plures alios recentes Scriptores. Sat opera ipsa in lucem edita commendant Professores litterarum in eo Collegio. Hoc vnum non omiserim, Middemdorpium Procancellarium Coloniensem, dum de Academijs agit, passim repetere, quantum Magistri Societatis Iesu in illis laborent, & floreāt; atq; ad finem operis prefigere Catalogum omnium Prouinciarum, & Collegiorum Societatis Iesu, ac numerum eorum, qui in vnaquaque Prouincia sunt; ante cuius descriptionem hæc habet; *Quandoquidem Patres de Societate Iesu in hac litteraria palæstra strenuè, viriliterque versantur, & bonarum disciplinarum studia in remotissimas Prouincias important; propterea Catalogum nuper typis excussum de Collegijs, & Domibus, Seminarijsque illorum, hic adijcere debui.* Scribebat hæc ille anno 1602. Quid

nunc

nunc affereret, cum quinquaginta annis sequentibus alia Regna, Academiæ, & litteræ omnes à Professoribus, & Authoribus Societatis, doctrina, & innumeris libris sint illustratæ, de quibus videndus est P. Philipus de Allegambe *in Bibliotheca Societatis*; & adhuc postmodum plura alia opera in lucem prodierunt.

46 Ad Iurisprudentiam addiscendam pauci Romanam Academiam frequentant, sed ad alias Italiæ celebres Academias concurrunt. Priuilegia concessa Romanæ Academię (præter specialia, quæ habet à summis Pontificibus indulta) inserta sunt iuri, adeòque omnibus Academiis communia; quare illa attingemus inferiùs decursu operis; esto plura per negligentiam, aut per non vsum, seu per cōtrariam consuetudinem iam sint abolita. Videatur *cap. 1. de priuileg. in 6.* in quo priuilegia studiorum Generalium conceduntur Academię Romanę.

Quæstio III. Quæ Academiæ sint in Gallia? Vbi non pauca de illis attinguntur.

47 NON est animus agere de tempore, quo Gallijs scientiarum exercitamenta sunt introducta, sicut nec id egimus de locis, vbi Italiæ, & Siciliæ Academiæ sitæ sunt, nec item agemus, cum ad alia Regna deueniamus; sicut nec tractamus de Academijs, seu gymnasijs, & scientijs infidelium antiquorum, tum eorum, qui nunc Asiam, Africamq; habitant. Hæc enim nostro instituto non sunt opportuna, ad illudque nihil conducit earum notitia. Proponimus ergo nostræ Europę, & Regnorum Hispaniæ, etiam extra Europam Vniuersitates, quarum cognitio. virorumq; illustrium ex eis prodeuntium, valdè cōgruit ad scopum huius operis. Igitur in Gallia sunt sequentes Academiæ.

48 *Parisiensis* erecta à Carolo Magno circa annum salutis 791. de consilio Alcuini, & Venerabilis Bedæ; ex Romana Academia adducti fuerunt Professores, vt in ea primùm scientias traderent. Instaurauit hanc Vniuersitatem Sanctus Ludouicus Rex Gallię; eiusq; frater Robertus ibi insigne Collegium Sorbonicum instituit anno 1253. Adeo celebris fuit hæc Academia, vt quadringentis annis nō alij Sapientiores, quàm eius alumni, inuenirentur; ideòq; à Pontificibus pluribus priuilegij fuit donata. Professi sunt in ea scientias Alcuinus, Petrus Lombardus sententiarum Magister, Albertus Magnus Doctor Angelicus S. Thomas, Rabanus, Ioannes Gualensis, Gerson, Budæus, Balduinus, ac plurimi alij celebratissimi viri. Comendant hanc Academiam Arnoldus Vuion *in ligno vitæ, lib. 5. cap. 92. & 95.* Zabarella, & Anchoranus *in Clemen. in. 1. de Magist.* Vincentius *in specul. lib. 24.* Posseuinus *lib. 1. Bibliothecæ selectæ c. 1. & lib. 3. c. 5.* Balduin. *ad leg. si pacta. C. de pact.* Papirius Massonus *de gestis Romanorum Pō-Pontific. in Innocentio IV. & in Nicolao III.* & alibi. Iacobus Meierus *lib. 14. Annalium Flandriæ, & lib. 15* & P. Sherlogus *tom. 3. in Cantica vestigat. 35. num. 54.* Plurimum etiam commendationis hæc Academia habet ex eo, quòd in illa Sanctus Ignatius de Loyola, Societatis Iesu Fundator, & Sanctus Franciscus Xauerius Apostolus Indiarum, cum alijs nouem primis Socijs, qui nomen suum eidem Societati ad scripserunt, in ea litterarum incubuere studijs, omnesque ipsi gradum Magisterij ab illa acceperunt. Videatur P. Ioannes Maffeus, P. Petrus Ribadeneira *in vita Sancti Ignatij*, & historia Societatis *tomo 1.*

59 *Andegauensis* instituta à Ludouico XI. Duce Andegauensium circa ann. 1346. & instaurata ab Henrico Valesio Duce etiam Andegauensium. Scholasticus Ecclesiæ Andegauensis est Cancellarius huius Academię. In ea Balduinus edocuit Iurisprudentiam, vt affirmat ipse *ad leg. si pacto, Cod. de pactis.* Videatur de ea Papirius Massonus *lib. 3. Annalium Franciæ in Philippo Rege.*

50 *Auinionensis*, olim florentissima, & pluribus priuilegijs donata, eo quòd ibi multi Pontifices Sedem suam habuerint, Professores habuit Paulum Castrensem, & Andream Alciatum. Legito Middendorpium *tom. 1. de Academ. lib. 6. pag. 378.*

51 *Aurelianensis*, extructa à Philippo Pulchro Gallorum Rege anno 1312. Ibi Sanctus Iuo, pauperum aduocatus, scientias didicit. Videantur Baldus *in leg. omnia priuilegia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Vbi huius Academiæ priuilegia attingit, & Zacharias *in epitome Surij, in vita Iuonis, die 19. Maij.*

52 *Biturigensis*, à Regibus Galliæ instaurata, & ornata. Floruerunt in ea Rebuffus, Alciatus, & Duarenus; meminitq; illius

illius Munsterus *lib. 2. Cosmograph.*

53 *Burdegalensis: Cadomensis, & Dolana.* Prima est vnica in Aquitania. Secunda in Normandia, erecta anno 1418 ab Henrico V. Angliæ Rege. Tertia in Burgundia, vetus quidem, sed instaurata anno 1418. in qua Carolus Molineus fuit publicus Professor. Legatur Middemdorpius *de Academ. lib. 6. pag.* 390

54 *Lugdunensis*, nunc penè collapsa, effloruit circa annum Domini 830. habuitque Preceptores Nicolaum Leonicenum. Gersonem, Iodocum Badium, Petrum Toletum, & Bartholomæum Argēterium doctissimos Medicos. De illa idem Middemdorpius *pag. 391.*

55 *Montispessulana*, erecta anno 1196. & ab Vrbano V. qui in ea liberales artes didicit, egregiè exornata. Rebuffus in ea etiam iuri operam dedit. Agit de illa Papirius Massonus *lib. 6. de gestis Romanor. Pontific. in Vrbano V.*

56 *Nantes: Nimecensis; Pictauiensis, & Rhemensis.* Prima extat in Ducatu Britonum. Secunda in Gallia Narbonensi, seu in Delphinatu, & hoc sæculo fuit erecta. Tertia à Mastero valdè extollitur. Quarta in Campania, extructa à Carolo Guisio Cardinali Lotharingo, Archiepiscopo, & Duce Rhemensi, Eorum mentio fit apud Middemdorpium *vbi nuper, pag. 396.*

57 *Tolosana*, vetus, & celebris Academia, non diu post Parisiensem erecta. Eius priuilegia recenset Baldus *ad leg. omnia priuilegia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Iason *ad leg. 1. de legat. 1.* Abbas *in cap. fin. extra. Ne Clerici, vel Monachi.* Professorum in legendo obseruantiam, etiam festis diebus, aliquibus exceptis, commendat Rebuffus. In ea Vrbanus V. & Duarenus ius ciuile didicere.

58 *Caturcensis*, olim florens, cum Rebuffus & Petrus Gregorius Tholosanus in ea Professores extitere. Middemdorpius *vbi supra pag. 399.* de ea agit.

59 *Massiliensis.* Vrbs Massiliensis etiam antiquis temporibus scientias excoluit, vt videre est apud Cornelium Tacitum *in vita C. Iulij Agricolæ;* Ciceronem *in orat. pro Flaco, & Philippica octaua.* Strabonem *lib. 4.* Valerium Maximum, & alios. Videatur de hac Academia relatus Middemdorpius *à pag. 399.*

Quæstio IIII. Quæ Academiæ sint in Germania, Bohemia, Polonia, & Dania? Vbi plura de eis præstringuntur.

60 COLONIENSIS, anno 1388. authoritate Vrbani VI. stabilita est, & eisdem, ac Parisiensis Academia, priuilegijs ornata. Præpositus Coloniensis est illius Cancellarius. Pluribus Collegijs ornatur, eximiosque, ac innumeros viros dedit omni scientiarum genere pollentes. Eius Procancellarius Iacobus Middemdorpius latè eius priuilegia, gubernationis ordinem, Collegiorum, ac Virorum excellentiam proponit, *tom. 2. de Academ. lib. 5. à pag. 126.*

61 *Basileensis* fundata, & plurimis priuilegijs ornata à Pio II. anno 1459. Episcopus est eius Cancellarius. Agit de ea Christianus Vrstisius *in epitome historiæ Basileensis.*

62 *Dilingana, & Duacensis.* Illam erexit Truchsesseus Cardinalis Augustanus, Germaniæ protector. Hanc simul & Collegium, quod vocatur Regium, Philipus II. Hispaniarum Rex anno 1562. extruxit: ne Belgica iuuentus studiorum causa ad exteros proficisci cogeretur, & hæresim per Germaniam grassantem ebiberet. Eam commendant Iacobus Marchātius *in descriptione Flandriæ lib. 1.* Arnoldus Vuion *in ligno vitæ in præfat.* Boetius Epo. Professor huius Academiæ, ipsius nomine orationem funebrem habuit in laudem Philippi II. die tertia Nouembris, anno 1598. In qua (liceat in nostræ Societatis cōmendationem eius verba trāscribere) hæc habet; *Pijssimi, liberalissimique Præsules duo, rei litterariæ studiosissimi, Marchianensis, & Aquiscinctensis, alia duo condiderunt gymnasia; quorum hic suum Patribus Societatis Iesu tradidit excolendum, Sacræ Catholicæ Maiestati commendatissimum semper, ac vnicè dilectum, sæpiusq; pro re nata adiutum, propter ingentia, singularia que eorumdem, & in Scholas, & in Ecclesiam, & in Rempublicam, & in omne mortalium genus merita.*

63 *Erphordiensis* in Thuringia, instituta fuit à Dagoberto Francorum Rege anno 1391. & confirmata, ac priuilegijs munita à Bonifacio IX. & Pio II. Habuit egregios scientiarum Professores Nicolaum

laum de Bibera, Henricum de Erphordia, Conradum de Montepuellarum, Godschalum de Meschede, & Ioanem de Mylbach. Eius meminerunt Trithemius, & Iacobus Meierus apud Middemdorpium *vbi supra à pag.* 200.

64 *Francfordiensis* erecta anno 1506. à Ioachimo, & Alberto fratribus, Marchionibus Brandenburgensibus; priuilegijs stabilita à Pontificibus Alexandro VI. & Iulio II. ac ab Imperatore Maximiliano Primo. Eius Cancellarius, & Conseruator est Episcopus Lubecensis. Ita Conradus Vuimpina *in oratione habita anno* 1560. *die* 26. *Februarij.*

65 *Friburgensis* in Brisgoia, fundata ab Alberto Austriaco anno 1450. instaurata, & aucta sub Federico Imperatore anno 1472. Floruit in ea, & statuta dispo-suit Vdalricus Zasius. Videatur Middemdorpius *vbi supra pag.* 209. Dantur etiam in Germania Academia *Fuldensis*, & *Sangallensis* quarum meminere Authores decursu relati, & referendi.

66 *Gripsuualdensis* in Pomerania, inchoata anno 1456. ab Vratislao IX. Duce Pomeraniæ. Et si Munsterus *lib.* 1. *Cosmograph.* afferat, à quodam Procõsule eius loci fundatam ea anno fuisse hanc Academiam, & anno 1547. à Philippo Pomeraniæ Duce instauratam.

67 *Afriniensis*, *siue Koppenhagensis* in Dania, incepta ab Erico Rege authoritate Martini V. & perfecta anno 1478. à Christiano Oldemburgico; confirmata, stabilita, & aucta à Ioanne Rege anno 1493. à Christiano III. ann. 1539. à Federico II. anno 1569. De quibus Middẽdorpius *vbi supra pag.* 210. Habet eadem priuilegia, quæ Academia Bononiensis.

68 *Heydelbergensis*, in Comitatu Palatino Rheni, instituta anno 1346. à Ruperto II. Duce Bauariæ, & Comite Palatino; atque ab Vrbano VI. donata priuilegijs, quibus Vniuersitas Parisiensis gaudet. Præstantes Professores habuit Munsterum, Marsilium de Inghen, & Ioannẽ Hernestum. Eam laudant Abbas Spanneimensis *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, loquens de Marsilio; Petrus Antonius Finariensis *orat. de institutione vrbis, & gymnasij Heydelbergensis.*

69 *Herbipolensis*, erecta anno 1403. à Ioanne Eglofsetein, authoritate Bonifacii IX. & Regis Ruperti II. Postmodum bellis collapsa est; donec anno 1582. fæliciter fuit instaurata à Principe Iulio, authoritate Gregorij XIII. & Imperatoris Maximiliani II. ita vt vndique ad eam studiosi confluxerint, cum litterarum officina sit reddita; ædificijque Academiæ structura ea est, vt nulli in Europa, nisi Diuo Laurentio in nostra Hispania cedat. Ipse Princeps Iulius fuit primus Academiæ Rector, à Doctoribus, ac Magistris electus, penes quos stat ius eligendi Rectorem. Professus est ibi Iurisprudentiam Antonius Salicetus. Huius Academiæ fit mentio à Munstero *lib.* 3. *Cosmograph.* Nec ante Academiæ restitutionem cessatum fuit à litterarum exercitio, nam (verba sunt Middemdorpij *vbi supra pag.* 222.) *Herbipolensis Episcopus, & Princeps Fridericus, vrbem, & Prouinciam instauraturus, à religione, & litteris, quæ vnà ferè interierãt, exordium duxit; & anno* 1564. *dum adhuc fluctuabat, Societatis Iesu Patres euocauit, illisq; iuuentutem tam in bonis litteris, quàm pietate, & moribus erudiendam, instituendãq; commisit.*

70 *Ingolstadiensis* in Bauaria, erecta à Ludouico Diuite Duce Bauariæ, qui obijt anno 1479. authoritate Pij II. & Pauli II. & à sequentibus Ducibus aucta, & exornata redditibus annuis, & Studiosorum Collegijs; inter quæ Collegiũ Georgianum à Duce Georgio institutum Albertus Dux sub Societatis Iesu, quam ipse in eam vrbem intulerat, disciplina collocauit. Cancellarius huius Academiæ est Episcopus Aichstetensis, eiusdem loci Ordinarius. Floruit in ea Fredericus Staphilius; cui tamen, quia vxoratus erat, nec hæc Academia, nec vlla alia Germaniæ gradum Doctoratus in Iure Canonico, & Theologia voluit concedere; ita vt Pontifex rubrum pileum transmiserit, vt Archiepiscopus Saltzburgensis eum ipsi imponeret, & Doctorem authoritate Põtificia crearet. Latè de huius Academiæ statutis tractat citatus Middemdorpius *à pag.* 232.

71 *Lipsensis* in Misnia, initium habuit anno Domini 1408. & ex Pragensi desumpta est, ac confirmata à Pio II. & Alexandro V. restitutaq; à Georgio Saxoniæ Duce. Eam commendant Æneas Syluius *ad librum* 1. *Panormitani de gestis Alfonsi Regis*, & Conradus Vuimpinas *in orationibus Lipsiæ habitis.*

72 *Louaniensis* in Brabantia, celeberrima quidem splẽdidissimis Collegijs, ac innumeris priuilegijs ab Imperatoribus, & Regibus, atq; etiam à Pontificibus exor-

exornata. Erecta fuit à Ioanne Duce Brabantiæ anno 1426. & confirmata à Martino V. & Eugenio IV. Rector, & Cancellarius huius Academiæ fuit ante Pontificatū Adrian. VI. Docuerūt in ea Ioan. Molinæus Erasmus Roterodamus, & plurimi alij, qui suum nomen posteritati dedere, esto Erasmus dederit damnatum. Eam laudant Molanus *in Natalibus Sanctorum Belgij*. Iacobus Meierus *lib. 16. Annalium Flandriæ*. Hanc Academiam adauxit Philipus II. Hispaniarum Rex, & eam in animo, & veneratione habuit; voluitque, Benedictum Arias Mōtanum ope huius Academiæ vti, vt BibliamRegiam quatri linguem in lucem ederet.

75 *Maspurgensis* in Hassia, & *Mechliniensis*. Illa erecta fuit anno 1526. & instaurata à Philippo Principe anno 1535. Hæc olim adeò celebris fuit, vt in ea vno, eodemque anno studuerint nouem filij Regum; vingintiquatuor filij Principum; viginti nouem filij Comitum; testante Middemdorpio *de Academ. lib. 5. pag.* 280. Vbi id refert memoratu dignum, rexisse hanc Academiā Nicasium de Voerda, qui à tertio anno cæcus, in omni scientia eruditissimus euasit, audiens dumtaxat alios; Iura Louani, ac Coloniæ docuit, creatus ibidem Doctor Iuris Canonici, & plures tractatus in Cathedra dictauit; obijt autem anno 1491.

76 *Moguntina* instituta anno 1482. à Diethero Isenburgio Archiepiscopo Moguntino. Patribus nostræ Societatis Iesu iam diu tradita est, in eaque Philosophiam, linguarum notitiam, & Theologiam edocent. Vide præfatum Middemdorpium *pag.* 281.

77 *Pragensis in Bohemia*, instituta à Carolo IV. Imperatore, ac Bohemiæ Rege anno 1360. quamuis Martinus Cromerus, antiquiorem esse, affirmet. Oppressa aliquando propter bella, & non exiguum passa sunt detrimentum Collegia illustria ibi erecta; sed Academia aucta, aut restituta fuit à Ferdinando I. & Maximiliano II. Imperatoribus; hisceq; temporibus, & scientijs, & studiosorū numero egregiè floret. Cācellarius per plures annos huius Academiæ extitit P. Rodericus de Arriaga è nostra Societate Iesu Hispanus, ac Locrunēsis, meus ex duobus fratribus vtriusque parentibus cōsobrinus; qui Imperatoris iussu illuc ex Prouincia Castellana professurus in hac Academia Theologiam prorrexit, quod per plures annos, Imperatori charus, præstitit; edidit q; summa cum laude in lucem Cursum Philosophicū, & octo integros Tomos in vniuersam Theologiam Scholasticam; iamq; alios in Theologiam moralem parat. Licuerit sanguinis affectui indulgere, & obiter hæc in Societatis commendationem, & patriæ gloriam retulisse. Postmodum hęc Academia à Ferdinando erecta vnita est nuper Academię antiquiori à Carolo fundatæ, quæ *Carolina* vocabatur, & munus Cancellarij traditum, aut restitutum est Archiepiscopo Pragensi, & munus Rectoris Academię ita dispositum, vt Rector Collegij Societatis Iesu sit etiam Academiæ Rector duplici anno, & alternatiuè alio duplici anno ipsa Academia eligat Rectorem. De Academia Pragensi agit Cromerus *in historia Polonica lib.* 12.

78 *Rostochiensis* in Ducatu Megapolitano, instituta à Ducibus Megapolitanis, & ciuibus Rosthochiensibus; confirmata fuit à Pontifice anno 1451. Videantur Munsterus *lib. 3. cosmograph.* & Matthias Quadus *lib. 4. Geograph. cap.* 9.

79 *Treuirensis*, antiquissima Germanię, collapsa ob mutationes temporum, sed ab Archiepiscopis Treuirensibus postmodum est restituta. Tempore Gratiani Imperatoris Treuiris iam studia florebant. In ea vrbe D. Hieronymum fuisse commoratum, & etiam D. Athanasium, planis argumentis deducitur. Consulantur Middemdropius *vbi supra pag.* 288. & historiæ Ecclesiasticæ.

80 *Tubigensis* in Ducatu Vuirtembergensi, incepta anno 1477. ab Eberhardo Barbito Comite Vuitembergiæ; & Monpelgardię; à Pontifice, & ab Imperatore Friderico confirmata, & priuilegijs stabilita. Professores insignes habuit Ioannem Nauclerum, Gabrielem Biel, ac Ioannem de Lapide. De ea scribunt Reineccius *in methodo legendi, cognoscendiq; histoias*, Martinus Crusius *Annalium Sueuicorum lib. 7. part. 3. cap.* 13.

81 *Viennensis*, instituta à Friderico II. Imperatore anno 1237. & instaurata, ac priuilegijs pluribus ornata à Rodulpho IV. Alberto III. & Leopoldo II. fratribus. Singulis annis Senatus, Populusq; Viennensis, cum Consulem eligit, admoneteum, ne quidquam aduersus Academicos moliatur, sed eos omnino protegat; Ita decreto suo sanciuit Albertus III. Detrimentum hęc Academia cepit anno 1526. in obsidione Turcarum; sed instaurata

rata fuit à Ferdinando I. & Maximiliano II. Pluribus ornatur Collegijs, & Bibliothecis insignibus. Iurisprudentiam in ea docuerunt ex Italia euocati Ioannes Syluius, Aurelius Siculus, & Hieronymus Baldus. Viri plurimi illustres ex hac Academia prodierunt; omnesq; Imperatores eam honoribus, & redditibus auget. Agit de illa P. Carolus Musart. *in lib. Academicus adolescens, proœmio* 2.

82 Vniuersitatis Viennensis Rector annum durabat, nunc verò sex solùm menses; In omnibus actibus publicis habet locum primum ab Imperatore, aut eius Vicesgerente; & omnibus Academię membris ex ęquo, & bono ius dicit in ciuilibus, & criminalibus. Aliquando Rector creatus est laicus, & tunc per clericū in personas Ecclesiasticas iurisdictionem exercet. Scribit etiam de hac Academia Vuolfgangus Lazius *in commentar. de rebus Viennensibus, lib. 2. cap. 6.*

83 *Vuittembergensis* in Saxonia, anno 1502. erecta à Federico I. Saxoniæ Duce, à Mauritio instaurata, & ab Augusto amplificata. Iurisconsulti celebres in ea fuerunt Heningus, Schurfius, Clingius, Vuesembechius, & Oldemdorpius. In ea sua venena euomuerunt Martinus Lutherus, & Philippus Melanthon. Videndus Middemdorpius *vbi supra pag.* 309.

84 *Visontina*, & *Argentoratensis*. Illa in Burgundia ab Antonio Peronnoto Cardinali, Meclinienſi Archiepiscopo est fundata. Hæc inter Germaniæ Academias recensetur, sed publicum gymnasium est dicendum, à Senatu, & populo erectum post pacatam discordiam inter Carolū V. Imperatorem, & Regem Galliæ. Sicut etiam illustres quidem Scholæ sunt *Soranæ* in Dania; *Dantisci*. & *Herbona, ac Tekemburgi*, sed non sunt Academijs annumerandę. Consule Middemdorpium iam relatum, *à pag.* 310.

85 *Iuliana*, seu *Helmstadina*, in Ducatu Bruinsuicensi; quæ nomen secundum à loco, vbi extat, desumpsit: primum verò à Iulio Duce, Fundatore, circa annū 1580. eademque statuta, ac leges, ac Academia Coloniensis, à qua accepit, habet. Eam laudat Ioannes Casius *in Orat. de bono Academiæ, habita anno* 1598.

Regio Montana in Prussia, erecta anno 1598. ab Alberto Brandemburgico. Agit de ea Middemdorpius *vbi supra pagin.* 332.

Græcensis, aliæque nouiores Societatis Iesu Patribus sunt traditæ ab Imperatoribus, & Principibus, vt eas moderentur, omnesque artes, linguas, & Theologiam edocent.

86 *Lugduni Batauorum*, inter celebres annumeratur. *Cliuensis* in Galliæ Belgicæ finibus; vbi etiam tempore Romanorum Orbi dominantium scientias in gymnasijs publicis effloruisse, affirmat Stephanus Vinandus Pighius *in Hercule suo*. Plures aliæ sunt in Germania Scholæ florentes litteris, quæ Academiæ non sunt nuncupandæ, vt *Osnaburgi* in Vuestphalia; *Suollæ, Monasterij, Susati: Padeborniæ; Tremoniæ; Dulsseldorpij; Embricæ; Atrebati*, *Numurci*, *Vltraiecti*, & alijs in vrbibus. Videatur Iacobus Meierus *lib.* 4. *Annalium Flandriæ*. Reineccius *in Methodo legendi historias*; Thomas Bocius *de signis Eccles. lib.* 22.

87 *Cracouiensis*, in Polonia, erecta à Casimiro Rege anno 1361. anno autem 1400. instaurata fuit, vocatis clarissimis Professoribus ex Academia Pragensi. Collegia habet insignia. In ea Iurisprudentiam edocuit Petrus Roizius, scriptor decisionum Lituanicarū. Olim in vrbe Cracouiensi scientias, maximè Astrologiam viguisse, affirmat Iouius, *lib.* 13. *histor.*

Quæstio V. Quæ Academiæ sint in Anglia, Scotia, & Hybernia? Vbi nonulla de eis breuiter annotantur.

88 CANTABRIGIENSIS. In vrbe Cantabrigiensi Scholam erexisse fertur Cantabrum Regem Hispanorum, ob seditionem patria pulsum anno ante Christum natum 375. post modùm instauratā fuisse anno Domini 630. à Sigeberto Angliæ Rege; & deinde confirmāte Pontifice factam esse Academiam regnante Eduardo I. Pluribus fuit Collegijs ornata, auctaque à Regibus, præcipuè ab Henrico VIII. Ibi effloruerunt olim Venerabilis Beda, Alcuinus, Ioannes Roffensis Episcopus, Thomas Morus; Thomas Lianerus, & innumeri alij. Nūc vero maius ornamentum amisit, siquidē à Fidei Catholicę puritate defecit. Videatur de ea Gulielmus Cādenus. *in descriptione Britanniæ*; Arnoldus Vnion *in ligno vitæ lib.* 5. *c.* 94. Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium.*

89. *Exo-*

89 *Oxoniensis*, fundata à Rege Alphredo, siue Aluredo, anno 863. vel iuxta aliquos Authores, anno 895. Ab Anglorum Regibus, aliisque primoribus viris egregiè est exornata Collegiis, opibus, ac priuilegiis. Celeberrima sanè fuit, & studiosorum numero frequentissima. Eam cõmendant Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*; Gregorius Lilius *in Chronicis Britanniæ*; Gulielmus Candenus *in descriptione Britanniæ*; Arnaldus Vuion *in ligno vitæ, lib. 5. cap. 94.* Ioannes Casus *in speculo moralium quæst. in præfat.* Erasmus *epist. ad Ioannem Claimodum*; refertur hæc Academia inter celebriores orbis *in Clementin. 1. de Magistris.* Plurimi Sapientissimi viri Sacræ Benedictinæ familiæ in hac Academia, sicut & in cæteris Angliæ, scientias illustrarunt: Sed hæresi, & bello grassante, nulla iam Academia floret in Anglia; Scotia, & Hybernia.

90 Collapsa iam diu est in Anglia Academia *Bangoriensis* à Lucio Rege erecta; & deinde in Monachorum cænobiũ mutata. Scholæ aliæ publicæ olim eo in Regno celebratæ sunt, vt Legionensis, Carleonensis, Salernitana, Glatmorgantiæ, Tathei, Thetfordiæ, Londinensis, Lindisforensis, & Malmerburiensis. Consulantur Ioannes Casus *in præfatione Specul. moral. quæst.* Ioannes Caius *libr. 1. de antiquitate Cantabrigẽsis Academiæ* Georgius Lilius *obi supra.*

In Hybernia sex recensentur Academiæ; *Armachana*, & *Dunensis* in Vltonia: *Lismonensis*, & *Cassellensis* in Momonia; *Mayonensis* in Connacia; & *Dublinensis* in Lagenia: nunc quidem iniuria temporum destitutæ, sed tamen olim florentissimæ, vt testantur P. Paulus Sherlogus *tom. 3. in Cantic. vestigat 35. à num. 54.* Magnesius *in Apolog. pro Scoto, pag. 122.* Analecta de rebus Catholicis in Hybernia *Sect. 2. art. 9.* Nec patrias tantùm habuit Academias Hybernia, sed & Exteris Lycæis non paucis dedit exordium, *Lindisfornensi, Oxonensi, & Malmesburiensi* in Anglia; *Fuldensi, Herbipolensi, & Sangallensi* in Germania, ac *Patauinæ* in Italia; vt præter Authores nuper adductos, tradit Candenus, natione Britannus *in Hybernia.* Quin etiam, licet Carolus Magnus, post erectam à se Academiam Parisiensem, acciuerit ab Vrbe Roma Professores, qui in ea publicè docerent, eamq; Romanæ Academiæ conformarent, vt superius libauimus, at primi Præceptores Parisiensis Lycæi duo fuerunt Monachi Hyberni, nempe Clemens, & Albinus; longè alius ab Alcuino Anglo, qui & Albinus à nonnullis est appellatus; vt referũt Fr. Ioannes Marquez *de Origine Eremitarum S. Augustini, cap. 15.* Yepes *tom. 3. Annalium S. Benedicti an. 791.* Et ex antiquioribus D. Antoninus, Vincentius Belluacensis, Ludolphus Bebengergius, & alii passim. Nec miror, tot floruisse Academiis Hyberniam, tot eam apud exteras gentes instituisse, cùm ex ipsa semper clarissima prodierint ingenia, vt Venerabilis Sedulius: Scotus, Scotistarum Princeps: Petrus Hybernicus, Angelici Præceptoris D. Thomæ in Philosophia Magister: Mauritius à Portu aliique complures; vt meritò dixerit Alcuinus *de Vuilibrordo in eius vita, lib. 1. cap. 4. Quia in Hybernia Scholasticam eruditionem viguisse audiuit &c.* Ac præterea *libr. 2.*

Doctaq; natriuit studijs sed Hybernia Sacris.

Necnon Author vitæ S. Sulgenii, antiquissimus certè; & non exiguæ authoritatis, cecinit;

At crescente simul ardore, & tempore multo:
Exemplo Patrum commotus amore legendi
Iuit ad Hybernos Sophia mirabile claros

Quæ omnia tùm apud præfatos Authores; tum apud alios plures, ac probatissimos lubens comperi pro meo erga Hybernos affectu, quorum Collegii Salmantini Rector existo, cum hæc exaro.

91 *S. Andreæ; & Aberdonensis, ac Glascouiensis*, in Scotia; Prima cæteris celebrior, erecta fuit anno 1411. à Iacobo Rege. Secunda anno 1480. à Guilhelmo Elphinstonio, Aberdonensi Episcopo; Tertia patrum dotata; minùsque celebris à Iurubullo, Episcopo Galquensi. Nunc omnes Academiæ illius regni ab hæreticis reguntur, deperdita celebritate Consulantur Iacobus Middedorpius de Academiis *lib. 8. à p. 482.* Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium.*

Quæst. VI. Quæ Academiæ sint in Hispania, & America? Vbi celebriora de illis proponuntur.

92 DE Academiis Hispaniis loquens Pater Antonius Posseuinus *libr. 1. Bibliotheca selectæ*, capit. 1. sic fatur; *Cumque eruditissimis hominibus, ac liberalibus studijs affluant, stabilissimum Fidei, ac disciplinarum non solum*

ijs Regnis, verum etiam disiunctissimis ab Orbe Christiano Prouincijs lumen accenderunt. Toti sunt *Authores*, etiam externi, in commendandis *Academiis* Hispaniæ, & meritò; si quidem ædificiorum structura magnifica, redittuum annuorum copia, Collegiorum splendidissimo ornamento, Priuilegiorum multitudine, Professorum eruditione, Studiosorum frequentia, nullam non laudem, & gloriam merentur. Non licet (quod maxime cuperem) pro nostri Instituti ratione, in singularum debitis encomijs immorari, sed eas dumtaxat recensebo. Sunt ergo sequentes.

93 *Salmanticensis*. De qua latiùs nobis est agendum inferius *à num.* 116. Quæ enim inter cæteras caput attollit, non cum cæteris eadem styli breuitate est connumeranda.

94 *Complutensis*, in Regnis Castellæ; celeberrima sanè, & florentissima; Erecta fuit ab Eminentissimo Cardinali Don Fr. Francisco Ximenez de Cisneros, Archiepiscopo Toletano, anno 1500. Hoc scilicet anno fuit eius exordium; nec rectè Middemdorpius *de Academijs totius orbis tom.* 2. *lib* 7. erectionem huius Academię apposuit anno 1517. cum hoc anno obierit Fundator, postquam iam eam construxerat. Vir hic eximius ortum habuit in oppido Tordelaguna; Iurisprudentiæ studuit, ac Vicarii Generalis diæcesis Siguntinæ munus exercuit, Dignitatemque in ea Alma Ecclesia obtinuit: Sed sæculo renuntias in Sacrum Minorum Ordinem confugit, in quo mirum virtutis, & doctrinę specimen dedit, ardentique desiderio subeundi inter Infideles martyrio flagrauit. Prouinciam suam gubernabat, & simul erat à Confessionibus Reginę Catholicę Elisabethę, cum ad Archiepiscopatum Toletanum fuit electus mense Februario anno 1495. & renuens ab Alexandro V. fuit compulsus, vt acceptaret. Egregia eius gesta libros occupant. Cardinalis S. R. E. Iulio Secundo fuit creatus anno 1506. & pręterea Quæsitoris Generalis Fidei in Hispania munus suscepit; Cumque à Regibus Catholicis vrbs Granatensis ex Maurorum tyrannide fuisset redempta, strenuè insudauit in horum ad Fidem Conuersione. Semel totius Hispaniæ clauum, & gubernationem tenuit, dum Rex Catholicus Ferdinandus inde abesset; & iterum eam est moderatus pro Regina Ioanna, eiusque Filio Carolo V. Præterea plurimo labore, & sollicitudine Bibliam Complutensem in lucem edi curauit, & præstitit; In Alma Ecclesia Toletana Capellam, in qua Officium Ecclesiasticum vulgò nuncupatum *Mozarabe* persolueretur, instituit. Belli Imperator obtinuit à Mauris oppidum *de Oran* in Regno Tremecen in Berberia. Septemdecim Canonicatus dotauit in Ecclesia Collegiata Complutensi Sanctorum Iusti, & Pastoris, quos iuxta Magisterij antiquitatem obtinet Ecclesiastici, qui in ipsa Academia Complutensi ad Magisterii Gradum sunt promoti; inde quę cernitur, quam referta Sapientibus illa Alma Ecclesia floreat. Plurima alia insignia opera Eminentissimus hic Cardinalis edidit.

95 Sed, vt optimè asserit Illustrissimus Don Didacus de Castejon Episcopus Tarazonensis in Volumine Hispano *de Primatia Archiepiscopi, & Ecclesiæ Toletanæ* 3. *part. à pag* 872. quamuis cætera deessent; gloriossimum redderent Cardinalem Academia, & Collegium Maius Sancti Ildephonsi Complutense intra eadem Academiam ab ipso erectum; Id enim opus reliqua superare, absq; inuidia valet enũtiari. Quippe hęc Academia, idq; Collegium dederunt Ecclesiis Præsules, & Canonicos: Senatibus Iudices; Vrbibus Præfectos: Sciẽtijs Commentatores, & Magistros, quibus Hispania, & Orbis gloriantur. Fundatoris in plausum eximia hæc reciprocantur monumenta; Obijt autem in die octaua Nouembris, anno 1517. in Oppido *de Roa*; & eius corpus iacet in Capella præfati Collegij Maioris Sancti Ildephonsi.

96 Plurima habet hęc Academia à Pontificibus, & Regibus concessa priuilegia, necnon ipsius Rector, qui simul est eius Cancellarius; ac itidem Rector prædicti Maioris Collegij; amplissimaque iurisdictione potitur. Quotannis à Togatis eligitur, & specialibus Insignibus supra Togam ornatur. Eius authoritas, & maiestas in Actibus publicis elucet, & in eximio, ac numeroso comitatu, quo extra Collegium pro Oppidum stipatus incedit. Hispaniarum Reges ingenti honore Rectorem Collegij, & Academię decorarunt, vt in cunctorum ore, & in memoria versatur.

Hæc

Hęc Academia, & Collegium, licèt in alijs Scientijs semper viguerit, attamen in Theologia, & Philosophia valdè eminuit, quę ibi frequentibus, & peritissimis Professoribus, ac discipulis, edocentur. In ea publicè Scientias tradidere, viri præclari, quorum nomen nunquam posteritas obliuione damnabit; &, vt alios plurimos omittam, doctissima Commentaria, & libros in lucem publicam ediderunt. Theologi, non Regulares, Ludouicus Tena; Ludouicus Montesinos; Gaspar de Villalpando: Ioannes de Medina: Bartholomæus de Torres: Ioannes Canterus: Christophorus de Plaza: Murcia de la Llana: Ioannes Gonusalius de Castilla: Petrus Ferdinandez de Torrejon: Franciscus Ignatius de Porres: Ferdinandus de Vellosillo: Benedictus Arias Montanus: Aluarus Gomez: Antonius Nebrissensis: Beatus Thomas de Villanueua, qui ex Collegio Maiori S. Ildephonsi ad Augustinianum Sacrum Ordinem se recepit; & præterea Authores Biliæ Complutensis.

Theologi Scriptores Complutenses ex Sacra Familia Cisterciensi, Cyprianus Huergensis: Petrus Lorca: Chrysostomus de Cabero: Laurentius de Zamora. Ex Ordine Prædicatorum, Hieronymus Almonacid: Ioannes Gonzalez de Albelda: Ioannes à Sancto Thoma: Ioannes Martinez de Prado. Ex Familia Minorum, Michael de Medina: Illustrissimus D.D. Ioannes Merinero Episcopus Vallisoletanus: Gaspar de la Fuente: Franciscus del Castillo: Christophorus Delgadillo: Franciscus Felix. Ex Ordine Carmelitarum, Ioannes Baptista Lezana: Didacus de Benauides. Præterea Leander de Sanctissimo Sacramento, ex Ordine Sanctissimæ Trinitatis excalceatus. Carmelitani discalceati Cursum Philosophicum, & Theologicum ediderunt. Ex Familia Augustiniana, Alfonsus de Cordoua; Alfonsus à Vera-Cruce: Ferdinandus de Zarate: Ioannes Marquez, & Basilius Legionensis, (qui Compluti publici fuerunt Professores, & postmodum Salmantinam Academiam illustrarunt:) Thomas de Herrera: Martinus de Aluiz: Bartholomæus de los Rios: Paius de Ribera: vt alios celeberrimos ex omnibus Sacris Ordinibus, vt consulam breuitati, prætermittam.

Iurisperiti Scriptores Complutenses, Ignatius Lopez de Salzedo: Felicianus de Solis: Ioannes del Castillo: Christophorus de Anguiano Sedano: Ferdinandus de Mendoza: Ludouicus Velazquez de Auendaño: Gregorius Lopez Madera: Didacus de Cuellar Velazquez: Petrus de Antequera Arteaga: Michael Moez Iturbide.

Medici Scriptores Complutenses, Christophorus, à Vega: Ferdinandus de Mena: Franciscus Valles: Petrus Garcia Carrero: Emanuel Martinez: Ioannes Alfonsus à Fontecha: Ioannes Gutierrez Godoi: Ioanes de Villareal: Ioanes Bustamante: Benedictus Matamoros: Antonius Carragena: Christophorus Nuñez: Franciscus Diaz: Alfonsus à Burgos; Bermexo.

Sunt in hac Academia Complutensi, præter Collegium Maius Sancti Ildephonsi, viginti Collegia, & quidem valde illustria, quorum alumni extiterunt non pauci ex Scriptoribus relatis; indeque passim ad Cathedras, ad Collegia Maiora, ad Munera Ecclesiastica, & Sæcularia meritò euehuntur. Communitates autem Religiosę plurimæ ibidem florent, cunctis retro temporibus Viris insignibus refertæ, quorum plures ad Infulas Sacras sunt eucti, & nunc etiam Ecclesijs Almis præficiuntur.

Liceat id etiam asserere, nostram Societatem Iesu non parum splendoris huic Academiæ mutuasse: In primis enim in ea Sanctus Parens Ignatius de Loyola Philosophica, & Theologica Studia degustauit; Deinde Collegium nostrum Viros fouit, & educauit, supra inuidiã insignes. Inter eos, Scriptores, qui ibidẽ Theologiam sunt professi, viguerunt PP. Ioannes Azor: Gabriel Vazquez: Franciscus Suarez: Petrus de Arrubal: Ludouicus de Torres: Gaspar Hurtado, priùs in Collegio Maiori S. Ildephonsi togatus: Antonius Rubio: Hieronymus de Florencia: Regius Concionator, & Infantum Confessarius: Ioannes Perlin: Ioannes de Dicastillo: Ambrosius de Peñalosa Concionator Regius: Didacus de Alarcon: Franciscus Alonso: Franciscus de Ouiedo: Gaspar de Ribadeneyra. Scriptores verò, qui in eodem Collegio Sacram Scripturam edocuerunt, Beatus Franciscus de Borja: Christophorus de Castro: Gaspar San-

Sanchez: Ferdinandus de Salazar Supremi Senatus Fidei Quæsitor, electus Archiepiscopus de las Charcas: Ioannes Baptista Poza: Didacus de Zelada: Emanuel de Najera. Scriptores autem, qui in hoc Collegio Studijs incubuerunt, P P. Gregorius de Valencia; Ioannes de Piña: Ioannes Eusebius Nieremberg. Et demum annumerandus est cæteris P. Alfonsus Salmeron, qui in hac Academia Complutensi litteris incubuit, antequam inter primos Societatis Iesu alumnos recenseretur. Nec quisquam iam ibit inficias, à præfatis Scriptoribus Academiam hanc, & Scientias, ingenti fuisse ornamento donatas.

De Academia Complutensi, ac de Illustribus eius Viris, & institutione, sparsim agunt Illustrissimus Don Didacus Castejon *vbi supra*: Middemdorpius *vbi supra*: Alfonsus Garcia *de Academiis Hispaniæ*: Adrianus Rom. *in Theatro Vrbium*: P. Antonius Posseuinus *libr.* 1. *Bibliothecæ Selectæ*: Aluarus Gomez *in vita Fundatoris huius Academiæ*. Thomas Herrera *in Alphabeto Virorum Illustrium, passim.*

Vallis-Oletana, in regno Castellę, quam Alfonsus XI. Rex Castellæ fundauit, anno 1346. & Clemens VI. confirmauit, esto ante confirmationem Studia Generalia in ea effloruerint. Nequit ad breues periodos redigi huius Academiæ commendatio, cum semper in ea insignes Professores Scientiarum omnium extiterint, eximiique viri eam frequentauerint; quare per retroacta sæcula vsque in præsens inde ad Dignitatum, & Munerum fastigia innumeri sunt promoti. Illustrat hanc Academiam celebratissimum Collegium Sanctæ Crucis, vnum ex Maioribus Hispaniæ, erectum anno 1480. ab Eminentissimo Cardinali Don Petro Gonzalez de Mendoza Archiepiscopo Toletano: ob sua egregia opera æternùm perennaturo: & ante primum Collegij lapidem iactum Pontifex illud confirmauit; & die Sancti Matthię anno 1484. fælici sorte, Togatorum iam confluxit Communitas. Nullus profectò ignorat, quanto ornamento ac splendori fuerit hoc Illustrissimum Collegium Hispaniæ, & Orbi; Quot genuerit alumnos præclaros, quos sibi ambierunt Cathedræ, Senatus, Infulę, Ecclesiæ, & Suprema honorum culmina; Non sufficeret liber integer ad eos recensendos; Ipsi se, instar fulgentium syderum, sua luce produnt, & posteritatis memoriæ cōmendant. Fundatoris insignia numera, & gesta recenset (quæ ad miraculum sunt) Ægidius Gonzalez Dauila *tom.* 1. *in Theatro Ecclesiastico Ecclesiæ Siguntinæ pag.* 179.

98 *Hispalensis* in Prouincia Bætica, tempore Regum Catholicorum Ferdinandi, & Elisabethæ erecta à Don Roderico Ferdinandez de Santillana, qui eisdem Regibus fuit à confessionibus, Regni Siciliæ Visitator Generalis, electusque Archiepiscopus Cæsaraugustanus. Vocatur hæc Academia vulgo *Maese Rodrigo*, sumpta denominatione à Magistro Roderico eius Fundatore. In ipsamet inclusum est insigne Collegium eadem nomenclatura nuncupatum, quod pluribus Regum rescriptis, & priuilegijs est instructum; & Rex noster Philippus IV. Hispaniarum Monarcha, illud inter Collegia Maiora recenseri concessit, eorumque gaudere priuilegijs. Ex illo plures ad Dignitates, & Senatus meritò sunt euecti. In Hispalensibus Studijs olim effloruere D. Isidorus Hispalensis, Diuus Leander, Syluester Secundus Pontifex, Auicena, & alij quam plurimi, vt videre est apud Nauclerum Volaterranum, & Platinam; ac Ioannem Sixtum *lib.* 2. *Bibliothecæ sanctæ*.

99 *Oscensis* in regno Aragoniæ, sita in vrbe *Huesca*. Si ad eius primam erectionem attendamus, antiquissima est inter omnes Hispaniæ. Quippe eam erexisse Quintum Sertorium, Romanum ducem, coæuum Syllę, & Marij, suadent; tum illam adhuc vocari Sertorianam, tum plurimi Authores id affirmantes; Plutarchus *in vita Q. Sertorij* Sabelicus *lib.* 3. *Ænead.* 2. *fol.* 71. Tarcañota *lib* 3. *fol.* 616. *volumin.* 2. Zurita *lib.* 8. *cap.* 54. Ioannes Gerundēsis, *in Paralipomen. lib.* 8. *tit. de morte Sertorij*. Loaysa *in Concil. Hispaniæ pag.* 160. *num.* 8. Et innumeri alii. Iussu Sertorij Oscæ primum lingua latina disci cępit in Hispania, & quia ea erat lingua Romana, exinde dicta est *Romance*; quæ temporis tractu tum Romæ, tum in Hispania, in qua valde iam frequens erat, corrupta fuit. Ita tradit Alexius Venegas *in prologo ad librũ H. Hispanũ Francisci Ceruantes, qui inscribitur, Apologo de la ociosidad, y del trabajo.*

Tem-

100 Tempore deuastationis Hispaniæ collapsa fuit hæc Academia, esto, Authores bonæ notæ affirment, eam simul cum Fide Catholica etiam tunc fuisse conseruatam in eadem Vrbe intra Parochiam Sancti Petri, ibique deinceps permansisse, donec Petrus IIII. Rex Aragoniæ anno 1354. eam instaurauit, suumque Palatium ad ædificium donauit: ac plura priuilegia concessit, eaque confirmauit Ioannes II. Rex, ad cuius instantiam Pontifex Paulus II. anno 1464. ei indulsit omnes immunitates præstitas Academiç Bononiensi, & Tolosanæ: idque etiam confirmatum fuit à Iulio II. anno 1503. Gaudet hæc Academia pluribus alijs priuilegijs concessis à Rege Aragoniæ Martino, à Ferdinando Catholico Rege Hispaniæ, Carolo V. Imperatore, & ab eius Genitore Philippo I. Illius demum priuilegia confirmauit Paulus III. anno 1535.

101 Aliqua in hac Academia extant Collegia, & quidem illustria. Effloruerunt in ea semper viri doctissimi. Consulat, qui velit, Didacum de Ainsa *in libro de Excellentijs vrbis Ossensis*, *lib.* 5. Solum obiter obserua, Ambrosium Bondia *in Cythara Apollinis*, & alios nonnullos asserere, Pontium Pilatum, è Gallia, vbi Academia tunc non fuerat instituta, ad Vrbem Oscensem aduentasse & in hac Academia, quæ centum, & sex annis antè fuerat erecta, Studijs incubuisse.

102 *Ilerdensis* in Catalaunia, adeo quidem vetusta, vt de ea solet exponi illud Horatij Flaci carmen; *Aut fugiens Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.* Illam restaurauit, seu de nouo erexit Don Iacobus, seu Iayme Secundus Rex Aragoniæ iuxta annum 1300. In ea, teste Platina, Calixtus III. Pontifex vtriusque Iuris Doctor fuit creatus, & publicè Iurisprudentiam edocuit. Ibi etiam S. Vincentius Ferrer Magisterij Gradum suscepit. Plures Viros celebres hæc Academia produxit; inter quos Petrus Roirius, qui de Lituanicis decisionibus scripsit, asserit *decisione* 3. se in hac Vniuersitate Iurisprudentiæ operam dedisse.

103 *Valentina* in regno Valentiç; Quam etiam ante Christum natum efflotuisse, affirmant bonç notæ Authores, extinctamque fuisse in generali Hispaniç deuastatione. Postmodum fuit extructa anno 141?. eamque suis priuilegijs, ac diplomate in Academiam erexit Alexander Sextus Pontifex anno 1499. & in super Rex Catholicus Don Ferdinandus pluribus indultis muniuit. Similigaudet priuilegio, ac Salmanticensis Academia ex Bulla Eugeniana, respectu eorum, qui habent Beneficia Ecclesiastica, ne residere teneantur, & faciant fructus suos; de qua latè in inferioribus agemus. In hac Academia, vt asserunt Volaterranus, & alii, Artibus, & Theologiæ studuit S. Dominicus, illustris Prædicatorum Ordinis Fundator; In ea etiam S. Vincentius Ferrer Sacras Litteras docuit, insignesque inde litteris Viri prodierunt.

104 *Toletana*, in Regno Toletano. Eam erexit Doctor Don Franciscus Aluarez de Toledo, Canonicus, & Magister Scholç Almæ Ecclesiæ, Protonotarius Apostolicus, Datarius Pontificis Alexandri Sexti, & à Consilijs Regum Catholicorum Ferdinandi, & Elisabethç. In eadem Academia dotauit Collegium Sanctæ Catharinæ. Confirmarunt hanc Academiam, priuilegijsque ornarunt Leo Decimus anno 1520. in quo fuit erecta; Paulus Tertius anno 1535. Carolus V. Imperator, & Ioanna ejus Genitrix anno 1529. Inter alia Philippus Secundus Hispaniarum Rex huic Academiæ concessit priuilegium Magnatis Hispaniç; vulgò *de Grande de España.* Eius est Cancellarius Toletanæ Ecclesiæ Magister Scholç, & absente eo ab Academia, prçsidet Rector Collegii. Patronus est Comes de Cedillo. Obiit Fundator die quinta Septembris anno 1523. & sepultus est in Sacello eiusdem Collegii Sanctæ Catharinæ. Olim Toleti litteras didicit S. Ildephonsus, eiusdem Ecclesiç Archipræsul. Videatur de hac Vniuersitate Franciscus Pisa *in historia Toletana libr.* 1. *capite* 26.

105 *Oñatensis* in Prouincia Guipuzcoæ. Eam extruxit, & simul in ipsa Collegium insigne Sancti Spiritus, Don Rodericus de Mercado, & Zuazola, Præses Granatensis, Prorex Nauarræ, Episcopus Abulensis, & electus Archiepiscopus Compostellanus, anno 1548. sub Pontifice Iulio Tertio, & Imperatore Carolo V. Rege Hispaniarum. Rector Collegij est Archygimnaster, Cancellarius, & Conseruator Academiç, quæ

ingentibus potitur priuilegijs. Ex hoc Sancti Spiritus Collegio præclarissimi Alumni prodierunt, & inter eos tredecim ad Infulas Archiepiscopatuum, & Episcopatuum sunt eucti. Aliud ibidem extat Collegium Sancti Stephani Rectori præfato subiectũ. Huius Academiæ, ac Collegij in ipsa siti, Patroni sunt Catholici Hispaniarum Reges. Ipsius vero Fundator obijt die 29. Ianuarij, anno 1548.

105 *Cæsaraugustana* in Regno Aragoniæ. Eam erexit Imperator Carolus V. Rex Hispaniarum anno 1543. Renouauit autem eam, & redditibus annuis adauxit Don Petrus Cerbuna, Episcopus Tarazonensis, indeque fuit in Patronum adscitus. Postmodum anno 1641. Archiepiscopus Don Petrus Paulaza Moderatoribus Artium, & Theologiæ stipendia annua addidit, & constituit. Fæcunda fuit hæc Vniuersitas Virorum illustrium, cum Aragoniæ Regnum eos Marte, & toga insignes omnibus sæculis produxerit.

106 *Barcinonensis* in Catalaunia. Quam Aragoniæ Reges erexerunt, & pluribus priuilegijs ornarunt, post Petrum Aragoniæ Regem; summique Pontifices ipsam confirmarunt. Non facile recenserentur Sapientes Viri, qui in hac Academia effloruerunt, cum acre, & viuidũ Catalaunorũ ingeniũ nulli non sit litteraturæ paratissimum.

107 *Ossunensis*, in Prouincia Bætica; Erecta fuit authoritate Pauli Tertij, & Caroli V. anno 1548. ab Excellentissimo Domino Ioanne Tellez Girõ, Comite de Vreña, cuius Successores inclyti Ossunenses Duces ipsam, vt Patroni, fouerunt. Ius Academiæ penes Rectorem est, eamque semper doctrina, & Alumnis insignem fuisse, testatur Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*, & nostra idipsum sæcula proclamant. Eam esse secundam in Bætica Prouincia, ait Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico*, *Hispalensis Ecclesiæ*. In eadem Academia insigne est Collegium sub titulo Immaculatæ Conceptionis Virginis.

108 *Conimbricensis* in Regno Lusitaniæ. Eam extruxit Ioannes Tertius Rex Portugalliæ simul cum vxore Catharina Caroli V. Imperatoris sorore, vt affert prædictus Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*. Celebris hæc Academia Viros semper fouit illustres. In ea Ius Canonicum docuit Martinus Nauarro Alpizcueta, vt affirmat Præses Couarrub. *in Epitome Decretalium*. In ipsa Hyeronymus Osorius, alijque innumeri viguerunt; Ac ex nostra Societate Iesu ibi Theologiam edocuit eximius Doctor (quo nomine eum Apostolica Sedes donauit) P. Franciscus Suarez; & Philosophicum Cursum Patres Conimbricenses ediderunt; vt plures alios omittam, qui Scientias illustrarunt. De hac Academia agitur *in tom. 2. Hispaniæ illustratæ*, *pag*. 815. Elogiumque illius ab Andrea Resendio in publica Oratione acclamatum affertur à Iacobo Middemdorpio *tom. 2. Academiarum Vniuersi Orbis*, *lib. 7. pag.* 416. Plura de ea videantur apud Alfonsum Garcia de Academijs Hispaniæ *tit. Conimbricensis Academia*, & apud Antonium de Sousa Macedo *in lib. de Excellentijs Lusitaniæ prima part. cap.* 2. *excellent.* 7.

109 *Gandiensis* In Regno Valentino. Erecta fuit à B. Francisco de Borja, Duce Gandiensi, & deinde tertio Præposito Generali nostræ Societatis Iesu, qui in eadem Theologiæ studit, & Magisterij Gradum accepit. Academiæ titulo, & honore illam decorauit Pontifex Paulus Tertius anno 1547. eademque ei priuilegia impertiuit, quoad eos, qui ibi Gradus suscipiunt, ac impertita sunt Academijs Salmantinę, Parisiensi, Complutensi, ac Valentinæ; quę priuilegia Carolus V. Imperator etiam ei concessit. Hęc Academia sub Societatis Iesu regimine versatur. De illa videri queũt P. Ribadeneyra *in vita B. Francisci de Borja c.* 13. P. Nicol. Orlandinus, *tom.* 1. *historiæ Societatis Iesu, lib.* 7. *à n.* 55. & Gaspar Escolanus *in historia Regni Valentiæ*, *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. Gradus in omnibus Facultatibus accipiuntur in hac Academia, rigoroso examine præcedente.

110 *Perpinianensis* in Catalaunia. Eam erexit, ac confirmauit, pluribusque priuilegiis stabiliuit Petrus Aragoniæ Rex, diplomate suo confecto die 20. Martij, anno 1349. Et simul Vniuersitatis Generalis titulum, ac honorem ei concesserunt Pontifices Clemens VI. & Benedictus XIII. Gaudet hęc Academia vtraque potestate, nempè Pontificia à præfatis Pontificibus pręstita, & Regia à prædicto Rege indulta, necnon & à Successoribus.

Gra-

111 *Granatensis* in Bætica Prouincia. Postquam Vrbs Granata, quæ Regni Granatensis est caput, per Reges Catholicos Hispaniarum Ferdinandum, & Elisabetham fuit à Maurorum tyrannide liberata, Fideique restituta, primus eius Vrbis Antistes fuit Ferdinandus Talabricensis Hieronymianus. Hic iuxta aliquos Academiam nanè erexit, quam Pontifices, & Reges confirmarunt, priuilegijsque munierunt. Successor Fundatoris in Sede Archiepiscopali Illustrissimus D. Gaspar Dáualos ipsam Vniuersitatem adauxit; Cuius meminere P. Antonius Posseuinus *lib.* 1. *Bibliothecæ selectæ, cap.* 1. Middendorpius *tom.* 2. *Academiarum vniuersi Orbis, libr.* 7. *pag.* 421. & alij. Cæterum verius Frãciscus Bermudez *lib. de antiquitate, & excellent. Granatæ lib.* 3. *à cap.* 19. affirmat, Carolum V. Imperatorem fundasse hãc Academiam anno 1531. & confirmatam fuisse à Clemente VII. Sunt etiam ibi aliqua insignia Collegia, quorum duo, Regium nempè, & S. Catharinæ Carolo V. Fundatore meritò gloriantur. Illustrissimi, & Sapientissimi Viri ex hac Academia, & Ciuitate prodierunt, quos refert Bermudez *vbi supra.*

112 *Tarraconensis* in Catalaunia. Erecta fuit ab Eminentissimo Cardinali Gaspare Ceruantes Gaetes, Archiepiscopo Tarraconẽsi, anno 1572. Qui stipẽdia, ac redditus annuos Professoribus publicis è suis facultatibus erogauit; quippe ipsum Academiæ ædificium ab ipsa Ciuitate Tarraconensi proprijs sumptibus fuit extructum. Videatur Matomorus allatus *in tomo* 2. *Hispaniæ illustratæ, pag.* 823.

113 *Eborensis* in Regno Lusitaniæ. De qua L. Andreas Resendius *lib. de antiquitatibus Eboræ,* sic fatur. *Henricus autem, qui Sebastiano successit in Regno, cum Eborensi Ecclesiæ præesset, Collegium insigne Patribus Societatis Iesu, vnà cum magnificẽtissimo Templo, extruxit, vbi celebrem instituit Academiam, in qua Humaniores litteræ, Philosophia, ac sacræ Theologiæ studia cũ pia morum disciplina maximè florent; vnde non tantùm huic Vrbi, sed etiam cæteris vicinis oppidis, & vniuersæ Lusitaniæ ingens vtilitas, ornamentumque accessit.* Fuit autem Henricus primùm S. R. E. Cardinalis, deinde extincto in Africa Rege Sebastiano, ei in Regno successit. Hanc Academiam celebrant Didacus Payua apud Middendorpium *tomo* 2. *Academiarum, lib.* 7. *pag.* 418. P. Posseuinus *relato lib.* 1. *Bibliothecæ.* Et Vrbem Eborensem, eiusque antiquam nobilitatẽ eleganter suis carminibus illustrat Iacobus Mænetius Vasconcellus, Iurisperitus Lusitanus *in Commentario de Eborensi Municipio.*

114 *Compostellana* in Gallęcia, quam nec æqua, nec vera censura nuncupat obscuram Iacobus Middendorpius *vbi supra pag.* 418. Sed externo Authori res Hispaniæ non calluisse licuerit vtcumque; Inde namque & plures Hispanas Academias prætermittit; cum tamen omnes totius Orbis recensere, eius fuerit instituti; alias verò leuissimo calamo, & perfunctoriè libat. Compostellana igitur Academia & disciplinarum studijs, & Professoribus Scientiarum, & Scholariũ ex eodem Gallæciæ Regno frequentiá, necnõ & priuilegijs, quibus fungitur, splendore, & claritate gaudet. Præterquã quòd Fundatorem habet eximium, nempè Illustrissimum Dominum Don Alphonsum de Fõseca, & Azebedo, Regum Catholicorum Proto-Sacerdotem, Aragoniæ Protohotarium, Archiepiscopum Compostellanũ, ac postmodum Toletanum, et Comitatus de Fuentes Fundatorem; Qui sui pręclara monumenta reliquit, cùm Salmanticę à primo lapide erexerit insigne Collegiũ Maius, quod Archiepiscopi nuncupatur, et Vrbem Salmantinam suis expensis à gabellis Plebeiorum redemerit; quòd idem præstitit respectu Ciuitatis Compostellanæ, in qua Academiã, et in ea illustre Collegium erexit, et ditauit; eaque Academia approbata fuit, et confirmata Pontificum, et Regum rescriptis. Huius Academiæ inter alios meminit Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Ecclesiæ Compostellanæ.*

115 *Beaciensis,* in Ciuitate Baeza in Prouincia Bætica, quam inter Hispanię Academias illustres fore annumerãdam, affirmat prędictus Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Hispalensis Ecclesiæ,* eamque fuisse erectam à Magistro Ioanne de Auila, qui Apostolicè Dei verbum per eam Prouinciam euangelizauit, et suis litteris, scriptis, ac Discipulis, quos educauit, fructus vberrimos animarum produxit. Florent in hac Academia studia disciplinarum, et inde prodeũtes non pauci recensentur insignes alumni.

116 *Siguntina* in Regnis Castellæ, quæ in Collegio Sacri Ordinis Sancti Hieronymi est sita, eiusque sunt Patroni Episcopus

copus Seguntinus, ac eiusdem Collegij Rector, nec non Dignitas quædam Almæ Ecclesiæ Seguntinæ, seu vt alij eam vocant, Siguenzanæ. Hanc Academiam erexit D. Ioannes Lopez de Medina, à Cõsilijs Hẽrici Quarti Regis, & pro illo Romę apud Summum Pontificem Legatus, Archidiaconus de Almazan in prædicta Alma Ecclesia, ac Canonicus Toletanę. Duo alia præclara Collegia hanc Academiam illustrant, nempe S. Antonij, & S. Martini, quorum erectionem attigit relatus Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Siguenzanæ Ecclesiæ*: Et huius Academiæ leuiter meminit Middemdorpius *tom. 2. de Academijs Orbis lib. 7. pag.* 430.

117 *Hirachensis* in Regno Nauarræ, sita in Monasterio insigni Sãctæ Mariæ de Hirache Sacri Ordinis Benedictinorum prope ciuitatem *Estella*. Hoc Monasterium asseritur ab aliquibus, fundatum fuisse à Rege Don Garsia, filio Regis Don Sanctij; Eos refellit Fr. Antonius de Yepes *tom. 3. Chronicæ S. Benedicti, centuria 4. cap. 2. à pag.* 387. & ostendit, erectum fuisse à Regibus Gotthis, multo ante præfatum Regem tempore, quin designari valeat Fundator: Et addit, adhuc illud stetisse, dum Mauri in Generali Hispaniæ de uastatione vicinum ei territorium occupabant. Recenset ibi priuilegia à Regibus huic Monasterio concessa, necnon Abbates illus, quorum extat memoria. Igitur in illo sita est Academia approbata, & confirmata à Summis Pontificibus, litterarijque Gradus in ea conceduntur; Abbates autem sunt Rectores illius. Videatur Fr. Antonius de Yepes *supra*.

118 *Oxomensis* in Regnis Castellæ. Eam construxit Don Petrus de Acosta Episcopus Oxomensis, quem nondũ vigesimum secundum annum natum Iulius Secundus ad Episcopatum de Oporto in Lusitania euexit; deinde Legionensis Antistes fuit creatus, ad extremum Oxomẽsis, & Proto Sacerdos Dominæ Ioãnæ Principis Hispaniæ. Hic Academiam, ac in ea nobile Sanctæ Catharinæ Collegium erexit, dum hunc gereret Episcopatum, quem suscepit anno 1539. Liberauit oppidum ipsum à plebeiorum gabella; quare in gratitudinis tesseram Cõsessus oppidi simul cum Almæ Ecclesiæ Capitulo adit Collegium prædictum quotannis, die S. Catharinæ. Obiit Fundator die prima Martij, anno 1563. Et iacet sepultum in Cœnobio Sancti Spiritus in Oppido *de Aranda de Duero*; quod etiam ipse fundauit. Videatur Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Oxomensis Ecclesiæ, tom. 4. lib. 4. cap. 3. pag.* 69.

119 *Ouetensis* in Principatu Asturico. Eam extruxit, & large ditauit Don Ferdinandus de Valdes, primum in Collegio Maiori D. Bartholomæi Salmãtino Togatus, deinde Præses Vallisoletanus, ac etiam Supremi Senatus Castellæ, Episcopus de Helna, Auriensis, Ouetensis, Legionensis, Siguençanus, & demum Archiepiscopus Hispalensis, ac Generalis Sacræ Fidei Quæsitor. Hic inter alia præclara monumenta erexit insigne Collegium Sancti Pelagij Salmantinum; necnon & prędictam Academiam, & Collegium S. Gregorij Ouetense. Obijt Madridij die nona Decembris, anno 1568. iacetque eius corpus in Oppido de Salas in eodem Principatu Asturico non longe ab Ouetensi vrbe, in quo Oppido nobilia suæ gentis sunt stemmata. In hac Academia septemdecim sunt Cathedræ, pręclarique Professores eas sunt moderati ab anno 1608. in quo publicè ibi cæpit doceri. Rector quotannis eligitur à consessu Academico, penes quem est Academiæ modęramen. Gaudet innumeris priuilegijs, quæ à Pontificibus, ac Regibus obtinuit, & instar Academiæ Salmantinæ suas constitutiones, & regimen sibi adaptauit. De hac Academia, & eius Fundatore agit Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Ouetensis Ecclesiæ tom. 3. pag.* 106. *& pag.* 150. *& in Theatro Ecclesiæ Hispalensis.* Dum ille Ecclesiæ Ouetensis esset Præsul accidit ibi, quod, vt certum, & celebratissimum, obiter attingam. Innumeri mures territoriũ quoddam, velut agmine facto, deuastabant; Incolæ ad Vicarium Generalem diœcesis Didacum Perez de Villauiciosa rem deferunt, grauiter de nocumento conqueruntur, & exposcunt synceré, vt censuris ea animalcula compellat ad fugam. Illius iussũ Procurator, & Aduocatus Murium designatur; lis iuridice agitatur: sententia profertur, quòd censuris cogantur deserere territorium, & ad Montanorum culmina progredi, quin illinc possint descendere. Intimata est Procuratori murium sententia, qui postulauit, vt in fluuijs, qui inter territorium prædictum, & Montana intercedebant, pontes disponerẽtur, per quos Mures valerent commeare. Id ei concessum est: ligna superponuntur à ripa ad ripam in fluuijs; sententia, ac cen-

sura

furę publicè in eo territorio leguntur. Mira res. Illicò Mures omnes conglomerati recto tramite incedētes ad fluuios properant, per ligna, seu pontes transgrediūtur, ad Montanorum ascendunt fastigia, nec vlterius inde sunt reuersi. Extat adhuc processus Iudicialis peractus, quem se vidisse testatur præfatus Ægidius Gonçalez de Auila *vbi supra.*

120 *Abulensis* in Regno Castellæ. Inclusa est hæc Academia in illustri Cœnobio Sancti Thomæ, Ordinis Sacri Prædicatorum. Huius Cœnobij designatur Fundator Fr. Thomas de Torquemada Fidei Sacræ Generalis in Hispania Quæsitor; esto alij Fundatores asignent Reges Catholicos Ferdinandum, & Elisabetham, à predicto Fr. Thoma de Torquemada ad id insigne opus excitatos. Quin & Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Ouetensis Ecclesiæ, pag.* 148, affirmat, Fundationi huius Cœnobij subsidium etiam suppeditasse Virum illū egregium litteris, ac libris, quos in lucem edidit contra Lutherum, scilicet Don Didacum de Muros Episcopum Ouetensem, & Fundatorem illustris Collegij Maioris S. Saluatoris, vulgo *de Ouiedo*, Salmantini. Igitur prædicta Academia est approbata, ac confirmata à Pontificibus, & Regibus, in illaque gradus litterarij in omnibus Facultatibus dispensantur. Videātur relatus Ægidius Gonçalez de Auila *in Theatro Ecclesiastico Abulensis Ecclesiæ lib.* 3. *cap.* 3. *pagi.* 117. Fr. Ioannes Lopez Episcopus Monopolensis 3. *part. historiâ S. Dominici lib.* 2. *cap.* 35. Fr. Ludouicus de Ariz *in historia Ciuitatis Abulensis* 1. *part.* §. 13. *fol.* 47.

121 *Limensis* in America, in ciuitate *de Lima*, seu vulgo *de los Reyes*. Hāc Academiam erexit inuictus noster Imperator Carolus V. anno 1551. & confirmauit Pius V. die 8. Iulij, anno 1571. Regesque Hispaniæ repararunt, ornarunt, & auxerunt. Sexdecim millibus nummorum argenti in singulos annos ad suos sumptus & stipendia potitur. Supra viginti Cathedræ sunt sitę, in quibus omnes facultates edocentur, quarum quædam est linguæ *Quichua*; alia verò Theologiæ moralis erecta, ac dotata fuit à D. Feliciano de Vega Episcopo Popaiensi, & tradita fuit sacræ Dominicanæ Familiæ. Doctores sunt ferè centum in hac Academia, & eximia est pompa triumphalis Doctoratus. Caput Academię est Rector, qui singulis annis eligitur Sabbatho antè Dominicam in Albis, alternatis vicibus inter Ecclesiasticos & Sæculares Doctores. Studia cursus litterarij semestris, non à die D. Lucæ incipiunt, vt in Hispanię Academijs, sed à prima die post Dominicam in Albis.

122 Hanc Limensem Academiam tria Togatorum exornant Collegia. Duo quidem Regia; aliud S. Philippi, cuius Rectorem iure Regij Patronatus Proreges eligunt; Domesticam habet Digesti veteris Cathedram, & eius Moderator sedem in stallo Doctorum. Aliud sancti Martini, quod à Regibus traditum est regimini Societatis Iesu; Ducentum habet Collegas; quorum duodecim Regio stipendio; duodecim alij censu imposito ab ipsa Societate aluntur; Cęteri parentum sumptibus viuunt; De eo ait D. Didacus de Leō Pinelo, *pro Academia Limensi, cap.* 14. *fol.* 15 *sublime hoc est iuuentutis scientificæ emporiū.* Tertium Collegium erectum fuit ab Illustrisimo D. Toribio de Mogrouejo Archiepiscopo Limensi, olim in illustri Collegio Maiori sancti Saluatoris Salmantino, Togato; Viro quidem vitæ sanctimonia insigni, indeque apud Sedem Apostolicam iustè, sollicitè, & piè peragitur, vt Sāctorum adscribatur fastis. Hoc Collegium inseruit Metropoli, eiusque Rectores designantur ab Archiepiscopo Limensi, hique semper sunt Almæ Ecclesiæ Portionarij. Innumeri sūt viri egregij, qui in hac Academia litteris, & sapiētia effloruerūt, indeque ad Dignitatum, & honorum fastigia sunt assumpti. Videantur relatus Don Didacus de Leon Pinelo, qui facetè, & eruditè inuehitur in Lipsium, eo quòd *in descriptione Oppidi, & Academiæ Louaniensis*, dum de scientijs agit, asseruerit, in Nouo Orbe esse barbariem. Videri etiam potest Fr. Bonauentura de Salinas *in historia noui Orbis, cap.* 7. & Fr. Didacus de Cordoua *in vita Fr. Francisci Solano lib.* 2. *cap.* 6. *pagin.* 289.

123 *Mexicana* in America, in Orbe Nouo, seu in Noua Hispania. Erecta fuit anno 1553. regnante in Hispanijs Carolo V. Imperatore; & ab eius Successoribus, Hispaniarum Regibus promota, & aucta, ac à Summis Pontificibus confirmata, ac pluribus priuilegijs munita, præcipuè à Clemente Octauo anno 1595. Opulentis annuis redditibus gaudet, & Viris sapientissimis in omnibus scientijs floret, qui & Academiam, & Munerum culmina illustrant. Ornatur etiam insignibus Collegijs, quorum vnum Societatis Iesu regi-

regimini subest. Huius Academiæ meminerunt eruditissimus, ac clarissimus Don Laurentius Ramirez de Prado *in Notis ad Luitprandum, pag.* 474. Don Didacus de Leon Pinelo *in Hypomnemate Apologetico pro Academia Limensi, cap.* 20. *numer.* 84. & doctissimus Don Ioannes de Solorzano *tom.* 2. *de Iure Indiarum, lib.* 3. *cap.* 14.

124 In Indijs Occidentalibus sunt etiam alia Studia Generalia, quorum aliqua solent Academiæ nuncupari; sicut etiam in Indijs Orientalibus, quæ Hispaniarum Monarchæ subijciuntur; atque in Insulis Philippinis in Vrbe Manila, in nostro Collegio Societatis Iesu Gradus litterarij ab externis accipiuntur, sicut in cæteris Academijs, adeòque Academiæ nuncupantur.

125 Sunt etiam in Hispania aliæ Academiæ Viris Sapientibus refertæ, sed celebritate, & plausu non adeò vigentes, ac superius relatæ; Scilicet in Ciuitate Origuela, in Regno Valentiæ; necnon in Vrbe Tortosa in Principatu Catalauniæ. Recenset etiam inter Hispaniæ Academias Middemdorpius *vbi supra, pagin.* 423. Maioricanam, sitam in vrbe Metropoli Insulæ, seu Regni Maioricæ, quam, ait, vocari Lullianam, eo quòd in illa Lullij doctrina specialiter tradatur. Præterea in Regno Lusitaniæ sunt aliqua Studia Generalia, quorum nonnulla communi voce Academiarum aliquando circumferũtur, nempe in ciuitate Vlyssiponensi, in Bracchararensi, Berganzæ, & Algaruijs; Quæ studia refert, & cõmendat Antonius de Sousa Macedo *in libro Hispano de excellentijs Lusitaniæ,* 1. *part. cap.* 8. *numer.* 13. Et demum nostro æuo Philippus Quartus Hispaniarum Monarcha Regia magnificentia instituit studia in Collegio Imperiali Societatis Iesu Madridiensi, in quibus Professores nostri vndique vocati, & selecti, edocent Theologiam Scholasticã, & Moralem, Scripturam sacram, Politicã, Ethicam, Mathematicam, Astrologiam, Artẽ militarem, linguarum notitiam, & Rethoricam, ac litteras Humaniores. Optassem sanè in Academijs Hispanis, pro earũ dignitate, fusius immorari, sed id solum posset explere volumina; quare notitiam earum breuem dumtaxat libaui. Qui latiorem desiderat, adeat Authores *tota hac quæstione* relatos, & Alfonsum Garcia *de Academijs Hispaniæ.* Cum florentes adeò Academiæ in Hispania sint, meritò *in leg.* 25. *lib.* 1. *tit.* 7. *Recopilat.* prohibitum fuit, ne quis studiorum causa extra Hispaniam pergeret; & pergentibus pœnæ designantur, & declaratur, inualidos fore eorum Cursus litterarios; exceptis his, qui Romæ, Neapoli, aut in Collegio Hispano Bononiensi commorantur.

Quæstio VII. de Academia Salmanticensi, eius institutione, ac priuilegijs.

§. 1. Academiæ huius commẽdatio, & creatio.

127 Liceat in Academia Salmanticensi fusius immorari; tum ob affectum: tum ob eius claritudinem. Affectus quidem est filij in matrem: alumni in nutricem; quippe iunior in ea Iurisprudentiæ operã nauaui; admissusque fœlici omine in Societatem Iesu in Salmantino Collegio, iterum rediens in ipsa per quadriennium Theologiam didici; & in publico gymnasio Assertiones Theologicas prò Vniuersitate tum dimidiato die, tum integro defendi. Demum non paucis annis Theologiæ Scholasticæ, & Sacræ Scripturæ Professor in eodem Collegio, in Academia etiam per aliqua temporis interualla nostrorum Professorum vices gerens Theologiam edocui. Vnde merito me tantæ matris filium nuncupauerim. Nec communis parens immeritum etiam reijciet alũnum.

127 Eius autem claritudo, & in toto terrarum Orbe celebritas neminẽ latet. Exteri ipsi Academici ei palmam inter omnes Orbis Vniuersitates concedũt. Goropius Beccanus apud Middemdorpiũ *libr.* 5. *de Academijs, pag.* 277. laudans Academiam Louaniensem, addit; *Et si Salmantica in Hispanijs Scholarum magnificentia omnibus Europæ gymnasijs præstet.* Idem Middemdorpius eam eximiè commendat *à pag.* 424. & ait; *Quare Adrianus VI. nobiles quosdam adolescentes, quàm optimos, quàm ornatissimos, quàm doctissimos redditurus, ad Salmanticensem Academiam studiorum gratia mittebat.* Sed quid in transcribendis huius Academiæ laudibus immorer, cum referti sint eis passim innumeri Authores; & dicenda à nobis satis ab vngue leonem ostendant. Legat, qui velit, Benium *de pri-*

uileg. Iurisperitorum, priuileg. 13. & præfat. in 3. part. priuileg. P. Antonium Possevinum *lib. 1. Bibliothecæ selectæ cap. 8.* qui ait, se velle Ideam Academijs præstare in descriptione Salmanticensis Vniuersitatis; Couarrubias *lib. 1. variar. resolut. cap. 11. & in proœm. ad cap. Possessor, de regul. iur. in 6. & in Epitom. Decret. part. 2. cap. 8. §. 4.* P. Scotum, & alios decursu referendos.

128 Vnicum sacræ Rotæ testimonium referam, in decisione coram Frãcisco Penna die 5. Iunij, anno 1591. in qua agitur de exemptione Magistri Scholæ Salmanticensis in causis, super quibus lis fuerat orta, & hac verba initio decisionis præfiguntur; *In Ciuitate Salmantina vna est celebris, & antiqua Vniuersitas multis Romanorum Pontificum donata priuilegijs, & innumeris Regum Hispaniæ munita præsidijs, quia in ea speciali quadam prærogatiua litterarum omnium videtur consistere domicilium, litterarium Musæum, & quasi commune liberalium artium, & scientiarum emporium, ac linguarum Hebraicæ, Arabicæ, Chaldææ florere peritia; vt non immerito Leo Papa X. rescripto quodam studio Salmantino priuilegia tribuente enuntiauerit, prædictam Vniuersitatem inter alias totius Orbis Vniuersitates, peritissimis cuiusque professionis, linguarum, & Iuris Doctoribus, quos in notabili numero in dies producit, eximio splendore nitescere; & per eam Fidem orthodoxam non solum conseruari, verum illius vndique diffusa doctrina amplius extolli, & amplificari, &c.* Pulchra, grauis, ac vera attestatio, & Pontificis Summi authoritate suffulta.

129 Igitur Vniuersitas Salmanticensis fundata, & creata fuit ab Alfonso IX. Legionis Rege prope annum 1200. Et quia eodem tempore Alfonsus VIII. Castellæ Rex aliam Academiã (quæ postmodum fuit collapsa) instituit in Ciuitate Palentiæ, vndique conuocatis Magistris, & amplis designatis stipendijs, in eius generosam æmulationem id ipsum præstitit Salmanticæ Alfonsus Legionensis, pluraque, & insignia priuilegia Magistris, & studiosis Regia munificentia concessit. Alphonsi Filius Ferdinandus III. qui *Sanctus* nuncupatur, priuilegia donata confirmauit, pluraque auxit anno 1243. Et cum in Castellæ Regnum successisset, obeunte Alfonso VIII. eius auo materno, Palentinã Academiam nõ fouit, indeque illa fuit destituta stipendijs, Professoribus, & Scholaribus; quippe præposuit Vniuersitatem à Parente fundatam ei, quam maternus auus erexerat. Deinde Ferdinandi filius Alfonsus X. *Sapiens* vocatus (quem alij vocant Alfonsum IX. non enumerantes Alfonsum eius auum Paternum, qui non Castellæ, sed Legionis Rex fuit) fauit maximè Academiæ Salmantinæ, ex qua eius iussu tunc prodierunt sapientissimi illi Viri, qui leges septem Partitarum condiderũt. Tunc etiam Medicinæ facultas, quæ in tota ferè Europa fuerat collapsa, à Magistris Salmanticensibus fuit restituta; qui ex lingua Arabica verterunt in Latinam opera Auicenæ, Auerrois Commentatoris eiusdem, aliosque Authores, & exinde libri Auicenæ in Cathedra Primaria Medicinæ Salmanticæ edocentur. Hinc etiã tũc prodiere insignes Astrologi, qui Tabulas Astronomicas, quas appellamus, Regis Don Alfonsi, composuerunt, emendantes, quæ Astrologi vetusti scripserant.

130 Innumeros Viros mirabiles eruditione, & doctrina tunc Salmanticensis Academia educauit, quã ideo præfatus Alphonsus Rex decorauit priuilegijs & redditibus auxit; necnon confirmationem Academiæ ab Alexandro IV. Pontifice impetrauit, qui ad id Bullam expediuit Neapoli, mẽse Aprili, anno 1255. & primò sui Pontificatus; in qua constituit hãc Academiam vnã ex quatuor Academijs, seu studijs Generalibus Orbis. Post illum omnes Pontifices gratijs, ac priuilegijs eã sunt prosecuti; Concessitque ipsi Clemes V. anno 1313. tertiam partem decimarum Diœcesis Salmantinæ; confirmauit id ipsum Benedictus XIII. anno 1415. & tertiarum partem in certis locis Diœcesis auxit in redditus; Quam etiam Martinus V. nouo incremento confirmauit; & constitutiones condidit, quibus Academia gubernaretur; quas postea sua confirmatione stabiliuit Eugenius IV. reijciens alias, quas condiderant Petrus, Episcopus deinceps Oxoniensis, & Don Franciscus de Campo Archidiaconus Zamorensis Ecclesiæ ex delegatione Episcoporum Salmantini, & Placentini, ac F. Ioannis Serrano Prioris de Guadalupe, quos ipse Eugenius IV. elegerat, vt statuta Academiæ reformaret. Reformatio autem ab eis stabilita displicuit eidẽ Academiæ, quæ suum Scholasticũ Antoniũ Ruyz de Segouia misit Romã, vt Eugenio IV. rem proponeret, & hic quidem hæc noua statuta reiecit, anterioraq; confirmauit.

131 Solebant Pontifices mittere Visitatores, qui Academiam reformarent.

rent. Et deinde Regina Ioanna, Regum Catholicorum filia, vt protectrix, & Patrona vnica illius, designauit Visitatorem Magnum Virum Don Didacum Remirez de Haro, tunc temporis Episcopum Malacensem; (de quo redibit sermo inferiùs, cum de insigni Collegio Maiori Salmantino, quod vocant *Conchense*, ab ipso fundatum, agamus) Hic anno 1512. Academiam visitauit, & sanctiones disposuit. In dubijs autem Academia Pontifices consulebat, qui ea declarabāt, vt præstitit Leo X. anno 1518. circa primam constitutionem Martini V. Quin & ipsa Academia pro varietate euentuum aliquas solebat condere sanctiones, & confirmationē earum à Pontifice, aut eius Nuntio Apostolico deposcere; sic anno 1551. nonnullas stabiliuit circa lecturas disciplinæ Canonicæ, ac Ciuilis, quas Nuntius Iulij Tertij confirmauit. Rursus Carolus V. Imperator Romanorum, & Hispaniæ Rex plura disposuit circa Rectorem, & Magistrum Scholæ, et circa electiones, Gradus, et Cathedras; annoque 1529 Visitatores designauit Academiæ Don Petrum Pacheco Decanum Ecclesiæ Compostellanæ, et Alfonsum Mexia Canonicum Toletanæ Ecclesiæ; & deinde anno 1538. Dō Ioannem de Cordoua Decanum Ecclesiæ Cordubensis; qui nouas ordinationes statuerunt.

132 At Paulus III. in Bulla expedita anno 1543. indulsit, quòd, si aliquid ex statutis, ac constitutionibus mutādum occurreret, id fieri posset in consilio pleno Academiæ, dum duæ ex tribus partibus suffragium in id ferrent; quod ita stabilitum eadem vi roboratum maneret, ac si Apostolica Sedes condidisset decretum. Ipsius prætereà priuilegia Philipus II. firmauit, & auxit; Visitatoremque misit sapientissimum Don Didacum de Couarrubias, tunc Ciuitatensem Præsulē, & prius in Collegio Maiori sancti Saluatoris, vulgò *Ouetensi*, Togatum, & statuta ab eo cōdita approbauit Rex die 15. Octobris, anno 1561. Postmodum Visitatorem alium misit anno 1594. Don Ioannem de Zuñiga, tunc Supremi Fidei Senatus Quæsitorem, eiusdem posteà Præsidem, & Antistitem Carthaginensem; ac statuta ab eo per acta Rex ipse stabiliuit die 29. Octobris eiusdem anni.

133 Philippus III. Academiæ destinauit Visitatorem Don Ioannē Aluarez de Caldas, tunc etiam Supremi Fidei Senatus Iudicem, deindeque Episcopum Ouetensem, ac Abulēsem, qui Collegij Maioris, Archiepiscopi, Salmantina hac in Vrbe florentis, fuerat alumnus; eiusque sanctiones in visitatione cōfectas Rex ipse cōfirmauit anno 1604. die 28. Februarij. Rex ipse alium etiam Visitatorem elegit anno 1618. Don Baltasarem Gilimō de la Mota, Senatus Supremi Castellæ Iudicem, cuius sanctionibus firmitatem dedit die 20. Octobris eiusdem anni. Demū Rex noster Philippus IV. re, & cognomento Magnus Visitatorem eiusdem Academiæ designauit Don Didacum de Ribera Ibañez, in Consilio Supremo Castellę Senatorem, olim in Collegio Maiori Ouetēsi Togatum, qui ad visitandam Academiam, & Collegia Salmanticam venit anno 1553. priusque Rex ipse ad visitanda Collegia maiora miserat anno 1635. Don Mendum de Benauides tunc Segouiēsem Antistitem, postea Carthaginensem. Huius Academię insignia, seu Stemmata propria sunt; Magister, seu Doctor in Cathedra speciem docentis præferens, & inferiùs scholares audientes, & in extremo circuli apponuntur hęc verba; *Omnium scientiarum Prinseps Salmantica docet.*

§. 2. *De priuilegijs, ac immunitatibus Academiæ Salmanticensi concessis.*

134 Plurima in Academiám Salmantinam Summi Pontifices, & Hispani Reges beneficia, ac priuilegia contulerunt. Alfonsus IX. Legionis Rex Fundator omnes Professores, ac studiosos vndequaque venientes sub suo Regio patrocinio suscepit, & immunitatem ab omnibus gabellis in itinere, quæ vocātur *portazgos, & peage*, concessit; seuereq; præcepit, vt in Salmantina Vrbe domus locarentur omnibus; ita vt commodum haberent hospitium, nec vlli ciui posset locari domus, antequā Academici cūcti apta habitatione potirentur. Id confirmauerunt filius Ferdinandus III. & nepos Alphonsus Sapiens, qui suo diplomate anno 1252. die 9. Nouembris, designauit aliquos Equites Salmantinos Nobilissimos, qui Academiæ essent Conseruatores, eamque protegerent, ac defensarent. Ioannes primus anno 1388. & Henricus III. Reges, anno 1391. concesserunt, vt omnes Aca-

Academici possent, vnde vellent, vinum si bi asportare, quin ab vllo Magistratu Regio valeant impediri; super quo etiam sententia prima, & vltima, lite mota, fuit pronuntiata anno 1624. Rex ipse Ioannes I. die 21. Octobris, anno 1387. indulsit, ne apud vllum Academicum hospitaretur, quisquam ex domo, & familia Regia, quãdocumque Reges Salmanticam venirent, nec ab vllo posceretur quidquam suppellectilis ad hospitandos Regum famulos, ministros, ac sequaces.

135 Ipse etiam Rex Henricus III. anno 1391. concessit, vt nullus Magister, ac Doctor in quacumque Facultate, nec Bedelli, ac cæteri Academiæ Ministri cogerentur noctu per Vrbem excubias agere, nec quidquam præstare his, qui id onus subirent. Quæ omnia priuilegia prudens Philippus II. confirmauit diplomate Regio expedito Toleti die 19. Augusti, anno 1560. Cęterũ à Regibus ingentes facultates in hanc Academiam fuerunt expensæ; & ab illa, continuato annorum, & temporum filo sibi asciuerunt Sapientissimos Viros in Consilium, in Senatus, in Purpuram Cardinalitiam, in Præsulum Ecclesiarum Infulas, in Conciones Sacras in suo Regio Sacello habendas, & in cuncta Dignitatum fastigia. Ab illa etiam prodierunt insignes Theologi, qui Ecclesiasticas Præbendas in omnibus Hispaniæ Almis Ecclesijs obtinerunt; qui sacros Ordines Religionum gubernarunt; qui suis scriptis lucem Scientijs omnibus indiderunt; qui in alijs Ciuitatibus Academias, & Collegia fundarunt. Nulla hic Scientia non efflo ruit; nunquam non Professores celebres cuiusque Facultatis præmium non sunt consecuti, nisi morte præuenti. Quippè hæc Vniuersitas, & cordi Regum semper fuit inuiscerata, & eos Viros genuit, quos munerum culmina ambiebant, amabant.

136 A Pontificibus pariter ingentibus fuit Academia ditata priuilegijs. Alexander IIII. qui primus Academiam hanc confirmauit, & inter quatuor Studia Generalia Orbis adscripsit, plura priuilegia impertiuit, inter quæ illud, vt quicũque in ea examinatus, ac approbatus esset in qualibet Facultate, habilis censeretur ad moderandas Cathedras in omnibus alijs Studijs Generalibus absque nouo examine, & approbatione. Quod confirmauit Ioannes XXII. anno 1333. ad instantiam Regis Alphonsi XI. Deinde Clemens V. priuilegium obtinendi Tertias indulsit in Bulla, quæ incipit *Dudum nobis.* Rursus Benedictus XIII. anno 1401. septimo Kalendas Augusti, & Martinus V. in constitutionibus, quas pro Academia stabiliuit *constitutione* 33. Litteras Conseruatorias Scholastico Salmantino impertierunt, quibus amplissimam iurisdictionem priuatiuam, immediatè Apostolicæ Sedi subiectam concessere; & insuper Archiepiscopo Toletano, & Episcopo Legionẽsi. Easdem Eugenius IV. repetiuit, necnon Innocentius VIII. Leo X. Clemens VII.

137 Maximum etiam est priuilegium Eugenianæ. Nempè Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit *Qui creditum*, expedita sexto Kalendas Martij anno 1431. concesit, vt omnes Ecclesiastici, quamcumque Præbendam habentes (de quo inferius quęstionem concinnabimus) in Academia hac studiorum ratione versantes, integrè fruerentur redditibus suorum beneficiorum, ac Præbendarũ. Idem Eugenius in alia Bulla, quæ incipit, *Inter alia; quæ frequenter*, eodem die, ac anno expedita, ac præcedens, indulsit, vt omnes, qui in hac Academiæ Cathedras proprietatis obtinerent, & postquam Doctores, seu Magistri creati sunt, viginti annos, aut octo menses in singulis annis cõtinuè, vel interpolatim eas rexerint, stipendijs deinceps fruantur, emeriti à lectura, & eorum loco alijs appositis idoneis Professoribus, qui laborem subeant docendi.

138 Iulius II. priuilegia suorum prædecessorum confirmatione muniuit, & litteras conseruatorias similes pręcedẽtibus elargitus est in Bulla, quæ incipit *Ex Apostolica Sedis*, expedita ann. 1505. pridie Kalendas Februarias. Paulus III. id priuilegium concessit, quod *superiori* §. attulimus, de constitutionibus ab ipsa Academia mutandis. Extant prætereà alia priuilegia, & Bullæ Pontificum, quarum aliquæ transcriptæ referuntur *in Constitutionibus, & statutis Academiæ Salmanticensis*, omnesq; in ipsius Academiæ secretis Scrinijs asseruantur.

139 Quantum Summi Pontifices hanc Academiam amauerint, quantaque apud ipsos in æstimatione fuerit, ex dictis euincitur, & ex eo quòd aliqui Pontifices, statim ac in Pontificatum assumebãtur, eam de sua electione, ac assumptione certiorem reddebant; Ita præstitit Innocentius VIII. anno 1434. Alexander VI. anno 1432. Clemens VII. anno 1523.

C Mul-

Multisq; retro annis Bonifacius VIII. misit Academiæ librum Sextum Decretaliũ, quem ipse composuerat, vt publice doceretur; Id accidit anno 1298. Negotia item Ecclesiæ grauissima Academiæ commisit Apostolica Sedes, vt post eorum examen suum iudicium proferret; sic Academia interrogata suum dedit responsum die 20. Maij anno 1382. circa schisma inter Vrbanum VI. & Clementem, quod triginta sex annis fuit protractum, vt refert Gilbertus Genebrardus *in Chronologia, anno* 1378. Illudque summum negotium super matrimonio Enrici VIII. Angliæ Regis, & Catharinæ filiæ Regum Catholicorum ad Academiam hanc fuit delatum, in cuius scrinijs extant sententiæ Megistrorum, ac Doctorum tunc prolatæ. Inde etiam, quãdo Pontifices designabant Visitatores huius Academiæ, eos eligebant viros, qui manifestarent, quantum hæc ab illis in honore esset; sic ad instantiam Regis Ioannis I. misit Clemens VI. Visitatorem Don Petrum de Luna, Cardinalem S. R. E. & postea electum Pontificem, qui suis sanctionibus, pluribusque beneficijs, & redditibus adeo hanc Academiã obæramit, vt in symbolum gratitudinis eius Insignia Lapide sculpta pro foribus Academiæ fuerint infixa, quę Lunæ semiplenæ figuram præferunt. Quantum etiam detulerint huic Academiæ Põtifices, ex eo etiam liquet, quòd Academico consessui potestatem concesserint reuocandi quascumque Pontificias constitutiones circa ipsam; vt videre est apud Escobar *de Pontificia iurisdiction. c.* 32. *num.* 41.

140 Extant adhuc plures Schedulæ, seu Prouisiones Regum in Academicorum fauorem expeditę. Ioannes Rex anno 1400. die 14. Februarij, præcepit, vt Prętor, & Magistratus Sæculares auxiliũ præbeant Scholastico Salmantino, aut eius Iudici, quoties illud implorauerint; studiososque in suo carcere ab eis requisiti, si conueniat, detineant; nullumque nocumẽtũ illis, aut eorum inferant bonis, eo quòd sub Regio sint patrocinio, & fide. Ioanna Regina Die 15. Nouembris anno 1509. confirmauit ordinationem, quam prius Elisabetha Regina Catholica condiderat die 31. Maij, anno 1485. scilicet, quòd Notarijs, aut Ministris à Salmantinæ Academiæ Iudicibus, designatis ad notificãdum, aut exequendum in quocumque loco ea, quæ ad iurisdictionem spectant, nullus obex opponatur, eo quòd sub Regia fide, ac patrocinio operentur.

141 Pilippus II. Die 8. Septembris anno 1567. indulsit, vt studiosi, ipsorumque parentes, si conueniendi essent super debitis contractis ratione librorum, vestium, aut alimentorum, etiam si vltra diœtas cõmorentur, possint ab Scholastico Salmantino ad suum Tribunal citari. Ipse Philipus, absente genitore suo Carolo V. sanctionem edidit, quam postea Carolus V. stabiliuit die 16. Februarij, anno 1553. ne Magistratus Sęculares auferant ab Scholasticis noctu per ciuitatem ambulantibus ea arma, quæ Ciuibus sunt permissa. Ipse item Carolus V, die 24. Septembris, anno 1532. decreuit, vt quotiescumque studiosus cum alio quolibet ad conducendam pro se domum concurreret, alteri præferretur; & locationis domuum pretia taxarentur à Viris ad id destinatis. Habet etiam Academia priuilegium à Regibus, vt possit publicam habere carnificinam; in qua carnes vendantur; & plura alia huiusmodi; Quorum omnium singula, fas est, ad amussim obseruari; nec debet permitti, vt vllum in desuetudinem abeat; sicut abijt illud indultum Alphonsi Regis, qui concessit, vt omnes, qui per viginti annos Cathedram Legum, vel Decreti rexisset, Comites cognominaretur. Et indultum Iulij II. Pontificis, qui concessit; vt deobligaretur à ieiunijs moderator Cathedræ Decreti; aliaque similia. De his, & de Insignibus Doctorum, & de eorum toga, infra redibit sermo, *num.* 337.

§. 3. *De Cathedris in Academia Salmanticensi institutis ad scientias docendas.*

142 VT Theologia Scholastica edoceatur, sunt duę Cathedræ primariæ, duæ vespertinæ; Quarum vna primaria, alia vespertina semper à Magistris Ordinis Prędicatorum, cui fuerunt à Rege Philippo III. concessæ, obtinẽtur, ac reguntur. Hæ quatuor sunt Cathedræ proprietatis; sicut etiam & Cathedra Bibliæ, in qua Sacra Scriptura exponitur. Sunt etiã Cathedræ tres, Durãdi, S. Thomæ, & Scoti, triennio spatio moderandæ.

143 Ad ius Canonicum tradendum sex Cathedræ proprietatis sũt erectæ, duæ primariæ, duæ vespertinę, alia De-

creta

creti, alia Sexti Decretalium. Præterea quatuor aliæ triennales; Clementinarum; maior Decretalium; & duæ minores Decretalium.

144 Vt vero Ius Ciuile doceatur, florent quatuor Cathedrę proprietatis, duæ primariæ matutinæ, duæ vespertinæ; & sex insuper triennales, Digesti veteris, Voluminis, duæ Codicis, ac duæ Institutionum Imperialium.

145 Ad Medicinam tradendam extant tres Cathedræ proprietatis, Primaria, Vespertina, & Pronosticorum. Præterea quatuor sunt triennales, Methodi, Simplicium, Anatomiæ, & Chirurgiæ.

146 Vt autem studiosi Artes addiscant, & vtramque Philosophiam, moralem, ac naturalem; quatuor proprietatis Cathedræ sunt designatæ; Sūmularū, Logicæ magnæ, Philosopię naturalis, & Philosophię Moralis; ac pręterea septem triēnales, sex nimirum Regentiæ Artium, quibus integer cursus Philosophicus edocetur, & alia solius Physicæ.

147 Sunt præterea aliarum Facultatum Cathedræ proprietatis, nempè Linguarum; ad docendam linguam Hebræā; Mathematicæ; Rethoricæ, Musicæ; & duæ Cathedræ Grāmaticæ; quæ in Academiæ gymnasio docetur, aliquo Authore latino exposito. Quippè Grāmatica à fundamentis traditur in Scholis, quas vocant Minimas, vbi Academia cōstituit Præceptores, qui in singulis Classibus pueros instruant.

148 Cæterum in statutis Vniuersitatis stabilitum est, quid quotannis in singulis Cathedris prædictis sit legendum; & quibus debeant cursibus litterarijs Scholastici assistere; (de quo redibit in inferioribus sermo) designata etiam sunt stipendia pro singulis, quæ recensentur *in constitutionibus Academiæ pagin.* 404. O verè scientiarū Vniuersitas, quæ quinquaginta duas Cathedras in omnibus Facultatibus fouet! Tempus etiam in lectura insumendū ita est designatum, vt, qui Cathedras proprietatis obtinent, à die Diui Lucæ vsque ad Natiuitatem Sancti Ioannis Baptistæ legant; cæteri vero vsque ad Natiuitatem Immaculatæ Virginis, quæ in diem octauum Septembris incidit. Dies præterea feriati sunt præscripti, in quibus à lectionibus vacatur, & pręter communes dies festos, alios etiā Academia habet proprios, & in eis à lectura cessatur, & communiter Assertiones publicæ ex Theologia, ex Iure, & ex Medicina pro Vniuersitate defenduntur, assistentibus proprijs Magistris, ac Doctoribus, quibus pro assistentia stipendium rependitur; vixque est vllus festiuus dies, in quo Assertiones non defendantur; Sabbatisque conclusiones ex tota Philosophia defensantur, tempore vespertino. Et demum præter lectiones, quę in prædictis Cathedris habentur, plurimi spontaneè tū sola voce, tum etiam scriptis omnes edocent Facultates.

§.4. De regimine Academiæ Salmanticensis, eiusq; Magistratibus, ac speciatim de Rectore.

149 Rector quotannis eligitur, & simul octo Consiliarij, suffragiaq; ad electionem ferunt Rector, ac Consiliarij actu extantes. Ij Consiliarij debent esse ex Dioecesibus, quas designat Martinus V. *Constitutione prima*, in sua Bulla, quæ incipit, *Sedis Apostolicæ clementia*. Ad Rectorem pertinet, omnibus publicis Academię actionibus præsidere; conuocare Magistros, Doctores, Deputatos, ac Cōsiliarios ad consessus, seu (vt vocant) Claustra plena, vel Deputatorum, aut Consiliariorum; Omnesque Academici siue Gradu insigniti, siue non, quotannis præstant iuramentum de obediendo Rectori; inde ipse sub pœna pręstiti iuramenti pręcipit, quæ iudicat expedire. De quo, & de eius præcedentia (præterquam in Gradibus Licentiatus, Magisterij, seu Doctoratus conferendis) agemus in inferioribus; & etiam de requisito, quod præfigitur in constitutione prædicta, quòd sit Regnigena, seu ex Regnis Castellæ, aut Legionis. Et ex dicendis ibi constabit etiam, quid sufficiat vt Consiliarij dicantur esse ex Diœcesibus assignatis. Conditiones autem aliæ, quæ exiguntur, nempè quòd habeant Rector, & Consiliarij annuum cursum litterarium in Salmantina Academia; quòd non sint oriūdi, aut pro ciuibus habiti ratione longissimæ mansionis in Salmanticensi Vrbe, quòd iuramenta quędam fidelitatis respectu Romani Pōtificis; & Academiæ prę stēt, et huiusmodi alia stabilita sunt in prædictis constitutionibus Martini V. In quibus etiam, et in statutis, ac in sanctionibus Regum plures extant ordinationes circa modum, quo se Rector gerere debeat in omnibus, quæ ad ipsum attinēt; quæ referre, et esset prolixum, et superuacaneum.

150 Ipse etiam Scholasticus, seu Scholæ Magister Salmanticensis, Conseruatores, Notarius, Bedelli, Stationarius, Syndicus, & alij omnes Officiales tenentur in manibus noui Rectoris infra decem dies electionis coram Academiæ Notario iuramentum fidelitatis emittere, & simul de obediendo ei in licitis, & honestis; aliter sua officia non valent exercere, cum Martinus V. *in constitut.* 6. Bullæ præfatæ præcipiat, vt id iuramentũ omnes illi præstent infra decem dies, & præmiserat, fore id iuramentum præstituros, quãdo de nouo ad Academiam accedunt, *antequam admittantur ad eorum officia;* Tunc ergo non valent admitti, nisi iuramentum pręstent; cum ergo, vt officia prosequantur, eadem conditio, tamquam necessaria, & essentialis apponatur, vt id ipsum iuramentum emittant, nequibunt ante illud officia prosequi, sicut nequibant ante illud incipere. De qualitatibus in Rectore eligẽdo requisitis, ætate, clericatu, residentia, cælibatu, alijsq; similibus videatur Don Alfonsus de Escobar *tractatu de Pontificia, & Regia iurisdictione in Studijs Generalibus*, *à capit.* 1. *vsque ad* 5. & nos infra non pauca dicemus.

151 Solùm aduerte, Academiam seu illius Consessum, facultate ad id ipsi facta à Pontificibus, de qua §. 2. posse dispensare in aliquibus requisitis circa Rectorẽ, & Consiliarios eligendos, quando vtilitati, & commodo Academiæ expedire iudicauerit, vel iusta causa intercesserit, quòd de facto præstare solet, vel expressam, vel tacitam ratihabitionem habens eorũ, quæ geruntur, & de quibus est notitia manifesta. Sic non semel Rector electus est, antequam cursum annuum litterarium peregerit, quod & olim aliquando contigit, & nouissimè etiam anno 1651. quo electus fuit Don Antonius de Calatayu, & Toledo; & anno 1652. quo fuit nominatus Rector D. Vincẽtius de Calatayu, & Toledo vterque Comitis del Real, Reginæ nostræ Æconomi digna proles, & Academię, morum, & indolis suauitate, gratissima. Sic etiam, quia è Lusitania, nunc suo, & nostro Regi, rebelli, Scholares non aduentant, in Consiliarium Lusitanũ non semel electus est studiosus in Vrbe Salmantina genitus, & mansionem, ac incolatum in ea habẽs. Quæ, & alia similia ritè, rectèque sunt per acta.

152 In causis ad Rectorem pertinẽtibus, scilicet conuocatione consessuũ prouisione lecturarum, & Cathedrarum, probatione cursuum annuorum, electione successoris in officio, & Cõsiliariorũ, ac cognitione idoneitatis ad hæc omnia, alijsq; quæ extant in Bulla Martini V. *à consti.* 11. *vsq; ad* 16. quorũ aliqua solus, alia simul cũ cõcilio Academico expedire potest, in his, inquam, Rector est Iudex ordinarius, vt tenent Iulius Pacius *in Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, c.* 9. *n.* 13. Escobar *vbi supra c.* 6. *à n.* 23. & alij relati ab Osualdo *lib.* 17. *commen. c.* 20. *lit. M.* Sufficit enim habere Vniuersitatem causarũ in his, quę ad Academiam spectant ratione sui muneris, et officij, esto in alijs causis Academicorum iurisdictione non gaudeat, vt ex doctrina Bartoli, Socini, Abbatis, Siluestri, et aliorũ tradit prædictus D. Alfonsus de Escobar. Et id supponitur in Bulla Martini V. *constit.* 22. *&* 23. et prætereà *Tit.* 6. *statuto* 5. *&* 41. commendantur ei causarũ cognitio, pœnarum executio, et in casu negligentiæ Scholastici Salmantini in aliquib' causis ad eum iurisdictio deuoluitur. Quare non ablata est ab illo iurisdictio, quam Scholasticus exercet, quia ea nunquam ipsi concessa fuit, sed alia in causis diuersis. Quod ex eo cõfirmo, quia de his causis aliquis Iudex ordinarius debet cognoscere, cum nulla sit causa, quæ ad Iudicem ordinarium non spectet; at nullus potest, nisi Rector, vt est constans, ergo est Iudex ordinarius.

153 Hinc Rector potest cognoscere tum de causis prædictis, tum de omnibus criminibus contra suã iurisdictionem patratis, et de iniurijs illatis ipsi, sicut cæteri Iudices ordinarij possunt; de quo videndi sunt Menochius, Parisius, Iasson, Decius, Mastrillo, Caballus, alijq; plures relati ab Escobar *sup. à n.* 41. Consequenter poterit pœnam quamlibet, etiam corporalem, infligere, cum Iudices Ordinarij habeãt merũ Imperiũ, & gladij generalem potestatẽ, vt ex Cuianio, Osualdo, Bodino, Cabedo, Donello, Iulio Pacio, alijsq; innumeris docet ipse Escobar *à num.* 54. et latissime Frischen *in Authentica Habita.* Quòd si Rector sit Clericus, circa pęnam mortis, aut abscissionis mẽbri, id obseruare debebit, quod cõmune est Iudicibus Ecclesiasticis, ne irregularitatẽ, aut etiã excõmunicationem incurrant. Inde etiã potest Rector implorare auxilium Scholastici Salmantini, et Magistratuũ sęcularium ad reos capiẽdos, et incarcerandos. Et quãuis *in Concordia c.* 10. *fol.* 389. per Regẽ approbata, iurisdictio Re-

Rectoris in causis criminalibus est restricta, & ad Scholasticum deuoluta; attamen id non est præstitum respectu omnium causarum criminalium, sed in illis, de quibus est sermo in ea concordia, scilicet in rixis, tumultibus, & ambitu, si in prouisione Cathedrarum, seu inter ipsos scholares hæc contingant. Vnde ea limitatio extendēda non est, vtpotè odiosa, vt docet Escobar *supra n.*82. Imò, cum exceptio firmet regulā in contrarium, & in causis prædictis Rectori iurisdictio denegetur, firmatur eadem iurisdictio circa alias causas criminales, quæ ad Rectoris iurisdictionem tuendam spectant. Hæc secūdum se vera sunt; sed quia Rector cōmuniter est ætatis iuuenilis, inexpertus, & breui annuo tempore perfuncturus officio, indeque iurisdictionis propriæ defensionem parum curans, factū est, de his omnibus causis, quæ coercitionem, aut contentiosam iurisdictionem sapiunt, Scholasticum Salmantinum cognoscere; expeditque vtilitati Academiæ, has causas à Viro semper litteris, moribus, ætate, ac dotibus alijs venerando tractari.

154 Cæterum Rector Salmātinus nequit censuras ferre; neque enim est Iudex Ecclesiasticus ex institutione, neque id ex priuilegio, aut cōsuetudine habet; nec plena, & integra iurisdictione erga Academicos fungitur, vt Rector Complutensis, Vallisoletanus, & similes; nam iurisdictio, quæ in his tota simul reperitur, in Academia Salmanticensi diuisa est inter Rectorem, & Scholæ Magistrum.

155 Duo in presēti obseruo, aliud dignitatem Rectoris Salmantini initium habuisse anno 1254. quo Alfonsus X. statuta Academiæ dedit, in eisque Rectorem designauit eligendum ab ipsa Academia. Cōsiliarij autem, & noua electionis forma, cęperunt anno 1380. statuente Dō Petro de Luna Cardinali S. R. E. tunc Academiæ Visitatore, vt testatur Petrus Chacon *in historia manuscripta Academiæ*, quam mihi videre licuit in illustri Bibliotheca Sapientissimi, & vsque ad miraculum eruditi Viri Don Ioannis de Solorzano Pereira, Supremi Castellæ Consilij Senatoris emeriti. Aliud est obseruandum, eò extendi dignitatem, & iurisdictionem Rectoris Salmantini, vt nullius priuilegij prætextu studiosi eam posśint subterfugere, quantumuis Antistites, Optimates, Duces, Marchiones, vel Comites esśet, imò, quod amplius est, etiam si Regum, aut Imperatorum filij, vel fratres essent; sicut enim hi omnes subditi essent Imperatori militiæ, si in eius exercitu militarent; sic, si militent litterarijs studijs in Academia Salmāticensi, subdūtur Rectori, & Capiti ipsius Academiæ. Consulatur Escobar *ubi supra à n.* 110.

156 Ad regimen rursus Academiæ spectat electio Primicerij, de quā Martinus V. *in Bulla relata, constit.*7. Hūc Doctores, ac Magistri eligunt, & Primicerius, seu Prior eorum nuncupatur, præceditque ipsos in Actibus, & Congregationibus ipsorum, quos conuocat, quoties aliquod negotium ad ipsos spectans interuenit, tenētur que ipsi sub pœna pecuniaria iam designata vocati venire; Bedelliq; similiter in his, quę ad Primiceriū pertinēt, obedire debēt, sicut Rectori, & Scholastico in his, quæ ad ipsos spectant. Electio Primicerij fit in die sancti Martini singulis annis in sacello Diui Hieronymi, quod est intra ipsam Academiam, tempore matutino post sacrum peractum; tribusque annis eligitur Doctor in Iure Pontificio, aut Cæsareo, & alio deinde anno Magister in Theologia, rursus alio Doctor in Medicina; & demum alio Magister in Artibus. Videatur *titulus* 8. *statutorum Academiæ*; vbi de arca Primicerij, & obligatione immittendi illuc pecuniam.

157 Vt autem negotia Academiæ, maximè ad dispositionem, conseruationem, ac distributionem facultatum, ac redditųum spectantia, maturiùs pertractarentur, disposuit Pontifex Martinus V. *cōstitut.*33. vt viginti Definitores, vulgò *Diputados*, eligerentur, qui simul cum Rectore, & Scholastico occurrentibus casibus prouiderent. Deinde numerus Deputatorum ita fuit protractus, vt sint perpetui Deputati viginti octo, qui totidē Cathedras proprietatis moderantur, dummodo Gradu Doctoris, aut Magistri sint insigniti, & prætereà quotannis in Dominica in Albis eligantur è gremio Academiæ alij duodecim, ex quibus quatuor ex quatuor Collegijs Maioribus, singuli ex vnoquoque, designantur. Aliquando ex solis Deputatis cum Rectore, & Scholastico congregatur consessus; aliquando verò, vt res postulāt, plenus consessus coniungitur, in quo etiā Deputati suum locum, ac suffragium habent. Quæ autem speciatim negotia ad illos pertineant; quis eos eligat; quæ qualitates desiderentur in ipsis, extat in præfata *constitution.*33. Martini V. *& titulo* 7. *statutorum Academiæ Salmantinæ.*

C3 §.5

§. 5. De Scholastico, seu Magistro Scholæ Academiæ Salmanticensis.

Vbi de Iure Patronatus Regum Hispaniæ circa Ecclesias.

158 NOmenclaturam, & originem Præbendę Ecclesijs Cathedralibus, ac Collegialibus institutæ, quæ Scholastria nuncupatur, & ea gaudēs dicitur Scholasticus, seu Magister Scholæ, infra dabimus *lib.* 2. *q.* 18 *num.*202. Igitur Magistro Scholæ Ecclesię Cathedralis Salmanticensis (qui ante erectionem huius Academiæ iam aderat, & eius Almę Ecclesiæ vnus ex Dignitatibus erat) annexum est munus Cancellarij, Iudicis Ordinarij, & Cōseruatoris Academię Salmantinæ; & congruè à Pontificibus ei dignitati Ecclesiasticæ fuerunt eiusmodi munia coniuncta, cum in Ecclesijs ad id fuerint electi, ac designati Scholastici, seu Magistri Scholæ, vt scholares erudirent, & gymnasijs, seu scholis præessent, ac, vt ipsum nomen præsefert, Scholarum Magistri essent. Hispanè prædictum Salmanticensem Magistrum Scholę vocamus *el Maestreescuela*; ipse vero in omnibus causis, quas expedit, subscribit, *Scholasticus Salmantinus*.

159 Martinus V. *constitutione* 33. commisit electionem Scholastici Salmantini ipsi Academiæ, seu consessui, aut Claustro (vt aiunt) Definitorum, seu Deputatorum, & confirmationem ipsius Archiepiscopo Toletano, aut cuiuis Apostolicæ Sedis Legato de latere. Postmodum res fuit mutata, & Pontifices indulserunt Regi Hispaniarum, vt, quemadmodum præsentat in Episcopos Ecclesiarum viros à se electos, quos Sedes Apostolica confirmat, ita etiam præsentet in Scholasticum Salmantinum; & sic omnino præstatur. Et certè, cum hæc dignitas sit Prælatura Ecclesiastica, & Scholasticus sit Iudex generalis, in quo duplex distincta iurisdictio cōcurrit, alia Regia, alia Pontificia, vt latè dicemus infra *quæst.* 8. eius præsentatio ad Hispaniæ Coronæ Patronatum spectat, sicut spectant Episcopatus, Abbatiæ, aliæq; Praelaturæ erectæ, ac erigendę in Hispanijs, vt docent Don Alphonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit.* 8. *num.* 8. Menchaca *Illustrium cap.* 22. *num.* 15. Alfonsus Guerrero *in specul. Princip. capit.* 63. Et ipsum suadent rationes, quibus probant præsentationes Episcopatuum, Dignitatumque similium, pertinere ad Patronatum Regiæ Coronæ Hispanicæ, Couarrubias, Garcia de Loaysa, Palacios Rubios, Gregorius Lopez, Marta, Restaurus, Conradus, Selua, Munsterus, Anastasius Germonius, Azeuedo, Carolus de Grasal, Bobadilla, Acuña, Ioannes Nicolaus, Barbosa, Salgado, Gomez, Zeuallos, Gutierrez, & alij plures, quos congerit Escobar *vbi supra, numero septimo.* Et hoc ius Patronatus quidam ex præfatis Authoribus deducunt ex antiquissimis concessionibus Pontificum, quarum nullum indicium reperiri contendit Escobar *supra à num.* 13. & tuetur, id ius adquisitum fuisse Regibus Hispaniæ ex Fidei fundatione, Ecclesiarum restitutione, erectione, ac dotatione; quibus ex titulis cuilibet priuato ius patronatus adquiritur. Et addere poterat, id circo in Regno Granatensi Præbendas, & Beneficia ad Regium Patronatum spectare, quia Regnum illud à Mauris occupatum, sibi, & Fidei Catholicæ Hispaniæ Reges adquisierunt. Idemque in Indico Imperio contingit.

160 Addit insuper Escobar, hoc ius Patronatus non solum dari respectu Episcopatuum, aliarumque similium Dignitatum, quæ iam sunt institutæ, sed etiam earum, quæ de nouo quouis tempore instituendæ fuerint; illud enim Hispani Reges adquirunt, vt Supremi Principes, & Fidei Catholicæ Fundatores ratione soli, & territorij, cuius perpetui domini existunt; idque varijs authoritatibus comprobat.

161 Sentio in primis, prædictum Patronatum ad Reges Hispaniarum competere, eoque vsos fuisse à tempore antiquissimo, & immemoriali. Deinde credo, id ius fundari in titulis ab Escobar adductis, sed tamen opus fuisse Pontificum cōsensu, indulto, & confirmatione. Primum assertum satis constat ex historijs, *& ex lege* 19. *tit.* 3. *lib* 1. *ordinat.* *& ex leg.* 14. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopilat. ac ex leg.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *Recop.* Videatur Palacios Rubios *libr. de benefic. in Curia vacantib.* §. 9. *ad fin.* Secundum verò assertum probatur primò, quia Sixtus IV. & Adrianus VI. hoc ius Regibus Hispanis confirmarunt, vt affirmant P. Mariana *in historia Hispaniæ lib.* 2 ..c p.

16

16. *& lib.* 15. *cap.* 5. Ægidius Gonzalez Dauila *in historia Salmantic.lib.* 3. *cap.* 18. Quæ confirmatio Pontificia supponere videtur concessionem Pontificiam; nec enim quis confirmat, quæ non concessit ipse, vel antecessor; idque valdè Pontificibus est vsitatum, vt indulta ab antecessoribus concessa confirment, volentes, ea in suo robore permanere, & nulla obliuione, desuetudine, aut contrarietate labefactari. Et quidem, cum Escobar *vbi supra à num.* 15. has confirmationes Pontificias in suæ sententiæ probationem afferat, ex illis inferre debebat, prædictum Ius Patronatus non esse independens à concessione Pontificia.

162 Secundò probatur; nam aliquę fuit Dignitates in Hispania, quæ iurisdictione erga subditos gaudent, & in aliquibus Ecclesijs præsunt, quæ non spectant ad Patronatum Regium; cuiusmodi est in Ecclesia Burgensi Archidiaconus de Briuiesca, & similes; ergo non subsistit ea ratio generalis, quòd omnes Dignitates iurisdictione gaudentes ratione territorii ad Regium Patronatum pertinent; siquidem prefatæ ad eum non spectant, idcirco quia à Pontificibus non est concessum Ius Patronatus circa illa; cum, seclusa hac ratione, cætera in his, sicut in alijs, reperiantur.

163 Tertiò; quia administratio, dispositio, gubernatio omnium rerum Ecclesiasticarum in Apostolica Sede, velut in fonte, ac origine residet, & inde in alios deriuatur, atque adeò supremum Ius Patronatuum in ipsa est situm, ab eaq; conceditur his, qui titulum specialem habẽt, qualis datur in Regibus Hispaniæ ob fundationem, erectionem, ac dotationem Ecclesiarum; atq; etiam inde deriuatur in priuatos, qui sunt beneficiorum patroni, quibus ob similem titulum Pontificia Sedes, vel Ius Canonicum, aut Concilia Ius patronatus indulgent, ita vt id à Suprema Sede deriuetur. Et ex ipsis terminis attentè introspectis cernitur, circa res Ecclesiasticas nihil posse laicis competere ex se, & independenter ab ipsa Ecclesia, eiusque concessione, aut consensu.

164 Confirmatur: nam, vt docet Laurentius Landmeter, *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, & disciplina, lib.* 2. *cap.* 26. Ecclesia est regnum spirituale distinctum à quolibet ciuili, & in ea est potestas ad cuncta, quæ eius regimen concernunt, omnino diuersa à potestate temporali; quippe illius finis est fœlicitas æterna, & sanctitas huius vitæ consummata; & prout directiua est, ordinat hominem ad actiones spirituales; vt coercitiua verò, spirituale gladium habet. Hinc nec nominãdi, nec præsentandi, nec constituendi Episcopos, ac Prelatos ius potest ex se competere, nisi ipsi Ecclesiæ, eiusq; capiti, cum hæc ordinentur ad finem spiritualem; & à potestate temporali sint aliena. Ita cum pluribus docet præfatus Landmeter *eo cap.* 26. *& sequentibus* Et ipse *cap.* 29. ostendit, quàm antiquum sit, Hispanos Reges nominare Episcopos, cum ante annos mille iam id præstiterint; sed supponit ex dictis antecedenter, & ibidem insinuat, ab Apostolica Sede, cui Iure diuino id competit, præfatum ius deriuari; & simul declarat discrimen inter nominationem, præsentationem, ac institutionem, quibus non licet immorari. Subscribit his omnibus Rodericus de Acuña *in cap. cum longè* 25. *distinct.* 63. *num.* 2.

§. 6. *Alia de Scholastico, seu Magistro scholæ Salmantino traduntur. Vbi de munere Cancellarij.*

165 Scholasticus ergo à Rege Hispaniarum præsentatus, & à Pontifice confirmatus potitur erga omnes Academicos iurisdictione ordinaria perpetua, & amplissima, tum Pontificia, tum Regia, vt inferius constabit, iuxta subditorum qualitatem, nullumque supra se Superiorem habet, nisi Pontificem, & Regem, eo modo quo postea trademus; vbi, quæ causæ ad Senatum Regium, vel ad Cancellariam, & qua via possint adduci, ostendendum erit; & pariter ad quem possit à sententia Scholastici appellari. Is igitur de causis ciuilibus, & criminalibus Academicorum ius dicit, eisque pœnas infligit; ad ipsius etiam munus spectat, vt Academici tranquillè se gerant, studiis incumbant, arma prohibita non retineant, vestibus modestis ornentur, & cætera omnia, quæ ad rectam iuuentutis educationem, & disciplinarum salubrem traditionem spectant. Inter alias autem facultates, quibus gaudet, eam habet à Martino V. *constit.* 3. vt absol-

absoluere possit ab omnibus censuris cõtractis ob violationem Statutorum, & simul dispensare in irregularitate contracta ab his, qui innodati eius censuris celebrauerint, aut diuinis se immiscuerint.

166 *Attamen* eius potestas non stricto gladio est exercenda, sed norma suauiori moderanda; quippe, vt asseritur *in instatutis Academiæ tit.68*. iudex simul, & pater est; ea sunt verba; *Item, atento que el Maestre Escuela desta Vniuersidad, està puesto por padre de los Estudiantes, &c.* De quo iterum redibit deinceps sermo. Iudicem designat Scholasticus, qui cum ipso idem Tribunal componit, vt Vicarius Generalis diæcesis cum Episcopo. In eius Tribunali adsunt Ministri omnes ad causas requisiti; quibus designata est taxa stipendii, quod pro negotiorum expeditione debetur *in præfato tit. 68.* & vtinam obseruetur.

167 Olim Scholasticus Salmantinus fuerat iudex ordinarius Academiæ, quin adhuc fungeretur munere Cancellarii; Id ei munus auxerunt Ioannes XXII. viginti tribus annis transactis, postquam iudex esse cæperat, anno 1334. Postmodum Benedictus XIII. anno 1415. decreuit, vt Dignitas hæc Scholastriæ non posset conferri nisi Doctori in Iure Canonico, aut in Theologia Magistro. Et anno 1422. Martinus V. abstulit Ecclesiæ Salmantinæ electionem huius Dignitatis; quod Eugenius IV. confirmauit, reseruans Sedi Apostolicæ electi confirmationem, quę Archiepiscopo Toletano fuerat à Martino V. commissa.

168 Quod autem sit munus Cancellarii, breuiter dispiciamus. Tempore Imperatorum Theodosii, Arcadii, & Honorii introductum est nomen Cancellarii, qui erat officialis Iudicum à secretis, & in scribendis edictis eorum munus concernentibus occupabantur; & quia id Cancellarii præstabant in loco, qui proximus erat consistorio clauso reticulis, seu cancellis, cancellarii sunt appellati; & quia in his cancellis, seu reticulis, vulgò *celosias* ligna ex transuerso ducũtur, & cum deletur aliqua pagina, lineæ ex atramento ducuntur etiam ex tranuerso, ideo delere sonat idem, ac cancellare. Etymologiam Cancellarii ex Græco nomine *cancris* deduxit Durantus *de ritibus Ecclesiæ lib.1. cap.15.* Sed rectius expositam ethymologiam docuit Cuiacius *in partitl. C. de assessorib.* eam ex Casiodoro desumẽs. Circa quam, & alia ad Cancellarium pertinentia, videantur Escobar *de Regia, & Pontificia iurisdict. cap. 30.* Octauianus Vestr. *lib. de Romana aulæ actione, & moribus* Sebastianus Couarrubias *in Thesaure Linguæ Hispanæ, verbo Canciller, & Chanciller* Petrus Gręgor *lib. 15. syntagm. cap. 19.* P. Azor *tom. 2. institut. moral. lib. 5. cap.36.*

169 Distabat ergo olim non multùm Cancellarius à scriba, seu tabellione; processu vero temporis id nomen ad munera ingentia fuit translatum tum in Romana Curia, tum in Hispania, & Gallia, vt videre est apud præfatos Authores. Cancellarius autem Academiæ is dicitur, qui potestatem habet conferendi Gradus litterarios, & expediendi omnia, quæ ad illos spectant. Quare Scholasticus Salmantinus confert Gradus Licenciatus, Magisterii, & Doctoratus in omnibus Scientiis. Hanc autem facultatem conferendi Gradus habet, tum à Pontifice, vt cõstat ex Bulla Ioannis XXII. tum à Rege Hispaniæ; ea nim Bulla expedita fuit ad instantiam Regis Alfonsi XI. qui etiam suam potestatem Scholastico præbuit ad collationem Graduum, & eius successores confirmarunt; quippè, vt iam superiùs attigimus, & inferiùs decidemus, potestàs conferendi Gradus Litterarios resi det in Pontifice, & in Principibus Supremis, quare tam hi, quàm ille, possunt in alios eam transferre.

170 Pręterea Scholasticus Salmantinus est simul Iudex Conseruator Academię; de quo munere agemus in inferioribus; etiam ducursu tractatus plura decidemus tum communia omnibus Iudicibus Academiarum, tum specialia de Salmantino Scholastico. Territorium Scholastici non est sumendum materialiter pro regione, ditione, seu prouincia ei commissa; quo sensu si sumatur, Iudices Academici non habent territorium, & id circo èis aliqui Authores iurisdictionem ordinariã denegarũt, contra quos rectè inuehitur Escobar *suprà, cap. 6. à num. 3.* Quippe territorium etiam sumitur pro certis finibus, intra quos in personas determinatas datur iurisdictio; quo sensu præfati Iudices, & Scholasticus territorium habent, vt docet Ossualdus *lib. 17. commentar. cap.9. littera C.* Quare Scholasticus cognoscit de causis omnibus Academicorum, qui Salmanticæ versantur; Imò, vt Iudex Conseruator est, ad tissimos

simos fines suam iurisdictionem extendit; cum studiosi, vbicumque existant, si Rei sint, debeant in eius Tribunali conueniri; si verò sint actores, designatæ sint diætæ, intra quas possint afferre Reos ad eiusdem tribunal; De quo ex professo in inferioribus agemus.

171 Collegia omnia, quæ Academiæ huic incorporata sunt, gaudent priuilegiis, & foro, atque adeo subiacent Scholastico Salmantino in omnibus causis, quę eius iurisdictionem concernunt; Incorporantur autem, dum ab Academia in sui gremium admittuntur, his seruatis solemnitatibus, quæ per ipsius Academię statuta, & consuetudinem pręscribuntur. Quotannis etiam sub nouo Rectore solent matriculæ adscribi hi, qui in Collegiis incorporatis degũt; quòd si non adscribantur, defectus matriculæ nocebit singulis, vt singulis, vt nequeant vt singuli, & vt priuatæ personę gaudere priuilegiis, & foro, (si aliunde non sint Academiæ ministri) at non nocebit, quo minus corpus mysticum Collegii foro, & immunitatibus potiatur.

172 Id obseruandum est, quòd etsi Collegia Maiora Salmanticensia subiaceant Scholastico Salmantino in ciuilibus, & criminalibus, tamen ob ipsorum eximiam claritudinem, & authoritatem, Regiamque potectionem, sub qua versantur, Scholasticus Salmantinus in causis criminalibus Togatorum non eodem modo (si attentè se gerat) ac in causis aliorum subditorum procedit, sed Regem, seu eius Senatum Supremum Castellæ consulit, vt crimina puniat; sic enim Regi, & Senatui prædicto esse in animo, & votis, longa constat experimentorum serie. Quare, si casus vrgeat, Scholasticus Rectorem Collegii admoneat, vt subditum clausum detineat, donec negotium pro merito dirimatur; sic etenim vrbanitati, & iustitiæ, fit satis, damnaque vitantur, quæ timeri queunt: si alia via procedatur, & quæ non semel fuisse secuta, doluimus. Quin extat decretum Senatus Supremi Castellę relatum *lib. 1. Recopil. tit. 7. in fine, in editione nouissima;* quo cauetur, ne vllus alius nisi Senatus ipse cognoscat de causis criminalibus eius modi Togatorum, nec de his, quæ ad amissionem, vel priuationem togæ spectant.

173 Si autem Collegia sint Regularium, Scholasticus Salmantinus in ciuilibus suam iurisdictionem exercet; in cęteris verò, si ad Academiæ statum, aut gubernationem non pertineant, nequit se ingerere; cum Regulares sint essempti, & per suos Prælatos debeant puniri, ac gubernari; at, si res ad Academiam spectet, potest Scholasticus pœnas infligere, & suam omnino iurisdictionem exercere. Hinc, si fortè (quod nunquam eueniet) diu, aut noctu ipse Scholasticus, aut eius Ministri inciderent in Religiosum tumultuãtem, aut concubinarium, vel alterius criminis Reum, ita vt delictum immediatè non tendat contra Academiam, aut eius gubernationem, seu pacem, debet illum ipsius Prælato tradere, vt causa cognita, pœnam decernat. Et absolutè par est, vt id semper pręstetur, sic enim obuiam itur scandalis, & Sacri Ordines suę consulunt gubernationi, suauiusque cuncta disponuntur. Nec aliud, si attentè legatur, contendit Escobar *de Pontif. & Reg. iurisd. cap. 34. à num. 6.* loquens de Regularibus Ordinum Militarium, & de aliis.

174 Scholasticus Salmantinus designatam Sedem in Choro Ecclesię Cathedralis habet; & residere tenetur, vt fructus suos faciat. Cæterum quantum temporis residere teneatur, & à quo possit ad residẽtiam cogi; rursus à quo valeat visitari; deinde in quibus rebus Episcopo Salmantino subsit; à quo puniri queat, si delinquat; & demum, (quod Deus auertat) si in crimen incideret ex his, quæ ad Sanctum Inquisitionis tribunal pertinent, an posset à Sacræ Fidei Quæsitoribus de eo cognosci, vel deberet immediate à Pontifice, aut de eius commissione id præstari, sicut si Episcopus eo crimine macularetur? quæstiones sunt extra nostrum institum, & longam exigunt disputationem. Videat eas, qui velit, apud D. Alfonsum de Escobar *vbi supra cap. 24.* Vbi etiam ostendit, iam fuisse decisum, non teneri Scholasticum Salmantinum comitari Episcopum, cum accedit ad Chorum Almæ Ecclesiæ, aut ab illo recedit, sicut cæteri è Capitulo ipsius Ecclesiæ præstant, sed duntaxat vsque ad ipsius Chori fores.

(?)

§. 7.

§. 7. De Vice Cancellario Academiæ Salmanticensis. Vbi aliqua attinguntur de redditibus, ac sumptibus, & de Ministris Academiæ.

175 Cancellarius, dum Salmanticæ versatur, & non ægrotat, nequit Vice Scholasticum, seu Vice Cancellarium designare; si verò sit absens, aut ita æger, vt nequeat exire domo, potest eligere Vice Scholasticum, qui eius nomine munera ipsius propia exerceat, ad quæ necessariam potestatem, ac iurisdictionem concedat. Quòd si longo temporis spatio absentiam protrahat, duos valet eligere Vice Scholasticos, vt vno deficiente, alter succedat. Eorum autem iurisdictio expirat, deficiente causa ægritudinis, vel absentiæ. Ita cautum est *in statutis Academiæ tit. 5. num. 7.*

176 Si vero Scholastria Salmantina vacet, aut per obitum Scholastici, aut per eius promotionem, Martinus V. *constit. 33.* sic statuit; *Vacante autem huiusmodi Scholastria, Doctor, vel Magister per Definitores prædictos, aut maiorem partem eorum, deputetur, qui, quamdiu ipsa vacabit, huiusmodi officium diligenter gerat, & fideliter exerceat.* Ex quibus verbis colligitur primò, Vice Scholasticum, quo ad negotia, & causas Academiæ, eadem facultate, ac Scholasticum ipsum, potiri, quippe sine vlla limitatione officium ei traditur gerendum. Colligitur secundò, non aliũ nisi Doctorem, vel Magistrum ex ipsa Academia eligi posse in Vice Scholasticum, cum Pontifex eam limitationem apposuerit; Ad cuius exemplar crederem, ipsum Scholasticum non posse tempore absenriæ vel ægritudinis designare Vice Scholasticum, qui non sit Magister, vel Doctor, cum sit æquiparatio in vtroque casu, & consuetudo id confirmet; esto non appareat similis limitatio in hoc euẽtu, defectu cuius posset contendi, Scholasticum valere alium quemuis capacem iurisdictionis designare.

177 Colligitur tertiò, posse Regularem Magistrum in hac Academia id munus obire, cum id à Pontifice permittatur; nisi aliquod sit impedimentum ratione Professionis Religiosæ, quale datur in Magistris, qui sunt è Societate Iesu, maxime Professis, qui obstringuntur voto non acceptandi Dignitates (qualis est Vice Scholastria) nisi compulsi præcepto eius, qui ipsis id potest sub obedientia imperare. In prædictis autem verbis Pontificis non continetur præceptum acceptandi. Sed de hoc latiùs agemus *infra quæst. 19. huius primi libri.*

178 Colligitur quarto, electum Vice Cancellarium debere esse Clericũ, saltem prima tonsura initiatum, cum ei iurisdictio Ecclesiastica à Pontifice conferatur. Aliud esset, si Rex suam iurisdidictionem Regiam vellet alicui concedere, Scholastria vacante, erga Academicos laicos, is enim non deberet esse clericus; & similiter, si commiteret Confessui, aut Claustro Academico, vt illum eligerent, tunc enim possent eligere non clericum, non quidem vt electores Pontificij, sed vt electores Regii. Quippe in Scholastico Salmantino duplicem iurisdictionem concurrere, aliam Pontificiam, aliã Regiam, paulo inferius ostendemus; eademque duplex iurisdictio in Vice Scholastico datur; quare posset Rex suam iurisdictionem laico præbere, aut committere eius electionem confesui Academiæ.

179 Colligitur demùm, eligendum in Vice Cancellarium debere esse Magistrum, aut Doctorem tempore electionis, & non sufficere, quòd immediatè post electionem, Magisterii, aut Doctoratus Gradum accipiat; tum quia id est de subiecto non supponente, vt aiunt logici; si quidem eum Gradum nequit accipere nisi à Scholastico, aut Vice Scholastico, qui tunc non datur; tum quia verba Pontificis sonant debere esse Magistrũ, aut Doctorem eũ, qui deputatur, id est, eligitur in Vice Cancellarium, & his verbis tempus electionis designatur, maximè cũ præuiderit Pontifex, in hac Academia deficiente Scholastico, aut Vice Scholastico, non posse creari Doctorem, aut Magistrum post electionem Vice Scholastici, ante eius possessionem; atque adeò in ordine ad hoc electio, & possessio pariter se habent, nec potest tempus vtriusquè actionis distingui.

180 Vice Scholastico tenentur assistere, ac obedire Ministri, seu Officiales Academiæ, sicut ipsi Scholastico. Cæterùm in Academia Salmantina plures sunt Ministri, suo quisque muneri deputatus, vt omnes & singulæ actiones tum litterariæ, tum ad Academiam quoquo modo

do spectantes ingenti cum decentia, & specie maiestatis peragantur. Inde etiam in Sacello illustri, quod Diuo Hieronymo dicatum extat intra ipsam Academiam, Officia diuina magna cum grauitate persoluuntur, & Sanctorum solemnitates digne celebrantur. Ad prædicta omnia suppetunt redditus Academiæ, qui ex Pontificum, Regum, aliorumque munifica liberalitate valde creuerunt; ita vt stipendia moderantibus Cathedras cumulata soluantur; salaria Officialibus numerentur; ministerio Sacelli largè subueniatur, aliaque plura Academiæ sumptibus perficiantur. Illud valde est commendatione dignum, & plausu, quòd Academia quotannis magnam pecuniæ summam in eleemosynarum distributionem impendit, pauperibus egentibus succurrens; Et præterea suis redditibus alit insigne Xenodochium, quod destinatum est studiosis egenis ægrotantibus. Verè Princeps Academia, non solùm in litteris, sed in munificentia. Quatuor præterea sunt Protectores Academiæ, equites nobilissimi laici, qui solent vocari Conseruatores; eisq; sine vlla iurisdictione, incumbit Academiam protegere, defendere, ac incolumem esse, curare. Hi partim ab ipso Consessu Academico eliguntur, partim ex priuilegio honorifico in familia sua radicato, eo ornamento potiuntur.

§. 8. *De Iudice Studij, seu Vicario Magistro Scholæ Salmantinæ.*

Vbi, an Magistratus Academicarum possint mutare sedem Tribunalium?

181 IAM superius attigi, Scholasticum Salmantinum habere Vicarium, qui communiter vocatur *Iuez del estudio*, & ab ipso eligitur, annuente, & approbante Regio Castellæ Senatu; & vnum, idemq; tribunal cum ipso constituit. In Iudicem transit omnis iurisdictio, siuè voluntaria, siuè contentiosa, quæ in Scholastico datur; nisi ipse eam limitet, vt potest; aut aliud per statuta Pontificia caueatur. Ea autem potestas, qua Scholasticus ratione dignitatis personalis gaudet, non transit in Iudicem, sicut iurisdictio Episcopi transit quidem in ipsius Vicarium, non verò potestas, qua potitur ratione dignitatis Episcopalis, vt ipsi personæ inhæret. Similiter crediderim, potestatem conferendi Gradus litterarios, quæ in Scholastico Salmantino residet, non posse in Iudicem studii transire, ob præfatam rationem. Vnde obscurè, & minus verè asserit Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 31. num. 5.* potestatem Cancellarii in conferendis Gradibus transire in Iudicem, *nisi lege, statuto vè Academico specialis expressio requiratur, prout in nostra Salmantica requiritur dicto tit. 5. §. 8.* Hæc sunt illius verba.

182 Sed *eo titulo & §.* nihil horum continetur. Deinde ex his verbis colligitur, Iudicem posse conferre Gradus litterarios, si speciali expressione Cancellarius ei potestatem hanc cõcederet; quippe tunc adimpleretur conditio à præfato Authore superaddita, defectu cuius ea potestas de facto in Iudicem non transit. Quod certè, vt mihi suadeo, inauditum est, & nunquam hucusque visum: quòd si præstari valeret, aliquando Cancellarius vel ægritudine, vel alio impedimento detentus, speciali expressione Iudici commisisset; & in variis rerum euentibus per tot annorum series nunquam id fuisse præstitum, argumentum à posteriori est, quò id nequit præstari, & quòd ea potestas inhæret dignitati personali Cancellarij, seu Vice Cancellarii, & ab his non potest cõmunicari alteri.

183 Omnis verò alia iurisdictio, quam Scholasticus habet, quatenus Iudex ordinarius, Conseruator, & Executor in Vicarium transit. Nec obstat, si dicas, iurisdictionem Conseruatoris, & Executoris, qua fungitur Scholasticus, esse delegatam, adq; adeò non posse subdelegari. Nam esto delegata sit, tamen delegatus à Principe, seu ad Vniuersitatem causarum subdelegare potest suam iurisdictionem; *leg. à iudice 5. Cod. de iudicijs* Docent Moneta *de Conseruat. cap. 7. num. 53.* Osuald. *lib. 17. commentar. cap. 8. litt. M.* & plures alii; Et ego tradidi *tom. in Bullam Cruciat. disp. 37. num. 13.* Addit Escobar, *vbi supra num. 10.* iurisdictionem Conseruatoris, & executoris esse accessoriam iurisdictioni ordinariæ Scholastici, atque adeò eius naturam sequi.

184 An autem iurisdictio Vicarij sit

sit ordinaria, vel delegata, difficultas est communis Vicario Episcopi, cuius iurisdictionem esse ordinariam, docent Barbosa *de potestat. Episcopi; allegat.* 55. *à n.* 26. Couarrubias, Bobadilla, & alii apud Escobar *vbi supra num.* 11. Qui tuetur, iurisdictionem eiusmodi Vicarij partim esse ordinariam, cum ab ipso ad Magistrum Scholæ appellari nequeat; partim delegatã cũ ipse nequeat eam delegare alteri. Dicerem ego, esse ordinariam, sed limitatã; cum enim sit idem eius Tribunal cum Scholastico, nequit esse iurisdictio delegata, sed eiusdem naturæ, ac est iurisdictio ipsius Scholastici, quæ ordinaria est; aliàs non esset idem Tribunal, nam tribunal inuoluit in se iurisdictionem; hæc ergo est eadẽ, si illud est idẽ. Limitata autẽ est quia ipse Scholasticus, sicut potest aliquas causas ad se trahere, auferens cognitionẽ earum à Iudice studii, sic potest limitare iurisdictionem, ita vt nequeat Iudex actus iurisdictionis alteri delegare, sed solum actus meræ executionis. Quod videtur veritati, ac rationi conformius, quàm mixtam ei iurisdictionem attribuere. Aliàs dicendum esset, respectu eiusdem actus, exerceri ab illo simul vtramque iurisdictionẽ; nam nequit delegare prolationẽ sententiæ; indeq; in sentẽtia proferenda Iudex vteretur iurisdictione delegata; Deinde ab eadem sententia non potest appellari ad Scholasticum; quo fundamento vtitur Escobar, vt probet, iurisdictionem esse ordinariam; ergo in sententia prolata hæc iurisdictio reluceret. Absurdum autem videtur, vtraque iurisdictione necessario simul vti, & indigere respectu eiusdem actus.

185 Iudici autem studii commendatur valdè in statutis Academiæ, vt scholares tumultuantes puniat; domos Oppositorum, ad Cathedras (dum scholares suffragia ferant) diu, noctuque visitet; frequenter Academiæ assistat, & inuisat gymnasia; soli Notario examen testium non committat; nullum pignus ab scholaribus extrahi permittat, ratione debiti ciuilis, aliaque huiusmodi Videantur *tit.* 3. §. 57. *tit.* 12. §. 29. *tit.* 33. *à* §. 111. *tit.* 68. §. 7. & 10 ac 17.

186 Cæterum Iudex studii nequit esse aliquis Cathedram regens, nec eius Cãdidatus, nec Collega, aut Collegii candidatus, vt extat *in statutis tit.* 68. §. 4. Esto hæ qualitates non requirantur essentialiter; quare consulendo maiori Academiæ bono, in aliquibus euentibus Iudices sunt designati Togati ex Collegiis Maioribus. Id omnino necessarium est, quòd saltem prima tonsura sit initiatus, vt iurisdictionem Ecclesiasticam, qua gaudet, exerceat; sicut de Vicario Episcopi tradit Barbosa *de potestat. Episcop. allegat.* 54. *à num.* 4. & ibidem *num.* 6. tuetur, clericũ coniugatum nõ posse esse Vicarium Episcopi; idemque dicendum esse propter eãdem iuris rationem de Vicario Magistri Scholæ, rectè docet Escobar *supra num.* 19. Sed quia in Iudice studii etiam datur iurisdictio Regia, sicut in ipso Scholæ Magistro, iuxta tradenda inferiùs, requiruntur in illo qualitates, quæ ad hanc iurisdictionem exercendam præscribuntur *in leg.* 2. *tit.* 9. *lib.* 3. *Recopilat.* & illæ, quæ iure cõmuni in Iudicibus exiguntur, de quibus Escobar *supra cap.* 4.

187 Maius dubium est, an Iudex possit esse Vicarius Magistri Scholæ, in quantum Conseruatoris, si non sit in dignitate Ecclesiastica constitutus? Quippe non posse quem in Subconseruatorem deputari, nisi eiusmodi dignitate sit præditus, suadetur ex Motu proprio Innocentii VIII. relato ab Azeuedo *in leg.* 30. *num.* 3. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* & *ex eadem lege.* Hinc Emanuel Rodriguez *quæst. Regular. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 10. & Didacus Perez *leg.* 12. *tit.* 1. *lib.* 2. *Ordin.* censuerunt, non posse Vice Conseruatorem, seu (vt ipsi vocant) Vice Cancellariũ eligi, nisi in dignitate Ecclesiastica constitutum. Acriter in eos inuehitur Escobar *num.* 13. & docet, ea Iura solùm loqui de eo, cui potestas Cõseruatoria mandatur absq; alia iurisdictione; cum iure communi dignitas Ecclesiastica ad id munus sit necessaria, Iudici autẽ studii non mandari hanc solam potestatẽ, sed iurisdictionem ordinariam, cui accessoria est ea potestas in prædicto Iudice. Quæ doctrina rectè ab ipso comprobatur, & mihi arridet.

188 Iudex studii eodem modo est exemptus à iurisdictione aliorum Iudicũ, ac ipse Scholæ Magister, cuius est Vicarius; Ab ipso autem Scholæ Magistro puniri potest, si delinquat; De quo in simili videatur Barbosa *de potestat. Episcop. alleg.* 54. *à n.* 181 Segura *in directorio c.* 13. A sententia Iudicis ad quem sit appellandum, idem dicito, ac de appellatione à sententia Magistri Scholæ; de quo inferius agemus, & per totum hunc librum plura ad Iudicem studii spectantia declarabimus.

Quando

189 Quando à sententia interlocutoria Iudicis per viam violentia appellatur, ad Senatum Vallisoletanum, in cuius territorio Salmantica includitur, fertur appellatio. Sed, quid dicendum, si iudex delegetur à Scholastico Salmantino, qui de causa aliqua cognoscat in territorio spectãte ad Senatum Granatensem? nam, si locus territorij inspiciatur, videtur tunc adeundus Senatus Granatensis iuxta *leg* 39.*lib.*2. *tit.*5. *Recopilationis*. Si verò attendatur ad locum, in quo tribunal Scholæ Magistri residet, Senatus Pintianus debet adiri; Et hunc locum fore considerandum, exinde suaderi potest, quia iudex delegatus nullum tribunal, nec iurisdictionem propriã, videtur habere, sed alienam, & nomine delegantis. In hoc dubio distinguendum esse putat Don Alfonsus de Escobar *supra num.* 35. scilicet Granatensem Senatum fore adeũdum, si causæ decisio delegetur Iudici intra territorium Granatẽse; id enim conuincitur ex *prædicta leg. Recop.* Si vero Iudex sit merus executor in territorio Senatus Granatensis, & causæ cognitio habita fuerit in territorio Senatus Pintiani, ad hunc debere appellari. Huius decisionis nullam affert rationem; sed ea videtur esse; quòd merus executor nullam profert in causa sententiam, à qua per viam violentiæ appelletur, vel si aliquam profert, solum ea est declaratio, & executio sententiæ iam prolatæ à Iudice, qui eum Executorem destinauit; quare, si appelletur ab illa, refertur appellatio ad sententiam primam Iudicis, ideoque ipsius territorium sequitur. Id addit ipse Author, Senatum Granatensem habiturum fore causæ cognitionem, si Scholasticus Salmantinus inhibeat Senatores Granatẽses, vel suo rescripto, vel medio Iudice delegato, proximq; ait, esse communem, vt tunc ipsi per viam violentiæ cognoscant. Quam doctrinam prosequitur *capit.* 21. *à num.* 251. Quæ omnia libaui, vt cõstet, quid scribant Authores in his dubijs occurrẽtibus; longè enim est ab huius libri instituto agere de appellationibus per viam violentiæ.

190 In præsenti non incongruè quæres, an Scholasticus Salmantinus, & quilibet Magistratus Academiarum, possint mutare sedem sui Tribunalis, & à loco, vbi est Academia, in alium transferre? In primis Iudex Ordinarius potest in quocumque loco intra fines suos ius dicere, salua maiestate imperij sui, *iuxta leg. penultim. ff. de iustit*, & *leg. si cum dies* 21. §. *si arbiter*, *ff. de arbitr. leg. final. ff. de iurisdiction. leg.* 7. *tit.* 4. *partit.* 3. *leg.* 5. *tit.* 22. *partit.* 3. Magistratus autem Academiarum esse Iudices ordinarios, infra ostendemus, vnde ius dicere poterunt in quolibet loco intra fines suos. Rursus, si Magistratus fungantur Pontificia, & Regia iurisdictione, vt fungitur Scholasticus Salmantinus, quatenus Pontificia iurisdictione sunt præditi, poterunt intra Vniuersum Orbem Christianum ius dicere; & quatenus Regia gaudent, poterunt vbique intra Regni imperium iudicare; quia ad eos fines extenduntur præfatæ iurisdictiones; & nullum est territorium limitatum; solum enim subditi, & Rei destinati sunt, quibus vbicumque, cum apposita distinctione, ius dicere valent. Videatur Barbossa *de potestat. Episcop. allegat.* 80. Escobar *vbi supra*, *cap.* 21. *à num.* 227. & *cap.* 23. *à num.* 14.

191 Cæterum nequit Scholasticus Salmantinus, nec alii Magistratus Academiarum sedem suorum Tribunalium mutare, nec transferre ab eo loco, in quo sita sunt, in alium. Etenim ea loca à Principe, sub cuius dominio est territorium, sunt deputata, vt in eis Tribunalia collocentur, & commodiùs studiosi suas causas prosequantur, quin distrahantur ab studijs, quò etiam respicit ipsum priuilegium fori, quo gaudent. Hinc, si Magistratus Academiæ abesset à loco studij, & in alio loco existeret, non posset illuc auocare studiosos versantes in Academia, aut tendentes ad illam; quippè sic destrueretur finis, ob quem studiosis dantur speciales Magistratus, ne scilicet à studio distrahantur. Nec item Officiales Academię posset ad eum locum trahere, ne distraherentur à ministerijs, quę circa Academiam ipsam exhibent, qua ratione eis indulgetur priuilegium fori studiosorum. Ideò in statutis Vniuersitatis Salmantinæ rectè præcauetur, vt quoties Scholasticus à ciuitate absit, Vicarium constituat, cui omnes suas vices deleget. Attamen, si lis sit ciuilis, & partes inter se cõuenirent, vt ad locum extra Academiæ Sedem ad Magistratum illic forte versantem confugerent, nihil tunc

obstaret, quominus ibi ius eis diceret. Deinde, si causa esset criminalis, & in aliquo loco distanti ab Academia studiosus delictum patrasset, & ad vtilitatem publicam expediret, ibidem puniri, posset Magistratus illum trahere ad eiusmodi locum, etiam eum auocans ab Academia: nam id ratio vindictæ publicæ expostulat.

192 Quòd si Magistratus Academiæ sit simul Iudex Conseruator, sicuti Scholasticus Salmantinus, poterit Ius dicere intra territorium, quod est designatum. Inde, quia prædictus Scholasticus intra duas diætas respectu studiosi laici, & intra quatuor respectu studiosi clerici, iurisdictionem Conseruatoriam habet, valet in quocumq; loco intra eiusmodi diętas cõtento proportionatè sumpto ius dicere. Quid autem sint hę diætæ, quomodo computandæ, & plura circa hanc iurisdictionem Conseruatoriam dicemus *lib. 3. quæst. 2.* & inferius huius libri decursu.

§. 9. *De Communitatibus Academiæ Salmanticensis; Et præcipuè de quatuor Collegijs Maioribus.*

193 PRIMA Communitas est, quæ ipsam Academiam repræsentat, nempe Senatus constans ex Rectore, Scholæ Magistro, Doctoribus, Magistris, Deputatis, & Consiliarijs. Cuius Communitatis authoritas, & maiestas ex dictis, & dicendis satis apparet. Numeros superãt viri præclarissimi ac Sapientissimi ex hac Communitate, qui ab eius instituti onis exordio vsq; ad ætatem nostrã orbem illustrarunt: Concilijs Generalibus, & Prouincialibus interfuerunt: ad sacras Infulas, & purpuram sunt assumpti; iura dedere gentibus in cunctis Senatibus; omnes Scientias, ac Facultates suis scriptis, & libris celeberrimis in lucem editis exornarunt. Quidquid dicam, minus erit. Omnes nequeunt breui calamo præstringi. Id ipsum est omnibus constãs, de Viris alijs, qui in hac Academia, & si Gradum Magisterij, aut Doctoratus non acceperint, tamen litteras didicerunt, aut publicè edocuerunt. Quot ex illis Purpura decorauit? Quot ad Ecclesiarum Prælaturas, & culmina Dignitatum, & Munerum sunt euecti? Quot Proceres, & Magnates hanc Academiam frequentarunt? Quot ex Italia, Germania, Gallia, Belgis, Anglia, Britannia, Scotia, & ex extremis Indiarum finibus huc aduenere, vt Salmanticensi disciplina ornarentur? Ignorat lucem, quisquis id non callet. Cæterum ex incorporatione cum Academia, eius gaudent priuilegijs, & foro Collegia sæcularia, & Regularia, ac ferè omnia Monasteria, quæ sunt in vrbe Salmantina. Incorporatio autem facta est in primis per submissionem iurisdictioni Academię, & per admissionem seu acceptationem factam ab ipsa Academia; & deinde requiritur, vt saltem maior pars Communitatis singulis annis matriculæ adscribatur sub nouo Rectore, cui pręstet iuramentum de obediendo. Et supponitur, dari in ipsi Monasterijs, seu Communitatibus studiosos, vel Professores, qui Scholas frequẽtẽt & lectionibus discẽdis, vel docẽdis, aut Actibus litterarijs intersint; aliàs nõ erit titulus, propter quẽ fiant subditi iurisdictionis Academiæ. Cum autem in eis dantur studiosi, & magna pars Communitatis studijs incumbit, Communitas ad suas lites, & negotiá gaudet foro Academico, & cæteris priuilegijs Studiosorum, de quibus *hoc libr. & 3.* agemus. Ea autem adscriptio in matricula eò tendit, vt singuli de Communitate foro gaudeant, & priuilegijs.

De quatuor Collegijs Maioribus Salmantinis.

194 ILLVSTRIVS Academiæ Salmantinę ornamentum sunt quatuor Collegia Maiora. Ita dicuntur, tum vt ab alijs discernantur, quæ eiusmodi nomenclatura non gaudent; tum quia specialia, & ęstimabilora priuilegia à Pontificibus, & Regibus habent; nec in ea potest admitti quisquam, qui studia non perfecerit, & recoluerit, ac Gradum Bachalaureatus sit adeptus. Statuta pręterea de puritate sanguinis, nulla permissa nota, rumore, au

aut nævo, & rigido examine facto de omnibus progenitoribus, etiam vsque ad distantissimã progenituram, quantũ duo testes mentionẽ fecerint, seuerissima disciplina obseruantur; & inter Actus positiuos, qui hisce temporibus (saltẽ adhuc) in Informationibus de puritate sanguinis admittebãtur, annumerabatur Toga cuiusq; Collegij Maioris, etiam eorum, quæ sunt, (& quidem insignia) extra Salmanticam. Demum à Regibus indultum est, vt sub Collegiorum Maiorum titulo instituãtur, atque sub Regia protectione versentur.

195 Hanc etiam appellationem, qua Collegia Maiora nuncupantur, publica acclamatio à primis exordijs comprobauit. Quippe semper ex eis ad Dignitatum, & Munerum itur fastigia. Ex his Collegiis ad Purpuram Cardinalitiã, ad Infulas Ecclesiarum, ad Senatus omnes, & Dignitates continuo tramite prodeunt. Insignes etiam omnium scientiarum Interpretes suis scriptis prælo mandatis nouum addiderunt litteris splendorem. Hęc profectò Collegia sunt Musarum deliciæ: scientiarum aulæ, Virorumque seminaria, qui Iura Gentibus, authoritatem Senatibus, ornamentum Ecclesijs exhibeant. Cæterum singula suas Constitutiones retinent à Pontificibus approbatas; circa quas, & alia ad hæc, ac cætera Collegia spectantia, plurimas quæstiones, & dubia toto huius tractatus decursu discutimus. Nunc breuiter eorum fundationem libabimus. In votis sanè fuit, singulorum ex his Collegijs alumnos à sua prima erectione, in formam Indicis, redigere, annotato dũtaxat anno, patria, & Munere postremo, quod vnusquisque rexit; tum vt eorum specialis notitia, ac mentio haberetur, tum vt in admirationem omnes raperet multitudo Virorum, qui ex vnoquoque Collegio clauum Ecclesiasticum, ac sæcularem tenuerunt; tum demum vt debitæ eorum commendationi, & meæ erga ipsa venerationi, & affectui vtcumque indulgerem. Destiti tamen, quia in Collegio Maiori Conchensi liber admissionis Togatorum in secreto eius scrinio clausus asseruatur, nec nisi coram integro Collegio præsenti potest reserari, nec extra illud extrahi; quare cum non possem certam, & integram mentionem de Togatis Conchensibus facere, eo obstaculo omnino præpeditus, à cæteris etiã abstinui. Aliqua de illis attigit AEgidius Gonzalez de Auila *in Theatro Ecclesiæ Salmantinæ*. Ergo ad eorum erectionem propero.

196 Collegium Diuo Bartholomæo Sacrum, vulgò *Collegium vetus*, fœlicibus fuit structum auspicijs, anno 1408. ab Illustrissimo Domino Don Didaco de Añaya, & Maldonado, qui Enrici III. Castellæ, & Ferdinandi Fratris eius, Regis Aragoniæ, fuit Magister; deinde Præsul Ecclesiæ Tudensis, Auriensis, Salmanticensis, & Conchensis; tunc temporis in Generali Constantiensi Synodo Hispaniarum Legatus, ibique à Martino V. Pontifice Maximo Elector destinatus pro sedando schismate, quod iam pene quinquaginta annis Ecclesiam infestissimè vexabat; demum reuocatus in patriam Supremi Castellæ Senatus fuit Præses, & Archiepiscopus Ecclesiæ Hispalensis. Obijt in loco *Cantillana* diæcesis Hispalensis anno 1437.

197 Referam huius Maximi viri gestum insigne. Simul cum illo pro Hispanijs Legatus Don Didacus Fernandez de Cordoua, vulgò *Alcayde de los donceles*, in Concilio Constantiensi versabatur. Tentarunt eum sede præcedere Legati Thraciæ, & Angliæ, & postremus hic vehementiori conatu prerogatiuam ambibat; nec rationi, aut iustitiæ fidens, per vim iam sedem anteriorem præoccupare parabat. Habebatur in Ecclesia cõsessus: prope erat D. D. Didacus de Añaya, & rei intentus festinauit ad sedem; Legatum Anglię manibus sustinuit, & obstrinxit, ad locũq; Ecclesiæ, in quo erat sepulchralis specus reserata, festinauit, ibi sarcinam Anglię deposuit, & Legatum intra specum immisit; & placidè ad Consessum reuersus, hæc verba alteri Hispano Legato Equiti dixit; *Yo he hecho, lo que à vn Clerigo pertenece, que es enterrarlo; V señoria haga, lo que, como Cauallero, le toca.* Et quia in eo Sepulchro, in quod Anglum Legatum proiecit, Insigne erat insculptum, in quo in plano aureo quatuor cæruleæ fasciæ videbantur, id ipsum inter sua Insignia depinxit; & eo solo Insigni Collegium Diuo Bartholomæo Sacrum vtitur, cernitur que idem in Sepulchro prædicti Fundatoris, quod est in Capella Claustri Almæ Ecclesię Salmantinæ. Reperies hoc facinus in historia Ioannis II. Regis, & apud Don Antonium de Vera, & Zuñiga *in libro Hispano, cui nomen; El Embaja-*

dor, discursu 3. fol. 56. pag. 2.

198 Collegium Conchense, Diuo Iacobo Zebedæo dicatum, fausto fuit omine erectum anno 1506. ab Illustrissimo Domino Don Didaco Ramirez de Haro, qui fuit ex gente Ramiria per Ramirium Regem oriundus; Regum Ferdinandi, & Elisabethæ Proto Sacerdos: Philippi I. ac Ioannę, eius coniugis, Hispaniarum Regum Capellanus supremus; Adriani VI. Pontificis Maximi Commensalis; Legatus tum Ordinarius, tum extraordinarius ad Gallos, Belgas, & Britannos pro ingentibus rebus componendis; Præses Senatus Regij Pintiani; Episcopus deinde Astoricensis, Malacitanensis, ac tandem Conchensis. Vir hic insignis Carolum V. Imperatorem potentissimum, Hispaniarumque Monarcham sacro lauit Baptismatis fonte; vt iam exinde Orbis ab eo Christianum acciperet Legislatorem, qui postmodum ab ipso Sapientissimos erat accepturus legum Interpretes. Ipse plurima opera scripsit. Obij die 11. Augusti anno 1537. & iacet in Alma Ecclesia Conchensi.

199 Collegium Ouetense sub Saluatoris mundi nomine auspicatum, suum fælix habuit exordium anno 1517. Eius extitit Fundator Illustrissimus Dominus Don Didaeus de Muros, primùm Decanus Ecclesiæ Giennensis, & Compostellanæ, post verò Episcopus Canariensis, Migdoniensis, & Ouetensis; Regibus Catholicis Ferdinando, & Elisabethæ inter primos charus; à Pontifice Leone X. pluribus insignibus beneuolentiæ, & honoris affectus. Quippe tunc temporis immane illud monstrum Lutherus Germaniam suæ veneno linguæ inficiebat; grassabatur hæresis, & Ecclesiæ Catholicæ impudens temeritas conuicia, & iniurias irrogabat. Vir ille sapientissimus se firmissimo pectore toti opposuit Lutheranismo, & eius insolenti petulantia confutata, veritatis doctrinam stabiliuit. Hos sibi tunc Ecclesia Muros aptauit, quibus ab hostium armata manu protegeretur. Id obseruauerim, quod iam alij in simili euentu de nostra Societate Iesu, obseruauere; nempe eodem anno, quo Lutherus fuit ortus, etiam natum fuisse nostrum Parentem S. Ignatium, vt, cum infernus arma contra Fidem Catholicam parabat, cœlum etiam tela pararet, quæ Fidei defendendæ forent auxiliaria; & euentus id demonstrauit, cum in Germania Societatis Iesu alumni disputationibus, & scriptis Lutheranismum reiecerint. Id ipsum iam etiam videris, cum eodem tempore, quo Lutherus suos cepit errores dissemina re, præfatus Ouetensis Episcopus Collegium suum erexerit, quasi Fdei fortalitũ, vbi Viri doctissimi, non solum in vtroque Iure, sed in Sacra Theologia instruerentur, vt totam molem Lutheranismi deturbarent. Fundatoris corpus iacet in alma Ecclesia Ouetensi.

200 Collegium Archiepiscopi, Diuo Iacobo Apostolo consecratum, amplissima fuit institutione erectum anno 1521. ab Illustrissimo Domino Don Alfonso de Fonseca, & Azeuedo. Is & præclara sui munimenta reliquit, & insignia opera, muniaque exercuit. Electo Pontifici Adriano VI. qui electionis tempore in Hispania aderat, primus ille gratulationem, ac obedientiam prestitit, & ab eo missus fuit, vt tumultus Valentiæ vrbis pacaret. Infantem Lusitaniæ Elisabetham in Imperatricem destinatam iussu Caroli V. Imperatoris in ipsius Lusitanię confinio excepit, & vsque ad Vrbem Hispalensem ipsam comitatus ibi cũ Imperatore illam matrimonio coniunxit. Pintię Philippum II. Sacro Baptismatis lauacro abluit in magnifico Sancti Pauli Cœnobio Ordinis Sacri Prædicatorum. Regum Catholicorum Ferdinandi, & Elisabethæ fuit supremus Capellanus; Aragoniæ Protonotarius; Archiepiscopus Compostellanus, & postmodum Toletanus, Hispaniæque Primas, Comes, & Fundator Comitatus de Fuentes. In Vrbe Compostellana erexit Academiam, & duo Collegia, in quorum altero ipsa est incorporata Academia; eamque vrbem, & simul Salmantinam redemit suis expensis à tributo, quod vulgò vocamus *Pecho*; In cuius beneficii gratitudine, & memoriam Alma Ecclesia Salmantina, Clerus, & populus, qui Hispanè dicitur *el común*, die tertia Pentecostes, solemni ritu, ac processione ad Collegium Archiepiscopi singulis annis aduentant, & in eius insigni Capella assistũt celebrationi Missæ, ac Concioni. Celebris quidem est Capella, eique continuo plures Capellani, & Musici assistunt, qui Officia Ecclesiastica splendido cultu peragũt. Nec solùm ea Precessio, sed plures aliæ ex debito per Collegiũ hoc viã dirigunt, vt Fũdatori de Ciuitate benemerito gratũ offeratur obsequium.

In

In Toletana etiam Ecclesia ad Orphanas Virgines desponsandas amplos redditus annuos legauit; & in Capella Descensionis Deiparæ in Ecclesia Matrice duos Capellanos perpetuos suis facultatibus alendos designauit; AEdificia quam plura suis impensis perfecit tum in vrbe Toletana, tum Compluti, tum demum in arce de Santorcaz, quæ ad dignitatem Archiepiscopalem spectabant, & iam penè ruebant, vel humili, & deformi architectura constabant. Obijt Compluti die quarta Februatij anno 1535. & eius corpus iacet in Capella Salmantini sui Collegij insigni pompa sepulchrali conditum.

201 Nuncupamus communiter hæc Collegia nominibus à Fundatione, aut à Fundatore desumptis; Nempè Collegium Diui Bartholomæi, quia huic Apostolo est dicatum; vel alia vulgari voce Collegium vetus, quia inter omnia Collegia Maiora Hispaniæ est magis antiquū: Collegium Conchense, quia eius Fundator Episcopus fuit Conchensis, Collegium itidem Ouetense, eo quod Fundator fuerit Præsul Almæ Ouetensis Ecclesiæ; & Collegium Archiepiscopi, quia Fundator Archiepiscopus fuit Toletanus. In præsenti aduerte, aliquos optimæ notæ Viros contendere, Collegium Diui Bartholomæi erectum fuisse anno 1401. Sed in libro receptionum eiusdem Collegij prima Togatorum designatio apponitur anno 1408. Quod testimonium, vt certius, suprà secuti sumus. Huius Collegij insigne elogium reperies apud P. Melchiorem de la Cerdà *tom. Demonstrat. libr.* 1. *pag.* 35. qui etiam in suo *Apparatu linguæ latinæ*; astruit Collegiorum encomia.

De cæteris Communitatibus Salmanticensibus.

202 SVnt pręterea in hac Academia quatuor Collegia Ordinū Militarium, scilicet Diui Iacobi, (quod vocatur Collegium Regis) Calatrauæ, Alcantarę, & Sancti Ioannis, in quibus Regulares harum Militiarum scientias ediscunt, & recolunt, & sępè eas publicè in Academia docent. Quindecim item sunt Collegia, quæ nuncupantur Minora, vt à quatuor Maioribus distinguantur; in quibus studiosi litterarū, nec non earū Professores, Candidati ad Cathedras obtinendas earumq; Moderatores versantur. Ex Collegijs tum Militaribus tū Minoribus clarissimi Viri prodierunt, & indies prodeunt. Vnum pro multis exprimere sufficiat, Don Frācifcum de Puga, & Feyjoo, in Collegio Sanctæ Marię Angelorum (nunc, cum hæc scribo) Togatum, Cathedrę perpetuæ Decreti in hac ipsa Salmanticensi Academia Moderatorem, cuius amænissimo, viuido, neruosoque ingenij acumine Schola litteraria gloriatur, & eum totius litteraturæ encyclopediam veneratur, & amat.

230 Ex omnibus ferè sacris Religionibus etiam sunt in vrbe Salmantina Monasteria, & Collegia, numero viginti duo; & quidem maiori ex parte celeberrima, tum ipsa ædificiorum pulchra, ac magnifica structura; tum prę cipuè alumnis, quos sanctitate, ac sapientia ornatissimos instruerunt, & continuo in publicum Ecclesiæ bonum efformant.

204 Inter ea semper effloruit, æternùmque efflorebit insigne Sancti Stephani Cœnobium Sacri Ordinis Prædicatorum; in quo Religiosæ, & abstersæ disciplinæ obseruantia nunquam in laxioris normæ speciem declinauit; studiorum semper viguit feruor, & amor. Ibi omnibus retro sæculis, & procedente temporum serie, Viri scientia, & sanctitate conspicui sunt educati, qui totius orbis Academias sua doctrina illustrarunt; ad Ecclesiarum Infulas sunt promoti; ad Regum potentissimorum Hispaniæ Confessiones, & Conciones fuerunt electi; ad Concilia OEcumenica Generalia destinati; qui Philosophiam, ac Theologiam Scholasticam, Moralem, & Expositiuam suis scriptis in publicam lucem, & vtilitatem editis exornarunt; qui demum discipulos erudierunt, quorum sapientia fulget in perpetuas æternitates. Ex hac illustri Familia duo Magistri moderantur duplicem Cathedram perpetuam Theologię in Academia Salmantina; aliam primariam, aliam Vespertinam, ex concessione Philippi III. facta in gratiam Eminentissimi Cardinalis Ducis Lermæ, ad cuius Successores spectat designatio Magistrorum ad Cathedras moderandas. Primariam olim rexit Illustrissimus Dominus Don Fr. Fran-

Franciſcus de Araujo, nunc Epiſcopus Segouienſis, ſuis Metaphyſicis, & Commentarijs doctiſsimis in D. Thomam clarus; ſub cuius patrocinio aſſertiones Theologicas de Charitate per integrum diem in ipſa Academia Salmantina pro noſtro Collegio Societatis Ieſu ego defendi anno 1635. Non debui ſanè eius memoriam omittere, in reuerentiæ, & gratitudinis obſequium.

205 Prætereà quid memorem illuſtre Collegium Sancti Vincentij, Ordinis Benedictini; Collegium Sancti Bernardi; Cœnobia Diui Franciſci, D. Auguſtini, Sanctiſſimæ Trinitatis; Collegiũ Veræ-Crucis Ordinis Beatæ Marię de Mercede, & alia? Ipſa ſanè ſua magnitudine loquuntur. Singulorum optarem debita elogia præſtringere, & alumnos præſtãtiſsimos recenſere; ſed nec plura ad hoc volumina ſufficerent.

206 In Academię Salmantinæ Gymnaſia ad docendam, vel ad diſcendam Theologiam ex cunctis ferè præfatis Communitatibus Religioſis confluunt, atque etiam ad legendum Curſum Philoſophicum, & linguam Hebræam; aut ſaltem publicis litterariis Aſſertionibus Theologicis interſunt, in quibus ſuo ordine deſignati ex illis argumentantur, atque ipſas diſſertationes pro Vniuerſitate tuentur. Plura decreuit Martinus V. Pontifex Maximus in fauorem Religioſorum ſtudentium in Academia Salmanticenſi, quæ videri poſſunt in Conſtitutionibus ipſius Põtificis, inſertis in ſtatutis prædictæ Academię *à pagina*. 3.

207 Ea autem ſunt annotanda, quę ſtatuit, nempè vt Religioſi liberè poſſint vndecumque ad præfatam Academiã confluere ſtudiorum cauſa, nec valeant à ſuis Superioribus prohiberi, quo minus ad illam adueniant, nec impediri, ne accipiant Gradus Magiſterij; Id enim eſſe, ait Pontifex, *de directo contra noſtras præſentes Conſtitutiones, & ordinationes, ac naturam generalem ſtudiorum, maximè huius, quod eſt vnum de quatuor Orbis generalibus ſtudijs iure ſcripto ordinatis*. Sic extat *in Conſtit*. 23. Quod tamen Decretum non intendit contraire ſpecialibus cuiuſque Religionis ſtatutis; ſed ſic eſt intelligendum, vt nequeat ſolum pro libito Superiorum prohiberi Religioſi, ne ad Academiam Salmantinam aduenient, & Gradus accipiant, niſi ad prohibitionem moueat contraria in Religione conſtitutio, aut conſuetudo recepta, vel ratio ad rectam gubernationẽ conducens. Nam quis dicat, omnes Religioſos vbique exiſtentes, quin à Superioribus impediri queant, poſſe hac Bulla munitos, ad Salmantinam Academiam venire, vt ſtudeant, & pro ſuo nutu Graduum promotionem procurare? Sanè rueret diſciplina regularis; labefactaretur obedientia; occaſio præberetur vagandi; aliqui ad ſtudia inepti intenderent tempus inaniter in illis terere; innumeri confluerent, quibus nec habitatio, nec alimenta in Domibus Religioſis ſuppeterent; deſtituerentur Studioſis, & Profeſſoribus alia Cœnobia, & Collegia ad litteras edocendas deſignata; nonnulli fortè non admodum regulæ obſeruantes declinarent rigorem diſciplinæ religioſę; & aliquando immeriti Gradus vellent recipere, & alij etiam, quorum Religio id non patitur ob ſpeciale ſui inſtitutum.

208 In eadem Conſtitutione decernitur à Pontifice, vt omnium Regularium Mendicantium, & non Mendicãtium Monaſteria exiſtentia, & extitura in vrbe Salmantina, in quibus ſtudium Theologiæ exerceatur, ſi Academiæ ſint incorporata, gaudeãt eiſdem indulgentijs, libertatibus, immunitatibus, & gratijs quibuſcumque, ac gaudent Monaſteria incorporata Academiæ Pariſienſi. Ibidem inſuper ſtatuitur, quòd omnes Generales Ordinum Mendicantium in ſuis Capitulis Generalibus ſpecialem faciant mentionem de Monaſterijs ciuitatis Salmantinæ, & deſignent Profeſſores Theologiæ, ac ſimul eos, qui Gradum Magiſterij ſunt accepturi. Id decreuit Pontifex, vt ipſe áſſerit, *pro exaltatione, maiori incremento, & honore ſtudij Theologici in prædicta Vniuerſitate*. Quod equidem ita obſeruatur in Capitulis Generalibus, aut Prouincialibus, niſi Religionum ſpecialis gubernatio aliud expoſcat. Attamen ad Pontificis ſcopum omnes Sacri Ordines collimant, dum eruditiores, & preſtantiores alumnos ad Theologiam edocendam, & ſuſcipiendos in hac Academia Gradus deſignant.

(;)

§. 10.

§. 10. *De Collegio Regio Societatis IESV Salmanticensi.*

209 Liceat aliquantum intra penates proprios immorari, vt indulgeā officio, affectui, & obsequio. Incorporatum est Academiæ Salmātinæ Regium Societatis nostræ Collegium, & à Senatu Supremo Castellæ gymnasium in ipsa Academia est designatum, in quo mane, & vespere duo ex ipso Collegio Professores Theologicas materias edocent tum studiosos ex ipsa Societate, tum alios. Et iā anno 1652. (quod ob iustas causas hucusque fuerat dilatum) Gradum Magisterij communi plausu accepere nostri Professores.

211 A prima huius Collegij erectione semper extitere Professores Theologiæ, & sacræ Scripturæ, præstantissimi, qui non solùm Salmanticæ, sed per plures Orbis plagas commendationem, & laudem suis libris, & scriptis sibi merito vendicarunt. Quos inter numeraueris P. Frāciscum Suarez: Venerabilem P. Ludouicum de la Puente: P. Franciscum de Ribera: Henricum Henriquez, Christophorum de Castro: Franciscum Zuñiga: Ioānem de Saias: Valentinum de Erice: Martinum del Rio: Petrum Hurtado de Mendoza: Ferdinandum de Castro Palao: Ioānem Antonium Velazquez: Ioannem Martinez de Ripalda: Rodericum de Arriaga: Paulum Sherlogum: Lucam Guadin: Bernardum de Aldrete: Ricardum Lince: Andream Pinto Ramirez: Gabrielem de Henao: & alios, qui suis scriptis publicè editis sacras, scholasticas, & Morales scientias illustrarunt, vt constans est omnibus, qui libros euoluunt.

211 Fœcundissimum fuit ab exordio suo hoc Collegium Virorum, qui in illo suum nomen Societati dederunt. In eo admissi sunt duo Cardinales eximij, Franciscus Toletus, & Ioannes de Lugo; Pręterea præfatus P. Franciscus Suarez, P. Ioannes Maldonatus, Euangeliorū Cōmentator; P. Gregorius de Valentia; P. Franciscus de Ribera, qui in Collegio Maiori Archiepiscopi erat toga decoratus; ex eodem, & ex alijs tribus Collegijs Maioribus plures etiam Societati in hoc nostro Collegio sunt adscripti; necnon innumeri alij scientijs conspicui, & nobilitate præstantes; E quibus duo Pimentelides, Comitis de Benauente, Pro-Regis olim Regni Neapolitani, Præsidis Consilij Supremi Italiæ, Maioris Æconomi Reginæ Hispaniarum, Filij; Alter ex eis P. Frācis̄cus Pimentel Regius Concionator iam è viuis decessit; alter P. Petrus Pimentel, olim in hoc Collegio Cathedræ primarię Theologiæ antecessor, & sacræ Scripturæ Interpres, nunc post plura munia (cū hæc scribo) Prouincialis munus gerit in hac Societatis Iesu Prouincia Castellana.

212 In hoc Societatis Salmantino Collegio ministeria omnia, quę à nostris solent, in proximorum vtilitatem exercentur. Et pręcipuè duo Sodalitia, seu Congregationes in eo sitæ sunt, communi omnium bono florentes. Altera Equitū Sęcularium Salmanticensium sub patrocinio Beati Francisci de Borja, quæ subsidio spirituali, ac corporali pauperum est dicata; ita vt singulis mensibus omnes egeni ad nostrum templum accedant, ibique Sacramenta recipiant, in Cathechismo instruātur, & eleemosyna donetur ipsis, quæ die ipso Beati Francisci de Borja est multò copiosior.

213 Altera est Scholarium, & Academicorum sub Virginis Annuntiatæ militans patrocinio, ad quam omnes ferè ex Academia cōfluunt, & diebus statis in proprio Sacello conscientias suas expiant, & sacra Eucharistia reficiuntur, concioniq; intersunt; in xenodochijs cibos pauperibus ministrant, & alia pietatis opera exequuntur. Tempore autem Quadragesimæ plurimi ex ipsis in nostro Collegio semoti à commercio incumbunt spiritualibus exercitijs, quæ Parens noster sanctus Ignatius composuit, & Sedes Apostolica plurima cōmendatione approbauit. Hæc Societatis pia sollicitudo Scholares, Iuuenes florentissimos, in officio continet, per virtutis tramitem ducit, à vitiorum calle deterret, &, si deflectant, in semitam reuocat veritatis. Nec erit vllus, adeò ęmulatione, aut cæcitate laborans, qui non fateatur, Collegium Societatis Salmantinum gloriosè, & vtilissimè ad Academicæ iuuentutis, ex toto Orbe selectæ spirituale commodum intendens, vel primas partes habere, vel nulli alteri esse secundum.

214 Collegium hoc eleemosynis, ac legatis piorum erectum, & alitum per plurimos annos nec Patronum, nec Fundatorem habuit, donec Serenissima Margarita

ta

ta Austriaca Hispaniarum Regina suo testamento summam ingētē ei legans, in Fūdatricem, ac Patronam assumi optauit, & suum coniugem Philippum III. in eamdē Fundationem totis animis allexit. Annuit charissimę Reginæ votis pientissimus Monarcha, & simul cum ipsa Fundatoris sibi nomen amauit; Legatum soluit, redditus adauxit; successores suos Hispaniarum Reges voluit esse Patronos. Vtque eius Regiæ, ac pijssimæ voluntati satisfieret, Supremi Castellæ Consilij Senator Dominus Don Gilimon de la Mota Salmanticā aduenit; locum in media Vrbe designauit, ad quem Collegium transferretur; primus ibi lapis celebri solemnitate ad Ecclesiam extruendam fuit ab Antistite Salmantino iactus. Crescit in dies superba moles, sumptibus Regijs erecta; Nec Societati liberum fuit, aut est, quidquam ex ea minuere; cum iussu Regis Architecti ipsius totū opus delineauerint, ipseque Rex præceperit, nihil magnitudini designatæ detrahi; Optauit enim, in hoc ædificio, suæ consului munificentiæ, non nostræ exiguitati, in eo que Regiam celsitudinem relucere.

215 Postmodum Philippus IV. eiusdem Collegij, simul cum Regina nostra Patronus, summo illud amore prosequitur; Inde eius redditus annuos auxit, priuilegia ei insignia concessit, & dilectissimę Matris dilectissimum opus suo cordi inuiscerauit; Designauit huic Collegio Protectorem Illustrissimum Dominum Iosephum Gonçalez, olim Senatus Gazæ Regiæ Præsidem, nunc in Summo Castellæ Consilio, & Camera Senatorem, & Supremi Inquisitionis Senatus Iudicem, vt bono, & vtilitati Collegij sedulo prouideat, causarumque ipsius suscipiat protectionē; Sic equidem vigilantissimè præstat, & frequentibus beneficijs sibi Collegium deuinxit, quod ęternam illi gratitudinē profitebitur.

216 Cæterum in Margaritæ Reginę amorem, ac beneficentiam erga Societatem Iesu, & hoc Collegium, peccarem, nisi clausulam eius testamenti transcriberē, nostro Hispano idiomate dispositam, quā nulli, credo, fore iniucundam. Sic ergo Regina ait.

Y para que quede siempre vna viua, y en ninguna manera vana, sino prouechosa memoria de mi en España; y assi los Infieles de las Indias, como los Fieles destos Reynos participen, y gozen della, y ante todos mi alma, la del Rey mi Señor, y toda la Casa de Austria: auiendolo primero considerado muy bien, y encomendadolo mucho à Dios nuestro Señor, y à toda su Corte del Cielo, me determinè con su diuino fauor dexar vna obra vniuersal, y perpetua en la manera que se sigue.

Primeramente mis Padres tuuieron siempre grādissima deuocion à la Cōpañia de Iesus, y murieron con ella; mis Abuelos fueron los primeros, que la truxeron à Alemania, y por medio della, y de los Colegios, que le fundaron, la conseruarō en la Fè Catholica, como oy dia por gracia de Dios se vè. Despues los bienes, que yo desde mi niñez reciui della, son innumerables, y tales, y tantos, que yo los estimo en mas, que toda la grandeza de este mundo, y me hallo por obligada de mostrarme, quanto yo pudiere, madre en lo tēporal, de los que à mi me fueron tan fieles padres en lo espiritual; tambien, como todos saben, el grande, y increyble fruto, q̄ la Compañia por todo el mūdo entre Fieles, y Infieles, y Hereges, con todo genero de hombres haze; luego por bienauenturado, à quien Dios haze esta merçed, q̄ pueda de su hazienda fundar vn Colegio della, y hazerse participonero de tantos bienes. Assi mirando de vna parte al fruto, q̄ entre otros, y quiza mas que otros Colegios, hasta aora hizo el Colegio de Salamanca, y à lo que de aqui adelante harà, y de otra parte à la necesidad, que padeze, y que hasta aqui le falta Fundador; Mando para aquel Colegio ochenta mil ducados, para que los Padres los apliquen à rēta fixa, como mejor lo pudieren, para sustento de sus estudiantes, que, acabados sus estudios, se derraman por todo el mundo, alumbrandolo, è inflamandolo con su buena doctrina, zelo, y exemplo. Y todo esto hago puramente por amor de Dios, de mi alma, de la del Rey mi Señor, y de la Casa de Austria, y de estos Reynos; creyendo por cierto, que no puedo hazer cosa mas acertada para este fin, pues en esta obra se encierran todas las demas obras de misericordia corporales, y espirituales, como las que por vna parte los mismos Padres en sus Colegios hazen, y por otra parte las enseñan tambien por todo el mundo. No poniendo à los dichos Padres otra obligacion ninguna, sino que se diga cada dia vna sola Missa perpetua por mi, y por el Rey mi Señor, y todos los viuos, y difuntos de la Casa de Austria. O si yo en mi vida, ò el Rey mi Señor despues mi muerte, añadiere-

remos

remos lo que para este efecto conuiene; q̃ añadã el titulo de Fundadora, y los priuilegios, y derechos espirituales della, conforme à sus constituciones; es de saber, q̃ en muriendo yo, y efectuandose esta fundacion, cada Sacerdote de toda la Compañia por todo el mundo diga luego por mi alma, y de los otros sobredichos seys Missas, y cada vn año, mes, semana, y cada dia, lo que por sus Fundadores suelen. Y finalmente, que à mi alma, à la del Rey mi Señor, las de mis antepassados, y sucedientes para siempre hagan participioneras de todos los bienes, oraciones, sacrificios, penitencias, mortificaciones, obras santas, que hasta el fin del mundo en ella, y por medio della en estos Reynos, y por todo el mundo se haràn. Toda via gustaria mucho, si à los Padres tambien para mayor gloria de Dios les pareciere, especialmente si yo en mi vida añadiere, ò el Rey mi Señor, como estoy obligada à creer de su gran Christiandad, despues de mi muerte fuere seruido añadir à esta mi manda, y perficionarla, se instituyessen Escuelas de latinidad para enseñança de los muchachos, Artes, Theologia, y todo lo demas, que la Cõpañia puede enseñar, ò professar; y para que fuesse perfecto dechado de vn perfecto Colegio de la Compañia conforme à sus constituciones. Y en caso, como està dicho, que yo aya de tener titulo de Fundadora, quiero, que la vela, que por sus cõstituciones cada vn año por señal de obligacion, y agradecimiento à los Fundadores se ofrece, se reparta en esta manera; El primer año, en vn dia en la Octaua de Corpus Christi, se la ofrezca à nuestro Señor Iesu Christo en el Santissimo Sacramento en su Altar, à cuya deuocion principalmente instituyo esta Fundacion, como de donde toda la grandeza, y bendicion de la Casa de Austria, como de su manantial fuente, tuuo su principio, y bienes, que por lo mismo la andamos continuando. El segundo, en nuestra Señora, Reyna de los Angeles, en su Altar el dia de su santissima Visitacion, como à quien yo estuue particularmente toda mi vida aficionada, y deuota, y receui espirituales mercedes, y visitas della; y assi desseo, que tambiẽ su honra sea por esta mi Fundaciõ por medio del santo deuoto zelo de la Compañia siempre mas, y mas promouida. El tercero, en canonizando al B. P. Ignacio (lo qual, que tambiẽ por amor mio se procure, y haga, quanto mas presto se pudiere muy encarecidamente lo suplico al Rey mi Señor, y à nuestro Beatissimo Padre) se ofrezca la vela en su proprio Altar, como de su sagrada Orden, yo, y mis antepassados recibimos tantos bienes, y espero, q̃ por esta Fundacion infinitas almas la recibiràn. El quarto año (ò mientras, que el Beato Padre Ignacio no estuuiere canonizado, el tercero) el dia de Santiago Abogado de España, al Rey mi Señor, y à sus sucedientes Reyes de España, como por cuyo bien, y espiritual aumẽto de su Monarquia dexo esta Fundacion. Y para que siẽpre quede mas viua la memoria desta mi quadripartida intencion, vltra los ochenta mil ducados, mando otros tres mil para quatro lamparas, dos mayores, vna de mil, y otra de ochocientos ducados, para los Altares del Santissimo Sacramento, y de nuestra Señora; dos menores, cada vna de seiscientos ducados para los Altares de Santiago, y de san Ignacio, para que siempre arda luz delante dellos; ora yo aya de ser Fundadora, ora no. Y siendolo, quiero, que cada vn año el dia, que se celebrare esta fiesta, se tenga sermõ, y se acuerde à todos, assi los de la Compañia, como los de fuera, desta mi intencion, y se procure de nuestro Beatissimo Padre Clemente, ò de quien en su Silla presidiere, vna Indulgẽcia plenaria, para los que à esta mi intencion se confessaren, y comulgaren, y visitaren la Iglesia de la Compañia; y el tercero, ò quarto año, quando se ofreciere la vela al Rey nuestro Señor, ò à sus sucediẽtes, quiero, que siempre à sus Magestades, ò de palabra, ò por escrito se declare esta mi intencion; Y como la vela, que cada año se les auia de ofrecer, no se les ofrece, sino el tercero, ò quarto año, por la razon dicha, es de saber, porque la Fundadora mirando al mayor bien de la Casa de Austria, y destos Reynos, para trabar mayor vnion de los Reyes de España, y nuestro Señor, y sus Santos, y la Compañia de Iesus, quiso, que el Santissimo Sacramento, y nuestra Señora, y san Ignacio tuuiessen en eso su parte.

Por esto suplico à mi muy caro, y amado Señor Rey Don Felipe, y à todos sus sucedientes muy humilmente, y por las entrañas, y misericordia de Iesu Christo nuestro Señor, y por la bendita Reyna de los Angeles nuestra Señora, y por toda la Corte del Cielo, para mayor gloria, y bien de sus Reynos, y en particular para promouer mas la conuersion de los Infieles,

les de las Indias por medio de los obreros que en este Colegio se criarán, que fauorezcã à esta mi obra, la amparẽ, y ayuden. Y como, lo que para ello dexo, apenas bastarà para renta necessaria, que su Magestad el Rey mi Señor por su gran Christiãdad, y por el amor, cõ que siempre nos quisimos, sea seruido hallar medios para acabar de perficionarla con suficiente casa, y Iglesia, y todo lo demas, que fuere menester, y conuiniere, como yo de su grandeza estoy muy confiada; que lo harà. Y si su Magestad gusta, que plegue à Dios yo sea digna de alcançar, juntamente ser Fũdador, y tomar el titulo, y priuilegios espirituales del: este serà para mi el mayor gusto, que yo despues de mi muerte pueda recibir de su Magestad, à quien yo quise siẽpre, y le quiero como a mi alma, y assi me gozarè infinitamente de la buena compañia de su Magestad en obra tan santa como esta, y suplicarè siempre à nuestro Señor, para que por medio de esta, y de infinitas otras de su seruicio, que su Magestad haze, la diuina nos junte tambien à entrãbos eternalmente en el Cielo, que es el fin de todo lo que hazemos. Finalmente si para acabar esta Fundacion, y en ella vn perfecto estudio de todas las facultades, que la Compañia conforme à su Instituto professa, quizà fuere menester el fauor, y ayuda de su Santidad, y de nuestro muy amado Padre Papa Clemente VIII. ò de sus Sucessores, suplico à su Santidad, se muestre muy liberal Padre, y fauorecedor desta mi Fundacion, pues otra cosa en ella no pretendo, sino la mayor gloria, y honra de Dios, ensalçamiento de nuestra Fè, y veneracion de aquella santa Sede Apostolica, en que su Santidad preside. Tambien ruego à mis testamentarios, que abajo se dirán, y à todos los Ministros del Rey mi Señor, que tuuieren parte en este negocio, procuren por amor de vn solo Dios cõ toda diligencia, y priessa, que quanto antes se pudiere, se acabe todo, lo que à cumplimiento desta obra fuere menester, haziendose tãbien à si mismos con su diligencia, y caridad particioneros de los grandes frutos que de alli hasta el fin del mũdo se seguiràn. Y en caso, que plegue à Dios por mis pecados no acaezca, que toda esta mi ordenacion puntualmente, como yo mando, y obligo à todos, à quien la execucion della tocare, no se cumpliesse, no quiero en ninguna manera, que la Compañia de Salamãca quede obligada de darme à mi el titulo de Fundadora, como està dicho, ni tampoco ha de dezirme la Missa perpetua, porque sería con su perjuicio, y daño, sino quiero, que en tal caso estè en su libre aluedrio, y disposicion, hazer por mi lo q̃ el General dela Compañia por su caridad ordenare, y dar el titulo de Fũdador à quiẽ quisiere, y à quien Dios nuestro Señor juzgare hazer, y hiziere mas digno de tanta merced, que no yo por mis pecados, ò de los que auian de executar esta obra à todos tan vtil, justa, y razonable, vltima, y postrimera voluntad mia.

Iten mando, que todos los Ornamentos, y cosas pertenecientes à mi Oratorio, y Capilla, y especialmẽte todos mis Relicarios, y Reliquias, que yo al tiempo de mi fallecimiento enqualquier lugar tuuiere, con las escrituras, y testimonios, que yo sobre ellas tengo, luego se entreguen à los Padres de la Compañia para su Iglesia de Salamanca, adonde sean honradas para siempre, como conuiene, fuera de las Reliquias, que el Rey mi Señor fuere seruido tomar para si, y para su propria deuocion, como yo se lo suplico, tome à lo menos vna, para que viendola pueda auer tãbien mas viua memoria del particular amor, que yo à su Magestad siempre tuue; y aun para que siempre se acuerde, que ha de morir, y que yo le espero en el otro siglo, y con esta memoria, è intercession del Santo, cuya Reliquia es, pueda mas justa, y santamente viuir. Iten mãdo que de mis sayas las tres mejores se entreguen luego à mi Colegio de Salamanca para el vso de la Iglesia, y memoria de la aficion, que yo le tuue.

217 Hucusque verba Margaritæ Austriacæ. Sufficeret tibi pro publica commendatione, O Societas Iesu, hoc testimonium, quamuis in te commendanda Pontifices Summi, Imperatores, Reges, Principes non cõspirassent. Ita de te Regina Hispaniarum, pia pariter, ac prudens sensit; ita suę postremæ voluntatis monumẽto fuit allocuta; Ride nunc, ac nihil pẽde, si forsan aliqui secus sentiant, aut loquantur.

218 In eximij adeò beneficij memoriam, præter alia gratitudinis symbola, singulis annis in profesto Sancti Parentis Ignatij, Vesperis solemnibus finitis, & soluto officio Defunctorum, coram grauissimo Auditorum consessu latina oratio è suggestu ab vno ex nostris Scholaribus in laudem Regum Fundatorum recitatur. Iune

nis

nis ego, ac Theologiæ studiosus anno 1634. eam orationem publicè recitaui; Audientibus arrisit; & prælo illam mandari iussit D. Gaspar de Velasco, & de la Cueua, tūc Academiæ Salmātinæ Rector, posimodo Comes de Siruela. Pauca fuerunt exemplaria in lucem edita, nec vllū iam reperitur. Decreui eam hic transcribere, vt constet, quàm æternatura sit Margaritæ Austriacæ memoria, in cuius obsequium, nemo mirabitur, hanc veluti parenthesim intermisceri; & forsan non erit ingrata huiusce panegyris lectitatio.

Encomium parentale Margaritæ Austriacæ.

Soluto officio defunctorum, immediatè post illa verba, Requiescat in pace, *sic orationem incepi.*

ERGO mortua est Margarita! Vel fallunt nos lugubres hæ voces funebri cō cœtu Margaritę parētātes? Proh dolor! Viuā adhuc Margaritā synceră gratulatione veneraturus ascenderam, vt mens lętitiā satiaretur internā; dum hinc Reginam commendaret encomium, illinc Ignatius sollicitaret ad gaudia; Ast vbi tubę clangor tristiā languescit in nuntia, & malè fortis in ore tenor flebili Numen propitiatur conatu; vt requiem Margaritæ indulgeat æternam; animus ecce ingenti variatur affectu, & pectus sensu contabescit arcano. Mæror ingens dissimulationis nescit patientiam: luctu constipatur immenso: internis carcerari indignatur angustijs, & marcida imagine toto peregrinatur in vultu. Et verò Margarita decessit? Ite, ite lachrymæ; nouus iam exit Occeanus; nolite mihi in officio pietatis esse crudeles. Sed heu! Quid possum suspiriorum sperare naufragio? Plurima vndarum moles potest immergere dolentem, doloris ast causam eluere non potest. Crescat tamen inter gemitus amor in Margaritam, & cribratis desuper lachrymis, nouas excitatur inflammas.

At quorsum hæc? Quenam malè suā la fides licentiæ turbauit ingenium? Et credidi, obijsse Reginam? & fleui? & langui? Equidem peccaui in Margaritā. Culpa fuit, discorde tumultu animum sparsisse in diuersa, & licentiori affectuum libertate in frontis scæna pectoris explicauisse tragędiam. Ergo ne? Regalem animum flebilis fœdabit enormitas, quasi mori potuisset heroina, quā fortunæ victricem fecit ęternitas; Viuit, viuit: nec ius tantum noscendi permissum est Parcis. Viuit, quia semel vixit, breuisque fati cursu famā redemit, quam nulla mors vnquam extinguet. Itaque lachrymandi castigetur dulcedo, inuidi procul absint & planctus; huic tamen culpæ præstitit succubuisse, quasi grandis noxa timeretur, nisi leuiter peccaretur in lachrymas. Facies iam, quàm tristitia nubilauit, hilaris animi serenet amęnitas, ne funesto planctu Ignatij damnetur protestum, quod nostri gaudio destinauere Maiores.

Igitur hoc annua panegyri Societas ambit, vt diem, quem Ignatius cū Margarita partitur, nos etiam communis gaudij festiuo commercio partiamur. Societas etenim se tota debet Ignatio: Ignatius at (quis de viro gratissimo obstinabit inficias?) se Margaritæ fatetur cum Societate deberi. Litterarium ergo illi litamus obsequium, beneficiaque, vt potest, nostra gratitudo compensat. Grati numquā certè probabimur, sed largitatis effluxus ingratitudinis nos liberauit afflatu, quia fiduciam abstulit rependendi munerum sine onere oppresura maiestas. Præconis linguā detur in otium: sua magnitudine res gestæ loquantur. Quàm viuidè in æternaturis monumentis marmora mortua proclamant! vocalis operum taciturnitas fidē extorquet, quæ forsitan viuę vocis periclitaretur officio. Nonne fastigiatur è media Vrbe Collegium Philipo, & Margarita dignum? quod ab eorum gaza eam tandem erigetur in gloriam, vt vix septeno cedat prodigio, orbis totius cessurum in bonum. Materno animo *Suam* hanc domum Regina vocabat, quæ, si illa superuixisset, concordi iam pace creuisset in astra. Quippe; si immensam molem in rudimentum extulit potestatis, fide bacillat, qui de insigni pietate infra miracula credat fuisse effluxura incrementa. Pulcherrimam sanè machinam, quam improbus labor erexit, operosiori mentis conatu Margarita construxit; nec lapis vllus assurgit in culmen, quem non illa priùs plusquàm elaborarit affectu. Vos, Viri clarissimi, ad eius codicillos, testamētaque voco, quæ vbi de suo Collegio decreuēt, dulcedine amoris per singula verba spirant largitatem. Supremo

„ mo in eis dictauit spiritu, Salmantinum ex
„ tolli Collegium, *vt solueret, quæ Societati*
„ *deberet*. Liuor nunc reclamare dediscat,
„ namque hisce met vocibus genius Reginæ
„ insinuatur alumnis.

„ Nec nouus erga Iesuitas amor Mar-
„ garitę irradiat occasum, quæ Societatem
„ deperiens Regale sumpsit exordium. Ex
„ Germania sua ad nostram properabat His-
„ paniam, cum se Reginam præsentiens, to-
„ tam purpuræ pompam Ignatij sacrauit ad
„ cultum, & cui primitias obtulit, integram
„ maiestatem oppignorasse videtur. Ergo
„ Augustæ vestita personam, vt plus sic fle-
„ cteret deprecãdo, Pontificis procubuit ad
„ genua, vt apotheosi Ignatius cõsecraretur,
„ exorans. Amat nos vehementer, quæ suę
„ nescit incrementa fortunæ, quin nostrum
„ flectat ad commodum: sibi non poscit in-
„ ducias, quæ nobis benefaciẽdi se dedit ob-
„ noxiam. Nuper indutam purpuram præci-
„ pitat in periculum, quia minus sibi timet
„ de repulsa pudorem, quàm sustinet de no-
„ stri boni tarditate suspiria, quantumuis nu
„ ptialis hilaritas faceret interpellatione ia-
„ cturam. Melior adhuc titulus beneficium
„ exornat, nam de pietatis cultu sui imperij
„ ostendit specimen, vt nõ modo amoueret
„ inuidiam, sed, quem nobis aperuisset amo
„ rem, publici boni tessera commendaret.
„ O verè Societatis mater Margarita! sem-
„ per ea arte benefaciendi pugnasti, vt, quæ
„ præstares, reddere videreris, ne debitũ gra
„ tiarum exigeres; sed nos eisdem artibus cõ
„ tra tuam modestiam prȩliamur, vt gratias
„ accipias, quas soluimus.

„ Iam Philippo, & Margaritæ gratu
„ laturo, ipsorumque gesta libanti, insultat
„ silentio mirabilium concursus præ multi-
„ tudine tumultuarius. Equidem prius ora-
„ tionis tædio nauseabit auditor, quam sum
„ ma factorum capita prolixus delibet ora-
„ tor. At præclarè satis mecum, & Regibus
„ actum erit, si tanto in pelago fecerim nau
„ fragium; nam vtcumque possumus, lauda
„ re conamur, eorumque ardemus per post-
„ huma sæcula fortunare memoriam.

„ Inter vitæ tyrocinia, pectori Mar-
„ garitæ virtutis affectum cœlestis fauor in-
„ fudit, quo, illustri triumpho, castigauit for
„ tunæ tumorem. Mores maiestate cõcinna
„ bat amœna. Concors viuidæ indolis vigor
„ per augustissimum corpus conspirauit in
„ ęquum. Nulla ex his calamitas, quæ plerũ-
„ que palatia vexant, eius fœlicitatem affla
„ uit; quin & proceritas animi exundabat in
„ vultus. Reginam illico crederes, quamuis

à familia tredecim Imperatorum, trigin- „
taque Regum sortita nõ fuisset exortum. „
Ab Austriaca prole nec adhuc puella dege- „
nerãs, in tenero flore degebat ætatis, cum „
messem virtutum lactens experimentorũ „
culmus attulerat. In adolescentiam dein- „
de à pueritia producta in ea ferebatur stu- „
dia, in quæ illam videbatur fecisse natura. „
Virtutum adoleuit splendor, sed non ado- „
leuere virtutes, quæ in pectoris mundi sa- „
crario adorabantur, à cunis iam pridẽ qua „
si ignorantes augmentum. Grandior iuuẽ „
tus in corpore proceriori tantùm ministra „
uit materiam, in quam fulgor deriuaretur „
ingentior; qui oculos prius iubare tenero „
delibabat infantiæ. Haud secus ac animus „
idem vagiens in ortu, in pueritia lasciuiẽs, „
in iuuenta pubescens, virili tandem matu „
rescit ętate: sic dotium Margaritæ decor „
mollibus membris molliter intermicans „
radiauit exoriens, exuberauit accrescens, „
lucis denique abysso præstrinxit obtutus. „

Prætergressa longissimè obsequia „
famulantium, diuturnæ quietis dispendio, „
integrum in pauperes præstabat officium, „
quin eius vinceretur authoritas præuisio- „
ne discriminis. Parandi victum, medican- „
dique vulnera cura sollicitabat, quam nec „
meminisse originis suæ honor saltem ad- „
monebat alienus. Vos vos appello delica „
tuli: vos spectatores aduoco virtutis alũ- „
ni. Inuisebat die quadam Margarita xeno- „
dochium, cum ecce secretior aula, quæ pu „
trido gemebat sub lecto, illius oculos, vt „
leuaretur, allexit. Misera iacebat mulier- „
cula, quæ contagio laborabat infami (soli „
ta turpis militiæ stipendia) Adeo sæuierat „
insania morbi, vt fæminam puderet natu- „
ræ, medicos tæderet artis, famulos pigeret „
officij, morbidam prorsus solatio abdica- „
ret humano. Macie corpus conficiebatur „
exangue: facies obsolebat illuuie: oculi „
in suas refugerãt cauernas: per inanes fau- „
ces spirabat Auernus: pectus aridum ab spi „
na ferè nuda pendebat: ossa cutis pro car- „
ne velabat: digiti tantum continebãtur ar „
ticulis: manus frustratæ motu titubabant „
enerues. Vidisses diffluentem vndique sa- „
niem: squalidas carnes dehiscentes in fru- „
sta: erumpentes qualibet vermium cohor „
tes. Peccati piaculum pœnarum iuerat in „
congeriem; illam non fæminam diceres, „
sed fœmineæ figuræ turpe vestigium. A fa- „
cie facies aberat; à corpore corpus abscess „
serat; vel marcidum crederes cadauer, vel „
ipsius cadaueris indicares sepulchrum. „

Quid ageret, quisquis hoc incidis- „
se-

ret in spectrum? oculos sanè formido præuerteret, & fœtoris sparsa tẽpestas adeuntem longè fugaret. Sed quid Margarita? Animum ingenti fide Auditores armate. Illa, vt vsu delicatiori nutrita, ad istam purulentam sentinam palpitare præcordia sensit, stomachum mouere discordias, viscera tumultuari, reniti vires, vacillare lumina, animum prætentari deliquijs, mentis periclitari propositum. Quò se verteret delicata puella in tanto virtutis, aut vitæ discrimine? Ergo sui triũphatrix facinoris pigritiã erubuit; timoris licentiã comprimit; stomachi segnitiem obiurgat; & secũ non leuiter iracunda, obedientia sensibus imperata, patientissimis oculis desuper incumbit. Mox vicinior, vt leuamenta condiret, sermones inducit alternos: animi sensum explorat: obsecrat tolerantiam: admonet ægrotantem, nundinas sibi adesse cœlestes; mercaturam igitur exerceat: anxietatem pace permutet: amaritudine dulcedinem emat: superesse sibi monetam ad commerciũ, si dolor patientię cudatur imagine. Tandem cibos inserit: manu contrectat: versat in lecto: culcitram emollit: puluinar discutit: stragula sternit: vultũ officiosa detergit; & tanto solamine ægra satiatur, vt propè fuerit exclamare; Fortunata calamitas, quæ tanta dulcedine compensatur! O clarissimam valetudinariam! O noua prodigia maiestatis! Discant hinc, discant ab humilitate grãdescere, qui superbo supercilio vel pauperis indignantur aspectum, ad quamlibet cicatricem in naturam ipsam stomachantes.

Huic pietatis exordio Margarita pares fecit in virtute profectus, quos faces deinde maritales secutæ nulla intercapedine temerarunt. Proximi formidabat Hymœnei cõmercia, ne feruenti conatui indulgẽtior præscriberet status inducias. Sed vbi pium adeò fuisse nactam aduertit sponsum, ardentiorem erga Philippum charitatem adauxit; & cœlestibus inhiãs, virtutes omnes ad culmina grandior euexit. Politicę maiestatis laruam excutiens intulit religionem in aulam, quę tunc primùm didicit non obstrepere virtuti. Posuit suas artes adulationis ambitio, & nouerat quisque, Reginæ gratiam non aliter, quàm cãdidis moribus, synceraque fide exorari fœlicius.

Profectò ab indole tuã, Margarita, versa sunt in templa palatia, aulaque studio æmulationis inuigilans ad tuarũ virtutum festinabat exemplum. Muliebres deliciæ, quas tanti pendit fæminarum philocosmon ingenium, ad formam commutatæ meliorem altari destinabantur. Instar miraculi fuit, vt syncerior facies esset in pretio, & quæ spurcissimis immunditijs genas illineret, spectri subiret infamiam. Non ad præsidium, vmbramque pudoris suggestum eminebat in capite, sed se tanquam turpitudinis signum extulerat. O aurea sæcula, quibus cõsuetudo fuit, quod plusquam prodigium nostri sæculi probauit improbitas! Fæminas igitur Margarita volentes fecit esse modestas. Sed quid non obtineret, si ipsa præibat? Quoties discinxit monili ceruicẽ, vt sacraria ditaret? Quoties vnionibus digitos exarmauit, vt largiretur Ecclesijs? Quoties illustri pompæ despectu, gemmis se spoliauit, & auro, ne Cœlites squalido cultu à frigidis mẽtibus extorquerent adorationem? Capillus nec vnicus quidem sub disciplina fuit, nec faciem vnquã demulsit lenocinio coloris.

Neque dumtaxat debent Margaritæ mortales. Parum erat, nisi Numen muneribus immortale vinxisset, cui dominandi iure sæcula obnoxio famulantur ingenio. Quinquaginta argenti pyxides per Mõtãna diuisit, quæ varia cœlatura gẽmarũ arcana Eucharistię tegerent Sacramenta; Scilicet nidos finxit pellicano cœlesti, qui charissimos pullos cibatos visceribus sanguine potat, quem aduncitas oris à pectore scisso explicat in fluenta.

Iam vobis, dum totus à Margaritę vultibus pendeo, damnasse videbor obliuione Philippum. Arceat Deus omen, ne mente conceperim tam grande piaculũ. Sed cõmendaui quoque in Margarita Phillippũ; nec enim corporum modò, sed matrimonio etiam cõuenerant animorum. Illud tamen silentio non premam, quod in Hispaniam, inque fidem contulit beneficiũ. Nominis Hispani gloriam Mauricæ olim polluerat temeritatis successus; impetũ eorũ quassauit Pelagius, Ferdinandus auulsit; Sed infames reliquiæ per vrbes, domosq; nostras inuexere cõmercia, nec sine Hispanicæ famæ apud exteras nationes iactura, nec sine dolore nostro, quia torquebat labes toties propter oculos inspecta memoriã. Potuit timeri perfidia, sed eorũ (ah pudet!) egebamus famulatu, donec vile adeo seruitiũ exarsit, vt & dominos suos proscripserint, nosque per fraudes destinauerint in excidium. At eorum conatus Superùm cura frustrauit, tibique dedere, ô magne Philippe, infamẽ hanc penitus excindere stir-

ſtirpem. Idem priùs altiſſima tui Patris optauit prudentia, tuique Aui inconcuſſa fœlicitas; ſed eos iam iam conaturos abduxit nimiùm nobis immixta zizania, ne Hiſpanos etiam in eorum exturbatione vaſtarent. Hæc autem gloria vni tibi ſeruabatur, qui hoc lolium eradicaſti frugibus inimicum; quodque gladij violentia ſine crudelitatis nequiuiſſet inuidia, id tuæ clementiæ vox facilè obtinuit, quin ea victoria ſteterit tibi Hiſpani vel tantillo cruoris; maximâ tamen tui patrimonij iacturâ, quod ab illa gente plurimum accreſcebat; ſed ne dedecus hoc patereris, opibus maluiſti decreſcere. O diuitiarum triumphum hoc ſæculo inſolentem! Tanti tibi fuit, iterum penè amiſſam reſtituere Hiſpaniæ gloriam, Hiſpaniam fidei, fidem ſecuritati.

Noſtram fœlicitatem inuidebat iam cœlum, Philippumque, & Margaritã expoſcebat in aſtra, vt ſyderibus adauctum illuſtriori lumine clareſceret. Ergo biceps illa aquila volauit ad Superos; & ne Ieſuitæ dolore inundarentur immenſo, Philippum Quartum noſtro Collegio legauere Patronum, qui dote multiplici immortalitatẽ famę promeritus ſæcula noſtra omnino beauit; quippe eius ceruici vltra Athlanteam conſtanti tota fides fœliciſſimè accumbit.

Nec enim, inclyte Philippe, à tantis Heroibus genio excidiſti degeneri, ſed ad illorum compoſitus gloriam animo ſupra fortunam ingenti. Nondum vita tibi per ſexdenos orbes affulſerat, cum, extincto Parente, ad Hiſpaniarum ſceptra maturueras. Scandiſti Solium vtrique mundo leges dicturus, & vltra ſpem omnium impleuiſti coronam. Illico Principes vndique, tanquam in regna viro vacantia, motibus exſonuere in Hiſpaniam; ſed, vt admoneres ignaros, intonuiſti, fulmineiſq; tuis Ducibus non bella, non pugnas, mandáuiſti trophæa. Scilicet potes immotus ipſe, inſtar Iouis, ſolo nutu conficere bella. Tanta eſt fides obſequentium; tanta eſt tui maieſtas imperantis. Vidimus tunc confluentia inter ſe tela perfidorum, & inimicas acies in ipſa congreſſione cadentes. Sic, dum cuncta mouentur, cuncti triumphantur. Nempè concutiendus fuit orbis, vt vinceres. Ita elucere per armata miracula debuit, non omnia tibi dediſſe Maiores. Talibus auſpiciis Philippi adoleuit imperium, quod firmiſſima ſemper erga Numen, homineſque fide nobilitatum ijs laudibus perennabit, quæ poſteritatem, famâ per ſæcula ſuperſtite, obſtupeſcant.

Eſto ergo Societas his Dominis, Patronis, Parentibus, fauſta; nonque adeò gaude, quòd eorum te ditauerit liberalitas, ſed quòd amorem in te ſuum Philippus, & Margarita explicuerint, & probatiſſimam te cũctis effecerint amãtes, quòdque Philippus Quartus tibi fauere præſtat vſque beneficus. Exolue Deus immortalis hoc tantum in te obſequium, in nos beneficium. En tuo Spiritui erigitur templum: nobis domicilium: Salmanticæ ornamentum: litteris palatium: hæreticis formido: virtutibus ſeminarium; & quia nos dignè nec habere valemus, tu largus pro cunctis rependito gratias.

Ego quidem (nam gemitum audio laſſa geminare ſubſellia) hoc vnico Margaritæ parẽtabo, ſi eius memoriæ tumulum erigam, qui poſſit eſſe triumphus. Igitur effigies, quas mente formaui, artifici manu aliquis Polyclete in marmora diſpenſato. Iaciat fides intemerata fundamen; cum Margaritæ non tam curę eſſet, vt regnaret, quàm vt Catholicè, & ſupremum in orbe ſortita faſtigium, tamen vltrò ſubmiſit diadema tyaræ. Quatuor inde columina aſſurgant, & columnas ſuccedant in Doricas Reginæ prudentia comitata iuſtitia, fortitudine temperantia. In baſim aptetur Religio, quia noluit Margarita fortunari, ſi cum ipſa pariter cunctorum non floreret veneratio Diuorum. Intextis virtutibus epyſtilia nectantur, & pretioſo ſplendeant inſerta ligno, decorata metallo; Caſti pudoris albicet ebur: nobilis in cedrum grandeſcat humilitas: conſtantiæ fulgoris vibrent adamantes: vermiculatę in egenos pietatis eluceat argentum, aurumque ardẽtis in Numen ſcintillet amoris. Scapos ſtriatos armorum inſignia diſperſa nobilitent. Hìc Imperatrices aquilæ Catholico tenore clangentes armentur fulminibus, quæ prælia in verum Iouem fœliciſſimè frangant, nouoſque Titanas gigantæo furore per Septemtrionem conſpirantes exarment. Caſtellorum iſthic inuicta conſtantia æternam annuntiet fidei ſecuritatem, ne ſedis incerta per exilia vagetur. Ipſi ſeruandæ vigiles magnificam pacem ſanciant Catholici Leones. Floridam illic ſtationem lilia venuſtent; quæ nunquã genio circũſpirãtis hęreſeos marceſcant afflata. Iſtam illuſtrẽ mo-

molem topiarium opus adumbret, & geminatis arcubus, nempè deliciarum obtentis à Regina triumphis, desinat in pyramidem, cuius muneri Fama suffecta, syncerâ buccinâ sonet, facinora euulget, facta perennet, mortales vndique ad gestorum alliciat æmulationem. Sub arcuata machina diues pauimentum lapidicina fatiget. Aurea corona desuper palis languescat inanibus; dumque sibi dolet excidisse Margaritam, illamque frustra anhelat à fodina gemmarum, in vnionis desperatione numquã irradiet. Hanc denique pompam claudat hoc in Austriaco adamante coelatum, nobis epitaphium, Margaritæ trophæum;

Magna ortu: maiorq; viro: sed maxima prole,
Nascitur: ardet: ouat: filia: sponsa: parens.
Hùc piscator adi, gemas nec quære sub vndis:
Sub terræ latebris iam reperitur onyx.

Parentaui.

Hucusque panegyris; quæ Collegij Salmantini Societatis Iesu gloriam insinuat, dum Philippum Tertium, & Margaritam Austriacam Fundatores habet, eorumque posteris, Hispaniarum Regibus, gaudet Patronis. Iã ad cætera Academiarum redeamus, & quæ ferè omnibus sunt communia, disceptemus.

Quæst.VIII. An Academiæ sint Ecclesiasticæ, vel Sæculares, & Iudices earum gaudeant iurisdictione Ecclesiastica, vel Sæculari?

§.1. Proponitur quæstio.

219 ACTVM agerem, si hanc quæstionem disputare intenderem lato calamo, quippè eam inter alias lõgissimè, & doctè exagitauit Don Alfonsus de Escobar *in tractat. de Pontificia, & Regia iurisdictione in studijs generalibus, & de Iudicibus, & foro Studiosorum*; præcipuè *à cap.* 21. Quare solùm attingam, quæ ad institutum præsens conducunt, ne hoc opus ieiunum euadat.

220 Prima sententia tuetur, Vniuersitates esse Ecclesiasticas, & consequẽtèr Ecclesiastica iurisdictione Iudices gaudere. Tenent eam Salycetus, Bellamera, Moneta relati ab Escobar *vbi nuper, capit.* 21. *numer.* 2. & plurima pro ea congerit Doctor Balboa *in allegat. pro Vniuersitate Salmantina, & studiosis.*

221 Probatur primò, quia studia generalia vel non possunt, vel saltem non solent erigi absque authoritate Pontificis, & eo confirmante statuta, ac priuilegia; quod non esset necessarium, si Vniuersitates essent sæculares. Secundò, quia in Academijs semper versantur Clerici, & quamuis sit minor pars eorum, tamen ab eis omnes indistinctè Clerici appellantur; & ideò Studiosi delinquentes non gaudent immunitate Ecclesiæ, qua gauderent, si subijcerentur iurisdictioni sęculari, cum Ecclesiæ immunitas pro sæcularibus delinquentibus sit instituta; & aliàs etiam, si sæculares essent, posset sæcularis esse eorum Iudex in omnibus Academijs.

222 Tertiò, quia Theologia sacra, & Ius Canonicum, quod in Academijs docetur, ad causam Religionis ordinatur, indeque censendum est, Pontificem voluisse eximere Academicos à iurisdictione sæculari. Quartò à paritate, quia Collegia studiorum causa erecta, interueniente authoritate Ecclesiastica, sicut & laicorum confraternitates, iudicantur Ecclesiastica, & Religiosa, vt cum Lãbertino tenet Gutierrez *l.*1.*q.q.canõ.c.*36. Azeuedo *leg.* 10. *à num.*25. *tit.*1. *lib.*4. *Recopilat.* Garcia *de beneficijs* 5.*par. cap.*1.*à n.*604 Barbosa *de potestat. Episcop. allegation.* 75. *num.* 21. Ergo idem de Academijs studiorum causa erectis, & Apostolica authoritate confirmatis est iudicandnm.

223 Quintò, & vltimò, quia Salmanticæ, Compluti, Vallisoleti, & pluribus alijs in locis Scholæ Magister, seu Rector potest censuras ferre in qualibet causa cõtra Studiosos, etiam nõ Clericos, ergo vtitur iurisdictione Ecclesiastica erga illos. Et prætereà, quia à sentententia horũ appellatur à quocumque, etiam non Clerico, ad Nuntium, seu ad Pontificem, et nõ ad Iudices alios sęculares, quod non præstaretur, si iurisdictio prædictorum esset sęcularis, et non Ecclesiastica, *argumẽto cap.* 3.§.*debet, de appellat. in* 6.*leg.*1.*tit.*1.*libr.* 4. *Recopilat.* Itidem à prædictis Senatus Regius per viam violentiæ aditur, quod non nisi à Iudicibus Ecclesiasticis præstatur. Demum, quia plurimæ Academiæ ex redditibus Ecclesiasticis, decimis, tertijs, beneficijs, et præstimonijs fundantur, et aluntur, quod eas esse Ecclesiasticas denotat.

224 Adde pro Academia Salmanticensi, eius Scholæ Magistrum, Scholasticum, seu Cancellarium ad Regis præsentationem institui à Pontifice, sicut instituuntur Episcopi, Deinde Pontifex, vt extat *in statutis Academiæ constitut. 23.* concedit Scholæ Magistro iurisdictionem in omnes studiosos cuiuscumq; qualitatis, quæ vox complectitur etiam laicos; ibidemq; cauetur, vt omnes Academici gaudeāt priuilegio apposito *in c. si diligenti, de foro competent.* quod non nisi Ecclesiasticis personis competit. Idemque Pontifex Martinus V. (vt constat *ex constitution. 33.*) subiecit Magistro Scholæ immediatè post Apostolicam Sedem hanc Salmanticensem Academiam,

225 Secunda sententia docet, Academiarum Iudices (loquendo de Academijs, quæ in Principis sæcularis territorio sita sunt, & tum ab eo, tum à Pontifice confirmata, ab vtroque priuilegia participant, qualis est Salmantina, Complutēsis, Vallisoletana, & plures aliæ) gaudere iurisdictione mixta; ita vt iurisdictionem Ecclesiasticam exerceant in Academicos Ecclesiasticos, qui iurisdictioni sæculari subiacere nequeunt, & iurisdictionem sæcularē exerceant in laicos Academicos; Quare, si causę nō sint à natura sua spirituales, & quæ ad Iudicem Ecclesiasticum pertinerent respectu cuiuscumque laici, etiam nō studiosi, iurisdictio sæcularis exercebitur. Et proinde Academiæ huiusmodi subiectæ sunt Principi quoad eas visitandas, reformandas, ac gubernandas; & sęculares dicēdæ sunt, sicut ciuitas dicitur sæcularis, & non mixta, quamuis in ciuitate sint plures Clerici iurisdictioni Ecclesiasticæ subiecti; quòd si propterea velis apellare ciuitates mixtas, poteris etiam dicere, Academias esse mixtas, cum Petro Gregorio *lib. 15. syntagmat. cap. 32. n. 9.*

226 Pro hac sententia sic explicata afferuntur ab Escobar *vbi supra n. 24.* Bartolus, Baldus, Iason, Felinus, Abbas, Socinus, Maranta, Horatius Lucius, Scaccia, Decianus, Ricius, Farinaci⁹, Couarrubias Zeuallos, Azeuedo, Bouadilla, Armendariz, Narbona, Syluester, & Basilius Legionensis. Sed sanè nō omnes hi Authores assertionem, vt nuper stabiliuimus illā, tuentur, nec adeo expresse declarant.

227 Fundamenta huius secundæ sententiæ sunt. Primum, quòd ad cognoscendum naturam, & substantiam rei inspiciēda est maior pars, etiam si minor sit dignior; ergo, si maior pars Academiæ sit laicorum, ea censenda est sæcularis, & laica; esto Clerici sint digniores. Sic, cum legatur aurum, cui gemmæ inclusæ sunt, hæ cedunt auro, quamuis pretiosiores, quia pars auri est maior, *leg. cum aurum 19. ff. de auro, & argento legato.* Sic etiam fœmina reputatur Hermaphroditus, in quo pręualet sexus fęmineus, licet masculinus sit dignior; *leg. quæritur, ff. de statu homin.* Facit etiam huc *cap. ex litteris, cap. cum secundum, de iure patronatus.* Et videndi sunt Donellus, & Ossualdus *lib. 4. commentar. c. 37. lit. A.* Confirmatur *ex leg. in modicis 24. cum præcedentibus, ff. de contrahenda emptione; leg. si mercedē 53. §. si eum fundū, ff. de act. empt.* Vbi vendito fundo profano, res sacra, & religiosa in eo sita ipsi cedit, & in emptorem transit. Quò spectat Cornelius Tacitus *libr. 1. annal.* afferens rescriptum Tiberij, quo exposuit, Augusti, & aliorum Numinum simulachra cedere debere venditionibus domuum, & hortorum, in quibus essent collocata.

228 Secundum fundamentū est ab absurdo supra libato; Nā si minor pars Clericorum efficeret Academiam Ecclesiasticam, eadem ratione totum Regnum, Prouincia, & ciuitas essent corpus Ecclesiasticum, & non sæculare, cū in illis semper sint plures Clerici, quamuis minorem adhuc partem constituentes.

229 Imo, & si casu, ac contingenter maior pars Academiæ esset Clericorum, adhuc Academia esset sæcularis, quia non inspicitur actus, sed potentia, & extrinseca accidentia rei naturam nō mutant; *leg. 2. §. ex his, vers. non enim, ff. de verbor. obligat. leg. proponebatur 76. ff. de iudicijs.* Sic, si casu, ac contingenter maior pars Senatorum Vrbis alicuius esset Clericorum, non propterea diceretur Senatus Ecclesiasticus. Aliud esset, si Academiæ id statutum foret, vt Academicorum pars maior, aut æqualis esset Clericorum, tunc enim Ecclesiastica esset Academia, cum id non contingenter, sed ex proprio instituto cōtingeret, vt in Italia esse aliqua huiusmodi studia generalia, testantur Abbas, & Socinus; Nulla autem in Hispania est Academia, quæ id desideret. Accedit, laicos studiosos capaces esse audiendi, & legendi in Academijs; ea autem, quorū capaces sunt laici, quamuis possideātur contingenter ab Ecclesiasticis, laica permanent; *Clement. 1. de suppleud. negligent. Prælat.*. Roboratur, quia Academia potest

Ma-

Magistratum, aut Rectorem laicum eligere, & sic in non paucis Vniuersitatibus præstatur, quod fieri non posset, si Ecclesiasticæ essent.

230 Tertium fundamentum; nã erectio, ac fundatio Vniuersitatum est politica, & ad Principes sæculares spectans, qui ius habent erigendi eas in suis Regnis, etiam absque Pontificis authoritate; & absque ipsorum Principum facultate nequeunt illę erigi; vt docet D. Thomas *in tractat. contra impugnantes Religionem*; Ossualdus *lib.17. commentar. c.20. lit. k*, Bartolus, Baldus, Monachus Geminianus, Cosmas, Petrus Gregorius, D. Antoninus, Cardinalis, Natta, Camillus Borellus, & alij apud Escobar *sup. num. 39*. Quare absq; approbatione Pontificia primùm erecta est Academia Salmãtina anno 1200. & viguit quinquaginta quinque annis, antequã primò confirmaretur ab Alexandro IV. ad instantiam Alfonsi X. Hispanię Regis, vt cõstat *ex prologo constitution. Academiæ Salmãticensis pag. 4*. Et quidem ante hanc approbationem, seu confirmationẽ verè, & propriè fuisse Studium Generale, & Academiam, liquet tum ex verbis Pontificis in Bulla confirmationis, vbi loquens cum Rege ait; *Apud Salmanticam, ciuitatem (vt fertur) vberrimam, & locum in tuo Regno Legionensi salubritate aeris, & quibuslibet opportunitatibus præelectum, generale studium statuisti*; tum ex verbis priuilegij ipsius Regis Alfonsi; *Porque entiendo, que es pro de mi Reyno, y de mi tierra, otorgo, y mando, que aya Escuelas en Salamanca, y yo recibo en mi encomienda, y en mi defendimiento à los Maestros, que vinieren, è à sus homes, è à sus cosas.* Ipseque Rex Alfonsus Scholarum Magistro Regiam iurisdictionem erga Academicos concessit; & deinde Reges illam in suo titulo Regio eidem concedunt.

231 Et quidem omnibus sęculis, & vbique terrarum Principes sæculares studia generalia erexerunt, possemque facilè historiarum eruditione paginas implere. Videantur Iustinianus *in proœmio Digestorum, §. hæc autem tria*, & ibi Bartol. *n. 3*. Petrus Gregorius *lib. 18. de Republica, cap. 2. num. 13*. & Interpretes *in leg. si duas 6. §. 1. ff. de excusat. tutor.*

232 Confirmatur, nam Princeps in vniuerso suo territorio habet fundatam intentionem, iuxta *leg. 1. ff. de officio Præfect. vrb. leg. Bene à Zenone, Cod. de quadrien. præscript.* nec vlla datur exemptio respectu Academiarum, imò nec exemptionis causa. Quare Imperatores leges condiderunt seruãdas à Professoribus, & studiosis, & priuilegia plurima eis donarunt; vnde iure communi à Principibus sæcularibus dimanat iurisdictio, vt constat *ex Authentica. Habita, Cod. ne filius pro patre. &c.* quam *lib. 3. quæst. 1.* transcribemus

233 Imò absque consensu Principis sęcularis nequit Pontifex laicos illi subditos ab eiusdem iurisdictione eximere, nisi salus spiritualis, & periculum animarum interueniat, aut causa Religionis vrgeat; vt probant Basilius Legionensis *lib. 5. de matrimon. cap. 12. §. vnic. à num. 11.* P. Suarez *contra Regem Angliæ lib. 3. cap. 5. à num. 8*. Nulla autẽ ex his causis in præsenti reperitur, ob quam Pontifex Academicos laicos eximat à iurisdictione Regia & sæculari.

244 Confirmatur vlterius, nã in Tridentino *session. 22. de reformat. cap. 8.* dum conceditur Episcopis facultas visitãdi Scholas, limitatur; *Non tamen, quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorũ licentia*; quod sanè ita exceptum videtur, quia Vniuersitates, vtpotè laicæ, ad Regis iurisdictionem spectant; & quamuis, quando mixtæ sunt, & pietatis causa, non sola studiorum ratione, erecta, concedatur Episcopis, vt eas visitent, attamen id datur Regiæ dignitati, vt etiam hoc casu licentia Regum expectetur.

245 Accedit demũ pro hac sententia, iudicem Ecclesiasticum non posse capere laicum, & in carcerem mittere, nisi inuocato brachio sæculari, vt docent Basilius *de matrimon. lib. 5. capit. 12. §. vnic. numer. 13*. Bobadilla *lib. 1. cap. 17. nume. 167.* & suadetur *ex cap. 1. de officio ordinar. ex cap. cum Episcopis, eodem titul. in 6. leg. 59. in fin. tit. 6. partit. 1. leg. 14. & 15. tit. 1. lib. 4. Recop.* At Iudices Academiarum, vt Salmantinus, Complutensis, Vallisoletanus, & alij capiunt, & in carcerem conijciunt studiosos laicos, non inuocato brachio sæculari, ergò non exercent erga illos iurisdictionem Ecclesiasticam, sed Sæcularem.

§. 2. *Deciditur quæstio de iurisdictione, & qualitate Academiarum, an sæcularis sit, an Ecclesiastica?*

246 NON agimus de Academijs, quæ ex instituto exigunt maiorem, aut saltem æqualem partem stu-

studiosorum, qui Clerici sint; fori priuilegio gaudentes; Illæ enim sunt Ecclesiasticæ, vt iã libauimus, & fatentur ipsi Authores secundę sententiæ, idque saltem conuincitur ex aliquibus fundamentis allatis pro prima sententia. Loquendo igitur de reliquis Academijs, secunda sentẽtia hoc nostro æuo communior, ac verior censetur, & pro se habet argumenta proposita, quæ non sunt eneruia. Rursus mihi valdè probatur ex praxi, qua Reges Academijs Iudices designarunt totis sæculis retro actis, & nunc temporis designant; leges, & statuta præterea eis cõdiderunt, quibus regerẽtur; Visitatores, & Reformatores, adhuc sæculares, miserunt, qui suo officio erga Academias sunt functi; De quo vide innumera exemplaria apud Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap.* 21. *à num.* 60. Et hoc anno 1653. à nostro Hispaniarum Rege Philippo IV. designati sunt clarissimi, & nobilissimi Viri Dõ Didacus de Ribera, & Don Augustinus del Hierro, Supremi Castellæ Consilij Senatores, ille, vt Academiam Salmantinam, simulque Collegia, hic, vt Complutensem, & pariter Collegia visitent, ac reforment, quo nunc munere funguntur. Et inter rescripta Senatus Supremi Castellæ edita ann. 1618 extat Decretum 154. quo cauetur, vt Pręses Consilij, vulgo *de la Mesta,* in vno ex duplici sui muneris anno visitet Academiã Salmantinam, & quotannis Senator ex Senatu ipso destinetur ad visitandam Academiam Cõplutensem. Et Reges Hispaniç constituisse Iudices in Academia Salmantina, constat *ex leg.* 3. *libr.* 1. *titul.* 7. *Recopilat.*

247 Cum igitur id ita præstet Rex noster, & instar sacrilegij sit de potestate Principis dubitare, tenendum est, ad eius iurisdictionem sæcularem pertinere Academias, & Collegia. Quis enim auderet dicerę, contra fas, & rectum in his visitandi muneribus, & statutorum editione procedi, cum à Sapientissimis viris res tota tractetur, Senatu Supremo Regio cooperante; toto cætu Academiarum viris doctissimis referto assentiente; Pontificibus, eorumque Nuntijs conscijs, & conniuentibus; & integris Regnis spectantibus, ac nullo reclamante? Hoc argumentum pro hac sententia mihi irrefragabile est. Et sanè, si Academiæ essent Ecclesiasticę, deberent per Iudices Ecclesiasticos, & à Pontifice designatos visitari; aut ab Episcopis, si eis subiacerent, vt rectè annotat Cardoso *in praxi, verbo, studium.* Et quidem super hac quæstione Viros doctissimos consului, quos à prædicta stare sententia mordicus, animaduerti. Inter quos Eruditissimus Don Garçias de Porras, supremi Consilij Castellæ Senator eam sententiam exornauit, ab eoque accepit, & transcripsit Don Alfonsus de Escobar, vt ipse insinuat *vbi supra cap.* 21. *num.* 421. obiter eum laudans, qui semper laudandus, nunquam satis erit laudatus.

248 Ex dictis argumenta pro prima sententia facilè soluuntur. Primò, nam iam constat, posse absque authoritate Pontificis, si Principis sęcularis authoritas intercedat, Academias erigi. Conueniens tamen est valde, vt Pontificis interueniat authoritas, (quæ non facit Ecclesiasticam Academiam, sed approbat illã, & examine præuio declarat, nihil in eius studijs, & statutis cõtineri bonis moribus, aut Religioni contrarium) Quippe interueniente Pontificis confirmatione, studium fit generale nõ solùm respectu Regni, in quo situm est, sed respectu vniuersę Ecclesiæ; cum Princeps id nequeat præstare, sic verò Pontifex, qui in omnibus Regnis Christianis potestatem, ac iurisdictionem habet; *cap. cuncta per mundum,* 9. *quæst.* 3. Deinde fit, vt studiosi Clerici subijciantur Scholæ Magistro, Rectori, aut Iudici, cum his Pontifex tribuat iurisdictionem in illos. Rursus solet Pontifex redditus Ecclesiasticos applicare Academiæ, (vt pingues valde applicati sunt Salmantinæ.) Deinde Pontifex dispensare solet, vt Clerici Iuri ciuili addiscendo, & docendo incumbant, quod eis per leges Canonicas est prohibitum *in cap. super specula, Ne Clerici, vel Monachi, in cap.* 2. *eodem titulo in* 6. De quibus statutum extat Salmanticæ *in constitut.* 27. *Academiæ,* vt, nisi Presbyteri, aut Religiosi sint, per triennium Clerici, adhuc Beneficiati possint incumbere Iuri Ciuili. Demum Pontifex tollit dubium, quod posset dari, an studiosi Beneficiati in absentia facerent fructus suos, *iuxta caput final. ad fin. de Magist.* Quod priuilegium ampliauit in fauorem Academiæ Salmantinæ Eugenius IIII. in Bulla, quæ communiter nuncupatur *Eugeniana.* Ecce ergo, quam vtilis sit ad præfatos effectus confirmatio, & approbatio Academiarum à Pontifice præstita,

249 Secundo argumento respon-

pondetur, ſolùm impropria, ac abuſiua locutione poſſe nuncupari Clericos eos, qui verſantur in Vniuerſitate, cuius minor pars eſt Clericorum. Nam ſimiliter omnes ciues cuiuſlibet vrbis Clerici valerent appellari, cum aliqui ciues ſint Clerici. Inde aſſero cum Eſcobar *ſupra cap.* 21. *n.* 84. Academicos Laicos gaudere immunitate Eccleſiæ, nec poſſe Scholæ Iudicem, etiam ſi Eccleſiaſticus ſit, extrahere illos ab Eccleſia, niſi in caſibus, in quibus extrahere poteſt Iudex ſæcularis, cum erga illos iuriſdictio ſæcularis in criminibus puniendis exerceatur. Quare, ſi extrahat, peccatum graue ſacrilegij committet, & poterit Epiſcopus aduerſus extrahentes procedere, Eccleſiæ immunitati conſulens; Et ſic in Supremis Tribunalibus eſt iudicatum. Quam doctrinam Iudices Academiarum præ oculis habeant. Contra Scholæ Magiſtrum Salmantinum non poſſe Epiſcopum procedere, ſi iniuſtè extrahat aliquē ab Eccleſia, ſed occurrendum eſſe ad Nuntium, docet rectè Eſcobar *cap.* 24. *à num.* 125. quia eius ampliſſima exemptio eum liberat in hoc caſu à iuriſdictione Epiſcopi.

250 Tertium argumentum diluitur ex eo, quod ſtudiorum finis promiſcuus eſt, & tam Principi Eccleſiaſtico, quàm ſeculari communis, vt vterque illum promouere curet; nempè, vt plures viri in omnibus ſcientijs docti euadant, quorum ſapientia Reſpublica conſeruetur, & bonorum morum diſciplina animis imbibatur. Et, quamuis Theologiæ finis, ſeu obiectum ſit ſupernaturale, ad hoc non attenditur, vt ſtudioſi à iuriſdictione ſæculari eximantur, cum non interuenit ſalus ſpiritualis, & periculum animarum. Et quis vnquam dixit, cauſam ſtudiorum conſtituere forum, & aliquem ſtudentem fori Eccleſiaſtici priuilegio gaudere, ſicut gaudet Clericus? Et inſtatur; nam, vbi non datur Academia, Scholaſtici, qui Theologiam addiſcunt, non eximuntur à iuriſdictione ſæculari; ergo ille finis nihil præſtat ad hanc exemptionem. Quare Pontifex, iuxta dicta ſuperius, iniuriam irrogaſſet Principi ſæculari, ſi Scholaſticos laicos ab eius iuriſdictione exemiſſet, dum alia cauſa ſpecialis non adeſſet.

(?)

§. 3. *De Collegijs, an Eccleſiaſtica, vel ſæcularia ſint? Vbi aliæ quæſtiones diluuntur.*

251 VT quartum argumentum primæ ſententiæ à paritate Collegiorum deſumptum ſoluatur, tenendum eſt, Collegia in duplici eſſe differentia; nam alia ob finem pium authoritate Eccleſiaſtica eriguntur, ſeu ex inſtituto habent, quòd maior pars ſit Clericorum, & hæc quidem ſunt Eccleſiaſtica. Alia vero nec id ex inſtituto habent, nec finis, niſi ſtudiorum, in eorum fundatione eſt appoſitus; & hæc ſunt ſæcularia, quamuis redditus Eccleſiaſtici à Pontifice eis fuerint annexi, & licet capellam habeant, in qua Officia diuina celebrentur, vt diximus de Academijs, in quarum capellis etiā diuina Officia ſolet celebrari. Quare, etſi Academiæ æquipareṙur Collegijs, nō tamē Collegijs primi generis, ſed ſecūdi.

Hinc Collegia Salmanticenſia, vt plurimùm eſſe ſæcularia, aſſeuerandum eſt. (Idem dicito de alijs, reſpectu quorum non dantur requiſita poſita, vt Eccleſiaſtica cenſeantur.) Quod inde etiam conuincitur, quia Viſitatores ſæculares pro illis deſignantur; & nunc temporis, vt iam attigi, Compluti, & Salmanticæ extant, & in Decretis ſupremi Senatus Caſtellæ relatis *ſupra num.* 246. Extat Decretum 27. expeditum anno 1562. quo iubetur, vt deſtinetur Viſitator Collegiorum. Cæterùm hæc Collegia authoritate Pontificia ſunt confirmata, in qua confirmatione eæ vtilitates, & commoda reperiuntur, quæ de confirmatione Academiarum ſupra libauimus. Et præterea, cum Collegia ſpecialem habitum, pluresque cæremonias à Collegijs obſeruandas contineant, expediens fuit, poſt eorum diligens examen à Pontificibus approbari; & præcipuè cum in ſuſtentationem ſtudioſorū, aut Profitentium litteras pauperum ſint erecta. Inde ex hoc capite Pontificia authoritas requiritur, ex alijs autem capitibus iam ſupra præfixis Principis authoritas deſideratur.

253 Vnde etiam colligitur, eſto Epiſcopi authoritas ſufficeret ad approbandum Collegia, quæ finem aliquem pium continerent, attamē conſultiùs adiri Summum Antiſtitem ob rationes omnes iam datas. Deinde colligitur, Collegia

gia iurisdictioni Ecclesiasticæ, & sæculari subiacere respectiuè; ita vt causę Clericorum, item causæ, quæ ex sua natura ad forum Ecclesiasticum spectant, per iurisdictionem Ecclesiasticam sint dirimendæ, cæteræ verò per sęcularem.

254 Alia via incedit Don Alfonsus de Escobar *vbi supra num.* 350. affirmans, hęc Collegia ex maiori parte laicorum constantia esse mixti fori, & in eorum causis (dum non sint causę ex se spectantes ad forum Ecclesiasticum, vel causę Clericorum) præuentioni locum dari, ita vt is iudicet, siue Ecclesiasticus, siue sæcularis, qui causam pręuenit. Sed parum consequenter meo iudicio ad suam doctrinā procedit. Quippe vel finis pius, ob quē erecta sunt hæc Collegia, reddit illa Ecclesiastica, vel non? Si primū, nō poterit Iudex sæcularis de eorū causis cognoscere. Si secundū, permanēt Collegia, in ea ipsa dispositione, in qua sunt Academiæ à Pōtificibus cōfirmatæ; In causis autē Academiæ, & Academicorum non admittit hic Author locum præuentioni, ergo inconsequenter loquitur de Collegijs. Hæc autem absolutè Ecclesiastica non esse, ex Visitatoribus, & Reformatoribus iurisdictione dumtaxat sæculari fungentibus constat, & ex rationibus, quas ipse Escobar pro Academijs congerit.

255 De Collegio Ouetēsi maiori Salmātino, (& si quod aliud simile est, & aliqua esse, scio) poterat maius esse dubium, an sit Ecclesiasticum iudicandum, cum ex Fūdationis statuto nullus possit in illud admitti, nisi Clericali tonsura sit initiatus? Ait Escobar *supra à num.* 359. non esse Ecclesiasticum, quia, vt Clerici foro Ecclesiastico gaudeant, & eximantur à iurisdictione sæculari, non sufficit, eos esse minoribus Ordinibus initiatos, quia, iuxta Tridentinum, ad gaudendum priuilegio fori, requiritur, Clericum in minoribus constitutum versari in aliqua Schola de licentia sui Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines. Quę requisita non exigunt statuta Collegij maioris Ouetensis. Et quamuis illud ante Tridentinum fuerit fundatum, attamen, sicut Clerici in minoribus constituti ante Tridentinum erāt Ecclesiastici, & priuilegio fori gaudebāt, post Tridentini vero restrictionem forum amiserunt, nisi in ipsis concurrerent requisita à Concilio; sic etiam, quamuis animus Fundatoris fuerit, Ouetense Collegium esse Communitatem Ecclesiasticā, talis desiit esse post Tridentinum, cum requisita à Concilio non dentur, nec exigantur in Fundatione, & solus animus Fūdatoris nequeat reddere Collegium Ecclesiasticum.

256 Confirmari posset, quia Visitator deputatus à Rege nostro ad Collegia Salmantina, iurisdictione dumtaxat sæculari gaudens, pariter, & æquè visitat Collegium maius Ouetēse; si autem esset Ecclesiasticum, constans est, non fore nisi à Iudice Ecclesiastico visitandum. (Hinc ea, quæ non semel asserimus in hoc tractatu, de constitutione Collegij Ecclesiastici, si constet ex maiori, aut ęquali parte Clericorum, qui tales requiruntur ex Fundationis statuto, intelligenda sunt, dū modo requirantur Clerici his requisitis, & circunstantijs pręditi, vt earum ratione priuilegio fori Ecclesiastici gaudeāt) Hęc opinio displicet omnino Togatis omnibus Collegij Ouetensis, & quidem doctissimis; quorum plures consului, & firmissimè tenent, suum Collegium esse Ecclesiasticum. Et quia ex illis vnus eruditissimus, ac nobilissimus Don Alfonsus Vazquez de Prada, hoc punctum doctè exagitauit, eius disceptatio ad finē huius operis apponetur; ideoq; nunc ab hac quæstione desisto.

257 In pręsenti obserua, in Collegijs esse Præbendas, seu Togas designatas Capellanis, quæ, licet in rigore non sint beneficia Ecclesiastica, tamen continent ministerium, aut seruitium Missarum, aliorumque sacrorum. Vnde nequeunt ad illas admitti laici, nec valet Princeps sęcularis dispensare, cum de re spirituali agatur, sicut non potest minuere numerum Missarum, vel augere ob augmentum, vel diminutionem redditum; & sicut necessaria est Ecclesiastica authoritas ad erigendas, seu instituēdas has prębēdas, ita eadem necessaria est ad ipsas reuocandas, vel commutandas. Quare ad Pontificem, vel ad Nuntium est confugiēdum pro dispensatione, si quando in hoc mutatio detur. Ita Escobar cum pluribus *supra à num.* 388

258 Idem Author *à num.* 396. contendit, nec solum Principem sæcularem, nec solum Pontificem, sed vtrūque simul posse dispensare in eo, quòd ad Collegia admittantur diuites, si in statuto Fundationis caueatur, vt solùm pauperes admittantur. Et id ipsum consequenter tenetur dicere in alijs circunstā-

tijs similibus. Monetur, quia eadem potestas requiritur ad destructionem, & trãsformationẽ rei, quæ ad eius erectionẽ; Cũ autem & Pontificis, & Principis potestas requiratur ad erectionem huiusmodi Collegiorum, tum quia absolutè vel sæcularia sunt (vel in sententia huius Authoris mixta) ac in Principis sita territorio; tum quia piam causam sustentationis pauperum præseferunt; inde est, vt vtraque etiam potestas requiratur ad dispensandũ in statutis Fundationis; sicut maioratus, aliaq; similia facta Principis potestate ab eo dissolui possunt; quæ vero ad Pontificiam potestatem spectant, ab eo solum queunt immutari. Addit tamen, licet nõ in perpetuum, pro vna vice hanc commutationem fieri posse à Principe, seu ab eius Supremo Senatu; Et admonet benè, causas dispensationis, seu commutationis perpendi diligenter debere, vt vltimæ voluntates non fraudentur.

159 Assentire non possum huic doctrinæ; tum quia obseruaui, has dispensationes à Nuntio Pontificis postulari, quin ad Regium Senatum confugiatur; tum quia dispensatio in vltimis volũtatibus circa opera pia, qualia hęc sunt, ad Pontificem spectat; vt multis probãt Garcia *de benefic. 7. part. cap. 1. num.* 109. Lara *de anniuersar. lib. 1. cap. 14. num.* 11. *&* 18. ac alij innumeri. Quòd si Princeps, eiusvè Senatus Regius pro his dispensationibus adeatur, illeque impetrẽtur, ideo erit, quia non consebitur causa pia ea, de qua agitur mutanda, sed merè sæcularis, tuncque non erit necessaria dispensatio Pontificia; quod ipse Escobar admittit pro vna vice, in quo non multum sibi constans est; quia, si ex natura materiæ commutandæ, aut dispensandæ requiritur potestas Pontificis simul concurrens cum potestate Principis, numquam liceret, nec vna vice, soli Principi, aut eius Senatui commutatio, seu dispensatio.

260 Id certum est, si Collegium esset mutandum, aut dissoluendũ, Principis potestatem requiri, & simul Pontificis, si eius erectio vtramque potestatem desiderat, quia tunc agitur de substantia rei, & militant rationes ab eo Authore adductæ. Deinde, an Nuntius, an ipse Pontifex necessario sit adeũdus pro dispensationibus, & commutationibus, quæstio facti est, & dependet à facultatibus Nuntio concessis à Pontifice. Communiter vt dispensetur in aliquo ex dictis non in perpetuum, sed pro vice occurrenti, Nuntius potestatem habet, quod praxis manifestat. Si vero dispensatio in perpetuum esset obtinenda, videtur necessarium, Pontificem adiri; nisi forte Pontifex alicui Legato à latere extraordinario facultatem ad has dispensationes tribuisset. Quantum vero considerate in his procedendum sit, constat ex Tridentin. *sess.* 22. *de reformat. cap. 6. & sess.* 25. *de reformat. cap.* 5. & tractant. Couarrubias *lib. 3. var. cap. 6. num* 7. Fachinæus *lib. 8. controuers. cap.* 6. Monet. *de commut. vltim. volunt. à cap.* 6. Valenzuela *consil.* 66. Castillo *lib. 3. controuers. cap.* 28. Et plures passim, ac præcipuè Theologi morales agentes de dispensatione.

261 Obserua deinde, Collegia, saltem quæ in Hispania vocamus Maiora, non posse iudicialiter visitari ab Episcopis, nec ab alio Iudice sæculari, nisi de Principis mandato, seu Rege nostro Visitatorem designante. Quippe, qua parte iurisdictioni Ecclesiasticæ subduntur, eorũ Iudex immediatus Põtifici immediatè subiacet; qua verò iurisdictioni sæculari, Regi, eiusq; Senatui dũtaxàt, illa quo ad hoc subordinãtur; quare solùm à Rege, vel à Pontifice quoad spiritualia possunt Visitatores Collegiorum deputari. Quod idem respectu Academiæ Salmantinæ est tenẽdum, vt constat ex Bullis Pontificijs, & priuilegijs Regum, quæ in eius fauorẽ expedita sunt, de quibus vide Constitutiones ipsius Academiæ. Imò hinc firmatur assertum de Collegijs; nam cum hæc sint partes, & membra Academiæ, fruũtur ijsdem priuilegijs, quibus ea fungitur, præter alia specialia, quę ipsis sunt concessa. Circa Collegium autem Maius Ouetense videnda sunt dicta supra.

262 Et quidem prędicta Collegia immediatè sub Regis protectione versantur, qui eis semper liberali munificentia gratiam, fauorem, priuilegia, ac beneficia impertiuit, conscius bonorum, & vtilitatum, quæ in Hispanias, & Orbẽ deriuantur ex his Mussarum delicijs, litterarum pelagis, & totius encyclopedię armamentarijs. Quæ de Collegijs Maioribus circa ipsorum Visitationẽ attigimus, aptanda sunt Collegijs Minoribus, dum similibus in materia iurisdictionis gaudeant indultis.

(?)

§.4.

§. 4. De censuris prolatis à Iudicibus Academiarum, & de appellatione ab eorum sententia ad alios Iudices.

263 VLTIMVM argumentum pro sententia reiecta affirmãte, Academias esse Ecclesiasticas, nititur primò in eo, quòd Iudex illarum potest, & solet ferre censuras, etiam in laicos studiosos, & in causis temporalibus. Acutè hoc punctum tractat Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap.* 21. §. 18. *à num.* 168. Is videatur, & ex ipsius doctrina breuiter dico duo, vt quod malueris, eligas; Primum est, Iudicem Ecclesiasticum, qui simul iurisdictionem sæcularem habet, posse, nisi prohibeatur, eam tueri censuris, vt sic facilius ipsa negotia temporalia expediantur; quod maximè vtile est respectu Studiosorum, in quos non oportet gladium iurisdictionis sæcularis euaginare frequenter, sed Ecclesiastica vti benignitate; vnde studiorum gratia non est prohibitum Iudici Academiæ, vt sua etiam iurisdictione Ecclesiastica vtatur, ad hoc vt suauiùs, ac efficaciùs sæcularem exerceat.

264 Secundò dico, posse à Iudice Ecclesiastico præscriptione, & cõsuetudine induci potestatem ferendi censuras; Glossa *verbo, consuetudine in cap. Romana* 5. *de sent. excommunicat. in* 6. Potuerunt ergo Iudices Academiarum vtraq; iurisdictione fungentes præscripsisse consuetudinem ferendi censuras, adhuc in laicos in negotijs ad iurisdictionem sæcularem ipsorum pertinentibus; & id ita præstitum fuisse, non parum confirmatur ex verbis Bullæ Pontificiæ in fauorem Magistri Scholæ Salmantinę expeditæ, quæ afferuntur ab Escobar *supra cap.* 6. *n.* 68.

265 Præterea non vrget quod in argumento additur, scilicet à Iudice Academiæ appellari ad Nuntium Pontificis, non solum, quando reus est Clericus, sed quando est sæcularis. Quippe in primis, si in causa, Regia, ac sæcularis iurisdictio interponatur, ex se ad Regem, seu eius Senatum Regium appellari debet; *leg.* 8. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopilat.* vbi Azeuedo, & alij. Et de facto non semel causæ ad Senatum Regium Supremum aduocantur. Quòd autem frequentius appelletur ad Nuntium, id fit, Principe assentiente, qui, cum habeat omnem temporalem potestatem in suo Regno, ab ipsóque deriuetur ea, quæ exercetur à quocumque Iudice, dum sæcularis sit iurisdictio, potest assentire, & permittere, vt Iudex Ecclesiasticus per viam appellationis cognoscat de causa sęculari, eumq; designare ad eiusmodi causas; & sic Principem procedere, probatur ex eo, quod nuper dicebam, nẽpè appellationem sæpè interponi ad Senatũ Regium, quod fieri nequiret, si iurisdictio Ecclesiastica esset necessaria ad decidendum causam, in qua appellatur.

266 Vbi nota, à Magistro Scholæ Salmantino non appellari ad Cãcellarias Regias, sed ad Supremum Castellæ Senatum, (quando scilicet non appellatur ad Nuntium) quia, vt suprà libaui, sicut Vniuersitas respectu Ecclesiasticorum immediatè subiecta est Sedi Apostolicæ, & nequit ab Scholæ Magistro appellari ad Episcopum, nec ad Metropolitanum, sed dumtaxat ad Pontificem, seu ad eius Nuntium; sic respectu laicorum ipsa Vniuersitas immediatè subiecta est Regi, ratione generalis protectionis, & Regij Patronatus; quare à sæcularibus studiosis non valet, nisi ad Supremum Senatum, appellari. Quod non inualidè firmatur ex eo, quod affert Rebuffus *priuileg.* 146. *verbo, facta tamen*; in Vniuersitatibus Galliæ appellationes à sententia Iudicũ, seu Conseruatorum laicorum, dirigi debere immediatè ad Curiam, & non ad alios Iudices, à Senatu ipso Regio fuisse iudicatum. Certum autem est, non minoribus priuilegijs frui Academiam Salmanticensem, & aliquas alias in Hispania, quàm Academias Galliæ; nec minus sub Regia protectione, & patronatu versari; quod & illud manifestat, scilicet Regij patronatus esse pręsentationem Magistri Scholæ Salmanticensis.

267 Nota etiam, si in vna, eademque causa dirimenda exerceatur vtraque iurisdictio, Ecclesiastica, & sæcularis, appellari debere ad Superiorem Iudicis in quantum Ecclesiastici, vtpotè dignioris; quod à paritate suadetur, nam si duo Iudices, alter Ecclesiasticus, alter sæcularis de causa vtramq; iurisdictionẽ exigente cognoscant, appellandum est ad superiorem Iudicis Ecclesiastici, quia dignior est; Ita Bartolus *in leg.* 1. §. *si quis in appellatione, n.* 13. *ff. de appellat.* Rebuffus

priuileg. 106. *vers. Decimo quarto*; Marta *de iurisdict.* 4. *part. casu* 118. *num.* 6. Scacia *de appellat. quæst.* 8. *num.* 101. Bouadilla *lib.* 2. *politic. cap.* 17. *num.* 93.

268 Cæterum independenter à priuilegijs huius, vel illius Academię, ad quem Iudicem sit appellandum per studiosos, & Academicos, tractat D. Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap.* 21. *à num.* 23. Et nos *in hoc libr.* 1. *quæst.* 30.

269 Nec deinde conuincit quidquam pro sententia tuente, Academias esse Ecclesiasticas, quòd ab eorum Iudicibus ad Regia Prætoria per viam violentiæ appellatur. Nam in primis dico, id fieri non debere in causis, quæ inter Studiosos sæculares agitantur, vt tenet Escobar *supra cap.* 21. *à num.* 118. Rursus assero, cautum esse *in lege* 18. §. 1. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* ne ad Cancellarias Regias deferantur processus in causis studiosorum, in quibus Scholæ Magister procedit, quã legem ita absolutè accipiunt Dominus Salgado *de Regia protectione, part.* 1. *cap.* 2. §. 5. *num* 41. Bouadilla *lib.* 2. *politicor. cap.* 16. *num.* 90. Quare non de iure, sed de facto Regia prætoria per viam violentiæ adiri, tradidit Doctor Ferdinandus Arias de Mesa, Vespertinę Cathedræ in Salmantina Academia moderator, in explicatione anniuersaria *de officio, & potestate Iudicis delegati, cap.* 1. *num.* 24. & subscribit Escobar *vbi supra à num* 215. Vnde, si res est facti, non probat ea causarum delatio per viam violentiæ, iurisdictionem esse Ecclesiasticam. Quòd si vrgeas, de facto in Hispania non nisi à iurisdictione, & Iudice Ecclesiastico per viam violentiæ appellari ad Regia Prætoria, adhuc insisto primæ solutioni; esto id contingat in causis Ecclesiasticis Studiosorum, non tamẽ debere admitti in causis Studiosorum sęcularium.

170 Quod additur de Scholæ Magistro Salmanticensi, qui à Rege præsentatur Pontifici, non secus ac Episcopi ab ipso præsentantur, non suadet intentum. Quippe fatemur, Magistrum Scholæ iurisdictione Ecclesiastica fungi erga Academicos Ecclesiasticos, & idcircò, & quia est Dignitas in Ecclesia Alma Salmantina, à Pontifice confirmatur præsentatus à Rege; hoc autem non tollit, quòd ipsemet aliam iurisdictionem sæcularem à Rege accipiat, qua vtatur erga Academicos laicos. Et frequens est, aliquos fungentes iurisdictione Ecclesiastica, simul fungi iurisdictione sæculari. Sic Archiepiscopus Compostellanus, & non pauci alij Antistites, annexam habent suis Dignitatibus iurisdictionem, & dominiũ temporale, ac sæculare, eamque iurisdictionem Ministris sæcularibus delegant.

271, Hinc, cum Pontifices Academiam Salmantinam immediatè Sedi Apostolicę subiecerunt, locuti certè sunt de ea, quatenus continet Academicos Ecclesiasticos; & cum generaliter cõcedunt Scholæ Magistro iurisdictionem in omnes cuiuscumq; qualitatis studiosos, agunt de studiosis Ecclesiasticis, vt hi nulla ratione, dignitate, aut priuilegio exempti maneant à iurisdictione Magistri præfati. Quæ expositio probatur primò ex dictis superiùs, nempe Pontificem, nisi ex vrgentissima causa, aut intuitu finis spiritualis non posse eximere laicos à iurisdictione sæculari sui Principis. Secundò, quia ea verba Pontificia non plus operantur, quàm possunt; sicut, si Princeps sæcularis subijciat sibi immediatè Academiam, & iurisdictionem conferat eius Iudici in omnes cuiuscumque qualitatis; nõ propterea dicemus, eam sibi subijcere, qua parte continet Clericos, nec concedere in hoc iurisdictionem; quia ea verba generalia à Principe sæculari prolata nequeunt ad id extendi. Idem dico, sumptis respectiuè verbis, de Pontifice.

127 Denique non obstat, quòd aliquæ Academiæ, & præcipuè Salmãtina, redditus Ecclesiasticos, decimas, aut tertias percipiant à Pontificibus concessas, & in perpetuum applicatas. Etenim redditus Ecclesiastici sæpè personis laicis sunt applicati, quin eas Ecclesiasticas reddant, vt est constanstissimum; nec locus fit Ecclesiasticus ex eo, quòd illi aliqui similes redditus applicentur; quinimo potius è contrà ipsi redditus applicati personæ laicæ, aut loco profano, quasi induunt naturã eius, cui applicati sunt; vt docent Ramirez *de lege Regia* §. 31. *n.* 4. Lassarte *de decima, cap.* 19. *n.* 31. Garcia *de beneficijs*, 1. *part. cap.* 2. *num.* 24. D. Franciscus de Leon *decis.* 3. *à num.* 13. Paulus Cristineus *decis.* 235. *à n.* 6. & plures alij; & sumitur argumentum *ex leg. per procuratorem* 89. *ff. de adquir. hæredit.* vbi bona mutatione personę desinunt esse castrensia.

273 Quare Academiæ nõ sunt Ecclesiasticæ ex perceptione præfatorum

rorum redditum. Quid, quod illæ, & specialiter Salmanticensis, non sunt erectæ, fūdatæ, ac dotatæ ex his redditibus, sed ex redditibus sæcularibus: & postquam, vt sæculares, ita fundatę sunt, redditus Ecclesiastici eis à Pontificibus sunt cōcessi, ac vniti, quin ideo earum natura, & institutio primæua sit mutata? Et quidem Academia Salmantina, vt constat ex eius historia, quam affert Escobar *supra cap.* 21. *à n.* 275. fundata fuit ab Alfonso IX. Legionis Rege, anno 1200. sed non dotata ob patrimonij Regij penuriam, indeque Præceptores collectas, & stipendia à discipulis in sui victum exigebant. Deinde Sapiens Alfonsus X. designauit scientijs Cathedras, & è suo patrimonio stipendia anno 1254. Sed quia stipendia hæc, & alij redditus postea applicati non sufficiebant Præceptoribus, collectæ aliquæ ab studiosis exigebantur, vsque ad annum 1480. in quo cessarunt. Postmodum Ferdinandus IV. qui è Pontificia concessione possidebat decimarum partem, quæ vulgo vocatur *tercias*, applicauit illas Academiæ anno 1300. Sed quia hę tertiæ tunc solùm ad certum tempus à Pontificibus concedebantur, & Clemens V. eas omnino à Regibus abstulit anno 1305. ipse Clemens concessit, & applicauit in perpetuum Academiæ Salmantinæ eas tertias, quibus erat fruita, quæ concessio fuit facta anno 1312. Deinceps Ioannes Hispanus Rex anno 1387. auxit redditus Academiæ, donans ei nouam partem tertiarum, quam ex Pontificis concessione ipse capiebat; sed fortè quia adhuc ea concessio tertiarum Regi facta fuerat ad tempus, Academia postulauit ab Enrico Rege, Ioannis filio, vt summa quantitatis huiusmodi tertiarum, quas ipse de nouo applicauerat, ex patrimonio Regio ipsi Academiæ solueretur, vt sic essent redditus firmiores; quod ita fuit præstitum. Sed quia adhuc ex Regio patrimonio illa summa difficulter obtinebatur, ipse Rex Enricus eā permutauit in aliā tertiarum partem ipsi à Pontifice donatam. Denique Benedictus VIII. cum reuocasset largitionem Pōtificiam tertiarum anno 1415. eam anno sequenti Academiæ restituit, & in perpetuum applicauit.

274 Ex dictis cernitur, fundationem Academię Salmantinę fuisse Regiam, ac sæcularem, & accessoriè ei prouenisse redditus Ecclesiasticos, qui, iuxta dicta, ipsius primæuam naturam, & institutionem non mutarunt.

§. 5. *An Reges suam iurisdictionem in fauorem Ecclesiasticæ iurisdictionis erga Academiam donauerint?*

275 SVPEREST hic scrupulus circa Academiam Salmanticensem, & respectiuè circa alias, an donata fuerit à Regibus sua potestas, & iurisdictio, eiq; cesserint, ita vt sola iurisdictio Ecclesiastica locum in Academia præfata obtineat? Ea cessio, seu donatio ex priuilegiis seu rescriptis, quibus Hispani Reges sæpe approbarunt, & confirmarunt Conseruatorias prędictæ Academię intenditur suaderi; & etiam ex eo, quòd in vna, eademque persona detur iurisdicto in studiosos Clericos, & Laicos.

276 Verùm nec donatio, aut cessio præsumi valet, nec propositum fundamentum habet robur. Etenim Reges non confirmant, vt donent, sed potiùs, vt suam iurisdictionem sæcularem tueantur, quin intelligatur vllo tempore abolita, quod & satis exprimunt, & ostenditur *in leg.* 13. §. 1. *ad fin. tit.* 7. *lib.* 1. *Recopil.* Et sanè non vterentur tot confirmationibus, si semel suę iurisdictioni cessisset. Sed nihil à primis temporibus erectionis Academiæ per continuam annorum seriem eis magis cordi fuit, quàm Academiam ipsam dotare, fouere, & leges circa illam ferre, quas icirca partem valdè prępcipuam sui patronatus, dominij, ac iurisdictionis, vt ex supra libatis constat.

277 Itaque, cum Academia mixtam iurisdictionem contineat, Ecclesiasticam in Clericos, & sæcularem in laicos, vterque Princeps, Ecclesiasticus, & sęcularis, Pontifex, & Rex, respectiuè confirmant, & approbant; quin sęcularis iurisdictio in Ecclesiasticam cōuertatur per donationem, aut cessionem, quas non interuenisse vnquam, satis ex dictis fit manifestum; & præterea, quia ipse Rex Visitatores sæculares Academiæ designat, quod non posset præstare, si iurisdictionem erga illam à se abdicasset; Et quamuis aliqua esset prę sumptio eiusmodi donationis, non subsisteret, quia regulariter

lariter donatio non præsumitur, *iuxta leg. cum de indebito, ff. de probationib.* Nec solida est præsumptio, quæ ex confirmatione prę fata desumitur; cum ea confirmatio ad alium finem tendat; vt autem præsumptio concluderet, ibi donationem interuenire, deberet probare, eam confirmationem nõ posse ad alium finem conducere.

278 Quòd autem in vna, eademque persona detur simul iurisdictio in Ecclesiasticos, & laicos, nihil obstat Quippe; vt libauimus, idem reperitur in aliquibus Hispaniæ Præsulibus, nec non in alijs Externarum Nationum; & sanè potest Princeps sęcularis suam iurisdictionem concedere Iudici Ecclesiastico; Sic vidimus olim Antistitem Ecclesiæ Almæ Vallisoletanæ esse Præsidem Regiæ ibidem Cãcellariæ, quin iurisdictio Pręsidis esset Ecclesiastica; sic frequẽter Ecclesiastici Præsules creantur à nostro Rege Regnorum, suorum Proreges, aut Gubernatores.

279 Et expediens quidem fuit valdè, vt vtraque Iurisdictio in Scholæ Magistro; (& idem dico de Rectore Academiæ Complutensis, Vallisoletanæ & aliarum) resideret; tum, vt vitarentur contentiones, & iurgia, si alius Iudex sęcularis à Rege designaretur, duoque essent Tribunalia separata ad studiosorũ causas, & gubernationem; tũ vt augeretur authoritas Superioris Iudicis Academiæ; indeque ipse posset faciliùs Academicos in suo officio continere; & regimen, ac gubernatio esset congruentior.

280 Ex Iure etiam constat, sępè in vna, eademque persona duplicem distinctam iurisdictionem reperiri, & posse quẽ actus exercere quasi duplicis personæ; *cap. per venerabilem* 13. §. *quod autem, versic. id autem. Qui filij sint legitimi; leg. si pater* 15. §. 1. *ff. de adoptionib. leg. debitor* 59. §. *final. ff. ad Trebellian. leg.* 6. *in principio ff. Quod cuiusque vniuersitatis nomine.* Et prædicta omnia dubitationi locum non permittũt, quando de voluntate Principis constat; sat autem est ostensum; Principem noluisse suam iurisdictionem Ecclesiasticæ cedere, sed simul cum illa distinctam conseruare.

281 Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap.* 21 *à num.* 272. addit, donationem iurisdictionis factam non solùm subditis, sed etiam non subditis, esse precariam, atque adeò reuocabilem; pro quo asserto affert Germonium, Baldum, Casanate, Castillo, Bobadilla, Basilium Legionensem, & D. Sebastianum Zambrana de Villalobos; Vnde colligit, Principem posse reuocare eam donationem, quamuis illam fecisset; imò in hac suppositione tenetur inferre, de facto Principem eam reuocasse, cum sua iurisdictione vtatur erga Academias. Sed censeo, non esse confugiendum ad hanc doctrinam; cum independenter ab illa intentum efficaciter sit probatum; Nec facilè adducar, vt credam mutationem, & quasi incõstantiam animi in Principe, maximè in his, quæ eius liberalitati, & magnificentiæ detraherẽt. Quare æquius est, affirmare, numquam eam fecisse donationẽ, quod nihil derogat animo liberali; quàm semel factam reuocasse, quod, etsi possit rationibus vrgẽtibus honestari, adhuc speciem præsefert Principe minus dignam.

Quæst. 9. Qui actus pertineant ad iurisdictionem Ecclesiasticam, & qui ad sæcularem respectu Academiæ? Vbi de suffragijs Scholasticorum ad Cathedrarum prouisionem.

282 POSITA iam iurisdictione mixta in Academijs, quarum maior, aut æqualis pars ex proprio instituto non est Clericorum priuilegio fori gaudentium, facile est, discernere, quinam actus ad iurisdictionem Ecclesiasticã, quinam ad sæcularem spectãt. Sicut enim id dignoscitur in cæteris alijs respectu Iudicum Ecclesiasticorum; & sæcularium; ac in vnaquaque Republica sunt vtraque Tribunalia, ac subditi, & causæ pertinentes ad illa; ita etiam in Academia, quę speciẽ Reipublicę habet, respectu vtriusq; distinctæ iurisdictionis, esto in eodẽ Iudice cõcurrentis, philosophandũ est; nec alia regula magis fixa vt plurimùm tradi potest. Quare causæ, quæ vel ratione materiæ, vel ratione personę ad Iudicẽ Ecclesiasticũ absolutè pertinẽt, ad Ecclesisticam iurisdictionem in Academia spectabunt.

283 In particulari autẽ dicendũ est, regimen politicum Academiæ ad iurisdictionẽ sæcularem spectare, etiam si mixti sint Clerici cum laicis; nam hæ causæ non respiciunt singulos, vt singulos, sed corpus Academiæ; quod diuersum est à singulis;

 Sicut

Sicut regimen Reipublicæ, quod ad eius bonum publicum tendit, etiam ad Clericos extenditur in his, quæ ipsorum specialibus priuilegijs, & exemptionibus nō derogant. De quo vide Zeuallos 3. *tom. in epist. ad Regem: num.* 22. Burgos, *leg. 3. Taurinum.* 40. Menochium *consil.* 10. Paz *de Tenuta* 2. *p. cap.* 63. *num.* 14. Victoria *de potestat. Ecclesiast. relect.* 1. *sect.* 7. *num.* 4. Medina *de restitut. quæst.* 36. Nauarrum *in manuali, cap.* 23. *n.* 88. P. Molina *de iust. tract.* 2. *disp.* 32. *vers. sexta conclusio.*

284 Vnde ad eiusmodi gubernationem sæcularem pertinet; formam præscribere in Cathedris prouidendis, eamq; pro varietate temporum mutare, consulendo maiori vtilitati Academiæ. Quod ita fieri videmus, cum diu Scholares suffragia sua ad obtentionem Cathedrarum præstiterint, & hæc ab illis fuerint ablata, deinde restituta, & demum iterum ad Regium Castellæ Senatum ea prouisio fuerit deuoluta. Quod confirmat sententiam superiori quæstione stabilitam; si enim Academię essent Ecclesiasticę, id fieri minimè licuisset.

285 Nec obstat, Pontificē Martinum V. in sua Constitutione, quę est, 26. *in Constitutionib. Salmanticens.* cōcessisse, vt scholastici in Academia Salmantina suffragia ferrent ad Cathedras obtinendas pro maiori suffragiorum numero. Quippè, cum Hispaniæ Reges, & simul ipsa Academia constitutiones condidissent, Alfonsus X. Rex, & Academia eas proposuerunt Pontifici, non quidem, vt illis vim legis præstaret, sed vt approbaret ipsas, qua parte ad earum aliquas stabiliendas authoritas Pontificia erat necessaria; eo quòd Ecclesiasticos concernerent; quare Pontifex in sua Bulla omnes eas Cōstitutiones, vt sibi erant propositę, ingessit, & approbauit. Vnde nihil addidit in his, quæ ad iurisdictionem laicam spectabant, nisi approbationē, quasi dependentem à nutu, & voluntate Principis, cuius placito illæ cōstitutiones fuerant cōditæ; non verò auxit obligationē à Sede Apostolica dimanantem, & à iurisdictione Ecclesiastica prouenientē independēter à Principis beneplacito. Quod sanè ex dictis in superioribus fit perspicuū.

286 Itaq; illa constitutio, quamuis in prędicta Bulla sit inserta, non est lex Pontificia, sed Regia, adeoque potuit à Rege pro euentuum diuersitate mutari, & reuocari. Et, licèt plures sint Clerici, qui suffragium essent laturi, attamen absolute tollere suffragia ab Studiosis, non est cōtraire Ecclesiasticis priuilegijs, nec foro Ecclesiæ se immiscere; nam Princeps sæcularis non potest quidem in causis singularibus Clericorum quidquam decernere, valet verò legem vniuersalem suę Academiæ vtilem promulgare, sicut valet legē Reipublicæ gubernationi congruam statuere, qua Clerici obligentur; maximè cū nullum ius ipsis adimat, ex statuto Ecclesiastico adquisitum; Nam ferre posse suffragium ad Cathedras obtinendas non est ius Clericorum, vt talium, sed concessio à Principe facta, qui eam formam præscripsit pro placito, vt illæ à benemeritis obtinerentur; vnde eam potest pro libito reuocare, quin vlli præiudicet. Imò posse Principem ex iusta causa Clericos, & Religiosos priuare Cathedris, quas in Academia obtinuerunt, defendunt Bouadilla *lib. 2. cap.* 18. *num.* 181. *&* 14. Escobar *vbi supra, cap.* 22. *num* 9. Quod quidem adhuc est amplius, quam Studiosos quoscumque priuare suffragijs.

287 Nec rursus obstat, in Academijs esse Cathedras designatas ad docendam Theologiam, & Ius Canonicū, & has sciētias ordinari ad finem supernaturalem, & Ecclesiasticū respectiuè. Quippè id in simili supra diluimus; & prætereà, licèt ad Ecclesiasticā potestatem pertineat, Theologiæ veritates definire, & Iuris Canonici Decreta promulgare; at erigere Cathedras, in quibus hæ scientiæ edoceantur, Principis potestatē non excedit, & consequenter potest ipse iniungere requisita, & formā, qua obtineantur; atq; adeò ante Pōtificis confirmationē hæ Cathedræ in Academia Salmantina fuerant institutę.

288 Ex doctrina tradita etiam infertur, Academias posse à Principe ex vno in alium locū transferri, aut omnino destrui, nisi necessariæ prorsus essent ad eruditionē religionis, ac fidei, eo quòd nō aliæ in ea regione Academiæ permanerēt, atq; adeo periclitaretur animarum salus; quo casu excepto, liberum est Principi, Academiā transferre, aut destruere, si id expediat ad Reipublicæ moderamen; cum enim in eius territorio sita sit, atque ipsius iurisdictioni subiecta, nihil obstat, quominus ob causam publici commodi id præstare queat. Et in praxi Ferdinandus Sanctus Rex permisit, destrui Academiam, quam Rex Castellæ Alfonsus VIII. in vrbe Palentię erexerat, non solutis stipendijs, quibus Præceptores potiebantur, alijsq;

alijsque iuribus neglectis, quo ea Academia euanuit; Eoq; animo id fuit peractũ, vt Academia Salmãtina, quæ Regno erat cōmodior, augeretur in dies, vt fuit aucta, respondítque votis euentus.

288 Casu autem, quo Academia trãsferretur ad alium locum, simul cum illa transferrentur iura, redditus, & bona, non solum à Principe concessa, & adquisita ab ipsa, verùm & præstita à Pontificibus, cum hi illa bona concesserint in fauorem Academiæ, non autem loci, in quo erat primùm erecta. Idemque dicito, si fieret vnio Academiæ vnius cum alia. Cæterùm in his euentibus, & præcipuè, si absque causa necessaria, seu valdè vtili, pro libito solo Principis fieret translatio, vel vnio Academiæ, requiri Pontificis consensum, tenet Escobar *ubi supra n.123.* cũ Angelo, Felin, & Innocent. aliàs iura, & bona à Pontifice concessa ad ipsum redirent. Quòd assertum in vnione Academiæ vnius cum alia videtur magis perspicuum, cum Pontifices eos redditus applicauerint, vt Academia posset suis sumptibus facere satis absq; alterius Academiæ adminiculo, & vt seiuncta à quauis alia, ac vnum corpus per se ipsam constituens. In translatione autem, & si tutius, ac consultius sit, beneplacitũ à Pontifice postulare, non tamen video, cur sint extinguenda iura ab eo concessa, si non postuletur; nisi casu, quo Pontifex concessisset Academiæ aliqua bona, seu iura intuitu, & fauore loci, in quo erecta fuit; nam aliàs, cum fiat concessio in fauorem illius corporis Academiæ, & vt in ipsa per Magistros, ac Doctores studia promoueantur, hoc corpore durante, & eo fine permanente, non est ratio, quare iura extinguantur, non postulato beneplacito à Pontifice in translatione: Nam translatio materialiter se habet quoad retinenda bona, & iura, quæ loco non sunt alligata.

290 Quòd si Academia destruatur, bona, quæ ab ipsa, nullo donante, fuerant adquisita, ad Principẽ pertinere, tenet Escobar *supra n.125.* cum Bartolo, Abbate, & alijs. Si autem reædificetur Academia, inspiciendũ est, an sit noua erectio, an dũtaxat restauratio; nam si solùm restauratio sit, permanẽt omnia bona, ac iura, quibus fruebatur; si verò sit noua erectio, non permanent; est enim ea noua Academia.

291 Rursus ex doctrina supra stabilita infertur, nõ esse iurisdictionis sæcularis cõcessionem, dedicationem, translationem, aut extinctionem Capellæ in Academijs, nec concessionem indulgentiarum, siue earum reuocationem, in ipsius fauorem, & simul in Academicorum gratiam. Hæc enim omnia, vt manifestè cõstat, pertinẽt ad iurisdictionem Ecclesiasticam. Imò nec quicumq; Iudex Ecclesiasticus potest ea præstare; Nam Indulgentiæ nequeunt cõcedi ab Scholę Magistris, Rectoribus, alijsvè similibus; Qui autem, & quas indulgẽtias valeant impertire, tractaui latè *tom. in Bull. Cruciat. disp.6. à n.16.* Præterea nec illi possunt concedere Sacella, vel Oratoria; Quibus verò hæc concessio liceat, egi *eodem lib. disp.16. n.4.* Nec benedicere Capellam, aut Ecclesiam, quod ad Ecclesiæ Prælatos spectat. Quare prædicta omnia à Pontifice, Nuntio, ac Episcopo præstanda sunt respectiuè, ita vt Pontifex omnia, & singula valeat exequi; Nuntius autem, & Episcopus ea, quæ ipsis congruunt iuxta suam iurisdictionem, ac potestatem. Cæterùm ex priuilegijs cuiusuis Academiæ in speciali constabit, an à Pontifice aliqua potestas circa præfata sit concessa Iudicibus Ecclesiasticis Academiarum. Id tamẽ certissimum est, nihil eorum iurisdictioni sæculari competere.

292 Præterea ad iurisdictionem sæcularem nequaqam spectat, designare dogmata, ac opiniones, quę in expositione Iuris Canonici, & Theologię, ac Scripturæ Sacræ docenda sunt in Academia, aut omnino vitanda; Nam iurisdictionis Ecclesiasticæ est omnino, stabilire, quæ dogmata sint Fidei Catholicæ consona, aut dissona, idq; pertinet ad summum Ecclesiæ Præsulẽ, & ad Concilia ipsius authoritate cõgregata, & confirmata, aut saltẽ confirmatione à Sede Apostolica habentia. Cognitio autem, & punitio eorum, qui edocent quidquam hæreticum, sapiens hęresim, erroneum, temerarium, aut scandalosum, in Regnis Hispaniarum priuatiuè pertinet ad Sanctæ Fidei Tribunalia.

293 Imò in Academijs, in quibus Cathedræ institutæ sunt ad legendum, & edocendum doctrinas diuersorum Authorum, vt Magistri Sententiarum, Sancti Thomæ, Scoti, Durandi aut alterius Catholici Scriptoris, nequeunt hi Professores, qui eas Cathedras obtinent, aut earum sunt candidati, obstringere se iuramento, aut voto edocendi duntaxat doctrinam vnius Authoris; quippe in vnaquaque ex prædictis Cathedris tenentur legere opiniones (dum aliqua non sit

ab omnibus explosa) eius Authoris, ad quē exponendum Cathedra illa fuit instituta; aliàs muneri suo non satisfacient. Cum enim Academiæ, & Studia Generalia erigantur, vt variæ doctrinæ Catholicæ explicentur, & insigniū Doctorum, ac Scriptorum opiniones defendantur, & idcirco Cathedræ cum stipendijs fuerint institutæ, non fit satis animo, & menti Fundatorum, dum ita non præstatur, nec potest quis ea stipendia obtinere, dum suum munus non explet, si quidem ea stipendia impertiuntur pro tali doctrinæ traditione determinata. De qua alibi in hoc libro est sermo.

Quæstio XI. De Gradibus, seu honoribus Scholasticis, qui in Academijs conferuntur.

294 Honores scholastici, seu promotiones, vocātur Gradus, quia gradatim, & cū doctrinæ progressione præstantur. Semper in more fuit, tū in certaminibus, tū in litterarijs studijs præmia elargiri; & diuersitate præmiorū, quæ conferri solebāt, pleni sunt passim Authores. Igitur, & Academiæ præmia honorū cōcedūt studiosis, dum gradibs eos ornāt. Tres sunt in facultatibus Gradus; nēpè Bacchalaureatus, Licētiatus, & Doctoratus, seu Magisterij; Id enim est in Philosophis, ac Theologis Magisteriū, quod in Iuris vtriusque Professoribus Doctoratus; imò in Academijs aliquibus etiā vocatur gradus Doctoratus is, qui Theologis cōceditur; vt in Cōplutensi, & in alijs. Qui ergo eis gradibus decoratur, dicitur Bacchalaureus, Licentiatus, Doctor, seu Magister. Quando autē hæc Graduū specialia ornamenta initium acceperint, non satis inter Authores cōstat. Videatur inter alios Middemdorpius *de Academijs lib. 1. pag. 120.*

295 Primus Gradus post absolutos eos annuos cursus, qui iuxta statuta vniuscuiusq; Academiæ in quauis facultate requirūtur vocatur *Bacchalaureatus*, sumpta ethymologia à *baccha lauri*. Quippe in lauro bacchæ sunt illæ pilulæ paruæ, quas ea arbor, vt flores, germinat; laurus autē, seu laurea corona his, qui in certamine victores euaserāt, cōcedebatur. Inde, quia in flore spes est fructus; baccha lauri cōceditur in primo gradu studiosis, de quibus spes cōcipitur, fore merituros laurū, seu coronā lauream; Isq; honor primus nuncupatur Bacchalaureatus. Hunc gradum non requiri in Italia ad Doctoratū, affirmat Quint. Mandosius *ad reg. Cancell. 16. quæst. 11.* In aliquibus Academijs cōceditur gradus Bacchalaureatus ratione sufficientiæ; ita vt non sit opus annuis cursibus impensis in earū frequētatione, sed sufficiat doctrina adquisita vbilibet, in qua promouēdus examinatur à designatis Doctoribus, Magistris, aut Licētiatis. In alijs verò Academijs hic gradus nō confertur, nisi præcesserint annui cursus iuxta earū statuta habiti, ac probati; ita vt qui in Academia Salmāticensi, v. g. in Iure gradū hunc sit de nouo accepturus, debeat probauisse cursus habitos in eadē, vel saltē aliquē in illa, & reliquos in Academia alia approbata. Cæterùm iuxta statuta Academiarū diuersa plures, aut pauciores requiruntur annui cursus, v. g. ad hunc gradū in Iure quinq; in Salmanticensi desiderantur, pauciores in Toletana, ac in aliquibus alijs exiguntur.

296 Secūdus gradus est *Licētiatus*. Et ea vox desumitur à licētia, quæ in hoc gradu cōceditur promoto, vt quandocūq; velit possit ascēdere ad gradū Doctoris, vel Magistri. Quare ad Licētiatus gradū præcedūt examina rigorosa, actusq; litterarij, quibus promouēdus ostēdat se sufficientē, ac dignū, cui licentia detur assumendi supremū gradum Magisterij, aut Doctoratus; Quare cōmuniter ad hūc extremū nō desideratur examē rigorosum, alijvè actus litterarij, sed vt plurimùm aliqui leuiter manu exerciti, & additur collatio Gradus cum requisitis, iuxta specialia statuta, ceremonijs, & insignibus.

297 Tertius gradus est *Doctoratus*, seu *Magisterij*, qui est omniū supremus, ac maior, qui in litteris haberi potest, atq; adeo maiori honore, emolumētis, ac priuilegijs stabilitus. Et hic quidē gradus, sicut & gradus Bacchalaureatus, dupliciter potest obtineri; vel per incorporationem, ita vt qui in alia Academia approbata eū obtinuit, incorporetur in altera, & gremio eorū, qui in hac eū gradū obtinent, aggregetur, eisdē, ac illi, emolumētis, ac immunitatibus fruiturus; vel simpliciter, & absolutè, accipiēdo eū gradū in Academia de nouo, & absq; incorporatione. In Salmānticēsi Academia, vt quis in Doctoratū, aut Magisteriū incorporetur, necessū est, vt in Consessu (quē Claustrū vocāt) omnes Doctores, aut Magistri eius Facultatis, in quā est gradus, nemine discrepante, suffragiū in fauorē incorporationis ferāt, quia incorporatio censetur gratia; ex reliquis

quis autem Doctoribus, seu Magistris aliarū facultatum sufficit maior pars suffragiorū.

298 Potest quis in vna Academia gradum vnum accipere, & alium in alia, nisi per statuta Academiæ aliud decernatur. Etenim in Salmanticensi, qui gradum Licentiati accipit, (in quo nō admittitur incorporatio; vt sic examina, & actus litterarij præcedant, & iudicium feratur, an sit dignus gradu illo, item & Magisterij, ac Doctoratus in eadem Academia) iurat, se non accepturum esse gradum Magisterij, aut Doctoratus in alia Academia; & crediderim, eius authoritati expedire, vt nullus, si in ea sit Licentiatus, ex Magisterio, aut Doctoratu in alia collato arbitretur aliquid maius accipere, quàm quod iam habet. Indeque id colligo, quia iuxta Benium *part. 3. de priuileg. Iurisperitorum in præfat.* Et Middemdorp. *vbi supra*, (quod forsan aliæ Academiæ non admittent) Socin. etiam subscribit, *cap. quanto, de magist.* Licentiatus Academiæ Salmātine præfertur Doctoribus, & Magistris aliarū Academiarū. Idē iuramētū præstari in Coloniēsi Academia, testatur eius Procancellarius Middemdorpius, *de Academijs li. 1. pag. 115.* Idem affirmat Bessoldus *dissertat. de studiosis &c. cap. 8. pag. 91.* contingere in quauis Academia; sed in Hispanis saltem id esse falsum, praxis ostendit.

299 Aduersus nomenclaturā Bacchalaureatus, quam à baccha lauri desumpsimus cum Middemdorpio *vbi nuper p. 131.* & cum Friderico Mockel, *dissertat. de præmijs c. 1. n. 76.* & Martinio *in lexic. verbo Bacchalaureus*, qui affirmant olim accipiētes primum gradū litterarium ornari solitos frondibus lauri iam bacchatis, quod & hodie in aliquibus Galliæ locis solet fieri; insurgit Christophorus Bessoldus *dissertatione de studiosis &c. cap. 6. pag. 37.* contendens, laureā coronā non rectè studiosis facultatū atribui, quia ea olim solis Imperatoribus, & militibus triūphantibus, ac Poetis donabatur. Impugnat etiam Dresserū, qui *in Millenario*, censet, eā vocem *Bacchalaureatus* deduci *à baculo*, eo quòd liceret Bacchalaureis baculū portare in tēplo, & in ludo litterario. Demum impugnat Beatum Rhenanū, qui desumpta voce à *bacillo*, cuius traditio denotat authoritatē, atq; adeò Duces in bello, & Gubernatores vrbiū bacillis, aut virgis vtuntur, authoritatē aliquam in hoc gradu concedi contendit. Vult ergo Bessoldus eam vocē desumptā à voce Gallica *Battalarij*, vel *Bachaliers*, quæ significat milites tyrones; & quia hic grad⁹ in militia litteraria est tyrociniū alio rū, voce paulò immutata, Bacchalaurei dicuntur, qui ad eum gradū accedunt. Ait etiā Gallicè *Bachelier*, esse gradū infimum nobilitatis, indeq; etiam hunc gradum infimum in scientijs potuisse ea voce significari. Annotat etiā, olim non fuisse vocatos Bacchalaureos; sed *Bacchalaurios*, quæ vox desumi potuit à voce *battalarij*, quæ iuxta Ludouicum Viues *dialog. 3.* significat tyrones milites. Non est animus, hæc impugnare, aut explorare, cum circa vocē sit quæstio, & exiguæ vtilitatis. Nolui tamen ea prætermittere, vt, si cui hęc leuidensis arrideat eruditio, apud Bessoldum eam inquirat. Potuit sanè ea à prædictis originibus deriuari; nō tamen est omnino constans, à qua deriuata fuerit. Venustior sanè apparet à baccha lauri, vel ob spem laurū obtinēdi, vel ob frōdes laureas, quę, sicut militibus vincentibus olim, sic studio militantibus post labores deuictos in cursibus annuis, & elucubrationibus frequētibus, potuerūt nō incōgruēter aptari.

300 Magistri, & Doctores, ita nūcupantur, quòd habeāt ab Academia testimoniū suæ doctrinæ, ac eruditionis, vt ab omnibus consuli queant, eorumq; iudicio fidatur, & scientiæ ab eis dictatæ ab auditoribus excipiātur quasi à docentibus cum approbatione summa. Hi duo gradus Magisterij, & Doctoratus inter se coæquātur, nisi facultates inferiores sint. Quippè pluris habetur Doctor v. g. in Iure Canonico, quàm Magister in Artibus. At, quòd quis sit Doctor in Theologia, vel Magister in illa, ratione gradus non datur excessus; quippè gradus supremus est vterq; ac solum pro diuersitate styli Academiarum, Doctor, vel Magister quis nuncupatur.

302 Cæterū, quāuis in Academijs edoceātur litteræ humaniores, Rhetorica, Linguæ, Cantus, Mathematica, Astrologia, & aliæ facultates, attamen in his non dantur gradus prædicti; sed in Artibus gradū accipiunt, qui gradu egent, vt eas doceant, & Cathedras obtineāt cum perceptione fructuū, ideòq; insignibus vtūtur, quibus Magistri in Artibus. Et rectè quidē; nā & si Artes in vulgari significatione, saltē in Hispania, pro Logica, & Philosophia accipiantur, tamē nomine Artiū liberalium omnes illæ facultates cōtinētur; atq; adeò qui in illis sufficiētia doctrinę experimēta dedit, æquo iure ad Magisterium in Artibus promouetur.

302 Pari ratione, qui Cathedram linguę Hebrææ obtinet, (in Salmantina Academia ita contingit) debet Magisterij gradum in Theologia accipere; & quamuis docti, ac periti Theologi communiter sint, qui eam linguam edocent, indeq; possint in Theologia experimenta litteraria cum approbatione edere; tamen, quamuis in Scholastica Theologia nō haberet tantū eruditionis, ac habent alij, qui Magisterio Theologię donantur, posset ad hūc gradum promoueri; Nam supponimus eum in lingua Hebræa, & in lectione Biblię Hebraicæ perdoctum; & cum Bibliæ accurata cognitio sit scientia de Deo, censendus ille est doctus in Theologia, quæ est scientia de Deo. Hinc enim inter Theologiæ Cathedras annumeratur Cathedra Scripturæ Sacræ; esto in ea non quæstiones Scholasticę Theologicæ (hoc enim contra mentem institutoris esset) sed Scripturarię, litterales, morales, & allegoricæ, iuxta sensus Scripturæ debeāt tradi. Est hæc ergo vera, & prima Theologia, ac scientia de Deo.

Quæstio XI. De dignitate, & potestate Bacchalaurei, Licentiati, Magistri, seu Doctoris.

303 BACCHALAVREO conceditur potestas ascendendi in Cathedrā, & publicè legendi; atq; adeò solo eo gradu insignitus potest in Academijs (saltem Hispanis) docere facultatem, in qua gradum accepit; & item ad Cathedras obtinendas aduersus alios opponi; ac prætereа esse aduocatus causarum, Iudex, & Senator. Licet aliquando requiratur ad aliqua ex his munijs examen nouum; sic, vt quis sit Aduocatus Regiorum Senatuū in Hispania examen, ac approbatio pręexigitur. Ad hunc gradum accipiendum nulla ætas determinata est, atque adeò in qualibet recipi valet. Iuxta varia Academiarum statuta ad promotionem ad Bacchalaureatum sunt necessaria aliqua experimenta litteraria; quæ nec opportunū, nec vtile esset, hìc apponere. Videatur Bessoldus *dissertatione de studiosis, &c. c. 6.* Idemq; assero de actibus litterarijs, ac ceremonijs requisitis ad gradus alios; de quibus idem agit toto eo tractatu, & Middēdorpius *de Academijs lib. 1. pag. 125. & sequentibus.*

304 Contendit vbi nuper Bessoldus, cum statutum ad aliquid requirit Graduatos, censeri exclusos Bacchalaureos, quia Bachalaureatus in numerum graduum nō venit, vt docet Ghokier *de Iurisdict. in exemptos tom. 2. fol. 111.* ideoque ad hunc gradum conferendum non requiri, ait ille, potestatem, seu authoritatem Principis supremi; quod ipse tuetur *in tract. de Maiestate fol. 185.* & Treutler *volum. 1. disp. 1. th. 7. litt. A.* Sed hęc sententia potest in aliqua Academia esse vera, vbi id per specialia statuta caueatur; verùm vniuersim sumpta est falsa; nā in pluribus Academijs, & in omnibus Hispanis, requiritur, esse Graduatos eos, qui publicè legunt, & ad obtinendas Cathedras opponuntur, & sufficit, esse ad ea præstanda Bacchalaureos; atq; adeo, cū requiritur alius gradus, (vt requiritur in Academia Salmanticensi ad retinendam Cathedram proprietatis cum perceptione stipendij pro illa designati gradus Magisterij, aut Doctoratus) id specialiter exprimitur. Deinde falsum censeo, non esse opus authoritate Principis Supremi ad conferendum gradum Bacchalaureatus; quippe hic gradus non cōceditur in Hispania (ita vt in Academijs possit quis illo vti) nisi in ipsis Academijs; hæ autem authoritate Principis supremi debent erigi, aut confirmari, iuxta dicta superius *quæst. 1.* Idq; docet Bachovius apud ipsum Besoldum. Imò si aliqua Communitas habet facultatem concedendi gradus, id habet à Principe Supremo, seu à Pontifice. At gradus ij à Communitatibus, seu Collegijs collati non admittuntur in Hispania, quando ad præbendam, vel aliquam dignitatem, seu munus gradus requiritur; quare ad honorem, & nuncupationem intra Hispaniam possunt dumtaxat proficere.

305 Licentiatus, quamuis non admittatur, quando exigitur qualitas Doctoratus, quasi pro forma, vt docet Riccius *in practica aurea, resolut. 136. & 467.* valde coniungitur cum dignitate Doctoris, ac Magistri. Ideò in fauorabilibus, & in vsu priuilegiorum Licentiatos pro Doctoribus haberi, docent Alciatus *ad leg. 57. de verbor. signific.* Guido *decis 389.* Vuesembech. *consil. 40.* Middendorpius, de Academijs *lib. 1. pag. 134.* Bessoldus, *de studiosis cap. 8. &c. pag. 87.* Pręterea Tridentinum *Sess. 24. cap. 12. de reformat.* æquiparat Doctorem, ac Licentiatum; & iubet, vt in omnibus Ecclesiis, vbi fieri poterit, Archidiaconi sint Magistri in Theologia, aut Doctores, vel Licentiati in Iure Canonico. Et hortatur, vt in omnibus Ecclesijs

Cathe-

Cathedralibus, aut Collegiatis insignibus vbi id commodè fieri possit, omnes Dignitates, & saltem dimidia pars Canonicatuum conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico. Id hodie in Hispania obseruatur, vt, nisi quis Licentiatus sit, nequeat obtinere Præbendam ex his, quas vocant *affectas*, & quę per oppositionem obtinentur.

306 Præterea Vicarius Capituli, Sede vacante, debet esse Doctor, vel Licentiatus, iuxta citatum Tridentinum. Et tamen, quamuis ita æquiparentur, in odiosis non venit Licentiatus nomine Doctoris, vt tuentur Middemdorpius, & Bessoldus *vbi supra*. Quare, si caueretur v. g. ne in aliquem Senatum possent admitti Doctores, adhuc Licentiati admitti valerent.

307 Magister dicitur à magistrando, à monendo, seu à monstrando; ipse enim magisttat, seu regit, monet, ac docet; Aliquique Iurisconsulti id nomen deriuant à voce *magis*, quasi sit ille magis, seu maior in statione. Hoc nomen commune est non solùm Doctoribus scientiarum, verum dicuntur etiam Magistri Pagorum, Societatum, Vicorum, Collegiorum, Equitum, Militum, Ciuium, Nauiũ, & cuiusvis artis seu liberalis, seu mechanicæ; & olim pro Curatoribus, seu pro his, qui bona sub hasta vendebant, Magistri sumebantur; Ita Cicero *pro M. Fonteio*; Coelius *lib.* 11. *cap.* 5. Caluin. *in lexic. fol.* 1137. Magisterij autem gradus in scientijs est supremus, sicut & Doctoris. Nec benè ait Besoldus *vbi supra cap.* 7. hunc gradum solum conuenire Mgistris Artiũ; Ipse enim vult stylo suæ Academiæ omnium Academiarum stylos aptare, in quo non rectè loquitur. Quippè, vt dixi, in Academia Salmanticensi, ac in pluribus alijs, supremus gradus in Theologia est Magisterium. Et sane etiam olim nomẽ hoc Magistri erat maximæ dignitatis, ideò Magistri intimis Imperatoris consilijs assistebãt; collocabãtur ante Patricios; filijsq; ac fratribus, & cõsanguineis ipsius Imperatoris hoc nomen Magistrorum imponebatur; inde nomen Magistratus desumptum est; & inde etiam authoritate Imperatoria in Scholas est introductum, Consulantur Camerarius *centur.* 3. *meditat. oper. successiuar. cap.* 61. Meurs. *in glossar. à fol.* 315. Vbi agit, quantum apud Græcos authoritatis hoc nomen habuerit.

308 Nec opus est ad dignitatem Magisterij retinendam, eiusque fruendũ priuilegijs, vt quis actu doceat; sat est, eum gradum ritè, ac rectè obtinuisse, ac in eo authenticè fuisse declaratum, cùm posse magna cum satisfactione docére. Quin Magistri artifices, quamuis actu non exerceant suum officiũ, vel ob paupertatẽ, vel ob senectutẽ, aliasvè cõsimiles causas, suis immunitatibus gaudent; esto, si absque ijs causis ab officio destiterint, animo non redeundi ad illud, eis non gaudeat, iuxta Bessoldum *in tractatu de iure Collegiorum, folio* 54.

309 Doctor, qui etiam Magister dici potest, habet facultatem legendi in ea scientia, in qua Doctor est, & glossandi, ac interpretãdi publicè, & priuatim. Eius dignitatem, aut insignia propria authoritate vsurpare, crimen est, quod pœna falsi punitur, vt docet Anchoranus *in Clemẽt. cũ sit nimis, de Magistris*; & ibi apponit qualitates, quæ desiderantur in promouendo ad Doctoratum; nempè quòd adminus habeat decem et septem ętatis annos; & quinque in locis approbatis, vbi Iura incorruptè traduntur, audierit; quòd alios præcedat moribus, facundia, & interpretandi subtilitate; quòd sit legitimè natus, insigniter doctus, examinatus à septem saltẽ Doctoribus, qui iurati deponant, examinatum esse dignum. Sed, vt iam notaui, sanè aliqui Authores doctrinas tradunt vniuersales, cum eas desumpserint ab Academijs, in quibus existunt, aut quæ in suis Regnis, seu Prouincijs extant, cum tamẽ in vnaquaque Academia diuersę qualitates requirantur ad gradus; quæ nec simul possunt adstrui, quia inter se differũt; nec seorsim valent recenseri, quia sunt innumeræ, sicut & ipsæ Academiæ, vt videre est in numero Academiarum, quas *à quæst.* 2. *huius libri*, præfiximus. Nomen Doctoris extẽdi solet, penes nuncupationem, ad quemuis Iurisperitum; quippè, teste ipso Anchorano, Iurisperitus decẽ solet nominibus appellari; nempè Antecessor, Magister, Doctor, Professor, Dominus, Præceptor, Sacerdos iustitiæ, Iurisperitus, Pater iuris, & Celsior.

310 Circa præcedentiam, quam inter se habent Magistri, ac Doctores diuersarum facultatum, loquitur etiã Middẽdorpius attendens dumtaxàt vel stylo suę Academię, vel dignitati scientiarum. In Salmanticensi omnes Magistri in Theologia, & Doctores in vtroque iure præcedũt Ma

Magistros in Artibus; At illi Magistri Theologi, & Doctores inter se, mixtim iuxta gradus antiquitatem loco anteeunt. Cæterum, si scientiarum dignitas attenda tur, primum locum obtinet Theologia; deinde Ius Canonicum, (& sic de vtraque scientia loquitur citato loco Tridentinum & communiter omnes) postmodùm Ius Ciuile, & demum Artes. At in his sua etiã est series, ac excellentia, ad quam commu niter non attenditur, sed solùm ad gradus antiquitatem. Medici quidem anteponuntur Philosophis, & hi bonarum artiũ Professoribus. De præcedentia videantur Anchoranus *ad titulum de Magistris in 6.* Socinus *ibidem*, Menochius *de arbitrarijs iudi. casu* 124. Mandosius *ad Cancellariæ regulã 16. à quæst.* 15. Iacobus Benius *de priuilegijs Iurisperitorum priuileg.* 10. Midddemdorpius *de Academ. lib.* 1. *pag.* 132

311 Quando concurrunt ad oppositionem Præbendæ, seu Cathedræ plures Licentiati, Doctores, aut Magistri, qui in diuersis Academijs acceperunt gradus, quis alium præcedere debeat, non potest generaliter decerni; nam in singulis Regnis stylo, ac consuetudine constat, an solum sit attendendum ad antiquitatẽ gra dus, an ad dignitatem Academiæ, simulq; quæ sint Academiæ digniores. Idem dico, quando duo Oppositores ad aliquam Præ bendam habent æqualia suffragia, & inue stigantur qualitates; si de gradibus sit decernendum, standum est consuetudini mu nicipali. Cæterum in oppositione ad Bene ficia, saltem vt plurimum in nostra Hispa nia, attenditur amplius ad sufficientiam in doctrina, quàm ad gradum; esto cæteris paribus electores, par est, vt ad eos, qui gra du Licentiati, Doctoris, seu Magistri insig niuntur, attendant.

312 Gradus prædicti approba ti sunt tum à pluribus Pontificibus, quorũ priuilegia plurima extant circa insignitos illis; tum à Concilio Tridentino *vbi suprà & sess. 22. cap. 2. de reformat.* vbi decernit, nullum Sacerdotem sæcularem assumendum fore in Prælatum Ecclesiarum Cathedralium, qui *non antea in Vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Iure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.*

313 A gradibus his, honoribusque Scholasticis arcenrur omnes infa mes, quibus dignitatum ianuæ patere non debent, & etiam Infideles, hæretici, excõmunicati, (& spurij in aliquibus saltem Academijs) Ita docent Socinus *vbi supra*, & Anchoranus *in proœm. lib. 6.* ac Benius *priuileg.* 64. Præterea qui per saltum, & indecenter promouentur, non gaudent priuile gijs ritè promotorum, vt tuentur Doctores *ad leg. Nemo, Cod. de aduocat. diuers. Iudi.* & Scholiastes Guidonis Papæ *deciss.* 388. *per Glossam.*

Quæst. XII. Quid sint Doctores Bullati, seu ex priuilegio, & quid circa illos statutum?

314 BVLLATI Doctores dicuntur, qui ex Bulla, seu rescripto, aut priuilegio alicuius Pricipis Doctora tus honorem adipiscuntur; quos in primi s longè inferiores esse Doctoribus, qui i n Academijs creantur, affirmant Benius *de priuileg. Iurisperitorum, priuileg.* 10. Ma ndo sius *sup er signatura gratiæ, de licentia Doctorandi*; Zasius *ad leg. 2. ff. de origine iuris*; Paulus Castrensis, & alij apud Mi ddemdorpium *de Academijs, lib.* 1. *pag.* 128. Et meritò quidem, nã in Academijs scientiæ experimentum fit per examen rigorosum, adeòque Doctores esse probantur periti; at Princeps non examinat, sed liberali concessione priuilegium confert Et aptaueris in præsenti cõcinnè id, quod olim aiebat Dionisius de Heliodoro, quẽ eloquentiæ expertem Adrianus Imperator Epistolarum suarum Magistrum instituerat; *Potest Cæsar pecuniam, & honores tribuere, Rethorem facere non potest.* Hinc rectè statutum fuit *in leg. 5. lib. 1. tit. 7. Recopilat.* ne Gradus concederentur, aut acciperentur vtiliter per Bullas, vel per Rescripta. Licere autem Principibus creare solo ver bo, ac priuilegio suo Doctores, censuerunt Iacobinus de S. Georgio, *de feudis, §. quæritur etiam*; & alij apud relatum Middemdorpium. Cæterum quid de his esset tenẽdum, statutum est à Pio V. cuius Bullam, vt extat in Egloge Motupropriorum, apponam hic, vt præ manibus opportuniùs habeatur, & ex ea clarè innotescat propositæ quæstionis resolutio. Sic ergo se habet.

PIVS

PIVS EPISCOPVS SERVVS Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Quamuis à Sede Apostolica, ad quam negotiorum multitudo vndique cõfluit, curis omnino penè innumeris nõnulla interdum ex iustis causis concedantur, quæ successiuis temporibus in publicũ detrimentum, & alieni iuris præiudicium tẽdere noscuntur, non debet reprehensibile videri, si Romanus Pontifex, ad cuius prouidentiam pro debito Pastoralis officij spectat super ijs debitè prouidere, illa, rationabilibus, & iuridicis superuenientibus causis deinde cognitis, quandoque reuocat, & annullat, ac in statum redigit rationis. Sanè cum fide digna plurimorum relatione, non sine animi nostri molestia, intellexerimus, nonnullos Comites Palatinos, & diuersos alios, prætextu facultatum sibi à Romanis Pontificibus, & Sede Apostolica cõcessarum, quam plurimos tam laicos, quã Clericos, tam Iure ciuili, quàm Canonico, & Theologia, nullo, aut non debito examine præuio, indoctos, & inhabiles Doctores, Licenciatos, Magistros creasse, promouisse, vti ad dignitates, cæteraque beneficia Ecclesiastica faciliùs assumerentur, & de eis prouiderentur, in animarum suarum iacturam, & quàm plurimorum scandalum. Nos huiusmodi scãdalis, quantum in nobis est, obuiare, & aliàs, ne de cætero inhabiles ad huiusmodi gradus admittantur, prouidere volentes, Motuproprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & ex certa scientia, nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuò valitura constitutione, omnia, & singula facultates, & indulta eisdem Comitibus, ac etiam quibusvis Officialium Romanæ Curiæ Collegijs, singulisque alijs personis cuiuscumque status, gradus, ordinis, & præeminentiæ existentibus, ad Doctoratus, Licentiaturæ, & Magisterij gradum promouendi per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, & Sedem Apostolicam, ac Nos etiam, Motu, scientia, & potestatis plenitudine, similibus quomodolibet concessa, cõfirmata, & innouata, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, authoritate Apostolica, tenore præsentium, perpetuò reuocamus, cassamus, & annullamus; ac decretis Concilij Tridentini inhærentes decernimus, & declaramus, eos, qui à Comitibus, & alijs præfatis promoti fuerint, quo ad dignitates, cæteraque beneficia Ecclesiastica, nulla gradus prerogatiua frui, & gaudere posse, vel debere. Et sic præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, interpretari, iudicari, & difiniri debere. Necnon irritum, & inane, quidquid secus super ijs à quoquam authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus Apostolicis, ac præfatis, ac quibusvis alijs facultatibus, priuilegijs, indultis, & litteris Apostolicis, eisdem Conuentibus, & Collegijs, necnon quibusvis alijs, ex quauis causa, etiam vrgentissima, aut in vim cõtractus inter eos, & Sedem prædictam initi, vel ex causa onerosa, etiam motu proprio, ac consistorialiter, & aliàs quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis; quibus omnibus, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficiẽter expressis habẽtes, quoad hunc effectum specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Vt autem præsentes litteræ ad omniũ notitiam deducantur, &c. Dat. Romę apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

315 Itaque ex hac Bulla constat, vbi ea in vsu est, abrogata esse omnia priuilegia promouendi ad gradus Licentiatus, Doctoratus, et Magisterij concessa cuilibet personæ, aut Collegio, nisi ea priuilegia fuerint postmodum reualidata, aut concessa; Deinde promotos huiusmodi non posse vti gradu in ordine ad dignitates, ac beneficia Ecclesiastica. Ideoque in Tridentino, locis *quæst. antecedenti* relatis cuius vestigijs Pius V. in Bulla præfata inhæret, exigitur, vt ad obtinendas Dignitates, ac Prelaturas acceperit gradum Licẽtiati, Doctoris, aut Magistri in Theologia, vel Iure Canonico in aliqua Academia, quisquis ad eas fuerit assumendus. At in his consuetudini stãdum est, cum non vbique præfata Bulla sit in vsu; et plura Collegia adhuc concedant Gradus: quorum priuilegia sunt inspicienda. Imò aliquę Religiones gaudẽt priuilegio concedẽdi gradus; Et id nostræ Societati Iesu indu'ferũt Iulius III. et Pius IV. vt constat *ex Bullario Societatis, fol. 69. &* 85.

316 Quin Doctores, aut Magistros Bullatos, qui per Bullam, aut Rescri-

criptum Principis gradum Doctoratus, aut Magisterij adquirunt, absolutè nō gaudere priuilegijs Doctorum, docent Guido *decis.* 38. & 387. & Iacobus Faber §. *Responsa, in ftitut. de Iure natur. gēt. & ciuil.* Middendorpius *de Academijs lib.* 1. *pag.* 127. Quomodo autem possit Princeps, aut Rex eos gradus concedere (esto ad beneficia Ecclesiastica non prosint) tractat latè Escobar *de Pontif. & Reg. iurisdict. cap.* 30. *à numer.* 55. & nos infra libabimus, & aliqua stabiliemus.

Quæst. XIII. Quæ priuilegia, & immunitates concessæ fuerint Magistris, & Doctoribus?

§. I. Aliqua priuilegia recensentur?

317 IN vnaquaque Academia dantur priuilegia, quibus gaudeant Scholastici, Bachalaurei, Licentiati, Doctores, ac Magistri, concessa à Pontificibus, quæ nequeunt in epilogū redigi, nec facile est, omnia habere explorata, cū tot sint Academiæ. In præsenti ergo loquimur de priuilegijs, ac immunitatibus, quę in communi concessa sunt prædictis; esto ob desuetudinem, aut negligentiam, aut similem causam non omnia obseruētur. Quænam autem vigeant, in vnaquaque Academia est introspiciendum, cū in his potiùs, quàm in illis plura, aut pauciora in sua adhuc vi permaneant. De priuilegijs cæterū, quæ ipsis Scholasticis sunt concessa, agemus *lib.* 3. *à quæst.* 1. Licèt plura ita inter se sint connexa, vt ibi dicenda etiam ex parte debeant aptari his, qui Gradu aliquo Academiæ sunt insigniti; & non pauca ex his, quæ in præsenti attingimus, etiam studiosis litterarum congruant; quod discernere quisque facilè valebit. Cæterum non omnia priuilegia recēsebimus, sed clariora; nā innumera sunt: & Doctores Iuris Ciuilis centum & triginta priuilegijs gaudere, docet Cassanæus *in Catalog. gloriæ mundi, parte.* 10 *consider.* 20. Videantur Anton. Gomez, & alij referendi.

318 Doctor, qui publicè alicubi profitetur, eiusdem loci Ciuis esse iudicatur, vt docet Iacobus Bennius *de priuilegijs Iuris Consult. part.* 1. *cap.* 6. atque adeò fruitur cunctis commodis; quibus ex iure Ciuitatis cæteri Ciues gaudēt. Et, quamuis nemo rem suam alteri locare cogatur, iuxta *leg. inuitos, Cod. locati*; tamen Doctor potest alienam domum conducere, etiam inuito domino, si hic illa non vtatur; & domus ei non est assignanda in loco remoto, sed in peruio, ac frequentiori, vt tum ab Scholasticis, tum ab alijs commodè consuli queat; censeri enim debēt quasi quoddam Ciuitatis oraculum, ad quod omnes confugere valeant. Ita Benius *vbi nuper ca.* 9. Bessoldus *in dissertatione de Studiosis. capit.* 9. Hinc vt commodè studijs vacet, potest fabrum obstrepentem è vico expellere, nisi ipse Doctor elegerit domū in vico proprio Fabrorum, vel nisi ipse faber ante conductionem domus illum præuenisset; Sic Menochius *de arbitrar. cent.* 3. *casu* 236 Hering. Comman. Benius apud Bessoldum relatū. Et à fortiori potest fabrū expellere, si is in vicinia domus Doctoris officinā erigere velit; præuētionis enim iure melior est conditio Doctoris, argumēto *legis, qui balneum, ff. qui pot. in pignore.* Ad alia etiam impedimenta studij amouenda extenditur hoc priuilegium, v.g. ad strepitum ex alio quouis officio emergentem, ad tetrum odorem ex vicina domo emergentem, & ad similia. Quæ de Doctore dicimus, etiam de Magistro sunt intelligenda, cum hi Gradus pariter se habeant; dūmodo Magister sit capax priuilegiorū, quæ Doctoribus adscribuntur.

319 Ita tamen Doctores sunt Ciues, vt non sint afficiendi damnis, et incommodis, quæ Ciuitatem subsequi solent; quare, licèt tutela sit munus publicū, quod regulariter omnes subire tenentur, *leg. nullus, Cod. de decurionib. lib.* 10. Doctores tamen, qui docent, ab eo munere sunt immunes, vt tradit Benius *vbi supra num.* 1. *cap.* 12. Hinc etiam ad personalia munera cogi non possunt; vt ad onus custodiendi portas Ciuitatis tempore belli, aut pestis; ad agendum excubias; ad habendum instructa arma, hisque similia. Sic Glossa, et Doctores *in leg. Medicos, Cod. de Professorib. & Medicis lib.* 10. *leg. ne quis, leg. sancimus, Cod. de Aduocatis diuers. iud.* Benius *supra part.* 3. *cap.* 26. Harpprecht *in* §. *vlt. Institut. de Iure personarum, num.* 55. Quod priuilegium, dissentiente Bartolo *in prædicta leg. Medicos*, extendit sententia communis ad Aduocatos causarum, et ad Doctores, qui actu non docent; vt videre est apud Alciatum, Guid. Pap. Moditium, Philippū

Pascha-

Paschalem, Ioannem Petrum Fontalla Cothm. Hunnium, Benium, Halbitter, & alios, quos affert Bessoldus *vbi supra pag.* 103. Apud quem reperies, quæ alia priuilegia Doctorum ad Aduocatos extendantur.

320 Excusantur rursus Doctores à munere, seu onere hospitãdi milites; *leg. Medicos, Cod. de Professoribus, & Medic. lib.* 19. Zasius *in parat. ff. de procuratorib. numer.* 35. Hartm. *practicar. obseruat. lib.* 2. *tit.* 52. *obseruat.* 7. Immunes etiam sunt à solutione collectarum, adhuc tempore belli, nisi publica necessitas adeò vrgeat, vt non aliter Princeps queat ei prouidere, nisi Doctores, & priuilegiati collectas eiusmodi soluant. Vide *leg. Medicos*, iam citatam; & Menochium *de arbitrar. casu* 379. *num.* 3. Rolandum à Valle *volum.* 1. *consil.* 66. *num.* 36. Ioannem Koppen. *lib.* 1. *decis.* 61. *num.* 7. & 17. Nec tenentur ad soluendũ vectigalia, & gabellas, cum libros, aliasq; res transferunt ad suæ habitationis, seu studiorum locum, vt constat ex *Authentica Habita, Cod. Ne filius pro patre*, quam transcribam inferius *lib.* 3. *quæst.* 1. Non tamen immunes sunt Doctores ab ordinarijs tributis, & ab oneribus, quæ fundis inherẽt, vt cum Caman. docet Bessoldus *vbi supra pag.* 104. In nostra Hispania sancitum fuit *in leg.* 21. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* ne vllum tributum soluerent pro libris, vndecumque eos asportarent. Et *in l.* 8. & 9. liberãtur ab onere soluendi tributum, quod vocamus *Pecho*, ij, qui Gradum Doctoris acceperunt in Academia Salmantina, Complutensi, & Vallisoletana, non verò hi, qui alibi.

321 Præterea ob dignitatẽ sciẽtiæ cõcessũ est Doctoribus, vt, si post inchoatas à se lectiones in medio anni moriãtur, totius anni merces, & stipẽdium eis debeatur, & trãsmittatur ad heredes etiam extraneos; Ita Bessoldus *in Thesaur. pract. verbo Germanico Besoldung.* Iasson *in leg. diem functo, num.* 40. *ff. de offic. Assessor.* Idemque est, si Doctores in medio anni cum licentia Superioris, ab Academia recedant, vt testatur Benius *vbi supra, numer.* 3. Quod quidẽ beneficium speciale est eis à lege concessum, cum ex se alijs, nempè artificibus, non nisi pro rata temporis merces debeatur, iuxta *leg. Seio, ff. de annuis legatis.* Idque beneficium Doctores participant, si ante anni finem cogantur exire à loco ratione pestis, aut incursus belli; tunc quippe totius anni stipendium eis debetur, etiam si cõducti sint ad legendum per menses; non tamen debetur eo casu nisi stipendium annuum, quamuis per plures annos essent cõducti. Legantur Iasson *supra num.* 40. Decius *consil.* 70. Benius *vbi supra à numer.* 4. Imò si Doctor, cui propter doctrinæ traditionem soluebatur stipendium, senectute superueniente, nequeat eam prosequi, non est ipsi stipendium denegandum; spectat quippe ad Principem, ne indigeat in senectute is, qui in officio præclaro gerẽdo cõsenuerit, argumento *leg. Lucius, ff. de euictionib.* ibi, *veteranis in præmium assignatis*; Tractat id Speckam *cent.* 2. *class.* 1. *quæst.* 10.

§ 2. *Alia priuilegia Doctoribus concessa circa dignitatem, & nobilitatem examinantur.*

322 DOCTORES in dignitate dicuntur constituti; *cap. quanto, de Magistris*; ibi, *dignitatem assumunt.* Assentiuntq; communiter Doctores. Quare, qui nequeunt in dignitate cõstitui, quales sunt serui, nec possunt Doctorum Gradibus insigniri, vt notat Bessoldus *dissertatione de Studiosis cap.* 9. *pag.* 107. & Alexand. *consil.* 15. *in fin. lib.* 1. Vnde, nisi dispẽsetur, nequit non legitimè natus Doctoris Gradum obtinere, vt docet Cassanæus *in Catalog. gloriæ mundi part.* 11. *consid.* 15. Moditius *ad §. Prudentum responsa, dubit.* 1. *num.* 4. Et infert inde, *num.* 8. non posse Doctorem exercere officium Tabellionis, quia est quasi seruile, cum omnibus requirentibus operam suam præstare teneatur. Et quidem etiam Artium, & Medicinæ Doctores dignitatem habere dicũtur; & id circo, sicut Doctores in Iure, & Aduocati, honorariam operam præstare censentur, quare contra eos non datur actio locati, sed actio in factum. Vide Zasium *in parat. ff. si mensor falsum mod. n.* 5. Alexand. *lib.* 1. *consil.* 94. *n.* 2.

323 Priuilegijs autem Nobilium gaudere Doctores in iure, eo quòd scientia nobiliorem faciat, quàm sanguis, docent Guido Pap. Bennius, Halbritter, Cassan. Alexand. Camman. & alij relati à Bessoldo *vbi supra pag.* 108. Eaque nobilitas infertur *ex cap. numquam, dist.* 56. & *ex leg. diximus, in fin. ff. de excusat. tutorum.* Vbi Vlpianus Iureconsultus nobilissimus ra-

ratione scientiæ nuncupatur. Hinc iuxta Salicetum *in leg. prouidendum, Cod. de postul.* Philippum Paschalem *in tractatu de patr. potest. part. 2. cap. 5. à num. 67.* Fontanella *clausf. 7. gloss. 3. part. 15. num. 62.* si fæmina nobilissima, adhuc ex Magnatibus, nubat Doctori, non dicetur indigno nupsisse. Et, si maritus sub certa poena caueat in testamento, ne cõiux nubat alicui indigno sua familia nobili, non est rea poenæ, si Doctori nubat, quia hic est sufficiens, vt retineatur dignitas, quam fæmina ex primo marito adquisiuerat. Quod limitandum est, nisi maritus, vt ex eius voluntate constare debet, respexerit ad nobilitatem etiam ad filios ex secundo marito vxoris transferẽdam; nam Doctoris nobilitas ratione Gradus est temporanea, & ad filios non transfertur.

324 Ea tamen in præsenti est quæstio præcipua, an Doctores, qui à sanguine Nobiles non sunt, admitti debeant ad officia requirentia Nobilitatem? Admittendos fore tradunt Iulius Magehorst *in Commentar. cap. 1. part. 1.* Ioannes Lauterb. *tractatu de armis, & litteris, num. 343.* Benius *supra part. 2. cap. 30.* Noldensis *in discursu de Nobilibus ca. 5. num. 38.* Chasan. *in Catalogo gloriæ mundi 10. part. consider. 26.* Halbritter *de orat. fol. 33. §. verum;* Cãman. & alij apud Bessoldum *vbi sup. à pag. 110.* qui diuisim affirmant, in suis Nationibus, vbi dimidia pars in Camera ex Assessoribus equestris esse debet, Doctorem, ac Licentiatum ad eam partem admitti; & in Capitula Cathedralium Ecclesiarum, vbi Nobiles ex singulari statuto requiruntur, etiam coaptari; imò Coloniæ, vbi nec Nobiles recipiuntur, sed soli Principes, ac Barones, nihilominus recipi octo Doctores in Iure, aut in Theologia; rursusque in constitutione Politica promulgata in Comitijs habitis Francofurti anno 1577. concessum esse Doctoribus priuilegium gestandi ornamenta, aureas torques, et annulos, quorum gestatio solis Nobilibus licet, imò nec torques afferre his conceditur, nisi aliquæ cõditiones concurrant; & adhuc aiunt, posse Doctores insignia propria Nobilium gestare sine speciali Imperatoris permissu in Germania, dum non afferant Insignia propria alicuius Familiæ determinaræ.

325 Quin Doctores in sediũ ordine debere precedere Nobiles, docet Bologninus *in Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, num. 63.* Et eos, cum ad Tribunalia Magistratuum, ac Iudicum accedunt, apud hos sedem habituros fore, statuitur *in leg. fin. C. de Aduocat. diuersor. iud.* In ipsa etiam nuncupatione, affirmant Authores relati, specialem honorem deferri Doctoribus in Imperio Germanico, cum in litteris compellentur in numero plurali lingua vernacula, & is honor Nobilibus non tribuatur *ex leg. 2. Cod. de offic. diuers. iudic.* et ibi Glossa, et Alexand. *in addit. ad Bartol.* ait, Doctorem, cum ei scribitur, non fratrem, sed patrem appellandum. At tamen limitant doctrinam libatam de precedentia sedium, nempè vim habere respectu Nobilium, qui præter sanguinis nobilitatẽ nulla alia muneris functione gaudent; nam, si munus gerant, cui præcedentia debetur, præire debent Doctoribus, secus aliter; et quod de sedium antelatione docent, pariter extendunt ad incessum in honoratiori loco. Videatur Mathæus Stephan. *de nobilitat. lib. 2. à n. 27.*

326 Don Alfonsus de Escobar *in tract. de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap. 30. à num. 47.* docet, Doctorem, et Licentiatum, adhuc in nostra Hispania, admitti posse ad officia Nobilium, dum actu doceant, aut exerceant aliquod munus Regium viris litteratis concedi solitum, vel sint in munere docendi emeriti, vulgò *jubilados.* Et probat, quia nulla immunitas prædictis cõceditur, nisi actu prædicta exequantur. Sed iam *quæst. præsenti. §. 1.* adduximus plures Authores, qui censent, Doctores ijs, & alijs immunitatibus gaudere, quamuis actu non doceant; et idem tradunt Azeuedo *leg. 8. tit. 7. lib. 1. Recopilat. & leg. 2. tit. 10. lib. 8. num. 111.* Garcia *de nobilitate, gloss. 35. à numer. 4. & gloss. 48. §. 1. à num. 73.* alijque ab ipsis relati; esto Licentiatis, dicant, opus esse actuali traditione doctrinæ, vt immunitatibus præfatis fruantur.

327 Et sanè fauores, qualia sunt huiusmodi priuilegia, ampliandi sunt, & non restringendi ad eos Doctores, qui actu docent; maximè cum concessa fuerint non solùm ob vtilitatem docendi, sed ob dignitatem Gradus, et excellentiam sciẽtiæ; et præterea aliquæ leges nostri Regni, vt sunt *lex 8. & 9. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* quæ de Doctoribus actu docentibus loquũtur, solùm agunt de immunitate à tributis, nõ verò de alijs immunitatibus, atque adeò extendi ad eas non debent. Et inde ruit fundamentum prædicti Authoris his legibus innitentis; et saltem extra nostrã Hispaniam nihil conuincit.

Sed

328 Sed inquit Escobar, Doctorem, qui non profitetur scientiam, legendo, seu docendo, indignum esse Gradus dignitate, & priuilegijs, atque hæc omnia amittere, quod probat *ex leg. si duas* 6. §. *vtique* 4. *ff. de excusat.* & ex Cuiacio *in Recitat. ad eumdem textum*, in qua vocat Doctores non profitentes *sedentarios, & in vmbra educantes studia.* Addit autem, nomine horum etiam intelligendos esse eos Doctores, qui in oppido non insigni sunt aduocati causarum, quin aliud peragant, nec librorum scriptioni vacent; non autẽ illos, qui ad docendum parati per aliquod tempus ex causa cessant.

329 Fateor, Doctoribus, qui nulla ratione excusati non edocent, cum possint, ea conuenire, quæ Cuiacius annotat, sed nõ proterea hi, qui Gradu insigniuntur, priuari debent priuilegio, de quo in præsenti loquimur. Et miror, doctissimum Escobar præfatam legem in probationem suæ opinionis attulisse, nam ei nullo modo fauet. Ac in primis in ea lege non priuantur hi, qui non docent, priuilegio Nobilitatis, sed immunitate à gerenda tutela, ab alijsque muneribus, seu oneribus personalibus; Diximus autem, odia non esse extendenda, atque adeò eam legem non fore ampliandam ad priuationem priuilegij Nobilitatis; maximè cum nec à simili possit consequentia deduci, cum valdè inter se distent ea priuilegia; & ratio priuandi immunitate à tutela gerenda, non militet respectu priuilegij Nobilitatis, vt ex ratione illa priuationis, quam mox afferam, constabit. Deinde sciendum est, iussu Senatus in Ciuitatibus solitum fuisse designari Magistros, qui Medicinam, Rethoricam, & Grammaticam docerent; atque, vt expeditè possent muneri docendi incumbere, indulgebatur eis, ne valerent cogi ad onus tutelæ gerendæ, nec ad alia onera personalia; nam, si hisce occuparentur, non possent explere suum munus docendi, propter quod illis stipendium soluendum destinabatur; Decernit ergo in præfata *leg. si duas*, Modestinus, eas immunitates non esse eis concedendas, nisi duæ adessent conditiones; altera, quòd ex præscripto Senatus ei muneri docendi adscriberentur; alia, quòd non negligenter illud obirent. Quo cautum est, ne plures ei muneri inepti ingererentur, & absque Senatus approbatione, & quòd stipendia non persoluerentur nisi his, quibus designata erant ob munus rectè peragendum; ne occasione Magisterij traditi, quod non sollicitè gerebant, excusarentur ab onere tutelæ; siquidem ratio excusationis cessabat.

330 Ecce Legislatoris animum, & verba: Nunc ad casum nostrum quæ inde similitudo? Etenim illi absque Gradu designabantur in Magistros propter stipendium edocturos; quid mirum ergo, si magisterij munus non obirent, priuari his commodis, quæ propter laborem sustinendum concedebantur? Hoc modo fateor, si Rex, Senatus, aut Respublica designaret absque concessione Gradus Magistros, (vt solet fieri) qui docerent Grammaticam, Rethoricam, Philosophiam, aut quamlibet aliam scientiam, stipendia eis designans, & immunes faciens ab aliquibus oneribus, eos priuandos fore stipendijs, et immunitate, si non docerent, aut si negligenter, et absque vtilitate id præstarent, quia non facerent satis fini, propter quem designata fuerant ipsis stipendia, et immunitas. Et hoc solũ (quod cõcedo) probat ea lex, nec ab ea per paritatem deducitur argumentum ad nostrum casum, in quo non est sermo de Magistris conductis, seu designatis ad docendum, et de stipendijs, ac immunitatibus præstitis propter actualem docendi laborem; Sed est sermo de Doctoribus, qui propter suam scientiam examine probatam ad dignitatem Gradus peruenerunt, et intuitu eiusmodi dignitatis, et scientiæ priuilegium Nobilitatis eis est concessum; nec ius, aut lex vlla probat, hanc concessionem fuisse factam propter actualem scientię traditionem; si enim hæc traditio, ac Professio fuisset ratio motiua eius priuilegij, fanè hoc extenderetur ad eos, qui publicè scientias profitentur in Academijs iussu Senatus Regij, et concessis ab illo Cathedris, quas moderantur, quin Gradum Doctoratus habeant; quòd non fatebitur Escobar; et tamen id ex eius doctrina, si sit vera, conuincitur.

331 In praxi autem, aut sæculi nostri vitio, vt Escobar conqueritur, aut desuetudine, non admittuntur in nostro Regno communiter Doctores, qui à sangune non sunt nobiles, ad officia Nobilium, quæ in quouisferè oppido sunt diuisa, et separata. Imò nescio quo suasu Aduocati, et Litterati Viri, si nõ assumãtur ad Regiũ aliquod munus, etiam si aliunde Nobiles sint, vidẽtur in plurimorũ æstimatione decrescere;

nec plures Nobiles, seu Equites ambiunt illos suæ familiæ per mutua matrimonia copulari; quasi desierit esse ordinis, seu numeri equestris, qui litteraria munera exercet, nisi ad Senatoriam accedat dignitatem. In præsenti cæterùm aduertunt Otalora *de Nobilitate 3. part. cap. 4. column. 1. &* 2. Garcia *de Nobilitate Gloss. 4. numer. 1.* Doctores, qui admittuntur ad officia Nobilium, præcisè ratione Gradus, debere in Memoriali electionum oppidi designari, addita nota priuilegij; nec eorum filij, ac nepotes nobilitatem sanguinis sibi præscribant. Filios autem Doctorum, dum patres viuunt, ac priuilegio Nobilitatis gaudent, etiam eo gaudere, & non aliter, probant Accursius, & Platea *ex leg. Medicos, Cod. de Professor. & Medicis lib.* 10. Docentque Antonius Gomez *in leg. fin. Tauri, numer.* 17. Auiles *in proæm. num.* 21. *&* 24. Azeuedo *leg.* 2. *titul.* 10 *libr.* 8. *numer.* 114. *& leg.* 8. *titul.* 7. *lib.* 2. *Recopilat. in fin.* Petrus Lenauder. *de priuilegijs Doctorum* 2. *part.* §. 11. *&* 12. vbi tradit, viduas Doctorum, donec secundò nubant, gaudere eo priuilegio Nobilitatis, quo mariti fruebantur, & rationem deducit à *leg. fin. Cod. de incol. libr.* 10.

332 Ad calcem obserua, hæc priuilegia Nobilitatis, & similia concessa fuisse Doctoribus Gradu insignitis in Academijs approbatis. Aliqui enim Doctores nuncupantur à Gradibus nescio vbi acceptis, nullo præcedente examine, nec solemnitate publica; &, sicut huiusmodi Graduum testimonium non admittitur in Academijs, ita nec sufficiens est, vt admittatur ad priuilegia illa liberè vtenda, cũ concessa fuerint intuitu dignitatis Graduum, & excellentiæ in scientia; & nihil horum ex testimonio prædictorum Graduum sufficienter suadeatur.

§. 3. *Alia priuilegia concessa Doctoribus, & Magistris, exponuntur. Vbi de Insignibus, & toga Doctorum.*

333 CVM certum sit, plus fidei in testificationibus tribuẽdum esse eis, qui in dignitate sunt constituti, quàm alijs è plebe, iuxta *leg.* 3. *in princip. ff. de testib. Nouella* 90. *capit.* 1. eo quòd dignitas maiorem fidei præsumptionem habere censeatur, fit, Doctorem, si sit testis, præualere alteri testi nõ habenti dignitatem; imò duos Doctores, ex vna parte testes, præualere tribus ex altera parte contrarium deponentibus. Ita Alexander *consil.* 18. *Viso processu causæ, libr.* 1. *in fin.* Farinac. *quæst.* 65. *numer.* 114. Menochius *libr.* 2. *de arbitrar. cas.* 96. *numer.* 9. Benius *part.* 2. *capit.* 53. Bessoldus *dissertat. de studiosis &c. pagin.* 128. & fauet *textus, ac Glossa in capit. vestra præsentia, extra de testib.* Addit Benius *cap.* 83. si instrumentum à Tabellione confectum amittatur, & de eius veritate Doctores deponant, veritatem, ac tenorem eius censeri probatum. Idem *cap.* 79. tradit, interpretationem legis dubię à Doctoribus traditam, donec error inueniatur, fore obseruandam, *& capit.* 80. addit, Doctorum sententiam pro lege seruari, vbi lex non reperitur. Insuper asserit, Doctori in praxi rectè versato, ac seni, qui atteste tur de consuetudine loci, aut Curię, in qua existit, seu de stylo, vel de cõmuni opinione, aut de vsu loquendi, fidẽ fore præstandam, donec oppositum probetur. Et alia huiusmodi docet, quę ibi videri possunt.

334 Et quia Reipublicæ interest, dignitatem Doctorum incolumem retinere, ideò, si inferatur aliqua iniuria Doctori, reputatur pro atroci, & maior sanè, quàm si plebeio irrogaretur; imò dicitur committere sacrilegium, (quòd latè est accipiendum) qui offendit Iureconsultum, &, si Doctorem actu profitentem percutiat, lege Iulia de vi publica teneri. Videantur Moditius §. *prudentum responsa, dubitatio.* 16. Menochius *libr.* 2. *de arbitrar. cas.* 263. *numer.* 17. Ipsos vero Doctores non posse in carcerem mitti propter æs alienum, docent Fontanella, Albertus Brunus, Philippus Paschalis, Tuschus, Halbriter, & alij apud Bessoldum *vbi supra, pagin.* 131. Hoc tamen priuilegium adeò à nonnullis extenditur, vt velint, Doctorum facultates non posse inter creditores à Iudice distribui, nisi illi eis non indigeant; Sed non assentit Zasius *ad leg. Miles, num.* 8. *ff. de re iudicata*; & praxim cõtrarium ostendit.

335 Rursus Doctor criminis suspectus, si fideiussores pręstet, quòd iudicio se sistet, è carcere est dimittendus, vt probant Interpretes *in leg. Interpretes, C. de dignitatibus libr.* 12. *& ex leg.* 1. *de custodia reorum.* Quin non posse in carcerem publicum detrudi Doctores, sed in domo, aut

aut loco priuato, custodibus adhibitis, tradunt Farinacius *in practic. crimin. titul.* 4. *quæst.* 33. *à num.* 60. Pruckman *consil.* 2. *n.* 331. Imò non posse torqueri Doctores, adhuc de crimine suspectos, & legitimis indicijs grauatos, eoquòd fruantur priuilegijs Militum, & eorum, qui in dignitate egregia sunt constituti, qui torqueri nequeunt, tuentur Farinacius *lib.* 1. *de tortura, titul.* 5. *quæstion.* 39. *numer.* 38. Arnoldus à Reyger. *in Thesaur. tit. Doctor, numer.* 247. Menochius *cas.* 236. *numer.* 22. Ludouic. Roman. *consil.* 33 *l. numer.* 7. Benius *part.* 3. *capit.* 39. *numer.* 5. Camman. *in Thesaur. disputation.* 3. Halbriter *vbi supra fol.* 15. Hoc attamen priuilegium saltem in pluribus Hispaniarum Regnis non tenet, & praxis oppositum demonstrat. In alijs autem Regnis ipsius nostræ Hispaniæ speciales sunt leges circa torturam, vt in Regnis Aragoniæ, ac Valentiæ, & similibus, in quibus leges municipales sunt obseruandæ. Quare præfatum priuilegium in eis locis, vbi receptum est, solummodo vim habet. Videatur Christophorus Bessoldus *vbi supra capit.* 9. *à pagin.* 135. Vbi de his latè agit, & docet, in causis criminalibus, quando de poena corporis agitur, mitiùs puniendos esse Doctores, quàm plebeios; & designat aliquas poenas, quæ infligi nequeunt Doctoribus. In quibus omnibus standum est legibus cujusque Regni, aut Prouinciæ.

336 Omnia priuilegia Studiosis concessa competunt maximè Doctoribus, cum munus docendi præstantius sit, quàm exercitium discendi. Ita Diaz *regul. iur.* 213. Felinus *in proæm. Decretalium,* Mar. Socinus *in capite super specula, de Magistr.* Cęterùm in fauorabilibus, non autem in odiosis Doctores comprehendi nomine Scholarium, & Studiosorum, tradit Anchoranus *proæmio libr.* 6. Quænam autem priuilegia concessa fuerint Doctoribus in Gallia, refert Middemdorpius *de Academijs Orbis, libr.* 1. *capit.* 23. & inibi, *& tom.* 2. priuilegia concessa in vnaquaque Academia ex his omnibus, quas recenset. Et in nostra Hispania plurima esse concessa, constat ex constitutionibus, & priuilegijs ipsarum Vniuersitatum; nosque aliqua superiùs libauimus, maximè de Academia Salmanticensi tractantes.

347 Quantis verò priuilegijs fuerint potiti Scientiarum Professores Romę etiam à vetustissimis temporibus, tradit Middemdorpius *vbi supra lib.* 3. *à pagin.* 597. & constat ex Suetonio *in vita Iulij Cæsaris;* ex Iulio Solino *in Hist. cap.* 2. ex Blondo *lib.* 1. *Rom. triumph.* Plura etiã priuilegia tum Doctoribus, seu Professoribus, tum Studiosis concessa referuntur in varijs vtriusq; Iuris Textibus; *in leg. cum filius familias, ff de rebus creditis; in leg. sed & reprobari, §. fin. ff. de excusat. tutor. in §. Item maior, Institut. eodem. In toto titulo, Cod. de Studijs vrbis Romæ, & Constantinopolit. lib.* 11. *in leg.* 1. *Cod. Theodos. de studijs. In capit.* 2. *de priuileg. in* 6. *in Clementin. de Magistr. In Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre;* & sæpè alibi. Rursus omnibus Doctoribus, qui Cathedram perpetuam, seu proprietatis per viginti annos continuos moderati sunt, concessum est, vt polleant dignitate Comitum, seu Procerum. Ita docent Cassanæus *in Catalogo gloriæ mundi, part* 10. *considerat.* 16. Antonius Gomez *in leg. vltim. Tauri, numer.* 16. & id colligunt *ex leg. vnica, Cod. de Professorib. qui in vrbe Constantinopolitana, lib.* 12. *& ibi Glossa.* Nec non Bartolus, & Platea *in leg. vnica, Cod. de Comitibus, & Archiatris sacri Palatij, lib.* 12. Non absimile priuilegium concessum fuisse Salmanticensibus Doctoribus, asseruimus *supra num.* 142.

Id etiam est proprium Doctorum, ac Magistrorum, vt Insignibus decorentur, quibus dignitas Gradus propalatur. Et quidē in collatione Gradus eis ornantur; Nempe conceditur ipsis liber: pileus, supra quem fila serica pendent, & annulus: deinde in Cathedram, aut suggestum ascenditur; osculum pacis, seu amplexus impertitur; & in aliquibus Academijs, maximè extra Hispaniam, zona suppeditatur. Quæ Insignia recensent, & eorum significationē tradunt Signorus de Homodeis *consil.* 23. *&* 129. Casanæus *part.* 10. *considerat.* 36. Antonius Gomez *vbi supra.* Cęterùm, cum Doctores, & Magistri in Hispaniæ Academijs Actibus solemnibus Academicis assistunt, solū superhumerali varij coloris iuxta qualitatem Gradus, & Academiæ cuiusque cōsuetudinem, & item pileo, seu galero filis fericis ornato vtuntur.

Insuper Salmātini Doctores toga quadam superinduuntur, quę vestis eos maximè decet, nam. vt asserit Glossa *in cap. vt Apostolicæ* 6. *de priuilegijs in* 6. *Non est pompositate respuendum, imò ratione defendendum, quòd Doctores, togati, variati, & ornati*

incedant, vt per illa dignitas Doctoratus appareat. Qua toga vti possunt extra Salmanticam, & in Curia, ac in Regis conspectu; cum generaliter concessum sit Doctoribus vti suis Insignibus vbique, & in Principis conspectu. Videantur Gregorius Lopez *in leg.* 8. *titul.* 7. *partita* 2. *Gloss.* 3. Cassanæus *in Catalog. gloriæ mundi part.* 10. *consider at.* 36. & apud ipsos Corsetus, & Zabarella. Delinquunt autem, & puniri possunt, qui cum non sint Doctores, insignia eorum sibi aptant. De quo videdus est Menochius *de arbitrarijs casu* 206. In alijs Academijs, maximè extra Hispaniā, specialibus Insignibus ornati Doctores incedūt.

§. 4. *An, & quibus competant priuilegia concessa Doctoribus, ac Magistris, & Studiosis?*

338 GAVDERE priuilegijs Studiosorum Typographos, Bibliopolas, Pharmacopolas, Pictores, Illuminatores, Officiales omnes Academiæ, cuiusmodi sunt Notarius, Bidellus, Cursor, & similes, eo quòd aliquam cognationem cum litteris habeant, aut hæ illis carere nequeant, docent Mathæus Stephan, *de Academ. capit.* 7. Bartol. *in tractat. de repressal. quæstion.* 6. Lymnus, Hunnus, & alij apud Besoldum *in dissertation. de Studiosis, capit.* 2. *pagin.* 22. Additque Gumpelsheimerus *de exercitation. Academ. part.* 1 *sec.* 4. *numer.* 10. eiusmodi etiam priuilegijs gaudere Pugiles, & alios, qui liberalibus exercitijs instruunt Studiosos. Præterea famulos, ac nuntios Studiosorum potiri priuilegijs eorumdem, tradunt Sousa *ad titul. ff. de pact. articul.* 9. *numer.* 15. Rebuffus *tractat. de priuileg. Studiosor. numer.* 166. idque ex argumento *legis cum precario*, 22. *ff. de precario.* colligunt Doctores, vt testatur ibidem Gotofredus; Sic enim in ea lege decernitur; *Cum precario quis rogat, vt ipsi in eo fundo morari liceat, superuacuum est, adijci*, ipsi, suisque, *nam per ipsum, suis quoque permissum vti videtur.* Cæterum de priuilegio fori Studiosorum agemus *libr.* 3. *à quæstion.* 4. vbi ostendemus, quinam illo gaudeant, & an famuli? Huic doctrinæ superiori opponitur Escobar, cum pluribus, *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit.* 37. *numer.* 37. asserens, Typographos, Pharmacopolas, & librorum Mercatores non gaudere Academiæ priuilegijs. Et nos de his agemus, *lib.* 3. *quæst.* 5.

339 Rursus vxores Doctorum viduas, dum in viduitate permanent, honestèque viuunt, & filios Doctorum, quandiù cum matre vidua degunt, vel saltem sunt sub tutela, aut cura ab Academico Magistratu constituta, potiri priuilegijs Doctorum, quorum sunt capaces, qualia sunt exemptiones à solutione aliqua, ab onere, aut officio, & similia, plures docent apud Bessoldum *vbi supra à pagin.* 28. eo quòd vel ipsa priuilegia in sui concessione id contineant, vel radicata sint in huiusmodi personis ex eo tempore, quo Doctores superstites simul cum sua familia eis gaudebant. Videantur Asinius *tractat. de execution.* §. 1. *capit.* 52. *numer. penultim.* Baldus *in leg. voluntas, Cod. de fideicommiss.* Tiraquellus *in tractat. de legibus connub. leg.* 15. *& in tractat. cessante causa, part.* 1. *numer.* 107. Cokier *in tractat. de iurisdictione in exempt. quæstion.* 29. Philippus Paschal. *de patria potestate, part.* 4. *capit.* 2. Enenckel *de priuilegijs parent. priuileg.* 3. *capit.* 1. *numer.* 17 Franciscus à Sousa *ad titul. ff. de pact. articul.* 9. *à numer.* 15. & alij plures allati à Don Alphonso de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit.* 30. *numer.* 61. & nos *sequenti* §. latiùs de hoc agemus.

340 Priuilegia nobilitatis cōcessa Doctoribus an competant Medicis, disceptant Authores? Non competere, docent Iosias Nolden *in tractat. de nobilitat.* Tiraquellus *eodem tractat. capit.* 31. Additionator Vranij *ad capit. Iudæi, de testib. fol.* 144. Cæterum Antonius Faber *in Cod. lib.* 9. *titul.* 29. *definit.* 9. *&* 10. docet Medicos nobilitatem non nancisci, sed habere immunitatem ex priuilegio; & si ipsi aliunde sint nobiles, minimè amittere nobilitatē ratione scientiæ Medicinæ, cum hæc sit honesta, & pernobilis: additque, Principis Medicos esse excipiendos, qui in dignitate constituti censentur.

341 Maius dissidium est, an priuilegia indulta Doctoribus competant Licentiatis? Et in primis Licentiatum non haberi pro Doctore in his, in quibus Doctoratus requiritur pro forma, certum est apud omnes, vt tradit Bessoldus

vbi

ubi supra, cap. 3. pag. 89. Vnde, si ad Præbendam, aut munus aliquod exigitur, esse Doctorem, qui illud obtineat, non poterit obtinere Licentiatus. Deinde Doctores censentur habere dignitatem, ob quam, si delinquant, non puniantur more ignobilium, sed alijs pœnis diuersis; Licentiatum verò non habere dignitatem, atque adeò propter delictum fore plectendum more ignobilium, tenent Vincentius de Franch. *decis.* 111. Marcus Antonius Genuens. *in practic. Ecclesiast. quæstion.* 604. Decius *in capit. Clerici, de iudicijs.* Contrarium defendit Bartolus communiter receptus *in leg. capitalium, §. serui cæsi, ff. de pœnis;* vbi ostendit, Licentiatum, etsi strictè non dicatur habere dignitatem, tamen connumerandum esse inter honestiores populi personas, & ob delictum non posse puniri pœnis plebeiorum. Quod firmatur ex sententia Chasanæi *part.* 10. *Catalogi gloriæ mundi, consideration.* 34. tuentis, Licentiatum habere dignitatem, sed absque administratione, quæ per Doctoratum adquiritur. Et quidem, licèt in actibus viuentium sola destinatio non faciat implementum, communiter tamen destinatus eiusdem iuris habetur cum eo, ad quod est destinatus; &, cum Licentiatus sit ad Doctoris gradum destinatus, idcirco plura priuilegia, & honores cum Doctoribus communicat; maximè si proximus sit acceptioni Gradus Doctoratus, nam potentia actui propinqua pro ipso actu solet reputari, iuxta doctrinam Iasonis *ad legem quamuis, numer. 6. Cod. de inofficioso testament.* Et absolutè quanto in honore Licentiatus sit habendus, notat Iacobus Faber *tractat. de aliment. folio* 75.

342 Licentiatis competere priuilegium excusationis ab onere custodiendi Ciuitatem, seu eius portas, adhuc tempore pestis, docet Ripa *de peste, capit. de remedijs ad conseruandam sanitatem, numer.* 219. Præterea Licentiati possunt esse Cameræ Cæsareę Assessores, Aduocati, ac Procuratores, non secus ac Doctores, quia in causis fauorabilibus pro Doctoribus reputari, indulget consuetudo. Ita Ritter. *de homag. cap. 5. numer.* 96. Ruland. *de commiss. capit.* 14. *numer. vltim.* Vbi addunt, non ita contigere in odiosis, quare, si statuto caueretur, ne Doctores inter Senatores referantur, Licentiati possent admitti. Deinde Concilium Tridentinum, vt *superius* iam notaui, Licentiatos æquiparat Doctoribus, dum *sess.* 24. *capit.* 12. *de reformatione*, præcipit dignitatem Archidiaconatus conferri Doctori, vel Licentiato; & hortatur, vt, vbi id fieri commodè possit, Dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, conferantur Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico. Et *sess.* 22. *capit.* 2. *de reformation.* statuit, Prælatos Ecclesiarum Cathedralium debere esse Magistros, siue Doctores, aut Licentiatos in aliqua ex prædictis scientijs, vel saltem habituros publicum alicuius Academiæ testimonium suę doctrinæ. Rursus *sess.* 24. *capit* 18. *de reformation.* decernit, Examinatores Synodales ad beneficia conferenda (nisi Regulares docti designentur) fore designandos Magistros, vel Doctores, seu Licentiatos in prædictis scientijs.

343 Adhuc ipsum Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 18. *de reformation.* iniungit, Dignitates, quæ vocantur Scholastriæ, conferendas esse Doctoribus, seu Magistris, vel Licentiatis in Sacra pagina, aut in Iure Canonico, siue viris ad docendum idoneis. Et *sess.* 24. *capit.* 8. sancit, Præbendam Pœnitentiariæ conferri debere Doctori, aut Magistro, seu Licentiato. Item *sess.* 24. *capit.* 16. *de reformation.* statuit, Sede vacante, constituendum fore à Capitulo Officialem, seu Vicarium diœcesis, qui sit Doctor, aut Licentiatus in Iure Canonico, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus. Quę omnia loca Tridentini attuli, vt constet, quomodo Licentiati Doctoribus, seu Magistris æquiparentur.

§. 5. An ad vxores, filios, ac nepotes extendantur priuilegia indulta Doctoribus, ac Studiosis?

344 Libaui superiùs hoc dubiũ, & affirmatiuam sententiam à plurimis Authoribus defendi, iam asserui; Nũc specialiùs erit discutiẽdũ; nec loquor de priuilegio fori, de quo *lib.* 1. agam; sed de cæteris immunitatibus. Et in primis generaliter loquendo, gaudere vxores viduas priuilegijs Doctorũ coniugũ, præter Authores *vbi supra* allatos, tuetur Escobar

bar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap.* 36 *à num.* 1. & de communicatione nobilitatis inter virum, & vxorem probat *ibidem à num.* 14.

345 Cæterùm, vt clarior sit decisio, supponendum est, priuilegia concessa Doctoribus in triplici esse differentia; nam alia eis conceduntur ratione dignitatis, veluti ne torqueantur ob indicia patrati delicti; ne in carcerem ratione æris alieni detrudantur, & similia. Alia, quæ conceduntur ratione officij, & ministerij docendi; veluti ne hospites recipere cogātur, ne munera publica subeant; & huiusmodi plura, inter quæ annumeratur priuilegium fori, quod Escobar *supra num.* 17. à nobis reiectus, cum Alciato, & Barbosa, tenet non competere, nisi Doctoribus publicè docentibus, aut iam ob diuturnitatem docendi emeritis. Alia demum priuilegia sunt personalissima, vt ita loquar; qualia sunt, vt vtantur insignibus Doctoralibus, & similia, quæ personæ ipsi adhærent.

346 Igitur planum est, hæc vltima priuilegia nō competere vxoribus viduis Doctorum; Etenim nec ipsis viuentibus maritis ea competebant vxoribus: multò ergo minus, eisdem mortuis, competent, cum non fuerint radicata in personis vxorum, nec vlla noua detur ratio, ob quam eis conueniant; maximè cum hæc priuilegia in fœminas vt plurimùm nō cadant.

347 Primi, & secundi generis priuilegia competere vxoribus viduis, tradunt Escobar *vbi nuper à numer.* 25. Alciatus *in leg.* 1. *à numer.* 16. *Cod. de in ius vocando.* Horatius Lucius *de priuileg. Scholast. cap. fin.* Tiraquellus *de nobilit. cap.* 18. Menochius *cas.* 379. Lesnaud. *de priuileg. Doctor. part.* 2. §. 13. Roland. *consil.* 86. *numer.* 8. *lib.* 2. Rebuff. *de priuileg. Scholast. priuil.* 78. & communiter Expositores *ad Authentic. Habita, Cod. ne filius prò patre.*

348 Probatur hæc sententia, quia, viuente marito, eius priuilegia vxori cōmunicantur, &, cum semel in ea fuerint radicata, non debet eis priuari, siquidem, donec secundò nubat, dum honestè viuit, semper reputatur persona coniuncta cum marito; indeque vidua nomen vxorium, & dignitatem retinet præmortui viri, *leg. fœminæ, ff. de Senator. leg. mulier, Cod. de dignitat. lib.* 12. adeò vt ex stupro in personam eius commisso, iniuria fieri etiam mortuo viro intelligatur, Glossa *in leg. fideicommissum, Cod. de fideicommiss.* & Bartol. *ibi.* Et huc facit argumentum, quo vtuntur Petrus de Rauenn. *in titul.* 5. *quibus modis feudum amittatur*, §. 1. & Osasc. Cacheran. *decis. Pedemontan.* 77. Nempè viduam stuprum committentem amittere dotem, non secùs ac si adulterium patraret, marito superstite, Imò viduam impudicam pœnam incurrere adulterij, docet, aliquibus dissentientibus, Antonius Borninij *in tractat. de vasallorum seruitijs, cap.* 5. §. 1.

349 Confirmatur. Nam aliæ viduæ gaudent priuilegijs suorum coniugum, ergo & viduæ Doctorum, cum nō sit dispar ratio. Assumptum suadetur ex Ioanne Baptista Asinio *tractat. de execut.* §. 1. *capit.* 52. *à numer. penultim.* vbi docet, vxores viduas Consiliariorum Parlamenti Galliæ, & Aduocatorum Cameræ Delphinatus, & aliorum Nobilium, non teneri contribuere subsidia Delphinatus, quia earum maritis hæc immunitas competebat. Præterea Rolandus à Valle *consil.* 86. *numer.* 8. *volum.* 2. & *consil.* 15. *numer.* 15. *volum.* 3. docet, Reginam Galliæ, dum est in viduitate, vti, ac frui omnibus priuilegijs, quibus Rex ipse, dum viuebat. Demum hæc doctrina satis stabilitur *ex leg. quoties, Cod. de priuileg. Scholar. libr.* 12. Et quidem viduæ, sicut etiam liberi, manent in familia defuncti, ab eoque habent denominationem, & mutuum vinculum adhuc durat; Quod non reperitur in seruis, ac famulis, (vt tacitæ obiectioni satisfiat) vnde priuilegia, ac immunitates Doctorum, par est, vt vxoribus viduis, & liberis etiam competant, dum patriam potestatem non euaserint. Huc etiam facit *lex* 13. *titul.* 4. *libr.* 4. *ordinat.* qua statuitur, exemptionem à tributis concessam Officialibus Regijs competere etiam vxoribus viduis castitatem seruantibus. Et quamuis ibi addatur, non competere filijs, mortuo patre; tamen aliqui eam sanctionem interpretātur de filijs emancipatis; & esto alij filij hac immunitate non fruantur, tamen id specialiter exprimitur in ea exceptione. Nam certum est, vbi in priuilegio exprimitur, quòd vxores viduæ, aut filij eo non gaudeant, minimè ad eos extendi.

350 Doctrinæ traditæ opponitur Barbosa relatus ab Escobar *vbi supra num.* 19. contendens, priuilegia competere Doctoribus iure speciali; ea autem, quæ iure speciali conceduntur, non transgredi personam; ad quod probandum varios

rios textus inducit. Respondet Escobar, maritum adhuc defunctum semper intelligi superviuere tempore viduitatis suæ vxoris in honorem anteacti matrimonij. Inde etiam censetur superviuere in eodem suo ministerio; quare axioma vulgare, quòd priuilegium ratione ministerij, vel alterius certæ causæ concessum omnino cessat, causa, siue ministetio cessante, non infringit expositam doctrinam, cum non iudicetur cessasse ministerium Doctoris, qui superviuere censetur. Et prætereà, licèt priuilegia concessa essent ob nudum ministerium, tamen, quando ius ex persona alterius semel fuit quæsitū, perpetuò durat, & si deficiant persona, & causa, ex quibus ius prouenit; *leg. si post mortem* 10. §. *H*, *qui propter alios; leg. illud* 4. §. *si quis eum, ff. de bonorum possess. contra tabulas.* Roboraturque hæc doctrina *ex leg. fœminæ* 8. *ff. de Senator. leg. cum te*, 10. *Cod. de nuptijs;* & ex alijs Iuribus, ac Pichardo, Garcia, Fabro, Cabedo, Ossualdo, Franch. Pinelo, Giurba, Fontanell. Capiblanc. Reynoso, Moneta, Carleual. Azeuedo, Didaco Perez, Bellug. Graffis, Narbona, Mario, Cutello, Capione Robito, Surdo, Gergio Aacc. Ioanne Francisco Capyc. quos refert, & sequitur allatus Escobar *vbi supra à num.* 41. qui potest consuli, si latius hęc doctrina agitata desideretur.

351 Filios existentes in patria potestate gaudere priuilegijs parentum, iam asseruimus. Nunc addimus, viuente auo Doctore, nepotes, & pronepotes eius priuilegijs potiri, si in eius potestate sint. Casus autem hic apud nos minimè valet ad praxim reduci, cum filij per matrimonium eximantur à patria potestate, atque adeò nequeant in aui potestate esse nepotes, & pronepotes, cum iam supponant parentes suos extra illius potestatem, interueniente matrimonio. De his, & de trinepotibus videatur Barbosa *in leg. quia tale à num.* 23. *ff. soluto matrimonio.*

352 Doctrina superius probata extendi debet ad viduas Licētiati, Bacchalaurei, & studiosi scholaris, quæ etiam eorum priuilegijs gaudent, exceptis dumtaxàt his, quæ personalissima sunt, vt de viduis Doctorum asserebamus. Quod eisdem rationibus probatur, quibus doctrina superior fuit stabilita, cum omnino aptentur in pręsenti, & proportione seruata eamdem vim habeant; ex eis enim conuincitur, tam priuilegium fori, quàm alias immunitates, quæ competunt vxoribus, dum viuunt mariti, ipsis competere, postquam illi è vita decedunt; cum in vxoribus radicatæ iam sint, & mariti superuiuere censeantur, eorumque nomen durare in familia. Quæ priuilegia competent sanè viduis tàm Doctorum, quàm aliorum, vbicumque habitent, etiā si in loco Academię non existāt; cum nec illę adscribēdæ sint albo, seu, matriculæ, nec munus docendi subituræ; atque adeò solummodo eis incumbit probare, se esse viduas Doctoris, Licentiati, Bacchalaurei, aut studiosi, vt priuilegijs potiantur.

353 Additq; rectè Escobar *vbi supra à num.* 60. Viduam Scholaris toto viduitatis tempore immunitatibus gaudere. Nec obstat, Scholarem, transacto quinquennio cursuum in Academia, non fore potiturum eis priuilegijs, esto priuilegio fori vlterius gaudeat. Quippe posset ipse perpetuò incumbere litterarum, professioni, & gaudere. Id appositè aliquibus exemplis præfatus Author confirmat. Qui simul ostendit, viduas Officialium Academię, & Nuntiorum, ac Mulionum, qui gratia Studiosorum ea officia exercēt non gaudere priuilegijs, postquam mariti è vita migrarunt; nam ea priuilegia non conceduntur maritis ratione ipsorum, vt cæteris, de quibus superiùs, sed ob nudum ministerium, quo extincto, priuilegia extinguuntur.

§. 6. *Ad quos alios extendantur priuilegia Academicorum?*

354 CONSTAT *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, & ex leg.* 2. *tit.* 31. *part.* 2. Nuntios Academicorum habere priuilegium securitatis, seu Regię protectionis. Deinde nuntios, & famulos illorum gaudere ipsorum priuilegijs, tuentur Marta *de iurisdicti.* 4. *part.* 111. *à num.* 13. Dueñas *reg.* 315. Rebuffus *de priuileg. scholast. priuileg.* 166. Horatius Lucius *eodem tractatu ad fin.* Bologninus, *ad Authentic. Habita.* Quæ sententia suadetur ex doctrina generali, nempè priuilegia dominis concessa competere & famulis. De qua videatur P. Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.* 11. Et quidem, cum prædicti ministeria exhibeant, quæ neccessaria sunt ad studij conseruationem, par est, vt priuilegijs Studiosorum gaudeant; nisi aliud in vna-

vnaquaq; Academia, & Regno statutũ sit, vt dicemus *lib. 3. quæst. 5.* circa priuilegium fori; de quo est præcipua controuersia in præsenti; Quippe eatenus familiaribus, aut seruis conceduntur priuilegia, quatenus necessaria sunt, vt studiosis assistatur, ne hi à studio distrahantur, si famuli in alio foro conueniuntur, suoque ministerio, & famulitio nequeunt incumbere; qui finis obtineri potest, etiam si famulis non communicētur alia priuilegia, (dũ famuli etiã non sint studiosi) vt exemptiones à tributis, & similia; cum non in gratiam ipsorũ priuilegia fuerint concessa, sed in gratiam Academicorum.

355 Rursus priuilegijs Academiæ gaudere Magistratus, seu Iudices illius, Rectorem, Scholasticum Salmantinum, Iudicem studij, & similes, docet Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap.* 38. cum ex Academiæ gremio sint. Addit autem, quin id probet, Episcopum, qui sit Iudex Academiæ, non potiri eiusmodi priuilegijs. Et certè is suum iam forum habet; alia verò priuilegia, quorum sit càpax, non est ratio, ob quam non participet, sicut cæteri Academiarum Iudices, nec debet peioris esse conditionis, quàm illi. Circa fideiussores studiosorũ ipse Author *cap. 39.* distinguit inter priuilegia concessa personis, & concessa rebus Academicorum; prima namque ex se constat, non competere fidei iussoribus ratione fideiussionis; sic verò secunda; iuxta *leg. si stipulatus* 15. *leg. ex persona* 32. *ff. de fideiussorib. leg. exceptiones* 7. *leg. omnes* 19. *ff. de exceptionib. leg. defensiones, Cod. eodem titul.* & confirmat Herig. *de fideiussor.* 4. *p. cap.* 27. Bouadilla *lib. 2. polit. cap.* 18. *à n.* 246. Hypolitus de Marsilijs *in rubric. de fideiussor. à num.* 275. In quo autem foro conueniendus sit fideiussor studiosi, agemus *lib. 3.* vbi constabit, an & quando priuilegio fori potiatur. Ibidem etiam tractabimus, an fideiussores Agasonum, seu Clitellariorum, qui Studiosis necessaria à sua patria vehunt, si hi aliqua subripiant, aut pactis non stent, illi conueniri possint coram Magistratu Academiæ, quamuis extra diætas domicilium habeant. Alias etiam non absimiles quæstiones ibi discutiemus ad forum Studiosorum spectantes.

356 Notaueris, dum de priuilegijs Doctorum, & aliorum Academicorum tractaui, atque de his, quibus eorũ immunitates competunt, me dumtaxat Authorum opiniones, & fundamenta retulisse, vixque addidisse quidquã eorum rationibus, ita vt in pluribus potius transcripsisse possim censeri, quin meum iudicium protulerim. Id quidem consultò ita præstiti. Etenim cum hæc maiori ex parte res sint facti, & ius ipsum commune per iura specialia Regnorum, & Prouinciarum aliquando reuocetur, aliquando innouetur, & standum sit priuilegijs cuiusque Academiæ, & eorum expedito vsui, ac exercitio, pendeatque ab ipsorum concessionis verbis, & forma, quænam immunitates, & quibus personis concedantur, non potest equidem certa, ac fixa regula pro omnibus Regnis, ac Prouincijs stabiliri. Quare, quid Iure communi constet, quid Interpretes, quos videre potui, sentiant, appo sui; quibus pro fundamento præiactis, facile erit in quauis Academia decernere, & de priuilegiorum substantia, & de personis, quibus competunt.

357 Ad calcem huius quæstionis id dixerim, dignos esse Academicos, quibus plurima priuilegia à Pontificibus, & Regibus impertiantur, cum tantũ Reipublicæ regimini Catholico, & politico expediat, litteras, & disciplinas fouere, sine quibus totus ordo gubernationis in uerteretur. Quod prænoscentes totis retrò sæculis Principes, ac Respublicæ Studiosis iugentes prærogatiuas, & immunitates indulserunt. Dolendumque est, sartas tectas non seruari eas, quæ vniuscuiusque Academiæ Studiosis, ac Professoribus sunt concessæ, quarum plures in desuetudinem abierunt, vel ob negligentiam vsus, seu exercitij, vel defensionis ipsarũ; siuè ob violentiam eorum, qui vsum impediunt.

Quæst. XIIII. An expediat assumere Gradus Doctorum, aut Magistrorum? Vbi aliqua de illis exornantur circa nuncupationem, & originem.

358 NON est sermo de Doctoribus in acceptione minus stricta sumptis, in qua Doctor appellatur, qui aliquam scientiam rectè callet; sic apud antiquos, & *in leg. 6. Cod. de Professoribus, & Medicis lib. 10.* nuncupantur legũ Docto-

Doctores, qui eas apprimè norunt. Similiter Magistrorum nomen in vsurpatione latiori genericum est, & sub illo comprehenduntur, quicumque erudiūt alios; imò sub illo includi Bacchalaureos, & Licentiatos, affirmant Thomas Lansius *in tract. de Academijs pag.* 71. Mattheus Stephanus *lib.* 3. *de iurisdict. part.* 2. *cap.* 14. *à num.* 87. Georgius Christophorus Vualterus. *De statu, Iuribus, & priuilegijs Doctorum, cap.* 1. §. 3. Ioannes Lymnæus *lib.* 8. *de iure publico cap.* 8. *à num.* 28. Quin Doctores, antequam ab Imperatoribus creationem, ac dignitatem obtinuissent, vocari solebant Clerici, & Scholares. De quo videantur Rittershus *in Commentar. ad Saluian. lib. de auarit. pag.* 3. Iacobus Mandellus *consil.* 27. *num.* 6. Hunnius *ad Authent. Habita, Cod. ne filius pro patre, cap.* 1. *quæst.* 4. Rebuffus *ibidem fol.* 632.

359 Igitur sermo est de Gradu Doctoratus, seu Magisterij, qui est dignitas, Pontificia, aut Regia authoritate, concessa, præuio accurato examine scientiæ, certis solemnitatibus augurata, priuilegijsq; aucta ad Reipublicę commodum. Et quidem hūc Gradum esse dignitatem, constat, quia dignitas iuxta Bartol. *in leg.* 1. *Cod. de dignitatibus lib.* 12. est qualitas, quæ facit hominem differre à plebeijs; aut iuxta Ciceronem *lib.* 2. *de Inuent.* est alicuius honesta & cultu, & honore, & verecundia digna authoritas. Quæ sanè in Doctore reperintur. Ita in *cap. quando, de Magistr.* Franciscus Viuius *in communi. opinion. tit. Doctoratus est dignitas à num.* 1. Mynsinger. *centur.* 4. *obseru.* 1. Benius *de priuileg. Iurisconsultor. priuileg.* 62. Rutger Ruland. *in tract. de Commissar. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 8. Guido Papæ *decis.* 388. Quare reijciendus est Vulteius *lib.* 2. *Iuris Romane cap.* 6. qui adciues sine dignitate refert omnes Doctores; id enim & contra communem, & prolibito afferitur.

360 Igitur Gradus Doctorum dispensari merentibus, valde expediens esse, nemo cordatus dubitare valeat; sicut enim boni, & sollertes in quouis munere, & exercitio debent præmijs affici, id iustitia distributiua exigente; & ea præmia appetere, ac conari, nullo prauo fine, aut affectu intercedente, nullaque prohibitione obstante, licitum est omnibus; ita viri in scientijs spectabiles Graduum dignitate, par est, vt donentur, eisque licet, eiusmodi Gradus appetere, & assumere. Et quidem Respublicæ ciuiles, & Ecclesia ipsa litteris, ac scientijs muniuntur, indeque expedit, eos Gradus in præmia litterarum dispensari, vt studia augeantur; nam, vt aiebat Tacitus *lib.* 11. *Annal. cap.* 7. *Sublatis studiorum pretijs, etiam studia peribunt*, vt minus decora & Symmachus *lib.* 1. *epist.* 73. *Scimus, bonas artes honore nutriri, atq; hoc specimen esse florentis Reipublicæ, vbi honor benè merentibus tribuitur.* Passim refertas paginas reperies huius veritatis eruditę cōmendatione. Vide post cęteros plura congerentem eruditissimum Don Ioannem de Solorzano *in Emblematibus Regio politis. emblemate* 79. & 80.

361 Ab his etiam litterarijs honoribus homines alliciuntur, vt studijs se dedant; Quare dicebat Tullius *lib.* 1. *Tuscelan. quæst. Honos alit artes, omnesq; incendimur glora ad studia; & iacent ea semper, quæ aut negliguntur, aut improbantur; si incitamēta honestatis scholæ subtrahantur, omnis quoq; diligentia, sedulitas, & studium tollentur.*

362 Quis iam crederet, fuisse homines, qui in Gradus litterarios acriter inueherētur? In primis enim Cinglius heresiarcha *in Epistola ad Bugenhagium* relatus à Vualtero ait, se cum fastidio legere titulos Doctoris, & Professoris Theologiæ, eosque opponi dicto Christi, Matthæi *cap.* 23. *v.* 8. *Vos autem nolite vocari Rabbi, vnus est enim Magister vester Christus.* Impudenter quidem suam ille insaniam confirmat. Etenim Christus solùm præcepit discipulis, ne arroganter sibi veritatis documenta imputarent, & in fidei negotijs fidem sibi, vt hominibus, haberi vellent, sed in ipsum Christum, vt veritatis normam, fidei Catholicę Authorem, Doctorem supremum, & Authenticum cuncta reuocarent; quæ omnia præstant Doctores, & Magistri Catholici; nam Gradus litterarij eos probant eruditos, ac doctos; eruditio autē, & doctrina vera Christi magisterio est innixa.

363 Addit insuper ille testimonium Epistolæ Iacobi *cap.* 3. *v.* 1. *Ne estote multi Doctores, scientes, fore, vt grauius iudicium accipiatis.* Sed quis ignoret, Apostolum solùm reijcere homines temerarios, ac leues, qui censuram in omnes affectāt, calumniandi animo, non erudiendi? Et quidem non loquitur Apostolus de Gradibus Doctorum, sed de munere, ac exercitio docendi, quod non improbat secundùm se, sed vt pręstitum prauo fine, & absque doctrina sufficienti. Sanè eadem interpretatione posset ille Cinglius ex prę-

fato

fato loco probare, prauum esse munus docendi; quod Christi dictis aduersatur, qui suis præcessit discipulis, vt docerent omnes gentes. Sed de eius Hæresiarchę erroribus damnatis non curemus.

364 Deinde Petrus de Ferrarijs, vulgò Practicus Paciẽsis *in præfat. suæ practicæ*, & Ioannes Fichardus *in vita Ioannis Sichardi*, Gradus Doctorum sugillant, asserentes, *Doctoris gradum de libertate hominem ad seruitutem redigere, cumq; magno sumptu adquiratur, etiam cum anxietate teneri*. Variè hos Authores Iureconsultos conantur interpretari Matthæus Stephan. *de iurisdict. lib. 3. p. 1. cap. 14. à. num. 38.* Vualterus *de statu, & priuileg. Doctor. c. 2. §. 5.* Gasparus Bitschius *in orat. promotionis secundæ Iuridicæ*, quę extat *in Priuilegijs Academiæ Argentinæ pag.* 258. Improbo tamen labore fatigantur, nec enim digni interpretatione sunt, qui pro libito, absq; vllo rationis momento absurdissimum quid proferunt, cum nec impugnationę sit opus, quando nulla ratione muniuntur, sed eos omnino errasse, verè, & per compendium sit affirmandum. Et sanè nullus magis liber, magisq; ingenuus est, quàm qui ex munere, & Gradu, libris, ac scientijs omnino traditur, vt mentem excolat disciplinis, ignorantiæ caliginem depellat, aliosque sua doctrina, ac eruditione ad lucem è tenebris deducat. Ille verè seruus erit dicendus, qui à scientijs alienus cæco impetu trahitur. Gradus ergo litterarij ostendunt hominem ingenuum, & in sua ingenuitate confirmant, cũ inde teneatur scientiarum studijs insistere; quod nec seruitutem generat, nec anxietatem; nullaq; amabilior, liberiorque est seruitus, quàm ea, quæ hominem studijs addicit. In promptu esset huius materiæ exornatio, nisi foret communis, & obuia.

365 Et certè omnibus ferè retrò sæculis extiterunt viri scientia conspicui, qui titulo aliquo speciali insigniebantur, cui nunc Gradus Doctoratus, & Magisterij assimilantur. Apud Hebræos Rabbini loco Doctorum habebantur, & declarabantur Sapientes per manuum impositionem, vt testatur Heigius 2. *part. quæstionum Iuris Ciuil. quæst.* 11. *num.* 22. Et in vrbe Hyerosolimitana Collegia floruerũt, quibus præsidebant Doctores, ex varijsque Nationibus illuc confluebant, vt constat ex *Actis Apostolorum cap. 6. V. 9.* vbi ex his Collegijs, seu synagogis exierunt, qui cũ Diuo Stephano super lege disputarent. Rabbiniq; illi Scribæ, ac Pharisæi è suggestu publicè alios edocebant; Vnde ait Christus D. *Matth. 23. v. 2. Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi.*

366 Inter Græcos etiam nomẽ ac dignitas Magstri, seu Doctoris indulgebatur his, qui scientijs excellebant, & pręcipuè his, qui præerant Scholis inter se diuersis, vtpote Pythagoræ, Socratis, Platonis, & Aristotelis. De quibus videantur Laertius, Plato, Cicero, & alij apud Vualterum *de statu Doctorum cap. 3. §. 7.*

367 In Scriptura Sacra extat etiam hæc *Doctoris* vox: Paulus *ad Ephesios c. 4. vers. 11. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Et 1. *ad Timotheum cap. 2. v. 7. In quo positus sum ego prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium in fide, & veritate.* Et sæpe in ipso Testamento nouo reperitur vox *Rabbi*, seu *Magister.*

368 Apud Romanos, ait Zasius apud Vualterum *vbi supra* §. 8. originem creandi Doctores exordium sumpsisse ab Augusto, cum scilicet concessit Iureconsultis potestatem de iure respondendi, quæ non licebat nisi de Principis authoritate, & præmisso publicorum Gymnasiorum examine. Id colligitur *ex leg. 2. §. Obiter. ff. de Origine iuris; leg. reddatur 8. C. de Professor. & Medic. lib.* 10.

369 Sub Iustiniano autem Imperatore publica Iuris Gymnasia instituta fuere Beryti, Romæ, & Byzantij, & simul ornamenta quædam appellationum, ac titulorum; Ipse enim sanciuit *in Constitut. ad Antecessores* §. 2. *nos verò*, appellari quosdam *Iustinianæos nouos* alios *Edictales*, quosdam verò *Papinianistas* alios *Lytas*, & *Prolytas*. Atque etiam, vt infertur *ex leg. 2. Cod. vt dignitatum ordo seruetur, lib.* 12. Doctores eo tempore in tres classes diuidebãtur; alij erant *Regentes*, qui actu docebant; alij *Vacantes*, qui docendi munere functi fuerant; alij demum *Honorarij*, qui titulum, & ornamentum absq; doctrinæ administratione honoris causa acceperant.

370 Cæterùm apud Germanos Lotharius Saxon Imperator, anno 1135. (iuxta melioris notæ Chronologicos) restituit in integrum studia ciuilia, & Doctores, ac Magistros solemnibus ceremonijs creauit, idque præstitit etiam Bononiæ, & Academiæ Bononiensi concessit ius Augustale,

gustale, quod ipsi competebat, promouendi Doctores. Et primùm hi in Iure Ciuili fuerunt instituti, deinde ab eis Professores Faliarum acultatū id ipsum mutuati sunt, vt testatur Franciscus Viuius *in cōmun. opinion. verbo Doctoratus, n.* 16. Quin hunc motem promouendi solemniter ad Gradus litterarios desumptum fuisse à Sinis, (Hispanè *Chinas*) affirmat Sebastianus Schroter *tom.* 2. *histor. Geograph. pap.* 145. Et profectò constat ex Historijs regni Sinarū, apud eos litteras maximè iam diu effloruisse, Studiaque generalia ad eas tradendas fuisse instituta, & ingentibus donari præmijs viros litteris præditos; sed Facultates, quibus incumbunt, longè inferiores sunt his, quæ in Europæis Gymnasijs edocentur; vt ex historijs prædictis cōstat.

371 A Bononiensi Academia ad Parisiensem emanauit mos creādi Doctores, ac Magistros; & in hac primus Theologiæ Doctor fuit creatus Petrus Lombardus, qui communiter Magister sententiarum nuncupatur. Sic enarrant Ioannes Gerhard. *tom.* 6. *de Ministr. Ecclesiæ* §. 136. Ioannes Linceus *lib* 8. *de Iure publico, cap.* 8. *num.* 2. Prima autem institutio Doctorum à Pontificibus facta contigit ann. 1151. vt ostendit Chtræus *in Chronologia pag.* 306. & sub id tempus Medici creati sunt Doctores Pisis; vt videre est apud Vualterum *vbi supra cap.* 3. §. 10.

372 Cum autem in Doctorum creatione ingentes fierent sumptus, de eis moderandis constitutio prodijt *in Clementin.* 2. *de Magistr.* in Concilio Viennensi sub ClemēteV. ann. 1300. In qua fit mētio Insignium Doctoralium, & Magistralium; de quibus videri possunt Matthęus Steph. *lib.* 3. *de edictis Imperij, p.* 2. *cap.* 14. *num.* 60. & alij passim. In ea autem æstimatione apud omnes hi Gradus litterarij fuerunt, vt Principes plures, scientia conspicui, maximè apud Germanos, ad illos fuerint assumpti, vt enarrant Melchior Adam. *in vitis Iuris Consultorum Germaniæ*, & Thomas Lansius *in orat. pro German. pag.* 32. Ingentem autem commendationem his Gradibus litterarijs adaugent Viri, non solùm doctrina, sed & sanctitate eximij, qui eis fuere decorati, inter quos Diuus Thomas Aquinas, Diuus Bonauentura Gradum Magistrorum in Academia Parisiensi acceperunt, & tempore decurrente Diuus Ignatius de Loyola, & Diuus Franciscus Xauerius in eadem Academia ad Magisterij Gradum fuerunt assumpti.

373 Scio, antiquiorem adhuc esse institutionem Doctorum; nam circa annum 674. Ottho Imperator II. Doctorem creauit Consiliarium suum, virū nobilissimum ex genere de Mangenfel, qui Saxonum veterum illustrauit iura, vt docet Bessoldus *in dissertat. de Studios. Magist. &c. cap.* 9. At hæc institutio ab ipso Imperatore duntaxat prodijt, cum eo tempore in Germania non dum erecta fuisset vlla Academia, in qua Gradus litterarij dispensarentur, vt annotat Vualterus *vbi supra, cap.* 3. *in fine.*

374 In Hispania nostra consuetudo instituendi Doctores, ac Magistros exordium desumpsit ab eo tempore, quo Academiæ, ac Studia Generalia sunt erecta; nec antecedenter mentio eiusmodi Graduum apud Authores reperitur. Quo autem tempore creatæ fuerint Academiæ Hispanæ, diximus *suprà quæst.* 6. Vbi diuersis succedētibus æuis plures fundatas fuisse, libauimus; vbiq; enim in Hispania litterarum disciplina efflorescit.

Quæstio XV. Quam rigorosè debeant examinari, qui ad Gradus Doctoratus, & Magisterij assumūtur? Et quid præstare debeant? Vbi de Doctoribus à Supremo Principe creatis: & de ætate ad Gradus requisita.

375 CVM ea sit dignitas Doctoratus, ac Magisterj, tantumque Ecclesiæ, & Reipublicæ intersit, vt ad eam non promoueantur, nisi viri Sapientes, profectò opus est, eos in examen rigorosum vocare, & non nisi doctos, ac eruditos approbare, idque adeò in conscientia obligat, vt graue peccatum lethale sit, aliter se Examinantes habere. Quippe Gradus publicum sunt testimonium scientiæ, atque doctrinæ, quæ si non detur in promotis ad Gradus, publica existimatio iniustam patitur deceptionem; & præterea eis committuntur munera, quibus nō sunt apti; & consuluntur tum ad exonerādas conscientias, tum ad negotia, litesque decidendas, quin possint rectè ea munia obire,

obire, in fraudem eorum, qui ipsos consulunt. Demum eis fiditur traditio disciplinæ, iuuentutis instructio, gubernationis munera, consultationum decisio, & Medicis corporum, & vitæ cõseruatio; Quomodo ergo hæc præstent, qui Scientias, in quibus Gradus conferuntur, non apprimè callent?

376 Hoc quidem examen in pluribus Academijs rigorosè præstatur. Sed dolendum est, quod conqueritur Mynsingerius *in §. Responsa prudentum, n. 5. instit. de Iure naturali, gentium, & ciuili*, nihil esse facilius, quàm Doctoris titulum adipisci, eumq; nummis etiam in aliquibus Academijs posse comparari, & obtineri. Idem ait Purpurat. *in leg. 1. n. 455. de officio eius, cui mandatur, &c.* Doctorellorum numerum esse infinitum, qui scilicet solùm studuere in Titulo de ignorãtia iuris, & facti; Quibus competunt illi vulgares versiculi adducti à Georgio Valentino Vuijnther *lib. 1. cap. 11. num. 7.*

In Institutis comparo vos brutis;
In Digestis nihil potestis;
In Codice scitis modicè;
In Nouellis comparamini Asellis;
Et tamẽ creamini Doctores.
O tempora! ô mores!

Atque, vt asserit Zasius *ad leg. 2. de origine iuris, §. & vt obiter sciamus, num. vltim.* nonnulli Doctorũ titulos sibi adciscũt, qui ampullis verborum ianctanticuli, vultuoso supercilio minabundi, peritiam foris ostentat, quam asserere tam non possent, quàm sunt ob omni legali studio alienissimi.

377 Hinc ipsi, gradum petentes, dum se non satis sufficientes agnoscunt, lethaliter peccant, dummodo sciant, de facto ipsis fore Gradum conferendum, quãquam non sint in doctrina conspicui, de quo redibit in inferioribus sermo, Videatur Iason *in Rubrica, vt nemini liceat sine iudicis authoritat. tom. 2.* Aliud erit, si quis examini, & experimẽto doctrinæ se subijciat, sciens, non fore approbandum, nisi de ipsius sufficientia constet; tunc enim peccatũ non cõmittit dũ non intendat ad Gradum assumi absque meritis, sed solùm velit probari, vtrùm idoneus sit.

387 Hinc etiam priuilegia cõcessa Doctoribus non competere his, qui indocti sunt, tuetur Bessoldus *in dissertatione de Studiosis, cap. 10. pag. 145.* Idem docet de promotis ad Gradus, si corruperint Examinatores, vt approbentur, Summa Angelica *verbo, Doctor.* Insuper ait Benius *part. 2. fol. 34.* semel laureatum propter manifestam insufficientiam posse Insignibus expoliari; Quod sanè saltem est contra praxim; & nisi vitium in Gradus obtentione probetur, fieri nequibit.

379 Et quia Doctorelli (sic apud Authores nuncupantur) rigoroso examine non probantur, nec de eorum scientia fit rigidum experimentum, sed actibus litterarijs, quasi cæremoniæ indulgendo, duntaxat libatis, promouentur ad Gradus vel in Academijs ferè ignotis, aut in aliquibus Collegijs, aut his in Studijs, in quibus perfunctorium examẽ præstatur, ideò decisum est in Curia Romana, tempore Eugenij III. vt testatur Andreas Siculus *lib. 2. consil. 57. colum. 6. vers. præterea*, eos minimè gaudere prærogatiuis, quæ Doctoribus sunt concessæ. Sufficiat illis, cum sua nomina subscribũt, se Doctores appellare; nam eorum Doctoratus solùm est quæstio de nomine, vt aiunt Philosophi.

380 Cæterùm, quamuis ablata fuerit potestas ex priuilegijs Pontificijs dimanans, vt Principes aliqui, eiusmodi prærogatiua olim gaudentes, conferant Gradus, vt vidimus *suprà quæst. 12.* tamen negari nequit, penès supremos Principes esse potestatem illos conferendi, idq; præstare poterunt, absq; examine præuio. Etenim, cum Princeps Supremus valeat erigere Academiam, consequens est, vt possit Gradus conferre, cùm hi in Academia indulgeantur, & omnis potestas residens in Magistratibus Academiæ ab ipso Principe dimanet.

081 Hinc constat, aliquos fuisse creatos Doctores à Supremis Principibus; Sic Rudolphus II. Imperator Doctorem creauit Beisicum, quem Legationi Turcicæ destinauerat, vt refert Bessoldus *vbi suprà pag. 358.* Vbi docet, solo verbo posse Principem Supremum creare Doctorem, asserendo, *Te in Doctorem promoueo*; quod idem tuetur Vualterus *de statu, Iuribus, & priuilegijs Doctorum cap. 4.* Quare Bulla Pij V. reuocans potestatem ad conferendos Gradus loquitur sanè de potestate, quę à Sede Apostolica emanasse dicebatur; solùmque prohibet, ne eiusmodi Gradus prosint ad obtinendas eas Prebẽdas aut Dignitates, quę Gradum requirunt. Etenim, cũ potestas suprà posita Principibus ratione Supremi Dominij in suo territorio congruat, à Pontifice neutiquam reuocatur. Inde, si quis ab Imperatore, seu Rege Doctor creetur, non poterit

terit eas Prębendas obtinere, cum dispositio circa illarum obtentionem ad Pontificem spectet, isq; statuerit, eos Doctores ad illas non admitti.

382 Vnde etiam infero, non posse Regem nostrum creare Magistrum, aut Doctorem Magistrum Scholæ Salmantinum, ad cuiusmunus Gradus Magisterij, vel Doctoratus exigitur. Quippe hoc requisitum appositum est à Pontifice, vt quis munere Magistri Scholæ potiatur, & gaudeat iurisdictione Ecclesiastica, quæ à Sede Apostoolica est ei concessa. Quare, & si posset Rex creare Doctorem aliquē, cui Regiam suam iurisdictonem præstaret erga Salmantinam Academiam; non vero is habere posset simul Pontificiam iurisdictionem; sicut nunc vtramque habet Scholasticus Salmantinus, ita vt duæ in illum iurisdictiones confluant, non aliter ac si in duas personas distinctas diuiderentur. Doctrina posita rectè colligitur ex his, quæ tradit Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. à num.* 55.

383 Doctores, qui ab Imperatore, aut Rege creantur, eo quòd à digniori persona sint promoti, cæteris anteponit Calefatus *de dignita. Equestr. num.* 45. Sed, cum in Doctoribus præcipuum fundamentum ad gaudendnm honoribus sit scientia, priuilegium Imperatorium, aut Regium non adeò operatur, vt hi debeant alijs anteponi; Etenim, quamuis non sit credendum, imperitos creari Doctores à Supremis Principibus, tamen, dum examinis probatio non preit, de illorum disciplina non planè constat; ideòque Authores relati *supra quæst.* 12. *num.* 314. & alij docent, eos Doctores, quos communiter Bullatos nuncupamus, non gaudere priuilegijs, quæ cæteris Doctoribus conceduntur. Nec hi Doctores communiter solent in Academijs admitti, vt de Academia Patauina adnotat Antonius Riccobonus *tract. de Gymnasio Patauino, lib.* 1. *cap.* 8. Et rursus Otho Melarder *in Commentar. ad Process. Cameræ, fol.* 115. affirmat, licentiatos, & Doctores Bullatos in Collegium Aduocatorum Cameræ Imperialis admitti non debere, quia requiritur examen ad id munus in Gradu adhibitum.

384 Nihilominus obseruat Iason *in leg. si quis maior, num.* 33. *Cod. de transaction.* Doctores Bullatos, si simul examinis experimentum subierint, cō currentes cum alijs Doctoribus debere illos loco præcedere. Et hoc casu locum habet doctrina Calefati *vbi supra*; cum enim hi ex vno capite à digniori fuerint promoti, & ex alio per examen præcedens de ipsorum disciplina constet, æquum est, vt eo honore præcedentię in loco donentur. Et quidem Princeps Supremus, antequam aliquem in Doctorem promoueat, potest eum ad examen rigorosum subeundum in Academia, aut apud aliquos Doctores destinare; quod quidem valde congruit, vt tutiùs, ac laudabiliùs in promotione se habeat. In nostra sanè Hispania nec legi, nec audiui, aliquem fuisse à Regibus solo verbo Doctores creatos.

385 Quales autem debeant esse Doctores, vt suo muneri docendi satisfaciāt, iuuentutem in disciplina litterarum promoueant, scientias vtiliter tradant, & Reipublicæ sint fulcimentum, latè prosequitur Iacobus Middemdorpius duobus libris integris *Offitiorum Scholasticorum*; & breuissimè id ipsum ex Ludouico Romano præstringit Cardinalis Tuschus *practicar. conclusion. litt. D. conclus.* 553. Ait ergo, Doctorem, ac Magistrum his qualitatibus fore afficiendum; Primò, vt sciat tacere, & loqui ex tempore: nec enim garrulitas proficit, nec continua taciturnitate vtilitas generatur. Secundò, vt sit discretus in tacendo, vtilis in loquendo. Tertiò, vt loquatur intelligentibus. Quartò, vt aptum se reddat audientibus. Quintò, vt humilis sit, omni arrogantia dimissa. Sextò, vt doceat, quæ corrigunt, nō quę delectant, quia esset fons sine aqua. Septimò, vt non omittat prosequi sanam doctrinam. Octauò, vt si omnes, aut aliqui obstaculum sanæ dotrinę faciant, recedat ab eis. Nonò, vt non ommittat se opponere ad errores corrigendos. Decimò, vt omnia à Deo largitore agnoscat, & gratias agat. Hactenus verba sunt præfati Authoris, quæ, si penitus exenterentur, & non perfunctoria meditatione perpendantur, sanè inuoluunt requisita potiora ad munus Magisterij rectè obeundum.

386 Id etiam Doctoribus, ac Magistris in primis est necessarium, librorum habere copiam, vt eruditè, ac cum electione possint doctrinam tradere, & consilia præstare. Videantur Oldradus, Neuizanus, Benius, Herig. apud Besoldum *in dissertatione de Studio-*

Studiosis, c. 10. pag. 146. & 147. Ibiq; affirmat, priuilegia Doctorum non competere his, qui libris carent; quod saltem absolutè non est verum, cum non sit conditio essentialiter requisita ad gaudendum his priuilegijs, habere libros scientiæ cuiuscūque proprios. Sanè absque illis munus Doctoris nequit adimpleri, indeque posset quis priuilegijs priuari, si suo nō satisfaceret muneri. Addit Iason *in leg. 1. §. vbi, ff. de Officio Proconsulis, num. 2.* Doctorem, qui consilia præstat, quin libros euoluat, non posse petere salarium. Quod tunc verum iudico, cum Doctor non habet in promptu doctrinas tempore antecedēti satis premeditatas; Nam qui continuo studio id est adeptus, vt in casibus frequentibus possit consilium absq; nouo studio præstare, non tenetur ad libros de nouo lectitandos pro singulis euentibus. Sicut Medicus valde expertus, ac doctus non tenetur ad euoluēdum libros, vt singulis ægritudinibus medeatur, cum in pluribus medendis eodem modo se habeat, & solùm aliquæ exigant nouum medicandi genus, ac normam. Ad id etiam Magistri, Doctores, & Professores alij in Academijs tenentur, ex præscripto Concilij Tridentini *sess. 25. cap. 2. de reformat.* vt ad normam Decretorum eiusdem Concilij, doctrinam tradant, & Fidei dogmata interpretentur, seque ad id initio cuiuslibet anni solemni iuramento obstringant.

378 De ętate requisita ad accipiendum Gradus Magisterij, seu Doctoratus, nihil certum, ac fixum stabiliri potest, cum standum sit cōsuetudini, ac Statutis cuiusq; Academiæ. Aliqui designarunt vigesimū ætatis annum, eo quòd ante hoc tempus nemo possit ad honores peruenire; Alij verò solùm requirunt vigesimum annum, ex eo quòd quis hac ætate affectus possit esse Iudex. Alij autem solùm exigunt decimum octauum annum, si quis in huiusmodi ætate sit peritus, indeq; mouentur, quia eo ætatis anno Nerua publicè de Iure respondisse inuenitur. Sed cum nulla ætas determinata sit in Iure præfixa, dictis est insistendum. Id omnes ferè docent, ante decimum septimum ætatis annum nulli fore Gradum prędictum conferendum. Ita Socinus, Anchoran. Menochius, Benius, quos refert, & sequitur Middemdorpius *de Academijs vniuersi orbis, lib. 1. cap. 13. pag. 133.* Non solùm consuetudine, aut Statutis cuiusque Academiæ cautum est, qua ætate debeant esse promouendi ad Gradus Magisterij, aut Doctoratus, sed quantum temporis in scientijs addiscendis, & postmodum recolendis insumpsisse debeant. De hoc tempore, quod requiritur, tractant, Socinus, Menochius, Vuesembechius, Mandosius, & alij cum Middemdorpio *vbi supra.* Sed regula certior à consuetudine, vel Statutis est desumenda. Demum quinam debeant esse Examinatores eorum, qui promouendi sunt ad Gradus, in vnaquaque Academia est statutum. In Salmantina ad Gradum Licentiatus examinant Doctores, seu Magistri eiusdem Facultatis, qui Cathedras moderantur. Extat autem Decretum Senatus Supremi Castellæ expeditum anno 1571. quod est 64. in editione anni 1648. vbi decernitur, Doctores, qui sunt Senatores, quamuis Cathedram non moderentur, posse examinare. Cum Togatis Collegij maioris S. Bartholomęi promouendis ad Gradus datur specialis Concordia Academiæ circa Examinatores.

Quæstio XVI. An accipere Gradum Licentiatus, & Magisterij Religiosos Societatis in Academia Salmanticensi, Complutensi, seu qualibet alia, sit contra Institutum, aut aliquam Constitutionem, vel præceptum ipsius Societatis?

§. Primus Statuitur assertum.

388 NON disquiro factum, an nē pè expediēs sit, de facto eos Gradus accipere, sarta tecta seruata gubernandi forma, ac stylo, qui in Societate Iesu habetur; maximè cum centū ac duodecim annis post ipsam Religionē à Pontificibus, & à Concilio Tridentino confirmatam, nō fuerint illi Gradus accepti in Academijs Salmantina, & Complutensi, ac in pluribus alijs. Etenim certocertius est, cum iam anno 1652. aliqui Societatis præclari Theologiæ Professores ad Magisterij Gradum in Salmāticensi Vniuersitate sint euecti, post acceptū prius illum ipsum Gradum in Academia

A bil-

Abulēsi alijq; ex nostris in Cōplutensi eodē iam Gradu insigniātur) id valde expedire ipsi Societati, ac eius Instituto, & fini; vrgētissimasq; rationes dari, ob quas post tēpus præfatū, id fuerit à Superioribus imperatū, post maturā, attentamq; cōsiderationem, & præuias per longa tēporis interualla cōsultationes. Quod nō est nostri muneris inuestigare, ac expendere, cū id spectet ad regimē Religionis, in quod nullus, præter Pontificē, se ingerere debet; sicut nec in aliarū Sacrarum Religionū gubernationē, quam prudētissimā, rationi, & Deo cōsonam iudicare omnes tenemur, fas est, vt quisquā se intromittat. In quibus etiā maturo cōsilio, & post plurimos annos à fundatis Academijs in locis, vbi eorū insignia Cœnobia extant, ad Gradus Magisterij suscipiendos viri doctissimi semitam aperuerunt.

389 Igitur disputatio est de iure; an scilicet contra aliquod Ius speciale Societatis Iesu sit, eos Gradus accipere? Nec potest difficultas versari circa Gradus in aliquibus Academijs susceptos, cū iam diu id fuerit executioni mādatum, quin nec per speciē vlla obstiterit ratio; Indeq; in Germaniæ Academijs Societatis Religiosi plures in Artibus, & Theologia sint Magistri; imò & ipsarū Cācellarij, qui authoritate Apostolica alijs Gradus eos cōcedunt; ac aliquæ Academię in pluribus Prouincijs tā intra, quàm extra Germaniā Societati Iesu sint traditæ à Principibus, Pontificia authoritate, in eaq; illi Gradus prædictos susceperint. Quare dubiū præcipuè versatur circa Gradus huiusmodi in Academia Salmantina, & Cōplutēsi ob rationes speciales, quas infrà expēdemus. Resolutio tamen quæstionis erit generalis.

390 Assero igitur, non esse cōtra Institutū Societatis Iesu, nec contra aliquam eius Constitutionem, Decretum, præceptum, aut Regulā ipsius Religionis accipere Gradus omnes litterarū, Artium, & Theologiæ, in Academia Salmantina, Complutensi, & qualibet alia, etiam in Indijs, in quarum Academijs stipendia pro Gradibus sunt ingentia. Ita generaliter docet P. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 5. cap. 4. à num. 9.* P. Castro Palao *3. part. operis moralis, disp. 4. punct. 13. §. 3. num. 3.* Qui conditiones aliquas apponunt ex Societatis Constitutionibus, & Regulis deductis, quas obseruatas esse, & semper obseruandas, est certissimum, & aliquas inferiùs attingemus, nam de nonnullis dubitatio nequit esse, vt de licētia Prępositi Generalis, & similibus. Idē assertū tenēt Societatis Theologi, eruditione, & ingenio præstantes.

391 Probatur assertum ratione irrefragabili. Nullum ius Ecclesiasticum, nullum præceptum Pontificium, nulla Cōstitutio, aut regula Societatis datur, quæ impediat Graduum susceptionem in quacumque Academia; ergo eorum susceptio nulli iuri, Constitutioni, aut instituto refragantur. Si enim secludatur aliquod ius speciale contradicens, euidens est, Religiosos absolutè sumptos posse ad eos Gradus promoueri, cùm hoc à statu religioso neutiquam sit alienum. Ita D. Thomas *opusculo 19. contra impugnantes Religionem, cap. 2. & 3.* D. Antoninus, & alij, quos refert, & sequitur Pater Suarez *vbi nuper, num. 10.* & Castro Palao *loco citato.* Et id stabiliuit praxis Sacrarum Religionum. Antecedēs non aliter est suadendum, quàm inquirendo, quod Ius obuiet? quæ Cōstitutio? quæ regula? quod præceptum? Et nullū obuiare, manifestè constabit *à §. 2.*

392 Deinde positiuo argumento assertū firmatur. In primis, vt extat *in Examine, c. 1. §. 2. & in regula 2. Summarij Constitutionem Societatis Iesu,* quas Pontifices approbarūt; *Finis huius Societatis est, non solùm saluti propriarum animarū cū diuina gratia vacare, sed cum eadem impensè in salutē proximorum incumbere.* At ex pluribus medijs, quibus Societas saluti proximorum incumbit; vnum est, docendo Philosophiam, & Theologiam, pluraque opera Philosophica, ac Theologica, Scholastica, Moralia, & Scripturaria typis excussa in lucē edēdo; doctrina autē, quæ traditur, plus authoritatis habet, auidiùsq; excipitur ab auditoribus, & legētibus libros, ac Codices, cum cōstat, tū eā cum satisfactione in Academijs legi, ac defendi, tū Magistros, ac Scriptores, publico Academiarum testimonio esse probatos, ac laurea donatos; & obuiatur aliquibus obicibus, quibus possēt retardari, ne audirēt, ac sectarētur Societatis Professores, & Interpretes, qui etiā essēt obices huius adeò pręcipui medij incūbēdi in salutē proximorū; ergo non est cōtra Institutum Societatis, sed iuxta illud accipere eiusmodi Gradus. Ratio hæc desumitur ex verbis S. Ignatij, Parentis, & Fūdatoris ipsius Societatis, qui *Part. 4. Constitution. cap 6. n. 17.* ait, loquens de his Gradibus; *Ad quos, non ob aliud, quàm vt possint proximis ad Dei gloriam esse vtiliores, promoueri debent*; Igitur ipse Instituti Author

tior censuit mediū aptū ad finē instituti Societatis incumbēdi in salutem proximorū susceptionem Graduum in Academijs.

393 Inde etiam ipse S. Ignatius, & Sanctus Franciscus Xauier Indiarum Apostolus, P. Didacus Laynez, secundus Societatis Præpositus Generalis, & in Tridentino pro Pontifice Theologus, P. Alphonsus Salmeron, & alij vsq; ad numerum denarium, qui primi sua nomina Societati Iesu inscripsere, antequam id præstarent, in Academia Parisiensi Magisterij suscepere Gradum; noscentes, id valdè congruens esse Instituto, quod iam meditabātur, incumbendi in salutem proximorum, adhibito medio spargendi vbique doctrinam salutarem. Constat ex Historia generali Societatis *tom.* I. ex P. Maffeo, P. Ribadeneyra, P. Andrea Luca, P. Ioanne Eusebio Nieremberg, *in vita S. Ignatij.* Inde etiam S. Franciscus de Borja, tertius Societatis Iesu Præpositus Generalis, cum iam proximus esset renuntiando sęculo, adhuc Dux Gandiæ Gradum Magisterij suscepit in Academia Gandiesi in Regno Valentiæ, de Consilio Sancti Parentis Ignatij, vtpote iudicantis, illum Gradum valdè conducere ad finem, quem in Societate intendebat Dux ille Sanctus; vt in eius vita scribitur à P. Nieremberg. Ipse etiam Patens S. Ignatius, cū mitteret P. Petrū Canisiū, aliumq; socium in Germaniā, vt ibi Theologiam edocerent, eis præcepit, vt per Bononiam iter facerent, & Gradū Magisterij in Theologia susciperent in Bononiensi Academia. Refertur *tom.* I. *Historiæ Societatis.*

394 Rursus S. Ignatius Constitutiones, & Regulas condidit circa Gradus in Academijs accipiendos, quin vllam Academiam excluderet; ergo susceptio eiusmodi Graduum non est contra aliquāConstitutionem, regulam, aut præceptum Societatis Iesu, quin potiùs valde iuxta omnia illa. Antecedens constat *ex Part.* 4. *Cōstitut. cap.* 6. *n.* 17. *& cap.* 15. *num.* 4. *Ex regula Prouincialis* 64. Indeq; in Congregatione generali Societatis disposita est *Ratio Studiorum,* quam in ea omnes sequi debēt; in ipsaq; præfiguntur Regulæ pro his, qui in Academijs sciētias profitentur hisce honoribus litterarijs; & alijs quibuscūq; affecti.

39[?] Præterea cōsuetudo, ac possessio ius fundat, vt omnibus est in confesso; At cōsuetudo, ac possessio stat pro acceptione Graduū in Religiosis Societatis in pluribus Academijs, vt cūctis est manifestū, quin cōtra acceptionē Graduū in cæteris Academijs militet aliqua ratio, vt infra conuincemus; ergo susceptio Graduū in quacumq; Vniuersitate nō est cōtra ius aliquod commune, vel speciale, sed iuxta ius vtrumque.

395 Demū; Nulla adest ratio, vel fundamētū, cur potiùs Religiosi aliorū Sacrorū Ordinū, vt Benedictini, Cistercienses, Patres Prædicatores, Augustiniani, Præmōstratenses, Carmelitani, Religionūq; Santissimæ Trinitatis, & Beatæ Mariæ de Mercede, alijq; possint in quacūq; Academia assumi ad gradus, quàm Religiosi Societatis Iesu; sed illi possunt, & quidē sanctissimè, quin vlli iuri, aut statuto repugnētur; igitur & possunt Societatis Religiosi. Maior nō aliter efficaciùs suadetur, quàm poscēdo rationem, & fundamētū, quod sanè nullū suppeditari posse video, aut reperio. Minorē probare esset quasi piaculū; cū sit certa, & euidens; omniū Doctorū calamo stabilita; cunctorū iudicio confirmata; & continua praxi constantissima.

399 Audio iā mihi perstrepere, quasi actū agā, dum rem in cōmuni sumptā certissimā rationibus nitor persuadere; cū solū ob specialia argumenta possit aliqua dubitatio exoriri de Gradibus Academiæ Salmantinæ, & Cōplutēsis, aut alterius, in quibus & honor eximius promotis ad Gradus accrescit, & magni sumptus fiunt pro Graduum acceptione, quæ militat contra Paupertatam specialem, & humilitatem, quæ in Societate Iesu præscribuntur. Sed ad hæc deueniamus, & has nebulas ab aliquibus scrupulosis, si sint, disijciamus.

§. Secundus.

Pius IV. in Bulla Exponi nobis &c. *non contradicit suscipiendis Gradibus in Academia Salmantina, & Complutensi, ac in alia quauis, à Religiosis Societatis Iesu.*

397 Opponi potest primò Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Exponi nobis nuper fecistis*, expedita in fauorē Societatis, vbi ait; *Cum Scholares Societatis partim propter obligationes, & iuramēta, per inibi præstari solita; partim ob nimias impensas, quæ ibi fieri solent, ab eisdem Vniuersitatibus, eorumque Rectoribus, ac deputatis promoueri non expediat, &c.* Sed in Aca-

Academia Salmãtina (idem semper intelligito de Complutẽsi, ac similibus) & plura iuramẽta prẹstantur à promotis ad Gradus, & maximæ impensæ fiunt; ergo acceptio Graduum in illa est contra mentẽ, & voluntatem Pij IV. Confirmatur. In eis verbis loquitur Pontifex de Gradibus accipiendis in Academijs Italiæ, in quibus multò minores impensæ fiunt, quàm in Academia Salmanticensi, vt omnibus innotescit; & adhuc, vt vitentur illæ impensę, & strictior sit in Soctetate Iesu disciplina paupertatis, renuit Pius eam Gradum acceptionem; ergo à fortiori renuit, ac contrariatur simili Graduum acceptioni in Academia Salmanticensi, in qua pluribus impensis plus paupertati videtur cõtrairi.

398 Quàm longè à mente Pontificis in hac obiectione deuiatur! Et, vt planè satisfaciam, similem omnino casum prẹmittam, quem deinceps solutioni aptabo. Professores Theologiæ in illustri Cænobio Sancti Stephani Salmanticensi Patrum Prædicatorum paupertate religiosa detenti diu versati sunt, quin Gradus acciperent in Academia; ad Pontificem Innocentium VIII. confugerunt, qui, vt illi vitarent nimias expensas, concessit, vt intra ipsum Cœnobium acciperent Gradus. Præstitum est ita; sed in Academia Salmantina illi Gradus non fuerunt acceptati. Videntes ergo, ad suę doctrinæ splendorem congruere Graduum donationem nec sibi sufficisse benignitatem liberalem Pontificis, decreuerunt laurea in Academia donari; Quin inde posset contra illos argui, Pontificem restitisse nimijs expensis; nec paupertatis rigorem laxari; nec esse contra aliquã ipsorum Constitutionem. Refertur illud Innocentij indultum in Manumentis Ordinis, *in secũda editione, concessione* 194. *fol.* 75. in Compendio Priuileg. Mẽdicantium, *verbo Gradus Scholastici, num.* 6. & ab Emanuele Rodriguez *tom.* 2. *quæst. Regul. disput.* 74. *art.* 1. Eius verba sunt *Innocentius VIII. concessit eisdem Fatribus, vt, quia propter magnas impensas, quæ in suscipiendis Gradibus in Vniuersitate Salmanticensi fiunt, Fratres prædictæ Congregationis Gradus huiusmodi ibidem suscipere commodè non possunt, quòd Regens, & in eius absentia Prior Sancti Stephani Salmantinæ dictæ Congregationis possint conferre quoscumque Gradus Fratribus eiusdem Congregationis per eãdem Congregationem expositis, & admissis per Capitulum, vel Magistrum Generalẽ dicti Ordinis, dummodo peregerint cursus suos.*

399 Pergo ad Pium IV. in obiectione propositum. In ea Bulla *Exponi nobis*, concedit Religiosis Societatis Iesu, vt intra ipsam Societatem Gradus à nostris acciperent; ne, si accipiãt illos in Academijs, expensas faciant; in qua concessione suam liberalem benignitatem ostẽdit, sicut Innocentius Cœnobio Salmanticensi Sancti Stephani. Hi Gradus intra Societatẽ collati non admittuntur ab Academijs; & multò minus à Salmantina; sicut admissi non fuerunt Gradus collati in insigni S. Stephani Cœnobio; Quid ergo præstandum, cùm doctrinæ Societatis expediat, Religiosos ipsius laureà donari, sicut expediens fuit doctrinæ Patrum Prædicatorum? Sanè expediet, eorum sanctissimũ exẽplum imitari, & tantis Ducibus præeũtibus, eorum vestigia sequi; si quidem nec ea iuramenta, nec illæ expensæ aliter vitari queunt, non inde secutis incommodis contra doctrinam. Nec propterea cõtrarium aliquid agitur menti Pontificis, qui duo optauit; aliud, vt Religiosi Societatis Gradus acciperent, ostendens, tantũ id abesse ab Instituto ipsius, vt potiùs maximè ei esset conforme; aliud, vt absq; expensis, his honoribus Scholasticis publicè vterentur; quę etiam optauit Innocentius Patribus Dominicanis; Res non successit optatis, nec ibi, nec hic; Ergo dicerent ambo Pontifices, si consulerentur super hoc; Curauimus vobis expensas vitare, quæ Pauperibus non expediunt, seu quas non facilè pauperes facere possunt, ne grauaremini; obtinere non potuimus optata, dum alijs medijs vti ad ea obtinenda in his circunstantijs non expediat; ergo, licèt expensæ fiant, Gradus in Academia Salmantina accipite, cùm tantum inde splendoris, & vtilitatis vestra documenta sint proximis allatura; & hoc emolumentũ expensis præponderet. Ecce Innocentij animum; ecce Pij IV. mentem.

400 Firmatur ampliùs id ipsum; Nam ex serie rerũ, tẽporum, & circunstantiarũ animus Pontificis in suis Decretis est inferendus. Igitur hęc Bulla *Exponi nobis*, expedita fuit in fauore Societatis, eius paupertati attẽdẽdo, quãdo adhuc Fideliũ liberalitas, & munificiẽtia eorũ, qui Collegia Societatis postmodũ fũdarunt, cõmoda emolumẽta ad expẽsas non suppeditauerãt; eoq; leuamine Põtifex voluit Societati succurrere; iã verò noua rerũ serie adueniẽte, Regũ, ac Principũ, & aliorũ liberalitate, ad

ad expensas in his Gradibus faciendas præstita sunt emolumenta, & redditus. Quare Pontifex non cõtradiceret Gradibus propter impensas.

401 Amplius id stabilitur, nam initio nascentis Societatis (sicut in alijs Sacris Ordinibus contigit) non poterant sumptus magni fieri, adhuc valdè necessarij. Quomodo primi è Societate, qui Salmanticã ingressi sunt, & pre nimia paupertate in humili portico Sacellum ad Sacra celebranda adornarunt, cum effigie papyracea in Altari; possent Bibliothecam emere, quæ sex, aut octo mille ducatis æstimaretur? Et tamen eam nunc habet Collegiũ Salmantinum. Quomodo, qui vix emendicare poterant, vnde vilem domunculam ad habitationem persoluerent; possent in medio Salmanticæ Vrbis eam mole ædificij extollere, quã Philippus III. & Margarita Fundatores, & Philippus IV. Patronus, & insignis Benefactor Collegij Salmanticensis regio sumptu voluerunt erigi, & per suos Architecturæ Magistros totam fabricam à fundamentis vsque ad fastigium delineari, præcipientes insuper, vt non liceret nostris quidquam tam ingentis machinæ detrahere, aut minuere? Itaq; temporum successu ea datur varietas, ex qua manifestè inferatur, non eadem regula metiendas esse nunc has Graduum acceptiones; ac primæuo Societatis exordio. Et, vt ab exemplo posito nuper non recedam, inquiro, an paupertati Societatis expediat, habere ingentem Bibliothecam communem, & plures speciales? Expedire, respondebis; nam, licet impensæ sint ingentes, cum absq; illis nequeat obtineri vtilitas, quæ ex Bibliothecis dimanãt, fas est, eas pluribus impensis emere. Idem ego dico de Gradibus; & sanè nec tantæ in his impensæ fiunt; & non minor vtilitas propotionatè speratur.

402 Rursus, cum Bullam præfatam expediuit Pius IV. non adeò, ac nunc litterarum studia florebant; non aderant tot Magistri, tot libri ab Authoribus Societatis circa omnes scientias, & linguas editi, quos integræ amplissimæ Bibliothecæ nõ capiunt; & tamen Pontifex censuit, valdè expedire, vt Gradibus insignirentur, quò esset copiosior eorum doctrinæ fructus; & beneficus voluit sumptus tollere, quantum ex se poterat; ergo nunc magis expedire censeret eorum Graduum acceptionem, cum maior adhuc fructus queat exinde deriuari, & si expensæ nequeant vitari, cum hæ non præponderent illorum ingentiori vtilitati. Et quidem certissimum est, Pontificem voluisse, ac intendisse beneficentiam suam in ea Bulla erga Societatẽ ostendere; quod igitur ille optauit esse beneficium, par est, vt vertatur in damnum? Non ea fuit mens Pontificis.

403 Vlterius tunc temporis, quo Bulla Pij fuit expedita, vt Societatis Religiosi (non adeò tunc, ac nunc in orbe accepti) authoritate ergà proximos pollerent, qua faciliùs eorum spirituali saluti incumberent, plures Gradibus insigniebantur; &, cum ex alio capite paupertate premerentur, valde eis incõmodum, ac graue erat, tot, tamque frequentes expensas facere; Ideoq; Pontifex ob id motiuum eam Bullam, ac facultatem præstitit. Iam verò nec opus est ea Graduum multitudine, nec in tanta rerum inopia Collegia iacent; atq; adeo ad vnum, vel alium Gradum potest Prouincia, vel Collegium suppeditare sumptus; maximè cum Gradus ipsi in promotis emolumenrum referant ipsi Prouinciæ, aut Collegio; cum stipendia soluantur Laureatis, quibus possint intra aliquot annos expensę resarciri; indeq; non sunt iudicandæ expensæ nimię; siquidem vsusfructus temporalis eidem Religioni, & non ipsis Laureatis, adquirendus est copiosus, maximè in Academia Salmantina. Itaq; impensę insumptæ in Gradibus ferè quasi capitale cuiusdam census vitalitij considerari queunt; & communiter tantumdẽ, vel amplius comparabitur ex redditibus. Id dixerim, si Superiores Societatis Iesu censuerint, non esse contra, aut præter nostrum Institutum, ea stipendia in id destinari. Quippe adhuc seuerè iniunxerunt, vt pauperib⁹ distribuãtur omnia emolumẽta prouenientia ex Gradibus. Rursus hæc stipendiorum acceptio non eueruat aliquam Socitatis Iesu constitutionem, aut regulã, vt infra patebit.

410 Demùm, si sola ratio impensarũ obstaret acceptioni Graduum in Vniuersitate Salmanticensi, eis impensis ablatis, non esset, vnde hi gradus impugnarentur. Da ergo, aliquem ex Externis beneficè cõferre impensas determinatè ad Gradus suscipiendos; Cessat iam impensarum, ac paupertatis ratio, & nulla alia aduersus Gradus militat; ergo, etiam si assumptum obiectionis propositæ cõcederemus, stat rectè, vt in euentibus practicis, & facilè contingentibus (quales sunt, sumptus præstari ab aliquo benefactore) Religiosi Societatis acci-

accipiant Gradus in Salmantina Academia. Vndè obiectio absolutè illos non impugnat. Cæterùm, cum hi Gradus semper accipiendi sint, factis à Religione expensis, cui etiam prouentura sunt semper stipēdia, vulgò, *propinas*, & Religio à suis Fundatoribus temporalibus, atque à Benefactoribus acceperit facultates, & redditus, quibus hi sumptus fiunt, sanè perindè res se habet, ac si illi specialiter, & determinatè præbuissent impensas in Gradibus insumendas; maximè cum ipsi suas dederint opes, vt Societas, ac Collegia redditibus vtātur ad victum Religiosorum, atque ad omnia, quæ necessaria, & vtilia fuerint Religioni, ac Collegijs; Vtilissimam autem esse acceptionem Graduum, & ex se ferè omnibus est euidens, & in hac quæstione attingimus, & denique id pertinet ad quæstionem facti, quam, vt initio dixi, non ventilamus, sed supponimus. Obiectio hæc à Bulla Pij IV. decerpta ampliùs adhuc enodabitur doctrina tradenda §. *sequenti*.

§. Tertius.

Sanctus Parens Ignatius commendans paupertatem seruandam in Gradibus; non prohibet eos suscipi in Academia Salmantina; & in qualibet alia.

405 OPPONI potest secundò S. Parens Ignatius *Part.4. Constitut. cap.6.§.17.* vbi monet; *Nec sumptus, qui pauperes non deceant, in Gradibus huiusmodi faciant.* Sed sumptus, qui fiunt in susceptione Graduum in Academia Salmantina, pauperes non decent, vtpotè ingentes, ergo à S. Parēte Ignatio huic Graduum acceptioni resistitur. Minor videtur suaderi, quia ideò Religiosi sacri Ordinis Minorum, & alij eos Gradus nō suscipiūt, quia sumptus non decent Paupertatem, quam profitētur. In Societate autem Paupertas à Religiosis in particulari strictissimè seruatur, ita vt in ea nulla laxatio detur, & à Professis fiat speciale votum restringendi eam potiùs, quàm laxandi; vnde non licet vlli stipendia accipere pro Cōcionibus, pro Missis, nec pro quouis alio ministerio; nec permittuntur deposita pecuniarum apud se, aut apud alium; aliaque huiusmodi seruantur, ex quibus liquet, quòd, & si Collegia in communi habeant redditus, quibus valdè indigent, vt cuncta necessaria omnino Religiosis suppeditentur, quin ipsis vllius rei emendicatione sit opus, paupertas tamen maximè viget.

406. Obiectionem sic insto. In omnibus Sacris Ordinibus votum Paupertatis essentiale statui Religioso emittitur, indeque indubitabile est, in ipsis caueri, ne fiant sumptus, qui pauperes non deceant, cum hoc exigat votum paupertatis, & status pauperum id ipsum præseferat; nefasque esset asserere, in aliquo Sacro Ordine licitos esse sumptus, qui pauperes non decent, cum inuoluat contradictionem, licere pauperibus aliquos sumptus, & ipsos sūptus non decere pauperes. Vnde sic argumentor. Religiosi aliorum Sacrorum Ordinū suscipiunt Gradus in Academia Salmantina, soluunturque impensæ ingentes, quæ ibidem fiūt; ergo hæ impensæ non decent pauperes; aliàs sanctissimè susciperent Gradus, & tamen impensas facerent, quæ non decent pauperes; quę sequela intolerabilis est. Igitur, quamuis Religiosi Societatis suscipiant in eadem Academia Gradus, non fient impensæ, quæ non deceant pauperes, atque adeò nullatenus cōtradicitur Constitutioni S. Parentis Ignatij. Quo tota obiectionis machina ruit.

407 Absolutè respondeo, eos sumptus non decere pauperes, qui nō sunt necessarij, aut vtiles ad fines licitos, ac honestos ab ipsis intendendos pro sui muneris ratione; ita vt hi sumptus non deceant, siuè magni, siuè exigui sint; nam indecentia non desumitur à quantitate sumptuū, sed à superfluitate rei, in qua fiunt; Vnde si quis Religiosus caligas sericas sibi emeret, licet sumptus non esset nimius, adhuc non deceret pauperem, ob qualitatem rei emptæ. E contrà verò, si sumptus sunt vtiles, aut necessarij ad fines licitos, honestos, & Religionis proprios, quamuis sint ingētes, non dedecent pauperes; sic decent illos Bibliothecæ magnis sumptibus comparatæ; ædificia templorum, ac domorum ingenti pretio structa; pretiosa vasa, ac ornamenta in vsum Ecclesię destinata; quia hæc omnia sunt vtilia, aut necessaria ad fines sanctissimos discendi, docendi, instruēdi proximos, viuendi religiosè, colendi Deum, aliosque similes.

408 Hinc igitur sumptus, qui in alijs Sacris Ordinibus fiunt ad suscipiēdos Gradus, non sunt contra paupertatis statum; quin potiùs valdè decent pauperes;

res; & consequenter idem sumptus à Societate facti decebunt pauperes, quin contraueniant menti sui Fundatoris Sanctissimi; qui solummodo cauit, vt vitarentur sumptus superflui, & non necessarij. Superflui autem non sunt, qui iam sunt in Academia Salmantina præfixi pro Gradibus; & aliunde Gradus acceptio est finis licitus, honestus, congruens, ac vtilissimus Instituto Societatis, ac adimpletioni Regularum ipsius.

409 Atque, vt rem à fundamentis capiamus, duo attentè considerari oportet. Primum; non aliter S. Parentem Ignatium præcauisse sumptus, qui pauperes non doceant, in receptione Graduum, ac in alijs omnibus; Nam quis dicat, permisisse in alijs sumptus, qui non deceant pauperes? Etenim cupijt, paupertatem, vt firmum murum Religionis, seruari. Et tamē non ideo vetuit sūptus, qui fiūt in magnis Bibliothecis comparandis, in templis extruendis, & in similibus; igitur non prohibuit sumptus ingentes, sed superfluos, & non ordinatos ad fines, quos Societas intēdit; nec strictiùs se habuit circa impensas in Graduum susceptione faciendas, quàm circa impensas ingentes, quæ fiunt in prędictis rebus, cum hi sumptus æquè nō sint ex his, qui non decent pauperes iuxta iam asserta.

410 Secundum; hęc Constitutionis, quę obijcitur, verba, non esse aliquod nouum, & speciale statutum, aut præceptum, sed declarationem præcepti diuini, quod obligat omnes Religiosos voto paupertatis adstrictos, vt non faciant sumptus, qui non decent pauperes. Et id cernitur, quia, si esset statutum, aut præceptum positiuū, posset à Pontifice tolli, aut dispēsari; nequit autem Pontifex illud tollere, aut dispensare, reddendo pauperibus ex voto licitos sumptus, qui non decent pauperes, aut, quod idem est, qui non licent pauperibus; quod etenim dedecet, aut nòn decet aliquem, nec ei licet; Pontifex autem nō potest facere, vt sint liciti sumptus, qui ex se non sunt liciti respectu status Religiosi. Vnde totum momentum deuoluitur ad obseruantiam paupertatis, quā consulit S. Parens Ignatius in Gradibus accipiendis, sicut consulit sępè in cæteris omnibus, & sicut etiam consulit obseruantiā aliorum votorum. Manet ergo res hęc in Societate Iesu, sicut in alijs Sacris Ordinibus, in quibus obseruantia paupertatis etiam enixè monetur. Vnde fit, non violari hoc consilium, & voluntatem S. Parentis Ignatij, in acceptione Graduum, cum paupertas non violetur, sicut per eiusmodi acceptionem non violatur in alijs Sacris Religionibus. Cum quo stat, esse certissima ea, quæ in obiectione adduntur de obseruantia paupertatis iniuncta omnibus Religiosis in particulari.

411 Ad id, quod de Minoribus in argumento asseritur; respondeo primò, eos aliquando in Academia Salmantina Gradibus fuisse insignitos; nunc verò non ad nos attinet inuestigare factū, quare scilicèt id non præstent. Secundò, Minores non habere redditus annuos à Fundatoribus, ac Benefactoribus præfixos, sicut Societas habet; in quo eorum paupertas excedit nostram, sicut excedit paupertatē aliorum Sacrorum Ordinū; indeque sumptus faciendos in Gradibus plus eorum, quam paupertati prædictorum Ordinum, ac Societatis contrariari. Tertiò, eos nullo iure prohiberi, quominus lauream accipiant, etsi de facto suo iure non vtantur; In pręsenti autem non est disputatio de facto, sed de iure. Quartò, aliunde quàm à paupertate, pręsto esse rationes, ob quas nolint Minores Gradibus insigniri; nempe quia eis non indigent, vt eorum doctrina floreat, cum adeò sit celebris vbique; maximè quando in Academia Salmantina legitur publicè doctrina Scoti in ipsius Cathedra, ad id deputata. Doctrina autem Authorum Societatis, licèt, Deo fauente, adeò vigeat, & in Academijs Germaniæ, ac Galliæ, & in Hispania innumeros habeat sectatores, tamē incrementum adhuc sperat ad proprium Societatis finem, ad maioremque authoritatem Professorum ipsius, & nostrorum Scriptorum, disputantiumque quotidie cum hæreticis in Septemtrione, ac in Germania, ex Gradibus in Academia Salmātina, quæ in orbe terrarum est celeberrima. Demum nihil detrahit Iuri, quod Societas habet ad Gradus suscipiendos, quòd non suscipiantur in nonnullis Religiosis Ordinibus, in quouis enim sua statuta, regulæ, & gubernationis stylus seruatur, nobisque sufficit, Gradus non detrahere nostro Iuri, Constitutionibus, Instituto; & habere antesignanos ex alijs Sacris Ordinibus, quos imitemur.

(?)

§. Quartus.

Sanctus Parens Ignatius non prohibet Gradus in Academia Salmantina, nec in vlla alia, dum negat suis determinatas sedes in Academijs.

412 OPPONI potest tertiò S. Parēs Ignatius, qui *Part.* 4. *Constitut. cap.* 15. §. 4. ait; *In Gradibus tam Magisterij Artium, quàm Doctoratus, tria obseruentur; alterum, vt præcludatur ostium ambitioni, nullis locis certis eis, qui ad Gradus promouentur, assignatis, quin potiùs honore se inuicem præuenientes, nulla locorum differentia obseruata, curent &c.* Ipse rursus *cap.* 6. §. 17. inquit; *Loca tamē certa, vt ab omni ambitionis specie, atque ab alijs affectibus parùm tēperatis recedatur, quāuis in ea Vniuersitate, vbi Gradus accipiunt, dari soleant, non accipiant, sed simul omnes extra numerum se constituant.* At in Salmantina Academia Magisterio donati nequeunt hæc obseruare, cū sua cuique Magistro sedes indispensabiliter sit præfixa; ergo iuxta has Constitutiones nequeunt Religiosi Societatis in prædicta Academia ad Gradus promoueri. Accedit, quòd à S. Parente Ignatio pluribus in locis suarū Constitutionum valdè commendatur suis humilitas, cui per Gradus prefatos videtur aliquid detrahi, cum hi Gradus Academiæ Salmanticensis plurimùm in toto Orbe æstimentur.

Insto in primis argumentum. Nulla est Academia, aut ferè nulla, in qua non sit sua sedes prefixa Magistris; & tamen non propterea censetur, violari Constitutiones præfatas, etsi Magisterij Gradū Religiosi Societatis in eis suscipiant; & in sedibus præfixis sedeant; ergo nec censendū est, eas violari, si in Academia Salmantina ad Gradus promoueantur, & habeant sedes determinatas. Nonne Cācellarius Vniuersitatis Pragensis, Religiosus nuper Societatis, habebat primū locū in illa? Quis de hoc dubitet? Idem dico, & in pluribus alijs.

413 Insto rursus argumentū, Religiosi Societatis de licentia sui Præpositi Generalis possunt esse Qualificatores Tribunalium Sanctæ Inquisitionis, & plurimi id munus de facto habent; & tamen in Consessibus Qualificatorum sua cuiq; est sedes præfixa; quin propterea resistatur præfatis Constitutionibus, quæ à rationis paritate etiam militant respectu horū Cōsessuum, in quibus nostri cum alijs Fidei Censoribus concurrunt. Imò intra domesticos parietes, licèt nulla sedes sit vlli prę fixa, nisi Superioribus; promiscuè etenim omnes sedem occupant, seruata Religiosa vrbanitate; tamen in Congregationibus Generalibus, & Prouincialibus sedes sunt præfixę iuxta antiquitatem ad eas cō uenientium. Vnde colligitur, mentem S. Perentis Ignatij aliam esse ab ea, quæ opponitur.

414 Iam igitur prædicto argumento satisfecere P. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 10. & P. Castro Palao *tomo* 3. *disp.* 4. *punct.* 13. §. 6. *numer.* 5. Quippe loquitur S. Parens Ignatius supponendo, in Academijs libertati nostrorum fore relinquēdum, vt sedeant, quocumque velint; & in eo casu consules humilitati pręcipit iuxta Christi Domini doctrinam, ne primos accubitus, aut sedes ambiant, sed omnibus postponatur in loco, & inter se ipsos promiscuæ sint sedes. At vbi Academiæ statuta circa sedes inuiolabilia sunt, nec est liberum nostris eligere sedes, sed necessarium obedire mandatis, quibus ad determinata loca compelluntur, nihil præscripsit S. Parens Ignatius; sicut in Consessibus Qualificatorum Fidei est dicendum; atque etiam in prædictis nostris Congregationibus.

415 Hoc sane inde infertur, quia S. Parens Ignatius curauit præcludere ambitionem; &, quia ambitionis datur prę sumptio, si quis primas sedes voluntarius appetat, ideo ad ambitionis præsumptionem tollendam, voluit, vt primæ sedes non occuparentur. Ceterū iuxta Theologos, & Iureconsultos, lex soli præsumptioni innixa non complectitur eos euentus, qui præsumptioni non respondent. At habere in Academia Salmantina sedes determinatas eos, qui promoti sunt ad Gradus, est euentus non respondens præsumptioni prædictarum legum, aut Constitutionum; ergo illæ non complectuntur hūc euentum. Minor suadetur, quia non est in libertate Magistrorum Salmanticensium occupare sedes præfixas, sed eas occupant obedientia compulsi, & statutis inhærentes.

416 Dices; Non promoueantur

pit Religiosi Societatis Iesu ad Gradus in Academia Salmantina, & ad eas sedes præfixas non compellentur, suasque sic Constitutiones obseruabunt. Præclara argumentatio. Dicas etiam; Nō sint, adhuc de licentia Præpositi Generalis, Cēsores Tribunalium Fidei, & ad sedes determinatas non compellentur, vt sic suis obediant Cōstitutionibus. Dicas id etiam de his, qui in alijs Academijs externorum Regnorum ad Magisterium promouentur ex nostris, & qui in eis Cancellarij sunt. Nihil ergo probat argumentum, quia multum. Igitur assero, Gradus à S. Parente Ignatio nō prohiberi, sed potiùs optari, & præcipi; solùmque prohiberi ambitionem, & præsumptionē illius, vbi potest dari; At in promotis in Academia Salmantina non habet locum præsumptio ambitionis propter sedes determinatas. Et per Constitutiones præfatas non intenditur iuxta dicta, quòd, si ab Academia sint præfixæ sedes iuxta sua statuta, aut consuetudinem, non accipiantur in eis Gradus, etiam si nostri eas sedes habituri sint; quippe hoc casu cessat ratio ambitionis, & non cessat ratio vtilitatis accipiendi Gradus, quam vtilitatē intendit promouere S. Parens Ignatius, obuians, quantum fieri potest, incommodis, culpis, & ambitionis labi.

417 Itaque non prohibentur in Constitutionibus præfatis sedes fixæ absolutè, sed sedes fixæ cum ambitione, aut periculo illius. Et quidē omnibus est hoc præceptum commune, cum ambitio honorum sit intrinsecè mala, ab omnibusq; ex præcepto naturali, ac diuino vitanda; quare in prædictis Cōstitutionibus id præcipuè monetur, quod & cæteris Religiosis, ac fidelibus etiam est cautum, ne scilicèt ambitioni indulgeant; solùmque præcauetur quoddam illius periculum, quod posset dari, si pro libito sedes essent in Academijs optandæ; quod periculum in Salmantina non datur.

418 Ad id, quod in obiectione de humilitate additur, facilè respondetur. Quippè hi gradus à Religiosis Societatis Iesu (sicut nec ab alijs, quibus id etiā est commune) non ob vanitatem, & plausum externum sunt accipiendi, sed ad maiorem Dei gloriam, ad Religionis bonū, ac incrementum, ad doctrinæ authoritatem, & ad proximorum commodū. Quæ etiam militant in his Societatis Religiosis, qui in alijs Academijs non solùm promouentur ad Gradus, verùm ipsi concedunt Gradus alijs externis, tum sæcularibus, tum Religiosis, atque eas Academias gubernant; & sanè, cum illę sint celebres, & in Principum Curijs constitutæ, magni æstimantur hi honores, quin ideò nostri debeant à Gradibus, & gubernatione abstinere, cùm ipsi eos honores non ambiāt, sed obedientia compulsi suscipiant, respicientes profectò ad Dei maiorem gloriā, animarùmque salutem. Quod idem in promotis ad Gradus in Salmantina Academia contingit; quos à nostris ambiri, esset piaculum; solùmque illi promouebuntur, quos ab omni ambitionis specie alienos iudicauerint Superiores pro re nata esse magis idoneos.

§. Quintus.

Constitutiones prohibentes Religiosis Societatis Iesu accipere stipendia pro Ministerijs non opponuntur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.

419 OPPONI potest quartò, Constitutionibus Societatis cautum esse, ne quis pro Concionibus, Missis, Confessionibus, nec pro aliquo ministerio ex his, quæ Societas exercere potest, stipendia accipiat. At promoti ad Gradus in Salmantina Academia accipiunt stipendia, quæ vocantur *propinas*; ergo Constitutionibus opponuntur. Confirmatur; nam in Academijs, in quibus nostri promouent alios ad Gradus, non possunt stipendia ab eis accipere; Ita extat *Part. 4. Constitut. c. 15. §. 4.* vbi asseritur; *Vt quemadmodum gratis docet, ita ad Gradus Societas gratis promoueat*; igitur à paritate, vel à fortiori non valent ea stipendia in Salmanticensi Academia reportare.

420 Hoc argumentum non impugnat ius accipiendi Gradus, de quo est disputatio; sed post eorum acceptionē contendit, stipendia accipi non posse. Sed nec hoc vllo modo euincit. Quippè ea accipi possunt, non vt stipendia propter ministerium, sed vt redditus ad sustentationē eorum, qui laurea sunt donati; sicut à pluribus relinquuntur nostris Collegijs redditus annui, vt sustententur Lectores, Missio-

sionarij, aut Concionatores; qui redditus non accipiuntur propter illorum ministeria, sed ad eos sustentandos, quod expressè fieri posse asseruit S. Parens Ignatius, dum loquẽs de his redditibus, *Part.* 4. *Constitut. cap.* 7. §. 3. ait; *Quamuis pro eorum sustẽtatione, qui communi bono Collegiorum seruiũt, vel propter illud student, admittantur.* Deinde ea stipendia accipiuntur non ob ministeria, sed ad resarciendos sumptus, qui fiunt in promotione ad Gradus; Quo etiam occurritur primæ, & secūdæ obiectioni positis §. 2. & *superius*; paupertatique consulitur, dum sumptus fiunt, sed tamen resarciẽdos esse vel ex toto, vel ex parte, prudenter iudicatur. Itaque accipiuntur ea stipendia quasi redditus summæ, quæ in Gradibus est impensa.

421 Dices, independenter ab stipẽdijs donati laurea Salmantina habent, vnde sustentẽtur, seu Collegiũ gaudet redditibus quibus suos Professores sustẽtet; ergo titulo sustẽtationis nequeũt ea accipi stipẽdia. Respondeo in primis, posse promoueri ad Gradus, aliquos, qui nec essent Professores Ordinarij in Collegio Salmãtino, nec illis opus haberet Collegium, vnde ad eorum sustentationem rectè illi redditus, seu stipendia recipiuntur. Deinde assero, non esse designatos redditus ad sustentandum Professores Gradibus insignitos, sed Professores absque Gradibus; plus autem necessarium est ad illos, quàm ad hos; Nam, vt sunt Gradibus insigniti, reduplicatur supra impensas factas in acceptione Graduum; atque adeò ad sustentandum eos, & soluendos eos sumptus, non datur sufficiẽs sustentationis adminiculum, nisi accedant prædicta Academiæ stipendia.

422 Ad confirmationem obiectionis respondeo, disparitatem in promptu esse; nam ad accipiendum stipẽdia pro ministratione Graduum in nostris Academijs non datur titulus prædictus sustentationis, nec ea reduplicatio nuper expensa; nec titulus resarciendi impensas; quibus titulis cessantibus, voluit S. Parens Ignatius, vt sui Religiosi puri essent à pecuniarum acceptione, & præstarent gratis, quantum penes ipsos esset in collatione honorum, exercitijsque litterarum. Hinc ipse *Part.* 4. *Constitut. cap.* 15. §. 4. monuit, vt cũ aliqui ex externis in Academijs nostris gradum acciperent; *Non nisi admodum exigui sumptus (licèt voluntarij sint) externis permittantur*; cupiens, suos, quantum ex se esset, conari ad sumptus omnes vitandos, tũ nihil accipiendo à promotis ad Gradus, tũ curando, vt in promotione non grauatentur alijs impensis.

423 Nec rectè ex his verbis retorquetur aduersus nos argumentum asserendo, in ea Constitutione præcipi, in promotione ad Gradus nõ nisi admodum exiguos sumptus esse permittendos adhuc externis, quantum in nobis est; ergo à fortiori, cum non exigui, sed ingentes sumptus fiant in promotione nostrorũ ad Gradus in Salmantina Academia, non erunt permittendi; & consequenter nec ipsi Gradus accipi poterunt. Quippe in promptu est disparitas; nam sumptus, qui ab arbitrio Societatis dependent, ab eaque sanciuntur, æquissimum est, vt circunscribãtur, & omnis immoderatio impensarum vitetur; At non pendet à Societatis arbitrio, nec in ipsius est potestate, vt sumptus in Gradibus Salmantinis sint admodum exigui, cum ab ipsa Academia fuerint præfixi; & aliunde nulla est ad huiusmodi Gradus accipiẽdos prohibitio, quin potius acceptio est valdè conformis Instituto, Constitutionibus, ac Regulis Societatis, vtilissimaque ad fines ab illa intentos, vt satis probauimus; non ergo ex præfatis verbis potest contra stabilitam assertionem vrgeri argumentum. Ad quod etiam responderi potest, non esse ministerium ex illis, pro quibus prohibetur in Societate accipere stipendia, id de quo in præsenti. Quod constat ex natura ipsius, & ex dissimilitudine cum alijs, quæ in nostris Constitutionibus designantur vt ministeria. Indeque, quamuis hæc stipendia non accipiantur ad sustentationem, sed ad succurendum pauperibus, non contraitur Constitutionibus.

§. Sextus.

Constitutiones Societatis Iesu prohibentes suscipere sæcularia negotia non aduersantur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.

424 OPPOni potest quintò, in nostris Constitutionibus prohiberi susceptionem negotiorum sæcularium; Ita *Part.* 6. *Constitution. cap.* 3. §. 7. & *Part.* 9. *cap.* 6. §. 4. Ex quibus desumpta est *Regula* 41. *inter Communes*; Cuius verba sunt

sunt; *Nemo cuiusquam negotij, etiam pij, sine facultate Superioris curam suscipiat; sæcularia verò negotia, quæ sunt à nostro Instituto aliena, & vehementer à spiritualibus auocãt, multò magis auersari conuenit.* Sed, si promoueantur ad Gradus Religiosi Societatis in Salmantina Academia, necessariò sæpè plura negotia sęcularia tractabunt, & eorum curam suscipient; cum plurima inibi in Consessu Promotorum agitentur, quæ ad regimen politicum Academię, ad eius facultates, & administrationem redditũ annuorum, aliaque similia, pertinent; & plura agenda tum Salmanticæ, tum extra illam, tradantur Magistris, ac Doctoribus in speciali, designando eos Commissarios negotiorum; ergo non licet Religiosis Societatis promoueri ad huiusmodi Gradus. Confirmatur; quia Pius IV. in Bulla *Exponi nobis*, relata *suprà* §. 2. pronuntiauit, non esse congruens Societati Iesu, vt Religiosi promouerentur ad Gradus in Academijs, *propter obligationes, & iuramenta*, quibus iuramentis adiguntur operam impendere negotijs sæcularibus ab ipsorum Instituto alienis.

425 Respondeo primò in ea Regula permitti cum licentia suscipere negotia pia; solùm enim iubetur, ea non suscipi sine Superioris licentia; ergo, si negotia sint pia, & Superior licentiam concedat, non geritur quidquam contra prædictas Constitutiones, dum Religiosi Societatis promouentur ad Gradus in Salmantina Academia. Cæterùm negotia Academiæ pia sunt, vtpotè ad vtilitatem publicam animorum, & disciplinarum incrementa, iuuentutisque Christianam educationem spectantia, eòque tendentia. Licẽtia autem Superiorum impetrabitur, cum opus fuerit, Nostros ea suscipere negotia, à quibus abstinebunt, si non impetretur; cum Academia, vt sciẽtiarum pia mater, rectè calleat, non debere suos alumnos cõtra Institutum suæ professionis quidquam agere; nec præsumi valeat, eam esse illos coacturam ad quidquam huiusmodi peragendum.

426 Hinc respondeo secundò, negotia sæcularia à nostro Instituto aliena quæ vehementer à spiritualibus auocant, prohiberi Nostris in regula præfata; negotia autem Academiæ Salmantinę nullatenus sunt eiusmodi. Et quidem illa sæpè cõmittuntur Magistris aliorum Sacrorum Ordinũ, de quibus, vtpotè valdè Religiosis, & suæ professionis amantibus, nequit præsumi, quòd suscipiant negotia, quæ eos à spiritualibus vehementer auocẽt. Quippè magna est varietas negotiorũ sæcularium; illa verò, quæ Academiarum sunt propria, longè distant ab alijs, quibus homines sæculares irretiuntur.

427 Respondeo tertiò, ea *Parte 6. Constitut. cap.* 3. §. 7. ad quem locum cæteri allati in obiectione referuntur, iniũgi, vt Societas abstineat à negotijs sęcularibus, non quidem absolutè, sed *quoad eius fieri poterit.* Vnde, si laureati in Academia Salmantina non possint subterfugere ea negotia, non agunt contra Constitutionẽ; si autem possint, subterfugiendo illa, Constitutioni obeditur. Nec valet replicari, quòd non promoueantur ad Gradus, & sic non deuenietur ad eas angustias; Nã huic replicæ satis, superque est satisfactum superiùs in similibus.

428 Respondeo quartò, posse à Præposito Generali dispensari in prohibitione susceptionis negotiorum, vt ibidem habetur, imò à Superiore, cui ipse rem considerandam commiserit; *Superiori tamen ad casum aliquem necessitatis, vel maioris momenti ad finem diuini seruitij præfixum facultas dispensandi ad tempus relinquetur.* In negotijs autẽ prædictæ Academiæ omnia hæc requisita inuenientur, si nostri ad ea suscipienda cogantur; nempè esse in casu necessitatis, resque momenti ad diuinum seruitium tendentes.

429 Respondeo demum, Constitutiones præfatas nunquam iudicatas esse contrarias promotionĩ ad Gradus in alijs Academijs, in quibus nostri promouentur, cum tamen in eis plura, & varia negotia pertractentur non absimilia his, quæ in Salmanticẽsi sese offerunt. Cur ergo cõtrariæ censebũtur promotioni ad Gradus in ea? Vel explica sensum illarum Constitutionum respectu aliarum Vniuersitatũ, & ego explicationem aptabo respectu Salmantinæ. Plures argumento dedi solutiones, vt si quis scrupulosè nimiùm aliquam non approbet, eligat aliam; nam sanè vel seorsim, vel simul saltem sumptæ manifestè obiectionem elidunt.

430 Ad confirmationem ex doctrina *suprà* §. 2. tradita respondeo, longè aliam fuisse mentem Pij IV. qui in Societatem Iesu beneficus, prospiciens vtilitatem, ac necessitatem accipiendi Gradus, ne grauaretur Religio tum sumptibus, tũ alijs oneribus, quæ Gradus in Academijs acceptos sequuntur, concessit, vt possent

nostri

nostri Gradus intra Societatem accipere, eisque insigniti potirentur in ipsis Academijs externis omnibus honoribus, qui eos Gradus comitantur. Quod adhuc non solùm respectu nostrorum, sed etiam sęcularium, in aliquibus Prouincijs obseruatur. Et cum in vrbe Manila in Philippinis id in nostro Collegio præstaretur, Gradusq; concederentur, eos impedire nonnulli conati fuerunt; indeque lite exorta, & ad sententiam deducta, totum negotium ad Curiã Matritensem est allata, & in Supremo Indiarum Senatu hoc anno 1652. mense Nouembri, pro Collegio Societatis Iesu vltima sententia est pronuntiata.

431 Verùm cum in pluribus regionibus, maximè in Hispania, hoc non admittatur, & vtilitas, ac necessitas promotionis ad Gradus, ad quam attendere censuit necessarium Pius IV. semper instet, hinc est, vt cogantur nostri nõ parcere sumptibus, iuramentis, & obligationibus, cũ maximis tamen commodis decursu expensis, quæ compensant sumptus, & onera minuunt. Quare in his circunstantijs non cõtra Pij IV. mentem agit Societas, sed potiùs valdè iuxta ipsam, vt in superioribus mane conuictum.

§. Septimus.

Non impugnatur ius accipiendi Gradus in Academia Salmantina, ex eo, quòd Religiosi Societatis Iesu per plurimos annos non acceperint illos.

432 DEMVM opponi potest. Plurimis iam annis Religiosi Societatis Iesu Salmanticæ habitant, & Theologiam docent, & tamen vsque ad annum hunc 1652. non accepit vllus ex eis Gradum Licentiatus, & Magisterij in Academia Salmantina; ergo, quia ipsi arbitrati sunt, non posse iuxta suas Constitutiones illum accipere; alioquin iã diu suscepissent Gradus, cum eadem vtilitas, ac necessitas olim esset, & forsan maior; nec ad sumptus faciendos potuerint media exhauriri, qui in suppeteret vnde fierent.

433 Sanè vellem, mihi diceres, cur potiùs infers ex non facto, nõ potuisse Gradus suscipi, & sic esse iudicatum; quàm ex facto posse suscipi, & sic iudicatũ esse? Pro fectò quòd non fuerint Gradus anteà suscepti, ex se non tollit ius ad eos suscipiendos, vt ex se constat; Quod enim in meo arbitrio est, facere, aut non facere, quandocũque velim, nõ propterea priuor iure, & potestate faciendi ex eo, quòd diu non fecerim. Ius autem, & potestatem accipiendi Gradus in Societate Iesu euidenter in hac quæstione stabiliuimus. Cæterũ quòd adhuc per tot annos non fuerint suscepti, res est facti; & in præsenti iam supposui, me non disquirere factum, sed ius.

434 Nec factum inuestigari oportet, cum id pertineat ad regimẽ internum Religionis, pro cuius recto dictamine iudiciũ stare debet. Equidem multa fuerunt religiosa, ac prudentia motiua, ob quę promotiones ad Gradus hucusque sunt dilatę. Vnum ego, vt satisfaciam obiectioni, sufficiens excogitaui; scilicèt voluisse Societatem sequi vestigia aliorum sacrorum Ordinum, qui suos Professores Artium, ac Theologiæ non nisi post plurimos annos ad Gradus promoueri permiserunt. Cõtra quos idem posset efformari argumentum, eademq; põderatione stabiliri. Sed omnibus est communis responsio iam præstita. Prolixa alicui visa fuerit forsan hæc quæstio, sed licuerit in materia adeò graui fusiùs disputationem texuisse.

Quæst. XVII. An Religiosi Societatis Iesu possint esse Oppositores ad Cathedras in Academijs?

435 RESOLVTIO huius quæstionis est certa, scilicèt nõ posse Religiosos Societatis Iesu esse Oppositores ad Cathedras in Academijs, cuiusq; illæ Facultatis sint. Ita constitutum est *in Canone 15. primæ Congregationis Generalis*, quę in Societate est habita; his verbis; *Cathedræ publicæ in Vniuersitatibus, aut alibi, cum ea disceptatione suffragiorum, & oppositione, quæ solet fieri, non sunt admittendæ. Si tamen sponte offerantur ab Vniuersitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegatur, nec quisquam se opponat, cum quo sit disceptandum, admitti possent, consulto Generali.* Affert etiam hunc Canonem, & hanc resolutionem, vt indubitatam, prefigit P. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 5. cap. 4. num. 9.*

436 Itaque Religiosis Societatis prohibitũ est, non solùm in Academijs, sed in quibuslibet studijs, & publicis gymnasijs,

Ecclesijs,& locis,in quibus Cathedræ obtinentur media disceptatione Oppositorum,eas hoc oppositionis medio obtinere. Et quamuis non interueniant Scholarium suffragia, sat est, si oppositio intercedat, quam omnino vetari,est manifestum. Nec vnquā datur oppositio ad Cathedras,quin intercedant suffragia Iudicum,qui de Cathedra obtinenda decernūt; vel Doctorū, ac Magistrorum,qui Iudicem,aut Iudices informant,seu apud illos suffragium consultiuum habent; vel demum ipsorum Scholarium.

437 Imò etiam si ad Cathedram vacantem nullus opponeretur, cum tamen posset,qui vellet, opponi, nequit Religiosus Societatis ad eam opponi;etenim,esto tunc non daretur disceptatio Oppositorū, tamē daretur oppositio ex parte illius; media autē oppositione nequit ab eo Cathedra obtineri. Et certè tunc per accidēs cōtingeret, quòd Oppositores deessent, nec attendendum est ad id, quod euenit omninò per accidens.

438 Præter prohibitionem expressam supra positam, in qua nequit Præpositus Generalis dispensare iuxta doctrinam in Societate stabilitam, de qua P. Suarez *tomo* 4.*de Relig.lib.*10.*cap.*14.*num.*14.accedit,eam esse conformem Instituto Societatis,eiusque visceribus ingenitam. Nihil enim adeo cauetur Nostris in Constitutionibus, in Congregationibus Generalibus, in Ordinationibus,& præceptis, ac vt nullam dignitatem,honorem,munus,officiū, seu occupationem ex se honorificam ambiant,petant, vel procurent, per se,aut per alium, directè, vel indirectè; vt sic promptiùs suam voluntatem obedientiæ destinent,ac parati sint potiùs amare, & amplecti officia humilia, & abiecta. Huc tendit votum emissum à Professis Societatis nō ambiendi,aut procurandi vllam Prælaturam,nec dignitatem, nec intra, nec extra Religionem;huc tendūt præcepta nō procurandi munus Qualificatorum Tribunalium Fidei;nec munus eundi Romam ad Congregationem Generalem cum suffragio;imo nec eundi ad Cōgregationes particulares cum munere Procuratoris Prouinciæ ad negotia illius tractanda, & alia id genus,quæ aliquam honoris speciē habent, ambitioque aliqua in eis procurandis posset interuenire. Quantò ergo magis præclusum est ostium in Societate ad obtinendas Cathedras media oppositione; cum earum regimen sit valdè honorificū, & oppositio ipsa,atque alia media,quę adhibentur ad illarum obtētionem,non modicam sollicitudinem exigant in procurando fœlicem rei exitum? Res per se est manifesta;animaduertantur, quæ communiter eueniūt in oppositione ad Cathedras, ipsarūque petitione; & constabit, nihil adeò esse alienum à Constitutionibus, ac Ordinationibus Societatis, necnon regimine,ac gubernatione illius. Quare nō licet amplius immorari in suadenda resolutione proposita, quæ est plana, manifesta, indubitabilis, & euidens. Nec vnquam in Societate Iesu, Deo iuuante, quidquam cōtrarium eueniet, nec in ea, vel vnus apex, immutabitur.

439 Conceditur tamen in eodem Canone relato, posse Religiosos Societatis moderari Cathedras in Academijs, (scilicet earum Facultatum,quas ipsi profitentur) si nulla detur oppositio,& Academiæ ipsæ,vel Rector(dum in eius sit potestate) earum regimē ipsis propter Academiæ bonum,& vtilitatem,concedant; dummodo gratis id Nostri præstent, nullo accepto stipendio,& priùs Præpositus Generalis consulatur,& licentiam præbeat. Hinc, si Cathedræ,quæ à Nostris reguntur in Academia Salmantina,mane,& vespere,de præscripto Regio, horâ, & gymnasio designatis,incorporarentur ipsi Academiæ,& hæc illas,vt suas admitteret, essentque Cathedræ propriæ Vniuersitatis, sicut Cathedræ Durandi, Sancti Thomæ, & Scoti (esto illis inferiores)possent adhuc Professores Theologię nostri Collegij Salmantini, quamuis non essent promoti ad Gradū Magisterij in ipsa Academia, eas moderari, Præposito Generali Societatis annuēte, & nullo stipendio ab Academia concesso.

Quæstio XVIII. Quæ Gradus insignia sint allaturi in actibus publicis Religiosi Societatis Iesu promoti in Academia Salmantina, & in qualibet alia?

440 IN aliquibus actibus publicis, præsertim in his, qui comitantur promotionem alicuius ad Gradus Licentiatus, Magisterij, & Doctoratus, omnes promoti insignia propria

pria suorum Graduum ferunt iuxta stylum, & normam Academiarum. Vt ergo quæstio dilucidetur, agamus de Salmantina (idem enim cæteris est aptandum) In ea promoti ad Magisterium in Theologia, si sint Religiosi Sacrorum Ordinum, ferunt pileũ, & supra eum lemniscum album, seu fila serica alba; Si verò sint Clerici, vltra pileum sibi aptāt quoddam superhumerale, quo humeros vndequaque circumdant, holloséricum nigrũ; & superius album. Inquirimus ergo, quæ ex his insignia Magistri è Societate ferre debeant?

441 Assero, eos allaturos esse illa ipsa Insignia, quæ Clerici promoti ad Magisterium ferunt. Quippe Religiosi Societatis Clerici sunt; Ita ipsam Societatem approbat Concilium Tridentinum *sess.* 25 *de Regularibus, capit.* 16. ibi; *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorum Institutum à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possint, &c.* Idem repetunt Pontifices in Bullis Apostolicis, quarum plures refert Pater Suarez *tom.*4. *de Relig. libr.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. Vbi efficaciter probat, Religionem Societatis Iesu non solùm ratione habitus, (nam habitus non facit Monachum) sed verè, ac propriè dici, & esse Clericorum; & quia Clericorum est, portare habitum Clericalem.

442 Hinc sequitur, prefatos Magistros in prædictis actibus publicis allaturos esse insignia, quæ portant alij Clerici Magistri, quia illa insignia sunt habitus Magisterij Clericorum. Sicut etiam Religiosi Societatis vtuntur superpelliceo, cũ exercent eos actus, ad quos exercẽdos Clerici etiam vtuntur superpelliceo, quia ille est habitus Clericalis Ecclesiasticus. Et quidem Clerici Regulares ad instar sunt Clericorum sæcularium, tum in Instituto, vt probat ibidem P. Suarez; tum in habitu exteriori; esto in cõmuni incedendi modo modestiùs, & humiliùs debeant eo habitu ornari; Cum autem insignia Magisterij nõ sint habitus cõmunis, sed specialis ad certos, & non frequentes actus destinatus, & ab Academiæ ordinationibus dispositus, sit, vt non humiliora insignia, sed omnino similia debeant Nostri portare, ac alij Clerici Magistri portant.

443 Nec est contra aliquam ipsius Societatis Ordinationem, Magistros ferre ea insignia. Nam loquens S. Parens Ignatius de Academijs ipsi Societati tradendis, vt sub eius regimine essent; *Part.*4. *Const. c.*17. §.8. ait, *De aliquibus Insignijs, num eis Rector, Cancellarius, Bidelli, Doctores, & Magistri, vt in Vniuersitate cognoscantur, vel saltem in actibus publicis vti debeant, necne; & si vtantur, qualia esse debeant, cõsiderationi Generalis tunc existentis, cum aliqua Vniuersitas admittitur, vel inquetur.* Agit autem de Rectore, qui sit Societatis Religiosus, & de Magistris tum domesticis, tum externis, vt ex toto capite constat. Itaque permittit, vt etiam in nostris Academijs ea insignia portentur, deliberante priùs Præposito Generali, an, & quæ insignia sint designanda; Quæ deliberatio penès eum stabit, cum Academiæ Societatis gubernationi traduntur, non verò, cum Academiæ sunt externæ; atque adeò nequit designare nostris Magistris Salmāticensibus, quæ insignia sint laturi, cum hoc ab ipsa Academia Salmantina dependeat, iamque sit stabilitum. Cæterùm, cùm licentiam præbet vt in ea Nostri promoueantur ad Gradus Magisterij (absque ea enim promoueri nequeunt) simul deliberat, an oporteat in actibus publicis ea insignia afferre, & ex cõsequenti præbet licentiam afferendi; cum velit, nostros aptari stylo Academiæ, eiusque Ordinationibus obedire, aliorumque normam sectari in his, quæ cum gradu Magisterij sunt connexa.

444 Præterea annuit prima Congregatio Generalis Societatis Iesu, *Canone* 19. cuius verba sunt; *Quæ insignia ferre debeant Doctores, & Magistri de Societate in Vniuersitatibus, cum publicis actibus præsident, pertinet ad Præpositum Generalem determinare, vt ipse Constitutiones Vniuersitatum declaret. Non autem incommodum est, si nostri in his publicis actibus portent aliqua insignia; in pileo præsertim, vt sunt fila serica; quæ ponuntur in medio pilei;* Ecce indicat Congregatio Generalis, quòd adhuc in nostris Academijs, in quibus id facilè impedire posset, aliqua insignia à nostris Magistris portentur; & ea verba *præsertim in pileo,* denotant, etiam alia simul posse portari; alioqui assereret, *solùm in pileo*; quanto ergo magis de eius mente est, & ab ea iam concessum est indicandum, vt in Academijs externis, quarum stylus, & regimen extra nostrum arbitrium est, Nostri, qui de licẽtia Prępositi Generalis promouentur ad Gradus Magisterij, ea insignia

portent in actibus publicis? Et quidem iã ab ipsis Præpositis Generalibus fuit concessum, & approbatum, vt nostri promoti ad Gradus Magisterij, seu Doctoratus in alijs Academijs, vt in Conimbricensi in Regno Lusitaniæ, portarent non solùm fila illa serica in pileo, verùm & integra Insignia, quibus alij Clerici Magistri, seu Doctores vtebantur. Inde etiam firmatur, in Academia Salmantina debere nostros Magistros in actibus publicis vti eisdem Insignibus, ac alij Clerici Magistri vtuntur, cũ hoc ita in praxi contingat in alijs Academijs. Tandem assertio statuta confirmatur ex eo, quòd Nostri, cum Cardinales S.R.E. creantur, integro purpureo amictu ornantur, cum non sic ornentur Religiosi Fratres Sacrorum Ordinum Cardiles; ex ea nimirum causa, quòd nostri sunt Clerici verè, & propriè, sed Religiosi simul.

Quæstio XIX. An Religiosi è Societate Iesu, in Academia Salmãtina Magisterij laurea donati possint habere in ea munus Vice Cancellarij?

445 SCHOLASTICVS Salmantitinus, seu Magister Scholæ est eius Cancellarius, Iudexque Ordinarius in Ciuilibus, & Criminalibus respectu omnium, qui Matriculæ Academiæ Salmanticensi adscribuntur. In casibus autem, in quibus hoc Munus vacat, ratione promotionis ad aliam dignitatẽ, vel mortis eiusdem Magistri Scholæ, Senatus ipse Academię Doctorum, & Magistrorũ suis vtens priuilegijs per suffragia designat Vice Cancellarium, donec alius Cancellarius adueniat; & indifferenter solent vel Theologum, vel Iureconsultum ex eodem gremio eligere. Quærimus ergo, an possint id munus gerere Religiosi Societatis ad Gradum Magisterij promoti?

446 Assero primò, illos non posse ambire, petere, procurare, nec negotiari prædictum munus, nec per se, nec per alinm; nec directè, nec indirectè. Et in primis, si sint Professi quatuor votorum (raròque eueniet, non esse Professos) impediti sunt voto, quod post Professionem emittunt inter alia vota simplicia; quod est huiusmodi; *Promitto præterea, nunquam me curaturum, prætensurumvè extra Societatẽ prælationem aliquam, vel dignitatẽ.* Hæc forma pręscripta est *in prima, & tertia Congregatione Generali Societatis*, & desumpta ex Cõstitutionibus ipsius, ac probata à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit *Ascendente Domino*; Ibi dicitur; *Neque prætensuros, ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationẽ, vel dignitatem intra, vel extra Societatem eligantur.*

447 Tunc sic. Munus Vice Cancellarij est pręlatio, seu dignitas; ergo Nostri Magistri nequeunt illã ambire, aut procurare, ne indirectè quidem. Et sanè, licèt aliqui inter prælationem, & dignitatẽ apponant discrimen, alij verò maiorem solũ explicationem verborum agnoscant, attamẽ est certum, in vna, vel alia, aut in vtraque significari munus Superioris habens iurisdictionem ordinariam, aut delegatã in subditos, & quamcumque prælationẽ, ac dignitatem Ecclesiasticam. Ita cum pluribus P. Suarez *tom.4. de Relig. lib.6. cap.7. num.*13. P. Castro Palao *tom.3. disp.5. punct.5.* Vbi notat prælationem, & dignitatẽ esse idem, & declaratum iam esse in nostra Congregatione Generali septima, *Decreto* 44. Ita etiam P. Thom. Sanchez *in sum. libr.6. cap.18. n.15.* Nec immoror in explicando, quid sit indirectè ambire; & an desideriũ prælationis huic voto opponatur; Hæc enim communia sunt nõ solùm huic quęstioni, quam ventilamus, sed omnibus dignitatibus, quæ ambiri possunt. Videat, qui velit, Patrem Suarez *vbi nuper num.9.* At munus Vice Cancellarij est dignitas, & prælatio, vt ex se est manifestum; quippè habet Vice Cancellarius eãdem iurisdictionem in subditos in Ciuilibus, & Criminalibus, ac habet Cancellarius; igitur nullatenus potest ambiri, aut procurari à nostris Magistris voto adstrictis.

448 Quòd si in aliquo euentu Professi quatuor votorum non sint, nec eo voto simplici adstringantur, adhuc iuxta Societatis Institutum nequeunt id munus ambire, aut procurare. Solemne enim est in Constitutionibus, Ordinationibus, & Regulis Societatis, ostium præcludere ambitioni, & negotiationi Munerum, ac Dignitatum, etiam multò inferiorum; nec hoc vnquam vlli permissum; seuerissimèque puniretur, qui in re tanti momenti reperiretur à suo Instituto deficere, totque Constitutiones, & Ordinationes transgredi. Quarè, & si contra votum non

adhuc

adhuc emissum ambientes munus præfatum non delinquerent, tamen transgressores essent legum sanctissimarum sui Instituti; iuxta quas non valent illud ambire, nec negotiari.

449 Assero secundò, casu quo Religiosus è Societate in Academia Salmantina Magister eligeretur, absque sui negotiatione in Vice Cancellarium, non posse admittere id munus, nisi cogeretur per obedientiam eius, qui ipsi potest præcipere sub pœna peccati. Et primò, si Magister sit Professus quatuor votorum, adstrictus est voto ad non admittendum, nisi detur obedientia prędicta; Nam post solẽnem Professionem illud emittitur inter alia vota simplicia; *Nec consensurum in electionem, quantum in me fuerit, nisi coactus obedientiâ eius, qui mihi præcipere potest sub pœna peccati.* Nomine autem eius, qui potest præcipere sub pœna peccati, intelligitur aut Summus Pontifex; vt supponitur à P. Suarez *tom. 4. de Relig. libr. 6. cap. 8. numer. 15.* P. Castro Palao *tom. 3. Oper. mora. disputat. 5. punct. 6. in ipso titulo*; aut Præpositus Generalis Societatis eo modo; qui ei præscribitur *in part. 9. Constitut. capit. 3. §. 13.* aut demum alius, qui ad præceptum imponendum delegationem habeat ab eo, qui potest illam concedere. Cum ergo supra posuerimus, munus Vice Cancellarij esse dignitatem, seu prælationem, fit, vt ratione voti nequeat admitti, si obediẽtia eiusmodi nõ coegerit. Quòd si velis agnoscere, non sufficere ad admittendas dignitates in Societate Iesu simplicem obedientiam, seu mandatum, sed requiri præceptum sanctæ obedientiæ; & prætereà, licèt communiter hoc præceptum debeat esse positiuum, tamen sufficere, si in aliquo casu obliget præceptum diuinum charitatis propter aliquam vrgentem fideliũ vtilitatem; consule Patrem Suarium *vbi suprà*; nam hęc non sunt specialia nostri instituti in hac quęstione, vt iam prænotaui.

450 Quòd si Magister è Societate non esset Professus quatuor votorum, & eligeretur in Vice Cancellarium, esto contra votum non peccaret admittendo munus, at illud admittere non valeret absque licentia expressa Superiorum; quam ei non fore cõcedendam (si fortè aliquando casus eueniret) mihi est indubitatum, nisi specialissimæ, ac vrgẽtissimæ essent causæ. Quippè in primis nullum munus, officiũ, aut occupatio suscipi potest absque facultate Superioris in Societate, & maximè quæ sunt eius cõditionis, qualẽ est munus Vice Cancellarij; quod passim habetur in Constitutionibus, Regulis, & Ordinationibus ipsius Societatis. Deinde S. Parens Ignatius, qui voluit, Professos votis suprà præfixis adstringi, sanè optauit, vt sui, etiã nõ Professi, longissimè abessent ab his muneribus, ac prælationibus exercẽdis, vt sic humilitatis amantes à periculo, & specie ambitionis, ostio ad illam pręcluso, omnino remouerentur. Id sæpè in suis Constitutionibus seriò admonet; eiusque spiritui inhærentes Superiores numquam, nisi causa vrgens sit, eam fore cõcessuros facultatẽ: mihi suaserim. Et quamuis, vt constat ex dictis *suprà quæst. 7. §. 7.* Pontifex permittat eligi in Vice Cancellarium quẽlibet Magistrum, etiam Regularem, sanè eius mens ibi non est, cõtraire statutis proprijs Religionis; nec eius verba denotant, velle dispensare in illis.

451 Dices, plures sunt Academiæ in Germania, Polonia, & alijs Prouincijs, in quibus Religiosi Societatis sunt Rectores, & Cancellarij; non ergo id est contra Societatis Institutum; nec à Superioribus erit deneganda facultas; si casus daretur, admittendi munus supra dictum, cum solum sit in substitutione, & per exiguum temporis interuallum; cum eam facultatem concedant ad similia munera, non in substitutione, nec per breue tempus obtinenda.

452 Vt satisfaciam, animaduerto, prælationes alias esse intra Societatem, alias extra; & inter earum acceptationem dari discrimen. Etenim respectu vtrarumque Professi Societatis Iesu emittunt votum non ambiendi illas; & etiam Constitutiones, & Regulæ impediunt, ac prohibẽt ambitionem, & negotiationem vtrarumque. Cæterùm non sic se res habet in acceptatione; siquidem non emittitur à Professis votum non acceptandi prælationes intra Religionem; vnde quis acceptare potest, & acceptat munus Præpositi Generalis, cum à Congregatione Generali eligitur, & munus Prouincialis, Præpositi, aut Rectoris, cum designatur à Præposito Generali, etiam absque vllo præcepto; & hanc acceptationem non prohibent Constitutiones, & Regulæ Societatis, quin potius illam suadent, hortãdo indifferentiam voluntatis ad exercendum quodlibet officium à Superioribus designatum. Etenim id exigit recta Religionis gubernatio, vt eius munera non

non quidem ambiantur, sed tamen acceptentur, cum necessario sint exercenda ab ipsis Religiosis. At votum emittitur non acceptandi dignitates, ac prælationes extra Societatem; cum ab earũ acceptione nequaquam dependeat recta Religionis gubernatio, & aliunde plura sint motiua pia, ac licita, atque ad maiorem perfectionem spectantia ad id votum emittendum, vt probant P. Suarez, & P. Castro Palao *vbi suprà*. Et eadem seruata conformitate, etiam in non Professis, nec eo voto adstrictis, optatur, suadetur, & procuratur eadẽ non acceptatio prçlationum, ac dignitatũ extra Societatem.

453 Hinc facilè obiectiunculæ respondeo, Academias, in quibus Religiosi Societatis sunt Rectores, & Cancellarij, esse traditas à suis Fundatoribus Societati Iesu, seu à Principibus, qui id præstare poterant; earumque acceptationem esse nostro Instituto conformem, vt ex dictis in superioribus *quæst.* 16. constat; quare earum gubernatio est penès ipsam Societatem, quæ eodem modo designat Cancellarios, & Rectores illarũ, sicut designat Rectores Collegiorum, & Prouinciales; vnde sunt dignitates, ac prælationes intra ipsam Societatem, quæ, licet ambiri non queant, tamen possunt, & debent acceptari, cum id recta, ac necessaria gubernationis ratio suadeat; At munus Vice Cancellarij in Academia Salmantina est dignitas, seu prælatio extra Societatem; atque adeò non solum nõ potest ambiri, sed nec acceptari, modo supra dicto.

454 Dices rursùm; Magistros Academiæ Salmantinç teneri obedire eius Rectori sub pœna præstiti iuramenti; quod de obediendo ei in licitis, & honestis enuntiant quotannis in profesto Sãctç Catharinç, die 24. Nouembris; & præterea Magister Scholæ potest eis iusta præcipere sub pœna excommunicationis, & consequenter sub pœna peccati, cum excommunicatio maior nequeat ferri nisi propter peccatum mortale inobedentiæ; ergo, si Rector, aut Magister Scholæ Salmantinæ, qui parat absentiam ab Academia, præciperet Magistro, vt munus Vice Cancellarij admitteret, teneretur admittere.

455 Respondeo, Magistros teneri obedire Rectori, & Magistro Scholæ in licitis, & honestis; & quamuis acceptatio, & exercitium muneris Vice Cancellarij ex se sit licitum, & honestum, at respectu Religiosi Societatis, cum sit affectum circunstantijs voti repugnantis, aut prohibitionis, non est honestum, nec licitum, atq; adeò Religiosum huiusmodi Magistrum non teneri obedire illis. Etenim iam diximus, solùm posse admitti prælationẽ, aut dignitatem, cogente prçcepto eius, qui potest iubere sub pœna peccati; cuius nomine intelligitur Pontifex, vel Præpositus Generalis, modo supra dicto, aut aliquis de eius delegatione speciali. Nec sufficit, posse præcipere alias res sub pœna peccati, vt possit etiam præcipi admissio dignitatis; nam Prouincialis, & Rector Collegij potest sub pœna peccati, & sub censuris plura præcipere Professis subditis ipsorum; & tamen nequit prçcipere, vt admittant Episcopatum, seu dignitatem Cardinalitiam, & similia. Hoc confirmatur, quia si Rector, aut Magister Scholæ præciperent Religiosis Societatis, sub eorum obedientia matriculæ adscriptis, vt opponerentur ad Cathedras, nec tenerẽtur, nec possent obedire; quia, licèt ea Oppositio ex se sit licita, non est tamẽ est licita illis, vtpotè per suas leges prohibita. Itaque iurisdictio Magistratuum Academiæ in Regulares non extenditur ad ea immutanda, quç sunt essentialia Religioni, aut his annexa, nec valet eneruare regimẽ domesticum, Religionis proprium, vt latè dicam *lib.* 2. *quæst.* 29.

459 Nec quidquam inconuenit acceptioni Graduum in Academia Salmantina, quòd nostri nequeant vnam, vel aliam functionem exercere ex his, quæ alij Magistri exercent; eç enim functiones non sunt cum gradibus connexæ, & per accidens se ad illos habent; cũ vnus, aut alius solùm eas exerceat, cæterique ab illis vacent. Et absolutè Magistri possunt se liberare & a muneribus, & ab oneribus Academiç, cum valeant abesse ab vrbe Salmãtina; imò in ea degentes non cogantur frequentare Academiam, nec adesse Actibus litterarijs, alijsque Consessibus; nisi fortè aliquando pœna præstiti iuramenti intercedat; quæ tamen pœna quid significet, & ad quid obliget, dicemus *lib.* 3. *q.* 10. & *libr.* 2. *q.* 13.

457 Cæterùm in Academia Salmantina sunt aliqua munera, seu potius ministeria, quç Nostri promoti ad Gradus licitè gerere possunt; quippè non sunt dignitates, aut prælationes cum iurisdictione spirituali in subditos; imò nec honores, quorum exercitium ambitioni locum aperiat; Eiusmodi est officium Primicerij

rij, Deputati, aliaque huiusmodi. Similiter, si quis ex nostris Magistris tandiu viueret, vt antiquior omnibus remaneret, posset omnia ea peragere, quæ Decani Collegij, seu Senatus Theologici sunt propria; ea enim prærrogatiuę antiquitatis sunt annexa, quin iurisdictionem propriè talem inuoluat Decanatus.

458 Consequenter ad doctrinam traditam, & obiter est animaduertendum, nec præfatos Magistros, nec alium quemuis è Societate posse esse Iudicem negotij forensis Ecclesiastici, nec Iudicis assessorē, nec arbitrum, nec delegatum, nisi de licentia expressa Præpositi Generalis Societatis Iesu. Quam facultatem ideò ablatam fuisse, videtur, vt nō solùm à dignitatibus, & prælationibus, quæ permanente iurisdictione gaudent, Religiosi Societatis elongentur, verum & ab his functionibus, & actibus, quæ iurisdictionem aliquam, & si breui tempore, ac pro limitatis negotijs, durantem requirunt, aut speciem habent prælationis, vt sic firmiùs ambitioni ostiū præcludatur. Ita cum alijs docent, P. Franciscus Pellizarius *in Manuali Regularium, tr. 6. cap.* 12. *num.* 3.

459 Etenim alijs religiosis interdictum non est, esse eiusmodi iudices, interueniente vtilitate Monasterij, & licentia Prælati, iuxta *cap. ex parte, de postulando; cap. Monachis. secundo,* 16. *quæst.* 1. Quam licentiam eis concedere possunt Prælati locales, vt docet Pater Thomas Sanchez *in sum. lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 8. A quo solùm excipiūtur Religiosi Ordinis Minorum *in Clementin. exiui, de verbo. significatione*; vbi eis prohibetur quælibet in iudicio assistētia; esto possint esse iudices arbitratores, quia ad hoc non requiruntur actus iudiciales; vt tuetur P. Layman *lib.* 4. *Sum. tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 6. cū Thom. Sanchez, & alijs. Attamen in Societate Iesu eam licentiam nequeunt præbere Superiores locales, nec Prouinciales, sed solummodo Præpositus Generalis; vt extat *Part.* 6. *Constitutionum, cap.* 3. §. 7. *in declaratione littera* D.

460 Multò minus possunt esse Iudices Conseruatores, cum ad hoc tam respectu illorum, quàm respectu aliorum detur prohibitio expressa, præter eos, qui designantur *in cap. statutum, de rescriptis in* 6. Quippe, quidquid sit de alijs iuribus, & priuilegijs, Clemens VIII. edidit Cōstitutionē anno 1591. & Gregorius XV. eam innouauit, anno 1621. quibus decernunt, nullum alium Iudicem Conseruatorem posse eligi à Regularibus, nisi eum, qui habeat qualitates præscriptas in dicto *cap. statutum*, & sit designatus Iudex in Synodo Prouinciali, aut diœcesana; Qualitates autem illæ sunt, vt Conseruator sit Episcopus, aut eius Superior, Abbas, aut obtinens dignitatem, vel Personatum in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata. Vnde consulta Sacra Cardinalium Congregatio die 6. Octobris, anno 1617. an posset Conseruator eligi Prælatus regularis, respondit, non posse. Ita Barbosa relatus à P. Castro Palao *tom.* 3. *oper. mor. tract.* 16. *disp.* 4. *punct.* 12. §. 1. *num.* 9. Et prædictarum Constitutionum tenor ab eodem Barbosa affertur. Inde euincitur, præter alias prohibitiones speciales, his communibus impediri Religiosos Societatis Iesu, quominùs Iudices Conseruatores esse queant. Hæc incidenter attigi, vt firmiùs roboretur assertio supra posita de munere Vice Cancellarij in Academia Salmantina, & in quauis alia externa; cū munus ille sit Iudicis, & hæc munera prohibita sint Religiosi Societatis, nisi de licentia Præpositi Generalis; & præterea sit prelatio, seu dignitas, quam nostri habere non possunt.

Quæstio XX. An in Magistratibus Academiæ detur merum imperium? & quàm mites esse debeant in puniendis Studiosis?

461 SVPPONIT hæc quæstio, ciuilem iurisdictionem, mixtumque Imperium competere Magistratibus Academicis; quippe gubernatio Academiæ absque iurisdictione nequit executioni mandari; & cum Magistratibus fuerit gubernatio cōcessa, etiā illud cēsetur concessū, sine quo commodè ad illam perueniri nequit; argumento *legis* 6. *ff. de vsu, & habitat. l.* 111. *ff. de verborum obligat.* Idq; satis ex dictis, & dicendis fit manifestum, & euidens. Quare quæstio præsens de mero Imperio procedit in causis criminalibus.

462 Ad quam quæstionem etiam supponi debet, vt certum, Magistratum Academiæ, si sit Ecclesiasticus, non posse ob delictum damnare aliquem capite, aut membri mutilatione, aut alio supplicio

plicio, quo nimius sanguis effundatur. Id enim commune est omnibus Iudicibus Ecclesiasticis, ne irregularitatem contrahãt; quare, cum delinquẽs supplicia huiusmodi meretur, traditur brachio sæculari, & Iudex Ecclesiasticus ab eo poscit, vt leniter cum eo se gerat. Alia autem supplicia, quę irregularitatem non inducunt, possunt à iudice Ecclesiastico infligi pro qualitate delicti. Inquirimus itaque, an Magistratus Academiæ, si sit Ecclesiasticus, possit in causis criminalibus procedere infligendo supplicia, quæ ei licent, aut tradendo delinquentem sæculari Iudici; vel, si sit sæcularis, an etiam pęna mortis valeat punire merentem. Vtor autem hac voce *Magistratus*, nam pro diuersitate Academiarũ, diuerso nomine, ac dignitate insigniuntur Iudices, quibus præstita est iurisdictio erga Academiam: & omnes sub ea voce includuntur.

463 Igitur Magistratus Academicos habere merum Imperium, latè probat Ioannes Frischen *ad Authenticam Habita, Cod. ne filius pro patre*, hanc quæstionem consultò instituens, & ex vi eius Authenticæ merum Imperium colligens; suamque sententiam plurimorum Interpretum authoritate confirmat, qui apud ipsum videri possunt. Eam censeo verissimam, & pluribus locis tradit, aut supponit illam Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict.*

464 Probatur hæc sententia. Nam erectio Academiarum de Regalibus est, & solũ nõ potest institui authoritate Summi Pontificis, aut Principis Supremi, vel Reipublicæ exemptæ, vt nõ semel in hoc libro tradimus, & pręter alios plures docet Bocerus *de Regal. cap. 2. n. 121. & in tract. de iurisdict. cap. 1. num. 43.* In illis autem omnibus, certum est, dari merum Imperium, atq; adeò posse illud committere his, quibus iurisdictionem cõcedunt. Tunc sic. Principes prædicti suã iurisdictionem concedunt Magistratibus Academicis, vt constat tum ex relata Authentica, tum ex diplomatibus, ac priuilegijs in fauorem Academiarum, & Magistratuum expeditis, ergo illis præstant merum imperium; nam, quoties Princeps suam iurisdictionem concedit, intelligitur etiam merum imperium conferre; vt ostẽdunt Ferdinandus Vasquez *illustrium quæst. controuers. 3. n. 9.* Baldus *in leg. beneficium, num. 3. ff. de constitut. Princip.* Alexander *consil. 135. num. 1. lib. 4.* Tiberius Decian. *respons. 43. num. 8. vol. 3.* Menochius *de præsumpt. 79. à num. 93.* Vuesembech. *consil. 95. num. 8.* Ratio est, tum quia beneficium latè est interpretandum, & causa Studiorum est omni fauore digna; tum quia, cum iurisdictio indefinitè concedatur, non est finitè accipienda, quin potiùs verba generalia sunt generaliter accipiẽda, ita vt omnia comprehendant, nihilq; intactum relinquant; cum à generali dispositione nullus omnino casus excipi, aut eximi debeat: Quod ex Iuris dispositione, & Interpretũ doctrina statuit Ioannes Frischen *vbi suprà à pa. 172.* vbi plura congerit, quæ suadẽt, in præfata Authentica hoc merum imperium stabiliri, cum Imperator commodo Studiosorũ prospexerit, eosque speciali dilectione fuerit prosecutus, volueritque labori litterario subsidia, ac solatia præbere, ac singularia beneficia, seu priuilegia largiri.

465 Confirmatur assertum. Iudex ordinarius loci nullam potest sibi vendicare iurisdictionem in causis Academicorum ciuilibus, ergo multò minùs in criminalibus; nam cui denegatur, quod est minus, denegatur quod est maius in eodẽ ordine; *leg. 7. §. fin. de interdict. & relegat. leg. 5. §. fin. ff. de doli mali. & metus except. cap. cum illorum, extra, de sent. excomunic.* Et absurdum est, posse quempiam in alicuius vitam, & famam proferre sententiã, de cuius re pecuniaria cognoscere nõ potest; *leg. fin. Cod. de agentibus in rebus, libr. 12.* Cum ergo iurisdictione in criminalibus non gaudeat Iudex ordinarius loci, restat, vt Magistratus Academiæ ea potiatur, si quidem in altero eorum debet dari, ne delicta maneant impunita.

466 Et quidem ratio congruentiæ id suadet; nam si in criminalibus causis Studiosorum haberet iurisdictionẽ alius Iudex, nisi Academiæ Magistratus, posset timeri, Studiosos fore nimis vexandos, ac premendos, indeque studiorum minueretur frequentia contra mentem Imperatorum, & Principum. Huius timoris rationabiliter præhabiti causam annotanit Bocerus *in orat. de dignitate, & vtilitate Academiar. p. 2.* vbi sic ait *Obuersantur cuius ante oculos vbique Gentium, qui singulari astu diaboli in litterarias Vniuersitates à laudatissimis Principibus singulari pietate, Dei omnipotenti in honorem, & communis commodi causa institutas, hucusque ab eorumdem successoribus conseruatas, ea æstuant inuidia, vt, si non modò eas radicitus tollere,*

se

sed & memoriam ipsarum delere possent, omnes ſ..cs in hoc intenderent neruos quàm maximè. Hanc igitur ob causam, singularéque odium iure meritò cauendum, ne Studiosi iniquè premantur.

467 Accedit, quòd Iudices Academiæ ordinariam habent iurisdictionē in Academicos, vt hoc libro statuemus *quæst.* 34. Iurisdictio autem ordinaria cōplectitur causas ciuiles, & criminales. Prǽterea in *dicta Authentica* conceditur iurisdictio Magistratibus Academiarum ad lites, & negotia Studiosorum; sub nomine autem litis, & negotij, in Iure non solùm ciuiles, sed criminales causæ cōprehēduntur. Rursus exercitiū meri Imperij de facto exercetur à Magistratibus Academiarum; quin vllus refragetur; vnd: eorum iurisdictio in criminalibus est manifesta; siue ea concedatur *in Authentica Habita*, siue non; esto in ea concedi, iudicem verum; sed non solùm in illa, imò pluries alibi; & in ipsa disignatione Magistratuum Academiæ facta à Principibus, mediatè, vel immediatè, etiam ea iurisdictio præstatur. Id constat in nostræ Hispaniæ Academijs, & plurimas ex alijs Nationibus refert Ioannes Frischen *suprà pag.* 114. in quibus datur ius gladij. Ipse alijs rationibus confirmat doctrinam expositam, quæ nec necessariæ sunt, nec solidæ meo iudicio; scilicet quia Clerici à Iurisdictione laicorum sunt exempti in criminalibus, suumque forum habent, ergo etiam studiosi; eamdemque paritatem à militibus trahit, contendens, studia esse quid sacratum, & leges dici sacratissimas, & vocari sacrilegum eum, qui iniuriam irrogat Studioso; ac prǽterea litterarium laborem non esse imparem militari; Quæ omnia plus metaphoræ, & exornationis, quàm soliditatis continent. Prǽterea intendit, competere Academijs ius sceptri, quod est maius, quàm merum Imperium, cùm hoc non ampliùs extendatur, quàm ad vitam adimendam, illud verò ad donandam, liberandumque morte damnatos. Quod non aliunde probat, quàm ex dictis quorumdam Authorum, qui profectò non sunt locuti iuxta iuris rigorem, sed exornatoriè, & per exaggerationem.

468 Contrariam tamen sententiam negantem merum Imperium Magistratibus Academiæ defendunt Vlricus Hunus *in tract. de priuileg. Studiosor. cap.* 2. *quæst.* 1. Donellus, Vulteius, & alij apud Frischen *suprà pag.* 222. Arguunt primò; contēdentes non dari *in Authentica Habita* præfatam iurisdictionem; quia in ea solùm simplex iurisdictio conceditur, quæ opponitur mero imperio; & iure communi delinquens in loco delicti conueniri debet; cùm reatus omnem excludat honorem, & frustrà leges inuocet, qui contra eas delinquit. Quod confirmant, quia iurisdictio ibi concessa solùm est ad *lites, & negotia*, quæ voces nō significant causas criminales, sed hominum commercia, & actiones ciuiles ex illis profluentes.

469 Respondeo, & si in relata Authentica non concederetur merū imperium, aliunde costare, illud competere Magistratibus Academiæ, vt suprà diximus. Deinde satis stabilitum est, in ea fuisse concessum, cuius contrarium non probant propositiones aduersariorum, quæ similem vim habent contra iurisdictionem in causis criminalibus Clericorum, & militum, quorum delicta, certum est, punienda esse à suis proprijs Iudicibus. Eas autē voces extēdi non solùm ad causas ciuiles, sed ad criminales, suprà statuimus; & probat Glossa *in præfata Authentic. verbo, si litem; Cuiacius lib.* 6. *obseru.* 21. & innumeri alij.

470 Arguunt secundò. Nō maior iurisdictio, sed æqualis, conceditur Magistratui Academiæ, quàm Episcopo, in relata Authentica; sed Episcopo *in relata Authentica*; sed Episcopo non competit merum Imperium, cùm debeat à sanguine, & vltimo supplicio abstinere: *cap. si nobis in fin.* 21. *quæst.* 8. cùm pluribus alijs, ergo nec competit Magistratui. Respondeo ex dictis suprà, Iudicem Ecclesiasticū habere merum imperium, sed executionem meri imperij debere Iudici sæculari committere. Episcopo autem competere merum imperium, constat *ex cap. in Archiepiscopatu; extra de raptoribus; cap. fin. Ne clerici, vel Monachi in* 6. *leg. Episcopale* 9. *de Episcop. audient.*

471 Arguunt tertiò ex inconuenienti, quia, si delinquentes Studiosi non possent puniri à Iudice ordinario loci, tuti, & immunes à pœna redderentur, & hoc valdè esset Reipublicæ perniciosum. Sed in primis aduesarios rogo, an hoc argumentum habeat vim contra Clericos delinquentes? Et quod pro his respōderint, applicabo Studiosis. Deinde aio, delinquentes Studiosos sanè fore puniendos, sed à suo Iudice; quòd si absit; poterunt à Iudice loci cōprehendi, & ad illum remitti,

remitti, in quo nulla est Reipublicę pernicies.

472 Arguunt quartò. In generali iurisdictionis concessione non comprehenditur merum imperium; *leg.* 1. *ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio*; &, cum forum priuilegiatum conceditur, non extenditur ad causas criminales; *leg.* [1]. *Cod. vbi Senatores, vel Clarissimi, &c.* ergo, quamuis Magistratui Academiæ concedatur generalis iurisdictio, & Studiosis forum priuilegiatum, non extenditur ad causas criminales. Sanè hoc argumentum multum probat, atque adeò nihil; nã etiam probat, forum priuilegiatum Clericorum non protrahi ad criminales causas; & præterea ferè nullum esse Iudicem ordinarium, cui competat merum imperium, cum communiter concedatur illis iurisdictio sub ea forma generali. Et quidem lex prima adducta non agit de mero imperio, quod in concessione iurisdictionis præstatur, sed de eo, quod lege dabatur specialiter, & iure Magistratus non competebat; cuiusmodi nullum iam extare, docet Cuiacius *in leg.* 1. *& sequentib. ff. de iurisdict.* Etenim sub voce iurisdictionis merum imperium contineri, constat *ex leg.* 2. §. *& quia* 23. *ff. de origine iuris.* Præterea quòd in aliqua lege speciali restringatur forum priuilegiati ad causas ciuiles tantùm, non probat, semper esse restringẽdum; imò vbi non datur specialis restrictio, intelligenda est cum amplitudine cõcessio: vnde soluitur secunda argumenti propositio. Adde, vt constat ex titulo, sub quo subiacet illa *lex* 1. *ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio*; ibi agi de concessione iurisdictionis delegatæ, in qua non transferuntur, quæ iure Magistratus, sed quę specialiter competunt.

473 Arguunt quintò. Magistratus Academię carent territorio; at subiectum meri imperij territorium est; ergo carẽt etiam mero Inperio. In primis alibi hoc ipso libro agimus de territorio Iudicum Academiarum. Deinde assero, subiectum meri imperij esse personã Magistratus, non territorium; & sufficit, dari subditos, in quos possit merum imperium exercere; nec iurisdictio sequitur territorium; quare non rectè sequitur; Academia est in territorio huius ciuitatis, ergo est sub iurisdictione huius Ciuitatis. Nec obstat, Magistratus Academiæ non habere carnifices, qui merum imperium exequãtur. Etenim merum imperium non consistit in nudo actu executionis, sed in potestate iubẽdi illum. Nec adeò frequentia sunt supplicia, vt carnifice speciali indigeatur, maximè cum ea potestas suauiter sit exercenda, vt infra asseremus. Et sanè defectus carnificis multum probat, cum in plurimis locis non detur, quorum Magistratus merum imperium habent.

474 Arguunt sextò. Aliqui Principes, dum erigunt Academias, cõcedunt iure priuilegij Magistratibus illarum merum imperium; igitur iure communi illud non habent; frustranea quippe esset ea concessio gratiosa, si iure communi id imperium competeret. Respondeo, sæpe ius ipsorum commune redigi inter statuta municipalia, atq; adeò non inde probari, iure communi non esse imperium merum stabilitum. Deinde possunt Principes, cum sint in sua ditione Legislatores, ius commune ciuile in aliquibus causis, & casibus non admittere, & id solet contingere, ac in Tribunalibus iuxta leges Regni iudicatur, cum Iuri Ciuili communi aduersãtur; atq; adeò concessio meri imperij non denotat, eam non extare in Iure communi, sed est admissio, & confirmatio eius Iuris, & denotat, non coarctari cõcessionem in eo factam; sicut in aliquibus Academijs restringitur, & negatur Magistratibus potestas ad quasdam causas criminales grauissimas; teste Ioanne Frischẽ *vbi suprà pag.* 248. Apud quem possunt videri alia argumenta leuiora, & quæ facilè enodantur.

475 Doctrinam adhuc sancitam non leuiter confirmat praxis communis in competentijs, quę versari solent inter Magistratus Academiarum, & Iudices Ordinarios locorum, cum hi aliquem Studiosum delinquentem comprehendũt; si enim renuunt illũ tradere, coguntur vel per cẽsuras, vel per sententiã Iudicũ Superiorũ ad eum tradendum. Frequentia sunt exẽplaria, & nõ solùm in Hispania nostra, sed in Exteris Nationibus; Aliqua referuntur à Thoma Lansio *in Differt. de Academijs fol.* 49. Petro Dinais *disput. de iure meri Imperij pag.* 25. Scipione Gentili *de iurisdict. lib.* 3. *cap.* 17.

467 Iam vero, & si merum Imperium, & tota iurisdictio in Criminalibus stet penes Magistratus Vniuersitatũ erga Academicos, non ea in toto iuris rigore debent vti, pœnas delictorum in Iure designatas omnino infligendo, sed potius eas ex æquitate moderando, attentis circumstan-

cunſtantijs, quæ ſuadent, eam eſſe mẽtem Legiſlatorum, adeòque ius non violari, ſed æqua interpretatione adimpleri. Id etenim plures rationes ſuadent, vt non ſemel hoc ipſo libro repetò; nunc verò, vt amplius cõſtet hæc Magiſtratuum obligatio, & lenitas, qua ſe debent habere erga Studioſos, attentè prælegantur Thomæ Lanſij *vbi ſuprà* verba ſequentia.

Equidem, qui omnia Studioſorum peccata ad rigorem legum exigere ſatagunt, illi plerumque, aut neſciendo, quid, & quantum Studioſorum libertati tribuẽdum, imprudentiam, & ſtultitiam ſuam produnt inepti: aut perperam puniendo, Sacroſanctum Reipublicæ litterariæ corpus diſturbant iniuſti. Vtrumque malè. Sicuti enim Conditores nouarum Vrbiũ ſolent ſecuritatem, ædificatis aſylis, promittere, Ciuium copia ne deſit; ita & eos, qui Scholas publicas, quas regunt, volunt eſſe florentes, celebreſque, ſępiſſimè oportet indulgere; Et quod patres in filiorum faciunt erratis, multa, conniuendo, diſſimulare. Aliter, ſi faciant Regentes iſti, præter culpam diſſipatarum Scholarum, quam verè ſuſtinent, etiã audiant, neceſſe eſt, quæ minus ordine ſuo ſcommata, conuicia, dicteria aculeata, & quæ inde, ſparſo latius odio, in innocentes, atq; immeritos Imperij Scholaſtici ſocios nonnunquam iaciantur. Non ergo audiendi ſunt illi Catones Pædagogici, qui libertatem Academicam in anguſtias planè ſeruilis, ac tremendi obſequij cogere; & tantùm non ferulę ſubijcere tentant; nec erubeſcũt profari, perinde ſibi eſſe, pauci, an multi Studioſi adſint in Schola, æquè ſibi ſtipendia *deberi, ſoluique.* Hæc bellè Thomas Lanſius.

Quæſtio XXI. An, & in quibus cauſis Iudices Academiarum iuriſdictionem exercere valeant in Clericos Studioſos, etiam vbi Epiſcopus, eorum Prælatus, adeſt? Et item in alios exemptos?

477 SVPPONIT quæſtio, Iudicem Academiæ habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, qua vti poſſit erga Clericos gaudentes priuilegio fori. Quo poſito, aſſero, ſi Clerici ſint Studioſi aut Academiæ albo inſcripti, exceptis aliquibus cauſis, de quibus agendum erit infra, in cæteris ſubiectos eſſe Iudici, aut Magiſtratui Academię, & ad hunc pertinere cognitionem cauſarum ciuilium, & criminalium eiuſmodi Clericorum. Docet ita cum alijs Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 33. *num.* 12. Ratio eſt, quia iuriſdictio Academica priuatiua eſt, vt conſtat *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre,* & tradit Oſſualdus *lib.* 17. *Comment. cap.* 20. *litt. K.* & nos hoc ipſo libro ſtabilimus; quare ad Magiſtratus Academicos, & non ad alios pertinet ea cognitio cauſarum; Sicut, quia in cauſis Fidei ſunt Iudices priuatiuam habentes iuriſdictionem ipſius Fidei Quęſitores; ad eos ſpectat cognitio earum cauſarum, quamuis ſint clerici, vel Religioſi, qui de eis conueniuntur.

478 Vnde fit, Clericum Academicum poſſe declinare iuriſdictionem Epiſcopi, etiam ſi ab eo capiatur, & conueniatur; nec ſolum Epiſcopi, ſed quorũcumque Iudicum Eccleſiaſticorum, excepto Pontifice, & Nuntio Apoſtolico. Fit etiam, ſi Clericus Studioſus in delicto comprehendatur à Iudice ſæculari, ab ipſo remittendum eſſe ad Magiſtratum Academiæ, non ad Epiſcopum, quia ille eſt proprius, & priuatiuus Iudex.

479 Hæc tamen doctrina limitanda eſt, ſi aliter fuerit in Academia aliqua ſancitum per conſtitutionem Pontificiam. Sic in cauſis Clericorum ciuitatis, & diœceſis Salmãtinæ datur locus pręuentioni inter Illuſtriſſimum Epiſcopum Salmanticenſem, & Scholæ Magiſtrum; ſic enim decreuit Martinus V. *in Conſtitut.* 23. Quæ diſpoſitio niſi fuiſſet expreſſa, omnino pertineret ad Scholaſticum Salmantinum cognitio cauſarum pertinentiũ ad Clericos Studioſos, cum ei, & Rectori Academiæ, vnicuique in cauſis ad ipſos ſpectantibus priuatiua iuriſdictio conceda tur ab eodem Pontifice *conſtit.* 22. & ab Hiſpaniæ Regibus *in leg.* 18. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* Ea autem eſt vis iuriſdictionis priuatiuæ, vt à quolibet alio Iudice ordinario iuriſdictio circa eas cauſas tollatur.

480 Hinc, ſi Salmantinus Clericus Studioſus in delicto comprehendatur à Iudice ſæculari, & nullus cauſam præuenerit; poterit ab eo remitti vel ad Epiſcopum, vel ad Scholaſticum. Attamen id obſeruat Eſcobar *vbi ſupra, n.* 20.

reum Clericum posse optare, non solùm ante causæ præuentionem (vt in casu proposito) sed etiam causa præuenta, dummodò non sit contestata; siue Clericus sit Reus, siue actor; quòd si vterque litigans sit Clericus Studiosus, optare poterit Reus. Etenim hæc optio iure communi competit studiosis, quoties plures Iudices habent, vt ex *Authentica Habita* probant Baldus, & Donellus, & docent Martha *de iurisdict. 4. part. casu 39.* Osualdus, Socin. Gregorius Lopez, & alij relati à Don Alfonso de Escobar *vbi supra à num. 21*

481 Aliqua in presenti obseruanda sunt. Primò, in causis, quæ pertinent priuatiuè ad Episcopum, non posse Scholasticum Salmantinum, nec vllum Academiæ Magistratum se intromittere, quamuis Clericus sit Studiosus, atq; adeò Episcopum posse illum inhibere; & è contra Episcopum non posse cognoscere de causis Clerici Studiosi respicientibus dũtaxat Scholasticam professionem, cum in his non sit præuentioni locus, nec sint causæ mixti fori, sed spectent per se ad Academiam, quare de illis non loquitur Martinus V. dum præuentioni locum prebet.

482 Secundò obseruandum est, non dari locum præuentioni in Studiosorum Laicorum causis; etiam si hæ sint eiusmodi, quòd posset Episcopus de illis cognoscere, seclusa iurisdictione Scholastici Salmantini. Etenim Martinus V. solùm reseruat Episcopo Salmantino suam iurisdictionem in Clericos Studiosos suæ diœcesis, & dum hos solùm excipit, alios excludit, cum exceptio firmet regulam in contrarium; Verba Pontificis sunt; *Per præmissa tamen iurisdictioni Episcopi Salmãtini, quantum ad sibi subditos Clericos suæ ciuitatis, & diœcesis, in aliquo nolumus derogari, quin valeant coram eo, prout coram præfato Scholastico, conueniri.*

843 Tertiò est obseruandum, statutum esse de Clericis habentibus Prebendas, aut beneficia in ciuitate Salmantina, (quod non extenditur ad totam diœcesim) vt priuilegio fori, & Studij non gaudeant, etiam si matriculæ sint adscripti, nisi constet, verè esse Studiosos. Ita cautum est *in leg. 18. tit. 7. §. 5. lib. 1. Recopilat.* Et quidem æquissimo iure, ob vehementem fraudis præsumptionem; ne scilicet matriculæ aliqui adscriberentur absq; animo frequentandi Academiã, sed dumtaxat vt iurisdictionem Episcopi in ipsos vitarent. Arbitrio autem Scholástici probandum est, an verè sint studiosi; quòd si non sint, ad Episcopum eorum causæ sunt remittendæ.

484 Quartò obseruari debet, quosdam Iudices exemptos Ciuitatis Salmantinæ, vt sunt Prior Ecclesiæ Beatæ Mariæ Magdalenæ, Ordinis Alcantarensis, & Prior Sancti Ioannis de Barbalos, Ordinis Sancti Ioannis, & similes, cõtendisse, habere iurisdictonem erga Clericos Studiosos, qui sunt in suo territorio, si causam preueniant, non secùs ac habet Episcopus Salmantinus, idque eis competere virtute Constitutionis nuper appositæ Martini V. eo quòd iurisdictionem quasi Episcopalem in suo territorio retineant, Episcopoque æquiparentur; Et aliunde sunt in territorio diœcesis Salmantinæ. Sed ex nullo capite eis competit hæc iurisdictio; non ex eo, quòd gaudeant iurisdictione quasi Episcopali; cum etiam omnes Episcopi Hispaniæ potiantur iurisditione amplissima Episcopali, & tamen ne queant cognoscere de causis suorum subditorum, qui Salmanticam veniũt studiorum causa, exceptis aliquibus, de quibus statim dicemus. Deinde nec eis suffragatur, quòd sint in territorio diœcesis Salmãtinæ; nam ipsi, vt aiunt, sunt nullius diœcesis; nihilq; iuuat, esse in territorio Salmantino, cum solùm Episcopus fuerit à Pontifice expresse exceptus, & sub exceptione non possint illi comprehendi; priuilegia enim Episcopo Diœcesano concessa non extenduntur ad Iudices exemptos, qui in eius territorio sunt; nec propriè dicitur territoriũ Salmãtini Episcopi id, in quo ipse Episcopus iurisdictionem non habet; cum sola vicinitas materialis loci non cõstituat territorium, sed locus, & iurisdictio simul illud constituant.

485 Causæ cæterùm, quæ priuatiuè pertinent ad Episcopum, sunt illæ, quæ concernunt ordinem Episcopalẽ; quales sunt examen, & approbatio ad audiendas Confessiones, licentia ad celebrãdum, collatio Ordinum, consecratio Ecclesiarum, indulgentiarum concessio, & his similes de quibus *infra quæst. 23. num. 496.* ad quas solus Episcopus potestatem, ac iurisdictionem habet, adeò vt non solùm Studiosi Clerici, verùm & Magistratus Academiarum, & Scholasticus Salmãtinus, si aliquo ex illis egeant, ad Episcopum debeant confugere; & causæ super his rebus ortæ ad illius Tribunal pertineant. Imò si Magistratus Academiæ violaret

laret Ecclesiam extrahendo ab illa delinquentem non subditum, aut quem ex vi suæ iurisdictionis nequiret extrahere, posset Episcopus censuris eum cogere, vt extractum Ecclesiæ restitueret.

486 Erga Regulares matriculæ Academiæ adscriptos habent etiã Magistratus Academici iurisdictionem in ciuilibus, & in cęteris, quę ad ipsam Academiam spectant; secùs in alijs, cum illi sint exempti, & suis proprijs Prælatis sub iaceant, à quibus nullus Pontifex sustulit iurisdictionem, eam committendo Iudicibus Academiarum; quare à Prælatis proprijs debent pro culpis puniri, nec ad alios spectat regimem eorum personale, vt alibi hoc ipso libro statuo.

487 Adde, iurisdictionem Magistratuũ Academiæ extendi ad quoscumque alios exemptos in causis concernentibus ad ipsam Academiam, si studiosi sint, & albo matriculæ inscripti, quamuis essent Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Optimates, Equites, Ordinũ Militarium, seu quiuis alij; quia absolutè, & generaliter conceditur iurisdictio in omnes Academicos Magistratibus Vniuersitatum; & licet exemptus nequeat suis priuilegijs renuntiare, & alterius iurisdictioni se submittere, id tamen limitationem habet, quando Pontifex, seu Princeps supremus, assistit submissioni suorum subditorum, qui priuilegijs cõcessis ab ipsis erant exempti; cum enim permittunt hanc summissionem, hi fiunt subditi, & subiacent iurisdictioni Academicæ. Quod verum est, etiam si iam Exempti non sint Studiosi, dum agatur de causis, quæ, dum erant studiosi, contigerunt; sicut obseruatur cum non exẽptis. Vide Don Alfonsum de Escobar latè hoc punctum disceptantem *vbi suprà cap.* 34. Et ibi addit, tam exemptos, quàm alios, etiam si absint à loco studij, posse reuocari ab Scholastico Salmantino, seu à Magistratu Academico, si res id exigat, vt per se, vel per procuratorem, ad eius arbitrium, compareant. Ita tamen, vt si in reuocatione vtatur iurisdictione Regia, valeat eos trahere à quocumque loco intra fines Imperij Hispanici contento, non tamen aliunde. Si verò vtatur Pontificia iurisdictione, (quod iuxta qualitatem subditi debet attendi) à quacumque orbis plaga possit illos reuocare. Quare constat, Scholasticum Salmantinum expediuisse litteras contra aliquos existentes in Aragoniæ Regno, in Indijs, & in Vrbe Romana, easque fuisse executioni mandatas, vt idem Author obseraut. Iam demum circa causas, de quibus cognoscere potest Scholasticus Salmantinus, vide *legem* 18. *lib.* 1. *tit.* 7. *Recopilationis*.

Quæstio XXII. An in Tribunalibus Academiarum Regnorum Hispaniæ ad instrumenta conficienda vtendum sit papyro signata?

488 IN pluribus Hispaniæ Regnis nequit vllum instrumentum publicum à Tabellionibus confici, nisi in papyro signata, ita vt ad valorem illius sit ea conditio essentialis. Quod tamen ad Tribunalia Ecclesiastica non extenditur. Inde dubium oritur de instrumentis, quæ conficiuntur in Tribunalibus Academiarum, cum iam statuerimus, Academæ, Salmantinę, & similium iurisdictionem esse duplicem, & bipartitam; aliam, sæcularem prouenientem à Rege in studiosos laicos: aliam Ecclesiasticam dimanantẽ à Pontifice in Studiosos Clericos; & potuisse in duobus Iudicibus constitui, sed ob regiminis recti rationem, in vno, eodemque Scholastico, seu Magistratu confluxisse, qui pro varietate subditorum exercet vnam, vel aliam, & in aliquibus casibus vtramque. Hinc in causis, in quibus exercetur iurisdictio Ecclesiastica, indubium est, non fore vtendum papyro signata, vulgò *papel sellado*. Restat, vt videamus, an in causis, in quibus Regia exercetur iurisdictio, sit eo genere papyri vtendum ad conficienda instrumenta quæcũque?

489 Si stemus rigori iuris, videtur planè, ea instrumenta debere confici in papyro signata; cum enim causæ in eo casu procedant non secus ac si apud Tribunalia Regia, & sæcularia tractatentur, consequens est, vt eodem modo ac apud Iudices sæculares instrumenta conficerentur. Verùm praxis, ratio, & æquitas aliud suadent. Et in primis est constans, in eiusmodi

Tribunalibus Academicis non dari vsum papyri signatæ, siue causa sit Studiosi Clerici, siue sæcularis; & cum id Regi nostro sit manifestum, eiusq; Supremis Ministris, & his, qui ad Tributorū collectionem sunt destinati, fit, Regem voluisse excipere Tribunalia Academica à lege, & pragmatica generali, qua papyri signatæ vsum iniunxit. Quare iam pro se ea Tribunalia habent praxim, consuetudinē, & tacitam Principis concessionem sufficienter manifestatam permissione, ac cōsensu.

490 Idipsum ratio suadet, nām, cum mixtim, & absque distinctione omnes causæ Studiosorum, quicumq; hi sint, in Tribunali Academiæ agitentur, maxima esset confusio, nec facilè distingueretur, quę, & quorum instrumenta in hac, aut illa papyro forent conficienda. Et quidem, cum vtraque potestas, Pontificia, & Regia in eadem persona concurrunt, Ministri eius Tribunalis prorsus sunt, sicut Ministri Tribunalis Ecclesiastici; vt videre est in Tribunali Scholastici Salmantini, & Episcoporū, qui sunt Domini temporales alicuius ciuitatis, aut loci, in eoq; iurisdictionem in radice sęcularem exercent, vbi dūt axāt Notarij instrumenta conficiunt; Notarij autem sunt Officiales proprij Tribunalium Ecclesiasticorum; quare instrumenta etiam quæcumque confici debere videntur, sicut in Tribunalibus purè Ecclesiasticis; et sic cōficiuntur in Tribunalibus Episcoporum, ad huc in causis sæcularibus temporalis iurisdictionis; Ac, sicut temporalis iurisdictio annexa iam est iurisdictioni Ecclesiasticę in præfatis Episcopis, sic, proportione seruata, in Magistratibus Academiæ coniuncta est Regia iurisdictio cum Pontificia. Scio, aliquam esse inter eos dissimilitudinem, & iurisdictionem prædictā Episcoporum fuisse quasi in Ecclesiasticā redactam; at nemo negabit, non inefficaciter militare paritatis rationem quoad præsens dubium. Et deinde, si Episcopus Gubernatorem in sua ditione constituat, cui iurisdictionem sæcularem tribuat, in eiusque Tribunali non agantur res per Notarios, sanè vtendum erit papyro signata.

491 Accedit etiā, quòd Magistratus Academię aliquos actus exercent vtentes vtraq; potestate; sic cōferūt Gradus Pontificia, & Regia authoritate, aliaq; similia perficiūt. Quis autē dicat, in his euētibus duo fore cōficienda instrumenta, aliud in papyro signata, aliud in cōmuni papyro, vt in illis proferatur testimoniū Gradus? Rursus, si in vnica papyro instrumētū sit exarandū, non in signata debet pręstari; quia, concurrente vtraq; potestate; potior est causa iurisdictionis Ecclesiasticæ vtpotè dignioris, atq; adeo instrumētū cōficiendum est in papyro comuni, qua vtuntur Ecclesiastica Tribunalia.

492 Postulat id etiā æquitas; nā, cum in fauorem Studiosorū semper Principes priuilegia plura expediuerint, eosq; à pluribus vectigalibus reddiderint immunes, vt sic possint faciliùs litterarū studia prosequi, cum ad Academias ex distantibus Prouincijs aduenia nt, ingentesq; sumptus faciāt, quibus domus paternæ, & facultates angustantur, ac minuūtur, æquū valdè est, & Principū placito consonū, vt in suis causis nō grauētur tributo papyri signatæ; Et sicut in ipsis par est, vt pœna pecuniaria nō mulctetur, vt alibi hoc ipso libro assero, ita est etiā rationi cōsentaneū, vt sumptibus papyri eiusmodi non onerentur.

Quæstio XXIII. An Magistratus Ecclesiastici Academiarum fungantur aliqua potestate circa relaxationem votorum, & absolutionem à casibus reseruatis erga suos subditos?

493 LATE egi *in tractatu super Bullam Cruciatæ disputat.* 25. & 26. quibus modis votum relaxariqueat, & à quibus, ac quęnā vota; præterea quis possit absoluere à reseruatis, quos, & quomodo. Et ex dictis ibi, quę nō sunt repetenda, facilè quæstiones propositas resoluemus. Non loquimur in præsenti de potestate, quæ Magistratibus Academię ex alijs capitibus cōpetere potest; scilicet ratione priuilegij alicuius, aut Bullæ Cruciatæ habitæ à pœnitente, qui velit, sua vota commutari, seu absolui à casibus reseruatis; vel ratione alicuius Iubilæi, vel demum si Magistratus sit simul Episcopus; ex omnibus enim his capitibus potest ei competere potestas circa votorum relaxationem, & absolutionē à reser-

à reseruatis, maior, aut minor, iuxta qualitatem priuilegij, vel muneris, seu Dignitatis; vt locis relatis *in meo tractatu de Bulla Cruciat.* & pluries alibi ibidem statuo. Agimus ergo de Magistratibus Ecclesiasticis Academiarum, prçcisè quà Magistratus earum sunt.

494 Tenendum ergo est, prædictos Magistratus nullam potestatem habere circa relaxationem votorum; nec circa absolutionem à casibus reseruatis, nisi censuræ ab ipsis sint latæ. Et in primis vota Studiosorum irritari nequeunt à Magistratibus Academicis, quia ad irritationem requiritur potestas dominatiua, quæ non datur in illis respectu subditorũ, sicut nec in Episcopis inuenitur respectu eorum, qui subijciuntur ipsis; vt *loco præfati* fusè ostendo.

495 Deinde nequeunt Magistratus Academici relaxare vota subditorum per dispensationem, aut commutationem, nec absoluere eos à peccatis, seu censuris reseruatis Sedi Apostolicæ, vel Episcopo, siue Prælato alicui. Ratio est, quia ad id non habent speciale priuilegiũ, & aliunde iurisdictio Ecclesiastica, qua funguntur, ad idipsum non extenditur. Quippe, vt potestas relaxãdi vota, aut absoluendi à reseruatis competat alicui Superiori Ecclesiastico, necessum est, vt hi, in quos exercenda est eiusmodi potestas, sint eius subditi non solùm quoad forũ iudiciale, sed quoad forũ pœnitẽtiale, vt ex Barb. Fragos. ac P. Suarez tradit D. Didacus Antonius Frances de Vrrutigoyti *In Foro conscientiæ, siue Pastorali interno, tract. 1. quæst. 3. n* 1. Academici autem non sunt subditi Magistratus Academiæ, præcisè quà talis, quo ad forum conscientiæ, sed dumtaxat quoad forum iudiciale.

496 Constat id apertè, quia Magistratus Academiæ, quamuis sit Iudex, & Superior omnium, qui albo Academiæ sunt adscripti, attamen non est pastor eorum, nec hi, vt oues, sub eius regimine versantur; Quare Magistratus non curant de his, quæ sunt propria muneris pastoralis; nec ad eos attinet inquirere, an Studiosi satisfecerint præcepto Ecclesiæ annuæ Confessionis, & Communionis Paschalis, alijsq; similibus. Præterea, si matrimonium Academici contrahant, nequit Magistratus loco Parochi assistere, nec designare alium, qui assistat, nec dispensare in denuntiationibus; nec item valet baptizare solemniter filios Academicorũ; rursus nec eis litteras dimissorias concedere, vt Ordinibus initientur; Quæ omnia priuatiuè pertinent ad eum, qui fungitur iurisdictione Episcopali, aut quasi Episcopali; & sunt causæ, quæ non pertinent ad Tribunalia Academica, vt supra dicebamus *quæst.* 11.

497 Itaque, licèt Magistratus Academicus habeat iurisdictionem Pontificiam, & immediatam Sedi Apostolicæ, tamen ea est, quæ requiritur ad forum externum, & iudiciale, non verò ad internũ conscientiæ; Et, cum dicimus, gaudentes iurisdictione Episcopali, aut quasi Episcopali posse præstare munera nuper apposita, & absoluere à certis casibus reseruatis, necnon aliqua vota relaxare, non est sermo de gaudentibus iurisdictione Pontificia in ordine ad forum externum duntaxat, sed ad vtrumque forum, qui simul sint Iudices, & Pastores animarum, Ecclesiarumvè Prælati, aut Legati Sedis Apostolicæ.

498 Cæterùm, quia ad iurisdictionem externam attinet potestas proferendi censuras, & reseruandi absolutionẽ, potest Magistratus Academicus id præstare, ac consequenter absoluere à censuris siuè reseruatis, siue non, quas ipse infixit, cum eius sit soluere, cuius est ligare. Notaui tamen *in tract. de Bulla Cruciat. disp.* 25. *num* 45. virtute Bullæ posse Academicos absolui à quolibet Confessario, si cõtraxerint excommunicationem latam generaliter ab Scholastico Salmantino, quantumuis hic absolutionem ab illa sibi reseruauerit. An autem possit quis nominatim ab homine excommunicatum absoluere pro foro interno, si parti est satisfactum, & an Iudex debeat admittere eã absolutionem à Confessario præstitam, dũ de illa constet, egimus latè *loco relato disp.* 25. *à num.* 152.

499 Sed aduersus dicta forsan aliquis cõtendens, posse Magistratum Academiæ irritare aliqua vota subditorũ, sic arguat. Si Cathedræ moderator v.g. emittat votũ alicuius peregrinationis piæ lõginquæ, poterit illud irritare Magistratus, eo quòd sit impeditiuum adimpletionis muneris proprij ad Academiæ vtilitatẽ spectãtis; ergo aliquã potestatẽ habet circa relaxationẽ votorũ, saltẽ irritando. Antecedẽs à paritate videtur suaderi; nã dominus potest irritare vota serui, quę impediunt operas, & laborem, ad quem seruus tenetur; & coniux potest irritare votum alterius

coniugis, quod vsum matrimonij impediat; & Prælatus regularis valet irritare subditi vota; vt hęc omnia cum Sylvio, Emanuele Rodriguez, Claui Regia, Basseo, P. Valentia, Suarez, & Thoma Sanchez tradidi *tract. de Bull. Cruciat. disp. 26. num. 11.*

500 Ex dictis tamen ibidem respondeo, vota non posse irritari nisi ab eo, qui habet dominium perfectum vouentis, aut materię, de qua votum emittitur, vt contingit in omnibus exẽplis allatis, in quorum singulis id cerni valet; Id tamen perfectum dominium non datur in Magistratu Academiæ; irritatio autem non oritur à iurisdictione, sed à potestate dominatiua; indeque apparet ratio disparitatis ad obiectionem propositam. Et quidem idẽ argumentum posset fieri de quouis Iudice sæculari, de Prętore, de Duce belli, & alijs, qui ob similem causam, proportione seruata, possent irritare vota subditorum, cũ aliunde ad irritationem non requiratur iurisdictio, nec potestas Ecclesiastica: & tamen in his vim non habet argumentum, nec vllus excogitauit, posse ab eis vota subditorum irritari. Et quod amplius vrget, nec ab Episcopis possunt vota subditorum irritari, cum Episcopi habeant amplissimam iurisdictionem Ecclesiasticam, & argumentum supra factum possit etiam efformari in subditis Episcoporum, si emittant vota sui muneris impeditiua. Igitur in his casibus, si Magistratus, aut Superior potestatem habet ad cogendum, vt, qui votum emisit, in alio munere detineatur, poterit cogere præcipiendo, non irritando votum; vouẽs autem excusabitur à voti adimpletione, (si ei non licet transgredi præceptum:) donec adimplere illud valeat.

Quæstio XXIV. An Iudices Academiarum sint ordinarij, an delegati?

501 QVAESTIONI facilè satisfiet, si ob oculos proferamus differentias satis tritas inter iudicem ordinarium, & delegatum; Quinque recensentur. Prima, quòd iudex ordinarius iurisdictionem habet à lege, non ab homine; delegatus verò ab homine, nempe à iudice ordinario iurisdictionẽ habet. Secũda: iurisdictio ordinarij sequitur non personam, sed officium, & ideo agit nomine proprio, non alieno; at delegati iurisdictio, sequitur personam, & agit ille nomine alieno, eius scilicet, qui delegauit. Tertia: iudex ordinarius habet territorium assignatum, ac circa illius personas vniuersitatem causarum; at delegatus non habet vniuersitatem causarum, nec personarum, nec territorij, sed vnam, vel alteram causam, & cum personis, ac in loco præfixo, nec potest in illa speciali iurisdictione transgredi fines mandati.

502 Quarta; iudex ordinarius potest delegare causas aliquas, aut partem iurisdictionis; *leg. more maiorum* 5. *ff. de iurisdict. omn. iudic. leg. solet prætor* 16. *ff. eodem tit.* Delegatus autem nequit suam iurisdictionem alteri subdelegare; nisi sit delegatus Pontificis in Ecclesiasticis, aut Principis supremi in sæcularibus, quorum delegatis concessum est id priuilegio speciali; *leg. à iudice, Cod. de iudicijs; cap. Pastoralis, de offic. iudic. delegati; cap. cum causam, §. vlt. de appellat.* Quinta; iurisdictio iudicis ordinarij non expirat morte concedentis; quia datur officio, non personæ; officium autem sine iudice manere nõ debet, etiam mortuo concedente. Verùm iurisdictio delegati cessat, mortuo concedente, quia huius nomine ille agit, nisi iam causa fuerit cœpta. Videantur de his P. Layman *tom. 1. tract. 6. cap. 2.* P. Petrus de Oñate *tom. 2. de contract. tract. 15. disp. 35. à num. 92.* & alij passim; ego etiam attigi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 37. num. 13. & 34.*

503 Ex his plana fit solutio quæsiti; Assero igitur Magistratus Academiarum esse Iudices Ordinarios. Quippe iurisdictionem habent à Pontifice, aut Principe Supremo, aut ab vtroque; seu à lege per illos suis sanctionibus stabilita, nõ secus ac alij omnes Iudices ordinarij; & ea iurisdictio sequitur officium, aguntq; nomine proprio; habentq; territoriũ assignatũ, nempe, Academias, & itẽ personas, omnes scilicet, quæ ad Academias spectãt; & simul vniuersitatẽ causarũ siue ciuiliũ, siue criminaliũ; & delegare queũt causas aliquas, & suæ iurisdictionis partẽ; nec eorũ iurisdictio expirat morte Pontificum, aut Principũ, aut cuiusuis alterius Iudicis Ordinarij; ergò quintuplici notione Iudicum ordinariorũ à iure, & ab Authoribus, & à cõsuetudine, ac praxi præfixa insigniũtur, proindeq; iurisdictione ordinaria gaudent.

Hinc

504 Hinc mortuo Magistratu Academiæ, per statuta, ac leges ipsius alius solet subrogari, donec à Principe alius designetur. Sic in Academia Salmãtina, mortuo, aut ad aliam Dignitatem promoto Magistro Scholæ, per suffragia Magistrorum, & Doctorum eligitur Cancellarius, qui eadem fungitur iurisdictione, donec alius Magister Scholæ à Rege Hispaniarum præsentatus, & confirmatus à Pontifice possessionem Dignitatis apprehendat. Qui Iudicem etiam Scholæ constituit, amboque vnum tribunal constituunt, vt Vicarius Episcopi cum Episcopo; adeoque à Iudice ad illum appellari nequit in causis, in quibus sententiam profert; esto possit ille pœnas inflictas temperare. Plura de iurisdictione Iudicum Academiarum reperies apud Don Alfonsum de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap.9.* Et nos ferè omnia tum in præcedentibus attigimus, tum in sequentibus attingemus.

Quæstio XXV. Ad quid teneantur Iudices Academiarũ ratione sui muneris, & ratione iuramenti præstiti initio sui officij? Vbi etiam de obligatione Notariorum, Tabellionum, aliorumq; Officialium.

505 NON est animus agere de obligationibus in communi Iudicũ, Tabellionum, Notariorum, aliorumq; Officialium, quibus Tribunalia cõstant. Etenim, & si in Tribunalibus Iudicũ Academiæ dentur omnes illi Ministri, & Fiscales, atq; Aduocati, tamen obligationes, quibus illi tenentur, communes sunt omnibus Iudicibus cuiuscumq; Tribunalis, & omnibus Officialibus; & nostri instituti non est, generales adeò quæstiones vẽtilare; nisi quando aliqua ratio specialis ad id cogit; & quidem hæc materia latissima est. Videri circa eam possunt Syluester *verbo Iudex, Tabellio.* Trullench *tom. 2. in præcepta Decal. lib. 7. cap. 8.* Machado *tom. 2. de perfecto Confessario. lib. 6. p. 3. tr. 2.* P. Oñate *tom. 2. de Contractibus, disp. 35. sect. 5. & disp. 45. sec. 1.* P. Hermannus Busembau *in Summa.* Et ego *in Bullam Cruciat. disp. 34. à cap. 10. & 11.* Sotus, Menchaca, Salon, Villalobos, Ludouicus à Cruce, Nauarrus, Tuschus, Diana, Rodriguez, Clauis Regia, Monlesius, Cardinalis Lugo, PP. Molina, Rebellus, Lessius, Suarius, Thomas Sanchez, Fagundez, Dicastillo, Henriquez, Layman, & plures alij, in locis, quę ibi refero.

506 Igitur id solum potiùs suppono, quàm assero, Iudices Academiarum, siuè sint Ecclesiastici, siuè sæculares, Aduocatos, Fiscales, Notarios, Tabelliones, & cæteros quoscumq; Officiales eiusmodi Tribunaliũ eisdẽ astringi obligationibus quibus cæteri omnes, qui extra Academias ea munera exercent. Nec enim ad non operandum rectè, & muneri suo satisfaciendum, potest eis suffragari aliqua immunitas, vel priuilegium. Aliqua tamen oportebit circa prædictos libare.

507 Et primò quidem, eiusmodi Iudices, ac Officiales non solùm ijs adstringuntur obligationibus, quibus in cõmuni cæteri idem munus gerentes; verùm etiã alijs in speciali iuxta diuersitatẽ Cõstitutionum, & Statutorum cuiusuis Academiæ. Quare tenentur inuigilare, vt à subditis ea obseruentur, violatoresque punire, ac in litibus sententias ferre iuxta statuta municipalia, si quæ sint præter leges cõmunes. Sicut enim in Aragonia, Nauarra, Catalaunia, & Valentino Regno, sua iura sunt, iuxta quæ debent ibi Iudices proferre sententias, sic etiam in Academijs ex concessione Principum, & indultis Pontificũ sunt immunitates, & priuilegia, quæ constituunt ius speciale, iuxta quod iudicandũ est. De quibus aliqua iam in superioribus attigimus, & plura decursu attingemus.

508 Deinde Iudices Academiarum non debent punire delicta Scholasticorum iuxta omnem iuris rigorem, communiter loquẽdo. Etenim Scholastici vt in plurimũ teneræ, aut iuuenilis ętatis sunt, quæ ætas exigit, vt pœnæ, ac supplicia minuantur, cum sæpè in illa culpæ ab inconsideratione proueniant, & primus ætatis vigor ęstuantes animi motus soleat excitare, quin eos attenta consideratio præueniat Et sanè Iudex Scholasticorũ adolescẽtiũ se circa illos gerere debet vt pater, & amore simul ac seueritate eos in officio suo continere. Hinc vitanda sunt ab eo, quantum fieri possit, pœnæ, ac supplicia, quę inducãt infamiam, ea enim proteruis, & sceleratis hominibus sũt apta, pueris verò, ac iuuenibus, vix noscẽtibus grauitatẽ

 deli-

delictorum, quę patrant, aut saltem eam non considerantibus, nequaquam sunt cōsentanea, maximè, si illi nobilitate præfulgeant.

509 Hinc etiam Iudices minuere debent pœnas pecuniarias; cū enim Scholastici ad Academias communiter aliunde adueniant, & alimentis à sua patria missis victitent, ęquū non est, illos pœnis pecuniarijs grauare, tum quia non facilè in alienis locis suppetet eis, vnde suæ necessitati subueniant; tum quia ea pœna potius parentibus Scholasticorum infligitur, quàm ipsis Scholasticis, cum hi non habeant, nisi alimenta, quæ eis parentes suppeditant; & hi quidem sæpissimè, vt filios suos in Academijs educent, domesticos sumptus angustant; & par non est, vt præterea pœnas luant, quas non merentur. Iudicum ergo paterna seueritas, & amor, quantum fieri possit, non grauandis Scholasticis cōsulere tenetur; poteritq; pęnam peccuniariā alia pęna cōpēsare, v.g. Scholasticos in suo carcere per plures detinendo dies, aut quid simile eis iniungendo. Cæterùm is modus procedendi contra crimina, dum iudicialiter agitur, est seruandus, qui cæteris Tribunalibus, maximè Ecclesiasticis, est communis. De quo vide passim Authores, & inter eos Laurentium Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, & disciplina, lib. 2. cap. 180.* apud quē etiam *c. 109.* pœnas reperies in Tribunalibus Ecclesiasticis infligi solitas.

510 Vnde rursus ingenti sollicitudine Iudices Academiarum præcauere tenētur, ne Notarij, Tabelliones, Fiscales, Custodes carceris, alijq; ministri pecuniā immoderatā ab Scholasticis extorqueāt, nec lites differant, vt plus auferant; nec carò quodcumque instrumentū, aut actionem vendant. Quippe Scholastici, vt suā redimant vexationem, multò plus debito illis solent impendere, indeq; suos parentes sumptibus grauant, ac ipsi angustissimis posteà alimentis victitant. Iudices igitur sedulò, ac sollerter suis Ministris inuigilent, & secretò, ac frequenter explorent eorum procedendi tenorem; & acriter animaduertāt in eos, qui pecunijs inhiāt, Scholasticosq; expoliāt; restitutionem eis iniungant, &, si opus fuerit, ab officio amoueant.

511 Aliqua sunt specialia, ad quæ tenentur vigilatissimè attendere præfati Iudices, scilicèt vt vitentur tumultus inter ipsosmet Scholasticos ad inuicem, atque inter eos, & ciues loci, vbi degunt; Vt noctu extra domos Scholastici non vagentur; Vt Studio vacent, atq; Academiæ, & lectionibus assistāt, quin strepitu, & clamoribus legentes perturbent; Vt arma prohibita non retineant; Vt honesto vestitu incedant; Vt meretrices è loco eijciātur, ne iuuentuti periculum parēt; Vt vi, aut fraude non extorqueant, pecunias, aut quid simile à tyronibus, seu incipientibus, nec à quouis alio. Quę omnia vt expleant, domos ipsorum frequenter, & diuersis horis, visitare debent; secretòq; à conscijs, & expertis explorare damna, quæ occurrunt; & vbi suspicio fuerit de aliquo, quòd tempus in ludo (qui, si immoderatus sit, debet pręcaueri) aut in otio terat, eius mores inuestigare, & remedium opportunum adhibere. Et sanè, si hæc cuncta non præstent, muneri suo non satisfaciunt, & grauiter peccant; quippe hanc omnem sollicitudinem exigit rectum regimen iuuentutis Scholasticæ; & qui illud suscipit, ad ea onera subeunda tenetur.

512 Dixi supra, *communiter loquēdò*, Scholasticorum delicta non esse puniēda iuxta omnem iuris rigorem decernentis pœnas pro delictis, absq; distinctione personarum. Etenim expedit valde aliquando acriter Scholasticos punire, si detur casus, in quo enormia delicta patrenr, scandalosa, aut publico bono nociua; maximè si iam pueritiam excesserint, iuueniliquę ętate vigeant. Potest enim contingere, vt aliqui nomine, & habi tu, non re, sint Scholastici, qui velint flagitia ingentia patrare fisi in leuitate pœnæ, qua Scholastici alij minùs delinquentes plecti solent. His autem non debet esse suarum iniquitatum vmbraculum habitus scholasticus; sed puniri debēt ex toto iuris rigore; quod potius est in fauorem, quàm in odiū Scholarium, ne scilicet immeriti, & flagitiosi in eorum numero recenseantur. Eiusmodi sunt, qui armati, & velata facie in tyronū, aut aliorum domos ingrediuntur, & extorquent pecunias, seu vestes, aut suppellectilem; & etiam hi, qui etiā aperta facie, minis, & territoribus petunt sibi dari munus aliquod, vulgò *patente*. Itidem hi, qui noctu per compita alios pallijs, & armis expoliant; Hi etiam, qui noctibus digladiantur; qui duellis publicis certant; qui ex consulto ad certamina cum alijs, se periculo vitę exponētes cōgrediuntur. Etenim hi Academias turbāt; metū inijciunt; Rēpublicā in scandalum, & maleuolentiam vertunt; tempus studij tumultibus occupant

pā;id efficiunt, vt parentes vereātur suos filios ad Academias mittere, vnde harum minuitur frequentia; alijsque grauissimis damnis ianuam aperiunt; & re ipsa indigni nomine Scholarium, rectè nuncupabuntur fures, & latrones, seditiosi, & turbatores Academię, & Reipublicæ. Hos ergo punire acerrimè Iudices tenentur.

513 Notarij Academiarū, si Iudex sit Ecclesiasticus; seu Tabelliones, si Iudex sit sæcularis, Fiscalis, Lictores, atq; alij Officiales sedulò, & fideliter sua munera obire tenentur; & absque incuria suo quisq; officio vacare. Et quod præcipuum est, stipēdia immoderata ferre nō possunt; deberent potiùs aliquid remittere de pretio assignato per leges, & taxato per pragmaticas; quod si non præstent, saltem eas nullatenus possunt excedere (iuxta tutiorē sententiam, & consulendam) & restituere tenentur, si vltra taxam aliquid amplius ferant; Et quidem id iurant initio sui officij suscepti, & præterea lex diuina, & naturalis præcipiunt, ne quis auferat ab alio quidquam indebitum; id enim est auferre alienum, absque aliquo titulo, aut iure.

514 Nec obstat, quòd aliquādo ipsi delinquentes, incarcerati, aut litigantes, illud pretium excedens taxam persoluant, quin ab illis id extorqueatur, aut petatur. Nam illi ideò persoluūt, quia noscunt, vel saltem sibi persuadent, non aliter sibi instrumenta conficienda, aut exequendas eas actiones, quibus ad suam litem indigent; suamque vexationem redimere volunt præstatione pecuniæ; quam & si specie tenus volentes, & libentes elargiuntur, at re ipsa nolentes, & coacti tradunt, mallentque non pręstare. Vnde ab eis accipi nequit pretium, aut stipendium vltra taxā; &, si accipiatur, excessus omnino restitui debet, vtpotè iniustè adquisitus.

515 Nec præterea obstat, quòd eo tempore, quo taxæ fuerunt præscriptæ, res omnes viliori pretio vendebantur, & non posse nunc eos officiales suam familiam sustentare, si pretium vltra taxā non accipiant. Nam in primis respondeo cum P. Castro Palao *tom.3, oper. mor. disp.2. punct.7.§.5. num.4.* hanc excusationem esse falsam. Hic enim Author ait, se consuluisse plures Tabelliones, eosque respōdisse, posse optimè se sustentare, seruata pretiorum taxa, si negotia, quæ expedire possunt, habeant. Ergone, quia negotia deficiunt, ex vno volūt hi accipere, quod ex pluribus essent accepturi? Hęc est iniquitas manifesta. Deinde non possunt allegare consuetudinem cōtrariam; etenim clam accipiūt, quod supra taxam est, & à Visitatoribus Officiorum puniuntur, si excedant. Demum respondeo, ideò non posse se sustentare pretio in taxa præscripto, quia lautè volunt victitare; vestes superfluas induere; cibis delicatis vesci. Ergo ab his abstineant; vel nō susceperint hæc officia conscij stipendiorum, & taxæ; nam ad hanc seruandam, nulla facta tergiuersatione, aut excusatione tenentur. Hæc dixerim in sententia communiori, tuente eas taxas obligare in consciētia. At in sententia probabili asserente, solùm esse leges pœnales, nec peccatur accipiendo aliquid vltra taxam, dum non sit quid excessiuum; nec datur obligatio restitutionis. Vtramque sententiam apposui latè, & secundam practicè tutam asserui, *tomo super Bull. Cruciat. disp.34. à num.* 142. Ibi sum videndus, ne eadem repetam. Optarem autem Iudices sequi sententiā primam, vt sic vigilantiùs curarent, ne stipendia vltra taxam acciperentur, maximè ab Scholasticis ob rationes supra libatas.

Quæstio 26. Quid sint, & quam iurisdictionem habeant Conseruatores Academiarum? Vbi de Conseruatore Academiæ Salmanticensis.

516 CONSERVATORES sunt Iudices designati ad curandum, priuilegia, & statuta Academiarum sarta tecta seruari, & procedendum contra quoscumque, qui eis contraire, cavè labefactare tentauerint. Quorum potestas, ac iurisdictio valdè affinis est potestati Executorum Iudicum Academiarum, qui in id destinantur, vt conentur, prædicta priuilegia, ac statuta in executionē redigi. Quare solet in vna, eademque persona concurrere munus Cōseruatoris, & Executoris. Sic Scholæ Magister Salmanticensis est simul Conseruator, & Executor Academiæ Salmantinæ, vt constat *ex Constitut.33. in Statutis*, idque habet ex Pontificia, & Regia concessione, & vtramque refert Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, c.10. à n.* 2.

517 Hic Author *cap.11. & sequentibus*, latè disputat de iurisdictione, quæ additur Conseruatori supra eam, quā ha-

habet Magister Scholæ, vt Iudex Ordinarius, & post aliorũ dicendi modos impugnatos, sentit primò, casu quo aliquis virtute rescripti posset obstare, aut derogare iurisdictioni Magistri Scholæ, vt Iudicis Ordinarij, & rescriptum esset anterius litteris Conseruatorijs Eugenianis in fauorẽ illius concessis, tunc harum virtute addi iurisdictionem Magistro Scholæ aduersus eum, qui tentaret obstare, aut derogare eius potestati; quam, vt Iudex Ordinarius, non habebat.

518 Sentit secundò, iure communi, ac iurisdictione ordinaria inspectis, actorem sequi forum rei, *iuxta leg. criminali, Cod. de iurisdiction. omnium iudic. cap. cum sit generale, de foro competenti.* at virtute iurisdictionis Cõseruatoriæ Studiosus actor trahit reum ad suum iudicem; de quo Rebuffus *priuileg.* 161. *&* 162.

519 Sentit tertiò, independenter à iurisdictione Cõseruatoria, in aliquibus casibus non posse appellari à sententia prolata in fauorem Studiosorum; vt, quando agitur de expellendo Fabro obstrepente iuxta Scholas, vel iuxta domos Scholarium; de quo Scauia *de appellat. quæst.* 17. *limit.* 6. *memb.* 2. *num.* 36. Antonius Gomez *in leg. vltim. Tauri, num.* 17. Item, quando profertur sententia in bibliopolam, vt libros studioso tradat; à qua non admittitur appellatio, quia libri sunt ingenij alimenta, & instrumenta sapientiæ, atque eis indigere semper præsumitur Studiosus. Nec appellatio admittitur in causa alimentorum; quod etiam non Studiosis est commune; verùm in alimentorũ quãtitate tribuenda Studiosis etiam est attendendum ad libros, & alia specialia, quibus indiget. Vide Horatium Lucium *de priuileg. Scholast. priuileg.* 2. *vers. minus*; Tiraquellum *de pia causa, in præfat. versic. Item relictum.* His positis, in litteris Conseruatorijs additur ea iurisdictio, quòd in quacumque causa, in qua Studiosi sunt actores, & reum sequi suum forum efficiũt, procedit Scholæ Magister, appellatione remota, cum non, vt Iudex Ordinarius, sed vt Conseruator operetur; secùs est, quando Studiosi conueniũtur, vt Rei apud ipsum, tunc enim vt Iudex Ordinarius erga illos procedit, & virtute iurisdictionis Conseruatoriæ non habet, vt appellatione remota, operetur.

520 Attamen prædictus Escobar *suprà c.* 16. probat, Magistrũ Scholæ, vt Iudicem Ordinarium, etiam in Reorum Studiosorum causis, posse procedere appellatione remota, & suam sententiam exequi; quod ex indultis Pontificijs suadet, in quibus id ei cõceditur, vt simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicij, appellationeq; remota possit procedere. Notat verò, hanc concessionem esse facultatiuã, ita vt possit, si velit, Scholæ Magister appellationem admittere. Deinde notat, & si in causis ciuilibus valeat exequi sententiam, remota appellatione, at in criminalibus, vbi casus est talis, vt à iure permittatur in eo appellatio, non posse non admittere appellationem. Rursus obseruat, idem prorsus dicendum de Rectore Academiæ in causis, quæ ad illum spectãt, ac de Scholæ Magistro. Demum aduertit, omnia superiùs dicta (idemque est de dicẽdis) posse aptari Iudicibus tùm Conseruatoribus, tum Ordinarijs aliarum Vniuersitatum, si similibus priuilegijs gaudeant, ac Iudices Salmantini, quod ex eorum tenore est colligendum.

521 Notauerim obiter, in diœcesi Salmantina Clericos, adhuc cũ Actores sunt contra sæculares in quacumque causa, eos trahere ad Tribunal Ecclesiasticum; &, quamuis sæculares sæpè reclamauerint, & declinauerint iurisdictionem, idque detulerint ad Regiam Vallisoletanã Cancellariam, contra eos semper lata est sententia, indeque coacti, vt, quamuis sint Rei, sequantur forum Actoris, ratione consuetudinis diuturnę, qua hic mos fuit præscriptus. Et forsitan ex Studiosorum priuilegio iam proposito superiùs Clerici Salmantini id ipsum introducere cœperunt, Ecclesiasticique Iudices suam inde iurisdictionem propagarunt, cum non constet de speciali priuilegio, aut de concessione Regia, ac Pontificia, sicut mihi testati sunt ipsi Episcoporum Officiales, ac Generales Vicarij, quos doctrina, ac notitia conspicuos consului.

522 Iam verò decidere oportet, an iurisdictio Iudicum Conseruatorũ, item, & Executorum sit Ecclesiastica, vel sæcularis? Quod dubium non difficilè diluemus, cum fundamenta iam superiùs *quæst.* 8. statuerimus, quæ non sunt nunc repetenda, sed recolenda, & aptanda. Vnde assero, Iudices eiusmodi gaudere iurisdictione Ecclesiastica erga Academicos Ecclesiasticos, seu Clericos priuilegio fori gaudentes; & iurisdictione sæculari erga Academicos sæculares. Et quidem iurisdictio Ecclesiastica eis concessa est in litteris Apostolicis Con-

Conseruatoriis; sæcularis autem à Regibus, dum illæ per eos approbatæ sunt *in lege 18. tit. 7. lib. 1. Recop.* quæ approbatio est quædam quasi Regia constitutio indulgens iurisdictionem; quæ ad Principem spectat.

523 Quare posset vtraque iurisdictio separari, ac in diuersis personis cõstitui; & valet tam Pontifex, quàm Princeps suam reuocare iurisdictionem. In quibus autem causis Scholæ Magister, vt Ecclesiasticus Iudex, & in quibus, vt sæcularis, procedat, diximus loco relato. Id autẽ præ oculis est habendum, in causis, in quibus procedit vt Iudex Ecclesiasticus, siue Ordinarius, siue Conseruator, vel Executor, debere iudicare iuxta Iuris Canonici sanctiones; in alijs verò causis, in quibus Iudicis sæcularis munere fungitur, teneri ad obseruandum Ius Ciuile, & Regium.

524 Inde etiam stabiliendum est, ad quem appellandum sit à Iudice Cõseruatore; vbi appellatio permittitur; nam eadem tenenda sunt, ac de Iudicibus Academiarum statuimus *loco relato*. Quæ autẽ sint obseruanda; si recusetur Iudex Conseruator, inferenda sunt ex his, quæ de recusatione Iudicum afferam *quæst. 29.* inspiciendo tamen, an recusetur vt Iudex Ecclesiasticus, an vt sæcularis, cùm diuersimodè res se habeat in recusatione vnius, & alterius, iuxta ibi dicenda.

525 Sed restat adhuc inquirere, vtrum hæc iurisdictio Iudicum Conseruatorum sit ordinaria, vel delegata? Tenendum est, delegatam esse. Ita Parladorius *different.* 129. *num.* 6. Petrus Gregorius *lib.* 47. *syntagmat. cap.* 22. *num.* 24. Don Alfonsus de Escobar *vbi supra, cap.* 19. *à num.* 2. Ea etenim iurisdictio delegata dicitur, quæ iurisdictioni ordinariæ additur, & circa rem, quam aliàs Iudex exequi non posset; *leg. & si prætor, §. ff. de offic. eius, cui mã data est iurisdictio; leg. 4. tit. 6. lib. 2. Recopil.* Ostendimus autem in litteris Cõseruatorijs iurisdictionem addi. Deinde, quia communiter, vt cernere est in litteris Conseruatorijs Salmantinis, additur in cõcessione vox *Authoritate nostra*, quæ inducit iurisdictionem delegatam; *cap. cum aliquibus, de rescript. in 6.* Docent Barbosa *in leg. cum prætor 12. §. 1. à num. 29. ff. de iudic.* Tiberius Decian. *tom. 1. crimin. lib. 4. cap. 25.* & alij. Et sanè regulariter Conseruatores dicuntur delegati; *cap. 1 iuncta rubrica, de officio delegati;* Emanuel Rodriguez *tom. 1. quæst. regular. quæst. 65. art. 1.* Moneta *de Conseruatorib. cap. 7. à num. 36.* Gratianus, Forens. Narbona, Iasson, Petrus Gregor. Maceratensis, Zeuallos apud Escobar *vbi supra num. 5.* Vbi diluit aliqua leuia argumenta, & exponit, aliquando Iudicem Cõseruatorem, & si reipsa delegatus sit, pro Ordinario haberi, & sic reputari Conseruatorem Academiæ Salmantinę, tum ob amplissimam concessionem in litteris Apostolicis ei factam; tum ob perpetuitatẽ, atque adeò non expirare morte concedentis, vt ex ipsis Conseruatorijs Eugenij IV. Iulij II. & Leonis X. fit planum.

526 In præsenti obserua primò, Patrem Molina *de iustit. tract. 5. disp. 29. num. 7.* asserere Conseruatores Academiæ Eborensis, & Conimbricensis omnino ordinarios Iudices esse, nec aliquid habere Conseruatoriæ iurisdictionis; & eos in Salmantina, & Complutensi Vniuersitate alijs nominibus nuncupari. Sed esto id accidat in Lusitanis illis Academijs, & in eis nomen Conseruatorum sine re Iudicibus fuerit impositum, quod ex ipsarum priuilegijs constare debet; at in Salmanticensi Academia Conseruatorem iurisdictione superaddita potiri iam exposuimus, quod forsan Molinam, virum aliàs sapientissimum, latuit.

527 Obserua secundò, in litteris Conseruatorijs Academiæ Salmanticẽsis fuisse à Sede Apostolica designatos in Conseruatores Archiepiscopum Toletanum, & Episcopum Legionensem, necnõ Magistrum Scholæ; at duo primi nunquã suam iurisdictionem exercuerunt, quod tamen non obstat, quominus ab ipso Vniuersitatis gremio, seu à quolibet Academico possint eligi, & nominari ad suas causas decidendas; quippè lapsus temporis, sicut litterarum Apostolicarum vim non minuit, ita nec præiudicat iurisdictioni eorũ, quibus in illis est delegata.

528 Quòd si vnus ex illis eligeretur ad aliquam causam, in qua Scholæ Magister posset procedere vt Iudex Ordinarius, si hic causã non præuenerit, & dolus in Studioso eligente eũ Iudicem nõ detur, sanè præferẽdus erit Iudex electus Magistro Scholę, cũ in ipsis litteris Conseruatorijs detur optio Studioso eligendi Iudices. Cæterùm hi, qui dumtaxat Iudices Cõseruatores sunt, nequeunt se intromittere in causas, quæ iurisdictioni subiacent ordinariæ; quòd si se intromittant, possunt à Iudice Ordinario inhiberi. Sic decisum est à Sacra Rota coram Lanceloto, eamque de-

decisionem affert Marchesan. *de commiss. 1. part. c. 2. decis. 40. pag. 144.*

529 At si eueniat casus, quo Studiosus vt reus conueniatur coram Iudice, qui non sit Academiæ proprius Iudex, quamuis causa sit ex his, quæ iurisdictionem ordinariam tantummodo desiderant, poterit nominare vnum ex illis Conseruatoribus ad hoc, vt inhibeat Iudicem, apud quem conuenitur; & Cõseruator poterit eum inhibere, sed debebit postea causam remittere ad Iudicem Ordinarium Academiæ; nam, esto dixerimus, Studiosum posse eligere Conseruatorem in Iudicem, attamen id est intelligendum, si Studiosus sit Actor, non verò, si Reus sit; tunc enim, cum Reus est, non eligit Iudicem, sed solùm habet ius, vt coram suo proprio Iudice conueniatur; eligere namque Iudicem, proprium est Actoris, qui dat initium causę coram Iudice, atque adeò cum primam actionem in causa Reus exequitur, iam supponitur Iudex, apud quem conuenitur, & si is sit competens, tenetur coram illo stare, ac respondere; si autem competens non sit, declinare debet iurisdictionẽ, nec respondere cogitur, donec coram Iudice competente conueniatur; vnde ei nõ licet Iudicis electio. De Iudicibus Conseruatoribus vide plura *in lib. 1. tit. 4. Recopilationis.*

Quæstio XXVII. An Iudices Academiarum priuatiuam, vel cumulatiuam iurisdictionẽ habeãt? & an sint mixti, seu solùm statutorum meri Executores?

530 TVNC datur iurisdictio cumulatiua, cum Iudex specialis ad causam assignatur, non derogando iurisdictioni Iudicis generalis respectu personarum, aut territorij; priuatiua verò, cum derogatur cuilibet aliorum iurisdictioni. Certum igitur est, Iudices Studiosorum gaudere priuatiua iurisdictione, etiam iure communi attento, vt constat *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre; & ex leg. 7. tit. 31. partit. 2.* Videatur Offualdus *libr. 17. commentar. c. 20. lit. K.*

531 Quod certius redditur ex priuilegijs plurium Academiarum; & in Salmantina Rector, & Scholæ Magister in suis quilibet causis Iudex est priuatiuus, vt constat *ex Constitut. 22. & 23. & ex lege 18. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* Solummodo in ea *Constitutione 23.* si causa sit Clericorum Diœcesis Salmantinę, præuentioni datur locus inter Episcopum Salmanticensem, & Scholę Magistrum; Et sanè, nisi ea exceptio daretur, priuatiua esset iurisdictio Scholastici Salmantini aduersus Studiosos Clericos eius Diœcesis; Nã cũ ibi à Põtifice conceditur Iudici Academiæ iurisdictio generalis, vt Iudici speciali, in fauorem certarum personarum, nempè Studiosorum, priuatiua est censenda; vt in cõmuni docet explicans iurisdictionem priuatiuam Garcia *de Nobilitate, Glos. 1. num. 6. vers. item facit;* atque adeò sublata videtur omnis alia iurisdictio, nisi expresè reseruetur.

532 Ad aliam quæstionis partem breuiter etiam respondetur, certissimum esse, Iudices Academiarum non esse meros Executores statutorum; Is enim nudus Executor est, cui nuda sententiæ executio committitur, & penè nudum factum; *leg. executorem, leg. si vt proponis, Cod. de execution. rei iudicatæ;* nullaque cognitio causæ, neque iurisdictio ei conceditur; *cap. pastoralis, §. quia verò, de officio delegati;* Iudex autem mixtus nuncupatur, qui cognitionem, ac definitionem causæ habet, & simul executionem, vt notat Abbas *in prædicto cap. pastoralis, num. 3.* Cum ergo Iudicibus Academiarum non nuda executio cõmittatur, sed iurisdictio in subditos plena, ad statutorum obseruantiam curandã, fit planum, nõ esse meros Executores, seu mixtam, vt aiunt, iurisdictionem habentes.

533 Hoc in Magistro Scholæ Salmantino, in Rectore Complutensis, Vallisoletanæ, pluriumque aliarum Academiarũ cernitur; qui cognoscunt, in quibus locum teneant statuta, & priuilegia; quibus competant; & aduersus quas personas; aduersus rebelles autem coercitionẽ habent, criminaleque iudicium exercent; necnon exceptiones legitimas admittũt, ac de eis pronuntiant; quæ omnia constituunt executorem mixtum, vt probãt Doctores *ex leg. & si non cognitio, Cod. si contra ius, vel vtilitat. public.* Quòd si agatur de nullitate, aut iniustitia alicuius statuti, tũc meri Executores sunt; Casu verò, quo euidens nullitas opponeretur, eam definire nequeũt, sed tenẽtur remittere supremo Iudici,

dici, à quo statutum, vel priuilegium dimanauit, nempè Pontifici, aut Principi; ad quos etiam spectat verba dubia, aut dubiā mentem statuti, vel priuilegij declarare. An autem Iudex Executor statutorum sit Ordinarius, vel Delegatus, idem dicendū est, ac de Conseruatoribus *quæst. præcedenti* diximus, ob affinitatem vtriusque muneris, quæ tanta est, vt soleat vtrumq; confundi. Videatur Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. c. 18.*

Quæstio XXVIII. An Ius Canonicum, & Ciuile, quod in Academijs traditur, habeat vim legis obligantis? Et an Iudices teneantur illud scire?

534 QVINQVE continet partes Ius Canonicum, seu Ecclesiasticum, prout in Scholis communiter edocetur, & de singulis seorsim est dirimenda quæstio. Prima pars est Decretū, quod Gratianus Monachus Ordinis S. Benedicti compilauit ex sacræ Scripturæ sententijs: ex Decretis, ac Responsis Summorū Pontificum: ex dictis Sāctorum Patrum, & Ecclesiasticorum Historicorum: ex legibus Romanorum Pontificum: ex Commentarijs ipsius Gratiani; & Paleę eius discipuli. Decretum in tres subdiuiditur partes; in prima sunt distinctiones centum & vna, suis capitibus distinctæ; In secunda sunt triginta sex causæ; suis quęstionibus diuisæ, & insuper ipsæ quęstiones capitibus secernuntur; & in causa trigesima tertia, quæstione tertia, septem Distinctiones de Pœnitentia continentur. In tertia sunt quinque distinctiones de Consecratione.

535 Solet aliqua reprehēsione notari Gratianus, quòd nonnulla congesserit ex suspectis Authoribus: alia verò tribuerit Sanctis Patribus Hieronymo, Augustino, & Chrysostomo, quæ deprompta sunt ex aliorum, interdum hæreticorū scriptis; & demum sententias aliquas Cōciliorum, Pontificum, et Sanctorum Patrum, non ex originali desumpserit, sed ex Iuonis, et aliorum transcriptis acceperit, ac non semel proprijs verbis, et glossematis intermiscuerit. Videatur Cardinalis Bellarminus *de Scriptorib. Ecclesiastic. in Gratiano.* Hinc sub Gregorio XIII. anno 1580. viri doctissimi plura Decreti capita emendarunt, et restituerunt.

536 Decretum non adhuc cōfirmatum est ab vllo Pontifice, vt tradunt Ioannes Maior *in 4. dist. 27. quæst. 6.* Emanuel Rodriguez *tom. 1. quæst. regular. quæst. 6. art. 2.* Canisius *in summa Iuris Canonici lib. 1. tit. 1. in annot.* P. Suarez *de legib. libr. 4. cap. 5. num. 6.* P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. cap. 6. §. 3. num. 12.* Vnde singula capita ad propriam originem reuocanda sunt; et, quæ desumpta fuerint à decretis Summorū Pontificum, aut Concilij alicuius œcumenici, imò etiam non œcumenici, dum tamen sit Pontificia authoritate confirmatum, habent vim legis, seu iuris Ecclesiastici obligātis omnes fideles. Quę autem desumpta fuerint ex constitutionibus, aut rescriptis Imperatorum, habent vim legis, seu Iuris Ciuilis, de quo inferiùs agemus, & de eius obligatione. Quæ demum à Sanctis Patribus sunt deprompta, aut à Gratiano, & Palea conscripta, in externo foro, obtinuit consuetudo, vt ad causarum decisionem aptētur, dum Ecclesiasticis regulis, ac moribus nō obsistant; esto per se nullam habeant iuris authoritatem cum ad ius condendum sit necessaria potestas, *cap. 1. distinct. 20.* potestas autem non extitit penès prædictos.

537 Secunda pars Iuris Canonici continet quinque libros Decretaliū, quę sunt responsa variorum Pontificum, quæ Gregorius IX. coniunxit, ac in varios titulos suis capitibus distributos disposuit. Tertia pars librum sextum Decretalium, apposito hoc numero ad quinque priores libros; hęc etiam Summorum Pontificū sunt responsa, ac constitutiones, quas Bonifacius VIII congessit, ac in titulos, & capita separauit. Quarta pars complectitur sanctiones Clementis V. quæ *Clementinæ* nuncupantur, & quinque libris per capita etiam distinctis constant. Denique quinta pars cōtinet Cōstitutiones Ioannis XXII. aliorumque Pontificum, quæ appellantur *Extrauagātes*, quia prius quasi incerta sede vagabantur extra corpus Iuris Canonici, & postea in illud redactæ sunt.

538 Igitur omnia, quæ cōtinentur in his vltimis quatuor partibus Iuris Canonici, habent vim legis obligantis, & iuxta illa causæ sunt definiendæ; esto respōsa plura non omnibus, sed alicui Ecclesiæ, vel personæ præstita fuerint; Etenim ad omnes extendi debent, quia habent authoritatem

tem Pontificiam, & præterea publicam vim Iuris, cū in illius corpus fuerint redacta; & id ipsum obseruatur in Imperatorū responsis, quæ in Iuris Ciuilis corpus aggregantur, iuxta *leg. 1. ff. de Constitut. Princip.* Id tamen obseruari debet, vtrum responsa Pontificum, sicut & Imperatorum, speciales habuerint circunstantias caulæ, personæ, loci, aut tēporis; quæ enim sunt huiusmodi, non sunt extendenda ad alias causas, similibus circunstantijs non affectas, vt annotat Gratianus *dist. 29.* Videatur Miranda *in Director. Prælator. tom. 2. quæst. 26. art. 3.*

539 In ipsis rursus Pontificū, & Conciliorū Constitutionibus, aliæ sunt, quæ continent definitiones Fidei; aliæ, quæ solummodo decreta circa mores, & causas. Primæ immutari nequeunt, nec ab vllo Pontifice, aut Concilio abrogari. Secundę possunt pro temporum varietate, ac circunstantijs à Pontificibus, & Concilijs œcumenicis immutari, aut aboleri, imò & ipsa desuetudine possunt mutationem, vel derogationem pati. Quod idem tenendum est de alijs Cōstitutionibus, seu Decretis Summorum Pontificum, aut alicuius Concilij œcumenici, siue non ęcumenici, confirmati tamen authoritate Pōtificia; quæ Constitutiones, etsi in corpus Iuris non fuęrint redactę, vim legis obligantis habent, proportione seruata; & de harum immutatione, aut derogatione eodem modo philosophandum est, ac de supra dictis; vt obseruant de vtrisque Authores communiter *in tractat. de legibus.*

540 Ius ciuile in communi sumitur pro eo, quod quisque populus ipse sibi constituit, propriumque est ciuitatis, & neque in totum à naturali Iure, vel à iure gentium recedit, nec per omnia ei seruit, efficiturque Ius ciuile, & proprium, cum aliquid additur, aut detrahitur iuri cōmuni omnium gentium; vt apud Iureconsultos est solēnne. Loquimur autem in præsenti de Iure ciuili, prout in Academijs traditur. Etenim in corpus iuris redacta sunt responsa Iureconsultorum, & Imperatorum Romanorum, tum ante Christi D. tēpora dominantium, tum post illa, eorumque constitutiones, ac sanctiones in varios libros sunt distributæ.

541 His ciuilibus legibus nō obligantur nisi subditi eius, qui illas condidit, vel qui saltem eis vim obligandi sua authoritate adiunxit. Vbi verò ab alijs nō subditis admittuntur, aut à potestate dominatrice confirmantur, ipsaque præcipit, vt obseruentur, ac vt iuxta illas causæ dirimantur, obligatio obseruationis inducitur. Attamen, cum in suis ditionibus Imperatores, Reges, Principes Supremi, & Respublicę liberæ valeant leges speciales condere, quæ sint contrariæ legibus in corpore Iuris ciuilis insertis, dicendum est, nō obligare leges huiusmodi, nec iuxta eas fore causas decidēdas, vbi in propria regione alię leges contrariæ extant; cum legislatori in propria ditione liberum sit, admittere leges Iuris ciuilis, aut eas pro sua regione abrogare, aliasque condere. Cæterum, vbi nec desuetudo eas aboleuit, nec quid contrarium stabilitum est, habent leges in corpore Iuris ciuilis insertæ vim obligandi, & secundum eas causę sunt dirimendę. Quippè ea iam præstita est authoritas eiusmodi Iuri ciuili ab omnibus potestatibus legislatricibus, vt eas leges velint obseruari, vbi nihil ab ipsis potestatibus, aut à consuetudine cōtrarium fuerit sancitum.

542 Vnde constat vtilitas edocendi Ius ciuile in Academijs; nam quamuis plurimæ illius leges, vel in desuetudinem abierint, vel contrarijs legibus in proprio regno fuerint abrogatæ; attamē, quæ abrogatæ non sunt, vim retinent obligandi, & iuxta illas est iudicandum; & cum nequeant leges vigentes à non vigētibus separari, tum quia omnes simul insertæ sunt in corpore Iuris ciuilis; tum quia quotidie iuxta placitum legislatorum potest vis obligandi restitui, aut detrahi ipsis; tum demum, quia in vnaquaque regione diuersæ leges vigent; ideò conuenienter omnes Iuris ciuilis leges traduntur in Scholis; quod etiam eam affert vtilitatem, vt Scholastici rectiùs postea leges speciales sui regni calleant; &, si extra regnum discedant, leges alibi florentes agnouerint. Cæterū oportet Professores notitiam nō perfunctoriam habere legum specialiū regni, & annotare, ac docere, quęnam leges Iuris ciuilis vigeant, quænam non vigeant; aliàs cōtinget, Studiosos post quinquennium, aut prolixius tempus, omnino ignaros legum Regni, nec posse esse Iudices, nec causarū Aduocatus, imò nec ipsos Professores posse hęc munera gerere, nisi post plures annos insumptos in Iuris ciuilis studio, incipiant leges Regni addiscere, cum iuxta illas incipiunt iudicare. Sanè ingeniosi Professores Iuris ciuilis aliquando nauseant ad legum Regni studium, & quasi erubescunt legum practicam addiscere; & magis

gis erubescere deberent, in Iudices assumi, & leges, iuxta quas sententias prolaturi sunt, ignorare; Quomodo enim se sufficiẽtes Iudicaturæ arbitrentur, qui adhuc non didicerunt leges, iuxta quas debent exercere Iudicaturam? Post munus iudicandi acceptum, iudicant, se, supra fundamenta præiacta, facilè erecturos molem Iurisprudentiæ peculiaris Regni. Id etiam ego credam, cum ingenijs florentissimis polleāt; sed liceat timere, aliquando eam molem non adeò facilè erigendam, & priùs fortasse litigantes experturos esse ruinam. Hæc dixerim, quia conscientiam concernunt; nec enim ago Concionatorem.

543 Et quidem iudico, grauiter peccare eum, qui proximus est muneri Iudicis obeūdo, nisi leges Regni ediscat, earūque incumbat studio, nec posse munus illud acceptare cum earū ignorantia, nisi de se recto iudicio arbitretur, antequā ad iudicandū accedat, posse eas sufficiēter callere. Quippè aliter indignus est eo munere, & periculo se exponit ferendi iniustas sententias, cum preiudicio litigantium, quos si lædat propter culpabilem ignorantiam, damnum eis illatum compensare tenebitur. Huic autem periculo se exponere, graue peccatum est, vt ex se constat. Prætereà, dum quis ea ignorantia, sine eo recto iudicio, laborat, insufficiens est ad id munus publicum; indignum autem, & insufficientem acceptare eiusmodi munera, peccatū esse lethale, omnibus est in confesso.

544 In nostra Hispania plures sunt leges Regni propriæ, quæ extant in libris nouæ Recopilationis, & in Partitis, & in legibus Tauri, aliæque passim notæ. Habent etiam vim legis obligantis Pregmaticæ sanctiones, quæ pro Regni administratione à Rege nostro Hispaniarum prodeunt, dūmodo ab ipso non reuocētur, vel in desuetudinem abeant. In Regnis etiam aliquibus Hispanæ ditionis, vt in Aragonia, Valentia, Catalaunia, Lusitania, & in Regnis, ac Prouincijs Italiæ, quæ Hispano Monarchæ subijciūtur, leges sunt speciales. Iuxta quas omnes, proportionatè in quolibet territorio, causę definiendæ sunt, & eis inest vis obligandi. Vnde, vbi Iuri Ciuili contrariantur, huic standum non est, sed illis. An verò omnes leges obligent ad culpam, an aliquæ solùm ad pœnam subeundam; rursùs an ad pœnam ante Iudicis sententiam, vel post illam; prætereà quomodo leges condi debeant, vtrùm cū populi consensu, aut in Comitijs Regni, vel solo legislatoris placito, aliæque huiusmodi quæstiones, longam disceptationem postulabant, sed instituti præsentis nō propriam. Videantur Authores *in tractatu de legib. & in tract. de iust. & iure.*

545 Debet prætereà Iuris Ciuilis Professores scire, & in doctrinæ traditione annotare, quænam leges ciuiles sint per Canonicas derogatæ. Etenim, vt obseruat Abbas *in c. Clerici, de iudic. n.* 2. & P. Laym. *to.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 8. *§. vnic. n.* 8. si circa materiā Ecclesiasticā detur in Iure Canonico aliquod decretū contrariū legi Iuris Ciuilis, lex hæc correcta, & sublata cēsenda est, & decreto Ecclesiastico, seu Canonico stādū. Quòd si contrarietas sit circa materiā ciuilē, vnaquæq; lex in proprio foro est seruāda; scilicet lex ciuilis in sæculari foro, & Canonica in Ecclesiastico. Demùm si aliquid Iure Canonico sancitū sit circa materiam ciuilē, cui nulla lex ciuilis repugnet, tunc iuxta *c.* 1. *de noui operis nuntiatione,* ea sanctio Canonica in vtroq; foro est obseruanda. Hinc liquet, non posse quem perfectum esse Iureconsultum, & aptum exercēdis muneribus Iudicis, Fiscalis, seu Aduocati, nisi Ius Canonicum calleat, cum id ignorās nequeat dirimere causas, quæ materiam Ecclesiasticam concernunt, absq; periculo errandi, si fortè leges ciuiles sint per Canonicas derogatæ; nec item possit eiusmodi causis ferre patrocinium, aut circa eas Fiscalis obire vices.

546 Hinc prouidè in aliquibus Academijs, vt in Salmantina, stabilitum est; vt Scholastici, qui in Iure Ciuili accepturi sunt Gradum, dum suos litterarios cursus peragunt, simul lectionem Iuris Canonici designatam audiant; & è contra, qui matriculæ adscribūtur, vt in Iure Canonico Gradum recipiant, simul alicui determinatæ lectioni Iuris Ciuilis assistant; Quo statuto intenditur, vt vtriusque Iuris notitiam habeant, ad fines propositos necessariam. Vnde ad vtrumque studium cum proportionata moderatione coniungendum debent Professores hortari Scholasticos, vt sic statuta cōdētiū mēti satisfiat, ac media opportuna ad fines intentos suppeditētur. Reprehensibile quippè est, adeò alienos esse Studiosos Iuris Ciuilis à notitia Iuris Canonici, & à disciplina legum propriarum Regni; cum vtrumque omnino sit conueniens, ac necessarium, & ideò cautum fuerit, aut ab Institutoribus, aut à Visitatoribus Academiarum post diligentē, & sedulam inuestigationem mediorum,

quæ opportuniora sunt commodis, & profectibus Scholarium.

547 Ex dictis constat, etiam Professores, qui Theologiam moralem, seu materias disciplinæ moralis, & casuum conscientiæ tradunt, debere in Iure Canonico esse versatos, cum in illo contineantur Decreta, & Constitutiones Pontificum, vel statuta saltem habentia authoritatem publicā ex insertione in Ius, circa Sacramenta Ecclesiæ, censuras, & plurima alia, quæ si ignorentur, nequit solidè tradi doctrina moralis; ea enim constant consonātia Ius ciuile, & Canonicū inter se, ac ita connectuntur (quod annotauit P. Layman *vbi suprà*) & item Ius Canonicum, ac Doctrina moralis inter se, vt vna scientia absq; alia non habeat complementum; nec Iurisconsultum ciuilem dixeris omnino sapientē, qui Ius Canonicum non calluerit, & è cōuerso; Nec Theologum moralem disertū, qui Iuris Canonici notitiam sufficientem non habuerit; sicut etiam & Conciliorum tum Generalium, tunc non œcumenicorum, tam eorum, quæ à Sede Apostolica approbata sunt, quàm aliorum, quæ licèt hāc approbationem non obtinuerint, authotitate tamen non exigua pollent. Etenim in Concilijs œcumenicis, & in approbatis leges positiuæ obligantes continentur, nisi derogatæ fuerint, aut in desuetudinem abierint.

Quæstio XXVIIII. An Vniuersitas, eiusque Superior, Collegia, & Rectores Collegiorum possint à litigantibus recusari? Et an Examinatores ab examinandis ad Gradus?

548 SVPPONO, recusationem esse declinationem iudicis, vel audientiæ causa suspicionis propositam; *cap. suspicionis, de offic. delegat. leg. apertissimi. C. de iudic.* Cuius effectus est, quòd recusatione pendēte, iudex nequit in ea causa ad vllum actū procedere, erit enim nullus processus; Ita Iurisprudentes communiter *in leg. quia poterat, ff. ad Trebellianum*; Francus *in c. iudex. de offic. deleg. n. 2.* Castro *volum. 2 consil. 121.* Quę autē sint causæ iustæ suspicionis ad recusandū iudicē, tractāt Marāta *de ordin. iud. 2. p. partis 6. in 2. actu suspēsiuo, à n. 27.* Siluest. *verbo, recusari*, & alij passim.

549 Recusatio iudicis Ecclesiastici distat à recusatione iudicis sæcularis, tū quia iudex Ecclesiasticus tā ordinarius, quā delegatus potest in totum recusari; *c. cum speciali, de appell. c. si quis contra Clericum, de foro cōpetenti*, & ibi Interpretes; at iudex sæcularis ordinarius nequit in totum recusari, sed illi datur adiunctus, atq; adeò nō desinit esse iudex in illa causa, vt tenent Bartol. & communis *in dict. leg. apertissimi, C. de iudicijs*; & iudex sæcularis delegatus, si sit ad vniuersitatem causarum, non potest in totum recusari, sed ei socius adiūgitur. Ita Maranta *de ordin. iud. 4. p. d. 5. n. 50.* Et licèt iure ciuili alij iudices delegati recusari in totum possint, non verò iure Hispano, vt constat *ex leg. 1. tit. 6. lib. 4. nouæ Recopilationis;* vbi modus adiungendi Sociū disponitur. Tum etiam distat vterque iudex, quòd de Iure Canonico ad recusandum iudicem Ecclesiasticum iusta causa requiritur, & quòd probetur; *c. cum speciali, de appell. c. suspicionis. de offic. delegat. c. legitima, de appellat. in 6.* De iure autem ciuili non requiritur causa recusationis ad iudicem sęcularem recusandum, nisi quòd recusans iuret, se non ex malitia recusare illum ad litem protrahendam, sed ob suspicionem, & metum, *leg. apertissimi, Cod. de iudic.* & ibi Glossa; *leg. 22. tit. 4. partit. 3. l. 1. tit. 16. lib. 4. nouæ Recopil.* Et notāt Gregorius Lopez, ac practici Interpretes. Solùmq; iure nostro Hispano requiritur causa ad recusandū Regios Senatores, & Cancellariæ Iudices; *leg. 1. & 2. tit. 10. lib. 2. nouæ Recopilationis.*

550 His positis ad dilucidā quæstionis resolutionem, dico primò, Vniuersitates, & earū Superiores, ac Iudices, necnō Collegia, eorūq; Rectores (si sint Iudices) posse à subditis litigātibus, & ab actoribus, seu reis aliūde nō subditis, corā ipsis tamē pro lite stantibus recusari. Probatur; Illi soli iudices recusari non possunt, de quibus nullo modo præsumitur, quòd iniustitiā faciāt, cęteri verò possunt recusari; At illi solùm sunt Pōtifex, Princeps Supremus, Cōcilium generale, quod errare nequit, & Cardinales propter eorū iustitiam, fidem, & probationem; vt tuentur Francus, *cap. cum speciali, de appellat. n. 32. & cap. vlt. n. 14. & seqq.* Panormitan. *in cap. querelam, de elect.* Possunt autē cæteri recusari, quia de eis non id certò præsumitur; Quare recusari potest Cōcilium Prouinciale, & delegatus Pontificis, ac cuiusuis Principis pro-

proprio motu datus, vt docent Francus *vbi suprà*, Nauarrus *lib.2.consil.tit.de appellat.consil.1*. vbi id extendit adhuc ad Cardinalem Legatum à latere; ergo pariter ij Iudices, de quibus est quæstio, recusari valent; cum nec maiori gaudeãt priuilegio, nec præsumptio de ipsis debeat esse melior, quàm de Cõcilio Prouinciali, aut Iudice delegato Papæ, præcipuè si sit à latere, & demùm nullibi excipiuntur quominùs recusari queãt; &, vbi non est exceptio, Iudex generaliter recusari potest.

551 Dico secundò, prędictos, si sint Iudices Ecclesiastici, posse in totum recusari, ita vt Iudices esse desinãt in lite, ad quam recusantur; Requiritur autem iusta causa recusationis, & quòd ea probetur. Vtraque hęc propositio constat ex primo supposito, vbi affectiones, ac cõditiones recusationis Iudicum Ecclesiasticorũ attigimus. Et quidẽ denegandum non est litigantibus hoc remedium naturale, quo se tueantur, si suspectum iudicem habeãt. Quando autem interponẽda sit recusatio, quæstio est cõmunis recusationi cuiusvis iudicis, nec propria nostri instituti singularis. Consulantur Gregor. Lopez *leg.22.titul.4.p.3*. P. Thom. Sanchez *tom.2. consil. mor.lib.6.c.8.dub.3.n.19*. Et certè recusatio fieri debet non solùm ante litis cõtestationem, (nisi posteà noua causa emergat) verùm esse debet prima exceptio ante omnes dilatorias.

552 Rursùs etiam est quæstio omnibus recusationibus cõmunis, an ab aliquo possint tolli, & solùm posse à Principe Supremo, est cõmunior sẽtẽtia; qui, vt potest omnẽ appellationem auferre, cõmittendo iudici causam, omni appellatione semota, ita & omnẽ recusationẽ, dũ adsit grauis causa eam auferẽdi. Videãtur Ioann. Andreas *c.cũ inter, de except*. Speculator *tit.de recus. §.1*. Minus quippè est auferre recusationẽ, quàm appellationem; cũ, illa sublata, adhuc restet appellationis remedium.

553 Præterea etiam cõmune est cuiuis recusationi, vt nõ probetur eius causa corã Iudice recusato, sed eligãtur arbitri, à quibus cognoscatur; electio autẽ fieri debet à partibus; vel si iudex ex officio procedat, debet fieri à Iudice, & Reo; *c.cũ speciali.de appell.c.legitima, eodem tit.in 6*. Quòd si non approbetur recusationis causa, procedit Iudex in illa; si verò approbetur, ad Superiorem, vtpotè in nostro casu ad Pontificem, vel eius Nuntium, causa principalis est deferenda; vel ad alium, si detur respectu Academiarum aliquarum, aut Collegiorum Iudex superior. Eiusmodi tamẽ Iudices ordinarij possunt, postquam recusantur, antequam arbitri sententiam pronuntient, etiam inuitis partibus, causam principalem alteri delegare. Ita Maranta *de ord.iud.4.p.d.5.n.41*. Panormit. *c. cum speciali, de appell.*

554 Dico tertiò, in Academijs, in quibus pręter Superiorẽ Iudicẽ alius est iudex, qui cũ illo vnũ tribunal constituit, v.g. Salmanticæ, vbi Scholasticus Salmãtinus Iudicem habet sibi subordinatum, si hic Iudex recusetur, debet recusationis causa probari ante Scholasticum Salmantinum. Etenim, licèt non possit ab vno ad aliũ appellari, attamen ideò hoc prouenit, quia appellatio iurisdictionem concernit, quæ in vtroq; est eadẽ, cũ vnũ tribunal cõstituant; at recusatio respicit personam; potest autem Iudex esse suspectus, quin suspectus sit Scholasticus Salmantinus, nisi causa recusationis æquè super vtrumq; cadat. Quod firmatur à paritate; nam, si Vicarius Episcopi, qui cũ eo vnum constituit tribunal recusetur, coram Episcopo est probanda recusationis causa, nisi ad eum pariter attineat. Ita Ancharran. *c.si contra, de offic. deleg.in 6*. Oldradus *consil, 268*.

555 Cæterùm, si ipse Scholasticus Salmantinus in casu recusationis Iudicis abesset Salmãtica, nec esset in loco vicino, aut diu protracturus esset absentiã, quin posset cõmodè coram illo causa recusationis agitari, ad arbitros erit confugiendum. Ad ipsos etiã confugietur, si ipsemet Scholasticus Salmantinus recusetur. Sed nota, iudices recusatos posse designare arbitris terminum, intra quem definiant recusationis causam; quòd si non definiant, causa recusationis est deserta; nisi eis terminus minus competens designetur, tunc enim partes poterunt à designatione appellare. Circa hæc vide *c.legitima, de appell.in 6*. & ibi Glossam, Francũ, Dominicũ, & cõmuniter Interpretes. Nota etiã arbitris discordantibus, ab ipsis aliũ tertium eligendum, qui cũ vno ipsorum in definitione causæ recusationis concordet. Infertur id *ex c.cũ speciali, de appell*. & ibi Francus cũ plurib⁹.

556 Iustę causæ recusationis, ob quas rationabiliter timetur de integritate iudicis sunt; si ille sit cõsãguineus partis; si eiusdẽ patriæ, ac vinculis amicitiæ, ac cõnubiorũ inter vtrãq; familiã valdè cõiũctus; si inimicũ se ostenderit in alijs euentibus, respectu vnius ex partibus; Similesq; alię causæ

 exco-

excogitari queunt, vt recusatio sit iusta; nã illis verè existentibus, valde probabiliter potest vereri litigans, iudicem ab animi constantia deflexurum, & in partem aduersariam inclinaturum fore. Quare in Tribunalibus ea est praxis, vt causæ prædictæ ad recusationem iustæ censeantur.

Dico demùm, Iudices Academiarum, si sint sæculares, posse etiam recusari, dummodo seruentur conditiones superiùs apposite circa recusationem Iudicis sęcularis seruandæ, & adsit causa sufficiẽs recusationis, Hoc assertum non indiget alia probatione, quàm fundamentis adhuc stabilitis, quæ repetere non est necesse. Vide Don Alphonsum de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict.cap.*24. *à num.* 17. Ex dictis infertur, posse etiam recusari eos qui examinant in Academijs candidatos Graduũ, cum possit adesse iusta causa recusationis; & illi in eo Actu sint Iudices, à quorum sententia pendet admissio Candidati ad Gradum. Non tamẽ facilè hæc recusatio est tolerãda, ne aditus ad plura incommoda pateat; quare causa debet esse vrgens, ac manifesta, vt, si inimicitię graues, vel capitales inter Examinatorem, & Examinãdum agnoscerẽtur, aut alia similis. De causa autem recusationis, an sit iusta, necne, quis debeat cognoscere, standum est statutis vniuscuiusque Academiæ; Ex se autem ea cognitio attinet ad Magistratum, qui iurisdictione gaudet erga Gradus conferendos, (cuiusmodi est in Salmãtina Academia Magister Scholæ) est quippè quid connexum & consectarium ei iurisdictioni, vt valeat integrè, & perfectè exerceri. Videatur Don Franciscus Carrasco *in tom.ad al. quas leges Recopilat. cap.* 9. *num.* 31. Vbi hoc punctum Iuribus, & Authoribus exornat.

Quæstio XXX. An, & ad quem à Iudicibus Academiarum possit appellari?

557 FACILE, & breuiter quæstionem dirimemus, si aliqua certa, et cõmunia ex Iuris principijs supponamus. Appellatio est prouocatio à sententia, vel grauamine Superioris ad alium maiorem iudicem, seu Magistratum; *cap. placuit, 2.quæst.6.* Estque remedium institutũ ad defensionem innocentię, non iniquitatis; *cap.cum speciali, de appellat.* Inde in causa notoria ob Rei cõfessionem, aut aliam notorietatis viam; et à sententia lata contra absentem contumacem, appellatio non sustinetur; *leg. 1. Cod. Quorum appellationes nõ recipiuntur.* Appellatio alia est iudicialis, de his, quæ circa iudicium accidunt, quæ à definitiua sententia, non ab interlocutoria auditur; *leg.ante.Cod.Quorum appellationes*; ab interlocutoria tamen auditur, si grauamen posteà nequeat reparari per appellationẽ à definitiua; Approbatur id à Tridentino *sess.* 13.*cap.* 1. *de reform.* Alia extraiudicialis, quæ extra iudicium interponitur ob grauamen illatum, aut inferẽdum; *cap.Concertationi.de appellat.in 6; cap. considerauimus: cap.cum nobis, de electione.*

558 Debet interponi appellatio intra decẽ dies à lata sentẽtia, vel grauamine illato; *Authentica, hodie, Cod.de appellat.* cum vulgatis; aliàs transit sententia in rem iudicatam, nisi de iniquitate illius certò cõstaret; *cap. Concertationi, iam relato.* Et à sententia in causa matrimonij lata pro valore illius coniux appellans semper auditur. Docet cum alijs P. Layman *tom.* 1. *libr.*3.*tract.*6.*c.*6. *n.*4. Grauatus etiam per modum querelæ adhuc à Superiore auditur, vt notat Abbas, *in c.cum sit Romana, n.* 28.*de appell.*

559 Appellatio, iudicialis præcipuè, rationabili causæ innitens suspendit iurisdictionem iudicis, à quo appellatur, circa eam causam; *cap.si à Iudice, de appella.in 6.* Et nihil innouatur, ea pendente, nec mandatur executioni sententia; *leg.vnic.ff. Nihil nouari appellatione interposita.* In appellatione extraiudiciali, cognita veritate causæ à Superiore Iudice, rescinduntur acta prioris iudicis; *c.non solùm, c. Romanæ, de appell.in 6.* Deuolutiuum etiam effectũ producit appellatio; Iudex enim appellationis alium inhibet, & ipse causam cognoscit; iuxta *relata c.si à Iudice, c.non solùm.* Aliquando autem hic effectus datur sine suspensiuo; nam per apdellationem nõ suspẽditur censura iam lata; *c.pastoralis, §.verùm de appell.* Esto suspendatur per appellationẽ sententia, qua declarat Iudex, aliquem in censuram incidisse, iuxta Nauarrũ *consil.* 9. *n.*2.*de sentent.excom.in edition.*2.

560 Intra triginta dies à sententia lata petendæ sunt litteræ à Iudice, à quo appellatur, ad Iudicem appellationis, quarum species sunt, dimissoriæ, refutatoriæ, & reuerentiales, iuxta Abbatem *in cap.bonæ, num.de appellation.* alias censetur quis appellationi renuntiasse; *leg.iudicibus, Cod.*

de

de appellation. In appellatione extraiudiciali, si sit Iudex, qui eas litteras dare possit, etiam sunt petendæ; Glossa *in cap. 1. de appellation. in 6. verbo, vel extra.* Appellatio autem si nequeat fieri in Iudicis præsentia, præstatur sufficienter coram Notario, aut duobus viris honestis. Ita Abbas *in Clement. si à iudicibus, num. 4. de appellat.* Plura alia de appellatione videat, qui velit, apud Expositores Canonicos, & Ciuiles, *tituli de appellationibus*, & apud P. Layman *vbi suprà*; Andream Gaill. *lib. 1. obseruat. 27.* P. Thom, Sanchez *lib. 6. sum. cap. 8. & sequent.* P. Castro Palao *tom. 3. oper. mor. tract. 16. disp. 4. punct. 15.* apud quem circa aliquas appellationes relatos reperies Nauarrum, Rodriguez, Sayrû, Couarrubias, Barbosam, P. Sa, Azor, Suarium, & alios.

561 Ex his assero, à Iudicibus Academiarum appellari posse, seruatis his, quæ supposuimus, tum appellatione iudiciali, tum extraiudiciali. Quippè cum appellatio sit remedium institutum in defensionem innocentiæ, non est, cur litigantes in Tribunalibus eorum Iudicum, vel ab eis aliquo grauamine molestati non gaudeant eo remedio, si velint. Sed ad quem Iudicem pertineat appellatio, nequit fixa regula tradi; nam diuersi sunt Iudices pro Academiarum diuersitate; alij Ecclesiastici; alij sæculares. Videndum ergo est, quis sit Superior iudex respectu eorum, & ad illum facienda est appellatio. In Academia Salmantina, cum Magister Scholæ sit iudex immediatus Pontifici, & Regi, ab eius Tribunali in causis Ecclesiasticis ad Nuntium Pontificis existentem in Regis Curia est appellandum. In alijs verò causis etiam ad Senatum Regium Supremum appellari valet, vt alibi iam superiùs asseruimus *loco infra referendo.* Hinc, vbi Iudex esset ipse Romanus Pontifex, aut in sæcularibus aliquis Supremus Senatus loco Principis, non posset appellari, cum respectu Pontificis, et eiusmodi Senatus non detur Superior. Posset tamen apud Pontificem, seu Regem supplicari super sentẽtia lata, aut grauamine imposito. Cæterùm in causis sæcularibus quomodo possit appellari à Magistro Scholæ Salmantinæ, tractaui *hoc lib. quæst. 8. §. 4.*

Et de materia proposita in hac quæstione vide D. Alfonsum de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 31. §. 9.*

Quæstio XXXI. Qua authoritate possint erigi Collegia? Vbi aliqua de illis obseruantur.

562 SIVE Collegium sit ex his, quæ in Academijs intuitu litterarum eriguntur, siue quoduis aliud (hoc enim nomen *Collegium* solet ad varias hominum Congregationes extendi) eo ipso quòd non sit approbatũ à Iure, vel à Principe, censetur reprobatum. Ita *in leg. 1. ff. de Collegijs illicitis*; Glossa *in leg. 3. verbo, illicita, eodem titulo*; Bartol. *in leg. si quis à filio, §. si parti, ff. de legatis 1. & in leg. ex hoc iure, num. 7. ff. de iust. & iur.* Boerius *in tract. de seditiosis, c. 5.* Nicolaus Losæus *de iure Vniuersitatum part. 1. cap. 2. num. 75.*

563 Cæterùm de Iure Communi sunt approbata Collegia Doctorum, seu Scholarium, seu litteras profitentium, vt infertur ex *Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, &c.* Glossa *in leg. 1. ff. quod cuiusque Vniuers. nom. verbo, aliorum.* Bartol. *in leg. vlt. numer. 7. ff. de Collegijs illicitis.* Hinc licet eiusmodi Collegia erigere, sicut & Academias; & sanè bono publico, & vtilitati Reipublicę maximè ea conducunt. Vt autem Collegium erigatur, standum est legibus Regni, in quo erigitur, vt inde cõstet, an facultate Principis, vel Reipublicæ sit opus ad eius fundationem. Cõstitutiones verò ad eius rectam gubernationem dispositæ, vt vim obligandi habeant, indigent approbatione, seu cõfirmatione, quæ à Pontifice solet impetrari; qua posita, nisi ille dispenset, nequit eis contrairi. Vide latè hoc punctum agitatum à D. Alfonso de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap. 21. à num. 291.* Et videnda sunt, quæ dixi *hoc lib. num. 242.*

564 Tritum, & vulgare est, constitui Collegium, quodcumq; hoc sit, ex tribus personis; *leg. Neratius, ff. de verbor. significa. leg. sicut, §. vltim. ff. quod cuiusque vniuers. &c.* & ibi Glossa, ac Bartol. Idem *in leg. 4. num. 1. ff. de vi bonorũ raptorum; & in rubric. ff. de Collegijs illicitis.* Baldus *in rubric. Cod. pro socio, num. 3.* Et solet à Iureconsultis afferri de eo ratio; quia in vno, vel duobus non inuenitur, nec designari potest maior pars; quare, si esset discordia inter suffragia, non posset à duobus expediri, iuxta *leg. si vnus, §. si in duos, ff. de recept. arbitr.* Glossa *in cap. 1. de electionib.*

565 Collegium Monachorũ constitui nõ solùm ex tribus, sed adhuc ex duobus, tenet Glossa *in cap. 1. verbo, vbi congregatio, 10. quæst. 1.* faceturque, iuxta leges ciuiles, non sufficere duos ad Collegiũ constituendum. Sed quidquid de Congregatione, aut Collegio Religiosorum sit, de Collegijs, de quibus nobis est sermo, certum est, ea non nisi ex tribus saltem conflari. De eo autem Iure Canonico consulantur Immola, & Abbas *in cap. 1. de elect.* Marcus *volum. 1. decis. 799. n. 1.*

566 Obseruandum tamen est Collegium manere idem semper, quãuis personæ mutentur; & si vnus solus de illo remãserit, ius tamen, & nomen in eo cõseruatur, quod accidit in qualibet personarũ vniuersitate; Ita Glossa *in leg. 7. §. in decurionibus, verbo, nomen vniuersitatis, ff. quod cuiusque vniuersit. nom.* & ibi Baldus, & Castrensis; necnon Iason *in leg. si grege, à num. 7. ff. de legatis 1.* Quippè, & si homines extinguantur, remanent tamen res, & iura ipsorum hominum, & propter ea iura repræsentatur in vno tota Communitas. Imò mortuis omnibus de Collegio, aut Vniuersitate, non extinguitur Collegiũ, aut Vniuersitas, quæ remanet quasi in habitu, vt per futuros substitutos redeat in actum. Etenim, quod vniuersale est, non valet perire, sicut homo in genere nequit mori. Quæ doctrina tunc locum habet, cum ex aliquo casu fortuito omnes personæ pereunt, vt ex peste, aut hostium incursu, vel simili. Nam, si Collegium, Vrbs, aut quæuis vniuersitas authoritate Principis, siue Superioris extingueretur, desineret omnino esse, omniaque priuilegia, & iura cessarent, quamuis personæ superstites remanerent; quod ratione delicti euenire posset, tuncque delictum, & pœna à Superiore lata cassaret, & annullaret titulum, & nomẽ Collegij, seu Vniuersitatis; non autem cassatur, aut annullatur per casum fortuitum alicuius calamitatis superuenientis. Ita Innocentius *in cap. cum ex iniuncto, num. 2. de operis noui nuntiat.* Ioannes Mauritius *in tract. de restitut. in integr. c. 404. à num. 3.* Castrensis *vbi suprà num. 7.* Baldus *ibidem, & in Constitut. de pace Constantiæ, verbo, Nos Romanorũ Imperator.*

567 Hinc constat, aliud esse Collegium, vel Vniuersitatem, aliud singulos de Collegio. An autẽ nomine personæ comprehendatur Collegium, seu Vniuersitas, quæstio est ad aliquas Iuris ciuilis controuersias vtilis; De qua videantur Lossæus *de iure Vniuersitat. part. 1. cap. 1. n. 38.* Alexander *volum. 6. consil. 17.* Franciscus Curtius *in leg. vnica, §. hoc etiam, Cod. de iure iurando propter calumniam dando;* Cagnolus *in leg. si quis maior, à num. 17. Cod. de transact.* Bartolus, Baldus, Iason, Ludouicus, Immola, & alij à prædictis Authoribus relati; & communior sententia tenet, non contineri propriè sub nomine, & appellatione personæ Collegia, & Vniuersitates, maximè in statutis odiosis, esto in alijs sumantur veluti quædam persona ficta, ac repræsentata.

568 Quæ in Consessu, aut Communitate Collegij statuuntur circa ipsius gubernationem, aut reformationẽ, obseruari debent non solùm ab his, qui tunc in eo versantur, sed etiã à successoribus; eaque statuta, siue ordinationes sunt stricti iuris, quia fiunt quasi per stipulationem, quæ stricti iuris est, nempè præcedente consultatione, seu interrogatione facta ab eo, cui id munus incumbit, & subsequente cæterorum responsione. Id colligitur ex doctrina Baldi *in leg. 1. ff. de legib. §. constat, versu ex est; & ibi Glossa, verbo, veluti, & verbo, consule, Institut. de iur. nat. gentium, & ciuili.* An autem debeat fieri propositio, aut consultatio, aliquo, vel aliquibus diebus ante resolutionem; & an prius negotiũ debeat inter Consiliarios ventilari, standum est cõsuetudini cuiusque Collegij.

569 Nec solùm ea, quæ ab integro Collegio stabiliuntur, vim obligandi retinẽt; verùm & ea, quæ ab aliquo, vel ab aliquibus decernuntur, quando ad id ab ipso Collegio authoritas illis committitur. Sic assolent aliquando, cum plura sunt Collegia, vt in Salmanticensi Academia, ex singulis antiquior cum alijs conuenire, vt negotia pertractent, ac decernant, quæ ad eorum spectant vtilitatem; esto soleãt ad suas Communitates deferre, quod inter ipsos cõuenit, vt approbetur; at potest Collegium absolutè authoritatem committere alicui, vel aliquibus, vt res decernant. Etenim quod fit ab his, qui habent authoritatẽ à Collegio, Vniuersitate, aut Communitate, cẽsetur factum ab eis, qui authoritatem commiserunt, vt in Iure est notissimũ; *leg. 6. §. si decuriones, ff. quod cuiusque vniuersit. nom. leg. 1. Cod. de veter. iur. enucl.* Hinc, si hi, qui eiusmodi authoritatẽ acceperunt, eligant officialem ad res, & negotia Collegij, hic censetur specialiter electus, & nominatus à Collegio, quod eligenti dedit potestatem; quare electus non acci-

accipit ius ab eligente, sed ab eo, qui eligendi tradidit potestatem; argumēto textus *in leg. 6. nuper relata*, *& leg. vnum ex familia*, §. 1. *ff. de legatis* 2. Vbi Bartolus, & Castrensis; ac exornat Loſſæus *de Iure Vniuersitatum part.* 1. *cap.* 3. *à num* 100.

570 Cęterum si hi, quibus concessa est potestas eligendi ad aliquod munus, seu officium, eligant inhabilem, controuertitur inter Doctores, an alium possint eligere? Censuit Castrensis *in leg.* 69. §. 1. *num.* 3. *ff. de legat.* 2. non posse, quia functi sunt officio suo, sicut iudex delegatus, qui tulit sententiam nullam, aliam ferre non potest, iuxta *leg. iudex postea quã, ff. de re iudicata.* At Bartolus *in leg.* 2. *ff. de option. legat.* & cũ eo Loſſæus *vbi suprà n.* 104. distinguunt, & aiunt, veram esse decisionem traditam, quãdo à Communitate traditur potestas delegata; secus verò, quando ordinaria; sicut iudex ordinarius, qui pronuntiauit sententiam nullam, potest aliam pronuntiare, *leg. si præses, Cod. quomodo, & quando iudex &c.* ibidemq; Bartolus tradit regulas discernendi, quando intelligatur concessa potestas ordinaria, aut delegata.

571 Hæc secunda sententia absolutè vera est, & habet locum respectu aliquarum Communitatum, quales sunt Respublicæ, & aliæ similes, quæ potestatem, ac iurisdictionem ordinariam possunt tradere. Cęterum Collegia, de quibus loquimur, non committunt negotiorum, & electionum expeditionem, nisi vt velut nomine ipsorum operentur hi, quibus committitur, quin ad hoc iurisdictione sit opus; Hinc, cum ipsa Collegia potestatem eligendi suos Officiales habeant, & alios eligendi, si illi forsan inhabiles sint, id ipsum poterunt præstare hi, quibus commissa est eligendi potestas, nisi restricta fuerit per clausulam, quòd pro vna vice electionem faciant. Fateor, Collegia, quæ habēt iurisdictionem erga subditos, posse constituere Iudicem, qui ordinaria iurisdictione fungatur; & hunc posse eam delegare, & præstare ea omnia, quæ Iudicibus Ordinarijs competunt. Attamen in casibus propositis, cum ad aliquod negotium tractandum, aut electionem faciendam, committitur potestas vni, vel pluribus è Collegio, non habent ea locum, nec potest ea facultas delegari ab illo, cui commissa est. Id verò est animaduertendum, cum aliquid decernitur ab ijs, quibus à Collegio potestas est cõmissa, non posse reuocari nisi ab ipso Collegio, vel de ipsius authoritate ab alijs, quibus Collegium concedat authoritatem reuocandi ordinationes ab ipso Collegio dispositas. Aliud erit, si quis è Collegio ratione officij, aut antiquitatis aliquid statuat, nam tunc successor eius poterit id reuocare, vt in simili docet Bartol. *leg.* 2. §. 1. *num. vlt. ff. de optione legata.*

Quæstio XXXII. Quo pacto Academiæ, & Collegia in suis causis munus Actoris, & Rei obeant? Vbi de Actibus Iudicialibus ad eas pertinentibus aliqua libantur.

572 APTANDA sunt Academijs, ac Collegijs Studiosorum, quæ communia sunt cuilibet gentiũ Vniuersitati. Igitur Procuratores ad suas causas valent constituere, seu negotiorum gestores, qui possunt intentare, & mouere actiones competentes Academijs, seu Collegijs, &, si eis tribuant liberam, ac generalem administrationem, mandatũ, seu potestatem, valent illi omnia negotia gerere, quamuis hæc requirant speciale mandatum; hoc enim in libera illa administratione tacitè videtur inesse. Vide Castrens. *in leg. vltim. ff. quod cuiusque vniuersitat. nom.* Baldum *in leg.* 30. *Cod. de de decurionib. lib.* 10. Glossam *in leg. mandato generali, ff. de procurator.* Decium *consil.* 292. *num.* 2. Alexandr. *in leg.* 12. *Codic. de transact. & in leg.* 16. *Cod. de procurator.* Curtium iuniorem *in leg. Præses num.* 2. *Cod. de transact.* Marcum *decis.* 780. *num.* 8. *volum.* 1. Iason. & Bartol. *in leg.* 12. *Cod. de transact.* Loſſæum *de Iure Vniuersit. part.* 1. *cap.* 3. *à num.* 108. Hinc, si super re dubia transigant, tenet trãsactio, dummodo id pręstent bona fide, & non ambitiosè. Pacta enim ambitiosa facere nequeunt, ea scilicet, quę continent donationem, seu iuris, aut debiti liquidi remissionem iuxta *leg. ambitiosa, ff. de decret. ab ord. faciend.* cum alijs. Attamen, vt obseruat Castrens. *in leg.* 38. *num.* 3. *ff. de pactis*, licèt hi procuratores nequeant debita liquida remittere, si fateantur, ea esse iam soluta, ad ipsosque pertineat, solutionem accipere, ei con-

ci confessioni statur.

573 Cum itaque Academiæ, & Collegia possint esse actores, & Rei, seu agere, & conueniri, *leg. 1. & sequentibus, ff. quod cuiusque Vniuersitat. nom. leg. procuratores, C. de decurionib. lib.* 10. & per se nequeant in iudicio stare, sed per suos procuratores, per quos ipsæ Cõmunitates repræsentantur *leg. 8. ff. de pollicitationib. leg. 27. iuncta Glossa, ff. ad S. C. Trebellianum; leg. 10. §. qui manumittitur ff. de in ius vocando;* hinc fit, non solùm posse constituere procuratores, siue negotiorum gestores, verùm posse cogi, vt eos cõstituãt, ad hoc vt conueniantur, & vt creditores contra illos agant; *leg. 4. ff. de fideicommissar. libertat.* vbi Bart. *in §. creditoribus eiusdem legis.* Etenim quælibet vniuersitas æquiparatur pupillo, *leg. 3. C. de iure Reipublicæ lib.* 11. quare, sicut actor debet petere, vt pupillo constituatur tutor, curator, aut defensor, sic etiam debet, vt Vniuersitati constituatur; aliàs ei imputabitur; *leg. 1. Cod. de iure Reipub. lib.* 11. Et ibi Bortol. *num. vlt.*

574 Imò, quia Ius valde conatur, vt Reipublicæ, & cuiusuis Vniuersitatis sit melior conditio, earumque interest plurimos ad suam causam defendendam habere, *l. 4. ff. de operis noui nuntiat. leg. 1. §. vlt. ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* si nullus procurator sit ab Vniuersitate constitutus, aut constitutus absit, vel sit impeditus, admittitur ad eius defensionẽ quilibet etiam extraneus, cum cautione de rato, seu cautionem faciens de iudicato soluendo, sicut cum ea cautione admittitur quilibet ad defensionem absentis, nã per cautionem firmatur persona, de cuius mandato dubitatur; *leg. 6. §. actor Vniuersitatis, ff. quod cuiusque Vniuersit. nom. leg. 9. iuncta Glossa, ff. rem ratã haberi.* Eam autẽ cautionem præstare non debet procurator constitutus à Republica, Academia, seu Collegio, vt docet Iason *in leg. 4. n. 19. ff. de re iudicata*, & communiter omnes.

575 Vt autem procuratoris ad causas constitutio teneat, necessum est, Vniuersitatem, seu Collegium ad cõcedendam potestatem, seu administrationem conuocentur mandato Superioris, *leg. obseruare, C. de decurionib. lib.* 10. Quòd si superior non esset, antiquiori competit conuocatio, vt tradunt Doctores *in leg. 3. ff. quòd cuiusque Vniuersit. nom.* Quot autem ex Vniuersitate sufficiant ad procuratorem constituendum, sicut & ad alias ordinationes stabiliendas, & an maior pars suffragiorum debeat intelligi de maiori parte canonicè sumpta, standum fore arbitror consuetudini, & statutis ipsarum Vniuersitatum, & Collegiorum. Quid autem de iure communi tenendum sit, explicat cum pluribus Lossæus *de Iure Vniuersitat. part. 2. cap. 1. à num. 21.*

576 In præsenti animaduerte, solere distingui inter syndicum, actorem, & procuratorẽ ab Vniuersitate quauis constitutos (vt omittam œconomum, qui ab Episcopo in rebus Ecclesiasticis designatur) Quippe syndicus constituitur tã ad negotia, quàm iudicia, ad lites presẽtes & futuras, & mandatum generale habet cum libera administratione; actor verò designatur ad lites præsentes, & potest nõ solùm ab ipsa Vniuersitate, sed ab huius administratoribus constitui, sicut potest à tutore, vel curatore. Videantur Doctores *in leg. neque, Cod. de procurator.* Procurator autem in effectu idem est ac syndicus; & potiùs solet interuenire distinctio in forma constituendi, quàm in ipsis; & licèt procurator videatur esse nomen eius, qui causas personę priuatæ defendit, tamen etiam competit ei, causas agere Vniuersitatis, cum huius causæ eo ordine tractentur, quo causæ singularium personarum. An autem possit syndicus, actor, seu procurator post litem contestatam reuocari, & vtrùm ipsi queant cessare ab officio vel cogi, vt prosequantur? Rursus, quo pacto constituendus sit actor, vel procurator, quando Vniuersitas, seu Collegium agere tentant aduersus suum Superiorem, vide apud Lossæum *suprà à num. 55.* Bartol. & Castrens. *in leg. 6. ff. quod cuiusque Vniuersitat. nom.* Marcum *volum. 1. decis. 55.* Alexandr. *volum. 2. consil. 135. num. 2.* Innocentium *in cap. edoceri, de rescriptis.*

577 Qualiter autem ad iudicium sit citanda quęuis Vniuersitas, inter Authores disceptatur. Nõ est dubiũ, sufficere, si ipsa citetur, dum in suo Consessu, aut Concilio est congregata. Sufficere autem, citari syndicum, aut procuratorem, tenent Baldus *in leg. 6. num. 3. Cod. de remiss. pignor. & in leg. 1. §. omnibus, ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* Guido, & alij contra Bartol. & Socinum. Videantur Hieronymus de Monte *tract. de finib. reg. cap. 72. à num. 73.* Lossæus *de iur. Vniuersit. part. 2. cap. 1. à num 63.*

578 Debet cæterùm conueniri

niri Vniuersitas coram Iudice proprio, ita vt si Iudex sit Ecclesiasticus, coram eo, & non alio conueniēda sit. Absolutè verò, an omnes Studiosorum Vniuersitates sint Ecclesiasticæ, *supra quæst.* 8. agitauimus. Quòd si non detur Iudex proprius alicuius Academiæ, vel Collegij, sed sint sub Iudicibus territorij tunc videndum est, an maior numerus sit Clericorum, necne? Si sit maior, conueniēnda est Academia, seu Collegium coram Iudice Ecclesiastico; si verò maior sit numerus laicorum, coram iudice sæculari; scilicet quando vniuersim conueniuntur; nam, cum singuli vocantur ad iudicium, coram Iudice singulorum, iuxta ipsorum qualitatem, causæ sunt peragendæ.

579 Scio, iuxta aliquos Authores relatos suprà *quæst.* 8. non remanere locum distinctioni appositæ, cum arbitrentur, Studiorum Vniuersitates, & Collegia esse Eclesiastica, quamuis minor numerus sit Clericorum. Sed nō eneruatur assertio nostra; Quippe præscindimus nunc ab hac quęstione, *ea quæst.* 8. satis discussa, vtrùm Academiæ, & Collegia sint Ecclesiastica, absolutè loquendo; solùmque enuntiamus, casu quo Academia, aut Collegium non habeant designatos Iudices Ordinarios Ecclesiastica iurisdictione pollentes, sed fundata, erectaq; sint cum subiectione ad Iudices proprios territorij, tunc esse inspiciendum numerū, eorum, qui in eis subscribuntur, & iuxta maiorem, aut minorem numerum Clericorum, eas Communitates in iudicio esse conueniendas coram Iudice Ecclesiastico, aut sęculari ipsius territorij.

580 In progressu autem iudicij, si causa sit ciuilis, procurator in libellis, seu instrumētis, nomine Vniuersitatis, illud præfigendo, agere debet, ne proprio nomine agere dicatur; at in criminalibus proprio nomine debet cōcipere libellū; vt docet Marāta *in sua practic. in* 4. *p. principio, distinct.* 11. *fol.* 296. *num.* 7. Baldus *in leg.* 1. *in* 2. *lectura, num.* 2. *ff. quod cuiusque Vniuersitat. nomine &c.* Rursus de iure cōmuni in causis cuiusuis Vniuersitatis per syndicum, aut procuratorem præstandum est iuramentum de calumnia, quippe in hoc pariter se habent causæ Vniuersitatū, & causæ priuatorum; *leg.* 2. §. *hoc etiam, C. de iureiurando propter calumniam dando,* iuncta Glossa *in verbo plurima.* Innocent. *cap.* 2. *num.* 9. *de testib. & attestation.* Iuramenti autem forma præstari ita debet, vt iuretur in animam constituentium, nō in animam Vniuersitatis, hæc enim caret anima; cùm Vniuersitatis nomina sint iuris, non personarum. Quòd si Vniuersitas citata esset contumax, contra eam procedi potest, sicut contra singulares personas. Quando autem contumax censenda sit, & quis modus seruandus in procedēdo cōtra cōtumaciā ipsius, agit cum pluribus Losęus *vbi suprà à n.* 70. Vbi *à n.* 77. exponit, Vniuersitatem posse etiam condemnari in expensis litis, quando litigat iniustè.

581 Sed quęritur, an in causis Academiæ, seu Collegij admittendi sint ad testificādum illi ipsi, qui sunt de eadē Academia, vel Collegio? Respondeo sub distinctione. Si causæ sint eiusmodi, quæ nequeunt per alios testes probari, vtpotè electiones, aliaque, quę intra ipsam Communitatem peraguntur, idonei tunc sunt testes de ipsa Vniuersitate; argumento *legis consensu, Cod. de repudijs.* Si verò causæ probari queant tum per ipsos de Vniuersitate, tum per alios, adhuc est subdistinguendum. Quippe, si negotium præcipuè tendat ad honorem, & commodum ipsius Vniuersitatis, possunt quilibet de illa deponere in eo, quia id, quod Vniuersitati debitum est, non est debitum singulis, atque adeò non est causa propria singulorum; *leg. sicut,* §. 1. *ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* Glossa *in leg.* 1. *circa finem, ff. de Collegijs illicitis.* Quòd si negotium principaliter spectet ad cōmodum singulorum de Viuersitate, tunc idonei testes nō sunt, quia est causa propria; v. g. si controuerteretur, an singuli de Vniuersitate possent præcidere ligna ex nemore ipsius Vniuersitatis, vel ad pascua illius suos greges mittere, & similia. Verumtamen an plus sit deferendum, in causis pertinentibus ad cōmodum Vniuersitatis, testibus de ipsa in fauorem illius testificantibus, quàm alijs testibus contra ipsam deponentibus, consulantur Iason *in leg.* 10. *num. vlt. ff. de in ius vocando;* Mascardus *de probat. conc.* 318. Rolanus *volum.* 2. *consil.* 72. Bartolus *in tract. de reprobat. testium, num.* 12. *& in leg.* 1. §. *Vniuersitatis. ff. de rerum diuis.* Afflict. *decis.* 400. Hyppolitus de Marsilijs *in leg.* 1. §. *seruum municipum. ff. de quæstionibus.*

582 Quæritur præterea, an Vniuersitas cōpromissum facere queat? Affirmatiua decisio est certissima; &, quāuis plures de Vniuersitate, qui compromissum fecerunt, deficiant, Vniuersitasq; minuatur, adhuc validum est, quia Vniuer-

uersitas non mutatur, sed vna, eademque manet, vt iam exposuimus. Videantur Bartol. *in leg. quod in rerum. §. & si nauem, num. 3. ff. de legat. 1.* Iason. *ibidem num. 6.* Castrensis *in leg. proponebatur, ff. de iudicijs.*

583 Demum circa vltimum actum iudicij, qui est sententia, obseruandum est, sententiam definitiuam latam contra Vniuersitatem indefensam esse ipso iure nullam, sicut est contra minorem, & pupillum; *leg. 1. Cod. de iure reipubl. lib. 11.* interlocutoriam autem esse validam, *leg. 1. §. quibus; leg. ciuitates, ff. quod cuiusque Vniuersitat. nom.* Si autem sit læsa Vniuersitas, debet restitui; argumento *legis Rempublicam, Cod. de iure reipubl. libro 11.* Post sententiam autem latam, etiam si transiuerit in rem iudicatam, si noua instrumenta reperiantur, & subsit causa, potest sententia retractari; *leg. 35. ff. de re iudicata,* & ibi Glossa, & Iason *à num. 8.* Executio denique sententiæ nequit fieri contra procuratorem illius, nec contra singulos de illa, sed contra ipsam Vniuersitatem. De quo vide plura apud Lossæum *vbi suprà à num. 88.*

Quæstio XXXIII. Quæ bona possint habere Academiæ, & Collegia, & quos contractus facere?

584 INDVBITATI iuris est, Academias, & Collegia posse habere bona, redditus annuos, & res in cõmuni, sicut quælibet persona singularis potest habere bona propria, & sicut possũt Respublicę, & quæuis Vniuersitas etiã non studiosorum; & præterea ad sumptus necessarios pecuniam in ærario; vt constat *ex leg. 1. §. quibus autem, & §. vltim. ff. quod cuiusque Vniuersit. nom. leg. bona ciuitatis. leg. inter publica, ff. de verbor. signific. leg. 2. Cod. de diuers. prædijs vrban. lib. 11.*

585 Ea autem bona possunt esse in duplici differentia, Alia, vtputà pascua, nemora, & similia, quibus moderatè vti possint singuli de ipsis Academijs, aut Collegijs, ligna cædendo, venãdo, piscando, aut greges pascẽdo; quæ vel omni tempore anni eis liceant, vel aliquo liceant, alio verò sint prohibita; sicut in bonis Reipublicæ sæpè contingit. Alia sunt bona (& id communiter euenit) quæ solùm spectãt ad ipsas Academias, & Collegia in communi, vt inde sumptus communes fiant, & stipendia soluantur, Collegijsq; necessaria suppeditentur, quia singulis sit liber eorum vsus; quod etiam cernere est in aliquibus Reipublicæ bonis. Vide Glossam *in leg. 7. §. 1. verbo, non debetur, ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* Bartol. *in leg. 20. §. 1. ff. si seruitus vindicetur;* Marcum *volum. 1. decis. 223. à num. 4.* Hieronym. de Monte *in tractat. de finib. reg. cap. 72. num. 21.* Lossæum *de iure Vniuersitat. part. 3. cap. 1. num. 5.*

585 Contractus celebrari queunt ab Academijs, & Collegijs, tum per suos procuratores, tum per ipsam Communitatem ad id conuocatam; contrahereque valent tam cum alijs, quàm cum ipsis in singulari, qui ex eadem Academia, aut Collegio sunt. Quæ doctrina certa, & communis est apud omnes; Videantur Iason *in leg. 1. § si autem Collegium, num 6. ff. ad S.C. Trebellianum* Alexand. *ibidem num. 3.* Ripa *ibi n. 9.* Bartol. *ibidem.* Castren. *in leg. 1. §. 1. ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* Glossa *in leg. nulli, ff. eodem titulo.* Inde potest Academia obligari, cum enim vicem personæ sustineat, consensum valet in cõtractibus adhibere. Nequit tamen obligare bona singularium personarum ex eadem Communitate, nisi ipsi consentiant; imò ipsis consentientibus, eorum successores nõ remanent obligati; nam, vt propria bona obligationi, & contractui subiaceant, consensus requiritur, qui nequit præstari ad id, nomine superuenientium, ab his, qui præsentes existunt. Ita communiter omnes, qui de contractibus tractant, P. Molina, Rebellus, Oñate, Dicastillo, Cardinalis Lugo, Lessius, & alij passim, & Iuris periti tàm antiqui, quàm recentes.

587 Ex contractu mutui obligatur Academia, seu Collegium, sicut ciuitas, & Ecclesia; *leg. ciuitas, ff. si certum petatur; Authentica Hoc ius porrectum, Cod. de Sacrosanct. Ecclesijs;* Hinc, si præsente Communitate, pecunia mutuò accipiatur ab eius syndico, aut procuratore, vel Æconomo, non incumbit danti mutuum probatio, quòd ea pecunia versa fuerit in vtilitatem Academiæ, aut Collegij, id enim præsumitur, sicut, cum datur mutuò pecunia Ecclesiæ, præsente Prælato, & Capitulo; Glossa *in prædicta Authentica Hoc ius, circa finem.* Idem est, si pecuniam mutuò accipiatur à syndico, vel procuratore habente

bente speciale mandatum, & ad certam causam; imò, & si mandatum non sit ad certam causam, sed ad accipiendum mutuò pecunias in genere, non tenetur mutuans probare eam vtilitatem, cum ex eo mandato iustè præsumatur; nec debeat ille decipi, cum mandato confidat; argumento *legis, qui habeat, ff. de institor. act. leg. 1. §. vbi autē, leg. fin. ff. de exercit. action. leg. 1. §. magistrum, ff. eodem titulo.*

588 Cæterùm si Administrator Academiæ, aut Collegij, non habeat speciale mandatum ad accipiendam mutuò pecuniam, & accipiat, obligatur Academia, si in eius vtilitatem versa est pecunia; secus aliter; sicut non obligantur Ecclesia, minor, aut pupillus, si pecunia recipiatur mutuò à tutore, curatore, aut æconomo, cum in eorum non conuertitur vtilitatem, iuxta *dictam Authent. hoc ius porrectum.* Quare administrator, si non probet, vertisse pecuniam in Academiæ cōmodum, potest cōueniri in iudicio, vt soluat; & quidem, si non probet, se legitimū esse administratorem, aut mandatum non habuisse, tenebitur de dolo, cum dolo fecerit, dū sub eo titulo pecuniā accepit; *leg. quidam debitor, leg. si legatarius, ff. de dolo malo;* Si autem sit legitimus administrator, & non probet, se conuertisse in Academiæ vtilitatem pecuniam, poterit conueniri condictione ob causam; cum ipsi fuerit mutuata pecunia in eam causam, vt ipsā expenderet in Academiæ commodum, quæ causa non fuit secuta, vt cōstat *ex toto titulo ff. de condictione ob causam.* Cui autem incumbat, & qualiter onus probandi, pecuniam versam esse in Academiæ vtilitatem, an administratori, an creditori, aliaq; huiusmodi, vide cum alijs Lossæum *de iure Vniuersitat. part. 3. cap. 4. à num. 17.*

589 Circa alienationem bonorum mobilium, & immobilium, in iure est certum, posse Rempublicam vel per se, vel per syndicum, cui speciale mandatum præstetur, contractum huiusmodi celebrare, dummodo alienatio in maius cōmodum, & vtilitatem ipsius tendat, cum in proprijs rebus quilibet sit arbiter; & moderator, *leg. in rē mandata, Cod. mandati:* Quomodo autem sit instruenda de vtilitate informatio, & quot suffragia requirantur ad eam alienationem, tractant antiquiores Consulti; Rolandus à Valle *volum. 1. consil. 90. à num. 19.* Bartolus *in leg. 2. num. 1. Cod. de prædijs decurion. lib. 10. & in leg. ambitiosa, num. 10. ff. de decret. ab ord. faciend.* Ludouicus *decis. 93. à num. 37.* Ripa *in leg. si is, cui bona, num. 2. ff. de pignorib.* Marcus *volum. 1. decis. 595. num. 2.* Baldus *in leg. vlt. ad fin. Cod. de ædil. act. action.* Et ex recentioribus alij passim. Hinc ex æquiparatione idem est asserendum de alienatione bonorum Academiæ, aut Collegij; nisi bona sint Ecclesiastica, aut Ecclesiasticis annexa, & à Pontificibus alienari prohibita.

590 A fortiori potest Academia, seu Collegium per se, vel per Administratorem locare prædia, domus, aut alia iura, vt ex eorum redditibus, ipsorum sumptibus, ac necessitatibus subueniatur; argumento *legis 2. Cod. de prædijs decurion. lib. 10.* In qua locatione fideiussorem idoneum debent præstare ij, quibus res locatur; Quòd si administrator absque eo fideiussore locationem faciat, & conductor non sit soluendo, tenebitur ipse ad damni solutionem pro tempore in locatione expresso, *leg. 4. §. 1. cum leg. vlt. §. 3. ff. de administrat. rerum ad ciuitat. pertinent.*

591 Ex bonis Academiarū, siue Collegiorum nequeunt administratores facere donationes; erunt enim vel ipso iure nullæ, vel venient rescindendæ. Ipsæ verò Academiæ possunt donationes facere; cum vnusquisque in re sua sit moderator, & arbiter; maximè cum ad eiusmodi donationes semper causa subsit, maiorque erit causa, si sit remuneratoria; donationesq; rectè fiunt, cum attenditur ad merita remunerandi, atque ad magnitudinem remunerantis. Etenim, licèt tutor, vel curator nequeant ex bonis minoris donare, *leg. pactum curatoris, Cod. de pactis,* possunt tamen donare ex causa remunerationis, *leg. cum plures, §. penult. leg. tutor, ff. de administrat. tutor.* Vnde id etiam potest quælibet Vniuersitas, quæ pupillo cōparatur, & qui eam regunt, quasi tutores, vel curatores sunt habendi; Et quidem donationes remuneratoriæ pluribus muniuntur priuilegijs, & ex causa remunerationis multa à Iure permittuntur; quæ aliàs non permitterentur *leg. Aquilius, ff. de donationib.* Hinc Academiarum Princeps Salmanticensis iuxta suam magnitudinem plures donationes facere solet, tū ex causa remunerationis, tum vt festiuiùs celebret aliquam Hispaniæ fœlicitatem superuenientem, tum demum vt egentibus succurrat.

592 Donationes etiam, quæ ab alijs in ipsas Academias, & Collegia præ-

præstantur, sunt validę, sicut quę in Rempublicam fiunt; *leg. hoc iure vtimur, ff. de donation. leg. fin. Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Et his donationibus potest conditiones apponere donator, quæ, si nociuæ sint Vniuersitati, sicut & Reipublicæ, reijciuntur, & validæ subsistunt donationes; *leg. Imperatores, ff. de pollicitation. leg. 5. in fin. ff. de administrat. rer. ad ciu. pertinent.* Vnde, si donatio sit traditione rei confirmata, reuocari nequit per donatoris pœnitentiam; *leg. 3. ff. de appellation.* Similiter pollicitationes factæ Academijs, vel Collegijs de opere aliquo faciendo, vel de re donanda ob aliquam iustam causam (qualem ferè nunquam deesse, arbitrandum est) validæ sunt. Quæ autem iusta causa censeatur, tractat Loffęus *de Iure Vniuersit. part. 3. c. 12. à num. 4.* Vbi pollicitationes absque iusta causa factas Reipublicæ inualidas esse, tuetur, *ex leg. 1. ff. de pollicitat. leg. Iuris gentium, §. sed cum nulla, ff. de pactis*; nisi casu quo opus promissum fuerit inceptum, aut res promissa cæperit tradi, quia hoc pactum nudum vestitur rei principio, & inde producit actionem, ac obligationem parit. Ibidem attingit discrimen inter pollicitationes, ac donationes factas priuatæ personę, quæ etiam absque causa tenent, secùs vero factæ Reipublicæ. De quo vide Accursium *in gloss. vlt. in leg. hoc iure, ff. de donation.* Hæc igitur doctrina de pollicitationibus per æquiparationem videtur aptanda Academijs, & Collegijs.

593 Competunt etiam Academijs, & Collegijs vsucapio, & præscriptio; Etenim, & si quælibet Vniuersitas hominum sit persona ficta, & repræsentata, dominium, ac possessio penes ipsam est, & non penes singulos de ipsa, indeque potest possidere, & vsumfructū habere; *leg. vsusfructus ff. de stipulat. seruor.* Hinc, cum possidere, valet itidem præscribere, & vsucapere. Cum autem titulus, & bona fides requirantur, obseruādū est, si à principio aliqui de Vniuersitate haberēt scientiam rei alienæ, etiam si postea alij successores bonam haberent fidem, non daretur præscriptio, quia Communitas censetur semper eadem, & mala fides continuata iudicatur, nisi centum iam anni transierint à possessionis principio, cum eo tempore iudicandum sit, omnes eos de Vniuersitate obijsse, adeoque incipere ex tunc bona fide præscriptionis tēpus. Sic docent Borgninus *decis. 45. in addit. num. 59. fol. 365.* Hieronym. de Monte *in tract. de finib. regund. cap. 72. & alij.*

594 Ipsæ autem res Vniuersitatum etiam ab alijs præscribi valent; *leg. vlt. Cod. de Sacrosanct. Eccles. leg. omnes, Cod. de præscript. triginta annorum; leg. si finita. §. si de vectigalibus, ff. de damno infecto.* Et certè, cum res Vniuersitatum, certa forma, & solemnitatibus adhibitis, alienari queant, valent etiam præscribi. Quo itur obuiam argumento desumpto à bonis minorum, quibus Vniuersitates cōparantur, & quę communiter alienari nequeunt; nam huiusmodi etiam bona possunt in aliquibus euentibus alienari, esto certæ solemnitates requirantur. Nec obstat, publicas res præscribi non posse, iuxta *leg. Præscriptio, C. de operib. public. leg. 2. ff. de via publica; leg. 9. leg. vltim. de vsucapion.* Etiam hæ leges loquuntur de his rebus, quæ in vsu publico sunt, vt via, platea, theatrum, & similia, quę nunquam præscribi valent; nostra autem assertio de alijs bonis Vniuersitatum statuitur. Tempus autem requisitum ad præscriptionem bonorum cuiuslibet Vniuersitatis, decernitur *in leg. 1. 3. & 4. Cod. de præscript. triginta annorum.* Vbi Imperator Theodosius triginta annorum spatium designat; & Imperator Anastasius spatium ad quadraginta annos protendit. Post ipsos autem Iustinianus tempus præscriptionis bonorum immobilium inter præsentes ad decem annos, inter absentes ad viginti restrinxit; *Princip. Institut. de Vsucapion. & longi temporis præscript.* & tempus vsucapionis rerum mobilium ad triennium reuocauit, emendans etiam Ius Italici soli, quo minori tēpore res præscribebātur, & vsucapiebantur; esto ibi nihil circa præscriptiones longi temporis innouauerit.

595 Animaduerte tamen, bona posse esse sacra, & item Ecclesiastica; Quippe bona sacra nec vendi, nec possideri, nec præscribi vnquam possunt, vtpotè quæ nullius sunt in bonis, bona autem Ecclesiastica & possideri, et alienari valent, atque adeò præscribi; esto longius desideretur tempus ad præscriptionem, nempè quadraginta annorum; quam differentiam obseruat Pichardus ad prædictum *tit. 6. de vsucap. §. sed aliquando, n. 4.* & *ibidem num. 5.* annotat discrimen inter sepulchrum, et ius inferendi mortuum in illud; hoc enim præscribi valet, non verò illud, quia res est religiosa, et religiosæ res nec alienari, nec præscribi queunt; ius autem inferendi mortuum non est quid religiosum.

giosum. Ex his introspiciendum est, cuius qualitatis sint bona Vniuersitatis, vt inde constet, an vsucapi, & præscribi, & quãto temporis spatio, valeant.

596 Ad finem huius quæstionis illud etiam libauerim, Administratores Academiarum teneri ad reddendam rationem fructuum, & redituum, quorũ administrationem gerunt, atque, vt id præstent, libros dati, & accepti apud se habituros; quòd si ipsorum culpa damnũ Academijs, seu Collegijs sequatur, ad id compensandum teneri; & ipsis non valentibus compensare, fideiussores obligari. Quòd si per dolum quidquam peragant, de dolo tenebuntur; imò etiam tenentur de lata culpa, & leui, sed non de leuissima, nec tenentur de casu fortuito, nec de eo, quod vitio naturali in bonis acciderit. Eaque sit regula fixa; Quoties Administrator id præstat, quod quilibet bonus paterfamilias in suis bonis administrandis præstaret, liberatur à dolo, lata culpa, & leui. Ratio verò reddenda ab Administratoribus vel potest sumi coram Academia, vel Collegi o in suis Consessibus congregatis; vel, vt communiùs exerceri solet, coram aliquibus de Academia, vel Collegio destinatis. De Administratorum ratione plura videantur apud antiquiores, Borgninum *decis. 37. fol. 268.* Bartol. *in leg. 2. §. graui, ff. de administrat. rerum ad ciuitat. pertinent.* Rolan. à Valle *volum. 2. consil. 84.* Castrens. *in leg. 40. ff. de negot. gest. & in rubric. ff. ad leg. Iul. peculatus;* Ozasiũ *decis. 109. num. 8.* Peregrin. *in tract. de iure fisci, lib. 6. tit. 7. num. 6.* Hieronym. de Monte, *in tract. de finib. reg. cap. 32. num. 6.* Bald. *in leg. 6. num. 13. Cod. de bonis, quæ liberis &c.* Socinum *consil. 24. & 27.* Lossæum *de iure Vniuersitat. part. 3. cap. vlt.* Et apud nouiores *in tit. ff. de administrat. rer. ad ciuitat. pertinent.* Nec non apud Machado, & P. Oñate, qui latè de obligationibus eorũ, qui quoduis munus, aut officium gerũt, pertractant. Hæc enim in præsenti ad nostrum institutum attigisse sufficiat. Administratoris autem Academiæ Salmantinæ electio, & qualitates extant in *Constit. 8.* Martini Quinti.

Quæstio XXXIV. An Academiæ, & Collegia possint ex delicto, vel quasi delicto obligari? Vbi aliqua Iura luce donantur.

597 INTER IureConsultos ea versatur cõtrouersia, an quæuis Vniuersitas, seu Collegium, siue sit Studiosorum, siue aliorum quorumcumq; possit verè, ac propriè delinquere, & ex delicto obligari? Affirmatiua sententia, cum limitationibus infra adstruendis, est vera. Quippe in primis Vniuersitas potest metum incutere, *leg. Metum, §. animaduertendum, & ibi glossa, ff. quod metus causa;* Inductio autem metus secum trahit delictum; *toto tit. ff. & C. quod metus causa.* Deinde, quia Vniuersitas, sicut & ciuitas, potest puniri, *leg. vsusfructus, ff. quibus modis vsusfructus amittatur;* ergo & valet delinquere, cum non sit pœna, vbi non est delictum, *leg. sancimus, & toto titulo, C. de pœnis.* Rursùs potest Vniuersitas obligari ex cõtractu, vt superiùs stabiliuimus, ergo & obligari ex delicto; rectè enim fit argumẽtum ex contractibus ad delicta, & è conuerso; *leg. omnem, & ibi Glossa ff. de iudicijs.* Demum, quia in iure reperiuntur pœnæ latæ contra Communitates, ex quibus deducitur posse illa, delicta committere; Ita in *Authentic. Item quæcumque communitas, Cod. de Episcop. & Cleric. cap. 1. §. si quis verò, de pace tenenda, & iuramento firmando; cap. Romana, §. in Vniuersitate, de sentent. excommun. in 6.*

598 Hanc sententiam defendunt Couarrubias *lib. 2. variar. resol. capit. 8. num. 9.* Bartolus *in leg. ciuitas, ff. si certum petatur; & in leg. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa,* & sæpe alibi. Baldus *in leg. 6. §. 2. à num. 3. ff. de his, qui notantur infamia;* Iulius Clarus *in practic. crimin. quæstion. 16. num. 7.* Albericus de Rosate *in leg. si quis in tantum, column. 3. Codic. vnde vi;* Lossæus *de Iure Vniuersitat. part. 4. capite. 1.* Paris. *consil. 16. num. 30. libro 4.* Iason *in leg. ciuitas, ff. si certum petatur;* pluresq; alij.

599 Opponitur tamen primò *lex sed ex dolo, 15. §. 1. ff. de dolo malo,* in qua Vlpianus decidit, cõtra municipiũ nõ dari actionẽ de dolo, ergo quia Cõmunitas nequit delinquere. Quare Gothofr. in notis.

ad hunc textum ait; *Vniuersitas, municipiũ, corpus, nomina sunt iuris, animo, & intellectu carentia. Ex his Vniuersitas delinquere, aut dolum admittere posse non videtur.* Opposuit sibi hunc textum Lossæus *de Iure Vniuersit. part. 4. cap. 1. num. 8.* & respondet; *Vniuersitatem posse metum, & dolum committere, & alio modo delinquere, licèt non cum eadem facilitate, qua singulares, & particulares personæ.* Sanè non satisfacit, cum nec explicet præfatum textum, nec aliud præstet, quàm suam conclusionem repetere,

Respondeo ergo, ideo in eo textu non dari actionem de dolo contra municipium, quia in ipso supponitur, municipium non habere administrationem suorum bonorum, sed per Administratores priuatos ea bona tractari; cessante autem administratione, & contractibus, quomodo posit municipium agere quidquã dolo malo, cum dolus solũ in administratione, & contractibus adesse queat? Vnde in ipso textu admittitur, dandam esse actionem de dolo contra municipium, si dolo Administratorũ aliqua bona adquisiuit. Verba legis expende, ex quibus, nullo duce, explicationem desumpsi *Sed, an in Municipes de dolo detur actio, dubitatur? Et puto, ex suo quidem dolo, non posse dari; quid enim Municipes dolo facere possunt? Sed si quid ad eos peruenit ex dolo eorum, qui res eorum administrant, puto dãdam.* Itaq; si dolus ab Adminiministratoribus committitur, ipsi de dolo tenentur, nisi res dolo obtenta ad Vniuersitatem peruenerit; quare actio de dolo contra Vniuersitatem non datur in primo euentu, sic verò in secundo. Cęterùm plures alij sunt casus, in quibus Vniuersitas congregata delinquere potest, vt in probatione conclusionis ostendimus; & quidem adhuc præter illa potest committere alia delicta, & preterea suam iurisdictionem, aut potestatem excedere in statutis condendis, in electionibus, & in similibus.

600 Opponitur secundò id, quod Gothofredus nuper relatus aiebat, Vniuersitatem esse nomen iuris, intellectuque, ac animo carere, & inde non posse delinquere; *cap. Romana, §. In Vniuersitate, de sentent. excommunic. in leg. 1. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur; leg. infans, ff. ad leg. Corneliam de sicarijs.* Hoc argumentum multum probat; Ex eo enim pariter contendi posset, Vniuersitatem nequire contractus celebrare, nec puniri, quæ supra iam manent stabilita.

Respondeo ergo, Vniuersitatem, vt non semel attigi, sustinere vicem personæ: quare obligari tum ex contractibus, tum ex delictis potest.

601 Igitur, vt delicta committere Vniuersitas dicatur, sat est, primò si ipsa teneatur aliquid facere, & omittat; quamuis enim omisio ab Administratore immediatè proueniat, in ipsam culpa refunditur; argumento *legis, iubemus nullam nauem, Cod. de Sacrosanctis Eccles. iuncta leg. si procurator, §. tutoribus, ff. mandati.* Secundò, si in his, quæ solùm per ipsam Vniuersitatem fieri queũt, vt sunt electiones, statuta, & similia, in quibus necessaria est iurisdictio, aut potestas, excessus aliquos committat; *Authentic. nulla communitas, Cod. de Episcop. & cleric.* Nequit autem delinquere in his, quæ exigũt opus, & operam priuatæ personæ, vt homicidium, criminaque huiusmodi exigunt; esto possit in iussione delinquere. Vide de his Mynsingerium *obseruat. 78. centur. 4.* Boerium *in tract. de seditiosis, cap. vlt. à. n. 6.* Gaillium *de pace publica lib. 2. cap. 9. fol. 326.* Bartol. *in leg. aut facta, §. nonnumquã, à num. 2. ff. de pœnis.* Quem sequuntur Baldus, Castrensis, Lossæus, & alij plures ex recentioribus.

602 Deinde necessum est, vt Vniuersitas congregata delictum committat ex deliberatione cætus congregati, aliàs, quamuis singuli de Vniuersitate, vt priuatę personæ sunt, delictum committerent, delictum illud non esset imputandum Vniuersitati, vt Vniuersitas est. Videantur Couarrubias *lib. 2. variar. resolut. capit. 8. num. 9.* Benintendus *decis. 128. Auenionensi, num. 6.* Ozasius *decis. 88. num. 3.* Glossa *in leg. aliud §. refertur, ff. de regul. iur. & in leg. sed ex dolo malo; & in leg. sicut, §. 1. vers. non debetur, ff. quod cuiusque Vniuersitat. nom.* Hinc, si Vniuersitas in aliquos cætus diuidatur, & vnus ex illis delictum committeret, non obligatur ex delicto Vniuersitas, sed ille cætus; aliàs insontes, & innocentes immeritas pœnas luerent, quod iniquũ est; *leg. sancimus, Cod. de pœnis.* Quare, etiam si ex deliberatione totius Vniuersitatis congregatæ delictum committeretur, & vnus, vel alius reclamaret, ac protestaretur, se in eam deliberationem non præstare consensum, postea posset hac exceptione à punitione defendi.

603 Quòd si delictum non sit ex his, quę momento committuntur, sed suc-

successiuè, qualis esset rebellio continuata, iurisdictio vsurpata, aut similia, non est opus probare contra Vniuersitatem, id delictum fuisse ab illa commissum ex deliberatione in suo Consessu facta, nã propter tolerantiam censetur Vniuersitas illud delictum tolerare, et intentio, ac animus declaratur euidentiùs factis, quàm verbis. Inde etiam ex ratihabitione sequuta post delictum censebitur Vniuersitas delinquere, nam ratihabitio etiam in delictis mandato comparatur, *leg. finali, Cod. ad S. C. Macedonianum*; et ratihabitio non solùm verbo, sed facto valet præstari; imò plus est, aliquid præstare facto, quàm verbo; *leg. Paulus respondet, ff. rem ratam haberi; leg. de quibus, in fin. ff. de legib. cap. dilecti, de appellat.* Ea autem ratihabitio tunc maximè vim mandati habet, quando ex delicto prouenit vtilitas, et commodum Vniuersitati; et ab ea non contradicitur; imò commodum percipitur, seu possidetur; Tunc etiam ratihabitio manifestatur, cum Vniuersitas non punit committentes delictum, cùm posit, et ad eam punitio pertineat. Videantur Mynsingerius *obseruat 79. num. vlt. cent. 4.* Cagnol. *in leg. 1. num. 60. Cod. qui admitti ad bonorum poss.* Et Hieronym. de Monte *in tract. de fin. regund. cap. 72. num. 15.*

604 Disputant verò Iureconsulti, qualiter propter delictum Vniuersitas puniri queat; esto id præcipuè de punitione Reipublicæ tractent, distinguẽdo delicta, propter quæ etiam innocẽtes, & filij pro patribus puniri valeant, & alia delicta, ob quæ solùm nocentes pœna affici possunt. Et hanc pœnam iuxta delicti qualitatem designant, vel capitalem, vel minorem, aut pecuniariam; quin & vrbis, aut oppidi deuastationem aliquando posse decerni stabiliunt. Sic Imperator Henricus protulit cõtra ciuitatem Brixiæ sententiam propter rebellionis crimen in ipsum, vt subijceretur aratro; quam pœnã postea remisit, vt testatur Bartol. *in leg. aut facta, §. nonnumquam, num. 6. ff. de pœnis*; Et nostris temporibus Pontifex Innocentius X. vrbem Italiæ penitùs deuastari præcepit ob crimen enorme sacrilegij in Episcopum suum patrati, quem violentis manibus interfecerunt ciues. Ex his itaq; seruata proportione, philosohandum est, si Academiæ, aut Collegia delinquant, quænam sit eis pœna irroganda; nam iuxta delicti qualitatem erit punitio decernẽda in eos, qui in cætu consensere in delictum, aut sua ratihabitione, vel mandato approbarunt. Quin & eiusmodi potest esse delictum, vt etiam pœnam valeat Academia, vel Collegium extingui. Consule Losæum *de Iure Vniuersitat. part. 4. cap. 1. à n. 27.* Boeriũ *in tract. de seditios. cap. vlt. à n. 15.* Iulium Clar. *in pract. crimin. quæst. 16. num. vlt.* Curtium iuniorem *in leg. si familia, n. 18. §. de iurisdict. omn. iudic.* Igneum *in leg. 1. §. hoc rescriptum, num. 13. ff. ad S. C. Sylanianum.* Gallium *lib. 2. de pace publica, cap. 9. num. 18. & à num. 33.*

605 Præter delicta, quæ ab ipsa Vniuersitate, aut Collegio committi possunt, sunt alia quasi delicta, nempe ea, quæ in territorio ipsius Vniuersitatis, vel Collegij ab alijs patrantur. Etenim, si Vniuersitas teneatur ea delicta prohibere, & valeat id præstare, si non prohibeat, obligatur ad damnum; argumento textus *in §. 2. simul cum §. penult. Institut. de obligat.* vbi is, ex cuius cænaculo, seu ædibus, in quibus habitat, aliquid est proiectum, vel effusũ, quod alicui nocuit, obligatur, quasi ex delicto, cum id præcauere teneretur. Aliud erit, quãdo ex culpa alterius, nulla potest culpa in admittẽdo, aut cõmittẽdo imputari Vniuersitati. Quòd si damnum sit inflictũ in via, quæ est communis duarum Vniuersitatum territorio, & sit eis imputabile damnum, vtraque in solidum tenebitur ad illud compensandum; sed per solutionem ab vna præstitam altera liberatur, vt docet Alexand. *in leg. 5. §. 1. num. 7. ff. de legat. 1.* Quęnam autem pœna ob quasi delicta infligi debeat, statuitur ab Authoribus superiùs allatis & ab alijs, quos adducit Losæus *vbi suprà à num. 16.* Cæterũ, cum pœna pecuniaria indicitur, aut pecunia ad damni compensationem soluitur, dubitari potest, an singuli è corpore Vniuersitatis, seu Collegij soluere debeãt, an ex facultatibus in communi ipsius Vniuersitatis sit soluenda? Et sanè, si in communi non supersint facultates ad solutionem, singuli contribuere tenentur; quòd si vnus soluat, cæteri liberantur. At, si in ærario facultates supersint, ex illis erit solutio præstanda, nisi ob aliquam circumstantiam delicti, vel quasi delicti, pœna à Iudice in singulos decernatur.

Quæstio XXXV. Quæ bonorum successiones Academijs, & Collegijs competant?

606 POSSE Academias, & Collegia capere hæreditatem, legata, & fideicommissa ex vltimis voluntatibus, certissimum est; & manifestè infertur ex *leg. 8. Cod. de hæredib. instituend. leg. 25. §. 1. ff. de adquirenda hæreditat. leg. 1. Cod. de sacrosanct. Eccles. leg. si quis à filio, §. si parti, ff. de legat. 1. leg. vnica, ff. de liberis municip. & aliorum vniu. leg. cum Senatus, ff. de rebus dubijs, leg. 1. §. si autem Collegium. ff. ad S. C. Trebellianum*, cum alijs innumeris. Vnde, quodcumque sit legatum, potest peti ab Academijs, & Collegijs, quamuis legatum sit vsusfructus; quia Vniuersitas quælibet approbata repręsentat personam viuentem, vt sæpè asseruimus, atque adeò capax est vsusfructus. Et quidem, quamuis id sit de essẽtia legati vsusfructus, quòd extingui possit, etiam extingui potest legatum vsusfructus Vniuersitati relictum; *leg. Mæuius, §. final. ff. de legat. 2.* vbi Bartol. *& in leg. 8. ff. de annuis legatis*; quippe, si ob delictum Vniuersitas illa extingueretur, vel ob aliam causam aboleretur, cessaret, ac extingueretur illud legatum.

607 Imò post centum annos extinguitur legatum vsusfructus relictum Reipublicæ, aut cuiuis Vniuersitati; cum enim Vniuersitas morte, nec capitis diminutione non pereat, nec facilè alijs modis soleat extingui, ne fiat vsusfructus perpetuus, indeque proprietas domino reddatur inutilis, sancitum est, vt id legatum extinguatur transactis centum annis, quorum periodo vita hominis longæui circumscribitur; *leg. an vsusfructus 56. ff. de vsufructu:* Bartol. *in leg. 26. numer. 5. ff. de stipulation. seruor.* Castrens. *in leg. 68. §. vltim. ff. de legat. 2.* Eamdem doctrinam tradunt Bartolus *in leg. si vsusfructus municipibus, ff. de vsufructu legato*, & Alexander *volum. 1. consil. 60.* circa legata annua Vniuersitatibus, aut Collegijs, siue Ciuitatibus relicta, nempè centum annorum spatio extingui, nã legatũ annuũ, & legatũ vsusfructus æquiparãtur, nisi in his in quibus disimilitudo apparet expressa, *l. & in singul. 2. l. pen. cũ Gloss. ff. de annuis legat.* Legesautẽ affirmãtes legata annua perpetuò deberi, prædicti Authores explicant, vt perpetuitas satis verificetur in spatio centum annorum.

608 De legatis autem, quę in certum, ac determinatum vsum relinquũtur Academiæ, aut Collegio, obseruandũ est; quòd, si pecunia legetur ad opus, quod fieri non licet, potest conuerti in alium vsum, authoritate Superioris, causa cognita, & his vocatis, quorum interest; vt colligitur à paritate *ex leg. legatum, ff. de vsufructu legato; leg. 5. & 6. ff. de administr. rerum ad ciuit. pertinent. leg. 13. & ibi Glossa, verbo, non debere, ff. de pollicitation.* At, si pecunia ad opus licitum legetur, & ad illud sufficiat, in id debet expendi, nec potest in alium vsum conuerti, nisi Superioris, scilicet Principis, authoritate; *leg. 1. & 5. in princip. ff. de administrat. rerum ad ciuitat. pertinent.* imò authoritas Pontificis erit necessaria, saltem, si in vsus pios legatum sit relictum. Quòd si pecunia legata non sufficiat ad opus, ad quod relicta est, posse, etiam absque Principis authoritate, in alium vsum conuerti, constat ex *leg. 5. in fine, ff. de administrat. rer. ad ciuitat. pertinent.* Vbi Bartolus, *& leg. vltim. ff. de oper. publicis.* Vbi *& in leg. 5. ff. de pollicitat.* innuitur, si magis expediat Reipublicæ, aut Vniuersitati, in alium vsum conuerti legatum, posse id præstari, quamuis sufficiens aliunde sit ad opus, ad quod testator illud reliquit; Idque, authoritate Principis interueniente, intelligendum est, quam regulariter requiri, vt pecunia legata Reipublicę, vel Vniuersitati ad certum opus in alium vsum conuertatur, docet Castrens. *in rubric. ff. ad leg. Iuliam pecul. numer. 2.* An autem de his legatis relictis Reipublicæ (idemque est de relictis Academię, aut Collegio) inspecto iure ciuili Falcidia detrahi valeat, consule Lossæum *de Iure Vniuersitat. par. 5. à n. 12.* Alexandr, *in leg. 1. §. ad municipium, ff. ad leg. Falcidiam;* Castrensem *in leg. 3. §. 1. ff. eodem titul.*

609 Rursùs dubitari potest, an Academia, seu Collegium succedat in hæreditatem, aut legatum, quod testator reliquit omnibus de Academia, aut Collegio? Distinguẽdũ est; Si legatum, aut hæreditas relicta est omnibus de Academia, aut Collegio, indefinitè, & nominibus nõ expressis, censetur relicta ipsi Communitati, & non priuatis personis; Si autem relinquatur singulis, eos exprimendo, quamuis omnes sint de gremio Academiæ, aut Collegij, tunc singuli, vt priuatæ personæ sunt,

sunt, gaudere debent commodo legati, aut hæreditatis. Quòd, si dubium in eo casu detur, fauendum est communitati, cum eius bonum sit publicum, & bono priuato anteponendum. Idem dicito, si hæreditas, aut legatum relinquatur Administratori, aut Procuratori Vniuersitatis cuiuslibet; Etenim ipsi, vt priuato, censebitur relictū, si, expresso nomine illius, & non, vt ad Vniuersitatis commodum inspiciatur, relinquitur; secus verò, si relinquatur, vt Administrator ea bona relicta in hæreditate, vel legato, inter bona Vniuersitatis annumeret, & administret. Quam doctrinam exornatam reperies apud Lossæum *de Iure Vniuersitat. part.* 5. *à num* 13.

610 Potest prętereà Academia, seu Collegium capere fideicommissa tum generalia, tum particularia; quinimò fideicommissum Vniuersale relictum. Vniuersitati transire ipso iure in illam, quin sit opus, vt, is, cui relinquitur ad hoc, vt restituat illud, præstet eam restitutionem nec verbalem, nec realem, docet Iason *in leg. vlt. à num* 8. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Adhuc ipsa Vniuersitas potest grauari per fideicommissum, vt ipsa alteri restituat hæreditatem, vel partem hæreditatis, sicut potest grauari persona priuata, cuius vicem Vniuersitas gerit; Et si soluere distulerit, ad damnum compēsandum tenebitur, quod ipsi Administratores soluere cogentur, si per ipsos steterit solutionis dilatio. An autem iure ciuili inspecto, possit Vniuersitas grauata fideicō misso detrahere quartam Trebellianicam, vide *leg. omnibus cum Glossa, leg. recusare*, §. *item si municipes, ff. ad S. C. Trebellianum*; Glossam *in rubric. Cod. de iure Reipublic. libr.* 11, & ibidem Interpretes.

611 Denique potest quæri, an Academiæ, seu Collegia succedant aliquando ab intestato in alicuius bona? Per se loquendo, non succedere, mihi est certum; Et loquendo in primis de his, qui extra Academiam, & Collegium sunt, nullum est caput, aut ratio, ob quā bona eorum ab intestato decedentium ad eas Cōmunitates spectent. Deinde, etiam si è cœtu Academiæ, aut Collegij sit is, qui ab intestato decedit, nullum est ius Vniuersitati tribuens ea bona, cum sint bona personæ priuatæ, in quæ vel consanguinei, vel fiscus iuxta leges municipales regionis succedunt; sicut, licèt ciuis sit membrum ciuitatis, non ideò in bona illius decedentis ab intestato ciuitas succedit; *leg.* 3. §. *à municipibus, ff. de bonorum possess. leg.* 1. *Code. de bonis vacantibus, lib.* 10. *& ibi Glossa, verbo, legitimo.*

612 Dixi, *per se loquendo*; nam si consuetudine, aut lege speciali sit introductum, vt si quis è Collegio, vel Academia ab intestato decedat, in eius bona Academia, aut Collegium successionem habeat, id vtique erit obseruandum. Imò aliqua Collegia sunt, non Studiosorum, in quibus, attento iure ciuili, datur ea successio ab intestato, vt videre est *in toto titulo, Cod. de hæredibus decurion. leg.* 1. *Cod. si Imper. liberalit. socius sine hærede decesserit, libr.* 10. Glossa *in leg.* 1. *verbo, legitimo, Cod. de bonis vacant. libr.* 10. Consulantur Benedictus *in repetit. capit. Raynutius, fol.* 126. *numer.* 815. Peregrinus *tractat. de iure fisci, libr.* 4. *titul.* 3. Baldus *in leg.* 2. *in fin. Cod. de constit. pecun.* Lossæus *de iure Vniuersitat. part.* 5. *à num.* 43. Vt omittam alios recentiores Iuris Interpretes, quos cō muniter consulto non refero.

Quæstio XXXVI. An Academiæ possint inducere consuetudinem, & statuta condere?

613 SI generaliter loquamur de Vniuersitate qualibet etiam nō Studiosorum, certum est, posse inducere consuetudinem; *leg. de quibus. ff. de legib.* §. *ex non scripto, Instit. de iur. natur. gent. & ciuil.* Glossa *in lege* 2. *Cod. quæ sit longa consuetudo*, & ibi Doctores communiter. An autem sit necessaria Superioris confirmatio, vt ea consuetudo vim legis habeat, tractat Alexand. *in leg.* 31. *num. vltim. Cod. de testament.* Idemque dicendum est de consuetudine, ac de statutis, de quibus infrà. Ex his per æquiparationem censeo, Academias posse inducere consuetudinem obligantem eos, qui sub Academiæ statutis militant, & non alios; Cur enim Ciuitas possit eam inducere, ita vt ciues obligentur, & Academia non possit inducere, ita vt Academici adstringantur? Quantum autem temporis requiratur, vt consuetudo vim legis habeat, constat *ex titul. Codic. Quæ sit longa consuetudo*; vbi Doctores hanc quæstionem, quæ est cuilibet con-

 sue-

ſuetudini obliganti cõmunis, pertractant. Ex qualitate verò materię grauis, aut leuis, inſpectis circunſtantijs, penſari debet, an conſuetudo introducta grauiter, aut leuiter obliget; Et contingere poteſt, conſuetudinem introductam fuiſſe abſque animo, ac vi obligandi ad culpam.

614 Maior eſt inter Authores controuerſia, an quęlibet Vniuerſitas valeat condere ſtatuta? In primis, ſi Academia habeat iuriſdictionem, poteſt ſtatuta condere, nam in iuriſdictione inuoluitur facultas, & authoritas condendi ſtatuta, nempè cum iuriſdictio non eſt duntaxat iudicialis, ſed etiam politica, Ita Bartol. *in leg. omnes populi, ff. de de iuſtit. & iur.* Antonius de Butrio, & Immola *in c. cum omnes, de conſtitut.* Quod quidem commune eſt cuiuis Vniuerſitati, ſeu Reipublicæ eiuſmodi iuriſdictione gaudenti. Deinde quamlibet Vniuerſitatem iuriſdictione carentem non poſſe ſtatuta condere, docuit Bartolus *vbi ſuprà;* ſed eius doctrina ſumpta generaliter, & abſque limitatione cõmuniter reijcitur.

615 Quare cum communiori ſententia dicendum eſt, Academiam (ſicut & Rẽpublicam) adhuc iuriſdictione carentem poſſe condere ſtatuta circa ea, quæ ad rerum ſuarum adminiſtrationem ſpectant, & quæ priuata negotia ipſius concernunt. Colligitur *ex leg. vltim. Cod. de iuriſdict. omnium iudic. leg. vlt. ff. de Collegijs illicit. leg. 1. ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Docent paſſim Interpretes *in leg. receptitia, Cod. de iuriſdict. omn. iudic.* Maranta, Papiẽſis, Ozaſius, Baldus, Ripa, Socinus, & alij, quos refert, & ſequitur Loſſæus *de Iure Vuiuerſitat. p. 3. c. 15. à n. 3.* vbi tractat, an poſſit Vniuerſitas pœnam addere Statutis, & docet, non poſſe niſi id conſuetudine obtinuerit, quia inflictio pęnę eſt actus iuriſdictionis, nec poſſe ſtatuta condere in præiudicium particularium, maximè ſi hi non ſint è corpore ipſius Vniuerſitatis; Diſputat etiam, an hæc ſtatututa ſemel condita ſint perpetua? & tenet, perpetua eſſe, ſi fiant ab Vninerſitate habente iuriſdictionem, cum tunc legis vim retineant, & actionem ex illis conſequenter oriri perpetuam.

616 Circa hæc omnia meum iudicium eſt, ſtandum eſſe Vniuerſitatis cuiuſque ſtylo, ac conſuetudini, necnon & poteſtati à Principibus eiſdem traditæ. Quare explorãdum eſt, qui mos in qualibet Academia vigeat; & an in ſuo cœtu congregata ſoleat ſtatuta condere, non ſolùm ſpectantia ad priuatam facultatũ ſuarum gubernationem, verùm & ad omnia alia, quæ pertinent ad Gradus, ad moderationem Cathedrarum, ad Studioſorum regimen, & ſimilia. Idemque tenendum eſt de confirmatione Principis, aut Pontificis; quæ confirmatio, ſi requiratur, vt vel conſuetudines, vel ſtatuta vim habeant, erit ſanè expectanda, & cõmuniùs ea requiritur; ſin verò abſque ea confirmatione ſtatuta condita vim ſeruent, illicò obligationem parient. Præterea idem met eſt cenſendum, ſi Reformator, aut Viſitator Academiæ à Principe deſtinatus, ſtatuta, aut leges, poteſtate ad id ſibi commiſſa, ſtabiliat; hæ enim obligabunt, ſi confirmatio non deſideretur, ſtatim ac ſunt ſtabilitæ; ſecus, ſi confirmatio requiratur, quę erit expectanda, vt obligent. Et hæc quidem vt plurimùm pendent à Fundatione, & gubernationis, ac legũ diſpoſitione, qua quęlibet Academia eſt erecta; vnde pro omnibus nequit ſtatui fixa doctrina. De tota hac quæſtione conſule Don Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, capit. 23.*

Quæſtio XXXVII. An Academiæ, & Collegia in regnis Hiſpaniæ debeant ſoluere Eccleſiaſticum ſubſidium, vulgò, Subſidio, y Eſcuſado.

617 ORIGO huius auxilij pecuniarij, quod ex redditibus Eccleſiaſticis noſtro Regi Hiſpaniarũ perſoluitur, & plura circa illud expoſita ſunt à me *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 38. à n. 8.* vbi vide ri poſſunt. Ad quęſtionem ergo propoſitam deuenio, & aſſero primò, Academias, & Collegia, quæ redditus ex beneficijs Eccleſiaſticis non percipiunt, & aliũde ſunt ſæcularia, quia maior pars illorum conſtat ex laicis, quin ex ſtatuto requiratur, vt Clerici ſint, non debere ea auxilia pecuniaria perſoluere. Ita docent Lara *in compend. trium gratiar. lib. 2. pag. 3.* Bellencinus *de charitatiuo ſubſid. quæſt. 35. & 37.* D. Alfonſus de Eſcobar *de Põtificia, & Regia iuriſdict. cap. 22. à num. 19.* cum Archidiacon. Rebuffo, Barboſa, P. Açor, P. Moli-

lina, & alijs; quorum aliqui, etsi non loquatur expressè de Academijs, & Collegijs, tamen generaliter tradunt, non deberi ea subsidia, nec exigi posse à laicis.

618 Et quidem loquendo de auxilio pecuniario, quod dicitur *excusatum*, id non debetur nisi ex beneficijs Ecclesiasticis; concessum enim fuerat à Pontificibus, vt ex vnaquaque Parochia reseruaretur vnus, qui decimas suorum fructuum Regi persolueret, & ille vocabatur *excusatus*, nempè à soluẽdo Ecclesiæ eas decimas, indeque nomen *excusati* huic subsidio inditum est; Deinde vt contentiones aliquæ vitarentur, Ecclesiæ certam quantitatem Regi soluendam destinarunt, quin fieret illa separatio eorum, qui decimas Regi soluerent; sicque omnes suis Parochijs decimas persoluere tenentur. Igitur, cum hoc auxilium pecuniarum ex decimis proueniat, si Academiæ, & Collegia non habeant beneficia sibi annexa, non est caput, vnde teneantur illud persoluere.

619 Rursus nec in casu suppositionis debent soluere aliud pecuniarium auxilium, vulgò *subsidium*; quia, vt constat ex Bulla Pontificia, qua id cõcessum fuit, & quam quolibet fine quinquennij Pontifices renouant, & confirmant ad aliud quinquennium, hoc subsidium solis Ecclesijs, & bonis Ecclesiasticis fuit iniunctum, nec à laicis ex suis bonis exigitur, nec exigi valet, vt videre est apud Lara *vbi nuper*; vnde si Academiæ, & Collegia non habeant bona Ecclesiastica, nec ipsa Ecclesiastica sint, non tenentur ad id subsidium persoluendum.

620 Nec obstat, Academias, & Collegia prædicta vt plurimùm fuisse erecta, aut confirmata authoritate Pontificum; Etenim ob id præcisè non redduntur eorum bona Ecclesiastica, nec ipsa fiunt Ecclesiastica Collegia, aut Academiæ; cũ ea confirmatio præcisè sumpta solùm efficiat, quòd sint licitę illæ Academiæ, seu Collegia; quippè vnum, aut præcipuum caput, vnde prouenit, prædictas Academias, & Collegia licitè erigi, est authoritas Pontificis, vt docet Escobar *vbi suprà*.

621 Assero secundò, si Academiæ, & Collegia sint Ecclesiastica, teneri ad solutionem præfati auxilij pecuniarij in subsidium belli contra Infideles. Hoc assertum est certissimum; constát quippè ex Bulla Pontificia, ex omnibus bonis Ecclesiasticis id esse soluendum, & idcirco omnes habentes beneficia Ecclesiastica, & omnia Monasteria redditibus gaudẽtia illud persoluunt. Quantitas autem soluenda in vnaquaq; diœcesi designatur ab Ecclesia Matrice, cui id committitur à Congregatione Ecclesiarum; & attentis redditibus Ecclesiasticis destinatur cuique soluturo sua portio, vt summa conficiatur, quæ pro tota diœcesi est colligenda.

622 Sed dubitatur, an Academia sæcularis, cui à Pontifice applicatæ sunt in perpetuum decimæ, aut quæ Hispanè dicuntur *las tercias*, teneãtur soluere prædictum subsidium? Etenim ea bona videntur commutata fuisse in bona laica, atque adeò posse ipsam proprietatem alienari ab Academia eo modo, quo alia bona titulo laico possessa alienari queunt; imò si ea bona alienentur à laicis, soluitur ab ipsis gabella; quod signum est, eas decimas esse bona laica post applicationem, cùm solùm ex alienatione bonorum laicorum debeatur gabella. Quare iam exempta à iurisdictione Pontificis iudicantur, & propterea nec ipse Pontifex videtur posse ex ipsis subsidium solui sua constitutione iubere. Cõsulantur P. Molina *de iust. & iur. disp. 663. à num. 9.* Sotus *de iust. lib. 9. quæst. 7. artic. 3.* Garcia *de expens. cap. 9. num. 97.* Gregorius Lopez *leg. 22. tit. 20. partit. 1. verbo, no les deben;* Castillo *de tertijs cap. 11. num. 3.* Gutierrez *lib. Practicar. quæst. 14.* Menchaca *illustrium cap. 89. à num. 2.* Paulus Christinus *decis. 235. à num. 7.* Bouadilla *lib. 2. capit. 18. num. 146.* Cabedus *decis. 63. p. 2. n. 5.* Zeuallos *commun. quæst. 897. num. 646.* But sat. *lib. 1. consil. 10. num. 14.* P. Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 26.*

623 Verior sententia in proposito dubio docet, deberi solutionem subsidij præfati ex decimis, aut tertijs prædictis. Sic cum Lasarte, Garcia, Barbosa, Azeuedo, Lara, & quàm plurimis alijs tuetur Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap. 22. à num. 31.* Probatur primò ex praxi, ac consuetudine & ex concordijs factis inter Regem, & laicos; Academias, & Collegia super solutione subsidij ex decimis, quibus potiũtur. Videatur Lara *in compend. trium gratiar. lib. 2. fol. 31.* Et id etiam præcipitur in statutis Academiæ Salmantinæ *tit. 50. §. 30.*

624 Probatur secundò. Quia ius percipiendi decimas, vt sibi debitas, est spirituale, nec in laicos potest transferri; *cap. causam, de præscription. cap. decimas. 16. quæst. 7. cap. ad hæc, de decimis; cap. final. de rerum permutat. cap. 2. de iudic.* Docent D. Tho-

Thomas 2.2.*quæst.87.art.3.& quæst.100. art.4.*Couarrub.*lib.1.variar.cap.17.num.5.*Balboa *in cap.causam,de præscript.* P. Azor *tom.1.institut.moral.lib.7.cap.36. num. 11.*& plures alij. Vnde Pontifex solùm cõcedit laicis facultatem percipiendi decimas Ecclesijs debitas, non verò ius percipiendi illas, vt debitas sibi, cum huius iuris incapaces sint; atque adeò ius hoc penès Ecclesiam, & Pontificem manet; & quidem non absque effectu, cum exinde proueniat, posse eas decimas adhuc translatas in laicos tributo reali onerare, vt præstat, cum præcipit, solui ex eis prædicta subsidia pecuniaria; quare ad ea soluenda Academiæ sæculares, & Collegia obligantur.

625 Hinc facilè diluuntur, quæ pro contraria parte suprà libauimus. Etenim, etsi facultas, aut ius laicum percipiẽdi decimas possit alienari, & gabella ex alieuatione debeatur, & id à Pontificis iurisdictione maneat exemptum, tamen ius spirituale percipiendi decimas, non vt debitas alij, sed sibi, penès Ecclesiam manet, nec id alienari valet, nec transferri in laicos, qui illius sunt incapaces.

626 Sed dices cum P. Molina, saltem non deberi subsidium pecuniarium Regi ex his decimis, quæ applicatæ fuerunt laicis à Pontificibus, antequam ipsi Pontifices concessissent Regi præfatum subsidium. Quippè illæ decimę fuerunt donatæ laicis liberæ ab omni tributo, vnde postea nequeunt onerari; maximè cũ perfecta donatio conditionem non capiat; *lege, perfecta donatio, Cod de dona.quæ sub mod.* Respondeo, verum esse, regulariter nõ posse donationem à Principe factam reuocari absque causa, si in natura ipsa donationis non imbibatur capacitas recipiẽdi grauaminis, seu oneris. At hęc capacitas imbibita est in donatione decimarum, cum non transferatur in laicos omne ius percipiendi illas, nec sit transferibile in eos ius spirituale suprà designatum; &, cũ hoc ius penès Ecclesiam maneat, quæ adhuc primariam, & magis directam proprietatem iuris decimarum habet, fit, vt Põtifex, qui est administrator omnium bonorum Ecclesię, possit onerare, seu grauare præfato subsidio eas decimas, iusta, ac vrgente causa eum sollicitante, qualis reperitur in grauamine subsidij, quod Regi conceditur ad defensionem Fidei, & Ecclesiæ, ad expugnationem Infidelium, & Fidelium tutamen. Videantur Sotus *de iustit. & iur. lib. 9.quæst.4.art.3.*Barbosa *de potestat. Episcop.allegat.87.num.22.*Cenedo *ad Decret. collectan.79.num.2.*Gregor. Lopez *leg.25. tit.20.partit.1.verbo, tomen diezmo.* Et sanè Principem ex iusta causa posse reuocare donationes, & gratuita priuilegia, & hac limitatione temperandam esse præfatam *legem, perfecta donatio*, affirmant Molina *de primogen.lib.4.cap.3.num.16.* Mieres, Burgos de Paz, Peregrin. Silua, Castillo, & alij, quos refert, & sequitur Escobar *vbi suprà à num.49.*

627 Nec rursus assertum positum eneruatur ex eo, quòd aliqui laici nõ soluant subsidium Regi ex decimis, quibus potiũtur, vt de aliquibus in Regno Gallæciæ affirmat Garcia *de expensis, cap.9.n. 97.* Etenim, si id ita contingat, aut exemptionem ab illis obtẽtam fuisse à solutione subsidij dicendum est, aut consuetudine id fuisse introductum; non verò concedendum erit, Pontificem non posse grauamẽ præfatum eis iniungere. Plures alias quæstiones circa hãc materiam videat, qui velit, apud Authores relatos; nec enim diutiùs in eis immorari licet, cũ prædicta ad rei notitiam, & nostrum institutum sufficiant.

628 Id pro praxi animaduerto, Iudices delegatos Cruciatæ, ad quos pertinet exactio subsidij, non posse generaliter sequestrare redditus Academiæ Salmantinæ, sed tantùm expedire executionis decretum aduersus ipsius Academiæ æconomum; ad id enim extat Decretum supremi Tribunalis Cruciatæ, de quo *in statutis, fol.402.* Additque Escobar *vbi suprà n. 52.* id esse iuri conforme, adeòque seruandum fore in omnibus Academijs. Cæterũ nunquam valent hi Iudices executionem incipere censuras ferendo, quod commune est omnibus Iudicibus Ecclesiasticis in executionibus realibus, & personalibus, iuxta Tridentin.*sess.25. cap.3. de reformat.*

Quæstio XXXVIII. An Academiæ, & Collegia teneantur soluere gabellas ex contractibus, quos celebrant?

629 INSISTENDVM est distinctioni appositæ inter Academias, & Collegia sæcularia, & inter Ecclesiastica, vt inde clariùs decidatur quæstio. Quip-

Quippè, si Academiæ, & Collegia sint Ecclesiastica, non debent soluere gabellas ex contractibus, quos celebrant, cum ab illis immunes sint Ecclesiastici; nisi ex Pontificis speciali cõcessione, vrgẽtissima ex causa præstita, hoc grauamen aliquando Ecclesiasticis imponatur; aliàs, qui imponeret, in Bullæ Cœnæ excommunicationẽ incurreret. Id tamen in praxi ita in Hispania frequenter obseruatur, vt, si Ecclesiasticus rem vendat laico, ab emptore laico gabella exigatur; & rursus, si laicus vendat Ecclesiastico rem, à vẽditore poscatur gabella, vt semper Ecclesiasticus maneat immunis. In quo inspiciendum est, vt licita sit exactio gabellę, (exactores enim ob sui commodum solent excedere facultatem, & iurisdictionem, qua gaudent, nec Princeps conniuet, nec spontaneè tolerat) an gabella debeatur à venditore, an ab emptore: & in nostra Hispania communiter à venditore debetur. Vnde, si Ecclesiasticus sit venditor, gabella nequibit exigi, nisi fortè emptor, ex dispositione soluẽdi gabellam, ad eam teneatur, & non venditor; tunc enim si emptor sit laicus, illam pendere debebit. Iniquè autem, & dolosè agunt exactores, ac cum onere restituendi, dum eam semper exigunt à laico contractum celebrante cũ Ecclesiastico, siue laicus sit emptor, siuè venditor, cum non debeatur solui, nisi determinatè à venditore communiter; vel si emptor eam debeat, non debebit ipsam venditor. Quarè Confessarij cum huiusmodi exactoribus, quãcumque adhuc causam prætendentibus, nullatenus se pios exhibeant, sed acres, & rigidos; nec eos absque restitutione præcedente, vel sufficienti cautione absoluant; Solent enim Rempublicam vexare, & iniustè, vt ipsi ditescant, aliorum facultates infringere.

630 Nec rursùs gabellam debent Vniuersitates, & Collegia, quæ non erecta sunt pręcisè in studiorum finem, & vt in illis addiscant, & doceant scientias, qui in id intendunt; sed fundata sunt ad sustentationem studentium pauperum, seu in aliam piam causam, sic enim sunt opera pia à gabellis exempta; vt docent Martha *de iurisdict.4.p.c.14.* P. Molina *de iustit. to. 3.disp.671.* Gironda *de gabellis, 7.par.n.42.* Salazar *de vsu, & consuetud. c.8. n.22.* Lasarte, Gutierrez, Azeuedo, Auendaño, & alij, quos refert, & sequitur Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap.22.à num.103.*

131 Si autem Academię, & Collegia sint sæcularia, & aliũdè in finem pium, vt nuper dixi, non erecta, ac exemptionem à Principe non habeant, debent soluere gabellas ex contractibus celebratis, cum in hoc euentu nulla restet ratio, ob quam ab eiusmodi solutione excusentur; & sic tuentur ferè omnes, quos *numer. præcedenti* adduximus.

612 Hinc ipsi Academici, tum Præceptores, & Officiales, tum Studiosi soluere etiam tenẽtur eiusmodi gabellas, vt docent Gutierrez *de gabellis, quæst. 95. num.40.* Gironda *vbi suprà num.49.* Parladorius *lib.1.quotid.cap.3.§.1.num.24.* & in ordine ad Hispanos nostros statuit *lex 3.titul.7.lib.1.nouæ Recopilat.* Et quamuis Academici exemptionem habeant à pluribus tributis, & oneribus realibus, ac personalibus, vt non semel in hoc tractatu attingimus, tamen in solutione gabellæ, quæ ob contractum venditionis debetur, non sunt exempti, nec ab alijs tributis ad hanc potest deduci argumentum, vt notauit Lasarte *tom.2.c.19.num.101.*

633 Illud tamen certum iudico cum Escobar, *vbi suprà à numer. 111.* immunitates omnes, & priuilegia concessa Professoribus scientiarum, & Studiosis ratione muneris studiorum, extendenda esse ad ipsum corpus Academiæ, quamuis non exprimatur, adest enim ratio idemtitatis; Et huc adduci potest illud Philosophorum proloquium, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Quippè propter Academiam, studiorum matrem, conceduntur ea priuilegia Professoribus, ac Studiosis; multò ergo magis ipsi Academiæ concessa debent censeri; iniquumque esset, matrem, & nutricem Studiosorum non gaudere priuilegijs eorum, qui ab ipsa edocentur, & educantur.

634 Hinc, cum *in leg.5. tit.7. partit.5.* concedatur Studiosis immunitas vectigalis, quę nostro idiomate vocatur *portazgo, y peage*, eadem immunitate gaudent Academiæ; Gaudẽt præterea his immunitatibus, quæ Professoribus, & Studiosis conceduntur *in leg. Medicos 6.Codic. de Professorib. & Medic.lib.10. & in leg.vltim.§.fin.ff.de muneribus, & honoribus, & in leg.8.tit.fin.partit.2.* ac sępè alibi. Et demùm Academia Salmantina gaudet omnibus priuilegijs, et immunitatibus concessis à Regibus Hispaniarum, quarum fit mentio *in Prologo Constitut.ipsius Academiæ pag.1.& 9.* Igitur quibuscumque priuilegijs,

gijs, quorum capax est Academia, sumpta non pro singulis personis, sed pro ipso corpore, quod est quædam persona ficta, gaudet, ac potitur, etiam si concessa sint ipsis Academicis intuitu studiorum; nam ea, quæ forte his, vel illis alio intuitu possunt concedi, Academiæ non participant.

635 Nec possum non vehementer dolere, quòd adeò plurima Academiarum, & Studiosorum priuilegia in desuetudinē abierint, vt neutiquam iam obseruentur; & cum id maximè Regum Hispaniarum cordi fuerit, vt Studiosi, & Academici pluribus immunitatibus realibus, ac personalibus vterentur, quo & aliquod præmium sui præclari laboris haberent, ac expeditiùs, commodiùs, & minori cum sumptu litterarum studium prosequerentur, tamen huic Regum animo non fit satis; In quo sanè plures, & diuersos culpæ cooperatos fuisse, animaduerto, tum ob vim exigentium tributa, tum ob incuriam eorum, qui obseruantiam priuilegiorum debuissent sartam tectam defendere, & curare. Et, cum ea reuocata non fuerint, sed quasi violenter suspensa, Academiç ipsæ tenentur omnia, & singula sua priuilegia, ac immunitates, quasi ex obliuionis, & violentiæ carceribus extrahere, vt illæsa seruentur; quippe Academici, & studiosi ex ea desuetudine nō exigua detrimenta patiuntur; & ipsi singuli nequeunt euincere, quòd eis vsus suorum priuilegiorum liceat, sed hoc ad ipsas Academias spectat.

Quæstio XXXIX. An Academiæ possint imponere collectā soluendam à singulis Academicis?

636 SICVT ad aliquod opus publicum solet imponi ab habente potestatem collecta, quç soluatur à singulis personis, loci, territorij, aut Prouinciæ, sic in præsenti inquirimus, an eam imponere queat Academia, seu Conciliū vel Senatus Academiæ ad aliquam ipsius publicam necessitatem, aut opus omnibus conueniens, & vtile?

637 Equidem Vniuersitates æquiparantur Reipublicæ, vt constat *ex leg. 1. §. quibus, ff. quod cuiusque Vniuersit. nom.* Quare, quod cautum est legibus municipalibus cuiusque Regni circa potestatem Reipublicæ in impositione collectarum respectu suorum ciuium, id obseruandum est in Academijs respectu Studiosorum. Quid autem præstari debeat in nostra Hispania, stabilitum est *in leg. 1. tit. 6. lib. 7. & in leg. 15. tit. 7. lib. 7. & in leg. 25. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopilat.* Tractant id Azeuedo *ibidem.* Flores *lib. 2. variar. quæst. 21. à n. 12.* Bouadilla *lib. 5. cap. 5. num. 13.*

638 Inconsulto Rege, non licet has collectas imponere, nisi essent valdè exiguç; vel nisi omnes, & singuli conuenirent in solutione, aut contributione pecuniarū in ordine ad aliquem finem bono ipsorum congruentem; nam in hoc casu non esset vocanda collecta imposita ab Academia, sed quædam obligatio, pactum, seu conuentio inter ipsos Academicos facta; vt posset fieri inter quoslibet alios, atque adeò posset id præstari, quamuis summa congreganda ex singulis esset ingens. Vide Don Alfonsum de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. in studijs, cap. 23. à num. 69.*

639 Pro inscriptione Studiosorum in aluo Academiæ, designata est exigua pecuniæ summa, quæ non est collecta, sed stipendium Officialiū, aut emolumentum Rectori designatum; sicut & summa, quæ persoluitur pro graduum acceptione, est stipendium, & emolumentū tum ipsius corporis Academiæ, tum singulorum, qui ad eos gradus concurrunt, et quibus iam est destinata summa persoluenda, iuxta cuiusque Vniuersitatis statuta, vel consuetudinem; quippe iuxta Academiarum diuersitates variatur summa prædicta; et communiter plus penditur in Academijs, quæ celebriores sunt, cum çstimabilior sit honos Gradus in eis accepti, quàm in alijs non adeò illustribus. Quare in Hispania nostra Gradus accepti in Academia celeberrima omnium Salmantina, plures sumptus, et maiorem afferunt splendorem.

Quæst. XXXX. An Academiæ, & Collegia, quæ habet ius patronatus, possint post primam præsentationem variare, & alium præsentare?

640 HABENT aliquç Academiæ, & Collegia ius patronatus ad præsentādum ad beneficia Ecclesiasti-

clesiastica; & in illis quæstio hęc locum habet. Ad quam decidendam clariùs breuiter aliqua supponemus, quæ lucem præferant. Suppono ergo, ius patronatus aliud esse laicum, aliud Ecclesiasticum; quæ non talia sunt, eo quòd eis gaudeant laici, aut Ecclesiastici, cum possit Ecclesiasticus habere ius patronatus laicum; sed in eo differunt; quòd ius patronatus laicum tunc cõpetit, quando quis ex proprijs, & patrimonialibus bonis Ecclesiam fundauit, eique redditus applicauit, quibus alantur ministri; vel capellanias, aut alia beneficia ex illis bonis instituit, sibi, & suis hæredibus ius pręsentandi reseruans, atque adeò, quoties beneficium, aut capellania vacat, præsentat aliquem, quem idoneum repeperiens Ordinarius admittit, eiq; collationem beneficij tribuit. Ius patronatus Ecclesiasticum tunc datur, quando ex bonis Ecclesiæ, seu beneficiorum dotatur Ecclesia, aut instituuntur beneficia; vel quando competit alicui ratione Ecclesiæ, siue Ecclesiasticæ dignitatis.

641 Ius patronatus Ecclesiasticum numquam potest transire in ius patronatus laicum; at ius hoc laicum, si ab initio, vel postea donatione, testamento, aut quouis titulo transferatur in Ecclesiam, seu in Communitatem Ecclesiasticam, sortitur quoad omnia rationem iuris patronatus Ecclesiastici. De diuersitate, ac proprietatibus, alijsque pertinentibus ad ius patronatus Ecclesiasticum, & Laicum, consule Expositores Iuris Canonici *in tit. de iure patronatus in Decretalib. & in Clementin.* Lambertum *de iure patronat. lib. 1. part. 1.* Rochum *eadem tract.* Syluestrũ, Angelum, Tabienam, ac Summistas *verbo Ius patronatus*, Spino *speculo testam. gloss. 4.* Rebuffum *praxi benef. 3. part. signaturæ, num. 7.*

642 Quoad pręsens attinet, supponendum etiam est, patronum laicũ posse variare, hoc est, post primam præsentationem, antequam Episcopus eligat, alium pręsentare ad beneficium; nam post institutionem, & electionem factam non potest, quia primus pręsentatus iam adquisiuit ius; *cap. si tibi absenti, de præbend. in 6.* Patronum autem Ecclesiasticũ non posse variare; *cap. cum autem, cap. pastoralis, de iure patronat.* cum Ecclesiasticum minùs deceat instabilitas, & aliunde plus temporis ei, quàm laico, concedatur, vt maturè eligat, aut præsentet. Non autem erit variare, si primus præsentatus renuntiet præsentationi in manibu. Episcopi, vel ipsius patroni; tunc enim alium vale bit præsentare. Extat de hoc decisio Rotæ allata à Lamberto *vbi supra lib. 2. p. 7. quæst. 2. art. 4.* Nec est variare, simul præsentare plures, vt Episcopus eligat; quod in praxi solet præstari tum à Patronis Ecclesiasticis, tum à laicis, & constat ex *Clementin. 2. de iure patronat.*

943 His suppositis, manifestè infertur, quid asserendum sit circa quęstionem propositam. Dico itaque, Academias, & Collegia authoritate Pontificia fundata, & gaudentia foro Ecclesiastico, & sub Iudicis Ecclesiastici iurisdictione constituta, si habeat ius patronatus ad pręsentandum beneficia, aut capellanias, non posse variare, postquam semel præsentauerint; posse tamen simul præsentare plures, & rursus, si præsentatus renuntiauerit pręsentationi, posse alium præsentare. Etenim ius patronatus illis competens est Ecclesiasticum, vt potè in Communitate Ecclesiastica existens; & patronus Ecclesiasticus nequit variare, esto queat plures simul præsentare; &, renuntãte præsentato, aliũ præsentare; quæ omnia constant ex suppositis, quæ vel certa principia sunt in hac materia, vel sententiæ probabiliores, ac communiores.

944 Quòd si sint Academia, aut Collegium sæcularia, Regia, aut alia laicorum authoritate erecta, & subiecta sæculari iurisdictioni, habeantque ius patronatus laicum, possunt variare, vt ex dictis liquet. Nec benè oppositum contendunt Syluest. *verbo, ius patronatus, quæst. 8. dicto 1.* Milis *in repertorio, §. patronus, versic. Patronus laicus*; fundamentum sumentes *à cap. cum autem 24. de iure patronat. in fin.* vbi videtur assimilare Collegium patrono Ecclesiastico. Vt diluatur hoc fundamentum, aduerte, in principio eius capitis asseri, penes electionem Episcopi manere, si laicus post primum præsentatum, & non refutatum, alium pręsentauerit, eligere, quem maluerit; & in fine capitis addit Gregorius IX. *Verùm, si Collegium, vel Ecclesiastica persona præsentationem haberet, qui prior est tempore, iure potior esse videtur.* Vbi nota, contraponi Collegium, ac Ecclesiasticam personam ad laicum, de quo priùs egerat; ergo loquitur de Collegio Ecclesiastico, non de sæculari. Deinde coniungit cum particula assimilatiua *vel* Collegium, & Ecclesiasticam personam; ergo intelligit etiam Ecclesiasticum Collegiũ;

& quia

& quia ius patronatus Ecclesiasticum potest existere penes personam, & penes Cõmunitatẽ, ideò de vtroque fit mentio. Vnde non opponitur asserto prolato.

645 Aliqua aduertenda sunt in præsenti. Primum cum P. Thom. Sanchez *tom. 1. consil. lib. 2. cap. 3. dub. 67.* & alijs Authoribus ab ipso relatis, Collegium dupliciter posse variare; nempè accumulatiuè, non excludendo primum præsentatũ; & priuatiuè, excludendo illum; Ad variãdum accumulatiuè requiritur consensus omnium, nam ad contraueniendum statuto, aut facto Collegij, necessarius est ille consensus, nisi necessitas cogat; nulla autẽ potest cogere ad præsentandum eo modo. At, quia potest esse causa cogens ad reijciẽdum primum præsentatum, & designandũ alium, ideò ad præsentãdum priuatiuè sufficit consensus maioris partis Collegij.

646 Secundum, non posse totiès quotiès variare, sed prima dumtaxàt vice; quia, licèt laicis patronis simpliciter cõcedatur variatio, at in odiosis præcipuè, sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice; *leg. boues, §. hoc sermone. ff. de verbor. signific.* & ea gratia sæpè est damnosa Ecclesijs, quarum non respicit vtilitatem, sed patronorum. Ita contra Decium, Berojum, Cardinalem, tuentur Gregorius Lopez *l. 6. tit. 15. part. 1. Glossa 1.* Calder. *consil. 16. de iure patronat.* Ludouicus Gomez *cap. in multis, de rescriptis.* Gutierrez, Felinus, Nauarrus, Rochus, Lambertus, & alij. Apud quos plura de hac materia reperies, quæ in præsenti congeri non oportet.

Quæstio XXXXI. An Academiæ gaudeant beneficio restitutionis in integrum?

647 AFFIRMATIVA decisio est tenẽda. Ita tuentur Panormitan. *cap. 1. de in integrum restitut. à num. 14.* Bartolus, & alij, quos referunt, ac sequuntur Gregor. Lopez *leg. vltim. titul. 19. part. 6.* Maranta *de ordine iudiciali, part. 6. cap. secundus actus, numer. 85. & 87.* P. Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 17. dub. 9. num. 67.* P. Layman *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 4. cap. 11. num. 5.* Cum enim hæ Communitates multos habeant minores, & quasi ex illis magna ex parte componantur, beneficium restitutionis in integrum concessum minoribus, ad eas debet extendi.

648 Vt autem hæc decisio clarior reddatur, breuiter nonnulla sunt præstringenda. Restituere est, reducere aliquẽ in eum statum, in quo erat ante læsionem, vt ait Gloss. *in cap. auditis, de in integrum restitut.* Quod beneficium est remedium extraordinarium iuris; Prætor enim naturali æquitate motus, cognita causa, subuenit læsis, aut deceptis, eos in integrũ restituendo; *leg. 1. ff. de in integrum restitut.* Hinc, si iure communi aliqua alia actio competat læso, ad hoc remedium, vtpotè extraordinarium, confugere non potest; *leg. in causa, 2. ff. de minoribus viginti quinque annis*; Et, si læsio modica sit, non conceditur hoc remedium, tum quia est extraordinarium; tum quia minima non curat Prætor.

649 Igitur, si læsio sit enormis, quamuis infra dimidium iusti pretij, gaudent Academiæ eo beneficio restitutionis non secus ac minores, & Respublicæ. Exẽpla sint; si ex contractu emptionis, aut venditionis debita cum solemnitate instituto Academia læsa fuit, quia emit iusto pluris, aut vendidit rem minoris iusto, restituenda erit, reducendo ad æqualitatem pretiũ contractus; Quòd si læsio inde prouenit, quia non expediebat ei emptio, aut venditio, rescindetur contractus, & dabitur ei actio aduersus possessorem; Id enim respectu minoris, cui assimilatur, contingit, iuxta *legem in causæ 1. ff. interdum, ff. de Minorib.* Et docẽt communiter Interpretes. Videantur Anton. Gomez *lib. 2. var. resolut. cap. 14. num. 7.* Panormitan. *in cap. constitutus, de restitut. in integ. num. vlt.* P. Molina *de iustit. tom. 2. disp. 573.* P. Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 17. dub. 9. n. 63.* P. Layman *vbi suprà num. 1.*

650 Deinde, si Academia læsa sit ob negligentiam procuratoris, v. g. non producentis in iudicio probationes necessarias, competit ei beneficium restitutionis in integrum; vt ex simili casu competit minoribus, *leg. etiam, Cod. si tutor, vel curator, &c.* Rursus, si Academia adijt hæreditatem minùs lucrosam, aut repudiauit legatum, vel hæreditatem sibi vtilem, beneficio restitutionis gaudet; Id enim minoribus conceditur, *leg. ait prætor. ff. de Minorib.* Ex qua constat, non solùm in damno, verùm in lucro cessante restituendum fore minorem; licèt, vt tradit P. Molina *tom. 2. de iust. disp. 573. §. illud verò,* discrimẽ intercedat inter restitutionem damni accepti,

cepti, et inter restitutionem lucri cessantis, illa enim generalior est, ac plenior, hæc autem non conceditur, nisi res, verbi g. hæreditas repudiata, adhuc integra sit: secùs, si iam sit distracta à substituto hærede.

651 Cæterùm restitutio in integrum ex quacumque causa petenda est intra quadriennij spatium; *leg. vltim. Cod. de temporibus in integrum restitutionis*. Et, quamuis hoc quadriennij spatium inchoetur ab eorum ætate legitima, siue ab impleto vigesimo quinto ætatis anno, vt obseruat Pater Layman *vbi suprà, numer. 4. & eodem libr. 3. tractat. 1. capit. 8. numer. 21.* at in restitutione Academiæ inchoatur à tempore factę læsionis; ęquiparatur enim Reipublicæ, aut Ecclesiæ, respectu quarum ab eo tempore quadriennij spatiũ incipit numerari, iuxta *caput 1. de in integrum restitution. in 6.* Nec alius suppetere potest congruens modus computandi id tempus. Annotant tamen Panormitan. in *capit. tum ex litteris, de in integrum restitution. à numer. 10.* Pater Molina *vbi suprà, disput. 574.* Pater Layman *vbi nuper, &* Glossa *in capit. 1. de in integrum restitution. in 6.* etiam post elapsum quadriennium, si iusta causa postulet, restitutionem in integrum posse peti, et concedi Reipublicæ, et Ecclesiæ; quod pariter omnino de Academia est asseuerandum. Iusta autem causa censetur, si læsio sit valdè enormis iuxta viri boni arbitrium, vt præfata Glossa, et Panormitan. *ibidem numer. 2.* testantur, necnon Couarrubias *libr. 1. resolution. var. capit. 3. numer. 11.* P. Lessius *vbi suprà, capit. 17. numer. 66.* Est etiam alia causa iusta, nempè, si interuenerit inculpata ignorantia, aut aliud iustum impedimentum, quominus non valuerit restitutio in integrum posci; quippè legitimè impedito non transit, nec finitur tempus iure definitum; argumento textus *in capit. 1. & 2. de in integrum restitution. in 6.* Vbi non admittitur petitio restitutionis in integrum, elapso quadriennij spatio, si intra illud negligenter fuerit omissa; ergo èecontra admittenda est, si non fuerit omissa negligenter, cùm exceptio firmet regulam in contrarium. Hinc, si læsio, cum facta est, non apparuit, spatium quadriennij inchoandũ est à tempore læsionis apparentis. Demum iuxta Glossam in *prædicto capite 1.* Si Prælatus malè Ecclesiam administrat, eaque læditur, quin ab ea restitutio petatur, non elabitur spatium quadriennij, dum ipse viuit, sed incipit quadriennium à tempore successoris in Prælatura, cùm delictum personæ non debeat in detrimentum Ecclesiæ redundare. Quod aptari potest Academiæ, cuius administratio sit suo Prælato, aut Superiore malè eam administrante, si fortè contingat, in vnius Superioris arbitrium totam administrationem redigi; Secùs erit, si Academia Administratore vtatur, à quo exigat rationem sui muneris.

Quæstio XXXXII. Quæ præcedentiæ in ordine sedendi debeant obseruari in Academijs, & Collegijs? Vbi de Academia Salmanticensi, & eius Rectore, ac Scholæ Magistro.

652 SERMO est de Actibus publicis, in quibus Academici, aut Togati concurrunt, & etiam de Actibus, qui, etsi non publicè, fiunt tamen per modum Academiæ, aut Collegij congregato Concilio Academico, aut Communitatis. Et, vt res pateat dilucidè, notandum est, non idem esse Concilium Academicum, & Academiam; Nam Senatus, seu Concilium Academicum solùm importat viros determinatos aliqua dignitate, aut munere speciali in Academia fungentes, penes quos stat gubernatio politica Vniuersitatis, & negotiorũ ad illam spectantium tractatio. Academia autem latiùs se habet, cùm includat & omnes prædictos, & præterea Togatos, Professores, & Studiosos scientiarum, aliosque Ministros, ac Officiales Academię obsequijs specialiter incumbentes. Sicut non est idem Ciuitas, & Senatus, seu Concilium Ciuitatis, nam hoc dumtaxat continet Caput Ciuitatis, & Senatores, vel alios similes, quibus Ciuitatis regimen circa occurrentia, ac necessaria incumbit; Ciuitas autem, & illos, & cæteros omnes Ciues comprehendit.

653 Don Alfonsus de Escobar *tractat. de Pontificia, & Regia iurisdictione, cap. 24. §. 2. à num. 111.* aliquas regulas tradit, quibus in præcedentijs sedium debeat stari; Et sanè reipsa, & practicè sola prima ab ipso præfixa est præcipua,

pria, & sequenda, nempè inspiciendam esse consuetudinem, eique standum. Etenim nulla est Communitas Ecclesiastica, aut sæcularis, in qua consuetudo, aut statutum non detur ordinis præcedentiæ tum inter ipsos, qui è gremio illius sunt, tum inter eos, & alios, qui fortè aduenian, & è gremio non sint. Quare huic consuetudini, seu statuto, si detur, omnino standum est; licèt enim speculatiuè re introspecta, non videatur omnino aptus ordo, qui in vna, aut alia Communitate est introductus, attamen practicè non mutabitur, quamuis rationes quælibet aduersus illum expendantur, cum præualeat consuetudo longæua. Hinc odiosam arbitror obiurgationem, qua prædictus Author ferit Academiæ Salmantinæ Concilium in designatione sedium, quæ Deputatis destinatæ sunt, esto sint vndequaque illustres Viri, qui in Deputatorum Concilio alijs postponuntur; Sed sic voluere Maiores, & sanè non destituti ratione, si omnes circunstantias temporum, personarum, Graduum, & similes alias pensemus. Plura etenim iustè olim introducta fuere, quæ, si nunc temporis inciperent executioni mandari, aliter disponerentur.

654 Aliqua nihilominus oportet obseruari; In primis inspiciendos esse actus, ex quibus consuetudo probari intenditur, an scilicèt fuerint meræ facultatis, & vrbanitatis, an debitæ subiectionis, ita vt vtraque pars animum præsetulerit præeminentiæ constituendæ, aut aliqua transactio, vel pactum interuenerit; nam in primo casu actus non probant consuetudinem, cum non detur præscriptio vrbanitatis voluntariæ; sic verò in secundo casu.

655 Deinde communiter si Dignitati non sit annexa præcedentia, antiquitati consulitur, & antiquior præcedit, quod idem cõtingere in Concilijs Episcoporum aduertunt D. Ferdinandus de Mẽdoza *ad Concilium Illiberitanum capit.* 10. *in subscrip. Fœlices, versu, decet*; Loaisa *in Concil. Hispan. in defens. pro Primat. Tolet.* §. 3. *litter.* B. & Concilium *Bracharense* 1. *Canon.* 24. Ea autem dignitas, cui præcedentia debetur, non est consideranda secundum se, sed in ordine ad illum actũ, qui exercetur; nam potest quis vel absolutè dignior esse, quàm alius, vel in ordine ad aliquos actus, & non in ordine ad vnum, vel alium in particulari. Sic Rector Academiæ Salmantinæ præcedit semper in sede Magistrum Scholę, dum non sit in actibus, in quibus Gradus Licentiatus, & Magisterij, aut Doctoratus conferuntur; in his enim ab eo præceditur. De præcedentijs consulantur Ferro, ac plures decisiones Rotæ, & Dominus Don Laurentius Ramirez de Prado *tractat. de præcedent.* ac alij passim.

656 Rursùs attendendum est, vbi Actus fiant, nam ea Communitas, cuius Actus sunt proprij, debet præcedere cuiuis alteri Communitati; Quare, si in Ecclesia Matrice concurreret Collegium, vel Academia ad actum, cui, vt proprio, adest Ecclesia, hæc sanè præferenda est, & è contra, si Ecclesia assisteret actui, cui, vt proprio, interest Academia: nisi consuetudine aliud obseruetur.

657 Hinc cernitur, cum Candidatus ex aliquo Collegio pro Cathedræ vacantis consecutione recitat extemporaneè in Academiæ gymnasio, si Collegij Communitas ibi simul assidet, Collegium occupare locum valdè præcipuum, & à Senatu Academiæ vt tali, communiter non præcedi, seruata forma Senatus Academici; esto Doctores, & Magistri, qui spontè volunt assistere, suum honoratiorem locũ retineant. Quippè Actus ille, etsi sit proprius Academiæ, quatenus Academia latè patet, & extenditur ad omnia sua mẽbra, (vt initio quæstionis notaui) tamen non est proprius Concilij, vel Senatus Academiæ, quando ad eum non pertinet iudicium, & concessio Cathedrarum; vnde potiùs Collegium, quod est Vniuersitatis pars, assistit ei recitationi, vt actui proprio, quàm Concilium Academiæ, indeque illud debet designatum locum obtinere; quarè nunquam præceditur à Concilio Academico, vt tali, nec in his actibus assistit seruata forma, & ordine Academicus Senatus. Cæterùm Rector Academię primum locum obtinet, ipse enim Superior est omnium membrorum Academiæ in his, quę ad Cathedras spectant, sicut & in pluribus alijs in Academia Salmanticensi; Quòd si Magister Scholę velit his recitationibus extẽporaneis assistere, post Rectorem debet assidere, sicut in Sacello, & in Consessibus, qui vocantur *Claustros*, assidet. Attamen solet à Rectore beneplacitum obtinere assistendi aliquando recitationibus prędictis, & tunc Rector se abstinet ab ingressu in gymnasium, vrbanitati consulens, & Magistro Scholæ primum

mum locum permittens. Afferuit Don Alfonfus de Efcobar, Collegium præeffe, cum affiftit in Academia recitationi, eo quòd fit actus proprius illius. Sed equidē, cum Collegium fit membrum Academiæ, hæc femper præeft. Quare, fi Senatus Academicus, qui eam repræfentat, affifteret, præeffet: imò Doctores, & Magiftri, qui ibi affiftere volunt, in fede præcedunt, efto non fe Collegio intermifceant, fed ei fuum locum deftinatum relinquant.

658 Et quia ad Academiam Salmanticenfem deuenimus, quid in ea contingat, breuiter referamus. Rector Academiæ, vt afferui, præcedit omnes Academicos in quolibet actu, vel confeffu, dummodo gradus præfati non conferantur. Immediatè poft illum, feu latus finiftrum occupans affidet, vel incedit Scholæ Magifter, cum fcilicet in duos ordines à dextris, & à finiftris Academicus Senatus diuiditur, vt fit in confeffibus, feu Clauftris; in Sacello, dum Fefta celebrantur; in Funeribus alicuius Magiftri, vel Doctoris; in Comitatu publico Rectoris, & in fimilibus alijs. Poftmodum inter Magiftros in Theologia, Doctores in Iure Canonico, feu Ciuili mixtim inter ipfos folùm attenditur antiquitas in Gradu, antiquiorque præcedit. Deinde fubfequuntur Doctores in Medicinæ Facultate, & demum Magiftri in Artibus

659 Quòd fi actus, cui affiftunt, fit proprius vnius gremij, verbi g. Magiftrorum in Theologia, & accedat Doctor in alia Facultate, huic poft vnum Magiftrum in Theologia, qui femper præcedit, fedes immediata conceditur; idemque fit, fi ad actum proprium Doctorum in Iure accedat Magifter in Theologia; quam confuetudinem induxit vrbanitas. Idem præftari folet, fi accedat vir aliquis illuftris, qui non fit è gremio Academiæ, fæcularis, aut Ecclefiafticus, vel etiam Religiofus, fiuè Magifter, vel Doctor in alia Academia infigni; Quibus omnibus prima fedes poft vnum Magiftrum, feu Doctorem è gremio Salmantino conceditur.

660 Cæterùm fi Epifcopus Salmantinus ad actum Academiæ accedat, præcedit omnes, etiam Academiæ Rectorem, quod ex Regio Decreto ftatutum eft; & confonat ftatutis Academiæ. Hinc Epifcopus Salmanticenfis, dum actibus litterarijs adeft, debet primus falutari à Recitante extemporaneè, feu à Defendente affertiones litterarias, & ab arguentibus. Non tamen propterea debet omitti falutatio, feu venia, quæ depofcitur in his omnibus actibus, à Rectore, feu à Scholæ Magiftro; fed immediatè poft Epifcopum falutatum, ea debet venia implorari; aut fi, poftquam Epifcopus iam confedit, & falutatus fuit, Rector, vel Scholæ Magifter ingrediatur, fubfiftere debet actus, & poftmodum is falutari, breuiterque præftringi, in quo tunc ea Actio verfetur, ficut præftatur, cum ibi Epifcopus non adeft. Etenim affiftentia huius non tollit, quòd Rector, aut Scholæ Magifter in eo actu fit fuperior; & fedes prima Epifcopo tunc conceditur ratione Dignitatis; & quia in territorio Salmantino, in quo eft Academia, Præful, & Paftor eft; non tamen facit, vt fit Superior in eo actu; quamuis fit Superior, et Paftor eorum, qui ibi adfunt in ordine ad alia animas concernentia ipforum. Quare vidi ego Illuftriffimum Dominnm Don Chriftophorum de Camara, et Murga affiftere in Academia Salmantina affertionibus publicis Theologię, primam fedem occupantem, vtpotè Epifcopum Salmanticenfem, anno 1634. et incepto Actu, ingreffum fuiffe Don Hieronymum de Auellaneda Scholæ Magiftrum, quem Defenfor affertionum non falutauit; ipfe verò præcepit, vt omnes fubfifterent, nec vlteriùs procederetur, donec ei debitum fieret falutationis obfequium; et ita fuit præftitum. Si alius Epifcopus fortè affifteret Actui Academiæ, etiam pręcedere debere Rectorem, infert Efcobar *fuprà capit. 24. numer. 94.* ex eo, quòd *Conftitution. 22.* ftatuitur, Magiftrum Scholæ in actibus conferendi Gradus præcedere *Rectorem, & quofcumque alios, præter Epifcopos, & eorum Superiores.* In plurali autem vox *Epifcopos*, nequit intelligi folū de Salmantino. Tunc fic. Magifter Scholæ in Actibus, in quibus præcedit *R*ectorem, & cæteros, non præcedit vllum Epifcopum; ergo pariter Rector in Actibus, in quibus pręcedit Magiftrum Scholæ, ac cæteros, non præcedit vllum Epifcopum. A fortiori non præcedit Archiepifcopum Compoftellanum, quia comprehenditur ibi, *& eorum Superiores*; & præterea eft Metropolitanus diœcefis Salmantinæ. Imò erga Academiam aliqua authoritate gaudet, ex vi Conftitutionum; nam *Conft. 8.* Rector, & Senatus Academicus præcipiuntur præsētare corā

Archiepiscopo Administratorem suorum bonorum, & ille eum confirmat, ac requisitus amouet. Id tamen in desuetudinem abijt. Quòd si aliquis Episcopus, non vt Episcopus, sed vt Doctor, vel Magister, assisteret actibus Academiæ, præcedendum esse à Rectore, & Scholastico Salmantino, probat Escobar *vbi nuper*, *num. 97*. Dicta intellige, quando Senatus Academię Salmantinæ absque proprijs Insignibus Graduum adest, & insimul Rector; Etenim, si in aliquo actu solemni Senatus Academicus incedat, vel adsit, seruato ordine, ac forma Academię, & simul Magistri, & Doctores suorum singuli Graduũ Insignibus sint ornati, tunc Rector nulli alij locum cedit, nisi Episcopo Salmanticensi. Sic cauetur *in statutis Academiæ, titulo 58. §. 16. pagin. 301*. Cęterùm nunquam contingit casus concurrentiæ alterius Episcopi, quàm Salmantini, cũ Rectore; Quòd si cõcurreret, omnes Salmanticenses in ea mente sunt, Rectorem non fore loco cessurum, etiam si absque insignibus Doctores adessent.

661 Ex dictis tamen refutandus est Escobar *vbi suprà, cap. 46. num. 19.* asserens, candidatum Cathedræ, qui in recitatione extemporanea, intrante in gymnasium Rectore Academiæ, non cessaret à lectione, nec impetraret veniam, nec breuem enarrationem eorum, quę tunc recitabat, attexeret, nullum crimen, culpamvè commitere, dum tamen aperto, vel inclinato capite eum salutasset, vt iuri reuerentiali satisfaceret. Id probare contendit primò, quia ea forma salutationis impetrãdo veniam, & enarrando, quæ recitantur, est actus meræ facultatis, ac vrbanitatis, atque adeò nulla consuetudine, etsi longa, est præscriptibilis. Secũdo à paritate, nam supremus Senatus Regius prohibuit, ne Togati, cum extemporaneas recitationes pro Cathedris obtinendis conficiunt, cessarent à recitationibus subsistendo paulisper, cum Rectores suorum Collegiorum ingrederentur in gymnasium; quæ cessatio, & cœremonia longo tẽpore fuit peracta, non resistentibus Magistratibus Academiæ; Quod decretum denotat, eam consuetudinem nullam induxisse præscriptionem, eo quòd illa actio merè facultatiua esset, & ex vrbanitate solummodò orta.

662 Sed oppositum est tenendum, quia consuetudo in actione, de qua loquimur, respectu Rectoris Academiæ (& idem dico respectu Magistri Scholæ in assertionibus publicis, alijsque actibus, in quibus ex munere adest) obligationem induxit, & ei non satisfacere culpa, est aduersus Rectorem, qui in illam potest animaduertere; cum enim Rector sit Superior, & Iudex in his, quæ ad Cathedras spectant, & totius Academię sit caput, debetur ei venia specialis, & enarratio eorum, quæ peraguntur, cum ipse aduenit, vt agnoscat, quæ tunc tractentur; & aliunde actus reuerentiæ diuturna consuetudine approbati respectu Superioris ex se denotãt quasi pactum vtrinque factum, & obligationem à subditis acceptatam; siquidem, quod est merę facultatis, ac vrbanitatis, erga eos peragitur, respectu quorum non datur ex iure obligatio; cum autem respectu Superioris obligatio salutationis existat iure cõmuni, vt omnes Interpretes aduertunt *in l. 2. & 3. C. de offic. diuers. iudic*, hinc est, vt salutatio iam introducta consuetudine rigorosè obliget subditos.

663 Explicatur ampliùs. Salutatio aliqua debetur in casu prædicto Rectori, vtpotè capiti, vt in confesso est omnibus ac ipsi Authori, quem refutamus; & nõ est designata in iure, quę forma salutationis sit obseruanda; ergo ea designatio per consuetudinem introducta non est actus meræ vrbanitatis, sed est determinatio debitæ salutationis in communi ad hanc formã in particulari. Quod non reperitur in actibus meræ vrbanitatis, qui aliunde ex debito rigoroso non inducunt obligationẽ. Id vlteriùs firmatur; nam Rector, quatenus Superior, & caput, potest præcipere Recitãti lectionem, vt subsistat, vt dicta repetat, seu pręstringat, vt enarret ea, quæ tunc tractabat; de quo dubitari nequit, cum id sit licitum, & honestum, ac aliunde spectãs ad actionem, in qua munus Superioris Rector sortitur, & omnes Academici iuramento obstringantur obediendi ei in licitis, & honestis; ergo id præstare, quod ipse posset præcipere, imò deberet, vt cõscius fieret totius rei, & aliũde honos sibi, ac reuerentia referretur, non est actus merę vrbanitatis, cum consuetudine longa est introductum, quæ consuetudo, & actio forsitan ideò fuit inducta, quia Rector præciperet, eã actionem fieri, si de facto nõ exerceretur. Id autem non datur in actibus, qui fiunt erga aliquem ex mera vrbanitate, is enim nõ posset præcipere, vt fierent.

664 Confirmatur adhuc; quia, vt suprà libaui, etiam præsente Episcopo, cum omissa fuisset illa forma salutationis, Magister Scholę in assertionib⁹ publicis coegit

De-

Defensorē, vt eā adimpleret, nec vllus ex Academia reclamauit, cum adessent innumeri Magistri, ac Doctores; & idipsum posset alijs exemplaribus roborari; nam omissam formam communem salutationis Rectori prętandam ab aliquibus Arguētibus (per obliuionē) in assertionibus Iuris vidi ego ægrè ferri à Doctoribus, ab ipsisq; Rectorē admoneri, vt eos cogeret ad salutationis formā adimplendā, & veniā solito modo impetrandā. Hæc autem manifestè ostēdunt, prædictam consuetudinem esse obligatoriam, & non solius vrbanitatis. Quin addo, quamuis id non fuisset consuetudine obligante præscriptum, posse Rectorē præcipere, vt sic deinceps præstaretur; quod pręceptum, vt iustum, deberet obseruari, vt nuper attigi.

665 Ex his prima probatio appositę opinionis corruit; nec secunda vim vllā habet. Etenim in primis Rectores Collegiorū non habent eam iurisdictionē, & prælationē in Academia, & in actibus publicis, qui in ipsa exercentur, quam habet Rector Academicus. Deinde, si quidem Senatus Regius eam cœremoniam non fieri iussit, id sanè conueniens fuit ad rectum regimen politicū, & ideò potuit id statui à Senatu Regio, quamuis ea salutatio obligatoria foret, & non meræ vrbanitatis; cum pro occurrentia rerum, sicut possunt induci nouæ obligationes, ita & tolli antiquæ; quare ex eo paritas non fit ad Rectorē Academiæ.

666 Imò argumentum retorqueo; Senatus præcepit, ne illa forma salutationis præstaretur à Togatis Collegiorum Rectoribus; & non præcepit, vt non præstaretur Rectori Academiæ forma salutationis vsitata; ergo, quia hanc potiùs debitā, quàm illam iudicauit; & quia hanc magis conueniētem, quam illam fuit arbitratus. Vnde ex eo, quòd congruentiæ extiterint, ad hoc vt tolleretur à Senatu Regio forma præfata salutationis, siue ex obligatione deberetur, siuè non, nequaquam infertur, nō esse debitam formam salutationis præstitam Rectori Academiæ, sed infertur solū in eo fuisse speciales cōgruentiæ rationes. Adde, post scripta prędicti Authoris, rescriptum à Senatu Regio dimanasse seuerè præcipiens salutationem præfatam Rectori præstandam.

667 Quid? quòd non rectè introspexit prædictus Author id, quod assumpsit. Nam Togatos aperire caput, & pileū vtraque manu sub pectus tenere, ac subsistere, quandocumque suus Rector ante ipsos incedit, cœremonia est eos obligans, & non solius vrbanitatis; quod constat, quia, si aliquis eam omitteret, à Rectore puniretur, seu puniri posset; Ex vi ergo huius obligationis, cum Rector in gymnasium ingrediebatur, subsistebat Togatus lectionem recitans, & exequebatur cœremoniam, quam cæteri eiusdem Collegij Togati in gymnasio existentes præstant; igitur Senatus Regius sustulit, ex vi suæ potestatis, aliquid aliundè obligans. Quomodo ergo præfatus Author supponit, eam actionem esse solius vrbanitatis, & exinde contendit, salutationis formam Rectori Academico præstitam etiam vrbanitatis solummodò esse? Itaque nec est verum, quod assumit; nec, etiam si esset verum, sequeretur id, quod intendit; cum iam disparitas inter vtrumque satis ex dictis liqueat. Plus solito in hac impugnatione sum immoratus, nec enim vir adeò litteratura illustris leui, & facili calamo impugnari potest, sed negotium facessit, ei contraire.

668 De præcedentijs locorū in Communitatibus Ecclesiasticis, & sæcularibus (quæ aptari poterunt Academijs, & Collegijs) consulat, qui velit, Barbosam *de potestat. Episcop. allegat. 78.* Mastrillum *de Magistratib. lib. 4. cap. 13.* Aloysium Riccium *in praxi Episcopor. à resolut. 553.* Ponte *consil. 16. volum. 2. decis. 8.* Franchis *decis. 388.* Valençuela *consil. 34. & 92.* Fuluium Constantium *in leg. 1. Cod. de Consulibus lib. 12.* Apicella *in tutamine pauperum, allegat. 13.* Auendaño *1. part. cap. 19. num. 15.* & cōmuniter Doctores *in l. 1. ff. de albo scribendo, & in l. 1. C. de Consulib. lib. 12.*

669 In Communitate Academiæ Salmantinę Magister, vel Doctor, qui quotannis eligitur in Primicerium, habet primam sedem post Scholę Magistrum in sinistro ordine in omnibus actionibus Ecclesiasticis; & præterea præsidet Consessibus, seu Claustris Primicerij, quæ ipse conuocat ad negotia, quorū tractatio ad ipsū spectat. In Consessibus autem Deputatorū, ad quos conuocat Rector, in eisq; præsidet, post Magistros, & Doctores, qui proprietarias Cathedras moderātur, (nācæteri nō adsunt) assidēt quatuor Deputati, ex quatuor Collegijs Maioribus, & post ipsos cæteri Deputati, qui omnes eligūtur quotannis.

670 Cæterùm Magister Scholæ in choro Almæ Ecclesię Salmantinæ suam habet ratione dignitatis sedē determinatā, nec tamē ea omnia obsequia, quę

cæteri Canonici, & Dignitates Episcopo in comitatibus præstant, ipsi præstare tenetur, nam illi ad domum vsque tenentur eum comitari, ipse verò solũ debet comitari Episcopũ à sua sede, vsque dùm è choro exeat, vt statutum est à Senatu Regio, dum super hoc orta esset contentio inter Illustrissimum Dominũ Don Christophorum de Camara, & Murga Episcopũ Salmantinum, & Don Hieronymum de Auellaneda Scholę Magistrum.

671 De præcedentijs, quæ inter Togatos obseruantur, nonnulla sunt in præsẽti restringenda. Intra ipsa Collegia in omnibus Communitatis Actibus Rector præcedit, & post ipsum Collegæ Capellani, & deinde cæteri ordine antiquitatis seruato; In Collegio autem Ouetẽsi Maiori Sacerdotes Togati post Capellanos præcedunt cæteros, etsi antiquiores. Quod idẽ obseruatur, cum bini foras exeunt; scilicèt Rector semper manum dexteram tenet; sinistram quilibet alius, nec ad latus incedit, sed retrò; Capellani autem dextram manum occupant, quando cum cæteris Collegis incedunt, etiam Sacerdotibus; hi verò, si cum alijs concurrant eiusdem Collegij, honoratiorem locum obtinent. In cæteris Collegijs idem obseruatur, eo dumtaxàt excepto, quòd Sacerdotes non præferũtur, sed suo antiquitatis ordine seruato sedent, & incedunt.

672 Cum autem in Recitationibus ad Cathedras obtinendas, Collegã recitante, omnes simul intersunt, idem ordo seruatur; sed Hospites Collegæ, & hi, qui iam è Collegio exierunt, cæteros omnes in sede præcedunt; Rector verò ab illis distans aliquantulum, non in eodem sedium ordine, sed inflexo, assidet. Quando tamen Togati ex vno Collegio cum alijs Togatis alterius Collegij concurrunt, idẽ ordo in præcedentia sedium seruatur, ac si omnes ex vno Collegio forent, attento dũtaxat antiquitatis tempore. Et quia in tribus Collegijs Maioribus Togati Sacerdotes nulla præcedentia gaudent, idcircò si Ouetenses Togati cum alijs concurrant, Sacerdotes è Collegio Ouetensi nullum antiquiorem præcedunt, & eo casu, si socius ex ipso Collegio Ouetẽsi sit antiquior quàm Sacerdos, præcedit illum in sede, vt sic inter eos, & inter Togatos aliorũ Collegiorum vniformis ordo teneatur.

673 Collegia Maiora præcedunt loco, & sede omnia Collegia Minora, & Togati ex illis Collegas Minores. Attamen Togati è Collegio Maiori Diui Bartholomæi, si concurrant cum Rectoribus Collegiorum sancti Pelagij, & sancti Michaelis, locum honoratiorem eis præstant, quia Fũdatores eiusmodi Collegiorum Toga prædicti Collegij Diui Bartholomæi fuerunt ornati. Quin omnes Togati è Collegijs Maioribus, licèt non sedeãt vnquam in Ecclesijs, alijsvè publicis locis eodem sedis ordine, in quo sedem occupat aliquis Rector cuiuscumq; Collegij Minoris, si tamen incedendo, ingrediendo, vel exeundo in quemuis ex his Rectorem incidant, vrbanissimi sunt, & eum præcedere, annuunt, vt non semel obseruaui, ab ipsisque audiui. Absq; dubio etiam est, Togatos è Collegijs Maioribus honoratiorem locum præstare Rectoribus Collegiorum Ordinum Militarium.

674 Rectores Collegiorum Maiorum abstinent à cõcursu simultaneo in sedibus; quòd si fortè aliquando in progressu, vel ingressu vnus in alium incidat, antiquior præcedit. Illi autem in sua Camera, vel cubiculo, nulli, etiam Ecclesiastico Præsuli, nec Cardinali, nec Hispaniarum Magnati, nec Rectori Academiæ, aut Scholæ Magistro præcedentiã in sede, nec ingressu permittunt, nec eum nisi ad ianuã cubiculi comitantur, à qua ipsi priùs intus ingrediuntur, quàm illi discedant; & dum foris per vrbem, aut Academiam deambulant, nulli præstant locum honoratiorem. Id iam consuetudine est introductũ, quod & ad Rectores aliorum Collegiorum inde emanauit; sed solent concursus, & inuisendi se inuicem obsequia vitari.

675 Togati, statim ac suum Rectorem vident, si sedeant, assurgunt, & aperto capite, manibusque intra pileũ appositis versantur, donec ille assideat, vel sub ipsorum aspectu nõ sit. Quòd si deambulando in eum incidant, subsistunt, donec ille pertranseat, aut veniam progrediendi signo aliquo, seu verbis concedat. In gymnasijs autem, Rectore seorsim, non cũ suo Collegio, sedente, nullus è suo Collegio sedere potest in sedilibus ante ipsum iacentibus, eodem ordine, & serie, sed tribus aut quatuor post ipsum intermissis, sedem occupare potest. In Academiæ verò areis, nullus Collega potest versari in quolibet ex quatuor ambulacris, in quo suus Rector versetur, sed ad aliud ex eis progredi debet; & in Ecclesijs, si Rector publicè sedeat, nullus ex eius Collegio publicè potest assidere. Plures sunt assimiles ceremoniæ; has de

de locis, & præcedentijs sufficiat attigisse, vt saltem curiositati aliquorum, qui Salmanticę non extiterunt, indulgeatur, & qui ad illam accedunt, nouerint, quid prę stare debeant, ne in vrbanitate, & consuetudine cum offensione deficiant. Alia plura de Togatis attingemus *lib. 2.*

Quæstio XXXXIII. An Academicus Senatus possit mulctas, & pœnas infligere? Vbi de Rectore Salmanticensi; de auocatione causarum; & de inhibitionem Iudicum Academiæ.

676 IVRE communi nequit Senatus, aut Concilium Academiæ absque suo Rectore, vel Iudice Ordinario mulctam, aut pœnam infligere, quia id ad Magistratus spectat, vt *ex leg. aliud 131. §. 1. ff. de verbor. signif.* colligũt, & docent Rebuffus, alijque Interpretes: Cum autẽ Rector, vel Magistratus adest, potest simul cum illo pœnam decernere; sed, vt annotat Don Alfonsus de Escobar *lib. de Pontific. & Regia iurisdict. cap. 46. à num. 7.* potius dicendum est, tunc Rectorem, aut Magistratum, quàm Senatum Academicum, imponere pœnam, quia penes illum; & non penes hoc, ius versatur ad exequendum; quare consilij capiendi causa; & non ob necessitatem consortij Senatus, simul cum illo Magistratus rem confert, & pęnam decernit.

677 Hinc non valet Senatus Academicus aliquem Cathedra priuare; Tunc quia (saltem in Vniuersitate Salmantina) iurisdictio ad negotia Cathedrarum peragenda in Rectore residet, nõ in ipso Senatu; Tum quia Cathedrarum prouisio Regi, eiusque Supremo Castellæ Tribunali est reseruata; vnde nequit Senatus Academicus priuare Cathedris, quas concedere non valet, cum communiter non possit quis alium priuare eo, quod ipsi non potest præstare, & res omnis, per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluatur. Vnde, si in aliqua Vniuersitate Senatus Academicus cum suo Magistratu Cathedras concedat, vel alij id præstent, poterunt ipsi ex causa priuare eisdem. Scio enim, in nonnullis Academijs prouisionem Cathedrarum aliter ac in Salmantina, pręstari. In Valentina, hi qui vrbem regunt, vulgò *Iurados*, eas impertiuntur. In Ouetensi Magistri, ac Doctores suum iudicium, ac suffragium in scriptis mittũt ad Senatores duos Regios, qui Executores sunt Sanctionum, & voluntatis Fundatoris eius Academiæ, à quibus Cathedrarũ obtentio decernitur. Alia in alijs Academijs contingunt, in quibus philosophandum est iuxta principia, quæ tradimus.

678 In his cæterum, in quibus Scholastici per sua suffragia Cathedras distribuunt, si ex causa quis sit Cathedra priuandus, non id spectat ad Senatum Academicum, sed ad Rectorem cum suis Cõsiliarijs; nam, cum debeant hi priuare, qui possunt concedere, & gremium Scholasticorum non repręsentetur in Senatu Academico, sed in Rectore cum suis Consiliarijs, ab his debet indici priuatio. Quod intelligendum est in Academia Salmantina, casu quo Scholasticis suffragia restituerẽtur; nam in alijs Academijs, si illi suffragia ad Cathedras retineant, inspiciendum est, à quo gremium Scholarium repræsentetur, &, siue sit ipse Senatus Academicus, in quo est repræsentatio, siue alius, ab eo indicenda est priuatio iuxta regulam traditam; cum aliunde, si priuatio Cathedræ ex causa iusta sit decernenda, non sint exposcenda ad hoc suffragia multitudinis Scholarium, nec ad eam sit id reuocandum, cum debeat præcedere cognitio causæ, & sententiæ prolatio, qui actus non pertinent ad multitudinem, nec ab ea exerceri valent.

679 In Salmanticensi Academia, in qua, vt non semel diximus, Cathedrarum distributio Senatui Regio Supremo est destinata, adhuc per Statuta cõcessum est Rectori ius, ac iurisdictio ad plura pręstanda circa illas. In primis enim, si quis absque licentia absit plus temporis, quàm ei est concessum; vel existens Salmanticæ muneri suo legendi non assistat, cum excusatione legitima careat, potest Rector priuare eum Cathedra, seu, quod in idem recidit, potest declarare, Cathedram esse vacantem; quod tamen simul cum suis Consiliarijs ad id conuocatis coram Academię Secretario præstat; sunt autem octo Consiliarij ex diuersis Hispaniæ Prouincijs orti, & simul cum Rectore in profesto Sancti Martini à Rectore, ac Consiliarijs pręcedentibus electi, & ab ipso

ipso Scholarium gremio subsumpti. Ex quibus saltem tres debent cum Rectore assistere, vt Cathedram vacãtem promulget, tum in casu posito, tum, quando è viuis decedit, qui eam regebat, vel ad aliquã Dignitatem, vel munus, aut ad aliam Cathedram assumitur; vel, si Cathedræ non sunt proprietariæ, cum finitur tẽpus triennij; quo Regentiæ durant.

680 Imò, & si Rector nequeat absque Consiliarijs Cathedras vacantes promulgare, valet tamen ipse solus priuare Cathedra eum, quem Statuta ob aliquam causam in ipsis contentam priuatione Cathedræ damnant. Præterea in causis, in quibus Rector est iudex ordinarius, si priuatio Cathedræ sit pœna proportionata culpę, v. g. inobedientiæ, contumaciæ, contemptui, aut irreuerentiæ, violentiæ, vel simili alij, poterit Rector pœnam priuationis Cathedræ infligere, sicut potest infligere exilium, pœnam pecuniariam, & alia huiusmodi; nam ad causas ad se pertinentes plenam iurisdictionem habet, in qua includitur potestas puniendi, & infligẽdi quamlibet pœnã proportionatã.

681 Quòd si is, qui Cathedrã moderatur, aliquod delictum committeret, ob quod priuatione Cathedræ dignus esset, sed tamen delicti illius cognitio ad Rectorem non pertineret, nequiret tunc Rector eum Cathedra priuare; sed posset id præstare Iudex, ad quem spectaret cognitio delicti, siue esset Scholæ Magister, siue alius; v. g. ob delictum contra Fidem posset Tribunal Sanctæ Inquisitionis priuare quemuis Cathedra, sicut potest priuare alijs honoribus, & damnare exilio perpetuo. Quem euentum prætermisit Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà cap. 46. à num. 11.* cum asseruit, quandocumque culpa non est expressa in statutis, neq; est ex causis pertinentibus ad Rectorem, vel Scholæ Magistrum, tunc solum Principem, eiusq; Regium Castellæ Senatum posse Cathedris priuare, quia ad eos solos spectat, Cathedras ipsas conferre.

682 Ad Rectorem etiam attinet, examinare, an Candidati pro Cathedris obtinendis sint habiles, necne, ad earum consecutionem; nempè an habeant ea omnia requisita, quæ in statutis exiguntur, aut in aliquo illorum defecerint; & eos, quos inhabiles repererit, potest, & debet arcere, atque ad Oppositionem nõ admittere, & inhabiles declarare, cum in detrimentum, ac præiudicium aliorum Oppositorum, qui sunt habiles, cedat, quòd inhabiles admittantur, aut non arceantur.

683 Proportione seruata, idem dicendum est de pœna priuationis priuilegiorum, quibus studiosi gaudent, delendo delinquentem de albo, seu Matricula Studiosorum; hanc enim pœnam infligere possunt Rector, & Scholæ Magister in suis causis, & Senatus Academicus simul cum suo Magistratu, eo modo, quo suprà de alijs pœnis locuti sumus. Cæterùm consulenda sunt cuiusque Academiæ Statuta, vt inspiciatur, an iurisdictio in aliquibus pœnis infligendis soli Magistratui competat, an simul cum Senatu Academico; potest enim ita ei esse tradita iurisdictio, vt solus non habeat potestatem exercendi aliqua munia; sicut in alijs, quæ ad punitionẽ non pertinent, contingit; cũ plura sint, quæ solus Magistratus, Rector, aut Scholæ Magister nequeunt decernere, aut exequi, sed simul cum Academico Senatu.

684 Inquires, ad quem sit appellandum ad reuocationem pœnarum prædictarum, quando infliguntur? Respondeo in generali, appellandum esse ad eum, qui est Superior Iudicis infligentis pœnam; Qui autem sint Superiores, satis constat ex toto huius libri decursu. Solùm aduerto, à Rectore Academiæ Salmantinæ appellari posse ad Scholæ Magistrum, non quidem, tanquam ad Iudicem Ordinarium Academiæ, sic enim non est Superior respectu causarum ad Rectorem spectantium; sed tanquam ad Iudicem Conseruatorem, sic enim iurisdictione superiori gaudet à Pontificibus, ac Regibus sibi concessa; quòd si quis nolit appellare ad illum, appellatio deferẽda est ad Supremum Castellæ Senatum. In alijs autem Academijs, inspici debet, quis sit immediatus Superior eius, qui sententiam tulit, aut pœnam indixit, vt ad eum apelletur; Et recolenda sunt, quæ *hoc libro* tractauimus de iurisdictione Academiarum, & Iudicum ipsarũ, nec non de appellationibus; vnde quęlibet dubia diluuntur.

685 Inquires preterea, quis possit Rectorem Salmantinum, aut Scholæ Magistrum, aut alios Iudices Academiarum inhibere, in Academicorum causis, easque ad se immediatè auocare, seu pro illis decernendis Iudices speciales cõstituere? Primò certum est, non posse Iudices Academiarum inhiberi ab his, qui

supe

Superiores eorum non sunt, in causis Studiosorũ, quæ ad ipsos manifestè pertinẽt; quippe, si se introducerent in causas ad se non spectantes, inhiberi possent à Iudice competente, qui eas ad se auocaret. Hinc Rector, & Scholæ Magister Salmanticensis, cum immediatè subiaceant Pontifici, ac Regi, eiusvè Supremo Senatui, à nullo alio Iudice inhiberi queunt in causis Academicorum, nec hæ ab alio possunt auocari, nec Iudex designari specialis ad illas dirimendas nisi ab ipsis; quod clarè constat ex his, quę sæpè *in hoc libro* repetiuimus.

686 Deinde, vt auocatio causæ per Iudicem Superiorem, imò per ipsum Principem fiat iustè, causa requiritur, vt docent Lancellotus *de attentat. 2. p. cap. 10. num. 56.* & cum Paulo Castrens. Couarrubias *cap. 9. pract. num. 1.* Cum autem adest ratio, saltem posse Principem auocare ad se causas, quæ sæculares sunt, certum est apud omnes; imò posse reuocare Regiã iurisdictionem concessam Scholæ Magistro Salmantino, (idem dic de Rectore) quoties id tranquillitati, & paci Academię expedierit, affirmat Basilius Legionensis *de matrimon. lib. 5. cap. 12. §. vnic. num. 14.*

687 Alios autem Iudices non posse auocare ad se causas Iudicum inferiorum, inconsulto Principe, est communior sententia; à qua excipit Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà cap. 15. num. 3.* afferens pro se Couarrub. Iudices Senatus Supremi Regij, ob cuius summam authoritatem præsumi debet, Principem ei Senatui concedere, ne in qualibet causa eius licentiam expectet; atque adeò poterit ad se auocare causas sæculares Studiosorum, etiam ex Academia Salmantina.

688 Attamen idem Author *à num. 7.* tuetur, non posse id præstare Nuntium Pontificis, quamuis in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, sit Superior; Quæ doctrina colligitur ex pluribus Authoribus, quos affert Couarrubias, *cap. 9. pract. num. 3. versu Quarto*, Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 1. num. 49.* Poterit tamen Nuntius Pontificis prædictas causas ad se auocare, si id in mandato habeat ex indulto Pontificis, qui, sicut potest eam auocationem facere, sic valet suo Legato idem concedere. At, si non concesserit, is minimè poterit; quin, si ab interlocutoria sententia ad eum appelletur, nequit totam causam in negotio principali retinere, quod solius Pontificis esse, probat Couarrubias *vbi nuper, num. 6. ex cap. 1. de appellat. in 6.*

689 His verò, quibus auocatio causarum conceditur, aut negatur, pariter concedendum est, posse inhibere Iudices Studiosorum, ne vlterius in earũ cognitione procedant. Hinc Princeps, ac Regius Senatus inhibere poterunt in causis sæcularibus Rectorem Salmantinum, & Scholæ Magistrum, non verò quisquam alius Iudex; & in causis Ecclesiasticis Põtifex eos inhibere valet. Cæterùm, in causis, in quibus sententiam protulit Scholæ Magister, à qua appellatum fuerit ad Nũtium Pontificis, vt ad Iudicem ordinariũ appellationum, potest Nuntius canonicè præuia causæ cognitione, inhibere illum, sicut quemuis alium Iudicem Ecclesiasticum, ne ad executionem sententiæ procedat; nisi eiusmodi sit causa, in qua iuxta Statuta Academię, & indulta Pontificum potest Scholæ Magister procedere ad sententiæ executionem, appellatione remota; nam posse in aliquibus causis, constat *ex hoc libro, quæst. 26.*

690 Quòd si Nuntius Pontificis in mandatis habeat, vt inhibere valeat Iudices Ecclesiasticos, etiã in his causis, in quibus cõcessum est illis, quòd procedant, appellatione remota, poterit adhuc in his inhibere Scholasticum Salmãtinum; Quippe id valet Pontifex præstare, & per mandatum, aut indultum nouum derogat concessioni, & indultis priùs impertitis de potestate procedendi ad executionem sententiæ, appellatione remota.

691 Demum pro coronide quæstionis obseruandum est, aliquos casus grauissimos quandoque euenire, pro quibus cognoscendis, componendis, & decernendis, solent in Hispania nostra mitti Iudices speciales, quos idiomate vulgari vocamus *Pesquisidores*; quorum iurisdictio derogat Iurisdictioni ordinariæ, cum causę cognitionem à Iudicibus ordinarijs tollant prædicti. Quibus autem licet mittere hos Iudices extraordinarios, deducendum est vel ex Iure Communi, vel ex speciali Regnorum. In Hispania extat Pragmatica sanctio, quæ prodijt anno 1623. in qua *cap. 3.* cauetur, ne quis alius præter Regem, eiusvè nomine Supremum Senatum, possit hos Iudices ad causas sęculares mittere; & id ita obseruatur. Inde non semel ad Academiam Salmantinã Iudices eiusmodi à Senatu Regio sunt missi, vt aliqua delicta tum Studiosorum seorsim, tum illorum simul & ciuium, post causa-

causarum cognitionem punirent; Idem præstitum est respectu aliarum Vniuersitatum, vt videri potest apud Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 18. num. 214.* Basilium Legionens. *de matrimon. lib. 5. cap. 12. §. vnic. num. 14.* Quod etiam non parum firmiter suadet, iurisdictionem Academiæ Salmantinæ, & aliarum esse sæcularem respectu Studiosorum sæcularium.

692 Iure communi non adeò restricta est potestas mittendi Iudices præfatos, vt probat Gregorius Lopez *in leg. 2. tit. 17. part. 3.* quare potest Nuntius Pōtificis eos Iudices mittere in aliquo casu grauissimo Studiosorum, qui Ecclesiastici sint; cum eius potestati non potuerit derogari per illam pragmaticam sanctionem; Et quidem solent Nuntij mittere Iudices ad casus extraordinarios Ecclesiasticorũ, vt Oueti, & Salmãticæ, me vidisse testor; cum ergo nõ minus derogetur iurisdictioni Episcoporum in suos subditos Clericos, mittendo eos Iudices, quàm sit derogandum iurisdictioni Magistri Scholæ Salmantinæ, seu cuiusuis alterius Academiæ Magistratus Ecclesiastici, si similes Iudices mittantur, non est, cur Nuntius nequeat mittere illos ad causas graues Studiosorum, qui Ecclesiastici sunt, & subditi Magistro Scholæ, sicut mittit ad causas eorũ, qui subditi sunt Episcopis; si quidem etiã Episcopi habent exemptionem, & non magis Nũtio subiacent, quàm Scholæ Magister.

693 Ex dictis cernitur, non posse mitti Visitatorem, seu Reformatorem Academiæ, nisi à Principe, si ei immediatè subiecta est, vt mitti solet ad Academiam Salmantinam, & Complutensem. Quòd si à Pontifice mitteretur, solùm ad causas spirituales esset mittendus, cum gubernatio politica, & iurisdictio sæcularis ad Principem spectet; qui & erigere potest studia generalia, & extinguere, indeque à fortiori reformare; *Nam si potest tota res tolli, cur non & reformari?* vt asseritur *in leg. iuris gentium 7. §. adeò, ff. de pactis.* Si verò Academia sit Ecclesiastica, potest Pontifex Visitatorem, & Reformatorem illius quoad omnia designare, vtpotè ex omni parte ei subiecta; (idemque est in Academijs Italiæ in dominio Pontificis iacentibus, respectu quarum integra iurisdictione gaudet,) Et quidem, eamdem potestatem, quam Princeps, ac Regius Senatus habet respectu Academiæ Salmantinæ, & cuiusuis alterius sæcularis Academiæ in Regnis Castellæ, & Legionis, habet Pontifex, eiusq; Legatus respectu Academiæ Ecclesiasticæ.

(?)

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE IVRE ACADEMICO SELECTARVM QVAESTIONVM AD MAGISTROS, DOCTORES, TOGATOS, PROFESSORES SCIENTIARVM, ET CANDIDATOS PERTINENTIVM.

Qvaestiones, quæ in hoc libro ventilantur, partim ad ipsos Professores scientiarum dumtaxàt spectant; partim tum ad illos; tum ad studiosos, seu Scholares; sicut etiam quæstiones exponendæ libro sequenti *plures sunt communes scientiarum Professoribus; Quare promiscuè sunt aptandæ his; quibus congruunt. Methodi autem claritas hanc exigit libri vtriusq; diuisionem, vt quæ frequentiùs de singulis inquiruntur, faciliùs, & conuenientiùs reperiantur. De priuilegijs autem Magistrorum, & Professorum superiori libro tractauimus.*

Quæstio I. De vtilitate, munere, & obligatione in communi Magistrorum edocentium Scientias.

Aiebat Aristoteles *lib.8. Politicor.* Legislatores id maximè curare debere, atque rationes inuenire, quibus instituatur pueritia, & adolescentia; etenim, cùm ciuitates id negligunt, capit Respublica detrimentum. Et *lib.7. Politic.* laudat Lacedæmonios, qui disciplinæ moderatores adolescentibus designatos habebant. Sed laudādi magis Europæi, qui innumera Studia generalia erexerunt, vt scientijs instruerētur pueri, ac iuuenes, & omnes disciplinæ traderentur à Magistris; in quibus, vt ait Iacobus Middemdorpius *Officiorum Scholasticorum lib.1. cap. 1.* situm est, vtrùm cōseruare rempublicam, an perdere, salutare quoddam numen parare, an exitiosissimā pestem velint; idcirco nemo Scholis præficiatur sine diligenti examine, sed qui sit & eruditione, & vita, & moribus probatus. Quare vt suo muneri docendi satisfaciant Magistri, & eruditione præditi, & honestate morum esse debēt ornati; quippè discipuli à Magistris hauriunt disciplinæ latices, & eorum mores facilè ebibūt, vt ad ipsorum normam componantur.

2 Hinc in conscientia tenentur sedulam operam studio nauare, maximè hi, qui propter doctrinæ traditionem stipēdium lucrantur, nisi adeò docti sint, vt sufficienter valeant discipulos instruere, quin nouum superaddant elucubrationibus laborem. Aliter, si in scientia deficiant, nequeunt auditores erudire, & graue his inde præiudicium infligitur, cum interim alios sufficientes Magistros omittant, aliaque media addiscendi non curent, credentes, sufficienter fore erudiendos ab illis,

qui publicè edocent; & si res votis nõ respondeat, iacturam temporis, & fortunarum sustinent sine vero doctrinę profectu.

3 Inde etiam specialis obligatio, adhuc in conscientia, vrget Magistros, vt saltem coram discipulis suos mores componant; nam ipsi, præ alijs, si publicè vitijs se mancipent, occasionem ruinæ prębebunt, scandaliq; culpam patrabunt; cum ætas tenera, ac iuuenilis discipulorum, ex se imbecillis, & ad aliorum, maximè Magistrorum, vestigijs inhærendum procliuis, facilè prauo sibi obiecto exemplari, similia tentet delicta, nec à culpis arceatur, quas à suis Magistris cernit amari; & alium de reuerentia, & honos illis debitus valde minuatur, si ipsi cultu, ac veneratione ex præcipuo capite debitis sponte indigni reddantur. Idque præ oculis habendum, quod asserebat D. Chrysostomus *homil. 74. in Matthæum*; quòd bonos vix imitari queamus, ad mala verò à natura procliues, si malus dux accesserit, facilè eum superemus. Non est animus, eruditionem & documenta intexere, quæ à nostro instituto sint aliena; Videat plura, qui velit, apud Middemdorpium *vbi suprà, toto tractatu, & tom. 1. de Academijs totius orbis*; & apud Authores decursu relatos, & referendos, qui ex instituto de his agunt.

4 Id vnum repetam, Magistros debere semper veritatum insistere cognitioni, vt eas dilucidiùs tradant; nec quisquam se ita sapientem arbitretur, vt noua non indigeat disciplinę indagine, nam, vt ait D. Hieronymus *epist. 2. ad Nepotian.* loquendo de eo, qui scientias amat; *Ætate fit doctior: vsu temporis sapientior, & veterum studiosorum dulcissimos fructus metit. Vnde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum expletis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quòd tunc egre deretur de vita, quando sapere cæpisset.*

5 Cęterùm nullus legere publicè potest, atque docere, nisi habeat requisita in statutis Academię; vt in Salmantina nemo potest ad Cathedras opponi, nisi gradum Bacchalaureatus in scientia illa, quæ ea in Cathedra docetur, habeat, & pręterea post cursus expletos, qui ad eum gradum sunt necessarij, vel ad alium similem, quinquennium transierit; quod ęquo iure cautum est, vt studiosi, quæ didicerũt, recolerent, antequam ad docendum se ingererent. Similiter in prædicta Academia, qui Cathedram proprietariam obtinet, debet, si non pręhabeat, accipere Gradum Licentiati, & Magistri, aut Doctoris in ea Facultate, quæ in ipsa Cathedra edocetur. Plura alia Professoribus publicis seruanda indicuntur in vnaquaque Academia, & in singulis sunt ab eis obseruanda; Quæ, cum diuersa sint iuxta Academiarum diuersitatem, nequeunt in vnum redigi, & facilè cuilibet in Academia, in qua versatur, erunt manifesta. Stylo pariter, & consuetudinibus in Vniuersitate receptis se aptare tenentur, tum in cęremonijs exequẽdis, tum in gymnasijs ad docendum eligẽdis, tum demum in præcedentijs respectu aliorum, cæterisque in omnibus ad eorum munus spectantibus. Id annotaueris, in Academijs non admitti Gradus acceptos virtute alicuius rescripti, aut priuilegij extra Studia Generalia, nec posse munia legendi, & alia similia peragi ab his, qui eis dumtaxàt Gradibus insigniũtur. Quin *leg. 5. tit. 7. lib. 1. Recop.* hi gradus sub grauibus poenis sunt prohibiti, & qui eis gaudent, excluduntur ab vsu priuilegiorum, quibus cæteri potiuntur. Egimus de his *lib. 1.* varijs in locis.

Quæstio II. Quæ doctrina à Professoribus scientiarum sit in Academijs edocenda?

6 SVPPONO vt euidens, ab omnibus Magistris, ac Professoribus legendam fore, & edocendam doctrinam sanam, tutam, bonis moribus non repugnantem, nulla erroris, temeritatis, aut scandali labe infectam, nulli periculo obnoxiam; vt sic animi instruantur, mentes illustrentur, & educentur discipuli, qui postmodum Fidei, Ecclesiæ, Reipublicæ, & sibi ipsis tutò consulant, & prouideant.

7 Quo supposito, obseruandum est; dupliciter se habere Professores in Academijs; nam alij edocent sponte sua, quin Cathedram aliquam regant, sed vt se ampliùs in litteris exerceãt, ac digniores reddantur pręmijs, ad quæ adspirant, & vt discipulos in litterario iuuent profectu. Alij sunt, qui Cathedras moderantur nomine proprio, aut vicem alicuius gerentes. Cathedris autem affixa sunt stipendia soluenda Moderatoribus, & prætereà designati sunt Authores, libri, aut materiæ, quę in illis sunt edocendæ, v.g. in Academia Salmantina

mantina in Cathedris primarijs, & Vespertinis Theologiæ interpretandus est Magister Sententiarum; In Cathedra Scripturæ, exponenda est Scriptura Sacra; & in Cathedris Durandi, Sancti Thomæ, & Scoti, hi Doctores sunt exponendi. Similiter in Cathedris Iuris Canonici contingit; nam alia destinatæ sunt ad interpretandas Decretales, aliæ ad sextum librum Decretalium, aliç ad Clementinas; Et ex Cathedris Iuris Ciuilis aliæ ad Digestum Nouum, & Vetus, alia ad Volumen, aliæ ad Codicem; aliæ ad Institutiones Imperiales explicandas destinantur. Idem videre est in Cathedris, Artium, Medicinæ, aliarumq; Facultatum.

8 Igitur dico primò, eos, qui spontánei docent, quin Cathedræ alicuius moderatio eis incumbat, posse edocere quẽlibet tractatum, seu materiam, & sequi liberè quamcumque opinionem probabilẽ; quin teneantur huic potiùs doctrinç adhçrere quàm illi; nisi in aliqua Academia per Statutum caueretur, sequendam fore doctrinam determinati Authoris; quod saltem in nulla Hispaniarum Academia est cautũ, & optimo iure, vt inferiùs attingemus. Probatio huius asserti ex se est manifesta; nam, vbi doctrina est probabilis, ac tuta, nec ex vllo capite, vt supponimus, obligatio vrget sequendi opiniones determinatas, non apparet illa ratio, ob quam illi nequeant, quam maluerint, edocere doctrinam.

9 Nec in eo vllum sequitur Auditoribus detrimentum, dum enim sana doctrina, ac probabili instruuntur, profectum in disciplina faciũt. Quòd si ab alijs Magistris oppositas sententias, etiam probabiles, ac tutas audierint, neutiquam id obstat; nam in primis hi Professores non debent attendere ad opiniones ab alijs traditas, vt eorum vestigijs insistant; deinde non est inconueniens, discipulos vtrarumq; opinionum fundamenta radicitùs noscere, vt, postquam sedula meditatione eas percurrerint, eligant eas, quas solidiores iudicauerint. Quod sanè non adeò firmiter præstatur, cum de vna opinione edocentur; licèt enim Magister argumenta contra eam opinionem proponat, & soluat; hæc tamen argumenta Magister opinionis contrariæ maiori firmitate, extensione, & energia discutiet; Vnde, qui vnam è duabus opinionibus contrarijs à Præceptore audit, non ita vtriusq; opinionis vim, & momenta penetrat, ac ille, qui vtramq; addiscit; indeq; hic liberè magis, ac attentius eliget solidorem sententiam, quàm ille, qui vnam duntaxat addiscens, ei suum ingenium deuouet, & contrariam omnino falsam, non rectè perpensis fundamentis, cogitat.

10 Hæc dixerim, non quia necessarium ducam, nec suadeam, consultò audiẽdos esse oppositarum Opinionũ Magistros, imò vt ostendam in eis audiendis non apparere nocumẽtum, sed vtilitatem. Quòd ipsa Statuta Academiarum confirmant; nam, cũ in pluribus earum designatæ sint Cathedrç, in quibus exponendi sint Diuus Thomas, Durandus, & Scotus, & hi Doctores opiniones teneant sibi inuicem oppositas, quæ, vt illicò afferam, sunt docendæ à Magistris, sanè is animus fuit, vt Auditores opiniones illas contrarias addiscerent, vt varietate doctrinæ instructi firmiùs adhærerẽt sententijs, quas præeligerent. Etenim non ita institutæ sunt Cathedræ prædictç, vt qui vnius Moderatorem audierit, alium non audiat, sed vt omnes à singulis Studiosis audiri queant; imò solent determinari hæ Cathedræ, vt omnino audiantur in cursibus litterarijs annuis necessarijs, ad Gradum in Theologia obtinendum, quædam vno anno, quçdam autem alio. Ex his autem saltem id manifestè conuincitur, nullum esse in eo inconueniens, quòd spontanei Professores Facultatum sequantur doctrinam probabilem, quam maluerint, nec obstaculo esse, quòd Auditores opiniones contrarias ab alijs Præceptoribus audiuerint; sicut non est, eos, qui Moderatorem Cathedræ Sancti Thomæ audiunt, priùs audiuisse Moderatores Cathedræ Scoti, aut Durandi, & ab eis contrarias didicisse opiniones.

11 Dico secundò, eos, qui moderantur Cathedras, teneri in conscientia ad edocendas opiniones, & doctrinas illius Doctoris, aut libri, ad quem interpretandum sunt illæ destinatæ, dummodo doctrina sit probabilis, & non obsoleta, seu communi omniũ calculo reiecta ab Scholis. Hoc suadetur, nam animus manifestus instituendi eas Cathedras, designandiq; stipendia pro earũ moderamine, fuit, vt prædicti Doctores, aut libri Auditoribus exponerẽtur, & hi eorũ disciplinã addiscerẽt; aliàs nullus apparet titulus; nec ratio ad illas instituẽdas; qui ergo non satisfacit animo Fũdatoris illarũ, & Statutis Academiæ id ipsũ decernẽtibus, deficit à munere suo in re graui, cum præiudicio, & detrimẽto

ipsius Academiç, & Auditorũ; indeq; nequit stipendia percipere;&, si percipiat, ad eorũ restitutionem tenebitur, cum nullus ei assistat titulus ad percipiendum illa, ac retinendum; si quidem duntaxat destinata sunt in mercedem eius, qui prædictos Authores, & libros interpretatur. Etenim si id non præstet, perinde se habet, ac si aliã omnino scientiam edoceret, aut penitus ab edocendo cessaret; quibus casibus nequit stipendia percipere; quare in Academijs mulctantur priuatione portionis stipendij correspondentis hi, qui lectiones aliquas omittunt.

12 Hinc, vt practicè rem proponamus, si is, qui moderatur Cathedram Sãcti Thomæ, nõ interpretaretur illius scripta, eiusque sententias non doceret, grauiter peccaret, nec posset stipendium pro Cathedra percipere. Similiter is, qui Cathedram Durandi, aut Scoti regit, si horum opiniones non doceret, eiusdem culpæ, & pœnæ esset reus. Idem asseuerandum est de eo, qui Cathedram designatam ad Magistrum Sententiarum exponendum, id ipsum non exequeretur; & de eo, qui obtinens Cathedram Scripturæ non interpretaretur Scripturã, sed ad materias Theologicas Scholasticas totus ex professo incumberet.

13 Pariter philosophandum est de his, qui Ius Canonicum, & Ciuile edocent, & de his, qui Medicinam, Artes, seu Philosophiam, Astrologiam, Mathematicas, Linguas, Cantum, et quamlibet aliã scientiam, seu Facultatem in Cathedris à se obtentis tradunt, si eos libros, et Authores designatos non interpretentur, eorumq; doctrinas probabiles non sequantur, dũ eam interpretationem impertiuntur.

14 Nec audiendus erit, si quis forte effugium quęrat, asserens, in Academijs id maximè curandum, vt Studiosi proficiant in scientijs, maioremque profectum eos percepturos; si v. g. in Cathedra Sancti Thomæ, eius sensu explicato, tradatur eis in scriptis vt sequenda doctrina Scoti; aut è conuerso in Cathedra Scoti, exposita eius littera, ac mente; doctrina Sancti Thomæ eis, vt sectanda, et verior, explicetur; Vel si in Cathedra Voluminis ex professo, et principaliter dictetur aliqua lex ex Digestis, Vel in Cathedra Clemẽtinarum fiat tractatus ad aliquod caput Decretalium. Hoc effugium euertit Academiarum institutum; Auditoribus inuidet multiplicem intellectus instructionem, et solidiora fundamenta, quibus Vniuersitatis finis, splendor, et ornamenta innituntur, penitus labefactat.

15 Quippe id altè insedit animis erigentium Academias, Cathedrasque diuersas instituentium, etiam circa eamdẽ scientiam, vt Doctorum celebrium, ac illustrium sententię edocerentur, ac eorum doctrinæ florerent, veritatesq; Catholicæ diuersis opinandi modis firmæ semper, ac stabiles ostenderentur; præterea, vt Studiosi non vni doctrinę addicti, eligere possent eam, cui plus firmitatis adesse iudicarent; ingenia etiam acuerentur, et opinionum oppositio litterarij laboris esset incitamentum, ac sic demum Magistri euaderent sapientiores, si nunc hanc doctrinam defendere, nunc aliam, ex muneris debito cogerentur. Sentiat vnusquisq; quæ velit, et in suo sensu abundet; at, dum Cathedram alicuius Authoris moderatur, eius doctrinam erudiat; sicut in Academia Salmantina Magistri in Theologia frequenter præsident assertionibus Theologicis, quibus non assentiũt, attamen eas defendunt absque signo dissensus. Idem in regentia Cathedrarum omnino est præstandum.

16 Inde Academiæ splendor ingens accrescit; quippe illa litterarum omniũ, & disciplinarum est mater, & nutrix; fouetq; diuersas doctrinas probabiles, refugiumq; omnibus elargitur; quare nomen Vniuersitatis etiam hoc titulo sibi adsciscit, & Studium generale nuncupatur. Floreat quidem in Academia doctrina Diui Thomæ; sed cur Scoti doctrina non efflorescat? cur non Magistri sententiarum? cur non Durandi? Omnes legi, doceri, Auditoribus proponi voluerunt, curarunt, toto animo conati sunt Reges, Principes, Fundatores, & Reformatores Academiarum, & Cathedrarum erectores; Pontifices confirmarunt; in hunc scopum larga sunt designata stipendia. Et ne? Regia voluntas deturbetur? Pontificia authoritas parui pendatur? Academiæ splendore priuentur? Auditoribus vtilitas inuideatur? Stipendia absque labore debito dissipentur?

17 Quòd si aliquod in tradendis doctrinis diuersis inconueniens nunc excogitatur, credat aliquis, illud tot viris insignibus, qui Statuta condiderunt, qui Cathedras designarunt, qui semel, & iterum Academiarum Visitatores, ac Reformatores extiterunt, non fuisse repræ-

ſentatum? Et tamen institerunt inceptis, nam hoc incommodum vel nullum, vel exiguum eſt; commoda verò ex ſua propria doctrina in ſingulis Cathedris edocta plurima, & prȩponderantia, conſurgunt. His eſt conſulendum, & Maiorum voluntas exequenda, cum adeò rationi, & publicȩ vtilitati eſt conſentanea.

18 Sed dicat aliquis, ſi in Cathedra v. g. Scripturæ non doceatur ex profeſſo aliqua materia Theologica Scholaſtica, nullus erit Auditor, aut inuiti, vel neceſſitate coacti ibi aliqui aderunt, qui nihil ex Scriptura addiſcant; cum ea ſit vt plurimùm adoleſcentium indoles, vt ad Litterariam expoſitionem Scripturæ nauſeabundi oſcitent, & ſomnolenti ſurdeſcant. Nihil hinc conuincitur. Nam in primis poſſet Scripturȩ littera ita exponi, ſenſuq; morali, & allegorico ſic circumueſtiri, vt tolleretur nauſea, excuteretur ſomnus, & arrideret audientibus. Sic non pluribus ab hinc annis Scriptura in Academia Salmanticenſi exponebatur, etiam ab aliquibus, qui Cathedram illius non obtinebãt; vt ampliora gymnaſia non caperent Auditores. Deinde, quia fortaſſe non multùm curatum fuit de Scriptura rigoroſè interpretanda, in id deuentum eſt per deſuetudinem; Faciliùs enim aliqui eius Cathedrȩ Moderatores materiam Theologicã Scholaſticã ſine nouo ſtudio, vel ſine mutatione in illo, edocere fortaſſis mallent, quàm diuerſos libros euoluere, aliamque edocendi viam ingredi; Sed plures, & credam, omnes, nullo obſtaculo præpediuntur, quo minus ſuo muneri ſatisfaciant; Et æquo iure, cum nihil magis eſſet conandũ, quàm Studioſos Theologos addici lectioni Scripturæ Sacrȩ, eiuſque ſenſus callere; Illa enim eſt primum, & præcipuum Theologiæ fundamentum, quo Fides ſtabilitur, & roboratur Eccleſia; quare D. Auguſtinus, Anſelmus, Thomas, & alij, quos primarios Theologi anteſignanos habent, adeò in Scripturis Sacris verſati ſunt, vt ex earum fontibus ebiberint latices, quibus ſuam doctrinam irriguo ductu reddũt pulcherrimam.

19 Quòd ſi alicubi dilabatur feruor audiendi Scripturæ Sacrȩ interpretationem, eius reſtaurationi eſt totis viribus incumbendum. Sic inhærebitur veſtigijs Tridentini Concilij, quod maximè de hoc curauit, et *ſeſſ. 5. cap. 1. de Reformat.* præcepit, vt in Eccleſijs Cathedralibus Præbenda deſignaretur legẽti Scripturam; & in Sacris Ordinibus digniores Magiſtri per Capitula, vel Prouinciales aſſignandi, Scripturam docerent in Domibus ſuis, vbi ipſorum Studia florent; ac in Academijs, vbi non eſſet inſtituta lectio Scripturæ, inſtitueretur, ac reſtauraretur, ſi eſſet collapſa. In quo & ipſum Tridentinum inhȩſit Conſtitutionibus Summorum Pontificum, & Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. *cap. 12.*

20 Hinc neſcio, quare in Academia Salmanticenſi, quam, vt florentiſſimam, cæteræ ſibi conſtituunt Ideam, & exemplar, in Aſſertionibus publicis, quæ ex Veteri, & Nouo Teſtamento per duos integros dies quotannis defenduntur, is mos inualuerit, vt, occaſione deſumpta ex aliquibus Scripturæ verbis, materiæ Theologicæ Scholaſticæ omnino in eis contineantur, ac defendantur, quin aliquid ex Scriptura deſumptum agitetur. Certè arbitrarer ego, rigoroſas ex Scriptura quæſtiones deſumendas, ac defendẽdas fore; & argumenta contra ipſas etiam ex Scriptura depromenda; ſicut fit in Recitationibus extemporaneis, quæ ad obtinẽdas Præbendas Scripturæ in Eccleſijs perleguntur, & argumentis, quibus aduerſus illas diſceptatur. Et quidem ſi id ipſum præſtaretur, Studioſi in Scripturam addiſcendam incumberent, vt eas Aſſertiones defenderent; Auditores non pauca ex illis ad ſui profectum decerperent documenta; & Magiſtri, qui adeò in Scripturȩ Sacræ ſtudio, & in eius Interpretibus ſunt verſati, non haberent ſub modio doctrinã, quam aſſidua defatigatione compararunt, ſed inter patrocinandum, & defendendum, ac argumentandum, ſuper candelabrum ponerent, vt omnibus luceret. Et quidem innumeræ aliæ Aſſertiones Scholaſticæ Theologiæ defenduntur, atq; adeò valde congrueret, etiam Scripturam Sacram propriè, & rigoroſè ſumptam defenſari, vt vtraque manu, ancipiti gladio, ambidexteri Magiſtri pro veritate, & Fidei dogmatibus pugnarent. Accedit, quòd in ea Academia ſemper adſunt Studioſi Angli, Hyberni, Germani, qui ad ſuæ afflictæ Patriæ ſubſidium Euangelicum ferendum in hoc Armamentario Fidei parantur; His ergo maximè cõducit Scripturȩ interpretatio, nodorũq; ſolutio, vt hæreticos deinde cõuincãt, qui ſanè Scholaſticorũ argumẽtorũ acumine in pluribus quæſtionibus diſputari ſolitis ad verã, ſanamq; doctrinã nõ rediguntur, ſed neruoſis Scripturæ teſtimonijs

21 Ex dictis superiùs id ad calcem clarè infertur, eos, qui pro obtinendis Cathedris Recitationes publicas conficiunt, debere exponere, & defendere doctrinam eius Authoris, qui illis interpretandus commendatur, & qui in ea Cathedra, pro qua consequenda legunt, explicatur; Vnde qui secùs faceret, & v. g. in Recitatione ad Cathedram Sancti Thomæ doctrinam oppositam Scoti, aut Durandi defenderet, vel è contra in Recitatione ad Cathedram Durandi, vel Scoti, sententiā contrariam Diui Thomę tueretur, muneri suo non satisfaceret; & eius Cathedræ tunc esset indignus, imò incapax, cùm in eo Examine omninò defecisset. Annotandum est demum pro Medicis Professoribus, *in leg.11.tit.16.lib.3. Recopilat.* designatos, esse Authores, & doctrinam, quā tradere in nostra Hispania tenentur.

Quæstio II. An minùs sufficiens, si accipiat Gradum Licentiati, Doctoris, aut Magistri, mortaliter peccet, ac pariter qui eum approbant?

22 MINVS sufficiens, qui accipit Gradum Magisterij, aut Doctoratus in Theologia, vel in Iure Pontificio, siuè Cæsareo, seu in Medicina, mortaliter peccat. Ita Caietan. *in summa, verbo Doctoratus;* D. Antonin. *2. part. tit. 3.c.5.§. 6.* Nauarr. *in sum. antiq; c. 25. in nouan. 55.* Palacios *in sum. verbo Doctoratus;* Syluest. *verbo Doctor, quæst. 4.* Alcozer *in sum. c.27.* Armilla *verbo Doctor, n. 1.* cum alijs, quos sequitur P. Th. Sanchez *tom. 1. consil. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 57.*

23 Ratio asserti in communi est, quia ex se graue damnum ex eiusmodi Gradus acceptione sequitur, quod quisque tenetur sui causa nō inferre. Quippe, si Gradus sit in Theologia, proponitur ille Theologus vniuersis fidelibus, vt ad eum accurrant pro casibus conscientiæ enodandis, difficultatibus in fide diluendis, atque vt ad animarum medicum; cui etiam ex Romana Curia fiditur apertio litterarum, vt pro foro conscientiæ dispenset, vel absoluat; Quæ omnia à minus sufficiente Theologo præstari nequeunt sine graui animarum dispendio. Nec eneruabis incommodum, si dicas, posse eū Theologū abstinere se ab omnibus his peragendis; & solius honoris causa Gradum accipere. Etenim hoc per accidens se habet; & ex se constituitur ille in statu, in quo expositus est præfatis nocumentis; constituere autem se in eo statu, ratione periculi damnorum grauium, quod manifestè suscipit, peccatum est lethale.

24 Deinde, si Gradus sit in Iure Pontificio, aut Cæsareo, graue inde resultat clientulorum damnum; dùm sua quisque negotia fidit ei, qui illū Gradū accepit. Si autē Gradus sit in medicina, ex se constat, quantum sequatur nocumentum in salutem corporum.

25 Non tamen eodem modo est philosophandum de Gradu in Artibus, siuè sit Magisterij, siuè Licentiatus, quia ex eius acceptione cum minori sufficientia non sequitur damnum graue, nec militant in eo rationes traditæ de acceptione Graduum in alis scientijs, vt ex se constat. Sic tenet P. Thom. Sanchez *vbi suprà n. 6.* Et Nauarrus potest pro hoc asserto afferri, nam adhuc de Gradu Doctoratus in Iure ciuili dubius est, vtrùm lethaliter peccet, qui cum minori sufficiētia eo donatur; &, cum ex Gradu in Artibus, iuxta dicta, minora multò incommoda sequantur, de eo videtur non dubitaturus Nauarrus.

26 Peccat etiam mortaliter, qui minùs sufficiens recipit Gradum Licentiati in omnibus prædictis sciētijs, exceptis Artibus. Etenim omnia examina, & experimenta rigorosa pręcedunt hunc Gradum, & ei, qui illum recipit, præbetur facultas, vt, quandocumq; velit, ad Gradum Doctoris, seu Magistri ascendat; & expensis dumtaxat additis, & aliquibus solemnitatibus absq; noua scientiæ exploratione, in Magistrū, aut Doctorē assumitur; quare minor sufficientia ad eum Gradum origo est dānorū, quæ superiùs expendimus, quorū tunc apponitur primaria causa.

27 Hinc fit, eos, qui approbāt ad prædictos Gradus minùs sufficientē, peccare etiā mortaliter; tū, quia muneri suo in re maximi momenti non satisfaciunt; tum quia valde, & præcipuè cōcurrunt ad damna grauia superiùs expensa. Quòd si antecedenter iurassent, non fore approbaturos, nisi sufficientem, etiā peccatum periurij patrarent. Posset autem quis à peccato excusari, si nullo prauo affectu motus iudicaret, eū, quē approbat, esse sufficientem; Sicut & ipse, qui ad Gradū promouetur, si id etiā de se arbitraretur, nō esset reus peccati.

Ia-

28 Insuper assero, gradum Doctoratus, Magisterij aut Licentiatus in præfatis scientijs ab indocto acceptum, etsi pro foro externo validus sit, vtpotè affectus solemnitatibus requisitis ab Academiæ statutis saltem exteriùs, pro foro conscientiæ esse inualidũ, & nullum. Etenim deficit illi, quod iure naturali ad eum requiritur, nempè sufficientia, & doctrina, quæ etiam requiruntur ab statutis Academiæ; sine requisitis autem essentialibus de iure naturali, & Academico valor nequit subsistere verè, & realiter; esto id non possit exteriùs iudicari, eo quòd solemnitates, & examina præcesserint, quæ id operatur, vt validus pro foro externo censeatur; at nequeunt operari, vt pro foro interno validus sit; cum, deficientibus essentialibus requisitis iure naturali, & positiuo ad contractum, seu ad quasi contractum, vel ad quoduis aliud, id nequeat verè dari, esto apparenter, & externè possit.

29 Vnde fit, non posse eiusmodi Gradu donatum accipere, aut retinere pro foro conscientiæ emolumenta, quæ ratione præcisa Gradus ei obueniunt; & si ea accipiat, restituere tenebitur, tamquàm bona, vero, ac reali titulo, & absolutè subsistẽte, non accepta, nec sibi debita, quamuis pro foro externo non possit acceptum ab eo repeti, nec accipiendũ negari. Nec sufficiet, si imperitus Gradu donatus postea adquirat doctrinam sufficientem, nisi Gradus reualidetur aut ab ipsa Academia, aut à Pontifice; nam iuxta vulgatum iuris principium quòd ab initio nullum est, tractu temporis non conualescit. Cæterùm non facile dabitur casus, in quo quis ad has angustias redigatur; communiter namque saltem competens sciẽtia est his, qui illos Gradus recipiunt; Nec, qui examinant eos, imperitum vllum assolent approbare. At, si casus contingat, standum est dictis,

30 Quippe hoc posse timeri, docuit me Marsilius *in tractatu de bannitis*, & illum refert Rutgerius Rulandt *lib. 1. de Commissarijs Cameræ Imperialis cap. 14.* cuius locum facetum transcribo, quia non erit legentibus iniucundus; Ait ergo; *Plurimi hodie, velut asini, Doctorantur, qui sunt bufali: vel, honestiore vocabulo, oues, & boues, & pecora campi; qui meritò legũ Dolores dici possent, & illarum proditores, & assasini; qui etiam venalitiarij possunt nuncupari. Vendunt enim leges, non quas habent, sed quibus nõ sunt digni, velut rem alienam, furtiuè, & pessima fide: easque pretio nummario dehonestant. Qui in potiùs pro administrandis officijs, vendũt se ipsos, ad pretium participandum, modico ære, seu salario contenti; per quod alijs doctis, & selectis viris præiudicium generatur. Hi etiam Doctores nomine, non re, silentiarij, legumque secretarij vocabuntur; habent namq; omnia iura in scrinio pectoris, sed in confessione, quam nefas sit alijs reuelare; Aut iudices balistarij, quia sententias fulminant, sicut sagittas. Hoc vno nomine gloriari possunt: Necessitas non habens legem.* Quid ad rem lepidius? Ibi idem Author latè probat, indoctos, seu indignos, qui ad eiusmodi Gradus promouentur, non gaudere priuilegijs Doctorum. Quam doctrinam ita cum tradita à nobis concilio; vt non gaudeant pro foro interno illis priuilegijs; & præterea posse illis priuari pro foro externo, si de imperitia, ac insufficientia accusentur, & cõdemnentur; aliàs difficile apparet, quo pacto pro foro externo eis priuilegijs priuari queant, cum ipsi suo instrumento Gradus accepti valeant vsum externũ priuilegiorum deposcere, ac sibi adscribere.

31 Sed inquires, an hi, qui approbant in examine ad Gradum Licentiatùs, seu Magisterij indoctum, seu indignum, stipendiumq; inde adquirunt, teneantur illud restituere? Resolutio huius dubij inferri debet ab alia quæstione generali, vtrùm scilicet acceptum ob turpem causam debeat restitui? Quam latè exagitaui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 34. à num. 68.* ibique cum Soto, Gutierrez, Palacios, Nauarra, Bonacina, Trullẽch, Diana, Machado, Cardinali Lugo, Rebello, Henriquez, Molina, Th. Sanchez, Azor, Graffis, Megalio, Alçocer, Caietano, Lessio, & alijs ad speciales casus adductis, asserui, acceptum ob turpem causam non debere restitui, aliquibus limitationibus appositis. Videnda sunt ibi dicta, ne eadem repetamus. Ex eo autem asserto infertur, in præsenti dubio non dari obligationem restitutionis stipendij accepti pro approbatione in examine ad prædictos Gradus; imò nec debere restitui, si quid vltra stipendium pro approbatione fuisset acceptum, dummodo pretium acceptum non excedat, attentis circunstantijs, iustum eius actionis turpis pretio æstimabilis valorem. De quo egi *loco nuper relato n. 86.*

(?)

Quæstio IIII. An habiles sint ad Canonicatus per oppositionem obtinendos in Hispania, qui accipiunt Gradus in Academijs externis, si in Hispaniæ Academijs incorporentur?

32 IN Ecclesijs Cathedralibus,& Collegiatis Hispaniæ sunt aliqui Canonicatus instituti ad docendum, concionandum, & administrandum Pœnitentiæ Sacramentum; &,vt habiles sint Oppositores ad eos obtinendos, præter Gradus Licentiatus,aut Magisterij, quos exigit Tridentinum, solet requiri, vt hi Gradus fuerint accepti in Academijs Regni proprij, ita vt ad Canonicatum Toletanum, Hispalensem, seu Salmantinum exposcatur Gradus susceptus in Academia aliqua Castellæ, aut Legionis;& nomine Castellæ vtraque Castella,& Bætica Prouincia continetur. Igitur quæstio est de promoto ad Gradum in Academia alterius Regni, & postmodum incorporato in Academia ex his, quæ requiruntur ex vi Statuti Ecclesiarum.

33 P. Castro Palao *tom. 2. oper.mor. tract.13.disp. 3. punct. 3*.censet, incorporatum eiusmodi non esse habilem ad Oppositionem. Mouetur, quia Sixtus IV. & Leo X.requirunt in Constitutionibus in ordine ad hoc expeditis, quòd quis promoueatur ad Gradum præuio rigoroso examine, quòd non dari in his incorporationibus,supponit hic Author. Et deinde ait,promotos ad Gradum per incorporationē, esse Graduatos per priuilegium, quod non sufficit ad præsens, cum veri Graduati requirantur; & vbi vera forma requiritur,non sufficit, si per æquipollens amplietur, iuxta *leg. forma, Cod. de his, qui veniam; leg. si forte, ff. de Castrensi peculio.* Impugnat hunc Authorem, meliori iure, styloque moderatiore, quàm assolet Authores Societatis Iesu impugnare (quibus hanc gratiam rependit, quia eorum labore,& scriptis maximè ad sua opera moralia vtitur) Thomas Hurtado *tom.2.resolut. moral. tract. 12.cap. 1. num. 1614.* Cuius sentētia affirmans,sufficere,si quis in Academia requisita incorporetur, dum præuium sit examen,est vera.

Et quidem censeo, idem iudicandum fore à P. Castro Palao,qui præcipuè innititur in defectu examinis, à quo aliæ eius rationes robur capiunt. Et miror, virum eruditum, supposuisse, non dari examen in incorporatione ad Gradus Licentiatus,sine quibus Gradus Magisterij, aut Doctoratus non obtinentur;nam esto non detur in aliqua Academia, tamen in celebrioribus,vt in Salmantina,Complutensi, & alijs,datur,

34 Itaque assero; incorporatum in Academia,in qua datur præuium examen,habilē esse ad Oppositionem Canonicatuum; (Idem dico de Oppositione Beneficiorum,si quę sint eiusmodi,vt prefati Gradus ad ea requirantur); Non autem esse habilē,si examen non sit præuium ad incorporationem. Hæc secunda pars conuincitur argumētis Patris Castro Palao, & ex verbis, ac mente prædictorum Pontificum,qui id intenderunt,vt non nisi viri docti, ac testimonio authentico Academiarum proprij regni, præuio examine approbati,eos Canonicatus obtinerent.

35 Prima pars asserti probatur,quia sic incorporatus nihil omnino distat ab alijs, qui primò in eis Academijs Gradum accipiunt; vnde,sicut illi, ita & ipse habilis est ad Oppositiones. An ei noceat,quòd priùs Gradum susceperit in alia Academia, si in prædictis eodem modo examinatur, ac si non esset alibi ad Gradus promotus? Etenim, vt res praxi innotescat, cum quis Magister alterius Academiæ vult.v.g.in Salmantina incorporari, priùs experitur tentatiuam coram Decano, aut Præside actuum litterariorū; deinde habet Quodlibeta, post verò Subquodlibeta; præterea Repetitionem, & demum legit, & examinatur valdè rigorosè per plures horas in sacello Sanctæ Barbaræ;quòd si approbetur,accipit Gradum Licentiatus à Cancellario; Et, vt in Gradum Doctoratus,seu Magisterij incorporetur, præcedentibus ad id necessarijs suffragijs Magistrorum, ac Doctorum, omittuntur quædam publicæ solemnitates, vt deambulatio prædictorum omniū, ac Rectoris, & Cancellarij per vrbē equitando,& cæremoniæ,quæ in Ecclesia Cathedrali fiunt, & admittitur ille à Cancellario ipso in gremium Magistrorum. Ecce ad Gradum primò accipiendum, & ad incorporationem in Magisterium, nullus actus Litterarius omittitur, diuersitasque solum stat penes quasdam solemnitates extrin-

extrinsecas; hæ autem quid referunt ad doctrinam promoti ad Gradum? Eam autẽ doctrinam desiderant Põtifices in his, qui ad Canonicatus assumuntur.

36 Itaque sic incorporatus, eodem modo ac alij, est Doctor, Magister, aut Licentiatus; solùmque id habet, quòd priùs fuerit in alia Academia promotus; & hoc in eius maiorem approbationem, non in præiudicium redundat; habetque omnes qualitates à Pontificibus requisitas; & non per priuilegium est Magister, aut Doctor; nec æquipollentia in forma Gradus datur, sed Gradus proprius, rigorosus, & verus. Indeque manent soluta P. Castro Palao argumenta.

37 Deinde assero cum eodem Thoma Hurtado, *vbi suprà num. 1620.* etiam esse habilem ad eiusmodi Canonicatuũ Oppositionem, eum, qui accipit Gradum, aut incorporatur in aliqua Academia Cæsarea, seu Regia Hispaniæ, esto nõ sit Pontificia, dummodò sit approbata, & eius Gradus in alijs Academijs admittantur, & stylus, ac consuetudo Ecclesiæ, in qua Canonicatus extat, non reiecerit eum Gradum. Quippè à Pontificibus non excluditur ille gradus ad hanc Oppositionẽ, & solùm exigitur, vt sit Graduatus in aliqua Vniuersitate Studij Generalis Hispaniæ, seruatis seruandis, vt videre est in Bulla Leonis X. cuius tenorem refert Garcia *de benefic. part. 3. capit. 4.* Vnde, si in ea Academia examen præcedat, nihil desideratur ab habilitatem. A fortiori sufficit Gradus in eiusmodi Academijs, & etiam incorporatio in alijs quibuscumque, vt obtineantur illæ Dignitates, ac Prebendæ, ad quas requirit Gradus Tridentinum *sess. 24. capit. 12. de reformatione*; nam ibi examen preuium rigorosum non exigit, sed dumtaxàt Gradus eiusmodi; Quare eas Dignitates posse obtineri à Graduatis, etiam absque scientia sufficienti, docent Barbosa *de potestate Episcop. allegat. 55. numer. 5.* Garcia *de benefic. part. 7. capit. 7. à numer. 5.* Mandosius *regul. 19. Cancellariæ, quæstion. 13.* Thomas Hurtado *vbi suprà, numer. 1262.* P. Azor *institution. moral. part. 2. lib. 6. c. 6. q. 1.* Quippè illi habent formam, seu qualitatem à Tridentino requisitam.

(?)

Quæstio V. An qui Gradum Licentiatus, Magisterij, aut Doctoratus suscepit, postquam subscripsit Oppositioni ad Canonicatum, sit habilis ad eum obtinendum? Item ad Cathedram?

38 SIXTVS IV. formam præscribẽs circa prouisionem Canonicatuũ, qui per Oppositionem obtinentur, in sua Bulla ait; *Vni, qui in Theologia Magister, seu Licentiatus, & alteri, qui in altero Iurium Doctor, seu Licentiatus existat, possit, & debeat vnà cum Capitulo prouideri.* Leo X. etiam in sua Constitutione iniungit, eos Canonicatus nõ nisi prædictis Magistris, Doctoribus, aut Licentiatis fore cõcedendos. Inquirimus ergo, an sufficiat suscepisse eiusmodi Gradum, antequam electio à Capitulo fiat, etiam si quis eum non suscepisset, quando subscripsit Oppositioni, & se Oppositorẽ exhibuit; seu an sit necessarium, vt sit habilis ad Canonicatum obtinendum, promotum fuisse ad Gradũ, antequam subscribat? Ea etenim est Ecclesiarum consuetudo, vt edicta publicè in frequentioribus Oppidis promulgentur, quibus dies sufficientes designantur, intra quos debeant, qui velint esse Oppositores ad Canonicatum, se manifestare, & Oppositioni subscribere.

39 Duæ sunt oppositæ in hac quæstione sententię. Prima docet, necessarium esse, antequã quis Oppositioni subscribat, suscepisse Gradum prædictum, & aliàs esse inhabilem ad obtinendam præbendam. Ita Gutierrez *consil. 44. numer. 3.* P. Castro Palao *tom. 2. oper. mor. tract. 13. disp. 3. punct. 3. num. 8.* Mouentur, quia ex vi propositionis edictorum, & subscriptionis ad Oppositionem oritur contractus vltrò, citròque obligatorius inter electores, & Oppositores; quem tenentur electores obseruare, præbendo Canonicatum vacantem digniori, indeque ius Oppositoribus statim adquiritur, quòd eligetur vnus ex eis dignior iudicatus; at nequit hoc ius adquirere, qui inhabilis est, & non promotus ad Gradum, dum oppositioni subscribit, cum ex tunc ius deberet adquiri, vt postea valeret eligi; & aliunde Gradus post subscriptionẽ susceptus, seu habilitas succedens

cedens non retrotrahitur, ita vt habilem eum tempore subscriptionis reddat, nec debet præiudicare personis, quę eo tempore erãt habiles; ergo inhabilis est ad Oppositionem Canonicatus, qui non suscepit Gradum requisitum, antequam subscriberet.

40 Secunda sententia tuetur, sufficere, vt sit habilis ad Oppositionem, & ad Canonicatum obtinendum, si ante examen, lectionem, seu concionem simul, & electionẽ, Gradũ accipiat, quãuis nõ susceperit, cũ Oppositioni subscripsit. Videntur afferri posse pro hac sententia Iura, & Authores asserentes, quando aliqua qualitas requiritur ad omittendum, aut excludendum aliquem à dignitate, officio, vel beneficio, eam debere adesse tempore prouisionis, vel electionis, & nõ sufficere, si ex post facto interueniat; Etenim consequenter apparet, statui ab his Iuribus, & Authoribus, ita requiri eam qualitatem tempore electionis, vt sufficiat, tunc adesse, nec antecedenter ad electionem adesse requiratur. Sic docet textus *in cap. si eo tempore, de rescript. in 6. lex 2. ff. de excusat. tutor.* Bartolus *ibi.* Auendaño *lib. 1. cap. 12. numer. 13.* Rodericus Suarez *allegat. 12.* Abbas *in cap. post cessionem, num. 10. de Præbend.* & Decius *ibi num. 5. & 19.* Insinuant Peyrinis *tom. 1. de subdito, quæst. 1. cap. 31. §. 6. concl. 9.* Rodriguez *tom. 2. quæst. Regular. quæst. 51, art. 5.* Graffis *lib. 1. consil. de elect. consil. 1. difficult. 3.* & Glossa *in Clementin. 2. verbo, constituimus, de ætate, & qualitate ord.* Tenet expresse hanc sententiam referens pro se præfata Iura, & Authores, Thomas Hurtado *tom. 2. Resolut. moral. tractat. 12. capit. 1. à num. 1624.* Qui sequentibus innititur fundamentis

41 Primum est. Quia Gradus requiritur propter Constitutiones, & Bullas Sixti IV. & Leonis X, at hi Pontifices solùm asserunt, quòd prefati Canonicatus prouideantur Graduatis; ergo, si tempore electionis, & examinis iam sunt promoti ad Gradus hi, qui opponuntur, nihil deficit illis ex requisitis à Pontificibus, quominus sint habiles, vt obtineant Canonicatum.

42 Secundum est. Quia qualitas Gradus requiritur propter officium, & beneficium recipiendum; ergo Oppositores, qui tempore beneficij, aut Canonicatus recipiendi sunt insigniti Gradu, habiles sunt ad illum. Hinc, cum in edictis asseritur, Oppositores debere esse Graduatos, intelligi debet tempore electionis, nõ verò necessariò, cum subscribunt Oppositioni.

43 Ad argumentum sententiæ oppositæ respondent hi Authores, ius adquisitum Oppositoribus ex contractu edicti promulgati esse in ordine ad prouisionem Præbendæ, quare tunc, & non ante, tenentur esse Graduati; sicut & ipsi electores tempore prouisionis, & non edicti, aut Oppositionis præstant iuramentum de præbendo suffragium pro digniori.

44 In hac controuersia censeo primò, standum esse consuetudini, & statutis Ecclesiarum; si enim ab ipsis constitutum sit, tempore, quo subscribitur Oppositioni, debere esse Graduatos eos, qui subscribunt, sanè non erit habilis, qui tunc non suscepisset Gradum. Sic decisum est in Rota *in vna Burgensi, coram Litta*, vt refert Farinacius *tom. 2. decis. 15. numer. 13.* Ratio est, quia Pontifices, cũ præscribunt qualitatem Gradus, non tollunt, quominus Ecclesiæ ipsæ, seruata illa qualitate, alias congruentes addant, vt quis sit habilis ad obtinendos Canonicatus; & additis alijs qualitatibus, quas volunt esse necessarias ad habilitatem, si desint, non dabitur habilitas. Sic in plurimis Almis Ecclesijs statutum est, vt non admittantur ad Oppositionem eiusmodi Canonicatuum, qui habitum Religiosum in aliquo Ordine sacro habuerint; quæ qualitas si non adsit, non erit quis habilis ad Oppositionem.

45 Censeo secundò, parum consequenter loqui Thomam Hurtado, dum ait, non esse necessarium Gradum tẽpore subscribendi Oppositioni, sic verò nõ solùm ante prouisionem Præbendæ, sed etiam ante examen ad illã, vt expresse ait, *vbi suprà, num. 1624.* Etenim rationes, quibus probat, non esse Gradum necessarium tempore subscriptionis, etiam suadent, nõ esse necessarium tempore examinis; tum quia Gradus requiritur, vt ille inquit, propter officium, & beneficium, & sufficit, illum habere tempore receptionis; tũ quia Pontifices non exigunt, nisi vt prouideantur prædictis Graduatis Canonicatus præuio examine; non autem iniungunt, quòd tempore examinis debeant esse Graduati, sicut non iniungunt, quòd tales esse debeant tempore subscriptionis; tum demũ, quia hic Author in conclusione præfigit, Gradum non esse necessarium, cum subscribitur Oppositioni, sed ante examen, & prouisionem; & postmòd inũ probationibus

bus nihil prorſus habet, quo ſuadeat, ante examen eſſe illum neceſſarium, nec de eo verbum profert.& ſolùm contendit, ſufficere Gradum tempore electionis.

46 Et quidem, ſecluſa conſuetudine, aut ſtatuto Eccleſiarum, probabilior mihi eſt opinio ſecunda; inſuper addendo, quod nuper aſſerebam, ſcilicèt nec ante examen Gradum eſſe neceſſarium, ob rationes factas. Nec obſtat, quòd in Academijs non eſt habilis ad Oppoſitionem ad Cathedras obtinendas, niſi eum, qui tẽpore lectionis ſaltem eſt promotus ad Gradum Bacchalaureatus, ergo nec ad Oppoſitionem in Eccleſijs, qui tempore examinis, aut lectionis non eſt promotus ad Gradum Licentiatus, aut Magiſterij. Mala cõſequentia, quia fit de minori ad maius; & ex paritate poſita in antecedenti ſolùm inferri poſſet, Gradum Bachalaureatus eſſe neceſſarium tempore lectionis in Oppoſitione ad Præbendam. Itaque nego conſequẽtiam; &, quamuis admittatur, eſſe aliquo modo paritatem, reddo diſparitatem; Nam ſtatuta Academiæ deſignant, quis ſit habilis ad legendũ in Oppoſitione ad Cathedras; ſicut ſtatuta Eccleſiarum idẽ poſſe decernere, diximus; at ſupponimus, non dari ſtatuta id decernentia; nõ ergò eſt caput, vnde inhabilitas conuincatur in non Graduato.

47 Quòd ſi paritas eſſet deſumenda ab Academijs, etiam ex illa probaretur, fore neceſſarium Gradum, cum ſubſcribitur Oppoſitioni ad Præbendas, cum ſanè Gradus Bacchalaureatus communiter ſit in omnibus Academijs neceſſarius, vt quis ſit habilis ad ſubſcribendum Oppoſitioni ad Cathedras. Sed eadem eſt diſparitas reddenda; nempè habilitatem non aliter ab ſtatutis in Academijs eſſe præſcriptam; in Eccleſijs verò, ſupponimus in aſſerto, non dari ea ſtatuta; nam, ſi dentur, ſtandum eſt noſtræ primæ concluſioni.

48 Nec obſtat, ſi dicas, non Graduatum tempore lectionis ad Canonicatum non poſſe deſignari ab vllo Electore, quaſi digniorem, pro quo præſtaturus ſit in electione ſuffragium, cum tunc eum habilem non reperiat; neceſſariumque eſſe, vt ſit in ea diſpoſitione, in qua poſſit ab Electoribus iudicium de Oppoſitoribus facientibus deſignari vt dignior. Nam reſpondeo, poſſe deſignari, ſuppoſitis terminis habilibus, nempè ſi tempore electionis omnino ſit capax obtinendi Canonicatus; ſicut, ſi alius haberet inhabilitatem, de qua adhuc non conſtitiſſet, & conſtaret tempore electionis, ſanè non poſſet eligi, ſed potuiſſet deſignari vt dignior ſub ea conditione tacita, quę ſemper ineſt, nempè ſi nõ probetur ex aliquo capite inhabilis ad Prębendam.

49 Nec rurſus obſtat, ſi aſſeras, electionem ad Præbendam quaſi inchoare in examine, quod eſt veluti ſcrutinium dignioris, atque adeò tunc eſt neceſſarium, vt quis habeat Gradum requiſitum à Pontificibus ad prouiſionem Præbendæ. Nam reſpondeo, examen, lectionem, & cõcionem eſſe præuia requiſita ad electionẽ, & ſuffragia, ſicut etiam eſt præuium requiſitum ſubſcriptiò in Oppoſitione, & edictorum promulgatio; & quamuis Examẽ ſit proximius electioni, & ſuffragijs, quàm cætera antecedentia, hoc tamen ſe habet penes magis & minus, cum Examen abſolutè non ſit potiùs electio, quàm ſunt edicta, & ſubſcriptio; vnde rationes probantes, non eſſe neceſſarium Gradum, niſi tẽpore electionis, pariter ſuadent, nõ eſſe neceſſarium tempore ſubſcriptionis, ac tempore Examinis. Et ſanè rectè ſtat, aliquem legiſſe, aut habuiſſe Concionem, antequã ad Gradum promoueretur, & ad illum ante electionem promoueri, maximè ſi plures dies intercedant; vel ſi Eccleſia, in qua fit Oppoſitio, extet in loco, vbi datur Academia, vel ſit illi proxima, & Oppoſitor iã præhabuerit omnes actus litterarios, aut ferè omnes requiſitos ad Gradum Licentiatùs, ita vt breuiſſimo tempore poſſit illum accipere.

50 Cæterùm non poteſt quis abſque eiuſmodi Gradu obtinere Præbendam, quamuis, ſtatim ac obtineret, Gradũ acciperet; quia abſolutè erat inhabilis tẽpore electionis, & electio fuit nulla ab initio, nec poteſt poſtea conualeſcere, & præterea præiudicium fieret Coopponſitoribus. Ita deciſum eſt *in Rota, in vna Papien. Prioratus, die 6. Iunij, anno 1608. coram Cardinali Lancelloti; & in alia coram Cardinali Bononienſi*; vt videre eſt apud Farinacium *tom. 1. deciſ. 158. à num. 2. & tom. 2. deciſ. 295.* Imò, etſi vnus dumtaxat eſſet Candidatus Præbendæ, non poſſet eligi, niſi tempore electionis eſſet Graduatus, electioq; in eo facta eſſet nulla; quia id requiſitum, & forma iniuncta eſt à Pontificibus, atque adeò nec Epiſcopus, nec Capitulũ poſſunt in eo diſpenſare, cum in lege Superioris, qualis eſt Pontifex, diſpenſare nequeat vllus inferior.

Quæſt.

Quæstio VI. Quis censendus sit præ cæteris benemeritus ad Cathedram obtinendam, vt pro illo suffragium, aut testimonium ferri debeat? Vbi plura concernentia attinguntur?

51 CATHEDRÆ postulatio, & cōsecutio magnum præsefert momentum, cum in ea sita sit ingēs vtilitas Candidatorum tum in honore, qui exinde accrescit, tū in redditibus, qui percipiuntur, tum demùm in aptitudine proximiori ad pręmia, & munera ęstimabiliora; Quare distributio Cathedrarum non leuiter, ac perfunctoriè est introspicienda, sed maturè, & omnibus circunstantijs attentè perpensis. Id autem spectat ad eos, qui suffragia ferunt pro illarum obtentione, si per suffragia Studiosorum, aut aliorū Cathedræ impertiantur; vel ad Iudices, seu Senatores, qui suis suffragijs id præstant, necnon ad eos, qui de meritis Candidatorum suum ferunt testimonium, informantque Iudices absentes, seu præsentes; ac demùm ad ipsos Candidatos, qui media iniqua nequeunt exequi, nec titulis falsis inniti, vt Cathedras consequantur. Quæ omnia dilucidè oportet euoluere.

52 Vt quis absolutè sit habilis ad Cathedram obtinendam, non facta comparatione cum alijs, ita vt posset eam consequi, nullo alio Coopposítore existente, sufficit, si præditus sit prærequisitis omnibus, quæ in Academiæ statutis, consuetudine præscripta exiguntur, eamque scientiæ habere instructionem, qua iudicetur posse alios sufficiēter erudire, quin eorum vtilitati fiat præiudicium, nec Academię publico bono inferatur nocumentum. Prærequisita autem ex omni capite sunt inuestiganda, scilicèt ex ætate, ex Gradu, ex tēpore trāsacto ab illius acceptione, ex recitatione extemporanea, seu examine, & ex alijs qualitatibus personæ, sanguinis, aut natalitij; In diuersis enim Academijs diuersa requisita desiderantur ex prædictis. Quòd si aliquod ex illis non detur, supposita scientiæ sufficientia, in cuius defectu nequit dispensari, videndum est, an Academia ipsa possit, ac velit illud supplere, seu in eo dispēsare, aut an Princeps, vel Supremus Academiæ Superior dispensationem largiatur; aliàs nequibit Cathedra concedi. Cæterùm iudicium de sufficientia scientiæ arbitrio viri prudentis, docti, ac timorati est mensurādum, nec enim alia regula firma potest stabiliri.

53 Difficultas autem versatur, cum plures eamdem Cathedram petunt, quis sit dignior arbitrādus. Quod dubium sæpè cum pluribus Viris Doctissimis consului, vt tutiorem viam insequerer. Meritum præcipuum ad Cathedram est, scientiæ eruditio, notitia, & ingenium; At non solùm ad id debet attendi, alia enim etiam constituunt Candidatū benemeritum, quæ etiam sunt expendenda; Ea autem sunt expeditio in docendo, claritas in explicando, assiduitas, & applicatio ad studium, & ad profectum discipulorum; exercitiorum in litteris frequentiā cum satisfactione, & plausu; obsequia in munere litterario docendi pręstita Academiæ; diuturnitas temporis cum publicā approbatione in litterarijs exercitamentis insumpta; communis opinio de scientia Candidati tum in Professoribus, tum in discipulis; Studiosorum maior concursus spontaneus ad eius doctrinam, ac lectiones audiendas; sumptus, ac in cōmoda propter obsequia Academiæ præstanda in studijs, & propter docendum in ipsa, tolerata; cōmune iudiciū, quòd alias Cathedras, quas non obtinuit, meruerit; etsi quæ alia sunt hisce similia; queis addenda est morū probitas absque scandali nota.

54 Indubitabile est, eum, in quo prædicta omnia simul cōcurrerent, & in singulis cæteri ab illo excederentur, magis benemeritum fore iudicandum, & grauem iniuriā ipsi irrogari, si Cathedra ei nō concederetur. Quippè eo casu ex nullo capite ab alijs superaretur, sed superaret, nec esset titulus, aut ratio, ob quam vllus deberet ei præferri; nec locus esset beneuolētiæ, aut gratiæ, cum merita non essent paria; & in materia iustitiæ, dum vni soli necesse est præmium indiuiduum, seu impartibile cōcedi, cum merita nō sunt paria, nequit impar æquari, aut anteponi.

55 Deinde, si duo, vel plures omnino ęquales sint, aut recto, & prudenti dictamine cēseantur pares in omnibus titulis, seu meritis suprà positis, etiam est indubitabile, Iudices, & item Studiosos (si per suffragia Cathedræ distribuantur) posse, pro quo maluerint, ferre suffragium. Cū etenim Cathedra nequeat inter duos,

tau

aut plures diuidi, sed necessario vni dumtaxat sit concedenda, locus gratiæ datur, & absque iniuria alterius, vni æquè benemerito conceditur; quare alter nequit conqueri de iniuria sibi irrogata, sed dolere de gratia sibi non præstitá. Ii tamen, qui monēt, seu informant Iudices de meritis Candidatorum, nequeunt in hoc casu vnum ex illis dumtaxat proponere, sed tenentur ad proponendum eos, qui sunt æquales; Quippè, si affirment, vnum esse magis merētē, à veritate in re graui, ac inferente præiudicium tertio deficiunt; Si verò per ambages verborū m, vt à comparatione cum alijs abstineant, proferant solùm, tali determinato Candidato posse iustè Cathedram impertiri, denotant implicitè, eum præ alijs illam mereri; cum eorum munus sit, magis benemeritos proferre, atque adeò, cum vnum tantùm modò designant, quasi magis benemeritū declarant. Et sanè Iudices manifestè volunt, vt benemeriti ipsis proponantur, quin elé ctio, & gratia præstanda maneat penes testificantes de meritis, sed postmodum penes ipsos; præiudiciumque infert is, qui vnicum proponit alteri çquali; cui, si propo situs fuisset, forsitā gratia, & Cathedra con cederetur; Cum ergo is ius proximum ratone meritorū habeat ad illam, non potest iustè is, qui merita narrat, eum præterire; aliàs eum absq; sui iuris vsu relinquit, & reddit inhabilem proximè ad Cathedram obtinendā, in quo iniustitię est reus.

56 Difficilius est, si Candidati in omnibus titulis, ac meritis suprà designatis simul sumptis nō sint pares, nec vnus cæteros excedat, sed ad inuicem excedantur, hi quidem in his, alij verò in alijs, quis sit magis merens, decernere. Et, antequam ad cōparationem deueniamus, supponendum est, semper debere dari publicā probitatem morum, absque nota, & scandalo, in eo, qui eligendus est ad Cathedrā. De ratione enim Magistri, ac publici sciētię Professoris est honestas vitæ, vt *quæst. 1. huius libri*, præfiximus; quare, etsi omnes alij tituli in Candidato concurrerent, esset tamen publicis vitijs notatus, omnino indignus esset Cathedra; cum is plus destrueret, quàm ædificaret, & ruinæ occasionem discipulis præberet, quæ magis esset nociua, quàm commoda disciplinæ traditio; Recolenda sunt dicta loco relato. Quare ea morum probitas debet supponi, nec hic titulus debet cum alijs conferri, si quidem si deficiat, cæteri nō prossunt. Nec inde requirimus necessariò in Candidatis virtutum perfectionem, sed saltem externā vitæ, & morum compositionem, ac honestatem, cuius defectus cederet in iuuentutis ruinam, & Academiæ detrimentum.

57 Prætereà est supponendum, si in his titulis, quos alijs fore præ cerendos, dicemus, dentur duo, vel plures Cādidati omninò pares, de his æqualibus omninò esse loquendum, vt nuper de alijs æqualibus locuti sumus *num. 55*. Cęterùm cum agimus de æqualitate, non id intendimus, vt ea quasi mathematicè, aut arismethicè sumatur, nō enim id est facile, aut moraliter possibile; sed sermo est de æqualitate arbitrio prudentis, docti, ac timorati viri commensurata, quam solemus exponere asserendo, aliquos esse pares, *plus minusvè* inter se distantes, cum in his parū pro nihilo sit reputandum.

58 His positis, si quis alios scientia, ingenio, ac eruditione, methodo, & claritate docendi excedat, quamuis studiorum antiquitate, Gradibus, exercitijs, seu Actibus litterarijs, alijsque titulis excedatur, cæteris debet præponi. Etenim hi tituli, in quibus excedit, cæteris præponderant ad rationem Magisterij, ad quam maximè inspiciendum est; illis enim prędictus aptiùs, ac digniùs suum munus obibit, discipulis ingētiorem profectum parabit, & Academiæ; quæ Professorum insigni scientia illustratur, maiorem afferet splendorem. Et sanè quid refert, aliquem annosam antiquitatem obijcere, si non annosam scientiam, vel prę defectu laboris, vel ingenij, comparauerit? Quid, plures recitasse lectiones ad Cathedras obtinendas, aut pluribus Assertionibus publicis tulisse patrocinium, aut extraordinarijs lecturis annuis incubuisse, si vel inuentus est minus habens, vel ab alio exceditur in his, quę ad hęc litteraria exercitamenta desiderantur, quæ ille maiori cum plausu, & probatione præstabit, vt ex eius scientia, ingenio eruditione, ac claritate cernitur cōspicuè; & ex his, quæ iam præstitit, etsi numero pauciora, & tempore recentiora, manifestè constat excessus, qui multò ingentior erit, cum ad eam vetustatem, & numerum accedat, quem obtendunt ij, quos superat? Quid demùm interest, incommoda fuisse tolerata, sumptus factos, inopiam, & alios exanthlatos labores, si simul scientia, claritas, & eruditio non adsint æquales? nā hæc præcipua sunt, & ad ea debet attendi; illa si comitentur, titulos perficiunt, commiscera-

rationem generant, gratiam conciliant; At elargitio Cathedræ opus est iustitiæ, non pietatis, & commiserationis; & bono publico cõsulitur, quod præferri debet priuato; nec propter vnius Candidati commodum, imò nec propter commodum vnius, aut alterius Collegij, defraudanda est Cathedra Moderatore digniori; cum magis publicum bonũ sit id, quod spectat ad Academiam, omnium matrem, ad eiusque splendorem, ac ornamentum, ad disciplinam Iuuentutis ex diuersis Prouincijs cõfluentis, & demùm ad iustitiam, vt præmiãtem merita, quam commodum, & vtilitas vnius, vel alterius, etiam Collegij, cũ Collegia, & priuati membra sint, & partes Academiæ, quæ plura amplectitur, & se amplius extendit, quare eius bonum est vniuersalius. Certissimum autem est, bonum publicum, & vniuersalius præferẽdum esse bono priuato, & minùs vniuersali, maximè cum hi, ad quos spectat hoc bonum, continentur sub ea Communitate, ad quã illud bonum publicum pertinet, comparatioque fit in eodem ordine, ac serie de minori ad maius.

59 At, si quis excedat in scientia, imò & alijs titulis, si tamen omnino destituatur methodo, & claritate docendi, cæteris est postponendus, quin & absolutè reijciendus. Quippè ad rationem Magistri omnino necessaria sunt methodus, & claritas in doctrina tradẽda; Quid enim proderit Auditoribus, Magistrum esse scientia refertum, si suæ eruditionis riuos communicare ignoret, quibus animorum campi, ingeniorumque horti fœcundẽtur? Potiùs sua obscuritate ingenia cõfundet, quã illustrabit. Viua quippè vox docentis, & perspicuitas distincta dicendi doctrinam mentibus imbibit; quæ si deficiant, ineptus est docendo Magister.

60 Rursus, si duo, aut plures omnino sint æquales in scientia, ingenio, & claritate, vnus verò alios in prædictis sibi pares excedat antiquitate studiorũ, lectionibus, & exercitamentis litterarijs in eadem Academia peractis, hic censendus est Cathedra dignior. Quippè titulus præcipuus supponitur in eo æqualis reperiri; hæc autem, in quibus superat, sunt tituli proportionati ad Cathedrę pręmium obtinendum, si quidem sunt merita litteraria, & obsequia erga eamdem Academiã, & erga Studiosos; pluribus ergo meritis proportionatis ornatus redditur dignior, & ex iustitia disttributiua ei præmium debetur. Nec obstabit, si aliquis ex his, qui exceditur in exercitamẽtis litterarijs, non abstinuerit ab eis omnino vltroneus, sed ad id cogentibus specialibus sanctionibus Communitatis, in qua versatur. Etenim, si is scientia excederet alium, fateor, non fore postponendum, eo modo, quo dixi *n. 58.* At, si alius in scientia est æqualis, & de facto alijs titulis est præditus, in quibus consequendis insudauit, dignus est, cuius labor remuneretur; & præterea is, qui fuit impeditus ratione sanctionis sui Collegij, sanè ratione eiusdem Collegij plurimum sibi splendorem, decus, & alia commoda comparauit; quare non redditur peioris conditionis, quàm ille alius, cum aliunde status, quo gaudet, & qui eum impediuit à litterarijs recitationibus extemporaneis, simul ei attulerit valdè æstimanda cõmoda, quibus damnum ex impeditione emergẽs cõpensatur. Præterquàm quòd mea assertio non sumenda est de excessu in solis his recitationibus, quæ fiunt ad obtinẽdas Cathedras, sed de numero omnium litterariorum Actuum, & de antiquitate studiorum; in quibus non vrget oppositio; Et ferè nõ est casus practicus, vt duo, vel plures cõcurrant in scientia, ingenio, & omnibus alijs titulis pares, & impares solùm in huiusmodi recitationibus; hæc enim inæqualitas præcisè sumpta non multùm merita augeret, nisi ingens esset recitationum numerus, qui sanè constitueret titulum valdè attendendum.

61 Ex his alię comparationes meritorum interse facilè possunt fieri, & ex assertis diiudicari, quis sit Cathedra dignior. In quo iudicio nec amore, nec odio est procedendum, nec affectibus indulgendum, vt peccata grauia, onusque restitutionis fugiatur. Hinc cernere est, fore iniquum, (quod neutiquam cõtinget) quẽ ferre suffragium, aut informationis testimonium pro aliquo, eo quòd sequatur doctrinam, quam ipse sequitur, non verò alius Candidatus, qui tamẽ ingenio, & sciẽtia in suis sententijs probabilibus manifestata excedit, v. g. si quis Doctor in Iure suffragium ferret pro alio, eo quòd interpretetur leges, sicut ipse interpretatur, cũ in cæteris excedatur; vel aliquis Theologus, aut quiuis alius præferat Candidatum Theologicę Cathedræ, eo quòd sequatur sententias Scoti, & non alias, aut sententias Thomistarum, & non alias, etsi probabiles. Etenim si hoc solo titulo iudicetur dignior, graue peccatum patratur. Quare, de-

deposito penitus affectu ab hac doctrina, vel illa, non secus ac si ad se non pertineret, videndum est, purâ, & defæcata intentione, quisnam in propria sua doctrina sit doctior, quis eruditior, & viuidiori ingenio, alijsque titulis magis ornatus.

62 Fateor, si Cathedra esset doctrinæ alicuius libri, aut Doctoris, in quo vnus ex Candidatis magis esset manifestè versatus, in eaque doctrina excederet alios; fore hunc titulum præferendũ. V. g. in petitione Cathedræ Voluminis, is, qui in Volumine esset eruditior, foret præferendus. Similiter, qui doctrinam Scoti ampliùs vẽtilasset, & in ea esset eruditior, Cathedra Scoti esset dignior. Idem dico de Cathedra Sancti Thomæ, si quis excederet in eruditione doctrinæ illius, iuxta interpretationem Authorum, qui Classici sunt; Cur enim Interpretes Classici tanti Doctoris non censeantur Franciscus Suarius, Vazquez, Molina, Valẽtia, Didacus Ruyz, Granado, & plurimi alij, sicut optimo iure cẽsentur Gonçalez, Nauarrete, Cabezudo, & plures alij insignes viri? Vel cur non cẽseatur interpretari Diuum Thomam rectè, qui iuxta mentem Frãcisci Suarez, cui nomen *Eximij Doctoris* Pontifex Sũmus Paulus V. indidit, sicut rectè interpretari illum censetur, qui interpretationem præstat iuxta mentem insignis Zumel, aut egregij alterius Authoris? Credo, Suarium nec sapientia inferiorem, nec veritatis minùs indagatorem, nec minùs puro, & defæcato obtutu Sanctissimi Doctoris Diui Thomæ verba legisse, ac expendisse, quàm alium quemlibet ex his recẽtibus Interpretibus, qui mira eruditione, & ingenio eius scripta commentantur.

63 Iam verò constat, pro quo debeat ferri suffragium, aut testimoniũ ad Cathedras obtinendas. Qui autem id magis benemerito denegat, mortaliter delinquit; quia sententia tutior, & cõmunis digniorẽ ex iustitia præferendum fore digno tuetur; nec sufficit, quẽ esse dignũ, si alius dignior existat. Etenim ea Cathedrarum petitio est quoddam litterarium certamen, in quo præmiũ proponitur concedendũ digniori; Nec excusarẽ à peccato lethali iniustitiæ eum, qui secùs faceret; nec vlla ei ratio fauet. Hinc teneretur ad restitutionẽ is, qui eam committeret iniustitiam; Sed de eiusmodi restitutione, & quando, ac quomodo debeatur, vide dicenda inferiùs *lib. 2. quæstion. 12. num. 103.* vbi de Scholasticis iniustè ferentibus suffragium ad Cathedram, & ad restitutionem obligatis agemus; & ibi opportunè dicenda hic sunt aptanda; dum enim ex iniustitia patrata circa Cathedræ obtentionẽ resultat obligatio restituẽdi, restitutio eodẽ modo est facienda, siue iniustitia ex hoc, siue ex illo capite proueniat.

64 Eiusdem peccati; & restitutionis oneri manent obnoxij ij, qui vim, fauorẽ, cõsilium, aut quamlibet causalitatẽ moralem præstãt, vt suffragium, vel testimoniũ pro minùs digno feratur. Item illi, qui inter se paciscuntur, vt ad hanc Cathedrã v. g. omnes simul vnum è Candidatis promoueant, aut promoueri curent, vt ad sequentem Cathedram simul etiam aliũ promoueant, ne vnus alteri officiat; si quilibet ex illis nõ sit cęteris dignior. Ipsi præterea Cãdidati, si hoc pactũ bini, vel terni ineãt, dũmodo absolutè magis benemeriti nõ sint, eodẽ peccato inficiũtur cũ onere restitutionis; Nec sufficit, quemque sibi videri cęteris digniorem; nam, si iudicio proprio fiditur in causa adeò propria, frequẽtissimè erratur, & vix vnus è plurimis Cãdidatis nõ se iudicabit digniorem, vt experientia manifestat. Equidem vnicuique licet, apponere media sibi vtilia, tamen non licet ea intendere, quę ab honestate deuiant. Eiusmodi autem pacta, ac fœdera speciem præsefẽrunt prauitatis, & quasi libertatem auferre conantur à suffragium ferentibus, vel à testificantibus, vt valeant præferre alium ex reliquis Candidatis, etiam si digniorem arbitrentur, nec syncerum iudicium de singulis fieri permittunt.

65 Cæterùm exaggerare merita propria, peccatum lethale non est, nec item aliquid falsò addere, quod nõ futurũ sit causa motiua, vt illud addenti Cathedra cõcedatur, sed ad sũmum possit esse causa impulsiua; nam, si falsa testimonia, ac titulos proferret Candidatus, qui causa motiua foret, iniustè Cathedram obtineret, & ad restitutionem teneretur; vt in simili de comparãte eleemosynas ficta paupertate, & consanguinitate, veluti causa motiua; docui *tom. in Bull. Cruciat. disputat. 34. à numer. 169.* Causa impulsiua est, quæ allicit alium, vt rem peragat, qua adhuc non stante, ille rem perageret. Motiua est illa, qua nõ subsistente, res minimè perageretur; argumento *legis 2. §. final. ff. de donation.* Hinc etiã, si Candidatus falsò impingeret Coopposítori aliquem defectum, aut eius merita falsò minueret, ita vt eius dictum esset causa motiua non ferendi suffragiũ, aut testimonium

nium pro illo, & grauiter peccaret, & onus restitutionis subiret.

Quæstio VII. An Magistri, seu Doctores in Theologia, ut in Iure Canonico sint ipso iure approbati ad audiendas Confessiones, vel possint ab Ordinario examinari?

66 SERMO est de Sacerdotibus, qui in Theologia Gradum Magisterij, aut Doctoratus obtinuerũt, aut in Iure Canonico; nec loquimur de iurisdictione, sed de approbatione; supponimus namq; vtrãq; requiri, & quærimus, an præfati à iure approbationem habeãt, ita vt sola iurisdictione eis superaddita, vel per Bullã Cruciatæ, qua gaudeant pœnitẽtes, vel aliunde, possint cõfessiones fideliũ audire? Leander de Sacramento *tom.1. de Sacram. tract.5. dis.11. q.48.* refert suppresso nomine Authores nonnullos pro opinione arbitrante, prædictos Theologos esse iure ipso approbatos, & Doctores etiã in Iure Canonico. Sed nõ reperio aliquã Iuris, vel Conciliorũ decisionẽ, vbi id concedatur. Tenẽdũ est vt certissimũ, prędictos indigere approbatione Ordinarij. Probatur, quia Tridẽtinũ *sess.23. c.16. de refor.* decreuit, nullũ, etiam si Regularis sit, posse confessiones sęcularium, etiã Sacerdotum, audire, nisi vel beneficiũ Parochiale habeat, vel ab Episcopis fuerit approbatus vt idoneus, siue per examen, siue alia via. Itaq; voluit, hanc approbationem esse iuridicã, & ex potestate iurisdictionis ortam, ab Episcopisq; cõcessam, quam Academijs non permisit; ergo iuxta Tridentinum, dum prædicti non sunt Parochi, indigent Ordinarij approbatione ad confessiones excipiendas. Ita docẽt Tãburinus *de iure Abbatum tom.2. disp.6. q.17.* Ioannes Baptista Lezana *in sum. c.19. n.6.* P. Suarez, Filliucius, & alij, quos refert, & sequitur ipse Leander *vbi nuper*. Imò opinio cõtraria tutò nequit defendi, cum deleta fuerit ex Summa Hyeronimi Llamas iussu Quæsitorum Fidei in Indice Expurgatorio *anni 1640.*

67 Hinc infertur, eos Magistros, seu Doctores in Theologia, aut Iure Canonico, si non habeant approbationẽ ab Ordinario, non esse eligibiles à pœnitẽtibus virtute Bullæ Cruciatæ, vt ab eis absoluãtur. Quippè Bulla Cruciatæ solùm concedit, vt fideles gaudentes illius priuilegijs possint eligere Confessarium approbatũ, qui eorũ confessiones audiat; prædicti autẽ nõ sunt ipso iure approbati iuxta dicta, quare deficit illis requisitum necessarium, & essẽtiale, vt validè queant confessiones excipere. De quo vide, quæ lato calamo scripsi *tom. in Bul. Cruciat. disp.22. à c.2.* Vbi tractaui omnia dubia circa approbationẽ emergentia; nempè quis intelligatur nomine Ordinarij; an ab Ordinario pœnitẽtis, vel Confessarij, aut territorij desideretur approbatio? an hęc sit necessaria ad audiẽdas confessiones Regulariũ? an cõcessa pro tẽpore, loco, aut personis determinatis possit virtute Bullæ Cruciatæ extendi ad aliud tempus, locum, seu personas? an concessa ei, qui manifestè est ineptus, sufficiat, vt cõfessiones sint validæ? an amittatur per indoneitatem superuenientem? an Parochi approbatio concessa ab ipsa Ecclesia sufficiat pro toto terrarum orbe? & alia huiusmodi, quæ poterũt aptari Mgistris, seu Doctoribus, qui beneficio parochiali fruantur vel approbationem ab Ordinario obtinuerint; nullum enim est discrimen inter ipsos, & inter quosvis alios.

68 Aduerte tamen, Magistrum Scholæ Salmantinum non posse eam approbationem suis subditis Academicis præstare; quippè etsi Iudex Ordinarius sit, immediatè Pontifici, ac Regi subiectus, non tamen habet iurisdictionem Episcopalẽ, seu quasi Episcopalẽ in ordine ad ea, quæ sunt muneris Episcopi, nẽpè Beneficia, Ordines, iurisdictionem, ac approbationem circa confessiones, Sacramenta, aliaq; eiusmodi; sed eius iurisdictio tendit ad causas ciuiles, & criminales subditorum dirimẽdas, ad Graduum collationem, ad regimen politicum Academiæ, & statutorũ obseruãtiã, aliaq; similia. Idem dico de Rectoribus, seu Magistratibus aliarum Vniuersitatum simili iurisdictione gaudentibus, dummodo Episcopi non sint, & ratione dignitatis Episcopalis Ordinarij Academicorum, non aliter, ac cæterorum, qui eis subiacent.

69 Sed inquiritur, an Doctores, & Magistri in Theologia, aut Iure Canonico possint examinari ab Ordinario, vt approbationem ab eo accipiant ad audiendas cõfessiones? Nõ posse, docere videtur cũ aliquibus P. Fagũd. *de præcepto 2. lib.7. c.2. n.67.* Et pro hac opinione Leander de Sacramẽto *vbi suprà quæst.49.* refert Emanuelem Rodriguez *in Bullam Cruciat. §. 9. num. 4.*

4. Sed meo iudicio pro illa nõ est. Quippè postquam aliquas rationes adduxerat, quibus videbatur probari, Professores Theologiæ, Graduq; insignitos non indigere approbatione, tandẽ concludit, indigere quidẽ illa, sed non obligari ad examen subeũdũ. Quod quidẽ non sonat, Episcopum nõ posse eos examinare, sed non esse obligatũ ad examinãdũ eos propter publicũ testimonium scientiæ, ac sufficientiæ, quod Academia in concessione Graduum contulit, sicut est obligatus ad examinandum eos, de quorum scientia, ac sufficientia certior non est, nec simile publicum testimonium de illa datur; et consequenter eos non esse obligatos ad examen subeundum.

70 Sed quidquid sit de hoc, quamuis Emanuel Rodriguez eam explicationem non subeat, asserendum est cum sententia communiori, prædictos Magistros, ac Doctores posse ab Episcopis examinari ante concessionem approbationis ad audiẽdas confessiones. Quippè ex Tridentini decreto, iuxta dicta, debent hi approbari, et ex se approbatio, examine præcedẽte, impertitur; nullũ autẽ Ius, aut priuilegium extat eos excusans ab examine, seu Episcopis id prohibens, ergo possunt ab eo examinari. Etenim illud testimonium in acceptione Graduũ ab Academia collatũ solũ est ad summum titulus sufficiẽs, aut ratio, vt Episcopi prædictos approbent absq; examine sine suæ conscientiæ periculo, aut dispẽdio; sicut si extent alij viri, qui tamẽ Gradu non sint insigniti, nec testimonium illud ab Academia habeant, quorum tamẽ scientia, doctrina, et eruditio est constans omnibus, et quę ipsis etiam Episcopis aliqua via innotescit, poterunt approbari sine examine, tuta Episcoporum conscientia, ob eum titulum, et rationem opinionis comparatæ propter scientiã, qua pollent, et tamen examinare eos possent Episcopi, si vellent. Itaque ea testimonia, tituli, seu rationes solùm probant, posse ab Episcopis examen prętermitti, non verò omitti debere, ita vt nequeant illos examinare.

71 Quin addo, teneri Episcopos aliquando ad examinandum prædictos Magistros, seu Doctores, scilicèt si hi Theologiam moralem non rectè calleant, etiam si Theologiam scholasticam rectè percipiant; vel si post Gradus acceptos redditi fuerint ineptiores ratione obliuionis, aut ignauię; vel si Gradus acceperint in aliqua Academia, seu Collegio, aliove in loco, vbi Gradus solent præstari viris nõ nimiũ perdoctis. Nec etenim omnes, qui Gradũ Magisterij, aut Doctoratus acceperũt vbilibet, docti ideò absque dubio sunt censendi. Quò conducit pulcher locus, omnino perlegendus, quem superiùs adduxi *hoc lib. 2.q.3.n.30.* Quare doctrina asserens, nullũ Doctorem, aut Magistrum indiscriminatim debere examinari, mihi non est probabilis, nec tuta.

Quæstio VIII. Attingitur, & ad alium locum remittitur, an Professores scientiarum deobligentur à recitatione Officij Canonici, & auditione Missæ, cum actus litterarios exercent? Vbi de auditione Missæ aliqua prælibantur.

72 NON est sermo de diebus, in quibus Professores lectiones ordinarias legunt, quas possunt commodè antecedenter præmeditari; sed de diebus, in quibus lectionem oppositionis recitant, viginti quatuor horarum spatio præparandam; aut assertionibus publicis præsident. An scilicèt, si ratione ordinis, beneficij, vel pensionis aliunde obligentur ad persoluendum Horas Canonicas, aut Officium paruum Beatę Mariæ, teneantur his diebus persoluere; & rursùs audire Missam, si dies festi sint? Prætereà an ad ipsum adstringantur die antecedẽti, quo iam lectioni oppositionis incumbũt; aut diebus ante assertiones propugnandas, cum ad illas limitatur tempus octidui, tridui, aut vnius diei? Demum quid de hac quęstione decernendum, si assertiones solo mane, aut vespere propugnentur, vel si mane simul, & vespere? Has omnes quæstiunculas inferiùs *lib.3.quæst.26.& 27.* exagito loquendo proportione seruata de ipsis Scholasticis, ibique Professoribus, & Candidatis aptantur; Eas ibidem perlege, ne eadem repetamus. Aliqua tamen hic annotauerim, quæ etiam Scholasticis, imò & alijs, conueniunt, & frequenter accidunt.

73 Primò obserua contra Bonacinam *disp.2.de peccat.q.8.punct.1. numer.8.* eum, qui die festo nõ potest audire Missam integrã, seu ab Euãgelio vsq; ad finẽ; licèt pos-

possit aliquam partem audire, ad id non teneri; quia præceptum non est de audienda ea parte Missæ, sed de assistendo ei sacrificio, ad cuius assistentiã omnes fideles obligantur; obligantur autẽ ad integram Missam ex intentione legislatoris, non ad partem. Ita Ioannes Escobar *de vtroque foro, art. 4. §. 5. n. 227.* Cardinalis Lugo *de Sacrament. disp. 22. sect. 1. n. 5.* Molfesius *in sum. tract. 3. c. 17. n. 47.* Ioannes Sanchez, Diana, & alij, quos refert, & sequitur Leander de Sacramento *in quinque præcepta, tract. 2. disp. 1. q. 6. & 62.* Ibi tamen contra Molfesiũ defendit cũ P. Th. Sanchez, Escobar, Suarez, Layman, Machado, & alijs, si possit audire à consecratione, vsque ad finem, teneri ad audiendum, quia ea est pars principalis, continens totam, & essentialem rationem sacrificij.

74 Deinde, dum Missa ex præcepto auditur, potest quis recitare Horas Canonicas, aut adimplere pœnitentiam sacramentaliter impositam recitando Rosariũ, aut alias orationes. Etenim sic assistitur Missæ tum corporaliter, tum moraliter, cũ ad res diuinas attẽdat; atque adeò vtrumque præceptum simul adimplet. Sicut cõmuniter plures Rosarium ex deuotione percurrunt, dũ Missam audiunt, quin ideò non satisfaciant præcepto audiendi Missam. Quòd autem id fiat ex deuotione, aut oblgatione, nihil addit, aut minuit. Conclusio hæc docetur à Gesualdo *de Sacram. tract. 17. cap. 2. num. 27.* P. Azor *lib. 7. institut. mor. c. 6. q. 3.* Cardinali Toleto *in sum. lib. 6. cap. 6.* P. Sà *in sum. verbo, Missæ auditio;* Caietano, Soto, Medina, Cãdido, Bauni, Aragon, Scortia, Iodoco, Llamas, P. Quintanaduenas, Dicastillo, Layman, & innumeris alijs apud Leandrum relatum suprà *quæst. 68.* Inde etiam potest quis, dũ audit Missam, examen suæ conscientiæ facere, quia id spectat ad res diuinas, nempè ad confessionem sacramentalem.

75 Non tamen satisfacit præcepto Missæ, qui huc, illucq; oculis respiciendo vagatur per considerabilem partẽ Missæ, aut cum alijs confabulatur; sic verò, si discontinuatè aliquibus vicibus respiciat, vel vnum, aut aliud verbum loquatur. Ad satisfaciendum namque ei præcepto, saltẽ requiritur præsentia moralis, assistentiaq; corporalis modesta, & deuota. Videatur P. Gaspar Hurtado *de sacrificio Missæ, disp. 5. diffic. 2.* Llamas *3. p. methodi, c. 5. §. 20.* Attamen satisfaceret præcepto, qui audiens Missam, se vestiret, quia hic actus externus non ita occupat, vt non queat simul Missæ attendere; at difficulter hic à peccato veniali immunis esset. Ita Dicastillo *tract. 5. de Sacramen. disp. 5. n. 109.* & alij.

76 Satisfacit etiam præcepto, qui Dominica Palmarum, vel die alio festo hebdomadæ maioris, aut sanctæ, Missam audit absq; Passione Dñi, vt in Cœnobijs Diui Bernardi celebratur; quia illa est vera Missa, & præceptum non aliud iniũgit, nisi vt Missa audiatur. Ita Caietanus *in summa, verbo, Festorum volatio,* Bassæus *in sum. verbo, Missa 8. num. 4.* P. Filliucius *tract. 5. cap. 7. n. 104.* Tabiena, Gesualdus, Scortia, Cardinalis Lugo, P. Henriquez, Azor, Suarez, & alij. Satisfacit etiam quis præcepto, si audiat Missam idiomate Græco, Syriaco, aut alio, & in Ecclesia Matrice Salmanticensi in Capella ad id destinata, si audiat Missam, quam vocant *Mozarabe,* sunt enim verè Missæ, & ab Ecclesia approbatæ. Ita Siluester, Tabiena, & Armilla *verbo, Missa.* Comitol. *lib. 1. q. 47.* D. Antonin. Trullench, P. Filliucius, Fagũdez, & plures alij.

77 Si omittatur ab initio Missæ vsque ad Euangelium inclusiuè, vtrùm satisfiat præcepto, ingens est controuersia. Non satisfieri, omisso Euangelio, est tutior sententia, quam tenent Mercerus *de Sacr. quæst. 83. art. 6. dub. 4. notab. 4.* Bartholom. ab Angelo, Barbosa, Bassæus, Molfesius, Prępositus, Dicastillo, Azor, Martinon, Luisius, Turrianus, & innumeri alij, quibus subscribit citatus Leander *quæst. 85.* At satisfieri, est opinio practicè tuta, eo quòd non videatur omissio partis notabilis, quæ grauitatem attingat. Sic P. Gaspar Hurtado *de sacrificio Missæ, diffic. 1.* Stephanus Bauny *de sacrif. Miss. tract. 6. quæst. 8.* Cardinalis Lugo, Ortiz, & alij apud eũdem Leandrum.

78 Rursus obserua, satisfacere præcepto Missę eum, qui ex fine prauo, nempè videndi fœminam, venit audire Missam (esto peccet contra castitatem) dummodo cætera requisita ad assistentiam apponat. Etenim iuxta Theologos cum D. Thom. *1. 2. q. 100. ar. 9.* potest quis opere prauo adimplere præceptũ; vnde, licèt ob finẽ appositũ auditioni Missæ ille contra castitatem peccet, attamen præceptũ adimplet, quia pręceptum respicit opus, et non finem. Ita docent Nauarrus *in Manual. cap. 21. num. 6.* Medina, *Codice de confessione, quæst. de pœnitentia iniuncta, &c.* Pater Suarez *tom. 5. in 3. part. disp. 88. sect. 3.* Sotus, Ledesma,

Mol-

Molfesius, Bassæus, P. Thom. Sāchez, Azor, Cardinalis Lugo, & alij.

79 Adhuc obserua, quoscumque Academicos, siue Professores, siue Iudices, qui negotia Academiæ pertractant, si die festo non possint negotia in aliud tēpus differre absque detrimēto Academiæ, vel suo, excusari à præcepti adimpletione; quod commune est Senatoribus, alijsq; feria negotia pertractantibus; eo quòd Ecclesiastica præcepta cum graui incōmodo non obligent. Ita Iodocus, *verbo. Missa*, §. 50. Cardinalis Toletus *in sum. lib. 6. cap. 9. n. 4.* Nauarrus, Siluester, Bassæus, P. Azor, Fagundez, & alij.

80 Eo autem die, quo quis deobligatus est ab auditione Missæ, non tenetur propterea aliquas orationes ad Deū fundere, quia de hoc nullum extat præceptū, vt contra Scotum, & Angelum defendūt P. Henriquez *lib. 9. c. 25. num. 13.* Nauarrus, Trullench, Bonacina, P. Suarez, Azor, Filliucius, & alij apud Leandrum vbi supra, *tract. 2. disp. 2. quæst. 68.*

Quæstio IX. Quibus in casibus Professores scientiarum deobligentur à ieiunijs præceptis ab Ecclesia?

81 NON est sermo de deobligatione prouenienti ab aliquibus causis, quę omnibus sunt cōmunes, qualessunt ętas infrà, vel suprà designatā, infirmitas, & his similes, sed de ea, quæ prouenire potest ab aliquā causā propria, ac speciali Professoribus scientiarum. De primis latè tractant Authores super pręceptis Ecclesiæ, & Summistæ, *verbo, ieiunium*; & nos *tom. in Bull. Cruciat. disp. 13.*

82 Igitur à ieiunio præcepto excusatur, qui lectionē oppositionis legit, quia & ipse lectionis labor, & antecedens in studio illius sufficiens fatigatio est censenda, vt à ieiunio excusetur. Ita Angles *in floribus 1. p. mat. de ieiun. fol. 412.* P. Thom. Sāchez referens doctos recentiores *tom. 2. Consil. lib. 5. c. 1. dub. 13. n. 9.* Esto conclusioni eā limitationē apponant, scilicèt si ille nō possit cōmodè ieiunare. Quæ cōditio scrupulis manet obnoxia, vtrū quis possit cōmodè seruare ieiuniū, necne. Sed absolutè profetò, ex se de fatigatione illā esse sufficientē, vt cōmodè ieiunare quis nequeat. Quod cōfirmatur à paritate concionantis die ieiunij, quem valdè probabilis sententia à ieiunio excusat. Ita docet Leander de Sacramento, *in quinque præcepta, tract. 5. d. 8. q. 120.* Qui non solū deobligat à ieiunio habentem lectionē oppositionis eo die, quo legit, sed antecedenti, in quo initium datur maximi laboris requirentis totos conatus. Subscribit Pasqualig. *decis. 330.*

83 Idem assero de eo, qui patrocinium fert assertionibus publicis mane simul, & vespere propugnatis; nisi enim defendens ob sui peritiam, & ingenium præcipuas partes agat, sanè patrocinans ita lassatur, ex se, & ex modo communi, quo solent theoremata publica defendi, vt cōmodè ieiunare nequeat, maximè si studiū plurimū cū fatigatione coniunxit, vt se ad patrociniū pararet. Fateor, aliquos non fore excusandos à ieiunio, quia in hoc patrocinio præstando parū insudant; vnde attendendus est labor, qui suscipitur, vt in praxi res decidatur; cū maximè pēdeat ab vniuscuiusq; genio, modo, ac stylo. Quòd si assertiones solo mane, aut solo vespere defēdantur, ex se lassitudo non est sufficiens ad excusandum à ieiunio; potest autem excusare, si ex multo temporis spatio in studiū necessariò impēnso crediderit fatigatiō; aut ob imperitiam, ac tarditatem defendentis assertiones, opus fuerit nimium patrocinantem lassari.

84 Cæterùm arguere, aut replicare non est causa excusans à ieiunio, nisi per lōgum tēpus ad rigorosum aliquod examen id peragatur, vt notat P. Thomas Sanchez *vbi suprà*; qui docet ibidem *n. 8.* nullum scientiarum Professorem excusari à ieiunio propter vnicam lectionē quotidie habitam, cum non interueniat grauis defatigatio, de quo infrà. An verò propter laborem studij quotidiani, maximè in Quadragesima, vel ob specialē, qui desumitur ad patrocinandas publicas assertiones, tēpore limitato præfixo ad illas, à ieiunio excusentur, vide, quæ circa Scholasticos in eodem casu dicam inferiùs *lib. 3. q. 27.*

85 Qui autē litibus patrocinantur, si cōmodè simul ieiunare nequeant, non tenentur ad ieiunium, ex ratione communi, quòd Ecclesiastica præcepta cū graui incōmodo non obligant. Nec debent ideò minuere studiū, & pauciores lites defendere, quāuis diuites sint; sicut nō debet artifex, etiā diues, minuere opus, & laborē suæ artis, vt ieiunare queat. Et quidē vtitur ille iure suo, dū studet, quamuis studium nō esset

P 5 ad

ad patrocinium negotiorum necessarium; vnde, si ex studio nimis fatigaretur, sufficiens illi esset à ieiunio excusatio. Quam rationem premo ampliùs *infrà loco relato.*

86 Lectores Grammaticæ, qui quatuor lectionibus assistunt, excusantur planè à ieiunio, quamuis ipsi arbitrentur, posse eum ferre absque graui incômodo laborem, vt ait P. Thomas Sanchez *loco citato n.7.* quia ex se labor ille est valdè molestus, & paulatim vires corporis fatigat, quod post aliquod tempus in ea disciplina tradenda insumptum animaduertitur. Hęc intellige de Lectoribus, qui exmunere proprio continuatè legunt; nã si quis vno, vel altero die id præstaret, teneretur ieiunare, casu quo ipse graue incommodũ & fatigationem, non sentiret. Idem dic de Professoribus aliarum scientiarum, si totidem lectiones quotidie legerēt. Sic defendunt Leander de Sacramento *vbi suprà, quæst.119.* Pasqualig. *decis.329.* Laym. *lib.5.tract.8.cap.3.n.4.* Loquunturque hi duo vltimi Authores de Ludi Magistris, qui in instituendo plures adolescentes maiorem partem diei insumunt, interpretando Authores, & tradendo regulas, ac similia exercendo.

87 Difficultas in præsenti maior est, an, qui legit vnicam lectionem Theologiæ, Iuris Ciuilis, aut Canonici, Medicinæ, & Philosophiæ, excusetur à ieiunio præcepto? Non excusari, tuentur Villalob. *1.p.sum.tract.32.diff.4.n.5.* P. Thomas Sanch. *vbi suprà.* Excusari verò defendunt Gordonus *lib.6. Theol.mor.quæst.18. cap.6.* Molfesius, Llamas, & Ledesma apud Leandrum *vbi suprà, quæst.116.* Qui Authores eodem modo loquuntur de legentibus ex obligatione, aut absque illa, excepto Ledesma, qui loquitur de Lectoribus conductis. Mediam viam tenent alij, qui principium vniuersale applicant huic resolutioni, nempè teneri, si commodè possint, & non detur improbus labor; secùs verò, si non possint commodè. Ita Caietanus *2.2.quæst.147.art.3.§. adhoc dicitur,* Bassæus *verbo, ieiunium 2.num.9.* P. Fagundez *de quarto præcep. Ecclesi.lib.1.c.8.n.19.* Gabriel, Nauarrus, Syluius, Lublinus, Syluester, Maior, Rosella, Ioannes Sãchez, Diana, Cardinalis Toletus. P. Azor, & alij apud eumdem Leandrum.

88 Ipse autem Leander tenet cum Pasqualig. *in Praxi ieiunij. decis.327.* tunc censendum esse, dari grauem laborem excusantem à ieiunio, quando quis cum lectione coniungit studium necessarium ad eam cum satisfactione, ac plausu legendam, vel, si lectionem materiæ iã antea elaboratæ legit, saltem coniungit, cum labore lectionis, studium assiduum aliarum rerum, à quo sanè propter ieiuniũ cessare non debet, cum sit eius munus studere, sicut est munus artificis, laborare, & à labore artifex non tenetur cessare, vt ieiunet, quamuis non indigeat labore illius diei ad sui sustentationem. Quòd si quis vnicam legat lectionem iam priùs elaboratam, nec assiduum studium coniungat, ieiunare tenebitur, quia hic labor non est grauis. Tuta est in praxi hęc opinio. Pasqualigi sententiam refert, & non impugnat Thom. Hurtado *tom.2. variar.resol.tract.10.cap.9, à num.137.*

89 Ex his omnibus excusarem à ieiunio Lectores Cathedræ primarię cuiusque Facultatis in Academia Salmantina, maximè tempore hyemis; quia valdè manè horam, & dimidiam legunt; & à fortiori Regentes Artiũ Cathedras, qui præter eam lectionem aliam per horam vespere habent; maximè si tam hi, quàm illi studio vacent necessario ad eas lectiones cum satisfactione, & plausu legendas, vel studium aliarum rerum cum eis coniungant. Etenim præcisè eas legere, non est labor excusans à ieiunio, cum maior pars lectionis insumatur dictando, quæ ab audientibus sunt scribenda, & hoc quidem absque fatigatione peragitur; & explicatio non protenditur vltra dimidiam horã, vnde non est grauis, ac valde molestus labor.

Quæstio X. An Professores scientiarũ possint licitè eas docere verbo, & scripto, publicè, ac priuatim Festis diebus, adhuc lucri gratia? Et an sit vsura, mutuare, vt audiantur?

90 FACILIS erit quæstionis solutio, si supponamus, festis diebus opera dumtaxàt seruilia esse prohibita; quæ suppositio certa est, & recepta ab omnibus. Opera autem seruilia dico, quę sunt propria seruis; vnde non omnia opera corporalia sunt seruilia; nã libera sunt ea opera

ra corporalia, quæ à principio spirituali proueniunt, et ordinantur ad aliquã passionem spiritualem inferendã; v.g. cōcio per ministeriũ corporale vocis, et cùm corporis fatigatione exercetur, tamen & à principio spirituali dimanat, nempè à sciētia, & discursu concionatoris, & ordinatur ad quid spirituale animis inferendum, virtutes scilicèt, & notitias Scripturarum. Secùs contingit in seruilibus operibus, quæ saltem ad quid materiale ordinantur; vt arare, fodere, formare linum, &c. Vt autem opera sint seruilia, debent id ex se habere; Quare probabilior mihi sententia tenet, posse die festo transcribi codices v. g. lucri gratia; quia, & si lucrum sit quid materiale, tamen ex se transcriptio est medium ordinatũ ad finem speculationis, & studij. De quo redibit sermo *lib. 3. à n. 168.*

91 Hinc ad quæstionem respondeo Professoribus scientiarum licitum esse diebus festis, eas docere publicè, & priuatim, verbo, ac scripto; & Assertionibus publicis, aut priuatis præsidere, ac contra eas arguere; & quidquid aliud ad doctrinã tradendam excogitetur. Etenim hæc omnia opera non sunt seruilia, sed libera, ac à principio spirituali effluunt, & ordinantur ad rem spiritualem, nempè doctrinæ notitiam mentibus inferendam. Ita docent Caietan. 2. *2. quæst. 122. art. 4. §. ad primum horum*; Ludouicus Lopez *in instruct. conscient. lib. 1. cap. 52.* Sotus *lib. 2. de iust. q. 4. art. 4.* P. Tom. Sanchez *tom. 2. consil. lib. 5. cap. 2. dub. 6. num. 4.* & communis.

92 Confirmatur; quia iuxta Armillam *verbo festum, num. 21.* Caiet. *in summa. verbo, festorum violatio*, non violant festum Archimagistri, qui in ipso festo designant in charta, quomodo aliquid sit fabricandum. Et iuxta Angel. *verbo feriæ, num. 31.* Syluestr. *verbo Dominica. quæst. 5.* Rosellam, Armillam, & alios, potest quis licitè diebus festis pingere, vt discat; quia hic actus est disciplinæ spiritualis ordinatus ad discendum; sicut & illi actus Archimagistrorum ordinantur ad docendum. Et addunt, non obstare, quòd pictor vendat opus, dum confecerit illud ad discendum, quia præcisa intentio lucri non facit, illud esse illicitum. Ergo à fortiori poterũt Professores scientiarum festis diebus docere verbo, & scripto; quod vim habet, etiam si inde eis lucrum accrescat, & intentionẽ habeant adquirẽdi illud. Quippe magis absq; controuersia est, docere scientias, esse opus liberum, & ad actum, seu finem spiritualem mentis ex se ordinatum, quàm picturas conficere, & ædificiorũ, aut cuiusuis fabricæ imagines in charta designare.

93 Accedit praxis communis virorum timoratæ conscientiæ, & omni doctrina florentium, qui diebus festis in Academijs non solum Assertionibus præsidẽt, & argumentantur, verùm & materias scribẽdas dictãt, & lectionibus discipulos instruunt summa cũ probatione, & laude.

Cæterùm pro decisione secundi dubij in titulo quæstionis præfixi, asserendũ est, non interuenire vsuram in eo, quòd Professor tribuat pecuniam mutuam aliquibus Scholaribus, vt eius lectionibus intersint, non aliter mutuaturus, nisi ei hæc foret gratia retribuenda. Quod assertum contra aliquos tenui *tom. in Bullam Cruc. disp. 34. num. 7.* cum Patre Lessio *de iust. & iur. lib. 2. cap. 20. dub. 8. & 9.* ac cum alijs. Etenim id non exigitur, vt pretium mutui, sed vt gratia, ac retributio pro beneficio; sicut exigere à mutuatario familiaritatem, aut amicitiam pro mutuo, non est vsura, iuxta doctrinam D. Thom. *2. 2. quæst. 78. art. 2.* Bañez *ibi* cum non paucis; Et præterea mutuare alicui pecuniam, vt ille remutuet, cùm opus fuerit; vel vt ille in molẽdino mutuantis molat, aut ab eo merces iusto pretio emat, non est vsura, vt docent Emanuel Rodriguez, P. Layman, & plures, quos refert, et sequitur Diana *1. part. tract. 8. resol. 59. & 60.* Quippe hæc omnia, quæ à mutuatario exiguntur, possunt præstari absque ipsius detrimento, et quin ipsius conditio reddatur deterior; Ac sanè obligatio, quæ ei imponitur, valde exigua est, ac non æstimabilis pretio secundum se, maximè cũ in gratitudinis signum deposcitur. Ex his facilè diluitur, quidquid in contrarium potest afferri.

Quæstio XI An præstare, & accipere pretium pro Gradibus Bacchalaureatus, Licentiatus, & Magisterij sit simonia?

94 RESPONDEO, non esse simoniam. Ita docent D. Antoninus *3. part. tit. 5. cap. 2. §. 6.* Tabiena *verbo*

verbo, Magisterium, num 11. P. Suarez *lib. 4. de Simonia, cap.* 18. *num.* 15. P. Lessius *de iust. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 13. *num.* 83. P. Castro Palao *tom.* 3. *oper. mor. tract.* 17. *disp.* 3. *punct.* 10. *num.* 4. & communis. Probatur. Gradus sunt honores Scholastici, qui in Academijs tribuuntur, & quædam publicæ, ac authenticæ approbationes ad interpretandum, docendum, consulendum, & similia, quibus annexa sunt aliqua priuilegia, immunitates, & commoda temporalia. Sed hæc omnia sunt naturalia, & pretio æstimabilia; ergo accipere, & præstare pretiũ pro his Gradibus non est simonia, cum hæc sit studiosa volũtas emendi, aut vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum, iuxta communem definitionẽ desumptã ex Glossa *in can. qui studet,* 1. *quæst.* 1.

95 Hinc in Academijs præfixa sunt stipendia pro Gradibus præstanda, quæ cedunt in vtilitatem ipsarum, & eorum, qui ibi promoti sunt ad Gradus. Et quò celebriores sunt Academiæ, & maiora commoda ex Gradibus sequũtur promotis ipsis, maiora solent stipendia solui; quod æquitati quidem est consonum; cum æstimabilior pretio sit honor in his, quàm in alijs Academijs, acceptus. Vnde in Hispania in Academia Salmantina, maiores expensæ fiunt pro Graduum susceptione, quàm in alijs Academijs, quia celebrior illa est, & honores Graduum in ea accepti æstimabiliores, atque etiam ingentiora commoda ex his Gradibus potiuntur promoti.

96 Sed dices: Collatio, aut institutio Graduum, saltem Magisterij, & Doctoratus pertinet ad Pontificem, & est gratia à Sede Apostolica dimanans; ergo simonia erit, dare, aut accipere pretiũ pro illis; sicut esset, dare, aut accipere pretium pro Beneficijs, quorum institutio, & collatio pertinet ad Ecclesiasticam potestatem. Respondeo cum P. Suario, Lessio, & Castro Palao *vbi suprà*, Pontificem etiam posse instituere, vel conferre aliqua temporalia ad splendorem rerum spiritualium, quin ea sint materia simoniæ, nisi specialiter prohibeantur intuitu virtutis Religionis; eiusmodique esse Gradus, seu honores Scholasticos, quin prohibita sit susceptio eorum obtenta pretio, quamuis inseruiant ad splendorem scientiæ, & doctrinæ, quibus promoti doceant, interpretentur, & consilium præbeant.

97 Constabit id ampliùs *quæstione sequenti*, vbi ostendemus, dispensare pretio scientias, etiam Theologiam, docendo, & consulendo, non esse simoniam, quia licèt sint quid spirituale, tamen, vt pretio dispensantur, sunt quid naturale, & proximè, ac immediatè non ordinantur ad finem supernaturalem; & vt sic, pretio æstimabilis est traditio doctrinæ, & consilia exhibita ad erudiendos intellectus, & depellendam ignorantiam. Vnde prædicti Gradus instituti sunt ad splendorem etiã harum functionum, & quatenus eis inseruiunt, & ad eas ordinari valent, pretio sunt æstimabiles.

98 Pontificem autem posse instituere temporalia aliqua, quæ ad spiritualium splendorem conducant, & sin pretio æstimabilia, est certo certius, cũ eius plenissima potestas circa res omnes Ecclesiasticas, ac spirituales extendatur ad ea omnia, quæ ad illas conducere possunt. Indeque cernitur discrimen inter Beneficia, & alias gratias à Sede Apostolica dimanantes, & honores Graduum; illa enim vel sũt spiritualia, ad animæ salutẽ cõducẽtia, vel ad hęc spirualia ordinantur primariò, et ex sui institutione, proptereàq; sunt simoniæ materia; at honores Graduum nõ sunt quid spirituale ex se ad animę salutẽ conducens, aut primariò ad id ordinatum; sed quid temporale ad scientiarum doctrinam naturalem splendidiùs tradendam, ad pręmia eruditorum, et ad commoda, atque immunitates fruendas, primariò institutum.

Quæstio XII. An docere scientias, & specialiter Theologiam, aut Scripturam Sacram, sit simonia, si fiat pretio?

99 ALIQVI suppresso nomine relati à P. Thom. Sanchez *tom.* 1. *Consil. mor. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 4. *n.* 1. dixerunt, docere pretio adhuc artes naturales, esse simoniam, eo quòd siuè artes, siuè scientiæ naturales, sint quid spirituale. Communis tamen sententia oppositũ rectè docet; quia simonia, vtpotè opposita virtuti Religionis, versatur circa venditionem spiritualium supernaturalium, aut eorum, quæ illis sunt annexa; at vendere scientias, et artes naturales, seu pretio illas doce-

docere, nec virtuti Religionis contrariatur, nec hæ sunt supernaturales, aut alicui enti supernaturali annexæ; ergo non est simonia.

100 Vnde dignoscitur, tutò Iurisperitos vendere, seu pretio dare suum patrocinium, vel consilium; quamuis materia, de qua agitur, sit spiritualis, quales sunt causæ matrimoniales, & quæ spectant ad Tribunal fidei circa hæreses, aut aliæ similes; quippe illud consilium, seu patrocinium, quod pro pretio datur, non est vllo ex capite supernaturale. Et quamuis Iurisperitus, Doctor, vel Magister sint diuites, nec eo pretio indigeant pro sui sustentatione, illud tamen possunt petere, & accipere; cum sit pretio æstimabile consilium, & documentum. Et quò scientia est excellentior, & Doctor peritior, maius potest pretium comparare; imò & si exiguo vel nullo labore doceat, valet eiusmodi pretio potiri, cum iam ipse scientiam cõparauerit, & eius communicatio, ac in alios transfusio pretium dignè mereatur.

101 Circa Theologiam, vt clarè rem exponamus, assero primò, si sermo sit de Theologia naturali, seu de scientia de Deo, vt author naturæ est, nullam dari simoniam in venditione illius, seu in docendo illam ob pretium; propter rationẽ nuper allatam circa alias scientias naturales. Neq; obstat, esse necessarium ad consequendam salutem æternam notitiã Dei existentis; nam hæc notitia eatenus conducit ad salutem, quatenus est supernaturalis; & de ea, vt supernaturali, infrà distinguemus rationes, secundum quas potest accipi.

101 Assero secundò, si quis haberet Theologiam infusam à Deo ad cognoscendas veritates diuinarum Scripturarum, quæ dicitur interpretatio sermonum, & inter dona Spiritus Sancti connumeratur, esse simoniacum, si illam venderet, quia esset quid supernaturale; ipsaque tunc supernaturalis cognitio pretio communicaretur; cum tamen à Deo infundatur solùm, vt ipse accipiens ad salutem æternam instructior fiat, ac bono, et vtilitati proximorum incumbat. Secùs esset, quando Deus non ad hos fines, sed ad commoda tẽporalia communicaret, seu infunderet alicui v.g. scientiam medicinæ, aut artem fabrilem; tunc enim posset pretio mederi ęgrotis aplicando actiua passiuis, et opera fabrilia pretio conficere.

103 Assero tertiò, non esse simoniam, docere pretio Theologiã, quatenus continet doctrinam conclusionum, quæ ex articulis fidei deducuntur; & doctrinam, seu interpretationem Sacræ Scripturæ. Hoc assertum est commune contra aliquos, quos suppresso nomine citat P. Thom. Sanchez *vbi suprà dub. 5. num. 12.* Quippe hæc Theologia naturaliter comparatur, & immediatè ordinatur ad illustrandum, ac erudiendum intellectum; & non ad finem supernaturalem. Quare in Scholis Cathedræ sunt institutæ ad eam edocendam, et pro Magistris redditus designati; qui non pręstantur pręciso titulo sustentationis, (qui titulus datur, vt Sacerdotes pro Missis, aliarumque rerum sacrarum exercitio accipiant eleemosynas, & decimas,) sed pro valore documentorum, quæ traduntur, cum huius scientiæ traditio sit pretio æstimabilis. Itaque non dantur pretio, seu non venduntur veritates supernaturales, siue sint conclusiones, siue alia fidei principia; hoc enim simonia esset; sed scientia, et notitia earum conclusionum traditur, ac communicatur.

104 Hinc simonia esset, si quis reciperet pecuniam, tamquam pretium, pro docendo doctrinam Christianã, pro concionibus, pro præstando consilio, quod ordinatur ad animæ salutẽ; ad pacẽ conscientiæ, seu ad tollendos scrupulos. Quippè hi actus non ordinantur immediatè ad illustrandum intellectum, sed ad excitandos affectus in beatitudinem, et promouendos ad salutem animos. Cæterùm si casus conscientiæ doceantur, non immediatè ad fines positos, sed ad instruendos intellectus auditorum, vt sciant eorũ resolutiones; potest pretium pro doctrina accipi. Vnde Iurisperitus, et Theologus potest pretium accipere pro studio casuũ conscientiæ, quia labor studij pretio æstimari potest, et per accidens erit, si doctrina per illud parta ad animæ bonum conducat; dummodò ille non ordinet eam, nisi ad instruendum intellectum eius, qui consulit ipsum, aut audit. Sicut, licèt quis Missam nequeat dicere, accipiendo pecunias, tanquam pretium, si tamen profecturus sit ad eam celebrandam ex vno loco in alium, potest eas, vt pretium, recipere pro labore itineris, qui per accidens coniungitur tunc rei sacrę. Aliud quidem est de labore per se coniuncto cum re sacra; vt est labor, qui sustinetur audiendo confessiones, et pręstando similia; pro hoc enim pecunia, vt pretium, accipi nequit, iuxta com-

communem, et veram sententiam; quamuis adhuc in hoc non intercedere simoniā, quidam asseruerint, quorum meminit P. Thom. Sanchez *vbi suprà, dub. 10. num. 2.* Qui non sunt audiendi, quia ille labor est pars necessaria ipsius rei spiritualis, et ei coniunctus, atque adeò non appretiabilis, cum separari nequeat, vt appretietur. Quis enim queat concionari absq; aliquo studio, et fatigatione corporali? quis baptizare, quin moueat manum? Et quidem hi labores magis annexi sunt rei spirituali, quàm Beneficium officio diuino, cum ab illo separari valeat, et separetur frequēter; et tamen est simonia vendere Beneficium ob eam coniunctionem cum officio diuino, ergo pariter erit simonia vendere illum laborem.

105 Non ita contingit in Magistris musicæ, Cantoribus, Citharędis, et pulsantibus organa; cum eorum labor, et studium per accidens coniungatur cultui diuino; pretio namq; soluitur artificium, suauitas vocum exercita, labor in vsu instrumentorum, quæ omnia appretiabilia sunt, vtpotè à cultu diuino separabilia.

106 Attamen, quamuis pretium pro concionibus (sicut pro Missis, et administratione Sacramentorum) nō possit accipi, potest tamen accipi eleemosyna pro sustentatione; (dummodo aliunde ob institutum, aut regulam hoc non prohibeatur) Nomineque sustentationis intelligūtur omnia illa, quibus quis vtitur, aut vti potest ad vitam commodè transigendam. Quare etiam diuites Ecclesiastici, et Concionatores, pro Missis, et Concionibus accipiunt eleemosynam; quæ acceptio in praxi est omnium Sapientum, et timoratæ conscientiæ virorum. Etenim eleemosyna hęc non commensuratur cū rebus spiritualibus, et sacris, sed cum sustentatione ministrorum, vt scilicèt habeant, vnde statum decentem conseruent, alijs etiam pro sua qualitate, et munere subueniētes. Quare plura stipendia non cōferuntur illis ex sola liberalitate, et misericordia, sed ex iustitia; vt sunt decimę, quas qui non persoluunt, contra virtutem iustitiæ peccant, & restituere tenentur; eleemosynæ etiam pro Missis si non soluantur, restitutioni sunt obnoxiæ; siue diues, siue pauper sit, qui eas celebrauit; cum iustitia respiciat æqualitatem rei ad rem, sine respectu ad subiecta; indeque solùm attenditur ea defraudatio debita sustentationis.

107 Ex dictis infertur, cum P. Thom Sanchez *suprà dub. 11. num. 7. & seq.* non esse peccatum, libentiùs concionari, vbi maius stipendium ad vitæ sustentationem conceditur; & renuere concionem, quando exiguum, vel nullum stipendium speratur; esto interſit aliquis charitatis defectus. Præterea colligitur, non esse illicitum pactum antecedens de stipēdio, quod est præstandum ad dictam sustētationem pro concionibus, seu administratione spiritualium. Debet tamen vitari scandalum, ne res sacrę venales censeantur. Nec est opus, vt accipiens stipendium dicat, aut inter se expressam intentionem habeat, se non accipere pecunias, vt pretium, sed vt stipendium ad sustētationem; sufficit enim, non habere intentionem accipiendi illas vt pretium; & accipere eas, vt alij accipere solent.

108 Itaque hæc sit regula fixa. Solùm reperitur simonia, cum pretium datur, & accipitur pro re spirituali, aut per se coniuncta cum spirituali, titulo pretij, tamquam in emptione, & venditione; non verò simonia intercedit, quando accipiendo spirituale, retribuitur quid tēporale, alijs titulis; quales sunt, pro solutione obligationis legis Ecclesiasticæ, aut consuetudinis, vt, cum decimæ, ac primitiæ soluuntur; aut pro sustentatione ministri; vel per modū liberalis doni, aut eleemosynæ; vel demum ob reuerentiam Sacramenti, aut rei sacrę, quam quis vult ostendere externo signo cōtributionis alicuius rei temporalis, sicut in reuerentiam Sanctorum plures eleemosynæ conferuntur.

109 Sed quid tenendum, si concionator, aut minister aliarum rerum spiritualium intendat, vt finem principalem, sustentationem, an simoniacus erit illud accipiendo? P. Thomas Sanchez *vbi suprà dub. 12.* contra plures, imò contra ferè omnium communiorem sententiam docet, non esse adhuc simoniacum, dummodò non intendat recipere quid tēporale, vt pretium, sed, vt dixi, tamquam stipendium ad sustentationem. Quia non datur in eo studiosa voluntas recipiendi aliquid temporale pro spirituali, quæ est simoniæ essentia, in qua constat, subintelligi vt pretium; cum enim intercedit pretium in contractu, datur hoc pro illo, com mensurando valorem vnius ad aliud; at in præsenti non datur ea commensuratio valoris rei spiritualis, sed attenditur ad sustētationem

tationem ministri. Imò à peccato mortali liberat hic Author eum, qui illũ finem haberet, quia solùm daretur appetitus inordinatus temporalium, qui esset peccatũ veniale deordinationis ad finem, qui finis non est illicitus lethaliter; sicut si quis celebraret Sacrum principaliter ob vanã gloriam, solùm peccatum veniale patraret, quia ea ordinatio non est ad finem lethaliter illicitum, sed venialiter; esto intra genus venialis essent hæ culpæ graues. Hęc sententia, & quia rationi rectæ innititur, & quia benignior est, tollens scrupulos, qui possent facilè insurgere, mihi placet, & tutam iudico in praxi. Et quidem, quamuis frequentiùs accidat, stipendium temporale esse motiuum, quo cessante, sæpè abstineretur à concionibus, & ab administratione aliquorum spiritualium; tamen bonorum temporalium cupiditas adeò solet animos occupare, vt possit timeri, nonnullos, vt finem principalẽ, in eiusmodi functionibus stipendium respicere; quos hæc opinio à labe simoniæ, & à peccato lethali liberat. De simonia, & de restitutione propter illã debita præstrinxi non pauca *tom. in Bull. Cruciat. disp. 34. à num. 83.* Vbi Authores retuli latè de hac materia disputantes. Et *disp. 35. num. 13.* firmaui assertum suprà stabilitum, nempè docere pretio Theologiam, non esse simoniam; quia, licèt obiectum Theologiæ sit supernaturale, docendi tamen modus est naturalis. Docent ita Cardinalis Toletus *in sum. lib. 5. cap. 88. à num. 3.* P. Suarez *lib. 4. de simonia, n. 7.* P. Castro Palao *tom. 3. disp. 3. punct. 10. num. 2.* Fauet Glossa *in cap. Vedentes, 1. quæst. 3. & in cap. Qui studet, 1. quæstion. 1. & in capit. De quibusdam, 37. dist.*

Quæstio XIII. Quomodo obligentur Magistri, Doctores, & Licentiati iuramento seruandi statuta Academiæ.

110 SOLENT hi, qui ad Gradus promouentur in Academia, præstare iuramentum seruandi statuta illius; & inquirimus, quo pacto illos obliget hoc iuramentum? Conclusio sit, eos adstringi eo genere obligationis, quo ipsa statuta obligant; ita vt, si statuta obligent solùm ad pœnam, id iuramentum solùm ad pœnam obliget; si verò ad culpã mortalem, aut venialem, ad eamdem culpam adstringat. Ita tenent. Bonacina *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. de Iurament. punct. 16. num. 6.* P. Salas *de legib. disp. 15. sect. 1. num. 16.* P. Thomas Sanchez *lib. 3. summ. cap. 14. num. 2.* P. Castro Palao *tom. 3. oper. mor. disp. 2. punct. 7. §. 5. num. 6.* cũ alijs, quos ipsi referunt.

111 Probatur; quia Iuramentum interpretandum, ac intelligendũ est iuxta naturam actus, cui adiungitur, vt cũ Nauarro, Rodriguez, Claui regia, & alijs docet Machado *de perfecto Confessario, tom. 2. lib. 6. part. 3. tract. 2. doc. 5. n. 3.* Et ego tradidi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 34. n. 144.* Vnde, si statuta, quorum obseruationi adiungitur iuramentum, non obligant nisi ad pœnam, ad hanc solùm obligabit iuramentum; ad culpam verò, si illa ad culpã adstringant. Etenim, cum quis aliquam legem seruandam iurat, intendit, quòd illã seruabit eo modo, & sub ea obligatione, sub quibus illa recepta est; cum iuramentum sit legi accessorium, & iuramenti obligatione solùm quis velit eam obligationem firmare. Quare, si obligatio est dumtaxàt sub pœna, vel obligatio ad leuem culpam; ex iuramento eadem obligatio resultabit.

112 Confirmatur primò ex *Clementina 1. §. cum igitur, versu, Declaramus, de verborum signific.* Vbi Religiosi Ordinis sacri Minorum vi voti, quod emittunt, seruandæ suæ regulæ, non obligantur ad nouam culpam, quando regula eã culpam non indicit. Quod ex ratione facta prouenit; nempè quia, cum vouetur, aut iuratur obseruatio legis, solùm intenditur firmare amplius obseruãtiam illius, non verò augere culpam, si non obseruetur, præter culpam, ad quam ipsa lex obligat. Et certè iuxta communem Authorum sensum iuramentum promissorium, quatenus promissionem includit, æquiparatur voto; Si autem quis vouet, v. g. abstinere à peccatis venialibus obseruando præcepta, quæ ad culpam venialem obligant, etiam si illa frangat, non peccat, nisi venialiter; quod tenet, etiam si quis ea vota emiserit, animo obligandi se ad culpam mortalem, vt cum Diana, Caramuel, & alijs docui *tom. in Bull. Cruc. disp. 26. n. 9.* Vbi stabiliui, solùm obligare sub mortali votum in materia graui, & sub veniali votum in materia leui. Quod iuramento pro-

promissorio applicandum est quoad impletionem promissionis.

113 Confirmatur secundò ex praxi communi virorum Sapientum, & timoratæ conscientiæ, in iuramentis, quæ præstant, seruandi statuta, seu Constitutiones Academiæ, vel Collegij, & tamen earum violationem non iudicant peccatum mortale, nisi ipsæ ob grauitatem materiæ ad mortale obligent, secluso iuramento. Quòd si ratione materiæ solùm ad veniale adstringunt, peccatum veniale censetur earum transgressio, esto grauius ratione iuramenti superadditi. At, si ad nullam culpam obligent, nisi ad pœnam, ratione iuramenti violatio prçcisè sumpta non erit culpa; erit tamen culpa, non acceptare, aut subire pœnam. In quo etiam considerandum est, an acceptatio, seu tolerantia pœnæ ex vi Constitutionis sit toleranda absq; sententia Iudicis, aut Rectoris, an post sententiã? rationeq; iuramenti tenebitur quis ad illam eodem modo tolerandã. Rursus erit obseruandum, an pœnæ materia, attenta ratione pœnæ, sit grauis, vel leuis; Nam, si grauis sit, tenetur eam subire iurans ex duplici capite, tum ratione Constitutionis ad id obligantis, tum ratione iuramenti; Quòd si nolit subire, peccatum committet graue cum circunstantia mutante speciem, ob iuramentum superadditum. Si autem sit materia leuis, peccatum veniale in non subeundo patrabit, esto in ratione venialis sit grauius ob iuramenti circunstantiam; quæ pro Togatis in Collegijs præ oculis habenda sunt.

114 Hinc, cùm iniungitur Academicis, vt aliquam actionem in Cõstitutionibus, statutis, seu Ordinationibus contentam exequantur, *pœna præstiti* adiuncta, nempè pœna præstiti iuramenti de obseruandis prædictis Statutis, & Ordinationibus; non ideò peccabunt lethaliter, quòd non exequantur, si ipsum Statutũ, aut Ordinatio ad mortale non obligat; sed vel ad pœnam, vel ad culpam grauem, aut leuem tenebuntur, ad quam illa adstringunt, (vt latiùs infra dicam *lib. 3. à num. 77.*) Nec etenim in ea pœna præstiti communiter quidquam intenditur addi, nisi applicatio ad talem materiam determinatam contentam in materia, quam generaliter iurauit quis adimplere; estque velut designatio temporis, in quo aliquod statutum positiuum est obseruandum; cũ enim statuta positiua, sicut & præcepta positiua non obligent pro semper, designatur iuxta rerum occurrentiam tempus, in quo hoc, vel illud obliget iuxta sui naturam. Dixi *communiter*, non intendi, nisi eam designationem temporis, nam pro re nata potest Iudex sub censuris præcipere alicuius Statuti adimpletionem, quæ propter occurrentes circunstantias contineat materiam grauem, quod prçceptum sit etiam de adimplendo iuramento seruandi illud statutum; quo casu ratione censuræ annexæ pœnæ præstiti, violatio, vt potè contumax inobedientia in materia, quã supponimus futuram esse graue, erit peccatum lethale.

115 Sed contra adhuc stabilita oppones. Iuramentum promissorium duplicẽ veritatem includit, aliam de prçsenti, aliã de futuro. Si veritas de præsenti deficiat, eo quòd non detur animus adimplendi rẽ iuramento promissam, est peccatum mortale periurij, quãuis materia iurata sit leuis, vt omnibus est in confesso; ergo similiter, si deficiat veritas de futuro, non adimplendo rem promissam, quantumuis materia sit leuis, erit peccatum mortale periurij; siquidem Deus adducitur in testem vtriusque veritatis, tum animi adimplendi rem iuratam, tum adimpletionis futuræ; &, si hæc desit, redditur Deus testis falsi; generaliter autem loquendo, peccatum mortale patratur, quoties Deus in testem falsi adducitur. Quod quidem nõ reperitur in voto materiç leuis, in quo datur promissio in Dei cultum, absque eo quòd Deus ipse adducatur in testem; quare & si materia illa leuis non adimpleatur, non fit Deo nisi leuis irreuerentia, cũ Deus non reddatur testis falsi.

116 In primis hoc argumentum non solùm impugnat assertionẽ positam de iuramento seruandi statuta in Academijs, & Collegijs, verùm etiam sententiam affirmantem, iuramentum promissorium cuiuscumque materiæ leuis nõ obligare sub mortali ad impletionem illius. Et mihi sufficit, propositam assertionem ea præditam esse veritate, qua est illa sententia; quam saltem communiorem, & tutam in praxi esse, nullus ibit inficias. Vnde, quod in ea sententia ad obiectionẽ factam omnes responderint, id etiam & ego respondebo; &; si quæ statim dicam, displiceat, reddant alij mihi solutionem veriorem, & eam amplectar.

117 Deinde respondeo, aliter afferri Deum veritatis de præsenti testem, ac

ac veritatis de futuro, discrimenq; etiam ab aduersario esse præstandum. Etenim ita adducitur in testem veritatis de præsenti, vt nulla sub conditione, nec contingentia physica, aut morali, debeat ea veritas dari, seu ille animus adimplendi rem promissam. At in veritate de futuro plura possunt intercedere, quæ eam impediant absque vlla culpa iurantis; nempe si relaxetur iuramentum, aut commutetur, vel in eo dispensetur; si materia reddatur physicè, aut moraliter impossibilis, & alia huiusmodi; ergo diuersimodè se habent illę veritates. Ratio à priori est, quia iurans nequit certò scire, ac præuidere, quę futura cõtingentia sunt; solùmque valet agnoscere intentionem, & animum, quem de præsenti habet, & quia animus est circa futura, dicitur, in iuramento debere adesse veritatem de futuro; non quia necessariò, aut liberè sit ponenda ea veritas infallibili illatione, cum in casibus positis, absque culpa iurantis, non ponatur. Quare iuramentum circa veritatem de futuro requirit intentionem, & ex vi illius tenetur quis ad ponendam materiam ea obligatione, qua materia ipsa potest obligare; quòd si non ponat, de nouo non adducit Deum in testem falsi, sed deficit in adimpletione rei promissæ.

118 Quod sic explico. Iuramentum promissorium continet duo, & promissionem communiter, & adducere Deum in testem. Hoc secundum respicit animum, & intentionem iurantis, eisque commensurandum est, vt dignoscatur, an Deus adducatur in testem falsi, aut veri. Peracto iam iuramento, quasi finitur tota secunda ratio iuramenti, & sola manet prima, nempè promissio; atque adeò rectè çquiparatur voto, indeque satisfit discrimini, quod inter iuramentum, ac votum obiectio obtendebat; nam post peractum iuramentum, nihil aliud remanet, quàm vis promissionis.

119 Demum respondeo; sicut, cum quis vouet, debet attendi ad animum se obligandi, quem habet, vt inde noscatur, qua obligatione sit adstrictus, vt sentiunt omnes Authores; ita, cum quis iurat, ad eumdem animum debere attendi in obligatione, quam suscipit, adimplẽdi promissi. Iurans ergo adimpletionem cuiuscumque rei non intendit se obligare ampliùs, quam ipsa res, & materia ratione sui obligare queunt, sed firmitatem addit obligationi; Veluti cum quis iurat assertiuè affirmando rem, non intendit, vt credatur illam rem habere maiorem veritatem, quàm si non iuraretur; sed vult eamdem veritatem magis firmare. Vnde, cum iuramentum de seruãdis statutis possit esse de materia solùm obligante ex se ad pœnam, vel ad culpam leuem, ex non adimpletione illius nõ infertur peccatum mortale; sed iuxta iam dicta philosophandum erit. Et certè nullus, credo, asseuerabit, teneri quem maiori obligatione ad rem promissam adimplendam, quando iurauit eam adimplere, ac quando emisit votum eam ad implendi; esto in prolatione iuramenri fuerit maior vis ex coniunctione iuramenti ipsius, quo Deus in testem veritatis modo dicto est adductus, & simul promissionis Deo factæ directè, aut indirectè. Quòd si responsiones præstitæ non placeant, dicito (& forsan veriùs) in iuramento promissorio Deum adduci testem veritatis de præsenti; at respectu, veritatis de futuro, afferri vt interuentorem summæ dignitatis. Et, sicut vir illustris vocatus, vt interueniat alicui fæderi, aut pacto, si postea id non seruetur, offenditur iustè, & displicet grauiter, aut leuiter iuxta materiæ qualitatem; sic etiam Deus, interuentor adhibitus, si non adimpleatur promissio, grauiter, aut leuiter offenditur iuxta qualitatem materiæ; Et non adimplens est periurus ea significatione, quę comprehendit vel Deum falsò adductum in testem, vel adductum, vt interuentorem ad promissionem non impletam, & ex hoc capite falsam.

120 Scio, posse dari iuramentum promissorium absque promissione, si iurans expresse intendat non promittere, sed assertionem de futuro iuramento firmare, sicut comminatio, quæ est assertio de futuro comminatoria, & non est promissio, iuramento valet firmari, vt docet P. Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 42. dub. 11. num. 53.* Pater Suarez, & Pater Thomas Sanchez, quos refert, & sequitur P. Castro Palao *tom. 3. oper. moral. tract. 4. disp. 2. punct. 1. num. 3.* Scio etiam, posse promissionem iuramẽti esse ex se nullã, & tamẽ ratione iuramẽti obligari quẽ aliquãdo ad rẽ promissã exequẽdã; sic promissio vsurarũ nulla est, & tamẽ si quis iuret soluere illas, teneri ad soluendũ iuxta *cap. debitores de iureiurãdo;* Sed his non obstãtibus, asserta tenent. Quippè semper promissio includitur in voto; &, dum non datur intentio reflexa non

promittendi, intelligitur esse promissum. Deinde non inficior, obligationem iuramenti non pendere absolutè à promissione, & præcisè quia quis iurauit, teneri ad rem iuratam, & sic superiùs exposui violationem iuramenti per respectum ad eam obligationem, vt enim *in leg. Non erit, ff. de iureiurando*, habetur; *Dato iureiurando, non aliud quæritur, quàm an iuratum sit; Remissa quæstione, an debeatur, quasi satis probatum sit iureiurando*; Vnde, & si ex alio capite debitum non subsisteret, ex solo iureiurando deberetur. Cæterùm contendimus adhuc, hanc obligationem iuramenti, quę ex se grauis est, sicut est obligatio voti, ex leuitate materiæ promissæ reddi leuem; quod stat cum eo, quòd aliquando in iuramento propositum, & non promissio includatur; & cum eo quòd resultet obligatio ex iuramento, & non ex promissione.

Quæstio XVI. An Candidatus Cathedræ, qui in lectione Oppositionis defecit, quin expleret horam, vel qui non legit eam lectionem, sit habilis ad Cathedram obtinendam?

121 DICO primò. Qui defecit in lectione, vel non legit, ob imperitiem, & ignorantiam (quod rarò accidet) non est habilis ad Cathedram obtinendam, nec pro eo potest consilium, aut suffragium præstari. Ratio est in promptu, quia ad obtinendam Cathedram, & docendum alios est necessaria scientia, & doctrina; ea autem caret, qui nequit legere absolutè, aut explere lectionem prę imperitie; nec enim sufficiens scientia ad docendum, & Cathedram obtinendam potest præsumi in eo, qui non valet spatio viginti quatuor horarum lectionem disponere, ex his eam conflando, quæ didicit, & legit.

122 Dico secundò. Qui defecit in lectione, eo quòd memoria ei defecerit, vel aliqua superuenerit infirmitas, & etiam, qui absolutè non legit infirmitate impeditus, habilis est ad Cathedram obtinendam; vnde, si de eius sufficienti doctrina aliunde constat, & dignior cæteris Oppositoribus iudicatur, potest pro eo suffragium ferri. Ita Baldus *ad leg. sed & reprobari, §. amplius, ff. de excusat. tutor.* Decius *in cap. Constitutis, notatione 4. de appellat.* Thomas Hurtado *tom. 2. Resolut. moral. tract. 12. cap. 1. num. 1608.* Probatur, quia ille habet requisita essentialia ad Cathedram obtinendam, & docendum alios, & per accidens defecit in lectione, aut non legit. Supponimus enim, in eo dari sufficientem scientiam, & doctrinam, quę coniunctæ cum claritate, & facilitate in explicando sunt requisita ad obtinendam Cathedram, ac erudiendum alios.

Confirmatur primò ex praxi Academiarum, in quibus non reijcitur, nec inhabilis declaratur, qui in lectione defecit, aut propter infirmitatem, similemvè legitimam causam non legit. Imò non semel Cathedram obtinet, qui ea de causa non legit. Confirmatur secundò quo ad eum, qui in lectione defecit. Nam in oppositione ad Canonicatus in Ecclesijs censetur adhuc habilis ad eos obtinendos, qui in lectione, aut concione defecit, sicut plures docti viri in casu occurrenti circa Oppositorem Canonicatus Almæ Ecclesię Hispalensis censuerunt, vt refert Thomas Hurtado *vbi suprà*, addens insuper, in alia Cathedrali Ecclesia de facto obtinuisse præbendam Oppositorem, qui in concione defecit. At æquè saltem, imò strictiùs, vt infrà dicam, requiritur lectio, aut simul etiam concio ad Canonicatum obtinendum media Oppositione, ac ad Cathedrã adipiscendam; ergo hæc potest obtinerĩ ab eo, qui in lectione defecit.

123 Sed oppones primò. Satuta Academiarum requirunt, vt per integram horam in Oppositione legatur, & in Academia Salmantina, si oppositio fit ad Cathedras Primarias, per horam & dimidiam; ergo, qui non adimplet hæc statuta, inhabilis est ad Cathedras obtinendas; & esto excusationem legitimam habeat is, qui infirmitatis causa deficit, & qui non legit, at qui deficit in lectione propter defectum memoriæ, excusatione caret; nec videtur, statuta circa hunc benignam interpretationem posse sortiri, sicut circa illum. Confirmatur primò; nam lectio est quoddam examen ad obtinendam Cathedram; ergo, qui examini non satisfacit, nequit eam obtinere. Confirmatur secundò, quia pariter inde fieret, vt posset quis Cathedram obtinere, quamuis plu-

pluries defecisset in lectione, imò quamuis defecisset in omnibus lectionibus, quas antecedenter ad Cathedras obtinendas habuisset; quod ex se videtur absurdum. Confirmatur tertiò, quia iudex secundùm allegata, & probata debet iudicare; sed in Oppositionibus lectiones sunt allegationes, & probationes scientiæ Candidatorum; ergo iuxta illas est iudicandum, suffragandum, & consiliandum. At, si quis in lectione defecit, allegatio, & probatio est contra illum; ergo nequit ei Cathedra conferri.

124 Respondeo, statutum non iniungere lectionem, tamquam quid omnino essentiale, sed vt in ea constet amplius, quantum vnusquisque doctrinæ habeat; &, quia potest contingere, aliquos aliunde ad Academiam venire pro Cathedris obtinendis; & eorum non dari notitiam, & famam, cùm tamen possint esse in scientia eminentes; & hi quidem in lectione suam doctrinam manifestare valent. At, cum in Academia constat de alicuius doctrina, & pluribus litterarijs experimentis est probata, si fortuito casu præ memoriæ defectu in lectione defecit, statutum non intendit eum reddere inhabilem. Cuius signum à posteriori est, quòd in euentibus, in quibus aliqui defecerunt in lectione, eorum Cooppositores non intenderunt, eos fore, vt inhabiles, reijciendos, cum tamen ipsorum interfit, pauciores experiri aduersarios; nec in sollicitando vndequaque sui iuris emolumento segnes, & desides se ostendant.

125 Hinc ad primam confirmationem respondeo; lectionem Oppositionis esse examen respectu eorum, quorum scientia non est adhuc manifesta in Academia; respectu autem aliorum, qui, vt periti, apud omnes sunt in æstimatione, esse examen quasi accessorium, seu esse nouum experimentum scientiæ; cui si plenè satisfaciant, eorum fama, ac approbatio augetur; si verò nõ ita plenè aliquando faciant satis ob memoriæ defectum, non inde decrescit opinio concepta de eorum eruditione, cum in pluribus actibus litterarijs fuerit probata. Pone namque, Moderatorem Cathedræ Vespertinæ virum Sapientissimum, plurimis iam annis in Academia notum, magnique habitum, in Oppositione ad Cathedram primariam in lectione propter memoriæ fortuitum defectum non posse totum tempus præfixum insumere, & aliunde ceteros Oppositores valde inferiores esse sapientia; Quis illum Cathedra primaria æquo iure priuaret, aliumque ei anteponeret? Et certè accidit sæpè, vt quis multò inferior doctrina aliquam lectionem eruditiùs, & ingeniosiùs habeat, quàm alij; vel quia fortè incidit in materiam magis à se exploratam, vel quia à sapiente aliquo viro iuuamen est sortitus; non tamen propterea cæteris est anteponendus, cum de excessu scientię aliorum constat per repetita exercitamenta litteraria. Vnde cernitur, lectionem non esse examen, quasi vnicum, & rigorosum, nec solùm ad illam attendi, Statutum Academiæ intendisse.

126 Ad secundam confirmationem respondeo, destitui ab arguente suppositionem factam; supposuimus enim, eum, qui defecit in lectione, aliunde esse virum apprimè doctum, & sic posse pro illo suffragium ferri; At, si pluries, aut quoties legit, in lectione defecit, apprimè doctus non est; nec enim viro docto deficeret semper materia ad lectionem, cum ex notitijs præhabitis possit vir doctus integrum tempus lectionis insumere; & quod aliquando est casus fortuitus, non semper debet præsumi talis, sed potiùs præsumeretur parùm doctus; & Cathedra indignus; vnde ei nequiret suffragium præstari. Cum quo stat, vt non remaneret inhabilis, cum inhabilitas non inducatur ex eo defectu iuxta dicta; non tamen omnes habiles ad Oppositionem Cathedram merentur; si quidem digniori est concedenda, & minùs digni etiam habiles sunt.

127 Ad tertiam confirmationem assero, allegata, & probata in Oppositione non solùm esse lectionem, quę in illa habetur, sed etiam reliqua experimenta litteraria antecedenter ab Oppositoribus facta; & famam, ac opinionem publicè de ipsorum doctrina conceptam, iuxta iam dicta. Quod exinde liquet, quia ipsi, dum Iudices, aut suffragantes de suo iure informant, omnes actus litterarios antecedentes ob oculos proponunt, vt motiua, ac titulos, ob quos Cathedræ benemeriti censeantur. Ceterùm, si in Oppositione Cathedræ omnes concurrentes essent incogniti, tunc iuxta solius lectionis qualitates foret iudicandum, non enim essent alia allegata, & probata, iuxta quæ fieret iudicium.

128 Oppones secundò. Non est habilis ad obtinendum Canonicatum per oppositionem is, qui non legit absolutè, aut non concionatur, si opus concione sit, esto id omittat propter ægritudinem superuenientem; quantumuis, sit vir sapientissimus, & famâ, ac opinione clarus; vt docet Thomas Hurtado *vbi suprà à num. 1603.* vbi probat, electionem de illo factam esse nullam. Præterea non est habilis ad beneficium obtinendum per cõcursum, qui ab examinatoribus Synodalibus non examinatur, quamuis examini non intersit ægritudine impeditus, esto sit Doctor, aut Magister celeberrimus, imò & Vicarius Episcopi; vt tuentur Barbos. *de potestat. Episcop. allegat. 61. num. 86. & allegat. 72. num. 120.* Gonzalez *ad Regul. 8. Cancell. Gloss. 4. num. 90.* Garcia *de benefic. part. 9. cap. 2. num. 202.* Zerolà *in praxi part. 2. verbo Doctor, §. 1.* Ergo, qui in Oppositione ad Cathedram non legit etiam infirmitate præpeditus, non est habilis ad eam obtinendam, cum eadem ratio vtrobique militare videatur.

129 Respondeo, admisso antecedenti; negando consequentiam. Dispar enim est vtrobique ratio; Nam ad eiusmodi Canonicatus obtinendos Sixtus IV. & Leo X. in suis Bullis Apostolicis decernunt, vt præcedat examen, & non aliter, nisi præuio examine, conferantur, quare examen est requisitum pro forma electionis ad Canonicatus; sicut etiam ad beneficia præfata requiritur examen pro forma electionis ad illa; Examẽ autem ad Canonicatus est lectio, aut etiã simul concio; vnde his deficientibus, deficit requisitum, & forma, quam Pontifices iniungunt. Secùs in Oppositione ad Cathedras cõtingit; vt enim ostendimus, lectio non est examen quasi vnicum, nec requiritur vt forma, sed iniungitur ab statutis Academiæ velut nouum experimentum doctrinæ; & solummodò rationem examinis sortitur, quando aliquis aliunde non est cognitus, nec de eius doctrina datur experientia. Imò & si hic infirmitate detentus non legeret, quamuis non posset ei Cathedra conferri, cum de eius sufficienti doctrina non constaret, tamen non declararetur inhabilis ad Oppositionem, iuxta communem interpretationem, & acceptionem Statuti Academiæ.

130 Et quidem etiam iuxta ipsas rerum naturas datur discrimen; nam in Academijs ipsis plura fiunt experimenta litteraria, quæ omnibus sunt manifesta, indeque iudicium rectum potest comparari de scientia, & meritis Oppositoris, quin detur locus fallaciæ, quãuis ille aliquandò non legat præ ægritudinis obstaculo. At in Ecclesijs vel nunquam antecedenter, vel rarò alia experimenta litteraria fecit is, qui posteà non legit, aut non concionatur; & aliundè fama, ac opinio non semper sunt probationes certæ, maximè si è longinquo dimanent. Vnde rectiùs exigitur præuium examen media lectione, aut concione simul ad Canonicatus obtinendos, tamquam forma; & requisitum essentiale, quàm ad Cathedras adipiscendas.

131 Et independenter ab hoc discrimine, stant Constitutiones prædictorum Pontificum, iuxta quas tenetur Thomas Hurtado consequenter asserere, eum, qui infirmitate impeditus non legit in Oppositione ad Canonicatum, non esse habilem, nec posse eligi; quamuis Canonicatus sit Ecclesiæ, quæ extat in loco, vbi est Academia, & ille in ea sit opinione clarus, atque de ea manifestè electoribus constet. Quod mihi non omnino probatur; nec desunt rationes ad oppositum. Sed in ordine ad assertum huius nostræ quæstionis, vel ille censendus est habilis ad Canonicatum, vel non? Si secundum, disparitatem reddidimus inter eum, & Oppositorem ad Cathedram. Si primum, nostra assertio manet inde magis roborata.

132 Sed adhuc contra disparitatem traditam dices; si lectio, aut simul etiam concio requiritur vt examen omnino necessarium ad obtinendum Canonicatum, & vt forma iniuncta à Pontificibus, sequitur, eum, qui in lectione, aut cõcione deficit præ memoriæ fragilitate, aut præ infirmitate superueniente, non manere habilem ad Canonicatum obtinendũ, nec posse pro illo præstari suffragium, cum non detur id examen necessarium, quod, tamquam forma, requiritur; ergo minùs rectè à paritate illius confirmauimus nostrum assertum de deficiente in lectione Oppositionis ad Cathedrã.

133 Respondeo, Authores ipsos, qui negant, esse habilem ad Canonicatum obtinẽdũ eum, qui omnino nõ legit, adhuc ex legitima causa, concedere, eum esse habilem, si legat, aut simul etiam concionetur, quamuis in lectione, aut cõcione deficiat. Mihi autem non incumbit

bit in præsenti explorare, qua consequentia loquantur de vtroque; vnde sumpsi propositionem, quam vt veram tradunt, & inde meam assertionem rectè à paritate confirmo; Et quamuis nec esset vera ea propositio, nec fieri posset paritas, assertio posita staret, cum etiam independenter ab illa fuerit probata. Deinde assero, Authores prædictos negare sequelam in obiectione propositam, & disparitatem reddere, quia is, qui defecit in lectione vel concione, iam se publico examini subiecit, & Pontifices non determinant horam integram, hęc enim est introducta consuetudine Ecclesiarum; & sub hoc statuto nō veniunt casus fortuiti, & absque culpa cōtingentes; & vbi non datur culpa, nec deficit absolutè forma, seu examen, consuetudo illa, ac statutum benigniùs est interpretandum, ita vt damnum inhabilitatis non proueniat Oppositori. Quæ doctrina magis adhuc sustineri, & approbari potest, si ille non defecit initio lectionis, aut concionis.

Quæstio XV. Quæ conditiones, & qualitates requirantur in Candidatis? Vbi de nomenclatura Candidatorum.

134 CVM de Candidatis agere cæperimus, non erit abs re quæstionem exornare, eorū nomenclaturam aperientes. Militare est nomen Candidatorum, quo insigniebantur selecti, & præcipui ex militibus Prætorianis, qui Imperatorem stipabant, & tuebantur, quorum ornatus, ac vestis illud nomē dederunt; Id satis indicat Vegetius *lib. 2. de re militari c. 7.* ibi; *Erant & secundùm annonam Candidati duplares, Candidati simplares. Hi sunt milites principales, qui priuilegijs muniuntur.* Duplares autem, & simplares secundùm annonam dicuntur, quia militibus pro dignitate, & varietate Scholarum, quibus nomen dederant, assignata erat annona, & pecunia, vt constat *ex leg. vltim. Cod. de offic. Præfect. Prat. Afric.* Hanc Candidatorum cohortem instituit Gordianus Senior Imperator, & à suo nomine voluit Scholam vocari cohortem seniorem, vt ex Chronico Alexandrino, seu ex Fastis Siculis refert Bessoldus *dessertatione de Studiosis, capit. 4. pagin. 58.*

135 Exinde nomen Candidatorum translatum est in vrbe Romana ad eos, qui aliquem Magistratum petebant; de quibus videri possunt Martinus *verbo, Candidatus;* Pontanus *in progymnasm. 16. fol. 315.* Etenim toto tempore, quo Magistratum ambibant, toga candida induebantur; & supra natiuam albedinem, vt aliqui aiunt, candorem togæ addebant, lotionis beneficio, & temperamentis ad id opportunis. Hac veste ornati incedebant in campo Martio ante Calendas Ianuarias, qui ambibant, eligi eo die in Consules, aut in alia Munera, vt passim apud Ciceronem, & alios fit mentio. Is autem color candidus præ cęteris assumebatur, vt cum gerentes iudicarentur, animo esse candido, ac integro; interioremque pectoris ornatum cum exteriori conformari; vel vt significarent, se candidè, & iustè admininistraturos esse Dignitatem, quam petebant; quippe color albus est simplicissimus, lucisque plenus. Quare etiam in sacris litteris adstruitur hic color, vt index sanctimoniæ, fœlicitatis, ac lętitiæ; vt constat ex Matthæi *cap. 17. vers. 2.* ex Ioann. *capit. 20. vers. 12.* ex Actib. Apostol. *capit. 1. ver. 10.* ex Apocalips. *cap. 3. vers. 4. cap. 4. vers. 4. cap. 6. ver. 11. cap. 7. v. 9. & 13. cap. 19. vers. 14.* Et ex pluribus alijs locis. Hinc olim, qui nuper sacro baptismi lauacro fuerant abluti, candidis vestibus vtebantur, & quia Dominica die post Resurrectionem Domini, qui fuerant cathecumeni, baptismum recipiebant, & vestimentis albis procedebant induti, vocat Ecclesia eam diem *Dominicam in albis;* quo sane colore ostendebatur puritas, & gratia, quam, detersis omnibus animæ sordibus, baptismi Sacramentum pręstiterat.

136 Sed adhuc vox Candidatorum latiùs fuit extensa, ita vt per eam significentur, quicumque ambiunt, aut optant quamlibet dignitatem, munus, honorem, scientiam, aut fœlicitatē. Hinc Plinius *in Panegyri ad Traianum* dixit *Candidatos gloriæ, & immortalitatis;* Quintilianus *libr. 12.* vocauit *Candidatos eloquentiæ.* D. Hierony. *ad Pamach.* nuncupat Cathecumenum *Candidatum fidei.* Tertullian. *lib. de præscript.* quemdam appellat *Æternitatis candidatum;* Et *lib. 2. aduersus Marcion.* Adamum, & Euam descri-

bit *Restitutionis candidatos*; hoc est, prioris fœlicitatis recuperandæ cupidos. Et præterea idem *lib. de corona militis*, dicit *Candidatos diaboli* eos, qui illius obsequio mancipantur, quasi auidos obsequiorum, quæ infami adeò tyranno præstent.

137 Vnde cernitur, nomen Candidati in ea iam esse significatione, vt quilibet petens, vel ambiens præmium, aut munus Candidatus dicatur; & inde eo nomine significamus illos, qui petunt Cathedras, Collegia, munera in Senatibus, Prębendas in Ecclesijs, sententias adfauentes in litibus, & similes. Ad Candidatos autem præmiorum in Academijs, & Togarum in Collegijs rectè à militia id nomen fuit translatum, cum exercitamenta litteraria sint ingeniorum pugnæ, ac certamina, quibus tela argumentorum iaciuntur, & veritatis clypeo propulsantur.

138 Igitur ad conditiones, & qualitates requisitas in Candidatis deueniamus. In primis nequit publicè docere in Academijs, (nisi aliud per statuta permittatur) qui Gradum Bacchalaureatus non accepit. Et quidem in Academia Salmantina requiritur, vt quis in ipsa ad eum Gradum fuerit euectus, aut saltem in illa incorporatus. Nec potest quis absque eiusmodi Gradu regere Cathedram pro alio substitutus. Quare, cum Cathedra vacat, & à Rectore Academiæ designatur, qui illam moderetur, dum per Oppositionem merita Candidatorum examinantur, nequit vllus Gradu non insignitus ad id designari. Pariter nullus valet Cathedram ambire, nec ad eam obtinendam opponi, nisi Gradum prædictum acceperit, & quidem in eadem scientia, seu Facultate, ad quam docendam Cathedra fuit instituta. Vnde in Academia Salmantina non potest quis ad Cathedram Iuris Ciuilis opponi, quamuis Gradum obtinuerit in Iure Canonico, nisi in Iure Ciuili Gradum acceperit, & sic de singulis. Nec ad Collegia Maiora potest quisquam opponi, nisi Gradum Bacchalaurei, si sit Theologus, in Theologia, & si sit Iurisperitus, in Iure Canonico, aut Ciuili in Academia aliqua approbata receperit.

139 Quot autem anni post acceptum Gradum debeant esse transacti ad munera prefata docendi, & opponendi se ad Cathedras, vel Collegia, Maiora pendet ab Statutis, & Ordinationibus Academiarum, & Collegiorum. In Salmanticensi Vniuersitate, nullus ad Cathedras potest opponi, qui quinque annis post Gradum studia non recoluerit. Vt autem quis moderetur in substitutione Cathedram, aut doceat publicè, solùm vt suę doctrinæ exhibeat experimenta, & iuuentutis consulat vtilitati, non exigitur tempus determinatum post Gradum acceptum. Cæterùm quinquennium, quod post Gradum poscitur, ad Oppositionem ritè faciendā, intelligitur post Gradum siuè in Iure Ciuili, siuè in Canonico. Quare poterit quis ad Cathedram Iuris Ciuilis opponi, quamuis die antecedenti Gradum in Iure Ciuili obtinuerit, dummodo quinque iam ante annis Gradum in Iure Canonico accepisset, & è conuerso: quippè solùm desideratur, vt, post finitos cursus litterarios, & Gradum tunc susceptum, quinque anni in recolendis Studijs fuerint transacti.

140 Vt opositio ad Collegia Maiora fiat, standum est specialibus statutis, seu Ordinationibus circa tempus transigendum post Gradum. Communiter duo anni post ipsum desiderantur; nec amplius olim exposcebatur ad Oppositiones ad Cathedras in Academia Salmantina; sed nouis Ordinationibus Regia authoritate stabilitis quinquennij cōditio est inducta. Quòd si quis ante quinquennium transactum Gradum Doctoris, aut saltem Licentiati in eadem Academia obtineret, posset statim ad Cathedras opponi. Etenim illud quinquennium est designatum, vt quis sufficienti exornetur doctrina, qua dignè possit Cathedras poscere; In examine autem ad Gradum Licentiati experimentum doctrinę sufficientis præstatur; & qui approbant aliquem ad eū Gradum, testimonium publicum præbēt, quòd ille dignè possit scientiam edocere, & consequenter Cathedram moderari; aliàs approbarent insufficientem.

141 Ad aliqua Collegia poscenda, etiam ex his, quæ inter Maiora non numerantur, etiam solet per eorum statuta requiri Gradus Bacchalaureatus; quæ omnino sunt obseruanda tam circa Gradum, quàm circa tempus post illum in studijs recolendis transigendum, atque adeò eorum Candidati illo debēt esse insigniti.

142 Ætas in Candidatis requisita nequit vna regula præfigi. Etenim in aliquibus Collegijs Maioribus viginti vnum anni requiruntur; in alijs nō tot desiderantur; quare standum est singulorū Cōstitutionibus. Ad docendum autem publicè

tè in Academia, & ad Oppositiones ad Cathedras, communiter non designatur ętas; quare in quauis ætate ea munia præstari valebūt, dum cætera adsint requisita. Id est obseruādum, si designetur numerus annorum, dum expressè non dicatur, eos debere esse expletos, sufficere, si sint incepti; nā in fauorabilibus annus inceptus pro expleto habetur; est autem fauor, quòd Candidatus possit quantò citiùs præmium obtinere; è contra verò in odiosis, si numerus annorum indicatur, debēt esse expleti; sicut, vt obligatio ieiuniorum Ecclesiæ aliquē obstringat, necessum est, vt viginti vnum annos expletos habeat; quia ea obligatio est odiosa, cùm sit onus, & grauamen. Sic etiam, si iuberet Magistratus Academiæ, vt ab Schola exirent Studiosi, qui quinque aut septem annis, seu cursibus eam iam frequentassent, præceptum hoc solùm esset coarctandum ad eos annos, seu cursus expletos, non inceptos; quia esset odiosum, cum grauamen imponeret.

143 Qualitas scientiæ in Cādidatis exacta eà esse debet, quæ muneri, quod suscipiunt gerendum, sit sufficiēs. Sed quis se iudicet insufficiētem? Vel quis alterum synceré de insufficientia admoneat, & aperiat veritatem? Aut cui etiam aperienti fides præstetur? Dura hæc; & difficilia sunt. Ergo Oppositores ad Cathedras, non sufficientes, nec digni, non debēt ad eas promoueri ab his, qui illas cōferūt, quin titulo antiquitatis, aut prætextu pietatis alliciantur; Imò expediens esset, eiusmodi Candidatos admonere, vt ab illa sua petitione cessarent. Similiter Communitates Collegiorum tenentur non approbare Candidatos insufficientes; tum quia ad id eorum statuta grauiter obligant; tum quia pręiudicium graue aliis infertur, necnon ipsi Communitati; Et sanè, si secùs faciāt, & lethaliter peccant, & postmodum detrimenta inde secuta experiuntur. Demùm si insufficiens publicè in Academia intenderet docere, tenetur Magistratus illius, informatione præhabita, eum arcere, ne discipuli temporis dispendium sine profectu patiantur. Quæ autem debeat esse sufficiētia doctrinæ, iudicio Virorum Sapientum, ac timoratorum, est diiudicādum. Ea quidem censebitur sufficiens doctrina, quæ cōmuniter reperitur in his, qui docēt, vel ad Cathedras, aut Collegia opponuntur, & digni ab omnibus eo honore, seu munere reputantur.

144 Tempus, quo publicè possunt scientię edoceri in Academiis, per statuta ipsarum est præfixum. In Salmantina quidem vacationes à lectionibus solùm intercedunt à die Natiuitatis Deiparæ, vsque ad diem Diui Lucæ. Plures autem anni decursu sunt dies feriati, pręter festa ab Ecclesia instituta; Cæterùm in diebus festis, ac feriatis aliqui solent in Academiæ gymnasiis legere, & dictare, ob specialem aliquam Studiosorum vtilitatem; His tamen diebus exercitia litteraria Assertionū communiter habentur. Hi autem, qui non regūnt Cathedras, sed spontaneè edocent Studiosos, non valent id præstare quacumque hora diei in Academiis, saltem in Salmantina; dum enim Cathedræ primariæ, Decreti, & Vespertinę durant, nullus, qui tunc temporis aliam Cathedram non regat, potest in vllo gymnasio edocere, vt sic maiori commodo Scholarium consulatur, & expediti omnino sint ad assistendum lectionibus Primariis, Decreti, & Vespertinis. Lectiones prætereà Oppositionū ad Cathedras nequeunt in die feriato recitari, sic namque per statuta cauetur; & ècontrà in statutis Collegii Maioris Conchensis est cautum, vt nullus Candidatus oppositionis lectionem recitet, nisi in die feriato; nempè vt cæteris diebus Togati non impediantur frequentare Academiam, & in ea publicè edocere.

145 Modus obseruandus, in legendo, à Candidatis, & docentibus publicè, satis est constans. Id tamen discrimē datur inter eos, qui Cathedras moderantur, & cæteros, quòd illi non satisfaciunt muneri suo, si solùm voce edoceant audiētes, sed tenētur dictare, quæ ab illis in suis codicibus exarentur, eaque viua voce explicare; Alii verò, qui vltrò publicè legūt, valent id voce solū prestare, & etiam scripto, si velint. De modo docendi cùm audientium vtilitate, & de tempore opportuno tradendi doctrinam, consulatur Iacobus Middendorpius *de Academiis vniversi orbis, tom. 1. lib. 1. c. 9.* qui hanc materiam luculentè exornat.

146 Vt autem docentes, & legentes publicè ad id munus prosequendum in vtilitatem Studiosorum excitentur, nec animo cadant, eò quòd per plurimos annos tradendæ litterarum disciplinæ institerint, audiant eumdem Middendorpium *vbi nuper cap. 7.* aientem; *Veteres quidem benè de Republica meritis statuas, arcus, & nescio quos titulos, honoris gratia, ponebant; sed nulli magis eo honore digni sunt, quā qui*

qui in educanda iuuentute, & instituendo populo Christiano fidelem operam nauant. Supra modum Reipublicæ interest, vt probos, rectèque moratos ciues habeat, & bonum Magistratum, Principemque bonum; At hoc ipsum debet Magistris, qui summo labore tales reddiderũt. Plutarchus, neminem de Republica meliùs mereri arbitratur, quàm qui iuuenum, & præsertim Principum animos optimis artibus, & virtutibus imbuerit. Imò Socrates rogatus, quare nõ administraret Rempublicam, cura administrandi rationem optimè sciret, respondit, eum vtiliorem Reipublicæ, qui multos ad gubernãdam faceret idoneos, quàm qui ipse eam gubernaret. Socratis exemplum pluribus fortasse non arridebit; alijs tamen ipsius Socratis dictũ poterit esse solatium; & saltem id maximũ est in docendo emolumentum, quod tradit Abbas Panorm. *in c. 1. de Magistris*, duplici versiculo;

Discere si cupis, doceas; sic ipse doceris;
Nam studio tali tibi proficis, atq; sodali.

Quæstio XVI. Quid circa libros, & Commentaria hæreticorum Iurisprudentium debeant obseruare Academici?

147 COMMVNIS est quæstio Professoribus, & Scholasticis, & quibuslibet alijs, & resolutiones tradendæ, erunt à doctrina cõmuni circa lectionem cuiusvis libri hæretici Authoris, aut prohibiti, desumendæ, Attamen valde consona est præsenti instituto, eo quòd sit frequens pro praxi, cum non pauci Authores Iurisprudentes sint hæretici, & præ manibus à Professoribus, & Scholasticis habeãtur. De hac materia tractaui in communi, *tom. in Bull. Cruciat. disput. 25. à numer. 50.* Nunc specialiùs de ea agendum est.

148 In Bulla Cœnæ Domini prima excommunicatio Pontifici reseruata fertur contra scienter legentes, retinentes, aut quomodolibet defendentes libros hęreticorum. Quæ vt incurratur, necessum est, vt Author sit damnatus; nam, vt docet P. Azor *lib. 8. c. 16. q. 76.* Licèt scripta Origenis, & Tertulliani errores contra fidem contineant, ab Ecclesia tamen permittuntur ob maximam eruditionem, & quia nullum in Fide periculum ab illis timetur. Prętereà authoritate Pij IV. Sixti V. & Clementis VIII. editus fuit in lucem Index librorũ prohibitorum in duas diuisus classes; In prima continentur Authores hæretici, vel de hæresi publicè suspecti, quorum omnes libri editi, & edendi de Religione tractantes, aut hæresim includentes prohibentur; & simul libri Hæresiarcharum de quouis argumento, quamuis de Religione non agant. In secunda præfiguntur libri, qui, quamuis ab Authoribus Catholicis prodierint, continent doctrinã non sanam, aut suspectam, aut bonis moribus repugnantem.

149 Demum in nostra Hispania, Regnisque eius ditioni subiectis, in quibus sacrum Fidei Tribunal viget, plures Indices Expurgatorij prodierunt, Supremo, & Generali Quæsitore de sui Senatus consilio, id pręcipiente; postremusque Index anteriores comprehendens editus fuit anno 1632. In quo recto, & dilucido ordine, libri hæreticorum, vel omnino prohibẽtur, vel cum expurgatione, aut saltem cum appositione notæ Authoris damnati in libri fonte permittuntur; Et rursus plurimi libri Catholicorum expurgantur, & non pauci prohibentur. Ferturque pœna excommunicationis latæ sententiæ contra quemlibet, qui libros omnino prohibitos retinuerit, aut legerit, vel libros cum expurgatione, aut nota permissos retinuerit, aut legerit, nisi priùs de licentia, & authoritate sacræ Fidei Quæsitorum fuerint expurgati, & de expurgatione per subscriptionem alicuius habentis ab illis facultatem constet. Nec Bibliopolis licet, eos libros vendere, quin priùs expurgentur. Post illum autem Indicem Expurgatorium aliqua edicta, seu pręcepta specialia à Supremo Fidei Quæsitore prodiere prohibentia vnum, vel alium librum, vel tractatũ sub eadem pœna excõmunicationis latæ sententiæ, cuius absolutio solet ipsis Sacræ Fidei Quæsitoribus reseruari.

150 Hinc in generali assero, quemcumque grauiter contrauenientẽ prædictis prohibitionibus peccare mortaliter, & ipso facto incurrere excommunicationem; ita vt si contraueniat legendo libros hæreticorum, prout in Bulla Cœnæ continetur, contrahat excommunicationem in illa præfixam, & Pontifici reseruatam; Si verò cõtraueniat prohibitioni impositæ à Supremi Tribunalis Fidei Præside, incidat in excommunicationem reseruatam Fidei Quęsitoribus. Quæ assertio in genere indubitata est, cum illæ cen-

censuræ sint à legitima potestate inflictæ, & ob causam grauissimam, supponaturque notitia earum, quæ satis publicatæ sunt, & contumacia in obediendo, & sint censuræ non ferendæ, sed latæ, vt ex verbis ipsorū expressis est manifestum.

151 Vndè nequeunt Academici legere Mynsingerium, aliosvè Authores hæreticos, etsi de Religione nō tractēt, sed de Iurisprudentia, nisi expurgati sint; qui expurgatione indigent, & in alijs nota Authoris damnati, & præfata subscriptio in libri fronte apponatur; Quòd assolet præstari à Commissarijs sanctæ Inquisitionis; vel, si nullus iam habeat licētiam ad id peragendum, eo quòd elapsum fuerit tempus indictum ad expurgationem librorum faciendam; poscendā est facultas à Sacræ Fidei Quæsitoribus, vt libri prædicti expurgari, seu annotari queant. Nec interim, dum facultas poscitur, & expurgantur, vel annotantur, possunt legi, quia absque ea expurgatione, aut annotatione prohibiti sunt. Quòd si libri omnino sint prohibiti, debet is, qui eos habet, iuxta præceptum in ipso Indice Expurgatorio præfixū, tradere Commissario alicui sanctæ Inquisitionis, vt is ad Tribunal remittat, in quo cauetur periculo illos retinendi, & cōsulitur securitati ipsos extirpandi.

152 Plures tamen quæstiūculæ pro praxi restāt decidēdæ. Prima sit, an prohibeatur per suprà dicta præcepta legere hæreses alicuius Authoris insertas ad verbum in aliquo libro Authoris Catholici, qui eas refert, vel etiam refutat? Respōdeo, nōn prohiberi; & addo, nō incurri præfatas excommunicationes; etiam si legerentur animo prauo discendi illas. Quippè absolutè non vetatur, in eo libro eas legere, sicut non prohibetur Authori illius, eas scribere, & scriptis suis publicare; deinde his legibus positiuis nō prohibetur, nec punitur affectus, sed factum legentis librum hæretici, qui in eo casu non legitur (affectus autem ille lege diuina prohibetur, vtpotè contra virtutem fidei.) Id docent Sairus *in thesauro, lib. 3. cap. 5. num. 13.* P. Azor *instit. moral. lib. 8. cap. 16. quæst. 2.* P. Thom. Sanchez *in sum. lib. 2. cap. 10. num. 23.* Nauarrus, & alij, quos obiter reperies. Secunda quæstio; An legere librum, aut tractatū heretici manuscriptum cadat sub prohibitionibus positis? Respondeo, cadere; nam prohibetur lectio eiusmodi librorū, & materialiter se habet, quòd sint typis excussi, aut manuscripti. Sic tuetur Pater Laymā *tom. 1. oper. moral. lib. 2. tractat. 1. capit. 15. numer. 1.*

153 Tertia quæstio; An existentes in Academijs Angliæ, Galliæ, aliarumque Prouinciarum Septentrionalium, in quibus Bulla Cœnæ nō est recepta, si legant libros hæreticorum, incidant in excōmunicationem? Respondeo, non incidere; vt tenent P. Becanus, Pater Azor, & Thom. Sanchez, quos refert, & sequitur Diana *1. par. tract. 11. resolut. 35.* Ratio est, quia leges pœnales, vtpotè odiosæ, sunt strictè interpretandæ, nec extendendæ ad personas in locis, in quibus ipsæ leges non obseruantur. Quod in pluribus casibus cernere est; nam lex v. g. prohibens Scholaribus Salmantinis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne retineant, aut afferant tormenta ignea, non obligat ipsos, cū extra Salmanticam existunt; esto alia lex Regni in Hispania id vbique prohibeat. Quippè, vbi lex vim non habet defectu acceptationis, perinde est, ac si eiusmodi lex non daretur.

154 Quarta quæstio. An incidat excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui legit Scholia, Notas, aut Commentaria Authoris hæretici ad librum Catholici Authoris? Supponimus in his quæstionibus, quòd, si liber, aut Commentaria extent in Indice Expurgatorio Hispaniarū, & non expurgentur, aut non præstetur id, quod in eo Indice præscribitur, incurri excommunicationem ibidem inflictam, respectu omniū, qui subditi sunt Tribunali Sāctæ Fidei. Quo supposito, cum distinctione ad dubium respondeo; si Cōmentaria sint adeò copiosa, vt ex his potiùs, quàm ex textu liber constet, incidere legentem in excōmunicationem Bullæ Cœnæ, vt docet P. Suarez, cuius sententiam probabilem reputat P. Layman *vbi suprà, num. 2.* Quippè eo casu potiùs dicendus est liber hæretici commentantis, quàm Authoris Catholici, qui ab eo exponitur. Vnde fit obuiàm rationi, qua Diana defendit oppositum, *vbi suprà, resolut. 32.* Quòd si Scholia, & Notæ non sint adeò copiosæ, non est censendus ille liber Authoris hæretici, nec ea excommunicatio incurritur, si legantur. Ita Graffis *part. 1. decision. lib. 4. cap. 18. numer. 43.* P. Thom. Sanchez *vbi suprà, num. 25.* Nauarrus, Suarez, & communis. Imò addunt Graffis, & Vgolinus *de censur. Papæ reseruatis part. 2. cap. 1.* & P. Thom. Sanchez, non incurrere prædictam excommunicationem Bullæ Cœnæ eum, qui legit librum

brum Authoris, qui publicè existimatur Catholicus, licet hæreses contineat.

155 Id etiam animaduertendum est, non prohiberi in Bulla Cœnæ, nec in Indicibus Expurgatorijs lectionem materialem, sed formalem librorum eiusmodi, qua scilicèt libri intelliguntur, nam finis prohibitionis est, vt vitetur periculũ, quod in non intelligente eos libros nõ datur; vnde eam excommunicationem non contrahet idiota eos legens, aut is, qui legit, & non intelligit idioma, in quo sunt elaborati, vt obseruant P. Filliucius, Thomas Sanchez, & Suarez apud Dianam *vbi suprà, resolut. 36.* & indicat probabile Portel *in addit. ad dub. Regular. verbo, libri prohibiti, num. 11.*

156 Quinta quæstio. An incurrat in excommunicationem Bullæ Cœnæ is, qui legit hæreticorum libros nõ tractantes de Religione, in quibus obiter aliqua hæresis est inserta? Supponit quæstio, & verè, eam non incurri à legente libros hæreticorum, in quibus nulla inseritur hæresis, & aliunde de Religione non tractãt, nempè nec sacram Scripturam interpretãdo, nec Theologicas quæstiones decidendo, nec de cultu Dei, & Sanctorum, aut de Ecclesiæ statutis; vel statu Clericorum, aut Monachorum disputando; sed sunt libri philosophici, medici, iuridici, historici, aut poetici; vt rectè annotat P. Layman *vbi suprà num. 3.* Respondeo ergo ad quæstionem, incurrere in casu posito excõmunicationem eum, qui libros prædictos legit. Quippè in Bulla fertur excommunicatio contra legentes libros hæreticorum, si de Religione tractent, aut hæresim contineant; in alternatiuis autem sufficit, alterutrum verificari; Sic tuentur P. Suarez *tom. 5. in 3. part. disput. 21. sect. 2. num. 10.* P. Th. Sanchez *vbi suprà, cap. 10. num. 34.* contra Sairum, & Graffis, ac Dianam *suprà resol. 31.* Item nostram resolutionem tenent Alterius *tom. 1. in Bull. Cœn. disp. 2. lib. 5. c. 6.* Bonacina, Portel, & alij.

157 Pro Academicis autem partium Septemtrionaliũ aduertere oportet ex P. Layman *vbi suprà, num. 1.* Bullam Cœnæ non esse receptam cum omni hoc rigore; ideòque passim prodire libros historicos, medicos, & iuridicos in Germania, in quibus hæreses admixtæ sunt, & absq; scrupulo à Catholicis timoratis, & doctis ibi leguntur, & retinentur. A quibus tamẽ excipiuntur hæretici Ioannes Auetinus, Ioannes Sleidani, & Sebastianus Munsterus, qui etsi historias scripserint, tamen in id præcipuè collimarunt, vt Romanam Ecclesiã, & statum Clericorum, ac Monachorũ conuellerent, & denigrarent; quare in Indice expurgatorio Pontificum, & Sãctæ Inquisitionis prohibentur. Pro eisdem Academicis obseruandum est rursus cum prædicto Authore, etsi in Indice Expurgatorio à Põtificibus edito iniungatur, vt libri continẽtes aliquid ad hæresim, superstitionem, impietatem, seu diuinationem spectans, à sacræ Fidei Inquisitoribus expurgentur, tamen, quia in Germania Inquisitores non sunt, id præceptum non obseruari; sed valdè congruens esse, vt hi libri, quamuis non ea authoritate expurgẽtur, viris doctis tradantur, qui eos expurgent, vt pericula vitentur.

158 Sexta quæstio. An excõmunicationem Bullæ Cœnæ contrahat, qui legit epistolam hæretici de causa Religionis tractantem, aut hæreses continentem, & qui eam retinet? Respondeo, non contrahere. Ita Duardus *in explicat. Bull. Cœnæ lib. 2. quæst. 55.* Sousa, P. Thomas Sãchez, & Portel, quos refero, & sequor *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. num. 52.* Idemque est de aliqua breui concione, seu aliquo simili, dum in formam tractatus non sit redactum. Quippè excommunicationis pœna non est amplianda, & prædicta omnia non dicuntur libri in communi modo loquendi; fertur autem excommunicatio cõtra legentes libros; quidquid contrarium sentiant Megala *in 3. part. lib. 3. cap. 1. num. 55.* & Vgolinus *vbi suprà;* quorum sententiam valdè verisimilem esse affirmat P. Layman iam relatus.

159 Cæterùm Diana *vbi suprà resol. 33.* docet, non incurrere præfatam excommunicationem eum, qui non per se ipsum, sed per alium, legit libros hæreticorum; eo quòd audire non sit legere, excõmunicatioque feratur contra legentem, et lex pœnalis strictè sit accipienda. Oppositum est tutius, et communius, quia ea lectio per alium, licèt non sit materialis, est tamen formalis lectio, et mens, ac finis legis ad hanc lectionem extẽditur; aliàs omnino posset frustrari, cũ posset quilibet per alium, vt per famulum, aut per idiotã non intelligentem, quid lectitaret, legere omnes hæreticorum libros, quod directè per eam legem prohiberi, est mihi manifestũ. Rursus ipse Diana cum aliquibus Authoribus probabile iudicat *vbi suprà, resol. 37.* posse quem libros prohibitos propria authori-

thoritate comburere. Contraria sententia est communis, & vera; debentur quippè tradi personis designatis, nempè Inquisitoribus Fidei, aut Commissarijs, cum de hoc extet præceptum, & valdè rationabili, ac iustæ causæ nitatur, vt scilicet vitetur periculum, & occasio eos libros retinendi, animo illos cremandi, qui forsan animus nō erit firmus in omnibus.

160 Verùm censeo cum P. Azor *c. 16. quæst. 4. vbi suprà*, Sayro, & Graffis *allatis superiùs*, non incurrere eam excōmunicationem eum, qui suadet, aut præcipit alij, vt legat, prædictos libros, quin tamen ipse audiat (esto grauiter peccet) quia hæc excommunicatio fertur in legentes; &, vbi censura infligitur in facientes aliquid, non comprehenduntur suadentes, & mandantes, nisi exprimantur. At, si mandaret, aut suaderet, vt legeret libros hæreticorum eo fine, vt hæreses discerentur, & sectatores haberent, aliam excommunicationem Bullæ Cœnæ contraheret latam contra fautores hæreticorum; in eo enim se fautorem præberet.

161 Septima quæstio. An ignorantia crassa excuset ab incurrendo in hanc excommunicationem? Respondeo cum P. Layman *vbi suprà num. 4.* excusare; quippè illa fertur contra eos, qui scienter legunt, aut retinent præfatos libros, & quotiescumque lex pœnalis scientiam expostulat, scientiæ carentia adhuc crassa excusat; vt videre est apud P. Thom. Sanch. *lib. 2. moral. cap. 10. num. 38. & lib. 9. de matrim disp. 32. num. 36. & 39.* At verò scienter legens eos libros, etiam si sola curiositate, & non alio prauo fine moueatur, excommunicationem incurrit.

162 Similiter eam incurrit, qui illos retinet vel in domo sua, vel aliena, nomine suo, aut alterius, causa legēdi, seu quauis alia; cum Pontifex in Bulla simpliciter asseruari eos prohibeat, intendens omnino illos amandare; vt tuentur Vgolinus *vbi suprà, verbo, Aut retinentes*, Graffis *suprà num. 48.* Sayrus, P. Thomas Sanchez, Layman, & alij. Requiritur tamen, vt ipsi annotant, spatium notabile retentionis, vt excommunicatio incurratur, quamuis quis occasionem habuerit tradēdi eos libros personis designatis, & ex aliqua negligentia, non tamen mortali, id nō præstiterit. Imò, si longiori etiam tempore quis libros retineat, donec opportunum tempus illos tradendi offeratur, non incurret excommunicationem, nec peccabit, si scandalum absit, & opportunitas.

163 Octaua quæstio. Quæ quantitas sufficiat legi in libro Authoris hæretici, seu in libro prohibito, vt prædicta excommunicatio Bullæ Cœnæ, vel quæ lata est ab Inquisitoribus Fidei, incurratur? Certum est iuxta communem sententiam, paruitatem materiæ in eiusmodi lectione excusare à peccato mortali, & ab excommunicatione; quidquid Cardinalis Toletus *in sum. lib. 1. cap. 19. num. 4.* nimis rigidè asseruerit, lectionem vnius, vel alterius lineæ sufficere ad incurrendam excōmunicationem. Igitur lectionem vnius integræ paginæ adhuc prægrandis voluminis non esse sufficientem materiam ad incurrendum in hanc censuram, sed iudicādam fore paruitatem materiæ, proindeq; esse opus, vt vltra vnam paginam legatur, docent Viualdus *in explanat. Bull. Cœnæ, casu 1. num. 11.* Emanuel Rodriguez *in addition. ad Bull. Cruciat. §. 6. num. 88.* Duardus *in explicat. Bull. Cœn. lib. 2. cap. 1. quæst. 46.* P. Thom. Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. cap 10. num. 31.* Portel, & Filliucius, quos refert Diana *1. part. tract. 11. resolut. 30.* vbi ipse non clarè suum sensum depromit. Hæc opinio nimis laxa videtur, sed saltem ob authoritatem extrinsecam est cēsenda probabilis; &, vt ait P. Layman *vbi suprà, num. 5.* poterit inseruire Confessario, vt interdum præsumere possit, legentē non incurrisse excommunicationem.

164 Alij iudicant, paruitatē materiæ solùm esse lectionem paucarum linearum; quæ si excedatur, excommunicationem contrahi. Paucas autem lineas videtur dicendas esse sex, aut octo. Hāc sententiam tenent Molfesius *in 3. part. lib. 3. cap. num. 49.* Bonacina *de censur. disp. 2. quæstion. 5. punct. 4. num. 13.* P. Suarez *in 2. 2. disp. 20. sect. 2.* Tutiorem esse hanc sententiam, dubitari nequit, sed rigidam nimis aliquis iudicabit. Ego media via inter vtramque opinionem incederem, censens, lectionem vltra dimidiū paginæ tomi prægrandis (vel in minori volumine lectionē quantitatis correspondentis) excedere paruitatem materiæ, ac esse peccatum graue, & excommunicationem contrahi, non verò, si minor quantitas legatur. Quod quidem non aliunde suadetur, nisi, quia expēdendo ea, quæ in alijs præceptis positiuis iudicantur excedere, aut non excedere paruitatem materiæ, id videtur in præsenti æquè se habere, iuxta communem concipiendi normam, & prudentum arbitrium.

Vt

Vt autem ea incurratur excommunicatio, sufficit, si prædicta quātitas legatur in procemio libri prohibiti, aut in Epistola ad Lectorem, vel in Indice; cum hæc mentem, & animum Authoris explicent, aut in compendium redigant, quæ in libro latiùs includuntur.

165 Annotat verò P. Layman relatus *suprà num. 5.* In Germania nō tanta seueritate prohiberi libros hæreticorum, ac in alijs Prouincijs, quia, cum in cōfinio sint plures hæretici, ad eos conuincēdos oportet libros legisse. Quare, si quis ibi legeret librum huiusmodi eo fine, vt loca inter se contradicentia depromeret, & hæretico ostenderet, sperans, sic eum fore reducēdum ad Catholicam fidem, adeò abesset, vt peccaret, quòd potiùs ageret laudabiliter ex virtute charitatis erga proximum, cuius leges præponderant legibus Ecclesiasticis.

166 Hic aduerte, librorū, qui in secunda Classe Indicis Expurgatorij iussu Pontificum pro toto orbe editi continētur, lectionem etiam sub excommunicatione prohiberi, sed non reseruata. Deinde prohiberi libros cuiuscumq; Authoris tractantes res obscœnas, exceptis his, qui à vetustis Poetis conscripti sunt, & propter elegantiam permittuntur; at in Academijs, Scholis, & gymnasijs minimè permittendum est, vt legantur Scholaribus, nisi expurgati sint, & turpia deleta. Ob horum tamen lectionem non incurritur censura Pōtificia, esto peccatum mortale detur, si adsit materiæ grauitas. Idem, quod suprà, dicendum est de libris, & scriptis magicis, quæ penitus prohibentur. Prætereà Biblia vulgari Idiomate prohibetur à Pontificibus, nisi adsit Episcopi, aut Inquisitoris Fidei licentia. Quam prohitionem non esse receptam, nec obligare in Germania, docet P. Nicolaus Serarius *in prolegom. Bibl. cap. 20. quæst. 3.* Sed nec in Germania permitti potest versio Germanica Bibliæ à Luthero confecta; nec versio Latina ipsius Bibliæ elaborata ab hæreticis Sebastiano Munstero, Leone Iuda, Castalione, & Tremello, vt obseruat P. Laymā *vbi suprà n. 8. in fin.* designans loca, in quibus prelo fuit excussa.

167 De librorum prohibitione ab hæreticis conscriptorum, etiam temporibus antiquis vsitata, qui concinnā eruditionem desideret, adeat Interpretes *in leg. 3. Cod. de S. Trinit. & fid. Cathol. & in leg. 4. §. tantumdem, ff. familiæ erciscundæ*, ac *in leg. vlt. de hæretic. in Cod. Theodosiano*; Pretereà Clementem *lib. 1. Apostolic. Constit. cap. 6.* Theodorum *lib. 1. hist. cap. 4.* Sociatem *lib. 1. hist. cap. 6.* Nicephorum *lib. 8. histor. cap. 18.* Concilium Carthaginense IV. *Can. 6.* Hormisdam Papam *in epistol. 56. ad Possessorem Episcopum*, Eusebium *lib. 7. histor. cap. 6.* Cardinalem Baronium *anno 56. num. 40. & anno 302. numer. 20.* & Authores decursu huius quæstionis relatos.

168 Vltima quæstio. Quis possit absoluere ab excommunicatione cōtracta propter lectionem, aut retentionem librorum, qui prohibiti sunt? Respondeo, ab excommunicatione Bullę Cœnæ legēti libros prohibitos hæreticorum, si delictum sit publicum, absolutionem præstādam fore à Pontifice; item, vbi sunt Inquisitores Fidei, ab ipsis posse præstari, ex potestate delegata Summorum Pontificum; rursus eū, qui Bulla Cruciatæ gaudet, posse virtute illius semel in vita (hoc est, quolibet anno, virtute vnius Bullæ) & semel in articulo mortis, hoc est, in periculo illius, absolui à quolibet Confessario approbato à se electo; &, si duas Bullas accipiat (nec potest vno anno plures accipere) posse bis eo anno absolui, & iterum bis eodē anno, si in pericula mortis incidat; quæ absolutio in articulo, seu periculo mortis liberat cum ab onere comparendi coram alio Superiore pro absolutione à pręfata excommunicatione.

169 Prætereà si delictum legendi eiusmodi libros sit occultum, potest quis ab excommunicatione absolui per Episcopum toties quoties; & eodem modo, qui gaudet Bulla Cruciatæ, potest absolui toties quoties ab illa per Confessarium approbatum à se electum virtute illius; & item à Confessarijs approbatis Ordinum Mendicantium, & aliorum cum ipsis in priuilegijs communicantium; nisi in his Italiæ Prouincijs, in quibus ablata est eis à Pontifice potestas absoluendi à casibus Episcopo reseruatis; quippe casus, qui Pontifici reseruantur, si sint occulti, cum possit Episcopus ab illis absoluere, fiūt reseruati Episcopo. Demum, si excommunicatio sit reseruata Inquisitoribus Fidei, ipsi ab illa debent absoluere, si non detur aliud priuilegiūm absoluendi. Datur tamē in primis virtute Bullæ Cruciatæ, qua gaudens potest absolui ab excommunicatione prædicta (sola enim excipitur absolutio ab hæresi externa) per Confessarium à se electum. Item etiam absque Bulla Cruciatæ ab-

absolui valet à præfatis Confessarijs Ordinum Mendicantium, cum limitatione tamen, quòd ea excõmunicatio nõ sit simul reseruata in Bulla Cœnę, ac delictum sit publicum.

170 Propositiones singulas contentas in hoc duplici numero antecedenti probare non vacat, nec refert, ne me ipsum transcribam, cum eas omnes latè agitauerim, & stabiliuerim decursu, *tomi in Bull. Cruciat.* & præcipuè *disp. 2. numer. 45. disp. 22. num. 10. disp. 23. à num. 67. & à numer. 92. disp. 25. à num. 46. & disput. 22. à numer. 23.* Ibi possunt videri, & apud Authores, quos ibidem refero; Confessarij autẽ tutò in praxi possunt iuxta traditam doctrinam operari.

171 Id ad calcem notauerim, Bibliopolas obligari ad habendum Indicem Expurgatorium librorum in Regnis Hispaniæ, vbi sacræ Fidei Tribunalia vigent, cum eis sic præcipiatur, vt constat ex ipso Indice Expurgatorio, & præceptum sit de materia graui, proindeque sub mortali peccato obligatorium. Pręterea obseruo, normam excudendi, & in lucem edendi libros quoscumque in nostra Hispania præfixam esse *in leg. 23. & 24. libr. 1. tit. 7. Recopilat.* qua norma seruata, occurritur periculo edendi in lucem libros suspectos, aut prauos.

Quæstio XVII. Qua obligatione seruandi secretum obstringantur Academici in Communitatibus degentes? seu Togati?

172 APTANDA sunt huic quæstioni, quæ de obligatione secreti docentur in communi ab Authoribus; & decisionem oportet præ oculis haberi, cum in Communitatibus ipsis Academiæ, & Collegijs plura tractentur negotia grauissima, alia minus grauia, & soleat esse obligatio seruandi secreti orta ex iuramento facto, aut statuto; vel ipsa negotiorum materia secretum exigit ad rectam Communitatis gubernationem, & ne alijs damnum, seu præiudicium ex manifestatione sequatur.

173 Secretum ergo est, quod alicui, vel aliquibus clàm manifestatur, quin in cęterorum, aut plurium notitiam peruenerit. Triplexque obligatio potest distingui in seruãdo secreto; Prima prouenit ex iure naturali de non nocendo alteri in honore, fama, vita, anima, corpore, & fortunis; vnde, si ex reuelatione secreti ei noceatur, legi naturali contrauenitur, non secùs ac si damnum alterius generis ei inferretur, esto in illatione damni possit esse differentia in grauitate, & circunstãtijs. Secunda ex promissione, aut pacto seruandi secretum, quamuis ea promissio non sit expressa, sed tacita; cum videlicèt in tali circunstantia, & eo modo res manifestatur, vt debeat facilè intelligi, tanquam secretum committi. Tertia est strictissima, ex lege Sacramentalis Confessionis, quæ *sigillum* vocatur, & ob nullã penitùs causam, rationem, vel conuenientiam, etiam excogitabilem, solui potest, de qua in præsenti nobis non est agendum.

174 Dico ergo primò, peccare mortaliter eum, qui reuelat secretum acceptum ex pacto, aut conuentione expressa, vel tacita. Ita Sotus *de secreto tegendo mẽb. 1. q. 1. concl. 1.* P. Molina *de iustit. tract. 4. disp. 5. & 6.* Nauarrus, & alij communiter; sumiturque *ex cap. 11. Prouerbior. vers. 13.* ibi: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana; qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.* Quippè contra fidelitatem delinquit ratione promissionis, & contra iustitiam, cũ sit illa conuentio contractus quidam inter reuelantem secretum, & eum, cui reuelatur. Hac obligatione tenentur Principum Consiliarij: Belli Duces, qui consilia exercitus pertractant; Medici, Aduocati, Obstetrices, quibus secreta reuelantur, vt auxilium capiatur; Viri docti, & Iureconsulti, quibus arcana manifestantur, vt consilium præbeant; Et hi, quibus ratione amicitiæ, aut sanguinis ea propalãtur, vt ab eis auxilium, aut solatium accipiatur. Denique hi omnes, qui secretum iurant, aut promittunt exprefsè, vt assolent hi, qui in Communitatibus, aut Collegijs degunt.

175 Dico secundò, dari aliquando iustas causas reuelandi secretum, tuncque in reuelatione non peccari. Eas recenset P. Laymam *tom. 1. Theolog. moral. lib. 3. tract. 3. part. 2. cap. 5. à num. 2.* Prima docetur à S. Thom. *2. 2. quæst. 70. art. 1 ad 2.* Ioach. Mynsinger. *centur. 2. obseru. 78.* S. Antonin. *part. 3. titul. 17. capit. 22. §. 2.* Adrian. *quodlib. 11. diffic. 5.* Soto *vbi suprà, membr. 2. quæstion. 7. conclus. 4.* Gutierrez *lib. 1. canonicar. quæst. cap. 11. numer. 48.*

 Ro-

Rodriguez *tom. 2. sum. capit. 53. numer. 3.* Scilicèt si secretò res accepta cedat in Reipublicæ detrimentum, aut in personę priuatę iniuriam; vt, si nō potes aliquē ab animo occidendi innocentem, quem tibi reuelauit, abducere, debes illum manifestare; nam ex Charitate quisque tenetur ad liberandum innocentem, etiam cum aliquo nocentis damno, si alia via ille defendi non potest. Quod intelligitur de crimine faciendo, non de facto. Nam, si secretò scias, Petrum, qui tibi id manifestauit, occidisse hominem, ob cuius necem Ioannes innocens in carcere detinętur, non vales, ad liberandum innocentem, manifestare, homicidium fuisse à Petro patratum, nam nec ipse Petrus cum ęquali periculo, ac habet innocens, tenetur se manifestare, vt eum liberet; At, si Petrus, fuga facta, posset sibi consulere, & manifestato suo delicto liberare innocentem, ad id teneretur, quamuis aliqualem famę, aut bonorum iacturam pateretur; & hoc casu, si consuluisti illi fugam, & non vult fugere, poteris reuelare secretum. Quæ doctrina traditur à Nauarro *in manuali, capit. 15. numer. 17.* Patre Suarez *in 2. 2. de Charitat. disp. 8. sect. 6. num. 7.* Soto *de iustit. lib. 4. q. 6. art. 3.*

176 Secunda causa iusta manifestandi secretum est, si cessurum sit in graue detrimentum eius, qui tibi illud commisit. Vt, si quis tibi secretò reuelauerit impedimentum dirimens, quod habet ad contrahendum matrimonium, & nolit desistere à contrahendo, de dispensatione non curans, licet tibi manifestare impedimentum, ne ille in peccato mortali degat, & etiam ob Sacramenti Matrimonij reuerentiam, quę anteponenda sunt conuentioni secreti, cum fidelitas, & iustitia in hoc casu vim non habeant. Ita docent Nauarrus *vbi suprà. capit. 18. numer. 55.* Pater Coninch. *tom. 2. disput. 27. numer. 61.* P. Molin. & Thom. Sanchez apud Layman *vbi suprà.*

177 Huic causæ proxima est alia, si ipse, cui secretum est manifestatum, incidat in graue sui periculum, nisi illud reuelet. Sic tradunt Pater Lessius *de iustit. lib. 2. capit. 11. dub. 8.* Pater Molina *de iustit. tract. 4. disput. 37. conclus. 5.* Exempli gratia; Manifestauit tibi secretò Petrus, se occidisse Ioannem, & propter id homicidium tu ipse innocens in carcerem detruderis, tuaque vita periclitatur, potes reuelare occisorem, si alio modo nō vales liber euadere. Quippè, cum quis secretum promittit, non spondet, se illud obseruaturum etiam cum proprio maximo detrimento, cum quisque debeat propriam incolumitatem alienę anteponere, id Charitate docente. Cæterùm, si in hoc casu non pericliteris capite, sed diuitijs, aut honore, & Petrus à te manifestatus capite periclitetur, arbitrio viri prudentis est expendendum, possis ne illum manifestare, attendendo ad tuam innocentiam, & culpam illius; item ad modum, quo tibi commisit secretum, an sponte, an à te ipso rogatus? demum an in tui commodum id præstiterit? Etenim arctiori vinculo tenentur ad obseruanda secreta illi, quorum commodo consulitur, vt secreta concredantur; Quare Ministri, & Aduocati Reipublicę, quibus ab ipsa stipendium soluitur, vt negotia eius pertractent, & quæ secretò committuntur, fideliter obseruent, maximè ad secretum adstringuntur.

178 Inde prouenit, & etiam ob rei grauitatem, secreta Reipublicæ, & belli, quorum manifestatio in magnam perniciem potest cedere, nec ob tormenta, nec ob mortem reuelari licere; quia salus Reipublicæ est maius bonum, quàm priuatum, & ideò huic est anteponendum, & idcircò obligari quis potest ad hanc faciendam prælationem; de facto autem sic obligari Consiliarios Principum, & belli Duces, videtur certum, & ab omnibus sic præsumitur. Hanc doctrinam tuentur Nauarrus *in capit. inter verba, 11. quæst. 3. conclus. 6. numer. 19. & in manuali, capit. 18. numer. 94.* Sotus *de secreto tegendo, membr. 3. quæst. 4.* P. Molina *vbi suprà, numer. 9.* Et sumitur argumentum *ex leg. omne delictum, ff. de re militari.* Plura alia possent circa secretum proponi, & agitari, quę extra rem nostram sunt; Videri possunt Sotus, Nauarrus, Pater Molina, Lessius, Layman *locis citatis,* & alij passim. Dicta suffecerint ad quæstionis in titulo propositę decisionem.

179 Itaq; quis in Cōmunitatibus degunt, si promittunt expresse, aut tacitè seruare secretum eorum, quæ in suis Consessibus tractantur, ad id sub peccato lethali adstringūtur, nisi fortè aliqua interueniret causa iusta excusans ex suprà libatis; vel nisi promissio facta fuisset generaliter circa omnia, quæ tractanda essent, & res, quæ tractaretur, non esset grauis, nec eius secretum interesset ad rectam Communitatis gubernationem, nec in tertij prædicium verteretur.

Dein

180 Deinde, quia in Collegijs agitur de puritate sanguinis, ac nobilitate eorum, qui sunt Candidati, saltem in Collegijs ferè omnibus Hispaniæ, imò & in aliquibus Academijs (etsi non eo rigore) respectu eorum, qui ad Gradus Licentiatus, seu Magisterij promouendi sunt, rē ad praxim deduco. Si alicuius Oppositoris informationes de generis sanguine in Consessu Collegarum legantur, & vnus, aut duo testes non se retractantes, nec conuicti, aliquam notam, seu labem ei infligant (quod sufficere solet, vt in Collegiū non admittatur) cęteri verò testes nihil eiusmodi testificentur, ita vt appareat, eum Oppositorem bona opinione, & fama potiri; peccabit mortaliter, qui eius notam, & edictum illius testis manifestet; quippè id est in præiudicium graue tertij, & ex iustitia datur obligatio non auferendi ab illo famam, & opinionem bonam, quā possidet, quæ non labefactatur, nec ille eam amittit ob testificationem vnius, aut alterius testis, qui forsan inimicitias cum eo gerunt, aut saltem eum defectum non publicarunt; cuius signum est bona opinio, quæ apud cæteros supponitur conseruata, vt ex ipsorum testimonio pręstito in prædictis informationibus redditur manifestum.

181 Et, quamuis soleat iudicari frequenter ab omnibus, qui noscūt, cum Oppositorem non fuisse admissum in Collegium post informationes de eius genere, & sanguine peractas, id contigisse ob aliquem in puritate requisita defectum, seu ob aliquam labem; tamen inde non fit, posse eos, qui informationes viderunt, rem manifestare; tum quia id esset reddere certum, quod suspicioni, aut iudicio non certo substat; & hoc esset speciale detrimentum, ac præiudicium famę Oppositoris; tum quia non admitti in Collegium, potest ex alijs capitibus prouenire, & non ex labe sanguinis infecti; vt, si ascendentes proximiores Oppositoris aliquod officium vile exercuerint, quod impediat ingressum in Collegium; vel si defectus reperitur in aliquo ex pluribus requisitis, præter generis, ac sanguinis omnimodam puritatem; Vel si statutum detur in Collegio, vt non omnes Oppositores admittantur, sed reijciatur aliquis præditus adhuc omnibus necessarijs requisitis; vel si Collegæ mutauerint animum de illo admittē do ob varias circunstantias superuenientes erga eumdem Oppositorem, seu erga ipsum Collegium. Quare, cum ex pluribus capitibus dimanare queat, non admitti aliquem, non potest quis in prædicto casu manifestare labem sanguinis, quæ non debet certò, nec probabiliter iudicari ab ignorantibus causam, sed hi debent iudicium in suspenso retinere, & solùm iudicare, aliquam causam ex prædictis vagè, & non determinatè, interuenire, ratione cuius non admittitur ille Candidatus. Quod ex eo confirmatur, nam experiētia constat, aliquos post informationes sanguinis peractas in Collegia non fuisse admissos, & post aliquos, vel post plures annos ipsos Collegiorum togis fuisse ornatos; quod signum manifestum est, non fuisse reiectos ob generis, ac sanguinis labem, sed ob aliam causam iam cessantem; cum in Collegijs, & præcipuè in his, quæ in Hispania vocamus *Maiora*, ita attendatur acri, & rigoroso examine ad omnimodam sanguinis puritatem, & opinionem de ea constantissimam, vt nec credi, nec præsumi possit, hos, qui primùm non admissi, deinde admissi fuerunt, aliqua, vel leuissima nota laborauisse, vel in eorum informationibus quidquam contra opinionem, & constantem famam puritatis sanguinis fuisse repertum.

182 Eadem obligatione secreti tenetur in casu prædicto is, qui informationem peregit, quamuis postea in Cōsessibus Collegij, vbi leguntur, non intersit ob aliquod accidens; quia ratio iustitiæ id exigit, & Candidatus opinionem publicam bonam possidens habet ius, vt nullus ab eo tollat id, quod suū est. Hinc, qui contra iustitiam hoc secretum manifestār, tenentur resarcire damnum, & restituere opinionem à se ablatam, ijs medijs vtendo, quæ doctus, ac prudens vir, seu Confessarius opportuna iudicauerit, vel ipsemet, qui honorem abstulit, censuerit, si doctrina, ac prudētia polleat. Tutius autem est, rem cum alio consulere, cum in rebus proprijs quisque non adeò suo iudicio fidere debeat, vt pericula errandi arbitretur fore vitaturum.

183 Quòd si aliter res se habeat in informationibus, & aliquando fortè accidat, plures testes deponere labem sanguinis, ita vt in patria Candidati ea labes sit publica, probabile est, non peccare grauiter eum, qui id detegit adhuc in loco, vbi ignoratur, & quò nunquam fama eius labis esset peruentura, vt cum Patre Fagundez, & alijs tutatur Diana

3.part.tract. 5.resol.17.& part.4. tract.4. resolut.128. Quæ doctrina ad detractiones obseruanda est. Esto tutius sit, non manifestare alterius infamiam, vbi de illa notitia non est.

184 Sed quid erit tenendum de manifestatione secreti sine graui causa, facta vni, vel alteri viro prudenti, quem, constat, non fore illud euulgaturum? Respondeo, id non esse peccatum graue iuxta probabilem opinionem. Etenim loquẽdo de detractione, seu de manifestatione occulti criminis alicuius, de quo eadẽ, aut maior est ratio, non esse id peccatum mortale cõtra P. Suarez, & alios, docet cum aliquibus Diana *part.3. tractat.5. resolut. 33. & part.6.tract. 7.resol.9.* eo quòd ea manifestatio non est læsio notabilis famæ delinquentis. Tunc sic; ex iustitia debetur, non tollere bonam alterius opinionem, & tamen ea manifestatio non est peccatum mortale; ergo, quando solùm ex fidelitate debetur obseruatio secreti, nõ erit peccatum lethale prædicta manifestatio, cum obligatio iustitiæ strictior sit, quàm obligatio fidelitatis; & rursus, si in secreto ratione conuentionis detur etiam obligatio iustitiæ, nõ hæc grauiter violabitur per eam leuem læsionem, vt nuper dicebamus.

185 Hic aduerte, eum, qui audit ab alio rem, quæ referenti secretò commissa erat, non teneri seruare secretũ, si ipsi non est secretò commissa, & nec contra fidelitatem, nec contra iustitiam fore peccaturum, si eam manifestet; nisi casu quo res esset in præiudicium tertij, aut contra bonam famę, aut sanguinis opinionem, quam alius possideret; nam hoc casu esset contra iustitiam manifestare rem auditam, quam, supponimus, adhuc non esse publicam, seu non esse plures eos, qui eius notitiam habent.

186 Deinde aduerte, si quis intra Communitatis penetralia secretò pateretur aliquã iniuriã, non peccare mortaliter, si amico eam manifestaret, nõ quidem animo detrahendi, sed doloris sui leuandi causa; quia durum est, iniurias acceptas silentio premere, & concoquere, vt tradit Diana *part. 3. tractat. 5. resol. 32.* cum Patre Lessio, & alijs. Demum non violatur secreti obligatio ex eo, quòd quis consulat secretò virum doctum, ac prudentem super aliqua difficultate occurrente, vt ipse in conscientia ferat suum suffragium, aut sententiam. Tenetur autem is, qui consulitur, seruare secretum, vt superiùs annotauimus. Cæterùm, quia non omnia, quæ in Communitatibus tractantur, secretum exigunt, ex qualitate materiæ iudicio prudentis erit discernendum, quænam ad secretum obligent.

Quæstio XVIII. Quo pacto admittendi in Collegia debeant esse oriundi ex determinato loco, diœcesi, aut Regno?

Vbi de Rectore, & Scholastico Academiæ Salmantinæ Regnigena eligendo; & de Nomenclatura eiusdem Scholastici Salmantini,

187 FREQVENS est in Collegiorum Fundatione designari loca, Prouincias, Regna, aut diœceses, ex quibus debent assumi, qui in ea admittantur. Quam Fundatorum voluntatem adimplendam fore, est certissimum, nec aliter satisfit obligationi, quę & pro foro externo, & pro interno grauiter vrget. Videndum ergo est, quomodo censeatur quis ex tali loco, aut diœcesi ortum habere; quæ quæstio etiam locum habet in admittendis ad Beneficia in aliquibus diœcesibus, in quibus solùm patrimoniales possunt obtinere illa; Item & in Rectore, ac Consiliarijs Academiæ Salmantinæ, quibus designantur Regna, seu diœceses, vnde debeant assumi. Esto in his aliquando toleretur, esse aliunde vel natos, vel oriundos, nempè cum non alij idonei ad ea munera reperiuntur; indeque nulli fit præiudicium, & per epikeiam interpretatio statutorum Academiæ illos permittit.

188 In primis inspicienda est clausula Fundationis Collegij, nam, si in ea exprimatur, ac declaretur, quis censendus sit ciuis, incola, aut oriundus ex tali oppido, seu diœcesi, illud omnino erit obseruandum, quod ibi indicitur, cum eo casu nõ sit locus interpretationi, aut declarationi, vt cum Æmilio Veralo, Gonçalez,

lez, Carrança, Barbosa, & alijs docet Dõ Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione c. 2. à n. 3.*

189 Quòd si statutum, aut Fundationis instrumentum, vel etiam cõsuetudo simpliciter teneat, debere esse oriundos, aut ciues determinati loci, vel diœcesis, breuiter dicendum est, oriundum in pijs casibus (quales sunt hi, de quibus præsens est quæstio) dici eum, qui per patrem, aut matrem, vel auos paternos, seu maternos, imò etiam proauos, originẽ trahit ab aliquo loco, seu territorio, vel familia. Ciuem autem, & diœcesanum dici eũ, qui tempore, quo candidatus est Collegij, absque vlla fraude incola erat eius loci, vel diœcesis, in ea suum domicilium habens. Quòd si solùm exigatur esse ex tali diœcesi, seu oppido, sufficiet, in eo fuisse ortum, aut saltem baptizatum.

190 Etenim origo, & oriũdus non solùm à patre, verùm à matre dicitur, vt ex Iure, ex Authoribus, & ex ipsis vocibus probat latè Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà, cap. 1. à num. 59.* Vbi soluit argumenta, quæ ex aliquibus Iuribus conficiuntur, & ex Cuiacio *leg. 22. in principio, Cod. de Decurionib. lib. 10.* Antonio Fabro *lib. 9. Codic. titul. 30. definit. 24.* & asserit, Iura, & Interpretes loqui de oriundis, & origine consideratis in ordine ad munera, & honores, de quibus est sermo *in titulo, Codic. de municipib. & in titul. Codic. de Decurionibus libr. 10.* quia in ordine ad ea munera fæmina est incapax, & ideò quo ad eos ciuiles effectus originem amittit, ac consequenter filijs origo materna non prodest; secùs verò contingit in nostro casu, in quo nihil obstat, quo minùs prosit origo etiam materna. Et quia hæc fuso calamo prædictus Author pertractat, eum consule, cum in præsenti sufficiat, conclusionem statuisse, & rationem libasse.

191 Sed quid erit tenendũ, quando per statutum, aut consuetudinem præscribitur, ne quis natus, aut oriundus ex tali loco possit in Collegium admitti? In primis si solùm excludatur natus in loco determinato, incapax dumtaxàt erit, qui ibi ortus est; non verò ille, qui in eo loco domicilium, vel quasi domicilium habet, dummodo in eo natus non fuerit. Quippe hæc statuta, seu fundationum clausulæ strictè sunt interpretandæ, nec vllatenus extendendę, cum inter odia sint annumerandæ; proprietati autem verborum sufficienter satisfit, si ortum quis in eo loco non habuerit, quantumuis in eo posteà habitet.

192 Imò Salmanticæ v. g. potest mater prægnans ad alium locum progredi, in quo fœtum in lucem prodat, & postmodum Salmanticam reuerti, vt sic filius extrà eam vrbem natus sit capax, qui ad Collegia Maiora Salmantina admittatur, quin contraueniatur statutis, quibus excluditur ab eiusmodi Collegijs is, qui Salmanticæ sortitur natiuitatem. Nec ea fæmina agit in fraudem legis, nec dolo malo operatur; quippè is, qui vtitur iure suo, nõ committit fraudem in legem; Illa autem iure suo vtitur, dum exit à ciuitate Salmanticensi, vt in alio loco pariat, cum ei nulla lege prohibeatur is exitus; postquam autem alio in loco filius est natus, capax est, vt in Collegia admittatur. Quæ doctrina pluribus posset exemplis cõfirmari; Nam, si ieiunetur Salmanticæ, & non ieiunetur eo die in oppido proximo, potest incola Salmantinus ad id oppidum accedere, (cum is accessus nullo iure ei sit prohibitus,) & ibi non ieiunare, quia ibi dies ieiunij non est. Plura similia sunt obuia. Vide, quæ dixi *tom. in Bullam Cruciatæ, disputat. 13. numer 2. & disputat. 3. numer. 5.* Hæc doctrina non solùm respectu Collegiorum Salmanticensium; sed & quorumlibet aliorum militat, si præfatum in eis vigeat statutum.

193 Deinde, si prohibeatur, ne oriundus ex oppido determinato possit in Collegium admitti, origo desumenda est iuxta suprà dicta; licèt in aliquibus casibus originem cessare, aut extingui, rectè doceat Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà, capit. 1. numer. 41.* In quibus non obstabit origo, quo minus quis in Collegium admitti queat. Quòd si prohibeatur, admitti incolam alicuius loci, nomine incolæ intelligendus est, qui longissimam iam in eo loco mansionem habet; *leg. ciues 7. vers. incolas, Codic. de incolis, libr. 10. iuncta leg. 2. ibidem; leg. 32. vers. la setena, titul. 2. partit. 3. leg. 2. vers. final. titul. 24. partit. 4.* Demum, si prohibitio extet, quòd nullus ciuis alicuius oppidi admitti valeat, nomine ciuis intelligendus est natus in ciuitate à parentibus incolis illius, aut adscriptus in numero ciuium, quamuis ibi non sit ortus; *leg. prima, in principio, ff. ad municipal.*

194 Quòd si plurima velis de oriundis, ortis, ciuibus, incolis, & domiciliarijs, consule Azeuedum *leg. 19. titul. 3. lib. 1. Recopilat. & leg. 5. tit. 2. lib. 7.* Burgos de Paz *leg. 3. Tauri, conclus. 3. num. 69. & à num. 365.* Tuschum *verbo, forensis, conclus. 410.* Cefalum *consil. 317. & 451.* Surdum *consil. 313. & 343.* Maschardū, Menochiū, & alios relatos à Farinacio *in fragmentis, versic. domicilium;* P. Thomam Sanchez *lib. 3. de matrimon. disp. 23.* Gutierrez, Nauarrum, Boerium, Gaillum, Gratianum, Barbosa, & alios, quos congerit Escobar *suprà cap. 1. num. 11.*

195 In prȩsenti tamen obseruandum est, non dici quem ortum in aliquo oppido ex eo, quòd in illò in transitu sit natus, scilicet dum mater per eum locū iter faciens transitet, vel si parentes in eo loco aliquod munus Prætutȩ, vel simile gererent. Imò si quis aliunde oriundus in Curia detineatur in obsequio Principis, ibiq; filios generet, hi non sunt excludendi, quāuis excludantur hi, qui in eo territorio, vbi est Curia, ortum habuerunt; vel si numerus sit limitatus, vt solùm duo, vel tres ex eo territorio admittantur, quamuis numerus sit expletus, illi valebunt admitti in Collegium. Id enim ȩquitati est consentaneum, ne hoc honore, ac cōmodo priuētur filij eorum, qui, sua relicta patria, obsequio Principis mancipantur, cum soleant esse eximij viri, quibus Respublica ob ea obsequia maximè deuincitur. Sic sensit D. Alfonsus de Escobar *vbi suprà, num. 94.*

196 Cæterùm obseruaui, cum in statutis Collegiorum exigitur, vt duo, vel tres, & non plures ex diœcesi determinata admittantur, admitti eos, qui in ea diœcesi nati sunt à parentibus, qui tempore natiuitatis aliquod munus in eadem diȩcesi gerebant, esto ipsi & aliunde essent oriundi, & tempore admissionis in Collegium sint diœcesani alterius diœcesis, ex qua numerus admittendorum est expletus; Itaque non inspicitur ad diœcesim, in qua parentes, & ipse candidatus commorantur, cum admittendus est, nec ad diœcesim, in qua parentes sunt nati, sed ad illam, in quo is, qui admittitur, sortitus est ortum. Aliquando verò attenditur ad diœcesim, in qua admittendus tunc temporis, cum petit Collegium, est diœcesanus. Et, quamuis prima fronte videatur, fieri statuti interpretationem pro libito, & pro commodo tum admittentium, tum admissi; attamen, cum id statutum possit vtramque interpretationem sustinere, & consuetudo legum optima interpres in vtramque partem illud inflectat pro varietate euentuū, sustinenda videtur interpretatio eiusmodi, nisi verba statuti adeò sint manifesta, vt nō patiantur similem expositionem; cū præterea causa sit pia, in qua benigna interpretatio locum habet, & aliunde supponamus id non vergere in prȩiudicium tertij, cui ius competat ad Collegium obtinendum,

197 Obseruare etiam oportet, communiter in Collegijs Hispaniæ non admitti, nisi Regnigenas, seu in Regno natos, nisi determinatè Fūdator alicui extero designauerit locū; Vt autem constet, quis sit Regnigena, audi *legem 19. lib. 1. tit. 3. Recopilation.* vbi id deciditur in ordine ad Beneficia, & Dignitates, quod pariter in prȩsenti est tenendum; *Ordenamos, y mandamos, que aquel se diga natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos à dos, ò à lo menos el padre sea assi mismo nacido en estos Reynos, ò aya contrahido domicilio en ellos, y demas desto aya viuido en ellos por tiempo de diez años.*

198 Deinde eadem lege annotatur, filium spurium non aliter dicendum esse Regnigenam, nisi mater nata fuerit in his Regnis, aut saltem domicilium habuerit per decennium. Rursus, si in Regis nostri obsequium quis extra Regna versetur, ibique filios procreet, hi non censendi sunt exteri, sed Regnigenæ. Imò si quis extra Regna diuagatus in transitu filios genuerit, idem erit circa illos dicendum. Secùs continget, si quis è nostris Regnis exeat animo contrahendi domicilium in extero Regno, in quo illud contrahat; quippè filij ibi progeniti non sunt iudicandi Regnigenæ; cum præfata lex solùm excipiat eos filios, qui extra Regna in transitu nati sunt, ergo, qui in transitu non sunt orti, Regnigenæ non erunt censendi; exceptio enim firmat regulam in contrarium

199 Demum *lege sequenti, quæ est. 20. Recopilation.* prȩcipitur, exteros, qui Regis priuilegio in Regnigenarum album adscribuntur, debere in his Regnis residere; quare, si in eis resideant, gaudere valent omnibus indultis, quibus gaudent Regnigenæ; secùs si extra Regna proficiscantur, dummodò in obsequio Principis extra ea non occupentur.

200 Hinc cernes, quis sit censendus Regnigena, vt in Rectorem

Acade-

Academiæ eligatur; quæ qualitas solet exigi, & præcipuè in Academijs Hispaniæ. Et in Salmantina exigitur *in constitutione 1.* Martini V. & in statutis conditis à Don Ioanne de Zuñiga, qui Philippi II. Hispaniarum Regis authoritate ea condidit, dum Academiam anno 1594. visitaret, extatque id statutum *titulo 1. §. 5. Ordenamos, y mandamos, que el Rector sea destos Reynos de Castilla, y Leon, y no pueda ser eligido de otros Reynos;* quæ verba ab ipso Rege proferuntur. Quare aliquibus retrò annis non semel contigit, à Consiliarijs Academiæ, penes quos, & penes Rectorem, qui suum munus explet, electio Rectoris subsequentis est, electos fuisse aliquos non Regnigenas, eorumque electioni Academiam in suo Consessu obstitisse; ac proinde, accedente etiam mãdato Supremi Regij Castellæ Senatus, illos non gessisse munus Rectoris. Quod si externus, v.g. Italus, à nostro Rege consecutus fuerit priuilegium geniturae in Hispania, vulgò *naturaleza*, poterit in Rectorem eligi; quia illud extenditur ad omnia Regna, in quorũ aliquo requiritur in Constitutionibus, vt ortus fuerit Rector eligendus. Quare non paucos Italos Proceres fuisse Rectores Academiæ Salmantinæ, omnibus est constans.

201 Inde etiam constat Magistrum Scholæ, seu Cancellarium Salmanticensem debere esse Regnigenam, cum enim Præbendam; & Dignitatem habeat Ecclesiasticam in Alma Salmantina Ecclesia; *ea leg. 19.* iam relata, cauetur, nullum, nisi Regnigenam; posse Beneficia, Præbendas, aut Dignitates in his Regnis obtinere, nec earum fructus percipere.

202 Obiter hinc annotauerim, Magistrum Scholæ appellari *Scholasticum Salmantinum*, & hac voce ipsum vti in subscriptione eorum, quæ ad ipsius Iurisdictionem spectant; Nec erit iniucundum, breuiter proponere huius vocis, & muneris originem, quã latius tradit P. Augustinus de Herrera *In libro Hispano de Origine, & progressu Rituum Missæ lib 3. cap. 5. à n. 4.* Olim viri scientia eximij vocabantur Scholastici; Rethoricis etiam, & causarũ Aduocatis id nomen fuit appositum, vt constat ex Concilio Sardicensi, ex D. Hieronymo, Beda, Vsuardo, Paschasio, & Palladio, quorum loca refert Author prædictus. Deinde in Ecclesijs Cathedralibus vnus, vel plures viri insignes doctrina, & virtute aderant, in eisque Cathedram (vnde Ecclesiæ dictæ sunt Cathedrales) habebant; & Scholam, indeque Magistri Scholæ nuncupabantur; eaq; scientia dicebatur Scholastica, hincq; vocatur Theologia Scholastica, quæ de mysterijs Fidei agit, Deum pro suo obiecto præcipuo respiciens. Et quia sæpè non sufficiebant ad illam doctrinam tradendam hi, qui in Cathedralibus assistebant, alij constituebantur in alijs Ecclesijs, quæ ideò Collegiatæ sunt dictæ, quia eis coniungebantur.

203 Itaque inde originem habet dignitas Magistri Scholæ, quæ in Ecclesijs destinata est, vt illam gerens instruat in Fide Cathecumenos, & edoceat ipsius Fidei ignaros. Quare congruenter munus Cancellarij Academię Salmantinæ annexum fuit Dignitati Magistri Scholæ, in quo supponitur scientia, doctrina, & eruditio; & cuius officij quondam erat, Scholam regere, ac instruere, & in Cathedra sanam, Catholicamque doctrinam tradere.

204 Pro quæstionis coronide restat exponere, an possit eligi in Rectorem Academiæ exterus, si in eius statutis non stabiliatur, futurum esse Regnigenam & solummodò exigatur esse ex numero studiosorum, aut è gremio ipsius Academię? Respondeo affirmatiuè. Etenim sic satisfit statuto eiusmodi Academiæ, dum ille studiosus, aut è gremio eiusdem sit; & aliunde non obstat prædicta *lex 19. Recopilat.* Quia id, quod est, Regnigenam esse, requiritur ad Beneficia, & Dignitates, de quibus in ea lege est sermo; & iuxta explicationem ibi appositam exponitur, quis sit Regnigena, cum ad alia munera, pręter ibi contenta, expresse requiritur, quem esse Regnigenam; quando autem non præfigitur hæc conditio, vt in hoc euentu supponimus, et munus non cõtinetur in his, quæ designantur in lege præfata, sicut nõ continetur munus Rectoris Academiæ, non est, cur excludatur externus ab eo munere, si alijs conditionibus requisitis sit præditus.

205 Vnde discrimen insurgit inter Rectorem, et Magistrum Scholæ; quòd Rector, si eius munus non sit annexum Præbendæ, aut Dignitati Ecclesiasticę, et non exigatur in statutis Academiæ, esse Regnigenam, poterit esse exterus; at Magister Scholæ, licèt id non exprimatur in statutis, nequit externus esse, quia habet dignitatem Ecclesiasticam, quam iux-

ta

ta legem præfatam, nequeunt, nisi Regnigenæ, obtinere.

Quæstio XIX. Quæ statuta obligent Togatos ad culpam, & quæ solùm ad pœnam?

206 SVPPONO, eos, qui in Collegia admittuntur, emittere iuramentũ seruandi statuta eorũ. Suppono rursus, statuta omnia esse iusta, aliàs obligationem nullam inducere possent, vt de legibus traditur ab omnibus Authoribus, quæ non habent vim obligandi, si iniustę sunt. Quibus positis, assero, iuxta verba, ac formulam Statutorum discernẽdum esse, an ad culpam obligent, an solùm ad pœnam; Quòd si obligent ad culpam, ex qualitate materiæ discernendum esse, an ad culpam mortalem, an solùm ad venialem.

207 Itaque statuta sunt quasi leges municipales Togatorũ in Collegijs degentium; & sicut non omnes leges humanæ obligant ad culpam, sed aliquæ ad pœnam, quod ex earum contextu, ac verbis colligitur, & ex legislatoris intentione aliquo signo manifestata, vt cum communi docet Bonacina *tom. 2. de legib. in gener. & in particulari, disp. 1. quæst. 1. puncto 7. §. 1. à num. 1.* sic etiam non omnia statuta ad culpam obligant, cum non sit in eis maior vis obligandi ex se, quàm in legibus, dummodo eadem formula verborum in vtrisque reperiatur.

208 Potest quidem idem statutum, sicut eadem lex, tum ad culpam, tum ad pœnam obligare, sed etiam potest solùm obligare ad vnam, vel ad aliã. Verba autem, & formulę, quibus id dignoscatur, variæ sunt. Et in primis, si Statutũ solũ modò proferat; *Faciens hoc tali pœna mulctetur*; ex vi statuti solùm ad pœnam quis obligatur. Si autem in eo asseratur; *super hoc conscientiam oneramus*, vel; *Teneantur omnes in conscientia*; ad culpam datur obligatio. Sic in statutis Collegij Maioris Archiepiscopi in Salmantina vrbe, in Constitutionibus declaratur ad tollendos scrupulos, per nullam Constitutionem induci nouam obligationem ad culpam, nisi in ea asseueretur, conscientiam onerari, seu in conscientia præcipi executionem.

209 Quòd si hæc verba non dentur, nec eiusmodi interpretatio, aut declaratio, expendenda sunt verba Statuti; Nam hæc, *Mandamus, præcipimus*, ex se vim obligandi ad culpam habent, si materia sit capax, cum aliundè supponamus, hæc statuta confirmata esse à Pontifice, vel à Principe, ex cuius authoritate condens statuta potuit suos Collegas in conscientia obligare; verba quippè similia in legibus vim obligandi ad culpam retinẽt; De quo vide *in tractatu de legibus* Patrem Suarium, Castro Palao, Layman, Arriaga, & innumeros passim. Attendenda tamen est communis acceptio, & consuetudine recepta interpretatio statuti; nam si longo iam temporis curriculo per viros doctos, & timoratos deuenerit in posteros, quòd aliqua statuta nõ obligent ad culpam, huic interpretationi tutò stabitur, cum consuetudo, quæ est optima legum interpres, sit etiam & Statutorum, seu Constitutionum.

210 Materiæ autem qualitas expendi debet, vt dignoscatur, an ad culpam mortalem, vel venialem obliget cõstitutio, nempè si valdè intersit bono publico Collegij, vel alicui tertio; si ad morum compositionem, & communem ædificationem spectet, vt scandala vitentur, & nulla nota grauis regimini Communitatis inuratur, aliaque plura eiusmodi. Et quamuis aliqua ex hìs ex sua natura, secluso præcepto, & iuramẽto obligẽt, at in transgressione additur noua species peccati, nempè periurij. Vbi obseruandũ est, iuramentum seruandi Constitutiones non addere eis vim obligandi, sed supposita earum obligatione, quæcumq; sit, addit nouum vinculum; Quam doctrinam de iuramẽto tradidimus *suprà q. 13.* & in inferioribus firmabimus, cum de iuramento Scholarium tractemus.

211 Hinc, si Constitutio solùm ad pœnam obliget, per iuramentum solùm obligatur quis ad pœnam subeundam; Si verò obliget Constitutio ad culpam tantùm venialem, non vlteriùs quis obstringitur iuramento. Rursus si obliget Constitutio ad culpam mortalem, detur tamen in transgressione paruitas materiæ, ratione illius peccatum veniale solùm cõmittetur, & iuramentum addet nouam circunstantiam in eodem genere venialis. Præterea, si Constitutio neque ad culpã, nec ad pœnam obstringat, sed sit dumtaxàt quædam regula, ac instructio, iuramẽtum

tum nullam obligationem addit. Demum in Constitutione pœnali, sicut in lege pœnali, videndum est, an obliget ad subeundam pœnam ante sententiam, seu ante mandatum Superioris, an non; nam ad id nouo vinculo iuramenti quis tenebitur; etenim communiter quis non tenetur subire pœnam per legem inflictam ante Superioris mandatum, nisi in lege proferatur, *In conscientia non faciat fructus suos; Ipso facto priuetur beneficio*; vel quid simile iuxta subiectam materiam. De quo vide inter alios Bonacinam *vbi suprà à n. 13.*

212 Hinc aduerte primò, si in Constitutione præcipiatur in conscientia, aliquas orationes recitari, eam iudicādam materiæ paruitatem, quam, si quis de illa votum emitteret, nō deberet sub peccato mortali adimplere; De quo passim Authores *in tract. de voto* & ego *in tom. in Bull. Cruciat. disp. 26. à num. 7.* Aduerte secundò, si in Constitutione designentur aliquę Orationes, seu Missę pro Fundatore celebrandę, (vt in Collegio Maiori Archiepiscopi) super quo conscientia oneretur, teneri Collegas ad impletionem sub peccato mortali, etiam quando absentes sunt; quia id grauamen imponitur non solùm ob sustentationem, qua intra Collegium gaudent, sed etiam ratione honoris, ac splendoris, quo etiam absentes fruūtur. Sic tenuere Sapientes viri, cum quibus hunc casum contuli, cum de illo ab Illustri quodam Togato fuissem consultus. Demum aduerte, Collegas hospites, seu in Hospitijs Collegiorū iam existentes, non teneri iuramenti vi ad seruandas Constitutiones, nec has eos ex vi sua obligare, cum iam extra Communitatem sint; & iuramētum, ac Constitutiones solùm obligent degentes in Communitate. Cęterum Hospites cæremonias externas, & veniam, quę Rectoribus fit, æquè ac cęteri Togati, obseruant.

Quæstio XX. An erga Togatos cuiusuis Collegij habeat iurisdictionem ipsius Collegij Rector?

213 TENENDVM est, Rectores Collegiorum, præcisè quà tales sunt, si simul non sint Rectores Academiæ, nullam habere iurisdictionē, nec Ecclesiasticam, nec sæcularem erga Togatos, qui in eisdem Collegijs versantur. Ita sentit *Don Alfonsus de Escobar de Pontificia, & Regia iurisdict. c. 35. à n. 13.* Probatur primò, quia nullibi extat concessio expressa, & specialis, iurisdictionis, quæ Rectoribus eiusmodi indulgeatur; sine cōcessione autem nequit ea iurisdictio reperiri, maximè cum non sit necessaria ad munus Rectoratus gerendum; quare nō intelligitur, hoc ipso quòd munus illud præstetur, concessa. Secundò, quia iurisdictio externa aliquibus semper signis externis denotatur; nullum autem est huius iurisdictionis vestigium; non tribunal, non lictor tabellio, aut Notarius, nec alia similia. Tertiò, quia numquam hæc iurisdictio à Rectoribus fuit exercita, nec sententiam tulerunt in causis ciuilibus, aut criminalibus, nec ad eos, vt ad Iudices ordinarios, causæ sunt delatæ, nec demum censuras promulgarunt, vt Iudices Ecclesiastici, nec quidquam ad Iudices priuatiuè spectans præstiterunt. Quartò probatur ab absurdo; nam quis dicat, tot esse Iudices ordinarios ad causas ciuiles, & criminales, quot sunt Rectores? & Togatos, quando sunt Rei in causis, fore à quolibet conueniendos coram ipsorum Rectoribus, cum Rei debeant in proprio foro conueniri? Quanta inde oriretur confusio? & quantum Tribunalibus publicis, & regimini Reipublicę detrimentum?

214 Igitur Rectores Collegiorum solùm habent erga Togatos sibi subditos potestatem œconomicam, ac correctoriam, præeminentiamque fraternalem, quæ extenditur ad omnia, quæ respiciunt commodum Collegiorum, & adimpletionē Constitutionū, ac vitæ normā diuturna consuetudine stabilitam, cæremonijsque specialibus circumornatam; Inde possunt Togatos ad obseruantiam cogere pœnis in statutis designatis, vel alijs vsu introductis; quòd si illi renuant pœnas subire, poterunt ipsos Collegio priuare, non verò aliam in illos iurisdictionem exercere. Loquor in præsenti de Collegijs nostri Hispaniarum Regni; nam in alijs exteris Prouincijs, quid in omnibus Collegijs contingat, nec Authores enuntiant, nec explorari facile potest. Est itaq; potestas Rectorum valdè affinis potestati paternæ erga filios.

215 Non defuere tamen aliqui, quibus, quin eorum exprimat nomen, irridet

det Escobar *vbi suprà num. 22.* existimantes dari iurisdictionem in præfatis Rectoribus. Pro eis argues primò, quemlibet Rectorem Collegij, seu Vniuersitatis approbatæ gaudere iurisdictione in omnes de Collegio, vel Vniuersitate, vt probatur *ex cap. cum ab Ecclesiarum, de officio ordinarij; cap. nullus, 18. quæst. 1. leg. fin. Cod. de iurisdict. omnium iudicum; leg. 1. & 2. tit. 4. partit. 3.* Respondeo, nomen Collegij latè extendi, sicut etiam nomen Vniuersitatis; vbicumque enim aliquis ordo, seu status hominum coniungitur, Collegium nuncupatur; sic etiam Respublica vocatur Vniuersitas, & plures hominum Communitates ea voce appellantur. Quare non ad omnes Vniuersitates, & Collegia extenditur eorum Iurium decisio, sed ad eas, quæ suum proprium Iudicem, & forum proprium habent, non ad eas, quæ dumtaxàt Rectore gaudent cum præeminentia suprà apposita. Quæ autem Collegia sint huius generis, & quæ illius, facilè cernitur, si eorum institutum, norma, praxis, & consuetudo attendatur. Vide Bartolum *in leg. fin. num. 13. de Collegijs illicitis*; P. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 18.*

216 Argues secundò, plura Collegia in Bullis, & Priuilegijs expeditis in eorum erectione, habere amplissimas concessiones, quibus eis conceditur communicatio omnium priuilegiorum, & facultatum, quibus fruuntur Academiæ, & ex his vnum valdè præcipuum est priuilegium fori cum Iudice speciali. Indeque affert Escobar *vbi suprà num. 12.* verba Illustrissimi Fundatoris Collegij Maioris Conchensis, in quibus ille vtens cõmunicatione priuilegiorum, quam eidem Collegio concessit Adrianus VI. tribuit iurisdictionem Rectori, vt coram illo causæ Togatorum, & Familiarium Collegij tractentur.

217 Respondeo primò, in ea generali, ac vaga concessione communicationis priuilegiorum, non intelligi cõcessam iurisdictionem, quam exprimi necesse est, vt censeatur præstita. Quin concessio iurisdictionis præstitæ Academijs est quasi Academici status erectio, fundamentum, & institutio, quam cętera priuilegia consequuntur; vnde communicatio priuilegiorum debet intelligi de his, non de concessione iurisdictionis, quæ est amplius, seu insignius, quàm priuilegiũ. Respondeo secundò, statum Togatorum ex se non esse Ecclesiasticum, vt *lib. 1.* asseruimus; Pontifices autem solùm his, qui sunt de foro Ecclesiæ, possunt Iudices designare extra suam dirionem; neque enim valent à Principe Supremo auferre potestatem constituendi Iudices erga suos subditos; Cum ergo Hispaniarum Reges non concesserint iurisdictionem Rectoribus erga Togatos, nec approbauerint concessionem Pontificum, si fortè ea concessio daretur, non est, vnde Rectoribus dimanet prædicta iurisdictio.

218 Respondeo tertiò, ex ipsis verbis Illustrissimi Fundatoris Collegij Maioris Conchensis colligi, non potuisse ab ipso iurisdictionem concedi, nec eam concessisse; Ait enim *in Constit. cap. 1.* quòd si aliquis, *contra aliquem Collegam, Capellanum, vel seruitorem Collegij causam mouerit, coram dicti Collegij Rectore causa tractetur simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.* Vbi satis denotat, non posse coram Rectore dari strepitum iudicialem, & consequenter nec iurisdictionem circa extraneos; Quo pacto namque posset cogere Actorem extraneum, de quo loquitur, vt causam suam terminari permitteret, quin ei licerent omnia, quæ in cæteris Tribunalibus licent, & strepitum iudicialem important? Quare solùm id optauit, vt amicabiliter, & media compositione, ac quasi arbitrio docti viri, & prudentis, causæ coram Rectore terminarentur. Et sanè inter alia absurda ex opposita opinione illud etiam sequitur, Rectorem Collegij Theologum, vt sæpè assolet esse, Iudicem causarum ciuiliũ, & criminalium fore constituendum, qui indigeret Vicario, coram quo causæ tractarentur. Scio, posse dari iurisdictionem, quin interueniat strepitus iudicialis, tractatis causis de plano, vt contingit in Religionibus, quorum Superiores iurisdictione gaudent; At ea solùm est erga domesticos. Vnde, esto Rector Collegij Conchensis iurisdictionem habeat erga domesticos, si lis inter eos exoriatur, vnusque ipsorum sit Actor, & alius Reus; at, si extraneus sit Actor, eam non habet; nec vnquam extraneus Actor coactus est, coram Rectore agere: si autem ea iurisdictio daretur, Reus traheret Actorem ad suum Iudicem, nec huic priuilegio cederetur. Vel dicat Escobar, quando, & in quibus casibus hæc iurisdictio exerceatur, vel an de ea non curetur? Quòd si asserat, Constitutionem Fundatoris loqui de Actore etiam domestico, faciliùs annuam,

&

& Interpreti domeſtico credam.

229 Reſpondeo demùm, adhuc ſi in prima erectione Collegiorũ, præcipuè Maiorum, conceſſa fuiſſet iuriſdictio erga ſubditos Rectoribus, attamen Pontificijs Decretis poſterioribus, & Iure Regio reſtrictum eſt, vt ſola ſtudia Generalia, ſeu Academię ſpecialem Iudicem habeant, & reuocata ſunt quoad hoc quæcumque alia priuilegia, & cõceſſiones antecedentes, in quibus contenderetur extare conceſſionẽ iuriſdictionis præſtitæ alijs Communitatibus, & Collegijs. Imò non ſolùm non habere ea Collegia Iudicem ſpecialem, ſuum Rectorem, ſed nec gaudere priuilegio fori ſtudioſorum, niſi in Academiæ Generalis numero recenſeantur, ac inſcribantur, eiſdem legibus Pontificijs, ac Regijs ſtabilitur; & ita tradit Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà num. 19.* Quomodo autem in Scholaſtico Salmantino detur iuriſdictio erga Togatos quatuor Collegiorum Maiorum, egimus *lib. 1. quæſt. 7. num. 172.*

Quæſtio XXI An Togati, quibus tempore ingreſſus in Collegia deerat aliqua conditio requiſita in Conſtitutionibus, nempè ætas, paupertas, aut alia ſimilis, teneantur reſtituere ipſis Collegijs alimenta, quæ percipiunt.

220 De hoc caſu à Togatis timoratæ conſcientiæ ſæpè fui conſultus. Ponamus, Togatum nondum ætatem expleuiſſe, quæ in ſui Collegij Conſtitutionibus requiritur ad Togatorum admiſſionem, cum informationes de eius puritate ſanguinis, natalibus, ac moribus fuerunt confectę, ipſumq; priùs curauiſſe, vt in libro baptizatorum dies ſui natalis induſtrioſa ſollicitudine corrigeretur, ac anteuerteretur. Dubitatur, an alimenta vnius, vel duplicis anni, quo in Collegio verſatus eſt ante ætatis iuſtæ cõplementum, potuiſſet percipere, vel reſtituere deberet? Idem interrogatur de cõditione paupertatis, & alijs ſimilibus, quas Fundatores Collegiorum appoſuerunt, volentes, intra ipſa non recipi niſi eos, qui infra ſummam Facultatum exiguam ab ipſis deſignatam haberent, alijsque eſſent qualitatibus nõ abſimilibus affecti. Quas qualitates exactè obſeruari, iniungit *lex 22. tit. 7. lib. 1. Recopil.* Nec eſt ſermo de qualitate puritatis ſanguinis, quam numquam deeſſe, omnino eſt credendum. Id enim adeò certũ iudicatur, vt inter Actus poſitiuos puritatis ſanguinis recenſeatur Toga quatuor Collegiorum Maiorum Salmanticenſium, ac Valliſoletani Sanctæ Crucis, & Complutenſis Sancti Ildephonſi *in leg. 35. tit. 7 lib. 1. Recopil.* Quibus additur *in leg. 37. ibidem* Collegium Maius Hiſpalenſe fundatum à Magiſtro Roderico Ferdinandez Santaella, & *in ea leg. 35.* decernitur, informationes de puritate, & nobilitate ſanguinis per tres Actus poſitiuos fore admittendas. Sed in Collegijs id non obſeruatur ex ſpecialibus priuilegijs.

221 Statuam nunc deciſionem, quam vtrique dubio ſuperiori præſtiti: quæ vt clariùs conſtet, rationem dubitandi in medium proferamus. Etenim in materia de reſtitutione ea regula ſolet præfigi; quòd is, qui impedit alterum à cõſecutione alicuius boni, quod ei debetur ex iuſtitia, etiam ſi impediat ſine vi, & fraude, tenetur ad reſtitutionem, quia violat ius, quod alter habet, vt ſibi bonum conferatur. Ita Bonacina *tom. 2. de reſtitut. in genere, diſp. 1. quæſt. 2. punct. 12. num. 3.* & plures alij. Sed ei, qui in Collegium ingreditur abſque qualitatibus à Fundatore requiſitis, non debetur receptio in illud, & impedit alios, eis qualitatibus affectos, quibus ex voluntate teſtatoris debetur receptio, his vel illis, ſaltem vagè, & indeterminatè, ne conferatur eis bonum, quod ipſe indebitè obtinet; ergo ad reſtitutionẽ tenetur. Et augetur vis argumenti ex eo, quòd fraude, & dolo eos impedit, ſiue ætatem maiorem ſimulans, ſiuè paupertatem fingens, aut aliud requiſitum, quo caret, falsò proponens; quæ fraus vergit in præiudicium tertij, ſi quidem alius eſſet obtenturus ingreſſum in Collegium, ſi ipſe nihil falſum producens inhabilis oſtenderetur togę accipiendæ.

222 Deinde is ingreditur in Collegium contra voluntatem Fundatoris, qui alimenta reliquit ad Togatorum ſuſtentationẽ, qui requiſita ab ipſo deſignata haberent; ergo percipit alimenta, inuitò domino, quæ eſt furti quodammodo ſpe-

species. Quippè Fundator erat verè Dominus facultatum, quas reliquit, & eo inuito, nullus potuit, aut potest capere; Inuitus autem est respectu illius, qui non pollet qualitatibus ab ipso requisitis, cũ eius expressa fuerit voluntas, quòd soli hi, qui eis essent prædìti, admitterentur in Collegium, & perciperent alimenta ab illo relicta, & nulli alij. Confirmatur ex alijs legatis in testamento relictis; nam si legatũ à testatore relinquatur ad desponsandas pauperes virgines orphanas, & fœmina diues, non orphana, nec virgo, falsis testimonijs probaret, se ea requisita habere, & legatum perciperet, proculdubiò restitutioni maneret obnoxia. Quod in similibus casibus etiam potest ostendi. Id autem ipsum contingit in euentu propositæ quæstionis, ergo in eo datur restituendi obligatio.

223 Præterea vrgetur difficultas; Nam, dum deficiunt qualitates à Fundatore requisitæ, non intenditur, nec obtinetur finis precipuus fundationis, ac erectionis Collegij, quin potiùs redditur frustraneus, ac per consequens redditus relicti à Fundatore malè insumuntur, & contra iustitiam occupantur, quare manet reatus restituendi. Et quidem Fundator ad id præcipuè Collegium erexit, vt Studiosi honesti, ac nobiles, quibus angustum esset patrimonium, alerentur; &, vt à diæcesibus ab ipso designatis (quibus voluit benefacere) essent oriundi; ac vt ea forent ætate prædìti, quę Togam deceret, & authoritati, ac muneribus Collegij expediret, simulque esset decens ad docendum publicè, exercendumque alia munia, quæ ætatis muturitatem exoptant. Hæc autem omnia labefactantur, vbi quis, falsis productis testimonijs, nec ea ętate viget, nec ex diæcesi designata ortum habet, nec inopia facultatum laborat; vnde finis intentus à Fundatore ruit; & non adimpletur eius voluntas, sed potiùs oppugnatur; atque adeò bonis ab eo relictis vtitur quis pro libito proprio per fraudem, absque eo, quòd ius habeat ad illorum vsum, & consumptionem, quod est contra iustitiam; ex actu autem contra iustitiam resultat obligatio restitutionis.

224 Hæc fundamenta primo aspectu non inualidè videntur conuincere assumptum. Sed nihilominùs assero, prædictum Togatum, semel iam receptum in Collegium, non teneri ad restitutionem, esto defecerint ei qualitates suprà dictæ, & falsò eas produxerit. Hæc assertio non aliter probanda est, quàm altiùs introspiciendo mentem, & animum Fundatoris, cumq; secundùm æquitatem, ac rectam rationem interpretando.

225 Et quidem verum est, eum voluisse, prædicta requisita concurrere in admittendis ad Collegium; attamen si admittatur quis semel in illud, esto illis non sit affectus, indubium mihi videtur, non fuisse Fundatoris animum, vt hic Togam relinqueret, aut è Collegio eijceretur; Fũdamenta autem superiùs facta vel probãt eum teneri ad relinquendam Togam, & cæteros Togatos, si conscij reddantur veritatis, teneri ad eum eijciendum è Collegio, vel nihil probant. Nam, si obligatio restitutionis oritur ex iniusta acceptione Togæ, & ex eo, quòd alij impediuntur accipere id bonum, durat semper eadem iniustitia, & impedimentum appositum, atq; adeò nequibit retineri. Rursus semper ille, si quid probant fundamẽta, percipit alimenta iniustè, & inuito domino, & cõtrariatur fini præcipuo intento à Fundatore, ergo debet non percipere ea alimenta, nec fini contrariari; atq; adeò, vt iustitiæ commutatiuæ ad æqualitatem satisfaciat, tenebitur restituere, quæ percepit, & vlteriùs nihil aliud percipere, nec persistere in ea oppositione ad volũtatẽ Fundatoris. Perpendantur rationes superiùs factæ, & cõstabit, vel id suadere, vel nihil. Iã verò sic argumentor. Semel quis in Collegium admissus nec tenetur illud deserere, nec cæteri tenentur, imò nec possunt illum eijcere; igitur, sicut hoc non impugnatur fundamentis superioribus, ita nec eis suadetur restituẽdi obligatio, cum pariter vtrumq; vel neutrum conuincant.

226 Et in primis quis vnquam dixerit, teneri Togatum semel admissum in Collegiũ exire ab illo, & cęteros obligari ad illum eiiciendum? Res est ex terminis absona; & rationi innititur deobligatio vtrorumq;. Etenim, quamuis aliqua requisita defuerint, vbi ille in Collegium est admissus, fit sanè de gremio Togatorum, & in alumnum, ac filium adscribitur; Mens autem Fundatoris, & si receptioni illius restiterit, non tamen conseruationi semel recepti; nec enim rationabiliter credi de eo potest, quòd alumnum iam suum, & in gremium sui Collegij admissum, vellet dimittere, nec obligare, vt Togam desereret; atq; adeò inuitus non est censendus post receptionem factam respe-

ctu

ctu illius, quoad hoc vt gaudeat emolumẽtis, quibus alij gaudent, atque adeò in eo non datur obligatio restitutionis.

227 Itaq; censendum est Fundatorẽ sic se habere, vt velit, nõ recipi in Collegium, nisi eos, qui præditi sunt qualitatibus ab ipso requisitis; at, si aliquis recipiatur, contraeundo in receptione voluntati ipsius, vult etiam, vt conseruetur, & permaneat, fruaturq; alimentis, & bonis, quę ipse relinquit. Sicut pater, qui nollet, filiũ suum ducere vxorem, & esto hic contra eius voluntatem duceret, aut alium statum eius nutui repugnãtem assumeret, postmodũ tamẽ facto cõformatur, & assẽtit. Et quidem, cum honoris, famæ, & cõmodi momenta in eo alumno conseruando in Collegio consistant, derogaretur pietati, & beneficentiæ Fundatoris, si de eo existimaretur, voluisse ab albo Togatorũ repelli; si autẽ in ipsorum gremio perseuerat, nec id est cõtra Fundatoris voluntatẽ, nõ est, vnde restitutionis obligatio resultet

228 Quod sanè amplius elucet, si inuestigetur, cui esset ea restitutio præstãda, indeq; argumẽta contraria etiãm eneruantur; Nam ex eis probatur, restitui debere damnũ alicui illatũ, cũ ab officio, aut bono ipsi debito remouetur, aut impeditur, cõpensando eidẽ illud damnũ. At in pręsenti casu hoc nequit subsistere, cũ admittẽdus in Collegiũ, casu quo nõ admitteretur is, de quo in hac quæstione agitur, non sit certus, & determinatus, cum de eo nõ cõstet, nec cognoscatur, an si alij forẽt Oppositores, habituri essent requisita necessaria tũ in litterarũ sufficientia, tum in puritate sanguinis, tũ in suffragijs Togatorũ. Vnde, si restitutio deberetur, videtur faciẽda esse ipsi Collegio, quod ex legato, vel donatione Fũdatoris est dominus bonorũ, quæ iniustè percipi, cõtẽditur per argumẽta cõtraria. Ecce ergo quomodo nõ cõuincũt, quod intendũt; cũ ex eorũ vi restitutio nõ esset præstãda Collegio, sed ei, cui impeditur ingressus. Cęterũ Collegio nõ deberi restitutionẽ, constat, quia ipsũ factã semel admissionẽ ratam iã habet, quamuis agnoscat defectum requisitorũ; Sępè enim post admissum Togatum, cognoscitur aliquis defectus requisitorum, vtpotè ætatis, paupertatis, & similium, & numquã propterea quis fuit Collegio priuatus.

229 Inde cõfirmatur nostra doctrina. Nam Collegiũ successit Fundatori in bonis, & penes illud est eorũ dominiũ; cũ autẽ restitutio ei deberetur, si facienda esset, & ei nõ deberi, cõstet, quia ratã iam habet admissionem illius Togati, nec eum priuat alimẽtorũ participatione, fit, vt absolutè nulli restitutio debeatur. Nec Togati cõstituentes Collegium peccant, nec tenẽtur ad restitutionẽ, quia semel admisso Togato, cum aliquo defectu ex dictis, cũ eo se habent, sicut se habiturum fore Fũdatorẽ, si superstes esset, dicebamus *suprà num. 225.* Equidem in admittendo illũ, si agnoscant defectũ requisiti, & sit in materia graui, peccãt lethaliter, quia cõtraueniunt Statutis, quorũ obseruantiam iurarunt, & id iuramentũ, cum materia est grauis, obligat sub culpa lethali periurij; secùs, cùm est leuis; esto veritas de præsenti, cum iurãtur, semper desideretur; at post iuramentum emissum, si materia sit leuis. adimpletionis defectus solùm est peccatũ veniale, vt docuimus hoc *lib. 2. quæst. 13.* & docent communiter Authores tractantes de iuramento promissorio.

230 Facilè iam ad argumenta pro ratione dubitãdi adducta respondetur. Etenim tũc debetur restitutio, cum impeditur bonũ alteri, quod ei ex iustitia debetur, quãdo impediens ita est causa illius damni, vt ei non condonetur ab illo, qui condonare potest; quare si is, cui deberetur restitutio, eam condonaret, etiam liberaretur impediens bonum à restitutione illius. In nostro autem casu non debetur alicui tertio restitutio, sed, si facienda foret, Collegio deberetur; ostendimus autem Collegium ratã habere eam admissionem Togati, seu illud impedimentum appositum, ne alius eiusmodi bono fruatur; operarique in hoc iuxta mentem Fundatoris, & vt dominũ, bonorum, quæ Togatus percipit. Vnde etiam si fraus intercesserit in suppositione falsa requisitorum, ille non remanet restitutioni obnoxius.

231 Deinde cõseruationẽ eius Togati in Collegio, quin eijciatur ab illo nec in perpetuum, nec pro tempore, quod ætati congruæ adimplendæ deficit, esse iuxta mentem, ac animum Fundatoris, stabiliuimus, ac consequenter eum à restitutione esse deobligatum. Quod non contingit in perceptione legati, de quo *suprà num. 222.* Nam de testatoris voluntate non potest pręsumi, ratam habere perceptionem factam à fœmina diuite, & non orphana, cùm oppositum ipse expresserit, & non militent rationes, quæ in nostro casu dantur, vt post perceptum iniquè legatum, conseruetur apud iniquum pos-

fessore; quin potius ea perceptio est veluti furtiua, & possessio, inuito domino, retinetur.

232 Demum in casu nostræ quæstionis vel non resistitur omnino fini intẽto à Fundatore, vel sola resistentia datur in admissione Togati, non in conseruatione; quòd si in conseruatione non detur, cũ possessio non sit contra iustitiam, nulla restitutio debebitur. Et quidem, cum Togatus admitittur à cæteris bona fide operantibus, & defectum requisiti non agnoscentibus, nulla ex parte ipsorum datur oppositio fini intento à Fundatore; deinde post admissionem, iam ostendimus, ratam eam haberi ex mente ipsius Fundatoris rationabiliter interpretata ab ipso Collegio, atque adeò nulla perseuerat resistentia. Rursùs id aliundè potest dilui, si requisita expendantur. Etenim in defectu paupertatis, quæ requiritur, attendendum est, variatas fuisse circunstantias; Olim namque redditus annui non decreuerant, nec tam ingenti pretio res emebãtur, ac hisce temporibus; vnde omnia necessaria poterant suppeditari Togatis, & ipsi, quamuis pauperes essent, honestè victitabant; Non sic hac nostra ætate, in qua plura Collegia ære alieno grauantur, & redditus annuos habẽt pauciores, omniaq; necessaria cariori pretio constant, indeq; nequeunt suppeditari alumnis omnia, quibus indigent, nec illi honestè victitare possent, si solùm eas facultates possiderent, quas Fundatores permittunt; qui, si nunc essent superstites, laxiorem fortè normam constituissent. Exinde cernimus, aliqua Collegia Minora ob inopiam aut extingui, aut inter se vnum cũ alio coniungi, vt ex redditibus copulatis valeant sustentari. Sic Salmanticæ Collegium Sanctæ Crucis fuit coniunctum cũ Collegio, quod vocant *de Cañizares*; Collegium Sanctorum Petri, & Pauli cũ Collegio Sancti Æmiliani; Collegium Sanctæ Mariæ cum Collegio Sancti Thomæ.

233 In defectu ætatis requisitæ non violatur nimis finis Fundatoris; quippè, si Collegium sit institutum, vt existentes in eo Scientias addiscant, quælibet ætas (dũ sit suprà infantilem) apta est ad litteras addiscendas. Si verò sit institutum, vt studia recolantur, & publicè doctrina alijs tradatur, nequit sanè suppositio falsa ætatis adeò eam augere, vt huic fini multùm officiat, maximè cum plures vigesimũ ætatis annum v. g. attingentes maiori cum satisfactione valeant publicè edocere, quàm alij in grandiori ætate constituti. Nec decentia, authoritasq; Collegij in vnius, aut dimidij anni ętati superadditi discrimine periclitantur; cũ præcipuè contingat frequenter, aliquos, qui nondũ vigesimum primum annum expleuerunt, speciem maioris ætatis præferre; & è contra alios, qui expleuere illum annum, exteriùs apparere minori præditos ætate. Sicut ergo, si vnus ex his admitteretur in Collegium, non deesset ei requisitum ætatis, nec violaretur finis Fundatoris, nec derogaretur decentiæ Collegij, quare, si alius admmittatur in specie exteriori ei æqualis, & in ætate inferior, derogari grauiter authoritati Collegij, & fini Fundatoris credatur?

234 Quòd si quis falsò supponat diæcesim, aut patriã, video, in eo cõtrairi volũtati Fũdatoris, qui voluit beneficiũ pręstare oriundis in determinata diæcesi, seu loco; sed ea volũtas, ex interpretatione superiùs facta, fuit quasi conditionata; ac si ille sic statuisset; Volo, vt admittendus in meo Collegio sit Cantaber, aut Bæticus, ex dięcesi Hispalẽsi, vel Calagurritana; Quòd si in aliquo casu aliquis eiusmodi non admittatur, semel admissum perseuerare, iubeo, ne eius honor, & fama periclitẽtur, & ne ipsi Collegio nota aliqua inuratur, sitq; à veritate aliena suspicionis occasio; & cũ iam in Collegij alumnũ, & in gremiũ Togatorũ ille fuerit coaptatus, dedecet meã pietatẽ, ac beneficentiã, illum expellere, quin potiùs mei animi est, ipsum fouere, & cõseruare. Profectò, si attẽtè res introspiciantur, & expendãtur circunstantiæ omnes, nemo erit, qui inficietur, sic se habuisse Fundatorem. Vel fingat se quiuis vir prudens fundatorẽ esse, & eo animo, ac volũtate affectũ se ipsum cõperiet, nisi velit, plurima incõmoda, & detrimenta exoriri. Debemus autẽ ita interpretari mẽtẽ, & animũ Fũdatoris, vt nulla absurda ex eo sequantur, cum ipsi nequaquã intẽderint grauibus incõmodis ministrare occasionẽ. Quod dicimus de defectu requisiti loci, aut diæcesis, dicendũ est de alijs defectibus requisitorũ, & hæc doctrina, ac interpretatio posita est aptãda cuicumq; euẽtui, postquã iam quis in Collegiũ est admissus. Tãtisper vltra solitũ in hac quæstione sum immoratus, vt doctrinã clariorem redderẽ, & cum de ea Authores, quos viderim, non disputẽt, debuit assertum traditum fundamentis non perfunctorjis elucidari, vt probabile, & tutum in praxi censeatur.

Quaestio XX. An Togati hospites teneantur alimenta soluere Collegijs, & possint licitè, quandiu velint, in hospitio versari? Vbi aliqua de illis attinguntur.

235 IN vnoquoq; Collegio tempus est designatum, quo Togati intra illud versari queant, & eo finito, communiter, (si in eodem loco remaneāt nullo munere occupati) eis conceditur hospitium, in quo eodem habitu, quo anteà, ornati incedunt, sed nec suffragio gaudent in Consessibus Collegij, nec in Collegijs saltem Maioribus socium secum adducunt ex illo. Obseruant quidem reuerentiæ cęremoniam suis Rectoribus; & præcedunt, vbicumq; adsint, cæteros Togatos, tum sui Collegij, tum aliorum, ordine tamen antiquitatis seruato inter ipsos hospites Togatos cuiuscumque Collegiorum Maiorū inter se; & similiter Collegiorum Minorum inter se. Quid autem sit in praxi obseruandum inter Collegia Maiora respectu Minorum, & inter Togatos, ac Rectores, proposui *lib 1. num. 673.*

236 Hoc posito, quæstio præsens plùs consistit in facto, quàm in iure, cum resolutio desumenda sit ex praxi, & consuetudine cuiusque Collegij. Proferam nunc, quæ in Collegijs Salmanticensis obseruantur, & in cæteris, credam, etiā esse in vsu. Igitur Hospites tenentur alimenta soluere Collegio, toto tempore, quo in Hospitio commorantur, si expensis ipsius Collegij victitent. Quod probatur tum ex communi ipsorum Togatorum iudicio; tum quia Fundatores solùm Togatis actu existentibus intra gremium Collegij redditus annuos in alimenta reliquerunt, nec illi possunt extraneis impertiri, cum id vergeret in Collegij detrimentum, & voluntati Fundatorum resisteretur; dum autem à gremio Collegij disiunguntur Hospites, iam reputantur extranei, quoad alimentorum perceptionē. Ab inconuenienti id ipsum suadetur, nam potest contingere, vt plurimi, qui Collegij tempus peregerunt, in Hospitio commorentur, quibus alendis maxima pars annuorum redituum insumeretur, indeq; ære alieno grauaretur Collegium, aut non posset simul suos alumnos sustentare; quis autem contendat, non teneri tunc Hospites alimenta persoluere, cum inde sequeretur, vel Collegium pati ingens in suis facultatibus damnum, vel eius alumnos priuari necessarijs ad sum victum, vt alij inde sustententur?.

237 Quantum autem pro annis singulis sit persoluendum, pendet ex designatione quantitatis in vnoquoque Collegio præfixę. Cæterùm quo tempore sint pendenda alimenta, etiam est inspiciendum ex praxi. Equidem, cum singulis annis debeantur, ex se persolui etiam singulis annis debent; attamen solutio, Collegio conniuente, differri solet vsque ad tempus, quo commodè possint eam præstare Hospites prædicti, & sæpè vsque ad eorum vltimum vitę tēpus differtur. Nec inde sequitur inconueniens *num. præcedenti* libatum; quippè, cum plures è Collegio exeant, & aliqui, dum viuunt, alimenta persoluant, seu nomine alimentorum donatiuum prębeant; alij vero tempore mortis eam solutionem perficiāt, aut eius vice legatum Collegio relinquant, fit, vt hinc inde Collegium accipiat compensationē facultatū, quas in Hospitibus alendis insūp sit, & nō patiatur absolutè detrimentum.

238 Hic obseruandum est, in alīquibus Collegijs Togatos emittere iuramentū relinquendi aliquod legatū Collegio; quod quidem grauiter eos obligat, adimplereq; illud tenentur, nisi adeò postmodum inopia premantur, vt non possint illud exequi. Hoc sanè iuramentū nequit relaxari per commutationem, aut dispensationem, nec virtute alicuius priuilegij, quia fuit emissum in fauorem tertij, & ab illo est acceptatū; iuramenta autem huiusmodi relaxari non posse, docui *in tom. de Bull. Cruc. disp. 26. num. 65.* Quia tamen est legatum pium, & Pontifex est administrator omniū bonorū, quæ ad Ecclesias, & ad pias causas spectant, poterit id iuramentum ab illo relaxari. Cæterùm ei iuramēto satisfit, vel tēpore mortis relinquēdo legatū, vel tēpore anticipato præbēdo donatiuū; tēpus enim mortis est terminus vltimus obligationis, non verò tollitur, quòd ante illud obligationi satisfiat; quod videre est in alijs obligationibus, quibus aliquod tēpus, vt terminus vltimus, præfigitur. Quòd si legati relinquēdi quātitas in iuramēto designetur, nō potest infra quātitatē relinqui; si autē nō designetur, inspicien

ciendum est, quid sufficere iudicetur communiter, vt id iuramentum adimpleatur, an maiorem, an minorem quantitatem.

239 Si tamen quis alimenta debeat propter hospitium, non satisfaciet vno, eodemq; legato, aut donatiuo, tum debito alimentorum, tum iuramento, nisi legatum, aut donatiuum ad eam quantitatem perueniat, quæ vtriusq; debiti sit compensatio sufficiens; cum enim debita ex diuersis titulis proueniant, nequeunt nisi per diuersas compensationes, aut per vnã æquiualentem extingui; vt in cæteris debitis similibus constat.

240 Secunda pars quæstionis in titulo propositæ etiam est res facti. Etenim cõsuetudo est consulenda in singulis Collegijs circa tempus, quod Hospitibus permittitur. Et quidem nunquam illud protrahitur, ad totũ vitæ spatium, sed vsq; dũ ipsi Hospites ad aliquod munus promoueantur aut statum eligant, in quo degãt: si enim matrimonium contrahant, hospitium deserere coguntur; nemo quippè vxoratus toga donatur, nec eum illam retinere cõceditur; Similiter, si munus aliquod, aut occupationem suscipiat, quæ Togæ non concordat, ea debet denudari, atque ab hospitio exire. Aliquando etiam ipse tenebitur Collegij hospitiũ deserere. Finge casum, in Collegio maiori Salmantino Togatum Hospitem esse Candidatum ad Cathedras, & nullum è Collegio posse ad eas opponi, quousq; ille aliquam obtineat; ipsum verò aliquibus annis nullam potuisse obtinere (quod numquam continget) fortasse quia scientia, vel dicendi facundia non est præditus; profectò tenetur dare locum alijs Togatis, ne multum eorum commoda, & præmia retardentur, nec Collegij famæ, aut decentiæ detrahatur propter eius perseuerantiam obstinatam. Etenim vitare debet quis graue præiudicium tertij, cum illud suo commodo, maximè dubio, aut fortè desperato præpõderat, si ipse sit occasio eiusmodi nocumẽti; & præterea, quamuis ob vrbanitatem, vel pietatem Collegium taceat, nec illum ab Hospitio expellat, censeri debet in ipsius perseuerantia rationabiliter inuitum.

241 Sed quis, ais, se iudicet scientia, aut dicendi facundia parum præditum, vt eam obligationem sibi incumbere, animaduertat? Fateor, difficilem esse eam suimet cognitionem; sed ex euentibus, & experimentis tenetur tunc altius suos defectus inspicere, nec infœlicitati tribuere, quæ alijs sufficienter litteratis non eueniunt. Et esto infaustè duntaxàt suæ sorti, aut alijs occurrentibus circumstantijs aduersos euentus tribuat, tenetur ad bonum publicum Communitatis attendere, cum ex indulgentia Collegij in Hospitio versetur, & non vtatur iure suo debito, sed gratis permisso; in quo differt ab his, qui actu intra Collegij gremium versantur, nam si Candidati sint ad Cathedras, non vtuntur Collegij indulgentia, sed iure suo, attenta consuetudine, & Sanctionibus Collegij, nec post se habent tot Togatos, qui retardentur, quot Hospites habent. Vel si nolis admittere rigorosam obligationem in casu præfato ficto, saltem non inficiaberis, resolutionem traditam esse æquitati conformem; &, si casus eueniret, forsan Supremus Castellæ Senatus, cui regimẽ politicum huius Collegiorũ præ oculis versatur, occurreret detrimẽto. Hi tamen sunt omnes Togati, vt id non debeat timeri.

242 Cæterum quàm digni honore sint Togati Hospites, & quàm iustè cæteros præcedant, exindè cernitur, quia, cum assecuti fuerint Togæ splendorem, iam emeriti & eamdem, & maiorem venerationem promerentur; quod de his, qui aliquo munere functi, vacationem ab illo obtinent, latè, & eruditè prosequitur Doctissimus D. Ioannes de Solorzano *De honorarijs, & emeritis Senatoribus, ferè per totum tractatum, & præcipuè à n. 214.* Et videri possunt *lex, proximos, C. de proxim. Sacr. Scrin. lib. 12. lex 1. & 2. C. de præpos. sacri cubic. eodem lib. 12. lex, fin. Cod. de priuil. eorum, qui in sacro palat. milit. eodem lib. 12. lex, his quidem 5. §. scituris, C. qui milit. poss. lib. 12. iuncta Gloss. verbo, quem.* Tractant latè Barrul. Bartolus, Odofred. Rebuffus, Ioann. de Platea, Lucas de Pena, Puteus, Scipio Robitus, & alij relati à præfato Authore *supra n. 116.* & etiam Tiraq. *in tract. cessante causa. p. 2. limit. 15.*

247 Nec abs re etiam Togatos Hospites in militia litteraria veteranos, aut emeritos adæquaueris antiquis Militibus emeritis, qui eisdẽ, ac amplioribus priuilegijs gaudebant, quàm hi, qui adhuc in acie versabatur; seu meliùs assimilaueris eos Militibus Veteranis, quibus prohibebatur *in leg. fin. C. de mancip. & colonis, lib. 11.* otiũ ab armis; prohibent enim ibi Imperatores, *Veteranos milites, otio donatos tela in vsum vomeris, ligonisque conuertere;* Quæ verba lucẽ accipiũt ab alijs Sidonij verbis

lib.

lib. 1. ep. 6. aientis *In eorũ effætis manibus ensis rubiginosos fero ligone mutari*: quod opportuniùs; quàm Sauarus Sidonij Scholiastes, obseruauit prædictus Don Ioannes de Solorzano *in emblematibus Regio politicis, emblem. 94. num. 18.* Verba ergo, & præceptum illud Imperatorum obseruant Togati hospites veterani, dum, postquam intra Collegij gremium validè in acie litteraria dimicarunt, postmodum eodem vigore in ea pugnant, quin temporis decursus eos reddat otiosos, desides, aut inermes.

Quæstio XXIII. An, qui titulo falso Bacchalaureatus ad Cathedras opponitur, vel aliud præmium ambit, ad quod ille Gradus est requisitus, peccet mortaliter, & teneatur, si obtineat, ad restitututionem.

Vbi alia dubia deciduntur de Recitantibus extemporaneè.

244 OBITER hanc quæstionem attigit Don Alfonsus de Escobar *tract. de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 32. num. 54.* Rigidè quidem ibi loquitur; nam *num. antecedenti* duo stabilierat; primum, non posse Scholarẽ probare Cursum annuum litterarium, nec ei competere priuilegia studiosis concessa, si in lectionibus, quas tenetur audire, exeat à gymnasio, antequam finiatur, & Moderatores illarum è suggestu descenderint. Secundum, eum, qui lectiones non audiret modo præfixo ab ipso, non posse Cursum annuum probare, & inualidum esse, si probetur. Hinc distinguit Gradum Bacchalaureatus falsũ, & inualidũ. Falsus est ille, qui omnino fingitur, aut supponitur, quin fuerit in aliqua Academia acceptus; Inualidum vocat eum, qui verè acceptus fuit, sed cum aliquo Cursu falso, aut inualido. Insuper ait, quẽ lethaliter peccare, quoties Gradu falso, aut inualido vtitur ad obtinendum quodcumq; præmium, ad quod Gradus ille est requisitus, vt ad obtinendum Beneficium, Canonicatum, & Gradum Doctoratus. Circa restitutionẽ verò inquit, eum, qui vtitur Gradu falso, teneri ad restitutionem, nec posse licitè retinere, quod obtinuit; etiam si dignus sit eo præmio, imò cæteris dignior: Eum autem, qui vtitur Gradu non falso, sed inualido, non teneri ad restitutionem, si dignus est; teneri tamen, si sit indignus; iuxta doctrinam Emanuelis Rodriguez *in summa, verbo Gradus*.

245 In pluribus huius doctrinæ asserti à prædicto Authore dissentio, & dum eum impugno, decisionem quæstionis stabiliam. In primis sufficere, quòd Scholaris assistat lectionibus maiore parte horæ, aut temporis, quo lectiones durant, trademus *lib. sequenti*, ex praxi recepta, & communi iudicio Sapientum. Imò ipse Escobar fatetur, *num. 52.* satis esse, si per maiorem temporis partem singulis lectionibus assistat; quare iuxta ipsius sententiam, Scholaris, licèt non cum Præceptore ad gymnasium ingrediatur, sed post horę quadrantem, poterit Cursum litterariũ probare, dummodo vsque ad finem lectionis in gymnasio versetur; Ergo è conuerso, si ab initio lectionis in gymnasio assistat per maiorem partem horæ, & ante finem illius exeat, poterit similiter Cursum probare, cum semel posita assistentia per maiorẽ horæ partem, nihil intersit, in initio, vel in fine illius non assistere. Sed ait, inde posse fieri, vt Pręceptor solus remaneat in suggestu, si omnes possent in fine lectionis exire. At, si possunt non ingredi cũ Præceptore in initio, etiã fiet, vt Præceptor solus tunc versetur, vnde idem sequitur; quippè communiter aliqui, qui dictata à Præceptore scribunt, ab exordio vsque ad finẽ assistunt; alij vero aut initio ad gymnasiũ ingrediuntur, & ante finem exeunt; alij autem, incepta iam lectione, illuc adeunt, & vsque ad finem assistunt; vnde nunquã solus in suggestu Præceptor remanebit, nisi ob alias rationes destitutus sit Auditoribus.

246 Affert pro se Escobar statutum Academiæ Salmantinæ, quod extat *titul. 21. num. 28. & titul. 28. num. 27.* Vbi decernitur, Scholarem per maiorem horæ partem debere lectionibus assistere, & non ante Præceptorem è gymnasio egredi, aliterque non obtinere Cursum annuum. Sed profectò hæc statuta eò tendunt, vt maiori parte horæ gymnasio assistatur; eaque limi-

limitatio non egrediendi ante Præceptorem adijcitur, eo quòd hi, qui totum lectionis tempus in gymnasio non insumunt, frequentiùs serò, & post inceptam horam ingrediuntur, atque adeò, vt maiorem horę partem ibi expleant, debent non egredi ante lectionis finem. At, cum etiam satis fiat fini huius statuti, assistendo maiori parti, si quis initio lectionis adsit, & ante finem egrediatur, vt diximus, fit nulli contrairi statuto, cum id non amplius exigat, quàm assistētiam maioris partis horæ; Sic enim *tit. 28. n. 27.* asseritur *Item establecemos, y mādamos, que para ganar curso en todas las dichas facultades, baste cursar la mayor parte del año, y en cada lection la mayor parte de la hora.* In alio autem statuto *tit. 21. n. 28.* quod est recentius, stabilitur, scholares curaturos fore ingredi simul cū Præceptore, & nō ante illum exituros. Sed in eo, vt legenti attētè constabit, non est præceptum, sed consilium ad vtilitatem Scholarium præstitum, vt integra hora lectionibus assistant, inde fructum vberiorem percepturi. Vel demum, vt *inferiùs lib. 3. quæst. 13.* asseram, cum de hoc pūcto ex professo tractem, sanè seuerior illa antiqua disciplina decursu temporis paulatim mollior est reddita, & praxim communi calculo receptam pro nobis habemus. Quin posset contendi, esto in Academia Salmantina concederetur, quod intendit Don Alfonsus de Escobar (quod adhuc non concedimus) ob specialia eius statuta, tamen in alijs Academijs non id ipsum contingere, si peculiares sanctiones non aliud præscribant.

247 Obiter opportunè dubitabis, si quis teneatur assistere lectioni Primariæ, aut Vespertinæ, & velit primariam frequētare, an sufficiat in ea adesse aliquid suprà dimidiam horam, (si illa hora, & dimidia, duret, vt Salmanticæ contingit) cū id tempus sufficeret assistere in lectione Vespertina? Respondeo, non sufficere; quia, esto penes Scholarem electio sit lectionis, at si elegerit primariam, debet in illa per maiorem partem temporis, quo durat, adesse, nempè suprà tres horæ quadrantes; nam ea maior pars consideratur respectu eius lectionis, quę auditur. Id posset pluribus exemplis moralibus comprobari; sed res est ex terminis perspicua.

248 Dubitabis etiam incidenter, an is, qui tenetur assistere lectioni primariæ, vel vespertinę sub disiunctione, satisfaciat suæ obligationi, si, vna parte cursus litterarij, primariæ adsit, alia verò parte, vespertinæ; vel vno die vni, alio vero die alteri, & sic per totum cursus annui spatium? Respondeo, id non debere fieri, quia nulla, vel exigua vtilitas percipitur. Deinde rigorosè loquendo, iudico, illum satisfacere, cum verè adimpleat statutum audiendi vnam, vel aliam lectionē, & non detur limitatio, quòd, vna lectione electa, non possit dari regressus ad aliam; nec debemus statutum cum ea limitatione odiosa interpretari. Sic qui emittit votum disiunctiuum audiendi semper Sacrū, aut ieiunandi, dum nouo se voto ad vnam partem non obliget, potest vno die audire Sacrum, alio ieiunare; Ea enim est natura præcepti disiunctiui, vt obligationem non inducat determinatam, nisi ob aliquam rationem reddatur determinatū ipsum pręceptum. Videantur P. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto, cap. 24.* Sayrus *lib. 6. cap. 11. num. 62.* Diana *1. part. 11. resol. 74.* Et ego *in Bull. Cruciat. disp. 26. num. 23. & num. 124.*

249 Redeamus ad quæstionem nostram, & contentionem cum D. Alfonso de Escobar. In eo sanè, quòd addit, non posse probari Cursum annuum ab scholari, qui debito modo lectionibus nō assistit, & probationem esse inualidam, Gradumque susceptum consequēter inualidum fore, partim assentio, si rectè res explicetur, partim omnino dissentio. Etenim licitè non posse probari Cursum ab eo, qui lectionibus designatis in statutis per maiorem anni partem non assistit, &, si probet, tum ipsum, tum testes iurantes peccare mortaliter, statuam infrà *lib. 3. quæst. 13. & 14.* Plura tamen ibi circa hoc disquiram, vt omnia dubia in praxi emergentia decidantur. Vult tamen Escobar, non posse validè probare annuū Cursum, nec validum Gradum accipere eum, qui ante finem lectionis egreditur è gymnasio; in quo ei non assentio, sed standum est dictis *à num. 245.*

250 Rursùs ab eo omnino dissentio, in eo quod docet, Gradum susceptum ab eo, cui aliquod requisitum defuit in assistentia ad lectiones, aut aliud simile, esse inualidum. Quippe ostendam inferiùs *lib. 3. à num. 93. cum P. Thoma Sanchez, & Diana 4. part. tract. 4. resol. 173.* eum, qui indebitè Cursus probat, aut aliquem Cursum falsum affert, sanè in probatione, & falsitate peccare iuxta

qua-

qualitatem rei, & circumstantiarum, sed semel probatis, & admissis Cursibus, validè Gradum Bacchalaureatus accipere, imò in eo accipiendo lethaliter saltem non peccare.

251 Iam ad vltimum assertum eiusdē Authoris deueniamus, & quæstioni in titulo propositæ faciamus satis, resolutioni enim viam aperuimus. Assero ergo, eum, qui titulo falso Bacchalaureatus (nam Gradum inualidum huiusmodi non admittimus iuxta dicta, atq; adeò non opus est distinctione, qua is Author vtitur, & doctrina de Gradu Bacchalaureatus inualido ab eo tradita locum non habet, est enim de subiecto nō supponente) opponitur ad Cathedram, Beneficium, aut quid simile, ad quod requiritur ille Gradus, lethaliter peccare, &, si obtineat, teneri ad restitutionem. Ratio à priori est, quia non habens eiusmodi Gradum incapax est obtinendi præmium, aut munus, ad quod ille Gradus pro forma requiritur, vt in præsenti requiri supponimus; Incapax autem nequit obtinere id, ad quod est incapax; quòd si obtineat, tenetur restituere, cum id possideat, quod ei nequit competere, nec potest eius esse; Tunc sic. Qui affert Gradum falsum, seu fictum, quem ipse nō obtinuit, verè non habet Gradum, & perindè se habet, ac si illum Gradum non afferret, cum ille non sit Gradus ab eo obtentus, sed ab eo fictus; nō secùs, ac si aliquis finxisset aliquod chirographum, vt ex vi eius, pecuniæ ipsi soluerētur, quas sanè nec accipere, nec retinere posset; ergo afferens Gradum falsum non valet consequi præmiū, ad quod Gradus ille requiritur, & tenetur restituere, si consequatur.

252 Et quidem, si falsitas comperiatur, ac probetur, per Iudicis sententiam priuabitur munere, Cathedra, aut Beneficio obtento. Si verò exteriùs non probetur, ipse, qui obtinuit præmium ex vi illius Gradus falsi, tanquam requisiti essentialis, tenebitur in foro conscientiæ restituere fructus perceptos, & præmium, munus, aut Beneficium omittere; nisi adsit via supplendi defectum, & reualidandi obtentionem; Sic assecutio Cathedræ posset à Principe reualidari, & obtentio Beneficij Ecclesiastici à Pontifice; Hi enim, qui designauerūt requisita essentialia ad aliquod munus, vel præmium, quod sub eorum potestate continetur, possunt in eis dispensare, ac eorum defectum supplere, & reualidare obtentionem, quæ fuerat nulla, tribuendo capacitatem subiecto, quod defectu alicuius requisiti erat incapax, & præmij retentionem elargiendo. Quod intelligitur de requisitis voluntariè à Principe designatis; nam alia sunt, quæ independenter ab eius libito requiruntur, & nequit ab eo capacitas suppleri. Sic incapax, & omnino inscius doctrinæ, nequit Principis concessione fieri capax, cum concessio non reddat eum litteratum, & doctum. Cęterùm, an sufficiat accipere Gradum, siue Bacchalaureatùs, siue Licentiatùs (si is sit necessarius) postquam quis Oppositioni ad Canonicatum, Beneficium, aut Cathedram subscripsit, aut post electionem, dum accipiatur ante possessionem, & alia huiusmodi, iam tradidimus *hoc libro 2. à n. 38.*

253 Aduersus traditam doctrinam dices, præmia præfata, vt Cathedras, seu Beneficia, non conferri propter Gradum, sed propter doctrinæ peritiam; ergo, si hæc adest, quāuis Gradus sit fictus, poterunt ea præmia retineri, absque restitutionis onere. Quod confirmatur; quia si quis ficta per hypocrisim sanctitate beneficium obtineat, potest illud retinere, si dignè administret, vt docent Sotus *de iustit. libr. 9. quæst. 7. art. 3. ad 4.* Medina *Cod. de restitut. quæst. 2.* Ludouicus à Cruce *in Exposit. Bull. disp. 3. dub. 14.* P. Henriquez *lib. 7. de indulgent. cap. 35. num. 5.* Alexāder de Ales, Emanuel Rodriguez, & Trullench, quos retuli *tom. in Bullam Cruciat. disp. 34. num. 176.* vbi idem docui, et fauet D. Chrysostomus *homil. 37. ad populum.* Etenim eiusmodi Dignitates, et Beneficia absolutè, et sine conditione dantur; et, dummodo exerceātur dignè, obtinetur finis principalis, nempè constitutio ministri apti ad Ecclesiam. Igitur similiter in casu quæstionis, dignus Beneficio, aut Cathedra non tenebitur ea dimittere, cum finis pręcipuus obtineatur, nempè designatio Ministri apti ad Ecclesiam, vel Cathedram, licèt ficto Gradu ea fuerit assecutus.

154 Respondeo, prædicta præmia conferri subiecto capaci, et per Gradum fieri quem capacem illorū, esto non conferantur propter Gradum. Sicut Ordo aliquis, saltem prima Tonsura facit hominem capacem iurisdictionis Ecclesiasticæ; et qui titulo falso primæ Tonsuræ acciperet eam iurisdictionem, nec posset eam exercere, nec retinere dignitatē, aut munus, cui ea iurisdictio esset annexa; et tamen munus, et iurisdictio non fuerat ei præstita propter primam Tonsuram, sed pro-

propter scientiam, & alia merita. Itaque sicut in hoc exemplo prima Tonsura non se tenet ex parte causæ, ob quam munus confertur, sed ex parte personæ, quam reddit capacem, ita in nostro casu Gradus est requisitum ex parte subiecti, & adhuc eo posito, examen fit, vt constet de scientia, quæ sit ratio motiua ad conferēdum præmium.

255 Hinc liquet disparitas ad confirmationem argumenti. Nam sanctitas ficta non est ratio motiua, ob quā beneficium confertur, nec est requisitum sanctitas constituens subiectum capax, ita vt sine ea incapax sit; sed dumtaxàt est ratio impulsiua, quæ etsi ficta sit, non vitiat collationem præmij, sicut communiter ab Authoribus traditur de rationibus impulsiuis falsis respectu dispensationum in aliqua lege, seu impedimento, quæ non reddunt irritas dispensationes; & idem cernere est in alijs casibus. Vide dicta à me *prædicto tomo in Bull. Cruciat. disp. 34. cap. 15.* At Gradus non se habet, vt ratio impulsiua, sed vt requisitum essentiale præfixum pro forma ad obtinenda præmia præfata, quare, si nō adsit, nulla redditur collatio, & obtentio.

256 Sed quid dicendum in casu nostro, si Gradus sit inualidus, nō quidem defectu requisitorum, quę designat Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà*, cum eam inualiditatē non admittamus, sed defectu requisitorum in ipso Gradu concurrentium; v.g. si quis eum accepisset à Doctore alterius facultatis non potente eum conferre; vel non adstitissent testes ad solēnitatem requisiti, vel alia eiusmodi? Meo sanè iudicio quoad præsens eodem modo est philosophandum de Gradu inualido, ac de Gradu ficto, esto propter hūc detur reatus ad pœnam. Quippè quod inualidū est, ad nullos potest actus proficere, si quidem vt vox ipsa præsefert, nullum valorē, nec vim includit, atque adeò eodem modo se habet, ac si non existeret. Sic contingit in cæteris; donatio inualida pro nulla habetur; & collatio Beneficij inualida pro nulla reputatur; Ergo Gradus inualidus idem est ac nullus; cum igitur, si quis nullum habeat Gradum, incapax est obtinendi præmia, & munera, de quibus loquimur, ita si quis afferat Gradum inualidum. Etenim cū requiritur essentialiter pro forma Gradus, indiuisibiliter requiritur Gradus validus, eoque deficiente, deest forma requisita, quæ subiectum afficiat. Sic, si quis inualidè suscepisset primam Tonsuram ab aliquo, quem bona fide putabat posse eam cōferre, cum verè non haberet potestatem conferendi vllum Ordinem, nec Tonsuram, non posset esse Iudex Ecclesiasticus, nec esset capax iurisdictionis Ecclesiasticæ, cognita inualiditate, quia ad eam iurisdictionem habendam requiritur, vt forma afficiens subiectum, saltem prima Tonsura validè accepta.

257 Si verò quis bona fide iudicet, se habere Gradum validum, & obtineat Beneficium, aut Cathedram, ac post obtentionem agnoscat Gradus inualiditatem, tunc censeo veram doctrinam D. Alfonsi de Escobar, & aliorum, scilicèt posse ea retinere absque onere restitutionis, si aliunde sit aptus ratione scientiæ; (quæ aptitudo in omnibus casibus requiritur, vt libaui loco *suprà relato in Bull. Cruciat. num. 176.*) Etenim propter eius bonam fidem in acceptione Gradus suppleri censetur ei hic defectus à Legislatore, cuius animum rationabiliter interpretamur, fuisse, vt Gradus reperiretur in obtēturo ea prēmia acceptus validè, aut saltem bona fide habita de valore ipsius.

258 Exceptio autem apponenda est doctrinæ superiùs traditæ in eo, qui ficto Gradu Bacchalaureatus accipit Gradum Licentiati, & Doctoris. Is enim, licèt in ea acceptione peccet, vtpotè deordinata, tamen validè ad eos Gradus promouetur, eosque retinere valet, emolumēntaque percipere, quin restitutioni sit obnoxius; quidquid Escobar *vbi suprà* id inficietur. Moueor; nam per Gradum Licentiati, & Doctoris reualidatur, & suppletur Gradus infimus Bacchalaureatus, qui eminenter in illis superioribus continetur, ac includitur; adeòque, quamuis non intelligatur concessum minus, quando conceditur maius, si hoc absque illo valeat exerceri (quod est in rebus moralibus commune principium) tamen, cum maius conceditur, & nequit exerceri absque minori, id etiam concessum intelligitur; vndè, cum Gradus Licentiati, & Doctoris supponat Gradum Bacchalaureatus, & absque hoc nequeat concedi, cum de facto cōceditur, censendum est, quasi simul cōcedi, aut reualidari, seu eius defectum suppleri, si verè antecedenter non fuerit obtentus. Et, cum omnes hi Gradus ad eumdem scopum colliment, vt scilicèt testimonium publicum proferatur de scientia promoti ad illos, & simul facultas docendi publicè ei confera-

tur;

tur, ac rigidius examen, & experimentum fiat, cum quis ad Gradum Licentiati est promouendus, quàm cum ad Bacchalaureatum, fit, vt testimonium publicum prolatum de scientia in Gradu Licentiati imbibat in se, & contineat testimonium prolatum in Gradu Bacchalaureatus, quasi quid inferius. Et hinc sumitur disparitas ad alios casus, in quibus habens Gradum falsum Bacchalaureatus promouetur ad Beneficium, aut Cathedram, quia hęc non continent in se Gradus, cum non sint Gradus superiores, sed munera, dignitates, aut præmia collata his, qui Gradum habent. Nec obstat, deficiente eo Gradu, vtpote forma requisita, nō esse subiectum capax alterius Gradus superioris. Etenim, sicut possent simul conferri Gradus Bacchalaurei, & Licentiati, eo ad hunc præmisso, ita in casu nostro Gradus Licentiati quasi equivalet vtrique, & præstat capacitatem, quam non reperit; Quod non inuenitur in casibus supra positis.

259 Id explicatur ex doctrina tradita *lib. 1. num. 380.* vbi diximus, posse Principem Supremum creare Doctorē virum sapientem, etiam si hic nullo alio Gradu foret præditus, & licet Gradus Doctoris præsupponat alios Gradus antecedētes, quibus persona reddatur capax illius, tamen eo casu Princeps conferens Gradū supremum, quasi implicitè, & virtualiter simul alios Gradus conferret, seu eorum defectum suppleret, amouendo incapacitatem, quæ in ea persona secundum se dabatur ad obtinendum Gradum Doctoratus, eo quod non suscepisset prius Gradus Bacchalaurei, & Licentiati. Idem ergo in casu nostro contingit; & Academia, seu Magistratus, qui confert Gradum Licentiati, & Doctoris, authoritate Supremi Principis vtitur, & instar illius, amouet incapacitatē subiecti prouenientem à defectu Gradus Bacchalaureatus. Hi discursus reddunt mihi traditam doctrinam probabiliorem, & tum in ea, tum in pluribus decursu huius tractatus stabilitis, in quibus vel nullus Author semitam aperuit, vel leuissima manu aliquid libauit, sufficit verosimiliter philosophari.

260 Cæterum in casibus supra appositis, in quibus onus restitutionis adiecimus, cuinam ea facienda sit, facilè cernitur ex principijs, quæ Authores in materia de restitutione prescribunt. Quippè inspiciendum est, cui sit inflicta læsio, vel à quo domino, seu administratore accepta sint emolumenta, cum non possent accipi, & eis restitutio est præstanda. Nempè ex Cathedra iniustè obtenta redditus percepti sunt restituendi Academiæ; Fructus ex Beneficio debent restitui Ecclesiæ, in qua situm est, vt eos percipiat, vel successor in Beneficio, vel Capitulum, seu mensa Capitularis, aut Fabrica, iuxta consuetudinem, quæ in vnaquaque Ecclesia obseruatur circa fructus Præbendæ, aut Beneficij vacantis, cum censeatur ea Præbenda, siue Beneficium vacare, dū iniustè, aut inualidè possidetur, nisi perceptio eiusmodi fructuū à Pontifice reualidetur, vt supra dixi. Ex superius dictis infero resolutionem ad casum, de quo olim fui consultus. In quadam diœcesi Oppositores ad Beneficium iudicati sunt equales in scientia; Is erat anteponendus, qui Gradu Bacchalaureatus foret insignitus. Vnus solum aderat, hic verò Gradum obtinuerat afferens vnum ex Cursibus falsum. Obtinuit Beneficium. Quid de hoc dicendum? Respondi, rectè obtinuisse; nam ille Gradus etsi Cursus falsus fuerit adductus illicitè, tamen validus fuit; vnde habebat ille Beneficiarius qualitatem requisitam, vt anteponeretur.

261 Attingit Escobar *vbi supra*, alias quæstiunculas, & eas non decidit, quas ob connexionem, seu affinitatem, quam habent cum præcedentibus, breuiter enodabimus. Prima est, an is, qui conficit relectionem, aut recitationem perorandam ab alio, qui ad Cathedrā opponitur, aut Gradum suscipit, peccet mortaliter? Respondeo, regulariter loquendo, nullum in eo patrari peccatum, cum præ angustijs tēporis, quod præfigitur ad eas recitationes, sapientes adhuc, & docti viri quandoque indigeant subsidio, & iuuamine alterius, vt minori fatigatione se preparent, & postea ad dicendum publicè sint expeditiores; maximeque hi, qui non facilè memorię tradunt ea ipsa, quæ iam didicerunt, egent aliquo iuuamen ferente. Et quidem id ita vsu introductum est, vt supponatur, ferè omnibus, aut saltem plurimis suppeditari ab alijs materiam lectionibus extemporeaneis. Nec id eos cæteris efficit anteponi, cum non solum attendatur ad materiam in lectionibus tractatam, sed ad illius intelligentiam, stylum, dispositionem, ac modum, quę ab alijs nequeunt ministrari recitati; & præterea alia experimenta sunt, ex quibus colligitur, quanta sit doctrina Oppositoris siue ad Cathedras, siue ad Beneficia, vel Candidati ad Gradum; qualia sunt

sunt examina, argumenta, patrocinia publicarum assertionum, lecturæ, ac similia, ex quibus omnibus adæquata Oppositoris cognitio, & censura conflatur.

262 Id confirmatur. Nam valdè cōmune est, eos, qui ad Canonicatus opponuntur, antecedēter tradidisse memoriæ aliquas relectiones, aut conciones, vt possint eis vti, si sors obtulerit pūctum, cui aliqua possit adaptari, quin vllus dixerit, hoc esse peccatum. At in ordine ad effectum, perinde se habet, antecedenter scire relectionem, ac peragi hanc ab alio post sortem præstitam, imò primum minori labore constat, & minùs demonstrat capacitatem, & sufficientiam subiecti, cum potuerit longo tempore se ad relectionem, aut Concionem præparare, easque aliorū iuuamine conficere; ergo nec datur peccatum afferendo eiusmodi iuuamen ei, qui extemporaneè est recitaturus, aut concionaturus, cum nec ipse peccet in eo quærendo.

263 Dixi suprà, *regulariter loquendo*, id non esse peccatum, quia euentus excogitari potest, in quo peccatum sit. Finge, hominem esse insufficiētem ad aliquod munus, & experimentum de eius sufficientia fieri dumtaxàt in Recitatione extemporanea, eumque fœlici esse memoria præditum, ita vt fideliter ei commendet vnius diei spatio relectionem integra hora recitandam. Sanè in his circunstantijs peccatum esset lethale, relectionem ab alio confici, & ei tradi. Ratio est, nam tunc conficiens relectionem esset causa moralis iniustitiæ, & obtentionis indebitæ muneris, aut præmij, quod homini insufficienti conferretur cum aliorum præiudicio; Et, sicut iniustitiam committeret, qui eiusmodi munus homini planè insufficienti præstaret, ita & is, qui iuuaret, vt ei præstaretur. Quarè, si ex vi eius Relectionis obtineret munus, aut Præbendam, tenetur ipse obtinens eam, eiusque emolumenta percepta restituere, & ipso non restituente, obligatio restitutionis incumberet iuuanti, qui fuerat causa impediens, ne illud munus præberetur alteri sufficienti, cui debebatur; quod ex principijs communibus in materia de Restitutione traditis ab omnibus est manifestum.

264 Secunda quæstiuncula est, an peccet mortaliter is, qui puncta Recitaturo extemporaneè ad Cathedrā, aut Canonicatum obtinendum, designat monitus ab ipso, in qua libri parte sit sortem missurus, aut alia simili fraude interueniente? Respōdeo, id ex se peccatum esse lethale; quippè ille in re graui violat fidelitatem, quam in suo munere exercendo obseruare tenetur; imò reus est periurij, si iurauit priùs eam seruare fidelitatem; Rē autem esse grauem, manifestè liquet, cum ex ea pendeat, experimētum scientiæ præstari, quo Cathedra, aut aliud præmiū obtineatur. Deinde actio illa vergit in præiudicium aliorum Oppositorum, si dentur, cū inde ille, cuius in fauorem fit, possit eos excedere in Relectione, quos non excederet, si fraus non interueniret. Et, quamuis alij Oppositores non sint, præiudicium datur respectu Academiæ, Collegij, aut Ecclesię, à quibus ille forsitan ad præmium, seu munus non eligeretur, si absque fraude pūcta designarentur, si ille minùs sufficientē se in Relectione ostenderet. Quare, casu, quo ea designatio præmeditata fuisset causa obtinendi præmij, & illud digniores amitterent, teneretur designans puncta, restituere, veluti causa moralis damni illati, casu quo non restitueret ipse, qui præmium obtinuit, nam tunc ille ad restitutionem tenetur, vt suprà dicebamus de simili causa morali damni inflicti.

265 Attamen, esto hæc assertio sit vera, re secundùm se sumpta, in aliquo casu excusaretur à peccato mortali is, qui puncta designaret ex conuentione facta cum ipso, qui esset extemporaneè recitaturus. Nam ponamus, aliquem opponi ad Cathedram, non vt obtineat, cum certò constet, non fore obtenturum, sed vt inde aliquem sibi plausum, vel honorem cōparet, ita vt designans ea puncta nō futurus sit causa moralis damni alijs inferendi, nec obtinendi prēmij iniustè, tunc non violatur fidelitas in re gravi, nec iniustitia alicui irrogatur. Deinde ponamus etiam, Virum dari Sapientissimum, qui absque controuersia obtenturus est Cathedram, & quem constat, posse eruditè extemporaneam relectionem recitare de quocumque puncto ei contingente; Si is posceret, puncta sibi assignari in parte determinata libri, eo quòd minùs foret defatigandus ea puncta disputans, vel quia circa ea aliquid haberet præmeditatum specialis eruditionis, quod cuperet publicè perorare; in hoc sanè casu non daretur peccatum lethale in designante eiusmodi puncta, ob easdem rationes nuper libatas.

(?) Quæstio

Quæstio XXIII. Quid concedatur per Bullam Eugenij IV. quæ vulgò vocatur Eugeniana, *habentibus Præbendas, aut Beneficia Ecclesiastica, circa perceptionem fructuum, & excusationem à residentia, dum in Salmanticensi Academia versantur, & quid sit necessum præstare ad fruendum eius Bullæ priuilegio?*

266 QVO iure residentia in Ecclesijs debeatur, & qui teneantur ad illam, libaui *tom. in Bull. Cruciat. disput. 2. cap. 1. à num. 2.* & etiam attingam *inferius lib. 3. à num. 215.* vbi tractabo de excusatione ab illa, quæ competit omnibus Studiosis in communi; Quare in præsenti solùm agam de constitutione Eugeniana, de qua aliqua attigerunt Antonius Gom. *in Bullam Cruciat. ad clausulam 4. num. 14.* P. Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 29.* Barbosa *de potest. Episcopi, allegat. 56. à num. 21.* Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. capit. 32. num. 59.* & alij. Sanè non meliùs satisfiet quæstioni in titulo propositæ, quàm ipsam Bullam Eugenij IV. transcribendo, & declarationem Congregationis Cardinalium circa dubium, quod exortum fuit, exarando, vt prę manibus habeatur; adeò enim plana, & clara sunt, vt expositione non indigeant. Sic ergo se habet Bulla;

EVGENIVS EPISCOPVS Seruus Seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

QVI creditum sibi à Domino sensualitatis humanæ talentum virtuosis actibus lucri facere quærentes in agro litterarum studij cupiunt adquirere scientiæ margaritam, quę suos vtique prouehit, & illustrat possessores, ac domum Dei multipliciter insignit, & decorat, Apostolicis sunt priuilegijs, & gratijs meritò cōfouēdi; eòque decet opportunitatibus ipsorum benigniùs consuli, quò ex eorum profectibus etiam in Dei Ecclesia fructus iugiter succedere poterunt ampliores. Ad venerabilis itaque Salmantini propagationem Studij, quod virtuosorum, doctissimorumque Virorum multitudinem produxit innumeram, paternæ dirigentes cōsiderationis intuitum, ac Actibus inibi Scholasticis pro tempore vacantes, vt illis liberiùs intendere, decentiùsque sustentari valeāt, Apostolicis fauoribus, & gratijs prosequi cupientes, dilectis filijs Rectori, ac vniuersis, & singulis Doctoribus, Magistris, Licentiatis, Bacchalarijs, Scholaribus Ecclesiasticis, tam sæcularibus, quàm Regularibus Vniuersitatis Studij Salmantini huiusmodi præsentibus, & futuris, authoritate præsentium indulgemus, statuimusque, & ordinamus, vt eorum singuli, etiam perpetuis futuris temporibus inibi in quacumque Facultate licita, & honesta per octo menses continuò, vel interpolatim legendo, aut aliàs huiusmodi litterarum studio insistēdo, fructus, redditus, & prouētus omnium, & singulorum suorum Beneficiorū Ecclesiasticorum, sæcularium, & regularium, cū cura, & sine cura, quæ in quibusuis Ecclesijs, siuè locis ad præsens obtinēt, & in posterum obtinebunt, etiam si Canonicatus, & Præbendæ, Dignitates, Personatus, perpetuæ administrationes, & officia in Cathedralibus, ac Metropolitanis, seu Collegiatis Ecclesijs, & Dignitates ipsę in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, post Pontificales, maiores, aut in Collegiatis Ecclesijs huiusmodi principales, seu Conuentuales fuerint, & ad huiusmodi Dignitates, Personatus, administrationes, vel officia consueuerint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, cum ea integritate, quotidianis distributionibus dumtaxàt exceptis, liberè percipere valeant, cum qua illos perciperent, si in Ecclesijs, siuè locis huiusmodi personaliter residerent; & ad residentiam in eisdem minimè teneantur, nec ad id à quoquam compelli possint inuiti. Fructus quoque, necnon redditus, & prouentus præfatos quibusvis personis etiam laicis, cum quibus suas, & eorumdem Beneficiorum conditiones poterunt efficere meliores, ad tempora, de quibus eis videbitur, arrēdare, locare, vel ad firmam, seu annuam pensionem concedere possint; diœcesanorum locorum, vel aliorum quorumlibet super hoc licentia minimè requisita. Nō obstantibus, si Rector, Doctores, Magistri, Licentiati, Bacchalarij, & Scholares prædicti

" cti primam in eisdem Ecclesijs, siuè locis non fecerint personalem residentiam consuetam; & etiam, si aliàs ipsis, quòd huiusmodi studio insistendo, aut in Romana Curia, seu aliquo Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum residendo, vel aliàs illorum fructus, redditus, & prouentus perpetuò, vel ad certum tempus forsitan durans, aut elapsum percipere possint, Apostolica, vel ordinaria fuerit authoritate concessum; necnō fœlicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui Prædecessoris nostri, per quam concessiones huiusmodi sine præfinitione temporis fieri prohibentur; & quibusvis alijs Apostolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, necnon statutis, & consuetudinibus Ecclesiarum, siuè locorum huiusmodi contrarijs, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate vallatis; etiam si de illis seruandis, & non impetrandis litteris Apostolicis contra ea, ipsis litteris non vtendo, etiā ab alio, vel alijs impetratis, seu aliàs quouis modo concessis, ipsi Rector, Doctores, Magistri, Licentiati, Bacchalarij, & Scholares præstiterint hactenùs, vel in futurum eos prestare contigerit forsitan iuramentum; seu si locorum Ordinarijs à Sede Apostolica sit concessum, vel in antea concedi contingat, quòd Canonicos, necnon Rectores, & personas Ecclesiarum suarum ciuitatum, & diœcesium, etiam in Dignitatibus, Personatibus, administrationibus, vel officijs constitutos per subtractionem prouentuum suorum Ecclesiasticorum, vel aliàs compellere valeant ad residendū personaliter in eisdem; aut si Ordinarijs prædictis, & dilectis filijs Capitulis Ecclesiarū huiusmodi, vel quibusvis alijs communiter, vel diuisim à Sede prædicta sit indultum, vel in posterum contigerit indulgeri, quòd Canonicis, necnon Rectoribus, & personis Ecclesiarum, ciuitatum, & diœcesium prædictarum, etiam in huiusmodi Dignitatibus, Personatibus, administrationibus, vel officijs constitutis non residentibus in eisdem, vel qui primam in eisdem residentiam non fecerint, huiusmodi fructus, redditus, & prouentus suorum Beneficiorum prædictorum ministrare minimè teneantur, ad id compelli non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, ac expressam, & de verbo ad verbum de huiusmodi indulto mentionem; & quibusvis alijs priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus nō expressā, vel totaliter non inserta effectus earū impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumcumque totis tenoribus de verbo ad verbum habēda sit nostris litteris mentio specialis; prouiso, quòd beneficia ipsa propterea debitis non fraudentur obsequijs, & animarū cura in eis, quibus illa imminet, non negligatur, sed per bonos, & sufficientes Vicarios, quibus de ipsorum Beneficiorum prouentibus necessaria congruè ministrentur, diligenter exerceatur, & deseruiatur inibi laudabiliter in diuinis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, statuti, & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurū. Datis Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quadringentesimo, trigesimo primo, sexto Kalendas Martij, Pōtificatus nostri anno primo. "

267 Hactenùs constitutio Eugeniana in fauorem Salmanticensis Academiæ expedita, cuius executionem Pōtifex commisit Archiepiscopo Toletano, ac Abbati Monasterij Sancti Facundi Legionensis, & Scholastico Ecclesiæ Salmātinæ, expedita ad id alia Bulla eodem die, quæ incipit; *Hodie in fauorem*, in qua etiam ad verbum inserta est prædicta Constitutio. Quam, audio, in aliquibus Ecclesijs ad praxim non deduci; & nisi noua Constitutione Pontificia expresse reuocatoria Cōstitutionis Eugenianæ muniantur, non video, qua ratione possint ei contrariari; Quòd si in aliqua Ecclesia casus adhuc nō occurrerit, in quo aliquis ex illa studijs incumbat in Salmanticensi Academia, id sanè non probat, in ea nō esse acceptatam prædictam Constitutionem; nec acceptatio libera est Ecclesijs, nisi rationi alicui innitentes ab Apostolica Sede reuocatorium Decretū impetrauerint; quod magis adhuc vrget, quia certum est, in Hispania fuisse acceptatā, & eius priuilegio fuisse potitos non paucos ex pluribus Ecclesijs; quare speciale rescriptum debet ostendi, vt eius executio impediatur; incumbitque Academiæ Salmātinæ defendere hoc priuilegium, si aliquis Academicus eo vti prohibeatur.

268 Ex prædicta Bulla constat

stat primò, non teneri ad residentiam in proprijs Ecclesijs, & facere fructus suos, eos, qui in Salmantina Academia sunt Scholares, vel publicè docēt, aut aliàs litterarum studio insistunt, vtpotè Candidati Cathedrarum, Recolentes studia, expleto quinquennio, & simul Academiam frequentantes, ac Actibus litterarijs assistentes; hi enim omnes comprehenduntur sub generalitate personarum, quibus priuilegium conceditur. Debent tamen, vt eo fruantur, his conditionibus esse præditi, quas *lib.3.* dicemus, requiri, vt Studiosi gaudeant priuilegijs suis, & ita adnotat D. Alfonsus de Escobar *eo c.32.à n.59.*

269 Constat secundò, gaudere hoc priuilegio etiam Decanos Ecclesiarum Cathedralium, cum concedatur etiam his, qui Dignitates primas post Pontificales habent. Vbi solùm excipiuntur Archiepiscopi, & Abbates quasi Pontificali Dignitate, & iurisdictione gaudentes, quibus non permittitur, vt à suis dioecesibus, territorijs, seu Ecclesijs absint, ne oues sine Pastore deserantur. Cęterùm, quamuis priuilegium extendatur ad eos, qui in Ecclesijs per electionem solent assumi, non intelligendum est de his, qui per oppositionem obtinent Canonicatus, quos vocant *affectos*; cum hi deputentur ad docendum, concionandum, & audiendum confessiones in ipsis Ecclesijs, ad patrocinandumque causis, quæ solent occurrere, eas expediendo; qui sanè iuxta Tridentinum nequeunt ab Ecclesijs abesse, (nisi exiguo tempore iuxta cuiusque Ecclesiæ statuta) & ratio postulat, ne docere alibi tentent, qui ad docendum in proprijs Ecclesijs designantur, atque ob id munus percipiunt emolumenta, & Præbēdę eis, pręmisso examine, ad id obeundum conceduntur, quæ non aliter forent concedendæ, nec ad eas promouerentur, si possent illicò ipsas deserere, & ad Academiam Salmantinam, docendi gratia, migrare. Et quidem post constitutionem Eugenianam eiusmodi Præbendæ sunt institutæ, vel auctæ in Ecclesijs, in quibus non dabantur, decernente id Concilio Tridentino, cuius cura, & conatus circa id fuisset inutilis, si Canonici eas Præbendas habentes virtute constitutionis Eugenianę possent in Academia Salmantina docentes commorari. Videatur in Tridentino *c.1.de reformat, sess.5.* & sæpè alibi.

270 Forsan oppones contra hoc priuilegium Decretum Tridentini *sess.6.cap. 2. de reformat.* vbi præcipitur omnibus, residere in Beneficijs, quæ iure, vel consuetudine residentiam exigunt; & addit; *Nullique priuilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur.* Sed respondeo, in his verbis prohiberi, quòd suffragetur priuilegium nunquam residendi. At constitutio Eugeniana non concedit priuilegium nunquam residendi, sed non residēdi, dum in Academia Salmantina quis insistit studijs; Et quidem sic probat praxis, cū plures post Tridentinum habentes Præbendas, quę residentiam postulant, virtute constitutionis Eugenianæ in Salmancensi Academia fuerint versati, fecerintque fructus suos, quod nulli non constat. Deinde in ipso *capite 2. relato*, ait Tridentinum, non derogari indulgentijs, & dispensationibus temporalibus, ex veris, & rationabilibus causis concessis; In constitutione autem Eugeniana dispensatio huiusmodi datur. Rursùs quis forsitan respondeat, in Tridentino non fieri mentionem expressam constitutionis Eugenianæ, & id in ipsa requiri, vt reuocetur. Sed, vt omnis dubitatio tollatur, non solùm in Academia Salmantina, verùm in alijs publicis Academijs posse Canonicos Ecclesiarum Cathedralium publicè docere, & à residentia excusari, declarauit Sacra Congregatio Cardinalium, deputata ad dubia circa Tridentinum emergentia decidenda; ex qua constat, in Tridentino non esse reuocatum id priuilegium. Huius declarationis meminit Nicolaus Garcia *de Beneficijs, 3. part. capit. 2. numer. 60.* Vbi etiam de constitutione Eugeniana agit. Igitur ea Cardinalium declaratio sic se habet, inscripta Academię Salmātinæ;

Admodum Reuer. & Excell. Domini.

Nomine Emanuelis Sarmienti Canonici Ecclesiæ Giennensis, & in ista Academia Salmātina sacræ Scripturæ Lectoris, proposita sacrę Congregationi Illustrissimorum Patrum, qui Tridentini Concilij decretis interpretandis pręfecti sunt, dubitatione; An scilicet Canonicus Cathedralis Ecclesiæ publicè in aliqua Academia docens Sacram Theologiam, si nullū sit ei stipendium à publico constitutū, neque idem sit ex numero eorum, qui Cathe-

, thedras habent, sed facultatem docendi à
, Rectore, vel alijs, ad quos spectat, obti-
, nuerit, gaudere possit priuilegio à Iure cō
, cesso docentibus sacram Scripturam, aut
, fructus sui Canonicatus in absentia per-
, cipiat? Eaque diligenter, & maturè con-
, siderata, atque examinata, ipsi Patres in
, eam venere sententiam, vt censerent, e-
, tiam huiusmodi Canonicum in vinea Do
, mini operantem priuilegijs de percipien-
, dis in absentia Præbendarum, & Benefi-
, ciorum fructibus iure communi conces-
, sis, & à Sacro Concilio Tridentino inno-
, uatis, plenè gaudere, & potiri debere.
, Quam sententiam Illustrissimi Patres eò
, libentiùs amplexi sunt, quò certiùs sibi
, persuasum habent, amplissimum vestrum
, cætum pro sua prudentia, & iudicio non
, quoslibet passim ad tam præclarum mu-
, nus obeundum esse admissurum, sed eos
, tantùm approbaturum, qui cum vitæ pro-
, bitate docendi peritiam, facundiam dicen
, di, interpretandi subtilitatem, copiamque
, differendi coniunctam habeant. Hæc vo-
, bis his litteris (ita petente ipso Emanue-
, le) nota esse voluimus, quos optimè vale-
, re, diuinæque gratiæ donis magis in dies
, augeri cupimus. Romæ die 4. Martij 1596
, Vester in Domino studiosissimus, *Hierony*
, *mus Cardinalis Mathæus.*

271 Hinc constat, Tridentinum non intendisse loco superiùs relato reuocare priuilegia causa studiorum concessa, sed alia diuersa, virtute quorum quis posset à residentia excusari; quare, dum iniungit, nullum priuilegium debere suffragari ad nō residendum, subintelligitur exceptio, nisi sit studiorum causa; quippè idē Tridentinum *sess. 5. cap. 1. de reformat.* ait; *Docentes verò ipsam sacram Scripturam, dum publicè in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipsis Scholis student, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum, Præbendarum, & Beneficiorum suorum, in absentia à iure communi concessis plenè gaudeant, & fruantur.* Vbi cernitur, priuilegia circa Scholares de non residendo, dum student, non esse reuocata; de quibus agit Horatius Lucius *tractat. de priuileg. Scholasticor. priuileg. 98. & nos inferiùs lib. 3.* Et quamuis tum hoc loco Tridentini, tum in declaratione Cardinalium nuper relata, non videatur, conseruari priuilegia non residendi, & faciendi fructus suos, vniuersaliter respectu omnium publicè legentium in Academijs, sed solùm respectu docentium sacram Scripturam, tamen à paritate rationis extenditur; maximè cum in ea declaratione Cardinalium respondeatur dumtaxàt dubitationi propositæ ab Emanuele Sarmiento, qui non interrogauit de legentibus Ius Canonicum, aut aliam Facultatem, sed de docentibus Sacram Theologiam. Et quidem Academia Salmantina, cuius authoritas satis id confirmat, ita intellexit; quare die 4. Septembris anno 1603. stabiliuit formam ad concedendum facultatem, vt habentes Præbendas, & Beneficia docerent publicè, & gauderent constitutionis Eugenianę priuilegio, quæ forma in praxi obseruatur, & licentia conceditur non solùm ad docendam Theologiam, sed etiam Ius Canonicum.

272 Constat tertiò, ex Constitutione Eugeniana etiam à prima residentia excusari, & facere nihilominus fructus suos & sic in praxi obseruari, est certum; & nūc temporis, cum hæc scribo, Canonicus Almæ Ecclesiæ Hispalensis in hac Academia studiosus percipit fructus virtute Eugenianæ constitutionis, quin primam residentiam fecerit. Cæterùm in ea expresè negatur, percipere distributiones quotidianas, quibus etiam annexa sunt stipendia inter præsentes diuidi solita; hæc enim, & illæ etiam conceduntur in compensationem laboris assistendi, cuius expertes non debent eo commodo potiri.

273 Constat quartò, habentes Beneficia poscentia necessariò seruitiū, vel curam animarum includentia, teneri ad deputandos Vicarios, eosque congruè sustentandos; Illi tamen debent esse idonei; ac eorum aptitudo ad ea ministeria (si Curam animarum includant) ab Ordinario debet examinari, & approbari; ad illū namque spectat noscere, quinam constituātur ad curandum de grege sibi commisso. Quòd si nudum seruitium sit substituendum, videtur sufficere, quòd in ipsa Ecclesia, qui Capitulum constituunt, illud approbent, ne aliquis parùm idoneus substituatur; nisi consuetudo exigat, hanc approbationem ab Ordinario præstari. Qui verò Præbendas in Ecclesijs Cathedralibus, aut Collegiatis habent, nec debent Vicarios sibi substituēdos relinquere, nec in illis admittuntur.

274 Constat quintò, vt quis priuilegio Bullæ Eugenianæ gaudeat, debere octo mensibus continuò, vel interpolatim insistere studijs in Academia Salmātina. Quare, qui solùm vellet in ea vnum Cursum litterarium sex mēsium, ac vnius dieī

dici peragere, non posset eo priuilegio potiri. Vt tamen quis eo gaudeat, & fructus in absentia percipiat, non est necesse, vt priùs per octo menses versatus fuerit in prędicta Academia, sed quòd tandem per id spatium in illa versetur; quare ab initio facit fructus suos, ea conditione subintellecta, quòd versaturus sit toto eo tempore, & aliter non facere illos suos; Vnde, si aliquos iam percepisset, & ante octo menses Academiam omnino desereret, teneretur illos restituere, sicut non residentes tenentur. Sed quid, si in loco Academiæ ante id tempus expletum moriatur? Stãdum erit consuetudini Ecclesiarum; & æquitas poscit, vt fructibus non fraudetur, quos perciperet, si eo tempore resideret. Imò ratio id suadet, cum ipse animum conseruauerit, vt supponimus, versandi in Academia per octo mẽses; quare dũ versatus est, fructus fecit suos, nec ab eo debent auferri, cum, morte interueniente, quæ penes hominum nòn est voluntatem, fuerit prohibitus explere octo menses.

275 Constat demùm, eos, qui priuilegio Bullæ Eugenianæ potiri cupiunt, posse insistere cuicumque Facultati, dum sit licita, & honesta. Et sanè in Academia Salmantina nulla Facultas edocetur, quæ licita, & honesta non sit. Quòd si quis priuatim incumberet soli studio artis illicitæ, v.g. Necromantiæ, quin alij scientiæ operam daret, non potiretur eo priuilegio. At, si studium eius artis illicitæ coniungeret cum studio scientiæ licitæ, quam in Academia doceret, vel audiret, posset quidẽ puniri, & deberet, ob delictum studij illius prohibiti, & incurreret excommunicationem latam aduersus legentes eos libros Necromantiæ, attamen, dum non denunciaretur publicè excommunicatus, gauderet priuilegio faciendi fructus suos; quia excommunicatus, dum non sit vitandus, facit fructus suos, si sua munera præstet; Ita docent Bonacina *tom. 1. de excommunicat. disputat. 2. quæst. 2. punct. 4. §. 2. numer. 2.* & alij. Consequenter ad hanc doctrinam, *infrà lib. 3.* dicam, non gaudere priuilegijs Studiosorum eos, qui Arti prohibitæ dumtaxàt incumbunt; gaudere verò, si simul aliam scientiam licitam addiscant, esto puniri debeant ob studium Artis illicitæ

(?)

Quæstio XXV. Quantum temporis debeant assistere Doctores, Magistri, & Licentiati Assertionibus litterarijs, aut quibuslibet alijs Actibus, vt possint adquirere distributionem, vulgò Propina, *quæ singulis est destinata? Vbi etiam de Magistratibus Academiæ idem deciditur.*

(:?:)

276 NVLLIBI reperio hoc dubium discussum, sed ex alijs non multùm dissimilibus erit decidendum. Id in Academijs communiter est præscriptum, vt quoties concurrunt Doctores, Magistri, & Licentiati ad Assertiones litterarias pro Vniuersitate defensatas, eis præstetur distributio pecuniaria cum proportione; nam plus penditur Magistris, quàm Licentiatis, & aliquando nihil his præstatur. Similiter in Academia Salmantina, cum celebrantur Vesperæ, & Sacrum in Diui Hieronymi Sacello, & Doctores, ac Magistri ad ea Officia Diuina conuocantur, regulariter eis sua portio conceditur, nunc amplior, nunc angustior, iuxta Fundationem, & dotationem Festi, quod peragitur. Magistratus etiam, vt Rector, ac Scholæ Magister, his intersunt Actibus; & de prędictis omnibus inquiritur, quantum tẽporis debeãt eis assistere, vt distributionem pecuniariã adquirant.

277 Video, in Salmanticensi Academia prædictos Magistratus in Actibus litterarijs, qui vel duplici hora durant, vel quatuor horis, mane, & vespere, frequenter non assistere, nisi exiguo temporis spatio, ita vt quadrantem horæ aliquando non excedant. Video etiam, Magistros, ac Doctores sæpè nec temporis dimidiam partem tum in Assertionibus litterarijs, tum in celebratione Diuinorum Officiorum interesse; & tamen eis omnibus distributio incunctanter præbetur. Et cum id præstent Viri timorati, ac in omni litteratura Sapientissimi, piaculum esset, dubitare, id fas, licitum-

que haberi, sed potiùs ab eis censeri, esse sufficientem assistentiam per illud tempus exiguum, vt possint distributiones adquirere; sicque consuetudine esse receptum, eaque interpretatione donandas esse Ordinationes, quæ exigunt assistentiam.

278 Cæterùm re secundum se inspecta, & independenter à prædicta authoritate extrinseca, & à consuetudine, proferam, quid sentio; & non eodem modo de Doctoribus, & Magistris est loquendum, ac de Academiæ Magistratibus. Dico igitur, re secundum se accepta, Doctores, ac Magistros, seu etiam Licentiatos (si eis sit assignata distributio) non posse licitè prædictum stipendium pecuniarum adquirere, nisi assistant Actionibus, seu litterarijs, seu Ecclesiasticis, maiori parte temporis, per quod durant. Etenim id stipendium præstatur propter laborem assistendi, & splendorem, qui ex assistentia cõciliatur, & est quasi merces illius; Non autem censetur Actui assistere, nec dignus mercede iudicatur, qui ei non interest saltem maiori parte temporis, quo durat; vt in assistentia ad quaslibet alias actiones philosophamur; Sic non dicitur Missę assistere, qui saltem maiorem eius partem non audit, (imò in hoc maior adhuc assistentia requiritur) Nec Scholaris assistere censetur lectioni, si maiorem eius partem non audiat; nec Pręceptor satisfaceret obligationi legendi, & assistendi, si maius horæ spatium non insumeret.

279 Confirmatur ex valde simili materia, nempè ex distributionibus quotidianis, quæ præstantur Ecclesiasticis ob assistentiã in Choro ad Officia Diuina; si enim saltem maiorem partem cuiuslibet Horæ Canonicæ ibi non intersint, distributiones correspondentes non percipiunt. De quo vide plures allatos à Bonacina *tomo 1. de ijs, quæ ad Diuinum Officium in Choro publicè recit. faciunt, disputation. 2. quæst. 4. punct. 1.* Et sanè par ratio in casu nostro militat. Roboratur id ampliùs; quippè in stipendijs, ac prouentibus ab aliquo relictis ob actionem pręstandam, vel designatis à Communitate, introspiciendus est animus relinquentis, legantis, aut designantis, vt de obligatione decernatur; Mihi autem certum apparet, eum, qui reliquit, legauit, aut designauit distributiones præstandas ob assistentiam ad Actus litterarios, vel Ecclesiasticos, intendisse, ac voluisse, vt maiori eorum parti quilibet percepturus stipendium assisteret, & non aliter illud adquirere valeret, cum finis ab ipso intentus non obtineatur, nisi sic præstetur; quippè id sanè intendit, vt eiusmodi Actus pro dignitatè exerceantur, assistentibus inibi Magistris, ac Doctoribus; qui, si solùm, quasi cæremoniæ indulgendo, exiguum temporis spatium in eis assistunt, nec iuxta finem intentum operantur, nec voluntati relinquentis, seu designãtis distributiones obsequuntur, quare nequeunt eas licitè percipere; &, si percipiant, restituere tenentur, cum eas iusto titulo non adquisiuerint; ipsique Academiæ restitutio est præstanda, penes quam remansissent eæ distributiones, si ab illis non fuissent adquisitæ.

280 Et sanè ab inconueniẽti id ipsum suadetur, quia contingeret, eos Actus magna temporis parte omnino destitui, maximè illos, quibus dumtaxàt ad distributionem accipiẽdam assistitur, quin inde aliud emolumentum, aut commodũ percipi intẽdatur. Cũ ergo ad Academiæ authoritatẽ spectet, Actus omnes prædictos honorificè cõfici, assistentibus Magistris, ac Doctoribus, & prætereà ex ea assistentiâ aliæ vtilitates dimanent, par est, vt assistentia extendatur ad maiorem temporis partem; aliàs, cum finis intentus sit assistentia, & distributio præstetur, vt incitamentum, ac compẽsatio, inuertetur ordo, si solùm intendatur lucrum distributionis, & parum de assistentia curetur.

281 Non adeò strictè de Magistratibus Academiæ est philosophãdum. Etenim sæpè vni, atque eidem incumbit assistere tribus Actibus litterarijs, qui eodem tempore in diuersis Gymnasijs habẽtur pro Vniuersitate, scilicèt in Theologia, in Iurisprudentia, & in Medicina, & saltem tunc constat, non posse suum munus implere singulis assistendo, & in singulis maiori parte duplicis horæ versando: Sed etiam, si hi Actus non concurrant, propter diuersum finem requiritur assistẽtia Magistratuum, & cæterorum; Illi nãque visitant Concertatores, vt inspiciant, an debito cũ ordine certamen litterarium ineatur, atque ad id sufficit breuis illic assistentia, vt certiores reddantur de his, quæ contingunt, & de adimpletione Ordinationum Academiæ in defendendis eis Actibus litterarijs, & vt notitiam percipiant materiæ, quæ controuertitur, atque adeò, cum in Gymnasia ingrediuntur, propugnator, venia facta, rationem summariam disputationis tradit. At Doctorũ, asse-

ac Magistrorum assistentia requiritur, vt arguant, patrocinentur, obseruent, quæ defensantur, nec permittant, aliquam doctrinam absonam ibi defendi; quare ad eos potiùs, quàm ad Magistratus, pertinet assistentia prolixior.

282 In actionibus autem Ecclesiasticis, esto non militet discrimē præstitum, & videatur valdè probabiliter, ad eamdem assistentiam teneri Magistratus Academiæ, ac cæteros; tamen contendi posset, minorem ab eis exigi assistentiam, eo quòd illuc conueniant, quasi inuisuri gremium Academiæ, & ordinem, ac formam, qua illæ Actiones peraguntur, ita vt authoritati, decentiæ, ac reuerentiæ erga res sacras consulatur; & quia quò maiori dignitatis Gradu Magistratus excedunt cæteros, eò adhuc minori assistentia splendorem præstant publicis Actionibus, quæ ex eorum præsentia authoritatem mutuantur. Fateor, mihi probabilius esse oppositum, sed hoc vtrumque potest enuntiari.

283 Aduertendum est in præsenti, has distributiones non adquiri in absentia, etiam si is, qui abest, in obsequio eiusdem Academiæ detineatur, nisi ipsa Academia, (quod non solet euenire) eum præsentem censeri velit, quoad adquirendas illas. Quòd si afferas, non esse æquum, vt ille priuetur eo commodo, cum incumbat vtilitati Academiæ, & ab ea prohibeatur, ne assistat, dum alia incōpossibilia peragit; Respondeo, eum tunc vel alias vtilitates percipere ob laborem, quem assumit impensas; vel hoc ipso quòd è gremio, & Senatu Academiæ sit, teneri ad ea onera sibi iniuncta sustinenda; sicut sustinere tenetur, quamuis tempore, quod in Academiæ negotijs insumit, posset aliquod lucrū habere aduocando, vel quid simile peragēdo, & id lucrum amittit, vt suo muneri satisfaciat, & Academiæ commissa sibi negotia exequatur. Et aliundè sanè percipit emolumenta ex gradu Doctoris, seu Magistri, quamuis per accidens aliquod lucrū amittat. Idem à fortiori dicendum est de eo, qui ægritudine præpeditus non assistit eiusmodi publicis Actibus; nam, quamuis per illum non stet, quominùs assistat, attamen ex distributiones solummodò præsentibus assignantur; & assistentia est conditio necessariò requisita, seu medium præfixū, quo deficiente, siue culpatè, siuè inculpatè, distributiones non adquiruntur. Quod pluribus exemplis obuijs potest confirmari, nec in eis immorari licet, cum sint manifesta. Aduertendum etiam est, quid sit tenendum, casu quo Actus litterarius, vel alius, iam inceptus, cessaret adhuc sub initium, ob aliquod accidens. (v. g. quia Defensor, aut Præses subitò morbo est correptus, vel ob aliquem tumultum) an distributio sit præstanda Doctoribus, & Magistris ibi assistentibus? Respondendumque est affirmatiuè. Primò quia in fauorabilibus res incepta pro completa habetur. Secundò, quia Doctores, seu Magistri statim ac assistere cęperunt, adquisiuere ius ad distributionem, ac per eos non stetit, quominùs finiretur Actus, & præcipuum iam sustinuere laborem adeuntes ad illum, paratique ad assistentiam necessariam. Qui autem non adstiterunt; etiam si postea forent adstituri, dum Actus solito tempore duraret, non debent percipere distributionem, rigorosè loquendo, cùm de facto nō apposuerint requisitum, nempè assistentiā; nec ius adquisiuerint. Sed tamen ex quadam congruentia, vel ęquitate, potest eis præstari, dum constet, paratos fuisse ad assistendum; ne priuentur eo emolumento propter euentum, quem præscire non valuerunt.

284 Tota doctrina superiùs tradita de assistentia, maximè ad Actus litterarios, requisita, exinde non inualidè firmatur, quòd in Aliquibus Academijs nō solùm distributiones non præstantur his, qui ab eis Actibus absunt, &, vt par est, nō intersunt, verùm mulctis puniuntur. Sic de Theologorum gremio statutum est in Academia Coloniēsi, vt refert Iacobus Middendorpius *tom.2. de Academ. vniuersi orbis, lib.5. pag.179.* Hæ enim in illa extant sanctiones; *Qui à disputationibus citra veniam aberunt, trium alborum pœnam incurrent; vnius verò, si aut lectis nominibus venirent, aut si absque Dictatoris venia, antequam Collegarum vltimus argumentum proponat, discesserint.* Obserua, mulctari tum eos, qui statim ab exordio (tunc enim nomina illic leguntur) disputationibus non adsunt, vel ante earum finem discedunt. Si milia possem de aliquibus alijs Academiarum statutis afferre, quę consultò omitto, cum dicta sufficiant

(?)

Quæstio XXVI. An Magistri, & Doctores vocati ad Confessum, seu Claustrum, peccent, si ei non assistant, quamuis causa excusationis non detur?

285 SVPPONIT quæstio, nullam interuenire culpam, cum excusationis legitima causa datur; etsi enim Magistratus, cui obedire tenentur Doctores, ac Magistri, præcipiat, vt in Confessu adsint, tamen hæ iussiones, seu pręcepta cum incommodo non obligant, nec adstringunt eos, qui legitimè excusati censentur, cum id sit commune cæteris præceptis humanis. Quòd si sub aliqua pœna pręcipiatur assistere Confessui, vt ab ea liberi euadant, sufficit vel antecedenter, vel postmodùm excusationis causam significare. Supponendum est etiam, eos, qui à Magistratu, vel Rectore indicente Confessum, veniam deposcunt, vt ab illo absint, quãuis aliunde excusationis causam non habeant, si veniam impetrent, nullam inobedientię culpam committere, nec vlli pœnæ obnoxios manere, vt ex se constat. Adhuc supponendum est, in Academijs (vt in Salmantina obseruatur,) solere designari numerum eorum, qui sufficiant, vt Confessus, seu Claustrum habeatur, in eoque decernatur de negotijs, quæ occurrunt, & quæ innuuntur, cum Doctores ad Confessum citantur, vt sciant, & præmeditentur, quæ in eo sunt peragenda; Quòd si ille numerus non expleatur, Confessus nequit quidquam decernere, nec potest in vnum confluere.

286 Is, penes quem authoritas residet vocandi ad Confessum, tripliciter id præstare solet. Primò, nuda iussione, seu citatione. Secundò, iniungendo mulctam, si quis non adsit. Tertiò, sub pęna præstiti iuramẽti; cũ scilicèt Rector, vt aliquãdo solet, indicit Cõfessum. Quare iuxta hanc triplicem formam vocandi ad Confessum, quæstio est decidenda, vt cernatur, quis sit reus culpæ, quis pœnę.

287 Dico igitur primò, ex se non esse culpam lethalem, etiam absque causa, abesse à Confessu, cum nuda iussio interuenit. Etenim id commune est adhuc illis, qui sub strictioris Obedientiæ disciplina versantur, quòd lethaliter non peccent ex eo, quòd mandatum nudum Superioris violent, dum præceptum Sanctæ Obedientiæ non iniungatur, aut sub excõmunicationis pœna quid præcipiatur, aut aliunde ratione materiæ transgressio nudi mandati non sit peccatum lethale. Ex se autem accessus ad Confessum, vel absentia ab illo, independenter à mandato, non est materia culpę lethalis; deinde mandatum nudum non obligat sub ea culpa, nec eius transgressio, dum non sit in formalem Superioris contemptum, est peccatum graue. An autem in præsenti peccatum veniale intercedat, dubitabis. Respondeo, facilè quem ab eo excusari, si eam citationem ad Confessum, vel sibi arbitrariam iudicet, vel non esse mandatum Superioris, sed monitionem de Confessu habendo arbitretur, aut aliquam, quantumuis leuem, causam excusationis non adeundi habeat; Maximè cum obedientia, quæ Rectori Academiæ præstatur, non sit adeò rigorosa, ac ea, quę Superioribus Regularibus à subditis debetur, sed sit quasi politica, & non vniuersalis, sed specialis ad ea obeunda, quę ipsius iurisdictionem concernunt. Et licèt vocatio ad Confessum intra ipsius iurisdictionem contineatur, at non semper præsumendum est, (nisi aliud per verba cõuocatoria constet) eum velle obligare sub inobedientiæ reatu, vt vocati omnes ad Confessum accedant.

288 Dixi, *ex se* non esse culpam grauem abesse à Confessu, cum nuda vocatio, aut mandatum interuenit, aliquis enim potest rarus excogitari euentus, in quo propter aliquam circunstantiam occurrentem sit culpa grauis. Nam ponamus instare alicuius negotij tractationem, ex quo ingens Academiæ vtilitas pendet, & non posse de illo in Confessu decerni, nisi quis ibi assistat, vel quia, eo deficiente, numerus sufficiens non adest, qui ad Confessum requiritur, vel quia nullus alius ita illud negotium callet, ac ille, qui absque causa non adest; Aut in Confessu ventilanda est causa alicuius innocentis, de cuius innocentia solùm is, qui non assistit, poterat deponere, & esse medium, vt ille liberaretur à pœna graui; In his sanè, & similibus casibus, si occurrant, grauiter quis peccabit, si non assistat Confessui, cum sit causa moralis grauis detrimenti respectu ipsius Academiæ, aut alicuius tertij; quod detrimẽtum tenetur vitare, cum sit membrum Academiæ, Gradu insignitus, & suffragium in Confessu habens. Doctri-

ctrinam traditam, ac tradendam extende, proportione seruata, ad quosuis alios, qui in Consessibus Academiæ suffragiũ habẽt, atque ad eos vocantur, quãuis non sint Doctores, aut Magistri. Sic in Academia Salmãtina Deputati, inter quosquatuor Togati ex totidẽ Collegijs Maioribus, ac octo Consiliarij in Consessibus, seu Claustris plenis assistũt, vt dixi superius *lib. 1. quæst. 7.* Generaliter autem loquendo eò maior obligatio incumbit assistendi Consessibus, quò quis magis versatus est in Academiæ negotijs, & quò eius suffragium magis conducit ad eorum expeditionem.

289 Dico secundò; cum quis vocatur ad Consessum Academiæ sub aliqua poena, vel mulcta, & non adit illum, non habens vnde excusetur, poenam, aut mulctam soluere tenetur, si ab illo exigatur, sed non aliter. Id enim commune est regulariter legibus poenalibus, vt non obligent ad poenam subeundam ante Iudicis sententiam, sed hac pronuntiata, cogatur violator poenam soluere, cum hęc poena supponatur iustè inflicta, & potestatem habeat legislator, & Magistratus solutionem præcipiendi, & poenam priùs designandi, ac subditi teneantur eorum stare sententiæ, legesq; violando maneant obnoxij poenæ subeundæ. An autem illud præceptum poenale, & simul quæuis aliæ leges poenales obligent ad culpam grauẽ, tractant Nauarrus, Salon. P. Suarez, Valentia, & alij, quos refert Diana *1. part. tract. 10. resolut. 17. 18. 20. & 21.* Communiter affirmatur, leges poenales in materia graui, cum apponitur poena capitis, confiscationis bonorum, aut similis obligare sub mortali; licèt oppositum iudicet probabile Diana cum Nauarro; Et prætereà communis sententia (de qua infrà redibit sermo, *quæst. 28.*) tuetur, leges poenales Ecclesiasticas, quæ indicunt poenam suspensionis, aut excommunicationis, sub mortali etiam culpa obligare, quamuis id ad solam excõmunicationis poenam restringant Saloni & P. Valentia *vbi suprà.*

290 Hinc, communi stando sententiæ, si Magistratus Academię Ecclesiasticus vocaret ad Consessum pręcipiendo assistentiam sub poena excõmunicationis, grauiter peccaret, qui, cum posset, non assisteret; & vlteriùs si poena infligeretur excommunicationis latę sententiæ, eam incurreret; secùs, si non esset sententiæ lata; esto post contumaciam inobedientiæ posset statim excommunicari.

261 Dico tertiò, Si Rector præcipiat, vt Consessui assistatur sub poena præstiti iuramenti, non præcisè propter defectum assistentiæ commiti peccatum graue periurij; Sed inspiciendum est, an materia, attentis circunstantijs, sit grauis, necne; Etenim iuxta doctrinam stabillitam *hoc libro 2. à num 114.* non peccatur grauiter, quoties quis non exequitur id, quod sub poena præstiti iuramenti iniungitur, sed, cum materia est grauis ex se, aut ex circunstantijs. Videatur ibi dicta, ne eadem repetamus, & aptentur huic asserto.

262 Sed quid dicendum, si ipsi Magistratus Academiæ ad Consessus nõ conueniant? In primis certum est, non incurrere poenas, sub quibus ipsimet vocant cæteros ad Consessum, vt ex terminis liquet. Deinde, si rationabiliter credant, ex eorum absentia à Consessu graue aliquod nocumentum dimanaturum fore, peccabunt grauiter, si absint, cum ex officio teneantur ad assistendum, & ad vitandum damna, quæ ipsi Academiæ, aut eius membris imminet. Et sanè, cũ sint Superiores, & caput Vniuersitatis, debent adesse his Actionibus, quibus cæteri illam repræsentantes assistunt, exemploque suo præire, vt alij, ad quos spectat, promptè etiam illuc conueniant.

Quæstio XXVII. Quantum temporis teneantur lectionibus edocendis assistere singulis annis, qui Cathedras in Academijs moderantur? Et vtrùm per substitutos queant muneri suo satisfacere? Et an materias dictare ab alijs elaboratas?

263 NON est quæstio de his, qui vltrò publicè docent, vt iuuentutem litterariam instruãt, & suæ doctrinæ specimen præbeant; hi enim, sicut pro suo libito laborant, ita & pro eodem libito cessare possunt; dum nec stipendium ab Academia percipiant, nec alia de causa teneantur per tempus determinatũ doctrinam tradere; sicut *suprà quæst. 24.* asser-

asseruimus, eos, qui legendo publicè intēdunt gaudere priuilegio constitutionis Eugenianæ, debere per octo menses singulis annis doctrinæ tradendæ incumbere; &, si Academia designet stipendium alicui pro lectura; videndum erit, an determinetur ei tempus, ita vt muneri suo faciat satis, si solo tempore vnius Cursus litterarij legat, aut amplius requiratur, cum id pendeat ab his, qui designauere stipendium. Est igitur quæstio de illis, qui Cathedras moderantur, seu perpetuas, quas propietatis vocant, seu triennales, aut quadriennales (quales sunt in aliquibus Academijs) seu non perpetuas.

294 Tenendum est, stari debere statutis, seu Ordinationibus, aut etiā consuetudini cuiusq; Academiæ, cum in vnaquaq; sit præfixum tempus tum lectionum, tum Vacationum, nec in omnibus vnus, ideḿq; ordo seruetur; cum in aliquibus plus temporis, in alijs minus lectionibus impendatur. Id tamen est certū, Moderatores Cathedrarum teneri ad legendū toto eo tempore, quod in Academia est præfixum; quod si non præstent, mulctantur, & ex stipēdio pars correspōdens lectionibus, quas omittūt, minuitur. Imò, quāuis ab Officiali Academiæ ad id designato non obseruarentur defectus, qui in lectionibus edocendis dantur, non posset, qui à legendo cessat, percipere stipendium, ac teneretur restituere, si perciperet, cum esset iniusta perceptio; nisi defectus solùm esset vnius, aut alterius diei, nam tunc ex rationabili interpretatione censetur, Academiam ipsam cedere restitutioni, dū per externam obseruationem, & accusationē ille non priuatur ea parte stipendij. In quo diuersimodè se habet hic euentus, ac alij, in quibus nec per vnum diem potest quis licitè percipere emolumenta, si absit; vt Canonicus nequit percipere distributiones eius diei, quo Choro non interfuit. Ratio discriminis est, quia Canonico annui redditus sunt designati ob assistentiam ad Ecclesiam per nouem, aut decem menses, & preterea distributiones præstantur ob singulas Horas, quibus assistit; vnde non assistens caret titulo, quo eas distributiones percipiat, siquidem titulo Præbendæ iam percipit fructus annuos. At Moderator Cathedræ non habet præter stipendiū annuum alias distributiones pro singulis lectionibus; vnde, cum deficit, si obseruetur ab Officiali Academiæ, qui id munus habet, de annuo stipendio ei pars detrahitur; Si autem non obseruetur, sufficienti titulo gaudet ad reportandum stipendiū, quin ipsa aliquid restituat, ex eo quod vno, vel altero die deficiat, titulus enim est Cathedra, quam possidet, & quam moderatur continuò, etiam si aliquando desit. Vnde, quod detrahatur illi pars stipendij, etiā si vnico die eius defectus deprehendatur, nō ideò est, quia eo die nō posset absq; onere restitutionis percipere eam partem, sed per modum mulctæ, vt sic maior sit omnium cura in Cathedris moderandis, frequentioresq; sint, ne quidquam stipendij amittant.

295 Cæterùm si quis nec per se, nec per alium (si iustè sit impeditus) incumberet moderandæ Cathedrę, deberet ea priuari, & sic in Academiarum statutis decernitur, in quibus designetur tempus cessationis, quo transacto, debet ille Cathedra priuari; Quòd si non designetur, consuetudo erit consulenda; Et, si hæc adhuc non fuerit introducta, Senatus Academicus, aut Magistratus de hoc iudicium ferent. Videtur autem sufficere spatium duorum mensium, maximè tempore Cursus litterarij, vt quis Cathedra priuetur, si eo spatio suam Cathedram non rexerit.

296 Sed quid dicendum erit casu, quo nullus Scholaris ad audiendum aliquem Moderatorem Cathedrę conueniat, an ille tenebitur pro foribus gymnasij assistere tempore ad lectionem designato? In primis, si ad fores gymnasij non assistat, exponitur mulctæ, quæ non legentibus, aut ibi non assistentibus iniungi solet. Deinde, seclusa mulcta, distinguendum est inter tempus Cursus litterarij, in quo frequentiores sunt Scholares, & inter reliquum tempus, in quo sunt pauciores, & præcipuè in his mensibus, qui plùs calore estuant. Igitur tempore annui Cursus, censeo, teneri Moderatorem Cathedræ, non solùm pro foro externo, sed pro interno, ad assistendum prope fores gymnasij; quippè ex se debet esse paratus semper ad legēdum, si confluant Auditores; contingens autem est, vt confluant de nouo, quamuis tempore antecedenti non confluxerint; cum valde frequens sit, Scholares aliquas lectiones deserere, & alias adire; Preceptoresque ipsi possunt, & solent eos allicere, vt suum gymnasium frequentent. Quare prædictus Moderator non potest deesse à gymnasio sibi destinato, ne studiosi priuentur vtilitate audiendi illum, quotiescumq;

cumq; velint. Reliquo tamen tempore, quo rari sunt Scholares, daturq; moralis certitudo, quòd nullus sit auditurus lectionem eam, quæ ad præfatum Moderatorē spectat, non tenetur pro foro interno adire Academiam, aut gymnasium, cum nulla inde vtilitas sequatur, nec ex non adeundo aliquod præiudicium vtilitati Scholarium resultet; assistentiaque sit tunc cæremonia quædam exterior.

293 In Salmantina Academia, quid circa tempus assistendi lectionibus, debeat obseruari, breuiter dicamus. Martinus V. *constitut. 11.* quę extat in statutis ipsius Academiæ *pag. 19.* designauit tempus legendi à die Sancti Lucæ, mēse Octobris, vsque ad diem Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis mense Septembris; præfixitque causas, ob quas, etiam si Lectores, qui stipendium ratione Cathedrę, vel aliunde pro legendo percipiunt, abessent, non possent priuari Cathedra, nec mulctari, dum relinquerent Substitutos idoneos ad volūtatem audientium, iudicio Rectoris, & Cōsiliariorum approbandos. Causæ autem sunt, infirmitas perpetua, aut temporalis: domesticum funus: nuptiæ; prẹparatio ad Gradum recipiendum in ipsa Academia Salmantina; captio corporea absque culpa; peregrinatio ad Sanctum Iacobum in Compostella anno Iubilæi: iustus timor mortis, aut periculi corporalis, seu amissionis maioris partis bonorum; occupatio in negotijs Academiæ gerendis; & vacatio causis Apostolicæ Sedis. Decernitq; Pontifex, quòd si aliqua ex his causis non detur, etiam si aliæ rationabiles existant, nequeat salarium tempore absentiæ percipi. Concedit tamē his, qui per octo menses continuò, vel interpolatim intra singulos annos suas lectiones edocuerint, quòd reliquo tempore absque mulcta possint per substitutos Cathedras moderari, aut lectiones dictare, ratione quarum stipendium percipiunt.

292 Et, quamuis Pontifex ibidem longius tempus præfixerit, quo si quis à lectura cesset aut voluntariè, aut præpeditus aliquo impedimento non designato inter superiùs posita, debeat Cathedra priuari, tamen vtendo facultate ab Apostolica Sede concessa condendi nouas Ordinationes, quam habet Academia, statuitur, vt, qui Cathedras non perpetuas moderantur, si intra vnum annum, cum Salmanticæ adsint, & non ægrotent, triginta diebus continuis, aut interpolatis lectiones omiserint, ipso facto Cathedris priuentur. Quòd si excusandi sint ob aliquam causam contentam in Constitutione Martini V. veniam teneātur à Consessu Deputatorum exposcere, & stare iudicio maioris eorum partis. Duos autem menses eis concedi, indulgetur; quorum vnus vocatur iustitiæ, alter gratiæ, & hanc in Cōsessu Deputatorum debent efflagitare, ac nemine discrepante est impetranda. Ita extat in præfatis Academię Constitutionibus, *titul. 47. num. 1. & 2.* Circa eos verò, qui Cathedras perpetuas obtinent, erit obseruanda constitutio Martini V. nēpè, quòd elapsis sex mensibus post absentiam absq; vlla ex causis ibi expressis, adhuc data alia causa rationabili, Cathedris priuentur; & elapsis quatuor mensibus, eadem pœna infligatur, si causa solùm fuerit voluntaria; In his autem mēsibus non debet includi tempus Vacationum.

299 Qui lectiones extraordinarias habere volunt in prædicta Academia, veniam à Rectore debent poscere, & simul fideiussorem prebere, quòd tempore illis designando materiam, aut Commētarium perficient. Hi quidem, quamuis non perficiant, & à legendo cessent, solùm remanent obnoxij mulctæ, aut pœnæ, quā Rector valet iniūgere; & fideiussor ad hoc exhibetur, vt eam soluat, si fortè fuerit iniuncta. Sic statuitur in præfatis eiusdem Academiæ Ordinationibus *titulo 22. numer. 8.*

300 Videamus iam, quantum temporis in vnaquaque lectione teneantur insumere Moderatores Cathedrarum in vnaquaque Academia, & hi, qui propter legendum obtinent aliquod stipendiū annuum; nam qui pro libito suo legūt gratis, possunt pro eodem libito maiorem, aut minorem horæ partem lectionibus impendere. Ergo illi debent profectò, vt Studiosorum vtilitati consulant, integram horam insumere; & in Academia Salmantina primarij Professores horam, & dimidiam. Etenim id tempus est destinatum, vt non perfunctoriè edoceantur discipuli, & quidquid Præceptores inde detrahunt, Scholarium profectui inuidetur. Non tamen iniustè accipient stipēdium, si aliquid horæ minuant; &, dum saltem per maiorem horæ partem lectioni incumbāt, vidētur suæ obligationi, rigorosè sumptæ, satisfacere. Sicut enim Scholares satisfaciunt suo muneri, & Cursum litterarium obtinēt, si maiori horæ parte gymnasio, ac lectioni

lectioni assistant; vt superiùs libaui *à num. 245.* & inferiùs tradam *lib. 3. num. 135.* ita & Præceptores tantumdem legendo, satisfacere censentur. Attamen maior adhuc est obligatio Præceptorum ad insumendum plus temporis in lectionibus, quàm Scholarium ad assistendum; Quippè, quamuis Scholares non teneantur integra hora assistere, possunt tamen, & volunt plurimi per totam horam edoceri, & par non est, vt ea vtilitate fraudentur. Deinde ponamus, Præceptorem statim, ac hora sonat, incipere lectionē, si ab ea cesset paulò post dimidiam horam, sequitur, vt Scholares, qui eum audire tenentur, vt Cursum litterarium probent, si paulò ante dimidiam horam gymnasium ingrediantur, sperantes, non esse finiendam lectionem, antequam hora subsequens sonet, & ideò posse suæ obligationi satisfacere, assistendo maiori parti lectionis, sequitur, inquam, hos absq; culpa sua fraudari lectione, qua ad probandum Cursum indigent, cum ipsi non debeant præmeditari, lectionem ante finem horæ fore terminandam, & opportuno tempore eam adeant. Ex his dicerem, Moderatores Cathedrarum, maximè earum, quæ requiruntur ad Cursuum probationem, non posse nisi exiguum valde spatium ab hora detrahere; esto aliquando indulgendo consuetudini possint aliquid amplius omittere propter aliquam celebritatem, Festum, aut similem rationem.

301 An verò in scriptis debeant Præceptores edocere, exponentes viua voce, quæ dictant, an suum munus adimpleant, si voce dumtaxàt exponant, pendet ab institutione vniuscuiusq; Cathedræ, & à consuetudine Academiarum. Regulariter loquendo, necessium est dictare, quæ Auditores suis codicibus exarent, & simul viua voce ea exponere; maximè in Facultatibus Theologię, Iurisprudentię ciuilis, & Canonicæ ac Medicinę; atque adeò in statutis Vniuersitatis solent designari materiæ in vnaquaq; Cathedra in scripto, & voce simul declarandę, vt videre est in statutis Salmantinæ Academiæ *titulo 11. & sequentibus, à pag. 154.*

302 Inquiris, an Cathedræ Moderator suū munus adimpleat, si dictet materiā non á se, sed ab alio antiquiori, vel recenti Præceptore elaboratā, imò alio tempore iam dictatam; vel si illam ex Authoribus de verbo ad verbum transcribat? Respondeo, non semel id fore eligibilius, ac vtilius discipulis, quàm si ipse Præceptor materiam conficiat; contingit enim, aliquos Præceptores confusione, ac obscuritate laborare, nec distincta, clara, & recta methodo materias disponere; prætereà paradoxè opinari, & quęstiunculis parū vtilibus tempus terere, omittendo celebriores quæstiones cum dispendio vtilitatis Auditorum. Et absolutè assero, satisfieri obligationi legendo materiam ab alio elaboratam, dum ille alius fuerit vir doctus, & eius Commentaria approbatione sint digna. Etenim finis intentus est, consulere vtilitati audientium, eosque doctrinæ institutis imbuere, qui finis obtinetur, etiam si materia ab alio elaborata doceatur, dum tamen ea ipsa non fuerit publicè tradita eo tempore antecedenti, quo auditores potuerint ipsā ab alio percepisse, & scriptis mandasse. Si etenim id contigisset, Studiosi vel eamdem materiam cum temporis dispendio repeterent, ac transcriberent, vel occasio eis præberetur non assistendi lectioni, quod vtrumque est vitandum. Oportet nihilominùs, Præceptores, maximè ingenio, ac doctrina pollentes, Commentaria elaborare, quæ dictāt, vt sic ipsi, dum ei labori litterario incumbunt, eruditiores reddantur, & clariùs, ac firmiùs instruāt Auditores, eorumq; argumentis respondeant; & ne eo veluti dedecore notentur, quòd alienis ornantur, & elucubrationibus non suis famam, & splēdorem ambiunt. Quomodo autem se gerere debeāt Præceptores in doctrina tradenda, docet, & exornat latè Middendorpius *tom. 1. de Academ. vniuers. orbis, lib. 9. & sequentib.* & nos aliqua decursu huius operis attingimus.

303 Ad aliam quæstionis in titulo propositæ partem accedamus. In casibus, in quibus Moderator Cathedræ potest iustè, ac licitè abesse, quos suprà retulimus, satisfacit suo muneri, per substitutum legi, faciendo. Quando autem nō permittitur ei lectionibus non assistere, minimè satisfacit vtens substituto; atque adeò eodem modo se res habet, si tunc vtatur substituto, ac si absolutè ea Cathedra Moderatore sit destituta; quare eisdem mulctis, & pœnis, adhuc priuationis Cathedræ iuxta temporis longitudinem, manet obnoxius, ac maneret, si absolutè non legeret, de quibus pœnis iam tractaui musnuper. Etenim eo onere, & conditione ei Cathedra conceditur, vt per se ipsum illam moderetur, dum legitima

causa, aut impedimẽto non fuerit prohibetus. Hinc non poterit percipere stipendiũ, si substituto huiusmodi vtatur, & restituere tenebitur, si percipiat. Et quidem ex se constat, Præceptores eligi, vt ipsimet doceant, nec id esse munus, quod per alios est exercendum; cum in electione, & concessione Cathedræ attendatur ad ingenium, ac scientiam illius, qui eligitur, vt cum satisfactione, & vtilitate publica eam regat; ingenium autem, & scientia non transfertur in substitutum, nec obtinetur finis intentus in concessione Cathedræ, nec subsistit ratio, propter quam quis ad eam promouetur, si absq; causa, & impedimento legitimo alteri committat, vt legat, ac doceat: esto substitutus aliàs sit doctus, & ingenio conspicuus.

304 Cum autem in casibus præfatis designatur substitutus, curandum est, eum esse apprimè doctum, & aptum disciplinæ tradendæ, ne fraudẽtur vtilitate Auditores, & Cathedræ authoritas splẽdorque Academiæ decrescant. Quare is eligi deberet in substitutũ, qui dignè posset eam ipsam Cathedram obtinere; sic enim illa proprio Moderatore quantùm ad sufficientiam gaudebit. Quod sanè adhuc magis est præcauendum in celebrioribus Academijs, vbi & Doctores, ac Magistri sunt clariores, & Scholarium numerus frequentior; vt sic horum commodo, & eorum decentiæ prospiciatur; aliter enim & lectiones audientibus destituuntur, & bonum publicum fraudatur, & ipsæ Academiæ aliquod splendoris detrimentum patiuntur, dum Cathedram publicè moderatur, vt substitutus, qui inter alios Cathedrarum Moderatores nequit, vt assimilis, recenseri. Cæterùm statutis cuiusque Academiæ standum est circa approbationem substitutorum, vtrùm scilicet pro libito Moderatorum possint constitui, aut debeat Magistratus, seu Consessus eos eligere, vel approbare. Quid in Academia Salmantina sit obseruandum, diximus suprà iuxta relatam Contitutionem 11. Pontificis Martini. V.

(?)

***

Quæstio XXVIII. An Magistri, aut Doctores Academiæ, qui Religiosi sunt, possint publicè assistere spectaculis agitationis Taurorum, cum Senatus Academicus eis spectandis assistit?

305 AD quæstionis decisionem aliqua supponenda sunt, vt rẽ dissertiùs exploremus. Pontifex Pius V. Constitutionem edidit, quæ incipit, *De salute gregis*, anno 1567. in qua prohibuit omnibus Ecclesiasticis tam sæcularibus, quàm Regularibus sub pœna excõmunicationis, nõ quidem latæ (vt ex verbis ipsius constat) sed ferendę, ne spectaculis agitationis Taurorum assisterent: Imò in ea Extrauaganti videtur damnare ipsam Taurorum agitationem. Nauarrus olim de hoc consultus, respondit, salua Sedis Apostolicę censura, eam Constitutionem sic fore interpretandam, vt non procedat in agitatione Taurorum, quæ moderatè exercetur, & ea adhibita diligẽtia, vt probabiliter non timeatur, inde proụetura esse notabilia nocumẽta, cũ propter hęc vitanda lata fuerit lex, & cessante ratione, ac fine legis, cesset eius dispositio, quæ iuxta rationis limites debet restringi, aut extendi; *argumento textus in leg. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. leg. adigere, §. quamuis, ff. de iure patronat.* Id ipse Nauarrus docuit *cap. 15. n. 21. in Manual.*

306 Hinc Ludouicus Lopez *1. part. instructor. conscient. cap. 70. pag. 177.* licitam ait esse agitationem taurorũ eo modo, quo Nauarrus fuit interpretatus Constitutionem Pij V. & laudat ibi Elisabetham Reginam Catholicam Hispaniæ, quæ non aliter permittebat, tauros agitari, nisi cornuum cuspidibus præcisis, & coercita agitantium nimia temeritate, tutisque refugijs opportunè dispositis. Inuehitur ibidem contra Medinam, qui absque limitatione docuit, *in instructio. Confessor. §. 28. de ludis, fol. 150.* licitam esse agitationem Taurorum, quia Respublica id spectaculum elegit, vt Equites exerceantur ad bellum, indeque bonum commune præferendum esse particulari. Ludouicus Lopez eum impugnat, quia alia sunt cõmodio-

modiora, ac minus periculosa prælúdia belli; & præterea affert assertum Ducis in militia experti, qui affirmabat, agitationem taurorum magis docere, fugere hostes, quàm aggredi. Sed profectò nimis scrupulosus hic Autor procedit, cum hoc spectaculum licitum absolutè esse, & non inualidæ rationes suadeant, (quas non est instituti nostri discutere) & consensus totius Hispaniæ id probet, in qua sub Catholicissimis Regibus, timoratis Gubernatoribus, Sapientissimisq; viris non reclamantibus, spectacula illicita, & prohibita non permitterentur. Ideò ea esse licita, defendunt Nauarrus, & Medina *vbi suprà;* Antonius Goffar Leodiensis *in Compendio Bonacinæ, in additione ad verbum, ludere;* supponuntq; Emanuel Rodriguez *tom. 3. quæst. Regul. quæst. 28. art. 2.* quamuis *art. 1.* scrupulosè se habeat; P. Franciscus Pellizarius *in Manuali Regularium, tom. 1. tract. 6. cap. 14. num. 27.* Lezana *tom. 1. cap. 10. num. 7.* pluresque alij aut tradunt, aut supponunt.

307 Quare controuersia est solùm de Ecclesiasticis, respectu quorum etiam limitata deinde fuit constitutio Pij V. vt statim dicam; qui præfatam excommunicationis poenam extendit ad omnes Regulares, & Clericos sæculares Beneficia Ecclesiastica obtinentes, seu in Sacris Ordinibus constitutos; at ea poena nō extendebatur ad Clericos minoribus Ordinibus initiatos Ecclesiasticis Beneficijs non gaudentes. Insuper inibi idem Pius V. decreuit, vt Ecclesiastica sepultura careret, quicumque cum tauris congrediendo fuisset occisus.

308 Attamen Clemens VIII. die 13. Ianuarij, anno 1596. moderatione donauit constitutionem Pij V. & poenam excommunicationis amouit respectu Ecclesiasticorum sæcularium, siue sint Sacris Ordinibus initiati, siuè Beneficia Ecclesiastica habeant; quare eum excommunicationis reatum illi non contrahunt, prædictis taurorum spectaculis assistendo, indeque mos est, vt publicè assistant, etiam seruata forma Communitatis, vt in pluribus locis Capitula Ecclesiarum, sedes ad id destinatas habent; & in Curia, Madritiensi Senatus Supremus Tribunalis Fidei, qui ex Ecclesiasticis constat, simul cū suo Preside, qui solet esse Præsul alicuius Ecclesię, (vt nunc est Illustrissimus, & Eruditissimus, Dominus Don Didacus de Arce, & Reynoso, Episcopus Placentinus, qui nuper ei Episcopatui renuntiauit) locum, & sedem, quò ad hæc spectacula confluit, habet destinatam.

309 Cæterùm Clemens VIII. in sua vi, ac vigore retinuit, ac innouauit poenam excommunicationis à Pio V. inflictam aduersus Monachos, Fratres Mendicantes, cæterosque cuiuscumque Ordinis, & Instituti Regulares. Par enim est, vt qui abstrictiorem vitæ normam profitētur, & sæculares dimiserunt delicias, his oblectamentis etiam priuentur, ne, vbi populus solet esse frequentissimus, ędificationis, ac venerationis iacturam patiantur, & ansam obmurmurationi præbeant. Ibidē etiam hic Pontifex reuocauit poenam carendi sepultura Ecclesiastica iniunctā his, qui tauros agitādo occubuissent; vt cō stat ex verbis Bullæ, quam transcribit Emanuel Rodriguez *vbi suprà.* Priùs autem, quàm Clemens VIII. aliquantum emollierat constitutionem Pij. V. Pontifex Gregorius XIII. in Bulla expedita anno 1575. die 25. Augusti; tollens omnes censuras, & poenas, ab illo inflictas contra personas sæculares, & Milites Equestrium Ordinum, dum non essent Sacris Ordinibus initiati. Nihil tamen innouauit circa personas Ecclesiasticas.

310 Hinc audiendi non sunt, qui spectaculum agitationis taurorum, aiunt, esse damnabile, et illicitum; nempè Gregorius Lopez *in leg. 57. tit. 5. part. 1. Gloss. 2. verbo, lidiar toros.* Bernardus Diaz de Lugo *in pract. crimin. cap. 66. fol. 170.* Azeuedo *in leg. 4. tit. 10. lib. 1. Recopilat.* Alcocer *de ludo cap. 53.* Speculum consciētiæ *lib. 1. cap. 74.* Auendaño, & Couarrubias allati ab Emanuele Rodriguez *vbi suprà art. 1.* Etenim, si illicitum esset id spectaculum, non permitteretur à Pontificibus Gregorio XIII. & Clemente VIII. & tota Hispania peccatis illaquearetur, vt obseruaat idem Emanuel *vbi suprà.*

311 His suppositis, & præiactis, quæstio nostra dilucida est, an scilicèt Magistri, seu Doctores Regulares possint assistere huic spectaculo? quæ pendet ex alia vniuersaliori quæstione, an Religiosi, generaliter loquendo, possint ei assistere? Posse assistere, et nō peccare, tenuere quidam, quos suppresso nomine refert Rodriguez *vbi suprà, vers. ex quo Breui;* et iudicant non improbabile Lezana, et P. Pellizarius *locis suprà relatis.* Adfauet huic opinioni authoritas extrinseca Magistrorum plurium Salmanticensium, qui publicè simul cum Consessu Academico his spe-

spectaculis assistunt; qui sanè huius sunt sententiæ; cum nequeat de vllo eorum præsumi, illicitè; & contra proprium dictamen, & conscientiam operari: Et cum successu temporum Viri Sapientissimi, ac grauissimi id præstiterint, ac præstent; validam cohortem pro se hęc habet opinio; cum aliunde non possit confugi ad speciale indultum, quod à Pontifice fuerit Academiæ Salmantinæ concessum; id enim nec extat inter alias Pontificum concessiones in statutis transcriptas, nec eius datur notitia in ipsis Academiæ Magistris, quos sedulò de hoc consului. Nec hoc fulcimentum huius opinionis eneruatur ex eo, quòd aliqui Magistri Regulares non assistant Spectaculis Taurorum, vt sunt Magistri Sacri Ordinis Prædicatorum, & Societatis Iesu, ac alij; tum quia non assistentia non probat, eorum sententiam esse contrariam; cum possint aliunde esse prohibiti, ne assistant, per speciales suorum Ordinem Sactiones, consuetudinem, aut præceptum Superiorum; tum quia, estò contrarium sentiant, adhuc pro opinione posita sunt illi, qui assistunt, & numero plures, & sapientia insignes.

312 Prætereà probant aliqui hanc sententiam; quia excommunicatio iniuncta in præfatis Constitutionibus Pontificum non est lata, sed ferenda; & præcisè ex prohibitione sub pœna excommunicationis ferendæ non arguitur, prohibitionē obligare sub culpa mortali, nisi aliunde hæc obligatio colligatur; at in præsenti aliunde hæc obligatio nō colligitur; cum, seclusa prohibitione, & ante Constitutionem Pij V. Religiosos non peccare assistendo agitationi taurorum, doceat ipse Emanuel Rodriguez, *vbi suprà, vers. Aduertendum tamen*; Ergo absq; culpa mortali possunt Religiosi interesse spectaculis taurorum. Hanc ratiocinationem, ait P. Pellizarius *vbi suprà*, non esse improbabilem.

313 Alij apud Rodriguez *supra, vers. Et fundamentum*. eādem opinionem suadere intendunt ex eo, quòd spectaculum agitationis taurorum ex sua natura non est criminosum; ergo, dum scandalum absit, nec de damnis illatis Regulares oblectentur, nec licentiosè intersint, non peccant mortaliter assistendo; vt non peccāt, dum prædictæ conditiones adstruantur, si alijs spectaculis, ac ludis publicis adsint.

314 Sententia contraria tenet, peccare mortaliter Religiosos, qui assistunt spectaculo agitationis taurorum. Eam tuetur Gutierez *lib. 1. Canonicar. quæst. cap. 7. à num. 20*. Emanuel Rodriguez *prædicto art. 2*. P. Pellizarius *vbi suprà*; & à fortiori hi, qui hoc spectaculū damnāt, & plures alij apud hos Authores videndi.

315 Pro hac sententia arguitur primò. Lex humana iusta, & de re graui, ac bonas mores concernente obligat transgressores sub culpa mortali, aut veniali iuxta variam Legislatoris voluntatem; quæ ex verbis ipsius legis conijci potest, vt docent D. Thomas *1. 2. quæst. 96. art. 5*. Canonistæ *in cap. 1. de Cōstitut*. Nauarrus *in Manual, cap. 23. num. 48*. Alfonsus à Castro, *lib. 1. de potestat. leg. pœnal. cap. 4*. Et latè prosequuntur P. Suarez, Salas, Layman, Castro Palao, & innumeri alij, dum de vi obligationis legis præcipientis agunt. At Constitutio, seu lex Pontificia prohibens, Regulares interesse agitationi taurorum, est iusta, concernens bonos mores, & disciplinam religiosam, ac pro re graui, vt ex terminis constat, & ex proœmio, ac verbis Bullæ Pij V. ergo obligat transgressores sub culpa mortali.

316 Probatur secundò hæc sententia. Nam intentio Legislatoris Ecclesiastastici vtentis in sua Constitutione verbo prohibitiuo, aut preceptiuo, est, obligare ad mortale trāsgressores; nisi cōtrarium per aliquod verbum, aut signum denotetur, vt cum Nauarro *vbi suprà numer. 51*. & cum Alfonso à Castro *suprà cap. 5*. communiter ab Authoribus traditur. Sed Pius V. in sua Constitutione vtitur, eo verbo, ibi *Prohibemus, & interdicimus*; Et nullo signo innuitur, cum nolle obligare ad mortale, quin potiùs velle, infertur ex probatione sequenti; igitur ea Constitutio obligat ad mortale.

317 Probatur tertiò, quia id prohibetur sub pœna excommunicationis maioris; at nulla excōmunicatio maior est infligenda nisi pro mortali culpa, vt cum D. Thoma *in 4. distinct. 18. quæst. 2. ad 3*. Couarrubias *in capitul. alma mater. 1. part. §. 9. num. 1*. tradunt communiter Theologi, Canonistæ, & Summistæ; ergo assistentia Religiosorum ad spectaculum agitationis Taurorum est peccatum mortale, cum ei decernatur pœna excōmunicationis maioris, & possit Regularis, qui adstitit, de facto statim excōmunicari ob cōtumaciā inobedientiæ;

aliàs dicendum esset, pœnam hanc non potuisse infligi à Pontifice, vel deinde ob culpā leuem, vel nullam, imponi; quæ nequeunt asseri. Et quamuis ea assistentia Regulariū ad agitationem Taurorum ex se non esset peccaminosa, sed indifferens, at, posita prohibitione sub excommunicationis pœna, redditur peccaminosa grauiter; quod idem accidit in pluribus materijs ex se indifferentibus, quas ob mores honestos, aut ob religiosam obseruantiam, vel regimen rectum Ecclesię, conuenit prohiberi, quæ redduntur malæ, quia prohibitæ; & malæ lethaliter, si à Prælatis Ecclesiasticis, aut Regularibus sub pœna excommunicationis vetentur.

318 Demum probatur hæc sententia argumento exornatorio, & ex æquitatis ratione desumpto. Etenim omnibus retrò sæculis maximè inuigilatum est, ne Clerici, & specialiter Religiosi, publicis spectaculis interessent; scilicèt, vt ait Lactantius Firmianus *lib. 6. diuin. instit. cap. 20. in fin.* ne quidquam vitiorum insideat pectoribus, quæ pacata, & pacifica esse debent, nec cuiusuis illos voluptatis consuetudo detineat, & à Deo, ac bonis operibus, quibus speciali titulo insistere tenentur, auertat. Indecens namque videtur diuinis obsequijs strictè mancipatos sæcularibus exercitamentis, ac ludis delectari. Hinc in Concilio Laodicensi *canon 54.* prohibitum fuit clericis, assistere spectaculis, quæ in scænis, aut nuptijs fiebant, & etiam conuiuijs, quæ tunc celebrabantur Id ipsum fuit eis vetitum in Concilio Agatensi *canon 39.* similesque prohibitiones extant relatę *in capit. 2. de consecrat dist. 5. in cap. his igitur 23. dist. in cap. presbyteri dist. 34.* Et Imperator Iustinianus allatus ab Emanuele Rodriguez *vbi suprà* id prohibuit omnibus Clericis etiam minorum Ordinum, & transgressoribus pœnam iniunxit, quòd tribus annis à suo Ecclesiastico ministerio arcerentur, & in monasteria redigerentur. Extat etiam sancitum Iure nostro Regio, *in leg. 57. tit. 5. partit. 1. Que los Prelados no deben ir à ver los juegos, asi como alancear, ò bohordar, ò lidiar los toros, ò otras bestias brauas, ni ir à ver, los que lidian.* Vide plura de his apud Cardinalem *in Clemẽtin. ne in agros, de statu monach.* & Bernar. Diaz de Lugo *vbi suprà, cap. 66. fol. 317.* Ex quibus infertur, quàm iustè à Pontificibus prohibitum fuerit, ne Religiosi spectaculis agitationis taurorum intersint.

319 Ad argumenta pro prima sententiam respondetur in fauorem huius secundæ; ad primū, rectè inferri ex prohibitione sub pœna excōmunicationis præcisè, eam prohibitionem obligare sub peccato mortali propter dicta *supra n. 317.* Ad secūdū, quòd esto agitatio taurorū nō sit criminosa, & assistētia ad illā sit materia indifferēs, attamen reddi malā, ac inhonestā, accedente pręfata prohibitione, iuxta asserta *eodẽ n. 317.* Nec quidquā probari ex assistētia ad alia spectacula, quæ, si vel ex se nō sit praua, vel nō sit prohibita, aut ex circūstātia nō reddatur inhonesta, poterit à Religiosis absq; culpa præstari; at assistētia ad spectaculū taurorū est prohibita; quare nō rectè fit argumētū à nō prohibita ad prohibitam.

320 Ad argumētū autẽ desumptū ab authoritate Salmāticensiū, forsan Authores huius secūdæ sentētiæ respōdebunt, nō esse nouū, sentiri, & edoceri à Magistris, ac Præceptoribus Academię Salmātinæ, nō esse peccatū mortale, assistere Religiosos agitationi taurorū, cū olim id ipsū sensisse videātur; sed tamen Pōtificẽ id resciuisse, & ægrè tulisse, eorūq; opinionẽ confutasse, præcipiendo, vt staretur Cōstitutioni Pij V. Cōstat id ex Breui expedito à Sixto V. quod rescriptū fuit Illustrissimo D. D. Hierony. Māriq; Episcopo tūc Salmātino, die 24. Apr. anno 1656. Quod ita se habet.

Venerabili Fratri Episcopo Salmantino, Sixtus Papa V.

Venerabilis frater, salutẽ, & Apostolicā benedictionem. Nuper siquidẽ ad nostrā notitiā peruenit, quòd aliàs postquā fœlicis recordationis Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuò valitura cōstitutione spectacula, & ludos Taurorū prohibuerit, ac tā laicis, quàm clericis sæcularibus, & quorumuis Ordinum Regularibus, ne eisdem spectaculis, & ludis interessent, sub certis in ibi contentis pœnis interdixerit; & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiam prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas litteras prædictam Constitutionem, & pœnas in ea contentas Clericos tam sęculares, quàm Regulares, non tamen laicos, & Milites quarumcumq; Militiarū Sacris Ordinibus non initiatos, comprehendere, declarauerat, prout in Constitutione, ac litteris

, litteris prædictis, pleniùs continentur; , Nonnulli Vniuersitatis Studij Generalis , Salmanticensis Præceptores, tum Sacræ , Theologiæ, tum Iuris Ciuilis Professores , non solùm agitationibus Taurorum, & , spectaculis prædictis se ostentare non ve-, rentur, sed etiam Clericos in Sacris Or-, dinibus Constitutos, dum agitationibus, & , spectaculis prædictis contra prædictam cō, stitutionem intersunt, nullum reatum cō-, mittere, sed licere illis adesse posse asse-, runt, atque publicè in suis lectionibus do-, cent; Vnde multi tuæ Diæcesis Cleri-, ci contra Constitutionem, & litteras præ-, dictas, licèt à te super illarum obseruatio-, ne etiam propositis edictis requisiti, atque , coacti fuerint, eisdem ludis interesse non , desistunt. Nos, vt Romanorum Pontifi-, cum præcepta, prout decet, inuiolabiliter , obseruentur, prouidere volentes, Frater-, nitati tuæ, etiam tamquam nostro, & Se-, dis Apostolicę delegato, liberam faculta-, tem, atque authoritatem tribuimus, vt , tam prædicti Præceptores ne aliquid con-, tra Constitutionem, & litteras prædictas , docere, seu asserere, quàm quoscumque , Clericos in eiusdem Gregorij Prædeces-, soris litteris comprehensos, ludis, seu agi-, tationibus, ac spectaculis, prędictis aliquo , modo interesse audeeant, seu præsumāt, , Apostolica authoritate monendi, ac illis , præcipiendi, atque mandandi, necnon cō-, tra inobedientes, cuiuscumque qualitatis , fuerint, ipsis priùs etiam per edictum pu-, blicum constito summariè, & extra iudi-, cialiter de non tuto accessu citatis, ac vt , pareant, sub censuris Ecclesiasticis, etiam , pecuniarijs pœnis moderādis, & applican, dis requisitis ad incursus censurarum, & , pœnarum huiusmodi, declarationem, & , executionem, omnibus, & quibuscumq; ne , cessarijs, & opportunis tibi visis remedijs , procedendi, & quidquid decreueris, & mā, daueris, exequendi, ac totali executioni , vsque ad omnimodam paritionem deman, dādi, omni, & quacumque appellatione, , ac recursu, & reclamatione postpositis; , Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, au-, xilio brachij sæcularis, &c. Datum Ro-, mæ die 24. Aprilis, anno Domini 1586. , Pontificatus nostri anno primo.

321 Breue hoc promulgatum fuit Salmanticæ die 17. Iunij eiusdem anni 1586. Ex quo liquet, Pōtificem, qui damnauit doctrinam asserentium, non peccare Clericos sæculares assistentes agitationi Taurorum, à fortiori damnasse vt falsam, & menti Sedis Apostolicæ contrariam opinionem defendentem, non peccare Regulares, qui ei Spectaculo intersunt. Et quamuis, quoad Clericos sęculares, per nouam Clementis VIII. Bullam id fuerit reuocatum, nihil tamen innouatum fuit circa Regulares, vnde quoad hos semper in robore suo manet præceptū, quòd debeat defendi doctrina conformis Constitutioni Pij V. Deinde in prædicto Breui asserit Gregorius, aliquos Magistros Theologię non vereri ostentare se ludis agitationis Taurorum; quæ verba eorum actionem damnant, vt ex contextu cōstat; ex his autem Theologiæ Magistris aliquos fuisse Regulares, vero simile videtur, cum Gradum Magisterij in Theologia frequētiùs, & communiùs illi suscipiant; & pauci sæculares Clerici ad illum in Academia Salmantina promoueri soleant. Hæc pro secunda sententia forsan responderi poterunt ad argumentum pro prima opinione ab authoritate extrinseca Salmanticensium Magistrorum desumptum; quibus nulla noua ratio fauere conspicitur, vt in opinione antiqua persistant.

322 Nihilominùs, postquam vtriusque opinionis momenta proposui, & doctioribus iudicium certius de illis relinquo, meum proferam. Fateor, si res secundùm se pensetur, aliqua argumenta pro secunda sententia proposita efficaciùs, & solidiùs assumptum conuincere; Cæterùm animaduerto, non solùm Salmanticæ, verùm in ipsa Curia Madridiensi, & in alijs vrbibus, & oppidis Hispaniæ, plures Religiosos interesse agitationi Taurorum, & ex eis non paucos esse spectatę doctrinæ, ac omnes eos censeo timoratæ conscientiæ; Id sanè nec Pontificis Nuntium latet (indeque nec Pontificem) nec Prælatos Ecclesiasticos, nec Senatus Regios, qui publico bono, & ædificationi populi maximè attendunt; Nec tamen reclamatur, nec reprehenduntur nec id vitati conatur; Exindè ergo censeo, iam id per tolerantiam licere hi Religiosis, respectu quorum ea tolerantia datur, quam limitationem illicò exponam; Quę resolutio arrisit non paucis Viris Sapientibus à me consultis; et primus me eam edocuit Illustrissimus Dominus Don Petrus Carrillo, et Acuña Episcopus Salmantinus, quem insignis litteratura post Academica præmia Auditorē Rotæ, et Regij Pintiani Senatus Præsidem constituit.

V 2 Inqui-

523 Inquires primò, an hæc resolutio vniuersaliter sit tenenda respectu omnium Regularium? Respondeo, tenendam esse respectu eorum, ad quos ea tolerantia, seu tacita permissio extenditur. Hinc censerē, Religiosos Ordinū, qui sunt magis abstesi, et à commercio semoti, grauiter peccare, si intersint prędictis Spectaculis; nempè Carthusienses, Capuccinos, et Excalceatos, aliosque huiusmodi; hi enim ampliùs, quàm alij, notarentur, et detrimentum ædificationis, et venerationis erga suos Ordines apud populum excitarent; et, cum hi numquam, vt mihi pęrsuasum habeo, eis spectaculis adstiterint, tolerantia circa illos, aut tacita permissio non datur; nec mirum, quòd in hoc discriminentur à cęteris, quibus in victu, habitatione, et vitæ rigidioris norma, cum magna populi ædificatione, discernuntur.

324 Inquires secundò, an independenter ab hac tolerantia, stando Bullis suprà relatis Pontificum, possent assistere spectaculis agitationis Taurorū Canonici Regulares, quales Salmanticæ sunt, qui in Collegio *de la Vega* versantur? Respondeo, non posse. Quippè, quamuis aliquando in Iure dispositiones circa Monachos non extendantur, eo quòd in pœnalibus, & exorbitantibus hi Canonici nomine Monachorum non veniant, vt notat Abbas Panormit. *in cap. Quod Dei timorē, num. 2. de statu monachor.* Et præterea hi Canonici inter Clericos sint recensendi, cum in lite super præcedentia Canonicorum eiusmodi, & Monachorum, sententia in fauorem illorum à Sede Apostolica fuerit prolata, propter id, quia Clerici sunt, vt Nauarrus refert *in cap. statuimus 19. quæst. 3.* & vlteriùs eos esse Clericos docet D. Thomas *2. 2. quæst. 289. ad 2.* Attamen hæc omnia non conuincunt, eos Canonicos, quamuis sint Clerici, non esse strictè, & propriè Religiosos, atque adeò dispositio Pij V. & Clemētis VIII. eos comprehendit.

325 Quod suadetur, nam in eis verbis includuntur; *Cæterisque cuiuscumque Ordinis, & Instituti Regularibus;* Cū enim præfati Canonici sint Regulares Instituti approbati à Sede Apostolica, non est, cur in eis verbis expressis, & claris, ac vniuersalibus non comprehendantur; maximè cum ad eos etiam tendat ratio, quæ Pontifices mouit ad eas Bullas expediendas, nempè vt qui Deo speciali titulo mancipantur, cultuique diuino addicuntur, à sęculi delicijs abstrahantur. Deinde leges, quę intuitu Religionis stabiliuntur in Iure respectu Monachorū, etiā si sint pœnales, & exorbitātes extenduntur ad Canonicos Regulares (quo satis sit rationi dubitandi *num. præcedenti* libatę) vt notat Iason *in Authentica, ingressi, Cod. de Sacrosanct. Eccles. col. 4. gloss. 1.* Hinc constitutio vetans monachis postulare, comprehendit etiam Canonicos Regulares; *cap. 2. de postulat. prælat.* Et decretum prohibens monachis, quòd sint patrini, ad eos Canonicos extenditur, vt tradit Nauarrus *libr. 3. consil. de statu monachor. consil. 5.* Et rescriptum Pij V. sub pœnis grauibus prohibens Religiosis, ne fæminas in sua monasteria admittere, aut introducere præsumant, pariter includit Canonicos Regulares, vt docet idem Nauarrus *libr. 3. consil. titul. de regul. consil. 68. pag. 267. num. 3.* Vnde, cum prohibitio, de qua nunc loquimur, circa ludos agitationis Taurorum, fuerit expedita intuitu Religionis, sanè ad Canonicos Regulares extenditur.

326 Inquires tertiò, an etiam independenter à prædicta tolerantia Religiosi Ordinum Militarium, quorum quatuor insignia Collegia Salmanticæ extant, prohibeantur interesse agitationi Taurorum per Bullas præfatas Pontificum? Respondeo, prohiberi. Etenim illi verè, ac strictè sunt Religiosi, & nomine Religiosorum veniunt, dum non excipiantur; quare sub verbis prohibitorijs Pontificum suprà adductis manifestè comprehenduntur. Et quamuis Gregorius XIII. temperauerit Constitutionem Pij. V. concedens, quòd Milites quarumcumque Militiarum, dum non essent in Sacris constituti, possent interesse agitationibus Taurorum; attamen nomine Militum non significantur Religiosi Ordinum Militarium. Indeque argumentum pro nostra decisione firmatur; nam, cum exceptio firmet regulam in contrarium, & permittatur determinatè Militibus interesse præfatis spectaculis, sequitur, non permitti Religiosis Militiarum. Rursus Militibus, si sint in Sacris Ordinibus constituti, non conceditur interesse prædictis ludis Taurorum, ergo multò minùs Religiosis Ordinum Militariū; & licèt Militares Equites, etiam si sint in Sacris constituti, possint iam assistere agitationi Taurorum ex vi Bullæ Clementis VIII. attamen in ea nihil est innoua-

nouatum circa Religiosos, vt suprà asseruimus. Conclusionē positam tuetur Emanuel Rodriguez, *prædicto tom. 3. quæst. Regular. quæst. 68. art. 3.*

237 Inquires demum, an adhuc independenter à tolerantia prædicta, possint assistere his spectaculis Nouitij Religionum, & Conuersi, seu qui ad domestica admittuntur, quin sint ad Ordines promouendi? Respondeo, seclusis alijs circunstantijs, ex se, & ex vi Bullæ præfatæ non esse illicitum Nouitijs, interesse præfatis spectaculis; Etenim ea Constitutio prohibens assistentiam Religiosis ad ludos Taurorū, est odiosa, & onerosa, vt ex se liquet; in oneribus autē, & odijs nomine Religiosorum nouitij nō comprehenduntur, vt habetur in Glossa *in cap. beneficium de Regularib. in 6.* & docet ibi Ioannes Andreas, necnon Angelus *in sum. verbo, religiosus, §. 13.* Syluester *verbo, religiosus 5. à. §. 9.* P. Henriquez *lib. 3. de pænitent cap. 16. n. 3.* & alij communiter; esto gaudeant fauoribus Religiosorum, vt traditur *in Clementina. 1. de priuileg. in cap. religioso, de sentent. excommunicat. in 6.* & cum Mandosio, Nauarro, Tiraquello, Corduba, Sarmiento, ac alijs docui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 4. num. 22. & disput. 24. à num. 171.*

328 Ad Conuersos autem expressè extenditur prohitio; nam, cum Clemens VIII. amouit pœnam excommunicationis inflictam à Pio V. addidit; *Monachis, & Fratribus Mendicantibus, cæterisque cuiuscumque Ordinis, & instituti Regularibus exceptis;* Quos incidere in excōmunicationem voluit, si Taurorum agitationem inuiserent. His autem verbis comprehenduntur Conuersi, qui Professionem, seu vota Religionem constituētia emiserunt, qui strictè, ac propriè Religiosi sunt.

239 Quantum debeant hæc spectacula vitari, & plura de spectaculis, & ludis antiquorum, qui noscere velit, consulat Cœlium Rhodigin. *lib. 8. antiquar. lect. cap. 7.* & D. Augustinum ibi ab ipso relatum; D. Chrysostomum *in Mattheum homil. 28.* Alexandrum ab Alexandro *lib 6. genialium dier. cap. 6.* Lactantium Firmianum *lib. 6. diuinar. institut. cap. 20.* Aristotelem, Senecam, Volaterranum. P. Petrum Ribadeneyra, et alios, quos refert Emanuel Rodriguez *vbi suprà art. 6.* Et præterea *lib. 13. titul. 5. in Codice Theodosiano*, extat circa hæc pijssima Cōstitutio Imperatorum Theodosij, et Valētiniani. Demum absolutè, quando ludi liceant, trāctant D. Thomas, et eius Interpretes ab eodem Rodriguez citati. Specialiter agūt de taurorum spectaculo Don Franciscus de Amaya *lib. 3. obseruation. Iur. cap. 5. à n. 69.* Et apud ipsum Gutierrez, Cenedo, Nauarrus, Alcocer, Marianus, Salcedo, Bernardus Diaz, Ioannes Garcia, Guzman, Ioannes de Roa, et Parladorius. Vide etiam D. Thomam de Villanueua *concion. 2. de S. Ioanne Baptista. circa finem.*

Quæstio XXIX. An Religiosi, qui sunt Magistri, aut Doctores in Academia, vel in ea Cathedram moderantur, si à suo Prælato Regulari à loco Academiæ extrahantur, possint à Senatu Academiæ, siue à Magistratu ipsius Academiæ detineri, & impediri, ne exeant?

303 PRO parte affirmatiua aliqui arguent primò. Id concessum est à Pontificibus communiter Academijs, vt possint suos Doctores, Magistros, ac Præceptores fouere, conseruare, ac ab alijs oneribus immunes reddere, ita vt nullus possit eos inde amouere, et quo ad hoc Magistratibus iurisdictio est præstita, vt prædictos in Academijs retineant ad doctrinam tradendam; ergo à Prælatis Regularibus nequeunt contra Pontificū indulta, ac concessiones ab Academijs remoueri præfati Religiosi; et, si remoueantur, poterunt à Magistratu, seu à Cōsessu Academico (ab eo scilicet, cui iurisdictio à Pontifice sit commissa) detineri; vel, si iam discesserint, reuocari; aliàs nihil operarentur Decreta, et Indulta Pōtificum concessa in fauorem Academiarum liceretque eorum Prælatis amouere ipsos, cum vellent.

331 Arguent secundò. Plùs consuli debet Magistris, ac Præceptoribus, quàm ipsis Studiosis Regularibus, vt æquitas, ac ratio suadent, et proinde nihil his concessum est, quod etiam illis concessum fuisse non intel-

ligatur; ac aliunde prætereà omnia indulta, ac priuilegia concessa studiosis competere etiam Magistris, ac Doctoribus, tradidimus *suprà lib. 1. num. 336.* At studiosis Regularibus concessum est ab Apostolica Sede, vt vndecumque ad studia generalia, saltem ad aliqua, possint cōfluere, & in eis cōmorari, quin à suis Prælatis impediri queant; ergo Magistri, & Præceptores Regulares in ipsis studijs Generalibus publicè edocentes impediri nequeunt, quominùs in eis versentur; ac per consequens, si remoueantur, poterunt reclamare, & in eis persistere, ac debebit Consessus Academicus, seu Magistratus eos tueri, conseruare, ac impedire, ne inde amoueantur.

332 Concessum autem id esse studiosis Regularibus, saltem respectu Academiæ Salmanticensis, constat ex Bulla Martini V. *Constitut. 32.* quæ affertur in statutis ipsius Academiæ *pag. 59.* Hæc sunt verba; Quòdque omnes, & singuli Religiosi in sacra pagina studentes per Prouincias ad huiusmodi studium destinati quorumcumque Ordinum Mendicantium possint liberè ad huiusmodi studium venire; & ibi absq; contradictione aliqua studere, & Gradum Lectoriatus recipere, prout in præfato Parisiensi studio est fieri consuetum. Dilectis filijs vniuersis, & singulis Prioribus, Guardianis, ac alijs eorumdem Monasteriorum, Conuentuum Salmantinorum Præsidentibus, & Fratribus iniungētes, quòd, omni exceptione, & excusatione cessante, præfatos in Sacra Theologia studētes, & Bacchalarios alios sum, vt præfertur, venientes recipiant. Et, postquam firmiter Pōtifex obligationē illos recipiendi statuit, prosequitur inferiùs; Verùm, quia, sicut etiam accepimus, dilecti Filij Generales, & Prouinciales Ministri Ordinum Mendicantium in Generalibus, & Prouincialibus Capitulis hactenùs per eos celebratis nonnullas inhibitiones, & præcepta fecerunt continentia, ne Fratres ipsorum Ordinum ad Studium Salmantinum pro studēdo, & Gradus Lectoriatus, Licentiæ, & Magisterij in Theologia recipiendo accedere auderent, quod de directo est contra nostras prçsentes Cōstitutiones, & Ordinationes, ac naturam Generalium Studiorum, maximè huius, quòd est vnum de quatuor Orbis generalibus studijs iure scripto ordinatis; Nos fidē Catholicam in regione Hispaniç affectibus syncceris dilatari, & ampliari, ac Regi Castellæ prçsenti, nobis, & Ecclesiæ Dei quàm plurimùm deuoto, & Successoribus suis, & dicto studio reddere gratiosos, & super præmissis de opportuno pro præsenti, & futuris temporibus, prouisionis remedio prouidere cupientes, inhibitiones, & præcepta prædicta hactenùs sub quacumq; verborū forma edita, præsentium serie, authoritate Apostolica ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus; Eisdem authoritate, & scientia, Generalibus, Prouincialibus Ministris prædictis, Custodibus, & quibuslibet alijs dictorum Ordinum Superioribus, ipsorūque singulis, ac Capitulis eorumdem vbilibet in posterum celebrandis, districtiùs inhibentes, ne prædictas inhibitiones, & prçcepta, seu ordinationes, aut quæuis alia mandata, per quç intentio præsentium nostrarum Constitutionem, & Ordinationū quomodolibet impediatur, deinceps condere, facere, seu ordinare audeant seu, præsumant; decernentes ex nunc pro tunc irritum, & inane, quidquid super præmissis qualitercumque à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Hucusq; Pontifex, quæ verba transcripsi, tum vt assumptum superioris argumēti vires caperet, tum vt ex illis sequens etiam argumentum efformetur.

333 Arguent tertiò. Ex præfatis Pontificis verbis constat, nullum Regularem posse impediri, quominùs Salmāticam accedat, non solùm studendi causa, verùm etiam gratia accipiēdi Gradus Licentiatus, & Magisterij in Theologia, nec posse quidquam in contrariū statui à Prælatis Regularibus, nec à Capitulis; ergo nec poterit ab illis statui, vt, postquam Gradus eiusmodi aliqui acceperunt, vsum & exercitium illius in Academia dimittāt, et inde amoueantur; cum traditio doctrinæ in ipsa Academia sit finis magis immediatus, et proximus, propter quem Gradus suscipiuntur; Aliàs non obtineretur scopus intentus à Pontifice, nempè vt ea Academia Magistris, et Præceptoribus abundaret, hique suam doctrinam in publicum studentium commodum dispensarent: si quidem hæc omnia deficerent, si à Prælatis suis inde amouerentur, et non esset potestas in Academia, aut in eius Magistratu ad resistendum Prælatis, et detinendum, aut reuocandū prædictos Magistros, seu Præceptores.

334 Arguent quartò. Si præfati Religiosi Magistri, aut Moderatores Cathe-

Cathedrarum possent à suis Prælatis remoueri à loco Academiæ, maximè ob aliquam causam, propter quam arbitrarentur, fore remouendos; At de causis Magistrorum, Doctorum, & quorumcumque aliorum, qui in Academiæ albo sunt inscripti, cognitio pertinet ad Magistratum ipsius Academię; sic enim ei à Pontificibus est concessum; Ergo nequeunt Prælati Regulares remouere subditos à loco Academiæ propria authoritate, quin saltem accedat authoritas Magistratus id decernens, vel ei manifestetur à prædictis Prælatis, causam esse huiusmodi, vt eius cognitio ad illos non pertineat, sed priuatiuè ad ipsos Prælatos; cur enim Academia, & Magistratus suæ iurisdictioni cedant, dum eis non constat, quòd causa ad ipsos non pertineat?

335 Etenim certum est, cognitionem causarum, saltem plurium, spectãtium ad illos Magistros Regulares pertinere ad Magistratus Academiarum; Vt videre est in Magistro Scholæ Salmantino, cui à Pontifice Martino V. ea iurisdictio est concessa; Constat *ex Constitutione* 22.. allata in Statutis Academiæ Salmantinæ *pag. 36.* vbi ait; *Item statuimus, & ordinamus, quòd ad prædictum Scholasticum pertineat, audire, examinare, decidere, & determinare omnes, & singulas causas ciuiles, & criminales Doctorum, & Magistrorum, Licentiatorum, Bacchalariorum, & Studentium in quacumque Facultate, Officialiumque omnium Vniuersitatis, ac familiarium continuorum, cõmensalium omnium, & singulorum prædictorum inter ipsos, vel eorum quoslibet, vel aliàs contra prædictos, vel eorum quemlibet motas, & pendentes, siuè quas moueri, & oriri continget quomodolibet in futurum.* Hinc, vt alibi in hoc tractatu obseruo, Magister Scholæ Salmanticẽsis potest in Regulares sibi subditos procedere in aliquibus causis, & eos mulctare. Videtur ergo, jus penes ipsum esse, vt causa ei manifestetur, propter quam Magister Religiosus amouetur ab Academia, vt constet, an ad ipsum cognitio illius pertineat; indeque poterit prædictum detinere, aut reuocare.

336 Arguent demùm ex eo; Quia ad bonum publicum spectat, Magistros, ac Præceptores in Academia versari, cum ex illis Studentium vtilitas, & iuuentutis educatio dependeat, & inde ipsius Academiæ splendor accrescat. Quòd si liberè à Pręlatis Religiosis possint ab Vniuersitate amoueri, his publicis commodis, & bono publico detrahitur; nec ob speciem alicuius culpæ, dum hæc non manifestetur ipsi Academię, videtur fas esse, illos exindè remouere; aliàs occasio præbebitur, vt etiam abque culpa, solo nutu Prælatorum, & fortassis aliquando vt maleuolentiæ, aut vindictæ (licèt id nõ sit credendum) indulgeatur, Prælati priuent Academiam Magistris, & Præceptoribus, in detrimentum publicæ vtilitatis, quæ, cæteris paribus, alijs cõmodis particularibus debet preferri.

337 Hæc sunt argumenta, quæ pro opinione superiori excogitare potui, nec alia, quibus roborari queat, inuenio. Meum iudicium duplici iam asserto propono. Sit primùm assertũ. Pręlati Regulares, si nulla causa ex dicendis in secundo asserto interueniat, nequeunt pro solo suo placito, & nutu, & multò minùs propter aliquam maleuolẽ tiam, amouere de loco Academiæ Magistros, aut Præceptores sibi subditos, publicè in ea edocentes ex ipsius Academiæ præscripto, aut designatione, Moderantesque Cathedras, aut salario, vel stipendio ipsis designato, legẽtes. Hoc assertum conuincunt saltem aliqua ex argumentis superiùs factis, quæ repetenda non sunt. Deindè indulta Pontificum, ac priuilegia Academiarum, de quibus suprà, aliquid debẽt operari, ne frustranea reddantur; operari autem aliquid aliud nec possunt, nec intendunt, vt infrà declarabo, nisi quod in hoc asserto continetur.

338 Nec censeatur, id nihil esse (adeòque, si vlteriùs aliquid nõ superaddatur, quod operentur, reddi frustranea) nam id fauori Academiarum, & Magistrorum consulit. Etenim eam Religiosi obedientiam suis Prælatis profitentur, vt quocumque ab illis mittantur, debeant proficisci, quamuis nulla adsit causa eos amouendi à loco, in quo versantur, & Prelati pro nutu profectionem præcipiant; nec hi tenentur exponere subditis causam, propter quam à loco in locum ipsos remouent; nec subditi ipsi ius habent, vt ea ipsis exponatur, Cæterùm in præsenti casu nequeunt Prelati pro nutu, & placito amouere à loco Academiæ Præceptores; &, si causa subsit, debent eam ipsis subditis indicare, ne illi reclament, & violari Pontificia indulta, & Academiæ priuilegia, arbitrentur. Rursùs non facilè ob leuem causam, quamuis ea sufficeret ad amouendũ subditum ab alio loco, debet Prælatus amouere Præceptorem ab Academia, sed potiùs

potius cōsulens publico bono, & ipsius Academiæ vtilitati, non nisi ob grauem causam id est præstiturus. Ecce ergo præfata indulta, ac priuilegia non parùm operantur, nec frustranea redduntur, cum Prælatorum Regularium potestatem limitent, & coerceant.

339 Sit secundum assertum. Possunt Prelati Regulares amouere suos subditos à loco Academiæ in alium, etiam si Cathedras moderentur, aut accepto stipendio doceāt, vel ex ipsius Academiæ designatione, & consensu legant; dummodò illi culpam aliquam cōmiserint, quæ pœnam remotionis mereatur; aut eorum remotio ab illo loco grauiter intersit ad Religionis commodum, seu rectum eius regimen, vel etiam ad ingentem ipsorū Magistrorum, qui indè amouētur, vtilitatem. Nec Prælati tenentur manifestare Consessui Academico, aut Magistratibus causas, propter quas subditos inde extrahunt; esto hi debeant suam profectionem, & exitum ab eo loco significare illis, tum vt vrbanitati consulant, tum vt alius, si necesse sit, ipsorum loco substituatur, aut designetur ad docendum, tum demum, vt suo subiectionis erga Academiam officio satisfaciant.

340 Suadetur assertum. Etenim quòd Religiosi Gradibus in Academia insigniantur, & in ea quoquo modo doceant, nec tollit ab eis subiectionem erga suos Prælatos Regulares in omnibus, in quibus debent eis obedientiam præstare, nec detrahit à Prælatis iurisdictionem, qua gaudent, vt subditos in suo officio cōtineant, & ad obseruantiam Regularis disciplinæ cogant, & vt suum Sacrum Ordinem recta gubernatione moderentur; Nec etenim vnquam Pontifices aliquid cōtrarium intenderunt; cum enim adeò prospiciant Religiosæ obseruantiæ, quæ conducit ad Ecclesię publicum bonum, & animarum salutem, ac fidelium ædificationē, nihil statuere in animo eis fuit, quod huic gubernationi, & obseruantiæ repugnaret. At obseruantia Religiosa labefactaretur, & sacri Ordines rectè gubernari non possent, si Prælati non valerent subditos remouere à loco Academiæ, cum hanc pœnam eorum exigeret culpa, aut Ordinis gubernatio expostularet; ergo possunt eos indè remouere, cum aliqua ex dictis causis interuenit.

341 Nam ponamus (quod non continget) subditum Regularem Magistrum scandali ministrare occasionem in loco Academiæ ob culpam aliquam grauem; aut cum ita necessarium esse, vt Religionem gubernet, vel ad tractandum aliquod negotium graue ad illam spectans alibi assistat, quod nullus alius id valeat adeò strenuè, & cum satisfactione prędstare. Quis dicat, in ijs euentibus non posse Prę latum amouere subditum è loco Academiæ, & hunc non teneri obedire, cum in hoc versetur ingens disciplinæ Religiosæ, publicæ ædificationis, & regiminis Religionis momentum? Imò etsi culpa non esset publica, si tamen eiusmodi esset, vt Religiosus animæ pateretur detrimentum, in loco Academiæ existens, aut periculū posset scandali timeri, aut seditionem inter cæteros suæ Domus Religiosos moueret, vel eorum obseruantiam minueret, similiavè patraret, teneretur quidem Prælatus eum indè repellere, cum debeat tum illius animæ prospicere, tum sui Ordinis bono nomini, & disciplinæ Regularis obseruantię sedulò consulere, eamque sartam tectā omnibus adhibitis remedijs conseruare.

342 Explicatur ampliùs. Is, qui Gradum in Academia obtinuit, aut in ea edocet, non eximitur ab obediētia suorum Prælatorum, vt est euidens; Si autem ab eis non posset ab eo loco dimoueri, aut ea remotione, seu quasi exilio ob culpas, & delicta puniri, nec eius animæ saluti per hoc remedium valeret consuli, & ad disciplinæ Religiosæ obseruantiam compelli; vel si propter ipsiusmet Religionis specialem vtilitatem nequiret ad alia munera, aut munia auocari; sanè exemptus à Prælatis maneret, saltem in pluribus, & præcipuis, quæ Religionem ipsam, & votū Obedientię concernunt. Indè ergò eneruaretur regularis disciplina: Sacrorum Ordinum norma laxaretur: votum Obedientiæ ferè redderetur inane: sanctiones, ac regulæ infirmarētur, totaque rueret moles obseruantiæ. Et ne? credat aliquis, hoc fuisse à Pontificibus indultum, aut priuilegium Academijs cōcessum, vndè hęc omnia detrimenta exoriuntur?

343 Adhuc id declaratur. In Religioso Magistro, seu Præceptore, priùs est, esse Religiosum, quàm esse Gradu insignitum, aut publicum Professorem; illudque est principalius, & fundamentū, quod nunquam est labefactādum; & quidquid suprà illud additur, ei debet aptari, quin noceat, aut quidquam è firmitate minuat; Quod sanè ex ipsis terminis, & eorū

atten-

attenta consideratione est manifestũ. Hinc fit, Prælatum posse subditum Præceptorẽ punire, amouere, exilio mulctare, si mereatur, aut ad alium locũ mittere, si causa grauis Religionis exposcat; illumque teneri obedire; nam hæc ei incumbunt, quia Religiosus est; & huic primœuæ obligationi nõ potest se subtrahere, quia Præceptor est; aliàs ratio Preceptoris præualeret statui Religiosi. Vndè Senatus Castellæ Regius, cũ aliquando exoraretur pro quodam Magistro, Cathedræ Moderatore, à suo Regulari Prælato à loco Academiæ amoto ob causas intùs ad suum sacrum Ordinem spectantes, summa cum pietate, ac prudentia Consessui Academico exoranti respondit, illum Magistrum priùs fuisse Religiosum, quàm Gradu insignitum, Moderatoremq; Cathedræ, & indè priùs debere muneri Religiosi in obedientia Prælatis præstanda satisfacere.

344 Vlteriùs firmatur. Certissimum est, aliquas esse culpas, & causas, quæ iustè exilij, aut amotionis à loco pœna debent vindicari. Deindè etiam est certum, respectu cuiusque subditi debere dari aliquem Iudicem, seu Superiorem, qui delicta puniat, aliàs crimina impunita manerent. Tunc sic; si Religiosus Magister, aut Præceptor culpam cõmittat, cui exilij, aut amotionis à loco pœna debetur, & culpa non cadat sub iurisdictione Magistratus Academiæ, (nam hic, vt alibi decidimus, non de omnibus, sed de aliquibus causis criminalibus Regularium potest agnoscere) sanè Prælatus Regularis tenetur eam pœnã iniũgere; alioquin culpa impunita manebit, cum nullus alius restet, qui illam infligere valeat, nisi Põtifex, aut eius Nuntius, siquidem Regulares sunt exempti. Pontifex autem, aut eius Nuntius de his culpis castigandis immediatè non curant; atque adeò si à Regulari Prælato nõ puniretur ille subditus, immunis euaderet à pœna; Et præterea ex se liquet, culpas intra Religionem patratas intra ipsam fore puniẽdas; & vim, ac potestatem residere in Prælatis, qua subditi frænentur, ac puniantur.

345 Confirmatur adhuc. Potest Magistratus Academiæ subditos suos, à loco Academiæ amouere propter aliquod delictum, cui ea pœna proportionetur, & cuius cognitio ad ipsum pertineat; & id quidẽ præstare valet etiã erga Doctores, ac publicè legẽtes; ergò id ipsũ præstare valebit Prælatus Regularis erga subditos suos etiã Magistros, ac publicos Professores. Etenim magis strictè subiectus est Religiosus suo Prælato, quàm quilibet subditi suo Magistratui; quod ergo huic licet, cur Prælato Regulari denegetur? maximè cũ ad Prælatum Regularem pertineat omnimoda gubernatio subditorum, & de eis sint reddituri Deo rationem, atque adeò sollerter incumbere debent, vt illos à culpis retrahãt, & ad virtutem sectãdã promoueãt, imò & progressus in eorũ spiritu, ac perfectione sollicitent; Quæ obligatio nõ eodem modo est in Magistratibus Academię, ad quos externum pertinet moderamen in his, quæ ad Academiæ, & Academicorum publicum bonum spectant.

346 Iam verò non teneri Prelatos Regulares, si amoueant subditos à loco Academiæ, causas amotionis Magistratui, nec Consessui Academico manifestare, suadetur primò; quia nullũ extat ius, caput, aut titulus huius obligationis, quæ non est imponenda Prælatis. Deindè quia ipsi in sua gubernatione indepẽdẽtes sunt, atque adeò ab Academia non dependent, quominùs suos subditos corrigant, vel ad alium locum ob ingentem Religionis vtilitatem deducãt. Tertiò ex praxi, seu quasi ex re iudicata; quia vidimus Prælatos Regulares amouentes subditos à loco Academiæ, & ea resistente, ac reclamante, suam causam obtinuerunt. Præterea, quia contingere potest, causam, propter quam Prelatus amouet subditũ à loco Academiæ, manifestari non posse, nec debere; vel quia est delictum graue occultum, ex cuius manifestatione dedecus Religioni, aut Religioso, qui amouetur, impingeretur, atque adeò reuelari non debet; vel quia causa ad Religionem spectat, & eam secretò tractari expedit. Et certissimum est, nunquam intendisse Pontificem, quodcumque priuilegiũ Academiæ concesserit, vt occulta delicta publicentur, nec, vt Religiosus, aut Religio famæ, splendoris, ac honoris iacturam patiantur. Demùm, quia causa manifestanda esset, vel vt agnosceretur, eam esse sufficiẽtem, vel vt constaret, non pertinere cognitionem illius ad Magistratum Academiæ; sed propter neutram ex his rationibus manifestari debet; ergò absolutè non est vlla obligatio illam manifestandi.

347 Et quidem non est ius, aut titulus; vt Magistratus Academię agnoscat de causæ sufficientia; nec ad eũ spectat scire, quid Prælati Regulares operentur circa suos subditos; ac sanè ille conaretur tueri Religiosum, & à pœna eximere, aut

aut saltem super causę sufficientia oriretur lis, & controuersia, ex qua plura incommoda ex libatis superiùs emanarent. Deindè nec ea manifestatio est necessaria, vt noscatur, causam, nō pertinere ad Magistratum; nam id debet supponi, quoties casus hic euenit. Sicut, si sacrum Fidei Tribunal aliquem subditum eius Magistratus apprehēdat, non debet manifestare causam, vt inde cognoscatur, non cadere illam sub iurisdictione Magistratus; sed supponitur tūc causam esse ex his, quæ priuatiuè ad sanctæ Fidei Quæsitores spectant; Sic, sua proportione seruata, cum Prælatus amouet subditum Præceptorem ab Academię loco supponendum est, id ritè, ac rectè facere, & causam ad ipsum omnimodo pertinere. Et profectò, quando causæ subsistunt ad Magistratum pertinentes, nunquam ignorantur; atque adeò in casu præsenti, si causa ignoretur, ipsa ignoratio causę ostendit, eam ad Magistratum Academię non pertinere. Tota doctrina tradita ampliùs roborabitur solutione argumentorum, esto ea nostris rationibus maneant iam eneruata.

348 Ad primum ergo respondeo, à Pontificibus solummodò fuisse intētum, quod in nostro primo asserto declaratur; nec vlteriùs eos intendisse, satis constat ex his, quæ pro secundo asserto elucidauimus, & ex his, quæ asseruimus *lib. 1. num. 207.* circa priuilegium, quod Pontifex concessit Regularibus Studiosis veniēdi vndecumque ad Academiam Salmantinam, quin à suis Prælatis impediri valeāt. Vnde quælibet indulta, ac priuilegia Ponficum concessa Academijs, & earum Magistratibus, ac Professoribus Religiosis, explicāda sunt iuxta doctrinam adhuc traditam; cum semper debeat inspici mens, & animus Legislatoris in promulgatione legis, vel concessione priuilegij, nec possit de eo credi, nec affirmari, voluisse inferre Sacris Ordinibus grauia detrimenta, eorumque sanctissimas constitutiones infringere, aut occasionem prębere, vt disciplinæ regularis norma eneruetur; cum cōtrarium constet esse Pontificum animo inuisceratum.

349 Ad secundum argumētum respondeo, nec respectu Studiosorum Regularium, nec Magistrorum, intendisse Pontifices, quod in eo asseritur, sed dumtaxàt quod in nostro primo asserto continetur; Nec Martini V. constitutio ibi allata nobis aduersatur iuxta dicta *num. præcedēti*, & iuxta explicationē illius, quam dedimus loco relato *lib. 1. num. 209.* Et sanè si omnes Studiosi Regulares pro libito possent vndecumque ad Salmantinam Academiam aduentare, quę ibi Collegia, & Cœnobia eos caperent? quibus victitarēt redditibus? Quomodò alibi studia Ordinū Sacrorum conseruarētur? Quot, vt arctiorem disciplinæ normam vitarent, Salmanticam aduenirent? Quomodo Prælatus Regularis posset suam Prouinciam recta dispositione moderari? Non ergò intelligenda sunt materialiter verba Pontificis, sed iuxta interpretationem datam. Ibidem etiam Pontifex pręcipit, ne Regulares prohibeantur ad Salmanticensem Academiā accedere pro Gradibus accipiēdis. Ex quibus verbis sic arguo. Non est intelligendū materialiter, & absque limitatione, vt sonat, posse quosvis Regulares assumere Gradus Magisterij, ergò nec intelligenda sunt materialiter, & absque limitatione, vt sonant, quæuis alia verba concedentia facultatem Studiosis adueniendi vndecumque ad Academiam Salmantinam, studiorum causa, aut verba, quæcumque dētur, indulgentia, vt Religiosi Moderatores Cathedrarum nequeant à loco Academiæ amoueri.

350 Consequentia probatur; nam non conceditur maiori vi, & efficacia ea facultas Studiosis, & Magistris illud priuilegium, quàm cōceditur licentia generalis ad accipiendos Gradus, vt ex tenore verborum Pontificis constat; ergò si hæc secunda licentia nequit accipi, vt sonat, neque poterit prima illa facultas, & quodlibet priuilegium. Iam verò antecedens suadetur; quia ibi non intendit Pontifex detrahere quidquam ex ordinationibus cuiusque Sacri Ordinis; indeque cernimus, in pluribus Religionibus prohiberi, ne ab earum alumnis Gradus accipiantur, quin censeatur obsisti Pontificiæ Constitutioni. Deinde posset cōtingere aliquos velle ad Gradus Magisterij promoueri, si eis pro libito liceret, qui nec Religionis splendori, nec Academiæ ornamento expedirent; maximè cum non semel eueniat, sapientioribus non suppetere pecuniā necessariam ad sumptus, qui in Gradibus accipiendis fiunt; & suppetere minùs sapientibus, & fortasse insufficientibus. Quis autem sibi persuadeat, Pontificem nolle, vt Prælati hos prohibeant à petitione Graduum? Rursus etiam contingere posset, vt plurimi ex vno Sacro Ordine optarent accipere

cipere Magisterij Gradus; quorum multitudo in detrimentum vergeret Ordinis ob incommoda, quæ indè sequerentur, & nemo non agnoscat, si rem perpendat. Demũ cum Ordines Sacri non possent suppeditare omnibus ambientibus Gradũ sumptus necessarios, illi forent hinc indè eos cõgregaturi, vnde non exigua sollicitudo, anxietas, & damna exorirentur contra regularẽ obseruantiam. Necessum igitur est fateri, verba, & concessiones Pontificias, non esse intelligendas absque limitatione, & interpretatione; Eamdemque limitationem, ac interpretationem aptamus cuicumque priuilegio, quod in casu nostræ quæstionis opponatur.

351 Ad tertium argumentum ex nuper dictis respondeo, non cuilibet Religioso pro libito licere Gradũ Magisterij in Academia assumere, nec quoad hoc tolli subordinationẽ, & dependentiã, quam debet Religiosus exhibere suis Prælatis. Nec ex eo, quòd ab his possit amoueri à loco Academiæ Magister, sequitur, absolutè reddi inanẽ susceptionem Gradus, ablato vsu, & exercitio illius; Etenim non adeò frequens est hæc amotio Magistrorũ à loco Academiæ, vt id incommodum vrgeat. Prætereà, etsi aliquis Magister amoueatur, alij, & plures remanent, qui sufficiant ad docendum in Academia, quibus eius splendor, ac ornamentum conseruatur. Deindè in dies non pauci Gradum accipiunt, atque adeò vno, aut alio deficiente, totidem succedere, & explere numerũ solent. Demùm ob alias causas solent Magistri, & Moderatores Cathedrarum à loco Academiæ discedere, nempè si promoueantur ad Episcopatus; si in Generales, aut Prouinciales suorum Ordinum eligantur, (qui saltem ad tempus absunt) si alia munia obituri indè proficiscantur, aut velint Magisterij onus relinquere, & præ fatigatione, aut imbecillitate, ad alia loca pergere. In quibus casibus eadem incommoda sequuntur, nempè quòd destituatur Academia Præceptoribus, quòd eo splendore priuetur, & similia; & tamen nullus adhuc prohibuit, quominùs prædicti à loco Academiæ discederent; Cur ergò, cùm negotium Religionis agitur, & Prelatus Regularis consulit disciplinæ religiosæ, & regimini sui Ordinis, hęc incommoda cõclamentur? Et sanè suspicor, aliquando de discessu Magistri Moderatoris Cathedræ non paucos ex ipsa Academia, commodũ sequi, censere, nec de illius orbitate dolere; sed potiùs arbitrari, plures suppetere, qui in eius locum dignè succedant.

352 Ad quartum respondeo, causas Regularium Academicorum pertinentes ad Magistratum limitatas esse, & cæteras spectare ad Prælatos Regulares, ex quibus sunt hæ, propter quas Prælati subditos amouere queunt à loco Academiæ. Nec tenentur eas manifestare Magistratui, aut Consessui Academico, vt satis *n. 346* ostẽdimus; quin indè aliquid derogetur iurisdictioni Magistratus Academię, qui nullã habet iurisdictionẽ circa puniẽda delicta, quę Religiosus committit, & non sunt contra ipsius Academiæ bonum, & gubernationem; nec circa alia, quę ad ipsam Religionem spectant, ob cuius vtilitatem potest Prælatus suos subditos ab eo loco amouere; nec deindè ius habet, vt ei causæ manifestentur, maximè cùm vergeret nõ infrequenter (si hi euentus frequenter contingerent) in Religionis detrimentum manifestatio. Alia vbi nuper addidi, quibus id firmiter satis statuitur.

353 Ad vltimum argumentum respondeo ex nuper dictis *num. 351*. Academiã non priuari publicis cõmodis ob remotionem alicuius Præceptoris, imò aliquando purgari, si fortè Præceptor opinione vitæ laboret; Vel si, non ob culpas, sed ob eius indigentiam ad negotia, & munia Religionis obeunda amoueatur, id in splendorem cedit Academiæ, quæ communis parens gignit alumnos, qui vbique desiderentur; Nec enim omnes Præceptores, ac Magistri in ea debent semper versari, cũ exinde debeant prodire, qui dignitates, & munera gerant, & suam doctrinam alijs in locis bono publico disseminent. Et quidẽ nunquam continget, Academiam destitui pluribus, & sapientibus Magistris, qui sufficiant ad docendum, moderandum Cathedras, educandam iuuentutem, & ornamentum Scholis præstandum, cum vnius, aut alterius discessus, vel amotio parum ex his omnibus minuat, maximè cùm quotidie noui Magistri, & Præceptores prodeant. Demùm, esto aliquid splendoris Academię imminueretur ob defectum vnius, aut alterius, sanè hoc sustinendum est propter illiusmet vtilitatem, & maius, ac respectiuè præponderans, Religionis bonum. Sicut, cùm Magister celeberrimus vel è viuis decedit, vel ad Dignitatem assumitur, aliquo splendore, & non exiguo ornamento Academia priuatur, & tamen non resistitur, quia interuenit aut ineuitabilis ex morte

morte defectus, vel ipsius Magistri cōmodum ingens, & aliunde accrescit Academiæ decus ex eius promotione ad Dignitatem; Sic in præsenti casu, si amotio Magistri sit propter culpas eam pœnam exigentes, ineuitabilis moraliter debet cēseri eius defectus ab Academia; si verò ob Religionis vtilitatem, aut munus ab eo gerēdum, etiam intercedit commodum ipsius Magistri, & Academiæ splendor augetur.

354 Longiusculè in hac quæstione sum progressus; tum quia hic casus hac nostra tempestate fuit celebris; tum quia hoc dubium, sicut alia non pauca decursu huius tractatus, sine duce ventilaui; nullus etenim Author id disputauit ex his, quos videre curaui; & oportuit, grauem quæstionem non perfunctoriè discutere.

Quæstio XXX. An Religiosi possint regere Cathedras Medicinæ, aut Chirurgiæ, & artem Medicam, aut Chirurgicam exercere? Et an possint artem Iudiciariæ Astrologiæ, & alia diuinationum genera exequi, aut docere?

355 QVIDQVID circa Medicinam statuitur, militat pariter in Chirurgia ob proportionem, respectum, & paritatem rationis. Ad quæstionis ergo decisionem sciēdum est, Religiosum non posse publicè studio Medicinę incumbere, aliàs incidet in excommunicationem latam *in cap. non magnopere, Ne Clerici, vel Monachi*; vbi sub excommunicationis pœna Alexander III. prohibet Religiosis, ne audiant physicam, cuius voce Medicina intelligitur. Hæc pœna confirmata fuit ab Honorio III. *in cap. super specula, eodem tit. Ne Clerici, vel Monachi*. Non tamē eam incurrit Regularis, qui priuatim studet Medicinæ, cum id à Pontifice non caueatur, nec sit incōueniens in priuato studio, quod in publico vitari contenditur. Et ita docet P. Pellizarius *in Manuali Regularium tomo 1. tract. 6. c. 14. n. 13.*

356 Præterea, si Religiosus dimittat habitum, & studio Medicinæ incumbat, tum ipse incidit in excommunicationem, tum Doctores, seu Magistri, qui illum Medicinam docent, ac in scholis retinent; vt extat *in cap. vt periculosa, Ne Clerici, vel Monachi, in 6.* Ille autem dicēdus est retinere, qui aliquem positiuū influxum, seu concursum exercet, rogando, consulendo, defendendo sua authoritate, & fauore, aut aliqua violentia, vt explicant P. Suarez *de censur. disp. 23. sect. 4. num. 36.* Filiuc. *tract. 14. cap. 4. quæsito 11. num. 63.* Plures quæstiunculas circa hanc excommunicationem reperies apud Nauarrum *in Manual. cap. 27. num. 134.* Caietanū *verbo excommunicatio, cap. 51.* Sayrum *cap. 35. num. 5.* P. Thom. Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 92. & sequentib.* Bonacinam *tomo 1. tract. de clausura, quæst. 2. punct. 8.* Archidiaconum, Ioannem Andream, & alios Commentatores prædicti textus *in cap. vt periculosa.*

357 Iam verò ad nostram quæstionem accedendo, asserendū est, Religiosos docentes Medicinam, aut Chirurgiam non incurrere vllam excommunicationem. Etenim non incurrunt excommunicationem præfatam, vt illicò ostendam; nec vlla alia lata est contra illos; nec lex pœnalis est amplianda, aut extendenda ad illos, qui in ipsa non exprimuntur. Quare hoc assertum defendunt Nauarrus *in Manuali, cap. 27. num. 126. vers. 6.* Toletus *lib. 1. sum. cap. 38. num. 16.* Bonacina *vbi suprà, punct. 7. num. 9.* & apud ipsum ibi Sanctarellus, & Filiucius; necnon P. Suarez *de censur. disp. 23. sect. 3. n. 17.* & apud ipsum Panormitanus, & alij: lex autem pœnalis studentes Religiosos exprimit, non, docentes.

358 Verùm prædictam excommunicationem extendendam esse ad docentes publicè Medicinam, (& consequenter Religiosos non posse Cathedras Medicinæ regere) tuentur D. Antoninus, Syluester, Archidiaconus, Hostiensis, apud eumdem Suarez *vbi nuper.* Mouentur, quia Alexander *in eo cap. non magnopere*, quod in Concilio Turonensi fuit stabilitum, hæc habet; *statuimus, vt nulli omnino post votum Religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad physicam*, (hoc est Medicinam) *legesvè mundanas legendas permittantur exire.* Et id sub pœna excommunicationis prohibet.

359 Respondeo, vocem *legendas* non significare in ea constitutione idem, ac *docendas*, sed idem ac *studendas*; quod constat tum ex acceptione non inusitata,

sitata, in qua *legere*, & *studere*, pro eodē accipiuntur; dum *legere* dicitur, nullo superaddito, vndè innuatur, legere idem esse, ac docere; tum efficaciùs, quia Honorius III qui eam Constitutionem innouauit, confirmauit, imò adauxit, ac extendit, non vtitur verbo *legendas*, sed *audiendas*; vnde constat, mentem Alexandri eamdem fuisse, quam explicat, & interpretatur Honorius *in prædicto cap. super specula*; cuius hæc sunt verba; *Contra Religiosas personas de claustris exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, Alexāder Prædecessor noster statuit in Concilio Turonensi, Vt, nisi infra duorum mensium spatiū ad claustrum redierint, sicut excommunicati in omnibus euitentur.* Ecce repetit Constitutionem Alexandri, & eum solummodò contra Religiosos audientes Medicinam tulisse excommunicationem, affirmat.

360 Hinc ex se licitum est, Regulares moderari Cathedras Medicinæ, & Chirurgiæ; Quippè, si eis non prohibitum est, docere Medicinam, nec ea prohibitio in Iure reperitur, non est, cur illas Cathedras moderari non valeant, cum moderari Cathedram, sit docere publicè, obtento stipendio designato, nihilque supra hoc, quod est, docere, superaddat, obtinere Cathedram, quod in Iure prohibeatur; maximè cum aliūde obtinere Cathedras, ac eas moderari, non sit prohibitum in Iure Religiosis, vnde si scientiæ traditio non prohibetur, ex nullo capite, attento Iure communi, illicitum eis redditur, prædictas Cathedras moderari. Quod confirmatur ex doctrina P. Pellizarij, de qua redibit sermo *quæst. sequenti*, docentis, non esse prohibitum Religiosis, accipere Gradum Doctoratus in Medicina; vndè poterunt eam docere, & Cathedras moderari, cum Gradus ille ad hoc prestetur, vt publicè queat docere promotus ad ipsum.

361 Dixi *ex se, & attento Iure communi*, non esse prohibitum Religiosis docere publicè Medicinam, & Chirurgiā, ac diuersas Cathedras, quę in hac Facultate sunt, moderari. Etenim id potest ex alijs capitibus illicitum eis reddi; nempè si prohibitio in Religione detur non docendi publicè vllam scientiam, aut saltem Medicinam; seu non moderandi in Academijs Cathedras; vel saltem non obtinendi eas per Oppositionem, seu accepto stipendio. De quibus consulendæ sunt cuiusque Religionis constitutiones, & Prælatorum præcepta, ac consuetudines præscriptę. In communi autem loquendo, id videtur saltem consuetudinis prohibitum, vt Religiosi Medicinam non doceant, nec Cathedras obtineant; cum eorum non sit proprium eiusmodi studium, nec aptum ad finem, qui in Religionibus intenditur; & aliquam indecentię speciem respectu habitus Religiosi præferat, quòd quis Medicinæ, & Chirurgiæ edocendis incumbat.

362 Casus autem euenire potest, in quo expediat, Religiosum Medicinam docere; nam pone, Medicum insignē in Religionem fuisse ingressum, & in ea iam Professum; & ob aliquod accidens pestis, belli, aut simile, deesse Medicos, qui suam scientiam edoceant; tunc bonum publicum exigeret, vt ille Religiosus Medicinam edoceret. Cæterùm, quamuis docere Medicinam, communiter ob dicta Religiosis non liceat, tamen arguere licet in Assertionibus, quæ de Medicinæ materijs defenduntur. Et sic solent præstare Regulares Salmantini, qui Gradum Magisterij in Artibus obtinuerunt, quibus pro assistentia ad eiusmodi publicas Assertiones pro Vniuersitate habita sua distributio, seu portio prętatur.

363 Dices tamen contra assertum. Hoc ipso, quòd studium Medicinæ sit Religiosis prohibitum à Pontificibus, videtur etiam pari ratione prohibitum illis, quòd Medicinam non doceant; animus enim Pontificum eò tendit, vt Regulares non occupętur nisi in his, quę eorum professionem conducunt, non autem conducit studium Medicinæ, nec eius doctrinalis traditio. Respondeo, eam legem Pontificiam, vtpotè pœnalem, esse odiosam, & ideò vltra verba ipsius non esse extendendam, nec interpretandum animum Legislatorum. Nec in legibus pœnalibus valet argumentum à paritate rationis, vt omnes fatentur. Deindè disparitas ingens datur in præsenti; nam studium Medicinæ impediret studium Theologiæ, & Scripturæ Sacrę, quod est proprium Religiosorum; & Religiosus, qui se ei studio publicè dicaret, professionem Medici iam indè assumeret, & proprio muneri deesset. At is, qui docet Medicinam, vel eam didicit ante ingressum in Religionem, vel priuatè ei studuit, quin vllam notam offensionis, aut scandali occasionem præstaret, & quin muneri proprio defuerit, in quo non reperiūtur ea incōuenientia, quæ darentur in Religioso publicè studioso Medicinæ.

364 Venio ad secundam

quæstionis partem, & assero, Religiosos nō posse exercere artem Medicam, & Chirurgicam, nisi cum limitationibus infrà statuēdis. Etenim, etsi expresse nullo iure prohibeantur exercere eas artes, nisi cum Chirurgia exercetur cum incisione, aut adustione, tamen hę artes prohibitæ Religiosis iudicantur, eo quòd sint sæcularia negotia, quæ, vt dedecētia statum Religiosum, cēsentur prohibita in generali prohibitione, qua Religiosis præcipitur, ne sæcularibus negotijs tractandis, aut exercendis se immisceant, quæ prohibitio latè continetur toto titulo, *Ne Clerici, vel Monachi.* Et ita docent Armilla *in sum. verbo, Medicus, num.4.* Nauarrus *in Manual.cap.25.numer. 111.* P.Thom.Sanchez *lib.6. in Decalog. cap.14.à num.18.* P.Pellizarius *in Manuali Regularium tom.1.tract.6.c.14.num. 33.* & alij.

365 Exercitium autem artis Chirurgicę, cum incisione saltem, in iure prohibetur Religiosis, vt constat *ex c. tua nos, de homicid.* in quo statuitur, Monachum exercentem eiusmodi artem cum incisione, secuta indè morte, quamuis debitam adhibuerit diligentiam, esse irregularē ex eo, quòd deliquerit, artem sibi interdictam exercens.

366 Limitatur assertio primò, si causa pietatis erga miserabiles, seu cognatas personas, & ita vt nullum mortis periculum impendeat, ars Medica exerceatur, & etiam Chirurgica sine incisione; & id gratis, nullo accepto stipendio, præstetur, vt constet fieri causa pietatis. Hanc limitationem admittunt omnes Authores nuper relati. Hinc obiter cernes, quare Medici Sacris Ordinibus initiati dispensationem obtineant ad suam artem exercendā, nempè ne irregulares fiant, quoties mors ægroti sequeretur, quāuis adhibuissent debitam diligentiam, cum sanè possint, etsi nolentes, causam morti suppeditare, aut eam medicinis à se adhibitis anticipare.

367 Limitatur secundò assertio, si in Religione sit aliquod priuilegiū à Pontificibus concessum, vt Religiosi in aliquibus casibus possint artem Medicam exercere. Ita Gregorius XIII. concessit Societati Iesu, quòd Religiosi ex illa periti Medicinæ possent eam exercere cum domesticis, vel externis, dummodò alij Medici commodè haberi non valerent, & id fieret cum Superioris licentia, & absque incisione, vel adustione per ipsos immediatè facienda. Constat *ex Compendio priuilegiorum Societatis Iesu, verbo Medici.* Et hinc confirmatur assertio posita de prohibitione exercitij artis Medicæ; quippè, si illud Religiosis non esset prohibitum, frustraneum esset priuilegium, quo indulgetur illius vsus.

368 Ad vltimam partem in quæstionis titulo propositam accedamus. Tenendum est, non solùm Religiosis, sed omnibus generaliter absq; exceptione cuiuscumque status, & qualitatis sint, prohibitum fuisse, ne doceant, aut discāt, vel exerceant artem Astrologiæ iudiciariæ, nec vlla alia diuinationū genera, nisi vsus illius Artis sit circa agriculturam, nauigationē, & rem medicam. Vt autem constet, quid, & quomodo prohibeatur, referam verba Sixti V. in Bulla, quæ incipit *Cœli, & terræ* & extat in Bullario, *tom.2. cōstitut.17. Sixti V.* in ea statuitur; Vt tā contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscumque, iudiciariæ Astrologiæ artem, præter quàm circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam, in posterum exercētes, aut faciētes iudicia, & natiuitates hominū, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam si id se nō certò affirmare asserant, aut protestentur; quā contra alios vtriusque sexus, qui suprà dictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes, siuè scientias exercent, profitentur, & docent, aut discunt, quive huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, & veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta faciūt, aut in eis se quomodolibet intromittunt, cuiuscumque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, Prælati, Superiores, ac alij Ordinarij locorum, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbiq; gentium deputati, etiam si in plerisque ex his casibus antea nō procedebāt, aut procedere non valebant, diligentiùs inquirant, & procedant, atque in eos seueriùs canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant. Hic aduerte, in Hispaniarum Regnis horū delictorū cognitionē, & punitionē priuatiuè pertinere ad Inquisitores hæreticæ prauitatis ex concessione Pōtificum; vt in Edictis Sanctæ Inquisitionis quotannis publicè in Ecclesijs Matricibus legitur, et extat in transcripto, quod in omnibus Cōmunitatibus Religiosis vnoquoque anno Feria sexta post Octauā Assumptionis Deiparę ex præscripto ipsius S. Inquisitionis legitur.

Rursùs

369 Rursus Vrbanus VIII in Bulla, quæ incipit *Inscrutabilis*, expedita die 31. Martij, anno 1631. & extat *tom. 4. Bullarij; constitutione 113. Vrbani VIII.* confirmans Bullam relatam Sixti V. decreuit, incurrere excommunicationem latæ sententiæ, ac pœnas læsæ Maiestatis, & vltimi supplicij, necnon priuationis Beneficiorum, Dignitatum, & officiorum, ac inhabilitatis perpetuæ ad illa; &, præuia degradatione, Curiæ sæculari tradi puniendos eos, qui consuluerint Mathematicos, Ariolos, Aruspices, Vaticinatores, & Astrologiam iudiciariam exercentes; super statu Reipublicæ Christianæ, aut Sedis Apostolicæ, vel de vita, seu morte Romani Pontificis pro tempore existentis, eiusque quoad tertium gradum inclusiuè consanguineorum; Et item eos, qui huiusmodi Vaticinatorum iudicia, prognostica, prædictiones, seu præcognitiones, etiam sibi oblatas receperint, vel eis quomodolibet vsi fuerint, aut eas apud se sciẽter retinuerint, seu alicui ostẽderint. Causarum autem huiusmodi cognitionem decreuit ibi Pontifex, spectare, in Vrbe, & eius districtu, ad Vicarium Generalem, & Vrbis Gubernatorẽ, ac Auditorem generalem Cameræ; extra Vrbem autem ad Cardinales Legatos, & Prolegatos; in alijs verò partibus ad Ordinarios; & vbilibet locorũ ad hæreticæ prauitatis Inquisitores; exclusis penitùs Superioribus Regularibus quoad suos subditos.

Quæstio XXXI. An Religiosi possint opponi ad Cathedras Iuris Pontificij, seu Canonici, necnon & Iuris Ciuilis, easque moderari? & vtrùm possint Iuri Ciuili addiscendo operam dare?

Vbi alia dubia de Magistris Regularibus deciduntur, maximè circa essemptiones.

370 Ab vltima quæstionis parte incipiendo, certum est, Religiosis esse prohibitum sub pœna excommunicationis, publicè studere Iuri Ciuili, seu legibus ciuilibus. Constat *ex cap. non magnopere, Ne Clerici, vel Monachi; capit. super specula, eodem titulo.* Non tamen prohibitum est illis, vt priuatè Iuri Ciuili studeat. Vide, quæ de Religiosis diximus *quæst. præcedenti*, circa studiũ Medicinæ, eadem nãque dicenda de eis sunt circa studium Iuris Ciuilis, cum eisdem Pontificum Decretis contineatur simul prohibitio studendi Medicinæ, & Iuri Ciuili; ideoque Authores superiùs relati vtriusque Facultatis studium coniungunt, & de vtroque eodem modo philosophantur. Non tamen extat prohibitio studendi Iuri Canonico.

371 Et quidem rectè prohibetur Religiosis studium publicum Iuris Ciuilis, non verò Canonici, quia huius finis est congruens statui Religioso, nõ verò finis illius. Etenim iuxta Aristotelem *lib. 5. Ethicor. cap. 10.* & D. Thomam *1. 2. quæst. 95. art. 2. & quæst. 96. art. 3.* finis Iuris Ciuilis, seu legum sæcularium solùm est humana fœlicitas vitæ huius temporalis, quæ consistit in vita honesta morali, naturali rationi conformi. Vel vt in proœmio Decretalium asseritur; *Lex proditur, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur; per quam etiam humanum genus, vt honestè viuat, alterum non lædat, ius suum vnicuique tribuat, informatur.* Et *cap. factæ distinction. 4.* asseritur leges conditas esse, *vt earum metu humana coerceatur audacia, tuta sit inter probos innocentia, atque in ipsis improbis formidato supplicio, refrænetur audacia, nocẽdique facultas.* Itaque ad hanc vitæ naturalis fœlicitatem respiciũt legislatores sæculares, in legum conditione, nec ex se attendunt ad finem supernaturalem; vt latè probat Miranda *in Directorio Prælator. tom. 2. quæstion. 26. art. 2.* Esto plures ex illis Christianissimi sint.

372 At Iuris Canonici finis est fœlicitas æterna, quam bonis operibus consequi speramus, media adimpletione eorum, quæ præcipiuntur à Pontificibus, quibus ad hunc finem datæ sunt claues; & ad eumdem instituta est Ecclesia, cuius caput est Pontifex. Itaque in supernaturalem finem dirigit Ecclesia homines medijs suis præceptis, & constitutionibus. Hic finis iuris Pontificij satis insinuatur *in capit. cum contingat, de iure iurando, verbo debet; cap. 2. de constitution. lib. 6. cap. 1. de pactis; cap. quamuis pactum, eodem tit. lib. 6. cap. licet mulieres, de iure iurando, eodem lib. 6. Ex Extrauaganti, vnam sanctam; de maioritat. & obedient. Et ex toto titulo de summa Tri-*

nitate, & *Fide Catholica; in Decretalibus, Sexto, & Clementinis.* Ad prædictum finem Concilia fuerunt omnibus sæculis congregata, & sancti Patres, ac Doctores plurima scripserunt, quorum verba, & authoritates in Iuris Pontificij capitibus referuntur.

373 Eodem modo, quo finis Iuris Pontificij, & Iuris Ciuilis inter se discriminantur, etiam differt subiectum vnius Iuris à subiecto alterius; nam subiectũ scientiæ Iuris Ciuilis est homo rationalis dirigibilis in bonum sibi proportionatum secundùm rationem; & in bonum cõmune. Subiectum autem Iuris Canonici est homo dirigibilis non solùm in bonum commune, sed etiam in Deum, vt in finem supernaturalem. Quam differentiam tradit Glossa *super cap. 2. de Regulis iuris.*

374 Nec obstat, scientiam Iuris Ciuilis, & Iuris Pontificij reputari eamdem, vt trademus inferiùs *lib. 3. à num. 139.* & in statutis Academiæ Salmantinæ *titul. 33. §. 53.* asseritur; *Y declaramos por vna mesma Facultad Canones, y Leyes*: Ac satis in id ipsum, etiam circa finem vtriusq; Facultatis inclinat, Ludouicus de Miranda *vbi suprà, quarta conclusione*, esto ad finẽ illius, & conclusionibus antecedentibus oppositum doceat. Non, inquam, id obstat, quia solum reputatur eadem Facultas vtrumque Ius in ordine ad aliquos effectus, nempè ad suffragia præstanda ab Studiosis pro Cathedris obtinendis; ad designandas lectiones, quę ab illis audiẽdę sunt siuè in vno Iure, siuè in alio velint Cursus litterarios obtinere, & Gradum nancisci, & ad alia similia; Quippè indubium est, vtramque Facultatem inuicem amicari, & connecti, plurimumque vnam ab alia iuuari. Hoc tamen non tollit, re ipsa diuersam esse, & inter vtriusque finem versari discrimen, quod dedimus.

375 Ex eo autem discrimine oritur ratio, propter quã Religiosis interdictum est, ne publicè Iuri Ciuili studeant, vtpotè non proportionato eorum statui, ac professioni. Sed, quamuis non detur prohibitio respectu studij Iuris Canonici, attamẽ Religiosi publicè ei non studẽt, nec audiunt in Academijs lectiones in eius Iuris Cathedris dictatas; tum quia opportunius ipsis est, Artes, Theologiam, & Scripturam Sacram addiscere, vt his scientijs apti reddantur ad incumbendum saluti propriarum animarum, & proximorum, medijs ministerijs salutaribus, quæ Religiones exercent; tum quia, dum materiæ Theologiæ eis exponuntur, maximè morales, etiam explicatur Ius Canonicum, & Pontificum, ac Conciliorum sanctiones; vnde audiunt illi, quæ ex Iure Pontificio ad proprium institutum spectant, quin opus sit propria eius Iuris gymnasia frequẽtare.

376 Ceterùm leges humanæ, quæ prohibentur Religiosis, seu Ius Ciuile, cuius studium publicum eis interdicitur, est illud, quod in Academijs edocetur, & extat in tres partes diuisum, nẽpè in Digestum, Codicem, & Volumen. Subdiuiditur autem Digestum in Vetus, Infortiatũ, & Nouum. Continet Digestum Vetus viginti tres libros; Infortiatum verò quatuordecim libros; Digestumque Nouum duodecim libros. Codex nouem libros complectitur. Volumen quatuor distincta opera comprehendit; scilicèt Institutiones Imperiales, vulgò *Instituta*,; Tres libros Codicis supra nouem prędictos; Authenticas; & librum, seu vsum Feudorum. Extat prætereà Codex Theodosianus, qui communiter non edocetur publicè; & in vnoquoque Regno datur suum ius ciuile, & id Ius Regni nuncupatur, iuxta quod (cum Iuri Ciuili communi contrariatur) causæ deciduntur. De hoc Iure, legibusq; Regni, saltem in Academijs nostræ Hispaniæ non sunt Cathedræ Institutæ; sed quãtum oporteat, eas leges Regni in Academijs exponi, alibi asserimus

377 Iam verò Regulares non posse docere Ius Ciuile, tuetur Pater Pellizarius *in Manuali Regular. tom. 2. tractat. 8. cap. 5. sect. 2. numer. 46.* asserens, eos posse legere omnes Facultates, præter Medicinam, & Ius Ciuile. Sed tamen parùm consequenter loquitur, nam paulò post *loco infrà referendo*, docet, posse Regulares accipere Gradus in Iure Ciuili, ac Medicina, & soluit argumentum, quod opponitur ex Decretis Pontificum constituentium, non posse Regulares studio Medicinæ, & Iuris Ciuilis incumbere. At, si hoc argumentum non tollit, quominùs queant in his Facultatibus Gradum Doctoratus assumere, nec tollet, quòd eas possint edocere. Deinde hic Gradus præstatur, & accipitur ad docẽdum cum publico testimonio sufficientiæ, ac doctrinæ; Quare si Gradũ accipere possunt, etiam poterunt docere eas Facultates.

378 Tenendum est, ex se, &

& attento Iure communi posse Regulares docere Ius Ciuile, & Cathedras, in quibus legitur, moderari; non autem posse, attentis specialibus prohibitionibus Religionum, consuetudine præscripta, & status Religiosi decentia, ac professione. Tota conclusio probanda est eodem modo, quo *quæst. præcedenti*, probauimus simile assertum de Scientia Medicinæ; cum pariter, & simul Medicina, & Ius Ciuile in Decretis Pontificum contineantur. Videantur dicti *à num. 357.* quæ non sunt repetenda. Hinc de facto nequeunt ad Cathedras Iuris Ciuilis opponi, nec eas moderari; sicut possunt ad alias opponi, easq; accepto stipendio regere, nisi vi suarũ Constitutionum prohibeantur. De his, & pluribus alijs quæstionibus circa Magistros Regulares, & eorum Gradus, & facultatẽ cõcessam Societati Iesu à Põtificibus ad Gradus conferendos, consulatur P. Pellizarius *vbi suprà tota sect. 2*

379 An autem possint Regulares Gradum Doctoratus in Iure Ciuili (idem dic in Medicina) recipere, quęstio est. Posse quidem cum licentia Prælatorũ, si ante ingressum Religionis operam dederunt Iuri Ciuili, aut Medicinę, arbitrantur P. Thomas Sanchez *lib. 6. moral. c. 14. num. 45.* Nauarrus, Calder. Salzedo, Emanuel Rodriguez, Felinus, apud ipsum. Item Pater Pellizarius *in Manuali Regular. tom. 2. tractat. 8. numer. 57.* Mouentur, quia Religiosis solummodò est prohibita auditio Iuris Ciuilis, & Medicinæ, exeundo extra sua Claustra, vt eas Facultates addiscant, vt constat ex capitibus Iuris Canonici *quæstion. præcedent. allatis*; diuersum autem est, audire illas, & accipere Gradum in ipsis, nec lex illud prohibens, vtpotè pœnalis, extendenda est ad hoc; sicut in simili diximus *quæstion. præcedent.* discrimen intercedere inter audiendam Medicinam, & eam edocendam.

380 Addit P. Pellizarius cum P. Thoma Sanchez, casu quo Religiosus exiens à claustro audiuisset prædictas Facultates, posse posteà de licentia Superiorum Gradum in eis recipere; nam esto in ea auditione peccauerit, cum prohibitiones violauerit Põtificias, tamẽ deinde nulla datur prohibitio in Iure, quo minùs prefatum Gradum recipere queat; & peccatum præcedens non reddit eum inhabilem ad accipiendum Gradum Doctoratus, atque adeò iam se habet, ac si ante ingressum in Religionem dedisset operam Facultatibus prædictis

381 Opponitur horum Authorum asserto Rebuffus relatus à Pellizario, docens, Regulares non posse promoueri ad Gradus Magisterij, seu Doctoratus in Iure Ciuili, & in Medicina; imò nec in Iure Canonico, nec in Theologia. Sed, cum ratione generali moueatur, quæ vera nequit esse in Gradibus Theologię, & Iuris Canonici, fit, vt ea absolutè vi careat. Et deinde nihil ex prohibitionibus suprà positis inferri potest contra assertum, iuxta dicta, nec aliundè potest fundamentum desumi.

382 Sententia relata, si semel ponatur, licitè posse Superiores prebere licentiam ad eos Gradus assumendos, vera est. Sed tamen arbitror, non nisi in raro euentu, & specialibus concurrentibus circunstantijs, quæ actionem honestẽt, posse eiusmodi licentiam tribui. Etenim omnes illę rationes, quibus suprà statuimus, Regularibus non licere de facto, quamuis à Iure non prohibeantur, docere Ius Ciuile, & Medicinam, pariter probant, non licere, vt à suis Prælatis concedatur licentia docendi, & consequenter nec assumendi Gradum Doctoratus in prædictis Facultatibus, cum Gradus ad docendum ordinetur.

383 Attamen, siuè licentia illicitè concedatur, siuè quis Gradum absque licentia accipiat, esto illicitè operetur, Gradus erit validus, dummodò nullũ desit essentiale requisitũ; quia valor Gradus non constituitur ex licentia Prælati, & dum adsint essentialia ipsius constitutiua, licentię Prælati defectus non annullat valorem, quod plurimis exemplis cuique obuijs cõfirmari potest. Sic Regularis, qui absque licentia sui Prælati Ordinibus initiatur, vel contra prohibitionem ipsius, aliundè approbatus, audit confesiones, illicitè agit, & tamen validè Ordines, & confessiones suscipit.

384 Emanuel Rodriguez *tom. 2. quæst. reg. quæst. 74. art. 3.* affert Decretum Innocentij VIII. statuentis, vt nullus Frater Ordinis Prædicatorum Reformatorum, siue de Obseruantia Prouincię, seu Congregationis Hispaniæ, nisi per Capitulum dictæ Congregationis sit expositus, præsumat ad Gradum Magisterij in Theologia promoueri, & secùs agẽs pro nõ promoto habeatur, & censeatur, inhabilisque fiat ad Gradum prædictũ. Circa quod

Decretum obserua primò, ad alios Regulares non extendi, cum sit pœnale, & consequenter non ampliandum; &, quamuis aliæ Religiones gaudeant communicatione priuilegiorum, tamen in earum gratiā id concessum est, atque adeò communicant in fauoribus, non in pœnis. Deindè obserua, non incurrere prædictam pœnam Fratres præfati Sacri Ordinis, non expositos per Capitulum, si ex ignorantia adhuc crassa huius Decreti assumerent Gradum Magisterij; nam verbum, quo vtitur Pontifex, cum id prohibet, nempè vt non *præsumant*, solùm comprehendit eos, qui ex ingenti temeritate operantur; quippè, quotiès pœna indicitur contra præsumentes, solùm incurritur operando ea cum temeritate, vt docet Pater Thom. Sanchez *lib. 9. de matrimon. disputat. 32. à numer. 38.* P. Castro Palao *tractat. 16. disp. 4. p. 13. §. 6. numer. 2.* Pater Pellizarius *vbi suprà, num. 58.*

385 Obserua demùm, per id Decretum apponi requisitum essentiale ad valorem Gradus, ita vt præsumens Magisterium assumere, quin à Capitulo sit expositus, inualidè promoueatur; id enim significat, quod pro non promoto habeatur. Etenim Pontifex potest apponere aliquod requisitum essentiale ad valorem Gradus, siuè is concedatur authoritate Pontificia, siuè Regia, vel vtraque simul; nam, si authoritate Pontificia cōcedatur, sicut ab ipso pendet Facultas concedendi illum, ità & potestas negandi; negat autem eis, qui præsumunt sine licentia Capituli ad Gradum promoueri; atque adeò Magistratus Academiæ, aut quisvis alius, qui immediatè Gradum concessit, absque vlla id præstitit iurisdictione, ac potestate, vtpotè denegata à Pontifice, à quo dimanat; & consequenter Gradus est inualidus, nimirùm absque vlla potestate concessus. Quòd si sola authoritate Regia Gradus concedatur, adhuc Pontifex potest Regulares sibi omnimodo subiectos reddere incapaces ad illum suscipiendum ex defectu alicuius requisiti; incapaces autem reddit eos, qui ex præfata Sacra Congregatione absque licentia Capituli præsumunt ad Gradus Magistri in Theologia promoueri; Gradus autem concessus subiecto incapaci inualidus est, quia essentialiter requirit capacitatem ex parte subiecti; vndè incapacitas, quocumque ex capite proueniat, facit, ne Gradus sit validus. Sic, si Gradus concederetur infanti, fœminæ, amenti perpetuo, aut similibus, esset inualidus ob incapacitatem subiectorum.

386 Verùm ex his nihil sequitur contra dicta superius circa valorem Gradus accepti sine licentia Prælati Regularis; nam, vbi simile Decretum Pontificium prohibens non datur, licentia illa non est requisitum essentiale ad Gradū, cum potestas concedendi Gradus non dimanet à Prælato, sed à Pontifice, & à Principe Supremo; nec Prælatus potest reddere subditos incapaces ad Gradum accipiendum, sicut nequit reddere eos incapaces ad alia munia obeunda, confessiones audiendas, & alia similia præstanda, nam hæ incapacitates ad munera, aut Gradus, qui immediatè non subsunt sub Prælatorum dispositione, à Suprema Authoritate debent constitui, designatis requisitis, quæ capacitatem comprehendant, & quorum defectus incapacitatem afferant.

387 Ad Ius Canonicum, seu Pontificium deueniamus. Id est constans, posse à Regularibus edoceri, eósque valere moderari Cathedras eiusmodi Iuris, ad easque opponi, & in illo Gradum Doctoratus accipere. Ita docent plures apud Patrem Thomam Sanchez *lib. 6. oper. moral. capit. 14. numer. 44* P. Pellizarius *in Manuali Regularium tom. 2. tractat. 8. capit. 4. sect. 2. numer. 57.* Quippè nullo Iure ea omnia Regularibus prohibentur. Quare de facto Regulares aliqui vel Cathedras Iuris Canonici moderati sunt, vel ad eas obtinendas oppositionem instituerunt, quamuis id non frequenter acciderit.

388 Limitanda verò est cōclusio, quòd prædicta liceant, Iure communi attento, nam iuxta speciales Sacrorum Ordinum Sanctiones, ac consuetudines, (vt suprà diximus *num. 351.*) vnaquæque Religio ad sui rectam gubernationē circa hęc habet specialia statuta, quibus stari debet. Et in nostra Societate Iesu nullus potest ad Cathedras opponi, cuiuscumque sint Facultatis; An autem eas absque oppositione moderari in Academijs queāt & alias quæstiones similes, latè discussimus *lib. 1. à num. 435.* Et communiter Regularis nullus Ius Canonicum docet, nec Cathedras illius moderatur, nec in eo Gradum suscipit; Etenim, quamuis non interueniant illę speciales rationes ęquitatis, decentīæ, ac proportionis, quæ ad nō docēdum Ius Ciuile, & Medicinam dantur, & superiùs à nobis sunt libatæ, tamen studium

dium Iuris Canonici non omnino proportionatur statui Regularium, nisi quatenus ad Theologiam moralem, & casus conscientiæ decidendos conducit; Regularium namque propria, & aptior Facultas discenda est Theologia Scholastica, expositiua, & Moralis, necnon Philosophia, quę est primum fundamentum. His sanè scientijs prædíti ad sua ministeria in commune bonum Ecclesiæ, ac Fidelium redduntur aptiores, atq; adeò eis præcipuè incumbit. Quod omnium animis ita persuasum est, vt eas solas scientias ad Regulares pertinere arbitrentur; & mirentur, si fortè quē ex illis aliquod dubium ex Iure tractantē audiant. Priuatū autē studium Iuris Canonici, maximè in his, quæ ad dubia moralia decidenda spectant, opportunum valdè est Regularibus, prę cipuè Theologiæ Professoribus, & his, qui casibus conscientiæ decidendis frequenter incumbunt.

389 Vtilissimum autem est, Regulares ministerio incumbere docendi scientias prędictas, necnon Grammaticam, Rethoricam, Linguam Hebræam, & Gręcam, Mathematicam, similesq; Artes; Quidquid enim est in eo munere, per se loquendo, est virtuti conforme, aptumque ad propriam, & proximi charitatem fouendam; Quòd si aliqua incommoda dentur, sanè accidentaria sunt, & ad ea vitanda ratio ipsa status Religiosi maximè inseruit; & si quid mali ex humana fragilitate irrepit, compensatur satis ex abundanti fructu ex eo ministerio redundante. Ita P. Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 5. cap. 4. num. 7.* Hinc Pontifices Paulus III. Iulius III. Pius V. Gregorius VIII. & Paulus V. per Bullas Apostolicas approbarunt, & summè commendarunt id ministeriū docendi in Societate Iesu, quę ad illud fuit instituta, vt ipsi Pōtifices aiūt.

390 Nunc dubitabis primò, an Magistri, seu Lectores in Religionibus sint eo ipso exēpti à Choro? Lezana *tom. 1. cap. 18. num. 70.* asserit, stando Decretis à Clemente VIII. & ab Vrbano VIII. confirmatis, solùm his diebus, quibus legunt (sicut Concionatores diebus, quibus concionantur) esse exemptos. Notat tamen P. Pellizarius *vbi suprà num. 61.* commissum esse Prælatis Regularibus, vt possint cum illis dispensare in assistentia ad Chorum illis diebus, sed non teneri Prælatos ad dispensandum; Aiunt enim Pontifices, *Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus, ijs tantùm diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, dispensare possunt.* Non tamen ita strictè intelligenda sunt hæc Decreta, vt sumantur dies mathematicè, ita vt si dies intercedat, in quo non legatur, non fruatur eo die Lectores priuilegio posito. Etenim, quoties indulgetur priuilegium Magistris, vel Lectoribus ea conditione, vt illo non fruantur, nisi actu legant, non excluditur, quin illo gaudeant diebus feriatis interuenientibus, & tempore vacationum, quo student, & præparantur, vt posteà legant. Sic censet Peyrinus *tom. 1. priuil. Constitut. 2. Iulij II. §. 5. num. 21.* Et, cum hæc sit materia fauorabilis, ampliari debet, atque adeò tuetur Lezana *tom. 2. cap. 13. num. 42.* id priuilegium extendendum esse ad eos, qui edunt libros in lucem, vel munus habent resoluendi casus conscientię; nam dictio taxatiua in Decretis non excludit casus consimiles; & prædicti ita indigent tempore ad studēdum, ac hi qui actu legunt, et ipsi etiā actu legere valent.

391 Cui tamen resolutioni ego limitationem apponerem, ne occasio præbeatur, vt plures velint censeri, se ad libros in lucem edendos studium parare, indeq; exemptionis à Choro dispensationem extorqueant; Nempè quòd eius sint probatæ doctrinæ, vt libri possint ab eis edi, qui vtilitatem, & splendorem comparent; vel iam alios ediderint communi approbatione commendatos; aut à Prælatis eis sit iniunctum, vt eos edant. Id etiam, quod asseritur de resoluentibus casus conscientiæ, intellexerim de his, qui ad hoc sunt à Prælatis deputati in locis, in quibus frequenter casus ab eis decidendi afferuntur. Sed sanè in Sacris Ordinibus præscriptum iam est, quibus concedenda sit exemptio à Choro, tum propter ministeria prædicta, tum propter alias causas. Nec huic consuetudini, censendum est, resistere (si ea detur) relata Decreta Pontificū, nam de eis dubitat P. Pellizarius *vbi suprà*, an sint in vsu; & non esse, suadebitur, si de facto detur consuetudo contraria, & Prelati Regulares dispensent cum alijs non contentis in eiusmodi Decretis.

392 Dubitabis secundò, an expediat, in Religionibus concedi aliquas exemptiones, & priuilegia Magistris, Lectoribus, alijsq; Viris insignioribus? Respondeo cum Portel *part. 2. respons. mor. cas. 31. num. 18.* & P. Pellizario *vbi suprà num. 64.* (quorum verba in hac resolutione trasn-

transcribam) secundùm se, non expedire, si attendatur ad maiorem perfectionem status Religiosi; at videri expedire, supposita humana fragilitate, & conditione Cōmunitatum, in quibus non omnes sunt perfecti, sed aliqui minus perfecti, reperiūtur; dūmodo exēptiones nō sint immoderatę. Quare Bartolus allatus à Syluestro, *verbo expensæ, num. 3.* docet, secundùm ius, & rectam rationem, Abbatem melius debere vestiri, & cibarjis melioribus vti, quàm Monachum; & Magistrum in Theologia, quàm alios non Magistros, & Lectorem, quàm Scholarem. Tum quia summa, & mathematica æqualitas inter Religiosos est summa inæqualitas, & confusio; tum quia in ipso corpore humano non omnia membra sunt æquè nobilia, & æqualia; Indeque in Iure Ciuili septuagenarij liberantur ab onerosis officijs, quia par est, vt exemptio ętati tribuatur. Et quidem natura hominis, nisi spe præmij, ac remunerationis alliciatur ad tolerandos grauissimos studij labores, citò deficit, & decrescit, nec de adquirenda scientia nimis sollicitatur, ex quo maiora incommoda emanant, quàm ex aliquarum exemptionum concessione. Vtinam omnibus is esset animus, eaque mens inesset, quæ inerat Angelico Præceptori Diuo Thomæ, qui interrogatus à Domino, quam mercedem pro tot laboribus in studendo toleratis optaret, respondit; *Non aliam Domine, nisi te ipsum;* Sed cum non cuncti eo sint expedito animo, videtur expediens, aliquas prædictis exemptiones, & priuilegia concedi.

393 Dubitabis tertiò, an hoc ipso quòd Regularis obtineat licentiam à suo Prȩlato, vt locum Academiæ petat studiorum causa, censeatur habere simul licentiam ad accipiendum Gradum, etiā Magisterij, aut Doctoratus, absolutis studijs? Nauarrus, Surdus, Felinus, quos refert, & sequitur P. Thom. Sanchez, *lib. 6. oper. mor. cap. 14.* censent, habere eam licentiam ad Gradum accipiendum, & quidem ipsius Religionis impensis, nisi hæ sint ingentes; quia sub prima concessione facultatis aduentandi ad Academiā, studiorum causa implicitè continetur secunda, quasi ei connexa, & consequens. P. Pellizarius *dict. tom. 2. Manual. Regular. tract. 8. cap. 4. sect. 2. num. 60.* docet, consuetudini vniuscuiusq; Ordinis standum esse, & menti interpretatiuæ Superioris mittentis ad studia; nam, cum susceptio Gradus Magisterij, vel Doctoratus sit res grauissima, non videtur venire sub ea concessione facultatis eundi ad studia; & in generali concessione non veniunt ea, quæ vero similiter non esset concessurus Superior in specie, vt ex trita iuris regula colligitur. In nostra Societate Iesu necessaria est facultas Præpositi Generalis, vt quis ad Gradum Magistri, aut Doctoris in Philosophia, aut Theologia promoueatur, vt constat *ex 4. parte Constitutionum c. 6. §. 10. & 17.* Inter sententias nuper positas non multum reperio discrimen; cum Authores, quibus videtur opponi P. Pellizarius, non velint, inclusam esse secundā licentiam accipiendi Gradum in prima eundi ad studia, si consuetudo contraria sit in Religione; nam hoc ipso quòd ea sit, nequit censeri inclusa. Sed solùm iudicāt, eam esse mentem interpretatiuam Superioris, dum aliud non constet; &, quando ea mens interpretatiua datur, non dissentit à præfatis Authoribus P. Pellizarius.

364 Apud eumdem P. Pellizarium loco relato reperies alias quęstiones, quas consultò omitto, quia nec sint nostri instituti, vel non multum præferant difficultatis; nempè Quinam ordo constituendi studia inter Regulares videatur cōmodior, & opportunior? Quæ ratio docēdi in eorum Scholis vtilior appareat? An oporteat, sequi vnū determinatum Doctorem in sententijs edocendis? Quibus medijs foueri queant studia inter Regulares? Et alia dubia his similia, necnō alia, quæ cursu huius tractatus nos differimus.

Quæstio XXXII. An causæ studij sint sufficiens in his, qui tenentur ad recitādum Officium Canonicum, vt commutent vnum Officium pro alio?

395 QVAMVIS hæc quęstio etiam sit communis Scholaribus, qui ad recitandum Officium Canonicum tenentur, tamen eam hoc loco subiungimus, quia frequētior est hæc obligatio ratione Ordinis Sacri, aut Beneficij Ecclesiastici in Magistris, & Professoribus, quàm in Studentibus sæcularibus; & præterea Studij occasiones vrgentiores in illis, quàm in his dantur.

Sup-

396 Supponit quæstio, aliquod leuamen dari in commutatione Officijs nempe, si iuxta Ecclesiæ præscriptum Officium sit de Dominica, aut de Vigilia, vel de Feria, maximè quinta, aut de Sabbatho, cum longius sit, quàm alia Officia, v. g. de Sacramento, aut de Communi vnius Martyris, vel Confessoris, præcipuè si Duplex recitetur, sanè & leuamen datur in breuiori Officio recitando, & minus tẽporis insumitur. Quæritur ergo, an studij causa sit sufficiens, vt licitè recitetur Officium breuius, omisso longiori ab Ecclesia designato?

397 Supponit etiam quæstio, posse esse causam, ob quam sit licita ea commutatio, aliàs non esset quęstioni locus. Et quidem absolutè non esse peccatum mortale, etiam absque causa sufficienti, commutare vnum Officium pro alio, tuetur Diana *part. 2. tract. 12. resol. 3. & part. 7. tract. 11. resol. 7.* afferens pro hac sententia quatuordecim Authores; Et ratio est, quia ea mutatio nõ pertinet ad substantiam recitationis, quæ moraliter est æquiualens, sed ad modum, quem immutari, peccatum lethale non est; imò, si causa sufficiens detur, non erit veniale. Scio, P. Suarium iudicasse, culpam mortalem esse, eam mutationem semper, aut communiter facere, non verò, si vna aut alia vice fiat. Sed saltem probabilis, & tuta est in praxi sententia proposita, & eam nunc suppono, non vendico. Illius tamen Defensores excludunt Officium Paschatis Resurrectionis, quod nequit loco alterius per annum recitari; Et benè; Etenim illius Officij breuitas non potest censeri moraliter æquiualens Officio Dominicæ, Feriæ, aut cuicumq; alteri, adque adeò mutatio fieret non solùm circa modum, sed circa substantiam. Deinde illud Officium designatum est ab Ecclesia, quasi per modum priuilegij, attendendo tum ad solemnitatem Paschatis, tum ad præstandum aliquod leuamẽ Ecclesiasticis, qui in Quadragesima, & in Hebdomada Maiori lõgioribus Officijs, & assistentiæ ad Ecclesiam incumbunt. Quare id Officium non debet vlteriùs extendi, cum sit veluti priuilegium, & per annum non detur causa, propter quam illud fuit institutum.

398 Non tamen defuit, qui assereret, etiam in Officium Resurrectionis posse absque mortali peccatò mutari Officium Canonicum per annum. Ita Caramuel apud Dianam *vbi suprà*, qui asseclis aliquibus non destituitur. Mihi profectò nunquam potuit hæc opinio probari, tum ob nuper dicta, tum quia occasionem prębet, vt plurimi (ea est humana fragilitas, & tædium circa res spirituales) eam mutationem faciant, cum sit in breuitate discrimen ingens; indeq; Ecclesiæ præscriptum circa designationem Officij Canonici singulis diebus recitandi euanesceret; quod graue inconueniens debet censeri; et id non sequitur in mutatione vnius Officij in aliud, quod non sit Resurrectionis, quia cũ plurima sint æqualia, non adest in mutione leuamẽ, atq; adeò non præbetur occasio, vt adeò frequẽter mutatio fiat; et cum sit ferè æquiualens vnum Officium alteri, non inuertitur ordo ab Ecclesia constitutus, notabiliter.

399 His pòsitis, assero, causam studij, per se loquendo, non esse sufficientem, vt licitè, & absque peccato veniali Officium Canonicum mutetur. Etenim nque studens ea lassitudine premitur, qua nequeat commodè Officium proprium diei recitare; nec multum temporis insumitur in recitatione vnius Officij præ alio, ita vt incommodum sequatur ex defectu temporis ad studendum; satiusq; est, illud exiguum tempus, in quo excessus esse potest, diuino cultui, quàm studio, impẽdere. Et sicut studium ex se non est causa sufficiens ad non implenda alia præcepta Ecclesiastica eo modo, quo adimpletio ab Ecclesia pręscribitur, ita nec est ad nõ recitandum Officium Canonicum, seruato modo, qui ab Ecclesia designatur.

400 Dixi, *per se loquendo*, nã in aliquibus casibus causa studij potest esse sufficiẽs, vt quis licitè mutet Officiũ, & ea videtur posse tradi regula generalis, quòd tunc quis possit Officiũ mutare, quando ob instantẽ aliquam lectionem, aut actum litterarium debet plurimum temporis impendere studio, & vel ei commodè non vacat, Officium longius recitare, vel fatigatione premitur, qua nisi cum incommodo nequit illud recitare, esto possit aliud breuius. Nec expectandum est incommodum graue, hoc enim si detur, absolutè quis à Recitatione excusatur, cum præcepta positiua non obligent cum graui detrimento: sed sufficit, dari incommodum, aut fatigationem, cui ęqua ratione aliquod debeatur leuamẽn. Etenim, vt cum pluribus docet Bonacina *tom. 1. De ijs, quæ ad priuatũ Diuini Officij recitationem, &c. disp. 1. quæst. 6. punct. 2. à num. 1.* Grauis occupatio honesta,

nesta, & necessaria, quæ in aliud tempus commodè differri non possit absq; scandalo, aut peccato, vel detrimento sui, aut proximi, excusat à recitatione Diuini Officij. Asserit tamen, anticipatè debere recitari, si occupatio id permittat; nec voluntarie, & absque iusta causa posse suscipi negotium incompossibile cum Recitatione Officij Diuini. Cæterùm quando deobligentur Magistri, & Professores à solutione Diuini Officij, in superioribus egimus.

401 Ex dictis videtur, iustam esse causam ad mutandum Officiū, si quis extemporaneè legat, eo die, quo parat lectionem, & eo, quo illā legit; eo etiā, quo Assertionibus publicis fert patrocinium; aut eas defendit; atque etiam eo, quo examen rigorosum subit ad Gradum Licentiatus, & in alijs similibus; quia ex se non modica inde euenit fatigatio animi, & mētis, quæ saltem sit sufficiens causa mutandi Officium Canonicum; quòd si aliquis nullam inde lassitudinem sentiat, cessabit ratio, quæ eam mutationem licitam reddit. Aliquando etiam contingit, Scholarem aliquem, vel quia non rectè didicit modum recitandi, vel quia ob recitandi tædium in periculo non satisfaciendi huic obligationi versatur, rectè monendum fore, & ei consulendum, vt aliquod Officiū determinatū quotidie soluat; sic enim facilior ei via aperitur, vt paulatim assuescat adimpletioni sui muneris, tædium deponat, & modum recitādi perfectè addiscat; simulq; est instruendus, debere postmodū Ecclesiæ præscripto stare. Erit autem penes Confessarium, aut Virum doctum discernere, quando, & respectu quorum, ac per quod temporis spatium id debeat moneri, & consuli, id intendendo, vt peccata vitentur, & aliquod leuamen indulgeatur, attentis omnibus circunstantijs. Hic obserua, Clementem VII. in Bulla expedita die 10. Octobris, anno 1532. concessisse Academiæ Salmātinæ, vt omnes studiosi, & Academici, qui tenentur ad Officium Diuinum persoluendum, satisfaciant obligationi, recitando Officium, quod in Curia Romana recitatur; quamuis ipsi aliūde vel ob suæ Religionis Constitutiones, vel ob aliam causam (si quæ sit) ad recitandum teneantur aliud Officium speciale, ac diuersum ab illo.

(?)

Quæstio XXXIII. An excommunicatus, licitè, & validè possit promoueri ad Gradum Magisterij, aut Doctoratus, & ad Cathedram moderandam? ac ad Collegij Togam?

402 PROHIBITA est excommunicato (nempè maiori excommunicatione) omnis communicatio, dum non adsit ratio specialis aliqua vtilitatis, necessitatis, obsequij, aut legis, quæ excusent communicationem à culpa. Inde ei etiam est prohibita omnis cōmunicatio forensis, nisi in aliquibus casibus, seu omne ministerium spectans ad forum Ecclesiasticum, aut sæculare. Præterea excommunicatus non est capax recipiendi Beneficium Ecclesiasticum, nec eligi potest ad munus, quod iurisdictionē, adhuc temporalem, includat. Quæ, & alia his affinia supponenda sunt ex communiori doctrina Authorum, dum de effectibus excommunicationis tractant. Hinc quæstio proposita insurgit, & eam sequentibus assertionibus elucidabimus.

403 Assero primò, excommunicatum validè recipere Gradum Licentiatus, Magisterij, aut Doctoratus in quacūque Facultate. Ita docent Hugolinus *de excommunicat. maiori, tabula 2. cap. 18. §. 1.* Ioannes Gutierrez *tom. 3. Canonicarum quæst. cap. 83. num. 15. pag. 435.* Decius *in cap. intelleximus, de iudicijs num. 2.* Cardinalis, & Ioannes Andreas, quos refert, & sequitur P. Suarez *tom. de censuris, disp. 16. sect. 2. num. 4.* Probatur, quia hi Gradus nullam iurisdictionem includunt, & aliūde nullo Iure prohibetur susceptio eorum excommunicato; ergo nullum extat caput, ex quo valor susceptionis irritari valeat. Etenim excommunicatus validè præstat plura, vt contractus, testamenti factionem, & alia eiusmodi; ea nimirū ratione, quia hi actus nec sunt iurisdictionis, nec eam continent, & aliūdè non sunt ei prohibiti, saltem reddendo eos inualidos; esto, si nō interueniat ratio excusans, illicitè fiant, si excommunicatus se ingerat communicationi humanæ. Nec obstat, si dicas, Gradus in Theologia, ac in Iure Canonico videri spirituales, & Ecclesiasti-

siasticos, atque authoritate Pontificia impertiri. Etenim certum est, non esse propriè Beneficia, aut Dignitates Ecclesiasticas, sumpta voce *Dignitatis* eo modo, quo interdicitur eius receptio excommunicato; &, cum aliundè nullum sit ius expressum interdicens susceptionem eiusmodi Graduum excommunicatis, non est, cur ad id extendamus prohibitiones aliorum munerum, & actionum, quæ in Iure exprimuntur, ac prohibentur.

404 Assero secundò, excōmunicatum toleratum, cum nempè, qui nec est publicus Clerici percussor, nec publicè est denuntiatus, peccare, dum accipit Gradum, sed eos, qui cōferunt illum, nullam culpam committere. Ratio est, quia excommunicatus nequit se ingerere humanæ communicationi; & tolerantia illa non est fauor respectu eiusdem, sed respectu cæterorum, nempè vt cæteri non peccent, nec excommunicatione minori innodentur, dum communicant cum illo; vnde conferentes Gradum neutiquam illicitè operantur, ipse verò illicitè agit, dū ad accipiendum illum humanę communicationi se immiscet. Quod tamen limitandum est, nisi aliqua necessitas, aut vtilitas specialis (quæ ferè semper interueniet) in acceptione Gradus detur; id enim eum à culpa excusabit, sicut etiam similes causæ excusant à culpa in communicatione humana cum excommunicato non tolerato.

405 Assero tertiò, consequenter ad nuper dicta excommunicatum non toleratum illicitè suscipere Gradum. Quod assertum constat ex prohibitione communicationis humanæ, quæ ei est iniuncta ab Ecclesia, nisi detur causa excusans. Insuper, nisi ea causa intercedat, peccabunt (scilicèt venialiter) qui ei Gradū conferunt, & excommunicationem minorem contrahent. Quippè omnibus est prohibita communicatio cum excommunicato non tolerato, & ob communicationem cum illo excommunicatio minor incurritur; in collatione autem Graduum communicatio humana interuenit.

406 Assero demùm, ligatum excommunicatione minori nullo modo peccare accipiendo Gradum. Quippè excommunicatio minor non tollit humanā communicationem, quę in Graduum susceptione datur; vt omnibus Authoribus est in confesso, dum de effectu minoris excommunicationis agunt. Nec obstat *lex 5. tit. 9. partit. 1.* in qua duæ species communicationis apponuntur, alia, quæ priuat Sacramentorum participatione; alia, quæ hominum communicatione priuat; nam, vt ait P. Suarez *de censur. disp. 24. sect. 1. n. 1.* non agitur ibi de censuris propriè, sed de pœnis quibusdam, aut interdictis, quæ homines separant ab hoc, aut illo munere, siuè actione. Nec prętereà obstant aliqua Iura Canonica, nempè *cap. placuit, dist. 18. cap. 1. dist. 34. cap. vlt. dist. 58. cap. In loco, 5. quæst. 4. cap. Episcopi, 11. quæst. 3. c. vlt. 6. quæst. 2.* In quibus contenderunt aliqui, excommunicationem minorem contineri, & tamen in eis Iuribus prohibetur cōmunicatio tàm sacra, quàm humana, saltem cum determinato personarum genere. Quippè ibi non continetur propriè vlla excommunicatio, sed pœna quædam, qua in negotijs, vel ministerijs separabantur à communicatione cum alijs, vel cum determinatis personis hi, quibus pœna eiusmodi infligebatur. Et ita notauit Glossa *in relato cap. placuit, dist. 18. & in cap. 1. dist. 34.* Imò in antiquis Iuribus vox *excōmunicationis* interdum sumitur, non pro cēsura, sed pro alijs pœnis, nempè pro priuatione sumptionis Eucharistiæ; vt accipi videtur *in cap. Nemo, 11. quæst. 3. & in c. De presbyterorum 1. 7. quæst. 4.* Et sic exponit Victoria *caput, Engeltrudam, 3. quæst. 4.* agens de hac materia, *in summ. in mater. de excommunicat. num. 1.*

407 Ex dictis liquidò infertur, excommunicatione maiori, vel minori innodatum, adhuc non toleratū posse eligi ad Cathedram moderandā. Quippè Cathedræ moderatio non continet iurisdictionem, nec exercitium illius, & prætereà non est Beneficium Ecclesiasticum, aut Dignitas, nec extat aliqua prohibitio in Iure circa idipsum. Idem dicendum est de Toga Collegij cuiusuis, posse scilicèt eligi in Togatum eum, qui est excommunicatus, propter rationes *suprà* appositas, quæ omnino hic sunt aptandæ. Quod verum est, quamuis Collegium esset Ecclesiasticum; nam, per admissionem in id Collegium non accipit quis aliquod Beneficium, aut Dignitatem Ecclesiasticam, sed supponitur iam ipse Ordinibus, minoribus, aut maioribus (iuxta Collegij statuta) initiatus, vel ipsum Collegium ex propria Fūdatione, omnibus requisitis concurrentibus, Ecclesiasticum esse supponitur, & foro iurisdictionis Ecclesiasticæ gaudens.

Imò

408 Imò ad 1o. posse excõmunicatũ eligi validè, vt assumat in Collegio Togam Capellani. Etenim, licèt hæc toga sit ex munere suo Ecclesiastica, quia ei est annexum aliquod Ecclesiasticũ ministerium, tamen nec est Beneficium, nec dignitas Ecclesiastica; sed Toga quædam præstanda cum onere exequendi ministeria Ecclesiastica, vt celebrandi Missas per se, vel per alium, & aliqua similia exercendi, quin habenti eam Togam concedatur ius percipiendi aliquos fructus, vel redditus Ecclesiasticos, quale conceditur omnibus his, qui Beneficia, præstimonia, Capellanias, aut Pensiones Ecclesiasticas obtinent. Quare Togati Capellani non tenentur persoluere Officium Canonicũ, aut paruum Beatæ Virginis ex vi Togæ, quam retineat, nisi aliunde ad id adstringantur.

409 Et quia de Collegijs Ecclesiasticis incidit sermo, circa eã quæstionem, an Collegia sint Ecclesiastica, vel sæcularia, de qua egi *lib. 1. quæst. 8. §. 3.* & circa illud dubium, an Collegium Maius Ouetensis Sãcti Saluatoris Salmantinum sit Ecclesiasticum, necne; quã attigi *lib. 1. à num 255.* & latè, ac eruditissimè discussa inuenietur ad finẽ huius Operis in Epistola, quam mihi scripsit clarissimus D. Alfonsus Vazquez de Prada eiusdem Collegij Togatus, singularem circa constitutionem Collegij Ecclesiastici locum obiter obseruaueris, qui est, vt aiunt Practici, *in terminis terminantibus.* Controuersum fuit apud Rotam Romanam, an Collegium Ghisleriorum Mediolanense esset Ecclesiasticum? Atque esse merè laicum, & iurisdictioni sæculari subditum, inde probari contendebatur, quia Pontifex in Bulla erectionis reliquit illud sub protectione Principis Mediolanensis; & ad fundationem consensum præbuit Senatus itidem Mediolanensis, addens, *Attento, quòd memoratum Collegium futurum est merè laicale, ac subditum iurisdictioni sæculari, &c.* Nihilominùs fuit in Rota decisum, id Collegium esse Ecclesiasticum. Primò, quia Pontifex in Bulla præfata illud sibi subiecit, & exemit à iurisdictione sæculari. Secundò, quia iuxta statuta facta à Protectore ipsius Collegij, omnes degentes in illo debebant esse Clerici, & Ecclesiastici; ipseque Rector, & etiam Protector gaudens iurisdictione circa illud, Ecclesiastici etiã erant; bona item illius Ecclesiastica. Tertiò, quia negari non poterat, Collegium illud esse locum pium, nam fuit erectum authoritate Pontificia, habebatq; Ecclesiam; & finis studiorum est causa pia, ac recipiẽdi in illud erãt pauperes: piã autem causam gaudere priuilegio Ecclesiæ, ex Iure constat. Cæterùm contrariæ rationes nihil obstant; cum protectio Principis sæcularis non tollat iurisdictionem Superioris Ecclesiastici, nec probet Superioritatem Principis circa Ecclesias, ac earum iura, & bona, cum Christiani Principes sint ipso iure Protectores Ecclesiæ, iuxta *Clementin. 1. §. ergo, de iureiurando.* Deinde verba Senatus Mediolanensis nihil euincunt, quia nequiuit præiudicare iuri Ecclesiastico; & vox, qua fuit vsus, *futurum est merè laicale,* non potest officere, cum super futurum, iuxta vulgata Iura, non valeat fieri fundamentum; Et demùm obseruantia subsecuta fuit contraria, quæ sustulit ambiguitatem iuxta *cap. cum dilectus, de consuetud. leg. minimè, ff. de legib.* Hanc Rotę decisionem, his rationibus, & solutionibus, necnon pluribus Authoribus fulcitam affert Marius Antoninus Maceraten, *in varijs Practicabilium rerum resolutionibus, lib. 1. resolut. 6.*

Quæstio XXXIIII. An Regulares, Magisterij, aut Doctoratus Gradu insigniti, teneantur poscere licentiam à suo Superiore, quoties domo exeant ad Actus proprios Academiæ; aut ab eo possint compelli ad illam poscendam?

410 ACTVS proprij Academiæ sunt Consessus; Assertiones publicę pro Vniuersitate habitę; Assistentia ad Solemnia Officia in Sacello ipsius Academię; Actus eorum, qui ad Gradus sunt promouendi: & alij similes. Ad hos confluunt Magistri, ac Doctores; necnon ad aliquos ex his Licentiati, de quibus respectiuè eadem potest institui quæstio. Alij autem Actus in Academijs exercentur, ad quos nec ratione Gradus, nec alicuius statuti tenentur conuenire Magistri, veluti extemporaneæ lectiones Oppositionum (nisi etiam ad harum aliquas ab ipsis

emi[illegible]

ipsis Magistris habitas, sancitum fuerit adstare) Assertiones publicas diuersarum Facultatum, & alia eiusmodi, de quibus non ventilatur hoc dubium, cum certum sit, nullum adesse caput, quare non teneãtur Magistri licentiam à Superiore deposcere, si velint assistere, & ad id extra domum ad Academiam progredi.

411 Assero primò, huiusmodi licentiam in generali cõcessam supponi, atque ideò de facto non teneri Magistros ad eam in speciali à suo Superiore poscendam. Etenim in omnibus Sacris Ordinibus (Salmanticæ saltem, & idem vbique contingere mihi persuasum habeo, si vbique Salmantinæ Academiæ stylus, & tenor obseruetur) id in vsu, ac consuetudine extat, vt eiusmodi licentia non deposcatur, sed generaliter concessa supponatur, conniuentibus omnibus Prælatis, nec vnquam hucusque repugnantibus; adeò vt in nostra Societate Iesu, in qua rigidè abseruatur forma poscendi immediatè per se ipsos facultatem à Superiore ad egrediendum domo, & declarandi omnia, quæ foris sunt gerenda, & post reditum reddendi rationem eorum, quæ sunt gesta, Magistri facultatem non petant ad exeundum domo, cum ad eos Actus Academiæ pergunt; sed quia eis socius præfixus non est, monetur Superior à Bidello, vt socios eis designet; Et quamuis id Salmãticæ, vbi nuper Gradibus sunt insigniti, nõ possit ex cõsuetudine domestica prouenire, tamẽ quia res iudicatur certissima, rationi, ac æquitati consentanea, & sic in omnibus Sacris Ordinibus adhuc fuit peractum, æquo iure id ipsum Nostri sequuntur, cum præterea ad id moueãt rationes nunc proponendæ.

412 Etenim, cum Generales, aut Prouinciales designant aliquem, vt Gradu donetur, & Academiæ assistat, consequenter tum ipsi, tum Superiores immediati volunt, vt ille suo muneri satisfaciat, cum autem ex munere teneatur interesse eiusmodi Actibus, ad eosque ab ipsa Academia vocetur, et statuta à Pontificibus confirmata, necnon ipsæ Bullæ Pontificiæ eam assistentiam aut hortentur, aut præcipiant; imò sæpè à Rectore, aut Magistro Scholæ assistẽtia præcipiatur sub poena præstiti iuramẽti, vel pecuniaria, aut etiam sub pœna excommunicationis, fit, vt ille absque noua licentia possit, & sæpè teneatur eos Actus adire: nam ea licentia concessa supponitur.

413 Rursùs, cum Regularis Cathedram in Academia moderatur, vel aliquam in ea lectionem quotidie legit, non tenetur poscere licentiam à Superiore, quoties ad id domo exit, nec vnquam Superiores coegerunt ad eam poscendam, cum nec ipsi Iuuenes Scholares Religiosi eam deposcant, vt ad lectiones, & Assertiones publicas, quas frequentant in Academia, conueniant; ergo idẽ asserendum est de alijs Actibus, qui non sunt minùs proprij Academiæ, quàm ipsæ lectiones, cum nulla sit inter vtrumque disparitas. Imò nec Regulares Concionatores, qui in aliqua Ecclesia extra domum concionantur singulis, vel alternis diebus Quadragesimę, à Superioribus ad id deputati, licentiam petunt, quoties exituri sunt domo ad Concionandum, eo quòd ad id munus iam sint à Superiore destinati, & cõciones sint Actus illorum proprij. Idem autem contingit proportionatè in Magistris; non ergo deterior debet esse eorum conditio.

414 Et quidem id etiam æquitas exigit, ne eo grauamine poscendi quotidie licentiam vexentur Magistri, cũ solùm exeunt ad sui muneris officia exequenda, & ad assistendum Actibus, in quibus assistentia non solet esse nimis iucunda, vel ob temporis prolixitatem, vel ob alias circunstantias. Nec militat ratio in his, quæ in alijs euentibus, vt licentia specialis à Superiore poscatur, sicut ex terminis ipsis est manifestum. Quin fieret, vt plures Magistri non cõcurrerent ad Consessus Academiæ, aliosque similes Actus, si cogerentur semper poscere licentiam; dum enim aliunde ipsa Academia eis id non præciperet, nollent incommodum poscendi licentiam sustinere, nullo, vel exiguo secuto emolumẽto; indeq; destituerentur Actus proprij Academiæ Magistris, eique irrogaretur damnum, iustèque ipsa posset conqueri, se esse destitutam ob molestiam Magistris superadditã, cum potiùs leuandis eis, quàm opprimendis debeant Superiores insistere, quantum Religionis stylus, & norma patiatur, si quidem ex eorum labore, ac traditione doctrinæ ipsi Religioni splendor accrescit.

415 Denique nullum est fundamentum, quod consuetudinem præfatam exeundi domo ad prædictos Actus, non petita à Superiore licentia speciali, sed

sed supposita, labefactet. Dices, Clementem VIII. & Vrbanũ VIII. expediuisse Bullas, quibus omnino Religiosis prohibebãt licẽtias habituales, seu generales execũdi, domo, & iniũgebant, nõ aliter, nisi petita, & obtenta facultate, posse exire. Respondeo primò, omnibus esse constans, has Bullas ad instantiam aliquorum expeditas non fuisse receptas; atque adeò alia, quæ in eis continebantur, non fuerunt ad praxim deducta. Respondeo secundò, esto fuissent receptæ, non loqui de his licentijs, de quibus est quæstio, cum manifestè constet, post eas Bullas in omnibus Sacris Ordinibus adhuc viguisse consuetudinem, nec ablatam, nec interruptam, qua Magistri ad Actus proprios Academiæ absque petitione licentiæ pergunt. Pontifices namque prohibebant, vt Prælati Regulares cõcederent subditis licentiam generalem exeundi domo, quoties vellent, cùm id incommodis esset obnoxium, & maximè virtuti, ac voto Obedientiæ detraheretur. In exeundo autem ad Actus Academiæ non sunt incommoda, sed commoda, Religionique ipsi fit obsequium, nec obedientia minuitur, cum non propterea Magistri non teneantur poscere licentiam, vt ad alias res peculiares exeant, & aliundè licentia generalis cõcessa ad eos Actus sit supponenda. Quare manent in eodem statu strictæ obedientię, in quo sunt cæteri Religiosi non Magistri; cur ergo amplius ab eis exigatur?

416 Et insto argumentum inquirendo, an eæ Bullę Pontificiæ cogant Moderatores Cathedrarum, aliosq; publicè legentes in Academijs, vt quoties quotidie exituri sunt domo ad legẽdum, petant licentiam, necne? Item, an cogant Religiosos Scholares, vt eam etiam poscant, quoties pergunt ad lectiones, & Assertiones Academiæ? Si non cogunt; ergo non prohibent quamcumque licentiam generalem, seu habitualem, sed eam, quam asseruimus *num. præced.* & consequenter non prohibent Magistris licentiam generalem, quam supponimus, eos iam habere, exeundi ad Actus Academiæ. Si dicas, eas Bullas cogere ad poscendum quotidie eam licentiam; Sanè rem asseris, quæ nulli in mentem venit; nec executioni vnquam fuit mandata; nec sic vllus eas Bullas explicauit; & ex se liquet, id omnino à Pontificum mente fuisse alienum.

417 Dices secundò, esto non poscatur licentia ad exeundum ad legendum, vel audiendum lectiones, quia iam constat Superioribus is è domo exitus: imò ab eis non solùm licentia conceditur, sed strictè iubetur, vt promptè pergatur, & puniretur Magister, aut Auditor Regularis, qui suum munus non adimpleret; Attamen aliæ Actiones sunt, quibus non sunt præfixi dies, vt Consessus Academicorum, pompæ ad Gradus accipiendos, ac similes, & vt ad eas pergant Magistri, teneri ad poscendum licentiam; id enim exigit recta Communitatis gubernatio, vt sciat Superior, an domi, an foris sint Subditi, & vt eis vtatur ad ea, quæ occurrerint, cum aliquando possit contingere euentus, in quo oporteat, domi remanere Magistrum ad aliquod negotium Communitatis pertractandum, aut aliquod ministerium obeundum. Quin excogitari potest aliquod inconueniens, ratione cuius ille debeat intra domum contineri.

418 Respondeo, hanc obiectionem non probare, licentiam fore à Superiore specialiter poscendam, sed eum fore monendum de exitu à domo, quod potest prestari, (supposita licentia generali) in ordine ad fines prædictos, qui obtineri possunt, monito Superiore, cum hic tunc, nisi vrgeat preceptum alterius Superioris supra ipsum, possit Magistrum domi continere. At, si quod amplius est, conceditur, nempè vt quotidie ad lectiones legendas, & frequenter ad assistendum Assertionibus publicis exeatur domo absque licentia speciali, quia Illi sunt Actus proprij Academiæ, & Magister ex munere debet eis adstare; cur denegetur, quod minus est, nempe exitus ad Consessus, ac alia similia, quæ sunt etiam Actus proprij Academiæ, & non adeò frequentes, ac Magister ratione sui muneris tenetur eis interesse? Non inuenio solidam disparitatem; etenim, quod additur ad finem *num. præced.* longè aliò tendit. Nam supponimus, Superiores ipsos velle, vt Magister adsit in loco Academię, & ad hanc assistentiam, nullum in eo inconueniens dari; aliter, non permitteretur adesse, ac Academiam petere quotidie, vel frequenter ad legendum, aut assistendum Assertionibus; quare, dum à Superioribus iudicatur Magister absque inconuenienti idoneus, vt ea omnia peragat, est de subiecto nõ supponẽte ea argumẽti cõfirmatio.

Nunc

Nec enim non agimus, an Superior teneatur ad nō remouendum è loco Academiç Magistrum, quod iam *superiùs* discussimus *quæst. 29.*

419 Dices tertiò, præter Bullas prędictas, aliam fuisse expeditam à Clemente VIII. ad instantiam Sacri Ordinis B. Mariæ de Carmelo, qua prohibuit, ne quis ex illo Ordine posset exire domo, nisi in speciali petita, & obtenta licentia; & hanc Bullam ab eo Ordine fuisse admissam, indeque saltem in illo teneri Magistros ad petendum licentiam à Superiore, quoties è domo exeunt, vt Actibus Academię proprijs assistant. Respondeo primò, hoc argumentum non esse commune cæteris Sacris Ordinibus, sed speciale respectu prædictæ Religionis Carmelitanæ, in qua Viri graues, & docti ex ipsa sacra Religione viderint, an ea Bulla, quoad hoc fuerit acceptata; & an post illam adhuc Magistri licentiam in speciali non poposcerint, arbitrantes, Bullam ad hanc licentiam prohibendam non extendi.

420 Respondeo secundò, inquirēdo idem, quod *superiùs* inquirebam, & idem retorquendo argumentum, an ex vi eius Bullæ teneantur Moderatores Cathedrarum, & Auditores Scholares Carmelitani petere licentiam in speciali, quoties exeūt lecturi, aut audituri, vel adstituri Assertionibus publicis Theologicis? Non teneri, fateberis. Iam ergo Bullæ verba interpretaris, eiusque verba non rigorosè capis, vt sonant. Igitur interpretationem tantillum extendi, non videtur contra Pōtificis mentem. Nihilominùs (esto hæc secundùm se appareant vera) non est animus, me in regimen grauissimi, ac Sanctissimi huius Ordinis intromittere, cum speciales cuiusque Sacræ Religionis sanctiones rectiùs à Prælatis, & Magistris domesticis, quàm ab externis dignoscantur.

421 Assero secundò, et si Superiores rigidè se gererent, si absque aliqua speciali causa vellent compellere Magistros Regulares ad poscendam nouam licentiam ab ipsis in casibus prædictis, ablata generali licentia, (etenim contra stylum cómmunem agerent: molestiam Magistris inferrent: offensionis, & querelæ ansam prębstarent:) tamen absolutè loquēdo, posse ad id illos cogere. Quippè illi sunt eorum subditi, & ex obedientię voto tenentur eis obedire in licitis, & honestis, disciplinęque regularis obseruantia exigit, vt subditi contra expressam Superiorum voluntatem non operentur, nec eis resistant; quin potiùs ab eorum nutu, & voluntate dependeant; nec id, quod eis iniungeretur in casu quæstionis, esset illicitum, aut inhonestum, cum petitio licentiæ sit ex se actus honestus, & meritorius, in quo humilitas, & obedientia exercentur; nec esset ea petitio contra aliquod ius Academiæ, vt *infrà* ostendam; nec contra aliquod ius ipsorum Magistrorum; quippè stylus, ac consuetudo cōtraria inuoluunt licentiam generalem Superiorum, & specialem tacitam, aut interpretatiuam; nec possunt in hoc subditi præscribere contra Superiores, cum ea licentia generalis inuoluat conditionem, nempè, *si non reuocetur*, aut *si non aliud iubeatur*; quare non est caput, vnde possent Magistri Regulares contraire Superiorum mandato, quod constabit apertè ex solutione eorum, quæ contra hanc conclusionem possunt excogitari.

422 Dices. In Academia esse statuta confirmata à Summis Pontificibus, & ab ipsis etiam Bullas expeditas, quibus præcipitur, vt Magistri assistant ad Actus proprios Academiæ; ergo hæc habet ius, vt illi non impediantur, quominùs eos adeant; ac prætereà, cum Pontifices iniungunt eam assistentiam, consequenter præbent licentiam Magistris, vt exeant domo, cum aliter nequeant assistere; nam imperans aliquid, etiam imperat id, sine quo illud non potest obtineri. Hinc ergo Magistri Regulares non indigebunt licentia Superiorum, cum eam habeant à Superiore supremo, nempè à Pontifice. Sicut, si Generalis, aut Prouincialis Religionis concessisset subdito licentiam ad exeundum domo, aut ad accipiendum, quidquid ipsi pæstaretur ex donatiuo, non teneretur poscere licentiam à Superiore immediato ad hos actus exercendos, sufficeretque, ei insinuasse notitiam licentiæ alterius mediati Superioris. In præsenti autem casu iam innotescit Superioribus mandatum, & licentia Pontificum; non igitur opus est, ab eis poscere licentiam, nec certiores reddere, quoties Magistri domo exeunt ad suum munus obeundum. Adde etiā, quòd Magistratus Academię, verbi gratia, Rector Salmantinus, aut Magister Scholæ, solent præcipere, quisque iuxta suam potestatem, sub pœna præstiti iuramenti, aut sub pœna excom-

municationis assistentiam ad aliquos Cõfessus, seu similes Actus, eisque obedire teneantur Magistri, atque adeò nec impediri queunt, nec alia licentia eis erit opus, cum à suis Superioribus simul cum præcepto iniuncto à fortiori licentia præstetur, nec ei præcepto fas sit resistere,

423 Hoc argumentum dūtaxat probat, dari causam sufficientem, ob quam licentia generalis, seu expressa, seu interpretatiua, ac tacita concedatur Magistris Regularibus ad exeundam domo, vt assistant eiusmodi Actibus, ac Superiores prudenter se gerere debere, & cõmuniter obseruaturos esse stylum adhuc ab omnibus retentum, nisi causa specialis adsit, (quæ rarò interueniet) non cogendo subditos ad eam licentiam specialem poscendam, sed vel conniuendo ad prædictos exitus à domo, vel vbi Magistri non habent socios præfixos, hos designando, quin ipsi Magistri immediatè eos deposcant, sed Superiores moneantur ab aliquo ad id munus destinato. Cæterùm nõ conuincit quidquam contra secundum assertum. Etenim rectè stat, & componitur, à Pontificibus, statutis, & Magistratibus Academiæ iniungi, ac præcipi assistentiam Magistrorum Regularium ad Actus ipsius Academiæ, ac ab ipsis Magistris posci licentiam, & compelli à suis Superioribus, vt illam poscant; ergo satisfit vtrisq; si petita ea licentia, exeant domo, atque ad eos Actus assistant. Tunc sic; Finis, & animus Pontificum, & statutorum est, vt ea assistentia detur; dum autem hic finis obtineatur, nec se intromittere volunt in normam domesticam gubernandi Regulares, nec eorum obseruantiæ, obedientiæ, & stylo detrahere; quin potiùs optant, vt sarta tecta seruentur cuiusq; Religionis statuta, & quòd Superioribus debita humilitate obediatur.

424 Id insto, & manifestè ostendo vno vel alio exemplo. Non magis vrgent hæc præcepta Academiæ, adhuc Pontificia, quàm præcepta Ecclesiæ. Da ergo, Religiosum ob aliquam causam die festo non audiuisse Missam in suo templo, nullamque iam in eo celebrari hora vndecima, qua in alijs templis celebrantur; poteritne ille exire domo, vt audiat Missam, non petita licentia? Minimè sanè; & puniretur, qui, ea non petita, exiret, quamuis id præstaret ad implendũ præceptũ Ecclesiæ, nec præceptũ obligẽs eũ ad audiẽdam Missam, præbet ei exceptionem à petitione licentiæ, & ratio est libata; quia componitur adimpletio huius præcepti cum obseruãtia regulari, & obligatione poscẽdi licẽtiã à Superiore ad exeundũ domo. Tenebitur quidẽ Superior nõ negare licẽtiã, at subditus tenetur poscere. Idẽ dic in casu quæstionis. Imò in eo nõ adeò rigidũ est præceptum assistendi ad Actus Academiæ, cum sæpè pro libito desint ab illis, qui volunt, nisi aliquando præceptum, aut pœna imposita à Magistratu Academico vrgeat; Nec sunt valde frequentia hæc præcepta; Nec in statutis, aut Bullis Põtificijs continetur præceptum sub lethali obligans ad assistendum ad omnes eos Actus; quare casus quæstionis præsentis non habet eam vim, quam habet exemplum allatum præcepti Ecclesiæ; similiaque possem afferre ex alijs præceptis Ecclesiasticis, dum instant, & non possunt adimpleri, nisi Regulares domo exeant, cum casus cõtingentes circa illa excogitari valeant.

425 Vrgeo ampliùs alio exemplo. Plus obligat præceptum charitatis proximi, vtpotè diuinum, quàm quodlibet præceptum pósitiuum, siuè Põtificium, siuè Academicum. Ponamus igitur, sæcularem esse in periculo mortis, & non esse alium, qui eius Confessionem excipiat, nisi Religiosos, & ad Confessionem audiendam ex illis vnum vocari, ita vt non adeò festina mors ægroto immineat, quòd sit opus celerrimè accurrere, sed tempus sufficiens suppetere, vt Religiosus poscat licentiam à Superiore. Dicetne aliquis, eum posse exire domo impunè ad excipiendam Confessionem, quin licentiam exposcat? Nullus profectò. Superior certè tenebitur licentiam concedere, ne ægrotus absque Confessione decedat; sed quia præcepto charitatis potest satisfieri, & simul posci licentia, ideò per illud præceptum non derogatur obligationi poscendi licentiam. Idem ergo est afferendum pro solutione argumenti contra assertum propositi.

426 Longè aliter res se habet in casu confirmationis prædicti argumenti, cum Generalis, aut Prouincialis licentiam subdito generalem concedit ad aliquid exequendum; tunc enim non tenetur poscere facultatem à Superiore immediato, nec is gnarus eiusmodi licentiæ iam concessæ

potest

potest illum cogere, vt pôscat. Quippè vtrobique Superior intra ipsam est Religionem, & par datur (vt supponimus) in vtroque potestas concedendi eam licentiam: nec obseruantiæ, aut obedientiæ religiosæ quidquam derogatur, cū subditus suam obedientiam ostenderit in petitione licentię, quam pro libito poterat ab vno, vel ab alio poscere; & Prælatus mediatus, dum eam concedit, tollit, vt potest, à Prælato immediato potestatem ad cogendum subditum, vt eamdem licentiam ab ipso reposcat, & ad eum puniēdum ob vsum eiusmodi licentiæ.

427 Secùs contingit in casū nostro, nam Pōtifices, & Academiæ solùm intendunt, ut Actus Academici pro dignitate celebrētur, assistentibus Magistris, ac Doctoribus; at longè absunt ab eo, quòd (dum ei fini non resistitur) disciplinę Regularis ordo immutetur, aut Superioribus non obediatur. Imò optant valdè, vt Magistri Regulares vtrique suo muneri satisfaciant, tum Magisterij, tum Religionis, cum vnū ab alio decus eximium mutuetur, illeque aptior, & dignior erit Magister, qui fuerit disciplinæ regularis obseruantior; & cum fuerit in eo prius, esse Religiosum, quam Magistrum, illaque sit potior causa, nullatenus est de mente Pontificum, aut Academiarum, vt quidquam detrahant ex his, quę eorum obedientiam, subiectionem, ac obseruantiam possunt promouere, & commendare. Et quidem, si ratione Gradus Magisterij, vel Doctoratus, possent absque licentia Superioris præfati Magistri præstare omnia, quę ad Academiam conducunt, v.g. expeditionem ad Curiam pro negotijs tractandis; profectionem ad loca etiam longinqua pro redditibus ipsius Academiæ curandis, & alia eiusmodi; plurimum detraheretur obseruantiæ religiosæ; Obedientia minueretur; Superiores sua priuarentur potestate; gubernandi ordo inuerteretur, pluraque possent sequi incommoda. Pontifices autem nunquam intenderunt obseruantiæ regulari obstacula apponere; nec Academiæ, pietatis, & virtutum officinæ id vnquam patientur. Recolantur dicta *suprà hoc lib. 2. quæst. 29.* vbi latè similia firmauimus.

428 Nec contrariantur hæc primo asserto; nam aliud est, Regulares ex se paratos esse debere ad obediendum Superioribus, & hos posse cogere illos, vt vt poscant licentiam, quoties domo exeunt ad assistendum Actibus Academicis; nec ad oppositum dari in Magistris, Religiosis, aut in Academijs ius aliquod; etiā detur ius in illis, ad cogendum Superiores Regulares, ne licentiam petitam à Magistris regulariter negent, (nisi specialis ratio adsit:) nec impediant illos muneri suo satisfacere, & statuta, ac Bullas Pontificias exequi; aliud est, quòd de facto Superiores non compellant illos ad poscendam licentiam, sed ratum habeant, quòd domo exeant, aut moniti designent socios ad exeundum. Id enim est res facti; illud quæstio iuris. Et, quamuis iuris Religiosi rigore attento, possint Superiores cogere ad poscendam licentiam; attamen, si causa non adsit specialis, stat cū ea potestate imprudentia eiusmodi coactionis; nec enim prudenter agitur, quidquid agendi potestas est, vt ex terminis est manifestum; Quare vtrumque assertum probauimus, suis vnumquodque fundamentis, quæ inuicem rectè cohærent.

429 Assero tertiò, Superiores non posse regulariter negare eam licentiam, nec ad omnes Actus Academiæ, nec per multum temporis interuallum. Etenim sic frustrarent Statuta Academiæ, eique iniuriam irrogarent, & non sinerent, Magistros satisfacere muneri suo; imò quando eis præciperetur assistentia ad eos Actus sub pœna graui, nullatenus possunt negare licentiam, cum Magistri teneantur eiusmodi prę̨cepto obedire; sicut non possunt negare licentiam ei, qui non audiuit Missam die festo, vt exeat domo ad illam audiendam, quia præceptum vrget. Cæterùm, dum non detur eiusmodi præceptum, valent eam licentiam aliquando negare, vel quia aliqua causa specialis adest, vel quia volunt exercere subditos in obedientiæ obseruātia. Quod non esset contra Academiæ statuta; si quidem ipsi Magistri sponte sua aliquando nō assistunt huic, vel illi Actui Academico, quin inde violent ius Academiæ; quod ergo spontè ipsi præstant, cur Superiores nō possint iubere, vt exequantur, quin indè violetur ius Academię? In vtroque sanè euentu eadem est omnino ratio; atque adeò iudicandum non est, violari Academiæ ius, quando Superior negaret Magistro licentiam assistendi Actui, si tunc ipse Magister posset sponte sua, quamuis non impediretur à Superiore, non assistere eidem Actui Academico, quin

quin ideò ius Academiæ violaretur; vnde in hoc casu licentia ei posset negari. Hæc autem assertio secundo asserto est consectaria, atque adeò ad quæstionem iuris spectat; cum eàm pronuntiemus, inuestigando, quid possit fieri, inspecto iuris rigore. At in quæstione de facto quid sit exequendum, iam *supra* manet stabilitum.

Quæstio XXXV. Qua pompa funerali, & quo habitu ornati ad sepulchrum sint efferendi Magistri, Doctores, & Togati, qui è viuis decedunt?

430 MAGISTRIS, & Doctoribus Insignia esse propria, quibus ornati Actibus Academiæ solemnibus assistunt, *lib. 1.* tradidimus; nec non in Salmantina Vniuersitate, ac in alijs, maximè extra Hispaniã, toga quãdam, aut speciali aliquo ornamẽto supervestiri, etiam dum communiter incedunt; ostendimus. Ea autem toga discriminanda est ab illa, qua Senatuum Iudices vtuntur, ita vt in eius gestatione, aut forma dissimilitudo intercedat, Sicut enim *ibidem n. 337.* asseruimus, puniendum fore eum, qui Insignia Doctoris sibi aptet, quin ipse sit Doctor; ita etiã, & à fortiori, nulli licet absque pœnæ reatu Insignia Senatorum sibi assumere, cum illi ob muneris dignitatem specialibus debeãt Insignibus præfulgere, quibus & venerationem sibi debitam concilient, & in exteriori ornatu Regiorum Tribunalium maiestatem ostendant.

431 Igitur, cum aliquis Magister, vel Doctor tumulandus effertur, Insignia propria, vel saltem aliquod ex his, quæ in solemnibus Academiæ Actibus gestantur, eis apponitur; siue supra feretrum; si intùs clausi portentur; siuè in ipsismet defunctis corporibus, si palàm deferantur. Sic in Academia Salmantina pileus cum filis sericis aptatur capiti Magistrorum, qui efferuntur, vel superponitur capsæ, aut feretro, in quo Doctores defuncti portantur. In Academia Limensi Insignibus Doctoralibus ornatos efferri defunctos Doctores, testatur D. Didacus de Leon Pinelo *in Hypomnemate Apologetico pro Academia Limensi, capit. 10. num. 32. fol. 10.*

432 Idem obseruatur, cum exequiæ pro Defuncto aliquo Magistro aut Doctore celebrãtur, nempè quòd Insigne illud supra tumulum apponatur. Et quidẽ, si in loco Academiæ decedat, omnes Magistri, & Doctores simul cum Magistratibus, scilicèt Rectore, & Scholastico, funus comitantur, & assistunt sepulchralibus Officijs, cereis incẽsis gestatis, & Academici Consessus seruata forma. Deinde in Capella Academiæ, die ad id à Primicerio designata, Officium defunctorum pro eo solemniter persoluitur, & vnus è Magistris concionatur. Id autem eodem præstatur modò, si absens ab Academia Magister, vel Doctor extremum diem obeat; illicò enim ac mortis nuntium accedit, exequiæ solemnes pro illo peraguntur. Et prætereà die secunda Nouembris ad solatium Defunctorum destinata ab Ecclesiã, pro omnibus Magistris, & Doctoribus defunctis suffragia priuata, & solemnia celebrantur.

433 Cum aliquis Togatus ex Collegijs Maioribus Salmantinis è vita decedit, celebri pompa funerali tumulatur; Quippè omnes Togati simul ex prædictis Collegijs confluunt, & funus comitantur, ordine antiquitatis seruato, incedentes; Togati autẽ ex Collegio defuncti post cæteros pergunt, & in signũ luctus, ac mœroris fasciæ superhumerales, seu trabeæ ad collum retorquẽtur, ac versæ portãtur, Rector itidem eiusdem Collegij galerum amplum, sericis pendentibus funiculis, portat. Super feretrum etiam fascia, vel trabea extenditur: illudque Togatorum humeris portatur. Non absimilem pompam olim in funebri pompa Virorum insignium fuisse vsitatam, apud bonæ notæ Authores comperies. Tacitus *libr. 3.* loquens de funere Germanici ait. *Igitur Tribunorum, Centuriorumque humeris cineres portabantur: præcedebant incompta signa: versæ fasces; atque, vbi Colonias transgederentur, atratæ plebes, trabeati equites, pro opibus loci, vestem, odores, aliaque funerum solemnia cremabant.*

434 Et meritò quidem Magistri, Doctores, & Togati, *suis proprijs* Insignibus, aut ornamentis *decorati* ad sepulchrum efferuntur. Id namque in dignitatis, seu muneris, aut *illustris* status signum conceditur. Sic olim Milites in clypeo, quo præliati erant, ad sepulchrum portabantur; in quo etiam appendi solebant arma, quibus muniti præclara facinora

cinora gesserant. Inuenientur passim Authores id concinnantes. In Scriptura Sacra id ipsum reperitur; *Machabæorum lib. 1. cap. 13. v. 29.* Vbi Simon, postquam tumulum patris, fratrumque suorum construxit; *Circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam, & iuxta arma, naues sculptas.* Inde etiam Pontifices, & Antistites, ratione suæ Dignitatis ornamentis Pontificalibus supervestiti ad sepulchra feruntur; & Archiepiscopi pallio decorantur; iuxta *cap. ad hæc, 2. ad fin. de authoritate, & vsu pallij*; imò & Episcopi, nam aliqui speciali priuilegio à Sede Apostolica pallium obtinuerunt; *cap. cum in iuuentute 13. de præsumption.* Præterea inter nos etiam Imperatores belli Insignibus proprijs sui muneris decorati tumulantur; Ac etiam Equitibus Militiarum Insignia, quæ eis concessa fuerunt, cum in Militarem Ordinem fuerunt admissi, adaptantur, cum efferuntur ad sepulchrum.

435 Hinc ergo dignoscitur, quàm sit æquo iuri consentaneum, vt Magistri, Doctores, ac Togati, proprijs Insignibus, aut vestibus ornati ad sepulturam ducantur; cùm enim in militia litteraria strenuè se gesserint, & Gradus Dignitatem sint adepti, vel illustri, ac nobilissima Toga ob sua merita, scientiam, virtutem, & puritatem sanguinis fuerint decorati, par sanè est, vt id in morte splendescat, & eorum honor, ac fama vltra vitam protendatur, æternitatiq; commendetur.

436 Et quidem nihil potest illustrius fama superstes conclamare de Togatis, qui è viuis decedunt, quàm alumnos fuisse alicuius ex Collegijs Maioribus; quorum encomia non semel hoc tractatu libauimus, sed nũquam ea poterunt exhauriri. Refertas eorum elogijs paginas apud Authores reperies; Obiter ea commendant Dõ Didacus de Saauedra *in suis Ideis Politicis, Hispanè pag. 362.* & P. Mariana *de rebus Hispaniæ, tomo 2. lib. 20. pag. 239. Hispan.* Vbi ait, ex Collegijs, velut ex arcibus inexpugnabilibus Viros strenuos ad regimen publicũ prodire. Ex his ergò illustribus Propugnaculis quisquis alumnus extremum diem obit, nullo potest clariori stemmate exornari, quàm eo, quod illum Collegij Maioris manifestet alumnum. Vndè etiam postquam in Senatus assumũtur, quandocumque diem extremum obeant, fascia Collegij supra feretrum ipsorum extenditur, quasi eorum Insigne præcipuum.

437 Insignia etiam Magistrorum, ac Doctorum valdè defunctum commendant, cum eum Gradum obtinuisse, maximam conciliet æstimationem, præcipuè in celebrioribus Academijs, qualis inter cæteras eminet Salmantina. Hinc laudandus occurrit sapientissimus ille, ac Illustrissimus Castellæ Præses Don Didacus Couarrubias Episcopus Segouiensis, & Conchensis, Collegij Maioris Sancti Saluatoris, Salmantini, vulgò *Ouetensis*, alumnus, qui suis scriptis scientias plurima luce donauit. Hic etenim, cùm ad Gradum Licentiati, & Doctoris accipiendum in Academia Salmanticensi, rigidè, vt par est, in suæ scientiæ Examen vocaretur, hoc peracto, & suffragijs Examinatorum postulatis, à tribus ex illis fuit reprobatus, qui reprobationem per litteram *R.* significarunt, dum suffragia secreta (datis sibi schedulis, alia cum littera *A.* ad approbandum, alia cum littera *R.* ad reprobandum,) protulerunt; à cæteris verò Vir ille apprimè doctus, & eruditus fuit approbatus, Gradumque obtinuit. Ipse verò, inter suæ Gentis nobilia stemmata sculpi, & depingi deinceps effecit triplicem litteram *R*; qua à tribus Examinatoribus fuerat reprobatus. Quippe (ne aliò, vt possumus, rem flectamus) tanti duxit in Academia Salmantina Gradum adipisci, vt nihil sibi ad æternitatem posthumæ famæ gloriosius iudicauerit, quàm inter sua Gentilitia stemmata symbolum sculptum relinquere eiusmodi euentus, vt qui litteras illas deinceps pro Insigni sculptas intuerentur, agnoscerent simul cum causa Gradum obtentum. Rectissimè ergò Magistris, ac Doctoribus defunctis Graduum Insignia superponuntur, vt ex eis posthuma ipsos fama commẽdet. Aliundè etiam *lib. 1, n. 322. & 341. & 359.* ac sæpè alibi stabiliuimus, Gradum Doctoris esse Dignitatem, & Doctores fore inter viros Primores annumerandos, de quo non pauca ibi dedimus; In signum ergo Dignitatis obtentæ, Insignia illa propria Doctorum, debent ipsis vita iam functis aptari, vt eorum gloria post angustos vitæ tramites perennet.

438 De his Doctorum, ac Magistrorum Insignibus aliqua iam in superioribus attigimus; Videat plura, qui velit, apud Cassaneum *in Catalog. gloriæ mundi, part. 10. consideration. 25.* Antonium Gomez *in leg. 83. Tauri*; Glossam *in Clementin. vnic. de Magistris; capit. multi, 40. distinction. capit. habeo librum, 16. distinction.* De pi-

pileo verò Franciscus Brosens *in Emblem. 151. Alciati*, hæc habet; *Quid enim memorem pilei celebrem lauream iam diu in Scholis non temerè vsurpatam? Eo siquidem indicatur, Scholasticos à disciplinæ seruitute ad Doctoratus, vel Magisterij libertatem transire.* Pileus hic, qui insigne est Magisterij, vel Doctoratus, vocatur aliquando *birretum*, quam vocem vel barbaram, vel parùm latinam censeo. Attamen Don Didacus de Leon Pinelo *in Hypomnemate Apologetico pro Academia Limensi capit. 12. fol. 14.* asserit *birretum* nuncupari, quasi *bis rectum*, quia bis rectum decet esse Doctorem, nempè in docendo, & operando, iuxta *caput, duo sunt, 23. quæst. 1. caput, si quis vxorem 30. quæst. 1.*

439 Inquires, an Doctores Bullati, seu ex priuilegio, possint ad sepulchrum efferri Insignibus Doctoratus ornati? Respondeo, absolutè posse, cum ea Insignium gestatio Gradui sit annexa, in eis Actibus, ad quos destinata sunt Insignia; dum autem quis effertur ad sepulchrum, pietas, & æquitas ei permittunt ea Insignia, quibus aliquando vti poterat ratione muneris, & Dignitatis, qua potiebatur. Cæterùm his Doctoribus Bullatis (cùm dabatur) non solitum fuisse apponi ea Insignia crediderim, cum in exigua fuerint æstimatione; imò in eos non pauci fuerint inuecti facetè. Videantur Melander *lib. 1. Iocorum seriorum*; P. Adam Contzem *lib. 4. Politicor. capit. 16.* Leon Pinelo *vbi nuper, folio 15.*

440 Iam clausimus hunc librum secundū; Sed id animaduertas, quæstiones, quas circa Doctores, Magistros, Togatos, & Candidatos in eo non reperetis, in primo libro, vel in sequenti fore à te inueniendas; cum nullam, vt credo, non discussam reliquerim, nisi fortè aliquę sint specialissimæ Academiæ vnius determinatæ, & cæteris non communes; Hæ enim possunt in qualibet Academia innumeræ exoriri; nec ab vllo exhauriri valent.

(?)

LI.

LIBER TERTIVS

DE IVRE ACADEMICO SELECTARVM QVAESTIONVM AD SCHOLASTICOS SPECTANTIVM.

Plvres quæſtiones, quæ ad Scholares pertinent, in duplici libro ſuperiori diſcuſsimus, eoquòd ad alia etiam dubia ſpectarent, quæ ſuum ibi locum obtinebant. Ad cæteras pergimus, & Scholaſticum perfectum, rectèque inſtructum in vtroque foro efformare conamur: indeque Iudicibus, Magiſtris, & Confeſſarijs viam tutò ſequendam ad innumeros caſus occurrentes aperimus.

Quæſtio I. Quàm digni commendatione, honore, & patrocinio ſint Scholaſtici, & in communi quantis priuilegijs gaudeant?

1

ON poſſum non prima in fronte tranſcribere conſtitutionem Friderici I. cognomẽto *Barbarroja*, circa Scholares; verba enim ipſa Imperatoris grauiùs, & efficaciùs oſtẽdent dignitatem eorum, quantumque ab omnibus debeatur impẽdi ſollicitudinis, vt in honore, & amore habeantur, nulla eis iniuria irrogata, ſed ipſorum defenſione, ac patrocinio pro viribus ſuſcepto; vt ſic ſuauiùs, & commodiùs inſiſtant ſtudijs litterarũ, quibus Reipublicæ bonum ſartum tectum ſeruatur. Igitur ſic ait *in Authẽtica, habita, quæ eſt ſub lege, ex patroni, Cod. Ne filius pro patre vel pater pro filio, &c.*

2 Habita quidem ſuper hoc diligenti inquiſitione Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, omnium Iudicum, & aliorũ Procerum ſacri noſtri Palatij examinatione, omnibus, qui cauſa ſtudiorum peregrinantur, Scholaribus, & maximè diuinarũ, atque ſacrarum legum Profeſſoribus, hoc noſtræ pietatis beneficium indulgemus, vt ad loca, in quibus litterarum exercẽtur ſtudia, tam ipſi, quàm eorum nuntij veniant, & in eis ſecurè habitent. Dignum namque exiſtimamus, vt, cum omnes bona facientes noſtram laudem, & protectionem omnimodo mereantur: quorum ſcientia totus illuminatur mundus, & ad obediendũ Deo, & omnibus eius miniſtris, vita ſubiectorum informatur, quadam ſpeciali dilectione eos ab omni iniuria defendamus. Quis enim eorum non miſereatur, qui amore ſciẽtiæ exules facti, de diuitibus pauperes, ſemetipſos exinaniunt, vitam ſuam multis periculis exponunt, & à viliſſimis ſæpè hominibus (quod grauiter ferendum eſt) corporales iniurias ſine cauſa perferunt. Hac igitur generali, & in perpetuum valitura lege decernimus, vt nullus de cætero tam audax inueniatur, qui aliquam Scholaribus iniuriam inferre præſumat, nec ob alterius cuiuſcumque Prouinciç delictum, ſiuè debitum (quod aliquando ex peruerſa conſuetudine factum audiuimus) aliquod damnum eis inferat; ſcituris huiuſmodi ſacræ conſtitutionis temeratoribus, & etiam ipſis locorũ Rectoribus, qui hoc vindicare neglexerint, reſtitutionem rerũ ablatarum ab omnibus exigẽdam in quadruplum, notaque infamiæ eis ipſo iure irroganda, dignitate ſua ſe carituros in perpetuum. Verùmtamen, ſi litem eis quiſpiã ſupe-

, super aliquo negotio mouere voluerit, hu
, ius rei optione data Scholaribus, eos corã
, Domino, vel Magistro suo, vel ipsius ciui-
, tatis Episcopo (quibus hanc iurisdictionẽ
, dedimus) conueniat. Qui verò ad alium iu
, dicem eos trahere tentauerit, etiam si cau
, sa iustissima fuerit, à tali conamine cadat.
, Hanc autem legem inter Imperiales Con
, stitutiones, scilicèt sub titulo, Ne filius
, pro patre, &c. inseri iussimus. Dat. apud Rõ
, calias, anno Domini M.C.LVIII. mense
, Nouembri.

3 Nullum profectò verbũ ex hac Cõstitutione fuit prætermittendũ, in qua adeò consulit Imperator Scholasticis, vt pudor sit, nostra ætate non rarò viles aliquos homunciones leui occasione in eos audacter insurgere, & animo procaci ipsis non contemnendas iniurias irrogare. Et, quod deterius est, cum plurimi ciues in locis, vbi sitæ sunt Academiæ, ferè victitent ex opibus, ac substantia Scholarium, leuidẽsi data causa, in illos primi ingratissimè audaces insurgũt. Dolet de hoc Ioannes Frischen *ad Authentic. præfatam, pag. 181.* his verbis; *Sed nescio, quanta corruptela infectum vulgus soleat odio prosequi Studiosos, & illis infestum esse, quamquam ex eorum assiduitate vberrimos colligit fructus, & quàm ea releuetur impensa, ne cogatur aliò filios erudiendos mittere cum periculo fortunarũ, vitæ, aut morum. Sunt & inuidi vulgares, & plebeij fœlicitatis litterarum, vt, quamquam sine illis benè esse nequeant, tamen fulgore illarum obcæcantur, vt pati radios eius facilè non possint; & multi meliùs defendunt pessimos, & homicidas, quàm Scholares.* Nec propterea ipsi sunt Scholares tolerandi, si flagitia patrauerint, sed iuxta delictorum, & personarũ qualitatem puniendi à Iudicibus proprijs, non ab alijs.

4 Non solùm Scholaribus, sed etiam Professoribus scientiarum priuilegia in præfixa Authentica concessa sunt communia. Itaque Imperator præcipit, vt securè habitent in oppidis, vbi studijs vacant, eademque securitate gaudeant eorũ nuntij; &, quòd nullus in eos iniustè, aut iniuriosè insurgat; Irrogantibus autẽ iniuriam, cuiuis eorum, & oppidorum Gubernatoribus, qui id delictum non vindicauerint, infligit pœnam infamiæ, ipso iure contrahendæ, & priuationem perpetuam suarum dignitatum, atq; restitutionẽ in quadruplum cuiuscumque damni illati; prohibetque, Scholasticos vexari titulo debiti in alio loco cõtracti, aut delicti cõmissi; cosque vult coram Iudice ipsis destinato conueniri super litibus exorientibus.

5 Præter alios plures, hanc Authenticam copiosè illustrauit Oldemdorpius *tom. 1. fol. 580.* & latè ipse agit de priuilegijs Professorum litterarũ, & Scholasticorum *in tractat. de iure singulari, c. 10.* Illustrauit ipsam (præter alios plures *infrà quæst. 51.* referendos) Rebuffus *lib. 2. de priuilegijs Scholasticorum*, & ibi centum, & octoginta priuilegia eorum apponit. Horat. Lucius *tractat. de priuileg. Scholastic.* centũ itidem priuilegia recenset. Dionisius Gothofredus *in notis ad hanc Authenticam* aduertit, securitatem viuendi, & habitandi in locis, omnibus, etiam non Scholasticis, cõcedi, atque adeò, vt hoc priuilegium aliquid operetur, intelligẽdum esse, in eis verbis concedi Scholaribus, vt sint exempti à vectigalibus, portorijs, alijsq; oneribus. Quod autem additur ab Imperatore, ne possit eis damnum inferri ratione delicti, aut debiti alterius cuiuscumque Prouinciæ, explicat, esse idem, ac ne possint capi iure repressaliarum. Priuilegijs autem Studiosorum gaudere nuntios, & consequentèr Bidellos, ibidem docet, & nos latè *lib. 1.* egimus, & infrà agemus. Denique forũ ratione studij sortiri Scholasticos, ex vltimo Authenticæ capite cõstat; & videri potest Accursius *in leg. hæres 9. §. proinde, verbo, debebit, ff. de iudicijs*, & alij infrà adducendi.

6 Hanc ipsam Authenticã illustrat Ioannes Iacobus Frischen *in Resolutione Iuridica Quæstionis; Habeatne Rector, & Academiæ Concilium merum Imperium vi eius Authenticæ*, de quo *suprà lib. 1.* Immunitates prætereà, & priuilegia Professorũ litterarum, & Scholasticorũ exponit Christophorus Bessoldus *in Dissertatione de Studiosis, Magistris, Licentiatis, & Doctoribus.* Pluresque Authores ab his Interpretibus allati hanc materiam exornant; qui toto decursu videri possunt, & *in quæstion. vlt. huius libri.* & nos superiùs *præfato lib. 1.* latè de illis tractauimus; pluraque ibi exposita competunt Scholaribus; sicut etiam priuilegia, & immunitates, de quibus agendum erit in sequentibus, conueniunt omnino Doctoribus, ac Magistris, & Professoribus Scientiarum in aluo Academiæ adscriptis, quare dicenda illis pariter sunt aptanda.

(∴)

Quæst.

Quæstio II. De priuilegio fori Studiosorum. Vbi aliqua dubia circa illud deciduntur: & de diætis agitur.

7 EX Authentica transcripta *quæst. præcedent.* constat aperte, Studiosis competere priuilegium fori; scilicet ne conueniãtur coram Iudice ordinario loci, in quo versantur, sed coram proprio Iudice, qui vnicuique Academiæ est designatus. Quare, sicut Clerici habentes ea, quæ à Concilio Tridentino requirũtur, gaudent proprio foro Ecclesiastico, & nequeunt coram alio Iudice, seu in foro sæculari conueniri; ita Studiosi, qui aluo Academię sunt adscripti, gaudent sui fori priuilegio, & in nulla lite siuè ciuili, siuè criminali possunt coram alio Iudice, nec in alio foro conueniri; quod fori priuilegium inter cętera, quibus gaudent, est præcipuũ, & pro illo semper acriter est decertãdũ, vt seruetur illæsum.

8 Igitur Studiosus siuè in ciuilibus, siuè in criminalibus, nequit accusari, neque conueniri, nisi apud Magistratum Academiæ. Ita constat *ex prædicta Authẽtica*, & ex communi Doctorum. Et quamuis de causis criminalibus contrarium statuatur *in leg. 2. tit. 31. partit. 2.* attamen eam legem esse abrogatam tum consuetudine contraria, tum Regijs, & Pontificijs constitutionibus, tradit Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 40. num. 2.* Hinc Magistratus Academiæ potest ad se auocare Studiosum delinquentem, vbicumque delinquat, vt docet Bessoldus *in dissertation. de Studiosis, capit. 3. pag. 52.*

9 Quando verò Studiosus est Actor, forum Rei sequi debet; nisi Magistratus Academiæ simul fungatur iurisdictione Conseruatoris; quo casu iuxta potestatem Conseruatoriam Actor Studiosus trahet Reum ad suum forum in causis ciuilibus, dum sit intra diætas in litteris Cõseruatorijs designatas; vel si non designentur in illa diętæ, dum sit intra vnam diætam; vt annotat Escobar *suprà num. 3.* In Academia Salmantina potest Actor Studiosus reum Clericum intra quatuor diætas existentem cogere, vt in suo foro Scholastici Salmantini compareat; quia hanc iurisdictionem concessit Iulius II. Scholastico Salmantino anno 1505. derogans diplomati Innocentij VIII. qui ad instantiã Regum Catholicorum sanciuerat, ne vltra duas diætas Rei trahi possent. Et quidẽ anno 1431. Eugenius I. idem concesserat, ac Innocentius. Cæterùm quia laici Rei Principi sæculari subiecti sunt, nec Pontifex eam tollit subiectionem, Reus laicus nequit trahi ad Tribunal Academicum vltra duas diætas, sic enim statuitur *in leg. 19, & 20. tit. 7. lib. 1. Recopil.* & sic vsus forensis admisit. Idemque continget in alijs Academijs, vbi similia sunt priuilegia. Est autem diæta iure nostro Regio iter vnius diei vsque ad decẽ leucas, & in quauis leuca sunt tria milliaria.

10 Aliquando tamen Actor Studiosus potest Reum vndecumque, etiã vltra diætas, coram Magistratu Academico conuenire; scilicèt cum reus aliqua speciali ratione sortitus est forum studij, veluti si ratione contractus, submissionis, solutionis destinatæ in loco studij, & studij causa, cõueniatur; Aut si Actor studiosus, quãuis agat, tamen Rei partes sustineat, nempè si ab alieno iudice contra eum procedatur, aut iniuria aliqua sit affectus. Quibus casibus ad Magistratum Academię, vt Iudicem ordinarium, potest trahere vndecũque Reum. Escobar *suprà cap. 41. à num. 4.* exempla proponit, quibus potest ActorStudiosus vndecumque trahere Reum; videlicèt si ei aliquid debeatur vel ex testamento, vel ex contractu, contemplatione studij relictum, aut destinatum. Præterea *cap. 42* proponit, & probat, Reum vndecumq; ab studioso Actore trahi posse ad suũ forum, si ille se ei foro submisit, aut suo proprio renuntiauit. Latè hęc omnia ibi tractat, videat, qui velit, ne transcribere videar; Sat sit, notitiam libasse, quæ non fuit omittenda.

11 Notandum tamen est, in criminalibus non posse Studiosum Actorem trahere Reum ad suum forum; namque Reus (dum non sit etiam Studiosus) in suo foro debet conueniri, & Iudex alienus nequit de illo cognoscere; non vt Iudex Ordinarius; vt ex se constat, cum de iure communi forum Rei sit sequendũ; nec item vt Conseruator; quippè licet Conseruatori possit ea potestas dari, tamen ex se non datur, & Conseruator constituitur ad tuitionem, non ad vindictam. Quod cõfirmatur ex Tridentino *sess. 14. de reformat. cap. 5.* & ex communi Interpretum cõsensu.

Nota valde totum hunc §, et precipue clausulas signatas

su. Aliud erit, si Actor studiosus solùm ciuiliter velit agere in Reum, qui ipsum offendit, vt damnum compenset, non vt pœna mulctetur; tunc enim locum habent dicta superiùs. Potest etiam Magistratus Academiæ, lite ciuiliter intentata, Reum contumacem, aut alium in ipsius iurisdictionē delinquentem criminali pœna afficere, vt suam iurisdictionē defendat, vt tuetur Moneta *de Conseruator. cap. 7. num. 263.* Hinc si delinquentes contra Studiosos capiantur in ipso delicto à Magistratu Academiæ, debent ab illo ad proprium Iudicem remitti, quando Studiosi non sunt. Quid autem sit dicendum, si simul Studiosus, & nō Studiosus delinquāt, & causa nequeat cognosci ab vtriusque Iudicibus seorsim, sed ita sit indiuidua, vt ab vno debeat causa vtriusque cognosci, vide Rebuffum *de priuileg. Schol. priuil. 106.* Escobar *suprà cap. 44. à numer. 18.* Et quidem, si alter ex delinquentibus sit Studiosus Clericus, alter laicus non Studiosus, cum Iudex sæcularis nequeat cognoscere de Clerico, de vtroq; cognoscet Magistratus Academię, qui habet iurisdictionem Ecclesiasticam. Si autem vnus sit Studiosus, alter Clericus non studiosus, ad Episcopum pertinere cognitionem, tenet communior sententia; quæ saltem est vera, si causa sit ex his, quas pertinere priuatiuè ad Episcopum, diximus *lib. 1. numer. 485.* Si autem causa nō sit ex illis, pertinere ad Magistratum Academiæ, ait Escobar *num. 20.* In ciuitate autem, & diœcesi Salmantina, cum præuentioni sit locus inter Episcopum, & Scholasticum, is cognoscet, qui præuenit.

12 Itaque in alijs causis ciuilibus procedit doctrina superiùs tradita, & in eis potest Actor Studiosus Clitellarios, seu muliones, & nuntios quoslibet, asportantes necessaria Scholaribus vndecumque ad suum forum trahere, cum susceperint res tradendas Scholasticis in loco studij. Quod verū est, si ex proprio munere id officium exerceant; nam si ex munere non exerceant, sed rem sibi commissam aliquis Scholastico afferebat, eamque subripuit, non poterit vltra diætas trahi, dum Studiosus non sit. Idem dicito in alijs causis, & in tribus iudicijs familiæ erciscundæ, communi diuidundo, finium regundorum, Studiosum Actorem non posse trahere Reum vltra diætas; Studiosum autem Reum vndecumque trahi posse: Is autem dicitur, etiam in his iudicijs, Actor, quoad insecutionem fori, qui primus prouocauit, esto quoad alios effectus, omnes litigantes in his tribus iudicijs censeantur Actores, & Rei. Consulatur Marta *de iurisdiction. 4. p. cas. 142.* & Pichardus *in §. quædam 20. instit. de actionib.*

13 Circa enumerationem diætarum obseruare oportet, eas dinumerandas fore ab ædificijs continentibus adhuc extra portam loci, in quo versatur Studium, & Conseruator illius vsque ad primum terminum diœcesis, in qua Reus existit; ita vt si vel vno passu diætæ attingant eam diœcesim, possit ille trahi, quamuis ipse commoretur in loco distantiori illius diœcesis; nam diætæ non dinumerantur vsque ad locum proprium Rei, sed vsque ad diœcesim illius. Videatur Salgado *de Regia protect. p. 1. c. 2. §. 5.* qui plura de diætis tractat.

14 Præterea, si diœcesis aliqua sit ratione alicuius loci intra diætas, quamuis hic locus sit diuisus ab alijs locis ipsius diœcesis, eo quòd inter locum, & locum mediet alia diœcesis, sanè ad omnia illa loca primæ diœcesis extendentur diætæ, quāuis loca separata, & diuisa per diœcesim intermediam secundum se sumpta non sint intra diętas, vt tota intra diætas esse cēseatur. Exemplo res declaratur. Oppidum dictum *Barrueco Pardo* est intra diætas Scholastici Salmantini, & pertinet ad iurisdictionem Ordinis Militaris Diui Iacobi, vulgò *el Maestrazgo de Santiago*; hinc Prouincia Emeritensis, quia attinet ad eādem iurisdictionem, intra diætas etiam est recensenda, quamuis ipsa ratione sui territorij, & distantiæ illius extra diætas sit. Alia exempla affert Escobar *c. 48. n. 7. & sequent.* Vbi agit, an Prioratus diuersi cuiusque Ordinis Militaris cēsendi sint vna, vel plures diœceses in ordine ad diętas dinumerandas, & decidit, omnia territoria Ordinis Diui Iacobi, quę vni Priori subiecta sunt, reputanda fore vnicam diœcesim; alia autem territoria, quę plures ex vnoquoque Ordine Militari nanciscūtur Priores, non vnam diœcesim, sed plures esse cēsenda, quia vnusquisque Prior est exemptus, & gaudet iurisdictione quasi Episcopali, immediatèque subijcitur Senatui Ordinum Militarium, aut Assembleæ (vt Hispanè dicimus) Ordinis Diui Ioannis.

(?) Quæstio

Quæstio III. Alia dubia circa forum Studiosorum deciduntur, & circa iurisdictionem Magistri Scholæ Salmantini erga Religiosos.

(?)

15 DVBITATVR primò, an Studiosus trahere possit ad suum forum causas inceptas ante Studium, siuè crimina ante illud patrata? Iure communi attento, non potest, nam priuilegium fori non extenditur ad gesta ante priuilegium, iuxta *leg. si quis postea quàm, ff. de iudicijs, leg. cum quædam puella 19. de iurisdiction.* Docent Ossualdus *lib. 17. Commentar. cap. 18. litter. B.* Collantes *in pragmat. pan. libr. 2. capit. 16.* Pradilla *de legibus pœnalib. in addit. capit. 11.* Barbosa *in præfata leg. si quis posteà*, & ibidem Cuiacius. Non tamen desunt, qui dicant, id secùs se habere in Studiosis ex vi *Authenticæ Habita*, ita Rebuff. *de priuileg. Scholast. priuileg. 153.* Horatius Lucius *eodem tractat. priuileg. 66.* & Bologninus *in prædictam Authenticam, n. 220.*

16 In fauorem Academiæ Salmantinæ concesserat Martinus V. *Constitution. 22.* quòd Studiosi possent trahere ad Scholæ Magistrum causas ante Studiũ cæptas, seu pendentes, & quæuis alia gesta, vel admissa ante illud; Postmodùm ad euitandas fraudes, & ne aliqui adscriberẽtur matriculæ solo animo declinandi Tribunalia propria, habita fuit cõcordia cum prædicta Academia *in leg. 18. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* & statutum fuit, vt Studiosis, *No se les den cõseruatorias de las deudas, y cosas hechas, y contraydas, antes que vengan al dicho estudio, hasta tanto que ayan hecho vn curso entero.* vndè post vnum cursum litterarium transactum spatio sex mensium, & vnius diei poterit Studiosus Salmantinus omnes causas cæptas, & delicta admissa ante Studium trahere ad Tribunal Scholastici Salmantini.

17 Dubitatur secundò, an post studium gaudeat priuilegij foro studiosus? Et supponendum est, peracto studio, per quinquennium cõseruari Studiosis sua priuilegia; vt tenent Baldus in *Authentica Habita, numer. 23.* Antonius Gomez *in leg. 2. Tauri, numer. 7.* Bartolus, Salicetus, Rebuffus, Didacus Perez, Donellus, Ossualdus, & alij, id probantes *ex leg. 2. Cod. de Primicer. leg. 3. Cod. de domestic. & protect. leg. 2. & 3. Cod. de commeat. leg. 5. in fin. ff. de captiuis, & postliminio reuers.* Dum tamen illi animũ reuertendi ad Academiã retineant, qui animus toto quinquennio præsumitur, nisi contrarium ex coniecturis sufficientibus arbitrio iudicis probetur. Hinc, si Studiosus sit Actor, poterit Reum trahere ad suum forum toto illo quinquennio, & non vltrà; non secùs ac si in loco Academiæ versaretur. Requiritur verò saltem in Salmantina, iuxta *titul. 24. §. 4. Constitutionum*, vt quotannis tempore absentię per quinquennium faciat, in matriculam se describi per Nuntium, aut epistolam, nisi sit recolens studia, Hispanè *pasante*, qui ea annua matricula non indiget, vt obseruat Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit. 32. à numer. 16.*

18 Si autem Studiosus sit Reus, ob crimina tempore studij commissa, aut contractus gestos tempore studij, & quinquennij post studium, quo studiosus iuxta dicta censetur, debet in foro Academiæ conueniri, cum Reus iure communi in proprio foro sit conueniendus, & proprium Studiosi forum sit Academicum. In Studiosis Salmantinis statuta res est, *Constitution. 23. §. verùm.* Et in statutis Academiæ Salmanticensis *fol. 345.* extat decretum Supremi Senatus Castellæ expeditum anno 1567. quo indulgetur à Rege, cuius nomine fuit sancitum, vt Studiosi Rei, eorumque patres, tutores, vel curatores, quibus incubuerit soluere debita contracta ab Studiosis tempore Studiorum, nulla habita ratione diætarum, conueniãtur coram Scholastico Salmantino; Et id locum habet, quamuis pater, curator, aut similes personę sint Clerici; nam quamuis ea dispositio sit Regia, & per se Clericos non comprehendat; at hæ personæ hoc ipso quòd filium, aut minorem ad Academiam miserunt, aut in illa retinuerunt, videntur se submisisse Scholæ Magistro, vt iudici Ordinario, eiusque iurisdictionem Ecclesiasticam prorogasse, vt eos ad soluenda debita possit cogere. Quod respicit fauorem Studiosorum, vt faciliùs inueniant aliquos, qui Salmanticę eis pecuniam mutuent, & merces creditò tradant. Quis enim Scholaribus succurreret, si ad debita recupe-

cuperanda profecturum se posteà timeret ad eorum patrias? Dum autem secuti sunt, in Tribunali ipso Salmantinæ Academiæ posse debita poscere, & debitores ad illud trahere, non adeò difficulter Studiosis sæpè indigentibus subueniunt. Aliquas quæstiones circa hoc pūctum exagitat Dō Alfonsus de Escobar *suprà capit. 49. à numer. 14.* quæ videri apud ipsum possunt, cū ad nostrum institutum hæc attigisse sufficiat.

19 Dubitatur tertiò, an possit ad forum Academicum trahere causas iam cęptas Studiosus, qui hæres est ex asse, vel ex parte, aut bonorum possessor, aut quolibet modo successor in bonis alterius? vel an eas debeat prosequi in foro defuncti, seu illius, cui succedit? Pro vtraque parte habet hæc quæstio patronos; quorum fundamenta, & solutiones affert Don Alfonsus de Escobar *suprà capit. 50.* Breuiter assero; in Academijs, vt in Salmanticensi, quæ priuilegio gaudent (iuxta dicta suprà *quæstion. 2.* vt causæ Studiosorum cæptæ ante Studium trahantur ad Tribunal Academicum,) præfatum Studiosum successorem in bonis posse eas causas ad præfatum Tribunal trahere, cum perinde se habeat, cæptas fuisse ab ipso ante Studium, ac ab alio, in cuius bona successit, cum iam ipse, dum est Studiosus, causas sit secuturus. Deinde, si Studiosus non sponte sua adsit in Academia, sed ob eius insignem eruditionem rogatus fuerit à Principe, vt in ea doceat, adhuc si in Academia non detur priuilegium præfatum, poterit omnes causas anteà cæptas, & pendentes ad forum Academicum auocare, vt probat Barbosa *in leg. si quis posteà, ff. de iudicijs;* quod in fauorem Studij videtur generaliter concessum, ne ille occasione assistendi eiusmodi causis à docendo amoueatur.

20 Secluso autem priuilegio, causę finiendæ sunt in foro, in quo sunt inceptæ, nisi noua actio proponatur, siuè realis, siuè personalis, siuè mixta, nam iuxta ius commune vbi iudicium est cæptum, ibi est prosequendum; *leg. si is, qui Romæ 34. leg. tam ex contractibus 57. ff. de iudic. leg. 57. titul. 6. partit. 1.* Vide Olanum *in Concordia litter. C. num. 28.* Doctrina tradita extendenda est ad Studiosum successorem maioratus, cum militet eadem ratio. Cæterùm si hæreditatis, vel maioratus sint bona vacantia, poterit Studiosus petere coram Academico Iudice eorum possessionem, etiam si sint vltra diætas. Si autem alius detur possessor eorum, nisi hic sit intra diætas, nequibit de possessione contra eum agere; excepto casu, quo possessio ei data fuerit, *saluo iure tertij,* seu *sine præiudicio tertij;* tunc enim valet Studiosus possessionem petere coram Academico Iudice. De quo, & alijs quęstiunculis circa id ipsum consule Don Alfonsum de Escobar *vbi suprà, cap. 50. §. 3. à num. 34.*

21 Aliqua nunc per compendium sunt præstringenda, vt saltem dubiorum notitiam libemus, quæ, si ex professo essent disceptanda, longos tractatus desiderabant, & aliena à Theologo calamo censerentur. Primò igitur assero, doctrinā stabilitam de causis cæptis ante studium etiam applicandam esse causis, in quibus agitur de actionibus realibus, seu hypotecarijs, veluti ex censu, emphyteusi, & similibus, quando in Studiosum successorem transeunt. Attamen in causa feudi Studiosus in omni casu conueniendus est coram domino feudi, vt tradit Rebuff. *de priuileg. Scholastic. priuileg. 153.* nisi Reus sit Clericus, & causa feudi criminalis, de qua Dominus feudi, dum sit sęcularis, cognoscere nequit. Videatur Marta *de iurisdiction. 4. part. cas. 183.* Deinde Studiosus, qui vectigalia, seu alia iura Regia habet quouis titulo, neque conuenire, neque conueniri potest coram Magistratu Academico, sed coram Regijs Iudicibus; & ea videtur ratio, quia in his causis se illis Iudicibus submisit, & præterea cum sint causæ gazæ Regiæ, Rex ipse iurisdictionem circa illas priuatiuam prędictis Iudicibus concessit, ab alijs eam auferendo. Ita cautum est *leg. 6. titul. 1. libr. 4. Recopilation. leg. 57, titul. 6. partit. 1.* Tenent Guzman *de euiction. quæstion 7. numer. 41.* Bouadilla *libr. 2. politicor. cap. 18. numer. 159. & alij.* Nec assentio doctrinæ Don Alfonsi de Escobar *suprà capit. 50. §. 2. à numer. 32.* tuentis, id non procedere respectu Scholastici Salmantini, quia etiam est Iudex Regius. Etenim hac ratione etiam excipiendi essent ferè omnes alij Magistratus Academiarum, qui iurisdictione Regia gaudent. Deinde id ipsum suadet oppositum; nam si in his causis Scholasticus vsurus foret iurisdictione Pontificia, hæc non potuisset à Rege limitari; cum autem vsurus sit Regia iurisdictione, hæc à Rege limitari potuit; Limitatam autem fuisse, probatur

tur ex prædictis Iuribus Regijs, & eorum Interpretibus, necnon ex consuetudine, & praxi.

22 Præterea Studiosus succedens alteri in aliquo officio, negotiatione, œconomia, decurionatu, vel in alio simili, non gaudet foro Academico quoad reddendam rationem sui muneris, nam in his causis siuè ante studium, siuè post studium gestis Iudicem habet ad eas destinatum, nempè ordinarium loci, vt cautum est *leg. final. titul. 14. libr. 9. Recopilation.* Rursùs si quis non Studiosus succedat Studioso, causas ab hoc in foro Academico cæptas potest in eodem finire, quia ea causa, eo modo, quo est, transit in successorem. Adhuc si Studiosus condemnetur, vel hæres Studiosi, in foro Academico, & alterius sit iam fori, cum sententia est executioni mandanda, adhuc apud Academicum iudicem, & non apud alium petenda est sententiæ executio, iuxta *leg. properandum. §. si autem, Codic. de iudic.* Et tenent plures relati à Parlador. *libr. 2. capit. final. 1. part. §. 1. numer. 24.* Vlteriùs Studiosus, vt singularis successor, vtputà emptor, venditor, locator, legatarius, non solùm ante litem inceptam debet in proprio foro conuenire, & conueniri; sed etiam, si lis sit cæpta in alio foro, quia instantia cępta non transit in regularem successorem; Ita Bartolus, Abbas, Decius, Puteus, Capycius, Moneta, Fonte, & plures alij relati à Don Alfonso de Escobar *capit. 51. numer. 2.* Quod ipse limitat, si in Studiosum res alienetur contra prohibitionem, *titul. ff. & Codic. de litigiosis*; Et etiam quando contra prohibitionem *tit. de alienatione iudicij mutandi causa facta*; quibus casibus non gaudet suo foro Studiosus; at Iudex Academicus debet cognoscere de dolo, aut fraude contractus, an interfuerit, vt constet, an ipse sit Iudex causæ; nam in generali quoties de valore priuilegij, siuè fori agitur, à Iudice ipsius priuilegij causa est cognoscenda.

23 Itaque cessiones, aut donationes factæ Studioso, nisi fiant à parentibus, præsumuntur fraudulentæ, & ad causas super his exortas non gaudet ille foro Academico; quòd si in casibus permissis donatio, aut cessio intercedat, & aliquis dolum, seu fraudem opponat, à Iudice Academico de ea est cognoscendum. Studiosus deinde venditor, aut in quouis alio contractu, in causa euictionis proprio foro gaudet, si intendat, se de euictione non teneri; secùs, si fateatur, & liti pro emptore assistere velit, tunc enim eius forum sequi debet. Ita communior sententia. Proprio etiam foro gaudet, si de retractu iure sanguinis agatur, aut de recognitione chirographi, vel de actione ad exhibendũ, vt contra Guzman resoluit Escobar *vbi suprà c. 54. n. 9.*

24 Si cum Studioso sint alij litis consortes, & causa sit indiuidua, illi gaudebunt eodem foro Studiosi, secus si sit diuidua causa. Ita Rebuff. *vbi suprà, priuileg. 106.* Quando duo Studiosi inter se litigant, coram Iudice Academię agere debent. Quòd si alter sit Studiosus, verbi gratia, in Academia Salmantina, alter in Complutensi, aut cum alio priuilegiato in lite Studiosus concurrat; vt cum fisco, Episcopo, Equite, aut Religioso Ordinum Militarium, milite, aut simili, iure communi attento, Reus in proprio foro est conueniendus, nam hi priuilegiati habent priuilegium, ne extra proprium forum trahantur, quo priuilegio etiam gaudet Studiosus, ergo siuè is sit Reus, siuè alius priuilegiatus, in proprio foro debet conueniri; vbi enim paria sunt priuilegia, potior est causa Rei; *Leg. verum 11. §. item quæritur, leg. si minor 24. ff. de minorib.* Et ibi Cuiacius, atque Antonius Faber. Quòd si priuilegium vnius ex concessione, & indultis potentius sit, quàm priuilegium alterius, & derogatorium illius in casu cōcurrentiæ, standum est priuilegio potētiori. Hinc infert Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà, cap. 55. à numer. 18.* Studiosum Salmantinum posse trahere quemuis Reum priuilegiatum ad suum forum, dum sit intra diætas; nam iurisdictio Scholastici Salmantini ordinaria, & conseruatoria indulgetur posse exerceri in quasvis personas, cuiuscumque dignitatis, & conditionis existant; & derogantur priuilegia Ordinum Militarium, & cuiuscumque Academiæ, seu Ecclesiæ Cathedralis.

25 Hinc si Studiosus iniuriam infligeret alicui Religioso, coram Scholastico Salmantino esset conueniendus, & non posset Religiosus coram suo Conseruatore eum conuenire, nisi priuilegium Religio haberet, quo derogaretur priuilegium concessum Studioso, & iurisdictioni Scholastici Salmantini. In præsenti impugnat Escobar *numer. 27.* Emanuelem Rodriguez, eo quòd hic asseruerit,

Religiosos vti suo Conseruatore aduersus alios æquè priuilegiatos, si ab illis iniuria afficiantur, & contendit, litem agendam esse coram Conseruatore iniuriantium, qui sunt Rei. Sed hoc altiorem exigit disputationem; nam Conseruator proprius additur, vt tueatur Religiosos, quorum Conseruator est, eosque defendat, censuras infligendo, si opus sit, in aduersarios, qui eorum priuilegia impediunt, aut vim aliquam inferunt; Et standum est priuilegijs cuiusque Religionis circa iurisdictionem Conseruatorum. Cæterùm in casu Studiosi posito, nisi contrarium ex priuilegijs Regularium cõstet, coram Scholastico est conueniendus.

Obiter obserua, præter ea, quæ iam in superioribus tradidimus, adeò certum esse, Magistrum Scholæ Salmantinum non gaudere iurisdictione erga Regulares in causis eorum criminalibus, quæ ad ipsam Academiam non spectant, vt olim Pontifex ad instantiam insignis Cœnobij Sancti Stephani Salmantini Sacri Ordinis Prædicatorum expediuerit Bullam, (quę apud illud asseruatur) in qua declarat, non posse prædictum Magistrum Scholæ cognoscere de delictis specialibus Regularium sibi subditorum, nec ob illa eos punire, aut in custodia retinere, sed eiusmodi delictorum cognitionem pertinere priuatiuè ad Pręlatos Regulares.

Quæstio IIII. Quinam non Studiosi fori Academici priuilegio gaudeant? Vbi etiam de fideiussoribus Studiosorum.

26 EGIMVS *libr. 1. quæstion. 13.* de his, qui, cum Studiosi non sint, gaudent tamen aliquibus priuilegijs Academicorum, & huc remisimus quæstionem de communicatione priuilegij fori Studiosorum. Igitur regulare, & commune est, vxorem sequi forum mariti, non solùm ratione domicilij, sed etiam, si forum competat ratione artis, aut priuilegij personalis; Ita docent cum communi Ossualdus *lib. 17. commentar. cap. 12. litter. L.* Barbosa *in leg. quia tale 14. numer. 23. ff. soluto matrim.* Et sic in Iure statutum est *in leg. eos. 6. Cod. de fabricensib. lib. 11. leg. ne ad diuersa, Cod. de silentiar. libr. 12. leg. 2. in fin. Cod. de Episcop. & Cleric. leg. quoties 3. ff. de priuileg. Scholarum libr. 12.* Hinc vxor cuiuscumque Academici, siuè Doctoris, siuè Studiosi, foro mariti gaudet, quia id priuilegium ex persona mariti consequitur; vnde asseritur in *leg. final. Codic. de incolis; Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus.* Quarè coram Magistratu Academico conuenienda est, sicut maritus. Inde, si lis cępta sit ante matrimonium, etiam potest eam trahere ad forum Academię in casibus, in quibus maritus ante tempus studij cęptas lites trahere posset, scilicèt in Academijs, in quibus id priuilegium trahendi causas incæptas datur; nam in alijs iure communi attento, trahi nequeunt, *iuxta leg. cum quædam puella, ff. de iudic.* & superius iam diximus.

27 Sed si Academicus sit Clericus coniugatus, & foro Ecclesiastico gaudeat, dubitatur, an vxor gaudeat foro Academico, qua parte Iudex Academiæ Ecclesiasticam iurisdictionem exercet? Supponendum est, valdè esse controuersum, an vxor Clerici in Minoribus foro mariti gaudeat? Affirmatiuam sententiam tuetur Didacus Perez *in leg. 1. titul. 3. libr. 1. Ordin. versu vxor.* Iuxta quam dicendum est, vxorẽ Studiosi Clerici gaudere foro Academico quoad iurisdictionem Ecclesiasticam; vnde non est audiendus Don Alfonsus de Escobar *de Pontific. & Reg. iurisdict. capit. 36. num. 10.* asserens, nihil hoc interesse ad hanc dubitationem, cum Magistratus Academiæ, saltem Salmantinæ, sit Iudex Ecclesiasticus, & Regius, & inde debeat cognoscere de causis eiusmodi vxoris, siuè vxor Clerici in Minoribus gaudeat foro mariti Ecclesiastico, siuè non. Etenim Academicus Clericus solummodò gaudet foro Ecclesiastico (si in eo concurrant requisita à Tridentino) & forum Regium non est eius forum; ergo, si vxor solùm ratione mariti gaudet foro, vt ipsemet Author tuetur, non foro Regio Magistratus Academiæ, sed Ecclesiastico gaudebit; nec Iudex Academicus poterit de causis illius cognoscere, nisi vt Iudex Ecclesiasticus, sicut nequit cognoscere, nisi vt talis Iudex, de causis mariti. Hinc ad Iudicem Ecclesiasticum appellandum etiam erit, non ad secularem, à sententia Iudicis Academici in eiusmodi causis.

28 Vidua cuiuscumque Academi-

demici toto tempore viduitatis gaudet foro mariti; Id enim commune est viduis, vt maritorum foro gaudeant; *leg. final. Cod. de incolis, versu, sin autem; Authentica de nupt. §. non tamen, collat. 4. leg. filij 22. §. vidua, ff. ad municipalem; leg. quotiens 3. Cod. de priuileg. Scholarum libr. 12. Glossa final. in capit. ex parte, de foro competenti; leg. 13. titul. 4. libr. 4. ordin.* Quod verum est, etiam si sit vidua studiosi, & hic, si viueret, transacto tempore amissurus esset forum Academicum, quia tempus mortis inspicitur. Deinde est verum, etiam si post studium decedat vir, dum tamẽ sit intra quinquennium, in quo censetur Studiosus iuxta dicta superiùs, dummodò circunstantiæ ibi præfixę concurrant.

25 Fideiussor studiosi non gaudet fori priuilegio, sed apud suum iudicem est conueniendus, vt tuentur Baldus *in Authentica Habita, numer. 25.* Iulius Pacius *ibidem cap. 4. numer. 17.* Hering. *de fideiussor. capit. 23. numer. 14.* Rebuff. *de priuileg. Scholastic. priuileg. 152. limit. 2.* Etenim id commune est fideiussori cuiusque priuilegiati; vt in foro proprio conueniatur; et sic de fideiussore Clerici docent communiter Authores. Quòd si creditor conueniat studiosum in foro Academico, tunc fideiussor poterit ibidem conueniri, ne continentia causæ diuidatur. Excipitur tamen casus, quo fideiussor studiosi alteri studioso se obligauerit, nam tunc factus est debitor respectu illius Studiosi, qui eum intra diætas existentem trahere poterit ad suum forum Academicum, vt constat ex stabilitis superiùs. Vlteriùs si Studiosus fideiussorẽ dederit, quòd iudicio se sistet, vel iudicatum soluet, casu quo hæc fideiussio præstita fuerit coram alieno iudice, non valebit; sicut si eam Clericus præstitisset coram iudice sæculari. At si illum fideiussorem dederit coram Iudice Studij, nisi fideiussor suo foro renunciauerit, debet in eo conueniri, vt obseruat Don Alfonsus de Escobar *suprà cap. 39. à numer. 11.* quod intelligendum est, si fideiussor possit proprio foro renuntiare; nam plures non possunt, vt Studiosus alterius Academiæ, agricolæ in Hispania, & similes.

26 Ex dictis etiam fit, fideiussores Agassonis, seu Castellarij, qui res necessarias Studiosis portat, posse ab his conueniri in suo Academico foro, dum illi proprio foro renuntiauerint, etiam si sint extra diætas; nam si intra illas sint, cum redditi fuerint debitores Studiosorum, hi valent eos ad suum forum adducere. Imò etiam, si extra diætas sint, & foro non renuntiauerint, dum lis priùs sit contestata cum Reo principali, & is non compareat, poterunt ad Tribunal Academicum trahi. Rursùs, si aliquis Magistratus approbet fideiussiones præstitas in fauorem Studiosi, & fideiussor, aut non sit capax fideiubendi, aut non fuerit in facultatibus tempore fideiussionis, potest cõueniri coram Iudice Academico, quia ex culpa tenetur, & cõsequenter tenetur quasi ex delicto.

27 Cæterùm si Studiosus sit fideiussor alterius Studiosi, certum est, conueniendum esse in foro Academico; quòd si vnus sit ex vna Academia, alius ex alia, in foro Rei lis est tractanda iuxta superiùs tradita de duobus priuilegiatis concurrentibus. Si autem Studiosus sit fideiussor alterius non Studiosi, aliqui tenuerunt, foro suo debere renuntiare, vt sit idoneus fideiussor, & tunc esse conueniendum coram Iudice ordinario. Sed veriùs iudico, semper conueniendum esse coram Magistratu Academico, nam foro suo renuntiare non valet, sicut Clericus nequit proprio foro renuntiare; Et ita docet Don Alfonsus de Escobar *suprà capit 39. à numer. 37.*

28 Obiter in pręsenti obseruandum est, cum Rebuffo *supra priuileg. 171.* Studiosum non esse cogendum fideiussores omnino idoneos dare neque in contractu, neque in iudicio, sed quos inuenerit, aut potuerit; vel, si nullum inuenerit, sufficere illi cautionem iuratoriam; ac proinde cogendos esse dominos equorum, aut domorum, vt eas ipsis locent, quouis fideiussore dato, aut cautione iuratoria, dummodò Studiosus non sit notoriè pauper, aut ignotus. Et in quolibet casu arbitrio Magistratus Academici relinquendum est, vt censeat, quæ sit sufficiens fideiussio, vel cautio.

Quæstio V. Quæ aliæ personæ foro Studiosorum fruantur?

27 ADHVC alij non Studiosi sunt, ad quos extenditur priuilegium fori Academici. In primis enim

enim filij studiosorum gaudent eo priuilegio, dum patres viuunt, illo ipso gaudentes, ne parentes ab studijs auocentur, si pro filijs in alijs tribunalibus agere, aut conueniri debeant; quę ratio cessat, parentibus mortuis, & ideò tunc filij eo foro non potiuntur. Tradunt hanc doctrinam Barbossa *in leg. quia tale, ff. soluto matrimonio*; Didacus Perez *in leg. 1. titul. 1. libr. 4. ordin. colum. 5.* & alij communiter. Vt autem filij gaudeant prædicto foro parentum, necessum est, quòd in patria potestate existant; quare filij emancipati non gaudent, cessat enim ratio concessionis priuilegij, cum pater non debeat agere, aut conueniri pro filio emancipato. Quòd si in patria potestate existerent filij, nepotes, & pronepotes, etiam gauderent priuilegio fori, & de trinepotibus id ipsum tractat Barbossa *vbi nuper à num. 23.* Qui euentus nequeunt apud nos contingere, cum per matrimonium filij à patria potestate soluantur.

30 Nuntij, & familiares studiosorum iuxta aliquos Authores non gaudent priuilegio fori; Eis quippè solùm cōceditur in *relata Authentica Habita*, *& in leg. 2. titul. 31. partit. 2.* securitas, quæ est idem, ac Regia protectio; Cæterùm sententia communior, & receptior cōtrarium tuetur, scilicet nuntios, famulos, necnon Officiales omnes Academiæ, vt sunt Bidelli, Notarij, Lictores, Ostiarij, Typographi, & similes, gaudere priuilegio fori Academici. Ita docent Horatius Lucius *de priuileg. Scholastic. in fin. tractat.* Rebuffus *eodem tractat, priuileg. 166.* Monet, *de conseruator. cap. 7. à num. 541.* Matta *de iurisdiction. 4. part. cas. 111. à num. 13.* Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit. 37. à numer. 8.* Dueñas *regul. 305.* Bologninus *in Authentic. Habita, numer. 15.* Ossualdus *libr. 17. Commentar. capit. 20. litter. K.* vbi pro hac sententia adducit Iulium Pacium, Sichardum, & Matthæum Stephanum. Quæ doctrina intelligenda est, loquendo de iure communi.

31 Probatur hæc assertio; nam in primis priuilegium domino concessum circa forum communicatur famulis, vt tradi solet de famulis Cardinalium, Episcoporum, Militum, & similium. De quo consulendus est P. Suarez *de legib. libr. 11.* Deinde Officiales Academiæ ipsis Studiosis inseruiunt, & corpori Academico sunt coaptati, vnde cum priuilegia concedantur tum ipsi Academię, tum Studiosis, consequens est, vt eis etiam competant. Hoc assertum confirmatur ex dictis *lib. 1. q. 13. §. 4. n. 338.*

32 Cæterum *in leg. 18. §. 7. titul. 7. libr. 1. Recopilation.* statuitur, famulos Studiosorum in nostro Regno non potiri priuilegio fori, nisi ipsi sint Studiosi. Et quamuis Martinus V. *Constitution. 22. & 23.* in fauorem Academiæ Salmanticensis indulserit, vt priuilegio fori gauderent omnes familiares, & continui commensales Doctorum, Magistrorum, Licentiatorum, & Studentium; tamen Academia hæc habet facultatem ab Apostolica Sede reuocandi in suo Senatu quasuis Constitutiones Pontificias, ad ipsius regimen spectantes, & consequenter potest admittere decretum Regium, quamuis eis Constitutionibus repugnet; Constat autem ex praxi, admisisse prædictam legem Regiam. Imò erga famulos laicos non poterat non admittere, cum in Academia erga illos communiter iurisdictione Regia vtatur Scholasticus Salmantinus; & Pontifex, nisi ob causas pertinentes ad bonum Ecclesiæ, ac Fidei, nequeat auferre à Principe Supremo iurisdictionē in laicos ei subditos.

33 Annotare tamen oportet, si contemplatione domini Studiosi fieret iniuria nuntio, aut famulo non studioso, competere domino priuilegium fori in causa nuntij, vel serui, nam tunc non agitur ex persona famuli. Deinde annotandum est, in Academijs, vbi non datur limitatio, quæ in nostro Regno, vt priuilegium fori competat famulis non studiosis, opus esse, vt hi matriculæ adscribantur, vt in loco Studij dominis Studiosis ministrent, & non sint diarij, sed verè domestici, ac prætereà necessarij iuxta qualitatem personæ. Quæ omnia præcauent rectè Authores præfati, ne detur fraus circa iurisdictionem.

34 Typographos, & Bibliopolas, aliosque similes gaudere non solùm priuilegio fori, verùm & alijs immunitatibus Academicorum, tuetur aliqui, quorum sententiam absque approbatione retulimus *libr. 1. quæstion. nuper citata.* Contraria sententia est mihi probabilior, & verior, eamque tenent Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà, numer. 37.* Petrus Gregorius *lib. 18. de Republ. cap. 7. num. 16.* vbi ait, sic in Senatu Parisiensi fuisse pronūtiatum. Etenim omnes prædicti exercent offi-

officium, quo victitant, & aluntur, commune quidem non solùm vtilitati Academicorum, sed etiam aliorum; & remotiùs ministeria exhibent Studiosis, quàm ipsorum famuli non Studiosi, quibus saltem in nostro Regno priuilegium fori nõ competere asseuerauimus; & aliunde non extat indultum speciale expressum circa prædictos; nec debet priuilegium Studiosorum ad eos extendi, cum extensio hæc sit odiosa. Et sanè in praxi hanc doctrinã video obseruari. Aliàs, si pharmacopolæ Studiosorum, vt aliqui Authores tradunt, gauderent hoc priuilegio, pariter contenderent institores, sartores, sutores, & alij, qui necessaria Studiosis ministrant, eo potiri, quod absurdum est, & reipublicæ regimini non consentaneum.

35 Ipsi Magistratus Academici fori priuilegio gaudent in suis causis criminalibus, & ciuilibus; si aliqua obseruentur. Nẽpè in causis criminalibus ipsi cognoscunt in omnibus casibus, in quibus alij Iudices Ordinarij de similibus suis causis cognoscunt; Quas exprimunt Interpretes *in leg. qui iurisdictioni 10. ff. de iurisdict.* Quare cognoscere possunt de iniurijs, quæ ipsis irrogantur, & de criminibus, quæ cõtra ipsorum iurisdictionem committũtur. In causis ciuilibus Iure nostro Regio statutum est, vt Iudex Ordinarius possit suas causas delegare; Ita Gregorius Lopez *in leg. 9. tit. 4. partit. 3. in fin. in gloss. verbo, algunome.* Hinc infert Escobar *vbi suprà, cap. 38. num. 7.* in Salmantina Academia posse Magistrũ Scholæ corã suo Vicario, qui nũcupatur Iudex Studij, agere, & conueniri; atq; è conuerso Iudicẽ corã Magistro Scholę, nisi velint adire Iudices Superiores. De Rectore Salmãtinæ Academiæ idem proportionatè dicito, quòd scilicet in causis suam iurisdictionem concernentibus, vel criminalibus, vt si iniuriã ipsi irrogetur, aut sua iurisdictio impediatur, ipse sit Iudex. In alijs verò causis coram Scholæ Magistro, & agere, & cõueniri debet. Etenim exemptio, ac iurisdictio Rectoris solùm respiciunt certa genera causarum; in alijs autem eumdem Iudicem habet, ac si Rector non esset, cum respectu aliarum ipse non sit Iudex, & iudicem habere debeat; non autem alium nisi Scholasticum Salmantinum, eiusvè Vicarium. Obseruat tamen Escobar *cap. 21. num. 213.* in causis pertinentibus ad ipsum Rectorem non posse aditi Scholasticum Salmantinum per viã recursus, querelæ, aut appellationis, quia in eis Rector immendiatè subiacet supremis Potestatibus. Quod ego limito, nisi Rector operetur contra statuta Academiæ, tunc enim adiri posse Scholasticum Salmantinum, suadetur, tum quia est Iudex Conseruator illorum, & iurisdictio Conseruatoria potest in quemuis exerceri, qui Conseruatore non sit superior, tum ex frequenti consuetudine, & praxi.

36 Demum ad forum Academiæ trahẽde sunt causæ, quæ Tribunal ipsum Academicum, eiusque dignitatem respiciunt; quare Rei quilibet, etiam non subditi, dum existant intra diæras, possunt ad id forum vocari ob promissionem iudicialem, aut aliam obligationem, seu pœnam ipsi Tribunali, vel Fisco Academico debitam.

37 De Clitellarijs, seu Mulionibus, qui necessaria studiosis portant, tenendum est, vt iam asseruimus, posse eos in foro Academico ab Studiosis cõueniri; Et insuper addendum, eos gaudere etiam priuilegio eius fori, dum publicè id officium exerceant authoritate Iudicis Academici, & in matricula sint adscripti. Nec eis refragatur constitutio Regia suprà tradita, quòd famuli Studiosorum (si non sint studiosi) non gaudeant priuilegio fori; quia ea lex abstulit priuilegium famulis singulorum, non verò eis, qui publicè inseruiunt, & ministeria exhibent Studiosis saltem vnius Prouinciæ, aut Vrbis; sic etenim consuetudo eam legem fuit interpretata. Nec obstat, quòd ab aliquibus Authoribus traditur, eos, qui asportant necessaria ad locum studij, si conueniantur in aliqua causa coram Iudice Academico, posse declinare iurisdictionẽ; quia vel intelligendi sunt de his, qui id officium, non ex proprio munere, nec authoritate eiusmodi Iudicis exercent; vel non sunt audiẽdi; cum eo ipso quòd hi foro Academico gaudeat, possint in illo conueniri, sicut possunt Studiosi, in omnibus causis. Quod adeò verum est, vt etiam agricola, vel alius priuilegiatus illud officium publicè exercens, si Reus sit, possit trahi etiã vltra diætas ad forum Academicum, sicut possunt Rei studiosi, quia Reus in suo foro conueniẽdus est, & ad illud trahendus, vbicumque existat; & quando Reus duplicis fori priuilegio gaudet, potest Actor ad quodlibet illorum eum trahere, cum in proprio foro Reum cõueniat, nec ad aliud teneatur. Videatur Collantes *in prag-*

mat.

mat. lib. 3. cap. 6. Author Syluæ *libr. 2. resp. 16. c. 4.* Escobar *suprà. c. 42. §. 1. n. 18.*

Quæstio VI. Quando, & in quibus casibus amittatur forus Studiosorum?

38 IN primis amittitur forus, finito tẽpore Studij, & quinquennij post ipsum, in quo censetur quis Studiosus; imò intra quinquennium, si arbitrio Iudicis constet, eum, qui studia absoluit, nec ad Academiam esse rediturum, nec prosecuturum Studia litterarum, cessat fori priuilegium. Deinde amittitur à vidua Studiosi, si nuptias contrahat cum alio nõ Studioso. Rursùs amittitur ab Officialibus Academiæ, à Clitellarijs, & similibus, illicò ac officia dimittunt, cũ non gaudeant priuilegio fori ratione personæ, sed officij. Adhuc amittitur à filijs Studiosorum, cum exeunt à patria potestate, si ipsi non sint Academici. Prætereà ab Studiosis ipsis amittitur, si non habeant requisita *infra quæst. 8.* adstruenda.

39 Amittitur etiam forus Studiosorum propter crimen hæresis, aut concernens, cuius cognitio priuatiuè pertinet ad Sacræ Fidei Quæsitores. Item si Studiosus occidat Clericum, & Magistratus Academiæ careat iurisdictione Ecclesiastica, forum amittet, quia per id crimen ad forum Ecclesiæ, vt Reus, transfertur. Quòd si crimen committat Studiosus, cui in ipsis Academiæ statutis pœna amissionis fori infligatur, illud amittet. Sicut etiam amittet, si Magistratus Academicus propter enorme delictum illum priuet priuilegio fori, & ex aluo Academiæ eum remoueri præcipiat. Similiter amittit forum Studiosus in causa, in qua Reum vltra diætas coram suo Iudice Academico conuenerit, nam poterit ipse in foro alterius reconueniri; vt tradunt Bouadilla *lib. 2. cap. 17. num. 128. & cap. 18. num. 162.* Rebuffus *de priuileg. Scholast. priuileg. 160.* Salicetus *in Authentic. Habita, num. 25.*

40 Difficilius est, an Studiosus per resistentiam factam Iudicibus Regijs, aut Ecclesiasticis forum amittat? Si resistentia fiat ipsi Magistratui Academico, indubitatum est, ad eum causæ cognitionem pertinere. Si autem fiat Iudici Ecclesiastico, non proprio, secundum ius commune, asserit Narbona *in leg. 20. tit. 1. lib. 4. Recopilat. gloss. 18. num. 36.* amittere forum, si iniustè resistat; secùs verò, si resistat iustè. In Academia Salmantina Studiosum ob prædictam resistentiam non amittere forum, constat ex *Constitut. 23.* Martini V. vt expendit Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. vlt num. 16.* Imò id extendit ad omnes Hispaniæ Academias ex iure Regio; nam *in leg. 28. tit. 7. libr. 1. Recopil.* statuitur, amitti forum propter resistentiam Iudicibus Regijs factam; ergò non propter factam alijs Iudicibus, cùm ea sit quasi exceptio, quæ firmat regulam in contrariũ.

41 Quòd si resistentia fiat ab Studioso Iudicibus Regijs, constat ex ea lege, & ex pluribùs Regijs rescriptis ad Prætores locorum, in quibus sunt Academiæ, destinatis, priuilegium fori amitti. At intelligendum est, si Studiosi non sint Clerici foro Ecclesiastico gaudentes, quia hi nequeunt trahi ad tribunal Regium in his causis criminalibus, quare remittendi sunt à Iudicibus Regijs, si eos capiant, ad Magistratum Academiæ, quamuis resistentia fuerit, vt aiunt, qualificata. Quòd si non sint clerici eiusmodi, forum in ea causa amittent; Rex quippè suam iurisdictionẽ erga Studiosos tribuens Magistratui Academico, potest eam limitare, vt in casu prædicto limitat, præcipiens, vt à Iudicibus sæcularibus de ea causa cognoscatur; & sic obseruari, sæpè Salmãticæ vidimus; Esto non possim non dolere, quòd valde rigidè aliqui Iudices Regij erga Studiosos in his, & similibus casibus se habuerint, nec attenderint, quæ sæpe in hoc tractatu ex varijs Authoribus grauissimis repetimus, aliquid indulgendum esse ætati iuuenili; nec Studiosos adeò acerbè, ac alios Reos, fore tractandos, sed proportionatè iuxta delicta fore non parum de rigore tũ vinculorum, tum supplici, remittendum.

42 Restat nunc examinare, an forus ab Studioso amittatur, renuntiatione simplici, aut etiam iurata, vel submissione facta alio Iudici extraneo? Tenendum est, nullo modo ex his amitti forum, quia Studiosus nec expresè, neq; tacitè (nisi ex aliqua causa administrationis, vt superiùs libauimus, & in iure est cautũ) ratione loci, delicti, aut rei, potest foro renuntiare, aut alieno Iudici se submittere validè. Etenim priuilegium fori vniuerso Ordini Studiosorum, non singularibus

est

est concessum; neque in fauorem singulorum, sed in gratiam Studiorum, & litterarum; atque adeò nulli licet renuntiare id, quod non sibi, vt personæ singularis est, extat concessum; cum id esset in præiudiciū totius ordinis Studiosorum, cui ipse præiudicare nequit; sicut ob eamdem rationem nequit Clericus fori priuilegio gaudens ei renuntiare, cum id priuilegium in fauorem totius Cleri, & Ecclesiæ sit concessum. Quare iuramenta interposita in similibus fori renuntiationibus sunt nulla, & annullantur *in cap. si diligenti, de foro cōpetenti*.

43 Hinc nec ipse Magistratus Academiæ potest consentire renuntiationi fori, tum ob præiudicium inde illatum statui Studiosorum; tum quia, cum ipse Iudex priuatiuus sit in causis Studiosorum, eique concessa fuerit erga illos iurisdictio, ablataque ab alijs Iudicibus, nequit ipse per consensum efficere, vt alij Iudices gaudeant iurisdictione, quæ illis non est præstita à Supremis potestatibus, à quibus in Iudices inferiores omnis iurisdictio deriuatur. Consulantur Barbosa *de potest. Episcopi, allegat. 124. num. 7* Balboa *in cap. 1. de foro competenti, quæst. 1.* Vulteius *in leg. 1. Cod. de iurisdict. num. 128. & 168.* Ossualdus *lib. 17. commentar. cap. 10. litt. N. & cap. 20. litt.* K. Videatur etiam circa hanc, & præcedētem quæstionem Besoldus *de Studiosis, cap. 2.*

Quæstio VII. De alijs priuilegijs, quæ sunt concessa Scholasticis.

44 PRAETER priuilegium fori, & alia toto decursu libata, adhuc plura priuilegia Scholasticis sunt cōcessa, quæ omnia, valdè expediret, defendi, & obseruari, vbi Iure speciali non sunt abrogata; loquimur enim de iure communi. Igitur Horatius Lucius *de priuileg. Studiosor. priuileg. 1.* docet, omnia priuilegia competentia Pijs causis competere causis Studiosorum, quæ etiam censendę sunt causæ piæ, cū in Studio publica vtilitas versetur, & causa pia dicatur, quæ ad vtilitatem publicam spectat. Idem *priuileg. 2.* ait, Scholares, & Academias gaudere priuilegijs Ecclesiarum, & Clericorum; & inde docent aliqui, fas esse, sumptus ex bonis Ecclesiasticis in Professores Academiarum conferre. *Et priuileg. 7.* tradit, Studiosos frui priuilegijs Pauperum. Ac etiam *priuileg. 8.* affirmat, eos potiri priuilegijs Peregrinorum, quia vel extra patriā in causa pia detenti versantur; vel in sua patria student, seu docent, quasi peregrini, & aliorum odio expositi.

45 Idem Horatius Lucius *priuileg. 23.* inquit, donationem studioso factā sine insinuatione valere; & *priuileg. 61.* legatum incertum, Studij causa, præstari debere; rursus *priuileg. 3.* causam Studiorum magis priuilegiatam esse, quàm dotis, ac propterea, si legatum ad Studia, & ad dotes sit relictum, & vtrisque nō sufficiat, Studiorum fauorem pręualere: Deinde *priuileg. 9.* Studiosos gaudere priuilegijs Ciuium; Et *priuileg. 10.* Studiosos absentes Studiorum causā potiri commodis præsentium; Ac *priuileg. 11.* ea omnia, vt restitutionem in integrum, & similia, quę conceduntur absentibus ex iusta causa, cōpetere etiam Studiosis absentibus.

46 Ipsemet Horatius Lucius *priuil. 16.* probat, filium, qui ex voluntate patris incepit Studia, posse eum compellere, vt sumptus necessarios ministret; Et *Priuileg. 21.* dantes mutuum Studiosis posse illud repetere etiam ab inuitis parētibus; Item *priuileg. 18.* Senatus Consultum Macedonianum non habere locum in Studiosis; rursus *priuileg. 27. & sequentib.* expensas, & libros filijs præstitos ad studia censendos esse ex pietate paterna donari, & non venturos fore in collationem; & sub alimentis contineri tum illos, tum cætera necessaria ad personæ qualitatem, docet Franciscus à Sousa *in repetit. §. actiones, Inst. de action part. 4. à num. 103.* Quòd si collatio in aliquo casu sit facienda, æstimari debent libri eo pretio, quod tempore collationis habent, non eo, quo empti fuerant, cum ad Studiosorum manus peruenerunt. Præterea Parladorius *Rerum quotidianar. quæst. 14. num. 6.* docet, eum, qui debet præstare alimenta, seu debitorem alimentorum, quæ alicui sunt designata ad studendum, teneri ad portandū ea suis sumptibus ad locum Academiæ, vbi ille versatur. Obiter nota, eum, cui relicta sunt alimenta, vt studeat, ad studium teneri ex eo tempore, quod designatur ab eo, qui relinquit alimenta; quare ea amittet, si id non exequatur. Si autem tēpus non sit designatum, debet studijs vacare tem-

re tempore commodo, & opportuno, viri prudentis arbitrio, designando: aliter negari ei possunt prædicta alimenta.

47 Docent adhuc Aloysius Ricius *in collect. decis. part. 5. decis. 3042.* Hunnius *ad Authentic. Habita, cap. 2. quæst. 12.* Vincentius Carocius *de remed. contra sententias præiudiciales. except. 56.* libros Studiosorum nec per generalem expressam hypothecam censeri obligatos, nec executionem in illis fieri posse; nec creditores eius, qui proximus est Gradum Doctoris accipiendo, posse sequestrare sumptus, qui ad Gradum sunt destinati. Deinde Eneckel *de priuileg. parent. priuileg. 5. num. 21.* Kremberg, *de sumptibus Studiorum, quæst. 6.* tuentur, si pater det filio Doctori, Magistro, aut Licentiato, libros, & Insignia Graduum, ea effici quasi castrensis peculij, & in collationem non venire, nec donationem reuocari posse.

48 Horatius Lucius *priuileg. 34.* ostendit, dominos domorũ compelli posse, vt eas Scholaribus locent; & *priuileg. 72.* Scholares in Prouincijs Imperij posse immediatè ad Imperatorem appellare à quauis sententia; & *priuileg. 57.* Scholasticos excusari tum in loco studij, tum in patria à muneribus personalibus; Rursus *priuileg. 52.* repressalias tempore aliquorũ Imperatorum frequentes non extendi ad Scholares; Imò nec extendi ad parentes, qui pergebãt ad locum Studij ad filios inuisendos, post Rebuffum affirmat Philippus Paschal *de patria potestate, parte 4. cap. 10. num. 31.*

49 Ioannes Camman *disp. de Iurib. Maiestat. disp. 11. thes. 85.* & plures alij docent, omnes Studiosos liberos esse à censu, & exactionibus quibuscumque ratione librorum, aliarumque rerum, quas Studiorum causa afferunt, aut habent; ita vt nec attendatur consuetudini soluendi vectigalis respectu eorum; & publicanos, seu exactores iniustè aliquid ab illis extorquentes, quadrupli pœna, & insuper alijs debere puniri.

50 Prolixum fuisset, fundamenta, & iura priuilegiorum, quæ retulimus, recensere, nec item cuncta priuilegia, quæ ab Authoribus traduntur, exprimere; Ad summa capita ea redegimus; Consulat, qui velit, Horatium Lucium, ex professo de illis tractantem, necnon & Rebuffum; præterea Bessoldum *in dissertatione de Studiosis, cap. 3.* Middemdorpium *de Academijs vniuersi orbis lib. 1. cap. 23.* Hunnium, & alios Interpretes *in Authentic. Habita*; D. Alfonsum de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdictione,* passim decursu tractatus.

51 Obseruauerim tamen circa priuilegia præfata, & alia, quæ *lib. 1.* adduximus, ac cætera, quæ pro qualibet Academia sunt concessa (vt de Salmantina *lib. 1.* ostendimus) plura eorum vel desuetudine non efflorere; vel iure speciali, vnicuique regno proprio, fuisse abrogata; atque adeò inspiciendum esse, quænam in singulis Vniuersitatibus obseruentur.

Quæstio VIII. Qui sint Studiosi, & quæ conditiones requirantur, vt priuilegio fori, & cæteris immunitatibus gaudeant?

Vbi de nomenclatura Scholasticorum, & Scholarium.

52 LITTERAE suam cum militia similitudinem, & vicinitatem habent, & inde non pauca nomina mutuãtur; sic *Tyrones* vocamus Scholares incipientes, seu de nouo ad Academiam venientes, mutuato nominè à Tyronibus, qui militare incipiebãt. De his asserit D. Isidorus; *Tyrones dicti, antequam sacramento probati sint, milites non sunt. Romanus autem mos fuit, puberes primùm exerceri armis, nam decimo sexto anno Tyrones militabant, quo et iã solo sub custodibus agebant.* Dabatur autem Magister tyronum, qui eos probaret, & instrueret; Sic *4. Reg. cap. 25. v. 19.* asseritur; *Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones.* De tyronibus, eorumque Magistro consule Capitolinum *in vita Maximini;* Suetonium *in vita Galbæ, cap. 6.* P. Pinto Ramirez *in Spicilegio tract. 1. cap. 44. à n. 15.* & apud ipsum alios. Sic etiam nomẽ *schola* fuit à militia desumptum; ea enim vox erat propria militiæ; Sic loquitur Vegetius *lib. 2. cap. 21. ibi; Per diuersas cohortes, & diuersas Scholas milites promouentur.* Diuersæque Scholæ in militia dabantur, quæ erant quædam Societates, aut Collegia Militum, nempè Equitum, Preditum, Scutariorum, Sagittariorum, Clibanariorum,

rum,& Gentilium;in quibus singuli in armorum vsu exercebantur. Et plura de illis extãt in vtroque Codice, Theodosiano,& Iustinianeo,sicut etiam de Scholis militiæ inermis,in quibus alia officia,aut ministeria exercebantur, vt in Scholis Fabricensium, in Schola societatis Sacrarum largitionum, & similibus; & extat titulus *De priuilegijs Scholarum in Cod.lib.12.* Earum verò præpositi dicebantur Capita,seu Primicerij. Plura de illis vide apud Guther ium *de offic. domus Augustæ lib. 2. cap. 14.& lib.3.cap.10.* Filesac.*lib.1.select.cap.3.* Meursium *in Glossario Græco Barbaro, verbo, Scholarij*; Martinium *in lexico Philog. verbo, Schola.* Inde in nostra etiam Hispania vocamus Scholam eam,in qua exercetur,& addiscitur aliqua ars,v.g. Scholam equitandi, saltandi, tangendi, & similes alias.

53 Inde ergo litterariam Scholam dicimus eam, in qua litterarum Studia edocentur,addiscuntur, & exercentur, & illos, qui in ea addiscunt, per antonomasiam *Scholares*, seu *Scholasticos* nuncupamus;etsi enim, qui alias Scholas equitandi,tangendi,& similes frequentant,potuissent Scholasticorum, aut Scholarium voce insigniri,tamẽ ea frequẽtãtibus nobiliorem cæteris Scholam litterarum vnicè est applicata. Hodie vtrumque nomen Scholasticorum,& Scholarium confunditur;sed olim Scholares dicebantur, qui in Schola addiscebant; Scholastici verò,qui causas defendebant,& inter se disputabãt, vt cernere est *in leg. 2. Cod. Theodosiano de concussione aduocatorum*; Hinc idem est, *Scholasticè dicere*, ac rem per controuersiã disputare, vt obseruat Petronius *in Symbolis p.52.vers.6.* Hinc etiam *Theologos Scholasticos* nuncupamus eos, qui res diuinas, & quæstiones Deum respicientes varijs argumentis,& controuersijs perquirunt,ad differentiam eorum, qui casus conscientiæ, seu Theologiam moralem, vel ad mores pertinentem,edocent, aut addiscunt, qui non adeò metaphysicis argumentis res stabiliunt;esto non minus ingenij, & acuminis sæpè in his moralibus quæstionibus inuestigandis desideretur. Appellantur etiã Scholastici in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis, qui dignitatem habent, quæ dicitur *Scholastria*;& ipsi alio nomine Magistri Scholę dicuntur,quorum nomenclaturam alibi in hoc tractatu dedimus. Vnde, quia huic dignitati in Alma Ecclesia Salmanticensi annexum est munus Cancellarij, Conseruatoris, & Iudicis ordinarij Academiæ Salmantinæ, ipse in instrumentis publicis subscribit, *Scholasticus Salmantinus*, & nos eo nomine frequẽter vtimur in hoc tractatu, de illo loquentes.

54 Igitur Scholares, seu Scholastici sub nomine Studiosorum comprehenduntur,& etiam sub voce Academicorum,gaudentq; priuilegio fori,& cæteris, quæ in Academijs singulis vigent, dum tamen sint qualitatibus prædit, quæ nũc sunt exponendæ. In primis debent esse aluo, vel matriculæ Vniuersitatis adscripti, vt omnes Interpretes fatentur; per eam namque inscriptionem suum nomen dant litterariæ militiæ, & iuramentum præstãt de obediendo Rectori Academiæ in licitis, & honestis, quæ nempè pertineant ad ipsam Academiam,eiusque bonum publicum, vtilitatem,& authoritatem; fiuntq; inde subditi Magistratuum ipsius Academiæ. Hæc conditio suppleri nequit nisi à Principe; de illa quippè extant leges cõditæ in vnoquoque Regno, & in nostro sic est stabilitum. Videatur Escobar *de Pontificia,& Regia iurisdict. cap. 32. à num.3.* Legis autem dispensatio, vel reuocatio ad solum Principem spectat;iuxta *leg. legẽ 9. Cod.de legibus* De iuramento Rectori præstando vide Ioannem Frischen *in Authent. Habita,pag. 189.* Baldum *ibidem num. 57.* Rebuffum *de priuileg. Schol. priuileg. 153.* Hunnium *eodem tractatu, cap. 1. quæst. 1.* Hoc iuramentum præstatur,cum matriculæ adscribuntur. Aduerte tamen,si Scholasticus audierit lectiones in Cursu annuo, & per obliuionem, aut alia de causa legitima non fuerit matriculæ inscriptus,posse Senatum Academicum supplere eam inscriptionem omissam, vt sic Cursus annuus probetur; Id enim non est, reuocare legem circa inscriptionem in matricula conditam,sed eam interpretari, præmissa inquisitione de causa legitima,et de lectionum auditione continua. Et sic prẽstatur in Academia Salmantina, quando casus occurrit.

55 Addit idem Escobar,illud supplementum matriculæ, seu dispensationem non posse concedi à Pontifice, quia cõditio matriculę respicit temporalem gubernationem Academiæ, & non singulos Studiosos,siue clericos;& quoad id regimen soli Principi in suo territorio subiecta est Academia.Quòd si quis matriculæ sit inscriptus,& errore Secretarij,aut Notarij, nomen fuerit mutatum, aut eius negli-

negligētia amissum, potest id supplere Rector cum Academico Senatu; id enim non est dispensare, sed declarare, eum reputandum fore matriculæ adscriptum, cum præstiterit, quantum in se est, & non debere ipsi nocere errorem, negligentiam, aut dolum Notarij.

56 Postquam quis cursum litterarium perfecit, aut Studia finiuit, iam asseruimus, gaudere per quinquenniū priuilegio fori, & cæteris, dum per coniecturas sufficientes non constet, eum mutasse animum studendi, aut reuertendi ad Academiam. Cæterùm dum in illa versatur, & matriculæ adscribitur, vt cursum litterarium peragat, conditio alia requiritur, vt prædictis priuilegijs fruatur, nempè vt Scholas frequentet, discendi gratia. Ita Bessoldus *in dissertat. de Studiosis cap. 2.* Salicet. *in Authentic. Habita, num. 30.* Palacios *in rub. §. 38. n. 3.* Rebuffus *de priuileg. Scholast. priuil. 141. & seq.* Horatius Lucius *eodem tract. priuil. 73.* Didacus Perez *in leg. 8. tit. 2. lib. 1. ordin* & alij plures ab ipsis relati. Faciunt hunc textus *in leg. si duas §. 6. & vtique, ff. de excusat. leg. 1. Cod. de collegiat. lib. 11. leg. qui sub prætextu, C. de Sacrosanct. Eccles.*

57 Aliqui tamen ex relatis Authoribus cōtendunt, frequentationem Scholarum posse suppleri, si quis domi suę studeat Sed in primis non ideò intendunt, posse cursum litterarium obtineri, si quis Scholas non frequentet, nam inferiùs ostendemus, ita in hoc standum esse Statutis, vt nullatenùs obtineatur cursus eiusmodi, nec probari queat, nisi assistatur lectionibus specialiter determinatis in Statutis ipsis; & sic docet Escobar *suprà num. 10.* asserens, in scholarum frequentatione, & lectionum auditione non solùm attendi ad priuatam singulorum vtilitatē, sed ad publicam, & ad authoritatem Academiæ, ac Professorum decentiam; indeq; ad vnguem, ait obseruanda esse, quæ in Statutis disponuntur. Itaque præfati Authores solùm cōtendunt, Scholares studentes domi gaudere priuilegio fori, & cæteris immunitatibus.

58 Sed adhuc non stant à veritate, si loquantur non de recolentibus studia post cursus litterarios finitos (de quibus vera est eorum doctrina) sed de his, qui actu Studia prosequūtur, vt eos Cursus obtineant. Etenim priuilegia eis conceduntur, dum suo muneri satisfaciant, & Academijs assistant; vt ex eorum frequentia honor litterarius acrescat, & Academiarum fama euulgetur, quo fiat, vt in maiori habeantur æstimatione, & alij ad Studia suscipienda alliciantur. Et quidem, si singuli possent domi suæ manere, adhuc studendo, pariter omnes id pręstare valerent, & Academia omnino desereretur discipulis, Professoresque, & Magistri in otio essent. Quis autem non videat, id esse contra mentem Fundatorum ipsarum Vniuersitatum, & contra finem, qui in eis intenditur? Falluntur q; qui existimant, se domi studentes tantùm in litteris profecturos, ac si Academias frequētarent; id enim est asserere, non esse opus Magistris ad Sciētias addiscendas, meliùsq; sine eis addisci posse. Vnde stabilio, tāquam certum, eos, qui Academiam non frequentant, neque in foro externo, neq; in conscientia, posse gaudere priuilegijs Studiosorum, nec cursus annuos probare. Inferiùs hæc latiùs ostēdemus, & plura dubiola declarabimus, circa lectiones, tempus in eis insumēdum, an sufficiat assistere, quin dictata scribantur, et similia.

59 Alia etiam conditio requiritur ad gaudendum priuilegijs præfatis, scilicèt vt Studiosi litterarum disciplinæ incumbant in Studio generali, et Academia approbata; Ita docent Petrus Gregor. *de republ. lib. 18. cap. 1. à num. 3.* Baldus *in proœm digest. §. & hæc tria, num. 10. prim. lectur.* Barbosa *de potest. Episcop. allegat. 56. à num. 21.* Sunt autem in Hispania nostra eæ omnes Academię approbatę, quas recensuimus *lib. 1. à num. 92.*

60 Adhuc alia conditio requiritur, nempè vt Studiosus non incumbat studio scientiæ illicitę, seu reprobatæ, qualis est Necromantia, et similes; Qui enim eis tempus impēdunt, priuilegia amittunt. Ita tuentur Salicet. *in Authentic. Habita, n. 2. & 11.* Baldus *ibidem num. 27.* Horatius Lucius *tract. de priuileg. schol. in fin.* Rebuffus *eodem tract. priuileg. vlt.* Petrus Gregor. *vbi nuper, cap. 7. versu vlt.* Quam doctrinam rectè limitat Escobar *suprà cap. 32. num. 64.* videlicèt eum Studiosum priuilegijs priuari, qui dumtaxàt disciplinis illicitis incumbit; nam, si quis simul addisceret Ius ciuile, seu Canonicum, et Necromantiam, posset quidem puniri propter studium huius disciplinæ illicitæ, sed gauderet priuilegijs, cū studio licito Iuris incumberet.

61 Inquires nunc, si Scholaris matriculæ adscriptus frequentet Academiam,

miam, sed lectionibus assistat, non addiscendo, sed perstrependo, confabulando, & alios interturbando, an gaudeat priuilegio fori, & cæteris? In primis assero, hunc peccare lethaliter, quia damnum graue infert alijs Scholaribus, & ipsi Academiæ; & etiam committit culpam scandali, dum occasionem præbet, vt alij idem, ac ipse, præstent. Consequenter affirmo, eum non obtinere cursum litterarium, nec hunc posse probari ab illo. Deinde dico, eum non gaudere vllo priuilegio Studiosorum; quippè iam statuimus, opus esse frequentatione Academiæ, & assistentia ad lectiones, vt gaudeat priuilegijs Studiosus; hic autem, de quo dubium præsens versatur, nec frequentat Acadamiam, nec lectionibus assistit; ea enim frequentatio, & assistentia non est moralis, & humano modo, qualis est requisita ad gaudendum priuilegijs; Si enim roges, quid faciat ille Scholaris, nullus tibi respondebit, eum assistere lectionibus, eas audire, & addiscere; sed potiùs respondebitur, eum confabulari, perturbare cæteros, & scandalum gignere. Sicut in simili non iudicatur assistere Missæ, qui, dum ea celebratur, cum alijs colloquitur, vel huc, illucque diuagatur, quia ea assistentia solùm est materialis, sicut si esset dormiens, non verò moralis, & humano modo habita; quare ille sic assistens non satisfacit præcepto Missæ in die festo. Vide Rebuffum *supra priuileg. 70. & in Authentic. Habita, verbo, omnibus.*

62 Confirmatur, nam qui studijs non incumbit, sed iocis, & ludis, indignus est, qui priuilegijs gaudeat, nam verè non est Studiosus; Sic priuilegia concessa militibus ad vltimas voluntates conficiendas, non competunt eis, si in otio, aut patria quiescant, sed dum in expeditionibus sunt occupati, *iuxta leg. penult. Cod. de testament. milit. &c.* vt asseritur *in cap. cauete, 22. quæst. 5.* mendacium est, se Christianum dicere, & Christi opera non facere; sic etiam est mendacium, se Studiosum dicere, & Studij munera non explere. Videatur Sagitarius *quæst. illustr. dec. 4. quæst. 7.*

63 Inde Scholares non studentes deberent ab Academia eijci, sicut commorantem in Collegio, & non studentem, eo priuari debere, cum Andrea Barbat. docet Bissoldus *in dissertat. de studiosis cap. 2. pag. 9.* Rigidius adhùc id cauebatur in Iure, nam *in Codice Theodosiano leg. 1. de Studijs liberalibus vrbis Romæ, & Constantinop.* sic habetur; *Immineant Censuales, vt singuli eorum, qui ad Vrbem discendi veniunt cupiditate, tales se in Conuentibus præbeant, quales esse debent; Qui turpem, inhonestamque famam, & consociationes (quas proximas esse putamus criminibus) æstiment fugiendas, ne vè spectacula frequentiùs adeant, aut appetant vulgò intempestiua conuiuia. Quin etiam tribuimus potestatem, vt, si quis de his non ita in Vrbe se gesserit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poscat, publicè verberibus affectus, statimque nauigio superpositus, abijciatur Vrbe, domumq; redeat.*

64 Rectè profectò in oratione quadam facta Scholaribus Vintembergensibus aiebat Georgius Maior allatus à Bessoldo *suprà pag. 12. Cum inter vos sint aliqui, quos hic non amor doctrinæ, neque discendi cura detinet, sed liberiùs, & licentiùs viuendi occasio procul à Parentum cõspectu; & quorum vita, studium, & opera occupatur rebus minimè Ordini nostro conuenientibus, illis edicimus, vt hinc discedant procul, & talem alibi potiùs, quàm in Academia nostra vitam agant; Quæ non ideò tantùm nocet plurimùm, quòd prouocat iram Dei, attrahit, accelerat, & cumulat pœnas publicas, & calamitates, turbat tranquillitatem publicã, frangit, & eleuat authoritatem legum; sed etiam permultorum animos grauiter offendit morum dissolutione, quæ laxatæ disciplinæ speciem præsefert, aliquos verò contagijs horum infectos, & pollutos corrumpit, vt degenerent. Quòd si commorati hic tales diutiùs fuerint, nec vitæ, & morum emendatione præbuerint spem frugis melioris, nostrum erit perficere, vt à talibus Catharmatis hic cœtus expurgetur, ne pars syncera trahatur; & si optaremus, eos memores pietatis, & officij sui, diligentiores esse in studijs, & regendis moribus.* Hinc cernitur, quantùm debeãt inuigilare Magistratus Academiarum, vt Scholares in suo officio se cõtineãt; eos expellẽdo à loco Studij, qui otio, & tumultib⁹ vacãt, ne cæteros perdant.

65 Iam olim Scholarium petulãtium in vrbe Carthagine licentiam dolebat S. Augustinus *libr. 5. confess. cap. 8.* Et in Academias Italiæ, & Galliæ istiusmodi Scholares non studentes, sed turbantes irrepsisse testatur Spechanus *cent. 2. class. 1 quæst. 5. sub num. 1.* Stephanus Tornacensis Episcopus, *Epist. 208.* Ioannes Filesac. *libr. 1. selectar. fol. 355.* & adhuc antiquiùs è Romana vrbe aliqui Athenis Studiorum causa

versantes, adeò desides, & ab ipsis Studijs erant alieni, vt post septenniũ ibi insumptum Romam ipsis redeuntibus, non esset, qui crederet, eos fuisse Athenis versatos, vt reperies facetè decantatum à vate Horatio *Epod. 2. lib. 2.* Hæc mala omnino sunt ab Studiosis vitanda, dum, vt asserit Camman. *disp. de iuribus Maiestat. 3. th. 36.* Quales Schola exhibet, tales habitura est Respublica, & Ecclesia Moderatores, ac primarios ciues; &, vt in *Authentica Habita* à Friderico Imperatore pronuntiatur, Studiosorum scientia totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & Principibus vita subiectorum informatur. Hoc ipsum assumptũ prosequemur *quæst. sequenti.*

66 Ad calcem aliqua sunt obseruanda; Primò non censendos fore Studiosos, nec priuilegijs gaudere, etiam si matriculæ adscribantur, & Scholas frequentẽt, homines publicè infames, & eos, qui è manu carnificis egressi sunt, vt tradit Bessold. *suprà cap. 2. pag. 14.* Etenim censendum est, subreptitiè illos fuisse matriculæ adscriptos, cum aliàs non permitteretur, in gremiũ Academiæ admitti. Quare, etiam si de nouo delinquant, non attinet ad Academiæ Magistratum causæ cognitio, nec impositio poenæ, nisi delictum commisissent aduersus Studiosum, & intra diætas existerent, intra quas Rei etiam alterius fori trahi possunt ad Tribunal Academiæ, si ciuiliter actio intentetur, vt damnum illatum compensetur, non verò si intentetur criminaliter, vt poena imponatur; sic enim in proprio foro sunt conueniendi, cum non gaudeant foro Studiosorum iuxta dicta *suprà hoc libro, quæst. 2.*

67 Secundò obseruandum est, tradita in hac quæstione de perstrepẽtibus, exsibilantibus, & commouentibus alios, intelligenda esse, si continuatè, & frequenter id præstent, non verò si vna vel alia vice, ita vt communiter moderatè se gerant, & attentè lectionibus assistant; sic enim gaudebunt fori priuilegio, ac cæteris; esto debeant puniri, & coerceri. Nec peccabunt mortaliter, si aliquando rarò id efficiant, nec lectiones per aliquot dies impediant; quia non est reputanda grauis quantitas damni, quod inferunt, nec graue scandalum, quod pariunt. De quo etiam inferiùs sermo redibit.

86 Tertiò obseruare oportet, vbi in Magistratu Academiæ vtraque iurisdictio residet, Ecclesiastica, & Regia, Studiosos laicos gaudere foro iurisdictionis Regiæ, & Studiosos clericos foro iurisdictionis Ecclesiasticæ in prædicto Magistratu residentis, dum tamen hi clerici habeant requisita à Tridentino *sess. 23. cap. 6. de reform.* Vbi decernit, initiatos prima tonsura, aut in quatuor minoribus Ordinibus cõstitutos non aliter gaudere priuilegio fori, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeant, aut deferentes clericalem habitum, & Tonsuram alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate de licentia Episcopi quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versentur. Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà capit. 32. num. 6.* ait, Clericos coniugatos studiosos, etiam si prædicta requisita habeant, non gaudere foro Ecclesiastico, sed Regio Academico, quia Tridentinum solis non coniugatis, si in Studio essent, concessit, vt foro Ecclesiastico fruerentur. Et insuper aduertit, quocumque requisito ex dictis deficiente, vt licentia Episcopi, vel simili alio, Clericum Studiosum non fore potiturum eo foro, nisi in casu absentiæ ab Ecclesia, cuius seruitio est destinatus, si ea absentia ex impedimento necessario oriatur, vt si alicubi ægrotet, aut vinculis detineatur; vel si absentia de licentia Episcopi sit in loco Studij, vt Tridentinum concedit.

Quæstio VIIII. Quæ sint obligationes in communi Scholariũ?

69 DE obligationibus Scholarium in speciali, seu in singulis casibus occurrentibus, agemus toto hoc libro, cum dubia circa illos decidamus. Nunc in communi aliqua libabimus. Fusè de illis tractant Middemdorpius *de Academijs totius orbis tom. 1. ferè per totum*; Bessoldus *in dissertatione de Studiosis, capit. 2.* P. Alfonsus de Andrade in libro Hispano *de perfecto Scholastico*, & alij passim.

70 Communis omnium hominum obligatio sectandi virtutem maximo perè Scholasticis incumbit, vt timore Dei scientia firmata, & profectus vberes faciãt, & in publicam vtilitatẽ accrescãt. Vitiorũ quippe sequaces indigni sunt,

sunt, qui scientiis ornentur, & animus cupiditatum illecebris irretitus nequit veram, & sanam doctrinam ebibere, qua sibi, & alijs prodesse valeat; Nec mens ad voluptates intenta potest ad studia litterarum expediri, quæ totum exigunt hominem á curis profanis, & á cogitationibus improbis alienum.

71 Modestiam debent præ se ferre Scholastici tum in actionibus, ac motibus, tum in verbis, tum in cultu, ac vestitu. Iuuentutem enim Studijs addictam, & instar Clericalis normę compositam dedecent immodestæ facies, motus incompositi, verba procacia, vana, iuramētis intermixta, parùm pudica, & ornamēta corporis magis ad luxum, quàm ad decentiam parata. Sic quondam in Academia Salmantina (in qua nunc etiam plurimi eodem tramite incedunt) vt ait P. Antonius Posseuinus *lib. 1. Bibliothecæ selectæ cap. 8.* Scholastici se habebant; Eius verba sunt; *Cæterùm, cum quatuor millia Salmanticæ littteris operam dent, ac verò septem aliquando fuisse millia, scriptum sit, ij omnes vitæ honestate, moribus, sermone, cœnobium Religiosorum (& horum quidem valdè obseruantium) repræsentant. Vestes omnes induunt ad talos vsque, quibus angustior domi res non sit. Neq; verò arma non ser.cum, non alicuius generis colores gestant. Vt mirandum non sit, vbi ea ratio, & forma. Academiæ sit, quam & sequuntur aliæ Hispaniæ, & Lusitaniæ Academiæ, ibi diuinum cultum efflorescere in Regnis, atque inde per vniuersum orbem semina omnis religionis seri, ac maturescere.*

72 Pacis, quietis, & concordiæ amor cordibus Scholasticorum omnino est inuiscerandus, ne tumultus foueant, nec ad rixas prouocentur; procul à se omnium armorum genera proijciant, maximèque ignea. Quid enim litteris cum armis? Adeò sanè dissonat, Scholarem incedere armis oneratum, noctu per compita loci vagantem, aut rixis, seu duellis incumbentem; ac militem in exercitu, dum cæteri commilitones præliantur, euoluentem Ius ciuile in suo tentorio quietum permanere. Scholastici, qui arma ambiunt, pergant ad castra, nec alios turbēt, qui suo muneri insistunt.

73 Vnio maxima inter Scholares ipsos penitus est curanda; nec pro Nationum varietate affectus debent esse diuersi. Hæc solet tumultuum, & discordiæ frequens esse occasio, quòd inter se cōiuncti, qui ex vna Prouincia, Regione, aut Natione sunt, inimicitias cum alijs alterius Prouinciæ, Regni, seu Nationis gerunt, & conuicia inuicem in se iactant, quibus prouocati ad arma descendunt. Sin minùs, pro aliquo suę Prouincię Candidato impetu cæco feruntur, quasi pręmium non sit pro meritis deferendum, sed pro ipsorum affectu. Quòd id non semel contingat, cernere est in his, quæ annotat Iacobus de Vitriaco *in Histor. Occident. cap. 7.* loquens de Academia Parisiensi, in qua ipse litteris incubuerat tempore Philippi Augusti Regis, quo vndique ad illam Studiorum causa confluebatur. Eius verba dignissima obseruatione sunt, nam mutatis terminis, seu vocibus, quid hodie in Academijs contingat, describunt. Ait ergo; *Non solùm autem ratione diuersarum sectarum, vel occasione disputationum sibi inuicem aduersantes Scholastici contradicebant, sed pro diuersitate Regionum mutuò dissidentes, inuidentes, & detrahentes, multas contra se contumelias, & opprobria impudenter proferebant. Anglicos, potatores, & caudatos, affirmātes. Francigenas, superbos, molles, & muliebriter compositos, asserentes. Teutonicos, furibundos, & in conuiuijs suis obscænos, dicebant. Normannos autem inanes, & gloriosos. Pictauos, proditores, & fortunæ amicos. Hos autem, qui de Burgundia erant, brutos, & stultos reputabant. Britones autem leues, & vagos iudicantes, Arturi mortem frequenter ijs obijciebant. Lombardos, auaros, malitiosos, & imbelles. Romanos, seditiosos, violentos, & manus rodentes. Siculos, tyranos, & crudeles. Brabantios, viros sanguinum, incendiarios, rurarios, & raptores. Flandrenses, superbos, prodigos, & commessationibus deditos, &, more butyri, molles, & remissos appellabāt. Et propter eiusmodi conuicia de verbis frequenter ad verbera procedebant.*

74 Magistros, ac Professores summa debent Scholastici veneratione prosequi. Erga omnes comitatem, & vrbanitatem seruent, in eius exercitio se inuicem præuenientes. Vanitatis sint expertes, ne sibi commune odium, & fastidium concilient; facilè alijs in locis, ac sedibus cedant; nec de suo sanguine gloriabundi prærogatiuas ambiāt. Mutuo æqualitatis, quantum decentia patiatur, & familiaritatis commercio sese immisceant; nulli detrahant, nec in iras leui quaque occasione superueniente, assurgant. A Venete, & Baccho abstineant; & vt ait Neuian. *in sylua Nuptiali, lib. 5. n. 52. Abeāt hinc delia-*

licatuli, & belluones. Pinguis enim venter non studet libenter. Et qui celebrat omnia festa, nunquam addiscet Codicem, & Digesta.

75 Cum ciuibus loci, in quo versantur, concorditer agant, nec causam dissidijs ministrent, in suo officio sese continentes. Statuta Academiæ obseruare tenentur; destinatis lectionibus assistendo, nec illas vllo tempore interturbando; strepitus quippè, & clamores vilium sunt homuncionum. Exercitia litteraria frequentent, & quæ in eis disputantur, obseruent, vt profectus in disciplina faciant. Libros necessarios apud se habeant; & suo quisque studio, horis destinatis, incumbat; inquiratque à Viris litteratis, quo pacto Studium suscipiat, quos libros euoluat, quid ad maius in litteris incrementum præstet. Quæ inter studendum dubitat, seu non percipit, ab alijs inuestiget, & toto animo conetur ad vtiliora sectāda. Et quidē Studiosus libros suos vendens, nisi prematur ineuitabili necessitate, est infamis infamia facti iuxta Rebuffum *de priuileg. Scholast. priuil. 57.* Ceterùm libros iocosos, & qui solùm delectent, à se repellat, ne animum ab Studio diuertant.

76 Magistratibus, ac Iudicibus Academiæ obsequium, & obedientiā Scholares exhibeant, vt subditos decet. Donatiua à tyronibus, quæ vocantur vulgò, *Patentes, y Barbas*, nequaquam extorqueant; Etenim, præter quàm quòd in casibus inferiùs exponendis (cum de hoc puncto quæstionem instituamus) peccatum id graue est, restitutionique obnoxium, sanè cum inter amicos vrbanè, & in rebus modicis id non præstatur, dedecet viros ingenuos, & proprium est ignobilium, deprauatorum, & prædonum. Denique tales se præbeant Scholastici, vt nomen, quod sortiuntur, iustè retineant, parentibus grati, Reipublicæ spectabiles, Academiæ digni alumni. Hæc quasi in fronte præfixisse suffecerit, quæ vtinam omnes haberent præ oculis, vt nec latum vnguem à tradita norma discreparent. Ad specialia iam deueniamus.

(?)

[***]

Quæstio X. Ad quid obliget Scholares, & alios Academicos pœna præstiti iuramenti de obediendo Rectori?

(!)

77 SCHOLASTICI, qui albo Academiæ Salmanticensis adscribūtur, præstant iuramentum de obediendo Rectori, (idemque in alijs Academijs contingit; quare eis quęstio hæc est communis) idemque iuramentum præstant quotannis Magistri, ac Doctores in Sacello ipsius Academię, die ad id designato; imò Magister Scholæ tenetur idipsum simul cum illis eo die præstare. Hęc autem obedientia non est vniuersalis, qualis præstatur Prælato à subdito Regulari, sed in ordine ad ea, quæ spectant ad bonum publicum Academię, regimenque ipsius, profectum Scholasticorum in Studijs, modestiam, & moderationem in ornatu, huiusmodique alia. Similiter prædictum iuramentum præstatur à Regularibus, qui Academiam frequentant, & quotannis post nouum electum Rectorem, qui in profesto Sancti Martini eligitur, matriculæ adscribuntur, vt sic Communitates Regularium gaudeant foro Academię, & coram Scholæ Magistro possint suas causas agere, & prætereà ipsi Religiosi Studentes possint Cursus Theologiæ peragere, & deinde Gradus obtinere.

78 Independenter ab hoc iuramento Scholares, & Academici subduntur Rectoris iurisdictioni, sicut respectu aliorum Iudicum, & Superiorum non est necessarium iuramentum, vt quis eorum sit subditus, sed hoc ipso, quòd ibi degat, vel ibi officium gerat, vbi illi præsunt, eis subijcitur; sic etiam hoc ipso quòd quis albo Academiæ inscribatur, munusvè in illa gerat, Rectori sit subditus, cum ille in Academia sit Superior, & caput; & consequenter absque iuramento gaudet priuilegijs Studij. Quod confirmatur, quia, vt constat *ex constitutione 5.* Academiæ Salmantinæ, potest Rector compellere Scholasticos, qui de nouo Academiam ingrediūtur, vt id iuramētum præstent, atq; eos punire, si detrectent præstare; ergo, quia illicò

illicò vt in numero Scholasticorum constituuntur, subditi fiunt Rectori; aliàs, si subditi non essent, nequiret eos compellere, ac punire. Ita Don Alfonsus de Escobar *de Regia, & Pontificia iurisdictione in Studijs &c. cap 7. à num. 1.*

79 Quare iuramentum ad id præstatur, vt nouo vinculo teneantur Academici obedire Rectori, nouaque pœna periurij ligentur, si eius mandata transgrediantur; sicut vasallus aliàs obligatur ad feudum persoluendum, & insuper tenetur iurare feudi solutionem à se fore præstandam, vt nouo vinculo obstringatur; idque videre est in omnibus materijs, in quibus quis aliquid exequi tenetur, quod tamen iurare potest, aut vouere, vt noui vinculi obligationem subeat; Sic valet quis iurare, aut vouere auditionem Missæ diebus Festis, solutionem decimarum, ieiunia aliundè debita, continentiam à peccatis mortalibus luxuriæ, & similia. Vide Couarrub. *in cap. quamuis pactum. 1. part. §. 7. in fin.* Caietanum *2.2. quæst. 88. art. 5. dub. vlt.* P. Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 2. cap. 18.* P. Vazquez *1.2. quæst. 72. art. 6. disp. 98. cap. 3. num. 7.*

80 Hinc non rectè asseruerunt Pacius in *Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre &c. cap. 9. num. 3.* Rebuffus *priuileg. 153. versu, Item dicunt;* Mathæus Stephan. *lib. 3. part. 2. cap. 10. num. 7. & cap. 12. num. 52.* relati ab Ossualdo, & ab Escobar *vbi suprà num. 8.* iuramentum prædictum ideò præstari, ne Academicus, si conueniatur coram Rectore, possit eius iurisdictionem declinare, & alios Iudices adire iuxta priuilegium concessum in *in relata Authentica Habita.* Etenim inspiciendum est, an secluso iuramento, posset ille declinare iurisdictionem Rectoris; nam, si posset, non tollit iuramentum, quo minùs ita præstet; si autem non posset, nihil ad id iuramentum refert; cum iuramentum solummodò noua obligatione roboret subiectionem, quam ille aliunde habet.

81 His positis, casus pro praxi frequens est, an sub mortali peccato obligentur Academici exequi id, quod Rector præcipit sub pœna præstitit iuramenti? Faciiè decidetur hoc dubium, si supponamus doctrinam inter Authores communem; nempè iuramentum promissorium duas continere veritates, aliam de præsenti, aliam de futuro. Veritas de præsenti est ea, quæ dum iuratur, reperitur in intentione adimplendi rem iuratam; quæ veritas si deficiat, est peccatum mortale id iuramentum, quamuis materia iurata sit leuis; id namque est, iurare simpliciter cum mendacio. Veritas de futuro est illa, quæ post iuramentum factum reperitur in executione rei iuratæ. Hęc si deficiat, & materia sit grauis, committitur peccatum mortale periurij; Si verò materia sit leuis, solum peccatum veniale patratur; verbi gratia, iurauit quis peregrinationem ad limina Apostolorum, si eam non adimpleat, mortaliter peccat, quia est materia grauis; Iurauit rursùs recitare semel salutationem Angelicam, si non recitet, materia est leuis, & ideò dumtaxàt venialiter delinquit.

82 Iuramentum ergo de obediendo Rectori promissorium est, cum iuretur quid exequendum de futuro; &, cũ præstatur, debet adesse animus, & intentio adimplendi illud in omni materia licita, & honesta; nam si ea intentio desit, erit peccatum mortale eiusmodi iuramenti prolatio. Deinde, cum acceditur ad rei iuratæ impletionem, vrgente Rectoris præcepto, videndum est, quænam sit qualitas materiæ iniunctæ; si enim sit grauis, peccatum graue erit, eam non exequi, & deficiet ei iuramento veritas de futuro in materia graui; si autem materia sit leuis, solùm peccabitur venialiter in defectu executionis, & obedientiæ.

83 Hæc assertio infertur manifestè ex doctrina de iuramento promissorio nuper libata, & inter Authores melioris notæ communi. Deinde confirmatur, quia in eo, qui aliunde tenetur obedire Superiori, iuramentum, ac votum de obediendo illi solùm addit nouum vinculum, & obligationis firmitatem, ita vt ratione illius non fiat inobedientia absolutè peccatum veniale, aut mortale, sed vt fiat, quod aliàs erat peccatum veniale, vel mortale, maius peccatum ratione circunstantiæ voti, aut iuramenti, quæ circunstantia constituit culpam in ratione, seu specie sacrilegij, aut periurij, v. g. tenetur Clericus sæcularis obedire Episcopo in rebus ad iurisdictionem Episcopalē pertinentibus; peccat, si non obediat, leuiter, aut grauiter iuxta materiæ qualitatē. Quòd si hic Clericus iurasset, seu vouisset Episcopo obedire, tunc inobedientia non esset absolutè peccatum veniale, aut mortale ratione voti, siuè iuramenti, sed supposita materia, & supposito, esse peccatũ mortale, seu veniale ratione materiæ, noua cir-

cunstantia grauitatis ex voto, seu iuramento prouenirct.

84 Similiter igitur, cum Academici teneantur obedire Rectori, quia caput, & superior eorum est, iuramentum de obediendo illi dumtaxat superaddit nouū vinculum, & firmitatem, ratione cuius erit grauius peccatum inobedientia in genere peccati mortalis, aut venialis iuxta qualitatem materiæ; ex qua desumēda est grauitas, aut leuitas peccati; & ex iuramēto desumenda est circunstantia addens grauitatem. Hæc doctrina traditur à Medina *in sum. lib. 1. cap. 16.* §. *11.* Emanuele Rodriguez *2. tom. summæ cap. 9. num. vlt.* Don Alfonso de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 7. à num. 9.* P. Azor *lib. 11. institution. moral. cap. 8. quæst. 11.* P. Thom. Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 3. c. 4. n. 2. & 6.* Vbi plures refert.

85 Sed ad praxim magis accedamus, exponendo, quæ sit materia grauis, aut leuis in his, quæ communiter sub pœna præstiti iuramenti à Rectore iubentur. Solet ergo ille sub pœna præstiti iniungere, vt omnes Scholastici eum comitentur in sancti Martini Festo, & cū nouus Rector simul cum illo ad Sacellū sanctæ Barbaræ in Ecclesia Matrice tendunt, vt iuramentum solitum nouus Rector pręstet, & deinceps in Consessū Academiæ se exhibeat; similem comitatum solet alijs diebus pręcipere. Rursùs potest, & assolet (si se ferat occasio) iubere, vt omnes alicui Supplicationi publicæ, vel Funeri alicuius Academici assistant; aut orationem aliquam diebus determinatis ad Deum in Sacello Academiæ fundant. Hæc ergo si non adimpleantur, quamuis causa excusans desit, nō est peccatum mortale, sed dūtaxat veniale; quippè materia prædicta nō est grauis, sed leuis, cum non maximè intersit ad publicum bonum, nec ex transgressione graue damnū sequatur. Idem dico, si ipse, vel Magister Scholæ præcipiat, ne Scholastici sericis vestibus vtantur: vtrumque tamen sub limitatione statim apponenda.

86 Et, quamuis Medina cōtrarium sentiat in his duobus, scilicèt in comitatu Rectoris, & in vsu vestium sericarum, tamen Don Alfonsus de Escobar, & P. Thomas Sanchez impugnāt Medinam, & nostrum assertum tuentur. Quod tamē ego limitauerim; Si Scholastici omnes, aut saltem numero plurimi inter se cōuenirent de non comitando Rectorem, vel de afferendo vestes sericas; tūc enim quisque, vt cooperans, peccaret grauiter; quia damnum graue sequeretur, nempè quòd Rector absque comitatu, & cum defectu graui decentiæ, quam eius dignitas iustè illis in casibus exigit vt sibi debitam, incederet; & quòd scandalum ex vsu earum vestium sequeretur ex ea conuentione, & publicus defectus modestiæ, ac moderationis in ornatu; & prætereà in vtroque casu daretur contemptus præcepti à Rectore iniuncti.

87 Cæterùm si Rector sub pœna præstiti iuramenti præcipiat, vt aliqui siuè, Doctores, aut Magistri, siuè Consiliarij, vel Scholastici conueniant ad rē grauem, & valdè vtilem tractandam, ac decernendam; vel si iubeat, non afferri arma ignia, aut alia prohibita; Vel non impediri lectiones strepitu, & vocibus per plures dies ante tempus Natiuitatis Domini, Bacchanalium, & Hebdomadæ sanctæ, aliaq; his similia, materia esset grauis, & transgressio foret peccatum mortale cum circunstantia periurij; quia ea trāsgressio vergeret in damnum graue boni publici, & vtilitatis Academiæ.

88 Dixi suprà, transgressionem obedientiæ Rectoris in aliquibus materijs non esse peccatum lethale, quamuis nulla causa excusans interueniat; Etenim, si detur causa legitima excusans ab executione præcepti, siuè sit materia grauis, siuè leuis, nulla dabitur culpa in non adimpletione illius. Id etenim commune est omnibus pręceptis positiuis, vt absq; culpa prætermittātur, si causa legitimè excusans adsit. Excusabitur autem quis legitimè à comitatu Rectoris, aut funeris, seu alterius similis obsequij, si sit debili valetudine; aut ornatum decentem, quo possit domo egredi, non habeat; vel in causa pietatis detineatur, vt si ægrotanti assistat, vel quid simile gerat; pluresque alię causæ his affines excogitari valent.

89 Iam verò quęres primò, an ipse Rector, cui præstatur iuramētum, possit illud relaxare? Respondeo, in primis posse respectu huius, aut illius in vno, vel alio casu suspendere præceptum iniūctum in communi omnibus, sicut enim potest illud præceptum non iniungere, sic potest suspendere, & quasi dicere; Id omnibus præcipio, nisi Ioanni, aut Petro. Vel, quod in idem recidit, valet prębere facultatem, vt aliquis illud non adimpleat.

90 Deinde certa est ea doctrina-

ctrina, quæ tradit, non esse semper necessariam iurisdictionem Ecclesiasticam ad irritandum, siuè relaxandum iuramenta, cũ id queant præstare respectu filiorum impuberum patres, & in certis casibus coniuges ad inuicem, & domini respectu seruorum, tam in iuramentis, quàm in votis. Et præterea is, in cuius fauorem iuramẽtum fuit factum, potest illud remittere. De quibus consulantur Aragon *2.2. quæst. 89. artic. 9.* Sotus *de iustit. & iur. lib. 8. art. 9. quæstion. 1* P. Azor *Institut. moral lib. 11. cap. 9. in fin.* P. Thom. Sanchez *in summa tom. 2. lib. 3. cap. 13. & 20.* Et ego *in tomo in Bullam Cruciat. disp. 26. à num. 10.* vbi plures Authores de hac materia tractantes reperies.

91 Inde fit, posse à Rectore remitti, aut relaxari iuramentum factum in eius fauorem; vt tenet Escobar *vbi supr. num. 21.* dum tamen id iuramentum nõ sit præstitum etiam in fauorem Academię, quo casu Academia simul cum Rectore poterunt illud remittere. Et sanè cẽseo, iuramentum de obediendo Rectori, non solùm in eius fauorem concipi, sed & ipsius Academię, cuius vtilitati, & recto regimini expedit, vt omnes Academici sub vno capite militent, & vinculo iuramenti fortius ad id adstringantur, in idque simul cõueniant, quin sit inter eos vlla difformitas, & quasi separatio. Quarè id iuramentum absolutè sumptum, censerem, nõ posse omnino à solo Rectore remitti respectu omnium, nec respectu vnius in omnibus materijs.

92 Quę res secundò, an iuramentum de obediendo Rectori obliget, cum nouus Rector eligitur, antequam nouum iuramentum fiat? In primis fit hoc iuramentum quotannis ab Scholasticis Salmantinis expressum, vel implicitum, cum matriculæ adscribuntur, & qui Salmantinam Academiam recenter frequentant, bis matriculæ subijciuntur; semel cum primùm ad diem Diui Lucæ veniunt, & iterùm post festum Sancti Martini, nouo Rectore electo, vnde vtrique Rectori iuramẽtum præstant; qui verò anno antecedenti erant adscripti matriculę, semel solùm ei adscribuntur post Sancti Martini diem. Verùm hoc non fit, vt iuramentum, quod nõ aliter obligaret, eos obliget, sed vt aluo Academiæ inscripti eius priuilegijs gaudeãt, & cursus Scholasticos probare queãt. Quippè censeo, iuramentum priùs præstitum semper eos obligare, dum in Academia versantur; quia iurant de obediẽdo Rectori, quisquis hic sit; Contingit enim, sæpè decursu anni Rectorem ante diem sancti Martini Salmantica discedere, aliumque Rectorem in aliquos menses, seu dies eligi, quin denuò iuramentum præstetur ei ab Scholasticis; & nihilominùs Rector hic medio tempore electus solet plura, aut aliqua saltem iubere sub pœna præstiti iuramenti (vt præcipit comitatum in die sancti Martini) quod pręceptum legitimè iniungitur, alias à grauissima, & sapientissima Academia non sustineretur, & idcircò ea pœna contrahitur, si præceptum violetur, vti omnes sibi persuasum habent. Signum igitur est manifestum, iuramentum semel emissum de obediendo Rectori obligare, etsi alius Rector eligatur. Vide Couarrub. *in cap. requisisti. num. 6. de testam.* Didacum Perez *leg. 3. tit. 10. lib. 1. ordinat.* P. Thom. Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 3. cap. 13.*

Quæstio XI. An Scholasticus promoueatur validè, & licitè ad Gradum Bachalaureatus afferens litterarios cursus aliquos falsos, aut deficiente ei aliquo requisito secundum Academiæ statuta?

93 SIT prima assertio, eum validè in foro interno gradum Bachalaureatus accipere. Sic cum Palacios, & a lijs tenet P. Thom. Sanchez *tomo 1. consil. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 37. à num. 3.* & Diana *4. part. tractat. 4. resolut. 173.* Siuè gradus sit in Artibus, siuè in Theologia, aut Iurisprudentia, siuè etiam in Medicina. Ratio est, quia hic Gradus pro foro interno solùm posset esse inualidus, si eo gaudens, præcisè ex vi illius, damnum alijs inferret, vel sibi aliquid vsurparet; hoc autẽ non contingit; nam, si doctus ille non sit, saltem eà doctrina, quà alij rectè gradu potiti florent, nec poterit se opponere Cathedris, nec eas obtinere, nec munus gerere aduocati, aliavè similia. Quòd si adeò doctus sit, ac alij, poterit munia prædicta obire, cum pro foro conscientiæ ad ea gerenda non annulletur gradus ob defectus in quæstione propositos; nẽpè ob cursum vnum, vel alium falsum; ob defectum matriculę; ob carentiam schedulæ examinis, si aliunde erat sufficiens ad audiendam illã facul-

facultatem. Docent ita plures Magistri cõsulti, & sic sensisse non paucos neothericos, ait Pater Thomas Sanchez *suprà numer. 14.*

94 Ex quo sumenda est ratio à priori huius asserti. Etenim, quando concurrit id, quod secundum ius naturale est necessarium, defectus solemnitatum, quæ iure humano requiruntur, non annullat contractum, vel quasi contractum pro foro conscientiæ; vt tuentur Couarrub. *reg. peccatum, 2. part. §. 3. num. 9. & cap. cũ esses de testam. à num. 5.* Nauarr. *in sum. cap. 28. in addit. ad num. 58. cap. 25.* Ludouicus Lopez *1. part. instructorij noui, cap. 165. fin.* Henriquez, & alij. Sed ad gradum Bachalaureatus iure naturali sola est necessaria ea doctrina, quam solent habere hi, qui illo ritè, & rectè donantur in Academia (quæ doctrina valdè solet esse exigua, eo quòd hic gradus non multùm, nisi in aliquo raro casu, qualem attigimus *lib. 2. numer. 260.* in ordine ad alia officia, & munia æstimetur) ergo pro foro conscientiæ validus erit ille gradus, dum eiusmodi doctrina adsit, quamuis desint solemnitates requisitæ iure humano, & statutis Academiæ. Cæterùm pro foro externo inualidus erit ille gradus, si ab aliquo probetur defectus solemnitatis, aut requisiti essentialis; quod commune est omni contractui. Dixi *essentialis;* tum quia pro foro externo essentialiter aliquæ solemnitates requiruntur, sine quibus contractus est inualidus, sicut etiã testamenta, & alia huiusmodi; tum quia è contra aliquę solẽt esse solemnitates, quibus adhuc dificientibus, pro foro externo valent actus; esto puniri possint, qui eos exequuntur absque illis.

95 Sit secunda assertio. Si non detur iuramentum in probatione cursuum, & requisitorum, non erit peccatum mortale accipere gradum Bachalaureatus, prædictis requisitis deficientibus, dummodò adsit ea doctrina, quam cõmuniter habent, qui ad illum promouentur; & quàm exigua soleat esse in pluribus, iam libauimus. Asserti ratio est, quia celebratio cuiusvis contractus ex defectu præcisò solemnitatum, quæ iure humano requiruntur, nõ est peccatum mortale, & aliundè nullius ius læditur, nec quidquam vsurpatur, vt superiùs attigi; non igitur adest caput, vnde gradum sic accipere, peccatum lethale sit. Nec indè id peccatum consurgit, quòd ille immeritus honorem gradus accipiat. Quippè nec honor est magnæ æstimationis, nec, si doctrina non accedat, vtilitatem affert plurimi momenti.

96 Et quidem contra Alcocer *in sum. cap. 27.* docet P. Thomas Sanchez *vbi suprà num. 5.* promoueri minùs sufficientem ad gradum Bachalaureatus, non esse peccatum graue; quia ratione solius gradus huiusmodi nulli fiditur, sed doctrina spectatur. Nec hinc argumentum fit ad gradum Licentiati, aut Doctoris, vel Magistri; rationes enim disparitatis desumentur ex his, quæ probant, esse peccatum lethale, accipere eos gradus, ac approbare ad illos insufficientem. Videantur dicta de his *lib. 2. q. 15.*

97 Dices primò; ex nostra doctrina inferri, non esse peccatum lethale, hominem imperitum, imò litterarum ignarum accipere gradum Bachalaureatus, deficientibus omnibus requisitis, ac solemnitatibus. Negò sequelam. Et in primis, si non deficiant requisita iuxta Academiæ statuta, qui accipit eum gradũ ritè, sanè iam habuit schedulam examinis, & annis aliquibus præfixis ab statutis interfuit lectionibus; vnde nequit supponi, esse omnino imperitum, & litterarum ignarũ; quòd verò sit minùs sufficiens, non obstat iuxta dicta *num. præcedenti.* Deinde, si deficiant ea requisita, supposuimus, eum habiturum eam saltem notitiam, aut doctrinã, quam solent communiter habere, qui eum gradum accipiunt cum schedula examinis adscripti matriculæ, & cursus legitimè probantes; hi autem nequeũt esse omnino litterarum ignari.

98 Dices secundò, sequi ex nostra opinione, in Academijs, in quibus ad Cathedras obtinendas Scholastici suffragium præbent, suffragari licitè eos, qui cursus falsos afferunt. Respondeo, id minimè sequi ex vi traditæ doctrinæ; nam in hoc agitur de iure alterius, cui damnum graue inferri potest; at in acceptione gradus Bachalaureatus cursum aliquem falsum afferendo, nulli infertur damnũ; quare, licèt hi cursus ad gradum absque peccato mortali afferantur, non inde colligitur, afferri posse ad suffragium. Quid autem tenendum sit circa suffragia eiusmodi, sequẽti quæstione statuemus.

99 Demùm assero, si iuramentum intercedat ad accipiendum prædictum gradum, quo quis iuret, se afferre cursus legitimos, satisfecisseque solemnitatibus ab statutis Academiæ præfixis, si hæc secùs se habeant, non posse absque peccato

to mortali accipere gradum. Quod assertum est constans, cū hoc casu daretur periurij peccatum. Neque potest alium inducere, aut rogare, vt id iuret, cum sit inductio ad periurium. Hic obseruandum est, valdè esse curandum à Notarijs, & Secretarijs Academiarū, ne Cursus litterarios falsos admittant, præstita diligenti sollertia ad eos dignoscendos. Inde *in leg. 12. & 14. tit. 7. lib. 1. Recopil.* apponitur formula, qua hi cursus sunt probandi, vt ex vna in aliam Academiam transferantur.

Quæstio XII. An in Academijs, vbi ius suffragij ad Cathedras habent Scholastici, possint illud præbere, si solùm habeāt aliquem Cursum falsum, aut eis desit aliud requisitum ab Academiæ statutis? & an restituere teneantur, si causa sint, vt aliquis amittat Cathedram?

(?)

100 OLIM per Scholasticorum suffragia in celebrioribus Academijs Cathedræ obtinebantur; nunc tēporis secùs contingit. Attamē, quia in alijs Regnis forsan ita obtinentur, & quia ad pristinum stylum potest res in nostris etiā reuocari, vtilis erit hæc quæstio. Pro cuius enodatione aduertendum est, Scholasticos posse in duplici differentia ad præsens considerari. Primò, si non sint auditores ordinarij eius Facultatis, ad quā Cathedra pertinet, & se ingerant ad suffragandum; verbi gratia, si Theologus, aut Medicus Scholaris ingereret se ad præbendum suffragiū in Cathedra Iurisprudentiæ Canonicæ, aut Ciuilis. Secundò, si auditores ordinarij sint ipsius facultatis, desit tamen illis aliquod requisitum ab statutis Academiæ præfixū ad suffragia præstanda; v.g. In Academia Salmanticensi requiritur ad suffragium, vt quis in ipsa Facultate Cursum probauerit, & fuerit examinatus in Grammatica, ac schedulam approbationis à Magistro Examinatore obtinuerit; quòd sit matriculæ adscriptus; quòd domum Oppositoris non fuerit ingressus, nec directè, aut indirectè pretium, vel munus acceperit, vt pro eo præstet suffragium, & alia huiusmodi. Potest ergo deesse Scholasticis aliquod ex his requisitis, ita vt Cursum verū non habeāt, sed falsum supponant: aut non sint matriculę adscripti; aut pretium ab Oppositore, vel de eius mandato acceperint.

101 Hoc animaduerso, asserо primò, eos, qui non sunt auditores ordinarij Facultatis, & se quomodolibet ingerunt ad præstandum suffragium, peccare mortaliter, nec id eis vllo modo licere. Etenim quiuis ex his nullum habet ius suffragandi, & in re grauissima exponit se periculo, vt ipsius causa aliquis amittat Cathedram, aliàs non amissurus, atque adeò periculo violandi iustitiam commutatiuā in materia graui; ergò peccat mortaliter. Et præstereà si ante suffragium iubetur iurare, se habere omnia requisita necessaria, periurij etiam erit reus. Vnde si eius causa vnus ex Oppositoribus amittat Cathedrā, tenebitur damnum restituere, quia iustitiā commutatiuam violauit. Quomodo autē restitutio fiat officiorum, munerum, ac dignitatum, seu beneficiorum, latè tractāt Authores agētes de restitutione, quod ad nos non spectat. Assertum positum docent Aragon 2. 2. *quæst. 62. art. 3. fol. 227.* Sotus *de iust. lib. 4. quæst. 6. art. 3. ad fin.* Medina *1. 2. quæst. 96. art. 4. ad 4.* Ledesma, P. Henriq. & alij, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez *1. tom. consil. lib. 2. cap. 1. dub. 52. num. 5.*

102 Idem est affirmandum de eo, qui, quamuis sit auditor ordinarius eius Facultatis, attamē Cursum integrum non habet, sed falsum ostendit. Quippè is verè, & realiter nullum habet ius ad suffragandum, nec ei adest id, quod præcipuè, ac primariò exigitur ad suffragium præbendum. Rursùs idem asseuerādum est de eo, qui habens Cursus integros, postquā semel suffragium prębuit, iterùm in eadem Cathedra suffragium præstat; quia caret iure, vt bis possit præstare suffragium. Demum idem asserendum est de eo, qui præter Cursus veros, suponeret falsas aliquas qualitates, ratione quarum amitteret aliquis Cathedram, aliàs nō amissurus; & ratio est tradita. Qualitates hæ solebant suffragijs olim coniūgi, v.g. si quis esset Bachalaureus in Iurisprudentia Canonica, & studeret Ciuili, aut haberet plures Cursus in eadem Facultate; quæ omnia simul, & suffragia perpendebantur, & aliquando pauciora suffragia cum pluribus qualitatibus præponderabant

rabant pluribus suffragijs, & sat erant ad Cathedram obtinendam.

103 Circa restitutionem verò moneo, posse per suffragia, de quibus in hoc asserto locuti sumus, auferri Cathedrã à digno; & etiam posse auferri à minùs digno, qui tamen eam erat obtenturus. Si à primo auferatur, integrè ei debet fieri restitutio damni; quia ex iustitia commutatiua ei debebatur, & iniustè est ablata. Si à secundo, non erit restituendum æquale, sed arbitrio prudentis. Quippè restitutio est actus iustitię commutatiuæ, eòque tendit, vt compensetur id, quod ex iustitia commutatiua debebatur. Sed minùs digno nõ debebatur ex ea iustitia Cathedra; solùmque debebatur ex iustitia, nullam cõtra eũ fraudem facere, nec fraude impedire illius emolumenta, quæ ipse posset sperare, & habere; cum ad eam fraudem faciendam, & id impediendum Scholastici ius non habeant; igitur non est restituendum ęquale Cathedræ, quæ ex iustitia non debebatur; sed æquale iuri, quod ille habebat, ne fraudibus impediretur ad sua emolumenta obtinenda. Quod penes arbitrium viri docti, ac prudentis stabit. Sic loquuntur in simili agentes de Beneficijs Ecclesiasticis Nauarra *lib. 3. de restitut. cap. 5. à num. 26*. Caietanus *2.2. quæst. 62. art. 2. 4. dubio circa solutionem ad 4*. Nauarrus *in sum. cap. 17. à numer. 71*. Richard. *in 4. distinct. 15. art. 5. quæst. 4. ad 7*. Scotus *ibidem quæst. 2. in fin.* Capua *libr. 2. decis. 130. num. 3*. D. Antonin. *2. part. titul. 1. cap. 12. §. 20*. Syluester *verbo, restitutio 3. quæst. 12*. Couarrub. *reg. peccatum, 2. par. §. 7. num. 8. conclus. 4*. Paludan, *in 4. dist. 15 quæst. 2. art. 2. concl. 4*.

104 Assero secundò, non peccare mortaliter (secluso iuramẽto, de quo inferiùs) Scholasticos, qui suffragium præstant, quamuis non habeant aliqua requisita iuxta Academiæ statuta; scilicèt, quamuis non sint adscripti matriculæ, vel examinis schedulam non obtinuerint, aut munus acceperint, dummodò sint auditores eius Facultatis, & Cursus habeãt. (Non loquor de ipsa muneris acceptione, de qua, & de restitutione debita postmodùm quæstionẽ instituemus; sed de suffragio præstito ei, qui Cathedram meretur.) Hanc conclusionem tuetur P. Thom. Sanchez *vbi sup. num. 52. & 53.* cum Nauarro, Soto, Ledesma, Palacios, Ludouico Lopez, & alijs.

105 Probatur; quia hi Scholastici habẽt, quod substantiale, ac præcipuum est in ordine ad ius suffragij, scilicèt esse auditores ordinarios illius Facultatis, & probauisse Cursus integros; cætera autẽ sunt quid accidentale, ac solemnitates duntaxàt pro foro externo requisitæ. Deinde, quia supposito eo, quod substantiale est, priuatio iuris ad præstandum suffragiũ est pœna, quæ inducitur per statuta, ac leges Academię, quę sunt pœnales; leges autem pœnales non obligant ante iudicis sententiã; ac condemnationem, atque adeò ante illã habent illi ius suffragandi. Confirmatur, quia, quando quis reputatur legitimus Iudex, aut parochus, non eneruatur valor sententię, aut absolutionis propter impedimẽtum occultum; argumento desumpto ex vulgatissimo textu *in leg. Barbarius Philippus, ff. de offic. prætoris*; at illi Scholastici, dũ occultum est illud impedimentum, & defectus non sunt substantiales, reputantur legitimi electores ad Cathedram, ergo possunt iure suffragij vti, cum aliunde non teneantur abstinere ob illum defectum. Videantur P. Molina *de iust. tract. 2. disp. 96. fol. 591*. Sotus *de iust. lib. 1. quæst. 6. artic. 6. ad 4*.

106 Et quamuis in statutis, ac legibus Academiæ proferatur, Scholasticum patientem eiusmodi defectus *ipso iure*, seu *ipso facto* inhabilem reddi ad ferendum suffragium, attamẽ has formulas verborum in legibus inhabilitantibus nõ obligare ante iudicis sententiam, docent rectè Aragon *2.2. quæst 62. art. 3*. P. Thom. Sanchez *in summa, lib. 2. cap. 22. num. 22. & 26. & cap. 26. num. 1. & cap. 39. num. vltim. & lib. 6. cap. 15. à num. 64*. Et idem *libr. 10. de matrim. disp. 8. num. 14*. Idem dicito, proportione seruata, de electoribus ad Collegia, vel ad Ecclesias, vt defendunt Sotus, Molina, & alij *locis relatis*.

107 Fit exindè, eiusmodi Scholasticos præstantes suffragium iuxta suæ conscientiæ dictamen nõ teneri, quidquam restituere, etsi ob eorum suffragia aliquis ex Oppositoribus Cathedram amiserit. Quippè nullam iniustitiam committunt, ex qua obligatio restituendi consurgat, dum iure suo suffragandi vtuntur, & pro foro externo non condemnantur; cum pro foro conscientiæ habeãt requisita substantialia, & cætera solùm sint pro foro externo, quæ dum non conuincitur deesse, non inducunt inhabilitatem pro foro conscientiæ.

108 Oppositam sententiam tuentur Salon *2.2. quæst. 63. art. 4. in fin. & quæst. 62. art. 3. controu. 1*. Emanuel Rodriguez

guez *tom. 1. sum. cap. 2. & cap. 295.* Medina *1. 2. quæ. 62. art. 4. ad 4.* Aragon 2. 2. *q. 11. art. 3. & quæst. 62. art. 3.* Corduba *lib. 1. qq. quæst. 36.* Mouentur primò, quia Scholastici præfati, si matriculæ non sint adscripti, non sunt pars Vniuersitatis, ergo non sunt electores, nec habent ius suffragij. Nego antecedens; quia, dum Cursus integros habent, & sunt auditores ordinarij, pars sunt, & membra Academiæ, quæ illis sua priuilegia communicare intendit, dum non cõdemnantur. Quod constat, quia, si delinquant, à iudice Academiæ puniuntur, & ei subiecti sunt, dum Scholasticorum habitũ, & lectionum frequentationem non deserunt, aut compelluntur eo habitu exui, vt praxis Salmantinę Academię demõstrat. Æquum est autem, vt, qui ad onera reputantur pars Vniuersitatis, reputentur pariter ad commoda.

109 Mouentur secundò; quia ex priuilegio Pontificio Academiæ condunt eas leges conuentionales, & propter bonum commune reddunt inhabiles ad suffragia prædictos Scholasticos; sicut Collegia, eorumque Fundatores, & Ecclesiæ similes leges condunt respectu electorum; Et, cum Scholastici non habeant ius suffragij ex natura rei, sed ex concessione Academiæ, si hæc neget illis ius suffragij, non restat caput, vnde eo gaudeant. Respondeo, Academiam eas leges condere, vt pro foro externo obligent, ita, vt, si defectus prædicti probentur, nequeant Scholastici præbere suffragium; non tamen aliud intendit vt *num. præcedenti* dicebamus. Quin ex mẽte Legislatorum colligitur, noluisse ante condemnationem reddere inhabiles Scholasticos; tum quia legislator sartam tectã opinionem, famam, & ius vniuscuiusq; cõseruare velle præsumitur, dummodò exterius quid in contrarium nõ appareat, vt in præsenti euentu contingit, in quo eiusmodi Scholastici reputantur veri electores; tum quia bonum publicum, quod ab his legibus intenditur, & vitatio damnorũ, quę præcauentur, per occulta impedimenta nõ labefactatur, sed per publica, vt ex se manifestum est; ergo, qui propter bonum publicum reddit inhabilem eum, qui patitur aliquos defectus, aliundè non substantiales, solùm respicit ad defectus publicos, iam probatos, vtpotè ad eos, qui fini legis contrariantur; non autem contrariantur occulti defectus, quibus adhuc toleratis, finis legis subsistit.

110 Consequenter ad suum assertum tuentur Auctores huius sententiæ, quam impugnauimus, Scholares præfatos, si suffragium ferant, & causa sint, vt aliquis Cathedram amittat, teneri restitue re damnum. Sed negato asserto primo, robore caret secundum, nec noua indiget impugnatione, nec argumentorum solutione.

111 Ventilauimus adhuc quæstionem de suffragio præstito à prædictis Scholasticis, quin intercedat iuramentum. Nunc discutienda est casu, quo iuramentum interueniat. Prænotandumq; est, solere in Academijs ante suffragiorũ collationem interrogari Scholasticos à Superiore, seu Magistro Scholarum, seu Rectore, vel alio Iudice proprio, vtrùm habeant omnia requisita, quę exiguntur ab statutis? Nec modò loquimur de alijs iuramentis iudicialibus, quæ interponuntur in speciali, quando ad forum externum deducitur inhabilitas alicuius, ratione cuius est accusatus, & interrogatus. Nam de hoc infrà redibit sermo.

112 Iudicat P. Thom. Sanchez *tom. 1. consil. mor. lib. 2. cap. 1. dub. 53. à num. 3.* Scholasticum, dum non præcedit infamia, aut indicia probata, vel semiplena probatio, posse absque peccato vti verbis æquiuocis, & amphibologicis, quin manifestet veritatem, ita, vt si interrogetur, an sit subornatus, iuret non esse, intelligendo intra se, *ita vt teneatur dicere*; &, si rogetur, an intrauerit domum Oppositoris? an locutus cum eo fuerit, & similia, iuret, hæc non fecisse, retinẽdo eadem verba, quæ nuper dixi, intra se; vel si leuiter fregerit statutum, retineat intra se, non fregisse illa contra mentem statuti. Hoc vltimum probat, quia per epikeiam constat, non fuisse mentem legislatoris in statuto priuare iure suffragij Scholasticum propter leuem fractionem illius. Quod confirmant sua authoritate Nauarrus, Ludouicus Lopez, & P. Hẽriquez ibi allati.

113 Primum suadet; quia ad interrogandum iuridicè, &, vt reus teneatur veritatem fateri, requiruntur indicia probata, aut infamia, aut semiplena probatio; vnde, cũ supponamus, hæc non dari, non tenetur ille fateri verum, etsi teneatur vti verbis æquiuocis, & amphibologicis, ne iuret falsum. Nec obstat, si dicatur, ea requiri, cum agitur de infligẽdo supplicio, & non aliter. Etenim etiam in præsenti agitur de Scholastici iure suffragãdi, quod ius ipse habet iuxta asserta superiùs, & docetur

tur à Soto, & Ledesma ibidē allatis. Hinc fit, eiusmodi Scholasticum, postquam sic iurauit posse suffragium suum præbere.

114 Demum respondet ad argumenta sententiæ, quam tenēt Medina, Aragon, Alcocer, Salon, & alij Magistri recentiores. Arguunt primò. Scholasticus, qui nō habet requisita ab statutis, si iuret, se suffragaturum iuxta statuta, mendacium profert; ergo est periurus, & nequit suffragari. Respondet, non iurare mendacium, cum vtatur verbis æquiuocis, scilicèt retinendo intra se, se suffragaturum iuxta statuta benè intellecta, quæ non intendūt priuare illum iure suffragij, dū non fuerit accusatus, aut infamatus, siuè conuictus, & condemnatus.

115 Arguunt secundò; quia ea requisita, etsi deficiant, nō reddunt infamem Sholasticum, cum non sint infamiæ defectus requisitorum, ergo non requiruntur indicia, vt de illis iuridicè interrogetur; maximè cum ipse non cogatur præbere suffragium, nec suam detegere culpam, sed possit, saluo suo honore, abstinere à suffragio. Respondet, cum habere ius suffragādi, & posse, ac velle vti iure suo, nec illo spoliari, dum non fuerit conuictus; quare, etsi absit infamia, potest amphibologicè iurare, vtpotè iuridicè non interrogatus. Et potest addi, esse subornatum, sapere infamiā; quam, si fortè Scholasticus pretium pro suffragio accepit, potest vitare, & se ipsum nō infamare; & cum aliundè velit vti vero iure suo suffragandi, non aliter vitabit, nisi modo dicto.

116 Arguunt tertiò; quia Academia cum his conditionibus præbet ius suffragandi, ergo eis deficientibus, ius non datur; & consequenter nō potest quis iurare, nec suffragium ferre. Respōdet, eas leges Academiæ non esse cōditionales, sed pœnales, atque adeò non obligare ante iudicis sentētiam. Nec hæ leges omnes sunt conditæ à Fundatoribus Vniuersitatum, sed variantur sępè, & nouæ conduntur à Visitatoribus, & Reformatoribus, qui leges illas conuentionales non intendunt ferre, sed pœnales.

117 Arguunt vltimò, quia ex opposita sententia sequitur occasio scādali, & malorum in Vniuersitate; & nihil prodesset illud interrogatorium generale, & ille vsus in Academijs adeò receptus, atque à tot viris doctis approbatus; indeque transgressores, vt periuri, puniuntur, si postea eorum delictum innotescat. Respondet, nec scandalum, nec mala sequi ex eo, quòd delicta occulta non manifestentur, nec puniantur; & illud interrogatorium prodesse ad terrorem; viros autem doctos, contrarium sentire, quia casus hic est sub opinionibus.

118 Consultò totam sententiam Patris Thomæ Sanchez latè retuli, & ferè transtuli, in claram methodum redactam, vt si cui duriuscula videatur, sibi tanti viri authoritate molliatur. Ego quidē ei subscribo, & quia benignior est Scholasticis, & quia sufficienti ratione fulcitur. Si tamen eueniret casus, ego consiliū præberem Scholasticis, de quibus egimus, vt suffragium non præstarent; hæc enim pars saltem est tutior, licèt opposita sit tuta in praxi. Et quamuis sententiam propositam arbitrer veram, aut adminùs probabilem, rectè stat, vt consultius sit, oppositam sequi, quam etiam probabilem esse authoritas, & argumenta, quibus nititur, satis demonstrant.

119 Restat, exponamus, quid tenendum sit de Scholastico, qui habet aliquem defectum ex his, de quibus adhuc locuti sumus, si iuridicè interrogetur, pręcedente infamia, aut semiplena probatione, vel indicijs probatis? Tenendum est, debere exponere veritatem, aliàs erit periurus. Quippè ex nullo capite excusatur à propalatione veri, & iudex legitimè eum cogit, vt affirmet, ac iuret veritatem; igitur, si eā occultat, periurij est reus.

120 Sed ponamus, eum iurauisse falsum; inquiro, an tunc possit præbere suffragium, & vtrùm teneatur restituere damna, si eius causa quis Cathedrā amittat? Circa primum quæsitū est duplex sententia; Prima Soti, & Ledesmę asserentium, nō posse præbere suffragium; non secùs ac si esset cōdemnatus; inde inferūt solutionem secundi quæsiti, nempè teneri ad restitutionem, si præbet suffragium; quia reus legitimè interrogatus, si veritatem *inficietur*, tenetur ad pœnam restituen*dam*, ad quā damnaretur, si veritatem *confessus* fuisset. Secunda sententia est P. *Thomæ* Sanchez *vbi sup. dub. 52. n. 14.* defend*entis*, cum Scholasticum non amittere *ius suffra*gandi, quia hæc amissio est pœ*na*, quæ nisi post iudicis sententiam non incurritur; nihilominùs in casu posito esse obligatū ad restitutionem; quippè, etsi non teneatur ad pœnam, tamen tenetur ad damnum ex negatione iniusta veritatis secutum: hoc ipso quòd aliquis ex Oppositoribus ei exceptionem

tionem opposuit, quæ in se erat vera, ac iusta.

121 Hæc secunda sententia est conformior principijs in hac quæstione præiactis. Etenim posuimus, leges inhabilitantes esse pœnales; & has non obligare, nisi post iudicis sententiam condemnatoriam. In præsenti autem non datur condemnatio, esto impedita per periuriũ; quod non obstat, vt ille Scholasticus suum ius retineat. Id assertum intelligo de retentione iuris pro foro externo; (nam infrà meum sensum exponam, loquendo de foro interno,) & pro foro interno etiam, si nullus ex Oppositoribus exceptionem opposuit. Dices; ergo non tenebitur restituere ei, qui ipsius causa amisit Cathedram; si enim verus elector est, & suffragium præstat iuxta dictamen suæ conscientiæ, cur restituere sit cogendus? Nego consequentiam. Quippè ratione iniustæ negationis veritatis, qua iustitiam violauit, addito posteà suffragio, ac damno secuto, tenetur ad restitutionem. Si enim is, qui Cathedram amisit, illum Scholasticum legitimè accusauit, negando postmodùm veritatem, Scholasticus illi iniuriam irrogauit, seu aduersus illum iniustitiam commisit. Si verò alius quilibet eum denuntiauit, iudex, quasi agens partes Academiæ (hoc enim est, à iustitia stare) examinat, atque interrogat prædictum Scholasticum, qui iniustè negans veritatem irrogat iniuriam iustitiæ, seu his, quibus cõsulit iudex, ne lædantur, dum consulit Academię.

122 Replicabis; In casu præsenti solùm ex actione iniusta potest consurgere, tamquam ex radice, obligatio restituendi; ergo vel præbere suffragium est actio iniusta, ex qua ea oritur obligatio, & hæc est sententia prima Soti, & Ledesmæ; Vel negatio veritatis est actio, ex qua oritur, atque adeò, quamuis non præstet ille suffragium, tenebitur restituere, quod absurdissimum est; quare namque restituat damnũ, cuius ipse nullo modo causa, nec occasio est? Quòd si obligatio oriatur ex præstatione suffragij, & hęc licita defendatur, absurdum etiam est, obligationem restituendi prouenire ex actione, quam licitè quis peragit, & ad quam ius verum habet.

123 Posset responderi, obligationem restitutionis oriri ex vtraque actione simul sumpta, non seorsim accepta; Nam is per actionem secundam suffragandi non cooperatur actioni iniustæ, sed liberè apponit conditionem, qua obligatio restituendi, quæ inceptiuè erat iam contracta per primam actionem, perficitur. Sed adhuc mens non quiescit; Etenim apponere eam conditionem, est, cooperari liberè ad perficiendam iniustitiam, ex qua obligatio restitutionis dimanat; & est, apponere causam proximam damni iniustè illati, quam quis vitare debet; ergo est actio iniusta. Si enim damnum indè secutum, non esset iniustum, & imputabile suffraganti, non teneretur illud restituere. Fateor, has omnes replicas, quas contra sententiam Patris Thomæ Sanchez excogitaui, vim habere; Ideò censeo, si nullus ex Oppositoribus exceptionem opposuit, & Scholasticus pro benemerito suffragetur, eum non peccare, nec teneri restituere; nam cui, vel ob quam causam sit restituendum? Si verò exceptio fuit ei opposita, cum in se, & stando veritati, ille in foro interno non sit immunis, nec potest suffragari licitè, nec liberatur à restitutione, si suffragetur. Id enim mihi suadent replicę factę. Et solùm in hoc sensu crederem. P. Thomã Sanchez esse intelligendum.

124 In aliquibus Academijs Doctores, & Magistri præstant suffragia ad Cathedras obtinendas, de quibus, seruata proportione, eodem modo est philosophãdũ, ac in præsẽti de Scholasticis disserui mus. Quantitas autem restitutionis faciẽdæ, si amittat quis Cathedram propter suffragium eius, qui iuridicè, ac legitimè rogatus veritatem negauit, & patrauit periurium, an debeat esse æqualis damno secuto, an arbitrio prudentis taxanda, cõstat ex traditis superiùs *in hac quæst. n. 103.*

125 Id demùm præ oculis est habendum, si quis alios inducat ad præstandum pro minùs digno suffragium, siuè eis persuadens, contra suam mentem, esse magis dignum, siuè alia via, & ille Cathedram obtineat, teneri inductorem ad integrum damnum per restitutionem compensandum; & alios tunc debet monere de restitutione à se facta, vt ipsi ab onere restitutionis liberentur; aliàs & ipsi tenebuntur pro qualitate damni à se illati, & cooperationis ad illud. Cæterùm valdè à nostris Regibus cautum est, vt Cathedræ donentur benemeritis, & vt omninò abstineatur à donatiuis, promissionibus, & subornatione suffragantium, vt sic liberè pro digniori suffragium præstent.

Id sub pœna pecuniaria,& exilij per biennium statuerunt Ferdinandus, & Elisabetha Reges anno 1494.& Philippus II. anno 1566.Et extant de eo *lex 15.16.& 17. & 31.tit.7.lib.1.Recop.*

Quæstio XIII. Quantum temporis, & in quibus lectionibus, & quomodo, Scholastici insumere debeant, vt eorum Cursus annui possint probari?

126 PAVCA admodũ circa hoc punctũ in Authoribus reperi, illud tamen cum Viris sapientibus sæpè consului,quia valdè frequenter occurrit. Academiarum quidem Erectores, & qui plena authoritate Statuta condiderunt,designauere Cursus annuos,qui in eis sunt peragendi in vnaquaq; Scientia,vt Studiosi adGradum Bachalaureatus obtinendum accederent,&simul designauere lectiones,quæ ab eis audiendæ sunt quolibet anno,illas diuidendo,ac distribuendo eo ordine,qui commodior,& vtilior sit;vt Scholastici maiorem profectum, & incrementum in litteris percipiant,& simul Academiarum splẽdori consulatur,dũ omnes Cathedræ nunc ab his,nunc ab alijs frequentantur,& omnes Magistri audiuntur.

127 Igitur Cursus annuus ex maiore parte anni coalescit;Et quia sex mẽses, vnusq;insuper dies rigorosè est maior pars; indultum est,vt id temporis sufficiat ad annuum Cursum;ac proinde à die post Diuũ Lucam,vsque ad diem vigesimam mensis Aprilis solet Cursus recenseri;vel si procedente tempore quis adscribatur matriculæ,seu albo Academiæ, recensentur sex menses, ac vnus dies, quibus ad lectiones designatas adstiterit. Et prætereà si quis Cursum annuum in nulla Academia peregerit à die Diui Lucæ vsque ad Aprilem, potest verno tempore Cursum prædictorũ sex mensium, & vnius diei peragere, qui vulgò vocatur *Cursillo*;&consequenter immediatè potest in hyeme alium Cursum annuum conficere; è contra verò nequit, si à die Diui Luçę vsque ad Aprilem perfecerit litterarium Cursum, perficere alium tempore verno immediatè sequenti.

128 Sed dubitatur primò, quot diebus sit opus lectionibus assistere,vt cõscientia tuta possit Cursus annuus etiam cum iuramento(quale à testibus communiter exigitur) probari? Respondeo, ex se opus esse assistere omnibus diebus lectiuis intra annuum Cursum, & aliter non posse probari,nisi materiæ paruitas excusaret. Etenim non adeò rigorosè loquendum est, vt etiam exigui temporis defectus in assistentia ad lectiones censeatur impedire licitam Cursus probationem. At quot dies sub hac paruitate dicemus contineri? Aliqui senserunt,solos sex, aut octo dies; aliqui extendunt ad viginti;nec defuerunt viri docti,qui assererent sufficere adCursum litterarium probandum,si quis sex in mẽsibus assistat lectionibus, vt debet, quatuor mensibus,&dimidio.Nimis laxam censeo hanc extremam opinionem; Etenim si ab annuo Cursu demas mẽsem,& dimidium, & separes deinde omnes dies Festos,ac Feriatos, vix tempus restat, quo lectionibus assistatur. Assentio affirmantibus, viginti dies,&non vltrà, censendos esse paruitatem materiæ,ita vt, si quis non vltrà à lectionibus defuerit, possit licitè ad Cursum probandum procedere; si verò pluribus diebus defuerit, minimè poterit, nisi eos priùs suppleat. Etenim sic sentire plures Litteratos Magistros animaduerti, & videtur rationi consona moderatio, nec rigida, nec laxa; & considerato annui Cursus spatio,viri prudentis arbitrio pro exiguo defectu,& non graui,illi dies sunt reputandi.

129 Dubitatur secundò, an si quis Scholasticus tempore Cursus litterarij ægrotet, ita vt à lectionibus desit per duos,aut tres menses,possit licitè eũ Cursum probare,non supplendo tempus ægritudinis? Forsan diceret aliquis,non posse; quia, licèt penes ipsum non steterit defectus, tamẽ de facto nõ adstitit lectionibus, nec apposuit requisita necessaria, & essentialia ad peragendum validè Cursum,quę sunt assistentia ad lectiones per tempus designatum; Vbi autem media essentialia, etiam inculpatè,non apponuntur, nequit finis obtineri. Esse autem assistentiam ad lectiones medium essentiale ad probandum Cursum litterarium,patet, tum quia non aliud, nisi hoc tanquam vnicum post inscriptionem in matricula requiritur; tũ quia in probatione Cursus solùm de hoc testes deponunt; tum demum quia aliàs probari posset Cursus ab eo, qui null lectioni adstitit.

Id

130 Id videtur posse confirmari, nam quòd non steterit per Scholasticum, dum ægrotabat, non assistere lectionibus, parum ad rem conducit; aliter si totos sex integros menses ægrotasset, pariter posset Cursum litterarium probare, cum per ipsum nõ stetisset defectus, quod absurdum cernitur. Vel si post inscriptionem in matricula, iussu parentum ab Academia abfuisset ad inexcusabilia peragenda negotia suæ familiæ, posset Cursum probare, cum per ipsum non stetisset, ac id etiam absonum apparet. Et sępè in alijs materijs constat, plures fines non obtineri, si media requisita non apponantur, adhuc inculpatè. Sic, qui gaudens Bulla Cruciatæ in die Stationis non visitat Altaria, quia ęgrotat, esto desideret visitare, non lucratur indulgentiam, quamuis non stet per ipsum defectus visitationis; vt docui *tom. in Bullam Cruciat. disp. 6. num. 43. & 45.* Sic, vbi in certamine proponuntur præmia, verbi gratia, currentibus in stadio, si quis ad locum pergat, vbi certamen peragitur, & nomen suum inter Concertatores scribat, si ante Cursum ægrotet, & nõ currat, nequit præmium Cursus mereri. Etenim in his locũ habet illud axioma; *Qui cadit à littera, cadit à causa*; & illud iuris principium; *Actum nihil dicitur, cum quid superest ad agendum*; & consonat *lex penult. Cod. ad Syllanianum*; *lex siuè, ff. de verbor. obligation.* Quare ægrotans illos solùm dies videtur posse recẽsere pro materiæ paruitate, quos; etiam si non ægrotaret, valeret enumerare, nempe viginti dies iuxta dicta superiùs. Quòd si vltra hos dies aut ęgrotet, aut sanus adhuc lectionibus non assistat, debebit reliquum tempus supplere; ita vt, siuè in ægritudine, siuè in defectu quolibet assistentiæ ad lectiones, & in vtroque simul, viginti dies, & non vltrà, lectiui conficiantur.

Nihilominùs tamen, re cum Viris Doctissimis consulta, censeo, ægrotantem in loco Academiæ, postquam matriculę est adscriptus, posse Cursum litterarium probare, quin eos dies suppleat, quibus morbo laborauit. Id non est probãdum ex Iuris rigore, sic enim rationes adductæ satis oppositum suadent; nec desumenda est paritas ab alijs euentibus in confirmatione superiori adductis, in quibus rigor Iuris inspicitur, cum non dentur in eis æquitatis rationes, & volũtatis Superiorum rationabilis interpretatio, quæ in præsenti interuenit. Itaque id assertum ex æquitatis fundamento colligitur. Etenim, cum quis ad Academiam aduentauerit, (communiter pluribus factis expensis) animo obtinẽdi Cursum litterarium, ac suum nomẽ militiæ litterariæ dederit, totumque se ei deuouerit, sanè præsumendum est, Fundatores Academiarum, & Statutorum Conditores nolle, ita rigidè ab eo exigere lectionum frequentationem, vt ęgritudine præpeditus nequeat Cursum probare; indè enim ei & infirmæ valetudinis damnum, & in Cursus amissione detrimentum prouenirẽt, maioribusque posteà expensis grauaretur, si in Academię loco foret remãsurus ad supplendum lectionum auditionem, cũ ingenti sanè incõmodo, quod, maximè hi, qui extra patriam inibi versantur, sustinere coguntur. Interpretanda ergo sunt benignè Statuta in hoc casu, in quo culpa caret, qui ægrotat, & aliundè ex se in loco Academiæ adscriptus matriculæ paratus erat ad assistendum lectionibus; hæc namq; interpretatio videtur manifestè esse iuxta mentem Fundatorum, & Conditorum, ac Principis, qui apponit obtentionem Cursuum, vt medium in ordine ad Gradũ obtinendum; ipsęque Academiæ, vt benignæ Scholasticorum matres, annuent profectò probationi Cursus.

Et quidem in Ecclesijs Cathedralibus, quamuis assistẽtia ad Chorum per designatum tempus requiratur, vt quis redditus annuos præcipuos obtineat, tamen si ægrotet, non tenetur posteà assistere totidẽ dies, vt illos obtineat. In bello etiã, vbi cæteri milites actu excubias agunt, pugnant, aut aliter laborãt, militi in ipsa acie ægrotanti non aufertur, aut minuitur stipendiũ. Idem etiã in militia litteraria proportione seruata, contingit. Nec inde sequitur, posse probare Cursus annuos, qui quatuor, aut quinque annos in lecto ægrotasset; cũ enim nostrum assertum innitatur æquitati, & rationabili, ac benignæ interpretationi Statutorum, hæc ęquitas, & interpretatio nequit tantũ extendi, cum ex terminis id absonum cernatur. Quare stãdo ei æquitati, & interpretationi, discernendi sunt euẽtus: indeq; etsi quis duobus mensibus ægrotaret (vel si etiam maiori Cursus litterarij spatio) post nomen in matricula adscriptũ, ea ęquitas locum habebit. Quòd idem cõtinget, si quis extra locũ Academiæ exierit, animo statim reuertẽdi, & in alio loco, quò pergebat recreationis, aut negotij causa incidat in morbũ; nã tũc cẽsẽ[illegible] in loco Academię ęgrotare cũ animũ reuertẽdi

 illicò

illicò retinuerit, nec ex se voluerit Cursum amittere, sed potiùs paratus proximè fuerit ad eum obtinendum. Secùs est, cum quis ægrotat ante aduentum in locũ Academiæ, quia tunc nec matriculæ est adscriptus, nec sub gremio Studiosorum designatus, nec proximus obtentioni Cursus. Et etiam secùs est, si exeat è loco Academię, animo non reuertendi per aliquos menses intra Cursus spatium contentos. Disparitatis enim ratio ex terminis ipsis dignoscitur

131 Dubitatur tertiò, an in diebus Vacationum à lectionibus, quales sunt à profesto Natiuitatis Domini vsque ad diem Circũcisionis, & à Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis, possit quis abesse à loco, vbi est Academia, & in aliũ migrare recreationis, aut negotij causa? Respondeo, posse; nam, si illis diebus nulla datur obligatio assistendi in Academia, nec in lectionibus, non est, vnde cõsurgat obligatio assistendi in ipso loco Academiæ, cum assistentia in hoc loco sit propter assistentiam ad lectiones, quo fine cessante, non datur obligatio illius medij exequendi. Sicut etiam potest Scholasticus omnibus diebus Festis, & Feriatis exire à loco Academiæ, venationis causa, aut simili, nec id vnquam illicitum esse, quis audiuerit, in ordine ad Cursus litterarij probationem; Idem autem iuris est in his diebus separatim sumptis, ac in diebus illis Vacationum simul sumptis, cum materialiter se habeat, quòd dies sint cõtinuati, aut disiuncti.

132 Dubitatur quartò, an vbi Rector Academiæ est Scholasticus Studiosus, vt Salmanticę euenit, si in Vniuersitatis negotijs, quibus assistere tenetur, v. g. in Consessibus, seu Claustris, & in Recitationibus lectionum, quę pro obtinendis Cathedris fiunt, occupetur, quin valeat per plures dies lectionibus ordinarijs assistere, possit Cursum litterarium probare, quin eos dies suppleat, assistendo lectionibus totidem diebus? Respondeo, non esse ei opus supplere eos assistẽtiæ defectus; Quod ex Interpretatione manifesta animi, & intentionis condentium Statuta Academiæ colligitur; cum sanè assistentia ad Actus proprios ipsius Academię æquiualeat assistentiæ ad lectiones ordinarias, & dici possit, Rectorem tunc assistere, quasi eminenter, vt termino philosophico vtar. Nec præsumi debet de condentibus Statuta, voluisse, ne Rector suum Cursum litterarium probaret, si lectionibus deesset, dum tunc tẽporis in alijs actionibus litterarijs, aut similibus eum occupari ipsa Statuta præciperẽt, fieret enim Rector peioris conditionis, quàm cæteri Scholares, cũ ipse assistens non minùs, ac illi, in Academia, non posset suum Cursum, sicut illi, peragere, eo quòd militaret obsequijs ipsius Academiæ ex Statutorum præscripto. Quare interpretandum est, Condentes Statuta cõmutasse lectiones ordinarias, quas assignãt cæteris Scholasticis in alias actiones, quas Rectori præscribunt, si hę sunt exercendæ, dum lectionibus tempus impẽditur. Quòd si tunc non exerceãtur, tenetur Rector Studiosus, sicut cæteri, lectionibus interesse.

133 Nunc videamus, quibus lectionibus assistere teneantur Scholastici, vt licitè Cursum probare valeant. Tenendum est, debere assistere eis, quæ designatæ sunt in Statutis pro singulis annis. Etenim Cursus annui peraguntur, vt Gradus in Academia obtineatur; qui Gradus est præmium, honor, & quasi merces à Principe concessa; cum autem hic in Statutis ipsius authoritate conditis declaret media essentialiter exequenda, vt ad illud præmiũ, seu Gradum perueniatur, possitq; id præstare, vt ex se patet, cum sit vltronea ipsius cõcessio, ac non aliter velit Gradum cõcedi, nisi designatis lectionibus auditis, sit, omninõ esse necessariam earum lectionum auditionem. Quod etiã ab incõuenienti ex contraria actione secuto probatur; Nam, si fas esset Scholasticis pro libito lectiones eligere, inuerteretur ordo Academiæ, aliquæ Cathedræ destituerentur Auditoribus, affectu, ac negotiatione quidã Professores expoliarentur discipulis, & alij frequentissimos eos haberent; prçiudicium fieret vtilitati Studiosorum, cui melius cõsulere nonerunt Conditores, & Reformatores Statutorum, viri doctissimi, & prudentes, quã ipsi Studiosi, aut quilibet alij.

134 Quare non sunt audiẽdi, si qui asserant, Scholasticos satisfacere suo muneri, dum alijs lectionibus assistãt, ex quibus maiorem vtilitatem percipiũt; id enim iam dilutũ manet. Nec indulgẽdũ est Scholasticis, qui aiunt, se v. g. in Facultate Canonum fuisse adscriptos matriculæ, legum verò esse prosecuturos studium, & nullum commodum ex auditione Canonum percipere. Nam eis respõdeo primò, quòd in Facultate Iuris Ciuilis possũt matriculæ inscribi, si id intendunt; at si in Facultate Iuris Canonici inscribantur, debere illud audire, nam aliàs volunt duo incom-

compossibilia, nempè finem Gradus obtinere, & media essentialiter requisita non apponere; sicuti siquis matriculæ adscriberetur in Facultate Medicinæ, & omnes lectiones, quibus assisteret, essent Theologicæ, quis dicat, eum posse probare Cursum in Medicina? Respondeo secundò, non esse tot lectiones per statuta designatas, vt non possint Scholastici & illis assistere, & alias proprias Iuris Ciuilis audire; &, quamuis labor accrescat, non tamen possunt absque labore, & Cursum in Iure Canonico obtinere, & simul profectum in Iure Ciuili facere. Respondeo tertiò, falsò excogitari ab Scholasticis, se non capere vtilitatem ex lectionibus per statuta designatis, quippè maximam percipient, si eis attentè intersint; & notitiæ Iuris Canonici ingenter proderunt etiam his, qui studio Iuris Ciuilis incumbunt, cum vtrumque Ius adeò inuicē amicetur.

135 Primum in præsenti dubiū est, quātū tēporis in vnaquaq; lectione debeat assisti? Respondeo, debere assisti vltra dimidiū spatij, quo lectio durat, ita vt si lectio vna hora peragatur, vltra dimidiā horā assistendū sit; Si verò duret lectio per horā, & dimidiam, vt in Cathedris primarijs Salmantinis euenit, vltra tres horæ quadrantes assisti debeat. Id enim iam omnium calculo, & consensu, & quasi consuetudine inductum est, vt sufficiat. Nec debet rigidum videri, cum ex se censendum potiùs esset, toto tempore lectionis fore illi assistendum, & paruitatem materiæ admittendam esse dumtaxàt, qua posset non assisti, vt absolutè, etsi non perfectè, satisfieret Statuto; quo casu paruitas materiæ multò magis restringenda esset, ita vt parum à toto tempore lectionis posset tolli. At Statutum, vt dixi, communi sensu omnium sic est acceptū, vt sufficiat, vltra dimidium tēporis interesse lectionibus.

136 Secundum dubium. An sit necessarium scribere, quæ Professores in lectionibus designatis dictant? Sanè id esset vtilius, & omnino consulendum; sed necessarium non est, vt fert interpretatio communis Statuti, cui non pauci in vsu conniuent. Cæterùm necessaria est assistentia moralis; nempè ea, quæ sufficiat, vt dicatur, quem assistere, & saltem exteriùs attendere lectioni (nam quòd internè non attendat, non iudicāt de hoc Statuta, & testes in probatione Cursus laturi testimonium) sicut solet dici de assistentia morali ad Sacrum audiendum, vt præcepto satisfiat, in sententia valdè probabili, ac tuta.

137 Ex quo infero primò; eum, qui nec scriberet dictata à Professore, nec exteriùs attenderet, sed cum alijs colloqueretur, non satisfacere obligationi assistendi lectioni, nam eodem modo se habet, ac si domi, vel in foro esset in ordine ad moralē assistētiam, imò nocumentū infert alijs, dum suis cōfabulationibus impedit attentionem. Et quidem culpæ non leuis Rei sunt, qui vocibus, & strepitu lectiones perturbant; Contra eos pulchrè inuehitur Didacus Perez *ad Ordinat. Reg. lib. 2. titul. 3. leg. 7.* ostendens, eos non valere Cursum obtinere, & posse excōmunicari; quod probat *ex cap. in loco 5. quæst. 4.* & aduersus eos rectè adducit Glossam *in leg. 1. Cod. de tyronibus, lib. 12.* Illum consule. Infero secundò, mutum, & omnino surdum esse incapacem peragendi, & probandi Cursus litterarios, quia neuter potest assistere moraliter lectionibus, nequit enim audire explicationem, nec dictata scribere; Idem dico de eo, qui non intelligeret linguam, in qua scientię explicantur; incapax est enim, vt addiscat. Cęterùm cæcus capax est, etsi nequeat scribere; sufficit namque audire, vt discere valeat. Quare, vt *libr. 1. numer. 79.* retuli, Nicasius de Voerda rexit Academiam Mechliniensem in Hassię Prouincia, qui à tertio ætatis anno fuit luminibus captus, & peritissimus solo auditu scietiarum euasit, ita vt Doctor in Iure Canonico in Coloniensi Vniuersitate creatus, in eadem, & in Louaniensi Iura docuerit, & plures Tractatus dictauerit; qui obijt anno 1491. Vt testatur Iacobus Middemdorpius *de Academijs totius Orbis lib. 5. pa. 280.*

138 Igitur ex dictis concludendum est, eum, qui non præstat suprà dicta, peccare mortaliter, dum suum litterarium Cursum efficit probari à testibus, quos ad falsum iuramentum inducit; & hos similiter graue peccatum patrare, dum iurant falsum. At sufficit, testes vidisse quem vt plurimùm lectionibus debitis assistere; difficile enim esset, vt singulis diebus, & singulis lectionibus eum assistere intueretur. Summam ferè totius doctrinæ traditæ in hac quæstione redegi in breuissimum compendium in quoddam interrogatorio, quod ad expiandas conscientias in lucem edidi Salmanticæ anno 1653; & publicè in Cathedris fuit laudata, & probata à pluribus ex Professoribus Salmantinis, qui mihi priuatè gratulati sunt, quòd Scho-

lasticos ad cognitionem sui debiti trahere curauerim, cum illorum plurimi aliter operarentur in præiudicium publicæ disciplinæ in Cathedris designatis per statuta traditæ. An verò, si Cursus litterarij absque requisitis præfatis probetur, possit quis Gradum Bachalaureatus obtinere, dixi supra *q. 11. à n. 93.*

Quæstio XIIII. An Scholaris, qui bona fide alias lectiones audiuit ab his, quæ in Satutis sunt designatæ, possit licitè Cursum litterarium probare?

(?)

139 STABILIVIMVS iam, opus esse ad probandū Cursum annuum litterarium, eas lectiones audire, quæ in Statutis designantur, nec aliter licitè posse probari. Nunc vestigamus, an id etiam teneat casu, quo quis bona fide alias lectiones audiuerit? Ad decisionem supponendum est, quis dicatur bona fide eas audiuisse. Et quidem aptandum est in præsenti, quod solet dici de possessore bonæ fidei, & malæ fidei; Possessor malę fidei (vt exponit Panormitanus *in cap. grauis, de restitution. spoliator.* & Ludouicus Lopez *in instructorio conscientiæ, part. 1. cap. 132. §. qu's autem dicatur, & cap. 237. initio,* ac communis Expositorum) is est, qui est conscius, aut dubius, rem non esse suam, ac nullam facit indaginem veritatis; Possessor autem bonæ fidei est, qui rem possidet cogitatione domini, sine scientia, vel dubio, quòd sit aliena. Hinc in casu nostro is dicetur mala fide audire lectiones non designatas in Satutis, qui scit, se non satisfacere muneri suo, nec posse licitè probare Cursum litterarium, eas solùm audiendo; aut dubitat, an satisfaciat, nec à Viris Litteratis id inquirit. Is verò dicetur bona fide eas lectiones audire, qui iudicat, se satisfacere suæ obligationi, & posse licitè Cursum probare, quin de eo dubitet; vel quia sic ab alijs audiuit, & fidem eis præstitit, quin cogitaret, eos decipi, vel existimaret se teneri ad interrogandum id ab alijs; vel qui videns alios eisdem lectionibus assistentes, & in eodem Cursu litteratio versantes, pro cō perto habuit, se ad alias lectiones non teneri.

140 Magnum autem discrimen versatur inter eum, qui mala fide eis solis lectionibus interest, & inter eum, qui bona fide adest, non solùm quoad effectum probandi Cursum litterarium, cum primus non possit; & secundum posse, illicò dicemus; verùm etiam antecedenter. Nam qui mala fide eas lectiones audiuit, & in animo habet (vt communiter contingit) probare Cursum litterarium, ad cuius probationem iuramentum requiratur, habitualiter est in statu peccati mortalis, cū intentionē continuatam habeat committendi peccatum lethale inducendo alios, vt iurent pro ipso falsum, nempè audiuisse ipsum lectiones in Statutis designatas; id enim est, quod iuratur. Qui autem propositum habet committendi peccatum lethale, dum nō cesset à proposito, & ipsum culpæ pœniteat, vt oportet, est in statu peccati mortalis.

141 Quare non solùm tempore Cursus litterarij, sed etiam post illum, si habeat animum probandi eum anno sequenti, existit toto eo tempore in illo statu peccati; Sicuti possessor malæ fidei est in statu peccati lethalis, donec rem restituat, si possit, etsi ea sit quantitas sufficiens ad furtum graue, vt in confesso est omnibus Authoribus, dum tractant de restitutione, & præscriptione, ac docet Ludouicus Lopez *vbi suprà, capit. 132.* Hinc obiter idem dicendum est de eo, qui lectionibus absolutè non assistit, vel Scholas non frequentat, toto eo tempore, quod requiritur ad probandum Cursum litterarium, & habet propositum, quòd probandus sit ille Cursus. Is etenim etiam est in statu culpæ lethalis, cum non cesset à proposito habituali patrandi mortale peccatum. Cæterùm qui bona fide audit alias lectiones à designatis in Statutis Academię, cum non sit in animo committendi culpam lethalem, non est in eo statu peccati. Vnde, si à bona fide non cadat, & reperiat testes, qui Cursum litterarium probent, licita erit probatio. Nostra autem quæstio supponit, eam bonam fidem cessasse, quia is, qui eam habebat, veritatem agnouit; Quid ergo in hoc casu erit præstandum?

142 In primis certum est, si antequam Cursus litteratius finiatur, id agnoscat, illicò teneri ad assistend m lectionibus, quæ in Statutis designantur;

tur; aliàs operabitur iam mala fide, atque adeò ex tunc erit in statu peccati lethalis, si habeat animum probandi Cursum litterarium, quin assistat lectionibus, ad quas tenetur; nec poterit licitè Cursum probare; nisi exiguum adhuc tempus deesset vsque ad finem Cursus, vt paruitas materiæ (quam superiùs designauimus) esset iudicanda, adhuc si illi dies, qui deessent, coniungerentur cum alijs, quibus forsan ipse Scholis non adstitisset. Id cernitur in possessore bonæ fidei, qui rem adhuc non præscripsit; is enim, postquam cognouit, rem esse alienam, fidei malæ possessor redditur, si retineat absque intentione restituendi illam domino, & in statu peccati versatur, quare tenetur illicò domino reddere, *iuxta leg. in ciuilem, Cod. de furtis;* & tradit cum communi relatus Ludouicus Lopez *cap. 227. §. cæterum est,*

143 Deinde censeo, eum, qui bona fide audiuit lectiones non designatas in Statutis toto tempore Cursus, aut saltem aliquo, si post notitiam veritatis adstitit lectionibus, ad quas tenebatur, posse licitè Cursũ probare. Moueor, quia is frequẽtauit Scholas, audiuit lectiones, & non est imputabile ei, quòd non interfuerit lectionibus designatis; ergo rectò iure potest de voluntate legislatoris præsumi, quòd noluerit, eum inculpatum, lectionibus assistentem, & materialiter dũtaxat violantem Statuta, priuari probatione Cursus, quem ipse curauit debito modo, quantum ex se est, peragere. Et sanè æquitas id suadet, fundamentumque sufficiens datur, vt sic interpretemur animũ condentis Statuta. Equidem Legislator, vt ait D. Thomas *1.2. quæst. 96. art. 6. ad 3.* nec omnes casus particulares occurrentes præuidere potest, nec, si præuideat, oporteret, vt exprimeret, quia confusionem pareret; Si igitur aliquis casus est excogitabilis, in quo Statutorum conditor permitteret, vt Cursus litterarius probaretur, non auditis lectionibus à se designatis, is profectò esset, de quo agimus, nec alius vrgentior potest dari.

144 Nec militat ratio facta in audiente mala fide lectiones non designatas in Statutis; Sibi namque imputet, quòd nequeat licitè Cursum probare, & quòd oleum, & operam perdiderit; cum enim penes ipsum steterit, quominùs requisita à Conditore Statutorum adimplenerit, imputabilisque ei sit non adimpletio, nequit ea benigna interpretatio Statuti fieri, nec fundamentum simile reperitur, ad sic interpretandam mentem Legislatoris; quin potiùs ad oppositum datur fundamentum; nempè vt non gaudeat beneficio probationis Cursus litterarij, qui consultò noluit apponere media requisita ad illud obtinẽdum. Et quidem diuersi effectus oriuntur ex bona fide, ac ex mala; sic constat ex Iure, *§. 30. & seq. Instit. De rerum diuis.* & sæpè alibi. Ac item ex pluribus casibus practicis. Nam, si quis bona fide Officium vnum pro alio recitauit, non tenetur certior factus iterum recitare, & manifestè excusatur: si autem mala fide, & sine causa illud præstitit, saltem nõ adeò manifestè excusatur à repetenda recitatione, nec ab aliqua culpa est immunis. Idipsum posset alijs exemplis firmari.

145 Nec vlteriùs militat ratio asserti propositi in eo, qui toto tempore Cursus, vel per magnam illius partem non frequentauit Scholas, nec lectionibus interfuit, vel quia otio & ludo vacauit, vel quia negotijs proprijs fuit præpeditus. Etenim is eodem modo se habet, ac si extra Academiæ locum esset, cum Scholas non frequentet, nec lectionibus assistat; si autem extra Academiæ locum versaretur, etiam si per ipsum non staret, ad locum prædictum aduentare, nullus diceret, posse obtinere Cursum, & illum probare. Et quidem hic minus pro se habet, quàm ille, de quo est quæstio in præsenti, cum ille, vt supponimus, Scholas frequẽtet, & bona fide lectiones audiat, quas, credit, sibi sufficere ad probandum litterariũ Cursũ; & hæc sint exercitia propria Scholastici, qui suum Cursum peragit; & dumtaxat materialis sit eius defectus, dum has lectiones loco aliarum audit: Hæc autem non reperiuntur in non assistente culpatè, nec in eo, qui præpeditus negotijs ab Scholis, & lectionibus abstinet.

146 Ex his manet solutum argumentum, quod opponi poterat, nempè auditionem lectionũ esse medium essentialiter requisitum, vt Cursus probetur; nihil autem interesse, quòd culpabiliter, vel inculpabiliter medium non ponatur, cum, non posito illo, finis nequeat obtineri. Quippè dicendum est, Scholarem bona fide alias lectiones audientem ponere medium *formaliter,* esto non ponat *materialiter;* quippè ponit medium, quod ipse bona fide iudicat esse sufficiens, & iniunctum à Conditore Statutorum, & quod in his circunstantijs, æquo iure interpretamur,

mur, Conditorem voluisse, esse medium sufficiens; esto noluerit, absolutè, seu non interueniente præfata bona fide, esse sufficiens.

147 Sed dices, inde sequi, quòd, si quis matriculæ adscriptus in Facultate Iuris Pontificij, audiret Medicinæ, aut Artium lectiones bona fide, posset probare Cursum in Iure Pontificio. Nego sequalem, & nego suppositū. Quippè supponitur, posse in illo esse bonā fidē, quæ nequit profectò dari. Quis enim sit tam hebes, & ignorans, qui, si matriculæ adscribatur in Facultate Iuris, non videat, omnino esse diuersam Facultatem, cui dat operam, Medicinæ, aut saltem de eo non dubitet? aut quis intendat Cursus probare in Iure Pontificio, & in eo Gradum Bacchalaureatus obtinere, & Medicus è Studijs euadere, non Iurisperitus? ipse enim suo fini repugnaret, dum Gradum appeteret, qui non posset ei inseruire ad exercendam Medicinæ scientiam, quam addisceret.

148 Demus tamen, esse aliquem adeò ignarum, cui nec species dubitandi fuisset oborta, & bona fide lectiones præfatas audisset, adhuc non posset licitè Cursum in Iure Pontificio probare, quia in hoc non militat ratio à nobis facta, cum non possimus æquo iure interpretari mentem Legislatoris, aut Conditoris Statutorum eam fuisse, vt qui etiam bona fide lectiones audiuisset in Facultate, aut scientia omnino diuersa, posset probare Cursum in alia; ad eam enim interpretationem debent supponi termini habiles, & quòd mutatio lectionum non sit adeò discrepans, sed potiùs quòd lectiones bona fide auditæ etiam conducant ad finem intentum, scilicèt obtinendi Gradum, finitis Cursibus litterarijs; nullo autem modo conducunt lectiones Medicinæ ad obtinendum Gradum in Iure Pontificio, & testimoniū publicum, quòd quis studuerit Iuri Pontificio, Cursibus requisitis, & in eius doctrina profecerit.

149 Replicabis; igitur nostra doctrina solùm aptari potest illis, qui matriculæ adscripti sunt in vna Facultate, v. g. Iuris Canonici, & in ea mutant lectiones, ita vt si teneantur audire lectionem Decreti, & Decretalium, audiant lectiones Sexti, & Clementinarum; Non autem aptari poterit præfata doctrina his, qui matriculæ adscripti in prædicta Facultate Iuris Pontificij bona fide audirent lectiones v. g. Vespertinas, aut Primarias Iuris Ciuilis, aut similes, cum teneretur audire lectiones Iuris Canonici.

150 Fateor, hanc replicam quam ego excogitaui, vim aliquam præseferre. Nihilominùs tamen non eneruatur nostra assertio superiùs posita, cum saltem firmum maneat, illum, qui bona fide audiret lectiones non designatas in Statutis, si lectiones sint eius Facultatis, in qua matriculæ adscriptus est, posse licitè probare cursum litterarium, quod replica apposita non impugnat.

151 Deinde videtur, posse extendi nostram doctrinam ad casum in replica adductum, esto non æqualis sit in eo certitudo, aut probabilitas; sufficiens tamen apparet, vt in praxi tutò quis huic doctrinæ assentiat. Etenim Ius Canonicū, & Ciuile inter se mutuò fœderantur, atq; adeò qui Iuris Ciuilis lectiones audiuisset, medium proportionatum ad finem Gradus obtinendi in Iure Canonico præparasset; Quod exinde manifestius fit, quia Saltem in Academia Salmantina, is, qui adscribitur matriculæ in Iure Pontificio, vt postmodùm in eo Gradum Baccha laureatus assequatur, tenetur ex designatione Statutorum audire in primo Cursu litterario lectionem Iuris Ciuilis, nempè Institutionum Imperialium; Et è conuerso qui matriculæ adscribitur in Iure Ciuili, vt Gradum in eo obtineat, tenetur in primo Cursu audire lectionem Iuris Canonici, nempè Primariam, aut Vespertinam. Deinde, qui Gradum Bacchalaureatus in Iure Canonico obtinuit, si vnum Cursum in Iure Ciuili supperaddat, potest eo solo Gradum Bacchalaureatus in Iure Ciuili obtinere. Demum in Statutis Academiæ Salmantinæ *tit. 33. §. 53.* declaratur, eamdem esse Facultatem legū, & Canonum, & fauet huic declarationi, quod docet Miranda *in Director. Prælator. quæst. 6. art. 2. prope finem*; vtriusque Iuris finem valdè inter se conuenire. Signum igitur est, lectiones vnius Iuris conducere ad Gradum alterius, & esse media proportionata ad eum finem. Quare non se habet res, sicut in casu proposito *suprà num. 147.* nam qui adscriptus matriculæ in Iure Pontificio, aut Cæsareo, solùm audiret lectiones Medicinę, non apponeret medium proportionatum, nec conducens ad finem, cum Medicina, & Ius Pontificium, vel Cęsareum inter se non connectantur, nec in Statutis designetur lectio Medi-

Medicinæ in vllo anno audienda ab his, qui Iuri prædicto incumbunt; Quod cum aliter se habeat in casu replicæ appositæ, disparitatis ratio fit manifesta.

152 At inquires, quomodo in casu nostræ assertionis possint testes cũ iuramento deponere, eum, cuius Cursus litterarius probatur, audiuisse lectiones in Statutis designatas, (id enim est, quod iuramento deponitur) cum eas non audiuerit, licèt bona fide illas omiserit, & interfuerit alijs? Respondeo, testes verum iurare, cum ille per æquiualentiam audiuerit lectiones in Statutis designatas, quæ æquiualentia conflatur tum ex bona fide, tum ex assistentia cõtinua ad alias lectiones, & ex interpretatione benigna, & rationabili Statutorum, quæ in eo casu iudicãtur designare, seu permittere auditionẽ earum lectionum, quibus ille bona fide interfuit. Vel aliter explico, nempè eos testes iurare verum, quia ille, cuius Cursum probant, formaliter satisfecit Statutis, licèt materialiter ea non adimpleuerit, vt dicebam *superiùs num 146.* quæ adimpletio formalis sufficiens est ad veritatem iuramenti, si quidem eò tendit iuramẽtum, vt constet, illum satisfecisse Statutis Academiæ in frequentatione, & assistentia ad lectiones. Constat autem ex dictis, eum verè satisfecisse.

153 Adhuc dices, non posse iurare verum testes, nisi vtantur æquiuocatione, & amphibologia; iuramenta autem huiusmodi non esse licita absq; causa graui. In primis assero, casum, de quo in præsenti, esse grauem, & aliunde dari sufficientem causam ad vtendum æquiuocatione; vnde, esto ea vtantur testes, nihil illicitum patrant. Et quidem, Cursum litterarium probari, (si aliunde sine culpa fieri potest) res grauis est, tum quia plures impensæ facultatum fiunt in aduentatione ad Academiam, in habitatione in loco, vbi est, atque in reditu ad patriam, pluraque incommoda sustinentur; tum quia inde pendet citior consecutio Gradus, & commoda deinde, quæ post illum sollicitantur; Hæc autem omnia disperderentur, si Cursus non probaretur; quis autem non iudicet, esse causam grauem hãc, ex qua grauia cõmoda, aut incommoda resultant.

154 Deinde aio, prædictum iuramentum absolutè non esse æquiuocũ, amphibologicum, aut dolosum, cum ad hoc requiratur, aliud in mente haberi, aliud verbis significari; seu, vt explicat Nauarrus *cap. 12. num. 8.* id datur iuramentũ, cum quis rogatus respondet verum secundum suam mentem, sed falsum secundum mentem rogantis. In præsenti autem non respondetur falsum secundum mentem rogantis, dum rogans inquirit, an is, cuius Cursus intẽditur probari, audiuerit lectiones designatas in statutis, & eis satisfecerit? Verũ autem est, satisfecisse illis, & audiuisse lectiones per æquiualentiam designatas, seu quas in casu bonæ fidei, iudicatur, permissas, & designatas à Conditore Statutorum.

155 Quia tamen, cum testes eum, de quo loquimur, non viderint assistentem lectionibus designatis, & forsitam eius bonam fidem ignorent, aut non calleant doctrinam in hac quæstione sancitam, periculum datur, vt falsum iurent, si rem cum iuramento deponant; oportet, antequam rogentur, vt iurent, eos admonere de veritate facti, & de traditæ doctrinæ practica, & tuta probabilitate, vt sic intelligant, se iurare verum, & absint à periculo peierandi. Quin ad tutiorem se gerẽdi modum, poterunt moneri, vt iurent, illũ audiuisse lectiones designatas in Statutis, subintelligendo in mente, *eo modo, quo sufficit, vt Cursus probetur; seu designatas per æquiualentiam, aut iuxta benignam, ac rationabilem Statutorum interpretationem, in casu bonæ fidei.*

Quæstio XV. Quæ lectiones in quauis Facultate debeant in vnoquoque Cursu litterario ab Scholaribus audiri in Academia Salmanticensi, vt Cursus annuus licitè possit probari?

156 IN singulis Academijs specialia sunt circa lectiones audiẽdas Statuta, quę non facilè possent in compendium redigi. Ideò dumtaxàt Principis omnium Academiæ Salmantinę referam sanctiones, vt, si præ manibus Statuta non habeantur, possint à Cõfessarijs, aut ab alijs moneri Scholastici de lectionibus, ad quas audiendas tenentur, aut ipsimet hinc eascognoscere.

157 Igitur in Theologia quatuor Cursus litterarij peraguntur, vt quis

Gra-

Gradum Bacchalaureatus obtineat. In primo, & secũdo anno audienda est lectio Scripturæ Sacræ, & item alia Primaria, aut Vespertina Theologiæ, à quolibet ex Moderantibus prædictas Cathedras. In tertio autem, & quarto anno solùm exigitur vnica lectio, scilicet vel Primaria, vel Vespertina Theologiæ. Ante primum autem annum Theologiæ requiritur Gradus in Artibus, & non nisi Bacchalaureati in illis possunt Cursum Theologicum assequi. Obserua in præsenti, Religiosis cõcessum esse à Pontificibus, vt Gradũ Bacchalaureatus in Artibus possint in Academijs obtinere, dum Cursum Philosophicum intra suam Religionem audiuerint. Obserua deinde, Gradum Bacchalaureatus in Theologia non posse ex se obtineri iuxta statuta in Academia Salmantina, nec posse quem incorporationẽ eius Gradus nancisci, nisi prædictas lectiones audierit; & nihilominus sæpè oppositum fieri cernimus, cum absq; auditione earum lectionum ille Gradus, seu incorporatio obtineatur. Id, nescio, quo iure fiat, sed tamen licitè præstari non dubito; & credam, Statuta benigna, & rationabili interpretatione donari, cum à Viris Sapientissimis, & timoratis id reducatur in praxim.

158 In Iure Canonico seu Pontificio quinque Cursus annui requiruntur, vt Gradus Bacchalaureatus præstetur. In primo anno duæ debent lectiones audiri; altera in Primaria, aut Vespertina Cathedra Iuris Canonici, quæcumq; ex duabus Primarijs, aut Vespertinis eligatur; altera in qualibet Cathedra Iuris Ciuilis ex omnibus, quæ in Academia dãtur. Et communiter Cathedra Institutionum Imperialium designatur. In secundo anno, & in tertio duæ itidem lectiones sunt designatæ, nempẽ Decreti, & Decretalium. In quarto anno vnica lectio exigitur, scilicet Sexti, aut Clementinarum. In quinto anno alia lectio sola, nempè Clementinarum, si quarto anno non sunt auditæ; quo casu etiam potest quis loco Clementinarum audire lectionem Primariam, aut Vespertinam Iuris Canonici. At si quis Clementinas quarto anno audiuit, debet in quinto lectioni Sexti interesse.

159 Annotandum est, in primo anno communiter in matricula, vt nuper dixi, designari lectionem Institutionũ Imperalium; satisfieri tamen Statuto, si quælibet alia lectio in Cathedra Iuris Ciuilis audiatur; attamen quia incipientibus ea est commodior, & vtilior lectio, ea præ alijs indicitur. Deinde nota, in secundo anno, & tertio, lectionem Decretalium fuisse designatam in Statuto anni 1618. quin determinetur Cathedra Primaria, aut Vespertina, atque adeò videtur satisfieri, si audiatur lectio ab aliquo ex Regẽtibus alias tres Cathedras non perpetuas Decretalium, quæ sunt in Academia; esto per Statutum anni 1594. fuerit designata Primaria, aut Vespertina; & quoad hoc nõ videatur fuisse Statutum reformatum, sed quo ad alia, quæ continet; & praxis communis hoc confirmat; licèt, si stemus verbis Statuti recentioris, non sit opus, hanc limitationem amplecti.

160 Annotare etiam oportet, eos, qui in Academijs alijs aliquos Cursus litterarios obtinuerunt, in quibus diuersæ lectiones extant designatæ, & postmodùm in Academia Salmantina illos prosequuntur, quandoque debere lectiones prædictas in alias mutare; v.g. Qui in alia Academia in tertio anno designatam ibi lectionem Sexti audiuit, & quartum annum litterarium in hac peragit, non debet lectionem Sexti audire, sed lectionem Decretalium, seu Primariam, aut Vespertinam Iuris Canonici. Quod quidem in Statutis dispositum non reperio, sed tamẽ à Secretario Academię, qui de his apprimè est instructus, ita monentur, qui post tres annos in alia Academia peractos, & lectionem Sexti ibi auditam, quarto anno ad Salmantinam Vdiuersitatem aduentant. Crediderim, sic à recentibus Academiæ Visitatoribus dispositum, quorum sanctiones inter Academiæ Statuta non extant. Et forsan ab illis etiam est iniunctũ, vt prima lectio Iuris Ciuilis audienda determinatè sit in Cathedra Institutionum Imperialium.

161 In Iure Ciuili quinque Cursus annui transiguntur, vt quis ad Gradum Bacchalaureatus assequendum perueniat. In primo anno audiendæ sunt duæ lectiones; alia Institutionum Imperialiũ, in quacumque ex duabus Cathedris; alia Iuris Canonici primaria, aut Vespertina. In secũdo anno vna lectio desideratur Codicis Iustinianei; Idem in tertio anno requiritur. In quarto autem, ac quinto vnica etiam lectio Digestorum Primariæ, aut Vespertinæ Cathedræ designatur.

162 Qui in vtroque Iure volunt

lunt Gradum Bacchalaureatus obtinere, si attendamus Statuto anni 1594. post obtentum Gradum in Iure Canonico in hac Salmanticensi Academia, duos Cursus debent peragere, in quorum vnoquoque audiant lectionem Codicis, aut Digestorum. Qui autem in Iure Ciuili Gradum sunt assecuti, vt Gradum in Iure Canonico assequantur, duos etiam Cursus transigere tenentur, & in vtroq; audire lectionem Decretalium, vel Sexti, aut Clementinarum. Attamen primum ex his immutatum cerno, forsan per recentiorem alicujus Visitatoris ordinationem; quippè qui Gradum in Iure Canico in Academia Salmantina obtinent, vnico Cursu superaddito, & in Iure Ciuili audiendo transacto, Gradum in eo Iure assequuntur. Hinc ferè omnes matriculæ adscribuntur, vt Iuri Canonico incumbant, & in eo Gradum assequantur, nempè vt postmodùm, si velint vnum dumtaxàt Cursum superaddedere, in vtroque Iure Gradum obtineant; quòd si in Iure Ciuili Cursus annuos transigerent, & in eo Gradum Bacchalaureatus acciperent, postmodùm duobus Cursibus indigerent, vt in vtroque Iure ad prædictum Gradum promouerentur. Et absolutè commodius, & vtilius est, Gradum in Iure Canonico obtinere, quàm in Ciuili; quia habilis quis redditur ad accipiendum Gradum Licentiatus, & Doctoratus in eodem Iure, qui Gradus ad plures Præbendas, & Dignitates Ecclesiasticas requiritur, ad quas Gradus in Iure Cæsareo nõ sufficit. Sed digni reprehensione sunt, qui ad Ius Canonicum addiscendum, & Gradum in illo obtinendum matriculæ adscribuntur, & tamen nec eius Studio incumbunt, nec lectionibus intersunt eiusmodi Iuris, vel solùm perfunctoriè eas audiunt. Hi sanè finem assequi intendunt, quin media ad illum necessaria apponant; & sibimetipsis contradicunt, dum Ius Canonicũ penitùs ignorant, nec de illo curant, & simul in Iure Canonico Gradum, & testimonium publicum doctrinæ in eius studio obtentæ affectant. Audio illos asserentes, nihil sibi prodesse Ius Canonicum, cũ non studeant, vt sint Parochi, aut beneficiati. Sed facilè illis respondeo; Ergo non dent suum nomen Iuri Canonico in matricula, nec Gradum in illo intendant; nã aliter incompossibilia coniungunt: Atq; etiam eis respondeo, Ius Canonicum Iuri ciuili valdè amicari, & ad huius intelligẽtiam non obesse; & ad plurima profectò munia esse opportunissimum. Vel studiũ vtriusque Iuris coniungant; vel, si soli Iuri Ciuili tempus impendere statuunt, penitùs omisso Iure Canonico, in illo, non in hoc Cursus litterarios peragant; si aliter fiat, res est omnino absona, si attentè perpendatur.

163 In Medicina necessarij sunt quatuor annui Cursus, vt Gradus Bacchalaureatus obtineatur, & ante primum prærequiritur Gradus idem in Artibus obtentus. In primo anno duæ lectiones designantur; alia audienda à moderante Cathedram Primariam, aut Vespertinam; alia à moderante Cathedram proprietatis Philosophiæ naturalis. In secundo, & tertio anno duplex etiam exigitur lectio: quædam Primaria, aut Vespertina; quædam verò Chirurgiæ à regente Cathedam audienda. In anno quarto duę itidem lectiones præfigũtur, altera Primaria, seu Vespertina, altera methodi. Et præter eos quatuor litterarios Cursus requiritur examen ante Gradum, cui Rector Academiæ est pręsens, & Examinatores sunt, qui Gradum Doctorum in Medicina habent in hac Academia.

164 Per Statuta etiam requirebatur, vt tertio, & quarto anno auditores Medicinæ ad ægros inuisendos Medicos comitarentur, vt praxim addiscerẽt; & post obtentum Gradum, alios duos annos insumerent in ea praxi addiscenda, & non nisi post illos transactos Schedula, seu testimonium publicum prædicti Gradus eis traderetur. Id iam in desuetudinem abijt, & ideò aliquando, & in aliquibus locis ægroti nõ tam laborãt febribus, quàm Medicis.

165 In Artibus tres anni requiruntur ad Gradum consequendum; In primo anno assistendum est lectioni, quæ in Cathedra perpetua Summularum docetur. In secũdo audienda est lectio à Moderante Cathedram perpetuam Logicæ. In tertio duæ lectiones exiguntur, alia in Cathedra Philosophiæ Moralis. Etenim præcedit examen ante promotionem ad Gradum in Artibus, cuius norma traditur in Statutis *tit. 28. num. 22.*

166 Decursu temporis rigor Statutorum circa Gradus obtinẽdos, & Cursus probandos paulatim lentior est redditus. Quippe per ea decernebatur, vt nullus posset Cursum probare, si ante finẽ lectionis è gymnasio exiret; & quòd ante Gradum in Iure obtinendum plures lectio nes

nes quis legeret è suggestu, quibus eius scientia tentaretur, & alia eiusmodi, quæ nulli non constat, minimè obseruari. Ad calcē monuerim, quolibet die anni posse quem in matricula adscribi, vt Cursum obtineat, si sex menses, & vnum diem, lectiuos, intersit postmodum lectionibus. Deinde, si in aliquo Cursu non adimpleuerit tempus necessarium, potest in sequenti anno adimplere. Rursùs, si, finito Cursu hyemali, & non obtento, quis adueniat, & matriculæ inscribatur, posse obtinere verum Cursum, vulgo *Cursillo*, & posteà, si velit, Cursum sequentem. Demum tyrones in Academia Salmanticensi non posse obtinere illos dies Cursus litterarij, qui à die Diui Lucæ, vsque ad diem Sancti Martini intercedunt, nisi statim matriculę inscribantur; & postmodùm tum ipsi, tum cęteri post diem Sancti Martini sub nouo Rectore debent adscribi matriculæ. Hic aduerte *in leg. 8. tit. 16. lib. 3. Recop.* statui nec Academias, nec Protomedicos posse supplere Cursus litterarios requisitos, vt Medici exerceant suam Artem, & *ibi leg. 9. 10. & 11.* constitui formā circa Gradus, & Academias, in quibus suscipi queunt, & circa examen Medicorum, Chirurgorū, Barbitonsorum, ac Pharmacopolarum.

Quæstio XVI. An Scholastici possint diebus festis transcribere lectiones, & codices, tum ad discendum, tum lucri gratia?

167 DVO quęrimus. Primum difficultate caret; scilicèt an possint Scholastici diebus Festis licitè in gymnasijs scribere lęctiones, vel domi eas trāscribere, vt inde discant? Affirmatiuè respondeo. Probatio huius conclusiones, ne eadem repetamus, desumenda est ex dictis *lib. 2. quæst. 10.* vbi simile quæsitū enodauimus de Professoribus sciētiarum, an nempè possent docere verbo, & scripto præfatis diebus; & respondimus posse, quia actus potentiæ spiritualis ordinatus ad finem spiritualem, qualis est discendi, & docendi, etiam si fiat per ministerium corporale, liber est, & non seruilis, ac consequēter licitus diebus Festis. Recolantur ibi dicta.

168 Secundum quæsitum non adeò est planum; videlicet an Scholastici diebus Festis possint lucri gratia codices, aut materias transcribere? Quod etiam commune est alijs scribentibus nō Scholasticis. Aliqui nimis rigidè tuentur, transcribere, non solùm lucri gratia, verùm & absque spe lucri, esse opus seruile, ac diebus Festis non licere. Ita Pedraza 3. *præcepto*; Caietan. *22. quæst. 122. art. 4. versu, ad secundum dubium*; Margarit. Confess. *3. præcepto fol. 70.* Syluest. *verbo Dominica, q. 5. conclus. 5.*

199 Alij asserunt, transcriptionem, quæ immediatè fit ad discēdum, vel docendum, esse opus liberum, ac licitum diebus Festis; secùs quæ immediatè fit propter lucrum. Sic Nauarr. *in sum. cap. 13. num. 14.* Sotus *de iust. lib. 2. quæst. 4. art. 4. versu, testium*, P. Thom. Sanchez *tom. 2. consil. lib. 5. cap. 2. dub. 9. num. 3.*

170 Alij demùm affirmant, transcriptionem etiam ob lucrum immediatè factam licere diebus Festis, & opus seruile non esse. Ita Medina *lib. 1. sum. c. 14. §. 8.* Ludouic. Lopez *in instruct. consc. lib. 1. cap. 52.* Henriquez, & recentiores docti, quorum meminit P. Thom. Sanchez *vbi suprà num. 2.* Et ipse *num. 5.* ait hanc sententiam esse satis probabilem, & tutò posse in praxi obseruari, quando quis ob pretium transcribit, ita vt ea transcriptio alij deseruiat ad studium.

171 Huic postremæ sententiæ, absque limitatione, assentio. Probatur primò. Trāscribere gratis est licitum die festo, vt, præter paucos, communiter affirmatur ab omnibus; At spes lucri non mutat naturam operis; ergo transcribere cum spe, & intentione lucri licitum est die Festo. Minor ab ipso P. Thoma Sanchez videtur clarè doceri, & si parùm sibi consequens posteà videtur; nam *vbi suprà, dub. 6. num. 11.* hæc habet *Quarta conclusio; omne opus, quod est licitum in die Festo vel ex se, vel propter necessitatem, vel propter consuetudinem, vel propter aliam quamcumque causam, erit etiam licitum, licèt fiat principaliter propter lucrum.* Ergo fieri propter lucrum, non mutat naturam operis, quod absque lucro erat ex se licitum. Sed absque lucro erat licitum ex se, transcribere, ergo lucrum non mutat naturam transcriptionis; & licita erit transcriptio etiam facta immediatè, & principaliter ob lucrum.

172 Probatur secundò. Transcribere codices, seu lectiones ex se est medium

dium ordinatum ad finem spiritualem, neq; vt doctrina inde addiscatur; sed mediũ, quod ad eum finem ordinatur, quãuis fiat per ministerium corporale, est liberum, & non seruile; ergo transcribere non est opus seruile, atque adeò licitum diebus Festis. Quam doctrinam P. Thomas Sanchez illustrat; quia, sicut possum lectionem, quã audio, per me transcribere, ita licebit mihi id per alium præstare, soluto ei pretio; quia ille moraliter me iuuat ad Studium. Rursus nam mihi licet, ab amico poscere, vt concionem, aut codicem gratis transcribat; igitur, vt id exequatur lucri gratia; cum respectu illius transcriptio eodẽ modo vtrobiq; se habeat, nec ipse magis discat, si gratis, aut si ob pretium transcribat. Confirmatur. Nam qui docet aut cõcionatur, medio ministerio corporali, nõ intẽdit inferere suæ mẽti affectũ, seu passionẽ spiritualem, sed aliorũ animis; & ordinatio ad hunc finẽ reddit opus liberũ; ergo cũ trãscriptio prædicta ordinetur ad aliorũ Studiũ, erit opus liberũ, quãuis trãscribẽs nõ ordinet illã ad Studiũ proprium, sed ad lucrũ; nõ aliter ac si quis doceret scientiam, vel concionaretur ob lucrũ, nõ aliter docturus, aut cõcionaturus; quia ex se cõcio, & lectio ordinãtur ad affectũ spiritualem mentibus inferendum.

173 Probatur tertiò ex praxi cõmuni Sapiẽtũ, qui libros ad prælũ parãt, & eos trãscriptoribus præbent, vt propter lucrũ etiã die Festo eos trãscribãt. Imò, vt ait ipse P. Th. Sanchez, licitũ est, petere ab aliquo, vt soluto pretio diebus Festis trãscribat claris, & cõcinnis characteribus lectiones, quas quis obscuris litteris scripsit, vt posteà meliùs ab ipso, vel ab alio legãtur; absolutè ergo eiusmodi transcriptio licita est diebus Festis.

174 Opponitur pro prima sentẽtia; scribere nihil aliud est, quàm formare characteres ad extra secundum tenorẽ exẽplaris à quo trãscribitur; sed hoc est opus mechanicũ, sicut est facere statuã, imprimere, picturas delineare, & alia huiusmodi; ergo, sicut hæc nõ licẽt die Festo, quia sunt opera seruilia, ita nec transcribere licebit. Huic argumẽto satisfit exponẽdo differẽtiã inter opus seruile, & liberũ. Ex se etenim, qui facit statuã, imprimit, aut pingit (dũ nõ pingat ad discẽdũ) ordinat laborem ad passionẽ materialẽ, seu affectionẽ inferẽdã operi, quod præ manibus habet; & ille labor ex se ad quid materiale ordinatur; At trãscribere ordinatur ad explicãdũ cõceptus, & inferẽdã mẽti passionẽ spiritualẽ. Quod instãdo argumentũ cõfirmo. Nã si quis proprios cõceptus scribat, atq; vt cõcinniùs id præstet, ante oculos habeat exemplar characterum, à quo conformitatẽ in suis characteribus desumat, sanè non ideò opus seruile cõficiet, & tamẽ hoc est, formare characteres ad extra secũdùm tenorẽ exẽplaris; ergo idẽ in nostro casu cõtingit; nã si semel scriptio nõ est opus seruile, dũ ordinatur ad quid spirituale; quòd fiat secũdùm tenorẽ exẽplaris, aut absq; illo, gratis, vel lucri causa, naturã operis nõ mutat. Et quidẽ imprimere, aut statuã formare in nullo euẽtu est opus liberũ, sed seruile; scribere autẽ in omniũ sententia saltẽ in plurimis euẽtibus est opus liberũ; ergo nõ eodem modo hæc opera se habent, nec ab vno ad aliud fit argumentum.

175 Dices; iuxta nostrã doctrinã, pingere, vt quis inde discat, est opus liberũ, & licitum die Festo; pingere autẽ nõ ad discẽdũ, sed principaliter lucri gratia est illicitũ, & opus seruile; ergo intẽtio lucri potest trãsferre opus liberũ ad seruile, & licitũ ad illicitũ. Hoc argumẽtũ etiã soluere tenetur P. Thom. Sanchez, qui tuetur, nõ esse opus illicitũ, picturas conficere ad discendũ, quãuis accedat intẽtio vẽdẽdi illas, & accipiendi lucrũ. Respondeo ergo, aliqua esse opera ex se ordinata principaliter ad Studiũ; alia non esse ordinata; Prima licent, etiã si fiant propter lucrũ, & medio ministerio corporali, vt docere verbo, ac scripto, cõcionari, & similia; huiusmodiq; est opus transcribẽdi lectiones, libros, conciones, ac alia, quæ studio immediatè inseruiũt. Secũdi generis opera nõ licẽt, nisi cũ fiunt media ad studiũ; fiunt autem per intẽtionẽ discendi, quæ tunc principaliter mouet ad ea exequenda. Tale est opus picturæ, quod ex se principaliter nõ ordinatur ad Studium, sed ad repræsentandã effigiẽ; vnde, nisi fiat per intentionẽ mediũ ad discendum, non est opus licitũ die Festo.

176 Replicabis; ergo pariter liberũ, ac licitũ die Festo opus erit, si quis efformet è ligno, aut è lapide statuã, ea intẽtione principali, vt addiscat. Huic replicæ pariter tenetur satisfacere P. Th. Sanchez. Respondeo, ex pictura principaliter intẽdi habitum spiritualem mentis, à quo posteà dirigatur manus, ac penicillus; ex alijs verò artibus intendi, ac procurari principaliter facilitatẽin potentia materiali executrice, ac dexteritatẽ in illa. Deinde pictura multò minori corporali labor, fit

Cc quàm

quàm opera aliarū artiū; quare cōstat, in illud picturæ opus præcipuas partes animū insumere; in alia verò potētias executrices corporeas plus agere. Et esto nō liceret pingere diebus Festis, nō inde probaretur nō licere trāscribere, quod nostri instituti est. Quare ob nostram conclusionē nō tenemur defendere, alia opera non esse seruilia, sed negare quamlibet paritatem ab illis desumptam, ex traditis rationibus pro conclusione posita discrimen reddendo.

177 Opponitur pro secunda sententia à P. Thom. Sanchez. Transcribere modo præfato est quidam labor manuum ordinatus immediatè ad lucrū temporale, & ad vtilitatem, ac sustentationem corporis, non secùs ac alia officia mechanica; igitur est opus seruile, & illicitum die festo. Respōdeo ex doctrina eiusdem Authoris, quam tradit, cum nostram conclusionem satis probabilem esse affirmat, & tutò in praxi posse executioni mādari; scilicèt alia opera mechanica non iuuare ex se ad studium, quod est finis spiritualis, sicut iuuat transcriptio, indeq; hanc nō esse opus seruile, sed liberum; &, sicut potest quis per se transcribere lectionem, quam audit, vel ab amico poscere, vt gratis eam transcribat, quin festum violet, ita posse transcribere per alium, etiam soluto pretio, quia perinde se habet vnū, ac aliud; & lucri solutio naturā non mutat operis, ac id moraliter eēsetur iuuare ad Studium.

178 Hinc iam liquet, posse pauperes scholasticos transcribere diebus Festis codices, vt lucrum ad sui sustētationem obtineant. Posse prætereà dominos suis famulis imperare, vt lectiones, aut materias transcribant; & à fortiori posse vnūquemq; ad suum vsum, ac in Studijs profectum ea omnia transcribere, quin ideò opus seruile exerceat. Confirmatur tota doctrina. Nam Secretarij Magnatum, & Prælatorum diebus Festis per longum tēporis interuallum epistolas exarant, in quibus non proprios conceptus, sed dictatos, aut insinuatos à dominis conscribunt; & hi quidem pretio accepto id præstant, cum eis annui redditus, vel salarium diurnum concedatur. Quis autem vnquam eos, vt violatores Festorum, damnauit? aut quinam illam scriptionem censuit seruilem? Nec sanè à dominis id permitteretur (maximè cum necessitas non vrget,) si seruile esset opus; cum tamē Prælati id cōsentientes sint & timoratæ consciētiæ, & viri docti. In hoc ergo opere scriptionis epistolarū (etiam extra necessitatem excusantem ab obseruatione Festi) lucro accepto, instantur, ac infringūtur manifestè omnia argumenta contraria. Adde, vt sit appositissima instantia, posse Secretarios habere ante oculos exēplaria epistolarū, (libri etenim de formula cōscribendi epistolas diuersas solēt eis esse familiares,) atq; ex illis transcribere, paucis mutatis, epistolas diebus Festis, nec ideo opus seruile exequūtur, vt omnibus esse in cōfesso, mihi persuadeo.

Quæstio XVII. Quos contractus facere queunt validè Scholastici?

179 De contractu, seu quasi cōtractu ludi, seorsim disceptabimus. De alijs cōtractibus non tā disputo, quàm remissiones facio. Etenim in hoc conueniunt Scholastici cum cæteris omnibus. Vnde in primis contractus nequeunt facere nisi earum rerum, quarum dominium, vsumfructum, aut administrationem habent; cum autem eam habeant respectu alimētorū, quę eis ad victū tribuūtur, possunt emere, mutuare, similiaq; præstare in ordine ad ea, quibus indigēt ad sustētationē, sui status decētiā, & honestā recreationē; quare etiam in ludo possunt alienare ea, quæ asseremus inferiùs. Deinde hi vel sunt minores viginti quinq; annis, vel non? Rursùs minores, aut sūt puberes, aut impuberes? Si puberes, nequeunt celebrare cōtractus de rebus immobilibus, sine authoritate Prætoris; ac de mobilibus, sine authoritate curatoris. Si autē sint impuberes, authoritas tutoris est necessaria.

180 Prætereà si minor pubes iuret contractū, tenetur ad illum; gaudet verò beneficio restitutionis, si vltra dimidiū læsus sit, nisi expresśè hanc etiam recissionem exceperit; impubes verò, iuxta probabiliorem sententiam, beneficio restitutionis, & relaxationis iuramēti gaudet; quamuis plures id inficiētur de eo, qui pubertati est proximus. Impuberes autē nec in conscientia tenentur ad iuramentū seruandum, si teneatur sententia docens, cōtractus impuberum nullam obligationem naturalem inducere. Ceterùm contractus minorum, qui iuramento firmi remanent, debent esse alioqui validi, scilicèt authoritate legitima facti; esto valdè sit communis sentētia asserens, iuramēto firmari eos cōtractus, alioqui nullos, vtpotè factos absq; authoritate Prætoris, vel curatoris.

Hæc

181 Hæc omnia, et similia prolixã desiderant ventilationem, ab hoc opere alienam. Consulantur Interpretes *in leg. 1. Cod. si aduersus venditionem, & ad Authenticam, Sacramenta puberum, eodem tit.* Item Gregorius Lopez *leg. 6. verbo, maior. tit. 19. par. 6.* Antonius Gomez *tom. 2. variar. cap. 14. num. 18.* Molina *lib. 2. de primogen. c. 2. num. 28.* Donellus *lib. 21. cap. 13.* Burgos de Paz *leg. 1. Tauri, n. 288.* Fachinæus *lib. 3. controuersiar. cap. 10.* P. Ludouicus Molina *de iust. tom. 3. tract. 2. disp. 579. à num. 26.* Basilius Legionensis *de matrimon. libr. 12. de sponsalib. cap. 8. num. 55.* P. Thomas Sanchez *in Decalogum lib. 3. cap. 12* vbi plures Authores refert; P. Lessius *de iust. lib. 2. cap. 18.* et omnes, quotquot de iustitia, et iure et de contractibus scripsere, vt Cardinalis Lugo, P. Rebell, Dicastillo, Oñate, et alij passim. Et Summistæ verbo *Contractus, Donatio, Alienatio, Minor, Impubes, Iuramentum.* Igitur Scholasticis, iuxta circunstantias ætatis, et qualitatem contractus, aptanda sunt, quæ cæteris sunt communia. Id in communi dico, dum in Academijs sunt, ea alimenta, quæ administrant, validè alienare, dum eis prodigè non vtantur. De quo in speciali aliquas quæstiones inferiùs agitabimus. Solùm in præsenti obiter aduertas, in nostro Regno cautum esse *in leg. 4. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* non posse nec coram Iudice, nec à parentibus Scholasticorum exigi, quod eis mutuò datur, aut creditò venditur absque ipsorum parentum mandato. Quare hi contractus mutui, et venditionis inualidi redduntur.

Quæstio XVIII. An, & quomodo liceant Scholasticis sponsiones circa eum, qui obtenturus est Cathedram; Hispanè las apuestas? *& circa alia ad ingenium spectantia?*

182 SECLVSO Superioris præcepto prohibente, possunt Scholastici facere sponsiones adinuicem, ita vt vnus affirmet, Petrum, verbi gratia, obtenturum fore Cathedram; alter verò alium; Et lucrum inde proueniens qui ex illis adquirat, potest retinere, quin debeat restituere, prçcisè ob rationem sponsionũ, nisi aliud sit caput, ex quo oriatur restitutionis obligatio. Probatur, quia spõsiones sunt cõtractus quidã fortunæ, quo vterq; spõdens periculo iacturæ, et lucri exponitur; ali unde nulla lege prohibentur, imò probantur, et permittuntur in iure ciuili, *leg. si pater, C. de inoffic. testam. leg. si quis ita stipulatus fuerit, ff. de verb. oblig.* Ergo prædictæ sponsiones, sicut et aliæ specialiter nõ prohibitæ, sunt licitæ, et cõsequẽter lucrũ ex eis acceptum potest retineri, cũ nullũ sit caput ex se, quod restitutionẽ inducat.

183 De quacumq; sponsione tuentur oppositũ D. Anton. *2. p. tit. 1. cap. 23. §. 9.* Syluest. *verbo, ludus, quæst. 6.* Gabriel *in 4. dist. 15. quæst. 13. art. 3. dub. 8.* arbitrantes, et si nõ debeat restitui lucrum ex sponsionibus adquisitũ, tamen esse turpe, et illicitum; aiuntq; prohiberi *in leg. solent, cum sequenti, ff. de alea vsu.* Sed non esse turpe, iã probauimus: sicut non sunt turpes nec illiciti plures ludi fortunç, in quibus simile est vtrinq; periculum lucri, et iacturæ. Deinde illæ leges non sunt nobis contrariæ; nam, postquam in prima prohibentur aliqui ludi, et permittuntur alij, in quibus vires corporis exercentur; in sequenti asseritur, licere sponsionem in prædictis ludis permissis, non verò, quando certamẽ non fit pro virtute; Hæc sunt verba; *In quibus rebus* (scilicèt in ludis, in quibus vires corporis exercentur) *& lege Titia, & Publicia, & Cornelia, etiam sponsionem facere licet. Sed ex alijs, vbi pro virtute certamen non fit, non licet.* Nota aduersatiuam *sed;* quæ supponens licitas sponsiones circa maiorem, aut minorẽ virtutẽ, seu vires corporis, causa exercẽdi illas, prohibet spõsiones circa easdẽ vires ostẽdẽdas, quãdo nõ pro virtute, hoc est, pro exercẽdis viribus, sed alia de causa, nẽpè odij, et æmulationis, aut libidinis sponsiones fiunt. Itaq; circa eosdem ludos permittuntur, et prohibentur sponsiones, nõ propter se, sed propter causam, aut finẽ appositũ. In quo nihil nostræ sententiæ aduersatur. Et quidẽ non reprobari ibi sponsiones, sed sponsiones prauas, docent Iulius Clarus *libr. 5. receptarum, verbo, ludus, versu, quæro etiam;* Medina *de restitution. quæst. 22.* Sotus *de iustit. libr. 6. quæst. 7. art. 1.* Petrus Saterna *de sponsionibus mercat. 2. part. num. 17.* Antonius Gomez *libr. 2. variarum capitul. 11. num. 4.* Couarrubias *regul. peccatum, 2. part. §. 4 num. 2.* Nauarr. *in summa latina noua, capit. 20. num. 18.* Alcocer

lib. de ludo, cap. 46. Decius, Paulus, Baldus, Alexander, quos subscribens refert Padilla *leg. de fideicomisso, Cod. de transact. num. 9.*

184 Dixi initio quæstionis, *secluso superioris præcepto prohibente*. Etenim in Academijs solent eiusmodi sponsiones prohiberi; & in Academia Salmantina prohibentur à Magistro Scholarum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ob grauia nocumenta indè emergētia. Quo casu si sponsiones fierent, essent illicitæ, vtpotè prohibitæ; sed lucrum ex illis adquisitum posset retineri absque onere restitutionis. Quippè in his sponsionibus peccaretur contra obedientiam, non contra iustitiam; obligatio autem restituendi oritur ex violatione iustitiæ, non ex fractione obedientiæ. Sic Alcocer *vbi nuper, conclusione vltima & capit. 47. conclus. etiam vltima*; P. Thom. Sanchez *tom. 1. consil. lib. 1. cap. 8. dub. 32. num. 4.*

185 Dixi etiam, licere sponsiones absque onere restitutionis ex se, nisi aliud sit caput, vnde oriatur obligatio restituendi. Etenim omnes illi Scholastici, qui nequeunt amittere in ludo aliquam quantitatem (de quo alibi) neque possunt amittere eam in sponsionibus præfatis; & qui lucrantur, sicut etiam in ludo, restituere tenentur. Quæ de sponsionibus circa Cathedras diximus, pariter conueniunt quibuscumque Academicis.

186 Circa alias sponsiones Scholasticorum nihil est speciale, sed cōmune quibusuis spondentibus, verbi gratia, an possint fieri circa patrationem peccati, circa euentum ægritudinis, contendē do fore moriturum ægrotum, & his similia, quæ non sunt nostri instituti. Videantur Alcocer, & P. Thom. Sanchez *locis relatis*; Angles *floribus 2. p. materia de ludo, à fol. 292.* Ludouicus Lopez *2. p. instruct. c. 35.* Sotus, & Couarrub. *vbi suprà.*

187 Similiter commune est alijs sponsionibus, à quocumque fiant, an teneantur restituere, qui in notitia rei, super qua spondetur, excedit alium? Et non teneri, nisi sciat per scientiam, aut experientiam certam, & non sufficere ad onus restitutionis aliquam suspicionem, credulitatem, aut fidem humanam, sentiunt Ludouic. Lopez *lib. 2. de contract. cap. 15.* Frāciscus Garcia *part. 2. de contract. cap. 18. à fol. 544.* &, an si contra certò scientem rē aliquam aliquis contendat, & spondeat, negans illi fidem, certò sciens possit spondere, & retinere lucrum? Et posse, quia nulla ibi est fraus, & alter suam temeritatem sibi imputare debet, affirmant Nauarrus *in sum. Hispana cap. 19. num. 18.* Ludouicus Lopez *2. part. instruct. cap. 35. fol. 266.* Medina *lib. 1. sum. cap. 14. §. 28.* Et addunt Alcocer, & Franciscus Garcia *vbi nuper*, non esse opus, vt quis contestetur, se certò scire rem, si alteri spondenti id potest constare. Et prætereà non esse necessarium, contestari id, quando sponsio est ad prandium paruæ quantitatis inter spondentes insumendum, etiam si alteri non possit de certitudine constare, nam tunc verisimile est, consentire partes, vt alter, etiam sciēs, lucretur; quod Alcocer tenet, etiam casu, quòd non sit insumendum lucrum, sed retenturus sit illud lucrans; & subscribit P. Thom. Sanch. *tom. 1. consil. lib. 1. c. 8. dub. 13. num. 13.*

188 Adhuc inter Scholasticos, & Academicos possunt interuenire spōsiones speciales ipsorum, nempè quisnam plura carmina recitet, quis memoria plures lineas librorum retineat limitato tempore, quis plures textus vtriusque Iuris viderit, recordetur, aut promptiùs exponat, & circa similia ad ingenium, & disciplinam litterariam pertinentia. In quibus dubitari potest, an qui alterum notabiliter in his excedit, possit cum eo spondere, & lucrum inde adquisitum retinere? In quo dubio idem prorsùs est dicendum, ac dicitur in simili casu de eo, qui arte ludendi excedit alium. Breuiterque ea aptabimus nostro casui. In primis, si quis certò sciat suum excessum, & alter nesciat, nequit spondere, nec lucrari, & tenetur restituere, si lucretur; quia non fuit æquale periculum lucri, & iacturæ inter spondentes.

189 Deinde, si ab vtroque ignoretur excessus, potest lucrari in sponsione, & retinere lucrum; non verò illicò ac certò cognouit, se excedere notabiliter. Quippè, dum ignorauit, exposuit se periculo iacturæ; & ea est cōuētio partiū, vt possint retinere, quæ lucrātur, dū de excessu notabili non cōstat. Cæterùm statim ac ille agnoscitur, periculum nō est æquale, ac proinde nec cōtractus. Quòd si quis, licèt ignoret ingeniū, aut memoriā alterius spōdētis, sciat, se memoria adeò insigni vigere, vt nullus, aut ferè nullus eū vicerit, aut æquauerit, iā moraliter est certus de excessu notabili, ac propterea nequit alterius

terigisse lucrum retinere: Nec potest quis fingere imperitiam, vt spondeat, & lucretur; est enim fraus, quæ reddit inæquale periculum, & sponsionis contractum.

190 Quòd si excedens notabiliter moneat alium de excessu, & nihilo minùs ille spondere velit, poterit primus lucrum retinere, quia scienti, & volenti nulla fit iniuria. Consulantur circa ludum, & circa sponsiones Philiarchus *de Offic. Sacerd. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. fin.* Petrus de Couarrub. *de remedio lusorum 3. part. cap. 14.* Medina *Cod. de restitut. quæst. 22.* Nauarrus *in sum. latina antiqua cap. 19. n. 15.* Emanuel Rodrig *in Bull. composit. §. vnico, num. 38.* Ludouicus Lopez *2. p. instructor. cap. 35.* Alcocer *lib. de ludo cap. 16.* Syluest. *verbo, ludus.* Aragon *2. 2. quæst. 32. art. 7.* Azeuedo *lib. 8. recopilat. tit. 7. leg. 2. num. 78.* Et ego id tractaui *tom. super Bullam Cruciatæ, disp. 34. cap. 14.* vbi refero Villalobos, Eligium Basseum, Dianam, Cardinalem Lugo. P. P. Salas, Molina, Rebellum, Azor, Dicastillo, Henriquez, & alios quam plures de his dubijs agentes *locis ibi à me allatis.*

191 Quæ superiùs diximus de Scholasticis spondentibus circa Cathedras contra præceptum Superioris proprij ipsorum, applicandum est ipsis ludentibus, si detur præceptum, & censura, ne vltra talem limitatam quantitatem ludant; vt olim Magister Scholarum Salmantinus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, absolutionem sibi reseruans, præcipiebat, ne vllus Scholasticus vltra duos argēteos luderet. In quo casu, si vltra quātitatem præfixam ludant, & lucrētur, peccabunt sanè, et excommunicationem incurrent, sed non tenebuntur restituere, si à potente ludere lucrentur. Etenim peccatum hoc non est contra iustitiam, vnde obligatio restituendi prouenit, sed contra obedientiam, vnde non prouenit. Nec potest Magister Scholarum impedire trāslationem dominij in ludo, nec circa ludum nouas condere leges; ad ipsum enim, nec ad Rectorem, non spectat, leges condere, sed curare, vt conditæ obseruentur, et addere nouas pœnas contra transgressores, et præcepta, ac cēsuras ferre circa ea, quæ expediunt recto regimini Academiæ, et Scholasticorum vtilitati, vt quotannis per publica edicta, quæ in gymnasijs leguntur, ipse exequitur.

192 Cæterùm id operatur præceptum Superioris prohibentis eiusmodi ludum vltra quantitatem limitatam, vt, qui amisit, possit coram illo repetere pecuniam, et lucrans possit ab eo cogi, vt restituat. Videātur Sotus *lib. 4. de iustit. 5. quæst. art. 2. vers. an verò Scholasticus*; Alcocer *de ludo, cap. 17.* P. Thomas Sanchez *tom. 1. consil. lib. 1. cap. 8. dub. 27.*

Quæstio XIX. Quam quantitatem posint Scholastici exponere ludo, & quam lucrari absque onere restitutionis, & à quibus?

194 HANC quæstionem tractaui *tom. in Bullam Cruciat. disp. 34. num. 160.* et stans opinionibus, quibus ibi subcripsi, latiùs in præsenti rem exponemus, vtpotè valdè in praxi necessariam. In genere loquendo, duo sunt cōmunissima apud Authores; Alterum, filios familias, et minores viginti quinque annis non posse alienare bona in ludo, cum limitatione infrà tradenda; quia non sunt sui iuris, nec habent liberam eorum administrationem; Alterum, lucrantes ea bona, teneri restituere, vtpotè adquisita ab eo, qui non poterat alienare. Ita D. Thom. *2. 2. quæst. 32. art. 7. ad 2.* Bañez, Aragon, Angles, Ludouicus Lopez, Alcozer, D. Antonin. Medina, Couarrub. Innocent. Castro, Sarmiento, Syluester, Soto, Nau. & alij, quos refert, et sequitur P. Thom. Sanchez *tom. 1. consil. lib. 1. cap. 8. dub. 7.* Machado, Diana, Trullench, Emanuel Rodriguez, P. Henriquez, P. Dicastillo, P. Lessius, et plurimi alij à me allati *loco citato per totum caput.*

194 Temperanda autem est assertio propositionibus sequentibus. Scholasticus, qui habet non sanè ditissimos parentes, sed tamen sufficientibus facultatibus degentes, potest ex singulis centum, quæ ei pro sustentatione, ac victu mittuntur, quinq; exponere ludo, et amittere, quin resultet onus restitutionis. Ita vt si pro sex mensibus mille ei drachmæ mittantur, possit amittere quinquaginta. Etenim ludi recreatio peropportuna est ad transigendam vitam, et censentur parentes in eam alienationem factam in ludo consentire, cum sit moderata; imò si

non consensuros fore, iudicaretur, deberent censeri irrationabiliter inuiti. Ita Sotus Nauarrus, Alcocer, Medina, Bañez, Aragon, & recentiores allati à P. Th. Sanchez *suprà num. 3.* Ausonius Noctinot *in compendio 7. partis* Dianæ, *verbo, Filius familias num. 3.*

195 Rursùs, qui ditissimos habet parentes, & ei notabilis quantitas in alimenta ministratur, potest viginti aureos amittere in ludo. Ita Sarmiento *1. p. de redditib. cap. 2.* Nam respectu huius censetur ea moderata quantitas, vt in recreatione ludi expendatur. Et obiter nota, idē, quod de ludo asserimus, pariter intelligi de donatione; poterit enim quis donare, quæ potest ludere; cum in exercitio liberalitatis non minor voluptas, ac recreatio, quàm in ludo inueniatur, & quæ magis decet iuuenem.

196 Prætereà, si Scholasticus, sit filius Magnatū, nempè Ducis, Marchionis, aut Comitis, potest maiorem quantitatem exponere ludo amittendam, quàm alij inferioris status, quia quantitas, quæ in alijs personis est magna, in his moderata censetur. Et sic intelligitur Speculum conscientiæ *lib. 1. cap. 77.* asserens absolutè, non teneri restituere, qui ab eiusmodi personis lucratur; scilicèt si non sit nimia quantitas, nam nec hi Proceres valent nimiam quantitatem alienare. Sic Alcocer *de ludo cap. 14.*

197 Adhuc potest Scholasticus alienare in ludo bona aduentitia, cuiuscumq; quantitatis sint, ea scilicèt, quæ ipsi, independenter à parentibus, donantur, vt insumat & quæ ipse ab alijs potentibus alienare fuerit in ludo lucratus. Item bona castrensia, & quasi castrensia; nam, cum horum habeat dominium, ac liberam administrationē, cessat ratio, qua probatur, non posse filium familias, & minorem viginti quinq; annis alienare bona.

198 Deinde assentio Patri Dicastillo *tom. de iustit. lib. 2. tract. 18. disp. 4. dub. 2. num. 7.* qui, cū P. Molina, docet, si filius degens extra domum paternam acciperet à patre pecunias commensuratas suæ sustentationi, ac victui, quin per fraudem eas extorqueret, quamuis maiorem quantitatem, quàm adhuc designatam, exponeret ludo, & amitteret, dum tamen propterea à patre augmentum pecuniæ annuę non exposceret, sed alimentis restantibus victitaret, non teneri collusorē lucrantem, qui de hoc esset conscius, lucrum restituere.

199 Si Scholasticus sit sub potestate tutoris, aut curatoris (& idem est commune cuiuis minori, adhuc non Scholastico) & ludat cum potente alienare, lucrari potest, & lucrum retinere; at si ille à minore lucrum obtineat, valebit etiam illud sibi absq; restitutionis onere retinere. Ita P. Dicastillo, & cū eo Dian. *7. p. tract. 9. resol. 13.* Etenim, & si leges rescindant contractus minorum, tamen earū intentio non videtur esse, vt in contractu oneroso ludi minor possit lucrari sentiens commodum, & non debeat soluere experiens onus.

200 Demùm loquendo de bonis aduentitijs, quorum, is qui donauit, cōcessit administrationem, non expectata patris licentia, diximus iam illa posse exponi ludo, vt docet Bañez *2. 2. quæst. 32. art. 7.* Addo vlteriùs, quando horum bonorum vsusfructus penes patrem manet, filium familias, qui natus est viginti quinq; annos, posse luder e proprietatem eorum, dū modò suus pa ter habeat vsumfructum per totum tempus, quo illum leges ipsi cō cedunt; quippè ex vno capite habet iam ætatem requisitam, vt inire queat contractus, ex & alio nulli irrogat iniuriam. Sic Alcocer *lib. de ludo cap. 24.*

201 Quæ diximus de Scholastico versante in Academia extra domū paternam, aptanda sunt ei, qui intra patris domum commoratur; qui id valebit ludo destinare, quod attenta sui status ratione, & alijs circūstantijs, prudēs arbitrabitur, non esse contra voluntatem rationabilem parentum, qui tenentur consentire, vt filij in recreatione ludi moderatam quantitatem expendant. Imò quamlibet quantitatem, quam pater præbuerit filio, vt ipse pro suo libito eam expendat, poterit in ludo amittere, cum eam potens sit alienare.

202 Inquires, quid dicendū sit de Scholastico, cui pater nulla mittit alimenta, ipse verò industria sua adquirit pecunias ad sui sustentationem, & adhuc ei bona, de quibus disponat, supersūt? In primis, si absque facultate parentum à domo patria recesserit, docent Nauarra *de restit. cap. 1 num. 7* Matienzo *lib. 5. recopilat. tit. 1. leg. glossa 1. num. 2.* Pinellus *l. 1. Cod. de bonis maternis, 1, p. num. 34.* non posse alienare bona, quæ ipsi supersunt, sed teneri mittere ad patrem, quæ lucratur, præter necessaria ad sustentationem sui, ad honestam recreationē, & ad aliquas eleemosynas. Etenim pater retinet vsumfructum,

ctum, & locorum distantia non tollit jus patriæ potestatis; *leg. Pomponius, ff. de procurat.* Attamen, si filius habita à parentibus licentia profectus est, & illi verbis significarunt, se liberā concedere filio facultatē disponendi de his, quæ lucratus fuerit, tūc ea bona alienare, & exponere ludo poterit. Hinc est, vt tutiùs quis lucrari possit in ludo pecunias ab Scholastico, qui est in famulatu domini, quàm ab alijs; quia communiter patres eam facultatē concedunt, & ille suā industria, & diligentia adquirit pecunias, quas ludo exponit.

203 In omnibus alijs euentibus, præter adhuc assignatos, qui lucratur ab Scholastico filiofamilias, tenetur ei restituere lucrum, quia non potuit hoc ab illo alienari. Sed dubitatur primò, an teneatur restituere omnes pecunias, quas vno consessu lucratus est, excedentes quantitatem suprà præfixam; an eam solam partem, quæ excedit quantitatem illam? Alcocer *lib. de ludo. cap. 16.* & inclinat Medina *quæst. 10. de restitut.* docet, integram quātitatem fore restituendam, quia totus ille contractus ludi redditur tūc vitiosus, indeque dominium non trāsfertur. Verùm meliùs asserit P. Thomas Sanchez *tom. 2. consil. lib. 1. cap. 8. num. 3.* cum nonnullis neothericis doctis, teneri dumtaxàt restituere excessum, quia solùm quoad illum redditur nullus cōtractus, nec vitiatur vtile per inutile. Quare si quis ab Scholastico filiofamilias potente alienare in ludo quinquaginta drachmas, & non ampliùs, lucraretur centum, teneretur restituere quinquaginta, & alia quinquaginta sibi posset reseruare.

204 Dubitatur secundò, an, si Scholasticus filiusfamilias nollet restitutam à lucrante pecuniam accipere, lucrās possit sibi eam retinere? Respondeo, adhuc non liberari lucrantē ab onere restitutionis, quam deberet præstare parētibus Scholastici, qui amisit pecunias; ad eos enim illæ spectant; Nisi prudenter, & maturè iudicaretur, parētes ægrè laturos, fieri sibi eiusmodi restitutionem, quasi suo honori detrahatur; indèque non cēseantur inuiti, vt, semel iam amissa à filijs pecunia, eius dominium in lucrantem transferatur. Non tamen facilè iudicandi sunt inuiti, maximè si pecuniæ quantitas non est exigua. Sed non tenetur lucrans proprijs expensis mittere pecuniam ad parentes, si absint; sat erit, si vel eos moneat, vt curent, sibi mitti; vel si expensis eorum ipsam transmittat.

205 Dubitatur tertiò, an Scholasticus, qui potest ludo exponere centum drachmas, v. g. per integrum annum, possit vna vice eas amittere? Nescio quis asseruit, non posse; quia hæc licentia amittendi in ludo iudicatur concessa ex quadam æquitate, & voluntate interpretatiua patris, qui tamen permittit filio recreationē honestam per totum annum, licèt eā quantitatem amittat, non verò pro vna dumtaxàt vice. Sed oppositum est verum, quippè ille potest cedere iuri suo, quod habet ad sumendam recreationem per totum annū, & illam sumere vna vice, ita vt, si iacturam præfixæ quantitatis faciat, non vltrà, aliam quantitatem ludo exponat.

206 Sed pro praxi notaueris, colludentes, si ignorent, an possint exponere ludo minores aliquam quantitatē, an iam amiserint eam, quam possunt exponere, teneri priùs inquirere congruo modo, quonam pacto res se habeat; vel ab ipsis colludentibus, si fidedigni sint, id ipsum interrogando, vel ab alijs, qui potuerunt id agnouisse; aliàs exponuntur periculo ludendi illicitè, & cooperandi actui peccaminoso colludentis, si ille nequit eas pecunias, quas ludo exponit, alienare. Quòd si lucrans ante ludum id non exequatur, tenetur posteà id ipsum præstare. At, si nequeat explorare verum, & qui amisit, aut nolit id asserere, aut iam absens sit, ita vt commodè nequeat sciri, poterit tutò lucrans retinere pecunias, quia res manet sub dubio, & in dubijs melior est conditio possidētis; dum tamen paratus sit, quandocumque detur opportunitas, explorare rem, & restituere, quod lucrari nequiuerit. In quo non nimis scrupulosè est procedēdum. Assertum stabilitum tenuere docti Magistri apud P. Thom. Sanchez *tom. 1. consil. lib. 1. capit. 8. dub. 7. n. 6.*

207 Dubitatur quartò, an Scholasticus possit amittere omnes pecunias, quas lucratus est, non solùm cum illo, à quo lucrum adquisiuit, sed cum alio? Suppono, posse in eodem omnino ludo lucrari initio, & posteà totum lucrum amittere, quia absolutè non fuit lucrum, cum tale non dicatur, nisi quod reportatur in fine ludi. Suppono deindè contra Armillā, & Rosel. *verbo, ludus, num. 8* & Gabriel. *in 4. dist. 15. quæst. 13. art. 3. dub. 6.* ludentem cum eo, qui pecunias amisit, licèt non in eodem ludo, sed in alio, seu alio die, posse amittere, quod lucratus fuerat. Non enim obstat, eam quantitatem iam esse patris,

cum

cum filius, quidquid adquirit, patri adquirat. Etenim ratio equitatis postulat, vt pater sentiat onus, si commodum sensit, & collusor recōpenset totidem, quæ perdiderat ex bonis patris, cuius in potestatē pecuniæ à se amissæ deuenerant. Quòd si lucrās iam insumpserit lucrum absque patris facultate, aut cum alio illud amiserit, nō poterit is, qui primus amisit, totidem recuperare; (supponimus enim, quantitatem excedere normam præfixam) quippè illud lucrum non cessit in vtilitatem patris, nec is debet damnum sentire, nec filius eius bona dissipare ea amittendo, pręter lucrum primum, quod iam amiserat. Hoc suppositum docetur à Philiarch. *de officio Sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2.* Tabiena *verbo, ludus q. 10.* Siluestro, Nauarro, Ludouico Lopez, Angelo, & alijs.

208 Ad dubium ergò respōdeo cum Bañez *2. 2. quæst. 32. art. 7. fol. 1179. §. Respondetur*; posse etiam cum alio, à quo ipse non lucratus fuit quidquam, amittere lucrum, quod semel adquisiuit ab alio, & adhuc prodigè nō insumpsit. Quippè datur voluntas interpretatiua patris, vt filius possit amittere in ludo, quæ in ludo est lucratus; cum exindè ille non fiat pauperior, quàm absolutè ante ludum erat; & hæc lucra ludi fortunæ quotidie mutētur, & supponatur, ludentem nunc lucrari, nūc amittere; nec sint, sicut alia lucra obtenta à munere, vel ab arte, quę non sunt exposita contingentijs adeò dubijs. Hinc si pater noscens lucrum, seriò tolleret facultatem ludendi filio, & exponendi periculo iacturæ eam qantitatem, circa quam alienandā potest esse rationabiliter inuitus, non poterit filius eam ludo exponere, & lucrans ab eo, tenebitur restituere; quia tūc cessat interpretatio voluntatis paternæ, quæ sola reddebat licitam, & validam alienationem.

209 Dubitatur quintò, si Scholasticus habeat Beneficia Ecclesiastica, quam quantitatem possit ludo exponere? Respondeo, redditus Beneficiorum esse bona quasi castrensia, & posse filium eos validè alienare, & in ludo, si eos exponat, posse ita transferre dominium in lucrantē, vt is ab onere restitutionis maneat immunis. Quippè iuxtà probabilissimam, & valdè communem sententiam Ecclesiastici sunt verè domini fructuum ex Beneficijs procedentium; esto peccent, si eos non rectè expendant. Legantur Maior *in 4. distin. 24. quæst. 17.* Alcocer *de ludo, cap. 38.* Couarrubias, & alij apud Dianam *7. par. tr. 9. re2 fol. 16.* Confirmatur ex doctrina, quam cū Iulio Claro, Parisio, Nicolao de Vbaldis, Guillielmo de Monte Laudaro, tradit P. Fagundez *de iustit & iur. lib. 6. cap. 10. num. 9.* scilicèt posse Clericum Beneficiarium validè testari de distributionibus quotidianis in vsus profanos, imò & licitè posse; dū vsus illi non sint illiciti; vnde sequitur, posse eas validè exponere ludo profano amittendas.

210 Idem dico de Scholasticis, qui sunt Equites militares, si habeāt Commendas, posse earum redditus exponere ludo, dummodò inter bona castrensia, vel quasi castrensia recenseantur. Nec obstat, quòd si Professi sint, votū paupertatis emiserint; nam hoc votum eos non obligat ad non alienādum bona; quippè sic seruari in Ordinibus Militaribus consueuit, vt possint transferre eorum dominium absque onere restitutionis. Et, quamuis de Ecclesiasticis rigidè censeretur, non posse transferre dominium redditūum Ecclesiasticorum, vt insumātur in vsibus profanis, id tamen in prædictis Equitibus locum nō habet, quia non percipiunt titulo Ecclesiastico fructus, quos ex Commendis adquirunt.

211 Sed quid dicendum de Religiosis Militaribus, qui in Academia Salmantina scientijs operā nauant, in suisque illustribus Collegijs versantur. Hi sanè, quamuis verè Religiosi sint, non tamē sunt eadem regula metiēdi, qua cæteri Religiosi non Militares, quibus quæ quantitas liceat ludo exponi, docui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 34. cap. 14. à numer. 163.* Igitur votum Paupertatis in prædictis, annuente licentia, & consensu Prælatorum, non est nimis strictum; atque adeò possunt ludo alienare, quæ possunt in quocumque alio vsu; nec eis pręfigunt quātitatem, vltra quā nequeant excedere. Si enim à Prælatis limitatio designaretur, illicitè eam transgrederentur, deficerentque ab obedientia; Cæterùm validè transferrēt dominium, cum absolutè eis sit permissum, dum viuunt, de bonis, quę possident, quomodolibet adquisitis, disponere. Quare nullum inijcerem scrupulum lucranti ab eis quamuis quantitatem, nec onus restitutionis ei iniungerē. Quod adhuc firmatur, quia illi possunt validè inter viuos bona à se possessa donare; possunt ergo pariter alienare in ludo, seu in alia recreatione.

212 Plura, aut ferè omnia

ex

ex dictis pariter competunt minoribus, & filijs familias, quamuis Scholastici non sint; sed non fuerunt prætermittenda, quia attinguntur casus valdè inter Scholasticos frequẽtes. Alias autem quæstiones circa ludum, & eius fraudes, ac restitutionis modum omitto, quia sunt æquè communes filijs familias. & alijs; & extra institutũ nostrum esset, tractatum communem de ludo hic inserere. Videantur omnes Authores decursu huius quæstionis relati, Et videndus ego *vbi suprà toto c. 14.*

213 Ad quæstionis calcem aduerte, aliquos ludos per leges prohiberi; si tamẽ quis in illis lucretur pecuniam, non teneri restituere, attenta dumtaxàt legis prohibitione; nam leges vel non intendunt imponere restitutionis onus, vel in eo sensu non sunt receptæ. Ita cum alijs P. Salas *de contractib. dub. 6. num. 20.* Datur tamẽ amittenti in eis ludis actio ad repetendum id, quod amisit; *leg. alearum, Cod. de Religios. & sumptibus funerum.* Hinc, si quis amisit pecunias in prędictis ludis, & adhuc non soluit, non tenetur in conscientia solutionem præstare; quippè ei, cui datur actio ad repetendum, cõceditur etiam exceptio ad non soluendũ. Ita P. Lessius *de iust. & iur. lib. 2. c. 26. dub. 4.*

214 Vlteriùs aduerte, eum, qui sub fide credita amittit aliquid in quouis ludo, etiam non prohibito, quamuis pignus, aut chirographum apposuerit, non teneri soluere; *leg. 8. & 9. titul. 7. lib. 8. Recopilationis.* Si autem iurauerit soluere, tenebitur ad solutionem ratione iuramenti, quod supra rem licitam præstitit; Sed poterit relaxari iuramentum ab his, qui similia iuramenta possunt relaxare, etiam inscio eo, in cuius fauorem est factum, & tũc cessabit obligatio soluendi. Sic P. Henriquez *lib. 7. de indulg. cap. 35. num. 6.* Cæterùm, si soluatur pecunia, quæ sub fide credita in ludo fuit adquisita, non tenetur lucrans ad restitutionem. Ita Couarrub. Medina, Bañez, Alcocer, Gutierrez, Castro, Auendaño, & alij, quos affert idem P. Heriquez *loco relato in glossa, litt. N.* Hæc, etsi omnibus ludentibus communia, valent prodesse Scholasticis, apud quos hæc dubia possunt non semel occurrere.

(:?:)

Quæstio XX. An Scholastici, & Academici habentes Beneficia Ecclesiastica, aut Præbendas, excusentur à residentia, & faciant fructus suos?

215 ASSIDVITAS commorationis in loco Beneficij causa seruitij Ecclesiastici personaliter præstandi dicitur residentia. Spectato iure communi omnia Beneficia Ecclesiastica residẽtiam requirebant, vt Abbas, & Doctores communiter colligunt *ex cap. conquerente, & ferè toto titulo, de Clerico non residente*; consuetudo tamen obtinuit, vt Beneficia simplicia, & præstimonia non exposcant residentiam. Cætera Beneficia, & Præbẽdæ eam requirunt; esto in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis, consuetudine, aut Pontificum indulto obtinuerint Dignitates, Canonici, & Portionarij, vt aliquibus mensibus possint abesse, & non residere; & in vnaquaque Ecclesia mos est spectandus; In Hispania communiùs potest quis ab Ecclesia tribus mensibus abesse; in aliquibus autem Ecclesijs pluribus adhuc mensibus, vt in Cauriensi, propter terræ intemperiẽ, quinque menses conceduntur. Inter ipsos etiam Canonicos discrimen esse solet, paucioribus mensibus concessis eis, qui Canonicatus habent per oppositionem obtẽtos, quos *affectos* vocant. Non disputo, an omnis residentia sit de iure diuino, vel solùm Ecclesiastico, nec plura alia circa fructus, & distributiones agitari solita, vt ad rem propositam deueniam. Videantur Doctores *in relatum tit. de Clerico non residente*; Sũmistæ verbo *Beneficium, Residentia,* Garcia *de Benefic part. 3, cap. 2.* Ioannes Selua *de Benefic. part. 4. à quæst. 1.* Rebuffus *in praxi Beneficiorum, tit. dispensatio de non residendo;* Albianus *tractat. de resident.* Thomas Campegius *tractat. de resident. Episcopor.* Couarrubias *lib. 3. resolut cap. 13.* Caietan. *2. 2. quæstion. 185. art. 5.* Sotus *lib. 10. de iustit. quæstion. 3. art. 1.* Corduba *lib. 1. quæstionarij, q. 19.* P. Azor *tom. 2. institut. moral. lib. 7. à capit. 3* Ioannes Maior, Nauarrus, P. Vazquez, Lessius, alijque plures, quos relatos inuenies apud P. Layman *tom. 2. lib. 4. tractat. 2. c. 6. & seq.*

Cau-

216 Causæ à residentia excusantes attinguntur à Tridentino *sess.23. cap.1.de reformat.* ibi; *Cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas aliquos nonnunquam abesse postulent, & exigant*; decerniturque à Sancta Synodo, eas causas, seu earum quamcumque fore priùs approbandam, vt liceat ab Ecclesijs abesse. Earum etiam fit mentio *in cap. de cætero, cap. inter quatuor, cap. tuæ, cap. relatum, de Clerico non residente; in cap. ad supplicationem, de renũtiat. in cap. quorumdam, 74. distinct.*

217 Ad quartam ex causis allatis à Tridentino, nempè *Ecclesiæ, vel Reipublicæ vtilitas*, spectat absentia studiorum causa; Etenim euidens est, maximè ad Ecclesiam, atque ad Rempublicam conducere, vt qui Ecclesijs inseruiunt, præcipuè si proximorum curam habeant, litterarum disciplina vigeant, aliosque erudiant, vt apti reddantur ad quæuis munera cum publica vtilitate exercenda. Hinc *in cap. cum ex eo, de elect. in 6.* conceditur Episcopo dispensare cum promotis ad Ecclesias Parochiales, vt vsque ad septẽnium, quo in studijs morari possunt, non teneantur Sacerdotio initiari, dummodò intra annum ab obtenta Parochia ad Subdiaconatum promoueantur, & idoneos Vicarios constituant, qui Parochiam administrent.

218 Prætereà *in cap. vlt. de Magistris*, permittitur Beneficiarijs, vt per spatium quinquennij studeant Theologię, & eam doceãt abque temporis limitatione, adhuc à suis Ecclesijs absentes, quin fructibus priuentur. Quam concessionem ad studium etiam Iuris Canonici plures Authores extendunt, vt Abbas *in cap ex parte, de Clerico non residente, num. 5. & in cap. licet, cap. vltim. de Præbend.* Nauarrus *in Manuali, cap. 25. numer. 121.* Aduertunt tamen Doctores, si Beneficia curata sint, non posse Beneficiarios per longum tempus abesse, nisi pauci admodum sint in Academijs Magistri, necessariumq; sit, eos munus exercere Magistrorum, & sic Ecclesiæ ampliùs prodesse, quàm si propria Beneficia administrarent. Vlteriùs *in capit. cum de diuersis, 3. de priuileg. in 6.* concessit Innocẽtius Quartus, vt reciperent integrè prouentus suos Ecclesiasticos hi, qui ad Scholas pergerent Romanas, vt studio iuris diuini, aut humani, seu Canonici, & Ciuilis incũberent, sicut cæteri studentes in Generalibus Studijs. Hæc sunt de iure communi.

219 Cæterũ ex consuetudine in hoc iure aliqua datur in Ecclesijs varietas, quarũ stylo, & statutis, vtpotè rationabilibus, standum est. Quippè in aliquibus, residẽtia primo anno integro, aut tempore ibi destinato, ita requiritur, vt, nisi ea præcesserit, non gaudeat quis fructibus, siuè in studijs, siuè in quouis alio munere occupetur; in alijs verò adhuc in prima residentia dispẽsatur, vt quis ediscendę, aut docendæ scientiæ, publica exposcente vtilitate, vacet. Circà Beneficia autem curam animarum habentia attendendum est etiam diœcesum consuetudini; In Hispania quidem absentia à propria Parochia non facilè permittitur; & Prælati, ad quos attinet, causas absentiæ approbare, licentiamque indulgere, nõ nisi ex vrgenti causa eam facultatem concedunt.

220 In Salmantinæ Academiæ fauorem expediuit Bullam specialem Eugenius IV. quam vocant vulgò *la Eugeniana*, vt studijs ibi operam dantes perciperent fructus ex suis Præbendis, & Beneficijs, de qua egimus *lib.2.q.24.*

221 Hi autem, qui studiorum causa in Academijs resident, dum suæ Ecclesiæ consuetudo non repugnet, faciũt fructus suos; ex quibus id erit depromendum, quod necessarium sit ad seruitium Ecclesiæ pręstandum loco ipsorum absentiũ, si id seruitium substitui requiratur, nec ad illud sufficiant illi prouẽtus, qui præsentibus præstantur. V.g. si Parochus ab Ecclesia absit, & congruæ Vicarij, seu Viceparochi sustentationi nõ sufficiant hi prouentus, qui ex oblationibus fidelium, ex funeribus, ex Sacramentorum administratione, atque ex eleemosynis comparantur, & Hispanè solet nuncupari *el ingresso*, tunc ex summa fructuum Beneficij demendum est id, quod sufficiat ad illius congruam sustentationem, siuè ex designatione Episcopi, siuè ex conuentione partium. Is autem, qui absentis munus substituat, eligendus est, iuxta consuetudinem Ecclesię, vel diœcesis, seu ab ipso Episcopo, seu à Capitulo Ecclesiæ, seu demùm ab ipso, qui absentiã parat.

222 At verò absentes ab Ecclesia, in Academijs versantes, non possunt percipere distributiones quotidianas, quippè hæ sunt Ecclesiasticorum redituũ portiones quotidie distribui solitæ illis, qui Diuino Officio statis horis intersunt; de quibus agitur in *Clement. Vt ij, qui, de ætate, & qualit. ordin. in Extrauag. cum nonnullæ,*

la, inter communes, de Præbend. in capit. vnico, de Clericis non resident. in 6. in cap. licet vobis, de Præbend. Etenim esto aliquando his gaudeant adhuc nonnulli, qui Choro non intersunt, vel quia id specialiter ab Ecclesia ipsa conceditur ob graues, & vrgentes causas, vel quia tunc temporis in ipsius Ecclesiæ ministerio occupantur, vt v.g. Canonicus Pœnitentiarius audiens Confessiones, dum in Choro Horæ dicuntur, & similes, vel quia ob infirmitatem, aut corporalem necessitatem pro præsentibus habetur; Occupatis autem in litterarum studijs extra suas Ecclesias nulla prædictarum ratio suffragatur, vt possint quotidianas distributiones percipere. Idemque est dicendum de alijs distributionibus, seu emolumentis, quæ inter præsentes distribuuntur ratione anniuersariorum, aut simili titulo; hæc enim absentibus non conceduntur, iuxta cap. vnic. de Cler. non resid. in 6. Videatur P. Azor tom. 2. instit. mor. lib. 7. c. 7. q. 4.

Quæstio XXI. An Scholasticus iter faciens à loco Academiæ ad suam patriam, si præuideat, non posse in ea adimplere præceptum Communionis tempore Paschatis, debeat eam anticipare in loco, vnde exit?

223 CIRCA tempus Paschæ, quo præceptum annuæ Communionis fideles obligat, solent Scholastici ad suas patrias ex Academijs reuerti. Et circa illos duo certa sunt. Primum, si post Dominicam in Palmis iter aggrediantur, & accesuri sint ad suam patriam ante Dominicam in Albis (quod tempus communiter, saltem in maiori parte Hispaniæ designatum est ad satisfaciendum precepto Ecclesiastico Communionis) posse ei præcepto satisfacere, vel in loco Academiæ, vel in patria; vtrobique enim habent propriam Parochiam, vel ratione domicilij, vel quasi domicilij; quare, cum præceptũ solùm obliget pro eo tempore, & non pro hoc loco potiùs, quàm pro illo, dummodò quis in propria Parochia, si fieri potest, Eucharistiam accipiat, fit, vt vtrobiq; possint adimplere præceptum.

224 Secundò certum est, si Scholastici post inceptum tempus designatum ad præcepti adimpletionem exeant è loco Academiæ, & non sint ad suam patriam accessuri, nisi post finitũ tempus eiusmodi, teneri antecedenter adimplere præceptum. Quippè hoc iam vrget, & ipsi adimplere tunc queunt, cum posteà non possint, ergo, quando possunt, tenentur. Sicut qui die festo ab hora nona vsque ad vespertinum tempus impeditus est Missam audire, & potest ei assistere ante horam nonam, tenetur; quia præceptum audiendi Missam toto mane obligat, etsi eo mane possit adimpleri, obligatio datur adimplendi illud. Idem est de recitatione Officij Diuini respectu eius, qui ad illud tenetur, & præuidet, se non valiturum recitare ab hora tertia vespertina, v.g. vsque ad duodecimam, tenetur ante eam horam tertiam persoluere integrum Officium. Aliud est, si quis nõ præuideat impedimentum superueniens, & omittat auditionem Missæ, aut recitationem Officij vsque ad aliquam horam, in qua posset præceptis satisfacere, si tunc occurrat impedimentum sufficienter excusans, non tenebitur ad præceptorum adimpletionem.

225 His positis, quæstio est, si Scholasticus exeat ex loco, vbi est Academia ante Dominicam in Palmis, v.g. & propter patriæ distantiam præuideat, se ad eam non accessurum, nisi post Dominicam in Albis, an teneatur anticipare Eucharistiæ sumptionem in loco, vnde est exiturus? Teneri, affirmant Cruz quæst. 3. de pœnit. dub. 3. concl. 2. Nuñus, Syluius, Cardinalis Lugo, P. Vazquez, Gaspar Hurtado, Fagundez, & Diana, quos refert Leander de Sacramento, tom. 2. de Sacram. tract. 7. disp. 3. quæst. 30. Qui minùs rectè citat pro hac opinione Patrem Layman lib. 5. tract. 4. cap. 5. num. 9 Nam is expresse oppositã cõclusionem tuetur his verbis; Qui præuidet, se in Paschate à sacra Communione impeditum iri, non tenetur tempus præscriptum præuenire, dummodò intra eum annum semel communicarit. Quę limitatio, vt infrà dicam, est vera; nec debuit propter limitationem referri Pater Layman pro opinione præfata.

226 Non teneri, defendunt Molfesius tract. 3. cap. 8. n. 28. Coriolanus 1. p. sect. 3. art. 1. n. 6. Bonacina disp. 4. quæst. 7 punct. 2. num. 15. P. Filliucius tract. 4. n. 59. Victorellus, Pitigianus, Ægidius, Suarez,

rez, Azor, Reginaldus, quos sequitur Leander *vbi nuper*. Hæc sententia est vera cum limitatione à P. Layman *vbi suprà* præfixa. Quippè nemo obligatur ad anticipandum opus præceptum, nisi opere anticipato satisfaciat præcepto; at non satisfit præcepto per anticipatam Communionem; ergo non datur ad illam obligatio. Minor suadetur; nam si ad tempus designatum respiciamus, cum nondum aduenerit, non potest satisfieri pręcepto, vt vrgenti in designato tempore; sicut nequit satisfacere præcepto audiendi Missam die Dominica, & ieiunādi in Vigilia, qui præuidens fore præpeditum illis diebus, anticiparet ieiunium, & auditionem Missę. Si autem ad pręceptum in se attendatur, cum solùm obliget, semel in anno accipere Eucharistiam, & supponamus, præditum Scholasticum intra illum annum eam accepisse, fit, vt inspecto pręcepto secundùm se, & præciso à tempore, quod designatur, iam ei satisfecerit, atque adeò non indigeat alia sumptione anticipata Eucharistię.

227 Hinc limitatio in asserto apposita declaratur. Nam *in capit. omnis vtriusque, de pœnitent. & remiss.* iniūgitur præceptum accipiendi Eucharistiam *ad minus in Pascha*, & in Tridentino *sess. 13. canon. 9.* repetitur idem præceptum Communionis *singulis annis, saltèm in Pascha*; Vbi duo præcipiuntur, aliud vt principale, nempe Communio vltra annum non differenda; aliud vt minùs principale, & veluti accessorium, nempè quòd in Paschate Communio fiat. Vnde, si accessorium non potest adimpleri, saltem debet principale. Vndè, si quis intra annum non acceperit Eucharistiam, & nequeat tempore designato accipere, tenetur eam anticipare, vt præcepto principali satisfaciat.

228 Indè cernitur disparitas inter adimpletionem huius præcepti, & præceptorum ieiunandi, & audiendi Missam; scilicèt, quòd hæc præcepta alligata sunt diei determinato, & cum die finitur obligatio; at in illo præcepto, cum duo includantur, etsi secundum sit alligatum tēpori, tamen primum obligat ante illud tēpus, si in illo adimpleri nequit, cum obliget, semel in anno Eucharistiam accipi.

229 Sed inquiris, quis annus in pręsenti intelligatur, aut à quo tempore computandus? Sanè iuxta mentē Patris Layman debet intelligi annus Ecclesiasticus, in quo obligat præceptum Communionis, à Paschate vsque ad Pascha; ita vt si quis post Communionem in Paschate antecedenti peractam, rursùs decursu tēporis Eucharistiam sumpserit, præceptum principale adimpleat, esto eam sumpserit, v.g. mense Augusto, aut Septembri. Ratio est, quia limitatio suprà posita, & probata fundatur in eo, quòd quis debeat satisfacere præcepto principali annuæ Cōmunionis; at si annus intelligeretur alio modo, v.g. à Dominica prima Aduentus, vel à prima die Ianuarij, inefficax esset ea ratio, & limitatio; siquidem, quamuis ille non anticiparet Communionē, posset post Pascha satisfacere præcepto annuæ Communionis, cum restaret plurimum tempus, vsque ad sequentem Dominicam primam Aduētus, vel primam diem Ianuarij; ergo supponit ille Author, finiri annum tempore Paschatis, & incepisse in Paschate, atque adeò teneri quem anticipatè sumere Eucharistiam, ne annus dilabatur cū Paschate, quin præcepto principali annuæ Communionis satisfecerit.

230 Quòd si opponas; ergo ille poterit non accipere Eucharistiam per integrum annum solarem, qui à die prima Ianuarij, vsque ad vltimam Decembris computatur, siquidem non tenetur, si sumpsit Eucharistiam mense Augusto anni antecedentis, & impeditus est tempore Paschatis, anticipare Communionem, quia iam satisfecit præcepto, & rursùs, si anno sequenti tempore Paschatis sumat Eucharistiam, adimplebit etiam præceptum noui anni Ecclesiastici incipientis ab eo Paschate, in quo est impeditus. Quod absonū videtur, & contra mentem Concilij Lateranensis, & Tridentini, quæ intra annum solarem Confessionem, & Communionē iniungunt, cum singulis annis eas fieri pręcipiant.

231 Respondeo, id non esse absurdum, & Concilia præcipere, vt fideles singulis annis Ecclesiasticis Eucharistiam accipiant, quod in casu posito verificatur. Et quidem probabilis sententia docet, eum, qui tempore Paschatis non sumit Eucharistiam, etiam culpabiliter, non teneri, eo tempore transacto, illam sumere; ergo, quia iudicat hæc sententia, annū designatum à Concilijs esse Ecclesiasticum, & tūc finiri; aliàs, cum semper instare præceptum annuæ Communionis, teneretur ille, si non esset finitus annus, sumere Eucharistiam, & non posset expectare tempus sequentis Paschatis. Eam autem sententiā docent Medina *Codice de pœnitent. quæst. de*

Con-

Confessione semel in anno agenda; P. Henriquez lib. 8. cap. 5. n. 1. P. Granado in 3. par. tract. 10. disp. 4. num. 7 Sotus, Siluester, Armilla, Tabiena, Victoria, Ortiz, Cardinalis Toletus, & P. Sa, quos refert Leander vbi suprà, q. 29. & in hanc sententiam incli nant Bonacina, Cruz, & Diana, vt fatetur ipse Leander.

232 Nec eadem est ratio de Confessione annua, ac de Communione; nam annus Cõmunionis iuxta dicta recēsetur à Pascha, vsque ad Pascha, cum tempus hoc sit designatum ad illam; at ad Cõfessionem non datur tempus designatum, vnde annus incipiat, seu in quo finiatur; quare annus, in quo omnes tenentur confiteri, est Solaris, scilicèt à prima die Ianuarij, vsque ad vltimam Decembris, si habeant cõscientiam peccati mortalis; quare, etsi in casu supra agitato, non teneretur ille Scholasticus sumere Eucharistiam vsque ad sequens Pascha, teneretur tamen confiteri ante vltimam diem Decembris, si peccati mortalis esset reus, vt sic satisfaceret pręcepto annuę Confessionis, quod vagè per totum annum obligat, si toto eo anno non peregisset Confessionem, Etenim, quamuis quis in mortali existens teneatur confiteri tempore Paschatis ante sumptionem Eucharistiæ, ea tamen obligatio oritur ex præcepto diuino sumendi dignè Eucharistiam, non ex præcepto annuæ Confessionis, quod tunc determinatè non obligabat; esto ei satisfiat per eam Cõfessionem, sicut satisfieret per Confessionē quouis alio tempore anni peractam.

233 Cæterùm sententiam asserentem, eum, qui in Paschate Eucharistiam non accepit, postea teneri accipere, tuentur Nuñus in 3. p. q. 80. art. 11. diffic. 2. Trullench lib. 3. in Decal. c. 3. dub. 2. n. 15. Cardinalis Lugo, Syluius, Villalob. Ochagauia, Nauarrus, Coriolanus, P. Azor, Filliucius, Layman, Reginaldus, Gaspar Hurtado, & Suarez, quos refert, & sequitur Leander de Sacramento loco relato, quæst. 29. Qui, vt consequenter loquantur, tenentur dicere, annum pro Communione designatum non esse à Paschate vsque ad Pascha, sed à prima die Ianuarij vsque ad vltimam Decembris, quod ex eorum fundamentis conuinco. Nam ipsi probant, vt videre est apud Leandrum, nõ teneri quempiam anticipare Communionem ante Pascha à paritate aliorũ præceptorũ, quia non tenetur anticipare ieiunium ante Vigiliã, nec auditionem Missæ ante diem festum; Sed nec tenetur ieiunare post diē ieiunij, nec audire Missam post diem festũ, si id nõ pręstitit illis diebus, eo quòd præcepta vltra illos dies non progrederentur; ergo stãdo his paritatibus, sicut non tenetur quis anticipare Communionem ante tempus præceptum, ita nec postponere, finito tempore præcepto. At iuxta hanc sententiam tenetur ille ad Communionem post tempus Paschatis, ergo in tempore Paschatis non est finitus annus, pro quo obligat pręceptum annuæ Communionis, sed ille annus procedit vlteriùs, vt saluetur, durare obligationem præcepti ad singulos annos tē dentis, nam elapso vno anno, incipit obligare pro alio anno, sicut elapso die ieiunij, aut die festo, præcepta obligant pro sequētibus diebus ieiuniorum, & festis. Paritas enim aut nihil, aut vtrumque suadet.

234 Ex his assero, si annus, pro quo obligat præceptum annuę Communionis sit à Ianuario, vsque ad Decembrem, & non possit quis tempore Paschæ sumere Eucharistiam, non teneri eam anticipare, sed tamen debere eam sumere post Pascha. Si verò sit annus Ecclesiasticus, in quo non multùm insisto, teneri anticipare, si intra eum annum Ecclesiasticum, à Paschate præcedenti, vsque ad illud Pascha non sumpsit Communionem, secùs si sumpsit; &, si non anticipet, non propterea teneri accipere Eucharistiam post Pascha. De Confessione autem, iuxta suprà dicta, vno modo semper est philosophandum.

235 Sed rogas, an Scholasticus, qui non anticipauit Communioné, & toto tempore Paschæ iter facit, teneatur in itinere sumere Eucharistiam, si in aliquo loco possit? In primis, si ille non solùm eo tempore, sed toto integro anno esset iter facturus, sanè teneretur, quia pro eo anno non censetur habere Parochiam, & est vagus, aut peregrinus. Vagos autem, & peregrinos teneri ad præceptum annuæ Communionis adimplendum, est certissimum; & eos posse satisfacere ei præcepto in quauis Ecclesia, etiam si sit Religiosorũ Mendicantium, docent Emanuel Rodriguez tom. 1. quæst. Regul. q. 56. art. 3. Hinojosa verbo, Eucharistia, fol. 228. Diana part. 2. de dubijs Regular. resolut. 12. P. Thom. Sãchez lib. 3. de matrim. disput. 23. n. 17. Portel, P. Henriquez, Granado, Fagundez, Nauarrus, Sotus, Cardinalis Lugo, & alij, quos citat, & sectatur Leander de Sacramento tom. 2. de Sacrament. tract. 7. disp. 3. quæstion. 17.

236 Si autem non sit iter facturus toto anno, sed accessurus ad locum, vbi domicilium, aut quasi domicilium habet, non tenetur sumere Eucharistiā in itinere, si sequamur sententiam de anno naturali, pro quo obligat præceptum annuæ Communionis. Etenim, potest adimplere post Pascha substantiam præcepti, nempè sumptionem Eucharisticam; aliundè in itinere nequit adimplere accessoriū, quod in præcepto includitur; id enim iniungit, vt Eucharistia accipiatur eo tempore Paschę in propria Parochia, si eam quis habeat; cū autem ille, dum est in itinere, nequeat Eucharistiam sumere in propria Parochia, quā habet in loco, ad quē est accessurus, fit, vt in itinere non teneatur; non quidem ratione præcepti principalis, quia ei potest post Pascha satisfacere; sicut etiam satisfaceret, si in ipso itinere Eucharistiam sumeret; non item ratione præcepti accessorij, quia nequit illud in itinere adimplere.

237 Fateor, mihi tutius apparere, quòd in itinere ille Communionē sumeret; quippè separabilia sunt, communicare tēpore Paschatis, & quòd id in propria Parochia præstetur; quare, cum vnum ex his potest fieri, nempe accipere Eucharistiam, etiam si non possit aliud, nempè in propria Parochia, videtur ad illud instare præceptum, nisi in itinere esset graue incommodū, quem detineri, vt confiteretur, & Eucharistiam acciperet. Sicut præceptum ieiunij obligat ad abstinentiam à carnibus, & ad vnicam comestionem; & tamen, qui ob laborem excusantur à limitatione comestionis, adhuc tenentur non comedere carnes, quia id est separabile, nisi alia causa, v.g. ægritudinis, excusaret eos etiam ab hac obligatione adimplenda.

238 Quòd si sequamur opinionem de anno Ecclesiastico intra duo Paschata contento, scilicèt ab vno ad aliud, sanè si ille non anticipauit sumptionē Eucharistię, nec semel intra eum annum illam sumpserit, tenebitur (dum sine graui incommodo possit) eam sumere in itinere, siquidem instat pręceptum, & finitur tēpus, in quo valet adimpleri, secundùm id, quod est principale, esto non adsit propria Parochia in itinere, quod est accessorium. Si autem anticipauit Communionem, aut intra eum annum saltem semel sumpsit Eucharistiam, non tenetur in itinere sumere, iuxta superiùs dicta.

(:?:)

Quæstio XXII. An Scholastici existentes in Academijs teneantur obseruare leges, & præcepta, etiam sub censuris imposita, quæ in ipsorum patria seruantur?

239 HÆC quæstio etiam de Professoribus scientiarum ventilari potest, sicut etiam aliæ, quas in hoc libro tractamus; at quia communiores sunt Scholaribus, ideò hoc loco eas agitamus. Sic etiam *libro 2*. plura disputauimus, quæ ęquè his conueniunt; & proportionatè singulis quæque sunt aptanda. Agimus in pręsenti non de legibus, ac præceptis vbique obligantibus, sed de specialibus, quę solent esse in vnoquoque loco; qualia sunt, vt dies alicuius Sancti sit festus, vt ieiunetur, aut abstineatur à carnibus tali die, vt in Ecclesijs nemo opera data confabulationes intermisceat, aut sumat puluerem, quem vocamus *tabaco*, hisque similia.

240 Igitur pro sententia rigidiori asserente Scholasticos à sua patria absentes adhuc teneri ad seruanda specialia præcepta, seu leges illius, possent referri hi Authores, qui iudicant, illos non contrahere domicilium in eis locis, vbi student, sed aduenas esse; & aliūde tenēt eos, qui extra suum territorium existunt absque domicilio, redituri ad ipsum, teneri ad seruandas prędictas leges, ac præcepta. De quibus videri potest Leander de Sacramēto *de præcept. Ecclesi. tract. 1. disp. 3. quæst. 6. & quæst. 11.*

241 Communis, & vera est sententia contraria Scholasticos deobligans ad obseruatione eiusmodi legum. Ita tenent, qui absolutè docent, nullum existentem extra proprium territorium *obligari* ad illius leges seruandas; Couarrub. *in c. Alma mater, p. 1. §. 10. n. 3.* Siluester *verbo, excommunicatio 2. n. 7.* P. Suarez *tom. 1. de Religion. lib. 2. de festis, cap. 13. & lib. 3. de legibus, cap. 82.* P. Rebellus *de obligat. iustit. p. 2. lib. 2. q. 7. sect. 3.* Nauarrus, Ludouicus Lopez, P. Thom. Sanchez, Lessius, & alij, quos refert, & sequitur P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. c. 11.* A fortiori assertionem positam tuentur, qui defendunt, existentes per modum transitus extra proprium territo-

ritorium non teneri legibus illius; cum Scholastici non per modum transitus absint à sua patria, sed habendo quasi domicilium in locis, vbi studēt, Id igitur affirmāt Sayrus *in claui Regia lib.7.capit.3.num.11.* Philiarcus *tom.1.de offic. Sacerdot. part.2.libr.3.cap.23.notab.3.* P. Henriquez *libr. 9. sum.cap.25.num.2.* P. Azor *institut. mor. 1. part. lib.5.cap.18.quæst.14* Maior, Graffis, Petrus de Ledesma, Armilla, Rosella, Acuña, Villalobos, Basilius Legionensis, Bosius, Malderus, Driedo, Gordonus, Diana, Trullench, P. Sa, Granado, Salas, Reginaldus, Fagundez, Filliucius, Castro Palao, & alij apud Leandrum *vbi suprà, quæst. 6.* Et Iurisprudētes cōmuniter, Abbas, Imola, Zabarella, Baldus, alijque plures, quos refert, & sectatur Pasqualigus *tr. de ieiun. decis.211.*

242 Suadetur conclusio primò *ex cap.2.de Constitution.in 6.* ibi; *Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subditi eius furtum extra diœcesim cōmittentes minimè ligari noscuntur.* Ecce extra territorium non obligant leges, ac cēsuræ. Probatur secūdò, quia eatenùs lex obligat, quatenùs datur iurisdictio ad eam condendam, & eius obseruationem procurādam; at non datur iurisdictio in his, qui leges in proprio territorio, diœcesi, aut vrbe promulgant, vt extra territorum eas promulgari, vel obseruari faciant, nec eorum iurisdictio extenditur vltra terminos sui territorij; igitur extra illud nō datur obligatio eas leges seruandi; Ideòque *in cap.2. nuper relato* asseritur; *Extra territorium ius dicenti impunè non paretur; idemque est, si supra iurisdictionem suam velit ius dicere.*

243 Et quamuis hi, qui absunt à proprio territorio, subditi sint Episcopi, qui censuram tulit, adhuc nō obligantur, quia censura fertur in subditos intra diœcesim existentes. At, si Scholasticus existat in Academiæ loco, qui est intra diœcesim ipsam suæ patriæ, tenebitur ad seruandas leges, quæ vtrique loco sunt communes, & quæ dimanant à Superiore vtriusq; loci. Prætereà, si in diuersa sit diœcesi, & statutū, aut lex propriæ diœcesis respiciat rem in illa sitā, aut eius territorij commodum, debet illud obseruare; v.g. si studeat in Academia, aut doceat Canonicus, vel Clericus, & in eius diœcesi detur statutum, quòd omnes Clerici, aut Canonici conueniant ad Synodum, aut Capitulum, certo anni tempore, tenetur ad id exequendum; *c. ex tuæ, de Clericis non resident.* docentque Couarrub. *vbi suprà, num.3.* Abbas *in cap. postulasti, num.9. de foro competenti;* Nauarrus, Syluest. Sayr. P. Suarez apud Layman *suprà numer. 3.* P. Auila *de censur. part 3. cap. 3. disput. 2. dub.2.* Sumiturque argumentum *ex l.121. ff. de regul. iur.* (quæ nec fideliter transcripta, nec citata est apud Layman) *Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduersus ea, quia non facit;* Et ibi Gothofredus; *In fraudem alterius quis facit, qui id nō facit, quod in eius vtilitatē, & cōmodū facere debet.*

244 Assertio posita extendenda est ad aliquos casus. Primò, si in loco Academiæ nō seruetur aliqua lex, vbiq; alibi obligās, non teneri existētes ibi ad eius obseruationem. Sic existens Mediolani nō tenetur ieiunare quatuor primis diebus Quadragesimæ, quia in ea vrbe nō ieiunatur, estq; quasi priuilegium locale, quo gaudere possunt in eo loco existentes; Ita constat *ex c. illa, dist. 12.* & docent Thom. Sanch. *lib.1.mor.c.12. n 28.* Syluest. P. Lessius, Suarez, & alij. Sic etiam quicumq; per Castellam transeunt, aut in ea versantur, possunt Sabbatò comedere intestina, & extima animaliū, etsi id cōmuni lege Ecclesiastica sit prohibitū, vt docet P. Lessius *de iust. lib.4.c.2.dub.8.n.55.* et alij passim.

245 Secūdò, si in propria diœcesi sint aliqua peccata, et censuræ reseruatę, quæ tamen reseruatę non sunt in loco, vbi quis studet, posse eum, qui illorū est reus, absque priuilegio absolui à quouis Confessario approbato; nam huius iurisdictionem ad absoluendum non potest tollere Episcopus diuersæ diœcesis, dum reseruat illa peccata, et censuras. Hoc intelligendum est, si extra propriam diœcesim ille in eiusmodi peccata est dilapsus. Si verò iam inciderat, dum existeret in propria diœcesi, an possit absolui in alia diœcesi, tractaui latè *tom. in Bullam Cruc. disp.23.n.22. & disp.25.à.n.16.* Ibi videndus, nā casus est valdè cōmunis.

246 Sed contra stabilitam assertionē oppones. Prælati Regulares possunt obligare suos subditos, etiam extra Monasteria, aut Collegia existentes, suis statutis, præceptis, ac sententijs, et eos citare, ac excommunicare, et in alieno territorio fugitiuos propria authoritate capere, vt docet Syluester *verbo, excommunicatio 2.num.15.* Ergo potest Episcopus suis legibus, et præceptis obligare Scholasticos, et quoslibet alios subditos in alieno territorio existētes. Nego cōsequentiā; Disparitas est, quia Prælatis Ordinum Regularium cōpetit iurisdi-

 ctio

ctio in suos, nō ratione territorij, sed per se & ratione personalis obligationis, quam Religiosi contrahunt, dum obedientiæ votum emittunt; quod votum non datur in subditis respectu Episcopi, atque adeò nec personalis illa obligatio, sed ratione territorij ei subduntur. Hinc Prælatus Regularis regit subditos, de illisque curam habet, vbicumque existant, non verò Episcopus. Vel dicito non illepidè cū Syluestro *vbi supra*, ratione territorij fieri subditos suorum Prælatorum Religiosos, sed totum mundū esse eiusmodi Prælatis pro territorio; quod de Episcopis nequit verificari.

Quæstio XXIII. An Scholastici, & Academici teneantur obseruare leges speciales eius loci, in quo student, quæ in ipsorum patria non obseruantur?

247 NON est quęstio nunc de his, qui per transitū in aliquo loco sunt, sed de his, qui magnam anni partem in Academijs transigunt, vt sunt Scholares, & Professores scientiarum; quę pars anni sufficiens est, vt comparetur quasi domicilium in eis locis; & illi censeantur nō hospites, sed habitatores, iuxta doctrinam Nauarri *tract. de Iubilæo, notabili 32. n. 43.* & P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. cap. 12. num. 1.* & aliorum: de quo nos inferiùs latè agemus.

248 Leander de Sacramento *tom. 2. de Sacram. tract. 1. disp. 3. quæst. 11.* sententiam negantem eos teneri illis specialibus legibus munit authoritate plurium, quorum aliqui specificè loquuntur de nostro casu; alij verò tenēt, non cōtrahi domiciliū ab Scholasticis, nec quasi domiciliū, sed semper aduenas reputari; indeq; infert hic Author, illos stare à sententia negante. Pro hac sententia affert Patrem Thomam Sanchez *lib. 5. consil. mor. c. 1. dub. 3. n. 1.* Et postea pro sententia opposita citat eumdem Thom. Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. num. 9. & in sum. lib. 1. cap. 12. num. 41.* Et addit; *Vnde dicendum est, Sanchez sibi esse contrarium, quod referens illum pro vtraq; sententia non notat Pasqualigus.*

249 Miror virum exactum, & eruditum hæc dicentem. Nam P. Thomas Sāchez primo loco hæc habet, vt ipse Leander refert; *Conuentus Religiosorum non teneatur stare præceptis, aut consuetudinibus particularibus oppidi, vbi resident, sed tantùm generalibus præceptis, & consuetudinibus.* In secundo loco, affirmat, eos, qui maiori parte anni resident in aliquo loco, teneri legibus specialibus illius; Et non loquitur de Religiosis, sed de alijs, ideoque addit; *Valdè enim rationi dissonat, Scholares, qui triennio in loco studij habitant, non teneri illius legibus, & consuetudinibus.* Itaque docet, hos teneri absolutè, atque adeò non rectè à Leandro, & Pasqualigo pro sententia negante citatur. Rursùs ait, non teneri Religiosos, quia sunt exempti, quod nec est huius quæstionis, nec à veritate alienum. Quæ ergo est contrarietas in affirmando, exemptos non teneri legibus specialibus loci (quod plures Authores docent) & non exemptos teneri? Maximè cum conclusio de exemptis eodem modo sit firma, siuè exempti exiguo tempore, siuè per totam vitam in eodem loco habitent; indeque cernitur, eam doctrinam esse omnino extra præsentem quęstionem, in qua agimus de non exemptis, & non perpetuò habitantibus in loco studij, sed per magnam partem anni. Imò nec ex vi argumenti potest Thomas Sanchez sibi contrarius esse conuinci; Nam, si arguas; exemptus non tenetur legibus specialibus loci, ergo nec tenetur non exemptus; Consequentia hæc negatur vt falsa, & vt malè illata. In primis vt falsa, quia ex ipsis terminis colligitur disparitas, cum exemptio à iurisdictione Episcopi, & Iudicum sæcularium, inuoluat carentiam obligationis ex vi præceptorum, aut legum, quę introducuntur ab Episcopo, Clero, aut populo. Deindè vt malè illata; quia doctrina de exemptis est generalis, quamuis exempti per totam vitam habitent in loco; cuius legibus non teneri affirmatur; Et sicut ex hoc asserto non infertur benè, ergo non exempti non tenentur eiusmodi legibus, quamuis per totam vitam in eo loco commorentur; ita nec infertur, non teneri, si magna parte anni ibi habitent; cum ex vi illationis non magis vnum, ac aliud deducatur. Stet ergo, P. Thomam Sanchez sibi non esse vllo modo contrarium, sed maximè consequentem.

250 Igitur sententia docens, Scholasticos, & Academicos teneri ad obseruandas leges, & consuetudines eius loci, in quo studio vacant, communis, & vera est. Eam tenent Basilius Legionensis *lib. 5. de matrim. capit. 7. §. 1. numer. 5.* Villalobos

lobos *tract. 2. diffic. 33. num. 6.* P. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 14. num. 2.* P. Fagundez, & alij, quos refert, & sequitur Leander *vbi supra.* Medina *1. 2. quæst. 96. art. 5.* Rosella *in sum. verbo, ieiunium, n. 16.* D. Antoninus, Syluester, & alij, quos refert, & sectatur P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. cap. 12.* A fortiori hanc sententiam tuentur Authores, qui dicunt, hospites spatio vnius diei manentes in aliquo loco, teneri legibus specialibus illius. Ita Couarr. *variar. resol. c. 20. num. 8.* Abbas *in c. consilium, de obseruat. ieiunij.* P. Salas *de legib. disput. 4. sect. 4. n. 41.* P. Sa *verbo, ieiunium. n. 1.* Nauarrus, Rodriguez, Philiarchus, P. Lessius, & alij.

251 Assertum probatur; quia eiusmodi Scholastici, & Academici sortiuntur forum in eo loco, in quo studijs incumbunt, ratione quasi domicilij; hoc autem sufficit, vt teneantur legibus specialibus, & consuetudinibus eius loci. Deinde ex se cõstat, esse absurdum, illos magna anni parte in aliquo loco habitare, & cum incolis nõ seruare conformitatem in ieiunijs, in festorum obseruatione, in abstinentia à carnibus, alijsque huiusmodi; & sanè difformitas scandalum posset parere, & rectæ Reipublicę gubernationi opponeretur. Prætereà in probationem adduci potest, *cap. illa, dist. 20.* Vbi D. Ambrosius apud S. Augustinum *epist. 118. ad Ianuarium*, inquit, *Cum Romam venio, Sabbathum ieiuno: cum Mediolani sum, non ieiuno; Sic & tu, ad quamcumque Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.* Similia habentur *in cap. Quæ contra, dist. 8. in cap. quisquis, dist. 41.* Vbi Glossa, *verbo, viuit,* affirmat; *Nota, quòd quilibet conformabit se socijs suis in cibis, & moribus:* Et Glossa *in relato cap. illa*, apponit illud vulgarissimum distichon;

Si fueris Romæ, Romano viuito more;
Et si sis alibi, viuito, sicut ibi.

252 Et quamuis hæc vltima asserti probatio etiam militet respectu eorum, qui vel vno die in aliquo loco cõmorantur, & propterea Authores sentientes, eos, qui per transitum breui tempore in loco existunt, non teneri legibus specialibus ipsius loci, respondeãt, ea verba Augustini, & Ambrosij, solùm importare consilium, & tunc duntaxàt inducere obligationem, cum scandalum timetur ex non obseruatione earum legum; Attamen respectu nostræ assertionis vim habet; tum quia, habitatione diuturna posita, non posset non timeri, ac sequi scandalum, si illæ leges non obseruarentur; quod scandalum vitare faciliùs possunt hospites per locum transeuntes; tum quia ad pacem cuiusque loci tuendam, & rectè Rempublicam administrandam, consensu communi videtur introductum, vt illæ leges seruentur ab habentibus domicilium, & quasi domicilium in loco, respectu quorum datur iurisdictio; quæ ratio non eamdem vim habent respectu eorum, qui per locum transeunt. Hinc etiam infirmantur cæterę rationes, quibus præfati Authores probant, aduenas, seu hospites per loca transeuntes non obligari ad obseruandas leges speciales locorum; diuersimodè enim se habẽt hi, qui studij gratia diutiùs in his locis morantur.

Quæstio XXIIII. An Scholastici, & Academici, dum veniunt ad Academiam, & redeunt ad patriam, teneantur seruare leges speciales, & consuetudines locorum, per quæ transeunt?

253 PONAMVS, accedere in via Scholasticum ad locum, in quo est dies festus, vel ieiunij, propter specialẽ consuetudinem, aut legem eius loci; inquirimus, an teneatur audire Missam, ieiunare, vel abstinere à carnibus, & sic de reliquis. Quæ quæstio in tractatu de legibus solet ventilari de quibuscumque itinerantibus, hospitibus, seu peregrinis; Et quia valdè frequens est Academicis ob annua itinera, quæ faciunt, ideò eam explorare oportet.

254 Si lex sit communis, quamuis in proprio territorio, seu patria itinerãtis non obseruetur, & ille accedat ad locũ, vbi obseruatur, non tamquam specialis illius loci, sed tamquam communis, tenetur ad illius obseruantiam. V. g. Mediolanẽsis trãsiens per loca, vbi ieiunãtur quatuor primis diebus Quadragesimę, iuxta legem communem Ecclesiasticã, si habeat viginti vnum annos, ieiunare tenetur, esto non ieiunetur Mediolani illis diebus; nã id est priuilegium locale, à iure cõmuni exorbitans, & tãquã odiosum, nõ est ampliandũ, sed restringẽdũ. Ita docet Medin. *in 1. 2. q. 96.*

56. art. 5. §. Dubitatur præterea. P. Henriquez, Suarez, & ferè communis, vt videre est apud P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. c. 12. num. 3.* Oppositam sententiam, secluso scandalo, iudico etiam probabilem, quam tuetur P. Thom. Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. quæst. 1. num. 7.* dum tamen itinerans mox sit in patriam rediturus, quia tūc per iuris fictionē pro præsenti in sua patria habetur.

255 Loquendo tamen de legibus specialibus locorum, per quæ itinerantes trāseunt, duplex est sententia. Prima negat, aduenas, & hospites obligari ad obseruationem illarum, quamuis integro die ibi mansuri sint. Ita Angles *in Floribus, de ieiunio, quæst. 4. diffic. 2.* Sayrus *in claui Regia, lib. 3. cap. 4. num. 15.* P. Coninch. *3. par. tom. 1. quæstion. 74. art. 4. dub. 2.* P. Auila *de censur. part. 2. cap. 3. disp. 2. dub. 3. conclus. 3.* Diuus Antoninus, Paludanus, Syluester, vterque Medina, P. Azor, Thomas Sanchez, & alij, quos refert, & sequitur Pater Layman *vbi suprà*, *numer. 4.* Item Palacios, Syluester, Rosella, Vega, Rodriguez, Bonacina, Trullench, Gordonus, Cardinalis Toletus, P. Filliucius, Granado, Fagundez, & innumeri alij, quos citat Leander de Sacramento *tom. 2. de Sacram. tr. 1. disp. 3. q. 21.*

256 Secunda sententia affirmat, teneri. Cuius Authores aliqui aiunt, obligari aduenas, & peregrinos, dum vno die in loco commorētur; Alij verò aiunt, obligari, etiam si non die integro ibi maneant, sed tempore proportionato, quo obligatio instet, & adimpleri commodè possit. Ita Basilius Legionensis *lib. 5. de matr. cap. 7. à num. 14.* Villalobos *tom. 1. sum. tr. 3. diffic. 33. num. 7.* P. Filliucius *tract. 27. c. 7. num. 120.* P. Castro Palao *de legib. tract. 3 disp. 1. punct. 24. à n. 11.* Nauarrus, Couarrub. Abbas, Rodriguez, Philiarchus, P. Sa, Salas, & alij apud P. Layman *vbi suprà*; plu resque alij, quos refert, & sectatur Leāder *q. 23. vbi suprà.*

Sentio, primam sententiam esse practicè tutam, & probabiliorem, dum tamen absit scandalum in non obseruatione earū legum specialium; si etenim hoc timeatur, lex charitatis obligat ad non præbendam occasionem ruinę proximo. Probatur sententia; nam, vt quis legibus obligetur, debet subijci iurisdictioni illius loci, in quo leges speciales seruantur; sed non subijcitur, cum non adquirat forum ob breuē hospitij moram, ergo non obligatur. Vbi aduerto, plures huius sententiæ Authores extendere cōclusionem ita, vt etiam si duos, tres, vel quatuor dies quis adsit in vno loco, non teneatur ad leges, & cōsuetudines speciales ibi vigentes. Videātur apud Leādrum *vbi suprà, q. 21.* Quorum sentētia est tuta in praxi, & saltem ob authoritatē extrinsecam probabilis. Cauendum tamē est scandalum.

257 Aliqua argumenta contra hanc sententiam obiter sunt libata, & soluta *quæst. præceden.* Arguitur prętereà aduersus ipsam; Qui sentit commodum, sentire debet, & onus; iuxta *regul. 55. in 6.* At itinerantes, dum in prædictis locis sunt, soluuntur legibus, & consuetudinibus proprijs suę patriæ, ergo ligantur legibus eorum locorum, per quę trāseunt. Respondeo, eam regulam esse veram, quando onus ex propria institutione annexum est commodo; sicut contingit in institutione hæredis, qui enim adit hæreditatem, vndè commodum ei prouenit, onera annexa hæreditati experiri debet; item in Beneficio Ecclesiastico, in quo qui institutus est, & prouentus Beneficij comparat, tenetur ad onera Beneficij adimplenda. At in nostro casu commodo non est annexum illud onus, sed disparatè se habent; & ex eo, quòd quis è proprio territorio egrediens liberetur legibus specialibus illius, non sequitur, ligandum fore alijs legibus specialibus alterius territorij, cum posset ipse ad territorium pergere, in quo illæ leges non vigerent, & per accidēs est, vt vigeant in aliquo loco, & quòd ipse transeat per eum tunc temporis, cum proprios incolas obligant.

258 Dices, hę leges speciales sunt locales, & afficiunt locum, indeq; transeunt in personas in eo loco existētes, vt eas obligent. Respōdeo, transire in personas, quæ iurisdictioni illius loci subiectæ sunt, non verò in alias, cuiusmodi sunt hospites, ac transeuntes.

259 Limitanda tamen est assertio posita, ita vt non intelligatur de legibus specialibus, quæ latæ sunt ad vtilitatē, & commodum locorum, vel ad pacificam communicationem cum incolis; hæ enim leges etiam ab aduenis, & hospitibus seruādæ sunt; v.g. leges, ne quis noctu arma per locum ferat, ne ibi plùs, quàm vnum, vel duos dies commoretur, & similes. Deindè limitanda est, si cōtractus in locis, per quæ transeunt, fiant ab itinerantibus; cum in cōtractibus seruandæ sint leges, & cōsuetudines cuiusq; loci, iuxta *l. 6. ff. de euictionibus.*

De-

260 Demùm, si itinerans delinquat in loco aliquo, potest ibi puniri, quia sortitur ibi forum ratione delicti, iuxta *cap. vltim. de foro competenti* Ex quo textu ratio pro assertione posita confirmatur; in eo enim asseritur, quemlibet sortiri forum in loco, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, vel ratione delicti; ergo à contrario sensu, quando non datur domicilium, seu quasi domicilium, nec cõtractus, nec delictũ, non sortitur quis forum, nec subiacet iurisdictioni loci, & consequenter nec illius specialibus legibus obligatur. Potest tamen, & debet Studiosus ad suum forum causam sui delicti deducere, vt constat ex dictis *hoc lib. quæst. 2.*

260 Aliqua hic aduerte pro praxi. Primò, si quis in die ieiunij accedat ad locum, vbi non ieiunatur, qualibet hora diei, vel exeat à loco, vbi non ieiunatur, quamuis accedat ad alium, in quo ieiunatur, non teneri ad ieiunium; quia præceptum ieiunij respicit integrum diem, vt obiectum indiuiduum, illeque potest licitè in loco, in quo non ieiunatur, manducare pluries, cum quo non staret ieiunium. Ita tradidi cum pluribus *tom. in Bull. Cruciat. disp. 13. num. 2.* Imò posse quem data opera exire à loco, in quo vrget præceptum ieiunandi, aut seruandi Festum, ad locum, in quo non vrget, quia in eo transitu vtitur iure suo, non in fraudem legis, sed dumtaxàt fugiendo obligationem legis, quod non est prohibitum, docent valdè probabiliter, & tutè in praxi plurimi graues Authores; Ochagauia *tract. 3. q. 8. num. 5.* D. Ioannes de Escobar *tom. 1. tract. de vtroque foro, art. 4. num. 203.* P. Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 18. num 29.* P. Quintanadueñas *de Iubileo, cap. 8. n. 13.* Basilius Legionensis, Bonacina, Pasqualigius, Trullench, Iosephus de Rocaffull, Chilinus, P. Suarez, Fagundez, Gaspar Hurtado, Cast. Palao, & plures alij, quos sequitur referens Leander *vbi suprà, quæstione 8.*

262 Deinde Scholastici, & alij, quos ex se iam obligat præceptum ieiunij, itinerantes equitando, si viam vnius diei perambulent, nempè nouem, aut decem leucas Hispanas, à ieiunio videntur posse excusari, iuxta tradita à mè *tom. in Bull. Cruciat. disp. 13. num. 4.* Non tamen excusantur, si curru, quadriga, aut lectica vehantur. Nec, quoquo modo itinerent, excusãtur à recitatione Officij diuini, aut parui Beatæ Mariæ, si ad illud aliunde teneantur; nisi grauis defatigatio; ingensq; incommodum eos excuset. Simile incommodum eos excusabit ab auditione Sacri in via, die Festo; si nempè iter impediatur, aut socij non expectent, dum in eo impedimento, & separatione à socijs, sentiatur graue incommodum.

263 Demùm, si quis exeat à loco, in quo habet domicilium, aut quasi domicilium, die ibi Festo, & accessurus sit ad locum, in quo Festum non seruatur, probabile est, & tutum in praxi, non teneri audire Missam, antequam exeat, dummodò ibi sint plures Missæ, ita vt si maneret in eo loco, non teneretur eam audire ea hora, qua exit, sed posteà audire posset; nam præceptum non vrget ad audiendam Missam illa hora, nec vrget ad non exeundum; & post exitum, iam non datur præceptum in alio loco. Ita Ioannes Sancius, Bonacin. & plures apud Leandrum *suprà quæst. 9.*

Quæstio XXV. An Scholastici, & Academici teneantur audire Sacrum in Festis institutis ab Vniuersitatibus, quæ ab Ecclesia non obseruantur?

264 FREQVENS in Academijs mos est, aliquas Sanctorum celebrare Festiuitates, quæ ab Ecclesia non obseruãtur, nec à diæcesi, aut loco, in quo sunt sitæ; Et in eis à lectionibus publicis vacatur non aliter, ac in communibus Festis. His ergo diebus, tenendum est, Academicos, ac Scholasticos nequaquã obligari ad audiendam Missam. Ita docent Alcocer *in sum. cap. 27.* P. Thom. Sanchez *tom. 2. Consilior. moral. lib. 5. cap. 5. num. 8.* & alij. Ratio est, quia Academiæ nequeũt Festa instituere, in quibus detur obligatio audiendi Sacrum, & abstiuendi ab operibus seruilibus; hæc quippè institutio pertinet ad Ecclesiam, & ad Summum Pontificem, atque (nisi à Pontifice id limitetur) ad Episcopum cum Clero, consentiente populo, pro sua diæcesi. Sic Palacios *lib. 2. de contract. cap. vlt.* Armilla *verbo Festum. num 5.* Panormit. Innocent. Archidiac.

diac. Syluest. D. Antonin. Federic. Rosel. & communiter omnes, vt videre est apud eumdem P. Thom. Sanchez *vbi suprà numero 6.*

265 Obiter dixi, nisi à Pontifice limitetur, posse Episcopum pro sua diœcesi Festa instituere; nam Pontifex bono Ecclesiæ publico attendens valet eam potestatem Episcopis limitare; sicq; præstitit Vrbanus VIII. designans Festa ab vniuersa Ecclesia obseruanda, limitansq; numerum Patronorum, quos Festiuo die possent diœceses, & vrbes, Episcopo annuente, celebrare. Inde confirmatur conclusio nostra; quippè Episcopi adhuc nequeunt Festa instituere, quæ à populo obseruentur, nisi sub limitatione præfixa; ergo nec Academiæ, quibus, etiam independēter à quauis limitatione præfixa, ius non erat ad illa instituenda.

266 Idem dicendum est de aliquibus diebus feriatis pro Senatibus Regijs, & Tribunalibus; in his etenim eorum Ministri, & Officiales non tenentur Missam audire, cum scilicèt eæ Festiuitates ab Ecclesia, aut à populo sub præcepto non obseruantur. Vnde deducitur, in omnibus diebus præfatis, posse tum Academicos, & Scholasticos, tū alios opera exercere seruilia; Hæc quippè dūtaxàt sunt prohibita in diebus Festis, qui sub præcepto obseruantur, & in quibus obligatio vrget audiendi Missam; Et ex se vtraq; connexa semper est obligatio audiendi Sacrum, & vacandi ab operibus seruilibus, ita vt vna sine alia numquam subsistat; nisi detur legitima excusatio quandoq; non adimplendi vnam, vel aliam; De quo latè Authores præcepta Ecclesiæ explicantes; Videantur P. Fagundez, Leander de Sacramento, & alij.

267 Cæterùm obligationis ablatio, de qua loquimur, est tum sub culpa lethali, tum sub veniali; ita vt nec venialiter peccet is, qui diebus prædictis opera seruilia exerceat, & Sacrū nō audiat. Etenim vel sub mortali, vel sub nullo peccato debet inde obligatio exoriri; sicut in cæteris diebus fideles sub mortali tenentur ad prædicta, si Festi sint; & sub nullo, si non sint Festi; Prædicti autem dies sub numero non Festorum recensentur, & absolutè non sunt Festi. Nec ius datur in Academijs, vt Festa saltem sub obligatione veniali instituere queant; imò in Ecclesia mos instituendi huiusmodi Festa est inusitatus.

268 Sed inquires, an possit Superior Academiæ, v. g. Scholasticus Salmantinus, præcipere, vt sui subditi Missam audiant, & ab operibus seruilibus abstineant præfatis diebus? Respondeo, non posse. Etenim non potest statuere Festa, vt suprà libauimus; sed, si posset id præcipere, posset Festa statuere; ergo nequit id præcipere. Statuere enim Festa, nihil aliud est, quàm sub Ecclesiastico præcepto obligare subditos, seu obligationem eis imponere audiendi Missam, & abstinendi ab operibus seruilibus; neque quidquā aliud datur respectu Festorum, quæ ab Ecclesia sunt instituta, nisi eiusmodi præceptum illam obligationem imponens. A simili cōfirmatur, nam Episcopus non potest pro libito id prçceptum imponere respectu suæ diœcesis, ob rationem allatam; ergo multò minùs Academiæ Superior.

269 Dices; Potest Prælatus Religionis præcepto suo, imò & censuris, obligare subditum, vt Sacrum audiat, & ab opere seruili abstineat; ergo & Superior Academiæ respectu subditorum id poterit. Instatur in primis argumentum in Episcopis, respectu quorum similis posset inferri consequentia, & tamen est falsa iuxta nuper dicta. Respondeo ergo, Prælatum Religionis iusta de causa, & in materia apta, posse præcepto suo, & censuris obligare subditos ad quamlibet actionem honestam, ex eo quòd illi obedientiam vouerint, atq; adeò contra virtutem obedientiæ peccarent, si transgrederentur præceptum; & in casu posito non peccaret subditus contra virtutem Religionis ordinatā ad Dei cultum, si Missam non audiret, sed contra obedientiam; quod ostendit, Prælatum non instituisse diem Festum ex eo, quòd prçcipiat subdito audire in eo Missam; Cū autem Festus dies instituitur, vt in eo Dei cultui vacetur, si is dies violatur, contra virtutem Religionis delinquitur.

270 Hoc igitur pacto, negamus posse Superiorem Academiæ, aut Episcopum præcipere, vt Missa audiatur, & abstineatur à seruilibus operibus; scilicèt vt diem illum violans contra virtutem Religionis peccet. Aliundè subditi Episcoporum, & Superioris Academiæ adeò stricta obediētiæ lege nō tenētur, ac subditi Religiosi respectu suorum Prælatorum; hi enim non habent velle, & nolle; secùs illi. Non tamen inficior, posse Episcopum aliquando cogere sub præcep to subditum, vt Missam audiat, sicut potest cogere,

cogere, vt ab vrbe discedat, vt in Monasterio recludatur, & ad similia; hoc tamen longè abest à nostra quæstione, & conclusione; Idemq; assero de Superiore Academiæ respectu subditi. Id tamen, vt pænitentia, seu pœna quædam, aut in remedium alicuius delicti infligitur. Possent etiã ob aliquam vrgentem causam publicam, vt propter imminentiam, seu grassationem pestilentiæ, hostium, vel ob quid simile, præceptum, imò & censuras ferre, vt audiretur Missa, aut assisteretur Ecclesiæ, vel Rogationibus. At ex ipsis terminis cõstat, lõgè aliam esse nostram quæstionem, nec ad eam exinde rectam paritatem deduci. Quod autem adhuc diximus de Festiuitatibus institutis dumtaxat pro ipsis Academijs, intelligendum etiam est de Festiuitate Sancti, qui Academiæ, seu Capellæ illius est Patronus, vel Titularis; nec enim in ea datur obligatio audiendi Sacrum, nisi aliunde sit dies Festus.

Quæstio XXVI. An Scholasticus, qui tenetur ad recitandum Horas Canonicas, aut Officium paruum, excusetur à recitatione eo die, quo Conclusiones publicè defendit; item ab auditione Missæ, si sit dies Festus?

271 NON huc pertinet inuestigare, quinã teneantur persoluere Officium Canonicum, aut recitare Officium paruum B. MARIAE; de quo latè Authores de Horis Canonicis tractãtes; & ego plura attigi *tom. de Bulla Cruciatæ disp. 34. cap. 2.* Sed posita obligatione recitandi ratione beneficij Ecclesiastici, aut pensionis, quæstio proposita est dirimenda. Ad cuius claram enodationẽ supponẽdum est duplex principium certum. Aliud est, obligationem recitandi prouenire ex iure, & præcepto Ecclesiastico; Aliud, præcepta Ecclesiæ non obligare cum graui detrimento vitæ, honoris, facultatũ, aut valetudinis. Quibus nixi principijs Theologi plures quæstiones resoluunt.

272 In præsenti ergo cũ distinctione est loquendum. Si Scholasticus absque graui detrimento, aut incommodo possit persoluere Horas Canonicas, & Missam die Festo audire, cum eo die Assertiones publicè defendit, ad id tenetur. Ratio est, quia instat præceptum, & potest illud adimplere, quin excusationem legitimam habeat, ergo adimplere tenetur. At, si nequeat defendere eas Assertiones, & simul ea adimplere præcepta, quin vel valetudinis graue nocumentum accipiat, vel honoris, adimendo tempus, quod esset necessarium Studio, non tenetur adimplere ea præcepta. Ratio est prælibata in duplici principio præiacto; cum hic adsit excusatio legitima. Ita docent Palacios *in 4. dist. 15. disp. 9. fol. 148.* Nauarrus, & Maior, quos sectatur P. Thomas Sanchez *tom. 2. consilior. lib. 7. cap. 2. dub. 52. num. 4.*

273 Assentior tamen Nauarro asserenti, id non facilè fore consulendum. Atque, vt rem ad praxim specialiùs deducamus, videre est, quando excusatio prædicta legitima sit cẽsenda. In primis Scholasticus v.g. Salmantinus, qui Assertiones per duas dũtaxat horas defendit, nequit excusari ab audiẽda Missa eo die, si Festus sit, nec à recitatione Officij Canonici, vel parui. Quippè tempus in auditione Sacri insumendum est breue, neque potest impedire studium necessarium; & præterea nõ adeò defatigatur, vt antecedenter, vel subsequẽter ante finẽ diei nequeat persoluere Horas Canonicas, aut Officium paruum. Accedit, posse ante defensionem Assertionum & Missam audire, & recitare; licèt enim eo exiguo tẽpore vacet ab studio, non inde ei grauis iactura honoris sequetur, si ea, quæ posset tam breui tempore recolere, non addiscat.

274 Rursùs si mane, ac vespere Assertiones defendat, saltẽ potest Missam audire antecedenter, aut subsequenter; cũ auditio Sacri nec multum temporis aufe rat, nec nimiũm fatiget. Si verò persoluere Officium Canonicum antecedenter nõ potuit, & post Assertiones graui dolore capitis, aut corporis lassitudine laboret, aut hæc damna sibi imminere præsciat, si recitet Officium Canonicum, non tenebitur ad id ob dicta superiùs. Ad Officium autem paruum Beatæ Mariæ non recitandum ab eo, qui ad illud tenetur, non facilè reperietur excusatio legitima, cum adeò sit breue, vt molestiam grauem nequeat afferre, nec multum temporis insumere. Attamẽ, sicut ægritudo etiam ab hoc Officio recitando excusat, posset in Scholastico

stico post defensionem Assertionũ ea lassitudo corporis, aut capitis dari, vt ab illo recitando eũ excusaret. Sed valdè delicatulum censebo, qui legitimam ad hoc excusationem prætendat.

275 Quòd si quis Assertiones defenderet vespere, aut per integrum diẽ, ad quas spatium duodecim, aut viginti horarum ei fuisset designatum, nec potuisset recolere, ob temporis angustias, ea, quæ sufficerent ad eas defendendas, illum excusarem ab auditione Sacri eo die, si Festus esset, vt posset plus temporis in studio insumere. Etenim, etsi respectu aliarum Assertionum, ad quas tempus non adeò limitatur, breue tempus iudicetur, quod insumitur in auditione Sacri, & aditu ad tẽplum, attamen in casu præsenti non est exiguum id tempus respectu limitationis horarum, quæ ad eas Assertiones recolendas conceduntur. Ceterùm, vt hæc resolutio subsistat, supponi debet, eiusmodi Scholasticum passurum fore detrimentum graue honoris, aut famæ, si doctũ se non ostẽdat; aliàs non erit caput, vnde excusetur ab adimpletione præceptorum; quæ tamen, vt prælibatũ est, adimpleri, erit semper consulendum. Et sanè auditio Missæ fœlicius initium, & exitum parabit. Indeque viri timorati ad hæc litteraria exercitamenta etiam per confessionem Sacramentalem, et sumptionem Eucharistiæ, faustum sibi parant euentum.

276 Adhuc, solent Scholastici octidui, aut tridui tempore limitato, se ad Assertiones pręparare, quibus diebus videtur P. Thomas Sanchez *vbi suprà* etiam deobligare eos á recitatione Officij Canonici; non enim suam statuit conclusionem de ipso solo die, in quo defensurus est quis Assertiones, sed de illo tẽpore, quo vacat studio illarũ, ita vt plurimũ illius intersit, tempus in studio impendere, vt doctum se manifestet, idemque docet de auditione Missæ; imò supponit deobligationem audiendi Missam, et à paritate exindè desumpta probat, non dari tunc obligationem recitandi.

277 Difficile est, id trahere ad praxim, nec absolutè, & in generali potest aut defendi, aut suaderi. Quippè vt vera sit hæc doctrina, debent duo concurrere; aliud, quòd Scholasticus ille iacturam grauem famæ, seu honoris sit passurus, si se doctum non præbeat, & conscium omniũ difficultatum; aliud, quòd non se doctum sit prębiturus, nisi tantum temporis in studio, & meditatione quæstionum insumat, vt non supersit spatium, quo possit recitare Officium Canonicum, aut paruum, ac die Festo Missam audire, absque graui detrimento valetudinis, vel nimia corporis, seu capitis defatigatione. Quo sensu mihi suadeo, locutum fuisse P. Thomam Sanchez. Ex terminis autem liquet, non facilè ea duo concurrere; Quòd si verè ea simul dentur, tutò defendi potest deobligatio adimplendi prædicta præcepta.

278 Dicta in hac quæstione de Scholasticis rectè aptaueris Magistris, Professoribus, & Candidatis, dum se præparant, vt pręsides sint publicarum Assertionum, vel lectionem oppositionis legant; Quibus id specialius est, quòd maior illis imminet iactura famæ, aut honoris, si se doctos non manifestent; & quòd maior est eis communiter labor, quàm Scholasticis in litterarijs Actibus.

Quæstio XXVII. Qui Scholastici, & quando excusentur à ieiunio?

279 PRAETERMITTO ea quæ circa ieiunium sunt omnibus communia, & causas, quę omnes generaliter ab obligatione ieiunandi excusant, vt ætas minor viginti vnum annorum, ægritudo, labor, necessitas, & his similia, de quibus latè Authores agentes de præceptis Ecclesiæ, & alij frequenter; nosq; satis de his attigimus, *tom. super Bull. Cruciat. disp. 3.* Quæ sunt ergo specialia Scholasticis, nunc propalabimus.

208 Scholastici præcisè propter Studium non excusantur á ieiunio diebus præcepti; quippè studio ieiunium non officit; imò proficit, nec is labor est, qui secum non compatiatur ieiunium. Quòd si quis multùm studendo sentiat eam lassitudinem, cum qua coniungere nequit ieiunium, ait Angles *in floribus 1. par. mat. de ieiun fol. 412.* & sequitur P. Thomas Sanchez *tom. 2. consil. mor. lib. 5. cap. 1. dub. 13. num. 8.* non excusari á ieiunio, sed debere minuere studij horas. Sententia quidem est consulenda; sed opposita mihi est verior; quia ille vtitur iure suo, studendo; &, posito studio superuenit lassitudo, cũ qua supponitur non posse coniungi ieiunium, nisi cum valetudinis dispendio; ergo nec tenetur ab studio cessare, & iuri suo cedere,

re, nec deinceps ieiunare. Quam rationem in similibus casibus tenui, & comprobaui *loco relato suprà in Bull. Cruciatæ.* Sic cum Ioanne Sanchez, Pasqualig. & Diana docet Leander de Sacramẽto *in quinq; præc. tract. 5. disp. 8. quæst. 121.* Vbi studium continuum per totum diem, ait, esse causam sufficientem ad non ieiunandum, & non teneri Scholasticum abstinere ab studio, quod est munus suum.

281 Hinc à fortiori, qui ex necessitate plurimas horas studio impendit, vt Assertiones octiduo, triduo, aut vnico die præparandas defendat, si nimiùm lassetur, ac fatigetur, non tenetur ieiunare. Imò ipse P. Thomas Sanchez *vbi suprà*, tuetur, si quis sit ita debilis, vt ieiunãdo perdat totum Quadrãgesimæ studium, nõ teneri ad ieiunium; esset enim nimium dispendium, ac incommodum, cum quo Ecclesiastica præcepta non obligant.

282 Rursùs eo die, si sit ieiunij, in quo Scholasticus Assertiones mane, ac vespere defendit, non tenetur ieiunare; quia ille labor ex se nimiùm lassat, ac fatigat vires; nisi in defendẽdis Assertionibus ob imperitiẽ, aut tarditatem vix ille quidquam laboret. Cæterùm si solo mane, aut solo vespere defendat quis Assertiones, potest dubitari, an ad ieiunium teneatur, cum ex se non sit grauis labor, nisi ille dicendi feruore multùm lassaretur; aut integras horas, Præside tacente, ille impenderet explicationi suæ doctrinæ. Videndũ ergo est, an nimis defatigetur, necne. Præterea argumentari dumtaxàt non excusabit à ieiunij obligatione, quia moderatus est labor, nisi casu quo quis in examine aliorum ad aliquem Gradum plurimum temporis insumeret arguendo, indeq; grauiter defatigaretur. Leander *suprà quæst. 220.* cum Pasqualig. tuetur, Scholasticum habiturum lectionem examinis, aut disputationem publicam, non teneri ieiunare nec eo die, nec antecedenti, in quo datur initium maximi laboris requirentis totos illius conatus.

283 Circa modum in ieiunio obseruandum nihil speciale competit Scholasticis. Vnum hic aduertas, (etsi cõmune sit alijs famulantibus,) Scholasticos ministrantes mensæ dominorum non frangere ieiunium comedendo ex ijs, quæ de mensa tollunt, si statim post dominos suos sint pransuri, quia vnica reputatur comestio, quam incipiunt, dum ea comedunt. Ita cum doctis recentioribus tenet P. Th. Sanch. *tom. 2. consil. lib. 1. cap. 1. dub. 24. num. 3.* Alia de ieiunio vide suprà *lib. 2. quæst. 9.* Quæ etiam aptari possunt Scholasticis, proportione seruata.

Quæstio XXVIII. An, & quomodo obligent Scholasticos iuramenta, quæ emittere solent, non ludendi, & non mutuandi?

284 NON semel iam notaui, aliquas in præsenti vẽtilari quæstiones, quæ æquè pertinẽt ad alios, ac ad Scholasticos; at, quia frequentissimè circa hos occurrunt, quasi eorum speciales, exagito, vt ex his, quæ communiter Scholasticis accidũt, nihil in hoc tractatu desideretur. Igitur sæpè solent emittere iuramentum non ludendi, & de hoc in primis inquirimus, an, & quomodo eos obliget? Quæstionem tractant Authores loquentes de quolibet huiusmodi iuramentum emittente, ibique Scholastici etiam includuntur.

285 Vt sententias diuersas in hoc puncto componamus, præmittendum est, iuramentum non ludendi posse præstari ob vnum ex duobus finibus; Aliũ, vt quis vitet iurgia, discordias, iuramenta, & pecuniæ prodigalitatem; alium, vt tẽporis iacturã vitet, diuinis rebus, aut studijs vacet, vel vt ludi delectatione careat. Finis vterq; est honestus. Alius potest esse finis prauus, nempè non ludendi cũ hac, vel illa persona, aut in tali domo, in vindictam, seu signum maleuolẽtiæ; vel quia credat superstitiosè, omnia in ea domo, vel cum ea persona, seu in tali ludo sibi infœliciter euenire, & aduersario prosperè. His præmissis.

286 Assero primò, iuramentum non ludendi ob hunc vltimum finem appositum non esse obligatorium; quia iuramentum non debet assumi, vt fomentũ iniquitatis; fomentum autem est, iurare nõ ludere & ipsa ludi carentia ob vindictam, aut maleuolentiam. Prætereà nec est obligatorium, si iuretur ob illam credulitatem superstitiosam, nam abstinere à ludo tunc est superstitio; nequit autem superstitio-

perstitio, nec vllum aliud peccaminosum esse materia iuramenti obligantis. Ita docent Sotus *de iustit. lib. 7. quæst. 1. art. 3. versu, ijs demum.* Bonacina *tom. 2. sum. disp. 4. puncto 4. num. 2.* P. Thom. Sanchez *lib. 3. in decalog. cap. 18. num. 9.* Nauarrus, & alij, quos refert, & sequitur P. Castro Palao *tom. 3. Operis mor. disp. 2. punct. 7. §. 1. num. 7.* Quòd si iuramentum non ludendi cum aliqua persona determinata emittatur, aut non ludendi in tali domo, eo quòd inde proueniãt discordiæ, aut interueniat occasio peccandi, obligatorium est iuramentum, dũ perseuerat occasio, cum sit de materia vtili, & honesta.

287 Assero secundò, si quis iuramentum non ludendi præstet ob finẽ honestum primum, quem suprà apposuimus, nempè ob vitandum iurgia, & prodigalitatem pecunię, obligatorium est partim, nempè obligat ad abstinendum à ludo immoderato; & partim non obligatorium, quia non obligat ad abstinendum à ludo moderato. Et communiter præsumendum est, ob hunc finem iuramenta ea enuntiari, nisi expresè de alio fine iurãtis constet. Sic arbitror debere intelligi Emanuelẽ Rodriguez *tom. 1. sum. cap. 189. num. 10.* Nauarrum, & alios afferentes, iuramentum non ludendi non esse obligatorium.

288 Conclusio suadetur; nam abstinentia à ludo immoderato est materia licita, & honesta, ac vtilis, ergo est materia iuramenti obligantis. Deinde, si de fine alio iurantis expresè non cõstet, censendum est, iuramentum solùm respicere ludum immoderatum, ac periculosum; etenim in his, ac similibus, iuxta *leg. Quidquid adstringendæ, ff. de verborum obligation.* debet ea fieri interptetatio, quæ minorem inducat obligationem; minor autem est, si solùm obliget illud iuramentum ad abstinendum à ludo immoderato.

289 Sed quis iudicetur immoderatus ludus? Respondeo, ludum immoderatum in hoc casu non esse mensurandum ex quantitate temporis, quæ in ludo insumitur, sed ex qualitate personarum, cũ quibus est ludendum, aut ex quantitate pecuniæ, quæ ludo exponitur. Quippè, si illæ personæ sint valdè procliues ad rixas, & iurgia, soleantq; communiter occasionẽ præbere, vt dentur discordiæ, etiam si exigua quantitas exponatur ludo; censendus est ludus ille immoderatus, dummodò iuramentum fuerit præstitum ob finem vitandi rixas, & discordias. Si verò personæ sint modestæ, nullumq; ex ludo cum illis periculum rixarũ prudẽter timeri, queat, non est ludus immoderatus respectu, seu ratione habita ad personas.

290 Deinde, si ratione pecuniæ non prodigendæ illud iuramentum est factum, ludi immoderatio à pecuniæ quantitate inferenda est; Nam, si ingens quantitas exponatur ludo, quamuis breui tempore duret, iudicandus est ludus immoderatus; si autem exigua quantitas exponatur, ludus erit moderatus, etsi multũ temporis in illo insumatur. Cæterùm attendenda est personarum qualitas, vt dignoscatur, quæ sit quãtitas exigua, vel magna; nam respectu Equitis diuitis, ac nobilissimi, non est iudicanda ingens quãtitas, si vno, vel altero die exponat ludo amittẽda tria, vel quatuor scuta aurea; vt docet P. Castro Palao *vbi suprà num. 6.* Hæc autẽ quãtitas in minùs diuite, & nobili ingẽs erit cẽsenda. Et in speciali, si Scholasticus emisisset iuramentũ nõ ludendi, vt iuramẽtum non frangeret per immoderationem ludi, nõ posset vltra octo, aut decem drachmas in eo exponere amittendas, dummodò non esset diues valdè, & suppeditarentur illi à parentibus pecuniæ, quas in recreatione licita expenderet; Seruare tamẽ debent in cæteris quoad ludum Scholastici ca[], quæ stabiliuimus *hoc libr. 3. quæstione. 19.*

291 Assero tertiò, si iuramentum non ludendi præstitum sit ob finem perfectiorem carendi ea recreatione, aut impendẽdi tempus diuinis rebus, vel studijs, obligat etiam ad nõ ludẽdum eo ludo moderato. Quippè, quamuis ludus moderatus ratione temporis, & pecuniæ assumptus ob leuamen naturæ sit actus honestus, & virtutis Eutropelię, vt docet D. Thom. *2. 2. q. 168. art. 2. in corpore;* at perfectior actus virtutis est, carere ea recreatione, ad mortificandum appetitum, & ad pœnitentiam peragendam, atq; ad impendendum tẽpus in studio. Sicut matrimonium est honestum, & sanctum, & tamen iuramentũ, ac votum non nubendi, & iuramentum seruandæ Castitatis obligatoria sunt; quia est perfectior actus seruare Castitatem, aut cælibatum. Hinc materia iuramenti obligatorij potest esse exclusio, & carentia alicuius actus virtutis, dũmodò sit actus perfectioris virtutis; quare, & si iuramentum non ludendi adhuc moderatè habeat pro materia carentiam ludi honesti, at ea materia

teria perfectior est, quàm honestus ludus; sicut contingit in iuramento non nubendi aut Castitatis, quod habet pro materia carentiam matrimonij liciti, & honesti, at ea carentia perfectior est in genere moris, quàm ipsum matrimonium. Sic docent Bonacina *vbi suprà*; P. Thomas Sanchez de matrim. *lib. 1. de sponsalibus, disp. 4. à n. 4. & lib. 3. sum. cap. 18. à num. 2.*

292 Obserua tamen primò, emisso iuramento abstinendi etiam à ludo moderato ob fines prædictos, non peccare mortaliter eum, qui non vltra duas horas luderet; ea enim paruitas materiæ censetur respectu iacturæ temporis, quam iurãs intendit vitare. Sic P. Castro Palao *vbi suprà num. 6.*

293 Obserua secundò, nec frangere iuramentum eũ, qui alij præbet pecunias, vt pro ipso ludat, quamuis ipse ludum aspiciat. Etenim, quamuis sequatur inde eadem temporis, & pecuniæ iactura, tamen obligatio iuramenti strictè est interpretanda; &, cum id non comprehendatur sub iuramento, etsi ibi ponatur aliquid contrarium fini iuramenti, non est extendenda obligatio. Sicut, si si ipse eam pecuniam in voluptatibus alijs impenderet prodigè, sanè etiam ageret contra finem iuramenti non ludendi, qui finis esset non prodigere pecunias, tamen ea prodigalitate non peccaret contra iuramentum non ludendi, eo quòd ea materia non esset comprehensa sub iuramẽto. Et in fractione, ac violatione iuramenti, & voti, attenditur potiùs ad materiam, quàm ad finem. Sic contra Bonacinam tuetur P. Castro Palao *suprà num. 5.* & P. Thomas Sanchez *in Decalog. cap. 18. num. 7.* Qui etiam rectè docet, iurantem non ludere, posse adhuc pro altero ludere, quando finis iuramenti fuit, vitare iacturam propriæ pecuniæ; Imò etiam regulariter posse ludere pro altero, quando finis iuramẽti fuit, vitare iuramenta, maledictiones, iurgia, & discordias; quia hæc mala communiter oriuntur ex iactura pecuniæ propriæ, & non alienæ. Quod limita, nisi ludens suæ indolis conscius agnoscat, quocumque modo ludat, in ea mala deuenturum; aut si ludus sit futurus pro amico, aut consanguineo, cuius pecuniæ iactura ferè tantam, ac propria molestiam illi inferet.

294 Aliud etiam iuramentum solet esse frequens Scholasticis, nempè nõ mutuandi vestes, libros, aut pecunias. Dico igitur, hoc iuramentum non esse obligatoriũ, nec de re licita, & honesta vt in plurimũ. Etenim mutuare est opus misericordiæ, & charitatis erga proximum, & res consilij; ergo abstinere ab opere consilij, misericordiæ, & charitatis non est materia honesta, nec apta iuramento, atque adeò nec ipsum iuramentũ potest esse obligatoriũ; sicut idem dici solet de iuramento non fideiubendi, regulariter sumpto. Ita docent Couarub. *de pactis, 1. p. §. 6. n. 7.* Abbas *in c. si verò, de iureiurando, n. 9.* Gutierr. *de iuramento, 1. p. c. 72. à n. 5.* P. Suarez *lib. 2. de iurament. cap. 17. n. 11.* P. Thomas Sanchez *lib. 4. de voto, cap. 9. n. 18.* Nauarr. & communis. Circa iuramentum non fideiubendi aliquas apponunt exceptiones, maximè in fideiussione prohibita Clericis constitutis in Sacris pro laicis; à quibus abstineo, quia non attinet id specialiter ad Scholasticos, quibus non est frequens iuramentum non fideiubendi, cum vix vnquam pro fideiussoribus admittantur.

295 Doctrina de iuramento non mutuandi confirmatur. Nam, si ob finem iuramenti apponatur honor, & cultus Dei; sanè illud in honorem ac cultum Dei non cedit, cum sit contrarium operi pietatis, & consilij, imò aliquando & præcepti, cum in necessitate vrgẽte detur præceptum mutuandi, vt necessitati proximi succurratur. Si autem præstetur illud iuramentum ob vtilitatem honestam conseruandi propria bona, quamuis hic sit finis honestus, tamen est impeditiuus alterius finis honestioris; cum communiter, & pręcipuè necessitate non leui proximi instante, maius bonum sit, ei per mutuum subuenire; quàm vitare periculum aliquod iacturæ rerum mutuò traditarum; iuramẽtũ autẽ de materia, ac fine impedientibus maius bonũ, generaliter loquendo, non est obligatorium.

296 Dixi, *vt in plurimum, & generaliter loquendo* hoc iuramentum non esse de materia honesta, nec obligatorium, nam aliquando obligat; si quis nempè in gratiam tertij illud emittit, vt si pater iuret non mutuare pecunias in gratiam filiorũ; acceptato namque hoc iuramento ab illis, obligatorium est; At ante acceptationem, quia ius non est filijs adquisitum, nec præiudiciũ tertij iudicatur, donec ab illo res promissa, aut iurata acceptetur, eique ius adquiratur, poterit ille pro libito iuramentum reuocare. Ita cum Patre Suarez, & Patre Thoma Sanchez docet Pater Castro Palao *vbi suprà* §. 2. *n.* 3.

297 Poteſt adhuc iuramentum non mutuandi eſſe obligatorium, cũ ſcilicèt iurat quis nõ mutuare inconſideratè, & abſque delectu. Quippè mutuare abſque conſideratione reducitur ad prodigalitatem, & nemo poteſt prodigus eſſe; quare id iuramentũ eſt de materia obligante. Sic tuentur Emanuel Rodriguez *2. tom. ſum. capit. 94. numero 13.* Sotus *de iuſtit. libr. 7. quæſt. 1. artic. 2. dub. 2.* Aragon *2. 2. quæſt. 88. artic. 2. dub. 2.* Petrus de Ledeſma *2. tom. ſum. tract. 10. capit. 2. dub. 5.* Pater Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 8. num. 18.*

Quæſtio XXVIIII. Quando incurrant Scholaſtici irregularitatem ex iurgijs? Vbi de duellis.

299 QVAMVIS hæc quæſtio alijs ab Scholaſticis æquè competat, at ob temporum calamitatem frequens eſſe ſolet in Academijs propter iurgia, quæ ad inuicem inter Scholares ipſos exoriuntur, & inter ipſos, ac ciues locorum, in quibus extant Academiæ; quare non fuit prætermittenda, cum plura dubia in his euentibus occurrere notauerim.

299 Igitur, quotieſcumq; vnus alium occidit, aut eius membrum mutilat, incurrit irregularitatem; non verò, ſi id fit in neceſſariã vitæ, vel corporis ſui defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ; vt habetur *in Clement. vnic. de homicidio.* Quando verò plures concurrunt ſimul, & qualecumq; auxilium præſtant in rixis præfatis, quæ ſemper iniuſtæ ſunt, ſi vnius ſequatur occiſio, aut mutilatio, omnes illi fiunt irregulares, nã omnes cẽſentur vna cauſa moralis illius dãni, eſto vnus dumtaxàt cauſa phyſica illius fuerit. Sumitur hæc doctrina ex *cap. ſicut dignum, §. vltim. de homicid. ex cap. quod in dubijs, de pœnis*; & aduertunt cõmuniter Interpretes *in cap. ſignificaſti 2. de homicid.* Pluresq; alij Authores id ipſum docent, quos refert, & ſequitur P. Layman *tom. 1. lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 8. num. 3.*

300 Si quis occideret, aut mutilaret inuaſorem innocentis, quem iniuſtè eum inuadere, ſibi conſtaret, nec poſſet alia via liberare innocentem, nõ incurreret irregularitatem, quamuis Clericus eſſet. Quia ad hoc cogit lex charitatis, & non eſt homicidium ſpontaneum, vbi ea lex cogit, cum nõ ſit defectus lenitatis ille actus pietatis; nec de Eccleſiæ mente eſt, vt quis fiat irregularis, ex eo quòd non peccet cõtra charitatem erga proximum, & legem naturalẽ ſeruet. Aliud eſt de Iudice, & carnifice, qui adhuc iuſtè cooperãtur, ille ſententia, hic manu ad occiſionem, quia licèt eos obliget lex iuſtitiæ, tamẽ id eſt ex ſuppoſitione muneris, & officij voluntariè accepti; vndè nõ obligat eos lex per ſe, & ſimpliciter, ſicut non obligat alios, qui eo munere, & officio non funguntur; ſed ex hypoteſi acceptionis voluntariæ muneris; vnde ex defectu lenitatis irregularitatem cõtrahunt, attamẽ abſq; culpa, quæ non ſemper intercedit, dum irregularitas contrahitur. Doctrinam ſuperiorem defendunt cõtra Caietanum, & Nauarrũ, Syluester verbo *bellum 2. quæſt. 2.* P. Auila *de cenſur. diſp. 5. ſect. 3. dub. 4.* P. Molina *de iuſtit. tom. 1. tract. 2. diſp. 107.* & plures alij. Hic obſerua, in præſẽti quæſtione à me vſurpari defectum lenitatis genericè, & non pro eo, qui reperitur in Miniſtris Iuſtitiæ, ratione cuius appellatur eorum irregularitas ſpecialiter *ex defectu lenitatis.* Cæterùm vbi hic datur etiam in alijs, qui non ſunt Miniſtri Iuſtitiæ, inducit irregularitatem.

301 Scholaſtici, qui, vt defendant res ſuas, quando iniuſtè inuaduntur ab aliquibus ſceleratis Scholaribus, titulò exactionis faciendæ à tyronibus, vulgò *patente*, etiã ſi vi eas velint rapere, aliquem illorũ occidunt, vel mutilant; ſeu quomodocumque inuadantur, id homicidium, aut mutilationem faciunt, incurrũt irregularitatẽ. Ita indicatur *in cap. ſuſcepimus, de homic.* ibi; *Quoniam expediebat potiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum ſuſtinere iacturã, quã pro conſeruandis vilibus, & tranſitorijs rebus tã acriter in alios exardeſcere.* Ex quibus verbis depromitur probatio aſſerti; quippè defectus lenitatis datur in prædictis, iuxta huius capitis ſententiã; at vbi datur defectus lenitatis in occiſione, vel mutilatione, irregularitas incurritur, ergo illi fiunt irregulares. Ideò enim in defenſionem propriæ vitæ occidere, aut mutilare non eſt defectus lenitatis, quia eſt maxima, & naturæ conformiſſima vitę defendẽdæ neceſſitas; hæc autẽ multò minor eſt ad res proprias defendendas. Quare in Gloſſa eius capitis aſſeritur; *Irregularis factus eſt, quia potiùs debuit dimittere ſua, quàm interficere.*

Hinc

302 Hinc etiam pariter fieret irregularis, qui ob defendendum proprium honorem, aut famam, occideret, vel mutilaret; veluti si quis inuaderetur, & fuga declinare posset mortem, attamē id indecorum sibi iudicaret. Etenim, licèt fama, & honor sint superioris ordinis, quàm diuitiæ, rationes verò nuper factæ, & probatio deducta ex verbis *capitis, suscepimus*, codē modo hic militant, cum defectus lenitatis detur in occidente, vel mutilante ob defendendum honorem, cum esset conformius Christianæ lenitati, mansuetudini, ac patientiæ, honoris iacturā facere, quàm in alios tam acriter exardescere. Vtramq; propositionem contra Couarrubias, Petrum Nauarra, Castro, & P. Suarium, tuetur Syluester *verbo homicidium. 2. quæst. 16.* D. Anton. *3. p. tit. 4. c. 3.* §. 2. Nauarr. Armilla. Gutierr. P. Henriq. Molina, Auila, & alij, quos citat, & sectatur. P. Layman *vbi suprà, cap. 9.* Item Canonistæ *in capit. 2. de homicid.* & Abbas *in cap. olim 1. de restitut. spoliator.* Id ipsum obseruat Curiæ Romanæ stylus, qui ius facit, juxta *capit. ex litteris, de constitu. cap. quàm graui, de crimine falsi.*

303 Cæterùm non peccat, qui nō potens alio modo defendere suum honorem, alium occidit, aut mutilat. Verùm non facilè quis sibi persuadere debet, suum honorem periclitari; nam quem amittat honorem Scholasticus, si inuasus ab alio fugiat? Aut cui hoc indecorum videatur? An viris cordatis, & prudentibus, penes quorum existimationem honor præcipuè est pensandus? Sanè censebunt hi, Scholarium munus esse, litteras, & libros euoluere, non enses; rectèque se habuisse eum, qui ab inuasore fugit, ne periculo vitæ suæ, aut alterius exponeretur. Quòd autem alij adolescentuli, quorum prudentia non superat annos, arbitrentur, fuisse indecoram fugam, nihil profectò refert, nec honorem fugientis minuit.

304 In irregularitate ex homicidio voluntario, etiam proueniente ex delicto, solus Pontifex dispensare valet; in ea verò, quæ ex mutilatione oritur, si ex delicto occulto proueniat, & non sit deducta ad forum contentiosum, potest Episcopus dispensare, vt statutur in Trident. *ses. 24. c. 6. de reformat.* Per Bullam Cruciatæ nequit hæc irregularitas tolli, imò nulla, quæ sit purè inhabilitas, aut pœna, & inhabilitas simul; adhuc in sententia minùs probabili, tuente, posse virtute Bullæ absolui ab aliquibus irregularitatibus, quas defendit esse censuras; eæ enim sunt, quæ habent rationem puræ pœnæ. Latè de hoc egi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. à. num. 7.* vbi retuli Authores vtriusque sententiæ, & latiùs *à num. 182.*

305 De irregularitate proueniente ex homicidio casuali, & ex bello, alijsque similibus, & de his, quibus priuatur irregularis, alijsque huiusmodi dubijs, videantur Authores suprà citati, & omnes Summistæ verbo *Irregularitas*, necnon Bonacina, Gaspar Hurtado, Machado, Diana, Pater Thomas Sanchez, Sotus, Trullench, Antonius Gomez in locis, quę refero *vbi suprà in Bullam Cruciatæ, & disputatione 10. ibidem*; necnon Pater Giballinus *in tract. de irregularitate.*

306 Non est etiam infrequēs Sholasticis ad duellum, seu ad pugnam singularem ex condicto progredi. Quare breuiter proponendum est, pcstquam Tridētinum *sess. 25. cap. 19. de reform.* tulit sententiam excommunicationis contra dominos locorum, qui in suis ditionibus duellum permittunt, & contra ipsos concertantes, patrinos, auxiliatores, & spectatores; quæ censura contra duella publica est lata; postmodùm verò Gregorium XIII. in Motu proprio, qui incipit *Ad tollendam*, & Clementem VIII. in Bulla, quæ incipit; *Illius vices*, Concilij pœnas extendisse ad duella priuata, & absolutionem reseruasse Sedi Apostolicæ. Quare eam excommunicationem incurrunt, qui nulla alia adhibita solemnitate ad pugnam ex condicto accedunt, certo tempore, & loco. Attamen ait Pater Layman *vbi suprà cap. 5. num. 4.* videri excusandos ab hac censura Germanos, aliosque Septemtrionales ad priuata duella accedentes, vel ob ignorantiam, vel quia præfatæ Pontificū Constitutiones ibi non sunt promulgatæ, & in vsum deductæ.

307 Itaq; pugnantes, auxiliatores, patrini, et spectatores in his duellis adhuc priuatis incurrunt prædictam excommunicationem; Ita docent P. Thom. Sanchez *lib. 2. summæ, cap. 39. num. 28.* P. Martinus del Rio *lib. 4. disquisit. magic. cap. 4. q. 4. sect. 2. num. 26.* Sed obseruādum est, ipsos, qui ex condicto pugnaturi sunt, quamuis ad locum designatum exeāt, si de facto nō pugnēt, non incurrere eam censurā; quæ, vtpotè odiosa, non est amplianda, sed restringēda, et, cum feratur in pugnātes, nō

Ee 2 est

est extendenda ad eos, qui non pugnant, esto pugnaturi ad locum accesserint. At patrini, & auxiliatores, etiam si illi non pugnent, excommunicationem incurrunt, quia iam expleuerunt munus suum; & cõtra suscipientes munus auxiliandi, & patrocinandi censura est lata.

308 De spectatoribus maius potest esse dubium. Et in primis, si quis casu illac transiret, & pugnantes spectaret, non incurreret censuram, quæ restringenda est ad eos, qui ex cõsilio ad spectandum duellum exeunt. Quare censeo, sufficere, si ad id exeant, etiã si illi non pugnent, cum ex se iam posuerint totam culpam, propter quam excommunicatio fertur. Non tamen eã contrahunt, qui exeũt, vt pugnatores amicent, aut pugnam impediant; Nec illi, qui è domibus suis posset eos spectare ex fenestris, aut ianuis Etenim ea est mens Pontificum, vt hæc duella non approbentur, nec auxilium eis præstetur; spectatores autem, qui à consilio, & data opera eunt, vt videant pugnantes, quasi approbatores sunt duelli; non verò, qui spectant, vel casu, vel è domo sua.

309 Ab hac excommunicatione adhuc si publica sit, virtute Bullæ Cruciatæ potest quilibet Cõfessarius approbatus absoluere semel in vita (scilicet in vno anno, quo durat Bulla; & semel in anno sequenti virtute alterius Bullæ) & semel in articulo mortis, in locis, vbi Bulla valet; & bis in vita, seu eodẽ anno, & bis in duplici articulo mortis virtute duplicis Bullæ, quæ quolibet anno sumi potest; vt cõstat ex tenore ipsius. Si autem oculta sit excõmunicatio, toties, quoties potest ab illa eiusdẽ Bullæ vigore absoluere, sicut potest Episcopus, vt docui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. num. 40.*

310 Possunt etiã ab ea absoluere per sua priuilegia Cõfessarij Ordinũ Mendicãtium etiam post Clementis VIII. Bullam circa duella, vt ipse Clemens declarauit. Ita docet Reginald. *in praxi lib. 21. n. 83. in volumine posteriori.* Paul. Comitolus *lib. 6. moral. q. 17.* Filiucius *tom. 1 tr. 5. de cẽs. c. 5. n. 106.* & alij cõmuniter. Excipiuntur tamen Confessarij tam Regulares, quàm sæculares degentes in Italia extra Vrbẽ, quibus ablata est facultas absoluendi à casibus reseruatis tum Sedi Apostolicæ, tum Ordinarijs locorum per Decretum Congregationis Cardinalium editum de mandato Clementis VIII. quod extat *in summa Bullarij apud Marantam, verbo, casus reseruatus, fol. 299.* & refertur à P. Layman *vbi suprà eo cap. 5 num. vltimo.*

311 Tam ab excõmunicatione prædicta, quàm ab alijs, potest quis à Cõfessario absolui extra forum Sacramentale pœnitentiæ, intra forũ tamen conscientiæ. Ità stabiliui *tom. in Bull. Cruc. disp. 25. à n. 167.* Monendus est tamen pœnitens absolutus extra forum pœnitentiæ, non manere absolutũ à culpa, propter quam incidit in excõmunicationẽ, atq; adeò debere, illã confiteri, cum primũ ad Sacramẽtũ accedat. Sic enim occurretur ignorantiæ, qua sic absoluti existimant, non teneri ad propalandã in Confessione iterũ eiusmodi culpam Ibidẽ etiam *cap. 17. & sequenti,* tractaui de absolutione ab excõmunicatione respectu absentis, aut inuiti, vel ignorantis. Ibi hęc possunt videri.

312 Ex homicidio, vel mutilatione patrata non in duello, sed in alia rixa, oritur obligatio compensandi damnũ, de quo latè Authores tractantes de iustitia, & iure, vbi disputant de iniusta læsione corporis. Summariè assero, iniquum aggressorẽ teneri præstare omnia impendia, quæ facta fuerint in curatione vulnerati, iuxta *c. 1. de iniurijs; leg. qua actione, ff. ad leg. Aquiliam; leg. vlt. ff. de his, qui deiecerunt, vel effuderunt.* Deinde vulnerato artifici debet restitui æstimatio operum, quibus caruit, aut cariturus est, si inutilis reddatur; deductis tamen expẽsis, quas ille ad lucrũ fecisset. Ita Abbas *in cap. 1. de iniur.* & communis.

312 Ante iudicis sententiam, pro deformitate cicatricis, aut membri, aut pro vita alteri ablata, secundum se nulla cõpensatio debetur. Ita contra aliquos, Iurecõsulti *in leg. vlt. nuper citata;* Glossa *in c. 1. de iniur.* P. Vazquez *in moral. de rest. t. c. 2. §. 3. dub.* Nauarrus Petrus Nauarra, Antinius Gom. P. Lessius, & alij, quos refert, & sequitur P. Layman *vbi suprà, cap. 6. n. 6.* Consonant *lex vltima relata & lex 1. §. sed cum homo, ff. de his, qui effuderunt, &c.* vbi asseritur. *In homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest.* Vnde nec sumptus funebres veniunt in restitutionem, nisi fiant maiores occasione necis, vt si quis alium extra ipsius patriam occidit. Sic Pater Molina *de iust. disput. 83. numero 1.* Pater Azor *tom. 3. institutionum moralium, libro 5. capit. 3. quæstione 5.* & alij cõtra Nauarrum.

314 Damnum verò, quod ex hominis occisione prouenit per se omnibus perso-

personis, quæ habebant ius legale petendi alimenta à defuncto, debet restitui; imò si ob mortis accelerationem minuatur hæreditas necessarijs hæredibus, compensatio damni eis facienda est, nisi percussus condonauerit; vt docet ex communi Abbas *in cap. 1. de iniur.* P. Molin. *de iustit. tract. 3. disp. 2. & 83.* Antonius Gomez, Nauarrus, Lessius, & alij. Damnum autem per accidens prouenieris alijs consanguineis, aut clientibus non est restituẽdum, cum ex iustitia nihil eis debuerit defunctus. Ita Sotus *de iustit. libr. 4. quæst. 6. art. 3. circa tertium argumentum*; P. Vazquez, Petrus Nauarra, Lopez, alijque plures. In praxi non obseruatur, creditoribus defuncti damnum esse resarciendum, & sic contra plures censent Salon, Lessius, & alij.

315 Sed obseruanda sunt omnino aliqua. Primò, ex homicidio, aut vulnere in duello contingente nullam oriri obligationem restituendi. Ita P. Molina *suprà disp. 82.* cum alijs; nam, vt oriatur ea obligatio, necessum est, contra iustitiam quem deliquisse, iniuriam inferendo; at ad duellum conuenitur ex consensu, & volenti, ac consentienti nulla fit iniuria. Secundò, eum, qui prouocatus ab alio, vulnerauit illum, non teneri ad vllã restitutionem; quia prouocans, quantum ex se est, censetur fecisse potestatẽ inferẽdi damni. Sic P. Rebellus *de obligation. iustit. part. 1. lib. 3. quæst. 12.* Bañez. P. Lessius, P. Azor, alijque non pauci. Tertiò, si percussor etiã euadat percussus ab illo, quem iniustè inuadit, non habet ius, vt ab eo quidquam petat, nec is tenetur aliquid restituere, nisi excedat moderamen inculpatæ tutelæ, qua limitatione etiam restringenda est obseruatio secunda nuper posita. Ita cum pluribus Pater Layman *vbi suprà cap. 6. num. 5.* Demùm, si culpa per errorem imputetur alteri, qui non fuit homicida, nec percussor, dummodò homicida id per se non intenderit, aut causam falsæ suspicionis dederit, verbi gratia, vtens gladio alterius, non tenetur ad restituenda damna illi, cui imputatur; esto præuiderit antecedenter, alteri fuisse imputandum homicidium; nam hic euentus & per accidens est, & valdè fortuitus, quare culpæ homicidæ non est imputandus; vt docet Pater Molina *de iust. tract. 3. disp. 86. numero 3.* Imò idem sentit Pater Lessius *de iustit. libr. 2. capit. 9.* quamuis homicida intenderit, vt culpa alteri imputaretur, si actio ipsa ad id causam non præbeat; cum tunc non detur actio iniuriosa respectu tertij, in qua delinquatur contra iustitiam, & intentio sola non constituat actionem iniustam, si ipsa in se iniuriosa non sit.

Quæstio XXX. Quomodo incurratur irregularitas in dubio homicidij? Vbi fit interpretatio ad aliquos Textus Iuris Canonici.

316 QVIA de irregularitate, quæ ex homicidio contrahitur, locuti sumus *quæstione præcedente*, oportet, hanc superaddere, vt pleniùs dubia occurrentia decidantur. Igitur nihil communius, & vulgatius est, quàm contrahi irregularitatẽ ex homicidio dubio; quod communiter probatur *ex cap. ad audientiam, cap. significasti 2. de homicidio.* Ex quibus deducunt aliqui Authores, in dubijs tutiorem partem esse eligendam, vt P. Vazq. *1. 2. disp. 65. cap. 3.* & alij, quos refert P. Thom. Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 10.* Et loquentes de hac irregularitate quidam Authores absolutè affirmãt, eam contrahi tam in foro interno, quàm externo, sed id esse speciale in homicidio, & non esse extendendum ad alios casus; alij verò tuentur, decisiones prædictorum Iurium solùm esse pro foro externo.

316 Vt autem veram interpretationem his Iuribus tradamus, distinguendum est inter dubia, quę circa homicidium exoriri valent. Quippè vel dubium est, an quis verè dederit causam homicidio, percutiendo, aut ad percussionem moraliter iuuando? vel est, an posita percussione, vel iuuamine vt certis, secutum exinde fuerit homicidium? seu, vt alijs terminis rem explicem, dubitatio potest esse circa causam, vel circa effectũ; & nõ eodẽ modo loquẽdũ est in vtroq; casu.

317 Quare assertio sit, in dubio causæ homicidij, seu in dubio, an quis dederit causam ei per vulnerationem, iuuamen, aut negligentiam culpabilem, non incurri irregularitatem; & in hoc casu non loqui Iura prædicta; in dubio autem effectus homicidij, posita causa vt certa, seu

in dubio, an ex percussione, iuuamine, aut negligentia certis, homicidium sit secutum, irregularitatem cōtrahi, & de hoc dubio intelligendas esse decisiones præfatorum textuum. Ita docent Angelus Bossius *de Conscient. part. 2. tit. 1 num. 1353.* P. Gibalinus *de irregularitate, cap. 4. num. 24.* Barbosa, Ioannes Sanchez, Bonacina, Portel, Villalobos, P. Suarez, Enriquez, Thomas Sanchez, Fragosus, Layman, Fagundez, Filiucius, Baldellus, Castro Palao, Rodericus de Arriaga, & alij plures, quos referunt, & sequuntur Diana *part. 3. tract. 5. resol. 72.* Bossius, & Gibalinus *vbi suprà.*

318 Probatur, supponendo, irregularitatem vtpotè iure positiuo introductam nunquam incurri, nisi in Iure exprimatur. Igitur irregularitas propter homicidium dubium continetur in prædictis textibus, iuxta quorum mentem sunt exponenda quæcumque alia Iura de hac irregularitate loquentia; At in his Textibus sermo est de illis, qui culpam, aut negligentiam culpabilem habuisse videntur circa homicidium, ex qua culpa, aut negligentia dubitabatur, an sequuta fuerit mors, quæ realiter post illam culpam, aut negligentiam contingit; & nullus est sermo in prædictis capitibus de casu, in quo dubitabatur de culpa, seu de causa homicidij; ergo irregularitas propter homicidiū dubium non incurritur in dubio de causa illius, aut cum dubitatur, an quis percusserit, iuuerit, aut culpabiliter negligens fuerit; sed in dubio de effectu, seu in dubio, an, posita certè, & realiter percussione, iuuamine, aut negligentia, secuta fuerit ex illis mors. Etenim, & si mors sequatur post vulnus, aut aliam similem causam, potest non oriri ab illis, & inde dubitari, vtrùm vulnerans fuerit causa eius homicidij? Exempli gratia; Vulnerasti Petrum, & in vulneris curatione fuit negligens chirurgus; aut ipse Petrus non vocauit chirurgum, qui ei mederetur, vel non vocauit tempore opportuno; aut post vulnus peregit aliquid valdè perniciosum valetudini; Mortuus tandem est; dubitatur, an ex vulnere, an ex aliqua ex prædictis causis, aut ex alijs, quæ contingere queunt, vt si aliquis illi post vulnus inflixisset aliud vulnus, aut potum perniciosum ministrasset; Eo casu incurritur irregularitas, quia certa est tua percussio, dubium autē homicidium; & dubium versatur circa effectum, non circa causam. Idem est, si tibi constat de vulnere inflicto alicui, quem posteà non inuenisti vllibi, & dubitas, num mortuus ex vulnere fuerit, quin valeas dubium deponere.

319 Certa autem culpa non debet esse certitudine omnimoda, nam ad forum externum sufficit probabiliter præsumpta; tunc enim reo incumbit opponere exceptionem, & probare, se non percussisse, nec iuuasse, nec vllam causam dedisse homicidio. Ex ipsis Iuribus relatis tota doctrina constat, nam *in cap. significasti, 2. de homicidio,* ait Pontifex; *Quòd si discerni non possit, ex cuius ictu percussus interijt, in hoc dubio, tamquam homicida, debet haberi Sacerdos.* Et infrà; *Etiam si causa defensionis percussisset, sine tamen moderamine inculpatæ tutelæ, non videri Sacerdotem à pœna homicidij penitùs excusari.* Ecce Pontifex non dubitat de percussione, sed supponens hāc causam, dubitat, an ex ictu certo, aut probabiliter præsumpto huius vel illius homo interierit, & hoc quoad præsens homicidium dubium appellat, & percussores dicit homicidas dubios esse, seu tamquam homicidas, eisque pœnam irregularitatis infligit.

320 Hæc doctrina confirmatur, quia saluatur in ea, non infligi pœnam nisi culpæ certæ, aut satis præsumptæ, dum exceptio non opponitur. Durum quippè esset, pænam adeò grauem decerni pro delicto dubio; posita autem culpa vt certa, quamuis dubitetur de effectu culpæ, pœna iustè decernitur. Nec obstat, indè fieri, eamdem pœnam infligi debere propter pręfatam culpam, quamuis non sequeretur mors, cum culpa esset eadem, & culpa nō sit in effectu, sed in causa. Etenim in his, quæ à iure positiuo dependent, nō fit rectè paritas, si respectu vnius sit ius stabilitum, non respectu alterius; nec ab vno ad aliud debet fieri extensio in odiosis. Prætereà, si quis animo occidendi Petrum, cum absque mutilatione vulnerasser, non fieret irregularis; & tamen culpa interna omnino est eadem, ac si de facto occidisset. Et rectè sic cautum est à Iure, nā effectus externi sunt, qui nobis indicant manifestiùs defectum lenitatis, propter quem irregularitas statuitur; magis autem manifestatur lenitatis defectus externè per occisionē secutā, quàm per solā percussionem. Rursùs, cum actiones externæ etiam sint malæ, malitia participata ab actione interna, supposita hac, & superaddita morte, quæ quasi moraliter con-

coniungitur cum percussione, & cum interno affectu peccaminoso, resultat maior malitia, prout includit actũ internũ, & externum malũ; seu prout includit maiorem malitiam vel internam, vel participatam; indeque iustè decernitur pro ea maiori malitia pœna, quæ non infligitur, cum malitia simul sumpta non est adeò grauis. Demùm, cum Ecclesia non iudicet de internis, seu de occultis, non mirum, quòd pœnam irregularitatis non infligat animo interno occidendi, si occisio non sequatur; sicut è conuerso, si occisio sequatur, quamuis quis non habuisset animum occidẽdi, sed infligendi dumtaxàt vulnus non lethale, pœnam infligit propriam homicidij.

321 Doctrina superior adhuc ampliùs confirmatur, quia cum ea cõponitur ea regula communis, quę tradi solet, nempè in dubijs meliorem esse conditionem possidẽtis; Quippè, si quis dubitet, aut si exteriùs dubitetur, vtrùm patrauerit homicidium, seu causam illi apposuerit, possessio stat pro libertate illius, ne obligetur ad pœnam externam subeundam, dum præsumptio contrarię parti non ampliùs faueat. Si autem constat de percussione, aut causa data, vel probabiliter præsumitur, quin reus per exceptionem oppositam se defẽdat, & dubitatur, an exindè mors fuerit secuta, possessio non stat pro libertate, ne obligetur ad pœnam, seu vt liber maneat à pœna; sed potiùs stat possessio pro lege obligante ad subeundam pœnam, quæ pro arbitrio recto legislatoris imposita est ei culpæ. Cum autem percussioni, aut causæ simili, si sequatur mors, quamuis dubitetur, an ex ea percussione, aut causa secuta fuerit, sit apposita à Pontifice pœna irregularitatis, fit, obligari percussorem ad illã sustinendàm. Ecce ergo doctrina tradita circa dubium homicidium explicatum de dubio effectus, non de dubio causę, componitur rectè cum hac regula communi; & cum illo principio, quòd nisi pro culpa certa non est apponenda pœna grauissima; & aliundè id satis indicant verba Pontificis allata; quare in hoc sensu ea Iura sunt interpretanda.

322 Vt verò firmior doctrina maneat, insistendum est explicationi regulæ prædictæ; *In dubijs melior est cõditio possidentis*; Quam in materia iustitiæ communis sententia admittit vt certam, nisi alia fortè sit in cõtrarium causa possessione potentior; Extendendamque esse hanc regulam ad materiam aliarum virtutum, defendunt P. Thom. Sanchez *vbi suprà*; P. Suarez *de Relig. lib. 4. de vot. cap. 5*. Bonacina, & alij. Igitur possessio in materia iustitiæ est habere quem aliquid vt suum, tamquam potentem disponere de ipso sine peccato iniustitiæ. Possidere verò in materia aliarũ virtutũ est, habere libertatem à lege, qua se gerat vt exemptum à lege, & potentem absque peccato contra illam operari. Et è contra possessio legis stat in hoc, quòd homo se gerat vt subditum illius, & impotentem operari licitè contra illam.

323 Hinc non solùm in materia iustitiæ, verùm & cuiusuis alterius virtutis (ad virtutem autem aliquam omnes leges reducuntur) possidentis est melior cõditio, quando præsumptio non fauet ampliùs parti contrariæ. Etenim suam libertatem possidens habet facultatem ex natura sua operatiuam, vbi lex non prohibet; sicut rem vt suam possidens habet facultatẽ disponendi de ea, vbi causa potentior non resistit: ergò, sicut in materia iustitię in dubijs melior est conditio possidentis rem; ita & in materia aliarum virtutum melior est conditio possidentis libertatem, & exemptionem à lege; & præsumptio stat pro eo, dum oppositum non probetur, aut saltem vrgentior præsumptio non sit pro parte contraria; Nec facilè vllum discrimen præstabitur inter materiam iustitiæ, & materiã aliarum virtutum, dummodò quis ita suam libertatem ad operandum possideat, vt vehemẽtior præsumptio non stet pro lege prohibente operationem.

324 Tunc autem dignoscetur, pro quo stet vrgentior præsumptio, si onus probandi vni parti non incumbat, sed alteri; Ea enim pars, cui illud onus non incumbit, pręsumitur vehementiùs possessionem habere. Vndè, quando dubitatur de lege, non incumbit homini onus probãdi suam libertatem, sed legi incumbit id onus probandi suam promulgationem, & vim obligãdi; sicut in materia iustitiæ possidenti non incumbit probare, rem esse ipsius. Quod in casu communi cernere est; nam, si die Vigiliæ quis dubitet, an duodecima hora noctis sonuerit, & dies alius inceperit, possessio stat pro lege obligante ad non edendum carnes, nec poterit ille edere, nisi probet, finitum esse tempus obligationis, & iam sonuisse duodecimam horam; quare onus probandi ei incumbit, vtpotè vt possessi à lege, & non possidẽtis libertatem operandi. E contra si die ante vigiliam

giliam dubitet de hora noctis, (& supponimus, dubium debere esse rationabile, & æquale ex vtraque parte, quin sit ratio ex vi præcisa dubij adhærendi potiùs vni parti, quàm alteri) poterit vesci carnibus, quia, cum ipse libertatem operandi possideat, non ei incumbit onus illam probandi, sed legi prohibenti carnes incumbit probare, nō dari eam libertatem, sed iam eum subditum esse legi. Vndè vrgentior præsumptio in primo casu stat pro lege obligante; in secundo pro possidente suam libertatē. Quòd si dubium ex vtraque parte non sit æquale, vrgentior præsumptio stabit pro ea parte, pro qua minus, ac debilius est dubium, & tunc si pars opposita sit possidens, adhuc non habebit meliorem conditionē, sed incumbet ei probare, recto iure possidere suam libertatem, & exemptionem à lege; quòd si non probet, fauet legi contra illum præsumptio.

325 Opponitur huic doctrinæ P. Vazquez vbi suprà vtens alia regula, nempè *In dubijs tutior pars est eligenda*, plura exempla in probationem afferens. Sed nec hæc regula opponitur primæ, nec nostræ explicationi. Nam respondeo, in dubijs tunc esse tutiorem partem eligendam, quādo debet præcaueri aliquod maius malum, quod tunc timetur, & eo casu possessionem non esse pro libertate; vnde componitur, in dubijs esse meliorem conditionem possidentis, & simul tutiorem partem esse eligendam, non quidem vniuersaliter, sed in euentu prędicto.

326 Explico rem. In dubio existentiæ legis, nō cēsenda est tutior pars, implere legem dubiam, ex obligatione seruandi illam; nam tutior est pręsumptio pro libertate, & tutius est, credere, nullam dari obligationem, ac proinde operari, quod quisque liberè maluerit. Dices, debere præcaueri malum violationis legis, cuius periculo se quis tunc exponit. Respondeo, violationem illam fore materialem, quæ non est maius malum; seu carētia eius violationis non est magis bona, quàm vsus expeditus libertatis. At, si dubium tale esset, vt tunc timeretur, sequendum fore homicidium, aut quid simile, non posset quis liberè operari partem, quam mallet, nam deberet præcauere illud malum, quod est maius, quam malum carendi libertate ad operandum pro placito; quippè homicidiū adhuc dubium minùs conueniens est naturæ humanæ, & eius inclinationi naturali, quàm libertas licitè agendi, quod maluerit in eo euentu. Est enim contrarium humanitati, & propensioni hominis ad benefaciendum, & non nocendum alteri, nō cauere homicidium, & periculum, ac nocumentum, quod est grauissimum malum. Hinc in hoc euentu non stat possessio pro libertate, & tutior pars eligenda est, & saluantur omnia principia posita, quæ inter se rectè consonant.

327 Opponit præterea P. Vazquez textus suprà positos de irregularitate incurrenda propter homicidium dubium, quod indè prouenire ait, quia in dubijs tutior pars est eligenda. Sed iam eos textus interpretati sumus de homicidio dubio non ratione causæ dubiæ, cū tunc stet possessio pro libertate, & accedant cęteræ rationes factæ; sed de dubio ratione affectus, cum tunc stet possessio pro lege.

328 Opponit rursùs, peccata dubia esse cōfitēda, quia est tutior pars, licet possessio stet pro innocentia. Respondeo, reuerentiam sacræ Eucharistię exigere summam munditiem animę, ideòque exigi confessionem etiam peccati dubij, & quidem homini incumbit onus probandi munditiem ab illis peccatis, atque adeò non esse pro illo possessionem respectu Sacramenti. Et vlteriùs Confessio instituta est etiam in medicinam, quæ adhibēda est, nō solùm cum vulnus lethale est certum, sed cum est dubium. Toti doctrinæ in hac quæstione stabilitę suffragatur Pater Antonius Perez *tractat. de restit. disp. 2. c. 4.* Et ex principijs positis plures resolutiones ad casus speciales inferri queunt.

Quæstio XXXI. An, & qui Scholastici, & Academici delinquentes gaudeant asylo, seu iure immunitatis Ecclesijs concesso?

329 REIS confugientibus ad Ecclesiam immunitas, seu asylum, ne possint à Iudicibus extrahi, concessum, & confirmatum est per Canonica statuta, & per leges Imperatorias; *cap. inter alia, de immunitat. Eccles. cap. id constituimus, cap. sicut antiquitùs, cap. Reum, cap. si quis contumax, cap. definiuit, 17. quæst. 4. cap. eos, qui, dist. 87. & titulo, Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt; & Authentica, de mandatis Principū, §. sed nec homicidis.*

Hac

330 Hac immunitate gaudent templa, & sacella cum Episcopi authoritate deputata diuinis Officijs, non verò Oratoria, quæ priuatæ personæ in suis ædibus habent cum facultate, vt in eis Missa celebretur, vt cum communi docet P. Thom. Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 15 num. 39.* Eaque immunitas his locis conceditur, quamuis sint interdicta, polluta, aut violata, & nondum reconciliata, ac quamuis in eis diuina Officia non cœperint celebrari. Ita Syluester *verbo, immunitas 1 q. 1. cum alijs.* Præterea immunitas extenditur ad cæmeteria, & ad Sacristiam, porticum, atrium, Ecclesię adhærentia; nam iuxta *l. 44. ff. de rei vindicatione; Quæ religiosis adhærent, religiosa sunt.* Imò iuxta capita nuper relata immunitas extenditur ad quæcumque loca existentia in circuitu quadraginta passuum in Ecclesijs Maioribus, & triginta in minoribus. Quod ex consuetudine limitatum est ad locum deputatum pro cæmeterio ab Episcopo, vt notat Iulius Clarus *in pract. crim. quæst. 30. numer. 1.* Adhuc ratione immunitatis Ecclesiæ defendendus est reus, qui portas clausas reperiens, eas, aut vectem, vel ansam ostij manu apprehendit, & ille, qui in turri, aut in superiori parte fabricę existit, vel etiam supra tectum; nam, etsi ea loca, quoad violationem, quæ odiosa est, & restringenda, non dicantur Ecclesia, sic verò quoad immunitatem, quæ fauorabilis est, & rectè à consuetudine extenditur ad illa. Videatur cum pluribus P. Layman *tom. 2. lib. 4. tractat. 9. capit. 3. numer. 3.*

331 Rursùs immunitate potiuntur hospitalia authoritate Episcopi cōstituta; *cap. ad hæc, de Religiosis domibus.* Et Religiosorum domus, Monasteria, seu Collegia cum toto ambitu claustri, vt infertur *ex cap. ligna, de Consecratione, dist. 1.* Deindè Episcopi palatium; *cap. id constituimus 17. quæst. 4.* dummodò situm sit intra quadraginta passus Ecclesiæ Matricis; quāuis olim etiā extra id spatiū sitū immunitate gauderet; Ita Couarrub. *variar. resolut. cap. 20. num. 5.* Demùm reus confugiens ad Sacerdotem ferentem sacram Eucharistiam in manibus extra Ecclesiam ratione immunitatis est tuendus, vt contra Glossam *in cap. quæsitum, 13. quæst. 2.* docent Martha *de iurisdict. part. 2. capit. 50. in fin.* Syluester *verbo, Immunitas 3. quæst. 1.* P. Suarez *tom. 1. de Religion. tractat. 2. lib. 3. cap. 9. in fin.* P. Sa *verbo, Ecclesiæ immunitas, numer. 1.* Iulius Clarus *ubi suprà, quæst. 98. num. 2.* Abbas, Nauarrus, & alij; piè, sanè, ac rectè, quia Eucharistia est ratio fundamentalis immunitatis concessæ Ecclesijs.

332 Obiter nota, aliquos apud Iulium Clarum *vbi nuper, numer. 5.* asseruisse, Cardinalem S. R. E. obuiàm factum Reo, qui ad supplicium ducitur, si ei suum pileum imponi faciat, à morte eū fore liberaturum, quia dignitas Cardinalitia æquiparatur Regiæ; Rex autē, si obuiā fiat Reo ad supplicium ducto, eum à morte reddit liberum. Consuetudini tamen stādum est. Ecce loca, ad quæ Scholastici cōfugientes, dum possunt immunitate potiri, illa gaudebunt. Nunc videamus, quinam delinquentes, aut Rei possint illa gaudere.

333 Reum ciuilem, seu ob debita grauatum ad Ecclesiam confugientem, immunitate gaudere, indeque extrahi non posse, contra Iasonem, & aliquos, defendit communior, & vera sententia; Gutierrez *lib. 1. pract. quæst. 1. num. 13.* & plures apud Abbatem *in cap. inter alia, de immunitat. Eccles. num. 22.* Potest tamē Iudex bona debitoris confugientis ad Ecclesiam apprehendere, & creditoribus satisfacere, si ille post citationem renuat in iudicio per se, vel per procuratorem cōparere, vt colligitur *ex leg. 1. & vltim. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.* In aliquibus Regnis debitores ex causis ciuilibus Ecclesiæ asylo non gaudent, vt aduertit Couarrubias *variar. resol. cap. 20. n. 14.* At in Hispania nō stra gaudent.

334 Rei propriè dicti ratione delicti potiuntur Ecclesiæ immunitate, nisi in casibus exceptis in iure, vel per æquiualentem consuetudinem, indeque extrahi à Iudice non possunt. Ita omnes.

335 Casus autem excepti sunt, si quis graue crimen in ipsa Ecclesia committat, cum *frustrà legis auxilium inuocet, qui deliquit in legem,* verba sunt *cap. vltim. de immunit. Eccles.* Quod non solùm intelligendum est, si quis, v. g. occidat, aut occidi iubeat aliquem intra Ecclesiam, verùm si intra Ecclesiam existens iubeat, vt occidatur extra Ecclesiam, cum etiam sic inferat Ecclesię iniuriam. Ita Abbas *ad cap. vltim. nuper relatum,* Martha *vbi suprà, cap. 51. num. 26.* Nauarrus, P. Suarez, & alij.

336 Excipitur etiam *in cap. inter alia, de immunit. Eccles. Nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum.* His enim immunitas Ecclesiæ non suffragatur; Item nec homicidis qualificatis, & prodi

proditorijs, iuxta *cap. 1. de homicid.* desumptum *ex cap. 21. Exodi*, ibi; *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo auelles.* Nec his, qui veneno alium occidunt, siquidem iuxta *leg. 1. Cod. de Malef. Plus est, hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio;* & hoc sanè homicidium proditorium, & qualificatum est. Videantur Hieronymus Gigante *de crimine læsæ Maiest. quæst. 10. num. 23.* Antonius Gomez *resolut. lib. 3. cap. 3. num. 7.* P. Molina *de iustit. disp. 24.* Itaque homicida, qui per industriam insidiosam aliũ occidit, nõ fruitur immunitate Ecclesiæ; huiusmodi est assassinus, & qui eum pretio conducit, vt aliquem occidat, nam iuxta *regul. 72. in 6. Qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per se ipsum.* Et hic aduerte, ius ciuile *in Authent. de mandatis Principum*, in qua negatur immunitas Ecclesiæ homicidis, adulteris, & virginum raptoribus, correctum esse per Ius Canonicum, cui standum est, *in cap. inter alia, de immunit. Eccles.* Vbi solùm excipit publicum latronem, & nocturnum depopulatorem agrorum; & prætereà in cæteris Canonicis statutis homicidæ non insidiosi, adulteri, & raptores Virginum nõ excipiuntur. Attamen consuetudo seruanda est in vnoquoque regno, quæ ob Reipublicæ damna grauia vitanda induxit, vt aliquibus non exceptis in Iure Ecclesiæ immunitas non suffragetur; Imò potest fieri, vt induxerit, quòd aliquibus adhuc exceptis suffragetur.

337 Excipiuntur etiam hæretici, vtpotè in Ecclesiam ipsam delinquentes, vt docent Couarrubias *suprà num. 11.* & Martha *vbi suprà, cap. 52. num. 29.* Item Rei læsæ Maiestatis, vt tuentur Iulius Clarus *vbi suprà, quæst. 30. num. 10. & quæst. 36. num. 27.* P. Sa, *verbo, Ecclesiæ immunitas, numer. 3.* Hinc collige, quibus Scholasticis delinquentibus Ecclesiæ immunitas non suffragetur, etiam si subditi sint Iudicibus sæcularibus.

338 Etenim, si Scholastici, & Academici subiaceant Iudici omnino Ecclesiastico, & non habenti erga illos iurisdictionem Regiam, seu sæcularẽ, in nullo casu, nec crimine, nec in causa aliqua ciuili gaudẽt immunitate Ecclesię, iuxta cõmuniorem sententiam, sed ab ea possunt à suo Iudice extrahi; nam immunitas Ecclesiarum introducta est comparatione Iudicum sęcularium, non verò Ecclesiasticorum, vt fert receptior opinio. Sic docent P. Azor *institut. moral. tom. 2. lib. 9. cap. 9. q. 9.* §. *Quid de pagano.* P. Layman *tom. 2. libr. 4. tract. 9. cap. 3. à num. 10.* cum P. Suarez, & alijs. Remigius de Gonny *de immunitat. Eccles. fallentia 21.* Iulius Clarus *suprà quæst. 30. num. 16.* cum Nauarro, & pluribus alijs. Et quidem Iudex Ecclesiasticus maiorem erga Ecclesiam habet potestatẽ, quàm sæcularis; & aliundè in Ecclesiastico iudicio circa pœnas corporis leniùs agitur, quàm in sæculari; ideòque Iudicibus sæcularibus, nõ item Ecclesiasticis, prohibetur extrahere Reos ab Ecclesia.

339 Quòd si Scholasticus subiacens Iudici Ecclesiastico patraret delictum, ob quod esset tradendus brachio sæculari, vt pœna sanguinis ei posset infligi, distinguendum est. Vel delictum est ex illis, quibus non fauet immunitas Ecclesiastica etiam respectu Iudicum sæculariũ, vel ex illis, cui fauet respectu eorũdem? Si primũ, indubitabile est, posse ab Ecclesiastico Iudice extrahi illum ab Ecclesia, & tradi brachio sæculari; sicut posset tradi, si captus fuisset extra Ecclesiam; cum Ecclesia nihil circa eum operetur. Si secundum, nequit Iudex Ecclesiasticus extrahere illum ab Ecclesia, vt tradat Iudici sæculari. Ita Couarrub. *variar. resol. cap. 20. num. 16.* P. Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 10. num. 7.* Quippè in eo casu non posset Iudex sæcularis extrahere Reũ ab Ecclesia, vt in eum vindictã exerceret, & pœna corporali mulctaret, cui seueritati benignitas Ecclesiæ resistit; at, si Iudex Ecclesiasticus extraheret in casu posito Reum ab Ecclesia, vt Iudici sæculari traderet ad pœnam, & vindictam corporis de eo sumendam, perindè esset, ac si Iudex sęcularis extraheret; ergo non potest extrahere, vt Iudici sæculari eum tradat; quare, si extrahat, nequibit tradere. Cæterùm dicta *hoc num. & præcedenti* intelligenda sunt de Scholasticis Clericis; Nam Academicis laicis concedẽdam esse immunitatem Ecclesiæ, tradidimus *lib. 1. num. 149.* Qui locus omnino est videndus.

340 Si autem Scholastici, & Academici Iudici sæculari subiaceant, quæ communia sunt cęteris, adaptantur & ipsis. Gaudebunt igitur immunitate Ecclesię (nomine Ecclesię intelligimus loca omnia superiùs assignata) confugientes ad ipsam in omnibus casibus, ac delictis Iure, vel consuetudine non exceptis, de quibus iam egimus. Et quidem ea gaudebũt, quãuis excommunicati, aut interdicti personaliter sint; quia excommunicatio, & interdi-

terdictum non habeat alios effectus, nisi in Iure expressos, nec extendenda sunt, vtpotè odiosa; non autem expressum est in Iure, vt censuræ priuent immunitatis Ecclesiæ fruendæ priuilegio. Sic cum pluribus P. Layman *vbi suprà n. 10.*

341 Quòd si Iudex Academiæ sæcularis sit, & Scholasticus sit Clericus, videndum est, quos Ordines habeat, quem habitum gerat, aut an Beneficio gaudeat. Etenim si Ecclesiasticus sit priuilegio fori gaudens, eo quòd Ordine Sacro sit initiatus, autē Beficium possideat, aut saltem habeat requisita à Tridentino *sess. 23. cap. 6. de reformat.* non subditur Iudici sæculari, sed Ecclesiastico; Quare in Academijs, in quibus Iudex est sæcularis, solet constitui alius Iudex Ecclesiasticus ad causas Academicorum, qui Ecclesiastici sunt, pertractandas. Quòd si hic Iudex non detur, subijcientur eiusmodi Academici immediatè Ordinario. Respectu autem Iudicis Ecclesiastici non fauere Reis Ecclesiasticis, seu Clericis immunitatem Ecclesiæ, iam stabiliuimus. Vt tamē gaudeat priuilegio fori Scholasticus Clericus prima tonsura saltem initiatus, qui aliundè Beneficium non habet, loquens Tridentinū de eo, ita decernit; *Is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticū habeat, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur.* Nomine autem Beneficij intelligi etiam Pensionem, docet Barbosa *in Remission. ad prædictum caput Concilij.*

342 Itaque Clericus eiusmodi, de Episcopi licentia in Academia studens, priuilegio fori gaudebit, dum Tonsuram, & habitum Clericalem deferat. Habitus autem Clericalis est ille, quem pro regionis consuetudine Beneficiati, & Sacerdotes deferre solēt. Cæterùm si Clericus in minoribus Ordinibus constitutus nō exequatur, quæ à Tridentino exiguntur, instar sæcularis omnino est, atque adeò respectu Iudicum sæculariū, si eorum sit subditus, Ecclesiæ immunitas ei suffragabitur, nisi in casibus exceptis.

343 Dices; ergo deterioris conditionis sunt Ecclesiastici, quàm sæculares in ordine ad fauorē immunitatis Ecclesiæ, siquidem ab ea à suo Iudice extrahi queūt, cū sæculares à suo Iudice nequeāt. Respondeo, etsi Rei Ecclesiastico Iudici subiecti non gaudeant ea immunitate, qua subditi Iudici sæculari, tamen absolutè statum Ecclesiasticum non esse deterioris conditionis; tum quia Iudices ipsi Ecclesiastici maiori cum potestate manent, quàm sæculares, cum ipsis liceat extrahere Reos ab Ecclesia, non illis; tum quia fauor est eius status, quòd Rei confugientes ad Ecclesiam defendātur, dum ex alio gremio sint, nempè sæculari, quo fauore si gauderent subiecti Iudici Ecclesiastico, horū potestati derogaretur. Vel dicito, subiectos Iudicibus Ecclesiasticis ad vitam puriorem teneri, proindeque eorum delicta debere puniri, quin vllo priuilegio pœnā debitam fugiant. Aut demùm assero, in his quæ sunt Iuris positiui expressi, non esse inuestigandas disparitates, sed standum Iuri, vel consuetudini, quæ constituit ius. Hic obserua, Clericos minoribus Ordinibus initiatos, si habitum Clericalē relinquāt, & laicalem assumant, ipso facto amittere priuilegium fori, vt pluribus probat doctissimus Don Alfonsus Dauila, & Carrillo *in Recitatione ad cap. transmissam 15. de electione, & electi potestate, num. 33.* Quæ tamē intelligenda sunt cum limitatione infrà afferenda, *n. 358.*

344 Reus in Ecclesia existens, eiusque immunitate gaudens nequit extrahi, nec ad mortem, aut aliam pœnam corporalem, nec exilij, aut triremium damnari; nec potest prohiberi, quòd victus, & vestitus ad eum deferantur, esto queat apponi à Iudice Custodia, ne ab Ecclesia aufugiat, quin extra illam capiatur. Nec potest expoliari bonis, quæ secum ad Ecclesiam detulit, nisi circa ea commiserit delictum, v. g. illa furando, aut arma prohibita secum afferendo. Vt autem hac Ecclesiæ immunitate nō gaudeat, & capi queat, non sufficit, quòd existēs intùs, pedem, manum, aut vestem extra ianuam posuerit, dum intùs caput, & præcipua corporis mēbra remaneant.

345 Iudex sæcularis extrahens Reum ab Ecclesia committit sacrilegium, & per censuras compellendus est, vt illum reuocet ad Ecclesiam, iuxta *cap. Miror. 17. quæst. 4.* Et Iudex contra Reum extractum procedens obligatur ex iustitia ad compensationem damnorum, quæ Reus patitur; & processus iudicij ipso facto irritus existit. De quibus effectibus immunitatis Ecclesiæ videantur textus Iuris Canonici suprà allegati, *& cap. sacrilegium 17. quæstion. 4. lex, Præsenti, Cod. de his, qui ad Eccle*

siam

siam confugiunt. Diuus Thomas 2.2. *quæst. 99. art. 2. ad 2*. Abbas, Couarrubias, Nauarrus, P. Suarez, Azor, & Layman, *vbi suprà*; P. Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 15. punct. 1. ad primum argumentum*. Quæ omnia Scholasticis, & Academicis omnino aptanda sunt.

Quæstio XXXII. An Scholastici, & Academici priuilegio fori Ecclesiastici gaudentes possint in criminalibus, & in ciuilibus causis à Iudice sæculari trahi ad iudicium, si Academiæ Iudex sit solùm sæcularis?

346 QVANDO Iudex priuatiuus Academiæ est omnino Ecclesiasticus, certum est, non posse Scholasticos, & Academicos à Iudice sęculari trahi ad iudicium in vlla causa; quare, si in delicto capiantur à sæculari, debent statim tradi Ecclesiastico, non secùs ac cum Clericos offendit Iudex sæcularis in aliquo delicto, tenetur illos Prælato ipsorum tradere. In ciuilibus autē causis Academici sunt conueniendi coram suo Iudice, iuxta regulam generalem, quod reus conueniendus est in foro ipsius Rei, & non in foro actoris; Si verò Scholasticus sit Actor, & Reus sit subiectus Iudici sæculari, coram illo eū debet vocare ad iudicium, nisi aliud consuetudine sit introductum; quippè aliquando ea facit, vt actor in suo ipsius foro Reū conueniat. Sic consuetudo obtinuit in diœcesi Salmantina, vt Ecclesiastici Actores conueniant Reum sæcularem, non in foro Prætoris, aut alterius Iudicis sæcularis, sed coram Ordinario, qui est ipsorum Iudex. Vel nisi Iudex Academię, vt in Salmantina contingit, sit simul Conseruator, ad quē Academici Actores trahunt Reos non Studiosos, dum illi sint intra diętas. De quo latè egi *suprà hoc libro, à n. 7*.

347 Quæstio igitur præsens versatur erga eas Academias, quarum Iudex est sæcularis, & Scholastici subiecti sunt eius iurisdictioni, an hi, qui fori Ecclesiastici priuilegio gaudent (de quibus egimus *quæst. præcedenti*,) ei Iudici subditi sint in causis ciuilibus, & criminalibus, cum ipsi sunt Rei, ita vt corā illo cōueniri queāt, & ab eodem puniri; aut in ciuilibus sententiam experiri? Et quidem de his philosophandum est, sicut de cæteris Ecclesiasticis, qui Episcopo, aut simili Prælato subiecti sunt, & quæ de horū exemptione à Iudice sęculari statuuntur, illis omnino est aptandum, cum nō solùm similis, sed ipsa sit ratio. Vndè, quę circa hanc exemptionem apud Authores melioris notæ sunt certa, vel probabiliora, nō tam disputabo, quàm in compendium redigam.

348 In causis criminalibus Clerici Scholastici, sicut & cæteri Clerici, omnino sunt exempti à Iudice sæculari, cū enim illi in altiori statu, & dignitate sint; *cap. duo sunt, dist. 96*. indecēs esset, vt ab inferiori statu iudicarentur, cederetque in cōtumeliam Ordinis Clericalis. Hæc exemptio stabilita est in Iure Canonico, in Decreto tota *causa 11. quæst. 1*. In Decretalibus, *cap. at si Clerici, cap. qualiter, cap. cum nō ab homine, de iudicijs; cap. si diligenti, cap. significasti, de foro competenti*; in Concilio Matisconensi 2. *cap. 10*. In Iure ciuili, in Codice Theodosiano *leg. 7. de Episcop. & Cleric. & leg. 45. cum sequentibus*. Et quamuis hanc exemptionem in ciuilibus criminibus, vt in furto, homicidio, minuerit Iustinianus Imperator *in Nouella 83. collat. 6. tit. 12*. & idem propter eorum temporum iniuriam permissum fuerit in Concilio Matisconensi, I. tamen nullius iam valoris sunt hæ leges, & correctæ sunt à Friderico II. *in Authentica, Statuimus*, & *in cap. at si Clerici, cap. cum non ab homine, de iudicijs*.

349 Neque vlla consuetudine potest præscribi hæc iurisdictio in Ecclesiasticos, nam qui est incapax habendi, seu possidēdi illam, qualis est sæcularis, est incapax pręscribēdi. Videatur P. Azor *tom. 2. lib. 5. cap. 12. quæst. 1*. Hinc cum asseritur *in cap. filijs, 16. quest. 7*. intimandum esse Regi, si Prælatus malè administret, intelligēdum est, non quidem vt Rex iurisdictionē in illum exerceat, sed vt eum sui officij moneat, tanquam Supremus sui Regni patronus, & aduocatus. Ita Abbas *in cap. qualiter de iudicijs, num. 7*. Hinc etiam, quamuis Iudex Ecclesiasticus negligens esset, non posset se intromittere sæcularis Iudex, quia minor non debet supplere defectum maioris; maximè cum sit incapax supplēdi. Ita Martha *de iurisdiction. casu 146. num. 8*. Casum rarissimum excipe; Si Clerici suis criminibus inferrent molestiam, aut nocumētum

gra-

graue Reipublicę, & non posset imperrari remedium, neque à Iudicibus Ecclesiasticis immediatis, nec à Summo Pontifice, (quod numquam eueniet) tunc habebit ius necessariæ defensionis, & quod ad hanc fuerit necessarium secundum regulas rectæ rationis, fieri poterit. Ita Pater Suarez *in defensione fidei, lib.4.cap.34.num.6, & 9.* P. Azor *institut.moral.tom.1.lib.5. capit.14.q.2.* P. Layman *tom.2. lib.4. tract.9. capit.4. num.4.*

350 In fragranti crimine deprehensus Clericus potest à Iudice sæculari capi, dummodò crimen graue sit, & perniciosum Reipublicæ, & capiatur absq; violẽtia, statimq; tradendus est Iudici Ecclesiastico; etsi ille fideiussorem prętstet, quòd se sistet suo Ordinario, non potest capi. Quòd si arma ab eo auferantur, debẽt restitui, nisi cõsensus adsit Prælati expressus, vel tacitus, quòd ea absq; spe restitutionis auferantur. Quod si lex sit lata prohibens certũ armorũ genus valdè perniciosum Reipublicæ, vtputà tormenta ignea parua, Hispanè *Pistolas*, ita vt nec domi retineri possint, ait P. Vazquez *in 1.2.disp.167.cap.4.n.31.* posse Magistratum sæculare defendere hãc legẽ etiam contra Clericos ob bonum publicũ. Quod tamen censeo cum limitatione tuẽdum; scilicèt nullam exercẽdo iurisdictionem in ipsos Clericos, nec domos eorum, aut eos ipsos scrutando ad ea arma quærenda, nisi in fragranti crimine reperiãtur, aut sit valdè probabilis præsumptio, & non sola leuis suspicio, quòd ea arma apud se habeant, aut secum gerant, & demùm adsit saltem tacitus Prælati consensus.

351 Potest tamen Clericus debitor fugam meditans, ne soluat, detineri à Iudice sæculari, vt ad Ecclesiasticum sistatur; sicut si in furto deprehenderetur. Ita Abbas *in c.cum non ab homine, de iudicijs.* Similiter, si Clericus iniuriam intulit Magistratui sęculari, potest ab eo detineri, vt eius fuga impediatur, donec testes aduocentur, & proprio Iudici tradatur. Sic P. Molina *de iust. tr.3.disp.56.n.2.*

352 Nequit compelli Clericus à Iudice sæculari ad testificandum in causa cum iuramento, etiam si nõ agatur de pœna sanguinis infligenda. Ita S.Thom. *2.2. q.70. art.1.* Etenim requirere authoritatiuè testimonium alicuius, est actus iurisdictionis. Quarè debet præcedere licentia Prælati, aut ante ipsum exigi testificatio. Prætereà, quamuis Iudex sæcularis possit procedere, aduersus concubinas Clericorum, non tamẽ potest in domos illorũ irruere, & inde extrahere, quia hæc esset violentia contra ipsos Clericos. Sic Menoch *de arb.cas.371. n.12.* contra Gutierrez, & Couarrubias.

353 Sed inquiris, si quis post crimen commissum fiat Clericus, aut Scholasticus Iurisdictioni Ecclesiasticæ omnino subiacens, an possit puniri à Iudice sæculari; Respondeo, non posse, quia iam gaudet statu Clericali, in cuius fauorem introductum est fori priuilegium, quod extendendũ est. Ita Nauarr. *in Comment. 2. de Regularib. n. 60.* Farinacius *in practica crim. de inquisit. q.8.num.107.* P. Suarez *in Defensione fidei, lib.4.cap.15.num.16.* P. Sa, *verbo, Clericus, num.9.* sumiturque argumentum *ex leg. accusare, ff. de accus.* Quod intellige, nisi Reus in fraudem factus sit Clericus, vel Scholasticus, nam tunc pœna solũ pecuniaria poterit puniri; Tunc autem in fraudẽ id præstare intelligitur, cum in carcerem coniectus illegitimè inde erupit: imò tunc etiã in personam (si non sit deinde sacris initiatus) posse procedere Iudicem sæcularem, tenet Abbas *in cap. vnic. de obligatis ad ratiocinia, num.5.* Rursùs in fraudem est, cum post litem contestatam mutatur forum, idemque est, post citationem. Sumitur *ex c. proposuisti, de foro competenti*; iuncta Glossa *verbo, citatus.*

354 Non verò in fraudem id fieri est censendum, cum ante citationẽ, aut litis contestationem, assumit quis statum Clericalem, etiam si præcesserit infamatio aliqua, vt contra Couarrub. & aliquos, censet P. Suarez *vbi suprà, numer.17.* Vbi tamẽ monet, si ille solùm Ordines Minores, aut Beneficium assumpsit, posse præsumi, non id præstitisse animo dicandi se Deo, sed effugiendi sententiam Iudicis sæcularis, atque adeò ab illo posse pœna pecuniaria mulctari. Hinc iuxta dicta, cum in fraudem non assumitur status Clericalis, nec in bonis potest eum punire Iudex sæcularis; nisi bona per se obligata sint ex criminis commissione, vtpotè si maneant fisco applicata, tunc enim agit Iudex in bona, non in personam; at, si non sint per se obligata, & Iudex in bonis puniret, ea punitio primariò caderet in personam, & indè mediatè, & indirectè in bona, quæ solùm per accidens sunt obligata propter crimina personæ. Vnde dici nequit, illum assumentem statum Clericalem manere subiectum Iudici sæculari ratione bonorum, nam id esset, manere ratione personæ.

355 Dices. Si quis gaudens priuilegio fori crimen committat, iudicandus est a Iudice Ecclesiastico, quamuis statim post crimen vxorem ducat, & priuilegium fori amittat, vt docet Couarrub. *in practic. quæst. c. 31. n. 8.* ergo similiter, si laicus crimen committat, & postmodùm fiat Clericus, à laico Iudice debet puniri, cum tēpus delicti inspiciatur, iuxta *l. 1. ff. de pœnis.* Respondeo, ob huius legis decisionem illū vxoratum à Iudice Ecclesiastico iudicandum, cum aliundè nulla ratio obstet; cum nihil impediat, quòd laicus ab Ecclesiastico iudicetur; at in casu consequentiæ, etiā si attendendo ad tempus delicti, esset titulus ad cognoscendum de causa illius delinquētis, obstat verò immunitas Ecclesiastica in fauorem Clericorum introducta; ille autē titulus tūc tenet, cū nulla ratio obstat. Quare in alijs casibus, qui possunt euenire, eo solo titulo nequit à Iudice in causis procedi. Hęc de exeptione in criminalibus causis.

356 In causis ciuilibus, si Clericus sit Actor, & sæcularis Reus, coram Iudice sæculari eum conuenire debet, nisi cōsuetudo sit cōtraria, vt suprà annotaui, vel nisi causæ sint mixti fori; *c. si Clericus, c. cum sit, de foro compet.* Si verò sit Reus Clericus, corā Iudice Ecclesiastico est conueniēdus; nam res, & bona, quæ nō habent per se, seu realem obligationē, sequuntur statū, & cōditionem personæ; *Cap. nullus Clericus, c. nullus Episcopus, c. placuit, 11. q. 2. c. 2. c. at si Clerici, de iudicijs; c. diligenti, de foro competent. c. sæculares, eodem titul. in 6. Authentica, statuimus, Cod. de Episcop. & Cleric.* Et hanc esse communem sententiam contra paucos testantur Mynsingerius *cent. 1. obseru. 22. n. 2.* Martha *de iurisdict. p. 4. casu 125.* Gaillius *lib. 1. obseru. 37.* Et quidem, *Actio Rei forū, siuè in rem, siuè in personam sit actio, sequitur;* extat *in leg. vltim. Codic. vbi in rem actio, &c.*

357 Hæc conclusio limitatur, quando ab Imperatore, aut Principe aliqua bona in feudū Ecclesię cōceduntur immediatè, vel alicui Optimati immediatè, à quo posteà idem ius, quod ipse habet, ad Ecclesiam transfertur; Etenim tunc dominiū directum manet penès conferentem, ad quē pertinet iudicare de causis super eo feudo exortis; *cap. ex transmissa, c. verùm, de foro cōpetenti.* Prætereà, si laicus bona immobilia Ecclesiæ donauerit, reseruans iurisdictionē laico, qui eam habeat, tanquam Aduocatus, seu Conseruator eiusmodi bonorum, id erit obseruandum, quia non est iniusta conditio. De quo, & de alijs hæc concernētibus videantur Andreas Gaill. *lib. 1. obseruat. 30. & 37.* Baldus *in leg. de his, Cod. de Episcop. & Cleric.* Abbas *in cap. dilectus 3. de præbend. num. 4. & in cap. verum, de foro competenti, num. 13.* Mynsingerius *centur. 5. obseru. 8.* Martha *de iurisdict. cas. 198.* P. Molina *de iustit. tractat. 5. disput. 6.* Pater Suarez *in Defensione fidei, lib. 4. capit. 14. à numer. 12.*

358 Aliqua in præsenti animaduertenda sunt. Primò, si captus à Iudice sæculari excipiat, se Clericum esse, ab Ecclesiastico Iudice, non à sæculari, id cognoscēdum esse; *cap. si Iudex, de sentent. excommunic. in 6.* Secundò, si habens Beneficium, non afferat tonsuram, & habitum Clericalem, non ideò amittere priuilegium fori, nisi ab Episcopo, aut Prælato tèr admonitus se ostendat incorrigibilem; *cap. in audiētia, cap. contingit, 45. de sentent. excommunication.* Tertiò, Clericum in minoribus Ordinibus constitutum, si vxorem ducat, amittere priuilegium fori, nisi duxerit vxorem virginem, & afferat tonsuram, & habitum Clericalem, insuperq; alicui Ecclesiæ ministerio ab Episcopo sit deputatus; In hoc enim casu priuilegio canonis, & fori gaudet in causis criminalibus, siuè criminaliter, siuè ciuiliter agatur; In causis autem ciuilibus, & in solutione tributorum Sæculari Magistratui subijcitur, nisi aliud lege, speciali consuetudine, aut priuilegio caueatur. Ita *in cap. vnic. de Cleric. coniug. in 6.* Trident. *sess. 23. cap. 6. de reformatione.* Quartò eos, qui ratione sui, seu per se gaudēt priuilegio fori, gaudere etiam priuilegio canonis; & inijcientem manus violentas in ipsos subiacere pœnæ excommunicationis ipso facto, vitandumque esse, si sit publicus percussor. Dixi *ratione sui, seu per se*, nam aliqui non constituti in statu Clericali eo modo, quo á Tridētino statuitur, per accidens gaudent priuilegio fori Ecclesiastici. Eiusmodi sunt Scholastici, & Academici, qui Clerici non sunt, tamen student in Academia, cuius Iudex iurisdictione Ecclesiastica gaudet. Hi etenim conueniendi sunt coram eo in causis tum ciuilibus, tum criminalibus, & tamen non gaudent priuilegio canonis, nec incurrit censuram eos percutiens.

359 Plures circa immunitatē Ecclesiasticam quæstiones agitantur, an scilicet appellari possit à Iudice Ecclesiastico à sententia interlocutoria ad Senatus Re-

Regios per viam violentiæ, vt in illis examinetur, ac decernatur, an vis inferatur litiganti? An, & quæ bona Ecclesiasticorum sint exempta à tributis? & aliæ huiusmodi; Sed hæc longiùs iam à nostro instituto sunt, cui sufficit, prædicta attigisse, cum etiam alia concernentia ad hãc materiam decursu operis tractauerimus. Videat, qui velit Authores in hac quæstione citatos, & alios, quos ipsi referunt.

Quæstio XXXIII. Quæ obseruari debeant, si Scholastici extra patriam suam, in loco, vbi student, matrimonium contrahant?

360 CIRCA sponsalia Scholasticorum, & Academicorum nihil speciale est, quod sponsalibus cęterorum non conueniat. Quare, si spondeant alicui fœminæ nuptias, debent id adimplere, nisi adsit causa dissoluens sponsalia; qua cessante, grauiter peccant, si promissum non adimpleant; & impedimento impediente, quamuis non dirimente, ligantur, ne possint cum alia fœmina matrimonium contrahere. Quòd si sub hac promissione quis virginem violauerit, & cum ea posteà matrimonium nõ inierit, debet damnum illatum pecunia compensare; quod attẽtis circunstantijs qualitatis personarum, arbitrio viri docti, ac timorati, est mẽsurandum, vt quantitas præstãda designetur. Cui obligationi graui maximè attendendum est; nec dolo, & fraude ea promissio est facienda ad fœminam obtinendam, indè enim, pręter grauiorem culpam, eadem consurgit obligatio; maximè si in promissione matrimonij fœmina nequeat agnoscere fictionem, & dolum, esto possit de ea vereri ob hominum aliquorum conditionem. Etenim, cũ ipsa fictionem agnoscit, vel ob maximam inæqualitatem, vel ob aliam causam, non sunt vera sponsalia, sed ficta.

361 Cæterùm, si quis virginem violet, spe fictæ promissionis, nolẽs interiùs se obligare, esto non contrahat sponsalia, vt tenet P. Thom. Sanch. *lib. 1. disp. 9 n. 5.* Villalobos, Machado, Ochagauia. P. Layman, Bonacina, & alij (quãuis contrarium doceat Basilius Legionensis *de matr, lib. 12. cap. 2.* P. Vazquez, Gaspar Hurtado, & alij pauci) attamen tenetur eam ducere, vel ratione promissionis, & fidelitatis, vel ratione damni illati; promissio enim etiã absque animo se obligandi, conditione impleta, inducit obligationem iure naturali. Sic ipse P. Thom. Sanchez *vbi nuper, de matrim. disp. 10* Basilius, Villalobos, P. Vazquez, & communis. Casu autem, quo magna est disparitas, & virgo eam disparitatem agnoscit, nõ tenetur eam ducere promittens, vt sentit idem P. Thomas Sanchez, *disp. 10. num. 5.* Syluester, Angelus, Tabiena, Nauarrus, Corduba, Villalobos, Bonacina, P. Henriquez, Molina, & Lessius, quamuis contrarium sentiant Basilius, & Pater Gaspar Hurtado, quos sequitur Leander de Sacramento *tom. 2. de Sacrament. tractat. 9. disputat. 1. quæstion. 16.*

362 Vt autem sint valida sponsalia ratione ætatis, requiritur, septennium completum. Ita *in c. litteras, cap. accessit, cap. ad dissoluendum, de desponsat. impuber. in leg. sponsalibus, ff. de desponsat.* Ad quod sufficit, vt vltimus dies septennij sit inceptus, cum dies inceptus pro cõpleto habeatur, vt docet Basilius *suprà c. 5. n. 3.* Imò, si malitia suppleat ætatem, ante septennium fiunt valida sponsalia, sicut in matrimonio contingit; *cap. de illis, de desponsat. impuber.* Quòd si sponsalia ex metu graui etiam iuramento accedente, fiant, non sunt valida; *cap. ex litteris, de desponsat. impuber.* id enim oportet ad bonum coniugij, vt liberè contrahatur.

363 Circa matrimonia Scholasticorum non tracto ea, quæ sunt omnibus communia, sed aliqua dubia pro praxi, quę possunt exoriri. Dubitatur primò, an, vt validè contrahant, debeat expectari cõsensus Parentum? Respondeo negatiuè. Sic habetur *in cap. sufficiat. 27. quæst. 1.* Et definitum est in Tridentino *sess. 24. de reformat. matr. cap. 1.* At mortaliter peccat filius, qui parentes non monet, & consulit, cum in re graui debitum honorem illis non pręstet; nisi casu, quo moraliter constet, parentes id ratum habituros ob circunstantias occurrentes; & etiam casu, quo parentes iniustè impedituri sint nuptias. Quòd si illi consulti, & exorati licentiam denegent, probabilius est, non peccare filium cõtrahendo matrimonium, eis inuitis, cum liber sit ad assumendum statum; attamen contra charitatem peccabit, si indè agnoscuntur grauissima scandala, & odia prouẽtura. Sic contra Sotum, Medinam, & alios docentes absolutè, cum peccare grauiter,

si inuitis parentibus ducat vxorem, tuetur P. Thom. Sanchez *de matrim lib. 4. disput. 23. à num. 10.* secutus S. Thomam *2. 2. q. 104. art. 5.* quem innumeri Authores sectātur.

364 Id tamen Scholasticis extra patriā existentibus maximè debet præ oculis haberi, vt non, nisi consultis, ac volentibus patribus, sponsalia, aut matrimonia cōtrahant; cum aliter leuitati, & inconsiderationi sit tribuenda ea noui status assumptio, & indè parentes grauissimè forè offendendos, ac irritandos, prudenter timeatur; postmodùmq; non absque incommodis ingentibus, dū patres offensi viuunt, vita coniugalis sit transigenda. Quod etiam perpēdere eos omnes, qui matrimonio interueniunt, par est, ne cooperentur ingentibus damnis ex eo imminentibus, quæ & ex syncera rei consideratione, & ex non absimilibus constat experientijs.

365 Dubitatur secundò, quisnam Parochus assistere debeat matrimonio Scholastici extra patriam suam studentis? Respōdeo, debere assistere, & sufficere, si assistat Parochus proprius fœminæ, quæ ducitur; aut Parochus ipsius Scholastici, qui ratione quasi domicilij proprium Parochum habet; nam ad valorem matrimonij non requiritur præsentia duplicis Parochi, quando ad diuersam Parochiam pertinent contrahentes, sed sufficit præsentia Parochi illius contrahentis, in cuius Parochia matrimonium celebratur. De quo extat expressa Declaratio Sacræ Congregationis Cardinalium, quam refert Leander de Sacrament *tom. 2. de Sacram. tract. 9 disp. 7. quæst. 14.* Imò, sufficere assistentiam proprij Parochi adhuc extra propriam Parochiam, cum assistendo non exerceatur iurisdictio contentiosa, nec hoc aduersetur Tridentino, docent Rodriguez, Pater Hēriquez, & Thomas Sanchez, quos affert, & sectatur P. Layman *tom. 2. Theologiæ moral. lib. 5. tract. 10. part. 2. capit. 4. numer. 3.* Item Salcedo, Segura, Posseuinus, Gutierrez, Ochagauia, Filiucius, Gaspar Hurtado, & alij apud Leandrū *vbi nuper, quæstion. 16.*

366 Et quidem, cum quis habet duplicem Parochiam, habitatque in vna tempore hyemis, & in alia tēpore veris, vt communiter solet euenire Scholasticis, validè contrahitur matrimonium corā hoc vel illo Parocho, siue in hyeme contrahat coram Parocho, quem habet eo tēpore, siue coram Parocho, quem habet tēpore veris, & ècontra; quia contrahens in vtroque tempore habet duplicem Parochiam, & vterq; est verus Parochus illius. Sic contra Bonosium, Zephalum, Tabienam, & aliquos, tuentur P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 24. à num. 4.* Basilius *de matrim. lib. 5. cap. 13.* Bonacina *quæst. 2. de matrim. punct. 8. num. 5.* & alij plures. Atquè adeò, si Parochus, quem in sua patria habet Scholasticus dimidia parte anni, fortè tūc assisteret loco, in quo extra patriam contrahitur matrimonium, validè coram illo celebraretur; nec Parochus peccaret assistens, dummodò non daretur scandalū cum ea assistentia nullo iure prohibeatur; Peccare tamen, si assistat solemniter, & publicè, docet *vbi suprà* P. Layman; quod sanè reuocandum est ad scandalum eo casu suborturum.

367 Dubitatur tertiò, vbi faciendæ sint denuntiationes ad matrimoniū Scholastici extra patriam in loco studij habitantis? Certum est, denuntiationum defectum non irritare matrimonium, esto absque peccato mortali omitti nequeant, nisi iusta de causa Episcopus eas, vel earum aliquam remittat, aut in eius absentia Parochus, non quidem in eis dispensans, cum ad hoc potestate careat, sed declarans, in talibus circunstantijs legem de præmittēdis denuntiationibus per epikeiam cessare; casu autem, quo nulla denuntiatio fiat, ante matrimonium, fieri debent ante eius consummationem; De quibus, & item de diebus designatis ad illas, & an extra Ecclesiam in loco frequenti fieri possint, ac quando vna pro tribus queat constitui, aliaque huiusmodi, videantur apud P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 6.* Basilium *de matr. lib. 5. cap. 30.* Moure *in sum. 3. p. cap. 17. §. 2.* Id etiam tractant Lodouicus de S. Iuan *de matrim. q. 2. art. 1. dub. 3.* Bonacina *quæst. 2. punct. 6.* Machado *de perfecto Confessar. lib. 4 part. 2. tract. 2. docum. 17.* Gutierrez, Barbosa, Nauarrus, Diana, P. Rebellus, Reginaldus, Gaspar Hurtado, Coninch, Filiucius, pluresque allati à Leandro de Sacrament. *tom. 2. de Sacram. tract. 9. disp. 7. q. 45. & sequentibus.*

368 Quibus suppositis, respondeo ad propositum dubium, si Scholasticus in loco studij, in quo habet quasi domicilium, habitet in diuersa Parochia, ac habitat fœmina, cum qua est contrahendū matrimonium, debere denuntiationes fieri in vtriusque Parochijs. Etenim hæ fiunt, vt declarentur impedimenta, si adsint,

qui

qui finis obtinetur, in vtraq; Parochia denuntiationes faciendo; cum impedimenta viri meliùs in sua, quàm in aliena Parochia agnoscantur, & è contra impedimenta fœminæ, in Parochia ipsius. Quod in oppidis magnis adhuc magis liquet esse necessarium; in omnibus autem ita est exequendum. Sic docet praxis communis Ecclesiæ; & stabiliuit Declaratio Cardinalium, quam affert Segura *in directorio Iudic. cap. 16. num. 19.* & defendunt P. Thomas Sanchez *suprà disp. 5. num. 8. & disp. 6. num. 4.* Basilius Legionensis *vbi suprà, num. 4.* Petrus Ledesma *in summ. capit. 6. de matrimon. conclus. 7.* Gutierrez, Bonacina, Rodriguez, Machado, Pater Filiucius, Rebellus, Coninch, & alij, quos refert, & sectatur Leander *vbi suprà, quæst. 38.* Vbi pro contraria opinione tuente, sufficere, denuntiationes fieri in Parochia, in qua matrimoniũ celebratur, affert Anton. Cucum, Cardinalem, & Greg. Lopez.

369 Horum autem opinio solùm vera erit, si id consuetudine sit introductum, cum aliundè non repugnet Tridentino, in quo non exprimitur, an in vtriusque Parochia, an in vna sola fiant denuntiationes. Et quidem maximè standum est consuetudini cuiusque territorij, seu diœcesis circa aliqua, quæ adhuc, independenter à consuetudine, vt veriora, & cõmuniora tradidimus; præcipuè circa Parochũ, an debeat esse viri, vel fęminæ, & circa alia huiusmodi; esto nõ indè inualidè matrimonium contrahatur, dum adsint requisita à Tridentino, quamuis aliquod istorum desit; cuius defectus illicitam reddet actionem ex parte Parochi, aut ex parte contrahentium, eo quòd operentur contra consuetudinem, legem specialem, aut præceptum.

370 Ex resolutione tradita ad hoc dubium tertium, non licet inferre, necessum esse, fieri denuntiationes in ipsa patria Scholastici, qui extra illam in loco Academiæ vult contrahere matrimonium; quippè, cum habeat quasi domicilium in eo loco, iam ibidem est ei propria Parochia, in qua denuntiationes fiant; & non requiritur aliud, nisi quòd denũtiationes in propria Parochia proclamentur; quod videre est in praxi frequentissima matrimoniorum, quæ contrahuntur extra patriam sponsorum, quin denuntiationes in illa fiant, dummodò id pręstetur in propria Parochia loci, in quo illi habent docilium, aut quasi domicilium.

371 Hoc etiam cernitur in matrimonijs vagorum, qui nullum certum domicilium retinent, quibus assistere potest quilibet Parochus, esto contrahant cum incola loci; nam cum ad valorem matrimonij solùm requiratur assistentia Parochi cuiuslibet ex contrahentibus, & quilibet Parochus sit Parochus vagorum, sufficit cuiuslibet assistentia ad eorum matrimonium, vt docent Basilius *vbi suprà, lib. 5 cap. 16. num. 14.* P. Thom. Sanchez *suprà, disp. 25. num. 14.* Esto Parochus licitè nequeat assistere matrimonijs vagorum, absque licentia Ordinarij, vt decreuit Tridẽtinum *sess. 14. cap. 6.* Vbi præcipitur Parochis, quòd priùs diligentem inquisitionem faciant, & postmodùm rem ad Ordinariũ deferant. Cæterùm denuntiationes ad matrimonia vagorum non fiunt in ipsorum patria; Nulla autẽ ratio potest adduci, ob quam denuntiationes Scholastici, qui extra patriam vult cõtrahere matrimonium in loco Academiæ, fiant in eius patria, quæ non infringatur in denuntiationibus matrimonij vagorum.

372 Attamen, si Scholasticus, vel exiguo tempore in loco Academiæ adhuc extiterit, vel eius status notitia non habeatur, requiritur, vt fiat inquisitio, an vxoratus iam sit, necne, & quod per testium asseuerationem, aut aliam viam constet, eum cœlibem esse; quod idem seruatur, cum vagi nuptias contrahere volunt. In quo etiam standum est cõsuetudini diœcesis, territorij, aut oppidi, in quo est contrahendum matrimonium.

373 Dubitatur quartò, quæ obseruanda sint in matrimonijs contractis in locis, vbi non est receptum Tridentinum, si in eis Scholastici ducant vxorem? Aliquibus conclusionibus rem totam in compendium redigam. Assero primò, matrimonium Clandestinum, hoc est, sine Parocho, & testibus (sic enim etiam solet vocari latè, quod fit absque denuntiationibus) prohibitum fuisse, *in capit. aliter 30. quæstion. 5. in capit. nullum, ibidem; in capit. 3. de Clandestin. desponsat.* in Concilio Toletano IV. & in Tridentino, *session. 24. de reformation. capit. 1.* Non tamen ante Tridentinum erat irritum; Ita Pater Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimon. disputat. 3. numer. 2.* Luysius de Torres *in summ. parte 2. capit. 96. dub. 1.* Ledesma, Bonacina, Machado, Becanus, Gaspar Hurtado, & alij, contra Basilium Legionensem, Castaneum, Corratiũ, & Gentianũ, qui arbitrantur,

tur, primis Ecclesiæ temporibus fuisse irritum, posteà verò validum ante Tridentinum, quos nunc impugnare, nullius foret vtilitatis.

374 Assero secundò, post Concilium Tridentinum in locis, vbi receptum est, inualidum esse matrimonium Clandestinum; non quia in Sacramento fuerit aliqua mutatio, sed quia in matrimonio datur contractus, cuius valorẽ supponit Sacramentum; & Ecclesia potuit solemnitates apponere contractui, sine quibus esset inualidus, & per consequens Sacramentum, quod supponit contractũ validum. At, vbi receptum non est Tridentinum, adhuc validum est Clandestinum matrimonium, sed illicitum, vtpotè prohibitum ab Ecclesia, vt constat *ex num. præcedenti.*

375 Assero tertiò, si Scholasticus v.g. natus in loco, in quo Tridentinum non viget, veniat ad Academiam loci, in quo viget, inualidè contrahet matrimonium, si sit Clãdestinum. Ita Cornejo, Petrus Ledesma, Bonacina, Ochagauia, Basilius, P. Th. Sãchez, Gaspar Hurtado, Reginaldus, Coninch, & alij, quibus subscribit Leander de Sacram. *vbi suprà, disp. 7. quæst. 11.* Etenim matrimonium est contractus, & ad valorem contractuum, opus est, vt celebrentur cum solemnitatibus requisitis in loco, vbi peraguntur; *cap. fin. de foro competenti; leg. si fundus, ff. de euict.* Vnde, etsi peregrini non teneantur legibus locorum, per quę transeunt, semper tamen excipiuntur ab Authoribus leges contractuum, ad quas obseruandas tenentur, si ibi ab ipsis contractus celebrentur.

376 Assero quartò; si Scholasticus, in cuius patria obseruatur Tridẽtinum, adsit in loco, in quo non obseruatur, validè contrahere matrimonium Clandestinum, seu sine Parocho, & testibus; quod verum est, etiam si ibi non habeat quasi domicilium, sed solùm adsit per modum hospitij, & transitus; nam vt contractus sit validus, solùm est necessarium, vt adhibeantur solemnitates requisitæ ad eius valorẽ in loco, in quo celebratur; in eiusmodi autem loco, etsi requirantur Parochus, & testes, vt matrimonium sit licitum, non verò vt sit validum; & pręterea cuilibet fas est, aptare se moribus, ac consuetudini loci, in quo adest. Sic contra Zippæum, Syluium, Rodriguez, Dianam, & Vazquez, tuentur Gutierrez *cap. 61. de matrim. num. 12.* Basilius Legionensis *lib. 5. de matrim. capit. 9. n. 2.* P. Fagundez *de primo præcepto Eccles. lib. 1. cap. 8. à num. 7.* P. Th. Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 18. num. 28.* Petrus Ledesma, Ochagauia, Cornejo, Bonacina, P. Rebellus, Coninch, Gaspar Hurtado, Reginaldus, & alij apud Leandrum *vbi suprà, quæst. 11.*

377 Imò addo cum P. Th. Sanchez, Basilio, Bonacina, Ochagauia, Coninch, & Hurtado apud ipsum Leãdrũ *quæst. 12.* posse incolas loci, in quo obseruatur Tridentinum, commeare ad locum, vbi non obseruatur, vt ibi validè clandestinè nubant; quia in profectione ad eum locum suo iure vtuntur, & non operantur in fraudem legis appositæ in Tridentino, sed fugiunt obligationem legis, ad quod nullo iure prohibentur. Confirmatur hoc exemplis vtilibus ad praxim. Primò, potest incola loci, in quo Bulla Cruciatæ non valet, accedere ad locum, in quo valet, solùm eã accipiendi causa, & ipsa in suo loco vti; (exceptis priuilegijs esus euorum, & carnis, quæ limitantur pro existentibus intra Hispaniam) etenim in accessu ad locum, in quo Bulla valet, iure suo vtitur, & eo vti, non est facere dolo malo; *lrg. nullus videtur, 55. ff. de regul. iur. leg. cum creditor, ff. de furtis; leg. 3. §. is tamen, ff. de liber. hom. exhibend.* cum pluribus alijs ibidem in Glossa citatis.

378 Præterea potest quis, vt obligationem effugiat præcepti, transire ad alium locum, vt ibi non ieiunet, si ieiunatur in suo. In hoc enim nõ datur fraus legis, quæ tunc reperitur, quãdo hic & nũc instat obligatio legis, & ibi quis conatur per fraudem euadere obligationem; in loco autem illo propinquo non instat obligatio legis ieiunij; Sic P. Fagundez *vbi suprà cap. 7. num. 7.* Imò Diana *part. 1. tract. 9. resolut. 40.* affirmat cum Medina, & Ledesma, deobligatum esse à ieiunio eum, qui, etiam recreationis causa, labore graui est fatigatus, nec teneri ad relinquendum laborem, v.g. ludum pilæ, ne defatigetur, cum iure suo vtatur in ludendo. Demùm, vt alia pręteream, Salmanticæ, & Compluti, vbi nemo intra ipsa oppida natus potest nobilissimam ferè omnium Collegiorum togam nancisci, licitum est matribus prægnãtibus, ex eis locis ad alia proficisci, vt ibi filios in lucem edant, & sic illi deinceps valeant Collegia obtinere; illa enim profectio non est dolus malus, & fraus legis, seu statuti; vtuntur enim iure suo, cum nulibi eis prohibeatur, ex eis locis exire. Quæ omnia

nia tradidi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 3. numero 14.* & in superioribus eadem iam libaui.

Quæstio XXXIV. An Scholastici, quibus sub pœna excommunicationis prohibentur aliqua arma, vestium genera, & huiusmodi alia, eam incurrant, si ea arma, aut vestes afferant, aut habeant?

379 QVESTIO hæc vtilis est valdè praxi communi; ad cuius decisionem supponenda sunt principia nota de excommunicatione, quibus nunc nō est incumbendum, sed videri possunt, quę in compendium redegi *tom. in Bull. Cruciatæ, disp. 25. à num. 8.* Igitur solent Iudices Ecclesiastici Academiarum excommunicationis ferre sententiam contra eos qui arma prohibita, vt puta exigua tormenta ignea, aut scopleta secum afferunt, aut apud se retinent; aut vestibus sericis, siue profanis ornātur, aut aliud quid gerunt rectæ gubernationi Academię cuiusque cōtrarium. Et hoc in casu quæstio habet locum.

308 Præmitto primò, causam, ob quam excommunicatio fertur, debere esse grauem, ita vt præceptum non cadat supra materiam leuem, et sit tale, vt eius violatio peccatum lethale sit; aliàs enim excommunicatio nulla erit: Sumitur id *ex cap. nemo Episcoporum, cap. nullas Sacerdotum 11. quæst. 3.* ex Tridentino *sess. 25. cap. 3. de reformat.* Nam cum pœna debeat commensurari culpæ *cap. Fælicis, de pœnis, in 6.* & excommunicatio sit pœna grauis, non nisi ob grauem culpam imponi potest. Grauitas autem materię ex circunstantijs metienda est, attentis incommodis, quæ ex ea sequuntur. Vnde indubium est, sortiri grauitatem materiæ, afferre arma prohibita, aut apud se habere, cum ex se indè multa queant grauia incōmoda sequi, vtendo illis, ad vulnerādū, vel occidēdū; & eorū fiducia in rixas, & pugnas deueniēdo; seu alijs ea mutuando; vt malè eis vtātur. Rursùs etiam est materia grauis, vestes profanas, aut ingētis valoris afferre; quippè Scholasticorū habitus debet esse modestus; nec sumptus debent fieri, quibus parētes grauētur; nec alijs in eo ornatu præire, vt ipsi etiā similem sibi aptent; & qui non sunt adeò diuites, ac alij, sumptus faciant immoderatos, ne vincantur in cultu, & ne minùs, ac alij, ob exteriorem ornatum æstimentur; quæ damna inter adolescentes inuicem æmulos, frequenter possunt exoriri. Hinc in simili Tiraquellus *de lege connubial. glos. 1. part. 3. num. 14.* asseruit; *valet statutum Episcopi, quo fulminatur excommunicatio contra mulieres portantes vestes superuacuas*, &c. refertque pro eodem asserto Baldum, & Ioannem Andream.

381 Præmitto secundò, loqui nos de pœna *latæ sētentiæ*; nam excommunicatio ferenda, & comminatoria non incurritur, donec de facto feratur; esto iuxta communionem sententiam sit peccatum graue contumaciæ trāsgredi præceptum, cui iniungitur; cum, illicò ac violatur, ferri possit excommunicatio, & hæc supponit graue peccatum, vt nuper dixi. Ex verbis autem, quibus fertur, manifestè dignoscitur, an sit lata, vel ferenda; Ab Authoribus autem passim feruntur verba, quibus innuitur, quando sit lata, quādo solùm comminatoria, Communiter autem, cum est lata, sic imponitur; *sub pœna excommunicationis latæ sententiæ*, & tunc ipso facto incurritur. Moneo autem Salmanticenses, excommunicationem, quæ quotannis à Cancellario, seu Magistro Scholarum solet publicari contra eos, qui arma prohibita habent, esse latæ sententiæ, & ipso facto incurrendam; sic etenim expressis verbis fertur; & sępè ille publicè manifestauit, se velle, eam excommunicationem ipso facto incurri, si præceptū violetur, & curauit, id omnibus Confessarijs fieri manifestum.

382 Præmitto tertiò, ignorantiam excusare ab incurrenda censura; cum hæc nequeat incurri, nisi propter cōtumaciam inobedientiæ, & non ob aliud peccatum, si absit contumacia, scilicèt quia reus spreuit authoritatem Ecclesiæ monentis, ac præcipientis; vt communiter docent Authores, & colligitur ex *Matth. cap. 18. & ex cap. ex parte 1. de verbor. signific.* Vnde, cum ignorans præceptum nequeat esse contumax, non incurrit excommunicationem in foro interno; esto in externo foro, si transgrediatur præceptum, possit declarari excommunicatus, quia ea ignorantia non præsumitur, nisi probetur.

tur. Attamen, si ignorantia sit crassa, seu affectata, non excusabit à pœna censuræ; v.g. si scholasticus sciens in communi, publicari aliqua præcepta, vel censuras, seu publicè in aliquo loco peruio fixum esse instrumentum, vel summarium, in quo cõtinentur, vel ab aliquo fidedigno, qui eas audiuit, seu legit, referri, ipse consultò nolit interesse, nec audire, nec legere, nec quænam sint, inquirere; Etenim implicicitè vult non obedire, seu liberè operari, quin attendat ad prohibitiones, quas ignorare affectat, & periculo manifesto se exponit violandi præcepta, quorum violatio est lethalis in causa, adeòq; simul reperitur contumacia, ob quam excommunicationem incurret, adhuc in foro interno, illicò ac præceptum fuerit transgressus.

383 His præmissis, assero, Scholasticos transgredientes eiusmodi præcepta imposita sub pœna excommunicationis latæ sententiæ incurrere eam excommunicationem ipso facto. Probatur apertè ex doctrina communi circa cẽsuras, & ex præiactis præmissis. Quippè supponimus, in Iudice Ecclesiastico Academiæ esse potestatem infligendi censuras; cum omnis Prælatus Ecclesiasticus, habens in foro externo iurisdictionẽ, possit ferre censuras in subditos sibi contumaces; quod sumitur *ex cap. cum ab Ecclesiarum, de Officio Ordinarij*, & docent omnes cum *D. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 2.* Quæ omnia requisita in Iudicibus Ecclesiasticis Academiarum reperiuntur. Deinde adest causa sufficiens, ob quam excõmunicatio feratur, vt iam prænotauimus; ergo violans præceptum impositum sub excommunicatione modo prædicto, absq; ignorantia saltem crassa, & affectata, incurrit excommunicationem; nullum enim extat caput, vnde excusari queat, nec vlla ratio, ob quam non incurrat censuram.

384 Hinc audiendi non sunt, qui asserunt, se ea arma non habere, vt damnum inferant, sed voluptatis gratia: nec ea secum afferre, sed domi clausa seruare, nec ea esse parata, vt possint alicui nocere. Etenim præceptum tẽdit ad vitanda pericula, ac incõmoda, quæ possunt inde dimanare; &, quamuis hic & nunc ea pericula non instent; & habens ea arma firmiter proposuerit eis non vti, nec ea alteri mutuare; attamen adhuc periculi occasio datur, eaq; voluntas mutari potest; & data occasione tumultuum, & rixarum, experientia docet, frequentissimè mutari; &, licèt ea experiẽtia præstò nõ esset, certissimũ est, adesse occasionẽ periculi, & damni, quã occasionẽ eradicare intẽdit præceptũ. Vnde Cõfessarij nõ debent, nec possũt in hoc conniuere pœnitẽtibus, nec eos valent absoluere, nisi ea arma à se expellant; quod ante absolutionẽ fieri oportet, nisi veracitati pœnitẽtis prudenter fidatur, eum promittẽtem à se eijcere prædicta arma, id fore executurum, cautione ab ipso sufficienti præstita. Et in hac materia rigidos se potiùs, quàm benignos exhibeant Confessarij, cum quieti, paci, ac vnioni Scholasticorum, & profectibus in litteris, necnon rectæ gubernationi, & statui fœlici Academiarum ingenter expediat, Scholasticos armis esse expoliatos, maximè prohibitis; ne eorum fiducia in pericula se immittant, noctu diuagentur, rixas foueant, tumultus excitent, & discordias inuicem inter se ipsos, prout in diuersis Prouincijs, seu Nationibus ortos, moueant. Quæ omnia cessassent, si à singulis, vt par est, arma tollerentur; sicque suo muneri satisfacerent, facultatesq; parentum non disperderent, sed potiùs fructum, & incrementa perciperent, modestiæq; exẽplum præberent.

385 Nec item potest esse causa excusans ab incursione in excommunicationem, quòd ea arma quis habeat, vt defendat domum, pecuniam, aut supellectilem, si fortè noctu aliqui ad deprædandũ ingrediantur, aut armati intẽdant per vim ea rapere, titulo extorquendi à tyronibus donatiuum. Etenim hæc excusatio admitti non valet. Primò, quia eam omnes adhibere possent, indèq; frustraretur, & eluderetur præceptum prohibens arma prædicta, & incideretur in damna, & incommoda libata, quæ grauissima sunt, & contraria maximè bono publico, & communi, cui vt consulatur, deberent adhuc sustineri damna vni, vel alteri prouenientia; id expostulante norma rectæ gubernationis politicæ; si quidem bonum publicum priuato bono est præferendum; & priuatũ damnũ est postponendum damno publico. Secundò, quia alia suppetunt media ad domum propriam seruandam, quin his armis indigeatur; & sicut absq; illis plurimi ab eiusmodi inuasionibus liberantur, ianuas tempore opportuno claudendo, easq; per noctem non reserando; monitis prætereà Iustitiæ Ministris, si fortè metus probabilis inuasionis adsit, vt inuigilent, & calles, compita, ac oppidum inuisant, & custodiant,

stodiant, alijsque adhibitis medijs, ita etiã cæteri valent eisdem vti medijs, vt incolumes à damnis euadant. Tertiò, quia nec sæcularibus licet habere arma prohibita per leges Regni, nec vllo colore, aut titulo excusantur, quo minùs pœnam inflictam subeant, si apud ipsos ea inueniantur; ergo nec licet Scholasticis vllo titulo, aut colore defensionis propriæ eiusmodi arma retinere, sed incurreut pœnam, si retineant, eo discrimine, quòd laicis iniungitur pœna exterior, quam sua sponte subire non tenentur, ideòq; necessaria est coactio iudicialis; pœna autem excommunicationis lata incurritur ipso facto, quin opus sit coactione, seu alia sententia iudiciali.

386 Animaduertenda tamen sunt in præsenti nonnulla. Primũ, nõ incurri præfatam excommunicationẽ, ex eo, quòd quis per vnũ, aut duos dies, postquàm illa lata est, aut ad eius notitiã peruenit, arma prædicta apud se retineat, dum de eis disponit; etenim & materiæ debet reputari paruitas illa retentio, & præterea præceptum ipsum, & præcipiens locum præbent, vt de armis eo breui tẽpore disponatur.

387 Secundò notandum est, si Iudex Ecclesiasticus facultatem cõcedat, vt apud aliquos viros probos, & Religiosos, arma possint deponi, ac seruari, (vt solet Salmanticæ fieri) semel deposita, ac seruata non valere repeti à suis dominis, donec à loco Academiæ abscedant, nisi poscantur ad disponendum de illis, vendẽdo, aut ea permutando; Etenim, si oborta occasione rixæ, aut tumultus, ea poscerẽt, vt vterentur ipsis, incurrerent in excommunicationem latam, portantes arma prædicta, quamuis id per dimidium diem, vel per paucas horas præstarent; cum eo adhuc breui tempore instaret præceptum, & pœna; nec esset censenda parua materia temporis, si quidem in eo darentur pericula, quæ præcauere vult Iudex. Et quidem id perindè se haberet, ac si Scholastici in suis domibus arma seruata retinerent, & data occasione, per paucas horas illis vterentur; quod nemo negabit, opponi grauiter præcepto, & non posse excusari ratione paruitatis materiæ temporis.

388 Tertiò est animaduertẽdum, non incurrere prædictam excommunicationem eum, qui habet apud se prædita arma, si sint fracta, ita vt illorum non possit esse vsus. Quippè ea, vt talia, absolutè non continentur sub armis prohibitis, si quidem arma non sunt offensiua, nec defensiua, quando vsus eorum nequit dari; nec animus prohibentis ad illa se extendit, cum ex eis nequeant timeri damna, aut pericula. Cæterùm poterit eorum dominus ministrare ea, vt consolidentur, seu componantur, non quidẽ animo eas postea apud se retinẽdi, sed disponendi de illis, aut deponendi apud eos, qui illa seruare possunt.

389 Quartò obseruandum est, ab excommunicatione lata cõtra eos, qui attulerint tale genus vestium, seu ornamentorum, (si fortè ea excommunicatio feratur) posse rationabiliter dari excusationem, vt non incurratur. Veluti, si quis non habeat alias vestes, nisi sericas, nec commodè alias possit emere, (quod arbitrio viri prudentis, ac timorati deferẽdum est) aut eas aliũde nequeat habere; etenim præcepta positiua non obligant cum graui incommodo; & vbi quis excusatur ab adimpletione præcepti, etiam excusatur à censura, quæ non incurritur, nisi illud culpabiliter violetur.

Quæstio XXXV. Quis possit Scholares absoluere à censuris, quarum absolutionem sibi reseruat Iudex Academiæ?

390 SOLENT Iudices Academiarum reseruare sibi absolutionem ab aliquibus censuris, quas ferũt, & in hoc casu inquirimus, an qui incurrit in censuram ab eis latam, possit ab alio, quàm ab ipsis, absolui? Quæstio supponit, quando excommunicatio non est reseruata, posse quem absolui à quolibet Confessario approbato, iuxta omnium doctrinam.

391 Dico ergo, eos, qui incurrunt excommunicationem reseruatam Iudici Academiæ, aut Magistro Scholarũ, non posse absque aliquo priuilegio absolui ab alio, quam ab ipso reseruante. Quæ conclusio est certissima ex principijs communibus; habet enim Iudex potestatem reseruandi sibi absolutionem à censuris, quas ipse fert; vnde nullus, si non sit Superior eiusdem excõmunicantis, aut is ad id priuilegium concesserit, potest absoluere, cum is iurisdictione careat, quæ ab illo,

vel

vel à Superiore illius dimanare debebat.

392 Cæterùm, vbi Bulla Cruciatæ viget, si excommunicatus eam habeat, potest eligere approbatum Confessarium, qui eum toties quoties absoluat à prædictis censuris reseruatis, etiam si reseruans sit Episcopus; vt latè docui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. num. 25. & per totam disput. 22. à num. 3.* Rursùs potest absolui à quouis Confessario approbato ex Ordinibus Mendicantibus, aut etiam ex non Mendicantibus, qui priuilegia Mendicantium participent; quamuis excõmunicatus Bullam Cruciatæ non acceperit, vt videri potest in omnino simili casu, & adhuc maiori reseruatione adstricto, *in hoc libr. 3. q. 29.* Id tamen obseruandum, quòd, si Academiæ Prælatus sit Episcopus, & in Italia ea Academia existat, ablatã esse facultatẽ Regularibus ad absoluendum à reseruatis Episcopo, vt constat *ex loco nuper relato.* Vbi etiam liquet, quomodo, & quibus absolutio à censuris impertiri queat.

393 In dubio autem, an cẽsura sit reseruata, necne, iudicari debet, nõ esse reseruatam, nam reseruatio est odiosa, & odia sunt restringenda; sicut in dubio, an censura sit latæ sententiæ, vel ferendæ, censeri debet ferendæ, ob eamdẽ rationẽ, vt cũ cõmuni tenet Diana *4. par. tract. 3. resol. 16.* In dubio autem, an quis sit censura innodatus, tutius est, petere absolutionem; sed, quia melior est conditio possidẽtis, siuè dubium sit iuris, siuè facti, secluso scandalo, non debere quem reputare se cẽsura irretitum, docet P. Tannerus *tom. 4. in 3. p. disp. 6. quæst. 10. dub. 4. num. 60.* cum alijs, aduersus P. Molin. *tom. 4. de iust. tract. 3. disp. 67. num. 7.* id negantem in dubio facti. Vide Dian. *part. 4. tract. 3. resolut. 35. & 66. ac part. 5. tract. 9. resolut. 44.*

394 Obiter (quia quæstio est communis etiam non Academicis respectu suorum Iudicum Ecclesiasticorum) aduerte, quid dicendum sit de absolutione à censura in particulari, nempè ab homine; si, videlicèt Iudex Ecclesiasticus Academiæ excommunicauit aliquem in speciali, an ab alio, quàm ab ipso, vel de eius licentia absolui queat? Et ratio dubitandi sumitur ex doctrina communi, quam tradit Cardinalis Toletus *in sum. lib. 1. capit. 16. num. 7.* quòd ab excommunicatione speciali ab homine solus ille, qui inflixit, saltem pro foro externo, absoluere potest; Imò licèt Superior excõmunicantis possit absoluere, debet eum admonere, nisi necessitas vrgeat, vt Iudicibus inferioribus sua iura seruentur; teneturq; citare partẽ, si ad instantiam illius lata fuit excommunicatio; quòd si secùs operetur, illicitè absoluet, sed validè, vt obseruant Abbas, & alij *in cap. qua fronte, de appellat.*

395 Igitur certum est in primis, si pars non sit satisfacta, nec prꝑstetur sufficiens cautio ab excommunicato, non posse nec pro foro interno absolui, quia adhuc in sua contumacia perseuerat, & non datur priuilegium ad absoluendum sic indispositum. Deinde assero, si censura specialis ab homine non sit reseruata Pontifici, aut Episcopo, & sit iam satisfactum, aut detur cautio satisfaciendi, vel impotẽtia, quamuis lis sit deducta ad forum iudiciale, posse excommunicatum absolui pro foro interno à quolibet Confessario approbato; Si verò sit reseruata ipsi Iudici Academiæ, aut Episcopo, vel Pontifici, posse virtute Bullæ Cruciatæ gaudentem illa absolui pro foro interno, & absque Bulla Cruciatæ, à Confessarijs approbatis Ordinum Mendicantium, & à gaudentibus priuilegijs illorum, posita limitatione suprà facta. Hoc assertum latè defendi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. à num. 121.* vbi patrocinantes ei retuli Nauarrum, Couarrubias, Ludouicum à Cruce, Acostã, Sayrum, Dianam, P. Henriquez, Thom. Sanchez, & Doctorem Saluador Nauarro, quẽ sub nomine Nauarri iunioris frequenter Pater Henriquez in glossa citat; qui Collegij Maioris Ouetensis Salmantini toga cęrulea fuit insignitus, & Vespertinæ Iuris Canonici Cathedrę in Academia moderator, cuius de hoc puncto quæstionem lectam anno 1655. mihi contigit reperisse in Bibliotheca insigni D. Ioannis de Solorzano Pereira, in Regio Castellæ, & Indiarum Consilijs Senatoris, Viri supra inuidiam omnem sapientissimi.

396 Loco nuper allato assertum hoc stabiliui, & rationes contrarias dissolui, &, ne videar mei ipsius transcriptor, non esse eadem repetenda iudicaui. Ibi legantur, & constabit, quas vtilitates afferat hæc absolutio à censuris pro foro interno. Cæterùm pro foro externo tenenda est doctrina communis, non posse absolutionem impertiri, nisi ab excommunicãte, vel de eius licentia, aut à Superiore Iudice, seruatis conditionibus, quarum suprà meminimus, siuè excõmunicatio sit reseruata, siuè non; aliàs perturbaretur forum externum, & iudiciale, & hic aptatur cõmune

nunc proloquium, quòd *eius est absoluere, cuius est ligare.*

379 Ad calcem obserua, solere ignorantia quadam laborare tum Scholares, tum alios, existimantes, cum in excõmunicationem maiorem inciderunt, (qualis est omnis excõmunicatio præter eam quæ incurritur propter communicationẽ non necessariam, nec vtilem cum excommunicato vitando) non debere, abstinere se ab omnibus illis, quæ prohibentur excõmunicatis publicè denuntiatis, aut publicis Clerici percussoribus, qui sunt vitandi, & non tolerati, continenturq; prohibitiones in eo vulgari versu;

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Etenim quilibet excommunicatus excõmunicatione maiori peccat mortaliter, si se his ingerat, & ab eis non abstineat. Quare, quòd is, qui communicat cum excommunicato tolerato (qui nec publicè denũtiatus est, nec est publicus Clerici percussor) non incurrat excommunicationem minorẽ, id ab Ecclesia est indultũ non in gratiam ipsius excommunicati, sed cæterorũ fidelium; quapropter nihil ille in sui fauorem habet; indeq; si per eum stet, absolui, peccabit immiscendo se cõmunicationi tã politicæ, quàm Ecclesiasticæ, nisi in casibus, in quibus cõmunicatio permittitur etiam excommunicato nõ tolerato, qui clauduntur in eo versu trito;

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Et tam huius versus, quàm positi suprà explicationem inuenies apud Authores passim *in tract. de censuris, seu de excommunicatione*; & apud Summistas *verbo, excommunicatio.* Hinc absolutio ab excommunicatione absq; temporis mora est curanda, ne in noua peccata quis incidat, cum sit ad id adeò proxima occasio, & non facilè à communicatione cum alijs abstineatur.

Quæstio XXXVI. Seclusa prohibitione Iudicis Academiæ, an & quod peccatum sit, ornari Scholasticos vestibus pretiosis, aut profani?

398 DIXIMVS superiùs, quid tenẽdum sit, cum Iudices Academiarum prohibent Scholaribus aliqua vestium, & ornamentorum genera; nunc inquirimus, vtrùm, seclusa ea prohibitione, detur peccatum, & quale, in ornatibus nimijs? Dupliciter res considerari valet; vel secundùm se, vel iuxta circunstantias extrinsecas. Dico igitur primò, excessum in corporis ornatu, seu vestibus, attẽta qualitate personæ, loci, & temporis, per se loquendo, solum esse peccatum veniale; etenim, quando aliquid non est per se, seu intrinsecè malum, excessus in desiderio, aut vsu illius non est nisi peccatum veniale, seclusis circunstantijs extrinsecis, vt videre est in excessu conuiuiorum, aut ædificiorum. Cum ergo vestes, & ornamenta pretiosa, seu magni valoris, aut sollicitè elaborata, non sint per se, & intrinsecè mala, excessus in appetitu, & vsu illorum non est nisi peccatum veniale. Hanc doctrinã tradunt S. Thom. *2.2. quæst. 169. art. 2. in corpore.* D. Antoninus *part. 2. tit. 4. cap. 5. & seq.* Caietanus *2.2. quæst. 169. art. 1.* Nauarrus *in manual. cap. 23. num. 18.* P. Lessius *de iust. lib. 4. cap. 4. num. 110.* P. Laymã *tom. 1. oper. moral. lib. 2. tract. 3. capit. 13. num. 11.*

399 Dico secundò, prædictũ excessũ in ornatu corporis, & vestibus posse esse peccatum mortale, nẽpè ex circunstantia extrinseca finis praui mortalis appositi; in quo nihil speciale est in hoc excessu, quod nõ sit in quauis actione extrinseca indifferenti ex se, quæ lethale peccatum erit, si ei apponatur finis prauus lethaliter. Sic deambulatio est actio indifferẽs ex se; si autem quis per aliquem locum deambulet animo sollicitandi fæminam ad actum turpem, peccatum lethale erit. Igitur si quis vestibus concinnis, pretiosis, & accurata arte elaboratis vtatur propter finem prauum lethaliter, v.g. vt fæminæ, quam ad actus turpes sollicitat, oculos, & voluntatem alliciat, aut propter alium similem, peccatum mortale erit. Dixi *finem prauum lethaliter*; nam finis potest esse solùm venialiter malus; vt, si quis se ornet, vt vanam gloriam captet, vel ob quid simile.

400 Et quidem, quamuis quis ita molliter, ac pretiosè indueretur, vt posset inde aliqua fœmina ad concupiscentiam illius prouocari, tamen hoc scandalum non debet ad peccatum mortale imputari, quia est potiùs acceptũ, quàm datum, quandoquidem corporis ornatus per se, ac directè non prouocat ad luxuriã, sicut nec elegantia, & pulchritudo corporis.

ris. Quod adhuc de fœminis, cuius ornatus piùs incitat homines ad lasciuiã, quàm è conuerso, docent D. Antoninus *vbi suprà §. 8.* Caietauus *vbi suprà, art. 2. & verbo, ornatus.* Armilla *verbo, ornatus, num. 3.* Nauarr. *in manual. cap. 14. num. 27.* P. Sa *verbo ornatus, num. 1.* P. Thomas Sanchez *in sum. lib. 1. cap. 6. num. 17.* P. Lessius *vbi suprà cap. 4. num. 113.* P. Azor *institut. mor. tom. 2. lib. 12. cap. vlt. quæst. 12.* licèt nonnulli ex his excipiant aliquem casum rarum, & specialem, in quo sit probabile periculum ruinæ alicuius personæ particularis ex nimio ornatu fœminæ, tunc enim ex lege charitatis teneri ad abstinendum ab eo ornatu, si sine difficultate possit, affirmant; atque etiã peccati mortalis damnant fœminam, quæ prima consuetudinē introducit aliquarũ vestium, quæ nuda relinquunt pectora, aut quid simile, vnde multos scandalum esse passuros, est probabile.

401 Vt autem propiùs ad Scholasticos deueniamus, ornatus nimij, & pretiosi eis sunt dissuadendi, quippè vt parùm congruentes modestiæ, quam debent profiteri; Et sanè adolescentes his ornatibus emolliuntur, & effœminantur: à bonis artibus, ac virtutibus retrahuntur, ita vt non raro exindè periculum peccati lethalis immineat, vt rectè monet P. Layman *vbi suprà num. 11. versu, Negari non potest.*

402 Peccabit autem mortaliter Scholasticus, qui, vt vestes pretiosas, ac superfluas emat, eisque ornetur, insumit maiorē partem alimentorum, ac est ea, quam disperdere potest. Quippè, vt stabiliui *hoc lib. 3. quæst. 19.* nequit Scholasticus cōmuniter (aliquas enim exceptiones apposui) absque peccato graui exponere ludo nisi quinque ex singulis centũ, ita vt ex mille amittere queat quinquaginta, eo quòd rationabiliter inuiti sint parētes, si maiorem quantitatē dissipet. Quare eam quantitatē absq; peccato lethali poterit disperdere vel in conuiuijs, aut etiam in vestibus superfluis. Dixi *absque peccato lethali*, accipiendo rem præcisè ratione dissipationis pecuniæ; nam aliunde iuxta materiam, in qua dissipatur, poterit esse lethale. Igitur quomodocũque dissipet maiorē quantitatem, grauiter delinquet; cum malè vtatur bonis, quorum administrator est iuxta parentis voluntatē; Parum autē ad intentum refert, quòd dissipatio sit in ludo, vel in vestibus superfluis.

403 Quòd si aliundè ipse habeat peculiũ, vel quasi peculium, non erit mortale peccatum, eos ornatus superfluos emere ex illo, sicut non erit, exponere tũd maiorē quantitatē ludo. Prætereà ratione damni extrinseci potest id esse peccatum mortale; nam, si Scholasticus debitor sit, & creditoribus, non habeat, vnde satisfaciat, nisi ex pecunijs, quas in vestes superfluas impendit, delinquit contra iustitiã. Vel si propter superfluos sumptus in eiusmodi ornamētis redigeretur in angustias, vt non posset se, & suos honestè alere, cōtra charitatem peccaret, vt obseruat Nauarrus *in manual. cap. 23. num. 18.*

404 Igitur Scholastici hæc profana, & nimis elaborata, ac pretiosa ornamenta abijciant, vt vestibus, incessu, verbis, ac moribus modestiæ exhibeant documenta. Sic quondã incedebant Scholastici Salmanticenses, quos, & Academiam Salmantinam, vt Ideam omnium Academiarum proponit P. Antonius Possceninus *lib. 1. Bibliothecæ selectæ, cap. 8.* Et post alia plura sic profatur; *Ceterùm, cum quatuor millia Salmanticæ operam dent, ac verò septem aliquando fuisse millia scriptum sit, ij omnes vitæ honestate, moribus, sermone, Cœnobium Religiosorum (& horum quidem valdè obseruantium) repræsentant. Vestes omnes induunt ad talos vsque, quibus angustior domi res non sit. Neque verò arma, non sericum, non alicuius generis colores gestant. Vt mirandum non sit, vbi ea ratio, & forma Academiæ sit, quam & sequuntur aliæ Hispanicæ, & Lusitanicæ Academiæ, ibi diuinum cultum efflorescere in ijs Regnis, atque inde per vniuersum orbem semina omnis Religionis seri, ac maturescere.* Fœlicia illa sæcula non denigrentur; vestigia præeuntium Scholastici sequãtur. Id caueant, ne vnquam vestibus fœmineis, aut tempore Bacchanalium aut vllo alio, induantur; Audiant verba *Deuteronomij capit. 22. v. 5.*

Non induetur mulier veste virili, nec vir veste fœminea, abominabilis enim apud Deũ est, qui facit hæc.

(?)

* * *

Quæst.

Quæstio XXXVII. An Scholastici teneãtur impedire amicis, aut famulis, ne iniuriam aliquã irrogent, sub obligatione iustitiæ, & restitutionis?

405 SAEPE notaui, quæstiones, quæ omnibus sunt comunes, circa Academicos à me ventilari, quando eis frequentes sunt, ne quidquam in hoc opere desideretur in praxi. Igitur, si Scholasticus possit impedire, ne amicus, aut famulus tumultũ excitet, in duellum progrediatur, rixas commoueat, noctu vagetur expositus inferendo damna, furetur, aut quid simile faciat, inquirimus, an casu, quo nõ impediat, teneatur restituere damna, & contra iustitiam peccet? Idq; etiã aprandum est ei, qui impedire potest, ne alius suffragium iniquum ferat pro aliquo ad Cathedram obtinendam; aut iniquè Iudices de benemeritis informet.

406 Et, vt cum distinctione rem explanemus, prima conclusio sit, non de famulis, sed de amicis, aut alijs, erga quos posset quis authoritate pollere, ad impediendas iniurias ab illis inferendas; Et de his assero, non peccare contra iustitiam, nec teneri ad restitutionem, si non impediant, præcisè ratione non impediendi. Est sententia communis, quam tenet Pater Lessius *de iust. & iur. lib. 2. capit. 13. dubitat. 10.* & nouissimè in opere morali posthumo P. Antonius Perez *tract. de restitut. disp. 2. cap. 8.* contra Caietan. *verbo, Restitutio*, & alios. Probatur ex principio generali, quòd, cum meam operam in alterius commodum non impendo, si ex officio, aut contractu id non debeo, nihil aufero proprium illius, aut illi debitum; aliàs tenerẽtur omnes suas operas gratis donare alijs, eo quòd esset in eorum commodum; & artifices, ac operarij non possent pretium tamquam debitum ex iustitia recipere, si, non conferendo suas operas vtiles, aliquid auferrent proprium aliorum.

407 Et certè quilibet est perfectè dominus suæ libertatis, ac plurimarum actionũ habet perfectum dominium, quod amitteret, si statim ac alijs sunt vtiles, aut necessariæ, deberet eas in illorum commodum exequi. Sufficit ergò ad finẽ humanæ societatis teneri ad eas præstandas ex obligatione charitatis, ac misericordiæ, quæ nec inducit debitum restitutionis, nec tollit dominium perfectum illarum; quia ideò teneor ex charitate, quòd alios considero, vt mihi coniunctos, & velut alterum me; Et sicut non est seruitus minuens mihi actionum mearum dominium, me mihi ipsi obligatum esse ad procurandum proprium bonum, ita nec minuit, quòd sim obligatus ad procurandum bonum aliorũ, qui sunt mihi coniuncti, & ex charitate considerantur tanquam alter ergo. Id ergo discrimẽ est inter iustitiam, & charitatem, seu misericordiam, quòd obligatio iustitiæ respicit bonum alienum, vt opponitur meo bono, & inducit quamdam seruitutem, qua minuitur, aut tollitur dominium perfectum, quo gaudeo in meas actiones; & ordinatur ad augendum alienum, diuiditque bonum commune iuxta æqualitatem arismethicam; at obligatio charitatis refertur ad augendum bonum proprium per coniunctionem cum alijs; & ex bonis diuisis facit omnium bonum commune. Et profectò, si ex iustitia tenerentur omnes impedire damna aliorum, sequerentur innumera incõmoda, cõtrouersiæ, & lites; nã ex negligẽtia impediẽdi resultaret obligatio restituẽdi, & qui damna sustinuissẽt, conarentur, sibi ea resarciri, etiã per occultam compensationem; quæ incommoda sunt maiora, quã ea, quæ sequuntur ex eo, quòd homines non teneantur impedire damna aliena ex iustitia; si autem lex naturalis existeret impediendi sic ea damna, non sequerentur ea maiora incommoda ex illa; quippè hoc est propriũ legis naturalis, quòd ex eius existentia non sequuntur tot incommoda, quot sequerentur ex eius non existentia.

408 Hinc interpretor textum. *in cap. Quantæ, de sentent. excommunic.* in quo non solùm percutiens clericum, sed non impediens percussionem eadem sententia excommunicationis afficitur; vnde videtur, eodem modo se habere influentem, ac concurrentem positiuè ad aliquam actionem iniuriosam, & non impedientem. Etenim assero in primis, loqui Pontificem de non impediente, cum ex officio deberret impedire. Deinde respondeo, potuisse Pontificẽ eadẽ pœna afficere percussorem, & non impediẽtẽ, licèt solùm ex charitate impedire teneretur; vt sic scelus illud præcaueretur, &

omnes parati essent defendere clericos; Nec enim in textu quidquam est, quod ostendat, contra iustitiam delinquere non impedientes, & ex officio ad id non adstrictos.

409 Oppones tamen contra assertionem, si quis tribueret pecunias alteri videnti, illum furari, ne manifestaret ipsum, sanè hic accipiens teneretur ad restitutionē damni, quod ille fur intulit, ergo, quia non impediuit, clamando, aut manifestando ipsum. Respondeo, si traditio illius pecuniæ fuit medium ad furtum patrandum, vt, si famulus eam accepisset, vt taceret, teneri ad restitutionem, quia cooperatus est ad furtum non secùs, ac si clauem, aut scalam tradidisset; Si autem id non esset medium, sed traderetur pecunia ei, qui solùm ex charitate tenebatur impedire, vt non impediret, adhuc distinguendum est; nam traditio pecuniæ per modum pacti, & securitatis, est medium ad furtum, quare ibi adest cooperatio; si verò possit aliter tradi, absque pacto, & absque securitatis motiuo, non tenebitur accipiens ad restitutionem damni per furtum illati.

410 Itaq; qui est causa positiua aliquo modo iniuriæ, tenetur ad restitutionem, & etiam, qui est causa negatiua, si ex officio tenetur ad oppositum; Sicque sunt intelligendi communes versiculi cōtinentes eos, qui ad restitutionē obligātur, *Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, nō obstans, nō manifestās.* Quas omnes causas expositas reperies apud Authores tractantes de Restitutione, de Iustitia, & Iure; & apud Summistas *verbo Restitutio*; & magno cum acumine, ac nouitate apud P. Antonium Perez *vbi suprà, à cap. 3.*

411 Sit secunda assertio. Scholasticus non impediens famulum, vt iniuriam faciat, non tenetur ad restitutionem damni illati. Etenim, dum non iubet, suadet, cōfirmat in proposito per adulationē, recursum præbens addit animum ad inferendam iniuriam, vel suum consensum significans est causa iniuriæ, aut particeps est rei ablatæ, vel apponit aliquam causam, qua posita, sequatur iniuria, non est causa positiua damni; aliūde, etsi sit causa negatiua, non tenetur ex officio, & iustitia, sed ex charitate damnum illud impedire; ergo, licèt peccet contra charitatē, non tamen contra iustitiam, atque adeò restituere non tenebitur. Etenim cura dominorum erga famulos non ex virtute iustitiæ, sed charitatis oritur, quod maximè locum habet in Scholasticis, quorum famuli leuibus ministerijs addicti, minori obedientia, ac dependentia eis adstringuntur, & ipsi domini exiguas expensas cū eis faciunt, exigua obsequia exiguè remunerantes. Ex charitate autem tenentur impedire eiusmodi iniurias, & seriò iubere famulis, vt ab illis abstineant, aliàs eos à sua domo, & obsequio expulsuri. Quod obseruare debent, si animaduertant, famulantes mouere, aut fouere seditiones, rixas, tumultus, duella, rapinas, aliaque huiusmodi nocumenta bono publico maximè aduersantia; eos enim oportet penitùs amandare.

Quæstio XXXVIII. An Scholastici teneantur restituere, quæ à tyronibus acccipiunt, titulo donatiui, vulgo Patentes, y barbas?

412 NON agimus de his, quæ manu armata noctu extorquentur, hæc enim non donantur, sed rapiuntur, & nullo titulo, aut ratione potest ea violētia excusari à delicto rapinę, euidēsque est obligatio restituendi; sed agimus de alijs donatiuis, quæ exposcuntur titulo tyrocinij in Academia; vt, cum Scholasticus tyro conuiuium exhibet aliquibus, aut aliqua esculenta eis emit; vel cum simul cum alijs ad domum, in qua merces, aut esculēta venduntur, ducitur, ac vnusquisq; sibi partem accipit, & deinde venditor designat vnum, qui pro omnibus pretium soluat; & innuitur prius ei, vt tyronem designet; vel communiter tyrones Scholastici dignoscuntur, & designātur. Quærimus ergo in his casibus, an detur obligatio restitutionis?

413 Dico primò, si hæc absq; vlla vi, vel metu donentur, vt alij grati habeātur, & animi cōcilientur, nullum interuenire peccatum, nec restitutionis obligationē, cū non sit caput, ex quo hæc oriatur; dummodo sumptus non excedant quantitatē, de qua possunt filij familias pro libito disponere; quod punctū nō semel hoc ipso libro pertracto

Dico

414 Dico secundò, si prædicta donentur, aut soluātur per metum grauem, aut leuem incussum iniustè, (& semper incutitur iniustè ab alijs, qui ea conantur extorquere) in accipientibus dari obligationem restitutionis. Sic, loquendo in communi, censent ferè omnes, estque sententia communis, vt videri potest apud P. Lessium *de iust. lib. 2. cap. 17.* P. Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 6.* Etenim in hoc casu deficit ratio perfecti voluntarij in donāte, aut soluente; & donat, ac soluit, vt redimat suam vexationem, & vt à metu se exoneret; nec donaret, si metus ille non fuisset incussus; ergo ex sua voluntate non donauit, nec transtulit dominium in accipientes, atque adeò hi restituere tenentur id, cuius dominium non habent, nec suum est, sed alienum.

415 P. Antonius Perez *in opere morali, tract. de restitut. disp. 2. cap. 9. num. 211.* distinguit inter metum, cum est finis impulsiuus solùm respectu donationis, & cum est finis principalis, & motiuus; & ait, primo modo non dari obligationem restituendi, sic verò secundo modo; finem autē impulsiuum vocat finem, qui non est intrinsecus respectu actus, quo quis vult donare, sed est dumtaxàt intrinsecus respectu actus imperantis donationem, seu voluntatem donandi; finem autem motiuum nuncupat eum, qui est intrinsecus ipsi actui donandi, seu volitioni donandi.

416 Hæc in primis metaphysica sunt, & resolutioni practicæ subobscura; deinde in ordine ad quæstionis decisionem videntur parùm opportuna. Nam quæstio est, an accipiens ea dona, incusso à se metu graui, vel leui, teneatur restituere? Inquiro ergo, quomodo hic possit scire, aut cognoscere, quid intra voluntatem donantis acciderit; & quos actus interiores ille habuerit; & an metus fuerit finis intrinsecus volitionis donādi, aut imperij huius volitionis? Nonne accipiens id interrogaturus est ab ipso donante? Etne hoc vel ipse donās possit forsan agnoscere, nec vterque intelligere? Ergo, vt obligatio restitutionis iniungatur accipienti (de quo est controuersia) inutilis est illa distinctio; atque adeò, cum metus præcessit, sine quo donans non præstaret rem, incumbit obligatio restitutionis accipienti.

417 Idem est de vi, ac de metu; vis etenim etiam tollit perfectum voluntarium; Quare hi, qui vim, aut metum adhuc leuem incutiunt (& præterea iubentes, suadentes, participantes) vt ea donatiua, aut munera extorqueant, seu accipiant; aut faciunt, vt tyrones cum ipsis conueniāt ad domum, seu officinam, in qua merces, vel esculenta vēduntur, ad hoc vt illi designentur ad soluendum pro omnibus, restituere tenentur.

418 Dices, metum leuem non sufficere ad inualidandos alios contractus, ergo nec ad inualidandam eiusmodi donationem. Respondeo negando consequentiam, quidquid sit de antecedenti; nā, dum aliud non constet, metus, aut vis leuis inducit præsumptionem, quòd donans, aut soluens non habuit animum transferendi dominium, sed voluisse redimere vexationem; molestiorem putando eam vexationem, quàm aliud extremum, nempè donationem pecuniæ, etiam cum certitudine, aut periculo recuperandi illam; & prudenter iudicatur illa vis, aut metus, seu vexatio molestior. Secùs contingeret in matrimonio v. g. aut in similibus quę propter metum leuem non inualidantur; quia vexatio tunc est minùs molesta, seu est minus malum, quàm contrahere matrimonium, vt redimatur vexatio; quando ergo prudenter iudicatur esse maius malum vexationem, quàm id, ad quod fit vexatio, electio huius non pręsumitur voluntaria, quia tunc quis donat, vt impetret liberationem à vexatione, & ea liberatio debebatur ei ex iustitia ab inferente malū, quod perindè est, ac rem suam emere sua pecunia, cū aliter non possit ille eā liberationem obtinere. Et quidem ille necessitatem patitur ad donandum, ex suppositione quòd vult redimere vexationem, nam ei non se se offert aliud medium ad eam redimendam; vnde ex ea suppositione non donat liberè; suppositio autem est illi debita, ac licita, ideòque donatio est inualida, vtporè inuoluntariè facta, ex prædicta suppositione.

419 Fateor, sæpè posse excusari eos, qui metum, aut vim leuem iniiciunt, ab obligatione restitutionis. Nam, si detur adhuc præsumptio moraliter certa, quòd vis vel metus leuis fuit causa principalis mouens donatorem, attamen ille externè significet, se velle donationē validā facere, seu trāsferre dominiū, nō dabitur obligatio restituēdi; ideōq; est, si cōstet, donatorē in ea esse habituali dispositione, qua velit donationē validā,

 efficere,

efficere, & non obligare donatarium ad restitutionem. Ita P. Molina *de iustit. libr. 1. tract. 2. disp. 135*. Etenim, licèt tunc donatio non esset facienda, nisi metus præcessisset, at ex illa manifestatione voluntatis constat, metum fuisse solùm occasionem, animum verò intercessisse transferendi dominium. Et in hoc casu defendi potest distinctio suprà posita à P. Antonio Perez. Et quidem, quamuis quis furatus esset à domino pecuniã, si dominus manifestaret, se remittere debitum, non tenetur fur restituere; ergo, si manifestatur, aut sufficiẽter cõstat, donatorẽ velle transferre dominiũ in accipientẽ, hic non tenebitur restituere. Et quia hoc inter Scholasticos in casibus prædictis sæpè constat, obligatio restituendi non incumbit accipientibus maximè, si quantitas accepta sit exigui valoris, aut sal tem non magni; aut si iam amicabili consuetudine, & vsu inter ipsos sit receptum, vt ea munuscula donẽtur, aut soluantur. Attamen nequit esse consuetudo, sed abusus, vt sint illa pretij, aut valoris immoderati; qualia essent ornamenta ex materia serica, vt caligæ, vel cinctoria, quæ per metum soluere ex designatione vendẽtis cogeretur aliquis, vel alia huiusmodi.

420 Deinde liberatur accipiens à restitutione, si ex habituali dispositione, quam habet donans, præsumat, cũ remittere restitutionem, ex eaque agnoscat, si peteretur ab eo remissio, fore illam concessurum. Quippè hæc voluntas præsumpta in domino rei acceptæ liberat à restitutione; cũ neque criminis furti reus sit, qui ex voluntate præsumpta domini rem illius accipit. Et sanè potuit dominus esse inuitus circa modum, & non esse inuitus circa substantiam; displicẽdo nempe ex eo, quòd per vim, aut metũ res exigeretur, & non displicendo in translatione dominij rei, vt docent valdè communiter Authores. Præsumptio autem prædicta prudenti iudicio est concipienda. Ex doctrina posita facile erit, dignoscere in casibus specialibus, qui se se offerre possunt, quando adsit restituendi obligatio, & simul ex illa nõ difficilè quælibet argumenta dissolues. Vitandum tamẽ est omnino Scholasticis, ea donatiua poscere, aut extorquere.

(?)

Quæstio XXXIX. An Scholastici possint pro libito alienare, quæ sibi ipsis ex alimentis subtrahunt; & quas valeant eleemosynas erogare?

Vbi de restitutione ob defectum Recitationis.

421 Ad quæstionem præsentem ponamus, patrem definire filio in Academia versanti certam pecuniæ summam pro singulis mensibus, aut annis; filium verò propria parsimonia in victu, & vestitu magnã partẽ illius summæ non insumere, sed reseruare; inuestigamus, an, quidquid sic reseruat, possit validè donare, aut quocumque modo alienare? & supponimus, non intercessisse fraudem ex parte filij, vt à parente extorqueret maiorem summam, quàm necessariam; quin potiùs eam summam fore cõgruenter in alimentis insumendam, nisi ille parsimonia tanta vteretur.

422 Ad quæstionem respondeo affirmatiuè. Ita P. Lessius *libr. 2. de iust. cap. 12. dub. 3. num. 77.* Layman *tom. 1. Theolog. mor. lib. 3. tract. 4. cap. 12. num. 7.* & alij. Quippè pater eius summæ liberam administrationem filio præstitit, quasi pactum cum ipso iniens, vt nec ipse filius amplius peteret, nec pater ex illa summa quidquam tolleret; Vnde pater nõ est inuitus in eo, quòd filius, dũmodo eam summam non excedat, de illa pro suo libito disponat. Etenim, si constaret, illum esse inuitum, non posset filius pro suo libito ea bona reseruata alienare, vt prædicti Authores obseruant.

424 Ex hac resolutione fit, eos, qui ab Scholastico prædictam summam vel donatione acceperunt, vel in ludo compararunt, aut alio modo absque fraude, & iniustitia adquisierunt, non teneri ad restituendum, si ipsis constet, eam quantitatem à filio, non inuito patre, fuisse ob propriam parsimoniam reseruatam. Nec pater debet inuitus præsumi, nisi de eius renitentia constet.

Exinde

424 Exindè etiam philosophari possumus circa sumptus, quos aliqui Scholastici cum fœminis impudicis faciunt. Etenim in primis, independenter ab hac parsimonia, vt sæpè in hoc libro repetiuimus, validè potest Scholasticus alienare, ludere, & disperdere quinque ex singulis centū, quę illi pro alimentis suppeditantur; quare eam quantitatem absque nouo peccato, distincto ab ipso peccato luxuriæ, potest fœminis eiusmodi donare. Potest item, quæ ipsi liberè disponēda à cōsanguineis, vel amicis conceduntur; & rursùs ea, quæ ipse ex proprijs redditibus eastrensibus possidet; esto possit intercedere peccatum prodigalitatis, si prodigè insumat; vel, si sint redditus Ecclesiastici, & pauperibus portionem congruentem non dispenset, sed profanè omnes insumat, dabitur culpa lethalis distincta à peccato, quod intendit patrare medijs illis sumptibus profanis, sicut eadem culpa daretur, quamuis sumptus illos non faceret, sed redditus Ecclesiasticos retineret, scilicèt qui superessent post sustentationem congruam, & honestam iuxta sui status qualitatem. Demùm absq; nouo peccato, dicta cum limitatione potest Scholasticus in fœminas illas impendere, quidquid propria parsimonia sibi subtrahit.

425 Dices, constare, id esse contra patris voluntatem; quis namque pater consentiat, filium esse fœminarum amatorem, & animam, ac salutem, pecunias, & tēpus cum illis disperdere? Hoc argumentū multum probat, & ideò nihil. Nam certum est, patrē nolle, vt filius insumat in libidinem vel vnicā drachmam? & tamen quis dicet, inualidam esse donationem vnius drachmæ factam fœminæ ex his, quæ filius alienare aliundè potest? Itaq; respondeo, si non constet, patrem esse inuitum, vt filius disponat de illa quantitate, quam sibi ipsi subtraxit, absolutè nō esse inuitum circa substantiam donationis factæ fœminæ, hoc est, circa alienationem eius pecuniæ donatæ; solùmq, esse inuitum circa finem, circumstantias, & modū eius donationis, quod illam inualidam nō reddit, vt constat in instantia facta de vnica drachma, ad quam omnes hoc modo respondere tenentur.

426 De mulierculis ipsis poterat esse quæstio, an tenerentur restituere Scholasticis, quæ ab ipsis pro turpitudine exercēda accipiunt? Sed quæstionē hanc, & plures illis annexas tractaui *tom. in Bull. Cruc. disp. 34. num. 199.* Id solùm annotauerim, teneri eas restituere, quidquid Scholastici nō possunt alienare, & sibi imputent, quòd omnia perdiderint, si cum non potentibus alienare nisi certam, & limitatam quantitatem, conueniant. Præterea tenentur restituere, si pretium excessiuum accipiant, et se cariùs vendant, quàm par est, si fœminæ sint publicè inhonestæ; & quidem valdè modicum pretium merentur; nam, vt Spiritus Sāctus docet *Prouerbior. c. 6. Pretium unius scorti vix unius panis*; censerique nullatenùs debet, pretij excessum ex liberalitate donantis fuisse præstitum, si ipsæ exigant, sed præstitum ob ipsarum culpam illum excessum immeritò exigentium. Hæc, & alia plura videantur *loco relato*, ne transcribantur.

427 Circa secundam quæstionis partē de eleemosynis, quas erogare Shcolares possunt, facilis est decisio. Possunt etenim moderatas eleemosynas erogare iuxta qualitatem sui status, & quantitatē alimentorū. Quòd si sint sub tutoribus, aut curatoribus, idē possunt præstare, etiam illis inuitis, sicut possunt alias donationes, ac sumptus moderatos iuxta statū, ac facultates suas facere, vt tenet communis sententia, quam tradit. P. Molina *de iustit. tom. 2. disp. 277.* Quando autē modum excedunt contra eorum voluntatem, peccare quidem eos, sed rarò mortaliter, docet P. Layman *vbi suprà num. 8.* & possunt ab eis repeti, quæ donata, aut inutiliter expensa sunt. Imò ex bonis minorum, pro facultate, & statu ipsorum posse curatores, & tutores erogare eleemosynas, & donationes remuneratorias facere, docent Medina *quæst. 4. de eleemosyna*; Pater Molina *vbi nuper*, P. Sa *verbo, eleemosyna, num. 15.* & colligitur *ex leg. cum plures*, §. *cum tutor, ff. de administrat. tutor.*

428 Si autem Scholastici redditibus gaudeant ex beneficijs Ecclesiasticis, & parentes, aut Curatores eorum administrationem habeant, hi tenebuntur eleemosynas erogare iuxta redditum quantitatem, & qualitatem, & statum Scholarium Beneficia possidentium. Quòd si ipsimet Beneficia administrent, fructusque percipiāt, ipsi ad erogationem eleemosynarum tenentur. Quantum autem erogare teneantur, quæstio est communis omnibus Ecclesiasticis. Breuiter dico, ex præcepto diuino, & naturali teneri erogare eleemosynā ex his, quæ supersunt ex sustentatione congrua, atten-

ta dignitatis qualitate, vt cum P. Thom. Sanchez & alijs, Diana docet infrà referẽdus, etsi P. Lessius cum nonnullis doceat, id deberi ex pręcepto Ecclesiastico. Probabile autem est, non teneri ad præstandum totum residuum, seu totum, quod superest, sed solùm medietatem illius, vel, vt alij censent, quartam partem totius summæ redditũ, si sint Episcopi; & cæteri quintam, aut sextam partem. Eamdem obligationem habent ij, qui pensionibus fruuntur, & non titulo laico; quamuis eos non ad id obligari, docet P. Vazquez, nec audet Diana eos de mortali damnare, si id non præstent. Quia tamen iuxta veriorem, & ferè communem opinionem Ecclesiastici sunt veri domini redditũum Ecclesiasticorum, non tenentur restituere, si non erogent eleemosynas, ad quas obligãtur, esto grauiter peccent. Omnes, & singulas traditæ doctrinæ partes reperies apud Dianã *p. 4. tract. 4. resol. 14. & p. 5. resol. 28. ac sequẽtibus; & part. 7. tract. 10. resol. 13. & part. 8. tract. 7. resol. 12.* Vbi plures refert Authores.

429 Idemque Diana *part. 7. tract. 11. resol. 36. & 39.* cum Cardinali Lugo, & alijs, docet, peccare mortaliter eum, qui redditus, qui supersunt ex sustentatione, insumit in vsus profanos in magna quantitate, scilicèt, quæ sufficiat, vt tota ea summa redundans, seu dimidium eius non dicatur moraliter in vsus pios expendi; cæterùm accipientes ea bona redundantia à donante, non teneri ad restitutionem, nec peccare mortaliter, quia peccatum consummatur in oblatione ante acceptionem.

430 In pręsenti aduerte primò, Equites Ordinum Militarium Commendis gaudentes non teneri ad insumendum in vsus pios redditus, qui supersint, quia non præstantur Commendæ titulo Ecclesiastico, sed laico, seu ob militiam; vt tradit. P. Thom. Sanchez, & alij, quos refert, & sequitur Diana *part. 5. tract. 8. resol. 30.*

431 Aduerte secundò, si possidens reditus Ecclesiasticos detrahat ex necessarijs ad sui status decentiam, parciùs victitãdo, non teneri ad id præstandum pauperibus; sicut nec ea, quæ lucratur ratione alicuius ministerij, vt pro celebratione Missæ, pro comitandis funeribus, pro concionibus, pro labore administrandi Sacramenta, etiam si sit Parochus, & iuxta probabilem opinionem nec ea, quæ ex distributionibus quotidianis ei supersunt; vt cum Syluestro, P. Thoma Sanchez, Molina & alijs, omnia hæc tradit, per distinctas quæstiones Diana *part. 4. tract. 4. resol. 171. & part. 5. tract. 8. resolut. 27.*

432 Ex doctrina superiùs statuta inferri potest decisio ad dubium, an Scholasticus redditus Ecclesiasticos ratione Beneficij, aut pensionis possidens, teneatur restituere ob defectum recitationis ex alimentis, quæ ad ipsum mittuntur? Etenim, si ipse independenter à parentibus, seu curatoribus administrationem redditũum habeat, tenetur per se ipsum restitutionem exhibere; si autem parentum sub potestate sit, aut sub curatore, qui eam administrationem retineant, & ipsi Scholastico solũ necessaria alimenta præbeãt, non tenetur ex his restitutionẽ præstare; debet tamen monere parentes, aut curatorem, vt quàm primùm possint, restituant. Vel si per Bullas compositionis restitutio fiat, indeque exiguam quantitatem sit ipse insumpturus, consultius erit, Confessarium hortari eum, vt id ita præstet, ne fortè vereatur ille monere parentes suæ desidiæ, ac culpæ in non recitando, periculoque exponatur vel nunquam, vel serò restituendi, cum teneatur ad restitutionem, quam primùm commodè possit, vel per seipsum, vel id monendo parentes, seu curatorem. Quantum autem restitui debeat propter defectum recitationis, & praxim compositionis faciendæ per Bullas latè, & dilucidè tradidi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 34. cap. 2.*

Quæstio XXXX. An Scholastici decedentes in loco Academiæ testamentum condere possint, & donare causa mortis? & quæ bona? Vbi de ingredientibus Religionem.

433 A FACVLTATE libera disponẽdi de omnibus bonis ante mortẽ, quæ dispositio rationi maximè est consentanea, vt supremæ voluntatis liber sit stylus, postquam iam homines aliud velle non possunt, excipiuntur aliqui iure natu-

naturali, aut positiuo. Inter quos iure positiuo prohibentur filij familias, etiam pubes, nisi habeant bona castrensia, vel quasi castrensia, de quibus testari possunt, *leg. vlt. Cod. Qui testamentum facere possunt.* Quare, si Scholasticus sub potestate patris existens bona aliqua eiusmodi habeat, de illis testari poterit. In peculio castrensi numerantur ea omnia, quæ occasione militię à filio familias adquiruntur; *leg. Castrense, ff. de castrē si peculio, leg. 1. Cod. eodem titulo, lib. 12.* Iuxta quam legem, & iuxta *leg. vnic. §. Item nauarchos, ff. de bonor. possess. ex testamento militis,* constat, inter milites recenseri eos etiam, qui exercitum comitantur, quodcumque munus obeant; & iuxta *leg. vnic. Cod. de Castrensi palatinorum peculio, lib. 12.* liquet ad castrense peculium spectare, quæcumque milites palatini, Principem in palatio sequentes, proprio labore, parsimonia, aut ipsorum Principum donatione, adquisiuerint.

434 Ad peculium quasi castrense spectant emolumenta comparata ex officijs, aut muneribus publicis, vt Iudicis, Aduocati, Tabellionis, Doctoris, Medici, & similium; *leg. cum antiquis, Cod. de inofficioso testam.* Deinde quæ à Principe, vel Augusta alicui donata sunt; *leg. cum multa, Cod. de bonis, quæ liberis, &c.* Rursùs bona adquisita ex titulo Clericali, aut ex Beneficio; *leg. sacrosanctæ, Cod. de Episcop. & Cler.* Et etiam bona, quę respectu aliorum filiorum familias sunt aduentitia, respectu Clerici fiunt quasi castrensia, *Authentica, Presbyteros, Cod. de Episcop. & Cleric.* dummodò post Clericatum ea sint adquisita; nam eorum, quę ante Clericatum adquiruntur, pater vsumfructum retinet; & quidem licèt per Clericatum aliquo modo latè soluatur patria potestas, ea solutio, seu liberatio solùm efficit, vt bona post illam aduenientia patris administrationi non subiaceant; non tamen vt vsusfructus bonorum adquisitorum habitus à patre cesset, nisi in aliquibus casibus in iure expressis. Videantur Fachinæus *lib. 6. controuers. iur. cap. 12.* Abbas *in cap. quia nos, de testam.* Nauarr. *in cap. non dicatis, seu tom. 2. Regul. numer. 38. & 55.* Couarrub. *in cap. 2. de testam. n. 9.* P. Azor *institut. moral. tom. 1. lib. 12. cap. 8. quæst. 2. & tomo 2. lib. 2. cap. 23. quæst. 9.* P. Molina *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 9. & 138. & 229.* P. Th. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 13. 1 num. 26.* P. Layman *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 4. cap. 8. num. 8.* Vnde constat, Scholasticum filium familias posse testari de his omnibus bonis, quę ad peculium castrense, vel quasi castrense pertinent.

435 De bonis aduētitijs Scholasticus filius familias testari nequit, quāuis pater consentiat; etenim testamentum ex libero, & non ex alieno consensu debet condi; *leg. qui in potestate, ff. de testamētis; Institut. Quibus non est permissum, &c. in principio; cap. licet, de Regul. in 6.* At ex cōsensu patris ad causas pias de illis testari poterit; *cap. licet, de sepultur. in 6.* Videatur Abbas *in rubric. de testamen. num. 10.*

436 At Scholasticus, qui filius familias non est, liberè potest de suis bonis testari, cum id nullo iure prohibeatur, sed iuri sit omnino conforme. Excipe, si sit impubes, cui ob iudicij immaturitatē testamentum condere prohibetur *in leg. si frater. Cod. qui testam. facere possunt; in §. præterea, Institut. eodem titulo.* Vnde, etsi doli capax sit, adhuc in pias causas testari nequit, vt contra Bonacinam tenet Diana *2. part. tract. 6. resolut. 57. & 6.* cum Villalobos, & alijs.

437 Hic nota primò, eum, qui potest condere testamētum, posse etiā facere codicillos, seu vnum, seu plures, vel ante, vel post testamentum, vel simul cum ipso testamēto, imò & si quis intestatus decedat, potest codicillum facere, qui obligat hæredem ab intestato venientem; *leg. conficiuntur, ff. de codicill. leg. ab intestato, ff. eodem titulo.* Nota secundò, si Scholasticus, adhuc filius familias, habeat Commendam alicuius militiæ Equestris, posse de bonis ab illa adquisitis testari; quia, cum hę Cōmendæ tribuantur titulo militari, inter bona castrensia annumerantur. Aduerte demùm, neminem per se esse obligatum ad condendum testamentum, nec peccare, si non condat; esto per accidens possit esse obligatio, vt scilicèt lites, & contentiones vitentur.

438 Is, qui potest testamentum facere, potest etiam facere donationes causa mortis, vt apud omnes est certū. Qui autem testari nequit, nec donare potest; In eo tamen discrimē datur, quòd iuxta dicta filius familias nequit testari de bonis aduentitijs, quamuis pater consentiat; potest verò, illo consentiente, ex bonis aduentitijs donare causa mortis; *leg. filius familias, ff. de donationib.* Vnde obseruat Iul. Clarus *lib. 4. selectar. §. donatio, quæst. 6. num. 7.* non posse à filio eas donationes fieri erga patrem, cum ille in propria causa authoritatem cum licentia, aut consensu

præ

præstare nequiuerit, ac proinde opus esse Iudicis authoritate. Obseruat prætereà, si filius de licentia patris testamentum de bonis aduentitijs condat, valere non per modum testamenti, sed per modum donationis causa mortis, dũ is, cui bona relinquuntur, sit præsens, vt expressè, vel tacitè donata bona acceptet; Sic namq; verba dispositionis latè interpretanda sunt, vt actus valeat, si fieri potest, præsertim in vltima voluntate, cuius magnus debet esse fauor; *leg. si pars, ff. de inofficios. testam.* Videantur Baldus, & Doctores passim *in l. seniu m, Cod. Qui testamenta facere possunt.*

439 Iuxta ius antiquum, Scholasticus, qui Religionem ingreditur, si non sit filius familias, potest de bonis suis disponere pro libito; adeò vt in renuntiatione illorum intuitu ingressus in Religionem, aut Professionis, nulla iuris ciuilis solemnitas requiratur; *§. illud quoque, Authentic. de Monachis; cap. de his, in fine, de sepultur.* Si verò sit filius familias tempore ingressus non potest liberè disponere de bonis suis absolutè; esto ea pro tempore, quo ad eum deuenerint, possit renuntiare in eum, quem elegerit. Professionem autem facturus, si mortui sunt parentes, etiam absque authoritate curatoris potest omnia sua bona donare sine beneficio restitutionis in integrum, cẽsetur enim mori, vt docet Abbas *in cap. in præsentia, de probationib.* Armilla *verbo Minor*, Syluester, & P. Sa, *eodem verbo.* Videatur P. Thom. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 6. n. 19.* P. Layman *vbi suprà, c. 9. num. 6. & tractat. 5. cap. 7.* Cæterùm in Tridentino *sess. 25. de reform. cap. 16.* statuitur, nullam renũtiationem, aut obligationẽ esse validã, nisi fiat intra duos menses proximos ante Professionem, cum licentia Episcopi, seu Vicarij, & posteà professio sequatur. Quod omnino est obseruandum.

440 Quæ diximus de testamentis Scholasticorum, qui sunt filij familias, procedunt de iure communi; Etenim iuxta leges speciales cuiusque regni potest res aliter se habere; v.g. in Regno Valentiæ in Hispania parentes designant certam quantitatem filio minori, sub eorum potestate existenti, de qua testamentum condere queat; Et in alijs Regnis dispositiones sunt speciales, quibus standum est

(∴)

Quæstio XXXXI. An, & quod peccatum sit, impedire Scholasticos, ne Religionem ingrediantur; aut obstacula apponere, quibus ingressus retardetur; & quæ indè obligatio impedientibus, & dissuadentibus oriatur? Idem quæritur de impedientibus, ne alia opera pietatis frequentent, aut exequantur.

441 ASSERO primò, eum, qui alium impedit, ne Religionem ingrediatur, eum violentè detinens, aut iniustis suasionibus à suo proposito dimouẽs, vel extrahens à loco, in quo habitum Religiosum erat suscepturus, aut alijs medijs illicitis vtens, peccare mortaliter peccato contra charitatem proximi. Huic asserto, vt infrà exponendo, omnes Authores conniuent. Videatur Bañez *2.2. quæst. 33. art. 2. dub. 2.* Petrus Ledesma *2. tom. sum. tract. 4. cap. 5. pag. 141.* Etenim quilibet potest liberè amplecti statum Religiosum, quin teneatur quoad hoc subiectionem, & obedientiam suis Maioribus, nec parentibus ipsis præstare, vt ex Diuo Thoma, & cunctis Theologis probat P. Hieronymus Plati *lib. de bono status Religiosi, lib. 3. cap. 34. paulò post initium;* Deindè status Religiosus est perfectior, quàm sæcularis, atque aptior, vt quis, mundi vitatis periculis, virtutis semitas sequatur, & animæ salutem obtineat; indeque Christus D. hortatur homines, vt ipsum, relictis omnibus, sequantur, ac contempto amore parentum, fratrum, ac amicorum, eius crucem tollant, quod in Religione tutiùs, & opportuniùs exercetur. Impedire ergo quemquam, vt sua vtens libertate Christi D. sectetur consilia, animæ suę bonũ, & salutem conetur, mundanaque pericula vitans, & momentanea, ac leuia cõtemnẽs, æterna bona, fœlicitatemque perẽnaturam sollicitè vestiget, sanè est detrimentum graue animæ proximi inferre, & absq; vlla potestate, seu iurisdictione vsum libertatis in re grauissima impedire, directèq; resistere, & opponi diuinę voluntati vocanti hominem ad vitę perfectioris nor-

normam; & sacræ Scripturæ frequentissimis authoritatibus, quibus monemur inuare alios ad opera virtutum sectanda, & ad mundi illecebras fugiendas; necnon omnibus Ecclesiæ Patribus, ac Doctoribus, qui hortantur fideles, vt, spretis sæculi honoribus, ac voluptatibus, calcatis etiam, si oporteat, & impediant, patre, & matre, ad Religionis asylum confugiant, vbi quis viuit puriùs, cadit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequentiùs, moritur confidentiùs, & de cella ad cœlum transitus est facilis, vt cum D. Bernardo loquar. De hac materia luculenter scribit P. Plati *relato tract. de bono status Religiosi*; & P. Carolus Musart *in lib. Adolescens Academicus, p. 4. cap. 6.*

442 Sed ecce iam insurgunt viri quidã huius sæculi sectatores, qui obtẽdunt causas, quibus specie quadam, vel fuco rationis licitè se operari arbitrantur, dũ impedimenta parant ingressuris in Religionem. Aiunt etenim, se nolle vocationẽ Dei de medio tollere, sed experiri, vtrùm illi verè à Deo vocentur, vel animi leuitate moueantur; velle, eos attentè, & non festinanter expendere viam, quam aggrediuntur, an eis suppetant vires ad labores illius tolerãdos; sæpè plures deficere ab eo statu iam suscepto, quod, inquiunt, est signum leuitatis, & inconsiderationis, qua illum susceperunt; addunt insuper, iuuenes allici à Religiosis, vt ipsorum habitum accipiant, imò aliquando consensum per fraudẽ, aut illecebras extorqueri; Opponunt prætereà cogitantibus Religionem, quanta indè incommoda suis parentibus, & familijs sint obuentura; quàm ingens eis spes esse possit præmiorum in sæculo; addunt, posse salutẽ animæ extra Religionem conari; monent, vt priùs parentes suos certiores faciant, ne pietati, ac obedientiæ detrahãt quidquam, nec eos repentina status mutatio dolorę afficiat vehementi. Hæc, & similia excogitat mundana prudentia, vt deterreat, detineat, impediat eos, quos Dominus ad militiam spiritualẽ sub crucis vexillo decertaturos, misericordię suæ vsus benignitate, aduocat.

443 Hæc oppositio non indiget solutione, sed, qui ea vtuntur, maximè sunt dolendi, cum non tot difficultatũ aggeres opponant illis ipsis, cum eos videãt in peccata ruere, in vitia pręcipitari, nec adeò seduli, ac sollicitì sunt de eis frænandis, cum per viam perditionis, & ruinæ animæ incedunt; ac cum eos animaduertunt saniori consilio ad salutis æternæ portum velle conuolare. Ipsos, ipsos huius veritatis aduoco testes; qui arbitrantur, se obsequiũ præstare parentibus, aut consanguineis iuuenum Religionem meditantium, cũ eos ab huiusmodi conatu deterrent; & de eo obsequio non curãt, si ipsos iuuenes, sciãt, ludo, Veneri, tumultibus, & rixis, otio, ac alijs vitijs incumbere. Quid ad hæc respõdeant? Sanè omnes eorũ sophisticæ, & mũdanæ rationes validissimis Patrum, & Doctorum Ecclesiæ testimonijs, ac reprehensionibus euincuntur, ac exterminãtur, quibus possem innumeras paginas implere. Videant Patres; legant Theologos; euoluant Authores; & passim inuenient testimonia sacra, rationes manifestas, supplicia à Deo ob similem culpam inflicta, quibus se omnino errare, cognoscant, nisi in ipsa luce cæcutire obstinauerint.

444 Attamen impugnatoribus respondeo, nõ ab alio, nisi à Deo posse prouenire desiderium ingrediendi Religionem; nec enim dęmon cuiquam consilium ingerit sectandi virtutem; id autẽ desiderium est vocatio, quæ nec indiget reuelatione, nec aliquo signo visibili, nec plurimo tempore, vt in animo concipiatur. Præterquàm quòd examen vocationis nõ spectat ad filios huius sęculi, sed ad viros spirituales, & perfectionis amatores, cuiusmodi sunt in vnaquaque Religione, in qua ante admissionem id examen fit, & sedulò inquiruntur motiua, ob quæ quis optat in eam admitti; Si illi approbent, cæteri de examine non curent. Neque ad electionẽ status Religiosi prolixitas temporis desideratur; exiguo enim spatio mens cœlitùs illustrata agnoscit sæculi vanitatem, & tutiorem Religionis viam, vt accedatur ad finem vltimum, qui est Deus. Nonne innumeri sunt in omnibus Religionibus perfecti viri, qui non multum temporis in deliberatione ingressus in illas insumpserunt? & alij sanè, quibus (quia non sunt ex illustribus) non apponuntur impedimenta ad ingressum, non plus temporis in deliberando insumunt, quàm illi, & tamen non impugnatur eorum vocatio. Fœminas etiam quæ in Moniales destinantur, non video, examine adeò rigido vocationis vrgeri; & tamen statum Religiosum, & valdè laboriosum assumunt.

445 Nec effugium est, aliquos esse genij mutabilis. Etenim Deus sua gratia mutabilitatem à plurimis abstulit, firmitatemque concessit, idque sperari

de

de ipso debet. Nec aliquos defecisse, obstat; nam etiam à sectatoribus virtutis aliqui deficiunt, & non propterea non est virtus sectanda. Et à te inquiro, quando tua peccata in confessione propalas, an habeas verum, & firmum propositum non peccandi? Respondes, firmum in tuo animo esse. Deindè in peccata reincidisti; An id probat, propositum non fuisse firmum? Minimè; sed tua ibi fragilitas ostenditur, quæ te in peccata traxit. Idem ergo dico. Vocatio ad Religionem potest esse firma, & vera; & tamen postea quis deficit, non ob vocationis apparentem firmitatem, sed ob fragilitatem humanam; Et sicut pericula, quæ occurrunt, solent animum firmum non peccandi deturbare; ita verè vocatum ad Religionem pericula, quæ occurrũt, vel à parẽtibus, & consanguineis, vel à dæmonis suggestionibus, solent ab incepto retrahere; nec mireris, si ille à proposito firmo cadat, cum firmissima proposita non peccandi sæpè tu ipse fregeris.

446 Nec rursùs pietas exposcit, vt ante ingressum parentes moneãtur. Sanè innumeri, qui nunc, & olim in Religionibus militantes, sibi, proximis, Ecclesiæ, & bono publico vtilitatem ingentem, & splendorem compararunt, nomen Religioni non dedissent, si à parentibus beneplącitum expectassent. Igitur ea dilatio in detrimentum vergit animę; interim namque pericula circumstant à prauis amicis, à consiliarijs parùm timoratis, à dæmonis suggestionibus, & à delicijs voluptatum, quę firmissimam adhuc vocationem infirmãt, vt nuper dicebamus; nec par est, exponere se periculis decidendi à proposito non peccandi. Rursùs admoniti parentes vel impediunt ingressum in Religionem, vel eum valdè differri conantur, & sequitur inconueniens nunc positum; Et quidquid ex his cõtingat, damnum graue animæ saluti infligitur. Resistant parentes; quid indè? cum vulgatis verbis te admoneat D. Hieronymus, si illi ante te in via ad pedes prouoluãtur; *percalcatum perge patrem, percalcatã perge matrem; Solùm in hac rè pietatis genus est, esse crudelem.*

447 Nec quidquam suadet ratio desumpta ab incommodis paternæ familiæ prouenturis. Id etenim satis in Religionibus præcauetur, nec quisquam admittitur, qui non sedulò examinetur tum de his, tum de alijs pluribus; nec cum incommodo graui parentum, fratrum, aut sororum, pijs cuiusquam annuitur desiderijs. Multò minorem vim habet amissio dignitatum, & præmiorum, quorum spes animo proponitur; sæpissimè nãque inanis est spes illa, & fingitur ingens. Sed maxima sit; nihil indè conuincitur, cum is, qui sæculo renuntiat, velit propter Deum omnia bona mundana relinquere, maiusque sit meritũ, quò plus habetur, quod relinquatur. At quid sunt omnia bona terrena comparata cœlestibus? inanis vmbra, fumus, nihil; plena doloribus, & anxietatibus; leuia, momẽtanea, & quæ breui vitæ periodo finiuntur, vel priùs è manibus euanent.

440 Iam verò illa vulgatiũ homuncionum obmurmuratio, quòd iuuenes decipiuntur, & per fraudem, ac industriosam sollertiam, veluti pisces reti, capiuntur, & ad Religionem trahuntur, contemnenda omnino est. Tuis vtor terminis; è procelloso mundi pelago ad littus Religionis, & portum tutiorem extrahi homines, velut pisces illic natantes, fraudem vocas? ad perfectiorem vitam, & ad sectanda Christi consilia allicere, dolum appellas? Et non appellabis dolum, nec fraudem, comitari, & allicere iuuenem ad domum meretricis, ad ludum, ad rixas, contentiones, & tumultus? Proh rectum pensatorem rerũ! Sed nec id tibi dabo; nullus decipitur, nullus per fraudem attrahitur; Cœlestes illustrationes, Concionatorum verba, librorum piorum lectio, aliaque pietatis opera sicut plures mouent ad recedendum à vitijs (quod fraudem, & dolum non nuncupabis) ita alios excitant ad sequendam perfectionem in Religioso statu. An, quia inde ad eum eligendum nonnulli mouentur, sicut plures ad vitia relinquenda excitantur, damnare liceat eas cœlestes artes incumbendi saluti proximorum? Nullus adeò impius erit, qui in hæc audeat.

448 Egimus cum impedientibus ingressum in Religionem; nunc cum admittẽtibus iuuenes in eam agamus. Tenentur equidem sollicitè, & nõ perfunctoriè examinare eos, qui admitti ambiunt, vt noscant, an aliqua animi passione ferãtur; an propter discordiam cum parentibus: ob honoris detrimẽtum acceptum; ob distractionem pecuniarum, & rei familiaris; aut ob aliud simile motiuum humanum id intendant. Si etenim hoc eos moueat, vel si adeò leuis animi sint, vt absque sufficienti consideratione, aut solùm vt alicuius amici ingredientis Religionem vestigia sequantur, admitti poscunt, minimè sunt admittẽdi; nisi adsit vocatio cœlestis, ob motiua

rius perfectiora. Deinde prænosci debet; an graue detrimentũ parentes, fratres, aut sorores possint experiri, si illi in Religionẽ ingrediantur; rursùs an ære alieno sint obærati: an sponsalia cõtraxerint; an infamia laborent, & his similia. Adhuc ætas admittendorum est inspicienda, cum communiter nõ expediat admitti, nisi eos, qui ad annos pubertatis completæ peruenerunt, vt post nouitiatum illicò post admissionem peractum possint professionem, aut vota Religionis emittere. Notum est autem decretum Tridentini *sess. 25. cap. 16. de Regularibus*, irritantis Professionem factam ante decimumsextum annum completum. Demùm id attendendum est, an is, qui admitti in Religionem optat, his sit viribus, indole, & genio præditus, vt perseueraturus esse in illa prudenter censeatur, cũ aptitudine ad onera Religionis toleranda, & munia subeunda.

449 Vnum monuerim, non quidem vt omnino requisitum, sed vt valdè consentaneum, nempè quòd iuuenes, maximè ex primoribus Viris geniti, si in Academijs versentur, eorumque gubernatio alicui Religioni, aut eius alumno, ab ipsorum parentibus sit commissa, non aliter in ea Religione admittãtur, nisi parentibus admonitis, & annuentibus. Etenim id exposcunt vrbanitas, æquitas, & quædam fidelitatis species. Sic etiam occurritur detractionibus, querelis, obmurmurationibus, ac offensioni plurium; & non retardãtur alij, quominùs suos filios educationi, & regimini eiusdem Religionis commendent, vt sic illi in suo officio contineantur, ac virtuti, & studio incumbant; quod quidem plurimùm ad bonum publicum, & peculiare interest. Hinc etsi contingeret aliquando, eum, qui exoptabat ingredi in Religionem, vel à proposito cadere decursu temporis labente, vel à parentibus impediri, hoc sanè detrimentum est priuatum, & cedere debet bono publico ipsius Religionis, quę detrimentum sustineret ex publicis obmurmurationibus, & alijs incommodis indè secutis, si illum statim admisisset in suum gremium; imò etiam detrimẽtum publico bono obtingeret, si propterea retraherentur alij à commercio, & consortio eius Religionis; Hæc autem detrimenta publica prętferenda sunt detrimento priuato eius, qui forsan à suo proposito decidit. Sanè hoc monitum, & rectę rationi æquitatis innititur, & ex pluribus experientijs est decerptum. Hinc in Studijs Grammaticæ in nostra Societate Iesu communiter non permittitur, vllum Studiosum in Societatem admitti, nisi admonitis, & consentientibus parentibus: Quod censetur rationi contentaneum, cum studẽtium educatio sit Nostris ibi commissa; quæ ratio, proportione seruata, militat etiam in proposito casu. Addo, quamuis regimen alicuius Studiosi non sit Religioni commissum, si ex admissione illius timeantur graues offensiones, cũ ipsius Religionis præiudicio, & boni publici detrimento, expedire, vt ille in ipsam non admittatur ob rationes libatas. Et quidem fateor, satius fore, si omnes gauderent, quòd filij, & consanguinei habitum Religiosum assumerent, & Deo se dicarent, cum nulla maior possit esse fœlicitas, quàm animæ æternam salutẽ tutiori via sollicitare; Sed ea est temporũ corruptela, vt plures ægrè ferant, filios in Religionem admitti, eosque deplorent velut mortuos, cum habitum Religiosum suscipiunt, indèque nullum non medium apponant, vt eos à Religione extrahant. Indè, etsi non debeamus huic sæculo conformari, æquum est, aliquid ei indulgere, vt maiora mala vitentur.

450 Assero secundò, eos, qui impediunt aliquem, ne habitũ religiosum assumat, non teneri ad vllam restitutionẽ. Non defuit, qui cogitaret, teneri ad restituendũ Religioni dãna secuta ex eo, quod ille, qui impeditur, non suscipiat habitũ Religiosum; imò teneri, si aliter nõ posset fieri restitutio, impedientem ipsum ingredi in Religionẽ. Pro hac cogitatione refert aliquos suppresso nomine Ledesma *vbi suprà*, quam ipse refellit. Et assertum nostrũ est inter Authores cõmune. Etenim in ea impedimenti appositione non delinquitur contra iustitiam, sed contra charitatẽ proximi, & exindè nullum restitutionis onus consurgit. Religio etenim nihil amittit, quod suum esset, vel quod ei titulo aliquo iustitiæ deberetur; persona autem, quæ impeditur, non est compensabilis per restitutionem. Nec sanè opportuna esset restitutio, si impediens teneretur suscipere habitum Religiosum, cum contingeret frequẽtiùs, illum non fore Religioni aptum, eique non leuamen esse allaturum, sed onus; vel saltem quòd à Deo non vocaretur ad eam vitæ normam, quam inuitum, & non vocatum suscipere, esset ingens absurdum; imò perseuerare non teneretur, cum inuitus, & coactus non solùm ante professionem possit è Nouitiatu egredi, sed etiam post Professio-

fessionem valet reclamare, dum adsint circunstantiæ communiter requisitæ in hac materia. De qua vide Couarrub. Rodrig. Azor, P. Thom. Sanchez, P. Suarez, & innumeros alios, quos adducit Banacina *1. tom. tract. de clausur. & pœnis, &c. q. 2. punct. 10. à §. 1.*

450 Nec obstat, quòd Religio ex admissione illius foret obtentura aliqua, aut plura bona ab ipso ei relicta. Quippè nullum adhuc ius ad bona Religio habet; nec certum est, ei fore applicanda, cum ingrediens possit liberè de suis bonis disponere; nec rursùs est certum, illum fore in Religione perseueraturum; vndè nihil ab illa aufertur, ad quod titulo aliquo iustitiæ potiatur. Adde in his, quæ spontaneè quis intendit donare alicui, si ante cõtractum initũ ab alio suadeatur, ne donet, non propterea manere suadentem obnoxium restitutioni, cũ nullum ius adhuc haberet ille, qui accepturus erat. Impediens ergo alicuius ingressum in Religionem, ad summum potest considerari perindè ac ei suadens, ne quidquam Religioni donet, & tamen indè nulla dimanat restitutionis obligatio. Dixi *ad summum*, quia id non suadetur, dum ingressus retardatur, nisi id implicitè, accidentaliter, & quasi ex cõsequẽti suaderi, contendas.

451 Sed, quamuis ad restitutionem non teneatur impediens, attamen tenetur, si fieri potest, eum, quem impediuit, sanioribus consilijs instruere, & ad propositum suscipiendi habitus Religiosi reuocare; ex charitate enim debet, dãnũ, quod intulit, eo modo, quo possit, resarcire, seu compensare, ne culpa sua ille forsan æternæ ruinę periculum subeat mundi voluptatibus illaqueatus.

452 Assero tertiò, impediẽtem alium illicitis medijs, ne opera pietatis exequatur (secùs erit, si honestus sit titulus impediendi) peccare, grauiter, aut leuiter iuxta qualitatem detrimenti, quod eius animæ infert. Et in primis, si titulus adsit honestus, non est culpa, imò honestè operatur, qui alium impedit. Nam pone, debilẽ, aut ægrotum velle ieiunare frequenter, aut pane, & aqua aliquibus diebus victitare, vel flagellatione rigida castigare corpus, vel in tabula pro lecto noctu decumbere, seu peregrinationem peditem suscipere, aut alia similia cogitare, ab his retrahi debet, ne eius salus pereclitetur, & ineptus reddatur ad propria munia prosequenda, imo & ad exequendum deinceps opera ad virtutem spectantia. Quòd si titulus non adsit, ex terminis ipsis constat, esse contra charitatem proximi, qua ei debemus optare bona temporalia, & æterna, impedire ipsum iniustis medijs, quominùs exerceat opera meritoria, quibus salutem animæ cõsequatur, vel merita apud Deum adaugeat, & gratiæ, ac glorię incremẽta promereatur. Et quidem impedire, ne bona fiant, & prouocare, vt fiant mala, non multum discriminantur, & saltem sunt valdè affinia; Prouocatio autẽ ad malum culpa est iuxta qualitatem mali; atque adeò proportionatè retractio à bono culpa est iuxta qualitatem detrimenti ex omissione boni prouenientis.

453 Vnde, si quis illicitis medijs impediret alium culpis irretitum, ne peccata sua confiteretur, & se ad cõfessionẽ per media opportuna pararet, sanè grauiter delinqueret. Quòd si impediret, vt die non festo Missam non audiret, non cõmitteret culpam grauem, sed leuem; dum tamen id non non pręstaret in contemptũ eiusmodi operis pietatis; Etenim, quoties in contemptum alicuius operis pij quis alium impedit, ne illud exerceat, grauiter peccat, quodcumque sit illud opus. Quod aduertant, oportet, aliqui, qui nonnulla pietatis opera, quasi puerilia, despiciunt, ne in eorum contemptum operentur. Ex duobus exemplis adductis quæuis alia colligere licet, vt discernatur, quando sit peccatũ graue aut leue, impedire, ne bona opera fiant. Et quamuis inæstimabile sit, quod amittitur omissione cuiusque boni operis, etiam exigui, tamen ad id solũ non attenditur, vt culpa pẽsetur, quæ in impediẽdo datur, sed ad detrimẽtũ, quod infligitur, quasi positiuè, ac iniustè; & ad necessitatẽ boni, cuius priuatio ob impedimẽtũ oppositũ resultat, aut perseuerat. Sic, dũ quis impedit alium, ne peccata sua confiteatur, vt dicebam, ex se causa est, vt ille in statu peccati perseueret, & priuatus gratia, & amicitia Dei, quæ in primis est omnibus necessaria. Vide Ledes. *vbi suprà*, Caietan. Siluest. & alios Summistas, *verbo, scandalum.*

454 Firmatur hęc doctrina ex obligatione correctionis fraternæ, de qua, & de eius circunstantijs latè agunt P. Suarez *tom. de fide, spe, & charitat. tractat. 3. disp. 8. sect. 3. & sequentib.* & Interpretes cum D. Thom. *2. 2. quæst. 33. art. 6.* Quippè si quis sub peccato mortali tenetur alium corrigere, vt à culpis retrahatur, cum datur spes fructus, & emendationis, à fortiori tenebitur non impedire illum, vt exerceat

opera

opera pietatis, quibus à culpis emergat.

Quæstio XXXXII. An Scholastici contrahant domicilium, aut quasi domicilium in loco Academiæ, & quod tempus in eo sint versaturi ad illud contrahendum?

455 DOMICILIVM alicuius est, vbi eius extat familia, aut habitatio cum animo ibi permanendi; & in duplici loco potest dari domicilium, cum æquè quis in vtroq; versatur; Sic Clericus habens duo Beneficia, & in singulis æquè residens, vtrobique habet domicilium, vt tradit Syluester, *verbo, domicilium;* & alius quicumque habitans in duplici loco, in quo facultatibus, & quæstibus gaudet, si æqualiter, aut ferè æqualiter adsit vtrobique, domiciliū in vtroq; retinet, vt docet Antonius Goffar *in additionibus ad Bonacinam, in addition. ad verb. Diuortium.* Nec sufficit ad contrahendum domicilium animus manendi in aliquo loco, nisi quis eo animo iam cæperit ibi habitare; sicut ad amittendum domicilium non sufficit animus discedendi à loco, in quo habitat; vt tenet cum communi Bonacina *tom. 1. tractat. de Sacrament. Ordinis, disputation. 8. quæstion. vnica, punct. 4. numer. 11.* Vbi etiam ostendit, non sufficere ad contrahendum domicilium animum permanendi in aliquo loco per tempus determinatum, vtputà sex mensium, aut etiam plurium, nam hic animus limitans tempus pariter innuit mentem discedendi ab eo loco, & in eo non permanendi.

456 Ex his cernitur, Scholares (qui non habent suos parentes, & familiam in loco Academiæ, sed aliundè studiorum causa ad illum aduentant) non habere domicilium in loco Academiæ. Ita tenent Bonacina, & Antonius Goffar, *locis nuper relatis.* Etenim hi habent animum discedendi à loco Academiæ, absolutis studijs, atque adeò in illo proprios lares non potiuntur, sed semper se quasi peregrinos reputant. Quod idem dicerem, quamuis cum filio Studioso parentes ipsius aduenirent ad locum Academiæ, vt ibi versarentur, dum filius Studijs incumberet, animo tamen indè recedendi post Studia peracta. Quippè, vt domicilium detur, requiritur animus non discedendi à loco; qui animus & si presumatur, cum habitatio per decem annos datur, attamen nec tempus decennij sufficiet ad probandum domicilium, si constet de animo non permanendi ibidem, vt tuetur Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdiction. capit. 29. nnmer. 85.*

457 Hinc fit, Togatos, qui in Collegijs etiam vltra decennium solent commorari in loco Academiæ, adhuc non contrahere in illo domicilium; Etenim constat de eorum animo non habitandi ibi semper, sed discedendi, vbi præmium, aut munus, quod optant, consequantur; quare in eo loco non dicuntur proprios lares habere, sed velut in via sunt, vt aliò proficiscantur. Nec id extendas ad Senatores, seu Iudices Regios, qui in Senatibus, Cancellarijs, aut Audientijs versantur; Esto enim exindè ad altiora munera in alio loco, aut in Curia, discedere conentur, tamen ibi ratione muneris, quod gerunt non ad tempus, sed perpetuum, contraxere domicilium, quod, iuxta dicta, non amittitur per spem, & animum discedendi. Sicut plures habitationem propriam in sua patria habentes ambiunt, indè ad aliquod munus obeundum exire, etiam animo non redeundi, si obtineant, & tamen, dum non exeunt, ibi domicilium retinent. Similiter in Academijs sunt aliqui Doctores, Magistri, aut Professores, qui vel in eodē loco Academiæ nati sunt, semperque ibi habitarunt, vel in eo proprios iam lares habent, vel ratione matrimonij ibi contracti, vel ratione Beneficij, Præbendæ, aut Dignitatis in Ecclesia eiusdem loci, qui, & si ambiant ad munus aliquod extra eum locum promoueri, & in animo sint discedendi, si ad illud promoueantur, attamen domicilium ibidem iam contractum non amittunt, donec discedant, ob rationem suprà appositam.

458 Rebuffus *de priuileg. Scholastic. priuileg. 125.* cum aliquibus Authoribus ab ipso relatis, contendit, Studiosos in loco Studij habere domicilium; id tamen *priuileg. 126.* ostendit, locum habere in fauorabilibus, non in pœnalibus, quam explicationem etiam adhibet Escobar,

bar, *vbi suprà*, *numer. 82*. Sed nec hac explicatione adhibita, absolutè est vera ea assertio. Quippè certum est, eum, qui habet domicilium in loco, posse Ordinibus initiari ab Episcopo eius loci, cum sit proprius eius Episcopus; Vnde Martinus Fornarius *de Ordine, capit. 5. numer. 6*. Sayrus *lib. 7, capit. 10. numer. 30*. Pater Lessius *de iustit. lib. 2. capit. 44. dub. 19. numer. 92*. Pater Henriquez; Quaranta, Riccius, & alij allati à Bonacina, *vbi suprà, numer. 8*. eam tradunt regulam generalem, illum dici Episcopum proprium, qui est Episcopus originis, aut domicilij, aut loci, in quo est Beneficium, quod quis habet. Deinde conspicuum ex terminis ipsis est, fauorabile esse, posse Studiosum Ordinibus initiari ab Episcopo; Et tamen Studiosus dioecesis Hispalensis, aut Burgensis existens Salmanticæ in Academia nequit ad Ordines promoueri ab Episcopo Salmantino, nisi dimissorias litteras afferat ab Archiepiscopo Hispalensi, aut Burgensi, vt *ibidem numer. 10*. docet Bonacina, & praxis ostendit; Ergo absolutè non est verum asserere, Studiosos in fauorablibus habere domicilium in loco Academiæ, aliàs possent ad Ordines promoueri ab Episcopo eiusmodi loci, cum id esset eorum fauor. Quare, licèt eis competant aliqua fauorabilia, quibus gaudent habentes propriũ, & verum domiciliũ in eo loco, eis possunt frui habentes dumtaxàt quasi domicilium, quia extenduntur ad omnes, etiam non Studiosos, qui quasi domicilium habent.

459 Igitur quasi domicilium id est, quod, etsi domicilium propriũ non sit, ferè ad illud accedit, & ad plures effectus eadem vi pollet, ac domicilium. Illud autem datur, cum quis per maiorem, aut ferè maiorem anni partem in aliquo loco versatur, alicuius negotij causa, vel etiam nullo interueniente negotio. Hinc cum quis ad Curiam Regiam proficiscitur, vt inibi maiore anni parte, vel negotijs incũbat, vel otietur, quasi domicilium in ea contrahit; Et Studiosus, qui tempore Cursus litterarij in loco Academiæ commoratur, in eo etiam contrahit quasi domicilium, cum tempus eiusmodi Cursus sit maior pars anni, scilicèt sex menses, & vnus dies, quamuis peracto Cursu ad suam patriam redeat, & semper animum retineat non manendi in eo loco, quia non est repugnans rationi quasi domicilij ille animus, imò potiùs, quia datur, non contrahitur domicilium, sed quasi domicilium. Ab hac conclusione est Rebuffus, Escobar, & alij ab ipsis relati *vbi suprà*, & omnes Authores de domicilio, & quasi domicilio agentes *in tractat. de legibus, & alibi passim*.

460 Ex quo colligitur à fortiori, Togatos, qui per plures annos in Collegijs versantur in loco Academiæ, contrahere in eo quasi domicilium, cum illud tempus satis, superque sit ad illud contrahendum, & aliunde non obstet animus, quem retinent, discedendi ab eo loco, quam primùm decenter possint. Prætereà Candidati alij, & Professores, ac Recolentes Studia, qui in loco Academię versantur, & domicilium non contraxerunt aliquo modo ex dictis *numer. 457*. contrahunt in eo quasi domicilium, cum saltem per maiorem anni partem ibi commorentur, & aliqui pluribus annis ibidem habitent.

461 Et quamuis Scholares soleant à loco Academiæ ad suas patrias proficisci ante Pascha Resurrectionis, nõdum Cursu litterario peracto, tamen id tempus est reputandum exiguum, & id nõ tollit, quòd quasi domicilium contrahant, maximè cum etiam soleant ante Cursus initium ad locum Academiæ aduentare, vt necessaria habitationi parent.

463 Cæterùm id quasi domicilium, statim ac ad prædictum locum aduentant, habere incipiunt; aliàs, si antequam illud haberent, indigerent habitatione iam peracta per maiorem partem anni, nunquam gauderent quasi domicilio hi, qui transacta ea maiori parte anni, illicò ad suas patrias reuertuntur. Sic etiam, qui incipiunt habitare in aliquo loco cum animo ibidem permanendi semper, statim gaudent domicilio; aliàs, si expectanda esset habitatio decennalis, absque domicilio essent decem annis, in quibus nec Episcopum proprium haberent, nec vllo fauore domicilij potirentur, cum tamen tunc nec vagi, nec peregini essent reputandi, quod ex se cernitur absurdum.

463 Vt autem Studiosi incipiant habere quasi domicilium, requiritur in eis animus versandi in loco Academiæ tempore Cursus litterarij, seu per maiorem anni partem. Quippè, si animum habeant illicò discedendi, aut post aliquot dies, peregrini erunt reputandi, & non quasi domiciliarij. Quòd si decernant toto tempore Cursus ibi commorari

tari, non amittent quasi domicilium ex eo, quòd per octo, aut quindecim dies, tempore, quo à lectionibus vacatur, aut alio, indè discedant ad aliquem locum, recreationis, aut negotij causa; hi enim accidentarij euentus pro nihilo cēsentur in ordine ad domicilium, vel quasi domiciliū; Sicut habens alicubi domicilium non amittit illud, etiam si frequentissimè discédat à loco ad nundinas; ad merces emendas, vel vendendas, seu ad negotia alia peragenda, vt sæpè solent non pauci discedere; hi namque discessus iudicātur accidentarij, dum animum habeant ad locum redeundi.

464 Ex doctrina tradita plures casus inferri possunt, quorum aliquos libabo, iuxta quos cæteri decidendi facilè erunt. Infertur primò, quod suprà attingebamus, Studiosum alterius diœcesis non posse Ordinibus initiari ab Episcopo loci Academiæ, absq; dimissorijs Episcopi suæ diœcesis, (nisi fortè Beneficium habeat in diœcesi, in qua est Academia) quippè, cum gaudeat ibi domicilio, Episcopus ille non est proprius. Minister autem Sacramēti Ordinis est proprius Episcopus, vt in confesso est apud omnes.

465 Infertur secundò, Studiosos in loco Academiæ posse confiteri (absq; vllo priuilegio) Parocho, sub cuius habitant Parochia, seu ad quem pertinēt; item si in loco matrimonium contrahant, posse eum Parochum assistere; (nisi constitutione, aut consuetudine ibi stabilitum sit, vt Parochus fœminæ assistat matrimonio) deinde si ibi in mortis periculum incidant, Sacramenta fore eis administranda ab eodem Parocho; atque eis decedentibus è viuis, quartam funeralem esse ipsi persoluendam, & defunctos sepeliendos in Parochia, nisi ipsi elegerint sepulturam alio in loco. Ita Pater Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimon. disputation. 23. numer. 13.* Pater Coninch *disputation. 8. dub. 3. num. 21. & dub. 6. num. 38.* Pater Filiucius *tract. 7. cap. 7. num. 193.* Pater Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib. 1. numer. 74. & 79* Pater Suarez *de pœnitent. disputation 23. section. 3. & disputation. 25. section. 2.* Pater Vazquez *in 3. part. quæstion. 93. artic. 1. dub. 4. numer. 4.* Bonacina *tom. 1. tractat. de Pœnitent. Sacrament. disputation. 5. quæstion. 7. punct. 2. numer. 2.* & plures alij. Etenim ad ea omnia sufficit habere quasi domiciliū, vt Studiosi habēt in loco Academiæ; quare idemmet traditur de militibus, litigantibus, & mercatoribus habentibus quasi domicilium in aliquo loco.

466 Inuestigant Authores prædicti, vndè Parocho eiusmodi adueniat iurisdictio, cum habentes quasi domicilium propriè non sint eius subditi, & ad hoc requiratur, dari domicilium? Aiunt, rationem huius iurisdictionis desumendam esse ex consuetudine, quæ potuit introduci, & iure optimo fuit introducta, ne hi, qui maiori parte anni in vno loco commorantur, Sacramento valdè necessario diutiùs careant; consuetudo autem potest conferre iurisdictionem non ratione sui, sed ratione taciti consensus, & approbationis Superioris, qui eam valet concedere; nam hoc ipso quòd ille sciat, aliquos actus fieri, quos commodè impedire potest, & non contradicit, censetur, eos approbare, & facultatem necessariam ad illos impertiri. Adderem ego, habentem quasi domicilium in aliquo loco fieri propriè subditum in ordine ad aliquos actus respectu Superioris, aut Parochi, & hunc dicendum esse proprium Parochum illius, non secùs ac eius, qui habet domicilium, atque adeò nō esse opus ad consuetudinem confugere, vt eius iurisdictio firmetur; Actus autem, in ordine ad quos fit subditus, illi sunt, quos non oportet diutiùs omitti, vt Confessionem; aut quos, necessarium est, exerceri, vt in periculo mortis Sacramentorum receptionem, & sepulturam post mortem; aut qui absque graui incommodo nequeūt fieri, nisi coram eo Parocho, vt matrimonium in loco Academiæ; non enim expectandum est, vt Parochus domicilij proprij Studiosi ex ipsius patria adueniat ad assistendum matrimonio. In ordine verò ad alios actus, respectu quorum non militat similis ratio, res aliter se habet; Nam Studiosus, vt initietur Ordinibus, potest à suo Ordinario dimissorias poscere, nec vrget animæ commodū, vel necessitas, vt in receptione Sacramentorum pœnitentiæ, & Eucharistiæ. Sicut autem asseritur à præfatis Authoribus, consuetudinem modo explicato conferre iurisdictionem, ita ex ipsa consuetudine, & ex ratione æquitatis, ac necessitatis potest colligi, in ordine ad prędictos actus eum esse proprium Parochū, & habentes quasi domicilium esse propriè subditos

4 Infertur tertiò, quid sit asserendum in quæstionibus sequentibus; An Scholasticus iter faciens tēpore Paschatis debeat satisfacere præcepto Cōmunionis

 in

in loco Academiæ, à quo exiuit, aut etiã il lã anticipare; vel possit differre, vsq; dũ per ueniat ad suam Patriam, vel teneatur in itinere id præceptum adimplere? De quo egimus *suprà hoc lib. 3. à numer. 223.* An Studiosi versantes in loco Academiæ teneantur obseruare leges suæ patriæ, aut alias vbique gentium obligantes, nisi in ipso loco Academiæ? De quo tractauimus *hoc lib. 3. à num. 239.* An debeant exequi leges speciales, quæ in Academiæ loco vigent? De quo *hoc eodem lib. 3. à n. 245.* An possint absque vllo priuilegio absolui à casibus reseruatis in sua patria, si in loco Academiæ reseruati non sint? De quo *hoc lib. 3. n. 245.* A quo possit dispensari in regularitate, quam cõtraxerint ex homicidio, aut ex sumpto latè defectu lenitatis? De quo *hoc lib. 3. n. 304.* Quid sit obseruandum circa Studiosos contrahentes matrimonium in loco Academiæ? De quo *suprà, à num. 363.* Quid sit tenendum circa sepulturam, & Iura Parochalia, si Studiosi in loco Academiæ è viuis decedant? De quo *inferiùs quæstion. 50.*

468 Solummodò hic obserua, Episcopum loci Academiæ, etsi possit dispẽsare in aliquibus irregularitatibus iuxta Tridentinum *sess. 24. cap. 6. de reformat.* tamen non posse, nisi suis subditis eam dispensationem indulgere, sicut neque Ordines conferre, nisi subditis. Ratio autem, cur possit absoluere à censuris eos, qui minori subiectione ei subduntur, quàm subduntur proprij subditi, & non possit dispensationem in irregularitate eis ipsis præstare, traditur à Patre Suarez *de censur. disputation. 41. à numer. 10. & 12.* nempè quia ad dispensandum in irregularitate, requiritur, vt Episcopus iurisdictione ordinaria gaudeat in eum, cui concedit eam dispensationem; ad absolutionem autem impertiendam à censuris, seu casibus reseruatis, ea solũ requiritur subiectio, quæ sufficiat, vt Episcopus Sacramentalem absolutionem impẽdat, quę impẽdi nequit, nisi absoluatur à censuris, & casibus reseruatis; quarè minor subiectio exigitur, vt hæc absolutio præstetur, quàm vt illa dispensatio concedatur.

469 Infertur quartò, nunquam præsumendum fore, Studiosum in loco Academiæ domicilium constituere, nisi per aliquem externum actum id significauerit, veluti si ibi domũ emerit, & eò transtulerit maiorem suorum bonorum partem; aut per decennium ibidem habitauerit, quin cõstet de animo discedendi; Hæc enim pro foro externo sufficiunt, vt domicilium probetur; *leg. 2. Codic. de incolis, libr. 10.* Adstipulantur Mascardus *de probation. conclusion. 534.* Quaranta *verbo, Ordo, pagin. 373. vers. Circa tertium;* Menochius *de arbitrarijs, lib. 2. centur. 1. casu 86.* Riccius *decision. 297. 298. & 305.* Pater Henriquez *libr. 10. capit. 22. numer. 2.* Pater Reginaldus *lib. 30. tractat. 1. capit. 5. numer. 23.* Pater Coninch *disputat. 20. dub. 9. ad finem,* Pater Filliucius *tractat. 9. capit. 5. quæstion. 6.* Molfesius *tractat. 2. capit. 2. numer. 6.* Bonacina *tom. 1. tractat. de Sacrament. Ordinis, disputation. 8. quæstion. vnica, puncto 4. numer. 12.*

470 Infertur quintò, Studiosum celebrantem contractus in loco Academiæ, debere seruare consuetudinem, quæ in eo loco viget, circa eos ineundos. Ratio est, quia non solùm, vbi habetur quasi domicilium, sed in quocumque loco contractus celebretur, hic censetur initus iuxta leges loci. Quam doctrinam generalem cum Patre Salas, Patre Thoma Sanchez, & Felino, tradit Basilius Legionensis *de matrimonio, lib. 5. capit. 7. §. 2. numer. 21.* Ibique tenetur celebrans contractus gabellas, quæ ratione contractus initi soluuntur, pendere iuxta eius loci consuetudinem; Prætereà debet in emptionibus seruare pretium ibidem lege taxatum. Quæ doctrina eam vim habet, quòd, si posteà in alio loco lis moueatur super valore, aut executione contractus, iudicium pertinet ad forum loci, in quo contractus est celebratus; quod probat Basilius *ex lege 2. §. legatis; lege, si hæres absens, §. si quis tutelas; lege, omnem obligationem, ff. de iudicijs; ex capite, dilecti, & capite final. de foro competent. capit. Romana, §. contrahentes, eodem titulo in 6. ex lege 8. titul. 9. partit. 1. & leg. 32. titul. 2. partit. 3.* Et ibi docet Gregorius Lopez, *verbo, en aquella tierra.* Nisi fortè solutio, & executio contractus alibi sit promissa, quod constare debet vel ex natura contractus, vel ex contrahentium mente; tunc enim forum est adeundum in loco executioni designato, *iuxta leg. contraxisse, ff. de actionibus, & oblig.*

471 Sed quid dicendum erit circa cõtractum dotis, si Studiosus matrimonium celebret in loco Academiæ? In hac quęstione vniuersaliter agitata de quolibet extra locum sui domicilij cõtrahẽte ma

matrimonium, dissident inter se P. Thom. Sanchez, & Basilius Legionensis. Ille tuetur, contractum dotis excipiendum fore à regula generali aliorum contractuum, & celebrandum esse iuxta cōsuetudinem domicilij viri. Hic verò docet, non esse specialem in Iure dispositionē circa hunc cōtractum, adeòque eum sub regula generali tradita comprehendi. Longa disputatio requirebatur, vt momenta vtriusque sententiæ expenderentur, quod non est præsentis instituti; Sufficiat asserere, contractum dotis fore celebrandū in casu dicto iuxtà praxim, quæ in loco Academiæ viguerit, celebrandi eiusmodi contractus in præfatis circunstātijs; ex ea enim praxi dignoscetur, quænam ibi ex relatis sententijs sequenda præferatur; nisi fortè idem sit modus celebrandi cōtractus dotis in loco Academiæ, & in loco domicilij Studiosi, tunc enim nulla reperitur difficultas.

472 Extendenda est adhuc doctrina circa contractus tradita ad testamenti factionem; quippe Studiosus testamentum condens in loco Academiæ, sicut quilibet, qui in loco diuerso à domicilio illud facit, seruare debet leges, & consuetudinem loci circa testamentorum solemnitatem: & erit irritum testamentum factum contra formam legis in eo loco stabilitæ. Ita Mandosius *in cap. 1. de constit. num. 61.* P. Salas, & Thomas Sanchez, quos refert, & sequitur Basilius Legionensis *vbi suprà, n. 24.*

473 Infertur sextò, si Studiosus per Iudicis sententiam relegetur à sua patria, non intelligi relegatum à loco Studij. Idem est, si relegetur ab alio loco, quamuis tunc relegatus etiam à patria intelligatur iuxta plures Authores, qui aiūt, relegationem à loco aliquo non posse censeri pœnam, si ille liberè in suam patriam redire posset, vt cum Fabro tuetur Don Alfonsus de Escobar *loco superiùs relato, num. 79.* tamen nec tunc à loco Studij relegatus iudicatur; nam locus studij, vt diximus, non est patria, nec domicilium proprium Studiosi; & saltem non habere eum in loco Academiæ domicilium in pœnalibus, omnes fatentur, vt superiùs attigimus. Limita tamen assertum, nisi Studiosus originem, & proprios lares haberet in loco Studij, nam tunc relegatus à patria, non posset in loco Studij permanere.

474 Sed quid sentiendum, si hic ab alio loco relegaretur? Iuxta Don Alfonsum de Escobar *vbi nuper*, non posset in loco Studij, vtpote sua patria, permanere. Et consequenter asserit, si Iudex Studij Scholarem verbi gratia, Burgensem, relegaret à loco Studij, non posse illum ad vrbem Burgensem pergere; quę enim pœna esset, Studiosum in patriam suam relegare? Non possum huic doctrinę acquiescere; Etenim pœnæ, & odia non sunt ampliandа, atque adeò pœna relegationis ab vno loco non debet extendi ad relegatiotionem à patria, nisi hæc in sententia exprimatur. Deindè non est exigua pœna, si quis Studiosus à loco Studij relegetur, etiam si in patriam pergat, cùm non possit Cursus litterarios peragere, & alia commoda amittat; Vel si quis relegetur à Curia, aut ab alio loco, in quo cōmodis fruebatur, aut voluptatibus vacabat. Rursùs hæc exilia sæpè infliguntur, vt cesset aliquod scandalum, aut locus non perturbetur, aut occasio delinquendi è medio tollatur; Quæ omnia obtinentur, etiam si relegatus ad suam reuertatur patriam. Demum, quia praxi id receptum est, vt, dum quis relegatur ab aliquo loco, quin aliud sit peraddatur, dummodò indè discedat, satisfecisse pœnæ censeatur; atque adeò non curatur, vtrùm ad patriam suam redierit; nec, quamuis constet, eum ad patriam suam redijsse, punitur, tanquam sententiæ, & præcepti relegationis transgressor. Imò, cum Iudex Academiæ Studiosum relegat à loco Studij, supponitur, eum ad suam patriam fore rediturum, nec intēditur aliud, quàm eum ab eo loco amouere; Quod profectò non potuit ignorare Don Alfonsus de Escobar, cum praxim contrariam suæ doctrinæ sæpissimè in Academia Salmantina non potuerit non animaduertere.

475 Hinc Vlpianus *in leg. 7. §. constitutum, ff. de interdict. & relegat.* statuit, relegatum à Curia, non intelligi à patria relegatum. Fateor, *in eadem leg. §. si cui planè*, innui, relegatum ab aliqua Ciuitate, seu interdicta aliqua Ciuitate delinquenti, etiam eius patriam censeri interdictam. Sed hæc dispositio per desuetudinem, aut consuetudinem contrariam, quam *numer. præcedent.* libauimus, videtur abrogata. Cur autem Curia interdicta non censeatur, interdicta patria, interdicta verò alia Ciuitate, statuatur in Iure, patriam esse interdictam, agit Don Alfonsus de Escobar *eo capit. 29. à numer. 38.* Et *in eodem capit.* ostendit differentiam inter exilium, relegationem, interdictio-

nem, & deportationem. Videat ibi, qui velit, nam huc non attinent. Plura tamen dicemus *quæst. sequenti, à n. 484.*

576 Infertur vltimò, Magistratus Academiæ habere domicilium in loco illius, nisi sint solummodò ad tẽpus, nam hi solùm habebũt quasi domicilium, casu quo originem, & proprios lares in eodem loco non habeant. Sic Salmantinæ Academiæ Rector, cum sit Studiosus, & singulis annis electus, quasi domicilium dumtaxàt Salmãticæ habet; At Magister Scholæ habet domicilium, cum eius munus ex se sit perpetuum, & Dignitas sit Almæ Ecclesiæ Cathedralis. Ad horum similitudinem philosophandum erit de alijs Academiarum Magistratibus.

477 De Iudice Studij Salmanticensis aliquod poterat esse dubium, an domicilium, vel solùm quasi domiciliũ Salmanticæ habeat. Iudico, præcisè ratione muneris non habere domicilium, quia munus id non est perpetuum, sed amoueri potest Iudex ab officio, & communiter nõ multum temporis in eo gerendo perseuerat. Quod exindè etiam cernitur, nam non raro Togati fuere Iudices Studij, quos, cõstat, solùm habere quasi domicilium Salmanticæ, cum semper in animo sint inde discedendi, vbi primùm decedenter, ac cõmodè possint.

478 Officiales Academiæ, & Tribunalis illius habent domicilium in loco Academiæ ipsius, quia ibi suos lares, & familiam retinent, muniaque exercent, quæ non adstringuntur aliqua temporis limitatione, sed ex se sunt perpetua; vtputà Secretarius, Notarius, Tabellio, Bedelli, & alij similes. Quòd si in aliqua Academia annalia sint eiusmodi officia, aut aliqua soleant præstari ab Studiosis, dum incumbũt annuis Cursibus, standum erit doctrinæ adhuc traditæ.

Quæstio XXXXIII. Quibus pœnis possint Studiosi puniri ob sua delicta à Magistratibus Academiæ?

479 IMPVNITA non manere delicta, & Deus præcipit, & leges statuũt, & ratio, ac bonum publicum exigunt; nec aliter sanè gubernari Respublicæ possunt, & homines inter se habere commercium. Aliquibus delictis destinatæ iam sunt pœnæ in Iure, aut in vnoquoque Regno, seu Prouincia speciales leges circa punitionem obseruãtur. Alia autem sunt delicta, propter quæ arbitrio Iudicis supplicia, seu pœnæ infliguntur; in quibus attendendum est, vt pœnæ sint proportionatæ delictis, & delinquentibus, attentis circũstantijs; Nec enim eadem pœna semper, & propter quodcumque delictum debent puniri Ecclesiasticus, & Laicus: nobilis, & plebeius: vir perfectæ ætatis, ac iuuenis vix pubertatem transgressus.

480 Rursùs non omnes Iudices possunt eadem supplicia infligere; nã Ecclesiastici nequeunt decernere pœnam sanguinis. Quare inspiciendum est, an Magistratus Academiæ sit Ecclesiasticus; Et quamuis is, qui Ecclesiasticus est, solam habeat iurisdictionem Regiam, vel simul cum illa Pontificiam, (vt habet Magister Scholæ Salmantinus) adhuc nequit sentẽtiam sanguinis ferre; nam, etsi ea iurisdictio sæcularis ex se sit sufficiens ad illam pœnam inferendam, tamen ratione personæ limitatur, cũ Ecclesiasticus nequeat ea vti in ordine ad eiusmodi pœnam. Potest tamen Curiæ sæculari tradere delinquentem, dum tamen, si Reus sit in Sacris constitutus, primùm degradetur.

481 His positis, Magistratus Academiæ gaudent iurisdictione, qua possunt quibuscumque pœnis Studiosos delinquentes punire, iuxta qualitatem delictorum, & personarum, & iuxta qualitatem ipsorum Magistratuum; atque attendendo ad circunstantias, quæ occurrunt. Quippè Magistratus Academiæ, vt latè stabiliuimus *lib. 1. per plures quæstiones*, sunt Iudices Ordinarij, iurisdictione ordinaria gaudentes, habentque merum, & mixtum imperium, vnde nulla est pœna respectiuè, quæ nequeat ab ipsis decerni, sicut potest ab alijs Iudicibus sæcularibus, & Ecclesiasticis.

482 Et in speciali potest Magistratus punire delinquentes pœna pecuniaria, exilij, flagellationis, traductionis publicæ ad pudorem, triremium; damnare eos, vt in bello militent; vt in aliqua Arce, seu Castello mereãtur; delere eos ex albo Academiæ, & eorum Cursus litterarios annullare; in tetro carcere vinctos detinere; valet item, si opus sit ad veritatis indagationem, equuleo, aut aliter torquere, (nisi Regni leges alicubi resistant;) et si sæcularis

laris sit Iudex, potest vsque ad pœnam sanguinis infligendam deuenire; sin verò sit Ecclesiasticus, potest excommunicationis, suspensionis, & interdicti censuras ferre; atque demum, si delictum exposcat extremum supplicium, valet modò dicto *nu per num. 480.* delinquentem Curiæ sæculari tradere.

483 Cæterùm, vt repetitò monuimus *lib. 1.* Iudices Academiarum valdè leniter se habere debent ergà Scholares ob plures rationes ibi allatas; nec cõmuniter sunt inflicturi pœnas, quæ dedecus, aut infamiã eis afferant; nec eos mulctaturi sunt pœna pecuniaria. Sed eos monitis primùm, vt patres, corrigere debent; deinde, si tumultuentur, aut ludo, vel Veneri vacantes, ab Studij Officio deficiant, à loco Academiæ remoueant, eos ad ipsorum parentes mittendo; sin minùs, carceris diuturnioris pœna eos castigent; vel demum exilio damnent; aut ab aluo Academiæ deleant, si qualitas delicti deposcat, & non nisi rarò, ad supplicia maiora deueniant. Refrænari expedit iuuentutem, & eius delicta puniri; sed multum est indulgendum ætati, & deliberationis maturæ, ac prudẽtiæ defectui; Nec ab Studiorum via deterrendi sunt iuuenes illustres, optimo genio præditi, qui parantur ad Reipublicæ commodum, & regimen. Non tamen propterea inficior, posse delictum ita excrescere, vt debeat delinquens supplicio ingenti, & dedecus, ac infamiam allaturo, puniri; sed summa in his consideratione est vtendum. Sæpè id admonui Iudices Academiarum, huius tractatus decursu, vtpotè valdè expediens ad Academiarum conseruationem, concursum, famam, & ornamentum; quæ omnia decrescent, aliter se gerentibus Iudicibus. Rectè asseruit Dominicus Baudus *in orat. ad Studiosos Leidẽses*, post alia; *Nocere nimiũ rigorem, & seuerioribus remedijs id effectum iri, vt florentissimo Athneæo vastitas, & solitudo inducatur. Lasciuisse potius, quàm sæuisse improuidos adolescentes; & quamuis à disciplina vehemẽter deerratum sit, nihil tamen admissum, quod facilè cadat in eam ætatem, cum animi ægrotent, & in fermento sint*, & deinceps, *Verùm si incicures bestiæ cultu mãsuescunt, cur non etiam liberali modo tractentur liberalium iuuenum corda, quos cæca imtemperies, non tamen impia, nec scelerata nocendi cupiditas abripuit extra gyrum officij, & inculpatæ rationis?*

484 Circa pœnam exilij, & relegationis (quam nunc eodem modo sumimus, estò in rigore Iuris aliquod discrimen sit inter relegationem, & exilium) aliqua disputat Don Alfonsus de Escobar *de Pontificia, & Regia iurisdict. cap. 29.* quæ aptat Magistratibus Academiarum, cum conueniant cuicumque Iudici sententiam exilij proferẽti. Nos *quæst. præcedent.* iam discussimus, an, cum quis relegatur à loco Studij, aut à Curia, vel ab alia ciuitate, intelligatur relegatus à suâ patria, in quâ domicilium habet? & negantem partem in praxi fore sequendam contra ipsum Escobar stabiliuimus. Nunc ad alia veniamus.

485 Dubitatur ergo, ad quæ loca relegare possit Magistratus Academiæ subditos suos delinquentes? Supponẽdum est, *ex leg. 7. de interdictis, & relegat.* nullum Iudicem posse relegare delinquẽtem in Prouinciam, quam ipse non regit, seu extra territorium, quod sub eius iurisdictione non comprehẽditur, tamen posse interdicere delinquentem tota suâ Prouincia, seu territorio; nam tunc nihil disponit in alieno territorio, non enim dispõnere in eo valet, sed à suo abijcit territorio; quod præstare potest. Quòd si Reus duo domicilia habeat, aliud in Prouincia, quam Iudex regit; aliud in ea, quam non regit; tunc etiam ab hac Prouincia relegare eum poterit ex rescripto Imperatorum Seueri, & Antonini. Aliam limitationem affert Escobar, de qua infrà.

486 Deinde supponendum est ex traditis *lib. 1. pluribus locis*, Magistratus Academiarum esse Iudices Ordinarios, & Regiam iurisdictionem amplissimam habere, necnon etiam Pontificiam eos potiri, qui Magistro Scholæ Salmantino assimilantur; & proinde eorum territorium, quà iurisdictione Regia gaudent, esse totum Regis dominium, ac territorium; & quà iurisdictione Pontificia, territorium esse totum terrarũ orbem. Prætereà quia Magister Scholæ Salmantinus est simul Iudex Conseruator, ac delegatus, & inde potest trahere non subditos intra determinatas diætas ad suum tribunal, eius territorium, quà Conseruator est, intra illas diętas continebitur.

487 His suppositis, asserendum est, Magistratus Academiarum, vt Iudices Regij ordinarij sunt, posse relegare delinquentes ad quælibet loca, seu Prouinciam, sub Regis iurisdictione contentam; & valere eos omni territorio Principis inter-

terdicere; Vt autē iudices Pontificij sunt, & quatenùs tales sententiam ferunt, posse in quamlibet Prouinciam, in quam potest Pontifex, eos relegare; & demum, si vt Iudices Conseruatores sunt, condemnent aliquem exilio, valent eum relegare in quēcumque locum sub diœtis contentum, & toto territorio in eiusmodi diœtis cōprehēso eum interdicere. Quæ omnia ex suppositionibus præiactis sunt manifesta, & roborantur *ex leg. 7. præfata*, §. *1.* & §. *sicut, cum sequentib. ff. de interdict. & relegat.* ac *ex leg. 5. tit. 31. part. 7. vers. Si non al Rey.*

488 Quòd si lege aliqua Regni sit cautum, vt delictum puniatur relegatione extra Prouinciam, aut Regnū, quilibet Iudex poterit sua sententia eam pœnam declarare, quin attendatur ad territorium sub ipsius iurisdictione contentum, idemq; erit obseruandum in Magistratibus Academiæ, qui tunc poterunt delinquentem etiam extra suum territoriū relegare.

489 Contendit D. Alfonsus de Escobar *vbi suprà num. 78.* relegatum Studiosum à loco Studij, etiam à Curia Regia esse relegatum; quod assertum infert ex alio principio generali, nempè Iudicem relegantem à quauis ciuitate, vel Prouincia *iuxta leg. 7. præfatam*, §. *constitutum*; etiam relegare ab vrbe Roma; quæ limitatio apponitur ei constitutioni, de qua *suprà num. 485.* scilicèt neminem posse relegare in Prouinciam, vel extra Prouinciam, quam non regit. Sed quidquid sit de Iure Ciuili antiquo, in nostra Hispania id non semper in praxi obseruari, animaduerto. Etenim sæpè Iudices relegantes aliquem delinquentem à loco, aut Prouincia, solent insuper addere relegationē à Curia Regia, quam non exprimerent, si in relegatione à quolibet loco semper imbibita esset; indeq; colligitur, dum relegatio à Curia non exprimitur in Iudicis sententia, posse sustineri iuxta tolerantiam frequētē, eam non dari. Deinde, si quis ab aliquo loco relegetur, & præcipuè Scholaris à loco Studij, nunquam curatur, vtrùm ad Curiam aduentet, nec, quamuis constet, inibi versari, punitur tanquam exilij transgressor; ergo, quia iuxta praxim, & consuetudinem toleratam relegatio à Curia non continetur in quauis alia relegatione, cōmuniter loquendo; esto in rigore, fatear, Curiam in quauis relegatione comprehendi, imò & ea loca, in quibus datur Regiū sigillum, qualia sunt ea, in quibus sunt Regiæ Cancellariæ; sed tolerantia hunc rigorem valdè frequenter minuit. Et in Scholasticis, vt superiùs notaui, cernitur manifestè; nam si Scholasticus Matritensis relegetur per Iudicem Academiæ ab vrbe Salmantina, quia tumultibus, aut Veneri tempus impendit, non curatur, an redeat Matritum, imò supponitur, ad lares paternos illum fore progressurum. Nam quò aliò pergat filius familias?

491 Don Alfonsus de Escobar *vbi suprà num. 89.* docet, laicos studiosos à Regia solùm Curia censeri relegatos, quia in eos iurisdictio Regia exercetur; nisi eorum causa sit spiritualis, quia tunc etiam à Curia Romana relegati sunt iudicandi, cum erga illos exerceatur iurisdictio Ecclesiastica, seu Pontificia. Quòd si Studiosi sint Clerici, in quauis causa ab vtraque Curia relegati censebuntur; à Romana quidē, quia iurisdictio Ecclesiastica in eos exercetur; à Regia autem, quippè, quantumuis clerici sint exempti à iurisdictione sæculari, tamen sub dominio Principis sunt. Hinc est, Regem posse interdicere suo Regno Clericum, quod vulgò dicitur, infligere ei, *las temporalidades.* Hinc etiam Curia Regia dicitur patria communis non solùm respectu laicorum, sed & Clericorum, atq; adeò, cum Iudex Academiæ, etiam quatenùs Ecclesiasticus, possit aliquem relegare à sua patria, valet simul à Curia Regia; quod in sententia huius Authoris maiorem vim habet, cum censeat, semper relegari à propria patria eum, qui ab alio loco relegatur.

472 Nimis rigida est hæc doctrina, & praxi contraria, dum vtrāq; Curiam cōprehendit. Quippè, dum Episcopi in Hispania, alijq; Iudices Ecclesiastici aliquē à Curia relegant, solum à Regia exilium decernunt, nec, vt credo, eis Romana in mentem venit; imò aditus ad eam semper liber omnibus permittitur; quare solùm à Curia Regia exilium declaratur. Nec in hoc, vt vult Escobar, duriorem interpretationem patitur sententia Magistri Scholæ, quàm aliorum Iudicum Ecclesiasticorum; cum hi, quamuis Regia iurisdictione non polleant, possint delinquentem relegare à Curia Regia, & aliūde ipse supponit, hos posse relegare illum à Curia Romana; quod iuxta ipsius Authoris principia est manifestum; cum asserat, relegatū à quolibet loco, intelligi relegatum à Curia; ergo, dum Iudices Ecclesiastici relegant

gant subditum, vt possunt, ab aliquo loco, etiam à Curia relegant. Deinde, quia ipse ait, Curiam Regiam esse patriam communem, & prætereà relegatum à quouis loco, etiam à suâ patria relegatum censeri; igitur, dum Iudices Ecclesiastici relegant delinquentem à loco aliquo, etiam à Regia Curia relegant; & consequenter nō est durior interpretatio sententiæ exilij prolatæ à Magistro Scholæ, quàm à quouis Iudice Ecclesiastico non habente iurisdictionem Regiam, sed duntaxat Pontificiam, quoad extensionem ad vtramque Curiam.

493 Obiter aliqua attigerim tam Studiosis, pœnis per sententiam Iudicis affectis, quàm alijs communia; scilicet damnatū ad carcerem, exilium, aut alias similes pœnas, teneri illas exequi; esto probabile sit, non teneri in conscientia, & posse fugere, si carcer sit durus, aut exilium terræ insalubris, vel tēpus ad triremes destinatum sit ad vitam; vel per longum tempus; nec teneri, nec posse obligari ad abstinendum à cibo oblato, vel ad sumendum venenum. Quas propositiones sparsim sumptas à D. Thoma P. Vazquez, Lessio, Castro Palao, & alijs, defendit Diana *part 3. tract. 3. resol. 79. & part. 2. tract. 17. resol. 39.* Rursus si Iudex infligat pœnam priuationis Officiorū, & Dignitatum, si delinquētes sint Regulares, aut similes, debet intelligi priuatio Officiorū, quæ habeant annexam honori Superioritatem; quare illi poterunt esse Censores, aut Consultores Sacræ Fidei Tribunalis, Lectores Theologiæ, Concionatores, aliaque Officia exercere valebunt, quæ Superioritate erga subditos non gaudēt. Ita tenet cum P. Thoma Sanchez, & alijs, idē Diana *part. 4. tract. 4. resol. 224. & part. 5. tract. 13. resol. 91.*

494 Quòd si Magistratus Academiæ, vel quilibet Iudex promulget aliquod præceptum pœnale, nēpè ne fiat aliquid sub tali pœna, nō obligatur transgressor ad pœnam subeundam ante Iudicis sententiam; nec is, qui est in causa, vt ille non soluat eam pœnam adhuc pecuniariam, restituere tenetur. Ita Malderus, & P. Layman, quos refert, & sequitur Diana *part. 1. tract. 10. resol. 23.* Excipe, si quid præcipiatur, aut prohibeatur sub excommunicatione latę sententiæ, quam ipso facto incurrit transgressor conscius illius. Plura habet P. Suarez *tom. de legibus lib. 5. à cap. 5. & 6.* vbi varias apponit formulas iniungendi pœnas, & ex verbis, quibus iniunguntur, colligit quando obligent pœnæ ante Iudicis sententiam, & quando non obligent.

495 Id pro praxi frequenti est obseruandum, quòd omnis ignorantia, quæ excusat factum, ne peccatum sit, excusat etiam debitum pœnæ in foro interno. Ita communis Doctorū *in c. 2. de Constitution.* In quo capite asseritur; *Quod culpa caret, in damnum vocari non debet.* Constat id etiam *ex cap. Apostolicæ, de Clerico excommunicato ministr ante; ex cap. Vt animarum, de Constitut. in 6. ex c. proposuisti, distinct. 82.* Quare asseritur in *leg. vlt. ff. de Decretis ab ordine faciendis*, pœnam non imponi propter ignorantes, sed propter scientes. Et quidem ablata culpa, pœna, vt pœna illius, locum non habet, vnde nec datur pœnæ debitum. Et sermo est de eo, quòd vt purè pœna iniungitur. Hinc docet P. Suarez *loco relato, cap. 12. num. 4.* leges purè pœnales, vel non iniungere pœnam rigorosè tālem, vel saltem requirere culpam ciuilē, & legalem; atq; adeò etiam ignorantiam earum legum ab eiusmodi culpa, & à pœna excusare.

496 Extendit hanc doctrinam P. Suarez ad ignorantiam iuris, quæ etiam à pęna excusat; esto ignorantia iuris, & legum ad vnumquemque pertinentium rarò sit inuincibilis, cum singuli teneantur scire leges ad se pertinentes iuxta doctrinam D. Thomę *1. 2. quæst. 76. art. 4.* quæ etiam extat *in cap. 1. de Constitution. in leg. leges Sacratissimæ, Cod. de legib. leg. Constitutiones, Cod. de iuris, & facti ignorant.* Quando autem ignorantia non est inculpabilis, & inuincibilis, non excusat à pęna nec in foro externo, nec in foro consciētiæ, si pœna ante Iudicis declarationem incurratur: & difficile est, probari in foro externo ignorātiā iuris.

(?)

Quæst.

Quæstio XXXXIV. An, & quod peccatum sit, Scholasticos publicè per locum, in quo est Academia, acclamare suam Nationem, aut aliquem ex illa, vel ex alia; Hispanè Salir à Victor *; aut in ipsa Academia armatos ei plausus facere, vulgò,* Corro?

497 ASSERO primò, esse peccatũ mortale, præstare quodlibet ex his, quod in titulo quæstionis continetur. Etenim quiuis Scholasticus id præstans cooperatur graui detrimento publico; prębet occasionem tumultuum, rixarum, & vulnerum, ac mortium; turbat cõcordiam, ac tranquillitatem Academiæ, & ipsius loci; causa est, vt Studium à pluribus omittatur; vt Magistratus Academiæ in carcerem detrudat, quos reos exploret, ibique hi sumptus faciant, & à loco Academiæ relegentur, & quandoque à matricula deleantur, suosque litterarios Cursus amittant; Aufert ingentem ab Academia splendorem, dum de eius Scholaribus rumusculi per cuncta loca diuagantur, quibus vt tumultuosi, Studij expertes, & armorum cupidi notantur; indeq; plures retrahuntur, ne suos filios ad Academiam illam mittant, in qua huiusmodi dãtur, tumultus; Imò sæpè se exponit periculo pugnãdi cũ alijs æmulis, si è cõtrario occurrant; & resistendi Ministris Iustitiæ, si impedire tentent. Quis ergo neget, eum qui ministrat occasionem ad ingentia adeò damna, & ijs se periculis exponit, peccare mortaliter?

498 Deinde, vt ad has acclamationes Scholares parentur, tormenta ignea quærunt, & secum retinere solent; cum in Academia Salmantina saltem, excommunicatio latæ sententiæ ipso facto incurrenda, & non solùm ad terrorem (vt aliqui falsò arbitrantur) quotannis promulgetur contra retinentes eiusmodi arma, & absolutionem ab ea sibi Magister Scholæ reseruare soleat. Vnde illi peccant mortaliter, & incidunt in excommunicationem, dum ea arma retinent. Alia etiam arma prohibita in ordine ad eumdem effectum habent, aut quærunt, quibus incedunt publicè armati, legibus prohibentibus iustissimè ea arma obstinatò resistentes. Et rursùs pluribus Decretis Regij Supremi Senatus, necnon iussionibus Magistratuum Academiæ, eiusq; Sanctionibus inobediẽtes sunt in re grauissima, & sub ingentibus pœnis vetita.

499 Cæterùm tumultu, vociferatione, tormentorum igneorum explosione repetita locum implent, & turbant; quod summè dedecet; inde cuncti vel curiosi, vel solliciti, ac anxij commouentur. Alij æmulatione prouocantur, & etiam se in similem acclamationem, & plausus armatos parant, ac hortantur, cum dispendio temporis, studij, & fortunarum. Sæpè etiam ipso tempore Quadragesimæ hos excitant tumultus, quibus non solùm seipsos, sed alios impediunt, quominùs animarum fructum ex pijs operibus reportent, & virtutis actionibus vacent.

500 Ipsam experientiam testem adhibeo. Quanta ex huiusmodi acclamationibus, & armatis plausibus damna emanarunt? Quot inde vulnera, quot mortes, quæ odia, & discordiæ sunt secutæ? Quàm destitutæ Studiosis Academiæ, ipso adhuc vigente tempore litterarij Cursus, remanserunt? Quot Iudices fuerunt à Regio Senatu missi, vt delicta exindè profluentia seuera castigatione mulctarent? Quantæ diuitiarum impensæ in alendis Scholaribus in Academia inutiliter fuerunt disperditæ, cum illi ab studio cessauerint? Quot iuuenes pacati animi, nobilisq; genij, aliorum exemplo permoti librorum amorem in armorum tractationem mutarunt?

501 Nec friuolem quis excusationem obtendat, asserens, se, dum hisce acclamationibus armatis immiscetur, non habere in animo, vlli nocere, aut rixari, sed indulgere ætati, & suę Nationis, aut alicuius amici splendori, ne forsan ignauus iudicetur, si non assistat, & inter suæ patriæ coætaneos, beneuolentiæ, & honoris sentiat detrimentum. Etenim nõ ideò vitat incõmoda, & pericula, quæ ex actione ipsa dimanant, suprà libata; exequi autem actionem, ex qua tot detrimenta proueniunt, lethalis est culpa. Deinde esto id in animo habeat, inquiro ab ipso, an, si æmuli, vt assolet contingere, opponantur toti illi armatæ cateruæ, ipse sit fugiturus, vel pugnaturus? Si secundùm, ecce eum animum frustratum. Si primùm, cumaius, in iuuenum huiusmodi, existimatione, honoris dispendium. Rursus, si Iusti-

tiæ

tiæ Ministri opponatur, dabitne vltrò manus, vt victus in tetrum carcerem detrudatur? ergo vel fugiet, vel resistet eis Ministris; illud arbitrabitur dedecus, quia res non æqua æstimatione pensantur; hoc verò est graue delictum, & supplicijs magnis obnoxium. Nec effugiet vim huius responsionis, si asserat, se certum esse, nec vllos æmulos, aut inuidos fore obuiam ituros; nec Iustitiæ Ministros fore opponendos. Nam (præterquam quòd nequit de hoc certitudo haberi, cum iuuenilis ardor singulis horis noua meditetur, indeq; possit facilè, & breuiter in oppositionem concitari; & prætereà Ministris Iustitiæ ex officio incumbat, hos tumultus, & acclamationes impedire, adeoq; possint plures homines in sui auxilium congregare, vt frænent Scholasticos); hoc nihilominus non tollit, eam actionem fouendi, aut immiscendi se prædictæ armatę multitudini esse peccatum mortale, ob rationes suprà attactas, adhuc independenter ab hoc periculo pugnæ, aut resistentiæ.

502 Et quidem longè à prædicta mente debent esse Studiosi, cum nec subsistant, nec aliquid ponderis contineant motiua, quibus impelluntur. Etenim non ignauus, nec suæ patriæ iners æstimator, nec in amicos parùm beneuolus censetur, qui abstinet ab illis inanibus acclamationibus, & plausibus; imò iudicatur apud prudentes, & timoratos (quorum est standum iudicio, & non aliorum, qui omnino sunt contemnendi) prudens, honestæ vitæ, Studiorũ amator, sanguinis illustris suo debito satisfaciẽs, & laudatur, ac magni habetur; Sicut è contra; qui his tumultibus associantur, sanè parui habentur, despiciuntur, & nec professionis, nec nobilitatis muneri satisfacere existimantur. Vnde vituperium, & dedecus eis infligitur, cum ipsi laudem, & cõmendationem fore capturos, falsò arbitrentur. Nec inde Natio, aut patria comparat splendorem; quid enim ornamenti ex clamoribus imprudentum adolescentium ei accrescat? imò potiùs posset ei esse dedecori, eiusmodi alumnos procreasse, qui fas, nefasque confundant, & tranquillitati publicæ offendicula parent. Nec amicis præstatur obsequium, cum illis frequenter exindè nocumenta proueniant, & is, qui acclamatur, causam censetur dedisse tumultui, vnde non exigua solet pœna mulctari. Quòd si aliquis hos plausus appeteret, non esset indulgendum votis iniustis.

503 Non tamen peccati mortalis damno eos, qui absq; tumultu, & clamore, nec ad id pluribus concitatis, solent, noctu nomen amici in pariete inscribere, aut tabellas, in quibus nomen inscriptum est, parieti affigere in locis publicis, vt celebrius reddatur aliquod præmium ab eo obtentum, aut Actus Litterarius ab ipso exercitus. Quippè, etiam si conuenientius esset, nec id præstare cum temporis dispendio, & alicuius discriminis formidine, tamen, dum quatuor, aut sex Scholares dumtaxat cum silentio id peragunt, cessant incommoda relata; nisi fortè extet specialis prohibitio idipsum vetans, maximè sub excõmunicationis pœna.

504 Assero secundò, varias species peccatorum posse cõcurrere in prædictis actionibus. Primò inobedientiæ, & contumaciæ, si detur præceptum prohibens, & excõmunicatio sit lata. Deinde scandali, cum ministretur pluribus occasio ruinę, quod peccatum est contra charitatem proximi, contra quam ex capitibus alijs, quæ suprà attigimus, ea actio militat. Rursùs iniustitiæ, si damnum proximo inferatur, vel inferri sit animus. Prætereà hæ acclamationes tumultuosæ sunt species quædam seditionis, quæ intrinsecè est mala ex parte aggressoris contrà ipsam virtutem charitatis ad proximum, vt docet P. Suarez *tom. de fide, spe, & charit. tract. 3. sect. 8. num. 1.* & quidem omnis species, aut etiam vmbra seditionis maximè vitari debet ab Studiosis. Hinc cautum est *leg. 1. & 2. titulo 7. lib. 1. Recopil.* vt Doctores, & Scholastici Salmantini; & insimul Magistratus nullatenùs præbeant auxilium, aut fauorem Ciuibus inter se discordibus, ne inde seditiones, ac tumultus foueantur. Sunt etiam illæ actiones species quædam discordiæ contra ipsam virtutem Charitatis, & contra præceptum pacis, ac concordiæ, quod est diuinum, vt constat *ex c. 12. ad Romanos, & ex 2. ad Corinth. cap. 13.* Huic enim paci opponitur dissensio voluntatum, & quidquid ab ea dissensione procedit, vt tradit idem P. Suarez, *vbi nuper, disp. 11. sect. vnica, num. 1.* Aliæ possunt considerari species peccatorũ in relatis actionibus iuxta circunstantias occurrentes, & iuxta animi affectum, quo peraguntur.

505 Assero tertiò, esse peccatũ mortale, ministrare arma his, qui ad præfatas acclamationes confluunt. Quippè in materia de scandalo hæ regulæ traduntur communiter ab Authoribus, Caietano

verb.

verb. Scandalum, D. Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 9.* Adrian. *quodlib. 3. dub. 2.* Syluest. *verbo, infidelitas, quæst. 4. & verbo, ars, quæst. 3.* P. Suarez *vbi suprà, disp. 10. sect. 4.* Cardinal. Lugo, P. Filiucio, P. Hurtado de Mendoza, quos refert Diana *part. 5. tract. 7. resol. 1. & sequent. & part. 6. tract. 6. resolut. 33.* cum alijs ibidem allatis; Nempè esse peccatũ graue, tradere alteri res, quando sunt tales, vt ex institutione sua, vel ex vsu, aut lege sunt prohibitæ, vel destinatæ ad prauum finem in hoc tempore, & loco, ita vt moraliter timeatur probabiliter vsus prauus in re graui; nisi huius periculum constet, cessare. Deinde esse peccatũ mortale, tradere alteri res adhuc indifferentes, quando præscitur, illum in materia graui malè illis vsurum, si quis sine magno incommodo possit eas non tradere. Id autem est peccatum scandali, cum ministretur occasio ruinæ proximo.

506 Ex his regulis facilè probatur posita assertio. Nam iam stabilitum manet, eas armatas acclamationes esse materiam peccati grauis; quare suppeditare arma, siuè prohibita sint, vt tormenta ignea exigua, & similia, siuè non sint prohibita, vt enses, cum præsciatur, malè vsurum illis accipientem, siquidem prauus vsus, & in re graui, est, ipsum eis acclamationibus armatum interesse, peccatũ erit mortale scandali, maximè cum in illis negandis non sit magnum incommodum, & plures sese offerant excusandi rationes. Nec enim magnum incommodum est cẽsendum, si ea arma deposcens beneuolentiam, aut amicitiam minuat, aut aliud simile, quæ adhuc nõ difficulter vitantur. Nec à culpa excusatur, qui dicat, se non suppeditare arma, vt alicui infligatur damnum; nam hæc euasio, proportione seruata, eodem modo præoccupatur, ac illa, de qua *suprà num. 501.*

507 Extendenda est assertio præfata ad hortantes, iuuantes, cõsilia præbentes, aut quodlibet auxilium ferentes ad eas acclamationes faciendas, & ad colligentes arma, aut alia instrumenta, vt fiant, etiam si illis non intersint; quippè hi omnes sunt causa moralis mali grauis, atque adeo grauiter peccant, iuxta principia ab omnibus tradita de his, qui causa moralis sunt, vt alius peccatum graue committat, & de illis, qui dicuntur, ac sunt causa moralis; ex quibus principijs manifestè deducitur, & prædictos esse causam moralem, & grauiter peccare.

508 Inde deduces, quam sedulò teneantur Magistratus Academiarum ad impediendum has acclamationes, ac tumultus, ac ad apponendum media omnia, quæ ad id conducere valeant, cum penes eos sit sollicitudo pacis, & tranquillitatis publicæ, Scholarium concordiæ, et communis vtilitatis. Et quidem, si ob eorum incuriam, et negligẽtiam damna exindè in præiudicium tertij sequantur, ipsi manent restitutioni obnoxij, cum enim ex officio teneãtur ad occurrẽdum hisce malis, contra iustitiam peccant, si non occurrant, atque adeò restitutionis obligationẽ contrahunt, qua etiam onerantur hi, qui arma tradunt, consiliumvè, aut aliquod auxilij genus præstant, iuxta doctrinam communem de obligatione restitutionis, quæ datur in his, qui sunt causa moralis alicuius damni, quæ cum suis limitationibus aptanda est huic euentui. Consule inter alios Bonacinam, *tom. 2. de restitut. in genere, disp. 1. quæst. 2. punct. 7.*

509 P. Hurtado de Mendoza, *tom. 2. de spe, & charitat. disput. 171.* acriter, et iustè quidem, inuehitur contra Studiosos, qui paci communi turbandæ occasionem suppeditant eosque, vt seditiosos, grauissimis fore supplicijs puniendos, affirmat; *Ob quod*, ait, *monendi sunt homines linguosi, qui facilè effutiunt, quidquid in buccam venerit, quo facilè concitant plebem. Maximè autem hoc est cauendum in Communitatibus, quò confluunt multi ex diuersis Regionibus, inter quos facilè exalbescunt iræ; exempli gratia, in hac Salmanticensi Academia, vbi quotidiano furore correpti iuuenes se interimunt barbarè, concitati à paucis perditis adolescentibus, qui ferro, & igne erant è Republica exterminandi.* Assentior omnino.

510 Sed adhuc audi pulchra verba P. Caroli Musart *in lib. Adolescens Academicus, part. 3. ante cap. 5. in symboli explicatione, pag. 319.* qui ad viuum exprimit Scholarem tumultibus, et acclamationibus deditum, eumq; ab hisce armatis exercitamentis absterrere conatur, Sic ergo eleganter scribit; *Adolescens hic Academicus, si Superis placet, pro Schola plateas terit: pro stylo pugionem stringit, sæpè vibrat; pro atramento erit cruor; iam Luna sanguineũ rubuit, tonitruat, fulminat, grandinat; quò vergit tam dira tempestas? In suum, vereor, caput fabam cudit: id bubones, & nocturnæ stryges accinunt. Incidit ille in aliam furiam: etiam geminas furor sæuit, lanistæ duo decertant, digladiantur, imò alter alterum ex insidijs*

dijs aderitur. Auerte imprudentem casum, si qui potes, sapiens, verùm timeo; ne frustrà; itur ad tragediæ catastrophen: vnus cædit, cadet alter; nescio, vter amborum infœlicior, nisi quòd de occisi salute conclamatum propè est, homicidæ tamen nullo iam loco tutum esse licebit; eum vbique suæ insequentur furiæ, & occisi Manes diri, flagello, & faces minaces, in oculis passim inuolabunt, & laniabunt ream mentem. O cruentum Academiæ solum! neque iam Academiam, sed gladiatorum arenam! Prohibete posthac prætores, & seueræ leges tam inhumanum nefas. Quid cōcinnius?

511 Plura congerit idem Pater Musart *relato capit. 5.* ex Scriptura, ex Diuo Hieronymo, Gregorio, Basilio, Chrysostomo, et ex alijs Authoribus, quæ valdè reprehendunt seditiones, discordias, tumultus, et quamlibet occasionem ad manus, et ad arma veniendi, et præcipuè nocturnas per vrbem excursiones adolescentium, quos eo temporis libros euoluere decet, et expedit; Neque enim in militia, nec in otij loco versantur, sed in litteraria palæstra, in studijs, in Academia, et non sunt hic Palladis arma. Id præ oculis habe, quòd, *Semper iurgia quærit malus. Prouerb. 17.* Et quòd, *Honor est homini, qui separat, se à contentionibus. Prouerb. 20.*

Quæstio XXXXV. An, & quod peccatum sit, Scholasticos impedire lectiones aliquibus diebus ante Festum Natiuitatis Domini, & ante Bacchanalia.

Ita?

512 PAVLATIM hic abusus irrepsit, vt Scholares, octo, aut etiam pluribus diebus ante Natiuitatis Dominicæ Festum, et totidem ante Bacchanalia, lectiones impediant strepitu, clamoribus, et hinc inde puluerem, aut cinerem panno inuolutum iacientes, similiavè ludicra excogitantes, ita vt nec Præceptores legere queant, nec discipuli audire, indeque medio in Cursu litterario protenduntur Vacationes à lectionibus, quin id sit Præceptoribus imputabile.

513 Crediderim facilè, Scholares aliquos, dū hæc peragunt, nihil de culpa cogitare; et quasi iam introductam consuetudinem prosequi, quotannis eam vltrà extendendo. Inde, qui (si aliqui sint) bona fide, et quasi ignorantia inuincibili ita operantur, à culpa excusabuntur. Sed quia abusus contra bonum publicum nunquam potest, vt consuetudo, præscribi, vt Authores omnes *in tractatu de legibus*, docent, ideò necessum est, et malitiā huius actionis exponere, et eam præ oculis haberi, vt deinceps vitetur.

514 Tenendum est igitur, peccare mortaliter singulos ex his, qui prędicto modo concurrunt, et sunt causa, vt lectiones tot diebus omittantur. Ratio est; nam infertur damnū graue profectui Scholarium in studijs, bonō publico Academiæ derogatur, Statutis in re graui resistitur, occasio præbetur Scholaribus, dum illis diebus lectionibus non assistunt; vt studium intermittant, otio tradantur, ludo vacēt, & demùm non satisfit proprio muneri frequentandi Academiam diebus lectiuis. Et quis non iudicet, graue detrimentum esse, octo, aut decem diebus lectiuis, ab omnibus lectionibus cessari, nec legere eos, qui Cathedras moderantur, nec illos, qui ad edocendos studiosos sponte sua, scripto, vel voce legunt? Nonne Cathedræ institutæ sunt, vt legant, ac doceant Præceptores, quorum doctrina scholares in studijs proficiant? Hic ergo profectus impeditur respectu omnium Scholarium, & in cunctis Facultatibus, & non vno, vel alio die, sed pluribus, quod graue est detrimentum; maximè cum tempore Cursus litterarij plures dies sint feriati; plures item Scholares, vel post Festum Diui Lucæ ad Academiam aduenient, vel ante Pascha Resurrectionis, nondum Cursu peracto, ad suas patrias reuertantur. Deme ergo ex sex mensibus Cursus dies Festos ab Ecclesia institutos, dies prætereà feriatos, Academiæ proprios, Vacationes Festi Natiuitatis Domini, Bacchanalium, et Paschatis Resurrectionis, sanè reperies paucos dies lectionibus remanere destinatos; Si ergo ex his adhuc, temporibus supradictis, alios quindecim, vel viginti tollas, quod, inquiro, tempus in lectionibus est insumendū? Quis fructus ex eis reportandus? Qui tractatus, aut materiæ sunt perficiendæ? Et ne? ad Academiam aduentatur, vt nec audiātur lectiones, nec

fructus reportetur, nec materiæ perfectè addiscantur? Attentè vnusquisq; id perpendat, et obseruet damnum, quod non vni, aut alteri, sed toti Scholarium Communitati infertur, & nec illos dies paruam materiam iudicabit, nec excusare poterit impedientes lectionum eiusmodi congeriem à peccato lethali. Et ego quidem id cum Doctoribus, & Magistris Salmanticensibus optimæ notæ consului, & ab hac sententia incunctanter steterunt.

515 Hoc autem peccatum contra charitatem proximi est, cui bonum ingens impeditur; aut etiam inobedientiæ in re graui, cùm id Magistratus prohibeant, & conētur huic damno obuiàm ire, Scholaresque impedientes incarcerare, ac punire; vnde debito suo obediendi Magistratibus illi non satisfaciunt; Et fortè aliquis contendat, esse peccatum contra charitatem ex eo, quod sit scandalum, cum detur occasio ruinæ, seu culparum; Experientia enim est compertum, Scholares, incipientibus Vacationibus, incipere ludum, in quo maiorem quantitatem, quàm possunt licitè, amittunt, vel comparant; & prætereà noctu vel per locum, vel per domos amicorum cursitare, se periculis obijciendo; studium demùm omittere; quæ saltem plures præstare solent; &, cum id præsciatur, vel moraliter euenturum fore, probabiliter timeatur, scandalum videtur esse, occasionem culpis, quæ possunt frequenter in his actionibus reperiri, antecedenter præstare.

516 Sed audiamus, quid respondeant ipsi Scholares; vt actionem à nobis damnatam, vt peccaminosam, excusent. Respondent primò, eam iam fuisse consuetudine honestatam, & ipsos nihil nouum inducere, sed vsui indulgere. Hęc responsio est eneruis. Etenim, vt suprà libaui ex sententia omnium, consuetudo nequit dari contra bonos mores, & publicum bonum; quare perperàm vocem consuetudinis tribuūt abusui, & corruptelæ. Deinde consuetudo non potest dari, nisi bona fide, & pacificè præscripta. In præsenti autem bona fides non facilè præsumenda est, saltem in pluribus, qui ad res attēdūt; Quippè ea actio impediēdi lectiones, quasi praua, à Præceptoribus reprehenditur, & ab alijs increpatur; nec pacificè is vsus permittitur siquidē ægrè fertur à Magistris, & à Magistratibus, qui animaduertūt in Scholares id præstātes, & pœnas, ac supplicia in eos minantur. Et sanè nec vsus potest obijci, cum quotannis vltra vsum conētur aliqui Scholares, lectiones per plures dies omitti.

517 Respondent secundò singuli se excusantes, ipsos parùm, aut nihil cooperari impedimento, quod lectionibus apponitur, & hoc fore apponēdum, quamuis ipsi nihil penitùs præstarent, cum sint alij, qui in id vehementiùs intendunt. Fateor, eos esse culpæ maioris reos, qui incipiunt impedire lectiones, et alios excitant, vt cooperentur, sed tamen is, qui, antequam Præceptores desistere à lectionibus decreuerint, cum cæteris perstrepit, vociferatur, au ludicra suprà dicta exercet, concurrit vt causa moralis ad impediendum; &, si singuli non concurrerent, impedimentum à multitudine non apponeretur, cum multitudo ex pluribus singulis cōfletur. Nec peccati mortalis damno eos, qui vna, vel alia vice perstrepunt, aut sibi obiectum cineris, vel pulueris inuolucrū in alios retorquent, sed eos, qui consultò ea inuolucra hinc indè repetito iaciunt, perstrepunt, aut vociferantur, quibus is insidet animus, vt hisce actionibus lectiones impediant, et vt anticipato tēpore Vacationes incipiant. Nec item peccati lethalis damnarem, si dumtaxat per duos, aut tres dies (quamuis nec id esset licitum, nec permittendum) impedirent lectiones, cum exindè non adeò ingens damnum sequeretur, à cuius grauitate culpa pensatur.

581 Respondent tertiò, non esse damnum graue, cessari à lectionibus, eo quòd in eis audiendis exiguum profectum experiantur, atque adeò solummodò eis assistere, vt valeant Cursum litterariū probare, cum totus in litteris progressus ab Studio priuato domestico percipiatur. Hæc responsio euertit totam institutionem Academiarum; & pariter possent dicere, seclusa Cursuum probatione, tantum profectum in litteris facturos in sua patria, ac in Academia, cum ibi etiam possent priuato domestico studio vacare. Altè profectò de se sentiunt, qui sine Magistro se doctos fore euasuros arbitrantur, & sanè id ita sibi persuasum habent non pauci Iuris vtriusque studiosi. Sed omninò falluntur. Etenim nisi Præceptores eos Doctrinæ fundamentis instruant, materias exponant, difficultates enodent, nequeunt ad hauriendam, et addiscendam scientiam peruenire.

Equi-

519 Equidem, vt philosophatur P. Carolus Musart *in lib. Adolescens Academicus, part. 1. cap. 5. §. 1.* Si quam Deus primis humani generis Parentibus contulerat intelligentiæ vim, virtutisque flammam, adhuc retineremus, nihil magnoperè egeremus ducibus, ac Magistris, à quibus bonarum artium, actionumq; præcepta acciperentur; Ipsa mens rerum simulachris, vel ab authore Deo inditis, vel per sensus acceptis, omnium scientiarum luce splendesceret, ferueremusque sponte nostra in virtutis studium. Nunc, quoniã beata ea sorte excidimus, quemadmodum terra, non nisi aratro proscissa, & multo sudore subacta, segetem producit, ita nos rudes, imperiti, incultique sine vllis rerum noscendarum imaginibus, cum exiguis virtutum, ijsque ferè sopitis igniculis in auras proijcimur, fitque breui malignitate quadam naturæ, & prauo vsu, vt in rasam mentis tabulam vitiorum coloribus facilè impressis, auctisque in dies errorũ tenebris, non nisi longo doctiorum, meliorumque virorum negotio, atque industria erudiri, expolirique possimus. Possumus tamen vtrumque, si sapientum Magistrorum ars, gnauitasque accesserit, qui ignorantiæ tenebras, & vitiorum ferruginem abstergant, & varia eruditione excolant, atque exornent; dicente Salomone, *Ecclesiast. 10. Si retusum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur.* Ad id ergo Academiæ, & Studia Generalia sunt instituta, vt Magistri, & Cathedrarum Moderatores insignes adsint, quorum documentis ignorantiæ tenebrę expellantur, & in Scientiarum lucem Studiosi manuducti deueniant.

520 Ergo Studiose adolescens, qui absque Præceptoribus tuo studio priuato adeò fidis, caue ab huiusmodi mente; quippè ad capessendas disciplinas adhuc es crudus, durus, rudis; neque nuda tabella, sed æs, ferrumvè inductis errorum formis rigidum, politiorique culturæ obsistens; eges igitur plurimùm manu magistra, quæ multa, diligentique arte, & industria tundat, expoliat, melioribusque formis induat. Quare vtramque animæ partem incudi, & malleo subijce; Magister optimus, falsarum opinionum, errorumque rubiginem detergat, scientiarum nitorem menti inducat. Id coneris, vt sapientiores Magistros eligas, in ea, quam profiteris, Facultate apprimè versatos, nam perire vis, si te imperito instruẽdum tradis.

521 Respondent demùm, Studiorum laborem esse improbum, incommodaque extra proprios lares ingentia sustineri, adeòque leuamine, ac recreatione indigeri, & aliquam relaxationem Studijs esse adhibendam, eo tempore præcipuè, quo cunctis permittitur solatium, & sui laboris intermissio; Idque sanè plùs in Iuuenibus locum habere, quorum ætati aliquid est indulgendum. Responsio hæc non rigori innititur, sed quamdam æquitatis speciẽ præseferre videtur; ideò etiam æquitatis vestigijs insistendo eam reijciemus, vt nullum supersit effugium. Liceat igitur id aliquantulum exornare.

522 Fateor, verissimum esse id, quòd Seneca Lucilio suo scribebat; *Alternis facilis labor; neque enim te iubeo, semper imminere libro, & pugillaribus; dandum aliquod interuallum animo, ita tamen, vt non resoluatur, sed remittatur.* Hinc vulgate prodijt exemplum à Dione Sophista desumptum, qui asserebat, animi, corporisque remissiones ad nouos labores viam faciliorem parare, & vt arcus, ac lyras, ita homines quiete vigere: easq; remitti, vt intendere possis; *Danda est ergo,* asserebat Plutarchus *lib. de educat. liberor. continentibus laboribus respiratio, idque in animo habendum, totam vitam nostram, in remissionem esse, seriũque studium diuisam;* Quod ex naturæ vicissitudine, & ipsorum animantium irrationabilium exemplis demonstrat; adstipulaturque Cicero *lib. 2. de Orat.* eisdem vtens argumentis; Plinius ex agris pulchram comparationem adduxit; *Vti nouales, licèt alternis interquiescant annis, tamen eam cessationem vbertate compensant, ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, vt ad studia reuersi plus efficiamus vigore animi, licèt breuiore tẽporis spatio.* Plura possem congerere ad hoc firmandum ex Phædro, Herodoto, Valerio Maximo, & Ouidio rem eleganter persequentibus, & antiquorum Sapientiũ gesta, Socratis, Catonis Censorini, & Anaxagoræ, ac aliorum in medium proferre, sed longiùs diuagari non licèt. Videantur Don Didacus Saauedra *in Idæis Polit. symb. 72. pag. 549.* Don Ioannes de Solorzano *in Emblemat. Regio Politic. emblem. 31. num. 9. pag. 235.* Qui plura pro more eruditè affert in hunc scopũ aptissima.

523 Sed iam illud tempe-

 ramentum

ramentum commune subnecti oportet; *Ne quid nimis.* Certissimum quippè est, ingenia nimio studio frangi, & aliqua recreatione vegetari; hæc autem est cum moderatione suscipienda, & ipsæmet Academiæ de illa curant, & moderamen apponunt, dum hebdomadarias, menstruas, & annuas esse Vacationes, statuunt. Hæ quidem ad remittendos animos sufficiunt; suntque tempestiua quies, quæ vires instillet, & alat, vt sit maior post otia virtus; si vltrà protendi intendatur, nimietas est, & non recreatio, sed otiositas est nuncupanda intermissio. Quare *in leg. 21. tit. 5. part. 5.* cum agatur de musica, & alijs licitis oblectamentis, additur; *E maguer, que cada vna destas fuesse fallada para bien, con todo esso non debe home dellas vsar, sino en el tiempo, que conuiene, è de manera, que aya pro, è non daño.* Satis autem suprà ostendimus, non conuenire, recreationem per eos dies (de quibus est quæstio) laxari; &, cum tempus sit destinatum tum studio, tum recreationi, tempus illud in lectionibus debet insumi, vt omnia suum tempus habeant *iuxta cap. 3. Eccles.* Tempus ergo audiendi lectiones, non est tempus vacandi ab Studijs, sicut tempus ab his vacandi non est tempus illas audiendi. Quo infringitur data responsio.

524 Quin tam longè abest, vt diuturna recreatio animum ad Studia promoueat, quòd potiùs eum ita auertat, vt postmodùm tædio affectus ad librorum lectionem nauseabundus oscitet. Ideò adhuc inter ipsam remissionem Studiorum oportet, aliquod breue interuallum, in amæniori litteratura occupare, ne desidiam mens addiscat, quam dediscere posteà sit arduum; *Sic agrestes Curij*, ait Pacatus *in Panegyr. pag. 4. sic veteres Coruncani, sic nomina reuerenda Fabricij, cum induciæ bella suspendebant, inter aratra viuebant, &, ne virtus quiete languesceret, depositis in gremio Capitolini Iouis laureis, triumphales viri rusticabantur.* A militia illa ad litterariam militiam hæc aptentur, nec intermissionibus nimijs in vecors otium deuoluantur.

Otia, blanditiæ, procul este; ignauia cedat, vt loquar cum Don Ioanne de Solorzano *vbi suprà emblem. 77. ante Commentarium*

(?)

§. Vnicus. Quæ recreationes, & ludi deceant Scholares?

525 SED, quoniam huc peruenimus, ne intactum quidquam omittamus, de Scholarium recreationibus, & ludis, qui ipsos decent, aliqua libare non erit inopportunum. Nec damno ludos alios in Republica permissos, quibus incumbere, adhibitis necessarijs requisitis, non est peccatum. Sed non omnia omnes decent; & ludicra, quæ infantili ætati conueniunt, iuuenilis non sustinet; similiterq; aliqua, quibus diuersorum Statuum viri recreantur, Scholaribus non rectè adaptãtur. Rem hanc eleganter discussit Pater Carolus Musart *in libr. Adolescens Academicus part. 2. cap. 4. §. 2. & 3. &. part. 3. cap. 2. &. 3.* & quia liber hic non facilè est obuius, libet ex illo aliqua in præsenti proferre.

526 Igitur Scholasticos decent (id semper obseruando, quòd excessus temporis, & pecuniarum in recreationibus, & ludis est vitandus) Musicorum instrumentorum, vocumque doctæ simul, & iucundæ concertationes; vtpotè quæ animum suauiter detineant, curis eximãt, & mirificè delectent; magnaque omnino est Musicæ cũ Musis, vt nominis, sic & rei consensio. Pythagoras Philosophiam musicam appellabat; & aiebat, Deos suos omnes aut Musicos, aut Musicorum esse amatores. Plato asserebat, corpora, animosque hominum, & vniuersam rerum compagem harmonia constare, & musicam non solùm ad aurium oblectationem, sed ad morum, animorumque moderationem quamdam fuisse adinuentam. Socrates iã senex à Lampone Archimusico voluit edoceri, & cum ab aliquibus irrideretur, respondit, malle se musicæ studere, quàm mori huius artis ignarum. Athenienses præcipiebant, musicis disciplinis infantiam informari. Asclepiades, & Erophylus, phrenesim, & febricitantium intemperiem musicorum instrumentorum pulsatione curabant. Imò *1. Regum 26.* Saulem à malignis furijs exagitatum suauis cytharæ incantantione ad se reuocauit. Inde ferunt, Orpheum, & Amphionem musicis modulis Tygres, Leones, ac vrsos ad humanitatem traxisse; & Delphinos, saxa, ac lapides ad officium

çium seruile pellexisse.

527 Præterea exercitationes corporis decent Scholares, vt vsus roboret membra, quæ otium frangit. Exercebantur olim iuuenes Romani in campo Martio, disco, cursu, saltu, pugillatu, cæstu, sed hæ palestricæ contentiones; præter cursum, & saltum, ad militares viros amandentur: quia rixas excitant, nimiùmque defatigant. Inambulationes sanè licent per amena camporum, abdita nemorum, & ardua montium, quibus aura hauritur liberior, & animus motu reficitur. Venatio auium ingenua est; ac subinde feras laqueis, & canibus prædari; nobile est exercitamentum; nam ignea tormenta ab Scholarium manibus longissimè sunt reijcienda.

528 Pilæ vsus antiquissimus est; ac laudatus; quem Romæ olim Senatusconsultum approbauit, Ius Ciuile, ac Canonicum permisit. Alexander Macedo hoc ludo delectabatur, & quia cum eo Aristonicus Carisius optimè lusit, in commendationem artis eum statua, & Ciuitate Athenienses donarunt. In hoc ludo se exercuisse, legimus, Cæsares Iulium, & Augustum, Marcum Aurelium Antoninũ, Alexandrum Seuerum, ac Domitianum, necnon alios Viros celebres, Quintum Mutium Scæuolam, & Philosophos Lyronem Troadensem, & Thesilium Chalcidinensem. De pilæ ludo Galenus librũ scripsit, in quo docet, eum corpori, & animo esse maximè idoneum, & in eo vocem ipsam arterijs, & spiritu dilatatis fieri clariorem. Immodici tamen clamores vitentur, quæ ingenuum dedecent adolescentem, item nimiæ pectoris denudationes, quæ cuiuspiam oculos lædant. Quin nec Scholares frequentare debent sphæristeria, seu loca ad ludum pilæ omnibus destinata, ne cæteris, qui Scholas non frequentant, nimiùm immixti, & publicè notati, vel ludo plurimùm assuescant, vel otio dediti censeantur. *Ludendi*, ait Cicero *libro 1. officior. est quidam modus retinendus, ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.* Ludus præterà annuli ferrei, globulis ligneis super terram rotatis; vel alterius annuli ferrei, sphærulis eburneis super mensam iactatis, & alij similes, etiam decent Scholares, si nuper appositæ limitationes adhibeantur.

529 Dedecet quidem eos aleæ ludus; quem leges vetuerunt, & aleatores infamia notarunt; & extant Vlpiani, & Iustiniani statuta decernentia supplicium in illos, & in spectatores, atque in præbentes eis habitationem. Inde, vt denotaretur infamis homo, illud adagium prodijt, *Optimus aleator.* Hinc Suetonius *in Octauio*, *& in Caligula*, eos Imperatores vituperat vt aleatores. Spartiatæ, vt narrat Femel *lib. 4. cap. 32. de temult.* noluerũt fœdus cum Corinthis inire, eo quòd Chilon, cum ad id ineundum pergeret Corinthum; illos alea ludentes reperierit, quasi dedecus existimantes, cum aleatoribus societatem instituere. Contra aleatores librum scripsit S. Cyprianus; Inuehitur in illos D. Ambrosius *lib. de Tobia, cap. 11.* Et in Sexta Synodo pœnæ in ipsos statuũtur. Plura in aleæ ludum scribunt Aristoteles *in Ethicis*, Plato *in Phædro*, Diogenes Laertius, & alij cũ ex antiquis; tum ex recentibus, quos non vacat referre.

530 Sed dubitas, qui ludi nomine alearum comprehendantur? Aliqui quidem, eos omnes comprehendi, arbitrantur, qui à casu, fortunaque pendent; cuiusmodi sunt, Tesserarum iactus, Talorum, Astragalorum, Scachorum; seu latrunculorum, & Chartarum Lusoriarum. At non hi omnes iuxta communem praxim reputantur illiciti; cum præter fortunam etiam plurimum artis, ingenij, & industriæ contineant, vnde honestantur; eosque solos damnandos fore iudicauerim, qui à casu dumtaxàt, fortunaque pendent.

531 Chartarum pictarum ludus; valdè omnibus frequens, si fieri posset; ab Scholaribus esset fugiendus, quippè in eo magna temporis; & fortunarum solet profusio dari; & in huius ludi studiosis non infrequenter reperiuntur mendacia, periuria; blasphemiæ, iniuriæ, scurrilitates, rixæ, pugnæ, furor, ac immensa quædam perdendi, ac peccandi materies; & qui istorum sunt amantes foliorum, solent Iurisprudentiæ, & Philosphiæ chartarum esse osores, atque adeò prodigi; & perditi, vt, cum Studijs honestis omnia negent, noctes tamen ludendo insomnes agant; neque inde abstrahi se sinant, nisi nudi, ac inuestes. Hinc ab externis Authoribus maximè laudatur lex Academiæ Salmantinæ, quæ Magistro Scholæ iniungit, vt moribus Studiosorum diligentissimè inuigilet, & quẽ pronum in vitia, & turpes iocos, taxillos,

aut chartas esse compererit, primùm obiurget, sin pergit, in custodiam coniiciat. Hinc etiam in Societatis Iesu Studijs seuerissimè hic ludus Scholaribus prohibetur, ac ludentes mulctantur. Cæterùm minùs rigidè cum Academicis est agendum, quibus hic ludus permitti potest, dum tamen non eo vtantur, nisi aliquo die Vacationum, nec vltra duas, aut tres horas ei impendant, nec quantitatem magnam in eo amittendam exponant, sed eam, quam licitè ludo exponere queunt; de quo egimus in superioribus; ac demùm ea genera ludendi vitent, quæ fortunæ, & casus, non verò artis, plurimum habent, ac in quibus breui interuallo summa ingens solet amitti.

532 Cæterùm recreationis nomine nequit ebrietas venire, cum vitium sit tum omnibus, tum præcipuè Studiosis penitùs vitandum. Quòd vt omnino prosequaris odio, audi pauca collecta ex D. Augustino *serm. 232. de tempor. & ad Sacras Virgines*; Ex D. Petro Chrysologo *serm. de ieiun.* Ex D. Hieronymo *epist. 83.* ex D. Basilio *hom. 14.* ex Chrisostomo *hom. 1. ad popul.* ex Ambrosio *lib. de Elia, & ieiun.* Ebrietas est rabies voluntaria, inuitatus hostis illecebræ honestatis, pudoris iniuria, mater litium, furoris genitrix, petulantiæ parens, quam qui habet, homo non est; præterea ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suaue peccatum, quàm qui habet, se ipsum non habet: quam qui facit, non tam peccatum facit, quà ipse est totus peccatum. Est illa flagitiorum causa, culpatum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragiũ castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela. Ebrius autem est monstrum horrendum, ingens, informe, cui lumen ademptum, rationale sine ratione, viuens sine sensu, sentiens sine vita, vinum redolens, eructans, vomens, vultu, oculis, naribus, ore, quod hausit, exhalans. Quid vltra Ebrius? chymæra, populator cellariorum, doliorum hirudo, Proteus varius, mutabilis Chamalæon, Polypus multiplex; omnia, præterquam sobrius. Quid rursus Ebrius? Homo viuens mortuus, sepultus. Idolum, & simulachrũ gentium, oculos habens, & non videns; aures habens, & non audiens, manus habens, & non palpans; mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non merens, ruina excusatione carens, commune nostri generis opprobrium. Quid adhuc Ebrius? homo mente titubans, oculis lippus, lingua balbutiens, voce cespitans, pallidus ore, fætens halitu, stertens, dormiens, gressu vacillans, stare non valens. Hinnit, vt equus: rudit, vt asinus: gannit, vt vulpes: furit, vt leo: lasciuit, vt hircus; vt simia, ineptit. Quid demùm ebrius? Hydra; animal vigilando somniãs, cuius venter dolium, stomachus, guttur, totus gula. Amittit vocem, colorem variat, ignescit oculis, labijs tremit, frendet dentibus, inermis militat, pocula in tela vertit, nutat, labitur, errat; duplicata omnia cernit, vmbras horret, reluctatur, calcitrat, boat, nec sanus copore, nec animo liber, viuum cadauer. Nonne hæc satis, vt horreas?

Quæstio XXXXVI. Quantum temporis teneantur Studio vacare quotidie Scholastici, vt suo muneri satisfaciant; & vtrùm peccatum lethale sit, priuatum Studium omittere?

533 EGIMUS in Superiorioribus de obligatione, qua Scholares obstringũtur assistendi lectionibus, quas audire debeant, & quãtum temporis singulis interesse. Nunc de studio priuato est quęstio, in quo vel audita à Præceptoribus documenta recoluntur, vel libri, aut Codices opportuni ad scientiam addiscendam attenta meditatione lectitantur. Nec dubium versatur circa illos (si qui fortè sint) qui ad Academiam aduentant, non tam vt Studijs insistant, quàm vt tempus decenter, ac honestè transigant, & inter alios nobiles adolescentes educati consortio, vrbanitati, & commercij culturæ assuescant. De cæteris ergo quæstio proponitur, qui studiorum causa à parẽtibus, aut Curatoribus ad Academiam mittuntur, eisq; alimenta suppeditantur, vt possint ibi cõmodè victitare, & in litteris facere progressus.

534 Assero in primis, Scholarem, qui toto Cursus litterarij tempore, aut magna illius parte Studium priuatum omitteret, peccare mortaliter. Sic senserunt Viri docti in Thologia, & in Iurisprudentia à me Salmanticæ consulti. Etenim is non satisfaceret muneri suo in materia graui, cum temporis, & fortunarum ingenti dispendio; parentibus, seu curatoribus molestiam magnam afferret; inobediensq; eorum præceptis esset; & simul inde occasio oriretur ludo incumbendi, aut alijs vitijs, aliosque socios, seu amicos perturbandi, & ab Studio retrahendi; quæ omnia maculā peccati mortalis inurunt.

535 Quòd autem vno, vel alio die, aut per duas, vel tres hebdomadas ex his, quæ Studio sunt deputatæ in toto Cursu litterario, quis ab studendo cessaret, non esset peccatum graue; cū absolutè hic non deficeret notabiliter suo muneri. Et generalis hęc regula tradi potest; eos, qui communiter incubunt studio priuato, non peccare mortaliter, esto aliquādo cessent; eos verò, qui communiter ei non incumbunt, mortaliter peccare, esto aliquādo studeant.

536 Non autem facile est, designare tempus, quo tenentur quotidie priuatim studere, & id arbitrio viri prudentis est taxandum. Iudicarem ego, non satisfacere muneri suo Scholarem, qui singulis diebus horam & dimidiam studio priuato non impenderet, computato vnius diei cū alterius diei studio. Si enim inde aliquid detrahas, nihil ferè remanebit; &, quamuis plus temporis in eo debeat ex æquitate insumi, illud tamen per singulos dies continuum videtur sufficiens ad conscientiā exonerandam, & doctrinam capescendam, licet non sit satis, vt quis valdè doctus euadat.

537 Hanc obligationem studēdi priuatè minorē esse in aliquibus Scholaribus arbitror, nempè in his, qui parentū expensis non victitant, sed aliorum, quibus famulitium præstant; quippè ex his plures ad Academiam aduentant, vt ibi vitā transigant famulando, & ferè se habent, vt famuli non studiosi. Attamen par est, vt studio etiam priuato incumbant, quo deindè eruditi valeant decenter sibi sufficere. Saltem tenentur non turbare alios, nec vllam scandali notam præbere.

538 At non possum hinc abire, nisi priuatum hoc studium, & exercitamenta litteraria non perfunctoriè commēdem. Et quidem nullus inde manet disciplinis instructus, quòd apud se Codices, tractatus, materias illustrium Doctorum, imò etiam amplissimam bibliothecā retineat; non enim libris, aut Codicibus, sed animis sapientia clauditur. Tua scrinia, & arcæ scriptis rumpantur, si mens est inanis, & ab eruditione inops, eris indoctus. Audire dūtaxat Præceptores, & solum, sapientiam è limine salutare, nec id sufficit. Aristoteles tria requirebat ad disciplinam comparandam: naturam, seu ingenium, doctrinā Magistri, & exercitationem, asserens, duo prima parum absq; vltima valere; hęc enim celeritatem, & facilitatem gignit, non secùs ac in cytharizatione, ac alijs actionibus similibus exercitatio celerem, & facilem reddit addiscentē, vt aiebat Diogenes Laertius *libr. 6*. Sic, qui ad militiam parantur, priùs gladiatorijs tentationibus exercētur; ad quorum exemplar mens sapientiæ studiosa priuatis exercitationibus est excolenda, priusquàm foris ingenij specimen ostēdatur. Nimirùm mentis obtusa est, hebetataque acies, vt acutè veritatem intueri nō possit, nisi multo labore rubigo abstergatur. Sapientia est thesaurus absconditus; ni si ingenti nisu terra hinc indè effodiatur, neutiquam apparebit. Democritus puteū effingebat, & clamabat *In fundo veritas*; Ibi latet; & nisi plurimo sudore puteum exhaurias, veritatem, seu sapientiam non indè extrahes. Quo putei symbolo, circumdati Studiosis, qui manus, & mentem funi applicant, vt aquam sapientiæ salutaris labore suo hauriant, vtitur ad præsens institutum Pater Carolus Musart *in lib. Academicus adolescens, part. 2. ante initium capitis 3.*

539 Cæterùm, vt D. Augustinus *de vera innocentia, cap. 110.* ait; *Auditor similis esse debet animalibus, quæ ab eis, quòd ruminent, munda esse dicuntur; vt non pigeat cogitare, quæ in cordis alueo concepit; &, cum audit, similis sit edenti; &, cum audita in mentem reuocat, similis sit ruminanti.* Non sufficit edere, necessum est ruminare. Imitandus est canis venaticus ab Studioso; (quo exemplo vtitur D. Clemens Alexādrinus) illius enim curiosæ sagacitati non sufficit, campum percurrisse, sed itque, reditq; vias, & odore emunctę naris, ac repetitis locorū ambagibus inuestigans feram indagat, & secunda, ac tertia inquisitione assequitur, quod prima venatione nondum deprehenderat. Veritatem doctrinę repetita meditatione inuestiget, qui eam apprehendere ambit.

bit. Æmuletur pictores, & operiosiores artifices, qui opera in publicum cum gloriæ ambitione euulganda priùs excolunt, expoliunt, eliment, perficiunt, non vna leui manu, aut artis tentatione contenti. Nec se quis laudet, quod absque studij labore subitò veritatem nouerit, aut argumentũ excogitauerit; timeat, sibi euenturũ, quod pictori accidit, qui suam Appelli ostendens tabulam asseruit; *Hanc modò appinxi;* Apelles acutè respondit; *Etsi taceres, res ipsa loquitur, hanc tibi imaginem subitò excidisse; demiror autem, quo pacto non plures eiusmodi depinxeris.*

540 Multum legas, non multa. Seneca *lib. 1. de tranquil.* ait; *Fastidientis stomachi est multa degustare; quæ sunt varia, potiùs nocent, quàm alunt. Satius est, profuturis se credere, quàm errare per multa. Qui vbique, nusquam. Onerat discentem turba, non instruit; satius est, paucis te Authoribus tradere.* Horum autem delectus Professorum iudicio ad rem, & captum singulorum est probandus. Non sapientiam attingit ille, qui tumultuaria, inordinataque lectione semet ingurgitat, non traijciens in animum, quæ legit; quippè, sicut non hi, qui plurimum edunt, meliùs valent, sed qui sumunt, quãtum opus est, ita non, qui plurima, sed qui optima legerint, Studiosi, & eruditi sunt habendi.

541 Nec difficultates in quas offenditur, terreant; paulatim emolliũtur, & per partes capitur, quod totũ simul nequit apprehendi; Aliquando exigui corporis serpens magnum aliquod deuorat animal, nam ossa, & neruos paulatim conterit, & contrita exsugit; sic etiam parua sapientia magnas sæpè deuorauit difficultates, atque digessit paulatim. Quòd si in studij progressu quis cespitet, nec adhuc verũ attingat, tundat, & extũdat etiam, nam inde veritas emanauit. Alphonsus Castellæ Rex, cognomento Sapiens, cum latentem veritatem è libro exprimere conaretur, eius externas tabulas, quibus erat compaginatus, digitis crepans identidem pulsabat; Aderat Dynasta quidam ex familiaribus, ab eoq; interrogauit, cur quateret crebris pulsibus insontem membranulam, cui respondit Alfonsus, aperiens codicem; *Nequaquam ad surdum clamo, nam mihi diu pulsanti iam tãdem liber respondere incipit.* Ergo mens pulset diu assidua meditatione, eiusque dubitationibus libri tandem respõdebunt.

542 Sed libri, & Codices, quamuis doctissimi, vt suprà libaui, si studium priuatum non accesserit, neminem doctum efformant. Censuit olim Neanthus, vt Lucianus refert, se musicum euasurum insignem, si dũtaxàt Lyram Orphæi, quæ in templo quodam religiosè seruabatur, præ manibus haberet; corrupit pecunia templi æditũ, & sub noctem sustulit Lyram, statimque in suburbio pulsare fides incepit; sed adeò inconditum, ac feralẽ sonum, seu strepitum edidit, vt excitati è vicinia canes cytharędũ miserrimè contrucidauerint. Caueat quisque, qui aliorum Lyris, seu Codicibus fidit, ne ei canes oblatrent.

543 Ex his omnibus satis patet, quantum expediat Scholaribus, priuato studio recolere, quæ à suis Magistris percipiunt. *Et quis ferat,* ait Plutarchus *de officio Audit. te in Tonstrina surgentem mox assidere speculo, & contactu capitis cæsariem contueri, num probè sis tonsus; & à Scholis, vbi sermonem audiuisti, non protinùs contemplari, & animo tuo discere?* Nollem, in hæc tempora quadrare illa verba Senecæ *præfat. in lib. 1. controu. Ecce torpent ingenia desidiosæ iuuentutis, nec in vllius honestæ rei labore vigilatur. Somnus, languorque, ac somno, & languore turpior malarum rerum industria inuasit animos. Cantandi, saltandi nunc obscæna studia effæminatos tenent; & capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, & mollitie corporis certare cum fæminis, & iucundissimis excolere munditijs, nostrorum adolescentiũ specimen est.*

544 Ergo, vt loquar cum Carolo Musart, *vbi suprà,* Studiose adolescens, labora gnauiter, fortiter, operosè, altè enim in Democriti puteo mersa veritas latet; nisi plurimùm desudes, parùm, aut nihil hauries. Ligonem manibus apta, nam solum tibi est aperiendum; atque, vt auri, & argenti nobiles venas sub terra recõdidit, ne diuites absque labore euaderemus, ita meliores animi opes, sciẽtias, Deus, abstrusas esse voluit, neque sine sudore parabiles. Pegasus poeticus non nisi è solo repercusso Castalios latices elicuit: omnia ferè, quæ in pretio esse possunt, primùm latent; nam ea, quæ passim occurrũt, iam pridem viluere. Studium igitur extra scholam in tuo Musæo adhibe constans; dictata à Præceptoribus lege, relege, volue, reuolue, euolue, dum mentem, ac sensum assequaris; Commentare, speculare; multũ ex te percontare, tibique respondeas, alios etiam adi, audi. Hæ Academiarũ palæstritæ sunt exer-

exercitationes, sine quibus lemniscatā coronam, aureamvè lauream nemo vnquam promeruit.

Quæstio XXXXVII. An Studiosi; si in loco Academiæ detur interdictum; aut cessatio à diuinis; & in aliqua Ecclesia non detur; teneantur audire Sacrum in illa, diebus Festis?

Vbi de priuilegijs concessis Academiæ Salmantinæ tempore interdicti.

545 QVAMVIS hæc dubitatio etiam non Studiosis sit communis, tamen eam in præsenti discutio, tū quia in locis Academiarum, propter iurisdictionum diuersitatem, frequentiora solent interdicta promulgari; tum quia Salmanticæ sunt aliquæ Ecclesię, in quibus, si interdictum ab Episcopo pronuntietur, nō seruatur, quia eius iurisdictioni non subiacent, ideòque ibi frequenter hoc dubiū agitatum obseruaui. Ad quæstionis decisionē clariorem, & totius rei claram notitiam, præstringam, quæ tradidi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 15.* circa interdictum; ibi videat, qui velit Authores de singulis propositionibus nunc supponendis tractantes.

546 Interdictum est censura Ecclesiastica, quā prohibētur diuina Officia, aliqua Sacramenta, & sepultura Ecclesiastica. In quo differat ab excommunicatione, & suspensione, agit P. Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 18. punct. 2.* Interdictū potest ferre, communiter loquendo, is, qui potest excommunicare, & suspendere. Ita Syluester *verbo, interdictum 3. num. 3.* Priuat diuinis Officijs, quæ alicui Ordini Sacro sunt annexa, nō verò alijs orationibus. Triplex est; purè locale: purè personale: & mixtum. In primo prohibentur diuina Officia, & quædam Sacramenta in tali loco: in secundo prohibentur personæ ab illis in quolibet loco; in tertio prohibentur aliquæ personæ in quolibet loco; & simul interdicitur aliquis locus respectu omnium personarum. Hæc interdicta vel sunt generalia, totum locum, seu omnes personas comprehēdētia; vel particularia, quibus aliqua Ecclesia, seu aliquæ personæ dumtaxàt interdicuntur. Latè de his Couarrubias *in cap. alma mater, de sentent. excomm. in 6. p. 2. §. 1. à n. 6.*

547 Interdicto populo, non interdicitur Clerus; quare Clerici, & Regulares possunt tempore interdicti Missas, & diuina Officia celebrare; dū id præstēt, ianuis clausis, submissa voce, cymbalis nō pulsatis, & exclusis his, qui ibi nequeūt assistere, dummodo ipsi non sint specialiter interdicti, & ea non exequantur in Ecclesia specialiter interdicta; in qualibet autē possunt, si interdictum sit generale. Consulatur Trullench *in Bull. Cruciat. lib. 1. §. 3. dub. 2.* Sacramenta Baptismi, Cōfirmationis, & Pœnitentiæ, ac respectu illorū, qui in probabili mortis periculo existunt, Eucharistia, in nulla Ecclesia per interdictum prohibentur; Quare solùm prohibita sunt Matrimonium cum benedictionibus (non verò absque illis) Extremavnctio, Ordo, & Eucharistia, quam nec Sacerdos potest sumere non celebrans, cum solùm ei permittatur celebrare. Vide P. Granado *tom. 4. controu. 8. tract. vnic. disp. 6. n. 12.*

548 In Ecclesia specialiter interdicta potest ad renouandam Eucharistiam vnica Missa celebrari cum vno, aut duobus Ministris. Clerici possunt sepultura Ecclesiastica donari tēpore interdicti, absque Missa, & solemnitate. Probabilior, & communior sententia docet, esse peccatum mortale, violare interdictum, etiam si fiat sine contemptu, v. g. audiendo Missam sine priuilegio, vel quid simile prohibitum exercendo. Videatur P. Suarez *de cens. disp. 34. de interdicto. sect. 5.*

549 Is, qui Bullam Cruciatæ habet, potest tempore interdicti audire diuina Officia, & Missam in qualibet Ecclesia, Oratorio, seu loco ad eam celebrandam destinato; sufficitque habere quē Bullam, vt simul cum eo possint assistere diuinis Officijs, & Missæ, commensales, famuli, serui, & quilibet in eius obsequio occupati, ipsius expensis victitantes, & consanguinei (non autem affines) vsque ad quartum gradum. Lege Emanuelem Rodrig. *in Bull. §. 5. num. 5.* Idq; intelligitur etiam in Ecclesia specialiter interdicta, quando Missa in ea celebratur. Excludūtur autem ab hoc priuilegio hi, qui causam interdi-

cto dederunt, vel per quos stat, ne tollatur interdictum.

550 Celebris est quæstio, an habens Bullam teneatur diebus Festis audire Missam? Et quamuis sententiam negans sit probabilis, & eam tueantur Llamas, Alterius, Diana, P. Coninch, Auila, & alij, tamen affirmantem defendi *loco relato à num. 20.* cum Nauarro, Soto, Medina, Ioanne Andrea, Couarrubias, Syluestro, Barbosa, Ioanne Sancio, Acosta, Fernandez, Nuño, Ludouico à Cruce, Trullench, Rodriguez, Bonacina, Viualdo, P. Henriquez, Suarez, Tannero, Fagundez, Castro Palao, Azor, & alijs, ibique satis stabiliui, & ab aduersantium argumentis vindicaui.

551 Potest itidem, qui Bulla Cruciatæ gaudet, tempore interdicti suscipere omnia Sacramenta, dum ipse causam non dederit interdicto, nec per eum stet, quominùs amoueatur. Demùm valet, si decedat è viuis, donari sepultura Ecclesiastica cum moderata pōpa funerali, nisi innodatus excommunicatione existat, & ab ea non absoluatur. Hæc, & plures quæstiunculas occurrentes tractaui *tota ea disput. 15.*

552 Ex quibus constat, quid tempore interdicti liceat. In illo ergo, qui Bulla gaudent, possunt, & tenentur diebus Festis in qualibet Ecclesia audire Missam; Et quamuis Bullam non habeant, si detur aliqua Ecclesia, in qua non sit interdictū, & sine graui incommodo valeant in ea Sacrum audire, ad illud audiendum ibi tenētur. Valet enim hæc consequētia, cum vrget præceptum; Potest quis adimplere illud, ergo tenetur; at diebus Festis vrget præceptum audiēdi Missam, & potest quis absq; graui incommodo, vt supponimus, eam audire in Ecclesia non interdicta, igitur tenetur. Quare etiam in sententia negantium, gaudentem Bulla teneri audire Sacrum diebus Festis tempore interdicti, teneretur ille audire ex hoc capite, quia, secluso priuilegio, ea obligatio vrget in Ecclesia non interdicta; Vnde non cogeretur vti priuilegio suo, sed cogeretur à præcepto tunc vrgente, et à potentia adimplendi illud in Ecclesia non interdicta.

553 In ea autem Ecclesia nullus tenetur audire Missam cum graui incommodo, hoc enim interueniente, nō obligant præcepta Ecclesiastica. Graue autem incommodum quādo detur, respectu personarum, locorum, & circunstantiarū, arbitrio viri prudentis est discernendum. Ea autem regula potest obseruari; Si tempore non interdicti in ea sola Ecclesia, de qua est sermo, Missa celebraretur die Festo, & teneretur tunc quis illam adire, sanè etiam tempore interdicti tenebitur, & è contra. V.g. si extra mænia loci esset ea Ecclesia ita distans, vt absque graui fatigatione, aut incommodo alio nō posset quis illam adire. Quòd si vnica Missa in ea Ecclesia celebraretur, & prę frequentia adstātium non posset quis ingredi, nec ante fores moraliter assistere, nullius culpæ reus esset.

554 Cessatio à diuinis non est censura iuxta communiorem, & verā opinionem, quæ infertur *ex cap. quærenti, de verbor. significat.* et ostendit cum alijs P. Layman *tom. 1. tract. 5. part. 1. cap. 2.* Est prohibitio Ecclesiastica, ob quam Clerici cessare debent à diuinis Officijs, et Sacramentorum administratione, quam necessitas non exposcit. Nulla est in Iure statuta, sed potest indici ab eo ipso, qui potest indicere interdictum, *iuxta cap. irreparabili, de officio Ordinarij, c. si Canonici, c. quamuis eodem tit. in 6.* Clerici, et laici possunt tempore cessationis à diuinis donari sepultura Ecclesiastica, quia hæc non est Officium diuinum *iuxta cap. nō est, de sponsalibus*; dūmodò sine pompa Ecclesiastica præstetur, vt tradidi *tom. in Bull. Cruciat. disputat. 25. num. 37.* Vbi plura de cessatione à diuinis attigi.

555 Bulla Cruciatæ non concedit priuilegium ad audiendam Missam tempore cessationis à diuinis. Quòd si Ecclesia in loco sit, in qua ea cessatio non detur, omnes in ea tenebuntur diebus Festis audire Missam cum limitatione superiùs apposita, quia militat eadem ratio in præsenti. Sed dices, tum tempore interdicti, tum cessationis, dari duplex pręceptum oppositum, aliud Ecclesiæ iniungens auditionem Missæ diebus Festis, aliud Iudicis Ecclesiastici præcipientis, non audire Missam; ergo potest quis cuilibet ex illis se cōformare, et consequenter non audire Missam, etiam si commodè valeat audire; maximè cum hoc secundum præceptum deobliget ab impletione primi, seu illud pro tunc non obligare, declaret. Respondeo, præceptum Iudicis solùm esse, ne in Ecclesijs, quas ipse interdicit, aut in quibus cessationem à diuinis statuit, audiantur diuina Officia, et Missa, aut celebrentur; De alijs verò Ecclesijs nihil decernit, nec tol-

lit

lit obligationem audiendi Missam in illis; esto declaret, non vrgere obligationem audiendi illam in his, quę ab ipso prohibentur; imò nec id declarat respectu habentiũ Bullæ Cruciatæ priuilegium, tempore interdicti.

556 Tempore cessationis à diuinis solent, vi suorum priuilegiorum, Regulares ianuis clausis celebrare Missã in suis Ecclesijs, dum absit Prælatorum offensio. Et in Societate nostra tum ex indultis ei à Sede Apostolica concessis, tum ex communicatione priuilegiorum cum alijs Sacris Ordinibus, plura licent tempore interdicti, & cessationis à diuinis, quæ extant *in Compendio priuilegiorum Societatis Iesu, verbo, Interdictum.* Attamen nisi hi, quibus in eiusmodi priuilegijs indulgetur assistere Missæ eo tempore cessationis, nullus alius ibi assistere potest. Et quidem tũc domestici Regulares tenebũtur diebus Festis celebrare, aut audire ibi Missam ob rationes, quibus suprà similem obligationẽ probauimus de his, qui possũt implere præceptum, cum vrget. Alij verò externi, & si cõcedatur, vnum, vel duos posse assistere, vt celebranti ministrent, non tenentur illuc adire, vt admittantur ad ministrandũ. Nam, sicut non habens Bullam, non tenetur eam accipere, tempore interdicti, vt gaudens eius priuilegio audiat Missam; sic non tenetur quis quærere priuilegium audiendi Missam tempore cessationis à diuinis adeundo domum Regularium, vt ei concedatur id priuilegium ministrandi celebranti; & aliundè valdè pauci possunt vti eo priuilegio, cum pauci admittantur, vt sint ministri celebrantis; inquiro ergo, an omnes teneantur adire, vt inter eos eligantur hi, quibus id priuilegium esset concedendum? Teneri omnes, ex terminis patet, esse absurdum. Si ergo omnes non tenentur, cur hic, cur ille teneantur? Nulla est ratio. Nullus ergo tenetur.

557 Dicta omnia aptentur Studiosis, & cæteris Academicis, respectũ quorum nihil speciale restat obseruãdum; indeque dubijs in titulo quæstionis præfixis fit omnino satis, quin repetere eadem de Studiosis sit opus. In præsenti obserua, Clementem VII. in Bulla expedita die 10. Octobris, anno 1532. concessisse Academiæ Salmantinæ, vt, tempore interdicti, in Sacello, aut in templo, in quo Officia diuina celebrare consueuerit, posset ea celebrare, non secùs ac si non esset interdictum, in Festis quatuor Ecclesiæ Doctorũ, necnon S. Nicolai, S. Catharinæ, & S. Thomæ Aquinatis, & in alijs duodecim diebus Festis, quos ipsa Academia designaret; dum tamen ea causam interdicto non dedisset. Quod priuilegium fuit indultum in gratiam Academicorum Salmanticensium.

Quæstio XXXXVIII. An sola Studij causa sit sufficiens, vt Studiosi diebus Quadragesimalibus absque priuilegio Bullæ Cruciatæ vescantur ouis, & lacticinijs? & vtrùm posśint eis vesci, atque alijs priuilegijs Bullæ vti cum probabilitate, quòd in ipsorum patria Bulla pro ipsis fuerit accepta?

558 PROHIBITVS est lege Ecclesiastica esus ouorum, & lacticiniorũ diebus Quadragesimalibus; vt constat ex Synodo Constantinopolitana, *Canon. 56.* Et ex D. Gregorio relato *in c. denique, dist. 4.* Quæ lex non extenditur ad cętera anni ieiunia, nisi consuetudo, aut specialis lex in aliqua Prouincia, diœcesi, aut loco eam extenderit; Ita ex D. Thom. Durando, & alijs docet P. Azor *tom. 1. instit. mor. lib. 7. cap. 10.* Diebus autem Quadragesimalibus, quamuis quis ex defectu ætatis non teneatur ieiunare, tamẽ nequit ouis, ac lacticinijs vesci. Censendi autem non sunt dies Quadragesimales, Dominicæ Quadragesimæ, in quibus licet cunctis vsus ouorum, & lacticiniorum, vt cũ Llamas, Angles, Antonio Gomez, & alijs defendi, & probaui *tom. in Bull. Cruciat. disp. 18. à n. 26.* esto opposita sententia plures pro se Authores habeat.

559 Habentes Bullam Cruciatæ possunt ex priuilegio ibi cõcesso vesci ouis, & lacticinijs in ieiunijs Quadragesimalibus, seruata in reliquis forma ieiunij, exceptis Prælatis, & Clericis Presbyteris, ac Regularibus vtriusque sexus, nisi sint sexagenarij, hi enim etiam possunt vti eo priuilegio Bullę Communis viuorum. Vltra quam alia etiam est concessa, quam si

si habeant Prælati, & Clerici Presbyteri, valent edere oua, & lacticinia in ieiunijs Quadragesimalibus, excepta Hebdomada Maiori; qua tamen Bulla non gaudent Regulares. Cęterùm ex priuilegio Bullę communis viuorum posse Regulares Ordinum Militarium vesci ouis, & lacticinijs in præfatis ieiunijs, stabiliui *dicta disp. 18. à n. 16.* vbi plura de his attigi: & *tota ea disput.* varias quæstiones discussi.

560 Absque Bullæ priuilegio, aut vllo alio, possunt diebus Quadragesimalibus vesci ouis, ac lacticinijs infantes, & amentes, vtpotè legibus Ecclesiasticis non obstricti, itē hi omnes, qui illis diebus valent edere carnes; deindè hi, qui aliqua necessitate laborant certa, aut practicè probabili, ratione cuius piscium esus eis nocumentum afferat; rursùs Cantores Ecclesiarum causa vocis conseruandæ, etiam si Presbyteri sint, vt docet Ioann. Sancius *in Selectis, disp. 44. num. 18.* Quod ad hos, qui in Camera Principis ad ipsius recreationem canunt, extendit Diana *1. part. tract. 9. resolut. 11.* In aliquibus etiam Prouincijs consuetudine introductum est ob aliorum ciborum defectum, vt lacticinia edantur, (non verò oua) in ieiunijs Quadragesimalibus, abque vllo priuilegio. In nonnullis etiam viget consuetudo, vt sit licitus vsus lardi, seu saginimis ad oua paranda in diebus omnibus, in quibus vsus carniū est prohibitus.

561 Studium ex se non est causa sufficiens, vt absque priuilegio edantur oua, & lacticinia diebus præfatis prohibitis; nec enim Studentibus, præcisè quia studēt, vsus piscium graue incommodum, aut nocumentum affert. Et quidem, si dūtaxàt ob studium esus ouorum liceret, Religiosi ferè omnes, qui in studijs occupantur, & eis incumbunt, possent ea edere, quod est absurdum, cum illis rigidiùs, quā cęteris sit prohibitus eiusmodi esus, indeque Bullæ priuilegium, nec communis viuorum, nec specialis concessæ Prælatis, & sæcularibus Sacerdotibus eis suffragetur.

562 Dixi *ex se*, quia sæpè contingit, ex cōtinuo studio stomachum debilitari, aut alias corporis ægritudines, seu dolores emanare, ratione quorum licitus reditur esus ouorum, eo quòd sint nociua alimenta piscium, tuncque si adsit necessitas certa, aut practicè probabilis, de qua cuilibet ex experientia, vel ex Medici afferto constet, valet absque vllo priuilegio oua, & lacticinia edere. Quòd si dubium, seu necessitas sit anceps, potest dispensare, vt edantur, respectu subditorum Episcopus, & in eius absentia Vicarius; & respectu Regularium proprij Prælati; quā dispensationem concedere queunt etiam in dubio ancipiti necessitatis edendi carnes diebus prohibitis; de quo egi *tom. in Bull. Cruciat. disp. 17. à num. 4. & disp. 18. num. 4.*

563 Vt autem quis gaudeat priuilegio vescendi ouis, & lacticinijs, alijsque priuilegijs in Bulla Cruciatæ contentis, non sufficit in primis intentio eam accipiendi, vt error vulgi imperiti fert; quippè ea priuilegia non communicātur, donec quis Bullam acceperit; sicut alia priuilegia, quę Pontifex elargitur, vt sunt dispensationes in irregularitatibus, in gradibus ad nuptias prohibitis, ac similia, donec reipsa à Pontifice concedantur, prodesse non possunt, nec sufficit ad vtendum illis intentio obtinendi cum certa fiducia impetrandi; sic ergo Pontifex nulli adhuc concedit Bullæ priuilegia, donec ea ab illo accipiatur. Nec sufficit spes accipiendi Bullam per se, vel per alium, etiam si adsit certitudo moralis, quòd sit accipienda, nisi de facto accipiatur.

564 Attamen, si quis certò sciat, quotannis tali die, vel tempore, in sua domo, aut patria, à qua abest, à parētibus, vel ab alijs accipi pro ipso Bullā Cruciatæ, ita vt moraliter de acceptione sit certus, nec de ea prudenter dubitare valeat, poterit extunc Bullæ priuilegijs potiri, cum in moralibus perindè se habeat ea acceptio, ac si ipse accepisset. Ita contra aliquos tuētur Villalobos, Diana, & P. Hēriquez, quos retuli, & sectatus sum *tom. in Bull. Cruciat. disp. 2. n. 3.* Nec obstat, quod asserit Trullench *in exposit. Bull. lib. 1. §. 1. dub. 3. num. 3.* nisi accedat testimonium fidedignum acceptionis Bullæ, non sufficere prędictam certitudinem in re tanti momenti, quæ concernit materiam Sacramētorum, cum circa hæc plura priuilegia cōcedantur in Bulla; eamque pręsumptionē acceptionis incertam remanere, cum potuerit accidisse aliquod impedimētū mortis, morbi, aut simile accipientibus Bullā alijs annis. Id cōfirmat, nam, si Episcopus soleat quotannis præbere mihi facultatē ad absoluendum à casibus ipsi reseruatis, & sim moraliter certus, eam denuò fore concessurum, tamen, quia potest mutare consilium, non possum ab illis casibus absoluere, donec de concessione constet; ergo

go nec Confessarius electus per Bullam poterit absoluere à casibus, quorũ absolutio in ea indulgetur, donec de acceptione constet.

565 Non, inquam, id obstat; nam ea, quam præfiximus, est certitudo moralis iam acceptæ Bullæ, non sola præsumptio accipiendæ, sicut est præsumptio concedendę ab Episcopo facultatis absoluendi à reseruatis; si enim esset certitudo moralis facultatis iam concessæ, idẽ de ea assererem, parem ob rationem. Et, quãuis res sit grauissima, ea certitudo sufficiens est ad præfatos effectus; quippè homines prudenter operantur, dum ipsis de aliqua re ita liquet, vt in moralibus nequeat esse maior certitudo, nec moraliter sit periculum, vt fallantur. Curandum tamen est, vt talis sit certitudo, quæ periculo falsitatis, nisi ob rarum contingens, & moraliter nõ eueniẽs, minimè exponatur. Nec satis est probabilitas moralis ad præsens; licèt enim possit quis se conformare opinioni probabili; at non datur in præsenti probabilis opinio, quòd possit gaudere priuilegijs Bullæ cum sola probabilitate morali exposita moraliter periculo falsitatis; siquidem opinio benignior, quam sequimur, exigit certitudinem moralem, quæ non resultat ex rationibus moraliter probabilibus, sed moraliter certis.

566 Nec contra nostrum assertũ obstat, quòd non sufficiat moralis certitudo de obtentis dispensationibus à Pontifice, vt quis possit eis vti. Etenim in primis, quamuis Pontifex dispensationes expediuerit, committit communiter Ordinarijs locorum, aut alijs, vt causas explorẽt, compertaque veritate; iuxta formulã eis designatam, dispensent, aut declarent, à Pontifice dispensari; & quousque id peragatur, dispensatum non est, atque adeò antecedenter non licet vti dispẽsatione, quæ adhuc non subsistit. Deindè non rectè supponitur, posse circa dispensationes obtentas dari certitudinem moralem. Quippè potuerunt ob varia accidentia non esse petitæ, aut non concessæ, vel apposita aliqua conditione priùs adimplenda, præstitæ. Quare, si per testimonium fidedignum nõ constet, dispensationem fuisse obtentam absolutè, & absque vllo grauamine, ita vt expeditus illicò sit vsus illius, non erit hic vsus licitus, nec certitudo moralis poterit haberi. Secùs contingit in nostro casu; nã constat, singulis annis respectu Regnorum Hispaniæ fuisse Bullam Cruciatæ à Pontifice concessam, & in quolibet loco accipi posse, nec indigeri, vt accipiatur, aliquo prævio examine, nec requisito, nisi erogatione eleemosynæ, cùm accipitur, præstitę, aut in certum tempus dilatæ, quare & potest haberi moralis certitudo de acceptione illius, & hæc ad vsum priuilegiorũ est sufficiens.

567 Nec demùm obstat, si è contrario contendatur, sufficere probabilitatem moralẽ acceptionis Bullæ ex eo, quòd quis licitè operetur, dùm iuxta opinionem probabilẽ operatur. Nam, vt dixi, non est idem, dari probabilitatem acceptionis Bullę, & dari probabilem opinionẽ, quòd illa sufficiat ad gaudendum eius priuilegijs; hæc enim opinio non datur, indèque non operabitur quis iuxta probabilẽ opinionem, si velit eis priuilegijs vti cum sola probabilitate acceptionis Bullæ. Deinde, quoties in moralibus datur dubium, & aliquis possidet, huius est melior conditio; cum autem possideat ius commune, à quo liberat Bulla, vel præter quod priuilegia in Bulla conceduntur, dum non deponit quis dubium facti, seu acceptionis Bullę, cui dubio opponitur certitudo moralis, non verò probabilitas moralis, in qua dubium imbibitum, & non penitùs ablatũ manet, sequitur, iuri communi standum esse, vtpotè possidenti, ac non licere, vti Bullæ priuilegijs; quod rationibus, & exẽplis confirmaui *loco relato in Bull. Cruciat. disp. 2. num. 3. propè finem.* Tota iam doctrina tradita aptanda est Studiosis extra patriam in loco Academiæ degentibus; qui, vt omnino ab scrupulis eximantur, debẽt præmonere suos parẽtes, aut similes, quòd faciant ipsos certiores acceptionis Bullæ, statim, ac fuerit accepta, seu cum acceptio paratur.

Quæstio XXXXVIIII. An Studiosi, si aliquem filium extra matrimonium habeant, teneantur ei alimenta præstare, & à quo tempore?

Vbi de Castitate ab Studiosis seruanda.

568 NON agimus de alimẽtis, quæ patres filijs præstare tenentur, quod non est nostri instituti; Consulat,

 qui

qui velit, Couarrubias *in epitom. capit. 8. part. 2. §. 6.* Surdum *de alimentis*, P. Azor *tom. 2. institut. moral. lib. 2. cap. 3. quæstion. 1.* & alios passim. Sed, quia aliquando Studiosi in locis Academiarũ filios extra matrimonium habẽt, quid circa illos præstare debeant, est quæstio, & quidem communis etiam non Studiosis, si eiusmodi filios habeant.

569 Tenendum est, vt certissimum, debere patres, si possint, eis filijs suppeditare alimenta. Ita statuitur *in capit. cum haberet, de eo, qui duxit in vxorem, quam polluerat, & in capit. per venerabilem, qui filij sint legitimi.* Et quamuis oppositum videatur decerni *in Authentica, ex complexu, Codic. de incestis nupt.* tamen Iuris Canonici dispositio, vt æquitati, ac pietati conformior, prævalet ei dispositioni Iuris Ciuilis; Imò aliqui probabiliter asserunt, eam Authenticæ dispositionem fore intelligendam, quando filij aliunde habent, quo sustentetur. Sed quidquid de hoc sit, assertio nostra est tenenda; quippè obligatio alendi filios oritur ex ipsa naturæ propositione, quæ est homini cõmunis cum ipsis belluis; quare ex virtute pietatis tenentur parentes filiorum gerere curam; vndè peccarent mortaliter, si eis alimenta denegarent, nam contra ius naturæ agerent, & necare viderentur, iuxta *leg. necare, ff. de liberis agnoscendis.*

570 Intelliguntur autem nomine alimentorum omnia, quæ spectant ad cibum, & potum, ad vestitum, lectum, habitationem, medicinam, & honestas artes, seu disciplinas addiscendas. Ita Syluester *verbo, alimenta*, & communis Doctorum. Quando autem filij sunt adulti, si ipsi sint diuites, aut aliundè sibi consulere commodè queant, non tenentur patres ad alimenta ministranda; nam ius naturæ exigit solùm, filio alimenta præstari, vt necessitati prouideatur; non autem dicitur laborare necessitate is, qui diues est, aut sibi consulere commodè valet, arte, vel officio decenti. Quòd si filij adulti sint ad se sustentandum inepti, vel quia capti mente sunt, vel morbo impediti, reputantur vt infantes; in ordine ad obligationem sustentandi illos, quæ parentibus inest. Totam hanc doctrinam tradunt Couarrubias, Bonacina, Pater Thomas Sãchez, Pater Molina, Pater Azor, & alij, quos refert, & sequitur Trullench *tom. 1. in Decalogum, lib. 4. cap. 1. dub. 3.*

571 Tenetur autem pater alere filium, statim, ac triennium expleuit, iuxta *cap. 2. de conuersione infidelium, iuncta Glossa ibi.* Nam mater solùm tenetur educare filium per triennium, quo tempore censetur ab eius vberibus pendens, ab eademque lactari; Indeque, si lacte careat, aut iustam causam habeat non lactandi filium, nec ad id tenetur, & patri incumbit obligatio soluendi expensas, quæ in illo nutriendo fiant, poteritque mater illas ab eo repetere, si ipsa soluerit, nõ liberaliter, sed animo compensationis accipiendæ, iuxta *leg. ne filium, Codic. de patria potest.* Docent Pater Azor *vbi suprà, quæst. 8.* Sayrus *in Claui, lib. 7. c. 7. n. 6.* & plures alij.

572 Quòd si pater impotens sit alere filium, ad matrem obligatio recidit, iuxta *leg. si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis*; & in matris defectum tenentur aui, & alij ascendentes, & primùm hi, qui per virilem sexum sanguinem ducunt, deindè hi, qui per fœmineum, quibus omnibus deficientibus, infans ad hospitale, seu domum, si sit ad id destinata, asportandus est, vt enutriatur; aut ex eleemosynis collectis est educandus; peccaret autem mater, quæ potens absque graui incommodo lactare, & educare filium vsque ad triennium, nõ ita præstaret, imò etiam deinceps, si pater non posset; quòd si ipsa non lactet, alij lactandum tradere debet. Vndè absque iusta causa exponere filios in Ecclesia, aut alibi, vel tradere Hospitali, peccatum mortale est; quia pietati grauiter derogatur, dum sic filij deseruntur. Quòd si ob iustam causam mater mitteret filium ad Hospitale, nutriendum ibi, quin parentes agnoscantur, & ipsa sit diues, tenetur adhuc restituere Hospitali impensas, quæ in eo enutriendo fuerint factæ, vt tenent Villalobos *1. part. tractat. 15. difficultat. 7. numer. 11.* Bonacina *tom. 2. disputat. 6. punct. 6. §. 1. n. 11.* Nauarrus, P. Azor, & alij.

573 Pius V. in Constitutione, quæ incipit, *Quæ ordini*, prohibet Clericis, ne filijs spurijs possint donare causa mortis, aut in testamento relinquere bona ex suorum Beneficiorum fructibus acquisita. Insuper in Constitutione, quæ incipit. *Ad Romanum spectat*, eam prohibitionem extendit ad cætera bona patrimonalia Clericorum. Aliqui apud Patrem Filiucium *tom. 2. tractat. 28. part.*

part. 2. capit. 2. quæstion. 4. numer. 33. censuerunt, has Constitutiones non esse vsu receptas. Sed melius alij eas admittunt, & asserunt, Pontificem in eis nihil potuisse statuere contra ius naturæ alendi filios, sed positis terminis aptis, sub quibus poterat ipse, quod expediret bono publico, decernere, solummodò intendisse, ne filijs spurijs Clerici quidquam relinquerent, si illi haberent, vndè commodè sustentarentur; nam eo casu iustè eam prohibitionem potuit Pontifex iniungere, maximè circa bona ex Beneficijs Ecclesiasticis adquisita, quæ destinata sunt ad alendos Ecclesiæ Ministros.

574 At, si filij non habeant, vndè victitent, ius naturæ vrget, vt Clerici eis relinquant alimenta. Vltra alimenta autem prohibentur in præfatis Cõstitutionibus donationes, hæreditas, legata, & alia huiusmodi. Quarè, si nõ habent alia bona, nisi ea, quæ ex Beneficijs Ecclesiasticis adquisierunt, poterunt adhuc ex illis alimenta filijs illegitimis relinquere, & non solùm ea, quæ sunt simpliciter necessaria, sed & quæ ex naturali quadam æquitate debentur. Vndè poterit ex his bonis Clericus filiam spuriam dotare, quia dos nomine alimentorum comprehenditur. Hanc explicationem Constitutionum Pij V. & doctrinam traditam tuentur Nauarrus *de spol. Clericorum, §. vltim. numer. 9. & Consilio 5. de testament.* Villalobos *2. part. tract. 41. difficult. 7. numer. 3.* Trullench *vbi suprà, num. 9.* Pater Azor, & Filiucius *vbi suprà.*

575 Ex dictis facilè cernitur, ad quid teneatur Studiosus habens filium extra matrimonium. Cum autem Scholares ad patriam suam redeant, si in loco Academiæ filios habuerint, tenentur non deserere illos, sed mittere alimenta, quibus à triennio sustententur, aut etiam ante triennium, si mater eos enutrire nequeat; vel illicò eos ad suam patriam secum adducere, vt ibi educentur. Quod saltem posteà præstare tenentur, si matres vltrò non se offerant ad eos sustentandos, & bonis moribus instruendos; nam obligatio curam filiorum habendi, etiam quoad spiritualia, incumbit parentibus, ita vt grauiter peccent, si, quantum est ex se, non curent patres, vt filij bonis moribus imbuantur. De quo consulantur Authores *tota hac quæstione* citati, apud quos, & apud alios ab ipsis relatos, reperientur innumeræ quæstiones circa alimenta, dotem, educationem, ac similia. Quòd si Studiosus posset alimenta præstare filio, standum est dictis superiùs.

576 Ea autem omnia supponunt, priùs constare debere, filium esse Studiosi eum, de cuius alimentis agitur. Etenim, si mulier publicè inhonesta filium pareret, quamuis quis cum ea conuenisset, non teneretur reputare suum cum filium ab ea ortum. At, si cui moraliter constaret, fœminam cum nullo alio fuisse copulatam, quàm cum ipso, filium ab ea ortum etiam suum censere deberet. Quòd si etiam moraliter esset constans, solos duos, vel tres fœminam cognouisse carnaliter, & filius ab ea oriretur, qui, obseruatis temporis circunstantijs, cuiuslibet ex illis poterat esse filius, quin valeat dignosci, cuius determinatè sit, illi inter se debent alimenta partiri, & ei ministrare, nec vllus tenetur ad integra alimenta suppeditanda. Rursùs, si fœmina sit coniugata, & tempore conceptus non fuerit absens maritus, sed cum ea cohabitauerit, quamuis quis tunc eam cognouerit, filius ab ipsa ortus, marito est tribuendus, nec ille alter tenetur suum arbitrari, nec ministrare alimenta. Præterea, si ob circunstatias occurrentes quis dubitet, an sit eius filius, necne, pro qualitate dubij aliquid suppeditare debebit ad filij eiusmodi alimenta, sicut in dubio, an restitutio debeatur, asserunt communiter Authores *in tractatu de restitutione.* Quòd si fœmina affirmet, filium eius esse, & aliàs illa digna sit fide, non parum eius testimonio est deferendum.

577 Non autem tenetur Studiosus, ad alendum filium, subtrahere aliquid ex alimentis, quæ ipsi mittuntur, vt victitet in loco Academiæ, si illis indigeat ad suam decentem sustentationem; tenebitur verò, si aliquid supersit. Demùm si Studiosus sub parentibus sit, à quibus omnia necessaria accipit, debet per se, vel per alium eos certiores facere de obligatione, qua ipse tenetur ad alendum eiusmodi filium, nisi fortè eius indolis, & genij sint, vt spes non subsistat, quòd velint ea alimenta nepoti elargiri, quin timeatur potiùs, inde grauem indignationem contra filium Studiosum fore concepturos, ex qua ipsi grauia incommoda immineant; tunc enim non da-

datur obligatio commonefaciendi parentes.

578 Sed vtinam nunquam hic eueniret casus, nec Scholares causam præberent euentui; quos, quia huc deuenimus, non possum non ad castimoniam hortari, cum virtus hæc maximè conducat ad finem, quem intendunt, nempè ad scientias addiscendas; nam, vt ait Diuus Augustinus *serm.249.de Tempore; Assuescat Iuuenis ad castitatem, vt sit dignus sapientia.* Resque ipsa id nos admonet; Castitatis enim proprium est, vim imaginatricem, internosque sensus, qui sunt impudicitiæ stabula, purgare; mentem, quæ animæ est oculus, illustrare: appetitionum tumultuarios motus reprimere; vitales spiritus limpidos reddere, cerebrum attemperare, ac denique ex homine efformare Angelum, seu ad intelligendum, ac philosophandum acutum, & acrem. Sic in Scriptura Sacra eos excellere sapientia obseruaueris, quos virginitate, & castitate præeminere conspexeris; Sic etiam inter Euangelistas Ioannes Aquila; inter Apostolos Paulus Lyncæos oculos habuit: inter Doctores Thomas de Aquino Angelus extitit, qui Virgines permansere. Sic etiam Antonius in syluis, in cellula Bernardus, in Oratorio Brigitta, alijque plurimi ad summum scientiæ apicem pertigerunt, castitate præside, ac magistra; & demùm Diuus Hieronymus *libr.1. contra Iouinianum* asserit, Sybillis in Virginitatis præmium præstitam fuisse diuinationem cœlitùs.

579 Pulchrè id ostenditur ex Diuo Gregorio Nazianzeno, cui, cum adolescens addiscendi summè cupidus de recta ad sapientiam via diù multùm secum cogitaret, duæ virgines humana specie maiores se spectandas per quietem dedere; Et, *Ecce*, inquiunt, *huc è cœlo venimus à Deo missæ, vt tecum hospitemur; altera è nobis Sapientia, altera Castitas nominamur; ita perge, non minus moram puritati, quàm litterarum studio operam locare.* Quæ cum dicere cessarent geminæ sorores, totam Nazianzeni subiere mentem, & eius euanuerunt ex oculis. Ergò castitatem amet, qui sapiēs esse voluerit; sorores sunt Castitas, & sapientia; ambiunt eiusdem hospitij societatem.

680 Hanc adolescentibus Studiosis castimoniæ virtutem, nullus pudoris Orator D.Bernardo aut mellitior, aut facundior commendare valet; Sic igitur *serm.86.in Cantica*, ait *Quid amabilius verecundo adolescente? quàm pulchra hæc, & quàm splendida gemma in vita, & vultu adolescentis! quàm vera, & quàm minimè dubia bonæ nuntia spei, bonæ indolis index! Virga disciplinæ est illi, qui pudendis affectibus imminens lubricæ ætatis motus, actusque leues coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloqui, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Nullum æquè manifestum indicium columbinæ simplicitatis, & ideò etiam testis innocentiæ. Lampas est pudicæ mentis iugiter lucens, vt nihil in ea turpe, vel indecorum residere attentet, quod non illa illicò prodat. Ita expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ, & famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & insigne totius honesti. Rubor ipse genarum, quem fortè inuexerit pudor, quantum gratiæ, & decoris suffuso afferre vultui solet? Vsque adeò genuinum animæ bonum verecundia est, vt, & qui malè agere non verentur, videri tamen verecundentur.*

581 Ecce ex Diuo Bernardo quàm congruat adolescentibus Studiosis castitas, verecundia, pudor; qui non in solo frontis rubore continetur, sed in externis quoque actionibus propalatur, nempè in oculorum modestia, in oris custodia, in corporis gestu, & habitu, & in ipsa incedendi ratione; nam, vt Diuus Ambrosius *lib.1.de offic.cap.18.* ait; *Est verecundia pudicitiæ comes, cuius societate castitas ipsa tutior est; bonus enim regendæ castitatis pudor est comes, qui sese prætendat ad ea, quæ prima pericula sunt, pudicitiam temerari non sinat.* Sanè erubescere debet adolescens ad quodlibet inhonestæ actionis, aut verbi signum; effrontis quippè est, vel ipso lasciuiæ audito nomine, non verecundari; Vidit aliquando Diogenes adolescentem, inhonesto dicto suffultum rubore, eique illicò dixit; *Confide fili, hicce virtutis color est.*

582 Fugiant igitur Studiosi adolescentes turpissimæ luxuriæ vitium, quod non humanum est, sed belluinum, & hominem, veluti Circæo dementatum poculo, in fœdam suem conuertit. Tartarea certè libido, immundorum spirituum, aut parens, aut soboles, cui Asmodæus diabolus præest; indeque Sanctus Ambrosius *libr. 1. de Virgin.* loquens de Castitate ait; *Qui eam seruat, Angelus est: qui perdidit, diabolus est.* Timendum itaque monstrũ

strum est luxuria, & ab Studiosis maximè euitandum; cum ipsi etiã Ethnici, qui Mineruam scientiarum Dea m fingebant, simul Castitatis præsidem ipsam pronuntiarent, quasi scientiæ non nisi castitatis subsidio, comparari queant. Hoc argumentum concinnè prosequitur P. Carolus Musart *in libr. Adolescens Academicus, part. 4. capite 3.*

583 Vt ad Castimoniæ virtutem suauiter animis inserendam Adolescentes perueniant, inter alia id præ oculis habeant, vt otium vitent, quod est Castitatis hostis. Appositè Florentius Schoonhouius *emblem. 35.* Dianam (fictam antiquitatis syluarum Deam) venationi intentam depinxit, & à tergo Cupidinem insequentem, & eam suis telis impetere tentantem, sed frustrà; & causam lemmate hoc declarauit, *Labor Amoris domitor.* Premat illa Veneris proles duro telorum imperio desides, otiosos, & ignauos; at Diana, & quisquis strenuè laboribus, studijs, & elucubrationibus vacat, eius vim despicit arcus; perit quippè libido, si otia amãdentur, eamq; domat assiduus labor, & infatigabile studium. Vide de his plura apud Alciatum *emblem. 81. & lib. 1. Parerg. capit. 17.* Batillium *emblem. 14.* Boissardum *emblem 25.* Oræum *emblem. 29.* Catsium *emblem. 36.* Don Ioannem de Solorzano *in emblem. Regio politicis emblemate 77.*

Quæstio L. Vbi debeant, aut possint sepeliri Scholastici extra patriam in loco Academiæ decedentes è viuis?

(?)

584 DICO primò, Scholasticum decedentem in Academiæ loco, qui nec sepulturam elegit, nec sepulchrum Maiorum habet, aut nequit ad illud commodè deferri, sepeliendum esse in propria Parochia, in qua ratione quasi domicilij Sacramenta percepit, seu percipere tenebatur. Ita Panormit. *in cap. 1. de sepultur.* P. Layman *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 6. c. 12. num. 8.* Etenim cæteri domicilium habentes in aliquo loco, debent in propria parochia sepeliri, quando non eligunt sepulturam, aut non habent sepulchra Maiorum, in quibus commodè tumulari queant, vt infertur *ex capit. 2. & 3. de sepultur. in 6.* & docent omnes Authores. Is autem, qui quasi domicilium habet, æquiparatur habenti domicilium.

587 Dico secundò, posse Scholasticum, si pubes sit, eligere sepulturam extra suam Parochiam; id enim permittitur omnibus, qui ad pubertatem iam accesserunt, *in cap. 1. de sepultur. cap. licet, eodem titulo in 6.* Quod quidem etiam absque patris consensu præstare valent, vt ibidem statuitur. Filio autem impuberi, si loci non repugnet consuetudo, potest eligi à patre sepultura extra propriam Parochiam; imò, deficiente patre, potest à matre, vt tuentur Armilla *verbo, sepultura, numer. 8.* Pater Molina *de iustit. disput. 113* Pater Sa, *verbo, sepultura, numer. vltim.* Extra Parochiam autem eligi sepultura valet in quauis Ecclesia, cui sepulturæ ius competat, cuiusmodi sunt Ecclesiæ Parochiam includentes; vel quę liberam à Pontifice sepeliendi potestatem habeãt, (licèt id communi iure eis non competat) quales sunt Ecclesiæ Regularium: aut cui Episcopus cum consensu Capituli ius sepeliendi concesserit, etiam si Parochialis non sit; quod fieri posse, aliqui docent. Videantur de his Panormitan. *in capit. certificari, de sepultur.* Syluester, *verbo sepultura, quæstion. 3.* Pater Molina *vbi suprà.*

585 Dico tertiò, si Scholasticus in patria propria decedat, habeatque sepulchrum Maiorum, adhuc extra propriam Parochiam, in eo sepeliendum fore, iuxt *cap. 1. de sepultur.* Quod si aui, & progenitores in vno sepulchro, & pater in alio, quod ipse sibi elegit, & non fortuito casu, iaceat, in sepulcho patris est sepeliendus. Quod extenditur etiam ad filios non legitimos, dum naturales sint; nam, si sint spurij, cum matre sunt tumulandi, dummodò illa illustris non sit, quæ inde detrimentum honoris pati queat. Videantur Panormitanus, Syluester, P. Emanuel Sa, Pater Molina, & Pater Layman *locis relatis,* & Petrus Perusius *tract. de canonica portione.*

587 Quòd si extra patriam obeat Scholasticus in loco Academiæ, aut alibi, & habeat sepulchrum Maiorum, ad quod possit deferri, potest id ante mortem eligere, siuè statim ac obierit, cadauere

re delato, siuè eo deposito in Parochia, aut in Ecclesia, quā ipse elegerit, vt deferatur, cum cōmodè possit. Et quidem, sicut eligere potest Ecclesiam, in qua sepeliatur, ita potest eligere, in qua deponatur. Fit autem cadaueris depositum, testibus, & tabellione præsentibus, necnon Parocho, aut Superiore Domus Religiosæ, vt instrumētum publicum confici valeat; & cadauer tradatur, cum à testamentarijs, parētibus, hęredibus, aut ab alijs id potentibus præstare, poscatur, soluendo, si quid debeatur ratione depositi, iuxta Regionum cōsuetudinem, & Ecclesiarum, aut Domorum Regularium iura; atque etiam seruandæ sunt aliæ solemnitates in corporum depositis, si quæ sint in vnaquaque regione.

588 Sed inquiris, an debeat in aliquo casu Scholastico decedenti Ecclesiastica sepultura denegari? Respondeo, aliquos esse casus, in quibus negatur in Iure ea sepultura, qui sanè ad Scholasticos non attinent, nisi fortè in aliquo raro euentu. Denegatur enim hęreticis; *cap. sanè profertur, 24. quæst. 2.* Iudæis item, & paganis, *cap. Ecclesiam 2. de consecration. distinct. 1.* quibus annumerantur infantes ante baptismum morientes; Rursùs Catechumenis, vt docet S. Ambrosius *de obitu Valentiniani*; Deinde occidentibus se ipsos, *capit. placuit 23. quæst. 5.* Attamen, quamuis reperiatur quis laqueo suspensus, aut in puteo suffocatus, non est priuandus Ecclesiastica sepultura, quia nō constat, seipsum interfecisse, dum testes non adsint, cum potuerit ab alio suspendi, & suffocari; vt cū Villalobos docet Diana *part. 5. tract. 3. resolut. 99. & 100.*

589 Præterea denegatur Ecclesiastica sepultura manifesto raptori, & vsurario manifesto; *capit. quia, de vsuris; capit. quamquam, eodem titulo in 6.* Adhuc denegatur ei, qui annuam Confessionem, & Communionem neglexit, si nulla probabilis excusatio appareat, *capit. omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remission.* Itē Religioso, qui sit manifestè proprietarius, *capit. super quodam, de statu Monachorum;* Iis tamen concedenda est sepultura Ecclesiastica, si ante mortem signum pœnitentię ediderunt, quod saltem vnus testis probet; & respectu vsurarij cautio præstetur restituendi vsuras. Consule Paludanum *in 4. distinct. 15. quæstion. 2. articul. 6.* Syluestr. *verbo, sepultura, quæstion. 9. dicto 7.* Idem dicendum est de omni peccatore notorio, cui sepultura Ecclesiastica negatur, *capit. quibus, & sequentib. 13. quæstion. 2.* Concedenda enim ei est, si qualecumque signum pietatis ediderit, aut pœnitentiæ signum dederit, quo, verisimili cō iectura, præsumi possit, nō impœnitentem decessisse. De quo vide Authores superiùs relatos.

590 Denegatur quoque sepultura Ecclesiastica his, qui occumbunt in terneamentis, aut hastiludijs, in quibus datur mortis probabile periculum; *capit. 1. & 2. de torneamentis;* Item his, qui in duello occiduntur; iuxta Tridentinum *session. 29. capit. 19. de reformation.* Excommunicatus etiam à viuis decedens, vt sepeliatur in loco sacro, indiget absolutione; *cap. à nobis, cap. sacris, de sentent. excommunicat. cap. is cui, eodem titulo in 6.* Cæterùm discrimen est inter excommunicatū toleratum, & non toleratum, de quo, & de absolutione præstanda ante sepulturæ Ecclesiasticæ concessionem, & de eo, qui illum post mortem absoluere ab excommunicatione potest, necnon de vi, ac sensu eiusmodi absolutionis tractaui *tom. in Bul. Cruciat. disp. 27. cap. 5. à n. 40.* Quare ea nō placuit repetere; Ibi videnda sunt, nam ad praxim possunt frequentiùs occurrere.

591 De pœnis autem, quas incurrunt hi, qui donant Ecclesiastica sepultura illos, quibus in iure denegatur, & de exhumatione cadauerum, consulendi sunt Authores hac quæstione allati, necnon ego *loco citato in Bullam Cruciat.* & Diana *part. 5. tractat. 3. resol. 140. & part. 8. tractat. 7. resolut. 79. & part. 9. tractat. 8. resol. 1.* Hic aduerte, eum, qui obijt excommunicatus, vt donetur Ecclesiastica sepultura, debuisse ante mortem signa contritionis ostendere iuxta communiorem sententiam; At Fernandez *p. 1. docum. 6. num. 5. tenet*, absolui posse ab excōmunicatione, & in Ecclesia sepeliri, quamuis ea signa non dederit, dum tamen non constet, obijsse in peccato mortali; quod non est facilè credendum, sed piè existimandum, eū saltem ante mortis vltimum articulū elicuisse actum contritionis, nisi exteriores circunstantiæ contrarium demonstrent. Ideò hanc opinionem in praxi positam me vidisse testor *tom. in Bull. Cruciat. disp. 25. num. 26.*

592 Inquiris demùm, quæ portio sit præstāda Parochis, quādo Scholastici decedūt in loco Academiæ? In primis, si Scholastici sint pauperes, tenētur sub mortali Parochi eos gratis sepelire, sicut tenētur

tur ad quoſuis pauperes ſepeliendos. Imò abſolutè mortaliter peccaret, quiſquis fidelium corpora ſepelire negligeret, cum nullus alius adeſt, qui id officium præſtet; nam in hoc caſu neceſſitatis opus miſericordiæ, & charitatis eſt obligatorium; vt docent Bañez *in 2.2.q.32.art.2.concluſ.3.* P. Sa *verbo, ſepultura, ad finem*; P. Valentia *tom.3.diſp.3.q.9.punct.2.* P. Layman *tom.1.lib.2.tract.3.c.6. & lib.3.tract.6.c.12. num,2.*

593 Deindè aſſero iuxta Tridentin. *ſeſſ.25.cap.13.de reform.* deberi Eccleſijs Parochialibus quartam partem funeralium, ſcilicèt oblationū, & ſacrificiorum, quæ à defuncto relicta ſunt. Attamē non intendiſſe Tridentinum reuocare priuilegia quadraginta annis integris præſcripta, cōceſſa Monaſterijs, ſeu alijs pijs locis, ne ſcilicèt quarta funeralium ſoluatur Parochialibus Eccleſijs ab his, qui in eis locis ſepeliuntur, docet Rodrig. *tom.1.qq.regular.q.39.art.2.* Quapropter in hoc ſpectandam eſſe cuiuſque Prouinciæ, dioeceſis, aut loci conſuetudinem legitimè præſcriptam, eſt regula tutior, & in praxi amplectenda.

594 Cum autem plures ex Scholaſticis obeuntibus teſtamenta non condāt, nec oblationes, aut Miſſas pro ipſis celebrandas deſignent, totuſq; funeris apparatus ab amicorum diſpoſitione depēdere ſoleat, hinc eſt, non poſſe determinari portionē Parochis præſtādā; atq; adeò, ſiuè in Parochia ſepeliātur, ſiuè in alia Eccleſia ab ipſis electa, ſolet cū Parochis de portione ipſis tribuenda fędus iniri; (niſi iā conſuetudine, aut ſtatuto dioeceſano, vt aſſolet, ſit deſignata quātitas:) Et ſanè Parochi exiguis debent eſſe emolumētis contenti, cū ratio poſtulet, benignitatē erga exteros, & limitatis alimētis potitos exerceri. Quòd ſi Scholaſticus poſſit teſtamentū condere, illudq; condiderit, facilè conſtabit ex his, quæ pro ſuæ animæ liberatione relinquit, quantum Eccleſiæ Parochiali dębeatur, inſpecta ſimul loci conſuetudine.

Quæſtio LI. An Fæminæ posſint ſtudijs litterarum publicè incumbere, eaſque docere?

595 EXORNATORIA eſt hæc quæſtio potiùs quàm practica; ſed cū iam publicè fuerit aliquando in Academia Salmantina in Repetitione ad Gradum obtinēdum, floridè ſanè, & amoenè diſcuſſa, non abs re fuerit, eam nūc vtcumque concinnare, vt nec vel hæc quæſtio in hoc Opere deſideretur.

596 Fæminas cunctis retrò temporibus doctas, ac ſapientes Authorū paginæ celebrāt; Inter quas effloruere *Erinna*, in inſula Telos, poemate à ſe compoſito celebris; loquitur de ea Propertius *lib.2.* Lucani vxor *Polla*, de qua Statius *lib.2.Sylu.* Tres *Chorinæ*, alia Thebana, quam laudant ijdem Propertius, & Statius *locis relatis.* Alia Theſpia, alia Ouidij coætanea. *Sapphe* Lesbia, quæ libros Lyricos ſcripſit. *Aſpaſia* Mileſia, in Philoſophia Magiſtra Periclis, de qua Plutarchus *in Pericl. Zenobia*, Hiſtoriam Orientalem Alexandrinam edidit. *Phemoneo*, carminis heroici, vt quidem aiunt, inuentrix. *Cleobulina*, ænigmata conſcripſit. *Cornificia*, epigrammata compoſuit. *Cornelia*, epiſtolas elegantes exarauit. Filiæ Lœlij, & Q. Hortenſij in eloquentia floruerunt. *Theano*, Metapontina; *Soſipatra* Lida, & plurimæ aliæ, quas refert Ioannes Rauiſius Textor *in Officina, tom.1.pagin.234.titul. Mulieres docta.*

597 Rursùs ſeptem Sybillæ doctiſsimæ fuerunt, earumque libri, & oracula ſunt celebratiſſima, de quibus agunt, pluresque quæſtiones excitant Origenes *lib.5.contra Celſum*; Theophilus Antiochenus *lib.2.ad Autolycum.* D. Clemens Romanus *lib.5. Apoſtolicar. conſtitut. capit.6.* D. Clemens Alexandrinus *lib.1.ſtromat. cap.6.& lib.6.cap.3.* Damaſcenus *in orat. pro fidelibus defunct.* Diuus Hieronymus *libr.1.contra Iouinianum capit.26.* D. Iſidorus *lib.8.orig.cap.8.* D. Thomas *2.2.quæſt.172.art.6.ad 1.* Abulenſis *quæſtion.5.in caput 18.Deuteronom.* Cardinalis Baronius *in Apparatu Annalium, numer.19.* Philippus Abbas *de ſilentio Clericor.cap.37.* Cardinalis Beſſarion *lib.3.contra calumniatores Platonis, cap.9.* Marianus Victorius *ad epiſt. D. Hieronymi ad Paulinum.* Beda *tom.2.tract. de oraculis Sybillinis.* P. Suarez *tom.1.in 3.p. diſp.3.ſect.2.* P. Azor *tom.1.inſtitut. moral. libr.9.cap.24.quæſt.10.* P. Henriquez *de vltimo fine, cap.7.n.4.* P. Caniſius *libr.2.de B. Virgine, cap.7.* P. Barradas *tom.1.in Euangel. lib.3.capit.25.* Cardinalis Bellarminus *lib.4.de notis Eccleſiæ, cap.15.* P. Poſſeuinus *lib.2. Bibliothecæ ſelectæ, capit.71.* Pater Iuſtinianus *in ep.2. Petri, cap.1.ver.21.* Pater Didacus Ruyz *de Trinitat. diſp.*

45. sectio. 2. P. Theophilus Raynaudus *de Theologia naturali, distinct. 5. quæst. 2. artic. 2.* Laurentius Anania s *libr. 2. de natura dæmonum, cap. 12.* Petrus Gregorius *Syntagmatum iuris, lib. 18. capit. 6.* Pater Salmerō *tom. 2. in Euangel. tractat. 19.* Pater Serarius *opuscul. in symbolum Athanasij, numer. 87.* Ioannes Bonifacius *in Histor. Virgin. libr. 1. capit. 2.* Ludouicus de Velluga *in vita Christi, tractat. de Sybillinis oraculis;* Pater Delrio *de Magia, lib. 4. cap. 1.* Apud quos, & apud alios innumeros plura de sapientia Sybillarum, de alijsq; ad ipsas spectantibus reperientur.

598 Inter Catholicas fæminas eminuit D. Catharina Alexandrina, quæ à prima ætate studia liberalium Artium cum fidei ardore coniunxit, & plures Philosophos vndiq; ab Imperatore Maximo accersitos suæ disputationis subtilitate deuicit, & ad Fidē Catholicā traxit, vt Ecclesia in eius Officio canit; & referunt in eius mirabili vita Simeon Metaphrastes, Cardinalis Baronius anno 307. Pater Petrus Ribadeneyra, & alij. Tempore etiam Diui Hieronymi excelluerunt litteris *Fabiola* Romana, in Scripturis sacris versatissima, cui maximus Doctor librum de veste Sacerdotali dicauit; *Marcella* Romana, quæ Sacras litteras egregiè calluit, idemque Sanctus Doctor ei opera plura conscripsit. *Eustochium*, nouum Orbis appellata prodigium, in litteris Latinis, Græcis, & Hebraicis peritissima; Cui familiariter ipse Diuus Hieronymus scribebat. Adhuc tempore Pij II. viguit *Genebria*, Veronensis, quæ luculentas epistolas exarauit. Eminuerunt prætereà *Constantia* Alexandri Sfortię vxor, & eius filia *Baptista*, quæ eloquentia, & eruditione fuerunt insignes, vt testatur Ioannes Rauisius *vbi suprà.* Et sæculis nostris non paucas extitisse fæminas sapientes, historiæ narrant; Et nunc temporis inter alias Regina Sueciæ litteris valdè prædita commendatur.

599 Olim etiam apud Æthiopes fæminæ solæ regnabant, iudicium ferebant, & leges promulgabant. Imò apud Athenienses frequentabant fæminæ Scholas, & ad publicas disceptationes, ac consultationes confluebant; Idque de alijs Nationibus Scriptores enuntiant. In Scriptura Sacra Sapientum fæminarum fit mentio, earumque gesta recensentur. Sic Debora iudex extitit populi Hebraici, vt constat *ex libr. Iudicum, à capit. 4.* Maria Soror Aaron fuit Prophetisa; *Exodi, cap. 15. v. 20.* Iudith Canticum Domino concinnauit; *Iudith, cap. 16.* Esther orationem elegantem Deo direxit; *Esther, c. 14. à v. 3.*

600 Hæc omnia satis suadent, fæminas ex se (dum alia prohibitio, aut ratio non resistat) non esse incapaces ad docendum, ad ferendum leges, & ad iudicandum. Vndè etiā colligitur, ex se posse scientias addiscere, & callere, cùm nequeat ad doctrinam tradendam peruenire, nisi ea priùs addiscatur; quod ampliùs firmabitur *inferiùs.*

601 Cæterùm duobus assertis quæstionem expedio. Primum est, de facto non licere, nec expedire, vt fæminæ addiscant, aut doceant publicè scientias. Secundum est, seclusa prohibitione, & incommodis, eas ex se posse (sensu infrà exponendo) addiscere, ac docere scientias. Singula nunc probanda, & exornanda sunt.

602 In primis. Iure ciuili *in leg. fæminæ 2. ff. de regul. iuris,* ita cautum est; *Fæminæ ab omnibus officijs ciuilibus, vel publicis remotæ sunt; & ideò nec iudices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere.* Qua lege vel prohibetur fæminis munus publicè docendi, & assumendi Gradus, vel validum ex ea desumitur argumentum. Etenim, cum iuxta dicta à nobis in superioribus, Gradus sit Dignitas, affinis valdè est Magistrátui, ac munus, seu officium docendi non minùs est publicum ad vtilitatem publicam conducens, quàm prætura, iudicatura, tutela, & cura; &, quibus hæc omnia, exercitiumque fideiubendi interdicuntur, aut simul, aut pariter, vel à fortiori munus docendi prohibetur, indèque & obtentio Graduum, qui ad erudiendum cæteros ordinantur. Fęminis etiam prohibetur, esse procuratrices *in leg. quod de absente, & in leg. alienam, Cod. de procuratoribus,* nisi pro patre impedito, iuxta *leg. fæminas, ff. de procurat.* Item eis interdicitur, esse Iudices arbitras *in leg. vlt. Cod. de arbitris.*

603 Deinde D. Paulus *1. ad Timoth, 2. v. 12.* asserit; *Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.* Consonant plura Sacræ Scripturæ testimonia. Imò, cum olim fęminis fuisset permissum in Ecclesijs canere, (quod multò minus est, quàm docere) teste Isidoro Pelusiota *libr. 1. epistol. 90.* postmodùm id eis fuit prohibitum, vt cerni

ni potest apud Patrē Cresolium *lib. 3. Mystag. cap. 27. sect. 1.* Et quidem tum in cauendo, tum in docendo opportunè fœminea garrulitas compescitur; Etenim, vt D. Cyrillus *in Caten. P. Corderij ad cap. 4. Luc. vers. 16.* fatur; *Rectè profectò, verèq; dici potest, fœmineā esse fœminarum omnium mentē, mollemque mulieribus inesse animum, qui nihil omnino possit acutè, sagaciterque concipere Docilior autem natura virorum; & ad omnem rationem sollertior, sobrietate excitata, &, vt ita dicam, feruentiori, sublimioriq; mente prædita.*

603 Nihil sanè in Scripturis, & Patribus magis laudatur, & commendatur, quàm quod fœminæ intra suarum ædium Claustra contineantur, domesticis operibus intētæ, & ne publicis se immisceant commercijs. Indè *Prouerbior. capit. 31. in Parabolis Salomonis*, cum mulier fortis laudatur; asseritur; *Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum*; ac inferiùs *Considerauit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit*; Et, quamuis ibidem decantetur; *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius*; Attamē iuxta Expositorum cōmunē sensum id intelligitur de doctrina priuata, qua fœmina prudens instruat in virtute filios, & domesticos. Refertæ sunt Sanctorum Patrum paginæ pulchris testimonijs, quibus fœminæ edocentur, intra domum sistere, silentium amare, à publico abstinere; quibus transcribendis non vacat, & cuique erunt obuia.

604 Rursùs sacræ litteræ, ac Sancti Patres monent frequentissimè, virorū, ac fœminarum fore vitanda commercia, vt periculis obuiàm eatur, nec paretur indecentijs, ac honestatis detrimentis opportunitas. Hinc olim in Ecclesijs locus, in quo fœminæ versabantur, à loco virorum erat seiūctus. Indè ergo euincitur, minimè decere, fœminas publicè addiscere Sciētias, easvè docere, cū id nequiret præstari, nisi mutua, ac familiaria essent inter ipsas, & viros colloquia, disputationes, cōfabulationes, & commercia; nec Scholæ litterariæ, quæ à solis fœminis frequentarentur, possent adstrui; cum id ex se absonum sit; & aliundè pararetur pluribus erroribus locus, dum ipsæ, quæ communiter acutè, vt aiebat D. Cyrillus *suprà*, nequeunt concipere, nec argumenta, rationes abstrusas, & metaphysicas penetrare, scientias edocerent, quin à Viris corrigerētur, aut instruerentur. Vnde etiam suadetur, absolutè nō fore docendum à fœminis; rarum quippè esset, ac mirabile, doctrinam ab eis traditam multis absurdis, ignorantijs, aut erroribus non intermisceri.

603 Regimen etiam politicum populorum exigit, vt fœminæ omnino ab addiscendo, & docendo scientias publicè penitùs abstineant. Quippè conādum est, vt apti, eruditi, ac in libris versatissimi sint Magistri; id autem à fœminis est alienum; Nec quidquam in cōtrarium euincit, quòd vna, vel alia fœmina fuerit aliquando sapiens; cum id, velut mirabile & à communi stylo, ac consuetudine exorbitans, enarretur. Deinde, vt populus æquè gubernetur, fœminas cum Viris, nisi intra domesticos, patrios, aut coniugales lares, non habere consortium, omnino est expediens bono publico, & communi vtilitati, cùm ex opposito tot damna omnibus sæculis acciderint, & frequenter proueniant. Præterea fœminas intra ædes cōtineri, & domesticis officijs incumbere, par est omnino; indeq; in pluribus Nationibus, vt apud Sinas, ac Turcas, nefas habetur, fœminas extra domos diuagari; quin nec in ædibus fenestræ aperiuntur, per quas possint illæ ad vias, & compita publica sese ostendere, aut à transeuntibus respici. Et sanè, si fœminæ Scholas frequentarent, cuncta turbarentur; fas, nefasque confunderentur; honestas, & pudor corruerent: rixis, atque tumultibus aperiretur aditus; Et inanis, frustraneus, ac sine vlla spe fructus ea frequentatio perageretur. Etenim studia litterarum diriguntur in fines, ad quos vel ineptæ, vel incapaces sunt fœminæ; nempè ad munera Iudicis, & Aduocati gerēdā; ad Ecclesiasticas Præbendas obtinendas; ad disputandum cum hereticis; ad assistendum Concilijs; ad Ordines Sacros suscipiendos, Sacramentaq; administranda; ad Medicinam exercendā, hisq; similia, à quibus omnibus, ex se cōstat, quam alienæ sint fœminæ.

605 In Iure Canonico extant etiā prohibitiones circa doctrinā tradendam à fœminis; In *cap. mulier. dist. 33.* asseritur; *Mulier, quāuis docta, & Sancta, viros in conuentu docere non præsumat*; Quod statutū fuit *in Concilio Carthaginens. 4. cap. 88. & 89.* Deinde *in cap. noua 10. de pœnit. & remiss.* ait Pontifex Innocentius IV. *Noua quædam nostris sunt auribus intimata, quòd Abbatissæ Moniales proprias benedicūt, ipsarumque Confessiones in criminibus audiūt, & legentes Euangelium præsumunt publicè præ-*

prædicare; Cum igitur id alienum sit pariter, & absurdum, mandamus, quatenùs, ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Et addit Glossa; *Mulier enim nec prædicare, nec docere potest, quia hoc officium extraneum est à mulieribus.* Nec valet asseri, à Pontifice solam ibi prohiberi potestatem Clauium, quæ ab Abbatissis vsurpabatur. Etenim certum est, hanc præcipuè interdici, vtpotè fœminis omnino repugnantem; verùm non ea solùm prohibetur, sed potestas legendi Euangelium, & prædicandi, quæ est publica doctrinæ traditio; indeque præceptum Pontificis eò tendit, vt non permittantur fieri ea omnia, quæ retulerat, inter quæ prædicatio, ac doctrinæ traditio continebatur; quare Glossa relata optimè intuiit, mulierem non posse docere, nec prædicare, & summarium capitis idem continet. Et premenda sunt verba Pontificis, quibus ostendit, esse quid nouum, fœminas tum vti potestate Clauium, tum docere suas subditas media lectione, & prædicatione Euangelij: igitur vtrumque erat inusitatum, ac prohibitum, aliter non esset nouum. Adhuc *in cap. Dilecti, de arbitris*, iniungitur, fœminas separandas esse à iudicio arbitrario ferendo, nisi in Nationibus, in quibus fœminæ iurisdictione erga subditos gaudent. Et *in cap. mulierem 38. quæst. 5.* Iudicatura eis interdicitur: Ac *in capit. infamis, §. tria. 3. quæst. 7.* prohibetur ipsis, aduocare in iudicio, seu postulare pro aliquo. Consonant communiter Authores, quos breuitati consulens, & quia peruij sunt, non conglomero.

605 Ad secundum assertum deueniamus, nempè ex se fœminas posse addiscere, ac docere scientias. Quod sic expono. Sanè fœminæ non possunt moraliter (vt ita loquar) addiscere, & docere; sumpta potentia morali pro potentia consentanea decentiæ, honestati, sexui, regimini publico, & pluribus præceptis. Id ex adhuc traditis fit manifestum, cum iam fuerit ostensum, quanta damna, incommoda, inutilitas, & oppositio ad rectam rationem sequerentur, si fœminæ Scholas frequentarent, aut publicè docerent. Nec obstat, quòd aliquando nonnulla fœmina id præstiterit; quia contingit quandoque, eos interuenire euentus, & circunstantias, in quibus incommoda cessent; id autem rarum est; & moralis potestas ex sæpè, ac communiter contingentibus desumitur. Nec enim plures sunt Catharinæ, nec Deboræ, nec Sybillæ, nec aliæ ex illis, quarum vnam sæculum integrum generauit; Deique prouidētia eas destinauit specialiter, vt ipsius gloriam, legem, aut Fidem vel prænuntiarent, vel firmam redderent.

306 Imò fœminæ, quas *superiùs*, retulimus, esto essent sapientes, nō frequentauerunt publicè Scholas, vt in eis addiscerent, vel docerent, sed ingenio præditæ priuato studio, aut Magistro vtentes domestico, vel singulari, scientias, aut linguarum notitiam, seu Poematum structuram, genio iuuante, compararunt. Quòd si in aliqua Natione Scholas publicas frequentabant, id rectæ gubernationi, ac publicę vtilitati neutiquam erat cōsentaneum, quare is abusus ad sæcula succedentia non peruenit; Satis enim indicata sunt detrimenta ex eiusmodi publica frequentatione emergentia, quæ difficulter possent vlla ratione politica vitari.

607 Hinc solùm restat, fęminas posse, quasi potentia physica, addiscere, & docere publicè Scientias. Id enim earum sexui non repugnat; quamuis enim plurimæ illas percipere aut non valerent, aut ægrè possent, aliquas tamen, fatendum est, ea vigere ingenij viuacitate, vt possent ad illas addiscendas, ac docendas peruenire. Quod suadetur, tum quia in hoc nulla cernitur repugnantia; tum quia succedentibus diuersis temporibus, plures fuerunt eruditæ, ac sapientes, vt *suprà* libauimus. Exindè etiam possunt priuato Studio litterarum incumbere, cum hinc non sequantur incommoda adhuc expensa; quare nostris etiam sæculis, vt iam attigi, fœminæ extitere, quæ linguarum notitiam sunt adeptæ; poemata cōcinnarunt; libellos aliquos composuerunt; esto nec in Theologia, aut in Iure, vel in Philosophia (quæ sciētiæ maiorem in studio operam desiderant) facilè quis vllam comperiat eruditam.

608 Reuerendissimus Magister Fr. Franciscus de Roys Cisterciensis, Regius Concionator, & in Salmantina Academia nunc Cathedræ Scoti Moderator, altiores illicò obtenturus, cum ad lauream Magisterij exercitamenta litteraria olim perageret, in Repetitione disceptauit, an fœminis competeret potestas legislatrix ciuilis, ac etiam Ecclesiastica (quod discutere, nostri non est instituti) & vtrùm eis liceret docere Theologiam, & Scripturam Sacram? Et, quamuis affirmantem concinnauerit sententiam, à nostra mente non distare, crediderim, si attentè fundamenta,

menta, quibus aſſertum firmauit, expendantur. Primum eſt, nam Deus fœminam produxit, vt hominem in cunctis iuuaret; *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Geneſ. 2. v. 18.* ergo in qualibet materia fœmina eſt adiuuans, atque adeò etiam in Scietiæ Sacræ doctrina. Prolixum eſſet, referre expoſitiones eiuſmodi adiutorij à Sanctis Patribus traditas, ex quibus conſtat, non extendi id adiutorium ad hæc munia docendi, ſicut non extenditur ad arma ſumenda in defenſionem Regni, & cũ hoſtibus præliandum, eo pacto, quo Viri præliantur; nec ad officia præſtanda laborioſa, qualia ſunt ædificiorum conſtructio, & ſimilia. Quare domeſticum dumtaxàt adiutorium habet vir in fœmina, laborumque leuamen, ac ſolatium.

609 Secundum fundamentum. Ad diſſeminandum Chriſti Euangelium non paucæ fœminæ præbuere miniſterium, Apoſtoloſque fuerunt ſecutæ, eorum muneris ſociæ; *& in Actis Apoſtolor. cap. 18.* Apollo Alexandrinus venit Epheſum, docebatq; in Synagoga; *Quem cum audiſſent Priſcilla, & Aquila, aſſumpſerunt eũ, & diligentiùs expoſuerunt ei viã Domini.* Ecce virum doctum fœminæ in lege, & Fide adhuc magis inſtruxerunt; eas ergo nõ decet eiuſmodi doctrina. Sed equidem nõ ea, quæ illicò poſt mortem Chriſti euenerunt, frequenter contingunt; Etenim tunc cum paucisſimi eſſent Euangelij Prædicatores, ſpeciali gratia, & ſpiritu Deus aliquas fęminas illuſtrauit, vt diſſeminationi Euangelij cooperarentur; quod adhuc ſumma cum moderatione prætiterũt. Et ſanè Chriſtus diſcipulos monuit, vt euntes in vniuerſum mundum prædicarent Euangelium omni creaturæ, quod fœminis neutiquam commendauit. Imò Deiparã Virginem, cum ſcientia infuſa eſſet prædita, excelleretq; Sapientia omnes Apoſtolos, cunctoſque mortales, publicè prædicaſſe Euangeliũ, non legimus, vt fœminas ſuo exemplo inſtrueret, id earum muneri non incumbere. Quin & viris laicis prohibetur *in cap. cum ex iniuncto, de hæretic.* prædicare, aut docere Scripturam; à fortiori ergo fœminis id eſt interdictum.

610 Tertium fundamentum. Nam Patres Eccleſiæ valdè commẽdant aliquas fœminas in Scripturis Sacris ſapientes; vt cernere eſt apud D. Hieronymum, qui in Epitaphio Marcellæ, de ea aſſerit; *Quidquid in nobis longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diuturna, quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, hoc didicit, hoc poſſedit, ita vt poſt perfectionem noſtram, ſi de aliquo textu Scripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur.* Ego ſanè non inficior, poſſe fęminam ſtudio priuato ad eam eruditionem peruenire, vt ipsã cõſulere viri poſſint de aliquibus quæſtionibus; nihilominùs ob rationes traditas contendo, non poſſe, morali quaſi poteſtate, fœminas publicè Scientias addiſcere, aut docere; nec contrarium aſſerit D. Hieronymus, cũ Marcella publicè nõ didicerit, nec docuerit, aliquas ſchola frequentans. Præterquam quòd exhibe mihi plures huiuſmodi Marcellas, à quibus D. Hieronymus poſſit addiſcere.

611 Vltimum fundamentum. Ratio formalis conſtitutiua Magiſtri eſt exceſſus ſcientiæ reſpectu alterius, qui ab eo poſſit edoceri; ſed in fœminis poteſt ea ratio, & exceſſus ſcientiæ inueniri, ergo poſſunt eſſe Magiſtræ. Profectò, ſi hoc modo ſumatur magiſterium, latiſſimè extenditur; & ſic quæuis mater reſpectu filiarũ in prima earum ætate eſt magiſtra, cum exceſſum ſcientiæ habeat reſpectu ipſarum, & ab eis ignorantiam expellat. Verùm hęc quæſtio diſcutitur de Magiſterio publico, quale ad Scholas deſideratur. Et deinde hoc fundamentum dumtaxàt ſuadet, fæminas poſſe phyſicè eſſe Magiſtras non verò moraliler, attenta æquitate, vtilitate, bono publico, honeſtate, & cæteris circunſtantijs, quas iam perpẽdimus; quippè iam aſſeruimus, non eſſe repugnantiã phyſicam in eo, quòd fæmina addiſcat, & docant; & id ad ſummum hoc argumentum euincit.

Quæſtio LII Remiſsiones Authorum, qui de materia totius huius Tractatus diſperſim agunt.

612 QVAMVIS omnes quæſtiones vtiles de Iure Academico attigerim, attamen volui in conſpectum dare Authorum loca, in quibus diſperſa inuenientur plurimę ex illis, (& ſi non paucæ à nobis ſine duce fuerint propoſitæ, vtquicumque velit aliquas aut latiori calamo exagitatas, aut eruditione præditas, adeat Authores nunc referendos; quorum

rum etsi maiori ex parte authoritatem decursu totius Tractatus retulerim, tamen in præsenti simul congeram eos, quos diuisim pro quæstionum varietate recensui. Nec eos enumerabo, quos in quæstionibus moralibus præstrinxi; hi enim non solùm de Academicis, sed de omnibus loquuntur, innumerique sunt, qui de huiusmodi materijs moralibus disceptant; sed eos adducam, qui specialiter aliquid habent de Academijs, earum vtilitate, priuilegijs, Gradibus, Statutis, Iurisdictione, Foro, regimine politico, & similibus. Authorum autem, quos enarrabimus, quidam ex instituto Libros, Tractatus, aut disputationes de aliquibus spectantibus ad Academias confecerunt, (de omnibus enim simul noster hic Tractatus primus in lucem editur) Alij verò obiter, aut pauca habent, hi quidem de his, alij verò de alijs punctis huc concernentibus. Id credideris, omnes ferè à me attenta consideratione fuisse percursos, vt hoc opus elaborarem.

613 Ex Concilijs aliqua loca huc attinentia depromi possunt. Ex Concilio Cabilonensi celebrato *anno 813. c. 3.* Ex Parisiensi sub Gregorio IV. *anno 829. lib. 3. cap. 12.* ex Valentino sub Leone IV. *anno 855. cap. 18.* Quæ tres Synodi habentur *tom. 3. Conciliorum p. 1. sec. 2.* Ex Toletano 5. *cap. 3.* Ex Aquisgranensi. *can. 135.* Ex Lateranensi sub Leone X. *sess. 9.* Ex Lateranensi sub Innocentio III. *cap. 12.* Itē ex Lateranensi sub Alexandro III. *c. 28.* Ex Tridentino *sess. 5. cap. 1. de Reformatione: Sess. 7. cap. 13. de reform. Sess. 14. cap. 5. de reform. Sess. 22. cap. 2. de reform. Sess. 23. cap. 18. de reform. Sess. 25. cap. 6. de reform. ad finem; Et cap. 9. ad medium.*

614 In Iure Canonico, præter plura obiter libata, extat in Decreto *Distinctio 10.* ac in Decretalibus, & Clementinis Titulus *de Magistris &c.* Et in *lib. 6. Decretalium, cap. cum de diuersis, de priuileg.*

615 In Iure Ciuili, *Authentica, Habita Cod. ne filius pro patre, &c.* Titulus, *C. de Studijs liberalibus vrbis Romæ.* Titulus *de professoribus, & medicis, Cod. lib. 10. De priuilegijs Scholarum, Cod. lib. 12. De Professoribus, qui in vrbe Constantinopolitana, &c. Cod. lib. 12.* In Codice Theodosiano, Titulus, *De studijs liberalibus vrbis Romæ;* & Titulus *de Professoribus, & Medicis.*

616 In Iure Regio Castellæ, *titulus 7. lib. 1. Recopilat.* & ferè totus *titulus 8.* necnon plures aliæ leges decursu Recopilationis. Et prætereà *lex 1. & 2. tit. 4. partit. 3. lex 6. & 7. tit. 31. partit. 2.* Necnō *lex 8. tit. 2. lib. 1. Ord. nat. Et ibidem lex 1. tit. 3.* Extant etiam Decreta Senatus Supremi Castellæ diuersis temporibus expedita circa Academias, necnon Rescripta, & Priuilegia specialia Regum in ipsarum fauorem, & maximè Salmantinę, quæ apud ipsas asseruantur. Ex Authoribus autem possunt sequentes adiri.

617 Ex Patribus Ecclesiæ, S. Hieronymus *de Ecclesiasticis Scriptoribus,* sæpè obiter. S. Chrysostomus relatus *in c. numquam, dist. 56.* & plures alij, qui in Decreto referuntur. D. Thomas *in Opusculis lib. 1. eruditionis Principum, cap. 2.* ac sępè numerò in suis aureis operibus. Beda *in historia Anglorum lib. 3. cap. 27. & lib. 4. cap. 3. & lib. 5. cap. 3. & 23.* Ludolphus Bebēbergius, *lib. de veterum Germanorum Principum zelo, cap. 2.* qui extat *in Tomo 15. Biblioteca Patrum, Coloniensis.*

618 Ex Historicis, D. Antoninus *2. part. histor. tit. 14. cap. 4. §. 12.* Eusebius *lib. 5. Histor. cap. 10.* Nicephorus *lib. 4. cap. 32. & lib. 5. cap. 20. & lib. 6. cap. 37.* Vincentius Veluacensis *lib. 23. specialis historiæ c. 173.* Tritemius *lib. 2. de Viris Illustribus Ordinis S. Benedic.* Pulydor. Virgilius *lib. 5. de histor. Anglorum.* Cardin. Baronius *tom. 3. an. 354. n. 25. & tom. 7. an. 535. n. 89. ac tom. 9. anno 802. num. 14. & tom. 10. anno 859. num. 52.* ac frequenter suorū operum decursu. Florimundus Remūdus *de origine hæresis lib. 5. cap. 2.* Prudentius de Sandoual Episcopus Pampilonensis, *2. p. gestor. Caroli V. lib. 24. §. 25.* P. Posseuinus *lib. 1. Bibliothecæ Selectæ.* Theatrum vitæ humanæ, *verbo Academia.* Drautius *in Bibliotheca classica, tom. de libris historicis, verbo, Academia.* Cassanæus *in Catalogo gloriæ mundi p. 10. à considerat. 32.* Bonauentura de Salinas *in historia noui Orbis, cap. 7.* Thomas Herrera *in Alphabeto*, pluribus in litteris. P. Ridadeneyra *de Instituto Societatis, cap. 39.* Ægidius Gonzalez Dauila *in histor. Salmant. cap. 17.* Et in Theatro Ecclesię Salmantinæ, ac aliarum, quæ sitę sunt in territorijs, in quibus extant Academiæ. Alfonsus Ciaconus *in vita Pauli III.* Ioannes Boter, *lib. 2. de origine vrb. cap. 4.*

619 Ex Politicis, & ex alijs, qui de diuersis scripsere materijs; Fr. Ioannes Marquez *de Gubernatore Christiano, lib. 2. cap. 24.* P. Adam Comcen *lib. 4. politic.* Antonius Zara Petinensis *in Anotomia ingeniorum.* Stanislaus Rescius *contra Equites Polonum pag. 49.* Cresolius *Mystagog. lib.*

2.c.14.*sect*.2. Liber, cui titulus est *Adolesces, Studiosus*. Eruditissimus D. D. Laurentius Ramirez de Prado, *in Notis ad Luitprandũ*, & sæpè in suis doctissimus operibus. Don Didacus de Saauedra *in Ideis Politicis, Idea 4. & seqnentib. & Id. 19. 20. ac 51.* Emanuel Faria de Sousa *in Comment. Camoes tom. 1. fol. 141. & tom. 2. fol. 618. Et in Predic. de las gent. lib. 3. cap. 8. ac lib. 5. à cap. 1.* Forum vniuersale Garzonis Italicè exaratũ *discursu 14.* P. Carolus Mussart *in libr. Adolescens Academicus*. P. Ioannes Eusebius Nieremberg, *in Sigalione lib. 1.* P. Melchior de la Cerda *in Apparatu linguæ latinæ, & in lib. de Demonstrat.* pluribus in locis. Theodulphus *in epist. ad Clerum Aurelianensem, cap. 19.* Maiolus *dierum canicul. tom. 1. Colloq. 1.* Aulus Gellius *lib. 1. noctium Atticar. cap. 9.* M. Varro, *lib. 5. de lingua latina.* Ludouicus Viues *de tradit. disciplinæ à fol. 248.* Erasmus *de pronuntiation.* Hypolitus à Collibus *in tract. de in crem. Vrb. cap. 1. & in tract de princ. cap. 30.* Scipio Gentilis *lib. sig. orig. à pag. 277.* Zoanet *de Romano Imperio à num. 71.*

619 Ex Theologis, Controuersistis, & Scripturæ Sacræ Interpretibus, Cardinalis Alanus *in Apologia contra Reginæ Elizabethæ edictum, cap. 6.* Dominicus Grauina *in voce Turturis, part. 2. cap. 30.* Christophorus Giarda *in Api Religiosa.* Didacus Payua *lib. 1. Orthodoxarum Explanationum.* P. Suarez *tom. 4. de Religion. lib. 5. cap. 4.* & sæpissimè alibi. P. Thomas Sanchez *tom. 1. Consilior. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 57.* ac frequenter in suis Operibus. P. Azor *Institution. moral. tom. 2. lib. 7. cap. 4.* & pluries alibi. P. Pineda *de rebus Salomonis lib. 3. à cap. 27.* P. Paulus Sherlogus *tom. 1. in Cantic. anteloquio 9. sect. 2. & tom. 3. vestigat. 35. à num. 53.* P. Pellizarius in Manuali Regular. *tract. 6. cap. 14.* Ægidius Trullench *tom. 1. in Decalog. lib. 4.* P. Castro Palao *3. part. operis moralis, disp. 4. punct. 13.* P. Oñate, *de contract. tom. 2.* frequenter: Et plures alij operis huius decursu relati.

620 Ex Authoribus, qui de Academijs, vel de his, quæ ad illas spectant, libros, vel tractatus cõfecerunt; Matamoros *de Academijs Hispaniæ, & de Salmantina*, & habetur in Tomis *de Hispania illustrata, & in Bibliotheca Hispanica.* Iacobus Middemdorpius *de Academijs vniuersi orbis; & Officiorum Scholasticorum* Don Ludouicus Venegas Episcopus Almeriensis *in lib. manuscripto de Academia Salmanticẽsi.* Chacon *in historia manuscripta eiusdem Academiæ.* Alphonsus Garcia *de Academijs Hispaniæ.* Bocerus *in orat. de dignitate Academiarum.* D. Alphonsus de Escobar, *de Pontificia, & Regia iurisdict. in Studijs generalib.* Don Didacus de Leon Pinelo *in Hyponemate Apologetico pro Academia Limensi.* Iustus Lipsius *in descriptione Louanij, & eius Academiæ.* Gumpelsheimerus *de Exercit. Academ.* Dominicus Baudus in *orat. ad Studiosos Leidenses* Thomas Lansius *de Academijs.* Antonius Perezius *de Professoribus.* Camillus Borrell. *tract. de Magistris* Lossæus *de Iure Vniuersitatum.* Horatius Lucius *de priuileg. Studiosorum;* Christophorus Bessoldus, *de Studiosis, Magistris, &c.* Idem *in Thesauro practico, verbo, Academia.* Rebuff. *de priuilegijs Scholasticorum.* Boetius, *tom. 2. de Scholarium disciplina* Matthæus Stephanus, *de Academ.* Christophorus Vualterus, *De statu, iuribus, & priuileg. Doctorum.* Antonius Florelus *in quæstione, An Prorex Neapolitanus dispensare queat, vt minor viginti vnum annis Gradu Doctoris valeat insigniri, &c.* Benius *de priuilegijs Iurisperitorum.* Petrus Lenander *de priuilegijs Doctorum.* Caccialup. *de modo Stud.* Kremberg. *tract. de sumptibus Studiosorum.*

621 Ex Interpretibus *Authentica, Habita, Cod. ne filius pro patre, &c.* Ioannes Iacobus Frischem: Gilchenius: Bologninus: Sicardus: Christophorus Cuppenarius: Iulius Pacius: Baldus: Odofredus: Donellus: Cuiacius: Idemque *in Recitatione ad leg. si duas, 6. §. 4. ff. de excusat.* & sæpè alibi.

622 Ex alijs Iuris vtriusq; peritis theoricis, & practicis, qui de varijs circa idẽ Ius scripsere materijs; Antonius Faber, *tom. 2. decisionum forensium lib. 2. tit. 2. definit. 2.* & pluries, alijs in locis. Bartolus, & Platea *ad leg. vnic. Cod. de Comitibus, & Architriatis, &c. libr. 12.* & sæpè in suis operibus. Petrus Gregorius *de Republica lib. 6. cap. 18. & lib. 18. cap. 5.* Sixtinus *de Regalibus, cap. 2.* Ioachimus Stephanus *in tract. de Iurisdictione* Ioann. Iacobus Speidel, *in lib. notabilium Iuridicorũ, verbo, Academia, pag. 9.* Marianus Socinus *de foro competenti, cap. 1.* Martha *de iurisdictione*, vbi plura attinguntur. Moneta *de Conseruat.* Natta *consil. 57.* Tiraquellus *de nobilitat. c. 18.* ac alibi sæpè. Decius *consil. 48.* & frequenter in alijs locis. Iacobus de S. Gregorio *tract. de homagijs.* Menochius *lib. 2. præsumpt. 78.* Caualcanus *p. 1. decis. 9.* Coler. *de processu execut. p. 2. cap. 3.* Bertachius

de

de gabellis q. 7. Rolandus *lib. 2. consil. 52.* Alexander *in leg. Scrinarios, C. de testam. milit.* Antonius Gabriel *in titul. ff. Quod cuiusque Vniuersitatis nomine, &c.* Arumnæus *in l. 2. Cod. de rescindenda vendit. them. 31.* Petrus Heig. *p. 2. q. 11.* Ioannes Pels. *in processu iudiciali, tit. 9.* Guido Pap. *decis. 379.* ac sæpè obiter. Vuesembechius *de collat. dotis; & consil. 80.* Reusnerus *quæstionum Iuris, q. 8.* Geminianus *in cap. à collatione, de appellat. in 6.* Serader *de feudis, p. 20. sect. 7.* Theophilus Gisuertus *in tit. de reconuent. c. 12.* Muscor. *de iurisdict. à n. 76.* Iligerus *ad Donellū lib. 3. Commentar. cap. 9.* Froster. *histor. Iuris, lib. 6. cap. 6.* Signorus de Homodeis *consil. 23. & 129.* Ossualdus *lib. 17. Commentar. c. 20.* & sæpè alibi. Zassius *de feudis p. 5.* Antonius Petrus *de potestat. Principis, cap. 13.* Fulgosius *in leg. qui sub prætextu, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Boscerht *de feudis cap. 5.* Pacianus *de probation. lib. 2. cap. 41.* Alciatus *in leg. cui præcipua 52, ff. de verb. significat.* Annæus Robertus *lib. 1. rer. iudicat. cap. 7.* Hottomanus *consil. 105.* Dressen. *millen. 6. p. 281.* Angelus *in leg. antepenult. de milit. test.* Salicetus *in leg. 1. C. de aduocatis diuers. iudic.* Abbas *in tit. de Magistris:* Carleual *de iudic. tom. 1. à num. 506.* Parladorius *rerū quotidianar. q. 14.*

623 Insuper Laurentinus Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, libro 2. cap. 107.* Marius Antoninus Maceratem *in varijs practicabilium rerum resolutionibus, libr. 1. resol. 6.* & obiter alibi. Couarr. *lib. 3. variarum, cap. 13.* & passim in suis operibus. Franciscus de Leon *in thesauro Ecclesiæ cap. 33.* Barbossa *de potestat. Episcop. 3. p. alleg. 50. ac 56.* Et *in Collectaneis* ad Textus tractantes de Magistris, ac de eorum priuilegijs, relatos *suprà n. 597.* Garcia *de Beneficijs 3. p. c. 2.* ac sæpè obiter. Bouadilla *in Politica lib. 2. cap. 18. num. 214.* & alibi frequenter. Didacus Perez *in leg. 8. tit. 2. lib. 1. ordinam. & lib. 2. tit. 3. leg. 7.* Philesacus *ad tit. de officio Ordinarij.* Gregorius Lopez *in leg. 8. tit. 7. partit. 2.* Don Franciscus Carrasco *ad leg. Recopil. cap. 9. n. 31.* Antonius Gomez *in leg. vlt. Tauri, n. 16.* Rodericus de Acuña *in cap. de quibusdam, 12. dist. 37.* Doctor Don Antonius de Graña, & Nieto, Primariæ Canonici Iuris Cathedræ in Salmantina Academia Antecessor, *tom. 2. cap. 2. de vita, & honestate Clericor. Ac in cap. 6. de testib. Et in tit. de appellationibus.* Don Antonius de Leon Pinelo, *in Recopilatione legum Indiarum*, quā iam in lucem publicam parat, *lib. 6.* Claudat doctissimum agmen, nulli in sapientia, & eruditione secundus, Clarissimus D. Ioannes de Solorzano Pereira; *tract. de stipendijs honorarijs, pag. 1. Et tomo 2. de Iure Indiarum, lib. 3. cap. 14. à num. 24.* Ac in vtroque tomo de eo Iure, frequenter. Item *in Politica Indica, fol. 441. ac 607. & 615.* Necnō *in Emblematibus Regio politicis, Emblem. 26. & 27.*

624 Demum consuli possunt omnes Interpretes Iuris Canonici, Ciuilis, ac Hispani, ad Titulos, & Textus *superiùs* adductos; & insimul plurimi alij Authores, quos retulimus totius huius tractatus decursu.

(?)

APPENDIX.

APPENDIX.

DE VOTO, SEV IVRAMENTO, QVOD AB ACADEMIIS, ET AB STVDIOSIS SOLET EMITTI, DEFENDENDI PIAM OPINIONEM DE IMMACVLATA CONCEPTIONE *Deiparae Virginis.*

Hvivs Tractatus de Iure Academico omnino est proprius Appendix, quem annectimus; consonus sanè nostro instituto, ne aliquid omnino ad Academias, & Studiosos spectans omittamus; maximè cum quid adeò præcipuum sit id Iuramentum ab illis emissum; Nec erit vlli iniucundum, rem totam callere clarè, dilucidè, & exactè præstitam.

§. *VNICVS.*

Materia, obligatio, necessitas, iustitia, & veritas Iuramenti emissi ab Academijs, & Studiosis defendendi Piam opinionem de Immaculata Conceptione Virginis.

1 PIETAS, & deuorio erga mysteriũ Immaculatæ Conceptionis Deiparæ eò in Hispania creuit, vt certatim Cõmunitates Ecclesiasticæ, & sæculares votum, seu Iuramentum emiserint defendendi Piam opinionem, quæ MARIAM ab omni macula in sua Conceptione reddit immunem. Academiæ etiam plures id iurarũt, ac sanè omnes in Hispania, & Salmantina pluribus abhinc annis hoc iuramentũ peregit, vt infrà ostendemus à *num. 119.* Vnde, vt in proemio dicebam, hic appendix omnino est proprius huius Tractatus de Academijs; vt ex eo constet, quàm rectè ipsæ iuramentum præfatum emittant; & quàm verum illud sit, ac quibus ad id fundamentis moueãtur; & quæ inde obligatio consurgat. Ipsi etiam Studiosi, antequam Gradum accipiant in aliquibus Academijs, vt in Salmanticensi, idem iuramentum præstant; quod quidem iuramẽtum meritorium valdè est; Eius honestas ex tribus comitibus liquet; Etenim veritas adest, quam certissimam inferiùs ostẽdemus; Adest & iustitia, cum materia sit licita, iusta, pia, & sancta. Interuenit etiã iudiciũ, seu necessitas; præstatur enim hoc Iuramentum, summa consideratione præhabita; opportunumq; est ad excitandos Fidelium animos in affectum erga Deiparã, ac vt ei gratissimum offeratur obsequiũ, & eius Filij à Matre Immaculata nascẽtis gloria augeatur.

2 Aiebat Lyppomanus; *Iuramentum locum habet inter Sanctos pro Dei gloria, & veritate*; quare, cum pro gloria Dei, eiusq; Matris, ac pro veritate decertetur, sanctum debet hoc Iuramentum iudicari. Præterea aliqua fuit super hac veritate controuersia; esto, vt asseruit D. Chrysostomus, *Huiusmodi est veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis cõfirmatur*; Iuramentum ergo præstatur, vt finis controuersiæ detur; Inquit enim D. Paulus *ad Hebræos cap. 6. v. 16. Homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controuersiæ corum*

rum finis ad confirmationem est iuramentum; & explicat D. Anselmus, *id est, ad omnimodam certitudinem faciendam.* Ecce iuramenti prædicti necessitatem.

3 Igitur id iurantes, aut votũ emittentes sub peccati lethalis reatu tenẽtur ad eius adimpletionem, cum sit materia grauis, & nullo ex capite excusentur ab impletione, dum iuramentum, aut votum non relaxetur; adeòq; si non adimpleant iuramentum, periurium patrabũt; si verò votum emiserint, & non seruauerint, sacrilegium committent: iuxta communia principia *in tractatu de voto, & iuramento.* Cæterùm id votum, & iuramentum relaxari potest his omnibus modis, quibus cætera vota, & iuramenta non reseruata, cùm illud reseruatum non sit. Modi autem relaxationis, & à quibus relaxari queant, passim apud Authores inuenientur; Et nos latè de illis egimus *tom. in Bullam Cruciatæ disp. 26. à num. 11. & à num. 13.*

4 Hoc votum, seu iuramentũ obligat eos, qui illud emittunt; at successores nõ obligantur ex vi illius, nisi ipsum denuò confirment. Quod est commune omnibus votis, seu iuramentis, quæ emittuntur à Communitatibus, nẽpè seruandi aliquod Festũ, ieiunãdi aliquo die, & similia; quãuis enim in emissione asserant vouentes, seu iurantes, se nomine proprio, & nomine absentium, ac successorũ, iurare, seu vouere, tamen qui de facto non iurant, vel vouent, ex vi voti, aut iuramenti non tenetur seruare promissum ab alijs; quia obligatio prouenieus ex voto, vel iuramento debet esse deliberata, & vnicuique voluntaria, ita vt in ipso detur voluntas se obligandi; Per actum autem aliorum nõ inducitur ea voluntas spõtanea; etsi enim posset quis cogi per externa præcepta, aut statuta, vt aliquid impleat, non verò, vt habeat voluntatem spontaneam obligandi se ad illud adimplendum; cum termini ipsi in se implicent; scilicèt voluntariè, ac spontaneè inducere sibi obligationem, & cogi, vt eam sibi inducat. Hanc doctrinã tuentur P. Thomas Sanchez *in decalog. lib. 4. cap. 15.* Bonacina *tom. 2. circa secundum Decalogi præceptum, disp. 4. q. 2. punct. 5. §. 2. à n. 20.* & nos tradidimus *loco suprà relato in Bull. Cruciat. disp. 26. n. 25.* estque inter Authores communis.

5 Quamuis autem ex vi iuramenti, & voti à Communitatibus emissi non obstringantur successores ad promissũ adimplendum, at statuto, aut præcepto Episcopi communiter obligantur, vt præfati Authores obseruant. Vnde, si in Academijs, post emissum votum, aut iuramentum, de quo in præsenti, à Communitate, accedat Statutum grauiter id præcipiens, seu præceptum Superioris, ex vi huius tenebuntur Academici defendere Piam opinionem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, quamuis ipsi iuramentum, aut votum non emiserint.

6 Sed, cum iam sit à Sede Apostolica prohibitum, quod nec publicè, nec priuatè quisquam defendat opinionẽ minùs piam de Virginis Conceptione, dubitabis, ad quid obliget votum, seu iuramẽtum defendendi Piam opinionem, ne illud iuramentum reddatur frustraneum? Respondeo, ad plura obligare; Primò ad id ipsum, quod ex Pontificio decreto est obligatorium, nempè ad non defendendũ opinionem minùs piam. Etenim honestũ, & meritorium est, obligare se quemuis voto, aut iuramento exequendi illud, ad quod aliàs ex præcepto tenetur, ita vt duplex inde resultet ipsi obligatio, duplexq; vinculum, alterum ex præcepto, alterum voluntarium ex voto, vt tradunt omnes Expositores, & Summistæ *in tract. de materia Voti, & Iuramenti.* Secundò, si decretum illud Pontificium (quod neutiquam continget) reuocaretur, ac liberum cuique maneret, defendere opinionẽ minùs piam, eo casu ratione illius voti, aut iuramenti teneretur quis ad eam non defendendam, nec verbis, ne scripto, nec aliquo nutu, aut signo externo; Etenim adhuc in casu non euẽturo reuocationis, per hanc non relaxaretur illud votum, seu iuramentum, sed in sua vi obligandi permaneret.

7 Tertiò, si casus se offerat, quo quis interrogatus, quid de ea opinione sentiat, sua taciturnitate indicanda esset sufficienter in eo contraria sententia, tenetur defendere sententiam piam, seu asserere, se eam sequi: ad quod adstrictus est, quoties suo silentio moraliter suadet, se contrariam opinionem tueri. Nam obligatio defendendi piam sententiam est obligatio non defendendi contrariam vllo modo sufficienti ad exprimendum patrocinium illius, siuè verbo, siuè scripto, vel etiam nutu, aut silentio. Demum inspiciendum est, quid in iuramento, aut voto promittatur, an scilicèt superaddatur aliquid supra obligationem defendẽdi iusmodi piam opinionem, vt inde constet,

ad

ad quid iurans aut vouens teneatur. Id obseruandum est, quòd id iuramentum, aut votum non obligat ad quærendum euentus, in quibus defendat quispiam opinionem; nec ad aliquam specialem defensionem verbo, aut scripto præstandam, nisi in casibus suprà libatis.

8 Vt autem veritas, quæ præfati iuramenti est comes, innotescat, decreui ferè transcribere breue quoddã opusculũ, quod Hispano sermone edidi anno 1651. hoc titulo; *Memorial ajustado de los fundamentos incontrastables, por la Immaculada Cõcepcion de la Virgen Maria Señora nuestra: Y respuesta à las razones de la opinion contraria, &c.* quod plausu, & beneuolentia communi fuit exceptũ, & à pluribus desideratum, eo quod pauca è prælo prodierint exemplaria; vnde nunc plurimorum votis annuimus, dum iterum illud publicè damus, & aliqua postmodum exactè obseruata addemus, indeque toti huic operi pergratum finem Marianæ laudes imponent.

EPILOGVS Fundamentorum, & rationum, quæ solidè, & efficaciter suadent Immaculatam Virginis Conceptionem, eiusque proximam definibilitatem.

9 NON est animus, quæstionem hanc ex professo discutere, sed quæ in Authoribus, & breuibus libellis sparsa continentur, in epilogum redigere, vt quæ ibi non facilè comprehendi valẽt, hic non difficilè reperiantur, ac docti, atq; indocti rem totam capiant, & veritatem, vt manifestam, ac certissimam amplexẽtur. Inde à disputatione rationum metaphysica abstineo, & alia solida fundamenta propono.

10 De veritate huius piæ opinionis, de tituloq; Immaculatæ Conceptionis retinendo, nec non de proxima huius mysterij definibilitate, plurima, & varia opera, ac opuscula in lucem prodierunt, quorum maximam partẽ sedulus, & sollicitus quæsiui, & euolui, vt firmiora fundamenta ex illis in hoc compendium redigerem. Plures item Conciones de hoc mysterio à varijs doctis Authoribus extãt prælo donatæ: Alij etiã Expositores in diuersis Tractatibus hanc piam sententiam discutiunt, & tuentur; quos vt in plurimũ in hoc Appendice non referam, ne epilogus prolixus reddatur. Innumeros certè libros, ac libellos de hac materia tractantes in suo Musæo congessit Eruditissimus Don Antonius de Leon Pinelo, Indici commercij Hispalensis Senator.

§. I. *Supponitur quæstio.*

11 PRIMVM humani generis Parentem Adamum è limo terræ formauerat Deus, & illicò, vt debitam ille Creatori obedientiam, atq; subiectionem exhiberet, præceptum ei imposuit de non edendo fructu arboris scientiæ boni, & mali. *Genes. cap. 2. & 3.* In Adami voluntatem posterorũ omnium erant transfusæ voluntates; par enim fuerat, vt cum capite omnia membra in eumdem consensum conuenirent. Trangressus fuit Adamus diuinum præceptum, fructu prohibito vescens; deliquit grauiter: gratiam originalem amisit; idq; peccatum ad omnes eius posteros per seminalem propagationem ab ipso descendentes est transfusum, ita vt omnes in eo peccauerint, vtpotè qui in ipsum, vt caput, suas volũtates trãsfusas habuerint. Inde cuncti in peccato originali, quod in eos deriuatur, concipiuntur; quod quidem in illis actuale non est, cum proprium actualem consensum non præstiterint, sed originale per propagationem deriuatum; graue tamen, ita vt absq; gratia sãctificãte cõcipiantur, & filij iræ, eorumque conceptio hac piaculi macula fœdetur.

12 Quæstio igitur est, an Virgo Maria in hac originali culpa fuerit cõcepta? Sententia pia, quam tuendam suscipimus, suadet, & persuadet, ab ea culpa fuisse prorsùs immunem, & primo suæ Conceptionis instanti nõ fuisse filiam iræ, nec cum Deo inimicatam; sed speciali prouidentia, & præseruatione diuina non contraxisse eam culpam, eiusq; Conceptionẽ absq; peccati macula extitisse, ita vt à primo instãti amica Deo per gratiã sãctificãtẽ Maria fuerit. Longa disputationis serie adstruunt Theologi Decreta diuina, quæ præhabita sũt à Deo, vt Matrẽ à culpa originali præseruaret. Id est scholasticũ, nec omniũ idoneũ captui; Supponẽdũq; est, in ea Decretorũ designatione nullã inuolui impli-

implicantiam; atq; re ipsa in Deo eiusmodi Decreta ab æterno esse, redditur manifestum nis ipsis rationibus, ac fundamentis, quibus conuincitur, Conceptionem Virginis fuisse à peccato originali penitùs immunem; ea enim ipsa suadent, in Deo extitisse necessaria, ac opportuna Decreta, vt Mater præseruaretur à culpa. Scholastica etiam est disputatio, vtrùm Maria, & si culpæ originariæ in sua Conceptione expers euaserit, contraxerit tamen debitum eius culpæ, in quam incidisset, si non præseruaretur? Ideò etiã ab hac quæstione, quam non facile cuncti percipient, abstinemus; Ea quippè dumtaxàt dabimus, quæ omnes primò intuitu capiant.

13 Demùm hisce temporibus inuestigatum est, quod sit obiectum Festiuitatis Conceptionis Deiparæ, quam celebrat Ecclesia, & doctissimi manu scripti tractatus à Præsulibus Ecclesiarũ, & ab alijs Sapientibus Magistris sunt elaborati, quibus valdè sententia pia roboratur. De quo libellum doctissimum edit in lucem P. Ioannes Eusebius Nieremberg; Et quia etiam rigore metaphysico res disceptatur, solummodò attingemus inferiùs, quæ clariora sunt, & ab omnibus absque hæsitatione intelligenda.

§. II. Conceptio Immaculata Deiparæ suadetur fundamentis, quæ suggerit ratio à Fide instructa.

14 POTVIT Deus MARIAM à culpa originali præseruare; nullus negabit, ne Dei minuat potentiam. Potuit: ergo præstitit. Id ad diuini Numinis honorem, & maiestatem spectabat; Concipiebatur in eius Matrem, ac omnino mundam, ipsum oportebat, habere genitricem. Quis, si eligere matrem valeret, eam non assumeret vndique puram, nec aliquo ex capite macula fœdatam? Filius probus honoribus, quos adhibere potest, cumulat parẽtes; Etne? Filius omnium Optimus huic debito officio deesset? Qui eam, quia Matrem cogitauit, ingentioribus prærogatiuis, ac excellentijs, quàm omnes alias creaturas, ornauit, ab omni actuali noxa liberans, cuncta dona, & scientias infundẽs, cumulatioremque gratiam, quàm cæteris iustis, Angelis, & hominibus, simul sumptis, impertiens, neutiquam erat hanc denegaturus excellentiam, quod nullo instanti dæmoni, ac peccato fuisset subiecta, Maior quidem perfectio, & prærogatiua Virginis est culpa originaria caruisse, quàm priùs ea fuisse fœdatam, & deinde ab ipsa redemptam; Cur ergo hoc priuilegium possibile Deus ei inuideret, cum cætera clargiretur, & eam in suam Matrem eligeret?

15 Noluisset Deus à Matre nasci, quæ in dæmonis extitisset ancillatu, potens à Genitrice ortum habere, quæ vile mancipium ipsius dæmonis non fuisset nec per breue momentum. Estagiriũ Monachum Energumenum solabatur Diuus Ioannes Chrysostomus, (Ita Ioannes à Fonte *in allegat. pro Concep. fol. 17.*) asserens, fœdius, indignius, infœliciusq; esse, animam dæmoni per culpam originalem esse subiectam, quàm esse energumenum, seu à dæmone obsessum. Quis igitur ferat, Mariam in aliquo instanti fœdiùs, indigniùs, ac infœliciùs dæmonis fuisse dominio mancipatam, quàm si esset Energumena, & à dæmone ipso correpta? Quæ dæmonis, seu Serpentis caput erat contritura, nunquam ab eo fuerat subiuganda. Nec iuxta Dei voluntatem Mater pararetur, cum ipse semper optauerit, mundissima esse omnia, quæ ad eius cultum spectant; Nihil autem Deum tam propè attigit, ac Maria, eius futura sedes, & thronus, ac eum in suis gestatura visceribus; certè æterni Patris filia, Mater Filij, & Sponsa Spiritus Sancti; quare maxima debebat puritate nitere; maior autem est puritas, maculæ esse originalis expertem, quàm eius næuum, fœditatemq; cõtraxisse. Vide Fr. Franciscum Tello *in serm. de Concep.*

16 Ab æterno Maria in Cœlorum Imperatricem, & Angelorum Reginam erat destinata; Imperatrices autem, & Reginæ legibus generalibus non obstringuntur, sed vi priuilegij liberantur; (plura Iura dabunt id statuentia Iurisprudentes) vnde Maria lege generali reatus originariæ culpæ non tenetur, sed ex priuilegio præseruatur. Et iniquè ferrent Angelici Spiritus, suam esse Reginam, quam in puritate per aliquod instans ipsi excessissent; & quæ mancipium fuisset diaboli, quem ipsi triumphassent, in eoque triumpho reperiretur inferior Deipara.

17 Quisquis animaduertat, suam

suam matrem in periculo versari, quòd capiatur ab hostibus, quamuis eam captā redimere postmodū queat; patūm amans, & prudens ostenderetur, si à captura, cum posset, non liberaret. Hinc Deus suam Matrem, ne ab hoste dæmone caperetur, præuenit; id enim ardentiorem ergà eam amorem propalauit, quàm si captam redimeret. Equidem Deus, qui MARIAM reddidit immunem à pœnis, quæ ab Adæ peccato originem trahunt; (videatur D. Augustinus *serm. de Assumpt.*) cuiusmodi sunt concupiscentia carnis; ad culpā propensio, peccandi periculum; partus cum dolore, & aliæ consimiles, certiùs ipsam à culpa illa immunem redderet, cùm grauius sit malum culpa, quam pœna. Infœlicior est animæ corruptio, quàm corporis, (consule D. Cyprianum *lib. de Operib. Cardinal. Christi*) Deus ergo, qui Mariam à corporis corruptione præseruauit, quo pacto nec cogitari valeat, ab animæ non præseruasse corruptione fœdiori? Qui Matris honorem adeò curauit, vt voluerit fabri reputari filius, ne ei quidquam in existimatione communi derogaretur, non sollicitaret parem in Conceptione ipsius Matris honorem, cum adeò ei esset detrahendum, si dæmonis subijsset ancillatum, & supremi Numinis iram? Credat ne aliquis, Deum aliquando odio habuisse Mariam, quam Matrem elegerat? & æquè tulisse, animam eius turpiter maculari, cum tamen noluisset, maculari corpus, sed immaculata Virginitate exornari, vt canit Ecclesia; *Sancta, & Immaculata Virginitas?*

18 Magis eximium Dei donum fuit, Mariam in sui Matrem eligere, quàm eam ab originali peccato præseruare; cui ergo priuilegium maius donauit, quomodo nō præstaret, quod est inferius? An MARIAM Deus in gratię donis inferiorem Angelis efformaret, hos in gratia creando, illam in culpa? Nec, quæ secunda Eua, mater viuentiū, reparatrix damnorū, quorū prima Eua fuit occasio, excedi ab hac debebat in sua prima formatione excederetur autem, si fœdata eius fuisset Conceptio, cum Eua absq; næuo culpæ prodierit efformata. Singularis fuit MARIA in omnibus prærogatiuis, nec similem esse cæteris, par esser, in miseria infœlicissima peccati primæui. Obtinuit illa supremam dignitatem, atque adeò non infausta, sed fœlici erat sorte donanda; fœliciusque est, non cadere, quàm assurgere; non ægrotare, quàm sanari; non esse ancillam vilem, quàm ab ancillatu liberari.

19 Priuilegium hoc puritatis Matri cōcedi, Deo multum intererat, cum facilè concedere posset; si quidem illam à dedecore reddebat immunem, & occasionē è medio tollebat, ne homines cogitarent, non honorauisse Genitricem, quantum valuerat, & in ipsum suspicarentur refundi aliquid ex ignominia, qua notaretur Mater. Quid? quòd MARIA futura erat apud Deū humani generis aduocatrix, idque munus (testante D. Paulo ad *Hæbreos cap. 7. v. 26.*) annectitur sanctitati, quando exercetur cū ea excellentia speciali, quā illud subit ipse Dei Vnigenitus Filius, cui vt similis Mater in aduocando cernitur, ita non dissimilis in culpæ originalis carentia designatur. Nonne plus indulgendum est Mariæ, quàm Ieremiæ Prophetæ, & Præcursori Baptistæ? non autē indulgetur, si in culpa cōcepta, in vtero per gratiam redditur Sanctificata; hoc enim priuilegio & illi fuere potiti, esto asseratur non tandiu Virginem in ipso vtero matris culpæ fuisse subiectam, ac fuerunt Ieremias, & Ioannes. Id enim exiguus foret excessus in priuilegio. Adeò à Deo distans in aliquo instanti constituatur Maria, ac peccatum distat à sanctitate infinita, cum tamen ita Deo ipsi assimilaretur, vt dixerit Diu. Dyonisius Areopagita de illa; Tanquam Deum venerarer, si Deum non esse, fides diuina doceret.

20 Caro Christi est caro Mariæ, nec esset assumpturum Verbum Diuinum carnem, quæ priùs per culpam fuisset denigrata, & fædissimè deturpata. Maria quidem tota pulchra est, & macula nō est in illa, idque non conuenit cum macula, & miseria peccati. Spiritus Sanctus eā sibi desponsauit, nec sponsam, nisi nobilē, ille adamasset; plurimum autem nobilitati Mariæ detraheretur, si dæmonis fuisset infame mancipium. Filius liber à peccato originali euasit; partus autem sequitur ventrem, (consule Iurisprudentes) vnde etiam debuit libera, & ingenua esse mater; ab ancilla enim filium liberum, & ingenuum nasci, rationi non consonat; & quamuis pro humanis sufficiat, vt filius liber oriatur, matrem liberam esse tempore medio, vel cōceptionis, aut partus, plus Dei Matri est concedendum, cum eius filius cæteros omnes infinitè excedat.

21 MARIA, vt nomen præsefert, Domina est, & tanquam Domina à chirographo damnationis fuit libera, & prorsùs aliena. Charta fuit purissima, in qua nulla vnquam peccati littura apparuit; liber Dei, in quo eius Verbum, & Sapientia, Spiritus Sācti calamo, fuit scripta; atque adeò vndique sine næuo. Speculum est MARIA, in quo suam faciem Deus intuetur; inde pulchrum omnino quis inficiabitur? Est quidem Dei forma, nec digna forma esset, quæ peccati fœditate aliquando inquinata extitisset. Omnes illa laudes promeretur; sed pro dignitate non extollitur, dum communibus encomijs illud non additur quòd fuerit Immaculatè concepta. Vide P. Ioannem Antonium Velazquez *tom. de Conceptione*, hęc, & alia argumenta plenè, eruditè, ingeniosè, & efficaciter concinnantem. Latum, & amænum campum Scripturæ Sacræ loca, quæ à Sanctis, & Expositoribus Conceptioni Immaculatæ Deiparæ adaptantur, nobis nunc aperiebant; sed ab illis abstinemus, ne, cum solida fundamenta supersunt, aliquis arbitretur, concionatoria nos suppellectile vti.

22 Hanc veritatem Ecclesia sectatur, cum celebrat Virginis Conceptionem, nec Deus in sua Ecclesia fallaciā permitteret. Eam edocent Ecclesiæ Doctores, ac Sancti Patres, voxq; populi acclamat, quæ est vox Dei. Eam iurant defendere Ecclesiæ Matrices, Academiæ, Ordines Militares, Vrbes, Loca, Communitates, Congregationes, & Confraternitates. Eam approbant Pontifices, Concilia, & Sacræ Fidei Tribunalia. Eam confirmant Reuelationes, & miracula. Nec his omnibus potest inesse falsitas, & fallacia, quippè id diuinæ prouidentiæ derogaret; & deuenustaret MARIAM, elogijs fictitijs, & encomijs falsis laudari. Singula probemus, vt rem conuincamus.

§. III. *Immaculata Virginis Conceptio stabilitur celebritate, & approbatione Ecclesiæ vniuersalis.*

23 DIE octaua Decembris celebrat quotannis Conceptionem Deiparæ vniuersalis Ecclesia; & aliquæ Religiones Sacræ, nec non priuatæ personæ ex priuilegio omnibus anni Sabbathis Festo Duplici, aut Semiduplici nō impeditis, excepto Aduentus, & Quadragesimæ tempore, Officium Diuinum Cōceptionis persoluunt. Ecclesia sanè Conceptionem absque peccato originali concelebrare intendit, atque adeò huic veritati authoritas Ecclesiæ patrocinatur. Quippè Ecclesia nihil non sanctum celebrat, vt Diuus Thomas docet *3. part. quæst. 27. art. 1.* Sanctum autem formaliter gratiam importat; ideòque Natiuitas S. Ioannis Baptistæ cultu Ecclesię donatur, quia in vtero matris sanctificatus, in suo ortu gratia fuit præditus; ergò Ecclesia celebrat Mariæ Conceptionem sanctam, cum originali gratia, sine originali culpa; & in Officio Ecclesiastico Conceptionis *in octauo Responsorio ad Matutinum*, accinit *Tuam Sanctam Conceptionem*.

24 Nec dici fas est, Ecclesiam celebrare Conceptionem spiritualem, seu Sanctificationem Deiparæ. Hæc enim propositio damnata est à Sixto IV. *in Extrauag. Graue nimis*; *& in Extrauag. Cum præexcelsa, de reliquijs, & venerat. Sāctor.* & à Gregorio XV. in Decreto edito die *23.* Maij, anno *1622.* Latè id probat P. Ionnes Antonius Velazquez, *tom. de Concept. lib. 4. dissertat. 3.* Nec asseri valet, nōn celebrari ab Ecclesia Mariæ Cōceptionem in primò instāti, sed in eo, quo fuit sanctificata. Etenim id esset, non celebrari Conceptionē, sed Sanctificationē, quòd nefas est, dici. Deinde nec id esset, celebrari Conceptionem, seu infusionem, vel introductionem animæ in corpus, ea enim vnico instanti fit. Nec responderi potest, Ecclesiam celebrare Conceptionem, præscindendo ab eo, quòd in gratia, aut cum peccato euenerit. Quippè, vt ex D. Thoma præmisimus, Ecclesia non celebrat quidquam, nisi determinatè Sanctum; & id in præsenti exprimit, cum canit, *tuam Sanctam Conceptionem*; non ergo præscindit.

25 Præter Officium Diuinum vniuersali Ecclesiæ commune, quod in Festo Cōceptionis persoluitur, aliud extat compositum à Leandro Nogarolis, Pretonotario Apostolico, cōfirmatum à Sixto IV. quo vtuntur sacra Religio Sancti Francisci, & aliquæ Almæ Ecclesiæ, indeque admissum, & approbatum habet in sui patrocinium authoritatem Ecclesiæ. In hoc autē Officio, in Inuitatorio ad Matutinū, in versiculo, & in Oratione dicitur;

Im-

Immaculatam Conceptionem Virginis Mariæ celebremus, Christum eius præseruatorem adoremus Dominum. Immaculata Conceptio est hodie. Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem. & sæpè in ipso repetitur, in Mariæ Conceptione nullam maculam, culpamvè originalem fuisse repertam, atque expressis, ac claris verbis id ingeminatur, vt nullus interpretationi, aut effugio locus supersit.

26 Ecclesia Romana ducentis ab hinc annis, & ampliùs, Officium Cõceptionis admisit. Officium autem Leãdri Nogarolis approbatũ fuit anno 1476. Sed in pluribus Ecclesijs hoc Festum est multò ante celebratum. In vrbe Hyerosolimitana, & in alijs Prouincijs, illud iã celebrari ann. 400. probat Oxeda *de Concep.* Anno autẽ 600. iam in Hispania coli, constat ex Missalibus, & Breuiarijs antiquissimis, quæ reformauit D. Isidorus, ex commissione Quarti Concilij Toletani, & approbarunt Pontifices Leo II. & Alexander II. Anno 1307. admisit hanc Festiuitatem Anglia, vt Cardinalis Baronius affirmat. Anno 1636. eam iam celebrabat in Gallia Ecclesia Lugdunẽsis, vt cernere est in epistola D. Bernardi *ad Canonicos Lugdunenses.* Anno 1342. celebrabatur hoc idem Festum in Britannia, & Vualdẽsis citat concionem, quam in ea ad populum habuit Archiepiscopus Armacanus.

27 In Monasterijs Ordinis Sancti Benedicti pluribus ab hinc sæculis Festum Conceptionis Deiparæ colitur, vt constat ex Martyrologio Bedę, qui floruit anno 730. ibi enim extat Conceptionis Festum die octaua Decembris; quod Martyrologium induxerunt in Angliam primi Benedictini Monachi, quos ad illud Regnum Christo comparandum misit D. Gregorius Magnus; sic tradit Cardinalis Baronius *in prologo ad Romanum Martyrologium cap. 9.* Et quamuis ob eius Regni varietates huius Festi memoria forsan fuerit abolita, illud restaurauit in omnibus suis Ecclesijs, & Monasterijs D. Anselmus, cum esset Cantuariensis Episcopus, diuina cœlitùs reuelatione ipsi facta, & simul Elpino Abbati, eius coæuo; vt affirmãt Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus *in memoriali Sanctor. lib. 1. cap. 42. & 52. & lib. 6. cap. 56.* Baronius *in notis ad Martyrologium Romanum, die octaua Decembris.* Bosius *de signis Ecclesiæ cap. 9.*

28 Diu. Anselmus *in epist. ad Angliæ Episcopus* quæ refertur *in appendice ad tomum 7. Chronicæ Ordinis S. Benedicti*, præcipit eis, vt quotannis celebrent Festum Conceptionis Deiparæ, refertq; reuelationem habitam ab Abbate Elpino; & Officium Canonicum ei designatum pro hac celebritate, nempè Officium Natiuitatis Mariæ, mutata voce *Natiuitatis* in vocem *Conceptionis*; Et post relata miracula insignia in confirmationem huiusmodi Festi cœlitùs peracta, ita concludit; *Nos igitur, fratres dilectissimi, meritis, & intercessionibus Beatæ Virginis indigentes, cum tota mentis deuotione simus solliciti, vt nullus nostrum ita sit rebus temporalibus occupatus, aut proprijs delictis desperatus, quin Beatæ Virginis Mariæ Conceptionem pro posse suo celebret annuatim.* Hæc, & alia tradit Reuerendissimus Fr. Bernardus de Hontiberos Generalis Ordinis Sancti Benedicti per Hispaniam, & Angliam, *in approbatione Memorialis pro Conceptione*, quod ego in lucem edidi.

29 Ecclesia Gręca pluribus etiam ab hinc sæculis Conceptionẽ Deiparæ celebrauit, Officio peculiari ad hoc Festum composito, & simul Ecclesiastico Canone, in quibus, verbis expressis, & manifestissimis sæpissimè repetitur, Conceptionem Mariæ fuisse Immaculatam, & labis originariæ prorsùs expertem. Constat id ex Menæis Gręcis die nona Decẽbris, in Festo S. Annæ concipientis; & ex P. Simone Vuangnereckio affert id Officium, & Canonem, & alia plura huc cõcernẽtia P. Ioannes Antonius Velazquez *tom. de Concep. lib. 4. dissertat. 4. & 5.* Plurima etiam tradit ipse P. Vuangnereckius in libello, *Pietas Mariana Græcorum.*

30 Authoritas ergo Ecclesiæ, quæ approbat, & patrocinatur, solemni cum celebritate, Conceptioni naturali Deiparæ absque peccato originali, indubitabilem hanc reddit veritatem. Etenim Deus non permitteret in Ecclesia ingentem adeò fallaciam, nisi puritas Marians esset certissima; & cum ipsius prouidentia tota sollicitetur de sua Ecclesia, cogitari nequit, eam prorsùs derelinquere, vt in hunc incideret errorem, ex quo magna possent detrimenta emanare, Fideliumque debita veneratio erga Ecclesiæ statuta decrescere, Hæreticisque ansa præberi ad illa obiurganda. Deinde consuetudo, & vsus Ecclesiæ eam authoritatem cuilibet veritati conciliat, vt pręponderet authoritati cuiuscũq; Patris,

& Doctoris Ecclesiæ, vt sępè tradit Diu. Thomas; Ita *2. 2. quæst. 10. art. 12. & 3. p. quæst. 68. art. 2.* Sic quippè ait; *Magis standum est authoritati Ecclesiæ, quàm Hieronymi, & Augustini, & cuiuscumq; Doctoris.* Vim autē authoritatis Ecclesiæ exponūt D. Augustinus *epist. 118.* & D. Isidorus *lib. 1. de Ecclesiast. Officijs cap. 44.* Hac ratione motus Sacer Ordo Prædicatorum in suis Comitijs Hispalēsibus olim stabiliuit, & suis insignibus Alumnis præcepit, ne defenderent opinionē minùs piam, eo quòd esset scandalosa, & opposita consuetudini Ecclesiæ, cuius authoritas præualet authoritati cuiuslibet Doctoris, & sacer ille Ordo, vt de Ecclesia semper optimè meritus, noluit, vt ab eius cōsuetudine quisquam è suis deuiaret. Quid? quòd Patres, & Doctores Ecclesiæ, agmine facto, vt infrà constabit, opinioni Piæ suffragantur? Certè, quāuis alia efficacissima fundamēta, quibus eam stabiliemus, abessent, sola authoritas Ecclesiæ ad eam firmandam sufficeret.

§. IIII. *Deiparæ Immaculata Conceptio firmatur authoritate, & testimonijs Summorum Pontificum.*

31 INNOCENTIVS VII. quemdā Doctorem Theologum, nomine Ioannem Montesonum, qui in concionibus suis asseruerat, MARIAM fuisse in peccato conceptam, instante contra illum Academia Parisiensi, rigidè puniuit, &, vt palinodiam caneret, coercuit. Ita Hyppolitus Marachius *in suis Pontificibus Marianis, cap. 68.* & Robertus Gaguinus *in historia Francorum in Carolo VI.* Sixtus IV. expediuit pro Conceptione Immaculata prædictas extrauagātes *Graue nimis*, & *Præexcelsa*; approbauit Officiū Leandri Nogarolis, impugnantesq; illud, ac sentientes, Ecclesiam celebrare Festū Conceptionis spiritualis, aut Sanctificationis Deiparæ, damnauit, concessitq; celebrantibus hoc mysterium easdem indulgentias, quæ concessæ sunt celebrantibus Festum Sanctissimi Sacramenti. Prætereà Orationem ipse composuit in laudem Virginis, & deuotè eam recitantibus vndecim millium annorum indulgentiam concessitq; quæ Oratio ita incipit; *Aue Sanctissima MARIA Mater Dei, Regina Cœli, porta paradisi, domina mundi. Tu es singularis Virgo purissima. Tu concepta sine peccato originali, & ideò Immaculatissima, &c.* Eam Orationē affert præfatus Hypolitus Marrachius *vbi suprà cap. 75.*

32 Innocentius VIII. aprobauit Religionem Monialium erectam in cultum Conceptionis Immaculatæ à Domina Beatrice de Sylua, Comitis de Portalegre Sorore *anno 1489.* quam confirmarunt Iulius II. & Leo X. Et *in cap. 3.* Regulæ eius Ordinis, quæ à præfatis Pontificibus est approbata, affirmatur, *Animā Virginis à primo instanti creationis fuisse sanctam.* Et constans sanè persuasio est, eam Religionem fuisse institutam in venerationem Conceptionis *Immaculatæ*, sicut & alias Congregationes, ac Confraternitates. Vnde satis mysterium hoc roboratur, cùm sancta adeò opera nō absque diuina inspiratione, & Spiritu Sancti assistētia executioni mandentur. Confirmauit idem Pontifex relatas Extrauagantes Sixti IV. Eas etiam grauissimis verbis confirmauit Alexander IV. quæ afferuntur à P. Ioanne Antonio Velazquez *tomo relato de MARIA Immaculatè concepta, lib. 4. dissertat. 6. adonat. 1. num. 5.*

33 Iulius II. confirmans Regulas Monialium Conceptionis, has vocat *Genitricis Dei Immaculatam Conceptionem venerantes*, idque repetit, dum colorem habitus moribus adaptat, & hanc assignat Professionis formulam; *Ergo Soror N. ob amorem, & seruitium Domini nostri, & Immaculatæ Conceptionis eiusdem Genitricis, voueo &c.* Addit insuper, velle ideò, Religionem hanc Monialium subijci Sacro Ordini Minorum, quia hi indefendenda Conceptione Immaculata Virginis strenuè semper militarunt.

34 Leo X. approbauit Officium Conceptionis Leandri Nogarolis, & indulsit, vt etiam tempore interdicti eo vtētes per totam Octauam Conceptionis solemne Festum agerent, sublato interdicto; vt ex duplici eius Bulla constat, allata, *in Armament. Seraphico in Regesto à fol. 138.* Dedicauit ipse Romæ templum Cōceptioni Deiparæ, quod reædificauit, priùsque vocabatur Ecclesia Sanctæ Mariæ Campi Sancti. Approbauit etiam hymnos, quos ad ipsius instantiā cōcinnauit in honorem Conceptionis Immaculat. Zacharias Episcopus Gardiēsis; & plures indulgen-

dulgentias concessit Religioni Monialiũ Conceptionis Deiparæ.

35 Alexander V. ante Pontificatum dictus Petrus de Candia, docuit Virginem, absque labe peccati originalis fuisse conceptam, *in lib. 3. sentent. distinct. 3.* & Pontifex creatus approbauit anno 1411. vt Festum Conceptionis celebraretur. Vrbanus IV, & Martinus V. confirmarunt concessionem indulgentiarum à Sixto IV. expeditam in fauorem celebrantiũ Festum Conceptionis. Adrianus VI. confirmauit Confraternitatem, quam in cultum Conceptionis erexit Eminentissimus Cardinalis Fr. Frãciscus Ximenez de Cisneros, & simul eius Constitutiones, in quibus sæpè ingeminatur, Deiparã fuisse præseruatam ab originaria noxa; indulsitque, vt ea Cõfraternitas posset institui in omni ditione Imperatoris Caroli V. qui nomen suum eiusmodi Confraternitati dedit, & rescripta expediuit pijssima omnibus Episcopis, & Ecclesijs, vt eam Confraternitatem promulgarent.

36 Clemens VII. confirmauit omnia Prædecessorum indulta erga Religionem Monialium Conceptionis, & approbauit huius Festiuitatis Officiũ, quod extabat in Breuiario dispositò à Cardinali Quiñones, & permansit vsq; ad reformationem Breuiarij à Pio V. peractã. Paulus III. Iulius III. Paulus IV. plura ex priuilegijs, & indultis iam libatis confirmatione sua roborarunt. Et insuper Paulus III. & Pius IV. Concilij Tridẽtini Decreta approbarunt, inter quæ illud extat infrà afferendum, quod Immaculatæ Cõceptioni summè fauet.

37 Pius V. è numquam satis laudata Prædicatorum Familia, Motu proprio, qui incipit, *Super speculam*, firmissimis verbis confirmauit, quidquid Sixtus IV. & Concilium Tridentinum decreuerãt in fauorem piæ opinionis; Et iniunxit, vt in Ecclesia Vniuersali ex præcepto Officium diuinum Conceptionis, quod vsq; ad id temporis fuerat celebratum ad libitum, persolueretur

38 Gregorius XIII. plura ex præfatis indultis confirmauit, & Bullas expediuit ad erectionem Monasteriorum Conceptionis, præcipuè in Indijs. Ipse anno 1597. in sua Bulla damnauit plures propositiones Michaelis Baij Theologi Louaniensis, inter quas hanc enumerat, quæ est 69. *Nemo præter Christum est absque peccato originali. Hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut aliorum iustorum, fuerunt vltiones vel peccati actualis, vel originalis.* A Pontifice autem vtramque partem disiunctionis propositæ reprobari, satis euincit P. Salazar *c. 42. ad sæculum 12.* Sixtus V. concessit Iubilæum perpetuum visitantibus die Conceptionis Ecclesias Monialium in eius honorem militantium. Gregorius XIV. confirmauit relata priuilegia. Idẽ præstitit Clemẽs VIII. qui etiam approbauit libellum *Doctrinæ Christianæ* à Cardinali Bellarmino compositum, in quo, in expositione Salutationis Angelicæ, docet, Virginem absq; labe originali fuisse conceptam. Vbi obseruaueris, perindè fuisse, hunc, & alios Põtifices relatos approbasse doctrinam, Regulas, Decreta, & similia, in quibus hæc Pia opinio de Conceptione Immaculata continetur, ac ipsos fecisse suam eiusmodi opinionem, iuxta illud Iustiniani Imperatoris *in leg. 2. Cod. de veteri iure enucleando: Ea nostra facimus, quibus authoritatem nostrã impertimur.*

39 Paulus V. anno 1609. concessit sacro Ordini Minorum, vt omnibus Sabbathis non impeditis Officio Duplici, aut Semiduplici, singuli ex illo, & etiã in Choro, recitarent Officium Conceptionis. Et anno 1615. impertitus est centum dies Indulgentiæ dicentibus Antiphonam Officij Leandri Nogarolis cum Oratione *Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem.* Anno autem 1616. expediuit Motum proprium, confirmans Extrauagantes Sixti IV.

40 Gregorius XV. die 24. Maij, anno 1622. præcepit, ne publicè in concionibus, lectionibus, conclusionibus, aut Actibus quibuscumque, nec priuatis in colloquijs, aut scriptis, quisquam assereret, Deiparam fuisse conceptam cum peccato originali, nec de hac opinione aliquo modo ageret, seu tractaret. Deindè mãdauit omnibus Ecclesiasticis sæcularibus, & Regularibus, vt Festum Conceptionis solemniter celebrarent, & in eius Officio vterentur non alio verbo, quàm *Conceptionis.*

41 Vrbanus VIII. ante Põtificatum Maphæus Barberinus, in Carminibus suis Italo sermone concinnatis, *strophe 2.* cecinit

----Fosti ab eterno eletta,
E senza machia original concetta.

Postmodùm Pontifex creatus anno 1625. ha-

instituit Militarem Religionem sub aduocatione Conceptionis MARIÆ; Cuius habitum benedictum transmisit Serenissimæ Isabellæ Reginę Hispaniarum, eique habitui concessit omnes indulgentias Sācti Caroli Borromæi, & Canonizationis quinque Sanctorum, ac concessas ad instātiam Comitis de Monterrey; & plenissimam Indulgentiam in mortis articulo; Ita Hypolitus Marrachius *in Pōtificibus Marianis sub Vrbano VIII.* Exemplar autem diplomatis, quod, cum misit cum habitum nostræ Reginæ Pontifex, rescripsit, non fuit omittendum; Est autem huiusmodi;

CHARISSIMÆ in Christo Filiæ nostræ Isabellæ Hispaniarum Reginæ Catholicæ. Vrbanus Papa VIII.

Charissima in Christo nostra, salutem, & Apostolicam benedictionem. Qua pietate Imperatrici Angelorum Maiestas tua regalis Imperij fasces submittat, iamdiu famæ tibi plaudentis vox testatur; nuper autem nobilis Viri Ducis de Alcala declarauit oratio. Cum autem cupias tuam erga Immaculatam Deiparam illustri aliquo documento religionem significari, mittimus Maiestati tuæ munitum Apostolica benedictione habitum militiæ Christianæ, quæ ab eiusdem Virginis Conceptione petit sacrum Equestris familiæ nomen, & auspicium. Sic, quod insigne Catholica Regina cōdis in corde, idem in Regali pectore gestabis. Videmus, quàm fœlix possit in Austriacis Regnis incrementum noua hæc Militia, cuius voto, & instituta saluberrimos triumphos quærunt Christianitatis. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, die 20. Septembris, 1625. Pontificatus nostri anno secundo.

42 Idem Vrbanus VIII. primum lapidem ad ædificationem Ecclesiæ dicatæ Immaculatæ Deiparæ Conceptioni, Fratrum Capuccinorū Romæ suis manibus iecit; & nummisma pro re nata cudi præcepit, quod in vna facie Pontificis vultum referebat, cum epigraphe, *Vrbanus VIII. Pontifex Maximus*, in altera verò tēplum cum inscriptione, *Ecclesiæ B. Virginis Conceptioni primo iacto lapide 1626.* Refert id Hyppolitus Marracius *in Pontificibus Marianis, c. 95.*

43 Et vt hoc fundamentū perficiamus, audiendus est Antistes Vincentius Iustinianus ex illustri Prædicatorum Familia, *in lib. de Concept. considerat. 1* cuius verba Hispana in sermonem latinū conuersa ab Authore Armamentarij, hæc sunt. *Prima consideratio est, omnes Summos Pontifices, qui post Sixtum IV. Ecclesiam gubernarunt (Pio Tertio, & Marcello Secundo, & Vrbano Septimo exceptis, qui, cum mensem integrum in Pontificatu non expleuerint, pium affectum suum ostendere non potuerunt) magnis affecerint honoribus, & multis prosecuti sint gratijs eos, qui sentiunt, Dominam nostrā conceptam fuisse sine peccato originali. Et ex aduerso nec vnus Pontifex reperietur, qui vel in re minima oppositum opinantibus fauerit;* Qui plura de Pōtificibus velit, adeat præfatum Hypolitum Marracium; P. Granado *in tract. de Concept. disp. 3. cap. 9.* P. Salazar *vbi suprà,* Guerrero *concordant. 21. fol. 257.* Sosa *in tract. de Concept. fol. 13.* Monumenta Minorum *tract. 2. fol. 74. in prima editione.* Priuilegia Minorum *verbo, Conceptio.* P. Ioannem Antonium Velazquez *vbi suprà, dissertat. 6.*

44 Quo pacto iam de sententia pia dubitetur, quam tot Summi Pōtifices priuilegijs, gratijs, ac Bullis approbauerint, cum Spiritus Sanctus, ne decipiantur in grauibus adeò materijs, specialiter assistat? Vnica Bulla vnius Pontificis communiter sufficit, vt alia dubia dirimātur; &, cum tot suis Decretis, & Bullis concurrant Pontifices in veritatem opinionis piæ fulciendam, & approbandam, adhuc erit, qui hæsitet?

§. V. *Virginis Conceptio Immaculata roboratur testimonijs, ac authoritate Conciliorum; & specialiter pro ea expenditur Tridentinum?*

45 AFFIRMAT Doctor Mexia de la Cerda *in orat. de Concep. fol. 7.* Apostolos cōgregasse Conciliū, iuxta id, quod D. Thesiphō scribit, & in eo definisse; *Illa Virgo, illa MARIA, illa Sancta, præseruata fuit ab originali peccato, & ab omni culpa immunis. Et qui aliter senserit, salutē æternam non consequetur.* Episcopus F. Franciscus de Sosa *de Concept. fol. 9.* validis rationibus suadet, propositionem hāc Concilij proferre, nequaquam esse, opinioni cōtrariæ censuram infligere, cum nihil aliud fiat, quàm referre id, quod alij scribunt, & non affirmetur, illud Conciliū esse ab Ecclesia approbatum, eamque assertionem de fide. Desumpta autem fuere ea verba

ex

ex libello Arabicè conscripto, sub titulo *de domo gloriæ, & de domo tormenti,* inuento in monte sancto propè Granatam, qui liber Ecclesiastica authoritate non fulcitur.

46 Concilium Basiliense cōgregatum fuisse anno 431. absque authoritate Pontificis Eugenij IV. qui tunc Ecclesiæ præerat, aliqui affirmant; alij verò, & si congregatum fuerit authoritate Pontificia, attamen ostendunt, Patres in eo cōgregatos à Pontifice se iam disiunxisse, cū definitionem statim referandam stabilierunt; Attamē cùm ibi adstiterint tot Prælati, & Patres, ait Lezana *de Concept. capit. 13. Et si non Fidei authoritatem, maximam tamen reuerentiam meretur.* Et quàm inuiscerata tunc esset Fidelium cordibus persuasio de immunitate Conceptionis Deiparæ, & communis eius sæculi consensus in hanc veritatem, inferunt ex verbis referendis, Seuerinus *in suis notis*; Palacios *in 3. sentent. dist. 3. disp. 1.* Cardinalis Bellarminus *de Scriptorib. Ecclesiastic. in Æneа Syluio.*

47 Verba eius Concilij sunt, *Hactenùs difficilis quæstio in diuersis partibus super Conceptione ipsius gloriosæ Virginis Mariæ Matris Dei, & exordio sanctificationis eius facta est. Et nos diligenter inspectis authoritatibus, & rationibus, quæ iam à pluribus annis ex parte vtriusque doctrinæ allegatæ sunt, alijsque etiam plurimis super hâc re visis, & matura consideratione pensatis, doctrinam illam differentem, gloriosam Virginē Mariam, præueniente, & operante diuini Numinis gratia singulari, nunquam actualiter subiacuisse peccato originali, sed immunem semper fuisse ab omni originali, & actuali culpa sanctam, & immaculatam, tanquam piam, & consonam cultui Ecclesiastico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & sacræ Scripturæ, approbādam fore, & tenendam, & amplectendam, diffinimus, & declaramus; nullique de cætero licitum esse, in contrarium prædicare, seu docere; renouantes præterea institutionem de celebranda eius sancta Conceptione, quæ sexto Idus Decembris antiqua, & laudabili consuetudine celebratur.* Hactenùs Basiliense Concilium.

48 Concilium Oxoniense celebratum in Anglia anno 1200. præcepit, celebrari, & obseruari Festum Conceptionis Deiparæ; vt refert Don Ferdinandus de Ojeda *in Relectione de Conceptione, cap. 12.*

49 Concilium Cantuariense citatum à Bacon *in quodlib. 3. quæst. 13.* & celebratum in Anglia anno 1528. clarissimè fauet Immaculatæ Cōceptioni Deiparæ, illis verbis; *Maiorem gratiam apud Deum, qui eius Conceptionem prædestinatam ad Vnigeniti sui temporalem originem veraciter ordinauit, &c.*

50 In eiusdem originariæ puritatis Deiparæ commendationem, affert Lezana Synodum tertiam Ephesinā; Synodum sextam Generalem, Constantinopoli celebratam; & Synodum septimā, Nizeæ congregatam; necnon quoddam Concilium in Gallia habitum. In his omnibus vocatur Immaculata Maria; eamque vocem *Immaculatam* referri ad eius Conceptionem, constat tum ex contextu, & sensu; tū quia in Cōcilio præfato Ephesino, in margine apponitur; *Nota, de puritate Conceptionis Beatæ Mariæ.* Latè expendit P. Ioannes Antonins Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, dissertat. 3.* Sextæ Synodi Generalis verba, *actione 8. 11. 12. & 18.* pro Conceptione Immaculata Virginis.

51 Concilium Tridentinum, cum ex verbis D. Pauli *ad Roman. c. 5.* definitionē desumpsisset, qua statuit, homines omnes in Adamo peccasse, *sess. 5. de peccato originali*, addit; *Declarat tamen hæc ipsa Sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, vbi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariā, Dei genitricem, sed obseruandas esse Constitutiones fœlicis recordationis Sixti Papæ Quarti sub pœnis in eius Constitutionibus, quas innouat.* Concilium Tridentinum noluit cōprehendere Mariam in lege generali à D. Paulo conclamata; Et adhuc erit, qui velit, eam in hac lege comprehendi? Et, cum excipitur à lege soluendi culpæ tributum, intendat quisquam, vt soluat? Sed expendamus Tridentinum.

52 Concilium definiuit, omnes in Adamo peccasse, non tamen ideò comprehendere Mariam; ergo D. Paulus, cum asseruit, omnes in Adamo pecasse, nequaquam intendit Mariam includere. Attende vim consequentiæ. Idem Spiritus Sanctus, qui Apostolum Paulum edocuit, vt stabiliret, omnes peccasse in Adamo, direxit, & adstitit Concilio Tridentino, vt id definiret; igitur declaratio, qua limitat Concilium veritatem, quam definit, aptāda est Diuo Paulo ad id, quod statuit; vnde, cum Concilium edoceat, non comprehendere Mariam in ea veritate ab ipso definita, sequitur etiam, nec Paulum comprehēdisse Mariam in ea veritate à se promul-

mulgata, siquidem D. Paulus, & Tridentinum Concilium eodem Spiritu Sancto edocente, ac gubernante, de peccato originali loquuntur.

53 Firmatur idipsum. Tridentinum ex verbis Pauli edoctũ, ac motum, definiuit, omnes homines peccasse in Adamo; si autem Paulus in suis verbis inclusisset Mariam, non rectè Tridentinum his ipsis verbis statuisset suam veritatem non includens Mariam. Nec videtur, dici posse; Spiritum Sanctum, qui Tridentino Cõcilio ea verba Pauli ministrauit, vt peccatum originale, quod homines in Adamo contraxerunt, definiret, non simul luce sua illud illustrasse, vt perfectè ea intelligeret; Nec sanè idem Spiritus Sanctus permisisset, anathemate damnari à Tridẽtino (innouatis Extrauagãtibus Sixti Quarti) eos, qui assererent, Ecclesiam non celebrare Conceptionem naturalem Deiparæ, sed solùm spiritualem, seu eius Sanctificationem. Ac profectò, dum Tridentinũ declarauit, sua in definitione de peccato originali nolle comprehẽdere Mariam, id nõ ideò sic asseruit, quia dubitabat de eius originali puritate, sed quia luce cęlesti illustratum eius Conceptionis munditiem agnouit.

54 Constat ex his, Concilia Opinioni piæ de Immaculata Conceptione ferre suppetias; &, quamuis eam dogmaticè non definierint, attamen suis approbationibus, ac testimonijs validum ei robur supperaddere, præcipuè Tridentinum.

§. VI. *Immaculata Conceptio MARIÆ Virginis probatur communi suffragio Sanctorum Patrum, & Ecclesiæ Doctorum.*

55 IN sententiam piam de Conceptione Immaculata Deiparæ defendendam conspirant Ecclesiæ Patres, ac Doctores. Aliqua ex illis testimonia depromam, cum omnia nequeant in medium adduci, huius epilogi breuitati consulendo. S. Ioannes Damascenus *orat. 1. de Natiuit. Virgin.* ait; *Natura gratiæ fœtum anteuertere ausa non est, verùm tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset.* Et inferiùs. *O beatos Ioachim lumbos, in quibus immaculatum semen effluxit! O præclaram Annæ vuluam, in qua tantis incrementis formatus fuit sanctissimus fœtus! O Sanctissima, quæ principatus, & potestates fefellisti, immaculata conseruata in Dei sponsam.*

56 S. Ildephonsus, relatus à Sosa, loquens de Virgine, ait; *Nec originale peccatum iam in vtero sanctificata nascẽdo contraxit.* Nec significatur his verbis, Mariam post sanctificationem à peccato originali liberam remansisse; id enim certo certius est in quolibet infante, seu homine post gratiam sanctificantem, vel in vtero, vel extra vterum infusam ipsi; quare D. Ildephonsus non erat in elogium singulare Virginis id allaturus; quod de Baptista, & Ieremia potuit asserere, sed significatur, absolutè non contraxisse Virginem originale peccatum. Et, vt dubiũ omne amoueatur circa sensum D. Ildephonsi, ipse *in lib. de Virginitate Mariæ, qui extat in tom. 8. Bibliothecæ Patrum*, expendens celebritatem Cõceptionis ab Ecclesia peractam, ait; *Sed quia tam solemniter colitur, constat ex authoritate Ecclesiæ, quòd nullis, quando nata est, subiacuit delictis, neque contraxit in vtero peccatum originale.* Quo argumento nos vsi sumus *supra* §. 3.

57 S. Ambrosius, à quo desumuntur verba sequentia, & in Officio Leandri Nogaralis apponuntur, loquẽs de Maria, inquit; *Hæc est virga, in qua nec nodus originalis, nec cortex venialis culpæ fuit.*

58 S. Augustinus exponens de Virgine verba illa *Genesis cap. 3. 15. Ipsa conteret caput tuum*, asserit; *Subiectio originalis peccati caput est diaboli;* Ergò, si Maria contriuit dæmonis caput, & hoc est originale peccatum, sanè contriuit, & calcauit peccatum istud. Præterea *libr. de natur. & gratia cap. 36.* ait; *Excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullã prorsùs, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Indè enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, & parere meruit eum, quem constat, nullum habuisse peccatum.* Demùm *serm. de Natiu. Virgin.* fatur; *Magnifica illum, ò Virgo Beatissima, qui te ab omni peccato super omnes homines præseruauit.*

59 S. Cyrillus Alexandrinus *super Ioannem*, hæc habet; *Omnes homines, excepto illo, qui de Virgine natus est, & sanctissima eius Virgine, ex qua Deus homo prodijt in mundum, excepta, cum peccato originali nascimur.*

S. Gre-

60 S. Gregorius Nazianzenus *in epist. ad Nemesium*, scribit; *Beata Virgo, vtpotè templum Dei, ab Spiritu Sancto est coagmentata. & sancta structa*; Quæ verba significant primam formationem, & Conceptionem Deiparæ.

61 S. Bernardus *serm. 4. super Salue Regina*; ait; *Innocens fuit ab originalibus, & actualibus peccatis. Nemo ita præter te.* Alia similia pluribus in locis habet; Et inferiùs ostēdemus, nec S. Bernardum, nec alios Ecclesiæ Patres stare pro opinione minùs pia.

63 S. Bonauentura *serm. 2.* ita ratiocinatur; *Dico primò, quòd Domina nostra fuit plena gratia præueniente in sua sanctificatione: gratia scilicèt præseruatiua contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxisset ex corruptione naturæ, nisi speciali gratia præuenta, præseruataque fuisset. Solus enim filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, & ipsa Mater eius Virgo.*

64 S. Anselmus *homil. super Math. in die Conceptionis*, enuntiat; *O quanta est dies illa, qua nostræ Reparatricis anima digna creatur, & sacratur, & sanctificata corpori vnitur! Non est verus amator Virginis, qui respuit colere diem Conceptionis. Erubescant iterùm insani; qui hunc diem colere nolunt.* Prętereà *in Offic. Nog. cap. 4.* asserit; *Paulus dixit, omnes in Adam peccasse. Vera vtique sententia. Sed, cum eminentiam in te, Maria, considero, sicut te non intra, sed supra omnia contueor, ita & te non lege aliorum in tua Conceptione fuisse deuinctam, opinor.*

65 S. Antoninus de Florentia allatus à P. Pinto Ramirez *tom. de Conception.* expendens repetitum Seraphinorū trisagion inquit; *Seraphim obstupescentes cantū mutarunt dicentes; Sancta, Sancta, Sancta Virgo Maria. Sancta in Conceptione; Sancta in Natiuitate; Sancta in toto vitæ decursu.*

66 S. Vincentius Ferrer *serm. de Conceptione*, ait; *Quando enim corpus gloriosæ Virginis fuit organizatum, & lineatum, & anima coniuncta corpori per creationem, tunc Altissimus sanctificauit tabernaculum suum.* Et *serm. 2. de Natiuit* inquit, dum lucis creationem exponit; *Lux dicitur illa benedicta generatio Virginis Mariæ, quia sine tenebris culpæ facta est* Ac inferiùs; *Non credatis, quòd fuerit, sicut in nobis, qui in peccatis concipimur, sed statim, postquam corpus fuit formatum, & anima creata, tunc fuit sanctificata.* Alia testimonia S. Vincentij Ferrer, & S. Antonini de Florentia affert Marcus Antonius de Palau *in libello Hispano, qui inscribitur, Defensa Dominicana, pag. 24. & 27.* In quo libello solùm contendit defendere illustrem Dominicanam familiam à communi sensu, quem ipse vocat impostu ram, nempè quòd non stet pro Opinione pia; & suadere conatur ex plurimis capitibus, neutiquam id ita euenire, nec veraciter posse affirmari.

67 Cistercienfis *tom. 2. Mar. magn. lib. 13. cap. 12.* expendit, Lucam Euāgelistā in generatione Iosephi Sponsi Virginis præfigere in initio Adamum, & in fine non subiungere Mariam; & prætereà in eadem generatione Euangelistam Matthæum subnectere in fine Mariam, & initio non præponere Adamum; Ac ita loquitur; *Perpendite eumdem spiritum suggerentem Euangelistis diuina mysteria. Si enim, cum Lucas exprimit Adam, oblitus est Mariam; è contra verò Euangelista Matthæus; Ergo dormiebat Adam, ne communi labe communem Matrem viuentium coinquinaret.*

68 S. Dominicus, & S. Thomas stant pro Opinione pia Immaculatæ Conceptionis, vt ex ipsorum testimonijs inferiùs adducendis constabit. Doctor Mexia *in Orat. pro Concept. fol. 7.* affert pro hac eadem opinione S. Hieronymum, S. Chrysostomum, S. Isidorum, & Clithoueum. Episcopus Sosa *de Concept. fol. 7.* profert testimonia S. Fulgentij eam comprobātia. Plurima alia loca Sanctorum Patrum id ipsum suadentia afferuntur à P. Canisio, Suarez, Vazquez, Valentia, Granado, Pineda, Salazar, Perlines, Pinto Ramirez, & ab Authore Armamentarij Virginis. Nos verò nūc aliqua ex Græcis Patribus subijciemus, deducta ex antiquissimis Ecclesiæ Græcæ Menæis, quæ ad vsum ipsius Ecclesiæ confecit S. Sabbas ante mille & ducētos annos, & postmodùm auxerunt Sophronius Patriarcha, & S. Ioannes Damascenus, atque è Græco in Latinum sermonē transtulit P. Simon Vuangnerckius in editione Veneta, demumque, cum non adhuc præ manibus haberentur, ea in lucem protulit P. Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, lib. 4. dissertat. 5.* A qua aliqua desumemus, cætera apud ipsum videātur.

69 S. Sabbas *in Menæis Græcis die 3. Ianuarij, ode 9. de sancta Syncletica*, sic Deiparæ gratulatur; *In te primi parentis substitit lapsus, vltrà pergendi facultate sublata* Ibidem *die 3. Ianuarij, ode 3. de S. Malachia*, Virginem alloquitur; *In te, quæ nulli vmquam culpæ affinis fuisti, spem omnem meā re-*

repono. Ibidem *ode 3. de S. Gerdio; Nemo, vt tu Domina, inculpatus est æquè, nec, præter te, intaminatus quisquam, ò næuo nulli subiecta!* Similia repetit pluribus locis.

70 S. Iosephus Confessor, *in eisdem Menæis die 20, ode 9.* inquit; *Tu næuorum expers ò Domina, Regis omnium thronus effecta es.* Ibidem *die 2. Ianuarij ode 5.* ait; *Salue ò cadentis mundi erectrix, nulli vm quam culpæ subiecta.* Ibidem *die 13. Iulij, ode 5.* fatur; *Te perquàm suppliciter orc, quæ sola maculam in te omnem ignoras.* Hæc, & plura huiusmodi habet S. Iosephus Archiepiscopus Tessalonicensis.

71 S. Theophanes Episcopus Nicænus *in eisdem Menæis, die 23. Februarij, ode 4. de S. Policarpo*, de Virgine loquitur; *O à cunctis sordibus incontaminata, & super omnes inculpatos inculpatissima Domina!* Plura alia testimonia id ipsum roborantia affert P. Velazquez *vbi suprà*, ex D. Ioanne Damasceno, ex S. Stephano Sabaita, ex Andrea Cretensi, ex Philothæo Patriarcha Constantinopolitano, & ex alijs. Constat igitur, Doctores, & Patres Ecclesiæ Latinę, & Græcę pro Immaculata Deiparæ Conceptione suum ferre suffragium.

§. VII. Conceptio Immaculata Virginis firmatur traditione, & antiquitate, ac approbatione Tribunalium Sanctæ Fidei.

72 ALIQVA Apostolorum testimonia pro Immaculata Deiparę Cōceptione circumferuntur, quibus non maiorem authoritatem inesse intendo, quàm est ea, qua fulciuntur ab Authoribus illa referentibus. Doctor Mexia de la Cerda *de Concept. fol. 6.* affert sequentia ex quatuor Apostolis, & ea defendit Episcopus Sosa *à fol. 11.* Igitur S. Andreas Apostolus; *Quando totum humanum genus damnatum fuerat, totum perierat, totum priuatum fuerat hæreditate; Tu sola à communi omnium damnatione præseruata fuisti.* Sanctus Matthæus Apostolus, & Euangelista; *O MARIA Immaculata, scirpus es nodo carens, multiplicabuntur festiuitates tuæ, augebuntur festa tua.* S. Thomas Apostolus; *Et Adæ peccato præuiso, nō fuisti cum alijs omnibus condemnata.* S. Matthias Apostolus; *In peccato concepta non fuit: omni gratia, & omni scientia fuit impleta, neque vllum donum creaturæ conueniens fuit illi denegatum.*

73 Episcopus Sosa *vbi suprà* affert aliud testimonium S. Andreæ Apostoli pro Immaculata Conceptione, illudque expendit P. Velazquez *de Maria Immaculatè concepta lib. 4. dissertat. 1. à n. 3.* ostendens authoritatem, qua roboratur, ex pluribus Authoribus.

74 In Bibliotheca Regia Sancti Laurentij in Escoriali asseruatur liber manuscriptus, qui inscribitur; *Apocalipsis noua B. Amadæo Authore.* Ibi *raptu 8.* Sāctus Andreas Apostolus introducitur ab Angelo Gabriele sic alloquens Deiparam; *Tu sola ab vniuersali damnatione præseruata fuisti; nō tu mortua in Adam fuisti, vnica es: vnica immaculata recessisti à quocumque peccato. Recedere tam longè nemo potest.* Et inferiùs; *Tibi, & Filio nos commendatos fore velis, vt, quæ sine peccato semper fuisti, nos, & posteros peccatores tua charitate complecti digneris.* Ex hoc libro desumpta sunt verba S. Andreæ Apostoli, & aliorum, quos nuper adduximus *num. 72.*

75 A tempore igitur Apostolorum, ipsis præcipientibus, festum Cōceptionis fuisse celebratum, ex pluribus constat monimentis. S. Iacobus Maior tēplum Cæsaraugustæ ędificauit, quod in honorem Conceptionis Immaculatæ fuisse extructum, testatur in primis Marcus Maximus Archiepiscopus Cæsaraugustanus, qui floruit, regnante in Hispania Sisebuto, & laudatur à S. Braulio *in Epitaphio eiusdem*, & à S. Isidoro *de Viris Illustribus, c. 46.* apponitur in Catalogo Virorum illustrium; Sic ergo ait; *Hæc iam Iacobo Apostolo- Et suo consanguineo- Ædem iubet confice- re-cunctis manente sæculis- Ostendit ille se hilarem-suoque natalitio-Conceptionis aureæ-tē plo manent encomia.- Conceptionis hinc diē- Iacobus Hispanos docet,- Et prædicat, seu cæteri-ab omni labe liberam.- Hinc mos habet principium-hunc celebrandi iugiter- Populus Iberis diem,-qui durat vsque hodie.* Videantur Murillo *in lib. Fundationis Ecclesiæ del Pilar, c. 14.* Sosa *de Concep. fol. 12.*

76 Insuper idipsum, & quòd festum Conceptionis Immaculatę à tempore Apostolorum, & ex eorum traditione, fuerit celebratum, tradit Luitprandus *in Chronico, anno 676. num. 131. pag. 359.* afferens; *Beatissima sedes de columna in vrbe Cæsaraugustana, quæ constructa est iussu V gi- nis à B. Iacobo, cum in Hispania prædicauit,*

anno

anno 37. à Natiuitate Domini, & consecra... eiusdem Immaculatæ Conceptioni (quam omnes Apostoli prædicauerunt vbique) hoc tempore celeberrima, multorum peregrinorum contubernio visitatur.

77 Firmat hanc traditionem Iulianus Toletanus Scriptor, qui floruit anno 1037. tempore Alphonsi *VI.* Castellę Regis, *in Chronico Luitprandi edito in lucem Parisijs anno 1618. numer. 697.* vbi loquens de Bernardo Archiepiscopo Toletano, inquit; *Erat Beatæ Virginis deuotissimus, qui faciebat celebrare Festum eiusdem Dominæ cum magna deuotione, & fecit celebrare deuotius Festum Immaculatæ Conceptionis eius, quod prædicauit in Hispania Sanctus Iacobus, & incepit ab Apostolis in Concilio decernentibus.* Et in *Aduersarijs, numer. 395.* apponit; *Traditio ab Apostolis in Concilium congregatis, Beatam Virginem MARIAM originali peccato incontactam esse.*

78 Venerabilis Beda in *suo Martyrologio die 8. Decembris*, asserit; *MARIÆ Conceptionem ex Apostolica traditione celebrari.*

79 Flauius Dexter in *omnimoda historia, in fragment. anno 300.* ait; *A Sancti Iacobi prædicatione celebratur in Hispania Festum Immaculatæ, & Illibatæ Conceptionis Dei Genitricis MARIÆ.* Videatur eruditus Franciscus de Bibar Cisterciensis *in notis ad eumdem Flauiũ Dextrum.*

80 Prætereà ex Lithurgia Diui Iacobi Minoris, & ex alia Sãcti Marci Euangelistæ, quã vtebantur Æthiopes, afferuntur plura testimonia, ex quibus cõstat, ex eo tempore, & ex ordinatione ipsorum Apostolorum celebrari Festum Cõceptionis Immaculatæ. Videantur Marcus Antonius Palau *in Defensione Dominicana, fol. 5.* Pater Velazquez *de MARIA Immaculatè concepta, lib. 4. dissertat. 1. adnot. 2.* Addit Fabricius Boderianus *in proœm. translat. Syriac.* discipulos Sancti Marci Euangelistæ, Syros, & Alexandrinos celebrasse Festum Conceptionis Deiparæ die 8. Decembris. Insuper Palau *loco relato*, affirmat, in libris repertis in monte Sancto Granatæ die 19. Martij, anno 1595. in explicatione verborum, *Aue gratia plena. Lucæ cap. 1. 28.* id extare; *Nequaquam Angelus Virgini diceret, Aue gratia plena, si in originali peccato concepta fuisset.*

81 Gilbertus Genebrardus ex Lithurgia, quã in Euchologio Græcorum adinuenit, hæc affert verba; *Qui consecuti sumus gaudium in tuo Conceptu, ò planè Immaculata! Salutamus te cum Angelo clamantes, &c.* Ecce vbique à sæculis primæuis Festum Conceptionis celebrabatur. Et quidem consuetudinem illud celebrandi in Ecclesijs Hierusalem, Syrię, Ægypti, & Armeniæ ab Apostolis originẽ traxisse, docent, & probant Matthæus Vuestmus *in Chronico, anno 1228.* Iodocus Coccius *lib. 3. art. 6.* Stephanus Ragusinus *lib. 1* Petrus Oxeda *in Fundamento pro Immaculata Conceptione à cap. 2.* & alij suprà allati, & adhuc afferendi.

82 Continua temporum serie Festum Conceptionis in Hispania fuit celebri cultu donatũ. Paulus Orosius, qui obijt Carthagine, in Bætica Prouincia, anno 471. asserit; *Corã Deo noui, & in veritate cõperi, quòd nulla mulier in partu periclitatur, supra quã deuotè MARIÆ gratia imploratur, & dies Conceptionis eius celebratur.* Anno 611. in quo ex cõmissione Concilij Toletani Quarti Diuus Isidorus reformauit Breuiarium, ac Missale, nuncupatũ *Mozarabe*, iam in his continebatur Officium Conceptionis die 8. Decembris, atq; Missę Præfatio habebat hæc verba; *Dignum, & iustum est, Omnipotens Pater, tibi in honorem Conceptionis Virginis MARIÆ, &c.* Anno 674. solemnissimum erat in Hispania Festum Conceptionis, indeque Virginem non subiacuisse peccato originali, intulit S. Ildephonsus, cuius verba retulimus *suprà num. 56.* In pluribus etiam antiquissimis Breuiarijs Festum Conceptionis reperitur, vt videre est in his, quę asseruantur in Almis Ecclesijs Hispalensi, Valentina, Cordubensi, Segouiensi, Ouetensi, Euorensi, ac alijs.

83 Id obseruatione est dignũ, quòd anno 1088. Vrbanus II. præcepit, in Hispania Officium Ecclesiasticum Romanum recitari, relicto Breuiario *Mozarabe*, quo Hispani vtebantur; & quod approbauerant Ioannes X. anno 918. & Alexander II. anno 1064. in eoque, vt asserui, continebatur Officium Conceptionis. Ægrè ferebant Hispani, suum Missale, & Breuiariũ è medio tolli, &, vt constaret, nihil reprehensibile in eis contineri, ad experimentũ ignis, celebre eis temporibus, confugerũt. Itaque in ignem coniecta sunt Missale Romanum, & simul *Mozarabe*; illęsumque perstitit Romanum; & etiam ab igne forás exilijt Missale *Mozarabe* intactum; indeque per aliqua tempora vtrumque

Missale viguit, donec Hispania Romanum communi cõsensu amplexa est; sed adhuc in nõnullis Almis Ecclesijs Capellæ sunt destinatæ ad Officium Ecclesiasticũ Mozarabe persoluendum; &, cum adeo antiqua sint Missalia, quæ in eis extant, reperitur Officium Conceptionis in ipsis.

84 Antiquitas etiam venerationis, qua fideles semper Immaculatã Conceptionem coluerunt, satis colligitur ex vetustissimis Imaginibus hoc mysteriũ repræsentantibus; vt cernere est in Ecclesia Cæsaraugustana *del Pilar* in peruetusto quodam Altari; Et in illustri Cœnobio S. Iacobi de Vcles; Ac in Alma Maioricensi Ecclesia antiquissima, Templi frons mira structura elaborata à summo vsq; deorsũ Deiparam Immaculatè conceptam egregijs symbolis adũbrat, & pulcherrimis titulis exornat, cũ ea inscriptione; *Tota pulchra es Maria, & macula non est in te*; Templum ipsum Immaculatæ Conceptioni dicatum est, & quotannis eius Festum cum Octaua peragitur; ac quotidie, finitis Vesperis, concinitur in Choro Antiphona Cõceptionis, cũ ea Oratione, *Deus qui per Immaculatam Virginis Conceptionem*. &c. Nec solùm in Hispania floruit ab exordio Ecclesiæ Cõceptionis Immaculatæ celebritas, sed vbique. Ad latus mõtis Carmeli in honorem illius Templum fuisse extructũ, tradit Tritemius *c. 7. de laud. Carmeli*; Et in omnibus Regnis festum fuisse celebratum in Conceptionis cultum, cõstat ex assertis superiùs.

85 De prædictis omnibus, præter relatos Authores, consulantur Murillo *lib. fundationis Ecclesiæ del Pilar*; Mauricius Villaprobata *in Coron. Martyr. serm. 16*. Bustos *de Concept. serm. 8*. P. Mariana *in Historia Hispaniæ, lib. 7. cap. vlt. & libr. 9. c. 5*. Ambrosius de Morales *lib. 15. cap. 47*. Baronius *anno 918*. Archiepiscopus D. Rodericus *lib. 6. cap. 26*. P. Ioannes Antonius Velazquez *vbi suprà, lib. 4. dissertat. 4. adnotat. 3. num. 8*. Vnde constat, veritatem Conceptionis Immaculatæ muniri, ac firmari validissimè celebritate incepta ab exordio nascentis Ecclesiæ, & eius continuata solemnitate, necnon antiquitate, & traditione. Quare rectè probat Immaculatam Conceptionem ex possessione D. Frãciscus de la Cueua *in Informatione pro purissima Mariæ Conceptione iuxta Iuris diuini, & humani leges facta*. Cur ego Maria deturbetur à possessione puritatis originariæ, quam pacificè à primis Ecclesiæ sęculis obtinuit?

86 Iam verò ingens stabilitas Opinioni piæ accedit à fauore, quo eam sunt prosecuta sacræ Fidei Tribunalia; cum enim hæc sint arces Fidei Catholicæ, quæ eam defendunt acerrimè, ne impugnetur, nec expugnetur, eximiam præstant authoritatem veritatibus; quas amplectuntur, fouent, & ab aduersarijs tuentur. In Indice Expurgatorio, qui prodijt anno 1612. iussu eminentissimi Cardinalis D. Bernardi de Rojas, & Sandoual, Supremi, ac Generalis Fidei Quæsitoris, in Expurgatione Iuris Canonici, & Extrauagantium *pag. 138*. præcipitur; *Deleatur nota*, delenda autem propositio est impugnatio quædam Immaculatæ Conceptionis.

86 Anno *1615*. adhuc ante prohibitionem editam à Gregorio XV. cum Hispali fuissent prælo mandatæ Assertiones, in quibus continebatur, Deiparam fuisse labi originariæ obnoxiam, ipse Cardinalis D. Bernardus de Rojas, & simul Illustrissimus Don Antonius Gaetanus Pontificis in Hispania Nuntius, eas prohibuerunt, facultate negata, ne vnquam defenderentur. Sub idem tempus aliæ consimiles Assertiones Barcinone editæ, munus Proregis ibi obeunte Excellentissimo Duce de Alburquerque, etiam prohibitæ fuerunt. Vterque casus refertur *in libello oblato Regi Philippo III. pro legatione ad SS. Dominum nostrum Pontificem mittenda*.

88 Anno *1617*. die 31. Augusti, in Decreto, quod incipit; *In Generali Cõgregatione Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis*, Inquisitio Generalis Romana, post disceptatam hanc quęstionem coram Paulo V. pręcepit, Opinionem minùs piã numquam publicè defendi, nec in Concionibus doceri, ac innouauit censuras inflictas à Sixto IV. & Pio V. Videatur Guerrero *concord. 21. fol. 277*.

89 Sanctum Fidei Tribunal Lusitanię approbauit, quod docet Ægidius de Pręsentatione *lib. 3. de præseruat. quæst. 6*. nempè Conceptionem Immaculatam Deiparæ esse Canonizatam, vt Sanctam, absque præcepto. Videatur Marcus Antonius Palau *in Defensione Dominicana, fol. 73*. Imò, cum ante Decreta Pontificia inhibẽtia, ne opinio minùs pia aliqua censura notetur, Vir quidam doctus eam erroneam, & scãdalosam esse censuisset, ac affirmasset, ad Fidei Tribunal delatus, euasit incolumis.

90 Cæterùm Virginem Mariam

riam non solùm non contraxisse peccatū originale, sed nec debitū illius (quod multò est amplius) iam olim, referente P. Salazar *in defensione pro Immaculata Conceptione, cap. 10. num. 7.* publicè defensandum, fuit propositum, & ad Supremum Fidei Tribunal delatū; sed tamen defensio eius asserti libera à delatione prodijt, in eius probabilitatem tota Academia Complutensi conspirante.

91 Eadem propositio defensata fuit Toleti à Patribus Sacri Ordinis Sancti Francisci, cum tamen priùs fuisset delata ad Fidei Supremum Senatum, qui, Præside Eminentissimo Cardinali Dō Bernardo de Roxas & Sandoual, præcepit, vt absque vllo impedimento liceret, eam tueri, edicto dato die 22. Ianuarij, anno *1616.* Referūt id P. Granado, & P. Velazquez *vbi suprà, lib. 3. dissertat. 3. adnotat. 3. num. 2.*

93 Rursùs anno *1649.* P. Fr. Franciscus de Castelui è Sacra, ac Regia Familia B. Mariæ de Mercede Assertiones Theologicas edidit, in Academia Salmantina propugnandas, in quibus asserebat, mysterium Immaculatæ Cōceptionis esse proximè definibile; & itē Deiparā non solùm fuisse conceptam in gratia, sed etiam in gloria. Aliqui has impedire Assertiones enixè intenderunt, verùm frustrà; nam Academia Salmantina sui muneris esse iudicauit, immunitati, ac splēdori Virginis fauere, & Senatu Academico plaudente, Assertiones fuerunt à docto, & pio pugili propugnatæ. Ipse deinde in Academia Vallisoletana easdem Assertiones defendendas promulgauit, &, cum ad Sacrū Fidei Tribunal fuissent delatæ, ab eo pronuntiatum fuit, vt absque obstaculo publicè propugnarentur.

94 Deinde Vallis Oleti Assertiones aliæ editę sunt publicè defendēdæ à F. Antonio Bohordo sub præsidio doctissimi Magistri F. Ioannis de Villamar, Ordinis S. Frācisci, in quibus asserebatur, Immaculatam Deiparæ Conceptionē esse proximè definibilem, seu vltimò dispositam ad definitionem; & Deiparam non contraxisse debitū peccati originalis, eiusque Cōceptionem fuisse in maiori gratia, quàm inuenitur in cæteris omnibus Beatis, etiam collectiuè sumptis, indèq; inferri, eamdem Conceptionem etiam fuisse in gloria. Hæ assertiones ad Supremū Fidei Tribunal fuerūt delatæ; at illud sanciuit, vt publicè defenderentur integræ, & illæsæ, quin iota vnum, aut apex amoueretur. Ecce iam opinionis piæ, semper victricis (vt decursu constabit) aliquos triumphos, necnon fauorem, & approbationem, quibus eam Sacræ Fidei Tribunalia prosequuntur.

§. VIII. *Deiparæ Immaculata Conceptio roboratur Reuelationibus, & Miraculis?*

94 FAVSTINVS Episcopus Paduensis anno *1400.* cum aliquas quæstiones *in Tertia parte S. Thomæ* legeret, censuit, Præceptorem Angelicum docuisse Opinionem minùs piam; Mirabatur id vehementer Antistes, cū ecce ipsi D. Thomas apparuit, ac dixit; *Scias Domine Episcope, quòd, quando talem opinionem posui, solū habui respectum ad diuinum statutum, quo Beata Virgo pecatum originale contrahere debuerat, nisi per Filium suum fuisset præseruata; sed Dei Filius Matrem suam ab originali macula reseruauit.* Hanc Reuelationem Episcopus aperuit suo Vicario Nicolao de Padua, & iussit illicò in sua diœcesi celebrari Festum Conceptionis ritu solemni. Ita tradunt Bustos *p. 1. ser. 7.* Guerrero del Espinar *concord. 15. §. 4.* Ioan. Tamayo de Salazar *in opere S. Epitacij pag. 259.* Ioann. à Fonte *in allegation. pro Concep. fol. 16.* & alij graues Authores ab eisdem allati.

95 Ante Virginis Mariæ Conceptum, & ortum, futuram eius Conceptionē absque peccati originalis macula, fuisse reuelatum Eliæ Prophetæ, dum nubeculam paruā vidit quasi vestigium hominis, affirmāt Ioannes Hyerosolim. *de instit. Monachor. c. 22.* Iosephus Antioch. *de militia Ecclesiast. c. 12.* Gilbertus Gerablaten. *in Chronic. Hyerosolom.* Palinidor. *lib. de Eremitorijs Carmeli;* & Propugnaculum breue Conceptionis ab Authore Carmelita Excalceato, nomine nō apposito, in lucem editum.

96 Tempore Bonifacij VIII. refert Bustos *serm. de Concept.* Moniali cuidā piæ in extasi permanenti Deiparā apparuisse, ac dixisse; *Scias filia, quòd meæ Immaculatæ Conceptioni, & Sanctificationi interfuerunt tria millia Cherubim canentium, & dicentiū, Mater Domini est Maria, & Tabernaculum Trinitatis. Certa esto de eo, quod dixi tibi, & prædica, hoc esse verum sub iuramento.* Affert id etiam Guerrero *concord. 15.*

97 S. Anselmus *in epist. ad Episcopos Angliæ* refert, nauigante in Angliam Elpino Abbate, oborta tempestate, nauem penè submergi, & inter vndas spectabilem Virum ei apparuisse Pontificijs ornatum vestibus, qui ei iniunxit, vt promitteret celebrare quotannis Festum Cõceptionis die 8. Decembris, & publicè hortari, vt celebraretur, persoluto Officio Ecclesiastico Natiuitatis Deiparæ, & mutata voce *Natiuitatis* in vocem *Conceptionis*; ac sic tempestatem illam esse sedãdam. Promisit Abbas: cessauit tempestas, & ille adimpleuit promissum. Iam autem superiùs stabiliuimus, Conceptionem, nisi foret sancta, & Immaculata, ab Ecclesia non fuisse celebrandam.

98 Idem D. Anselmus in alia epistola refert, Deiparam pio ipsius alumno apparuisse, & inter alia protulisse hæc verba; *Et, si Conceptionis meæ Festum annuatim sexto Idus Decembris solemniter celebraueris, & celebrandum prædicaueris, mecũ in Regno Filij mei laureatus eris.* Hic, cui hæc fœlix contigit apparitio, postmodùm fuit Patriarcha, & Episcopus Aquileiæ, & præcepit, vt Festum Cõceptionis cum Octaua perageretur.

99 Idem D. Anselmus refert ibidẽ, Deiparam liberasse Canonicũ sibi affectum de potestate dæmonum, cui iam erat traditus in adulterij vindictam, &, cum eum liberaret, iniunxisse; *Precor te iterùm, de cætero Festum Conceptionis meæ deuotè celebres annuatim sexto Idus Decembris, & vbique celebrandum prædices.*

100 Syluanus Pazzi *in Actis B. Oringæ*, quæ alio nomine vocatur *Christiana*, & obijt in Hetruria anno 1310. refert, eam vidisse Deiparam alba veste prænitentem, Festum solemne in eius honorem Sanctis omnibus celebrantibus, ac Christum D. sic illam fuisse allocutum; *Miraris, Christiana, honorem, qui ab Angelis hodie Matri meæ gloriosæ exhibetur, &, qua induta est, vestem; sed scito, hodie agi in cœlo celebritatem Immaculatæ Conceptionis eius, quæ me deinde concepit, ac peperit verumDeũ, ac hominem, &c.* Pergit Author; *Propter hanc visionem voluit Christiana, Monasterio, quod deinde erexit, nomen esse* S. Mariæ nouellæ, *statuitque, vt in eodem, salua Sanctæ Sedis Apostolicæ, summique Pontificis authoritate, & reuerentia, quotannis sacræ Conceptionis solemnitas celebraretur.*

101 Deipara ipsa, vt constat *ex lib. 6. Reuelationum, cap. 55.* Sãctam Brigittam sic allocuta est; *Hora, in qua ego concepta fui, benè potest vocari aurea hora, & pretiosa, quia alij coniuges conueniunt ex voluptate carnali, mei verò parentes conuenerunt ex obedientia, & præcepto Dei; Benè ergo aurea hora fuit Conceptio mea; nam tũc incepit principium salutis omnium, & tenebræ, quasi festinabant in lucem; Deus nãque singulare quoddam, & à sæculo absconditum facere voluit in opere suo, quemadmodum fecit in virga arida florescente.* Et inferiùs: *Scito, quòd Conceptio mea non omnibus nota fuit; quia voluit Deus, quòd, sicut ante legem scriptam præcessit lex naturalis, & electio voluntaria boni, & mali; & posteà veniret lex scripta, quæ cohiberet omnes inordinatos motus, sic placuit Deo, quòd amici sui piè dubitarẽt de Cõceptione mea, vt quilibet ostẽderet zelum suum, donec veritas claresceret in tempore præordinato.*

102 *Et lib. 6. c. 49.* ipsa Deipara sic fatur; *Veritas est, quòd ego concepta fui sine peccato originali; quia, sicut Filius meus, & ego nunquam peccauimus, ita nullum cõiugiũ fuit, quod honestius esset, quàm illud, de quo processi.* Et inferius *Facto autem corpore meo, Deus à diuinitate sua animam creatam immisit corpori, & mox anima cum corpore sanctificata est, quam Angeli custodiebant die, ac nocte. Cum autem anima sanctificaretur, & corpori coniũgeretur, tãta matri meæ aduenit lætitia, vt impossibile esset dictũ.*

103 Quantum autem sit deferẽdum his S. Brigittæ Reuelationibus ob insignem earum authoritatem, constat in primis, quia Ecclesia in communi probat Reuelationes illius, cum in Officio Ecclesiastico in Oratione proferat; *Domine Deus noster, qui B. Brigittæ per Filium tuum vnigenitum secreta cœlestia reuelasti; ipsius pia intercessione da nobis famulis tuis in Reuelatione sempiternæ gloriæ tuæ gaudere lætantes;* Deindè eas Reuelationes cõmendant Ludouic. Blosius *in Monili aureo;* Turrecrem. *in prologo libri eiusdem Reuelationum;* P. Canisius *lib. 1. de B. Virgin. c. 7.* Nicol. Sander. *de visibili Monarchia, lib. 6.* Michael de Medin. *de recta in Deum fide, lib. 2.* Cordoua *lib. 2. qq. q. 44.* Vincentius Iustinian. *de Immaculata Virginis Concep. §. 9.* Vuadingus *sect. 3.* Melchior Zetina *in exhortatione ad Mariæ deuotionem, c. 5.* Galatinus *lib. 7. c. 8.*

104 Prætereà hæ Reuelationes S. Brigittæ habent pro se suffragium Summorum Pontificum, Gregorij XI, Bonifacij IX. Martini V. & Vrbani VI. Et quidẽ Gregorius XI. anno 1377. eas examinãdas commisit tribus Sapientissimis Ecclesiæ Ro-

Romanæ Cardinalibus, & quatuor Theologis eruditis, quorum iudicium fuit; *Totum, quod in eis continetur, & veritate conspicuum esse, & sanctitate plenum, perlucidum, atque perfectum.* Vrbanus VI. anno 1478. post examen factum à quinque Cardinalibus, ac septem Theologis, & Iurisperitis, declarauit; *Authenticas, & veritate plenas, & à Dei Spiritu veraciter traditas, & ad vtilitatem legentium, & audientium: pro saluberrimo fidelium dogmate in Dei Ecclesia in perpetuum cum deuotione, & reuerentia studiosiùs obseruandas esse.* Idem examen fieri iussit Bonifacius IX. & post illud ipsas Reuelationes approbauit. Inter eos autẽ, qui eas examinarunt, & approbarunt, fuere Magistri Sacri Palatij, ex illustri Prædicatorum Ordine.

105 Hinc has Reuelationes Sanctæ Brigittæ, præter Authores traditos nuper *num. 103.* maximi faciũt, & laudant Ambrosius Catharinus *opusc. 2. de Cõception.* Ægidius de Præsentatione *lib. 3. quæst. 6. art. 4.* §. 2. Nauarrus *tom. 2. capit. 3.* P. Suarez *tom. 2. in 3. p. disp. 3. sect. 3. §. Tertiò augetur.* P. Salmeron *tom. 13. disput. 52. in epist. ad Roman.* P. Ferdinandus de Salazar *de Concept. cap. 42. ad finem sæculi 14.* P. Perlines *disp. 10. c. 8.* P. Granado, & alij plures apud Armamentarium Virginis *in Regesto fol. 40.*

106 In ipso Armamentario afferuntur aliæ triginta duæ Reuelationes pro Immaculata Deiparæ Conceptione ex probatis Authoribus deductæ. Et sanè fides nequit negari tot, tantisque viris, cũ testimonia eiusmodi sint iudiciorum humanorum potissima instrumenta, & historia ab antiquis tradita sit vitæ magistra, prudentiæ subsidium, & lux veritatis, vt aiebat Canus *de locis, libr. 11. capit. 4. conclus. 2.* Ecce satis Reuelationibus firmatã Conceptionem Virginis absq; originaria noxa.

107 Ad Miracula deueniamus, quæ insignia sunt veritatis stabilimẽta; cum enim ea sint vel quoad substantiam, vel quoad modum supernaturalia, sanè nequit asseri, Deũ approbare, aut confirmare operibus supernaturalibus mendacium, falsitatem, aut fictionem. Volumen ferè conficiendum foret, si omnia miracula, quæ à varijs Authoribus in confirmationem Immaculatæ Conceptionis afferuntur, coniungere, esset in animo; quare breuitati consulendo aliqua seligemus.

108 In Vrbe Tolosa in Gallia concionem quidam ad populũ habuit, in qua contra puritatem Mariæ originalẽ fuit allocutus. Ea peracta, celebraturus Missam accessit ad Altare S. Michaelis, in quo Imago erat Deiparæ marmorea; Ad eam respexit Cõcionator, illa verò caput ad latus flexit, eum aspicere dedignata, & sic adhuc permanet. Amisit illicò visum ipse, & promittens pallinodiam recãtare, cũ recuperauit. Hinc rectè Doctor Ioannes Americus in concione habita ad Concilium Tridentinum asseruit, plures Concionatores ob simile contra Immaculatã Conceptionẽ prolatum sermonem grauibus fuisse morbis vexatos, imò & extremũ diem obijsse. Referunt hæc omnia Cartagena *tom. 2. lib. 1. hom. 19.* Pelbartus *in Stellario lib. 3. p. 2. art. 3.* Propugnaculum breue Conceptionis, & alij.

109 Pontifex Innocentius VIII. confirmauit Ordinem Monialium Immaculatæ Conceptionis, & confirmatio hæc à Deo reuelata fuit Dominæ Beatrici de Sylua eiusdem Ordinis Fundatrici. Bullæ cæterùm Confirmationis in arcula inclusæ in mari amissæ fuerunt; ipsa verò Beatrix in quadam sui Toletani Monasterij arca inuenit Bullas, & ignara, quid continerent, eas ostendit Fratri Garciæ de Quixada, Guadixensi posteà Episcopo, qui legẽs illas, miratus est miraculũ, cũ essent illę ipsę, quæ in mari amissæ fuerãt, indeque miraculo promulgato, Alma Ecclesia Toletana, & Vrbis Senatus Monasterium adierunt, & solemniter illud fuit celebratũ. Id referunt Petrus de Salazar *lib. 8. Chronicæ Castellæ;* Porreño *lib. de Concept.* Marcus Antonius Palau *in Defensione Dominicana, fol. 79.*

110 Fr. Ioannes de Viterbo Italus Opinionem piam impugnabat; &, cum ægrotasset, ac in vltimum vitæ discrimen incidisset, meminit, Alexandrum de Ales nolentem celebrare Festum Conceptionis morbo fuisse vexatũ, ac deindè ab eo liberatum, dum voueret illud celebri cultu donare, & Deiparæ Imaginẽ respiciens asseruit; *O Beata Virgo Maria, si verum est, quòd sine peccati macula concepta fuisti, rogo, mihi sanitatem donare digneris in signum vestræ puritatis. Et ego voueo, & promitto, toto tempore vitæ meæ celebrare Festum Conceptionis, & prædicare, & annuntiare populis innocentiam vestrã, & retractare, quidquid aliàs in contrarium prædicaui.* Illicò sanitatem recepit, & ob euidens miraculum

cymbalis pulsatis, ipse statim librũ pro defensione Immaculatæ Cõceptionis scripsit. Sic refert id Guerrero *concord.17.*

111 Apud eumdem Authorem illud etiam mirabile extat. Franciscus de Coris, eques Mediolanensis, lenta febri; quæ à Medicis etyca nuncupatur, ægrotabat, cum à Religioso quodam inuisitur; De Cõceptione Immaculata sermo processit, defendebat illam piè ægrotus, impugnabat alius; Tunc ille exclamauit; *Rogo Deum, vt faciat iudicium inter me, & vos.* Statim ipse liberatus fuit febri, & Religiosus eam in suo corpore sensit, pluribusque diebus valdè vexatus ægrotauit.

112 Magister quidam Parisiensis se ad concionandum aduersus Immaculatam Conceptionem parabat, & ecce ei Deipara apparuit inquiens; *O Magister, quid ego vnquam tibi feci, quia hoc mane vis contra meum honorem prædicare?* Pœnituit statim sui animi Magistrum, & Deipara Archangelo Gabrieli; qui simul cum alijs cœlestibus Spiritibus eam comitabatur, fata est; *Vade, & doce hunc sermonẽ, quem mane faciet Vniuersitati Parisiensi;* Archangelus autem Magistro dixit; *Aperi os tuum, & implebo illud;* Ille verò ingentem dulcedinem sensit in ore, & vehemens in corde desiderium concionandi de Immaculata Conceptione, & ita præstitit. Refert id Fr. Franciscus de Mayrones *in ser. de Concept.*

113 Fr. Bernardinus de Bustos *in serm. de Concept.* enarrat, Mantuæ Theologum quemdam voluisse sententiã minùs piam in publicis assertionibus defendere; & ita incepisse; *Probo vobis istam veram conclusionem, quòd Beatissima Virgo MARIA concepta fuit sine peccato originali.* Mirati sunt adstantes propositionem, quæ cõtradictoria erat illius, quam defendere ipse intendebat; Notauit ipse, quod proposuerat, & asseruit; *Nunc emendabo, quod dixi;* Conatus fuit bis se ipsum corrigere, attamen frustrà, quia eamdem præfatam propositionem enuntiauit.

114 Ingrediebatur ad Parisiensem Academiam subtilis Scotus propugnaturus Immaculatam Conceptionẽ, & humiliter veneratus Imaginem Deiparæ, quę pro foribus Academiæ est affixa, sic cum ea fuit allocutus; *Dignare, me laudare te, Virgo sacrata;* Ipsaque Imago caput ei suauissimè inclinauit; manifestante Virgine, quàm grata ei esset defensio, quã Scotus susceperat. Id refert Lezana *in Apologetic. c. 15.*

115 Magister Fr. Basilius Põce de Leon, in Academia Salmantina primariæ Theologiæ Cathedræ antecessor, sequẽs testimonium protulit idiomate Hispano, ac tradidit Fratri Antonio del Castillo sacri Ordinis Minorum, quod hodie extat; *Vi vna informacion autorizada, sacada del original, y legalizado el Notario, que la sacò, con otros tres Notarios, en la qual testigos de vista deponian, que vn Canonigo murio en Manresa, que es en el Reyno de Cataluña, que hablaua contra la Concepcion de nuestra Señora, y le dieron de puñaladas, y quatro horas despues de muerto se leuantò en la cama, y dijo, que auia estado en el Purgatorio, y que nuestra Señora le libro del infierno; y que boluia à la vida, à dezir, que la verdad era, q̃ nuestra Señora fue concebida sin peccado original. Y como tambien dijo, que el moriria dentro de nueue horas, como muriò. Y que la informacion es de mas de ciento y treinta años. Firmolo en Salamanca. Nouiembre 8. de 1616.* Quod testimonium in Latinum sermonẽ translatũ sic se habet. * Vidi informationem quãdam authenticam, ex primo exẽplari desumptam, subscribente Notario, eoque alijs tribus Notarijs legali formula approbato; in qua oculares testes deponebãt, Canonicum quemdam extremum vitæ diem obijsse Manresæ in Regno Catalauniæ, qui aduersus Immaculatã Deiparæ Conceptionem obloqui fuerat solitus; Hic vulneribus violentè fuit occisus, & quatuor transactis post cædem horis in lecto, in quo iacebat, surrexit, & adstantibus dixit, se in Purgatorio fuisse detentũ, ac ab æternis pœnis à Deipara fuisse liberatum, ad vitamque redire, vt enuntiaret, veritatem tenendam esse, quòd Virgo fuerit absque peccato originali concepta. Et simul prædixit, post nouem horas, se fore ẽ viuis decessurum, quod & accidit. Informatio autem super hoc euentu facta supra centum & triginta annos antiquitatis retinebat. Ita subscribo. Salmanticæ, Nouembris die 8. anno 1616. Fr. Basilius Ponce de Leon.*

116 Quæ maior opinioni piæ confirmatio, quàm ex miraculis prædictis, & innumeris alijs ob breuitatem omissis, potest excogitari? Nam, si ea negentur, historiarum, & Authorũ fidei detrahitur, & pariter poterunt omnes historiæ negari. Si verò ea admittantur, nullum de pia opinione dubium, aut scrupulus subsistet.

§.IX.

§. IX. Immaculata Conceptio Virginis firma redditur voce populi; iuramento Communitatum, & Academiarum, ac Authorum consensu.

117 NEMO inficias ibit, vocem populi esse pro Immaculata Conceptione, & quidem non populi ignari, sed Academiarum, Antistitum, Magistrorum, Principum, Religionum, Nobilium, & cæterorum; vox autem populi vox Dei est. Vix pueri loqui norunt, & iã exclamant, *Laudetur Sanctissimum Sacramẽtum, & pura Conceptio Virginis Mariæ concepta absque peccato originali.* Verba hæc in cordibus, in lapidibus, in compitis, in plateis, in ædibus reperiuntur affixa. Imagines Deiparæ, quæ Immaculatam Cõceptionem repræsentant, in omnibus Ecclesijs, domibus, & locis publicis Vrbium, ac Oppidorum freqũeter collocantur. Linguæ, ingenia, calami certatim ad id mysterium defendẽdũ inuigilant. Regna, Prouinciæ, Academiæ, cuncti ferè, totis votis ambiunt, vt à Sede Apostolica definiatur Immaculata Conceptio. Principes id per Legatos, per libellos supplices, per epistolas Episcoporum, & Ecclesiarum, necnon & Academiarum à Pontificibus enixè exposcunt.

118 Etne? omnes errant? omnes decipiuntur? Et id Deus permittat? Potiùs equidem ipsa Dei vox, quæ est vox populi, clamat, suam Genitricẽ absque næuo originalis peccati fuisse conceptam. Olim ante Canonizationum introductam solemnitatem vox populi sufficiebat, vt plures Sãcti ab Ecclesia colerẽtur, ac celebrarentur; Si autem nunc solemnitas declarationis mysteriorum non vigeret, quis neget, satis, superq; authoritate illa antiquitùs pollente nunc hoc Immaculatæ Conceptionis mysterium fulciri? Equidem vox vniuersalis Fidelium sedes est veritatis; hæc autem pro Cõceptione vox est vox Cathedrarum, vox suggestorum, vox Principum, vox Episcoporum, vox Ecclesiarum, vox Religionum, vox populorũ, vox Communitatum, vox Authorum, vox senum, iuuenum, & puerorum, ac vox vniuersi. Nec multos inde excipias; qui tamen non tollunt, eam esse vocem vniuersalem populi, & Dei.

119 Quàm docta autem ea vox sit, & quàm communis, breuiter dabimus. In Hispaniæ ditione Conceptionem Immaculatam semper fore propugnaturas, iurarunt Academiæ Salmantina, Complutensis, Vallis Oletana, Granatẽsis, Oxomensis, Ouetensis, Compostellana, Olutrensis, Baezana, Oñatensis, Cæsaraugustana, Valentina, Oscensis, Gandiẽsis, Barcinonensis, Tarraconensis, Illerdensis, Mexicana, Limensis, Conimbricẽsis, & Euorensis. In Germania autem, Gallia, Italia, & Belgio, Parisiensis, Moguntina, Coloniensis, Viennensis, Tolosana, Louaniensis, & Neapolitana. In Anglia etiam olim, cùm ibi Religio Catholica efflorebat, Oxomiensis, & Cantabrigensis. Id latè prosequitur, & formulas iuramentorum ab Academijs præstitas affert P. Velazquez *de MARIA Immaculatè concepta. libro 4. dissertat. 8. ad notat. 1. & 2.*

120 Quo iam pacto censeri queat, Scientiarum matres omnes errare, & ignorantia cęca teneri? Quomodo in hoc articulo verum non proferat, cum de cæteris consultæ veritatem attingant? Quis auderet oppugnare omnium Academiarum diu excogitatam deliberationẽ super alia quauis quæstione, si cunctæ in vnum, eumdemque sensum conuenissent? Non igitur par est, vt resistatur communi Academiarum consensui circa veritatem Immaculatæ Conceptionis, cum ei subscripserint Sapientissimi, ac omnibus sciẽtijs ornati Viri in cunctis Academijs, qui iam diu viguerunt, & nunc temporis vigent, quibus recensendis ferè numeri desunt.

121 Eodem iuramento defendendi Immaculatam Conceptionem se obstrinxerunt Almæ Ecclesiæ, in quibus eruditissimi Viri versantur. Idem iuramentum emiserunt Curia Regia Madritensis, Vrbes, & Oppida Hispaniæ; Prætereà Ordines Militares S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantarę; necnon Congregationes, Confraternitates, ac Communitates alię. Omnes in id ipsum certatim conspirant.

112 Rursùs sacræ omnes Religiones, quæ sunt illustris Ecclesiæ Catholicæ portio, refertæ insignibus virtute, & sapiẽtia alumnis, Magistris, Scriptoribus, Concionatoribus, toto animi studio, & industria ad constabiliendam doctrinam

de

de Immaculata Conceptione decertant: Sacrum S. Benedicti Ordinem in id semper fuisse intentum, constat satis ex his, quæ de D. Anselmo in superioribus adduximus. Et prætereà S. Benedicti filiæ S. Getrudes, S. Ildegardes, & S. Melcthildis illustribus Reuelationibus Immaculatæ Conceptionis reddidere testimonium. Illustrissimus Fr. Placidus à Tosantos olim Generalis Ordinis, & posteà Episcopus Accitanus ad Paulum V. missus fuit à Rege Catholico Philippo III. vt de difinitione opinionis piæ coram illo ageret; & strenuè inibi se gessit. Videatur Fr. Antonius de Yepes, *tom. 7. Annalium Sancti Benedicti anno 1009. fol. 104.*

123 Cisterciensis clarissimæ Familiæ Monachos Virgo ipsa de suę Festiuitate Conceptionis peragenda admonuit, & ipsi obtemperarunt. Illustrissimus cæterùm Fr. Angelus Manrique, eiusdem Ordinis Generalis, Primarius in Academia Salmantina Antecessor Theologiæ, & postmodùm Episcopus Pacensis, Apologiam scripsit, Sanctissimo Pontifici nostro Innocentio X. offerendam, pro Immaculata Conceptione.

124 Carthusienses etiam, antequam Sixtus Quartus suo Decreto sanxisset, vt Cōceptionis Festum celebraretur, & non sub nomine Sanctificationis, illud celebrabant sub nomine Conceptionis, vt testatur Carthusianus *in 3. dist. 3. q. 1. §. verumtamen;* qui quidem hæc scripsit ante Extrauagantes Sixti Quarti, vt constat ex Cardinali Bellarmino *lib. de Scriptorib. Ecclesiast. ad annum 1450.*

125 Cœlestinorum Ordo Conceptionem Immaculatam mira pietate veneratur, & iam diu miraculum eam adauxit. Etenim in Capitulo Generali quidam ex eis, Nicolaus nomine, eximiæ vir sanctitatis, efflagitauit ac obtinuit, vt Festum Conceptionis in toto suo Ordine cum Octaua celebraretur; Et sui iam voti compos, gaudio refertus ex viridario Cœnobij excerpsit rubicundam rosam, & ante Deiparæ Imaginem coram aliquibus Religiosis reuerenter apposuit, dicēs; *Benigna Mater, si hoc, quod hodie in nostro Generali Capitulo pro honore tuo fuit statutum, est tibi gratum, hunc florem, anno reuoluto, ad hanc vsque diem in hoc conspicuo vigore, ac fragranti odore, in quo nunc conspicitur, tua benignitas, humiliter quæsumus, conseruare dignetur.* Igitur eo die anno sequenti multi Religiosi eam rosam viderunt ęquè virentem, ac redolentem, ac si tunc fuisset à viridario decerpta. Id affert Antonius Solerius *in Opusc. de venerat. & inuocat. Sanctor.* Et Armamentarium Seraphicum *in Regesto fol. 733.*

126 Religio Sancti Norberti, seu Præmonstratensium à Calixto II. fuit confirmata sub nomine Ordinis Conceptionis Virginis de Præmonstre propter habitum cælitùs præmonstratum. Etenim S. Nobertus habitum nigrū suis Canonicis Regularibus pręfixit, & Deipara ei apparuit, ac iniunxit, vt Religionē in honorem puræ Conceptionis institueret, eumq; vestibus candidis superinduit, vt etiam in nitore habitus candor Cōceptionis demonstraretur. Sic pręstitit Norbertus, & Officium Conceptionis in suo Ordine recitandum probauit, in quo pręter alia illud extat; *Aue Virgo, Spiritu Sancto præseruante, quæ de tanto parentis primi peccato triumphasti innoxia.* Inde semper in hoc Sacro Ordine Festum Conceptionis solemniter fuit celebratum. Latè hæc refert, & firmat Fr. Bernardus de Leon *in prologo primæ partis opusculor.*

127 Illustris Augustiniana Familia tota semper incubuit defendendæ opinioni piæ, ita vt nullus ex illa ex tot, tamque insignibus Magistris, præter antiquos Ægidium Romanum, & Gregorium Ariminensem, contrariam opinionem tenuerit, aut docuerit trecentis ab hinc annis. Ita testatur Ægidius à Præsentatione *lib. 3. de Immaculata Virginis Concept. quæst. 6. art. 4. §. 3. num. 18.*

128 Carmelitarum Sacer Ordo iam diu in suo Capitulo Generali celebrato in Gallia anno 1306. condidit Statutum *Pro celebranda Immaculata Conceptione Virginis Mariæ;* Et à tempore immemoriali in Cœnobio Romano id Festum celebratur. Ac Diua Theresia à Iesu, Carmeli, Ecclesiæ, & Hispanię decus, *in libr. de sua vita cap. 5.* narrat, quemdam obtinuisse singulare à Deo beneficium suæ cōuersionis, intercedente Deipara. *Quia nimiùm suæ Conceptionis deuotus erat, ipsoque die magnum celebrabat Festum.* Videantur P. Petrus Oxeda *in informat. pro Concept. c. 15. fol. 63.* Lezana *in tract. de Coucep. c. 22.*

129 Religio Sanctissimæ Trinitatis à suo exordio sēper celebrauit Festū Immaculatæ Conceptionis, & in Breuiario, quo vtebatur, hoc extat Inuitatoriū ad Matutinum; *Immaculatam Conceptionē Virginis Mariæ celebremus, Christum eius* Præ-

Præseruatorem adoremus Dominum. Et in secũda lectione primi Nocturni hæc clausula continebatur; *Talis profectò laudanda est, quæ sola super omnes electa, & post ruinam sola Immaculata concepta.* Et, vt omnis dubij species abesset, Festum Conceptionis sub nomine *Præseruationis* celebrabatur. Ac ter in die Cõmemoratio Conceptionis in hoc Ordine paragitur. Videatur Reynoso *in lib. Probatio Conceptionis.*

130 Religio B. M. de Mercede in honorem Conceptionis Immaculatæ fuit erecta; & id præferunt vestes albæ, quæ præfiguntur in Constitutionibus huius Sacri Ordinis *distinct. 1. cap. 10.* Et vetus scholium earum subnectit, *In memoriam Immmaculatæ Conceptionis Deiparæ Virginis Mariæ.* Hinc quotidie peragunt Commemorationem Conceptionis cum Oratione, quæ in Breuiario primæuo Religionis extat; nempè, *Deus, qui Immaculatam Virginem Mariam, vt digna Filij tui Mater existeret, ob omni labe peccati in Conceptione sua præseruasti, præsta, vt qui eius innocentiæ puritatem veraciter credimus, ipsam pro nobis apud te intercedere sentiamus.*

131 Sacer Ordo S. Hieronymi pro opinione pia semper stetit, afferente Hieronymo Ormachea *tom. 1. in Cantic. prologum. 3. Hieronyminianus Ordo omnis deuotissimè semper fuit affectus in hanc piam sententiam.* Hinc antiquitùs celebrauit Festum, ac recitauit officium Conceptionis, & in Religionis Breuiario edito ann. 1469. in eiusmodi Officio appositæ sunt lectiones ex epistola Sancti Anselmi Conceptionem Immaculatam propugnantis.

132 Religio S. Francisci de Paula ab exordio suo purissimæ Conceptionis Festum solemniter peregit; & Deiparam non solùm à culpa originaria, sed à debito eam contrahendi immunem fuisse, sæpè in publicis Assertionibus defensauit.

133 Ordo Sacer Clericorum Regularium Minorum acriter, & piè semper opinionem piam tutatus est, vt affirmat Ormachea *vbi suprà*, ibique enarrat, P. Hurtadum de la Fuente huius Religionis alumnum, egregiam operam Romæ nauasse, vt calamo, & consilio ferret opẽ Procuratoribus à Rege Catholico ad Sũmum Pontificem pro hoc mysterio definiendo missis. Itidem opinionem piam propugnat ex eadem Familia Laurentius Aponte *in Commentar. lib. Sapient. capite 1. vers. 4.*

134 De Sacra Prædicatorum Religione inferiùs sermonem instuemus. Seraphicum verò Minorum Ordinem in medium non adducimus; cum ipse sit firmius huius piæ opinionis propugnaculũ; totusque semper incubuerit in eam defendendã verbo, & scripto; Id in suis Comitijs Generalibus firmiter corroboratur; id totis animis cuncti huius illustris Familiæ alumni suadere conantur; Communẽ omnium deuotionem circa hoc mysteriũ fouent; Illius celebritates solemnissimè peragunt; Imagines Conceptionem Immaculatam præfigurantes passim retinẽt, ac venerandas populo fidelium in Altaribus collocant; Officium Conceptionis Immaculatæ singulis recitant hebdomadis; Moniales sub titulo Conceptionis Deo militantes regunt; Apud Summos Pontifices pro hoc mysterio defendendo validè decertant; apud Principes id ipsum confouent; Innumeros, & eruditissimos libros pro eius defensione in dies edunt. Quid plura? Minorum sanè Familia in affectu erga Deiparam Immaculatè cõceptam promouendo, in veritate opinionis piæ propugnãda, primas tenet partes, nec ei vnquam erit hæc gloria detrahenda.

135 Religio nostra Societatis IESV vix habuit exordium, cum se Conceptioni purissimæ defensandæ tota sacrauit, nec vnquam ab incæpto destitit. Nullus omnino in tota Societate adhuc fuit, qui opinioni minùs piæ assentiretur. Et sanè Societatem Iesu ea de causa inter alias à Deo per S. Ignatium fuisse institutam, vt Mariæ immunitatem à labe originali publicè, ac priuatè, doctrinæ, & eloquẽtiæ copia tueretur, sæpiùs testatus fuit, diuinitùs sibi fuisse patefactum, & ab ipsa Deipara didicisse, venerabilis frater Alphonsus Rodriguez, vir sanctitate, ac miraculis clarus; (Nec assero, id fuisse reuelatum, aut dumtaxat à Deo inspiratum; hoc enim iudicium, Sedi Apostolicæ maneat illibatum) Id referunt Ioannes Burgesius *lib. de patrocinio Virginis cap. 10.* Imago primi sæculi Societatis Iesu *libr. 1. nascentis Societatis cap. 5.* P. Ioannes Eusebius Nieremberg *in vita ipsius Fratris Alphonsi Rodriguez, §. 13. pag. 659.* Deinde S. Ignatius, & primi eius socij (inter quos S. Franciscus Xauerius) Magisterij in Theologia Gradum suscipiẽtes in Academia Parisiensi, iuramento defendendi Immaculatam Conceptionem se obstrinxerunt; eiusque defensionem S. Ignatius scrip-

scripsit, quę in Codice Romæ asseruato, ipsius manu exarato, extat. Viuus adhuc ipse adstitit fouens Assertionibus publicis, quæ in Collegio Romano Societatis fuerunt propugnatæ, & in eis opinio pia defensa. In nostra etiam Quinta Congregatione Generali Decretum fuit stabilitum defendendi in vniuersa Societate piam opinionem.

136 P. Didacus Laynez secundus Præpositus Generalis Societatis, in Concilio Tridentino Sedis Apostolicæ Theologus, cum Decretum fuisset statuẽdum de peccato originali, pro immunitate Deiparæ per tres horas perorauit ea vi, vt tota Synodus ab eius ore admirabunda penderet. Et quàm grata fuerit Virgini ea declamatio, accepta subitò valetudo ab illo, qui tũc febribus laborabat, patefecit. In eodem Concilio P. Alphonsus Salmeron, Theologus etiam Pontificis, valdè opinionem piam confirmauit. Rursùs summo affectu, ac deuotione hoc mysteriũ prosecuti sunt Viri è Societate IESV, sanctitate eximij, quos recenset P. Velazquez *de MARIA Immaculatè concepta lib. 4. dissertat. 9. adnotat. 3. à num. 4.*

137 Cæterùm in scriptis suis in lucem publicam editis defendunt opinionem piam hi Authores è Societate, Cardinalis Bellarminus, Petrus Canisius, Suarez, Vazquez, Valentia, Franciscus Turrianus, Henriquez, Petrus Ægidius, Cardinalis Toletus, Ioannes Maldonatus, Gaspar Sanchez, Martinus del Rio, Pineda, Pererius, Benedictus Iustinianus, Barradas, Cornelius à Lapide, Ioannes Fernandez, Christophorus de Castro, Cardinalis Lugo, Ferdinandus de Salazar, Petrus de Oreda, Granado, Perlines, Gaspar Hurtado, Antonius Balingen, Benedictus Fernandez, Mendoza, Antonius Fernandez, Hieronymus Nadal, Spinellus, Simon Vuangnerechius, Nicolaus Lancicius, Maximilianus Sandæus, Hieronymus de Florencia, Petrus Hurtado de Mendoza, Bernal, Becanus, Tannerus, Herice, Meratius, Franciscus Amicus, Ambrosius de Peñalosa, Baeza, Gueuara, Sherlogus, Ripalda, Moncæus, Theodorus Peltanus, Theophylus Raynaudus, Acosta, Alegambe, Gregorius Ferrarius, Laurentius Massellus, Ioannes Baptista Posarel, Ludouicus de la Cerda, Vincentius Brunus, Franciscus Costero, Labata, Ioannes Busæus, Ioannes Antonius Velazquez, Antonius de Escobar, Andreas Pinto, Antonius de Quintanadueñas, Arnoldus Cathius, Laurentius Chrysologonus, Andreas Peuernage, Lenardus Bagni, Bernardus de Aldrete, Vuadingus, Gabriel de Henao, Petrus Possinus, Dionisius Petauius, Luisius Turrianus, Ioannes de Salas, Petrus de Biuero, Castro Palao, Didacus à Celada, Emanuel de Naxera, Ioannes Bonifacius, Carolus Mãgotius, Lorinus, Petrus de Ribadeneyra, Ioannes Henricus Aubenius, Messa, Antonius de Herrera, Ignatius de Quintanadueñas, Nicolaus Arnaya, Guarnizo, Alphonsus Ezquerra; Quorum omnium opera, & loca, in quibus piam opinionem tutantur, refert. P. Velazquez *vbi suprà, adnot. 3. à num. 4.*

138 Constat ex dictis, stare pro opinione pia commune Authorum, & Scriptorum suffragium, cum ex Sacris Ordinibus omnes pro illa decertent; & prætereà alij Scriptores extra Religiosorum numerum, pro ipsa piè, & acriter militent, quos recensere, & esset prolixum, & valdè difficile, cum ferè numeros superent. Aliquos ex illis decursu huius Appẽdicis referimus.

139 Principes etiam sæculares totis cordibus erga Immaculatam Conceptionem Virginis afficiuntur; adeò vt à primis Ecclesiæ sæculis nullus fuerit Imperator, vt affirmat P. Pineda, nullus Rex, nullus vir sanguine, & statu illustris, qui piam de Immaculata Cõceptione opinionem non fuerit professus. Imperatores Græciæ pietate erga hoc mysterium excelluerunt; Leo Imperator orationem de immunitate Deiparæ composuit, cuius meminit Cardinalis Baronius *in Notis ad Martyrologium die 8. Decemb.* Imperator Emanuel Commenus legem tulit, vt dies Conceptionis inter festos referretur. Imperator Ioannes Cantacuzenus *apologia 3.* Immunitatẽ Virginis fuit confessus.

140 Ferdinandus II. Germaniæ Imperator Congregationi Immaculatæ Conceptionis erectæ anno *1634.* Viennæ in Domo Professa Societatis IESV suum nomen dedit, ac subscripsit, & simul cum ipso Eleonora coniux, Ferdinandus filius, Maria Augusta, Leopoldus, & duæ filiæ Ducissa Bauariæ, & Regina Poloniæ. Et priùs die *13.* Iannuarij, anno *1624*, Epistolam ad Vrbanum Octauum scripsit, enixè postulans, vt hoc mysterium definiret. Videatur. P. Guillielmus

mus Lamormayni *in vita ipsius Imperatoris, cap. 8.*

141 Ferdinandus III. insignem statuam Conceptionis Immaculatæ construi præcepit, & de Consilio Ordinũ Austriæ, Episcopi, Cleri, & Religionum Conceptionem Immaculatam celebrare præuio ieiunio statuit, & MARIAM Immaculatè Conceptam in Patronam Austriæ assumpsit; ac collocata Imagine in foro Domus Professæ Societatis, votum de eo emisit in manus Episcopi Viennẽsis die *18.* Maij, anno *1647.* Cuius actionis ingentem solemnitatem, & Imperatoris pietatem refert Guilielmus Comes Slauata *in libello, seu charta typis excussa Viennæ apud Matthæum Cosmerouiũ ann. 1648.* Comitati sunt Genitorem in actione, & votis Filius Ferdinandus, Vngariæ, ac Bohemiæ Rex, & Serenissima Maria Anna nunc (ò fœliciter!) nostri Regis Philippi IV. regno, & coniugio associata.

142 Hispaniæ autem Reges Immaculatæ Conceptioni Deiparæ semper fuere addictissimi. Ex Regibus Gotthis Sisenandus mouit Conciliũ IV. Toletanum, vt in ordinem redigeret Diuina Officia, & inter illa Officium Cõceptionis, idq; committeret D. Isidoro Archiepiscopo Hispalensi. Cyndasuyndus, & Vamba, seu Vuamba, firmiter obseruari fecerunt B. Isidori instituta, in quibus Officium Conceptionis continebatur. De his vide P. Petrũ de Ojeda *in informatione Ecclesiastica cap. 8.*

143 Rex Aragoniæ Iacobus, vulgò *D. Iayme el Conquistador,* Sacrũ Ordinem B. Mariæ de Mercede in honorem Immacculatæ Conceptionis erexit. Ioannes I. eiusdem Aragoniæ Rex, anno *1394.* edictum promulgauit, quo graues pœnas inflixit eis, qui opinionem minùs piam defenderent, aut prædicarẽt, exilium à sua ditione illis indicẽs, & loco inimicorum se eos habiturum declarans. Videatur Pater Pineda *in aduertentijs ad priuilegium Ioannis I.* Deinde Ioannes *II.* Rex Aragoniæ, & Neapolis anno *1461.* publico edicto cauit, ne quis tutaretur opinionem contrariam Immaculatæ Conceptionis; quod priùs stabilierat in Comitijs Catalauniæ, anno *1451.* dum vicem gereret fratris sui natu maioris Alphonsi tunc regnantis. Consulantur Trophæa Regni Aragonum, *lib. 3.* Marinæus Siculus *de rebus Hispaniæ, lib. 12.* In eoq; diplomate affirmat hic Rex, se in hac re Prædecessorum suorum Martini, Alphõsi, Mariæque Regum vestigia premere. Reperies id *in Compilatione Constitutionum, & Iurium, edita Barcinone, anno 1588.*

144 Reges Catholici Ferdinandus, & Elisabetha, cum vrbem Granatam obsidione cingerent, votum emiserunt extruendi in illa, statim ac obtinerent, templum in honorem Immaculatæ Conceptionis; & ita præstiterunt. Deinde cum eorum ditioni Christophorus Colon nouum Orbem à se adinuentum adiungeret, duas primas Insulas, quas occupauit, nomine Saluatoris, & Conceptionis insigniuit. Iidem Reges Confraternitatem sub aduocatione Immaculatæ Conceptionis erexerunt. Carolus V. Rex noster, & Imperator Augustus, hanc Confraternitatem firmauit suo rescripto, quod affert P. Oxeda *vbi suprà cap. 5.*

145 Philippus III. Hispaniarum Rex mira pietate Immaculatam Conceptionem coluit. Præbuit ipse Imaginem Cõceptionis Excellentissimæ Ducissæ de Villahermosa, in cuius tergo ipsius manu hæc verba erant inscripta. *Hæc est virga, in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit;* Et subscripsit; *Philippus S.* id est, *Philippus seruus.* Testatur se eam vidisse Laurentius Aponte *lib. 6. Sapient. ad cap. 1. num. 4. digress. 2.* Deinde ipse Rex epistolas scripsit anno *1617.* die *17.* Maj, ad omnes Prælatos, Archiepiscopos, Episcopos, Capitula Ecclesiarũ, Consistoria, Vniuersitates, Religiones, Ciuitates, & ad Regna Castellæ, & Legionis in Curia congregata, quibus suo ardore, ac pietate eos omnes incendit, vt à Summo Pontifice tota animi affectione Definitionem Mysterij Immunitatis Virginis efflagitarent; quod ipsi præstiterunt. Rursùs die *18.* Iulij anno *1618.* ad Academiam Salmantinam misit litteras, quibus approbauit, & cõfirmauit Statutũ conditum ab ipsa, vt omnes, qui promouerentur deinceps ad quoslibet Gradus Litterarios, priùs iuramento se obstringerent defendẽdi, docendi, ac prædicandi, Deiparã fuisse immunem à peccato originali. Præterea Rex ipse misit Romam Episcopum Carthaginensem Fr. Antonium de Trejo, & Episcopum Accitanum Fr. Placidũ de Tosantos, viros doctissimos, vt de hac re coram summo Pontifice agerent; simulque ad eum litteras pijssimas scripsit, atque ad Consistorium Cardinalium, & ad aliquos seorsim Eminentissimos Cardinales;

les; præcepitq; Duci de Offuna, & Duci de Alburquerq; ac Comiti de Oñate, qui in Italia tunc verſabantur, vt Romæ ſimul cum Eminentiſſimo Cardinali Borja omnibus vijs hanc cauſam promouerent. Ipſeque Rex affirmauit, lubentiſſimè, ſi id ad Myſterium Conceptionis Immaculatæ definiendum eſſet neceſſarium, aditurum ſe fore Romam, omnibus Regni ſui negotijs poſthabitis, & ad pedes Summi Pontificis prouoluendum, vt Definitionē ab eo impetraret.

146 Noſter Magnus Philippus IV. veſtigia Parentis eſt ſecutus. Statim ac inaugratus eſt Rex, litteras ad Gregorium XV. miſit, ſcriptas die 10. Nouēbris, anno *1621.* expoſcens, vt media cōgruētiora decerneret, quibus deuotio erga myſteriū Immaculatę Conceptionis propagaretur. Et in eumdem ſcopum epiſtolas etiā miſerunt Eliſabetha Regina Hiſpaniarum, & Sereniſſimus Cardinalis Infans. Videatur Armamentarium Seraphicum *in Regeſto column. 315.* Deinde alias litteras ad eumdem Pontificem conſcripſit die *14.* Iulij, anno *1622.* ei gratificans, quòd præcepiſſet, in Diuinis Officijs nomen *Sanctificationis* expungi, & *Conceptionis* apponi; & nec publicè, nec priuatè cōtra opinionem piam quemquam ſermones intexere. Ruſùs anno *1635.* in Regio Diſcalceatarum Matritēſi Cœnobio dotauit Feſtiuitatem Immaculatæ Conceptionis cum Octaua, deſignatis Capellanis, ſub Aduocatione *Sacerdotum Immaculatæ Conceptionis;* & peculiari diplomate pijſſimum ſuum animum ſignificauit erga cultum huius myſterij. Hoc Feſtum, & Capellanos Pontifex Vrbanus *VIII.* ſua Bulla confirmauit; cui in Pontificatum aſsūpto per ſuos Legatos Rex noſter preces obtulit pro Definitione huius Myſterij. Nouos demum ipſe parat ad Apoſtolicā Sedem Legatos, qui de hac re coram illa agant, & Definitionem impetrent, id non ſemel verbo, & ſcripto pronuntians, ſe libentiſſimè ad id fore profecturum, ſi ſuorum Regnorum grauiſſima momēta permitterent.

147 Reges etiam Galliæ pio valdè affectu erga myſterium Immaculatæ Conceptionis exarſerunt. Carolus *VI.* ſtatuit, numquam Confeſſarium ſibi aſſumere ex illis, qui opinionem piam non ſequerentur ex animo, & à ſe repulit Guillielmum de Valone, ex inſigni Dominicana Familia, Epiſcopum Ebreicenſem, eo quòd opinioni piæ non aſſentiretur. Refert id Henricus Spondanus *in Annalibus ad annum 1397. num. 7.* Plura his ſimilia de deuotione erga myſterium Immaculatæ Conceptionis poteram congerere, plurimos alios Reges, & Principes recēſens; ſed rem tetigi fortaſſè longiùs, quàm Epilogus patitur. At quis in *hoc* §. libata perlegat, qui non fateatur, vocem populi, quæ eſt vox Dei, ſtare pro Immaculata Conceptione, & quidem non populi ignari, & ignobilis, ſed omnium ferè Sapientum, & Nobilium, Religionum, Communitatum Authhorum, & Academiarum.

§. X. *Diuum Thomam non eſſe contrarium opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ, in ipſius Angelici Præceptoris obſequium, probatur.*

148 ECCLESIAE, & Theologiæ Sol ſplēdidiſſimus D. Thomas affulget omnibus; Nulli ergo ſit ingratum, quòd eius radios ad piam opinionem illuſtrandam haurire contendimus, cum pacatiſſimo, & modeſto ſtylo, ac animo id ſuſcipiamus. Ergo Diuum Thomā ſenſiſſe, ac docuiſſe, Deiparam fuiſſe abſq; originaria labe cōceptam, conſtat primò ex Reuelatione ſuperiùs tradita, qua ſuam mentem ipſe declarauit. Conſtat ſecundò ex eius doctrina, *in 1. diſt. 17. quæſt. 2. art. 4. & in 3. diſt. 44. quæſt. 1. art. 3. ad 3.* Vbi enuntians, eam eſſe maiorem puritatem, quæ longiùs diſtat à culpa, addit; *Talis fuit puritas Beatæ Mariæ, quæ à peccato originali, & actuali immunis fuit.* Conſtat tertiò *ex eius Commentarijs in Epiſtol. ad Galatas, lectione 6.* vbi ſic ait *Virum de mille vnū reperi, ſcilicèt Chriſtum, qui eſſet ſine omni peccato. Mulierem autem ex omnibus non inueni, quæ à peccato omnino immunis eſſet, adminùs originali, vel veniali. Excipitur puriſſima, & omni laude digniſſima Virgo Maria.* Reperientur hæc verba in Commentarijs prælo excuſſis, Pariſijs anno *1529.* & anno *1532.* ac Venetijs anno *1555.* Poſtmodùm in editionibus ab anno *1590.* expuncta fuerunt à Remigio Florentino ea verba; *Excipitur puriſſima, & omni laude* [di]*gniſſima Maria.* Conſtat quartò ex Opuſculo

lo ipsius D. Thomæ super Salutationem Angelicam, ibi; *Ipsa scilicèt Sancta MARIA purissima fuit, quantum ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit.* Asserit Petrus Bergomensis, hunc fuisse preli errorem; Sed hoc manifestum est effugium. Constat quintò, & vltimò, quia D. Thomas *1. part. quæst. 27. artic. 2. & in 3. quæst. vnic. art. 1.* vt probet, Natiuitatem Virginis gratia fuisse præditam, hac vtitur ratione; *Ecclesia non solemnizat, nisi pro aliquo Sancto; solemnizat autem Natiuitatem Beatæ Virginis; ergo sancta nata est.* Quæ quidem arguendi forma vt vim habeat, pariter in quauis materia verificari debet; vnde hæc ratiocinatio ex doctrina, & mente conspicua D. Thomæ erit verissima; *Ecclesia non solemnizat nisi pro aliquo Sancto; solemnizat autem Conceptionem Beatæ Virginis; ergo sancta concepta est.* Inter vtrumque discursum nulla prorsùs disparitas intercedit.

194 Inficiatur nullus, vt credo, Diu. Thomam docuisse sententiam de Immunitate Deiparæ à peccato originali; Sed asserunt contrariæ sententiæ assèclæ, cum posteà *3. part. quæst. 27.* mutasse sententiam, quam defenderat in Cōmentarijs *ad libros Sententiarum.*

150 Hæc responsio refellitur primò. Quia, si D. Thomas pro opinione minùs pia affertur, eo quòd Theologiæ Partes post libros sententiarū scripserit, sanè Commentaria *in Epistolam ad Galatas* scripsit post ipsas Theologiæ Partes, atque adeò eodem fundamento asseremus, mutasse iterùm sententiam, & ad primam redijsse; & pro opinione pia afferri debebit, cum hæc eius fuerit postrema sententia; & iuxta prædictos Authores postremæ eius sententiæ debeat stari.

151 Refellitur secundò ex Reuelatione satis Authentica in superioribus relata, in qua ipse Præceptor Angelicus suam menten exposuit, & affirmauit, *in eo loco relato 3. partis*, solummodò intendisse, Deiparam contraxisse debitum peccati originalis, quod debitum sanè soluisset, si non fuisset à Deo præseruata.

152 Refellitur tertiò à Ioanne de Sancto Thoma, Sacri Ordinis Prędicatorum, *in 1. part. disp. 2. proœmiali art. 2.* docente, esse euidens, D. Thomam nullo in loco docuisse, Deiparam contraxisse peccatum originale, nec negasse, fuisse à Deo præseruatam; sed solummodò statuisse communia principia, ex quibus, si non esset præseruationis priuilegiū, deduceretur, patres naturales Virginis fore transfusuros in ipsam peccatum originis; quin resoluerit, an de facto priuilegium extiterit, aut peccatū fuerit transfusum. Idem affirmant Seraphinus Porrecta *in 3. part. quæst. 27.* Et Illustrissimus Fr. Franciscus de Araujo Episcopus Segouiensis, *in 1. 2. quæst. 81. artic. 3.* Et quamuis postmodùm referat aliqua loca ex Quodlibetis D. Thomæ, & ex Commentarijs in Psalmos, quæ opinioni minùs piæ fauere videntur, attamen eamdem expositionem subeunt, ac cætera, quæ ex Partibus Theologię deducuntur, & ita id affirmat Ioannes de Sancto Thoma.

153 Refellitur quartò ab Ambrosio Catherino eiusdem Illustris Dominicanæ Familiæ *in tractat. de Conceptione.* Qui docet, D. Thomam semper sensisse, Deiparam immunem fuisse à peccato originali; sed, quia tunc temporis in Ecclesia vniuersali adhuc non erat institutum Festum Conceptionis, & tamen celebrabatur à pluribus Ecclesijs, pietatis specialis zelum generali Ecclesiæ cōsuetudini esse postponendum, iudicasse; quare, ne promoueret sua doctrina de Immaculata Conceptione illam specialem pietatem, ab ea edocenda destitisse. Hin infert Fr. Franciscus de Sosa Episcopus Oxomensis, *in Responsione ad orat. Doctor. Mexia fol. 17.* D. Thomam, *fuerá aora acerrimo defensor, de lo que la Santa Iglesia Romana celebra, honra, y festeja, como lo han sido tantos Varones doctissimos de su Orden, y grandes defensores de su doctrina*; id est, nunc, si superstes inter nos esset, fore acerrimum defensorem Conceptionis, quam Sancta Ecclesia Romana celebrat, veneratur, & colit; sicut etiam hanc defensionem susceperunt Viri doctissimi eiusdem Sacri Ordinis & aliundè doctrinæ D. Thomę penitùs inhærentes.

154 Refellitur demùm, supponendo id, quod Parisijs accidit, ac graues, plures[q]; Authores referūt, scilicèt Mauritiū Episcopum Parisiensem, Opinioni piæ aduersantem, promulgasse Decretū anno *1175.* quo præcipiebat, vt in Parisiensi Academia non defenderetur opinio pia.

Aliquo tempore Decretum hoc viguit, atque vt ei mos gereretur, etiam hi, qui ab opinione pia acriter stabant, suum sensum, ac iudicium non promebãt, sed se tẽpori, & Statuto, per indulgentiam quamdam, aptabãt. Id apertè constitit, nam vbi primùm Decretum illud derogatum fuit, vel vbi primùm, etiam eo vigente, Doctores, & Magistri Academiam Parisiensem deserebant, opinionem piam valdè propugnabant. Hinc authoritas Doctorum Parisiensium illius æui pro opinione minùs pia exiguum ponderis retinet, cum non tam ex animi sensu, quàm gerendo morem Decreto fuerint locuti. Hoc supposito, & casu ngato, quòd D. Thomas in Theologiæ Partibus docuisset opinionẽ minùs piam, sanè cum tunc in Academia Parisiensi doctrinam Theologicam traderet, & indidem adhuc vigeret Mauritij Decretum, asserendum est, Angelicum Præceptorem id docuisse, vt morem gereret, & indulgeret Decreto, & non ex animi sensu, proprioque iudicio; nam vbi eius Decreti obseruantia cum non vrgebat, suam mentem manifestè depromp sit, & Immaculatam Deiparæ Cõceptionẽ propalauit. Qui velit alias expositiones doctrinæ D. Thomæ, adeat Authores huius Appendicis decursu relatos, & P. Andream Pinto *de Conceptione, in expositione textus D. Thomæ*, quam ante omnes Anthologias præmittit. Hæc pro tanto Ecclesiæ Doctore syncera ipsius doctrinæ veneratione libasse sufficiat.

§. XI. *Nec Patres, aut Ecclesiæ Doctores aduersantur piæ Opinioni de Immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis.*

155 DEDIMVS *superiùs* §.6. plures Patres Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, Immaculatæ Virginis Conceptionis suum calculum ferentes. quibus addi adhuc plures possent. Hugo *tomo 3. in erudit. Theolog. tract. de Verbo Incarnato, collat. 3.* sic fatur; *Mater virgo electa est, vt de munda immaculatus nasceretur; vt, sicut in cœlo Deus habuit Patrem immortalem æternus, sic in terra haberet Matrem Virginem incorruptus. Igitur in cœlo qualis Pater, talis Filius; & in terra qualis Mater, talis Filius. In cœlo cum Patre æternus, & immensus: in terra cum Matre immaculatus, & mansuetus. In cœlo cum Patre incorruptus, & sublimis: in terra cum Matre virgo, & humilis. In cœlo imago Patris; in terra imitator Matris. Mater virgo erat, & in humilitate exultabat; Filius Virginis virgo humilitatem commendabat. Talis ergo Agnus, qualis mater Agni, ex munda mundus, ex Virgine incorruptus.* Expende vim comparationis, munditiem Matris similem munditiei Filij, vt ex munda immaculatus nasceretur; Quæ profectò nõ stant, si Mater aliquando fuisset immunda, & maculata, cum Filius in nullo instanti maculatus, & immundus extiterit. S. Gregorius Episcopus Nicomediensis *oration. de Præsent. Virg.* quæ habetur apud Metaphrastem, & Lipomanum, ait de MARIA; *Fontem re vera signatam, ex qua manant fluenta purissima, & irrigant Orbem terræ, in quo limi, qui conturbabat, non sunt deprehensæ reliquiæ; ex quo procedens fluuius gratiarum circuit vniuersum.* Quis est limus iste fontẽ conturbans, cuius nec etiam reliquiæ in MARIA deprehenduntur? Certè, nisi origo immaculata intelligatur, locus contorquebitur; nam limosa origo opponitur gratiarum origini; et reliquiæ limi vocatur ab Ecclesiæ Patribus originalis culpa in nos deducta ex limo actualis culpæ Adami. S. Ildephonsus *serm. 2. de Partu, & Purification. Virgin.* qui extat *in tom. 4. Bib. Homil.* inquit; *Ergo in qua claustrum pudoris integrum permansit, nulla disruptio interuenit, nulla vexatio carnis, nulla fœditas diræ conditionis, ei, in qua vexilla virtutum micarunt, nullum peccatum primæ originis, vt cruciaretur, viguit.* In margine adnotat Gerardus Mosanus ex illustri Prædicatorum Ordine; *Nullum peccatum primæ originis viguit in MARIA.* Et in Indice huius sententiæ; *MARIA Virgo immunis originali peccato.* Breuitati consulens omitto alios Patres pro pia Opinione militantes. Sed tamen Cardinalis Caietanus *in Opusculo de Concept. ad Concilium Lateranense*, non paucos refert pro opinione cõtraria. Adhæsit in adducendis his authoritatibus Bandello, nec adhærere debuisset. Etenim Bandellus librum edidit contra Immacu-

maculatam Conceptionem, quem nuncupauit *Gladius sanctus*, & in eo (vt satis cõprobat, facta collatione authoritatum, Ioannes à Fonte *in allegatione pro Conceptione, fol. 12.*) deprauat, truncat, & supponit testimonia Patrum, vt illicò libabimus. Videantur, quæ de Bandelli opera afferuntur ab Episcopo Sosa *vbi suprà à fol. 33.*

156 Affertur ergo ab his Authoribus pro opinione minùs pia Sãctus Gerardus. Sed præterquã quòd ignoratur, quis sit hic Pater Ecclesiæ, nullum reperitur opus sub eius nomine; atque adeò euanet hoc testimonium.

157 Refertur S. Maximus Taurinensis *in sermone de Assumptione Virginis.* Sed sanè in cunctis suis operibus nullum ille habet de Assumptione sermonẽ. Imò nec Festum Assumptionis in Ecclesia celebrabatur tempore S. Maximi, nec celebratum fuit ferè ducentis annis post ipsum.

158 Adducitur Eusebius Emissenus. At in primis hic fuit Arrianus. Deinde in Bibliotheca Patrum edita Coloniæ anno *1618.* in qua Eusebij opera extant, non inuenietur clausula verborum, quæ afferuntur in probationem oppositæ opinionis.

159 Ex Venerabili Beda aliqua loca exprimuntur. Sed nullus, qui ipsum Bedam perlegat, non animaduertet, ea esse truncata, & vitiata; quare nihil ex illo fideliter obseruatũ contra piam opinionẽ poterit decerpi.

160 A Diuo Augustino tria diuersa testimonia extrahuntur. Attamen in editionibus Operum tãti Ecclesiæ Doctoris, quæ fuerunt excussa Antuerpiæ, Louanij, & Parisijs, nullum ex illis tribus testimonijs extat.

161 S. Ambrosius etiam cumulatur. At legantur omnia eius opera typis Romæ mandata anno *1585.* & nullum prorsùs verbũ inuenietur ex his, quæ proponuntur.

162 S. Remigius *in Psalmũ 21.* pro sententia minùs pia stare affirmatur, & eius verba repetuntur. Videatur tamen integer eius Commentarius in eum Psalmum, non enim ea verba ibi inuenientur.

163 Diui Anselmi authoritas superadditur. Ecce tamen, vt modestè agamus, æquiuocationem. Etenim extat colloquium inter Diuum Anselmum, & eius discipulum Bossum; Hic autem Bossus dubitationis specie proponit verba, quæ vt contraria opinioni piæ, referũtur. Quæ sanè D. Anselmus ex suo sensu non promit, cùm manifestè constet ex locis superiùs libatis, eum validum fuisse propugnatorem Immaculatæ Conceptionis.

164 D. Thomas quasi indubitatus sentẽtiæ cõtrariæ vindex proclamatur. At §. *præcedente*, eum esse opinionis piç asseclam, probauimus, in ipsius obsequium, & venerationem. Idq; censuerunt plures, & graues eiusdem Sacri Ordinis Authores, quorum aliquos §. *sequenti* referemus.

165 S. Bonauentura itidem pro opinione minùs pia refertur. At in memoriam est reuocandum illud Decretum Mauritij Episcopi Parisiensis, de quo *suprà num. 154.* eo enim vigente, non poterant Magistri Academiç Parisiensis suũ iudicium publicè proferre circa Immaculatam Conceptionem; vigebat autem, cùm D. Bonauẽtura in ea Academia versabatur, atque adeò, vt tunc morem gereret ei, nequiuit opinionem oppositam impugnare, & piam defendere. At vbi liberè potuit, viuidè præstitit, vt videre est *in sermone 2. de Beata Virgine; & in 3. dist. 3.* Eius aliqua verba superiùs transcripsimus.

166 Annectitur prædictis S. Antonius de Padua *in sermone de Natiuitate Virginis;* qui sanè inter eius Opera non extat. Referuntur prætereà S. Vincentius Ferrer, & S. Bernardinus de Sena. Hi nõ sunt ex antiquis Ecclesiæ Patribus, cum effloruerint nondum ab hinc retrò trecentis annis; & adhuc fido calamo non referuntur, cum piam opinionem fuerint tutati, vt ostendit Oxeda *de Concept.*

167 S. Bernardus adducitur *in Epistola ad Canonicos Lugdunenses.* Verùm D. Bernardus in ea dumtaxàt illos obiurgat, eò quòd Festum Conceptionis celebrarent eo tẽpore, quo adhuc Ecclesia Vniuersalis id Festum non peragebat; Sicuti, si ante celebrationem Festi Assumptionis in vniuersa Ecclesia, celebraretur ab aliquibus in speciali, & quis pio zelo excitatus eos increparet, non indè sequeretur, hunc ab Assumptione Virginis dissentire; quare nec infertur, Sanctum Bernardum dissensisse ab Immunitate Deiparæ. Et quidem, prçter expositionem ferè cũctorum, sic eum exponũt omnes Authores, ac Magistri suç Illustris Religionis, quod magnam vim ingerit;

maximè cum Authoribus contrarijs valde commune sit, asserere, domesticos veriùs interpretari suum Præceptorem; indeque si eumdem locum D. Thomæ domestici in vno sensu exponant, & in alio sensu externi, quantumuis celebres, & eruditi, iudicant verum sensum à domesticis traditum, & falsum eum, qui traditur ab externis. Indè ergo sensus verus D. Bernardi ille erit censendus, qui à domesticis edocetur. Ac sanè mellifluus Doctor suũ sensum, ac iudicium satis exprimit *sermone 4. super Salue Regina*, & alijs in locis, vbi Immaculatam Virginis Conceptionem propugnat.

168 Bandellus *cap. 17.* refert verba quædam Sancti Ildephonsi; sed sequentia verba ad ipsa prætermittit, in quibus Immaculatam Conceptionem ille tutatur. Prætereà *cap. 20.* adducit S. Damascenum *orat. 1. de Natiuitate Virginis*; Sed legat quisque eam Orationem, & piam opinionem propugnatam reperiet. Refert etiam pro se *capit. 14.* Sanctũ Cyrillum Alexandrinum. Qui sanè tum *super Ioannem*; tum contra Nestorium apertè docet Immunitatẽ Deiparæ. Rursùs adnectit Sanctũ Gregorium Nazianzenum. At hic *in epistola ad Nemesium* expressè stat pro opinione pia. Deinde subiungit Sanctum Fulgentium. Hic verò *in sermone de Laudibus Virginis*, Immaculatam Conceptionem prædicat. Demum affert Sãctũ Petrum Damianum. Qui profectò pro Immunitate Deiparæ militat, *serm. 13. de Natiuit. Virgin. & serm. de Assumpt.*

169 Iam ergo liquet, opinionem minùs piam non habere Patronos Ecclesiæ Patres, ac Doctores; cum hi qui pro illa aggregantur, neutiquam faueant, quinpotiùs eam impugnent, & opinionem piam doceant, aut sequantur. Videantur Authores superiùs pro nobis relati, qui plura ex his latiùs expendunt.

170 Pro opinione opposita solet afferri Reuelatio quædam Sanctæ Catharinæ Senensis. Cui respondetur primò ex Ambrosio Catharino, Ordinis Sacri Prædicatorum, qui *libro 3. pro Immaculata Conceptione circa initium*, ait, post obitum Sanctæ Catharinæ, confictam fuisse eam Reuelationem prępostero quodam zelo à defensoribus opinionis minùs piæ, vt infirmarent vim Reuelationum, quæ extant pro Conceptione Immaculata. Deinde respondetur ex P. Nicolao Lancicio, *tom. 2. opusc. 11. de praxi diuinæ præsentiæ, cap. 13.* vbi affirmat, tum à cunctis bonæ notæ Authoribus veram esse negari; tum eam Reuelationem non inueniri inter Reuelationes S. Catharinæ editas anno *1504.* Venetijs per Lazarum de Soardi; tum demum, si ea oratio S. Catharinæ, quę affertur, non sit conficta, sed ab ipsa pronuntiata, eam, non Deo reuelanre, sed ex proprio spiritu, & sensu elicitam, cum fuerit filia spiritualis eorum, à quibus eam opinionem fuerat edocta. Demum respondetur ex doctrina P. Martini del Rio *lib. 4. disquisit. Magicar. cap. 1. quæst. 3. sec. 5.* vbi tradit, attendendum esse circunstantijs, cum duę Reuelationes inuicem contrariæ obtenduntur, vt discernatur, quænam ex illis sit vera; Et apponit exemplum in ipso nostro casu, in quo afferuntur Reuelationes S. Brigittæ, & S. Catharinæ inuicem contrariæ, docetque, præponderare Reuelationem S. Brigittæ, cum hæc ab affectu liberior sit censenda, siquidem nec professa est Institutum Ordinis Sacri Prædicatorum, nec Minorũ, nec sub eorum disciplina, & magisterio fuerit educata; indeque non supersit ansa existimandi, aut confictam fuisse Reuelationem; aut fuisse propositionem, non ex reuelatione, sed ex proprio sensu prolatã.

§. XII. *Nec omnes è Sacro Ordine Prædicatorum dissentiũt Opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ. Nec id definitioni huius veritatis obstare videtur.*

171 OPINIONEM piam omnes verbo, & scripto docere, & sequi, fecimus planum. Magna tamen authoritas opinioni contrariæ conciliari intenditur ex eo, quòd Sacer Ordo Præpicatorum pro illa stet; cum in hac illustri, ac sanctissima Famila ea vigeat sapientia, qua Ecclesia, & orbis illustretur. Sed in primis ostendemus, non omnes ex illa pro contraria opinione militare, quin potiùs innumeros, & sapientissimos à nobis esse; deinde attingemus, id non videri obsta-

obstare definitioni huius Mysterij.

172 S. Dominicus, Religionis Prædicatorum Fundator, acerrimè tutatus fuit, Deiparam ab originali peccato fuisse præseruatam: vt constat *ex lib. de Sacramento Corporis Christi*, quē ab ipso fuisse compositum, multis probat Marcus Antonius Palau *in Defensione Dominicana c. 2.* Prætereà S. Dominicus errores Albigensium confutauit; Ex his autem vnus erat error, Redemptorem humani generis debere nasci de Virgine non maculata, atque adeò non potuisse esse eum, qui natus fuit ex Maria, eo quòd maculā originalem contraxerit. Econtrà S. Dominicus ostendebat, Mariam fuisse Immaculatam & aduersus hunc, & alios errores libellum *de Corpore Christi* composuit; *Et prædicti Albigenses furiosè insurgēdo contra ipsum B. Dominicum, dicebant, quòd illa Virgo fuit concepta in peccato originali; Et B. Dominicus, prout in suo libello continetur, respondit, quòd non erat verum, quod dicebant, quoniam Virgo Maria est illa, de qua Spiritus Sanctus per Salomonem ait,* Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te; *Finaliter existentes hæretici in eorum erronea intentione venerunt ad miraculi experientiam, videlicèt quòd B. Dominicus proijceret, libellum suum in quodam furno ardente, &, si ibi non combureretur, crederent dictis suis; Et B. Dominicus proiecit ipsum in furno ardente, & libellus inustus exiuit.* Verba hæc scripta sunt in tabula quadam antiquissima, in qua miraculum est effigiatum, & extat in Archiuis Vrbis Barcinonensis in Catalaunia, de cuius authoritate videatur Armamentarium Virginis *in Regesto fol. 283.* Prædicti autem miraculi mentionem faciunt Pelbartus *lib. 4. Stellarij, par. 1. art. vlt.* Tartaretus *in 3. dist. 3. quæst. 1. in fin.* Bernardinus de Bustos *in Officio de Immaculata Concept. secunda die Octauæ, lect. 4.* Alanus Parisiensis *in prologo Defensorij de Concept.* Coccius *libro 3. thesauri artic. 1. in fin.* P. Canisius *lib. 1. de Deipara, c. 1.* P. Salmeron *in cap. 5. epist. ad Rom. disp. 52.* P. Petrus de Oxeda *in informatione Ecclesiastica pro Concept.* Et obseruatione est dignum, in libello, qui ab igne inustus euasit, contineri ea verba ab Apostolo Andrea iuxta traditionem decerpta; *Sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & numquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri, id est, Christo, cuius terra, id est, Mater numquam fuit maledicta.*

173 De Angelico Præceptore D. Thoma egimus latè §. *10.* Et profectò id fuerit tribuēdum nostræ summæ venerationi Magistri cōmunis, quòd ægrè feratur, eum ab opinione pia dimoueri, cum valida sint fundamenta, quibus videtur suaderi, illam fuisse secutum.

174 Deindè ex eadem Sacra Prædicatorum Familia Immaculatam Conceptionem Virginis defenderunt S. Vincentius Ferrer, B. Ludouicus Beltran, S. Ramon de Peñafort, Sanctus Antoninus, Hugo de S. Caro Cardinalis, Ioannes Taulerus Viguerius, Heruæus, Natalis, Ioannes de Fenario, quorum tres postremi totius Ordinis Generales fuerūt. Ioannes à S. Geminiano, Holcot, Hugo de Prato Florido, Sanctius Porta, Ambrosius Catharinus Archiepiscopus Complensis, Guillelmus Pipinus, Vincentius Iustinianus Antistes, Raymundus Pascelius, Bartholomæus Pisanus, Petrus Doze, Dominicus Soto, Iacobus de *Vo*ragine Episcopus Ianuensis, Ioannes Baptista Lanuza Episcopus Aluarracinensis, Laurentius Gutierrez, Hieronymus *Al*monacir, Illustrissimus D. Fr. Iosephus Gonzalez *A*rchiepiscopus Compostellanus, Ioannes à Sancto Thoma Regis à Cōfessionibus, Vincentius Veluacensis, Leonardus Vtinus, Ludouicus de Granada, Ioannes de la Peña, Ioannes Lopez Episcopus Monopolensis, *A*lfonsus de Cabrera, *A*braham Zobius, Mauricius de Villaprobata, Mancius, Baltasar Sorio Ordinis Generalis, Petrus de Tarantasia, qui postea fuit Pontifex Innocentius *V.* Claudius de Rota, Pontifex Pius *V.* *A*lfonsus Nauarro, Medina, Mendez, Herrera, Gutierrez, Dominicus Florentinus, Reguses, Egidius Fuscarius, Philippus Diaz, Franciscus Forerius, Ioannes Herol Ordinis Generalis, Leonardus Marinus, Paulus Condestable Magister Sacri Palatij, *A*lbertus *A*guayo Episcopus *A*storicensis, Melchior Canus, Ferdinandus Oxea, Didacus Mas, primarius Valentiæ Theologiæ antecessor, & plurimi alij, quos relatos inuenies à Marco *A*ntonio Palau *in Defensione Dominicana;* à Vincentio Iustiniano eiusdem Ordinis, *tractatu de Conceptione. A* Fr. *A*lfonso Sobrino, *eodem tractat. de Conceptione* à P. Salazar *tom. de Concept. cap. 42. sæculo 13. pagina 434.* ab Enriquez *tomo 1. de Sacrament. libro 3. cap. 11.* à P.

Ioanne Antonio Velazquez *de Maria Immaculatè concepta, libr. 4. dissertat. 2. numero 12.*

175 Hinc loquens de opinione pia Ioannes Fenarius Sacri Ordinis Prædicatorum Generalis, *Dicere solebat, antiquiores Magistros, quantò magis docti, & quantò magis sancti essent, tantò magis eam sententiam vltrò amplexaturos, non quidem sectantes alios, sed cunctos ipsi anteuertentes, animo multò promptiore, ac propensiore pro gloria Matris.* Verba sunt Ambrosij Catharini *in disputat. ad Concil. Tridentin. part. 1. col. 66.*

176 Martyrologium Ordinis Prædicatorum editum Salmanticæ anno *1579.* & dispositum ex mandato Seraphini Caualli, eiusdem Ordinis Generalis, necnon Manuale ipsius Religionis excussum Hispali anno *1524.* habent Festũ Conceptionis Virginis. In quo Manuali, extat illud celebre Decretum de opinione pia tuenda; nam, cum præmissum fuisset, in eo Sacro Ordine defendi solitum fuisse, Deiparam esse in originali culpa conceptam, additur; *Sed iam de hoc non est curandum, cum sit materia nullius vtilitatis, & valdè scandalosa; præsertim, cum tota ferè Ecclesia (cuius vsus, & authoritas secundùm B. Thomam 2. 2. quæst. 10. art. 12. præualeat dictis Hieronymi, & cuiuscumq; Doctoris) iam asserat, quòd sit præseruata.*

177 Anno *1602.* sub Hieronymo Xauierre Ordinis Prædicatorum Generali, pro toto Ordine id fuit stabilitum; *Strictè prohibemus, ne quis audeat in publico prædicare, vel docere, quòd B. Virgo fuit concepta in originali propter scandalum fidelium.* Refert id D. Ioannes Serranus Episcopus Acernensis, & ex eo P. Velazquez *vbi suprà num. 14.*

178 Vincentius Iustinianus eiusdem Ordinis, *tract. de Concep. §. 18.* affirmat, in plurimis suæ Religionis Cœnobijs solemnissimè celebrari Festũ Cõceptionis, & in Prouincia Bætica, nõ obstante tempore Aduentus, hanc Festiuitatem cum Octaua peragi; Ac in Cœnobio Vrbis Valentiæ in extremo circulo cymbali grandioris hæc verba esse insculpta; *Maria Virgo ab omni peccato originali immunis fuit;* Quasi in hoc Sacro Ordine non solùm plurimorum Sapientum, sed Cymbalorum voces Immunitatem Deiparæ personent, in eoque illam absque peccato originali fuisse cõceptam inclametur; (Hispanè diceres) *à campana tañida.* Illustrissimus Fr. Iosephus Gõzalez ex eodem Sacro Ordine Festum Conceptionis in Alma sua Ecclesia Cõpostellana in perpetuum dotatum reliquit.

179 Constat ex his omnibus, Sapientissimos, ac innumeros ex insigni Prædicatorum Religione pro Immaculata Conceptione Virginis militare, ipsũque Sacrum Ordinem hanc pietatem fouere; vt iam non mireris, Marcum Antonium Palao Decanum Almæ Ecclesiæ de Origuela, librum edidisse, cui titulus est, *Defensa Dominicana*; ad eumq; scopum collimare, vt vindicet hunc Sacrum Ordinem ab existimatione, qua creditur, vndique, & omnino contrarium esse opinioni piæ; Nec adhuc videatur odiosus titulus *adnotationis 2. lib. 4. dissertat. 9.* à P. Velazquez præfixus, nempè; *Sacram Sancti Patris Dominici Religionem cum Sanctissima Minorum Familia de obsequio erga Deiparæ immunitatem piè contendere.*

180 Sed, casu negato, quòd totus Sacer Ordo Prædicatorum opinioni piæ de Immaculata Deiparę Conceptione contradiceret, quamuis eius authoritas maximi semper est facienda, tamen obstare non videtur, quominùs id mysterium à Sede Apostolica definiatur. Primò, quia vsus, & authoritas Ecclesiæ præponderat authoritati cuiuscumq; Doctoris, iuxta doctrinam Diui Thomę; authoritas autem, ac vsus Ecclesiæ stat pro Immunitate Deiparæ, vt satis superiùs stabiliuimus, & fatetur ipse Sacer Ordo Prædicatorum in verbis allatis *num. 176.* vnde, quòd obsistat opinioni piæ ipsemet illustris Ordo, non tollit definitionem mysterij, pro quo militat præponderans authoritas. Secundò, quia non solùm authoritas Ecclesiæ, sed omnia fundamenta allata, & adducenda in hoc Appendice conuincunt veritatem huius mysterij, ac proximam eius definibilitatem; Dubitari autem nequit, etiam si altissimè, vt par est, de authoritate Sacri Ordinis Prædicatorum sentiamus, hanc non præponderare, nec æquiualere, aut ponderis momentum æquale pręseferre omnibus fundamẽtis iam allatis, saltem simul sumptis; Memoria repetantur, & in epilogum reuocentur, vt de distantia constet vnius authoritatis ab alia. Tertiò, quia in Concilijs Generalibus plures veritates definitæ fuerunt, quæ antecedenter ventilabantur, & aliquæ ex illis contrarios habuerunt Viros insignes, doctissimos, imò

imò & Patres Ecclesiæ, plurimosque eorum asseclas. Possem non pauca exempla in medium proferre, quæ tamen omitto, & quia satis omnibus doctis constant, & ne extra quæstionem longior diuagari censear. Videatur Ioannes à Fonte *in allegation. pro Concept.* Igitur, quòd Opinionē piam nō sequatur Religio quædam sacra, estò illustrissima, nō obest, quominùs à Sede Apostolica definiatur, cum præter illā cuncta Ecclesia, Religiones, Academiæ, Authores, antiquitas, traditio, Reuelationes, Miracula, Pontifices, Tribunalia Fidei, Communitates, vox populi, aliaque fundamenta pro præfata opinione pia apertè stent, vt in superioribus stabiliuimus, & adhuc erit firmandum.

§. XIII. *Nec eneruatur Opinio pia de Immaculata Conceptione ex eo, quòd alijs retrò sæculis illam aliqui Authores impugnauerint, cum semper fuerint reiecti.*

181 PRO sententia opposita referuntur plures Doctores Parisienses; Quorum authoritas parùm vrget ex eo, quod iam superiùs obseruauimus; Nempè Mauricium Episcopum Parisiensem promulgasse Decretū anno 1175. quo præcipiebat, vt in ea Academia non defenderetur Opinio pia; Viguit hoc decretum centum septuaginta vno annis vsque ad annum 1346, in quo ab Episcopo tunc existente, ab ipsaque Academia fuit reuocatum, & contrarium decretum editum fuit, omnésque iureiurando se obstrinxerūt defendendi Immaculatam Conceptionem. De hoc decreto, & de antecedenti, eiusq; reuocatione videantur Altisiodorensis *in sum. tract. 1. cap. 5.* Bochon *in 3. dist. 3. q. 4.* Ioannes à Fonte *in allegat. pro Concept.* Iacobus Bordan *tom 2. Chronolog.*

182 Hinc Doctores, qui, eo Decreto vigente, opinionem contrariam tenuerant, iam per Decretum subsequens, ac Iuramentū emissum, fuere reiecti. Quin & illi, saltem plurimi, vt suprà attigimus, non ex animi sensu loquebātur, sed, vt morem gererent Decreto; quare, cùm primū extra Academiam Parisiēsem eius statutis exonerabantur, Opinionem piam acerrimè defendebant. Indè Heruæus docuit in Academia Parisiensi, Opinionem minùs piam, *in 3. dist. 3.* Et postmodùm Opinionē piam tutatus fuit *super cap. 2. ad Corinth. c. 5.* Paludanus etiam Patriarcha Hyerosolimitanus tenuit Parisijs Opinionem contrariam *in 3. dist. 3.* Et deindè Immaculatā Conceptionem propugnauit *triplici sermone de Conceptione.* Alexander de Ales, dum esset Parisijs, Decreto Maurisij morē gessit; posteà tamen sex libros in fauorem piæ Opinionis scripsit. Plura similia possem afferre, quibus conuincitur, Doctores Parisienses vi, & non spontè, in oppositam opinionem deflexisse; & quidquid de eis sit, si aliqui ex animi sensu fuere locuti, constat, fuisse reiectos.

183 Quingentis ab hinc annis, & ampliùs, aliqui in Anglia Opinionem piam impugnarunt; Militauit strenuè aduersus illos S. Anselmus, obtinuitq; nobilem triumphum, ac Festum Conceptionis in eo Regno firmiter stabiliuit, & ad Episcopos super eo eruditas litteras, necnon pijssimas conscripsit. Legatur Ioannes Bochon *in 4. distinct. 2. quæstion. 4. articul. 2.*

183 In Academia Coloniensi extitere nonnulli opinionis contrariæ defensores; Scotus verò, subtilissimus Doctor, circa annum 1300. eos impugnauit, & omnino conuicit, communi adeò cunctorum plausu, vt cognomen *Subtilis* tunc ei fuerit adaptatū. Consulatur Rodulphus *in Historia Seraphica, lib. 3.*

185 Aliquot deindè post annos Ioannes de Montesono propugnauit opinionem minùs piam, & alias simul opiniones; Quas cum attētè examinassent Episcopus, & Academia Parisiēsis, eas reprobarunt; Et inter illas à decima vsq; ad decimam tertiam extat illius opinatio de Conceptione; inueniēturq; in textu Magistri Sententiarum in editione anni 1540. Indè Paulus Venetus *tract. de Concept.* asserit; *Manifestè liquet in Vniuersitate Parisiensi, vbi hæc opinio est adprobata, quia offendebat pias aures.*

186 In Hispania ab anno 1390. vsque ad annum 1437. nonnulli opinionē contrariam docuerunt; sed contra se commune iudicium, & odium concitarunt; adeò vt aduersùs illos rescripta graues pœnas continentia expedierint Rex Ioannes Primus anno 1394. Rex Martinus anno *1408*. Regina Maria in Comitijs Genera-

neralibus anno *1437*. De quibus aliqua iã ſuperiùs attigimus, & videndi ſunt Authores ibi relati, & Epiſcopus Soſa, *fol. 27*.

187 Cæterùm, cum aliqui perſiſterẽt in defenſanda oppoſita opinione, ante Pontificem Sixtum IV. cõtrouerſia fuit ex vtraque parte agitata, & victoriam retulit Opinionis piæ propugnator Fr. Franciſcus Lombardus, ex Sacro Minorum Ordine, quem, vt victorem, Pontifex laudauit aſſerens, *Tu es verus Sanſon*; exindeq; cognomine mutato, vocatus eſt F. Franciſcus Sanſon. Videatur Chronica Ordinis S. Franciſci *2. part. cap. 60*. Adhuc tamen in ſuo propoſito perſtitere aliqui ex aduerſantibus, & Opinionem piam damnare ſunt auſi, atque aſſerere, Conceptionem, cui Feſtum in Eccleſia dicatur, non eſſe Conceptionem naturalem Deiparæ, ſed ſpiritualem. Id Pontifex Sixtus moleſtiſſimè tulit, & anno *1482*. expediuit Extrauagantem *Graue nimis*, anno vndecimo ſui Põtificatus, in qua damnauit opinionẽ eorum, qui cenſuram ſententiæ piæ infligebant, ſeu eorum cenſuram, & ſimul opinionem *Aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eamdem Sanctam Romanam Eccleſiam de ſpirituali dumtaxat Conceptione, & Sãctificatione eiuſdem Virginis glorioſæ Feſtũ celebrare*. Explicatque, quam ægrè tulerit inſiſtentiam Authorum aduerſantium his verbis *Eò grauiùs prouocati, quò illi periculoſiùs remanent incorrecti*. Hãc Extrauagantẽ innouauit Concilium Tridentinum *Decreto de peccato originali, in fine*.

188 Anno *1501*. referente Laurentio, Surio in Academia Moguntina aliqui contra Opinionem piam inſurrexerunt; quos vt omnino repelleret Academia, condidit ſtatutum, quo prohibuit, Gradum in Theologia ab vllo aſſumi, qui primùm iureiurando non ſe obſtringeret defendendi Immaculatam Conceptionem.

189 Anno *1512*. ex ſolo Sacro Ordine Minorum octo mille alumni Religioſi doctiſſimi Ferraræ conuenerunt, vt piam opinionem contra aliquos impugnatores tuerẽtur; Reportauere triumphum, qui pluribus elogijs commendatur ab omnibus illius tẽporis Hiſtoriographis. Anno *1520*. vt aſſeruimus *num. 176*. Defenſoribus Opinionis contrariæ ſeuerè iniunctum eſt, ne ei defendendæ inſiſterent, cũ ea eſſet materia nullius vtilitatis, & valdè ſcandaloſa; prout in prohibitione aſſeritur.

190 Anno *1575*. Pariſijs quidã publicè Opinionem piam refutabat; Conuicit illum Feuardentius, teſtimonia plurimorum Patrum Eccleſiæ in mediũ producens. Hinc pio zelo excitati Doctores Pariſienſes, quibus tunc Gloſſa Ordinaria edenda in lucem erat commiſſa, in ea appoſuerunt plures Patrum Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ authoritates Opinionem piam comprobantes, vt videre eſt in ipſa, quæ typis fuit mandata Pariſijs anno *1589*.

191 Adhuc noſtro æuo non defuerunt, qui opinioni piæ reluctarentur, ſed Pontifex Gregorius XV. ſilentio indicto eos compreſſit, vt ſuperiùs retulimus. Imò opinio contraria, (antequàm à Sede Apoſtolica præciperetur, ne ei nota infligeretur cenſuræ) fuit notata vt ſcandaloſa, malè ſonans, & piarum aurium offenſiua, ac temeraria; &, cum id libris, & ſcriptis circumferretur, nec Pontifices Summi, nec Sanctæ Fidei Tribunalia quidquam ex eo prohibuerunt. Et quidem Academia Pariſienſis cenſura notauit oppoſitam opinionem; atque, vt affirmat Miranda *de Concept. cap. 99*. qui eam defendebant, puniti fuerunt, ducentorum annorum ſpatio, vt impij, ſcandaloſi, & contumaces, & cogebantur, vt pallinodiam canerent. De his omnibus videantur Albertinus relatus ab Ægidio de Præſentatione *lib. 3. de præſeruat. quæſt. 2*. Ioannes à Fonte *in allegatione pro Conceptione fol. 14*. Recolantur etiam, quæ in ſuperioribus attulimus de his, qui apud Fidei Tribunalia delati pro acriori defenſione Opinionis piæ incolumes euaſerunt. Sanè anno *1530*. vir doctus apud Supremum Fidei Tribunal fuit accuſatus, quòd opinionem contrariam incũctãter aſſereret eſſe temerariam, ſcãdaloſam, & malè ſonãtem; Interrogatus ille in ſuo dicto perſtitit, & ratum habuit, ac nihilominùs Tribunal illud Sacrum eum indẽnem, ac liberum abire iuſſit.

192 P. Ioannes Antonius Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, lib. 3. diſſertat. 3. adnotat. 1. & 2*. recenſet aliquas illuſtres victorias ab impugnatoribus Opinionis piæ reportatas, quarum vnam vel aliam breuiter præſtringam. Petrus Cellenſis reſtitit aliquãdo noſtræ ſententiæ; impugnauit illum Nicolaus Monachus S. Albani, & poſt exactam diſceptationem Cellenſis conuictus aſſeruit; *Credo, dico, aſſero, & iuro, Beatiſſimam Virginem noſtram in æterna prædeſtinatione ſingulari priuilegio munitam, vt à ſua Conceptione in ali-*

aliquo violatam, sed semper mansisse, & permansisse illibatam. Videantur epistolę vtriusque disceptatoris *tom. 12. Bibliothecæ Veterum Patrum, lib. 9.*

193 Non solùm in Academia Coloniensi, vt retulimus *numer. 184.* triumphum insignem Scotus ab impugnatoribus fuit adeptus, sed accersitus ab Vniuersitate Parisiensi, cum ducenta argumenta contra Opinionem piam ei fuissent obiecta, omnia memoria tenuit, & singulis manifestè adeò respondit, vt omnes in suam sententiam facilè traxerit, & *Victor* ab omnibus proclamatus exindè *Victoris* nomen obtinuerit. Ita enarrant Pelbartus *lib. 2. Stellarij, part. 1. art. 3.* P. Ferdinandus de Salazar *de Concept. sæculo 14. initio.*

194 In Concilio Basiliensi (quod, scio, non fuisse ab Ecclesia receptũ, sed quanti debeat haberi, quod omnes Patres in eo censerunt, superiùs libauimus) Fr. Ioannes de Montenegro vir doctissimus ex illustri Prædicatorum Familia per octo dies argumenta contra Opinionem piam proposuit; Satisfecit per eosdẽ dies illis Doctor Ioannes de Contreras Segouiensis; & re mature considerata, Concilium stabiliuit, Deiparam absque originali culpa fuisse cõceptam; eiusque verba in superioribus transcripsimus.

195 Ioannes Tritemius anno *1495. in libro de laudibus Sanctæ Annæ* Immaculatam Conceptionem propugnauit; Insurrexit in illum Vuigandus Cauponis; duellum indè litterarium fuit exortũ, quod biennio durauit; Sed pro Tritemio plures tunc scripsere, & demùm Vniuersitas Coloniensis pro illo stetit, atque Vuigandus opinionem suam abiurauit. Postmodùm contra Tritemium in Curia Romana sub Alexãdro VI. actum fuit, sed nihil peractum; ille enim pro se, & pro Opinione pia habebat Academias Parisiensem, Coloniensem, & Tubingensem, Ordinesque Sacros Minorum, & Carmelitarum, & maiorem cœtum Eminentissimorum Cardinalium, Archiepiscopos, Episcopos, ac plures Principes, & ferè omnem in Germania Clerum, ac viros doctos, & eruditos innumerabiles.

196 Ex dictis, & ex pluribus alijs, quæ prætermitto, manifestè constat, omnibus sæculis Authores opinionis contrariæ passos fuisse repulsam, & numero paucissimos extitisse, si eos compares his, qui semper Opinioni piæ constantissimè adhæserunt, & sanè saltem nec virtute nec dignitate, nec sapientia impares. Quare hinc non infirmatur, sed potiùs roboratur Opinio pia.

§. XIIII. *Nec Summi Pontifices opinioni impugnanti Conceptionem Immaculatam Virginis vnquam fauerunt, nec pro illa Decreta expedierunt.*

197 RECENSVIMVS *suprà, à numer. 31.* plurimos Pontifices Summos pro Immaculata Cõceptione suffragium, & approbationem ferentes. Attamen pro contraria opinione aliquos stetisse contenditur. Affertur pro ea Innocentius II. Sed vbi illam probauerit, non inuenies, cum nec Bulla, nec Decretum ab eo expeditum reperiatur, nisi in Decretalibus, vbi hanc materiam neutiquam attigit. Et sanè illum nullus huc adducit, nisi Bandellus, cuius authoritatem esse lubricã, iam superiùs obseruauimus.

198 Affertur etiam Innocentius III. Attamen ipse fuit Magister Parisiẽsis, vt annotatur in prologo Operum eiusdem, quæ excussa sunt Venetijs anno *1578.* Et quidem tunc Parisijs docuit, cum Decretum Mauritij vigebat; hoc enim promulgatum fuit anno *1175.* Innocentius autem in Pontificatum fuit assumptus anno *1198.* Vnde cernitur, casu quo ibi docuerit opinionem contrariam, morem gessisse Decreto, sicut de alijs Doctoribus Parisiensibus apertè demonstrauimus, qui non ex animi sensu loquebantur. Quin locus, qui affertur ex eius Operibus, obscurus est, & illum exponunt Authores nostræ sententiæ, ita vt non obstet. Id saltem est certum, nihil contra opinionem piam scripsisse, aut statuisse, dum esset Pontifex; quare solùm, vt Author vnus peculiaris, posset ad summum contra sententiam piam afferri.

199 Adhuc Innocentius V. vt contrarius, allegatur. Sed ille ex Ordine Sacro Prædicatorum fuit, appellatus Petrus de Tarantasia, & scripsit super libros Sententiarum Parisijs tempore, quo florebat Mauritij Decretum; hoc namque editum fuit, vt nuper dicebam, anno

anno *1175*. & reuocatum anno *1346*. Medio autem tempore scripsit ille, si quidem Pontifex fuit creatus anno *1276*. In Pontificatu saltem nihil eorum scripsit, quippè absens fuit electus, & quinque duntaxàt mensibus post electionem vixit. Cęterùm Parisijs, vt morem gereret ei Decreto Mauritij, opinioni piæ non assensit; posteà verò eam firmiter defendit, atq; adeò pro ea affertur à Marco Antonio Palau *in Defensione Dominicana, fol. 19*. & ab alijs Authoribus.

200 Opponitur rursùs, Sedem Apostolicam prohibuisse Confraternitatem Stellarij, erectam sub titulo Immaculatæ Conceptionis, ergo hic titulus *Immaculatæ Cõceptionis* ab ea Sede est prohibitus. Non video consequentiæ vim, nec formalis est illatio. Sicut, si quis argueret; Sedes Apostolica prohibuit Religionem Templariorum, seu Militum Templi Sancti; ergo hic titulus *Militum Templi Sancti* ab ea Sede est prohibitus; Sanè nec verè, nec formaliter consequentiam inferret; Etenim prohibita est ea Religio ob excessus; non verò titulus. Sic etiam in pręsenti prohibita est illa Confraternitas ob abusus, non verò titulus Immaculatæ Conceptionis, qui adeò à Sede Apostolica laudatus, & commendatus est, *vt suprà, à numer. 31*. ostendimus; Et quidem ea Confraternitas, extantibus eisdem causis, eodem modo fuisset prohibita, quamuis erecta esset sub titulo Saluatoris, aut Assumptionis Deiparæ, aut Sanctissimæ Virginis, quin proptereà ab vllo dici posset, hos titulos prohiberi.

201 Opponitur prætereà, Piũ V. in Bulla, quæ incipit *Quod à nobis*, & initio Breuiarij Romani est affixa, prohibere cætera Officia Diuina, nisi quæ in eo continentur, & consequenter Officium Conceptionis compositum à Leandro Nogarolis, in quo titulus *Immaculatæ* tribuitur Conceptioni, vnde hunc titulum cernitur prohibuisse. Et pręterea Gregorius XV. præcepit, ne in Officio Ecclesiastico esset alius titulus, quàm *Conceptionis*, quare & vox *Immaculata*, & vox *Præseruatio*, quæ in Officio Leandri extãt, prohibitæ sunt reputandæ. Respondeo, in ea Bulla prohiberi cætera Officia Ecclesiastica, *Illis tamen exceptis, quæ ab ipsa prima institutione à Sede Apostolica approbata, &c.* Officium autem Leandri Nogarolis à sua prima institutione approbatum fuit à Sixto IIII. in Extrauaganti *Praeexcelsa* expedita anno *1476*. quare minimè fuit ibi prohibitum à Pio V. Quod manifestè liquet; nam post eam Bullam vtũtur eo Officio aliquæ Ecclesiæ, & totus Sacer Ordo Minorũ. Hinc etiam respondetur ad obiectionem ex Decreto Gregorij XV. qui neutiquam prohibuit titulum *Immaculatæ*, sed potiùs in fauorem nostrę sententiæ præcepit, solummodò sub nomine Conceptionis Festum celebrari, & non sub titulo Sanctificationis, aut alio, qui opinionis contrariæ esset protestatiuus.

202 Indèque confirmatur, nunquàm fuisse prohibitum titulum *Immaculatæ Conceptionis*, nam prohibitus non est titulus *Sanctæ Conceptionis*, imò per Sedem Apostolicam præfixũ in Octauo Responsorio lectionum ad Matutinum in Officio Conceptionis, quod tenentur omnes Ecclesiastici persoluere, ibi, *Quicumque celebrant tuam Sãctam Conceptionem*. Vox autem *Sancta* saltem significat id, quod *Immaculata*; cum sanctum formaliter dicat sanctitatem, & gratiam, ac peccati carentiam. Imò in opinione probabili asserentium, posse de potentia Dei absoluta, seclusa prouidentia de facto data, reperiri carẽtiam peccati absque gratia sanctificante, plus importat in sui significatione vox *Sãcta*, quàm vox *Immaculata*; nam illa dicit formaliter gratiam, hæc solùm formalissimè præsefert carentiam peccati; Quare, si infans in puris naturalibus crearetur absq; gratia habituali, esset immaculatus, cum careret macula peccati, & non esset sanctus, cum gratia non esset ornatus. Si igitur *Conceptio Sancta* à Sede Apostolica nũcupatur, & in Officio Ecclesiastico præfigitur, sanè Conceptio Deiparæ ornata gratia, ac sanctitate pręDicatur, & non prohibetur, eam dici Immaculatam, cum vox *Immaculata* non significet amplius, quàm vox *Sancta*. Vel dicant mihi, quid significet *Conceptio Sancta*, cum aliundè stabilitũ sit à Sede Apostolica, Conceptionem, quæ celebratur, esse Cõceptionem naturalem, quæ fit in instanti, & non Cõceptionem spiritualem? Ego sanè non inuenio alium sensum, quo possit exponi.

203 Obijcitur deindè, Vrbanum VIII. cum ab eo efflagitaretur, vt in Officio Cõceptionis adderetur vox *Immaculata* supra vocem *Conceptionis*, noluisse precibus poscentium acquiescere. Sed in primis hoc argumẽtum est negatiuum, nec ex eo probatur, illum prohibuisse vocem *Immaculata*; & constat non fuisse ab

ipso

ipso prohibitam eam vocem in Officio Leandri Nogarolis. Itaque Vrbanus noluit innouare aliquid in Officio Ecclesiastico, cum, exceptis lectionibus ad Matutinum, idem Officium recitetur in Festo Natiuitatis Deiparæ, ac in Festo Conceptionis, mutata solùm voce *Natiuitas* in vocem *Conceptio*; quare in id respexit, vt vtrumque Festum eodem Officio, absque immutatione, celebraretur, sicut hucusq; fuit celebratum. Et sanè, qui ab eo non sustulit titulum *Sanctæ Conceptionis*, non dubitaret addere titulum *Immaculatæ*, nisi eo fine esset ductus. Quod confirmatur, quia, si nunc mysterium Immaculatæ Conceptionis à Sede Apostolica definiretur, non esset opus innouari aliquid in præfato Officio, nec addere titulum *Immaculata Conceptio*. Et quamuis hoc casu posceretur à Summo Pontifice, vt eum titulum adderet, & id negaret, non posset indè argumentum sumi contra Immaculatam Conceptionem, si quidem esset iam definita; solùmque probaretur, noluisse Pontificẽ innouare in Officio Ecclesiastico quidquã; Id ipsum ergo in præsenti probatur.

204 Vrgent adhuc ex eo, quòd ipse Vrbanus VIII. in suis litteris Apostolicis confirmantibus nouum Ordinem Militarem sub titulo Conceptionis erectum noluerit apponere vocem *Immaculatæ*; quin, cum ea fuisset addita ab aliquibus authoritate propria in illis litteris, iussit, eam indè deleri. Sed respondeo ad primum, esse dumtaxàt argumentum negatiuum, quod nihil euincit. Sicut, quòd Pontifices titulum *Immaculatæ* non tribuerint Natiuitati Virginis, non probat, eum esse prohibitum, aut Natiuitatem non fuisse Immaculatam. Quid? quòd, vt iam asseruimus, Sixtus IV. & alij Pontifices eam vocem *Immaculatæ Conceptionis* in Officio Leandri Nogarolis approbarũt, quod fuit perindè, ac si ipsi eum titulum tribuissent? Ad secundum assero, non fuisse deletum eum titulum iussu Pontificis, eo quòd esset falsus, aut ab eo prohiberetur, sed quia superadditus fuit absque eius authoritate litteris Põtificijs, quibus addi quidquam ab aliquo authoritate propria non licet. Sicut, si in Bulla Pontificia extaret hæc vox *Christus*, & aliquis sua authoritate adderet hunc titulum, *Iudex viuorum, & mortuorũ*, præciperetur, hanc additionem deleri, non quia ea verba prohiberẽtur, aut essent falsa, sed quia illicitum est, litteris Pontificũ quidquam, quamuis in se verum, superaddere.

205 Oponitur etiam Bulla Pij V. quæ incipit *Super speculam*. Sed immeritò. Etenim in ea Põtifex solùm prohibet cõtrouersias, ac disputationes in lingua vulgari circa Virginis Conceptionẽ; eo fine motus, ne indocti, & ignari tumultuarentur, discordiasque excitarent, si sibi inuicem repugnarent, zelo imprudenti ducti. Imò iam ipsa Sedes Apostolica nõ pauca immutauit ex his, quæ in illa Bulla fuerunt constituta, exigente id temporum, & circunstantiarum varietate.

206 Demùm opponitur quoddã Decretum expeditum anno 1644. in quo prohibitum fuit, ne titulus *Immaculata* tribueretur Conceptioni. Sed in primis in Hispania nostra nec illud fuit promulgatum, nec in vsu est. Deindè id Decretum non emanauit à Pontifice, sed à quadam Congregatione Eminentissimorum Cardinalium, quæ sanè inferior est Pontifice; inferior autem nequit reuocare Decreta Superioris; Vnde, cum Pontifices, vt satis ostendimus in superioribus, toties approbauerint titulum *Immaculatæ*, & vocẽ *Præseruationis*, nequeunt hi tituli prohiberi nisi à Sede Apostolica. Et quidem Illustrissimi Nuntij Pontificis in Hispania, & Sacræ Fidei Quæsitores, qui exactissimè curant, vt Decreta Põtificia ad vsum perducantur, & obseruentur, nihil circa eius tituli prohibitionem statuerunt, vnde omnes eo, voce, & scripto, vtuntur. Nec prò meo imbecilli captu video, quid referat, tolli titulum *Immaculatæ*, si in Officio Ecclesiastico manet præfixus titulus *Sanctæ Conceptionis*, quin tollatur.

207 Nec possum non obiter libare, hoc Decretum (cum primùm fuit obtentum) in Hispania, fortè plus quã par erat, ab aduersantibus fuisse inclamatum; &, cum Comitia Generalia Regni Castellæ, & Legionis tunc in Curia Maditensi fuissent congregata, à Rege nostro Philippo IV. exorauerunt, vt conaretur, impetrari eiusmodi Decreti reuocationẽ; quibus precibus sic pijssimus Rex respondit; *Nullum obsequium ex omnibus, quæ Regnum mihi hactenùs præstitit, gratius mihi esse poterat, quàm id, quod in hac cõsultatione præstitum video, propter intimum affectum, quem mysterio purissimæ Conceptionis Deiparæ vnicè deuotum gero, cuius interuentu, laborũ, quos hæc Monarchia patitur, leuamen nos impetraturos cõfido; cumq; ad peculiare Regni debitum spectet, huic fini assequendo expedientissima quæque inquirere, primum absque dubio, & vnicum*

nicum illud est, de quo hic ad me refeert; cui idcircò libens assentio; &, vt Romã in eamdẽ sententiam litteræ destinarentur, iussi. Siquidem, licèt per Consilia Status, & Cubiculi, idem negotium expediendum curaueram, vt Decretũ, de quo hic est sermo, reuocetur, de integro ei modò incũbam. Et, si causæ huius definitio in mei ipsius Romam profecti, & sollicitatoris officio fungentis industria volueretur, confestim summa alacritate iter ingrederer, meque fœlicissimum iudicarem, si hac ratione tale Dominæ nostræ obsequium exhiberetur. Hæc sunt pijssima verba nostri Catholici Monarchæ fideliter ab Hispano in Latinum sermonẽ conuersa; Indeque cernitur, quantùm Regnum Hispaniç, simul cum suo Iustissimo, ac Potentissimo Rege erga Conceptionẽ Immaculatam sit ex corde affectum, & ex animo sacratum.

208 Ex eo autem, quòd id Decretum reuocetur, nullum profluit incommodum. Etenim ob circunstãtias occurrentes ipsa Decreta Pontificum solent à Successoribus reuocari; illud autem nõ est Pontificium, & vrgent circunstantiæ, quare faciliùs reuocari valet. Deindè, si aduersantes non reperiunt inconueniens in eo, quòd hoc Decretũ reuocet alia Decreta Pontificum, eum titulum *Immaculatæ Conceptionis* approbantia, cur inconueniens iudicetur, vt idipsum reuocetur, cũ instent tot, tamque solidæ rationes? quippè instant eç omnes, quas pro opinione in toto hoc Appendice in Epilogum redegimus.

§. XV. *Nec Diuus Paulus vllo modo contrariatur Opinioni piæ de Immaculata Deiparæ Conceptione.*

209 CONSVLTO abstineo ab argumentis Scholasticis pro opinione contraria efformari solitis, tũ quia satis manifestè refelluntur ab Authoribus nostræ sententiæ toto decursu relatis; tum quia nimiùm hic Epilogus excresceret; tum demùm, quia hæc materia plùs desiderat alia fundamenta, & testimonia solida, quàm rationes metaphysicas; non quia hæ plurimùm ad quamlibet veritatẽ firmandam non valeant, sed quia mentes clariùs fundamentis alijs in hac quęstione conuincuntur, maximè eorum, qui Theologicas, subtilesque argumentationes non capiunt; & tum doctos, tum indoctos, vel Theologię gnaros, vel ignaros, perfecta, & clara huius rei notitia instruere appetimus. Sed omittendum non fuit argumentum ex D. Paulo desumptum, quod est validius opinionis contrariæ fundamentum.

210 Igitur Apostolus *ad Romanos cap. 5. vers. 12.* ait; *Propterea, sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt.* Vbi contenditur, à culpa originali primi hominis nullum ab Apostolo excipi, atque adeò nec Deiparam. Sed tamen ex his Pauli verbis nihil inferri contra Immaculatam Virginis Conceptionem, ex sequentibus fit manifestum.

211 In Scriptura Sacra plures sunt locutiones vniuersales, quæ, nisi cum aliqua restrictione intelligantur, nequeunt exactè exponi. Sic *in Psalm. 13.* asseritur; *Non est intelligens: non est requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum;* Alięque similes propositioner sæpè reperientur, quæ tamẽ veræ sunt, quamuis sint multi, qui intelligant, qui requirant Deum, & qui bonum faciant, & quamuis fuerit aliquis, qui non declinauerit. Etenim, iuxta doctrinam, & expositionem S. Thomæ, his locutionibus significatur dumtaxàt, nullum *ex se* esse rectum, iustum, bonum, aut benè operãtem, cum sit attributum proprium Dei, habere *à se* bonitatem, & iustitiam, ac benè operari, simulque omnibus perfectionibus esse præditum; homines autem nec *à se*, nec *ex se* quidquam horum habent, sed cum gratiæ diuinæ auxilio, sine qua omnes essent iniusti, malè operantes, ac pleni miserijs; sed cum eo auxilio prçseruantur à culpis. Itaque eodem modo, si gratia aliquem non præseruasset, omnes in Adam peccauissẽt; at, si gratia præseruet, peccatum Adami non contrahitur. Audi D. Hieronymum *epist. 146. ad Damas.* aientem; *Secundùm illum canonẽ, quem sæpè exposuimus, Scripturarum,* omnia, *non ad totum referenda esse, sed ad partem maximam; Vt, omnes declinauerũt; Et, omnes, qui venerunt ante me, fures fuerũt; Et, omnes, quæ sua sunt, quærunt.* Consonant huic expositioni vocis *Omnes* plures Ecclesiæ Patres. Quare verba D. Pauli non significant, nullum ab Adamo prouenientem fuisse à gratia præseruatũ; sicut verba adducta *ex Psalm. 13.* non significant, nullum fuisse, qui eis defectibus caruerit, si ei diui-

na gratia fauerit. Solùm ergò intēdit Apostolus, non præseruante gratia, peccato Adami omnes eius posteros fore maculādos

212 Nec hæc vox vniuersalis *omnes*, qua vtitur Apostolus eo rigore omnes comprehendit, vt indè Maria non excipiatur; nam in sacra pagina in proprio, & stricto sensu apponitur, & tamē aliqua exclusio, seu exceptio permittitur, quamuis ibidem non exprimatur. Exemplum sit. *Estheris 15.* Promulgauit legem Assuerus, ne quis non vocatus ad eum alloquendum ingrederetur, mortis pœna imposita legem non obseruantibus. Periclitabatur Hebræi populi salus, cui vt consuleret Esther, pœnæ timida, ingressa tamē est ad Regem, qui erga illam placidus asseruit; *Non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.* Itaque, cum lex pro omnibus lata fuisset, inter omnes non erat Esther annumeranda; ergo similiter vox *omnes*, qua pariter, & eodem modo vtitur Paulus, in phrasi Scripturæ locū relinquit exclusioni alicuius; vnde, quamuis pronūtiet, omnes in Adam peccauisse, rectè potest Mariæ aptari, quòd ea lex *Non pro te, sed pro omnibus constituta est.* Quod quidem eò cōgruētiùs asseritur, quòd iuxta expositionem communem Patrum Ecclesię in Assuero Christus, in Esthere Maria figuratur, indeq; Christus à lege cōmuni mortis peccati pro omnibus lata Mariam fecit immunem. Itaque ea vox *omnes* prçfatam expositionem admittit iuxta ipsius Scripturæ expositionem. Nūc etiam audiendus est D. Anselmus alibi iam datus. *Paulus dixit, omnes in Adam peccasse. Vera vtique sententia: Sed cum eminētiam in te, Maria, considero, sicut te non intra, sed supra omnia contueor, ita & te non lege aliorum in tua Conceptione fuisse deuinctam opinor.* Videatur officium Leandri Nogarolis, & Guerrero *in concordantia, discursu 14. §. 1.* Itaque Maria in omnibus non includitur, quia supra omnes fastigiatur.

213 Confirmatur manifestè. Scripturę sacræ loca intelligi debent, sicut exponūtur à Patribus, & Doctoribus Ecclesiæ, & ab ipsa Ecclesia accipiuntur, ac Pontifices probant, simulque à cōmuni Authorum consensu explicantur, fideliumque suasione percipiuntur. Quippè, si hæc fundamenta deessent, vnusquisq; pro suo arbitrio posset illa interpretari, plurimique indè pullularent errores; Ac sanè par non est, vt liberè cuilibet liceat, Scripturæ testimonia iuxta suum sensum declarare, cum in ea mysteria, & doctrinæ ad Fidem, & Catholicam Religionem pertinentes includantur; ex ea enim libertate exponendi pro arbitrio Sacræ paginæ authoritates plurimi errores, ac hæreses dimanarunt, sæculis elapsis, cum graui Fidei verę, ac Ecclesiæ detrimento. Hoc ergo, vt certissimo principio, supposito, fit planum, Deiparam non comprehendi in verbis relatis D. Pauli, alijsque similibus, de peccato originali loquentibus. Etenim ea verba intelligenda sunt, vt ea intelligunt Patres Ecclesiæ, & ipsa Ecclesia, ac Pontifices probant, ac vt cōmune Authorum iudicium, & communis fidelium consensus confirmant; at hi omnes, vtpotè Immaculatam Cōceptionem propugnantes, iuxta dicta toto hoc Appendice, sentiunt, Deiparam non fuisse inclusam in ea lege posteros Adami damnante; ergo exponunt verba Pauli, ita vt ab eis Deipara excludatur. Igitur hic est verus sensus verborum Pauli. Accedit, quòd huic expositioni Apostoli apertè fauet Concilium Tridentinum, vt expendimus *suprà à numer. 51.* Paulus itaque Immaculatæ Conceptioni iuxta veram, & genuinam, ac tenendam expositionem, non repugnat.

§. XVI. *Opinio pia de Immaculata Virginis Conceptione habet omnem certitudinem necessariam, vt ab Apostolica Sede definiatur.*

214 MYSTERIVM Immaculatæ Cōceptionis Deiparæ est proximè definibile. Quæ conclusio infertur ex adhuc dictis. Etenim in hac veritate reperiuntur omnia requisita, quæ opus sunt, vt Sedes Apostolica aliquam veritatem definiat, nempè esse certam, & manifestam; concernere materias Fidei; & adesse necessitatem, aut congruentiam ingentem, vt definiatur: quæ ideò requiruntur, vt absit procul periculum errandi; semel enim veritate definita, cum Sedes Apostolica in his errare nequeat, illud periculum amandatur; deinde vt ea veritas, quæ est definienda, non sit inutilis Fidei, ac Ecclesiæ; demùm vt

vt in definitione prudenter procedatur, & non absque commodo, vtilitateque ingentibus. Cæterùm in præsenti hæc omnia requisita dari, breuiter libabimus, nam integri de hoc extant libri. In hoc autem §. de certitudine huius veritatis agemus.

215 Et quidem, si certitudinem Fidei excipias, qua maiori certitudine potest aliqua veritas innotescere, quã hæc de Immaculata Virginis Conceptione? Quid aliud suadent solida fundamenta in superioribus adducta? Etenim hanc veritatem rationis instructæ fidei dictamina manifestant; loca ex Sacra Scriptura comprobant; approbatio Ecclesiæ, ac Sũmorum Pontificum euincit; Conciliorum authoritas munit; Sancti Ecclesiæ Patres, & Doctores firmant; & tandem eam stabiliunt traditio; antiquitas; commune Authorum iudicium: iuramentum defendendi ipsam emissum ab Almis Ecclesijs, ab Academijs, Vrbibus, Oppidis, Religionibus Militaribus, Congregationibus, & Confraternitatibus; item suffragium Tribunalium Sanctæ Fidei; vox populi, quæ est vox Dei; consensus cũctorum Sacrorum Ordinum, si vnicum demas; reuelationes, & miracula. Inspice retroactis sæculis veritates aliquas, quæ opinionibus fuerunt obnoxiæ, & postmodùm à Summis Pontificibus, aut Concilijs Generalibus sunt definitæ, & ante ipsarum definitionẽ nõ reperies in eis maiorem certitudinem, imò nec eam certitudinem, quæ tot simul fundamentis, ac circunstantijs esset comprobata, & fulcita, ac est hæc veritas de Conceptione Immaculata.

216 Adeò certa est hæc veritas, vt Franciscus de Sancto Iosepho *in libello supplici ad Pium V.* Ægidius de Præsentatione *libr. 3. de præseruation. quæstion. 3.* (quem Sacrum Fidei Tribunal Lusitaniæ approbauit) Ioannes à Fonte *in allegation. pro Conception. fol. 14.* & alij dixerint, Conceptionem Immaculatam Virginis iam esse à Sede Apostolica canonizatam. Etenim Canonizatio, iuxta stylum nũc obseruatum, consistit in eo, quòd Summus Pontifex aliquem nuncupet, & nuncupari assertiuè præcipiat *Sanctum*, simulque concedit, vt in eius honorem Templa construi, & publicæ inuocationes, ac Processiones à Fidelibus fieri valeant. At Summi Pontifices præcipiunt, vt Deiparæ Conceptio vocetur *Sancta*; Si quidem Pius V. ex illustri Prædicatorum Ordine, iussit, vt in eius Festo persolueretur Officium Ecclesiasticum Natiuitatis ipsius Deiparæ, mutata voce *Natiuitatis*, in vocem *Conceptionis*; In eo autẽ in Responsorio Octauæ Lectionis ad Matutinũm asseritur; *Quicumque celebrant tuam Sanctam Conceptionem*; quod idem Officium approbarunt Summi Pontifices post Pium V. ergo Sedes Apostolica canonizauit Deiparę Conceptionem, nuncupans eam *Sanctam*, & consequenter absque peccato, & cum gratia peractam; aliàs Sancta non esset Conceptio, si gratia abfuisset, & peccatum originale, quod cum gratia non coniungitur, eam fœdasset. Deindè Templa in honorem Conceptionis sunt constructa, & publicæ inuocationes ad eam à Fidelibus diriguntur, ita vt in his animus sit, colere, & venerari Immaculatam Conceptionem, vt superiùs ostendimus.

217 Occurrunt autem statim Authores præfati sequelæ, quæ posset opponi, & affirmant, non sequi ex hac doctrina, obligationem ex præcepto iam dari assentiendi Opinioni piæ de Immaculata Conceptione, tanquam veritati Fidei. Distinguũt enim duplicem modum, quo veritas aliqua potest esse infallibilis; alterum cum præcepto assentiendi; alterum absque illo. Primò modo se habent articuli, & definitiones, quibus assentire ex præcepto omnes tenentur. Aliæ veritates sunt infallibiles absque præcepto assentiendi imposito omni vniuersali Ecclesię; Ita Ecclesia Latina, vt veritatem infallibilem, sentit, Christum Dominum in pane azymo consecrasse; & non extat præceptum obligans vniuersam Ecclesiam ad assentiendum huic veritati, cum permittatur Ecclesiæ Grεcæ assensus ad veritatem oppositam, nempè Christum in pane fermentato consecrasse, atque adeò ea Ecclesia in huiusmodi pane consecrat. Ita ergo aiunt, veritatem Conceptionis Immaculatæ esse infallibilem, sed absque præcepto assentiendi illi, quamuis detur præceptum non inurendi censura eos, qui assentiuntur. Quarè instantiæ, quæ fiunt, vt hæc veritas definiatur, eò tendit, vt Apostolica Sedes illam maiori solemnitate declaret, præceptum assentiendi iniungens, & omnem dubitationis ansam, & speciem è medio tollens.

218 Quæ duobus numeris præ-

præcedentibus asserui, non è meo sensu protuli, sed ex Authorum, quos retuli, iudicio; alijs enim relinquo, vt suam sententiam proferant de præfato loquendi modo, & de eo, quo vtitur Guerrero *in Concordant. discurs. 22. fol. 191.* vbi ita ait; *Para la mayor fuerza de la verdad deste mysterio (en la manera, que se puede dezir, no dandolo por definido, ni censurando lo contrario) pruevo, que ay sobre ello cosa juzgada, y sentencia de vista, y reuista.* Hoc est. Vt ingētiori vi veritas huius Mysterij muniatur (eo modo, quo possumus loqui, quin illud vt iam definitum præfigamus, nec oppositam opinionem inuramus censura) probo, iam super hoc esse rem iudicatam, & in eius fauorem primam, & vltimam sententiam esse prolatam. His verbis suam probationem hic Author exorditur. Sed ab his assumptum propositum non dependet, cū satis ex dictis, & ex libandis §. *vltimo*, fiat planum, veritatem Immaculatæ Conceptionis Deiparę habere omnem certitudinem necessariam; vt ab Apostolica Sede definiatur.

§. XVII. Pia Opinio de Immaculata Conceptione Deiparæ habet cætera omnia requisita necessaria, vt à Sede Apostolica definiatur.

(?)

219 MYSTERIVM hoc Conceptionis Immaculatæ Fidem concernit, indeque de eius definitionis congruentia non debet dubitari. Etenim cæteros homines in peccato originali fuisse conceptos, docet Fides, & D. Paulus promulgat; quare exceptionem dari ab hac communi lege, spectat ad hoc, vt perfectè intelligatur, quod Fides, & D. Paulus docent. Prætereà Deiparam immunē fuisse à peccati originalis labe, opus quidem est gratiæ, quæ eam præseruauit à culpa, & est specialis, ac perfectissima Christi Redemptio, vt latè ostendunt Authores nostræ sententiæ. Deindè de Conceptione in Ecclesia Festum celebratur; de ea etiā in Concilijs nō semel fuit agitatū; Igitur veritas hæc Fidei materias concernit.

220 Confirmatur. Quippè fuisse sanctificatum in vtero Matris Ioannem Baptistam, eiusque Natiuitatem esse sanctam, ac ornatam gratia, quid est ad Fidem pertinens, ac Festum, quod ab Ecclesia celebratur; ergo similiter est materia concernens Fidem, quòd Conceptio Deiparæ fuerit Immaculata, Sancta, ac prædita gratia sine labe culpæ. Hinc Pontifices Summi arbitrati sunt, id esse aptum, vt definitioni à Sede Apostolica tradendæ subijciatur; Et Paulus V. in Bulla, quam expediuit præcipiens, ne opinio opposita publicè defenderetur, aut doceretur, addit; *Donec articulus huiusmodi à Sancta Sede Apostolica fuerit definitus.* Eam Bullam affert Marcus Antonius Palau *in Defensione Dominicana, fol. 70.*

221 Iam verò necessitas, vtilitas, & congruentiæ, vt hæc veritas à Sede Apostolica definiatur, multiplices sunt. Prima est, id ad gloriam, venerationem, & cultum Virginis tēdere, cuius excellentias, & prærogatiuas, par est, populo Christiano infallibiliter credendas proponi, vt Fidelium deuotio, affectus, et obsequia adaugeantur, quin ex vllo retrahantur obstaculo.

222 Secunda est, Decreto Definitionis infallibili approbari Festum Conceptionis naturalis Sanctæ, quod Ecclesia ab Spiritu Sancto gubernata celebrauit, ac celebrat, vt constet de certitudine, quā ipsa Ecclesia sequitur, & qua adhuc fuit operata, ac de medio tollātur interpretationes à veritate alienæ circa spiritum, & mentem, quæ in hoc Festo celebrando altè insidet Ecclesiæ.

223 Tertia est, explere ardentia vota, & desideria, quibus flagrant Fideles, vt hoc mysterium definiatur; et indulgere instantissimis precibus Regum, Principum, Prælatorum, Ecclesiarum, Sacrorum Ordinum, et Militarium, Regnorum, Academiarum, ac Oppidorum, omnibus vijs hanc Definitionem poscentiū, et sollicitantium.

224 Nescio quis relatus à Ioanne à Fonte *in allegatione pro Concept. fol. 11.* asseruit, non esse expediens, vt Principes sæculares quidquam in huiusmodi materijs proponant, aut reclament. Parùm in historia Ecclesiastica, et notitia styli, et vsus Ecclesiæ, & *Canon. 12.* Octauæ Synodi Vniuersalis ille fuit versatus; Si quidem semper hic mos fuit, vt in Concilijs Generalibus Oratores Principum sæcularium assisterent. In Concilio Ephesino, et in Syno

Synodo Chalcedonensi sexta, septima, & octaua adstiterunt Iudices Imperiales, vt essent Executores, & noscerent, in omnibus examen debitum fuisse appositum, sedarent tumultus, & impedirent, ne obstacula opponerentur legitimis consultationibus, ac loca tuta redderent, per quæ ad Concilium esset deueniendum. Et Imperator Theodosius duos à suis Consilijs misit ad Concilium Ephesinum, vt noscerent, an esset verum, quod ad ipsum fuerat delatum, nempè aliquas materias absque ordine iudiciali fuisse decisas, cum deberet ille ordo seruari; & casu, quo seruatus non fuisset, iniungerent, quòd iterùm illæ materiæ discuterentur. Videatur *tomus 1. Conciliorum, pagin. 100. in Editione Veneta, anno 1589.* In Concilio etiam Tridentino præsentes extitere Principum sæcularium Oratores; Ergo, licèt ad illos non spectet iudicium, declaratio, & decisio, non incongruit, sed omnino expedit, vt materijs huiusmodi se immisceant in ordine ad illa, quæ ipsis licent. Præterquàm quòd hæc veritas Immaculatæ Conceptionis ad omnem spectat Ecclesiam, cuius Prælati possunt confluere ad Principem, (vt de facto confluunt, ad hoc vt suam authoritatem, & maiestatem impendat in preces, & instantias ad definitionem huius veritatis obtinendam) repræsentantes, ab ipsis hanc veritatem fuisse sedulò examinatam, & approbatam, atque ad Ecclesiæ vtilitatem valdè conducere Definitionem.

225 Quarta est, placari tumultus, qui excitari solent, & scandala pariunt. Etenim, estò non disputetur de hac quæstione, & silentium imposuerit Pontifex opinioni contrariæ, attamen aliqui contingunt euentus, ex quibus dissensiones, scandala, & conscientiarum dispendia sequuntur, vt facilè constabit, si in memoriam reuocentur, quæ in varijs Hispaniç locis acciderunt annis elapsis; Ea consultò prętermissa volo, nam hæc animo pacatissimo scribo, & longè ab illo est, historias referre, quæ aliquibus minùs gratæ sint futuræ.

(?)

* * *

§. XVIII. & vltimus. Authoritate roboratur, Opinionem piā de Immaculata Virginis Conceptione esse proximè definibilem ab Apostolica Sede. Et diluitur, quidquid contra id potest opponi.

226 OMNES Hispaniç Academiæ sentiunt, veritatem de Immaculata Deiparæ Conceptione esse proximè à Sede Apostolica definibilem; siquidem iam diù supplices litteras ad Pontificem Summum scripserunt, vt hoc Mysterium definiret. Ab eodem iudicio sunt omnes ferè Hispaniæ Antistites, & Almæ Ecclesię, pro eadem definitione instanter cōclamantes. Idipsum sentiunt communiter Viri doctissimi, quorum ductu, & consilio Hispaniarum Reges, & Regna omnia media tentant, vt Pōtificem ad definitionem alliciant. Plures super hoc doctissimè scripserunt, proximam definibilitatē probantes, inter quos videantur Illustrissimus F. Ioann. Merinero Episcopus Vallisoletanus; Illustrissimus Episcopus de Origuela; Marcus Antonius Palau, Ioannes à Fonte, P. Ambrosius de Peñalosa, P. Guarnizo, P. Ioann. Antonius Velazquez, & alij, quos decursu superiori recēsuimus. Id etiam inoffenso calamo pro conclusione sæpè fuit præfixum in Assertionibus publicis in Academia Salmantina, & pluribus alijs in locis.

227 Id etiam post prudens, & accuratum examen in Consessu quodam annis præteritis habito in Curia, ex Regis nostri præscripto senserūt vnanimi iudicio, quot quot in eo adstiterunt; nēpè Illustrissimus F. Angelus Manrique, olim in Salmanticensi Lycæo Primarius Theologiæ Antecessor, postmodùm Episcopus Pacēsis; Illustrissimus, & Excellentissimus F. Petrus de Vrbina, Archiepiscopus nunc Valentinus, & ProRegis munere functus; F. Ioannes de S. Augustino; Fr. Franciscus Andreas de la Torre; & P. Lucas Vuadingus celebres, & emeriti Theologiæ Professores. Quare proxima definibilitas huius veritatis ingenti vndique, & valida authoritate firmatur.

228 Et hanc quidem veritatem esse in statu proximè definibilitatis,

tis,latè,doctè,& acutè suadet, & persuadet P.Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta,tota dissertatione 3.per nouem adnotationes,& dissert.4.ac 5.lib.5.* quarum probationum hæc sunt summa capita. Scilicèt quòd veritas Immaculatæ Cōceptionis ex Sacra Scriptura, & Patribus Ecclesiæ euincitur; Ecclesiæ Catholicæ sensus eam certam facit,& in statu proximæ definibilitatis constituit;in eodem statu Conciliū Tridentinum eam collocauit;Episcoporū, Academiarū, & Authorum cōsensio,& communis totius populi Christiani vox eam proximè definibilem reddit,& suo quasi iure definitionem postulat,dum totus est in hoc mysterio celebrando,& vsque ad sanguinis effusionem, si necessum sit,defendēdo. Prætereà quòd præ authoritate,& pōdere piæ opinionis momētum opinionis contrariæ sit valdè inferiùs, nec eius Authores præiudicium faciāt communi Ecclesiæ, Academiarum, Regnorum, Religionum,& Doctorum sensui pro Opinione pia stantibus. Rursùs quòd opinio cōtraria non est definibilis, quod à silentio ei imposito validè infertur. Demùm, quòd Sūmus Pontifex absque Cōcilio Generali,validè,piè,sapienter,atque prudēter,post tam diuturnum, accuratumq; examen iam adhibitum,potest nunc hanc veritatē definire.

229 Nec in Hispania dumtaxàt cōsensus communis in veritatem Immaculatæ Conceptionis conspirat,sed etiam extra illam,vt hinc constet authoritas, qua stabilitur,& proximè definibilis redditur. Vincentius Iustinianus Antistes ex illustri Prædicatorum Ordine *in additionibus ad historiam B. Ludouici Beltran*,id confirmat,dum *cap.5.§.14.* asserit; *Iam in Hispania,& in Indijs,& in Gallia,& in tota fermè Europa aliquid contra piam opinionem siuè scribere,siuè cōcionari,siuè docere,perindè est,ac oleum, & operam perdere, & fastidium auditoribus afferre.* P. Benedict. Iustinianus Concionator Pauli V. *in cap.1. epist.1.Ioannis*, hæc habet; *Denique fidelium omnium consensus,& pia animorum in Beatissimam Virginem propensio,non leuiter huic sentētiæ adstipulantur. Constat enim, olim eiusmodi populi consensum Antistitum authoritate firmatum viros pietate insignes in Sanctorum numerum retulisse. In hac verò re ita ferè fideles afficiuntur,vt si quis aliter sentiat, & loquatur,nō leues excitet inter fideles perturbationes, offensiones,& scandala.* Ecce, quæ olim sufficiebant, vt viri virtute insignes infallibiliter proponerentur venerandi ab Ecclesia, reperiuntur nunc circa Opinionem piam Mysterij Immaculatæ Conceptionis; vnde nihil videtur iam desiderari, vt Ecclesiæ proponatur infallibiliter credēdum, nisi solemnitas definitionis Pontificiæ.

230 Adest itaque, quod primæuis Ecclesiæ temporibus sufficiebat,vt in numerū Sanctorum aliquis referretur; atque adeò, quamuis nunc illud non sufficiat, vt credatur huic mysterio,tanquam de Fide infallibili,tamē sufficere cernitur,vt ipsum authoritas Pontificia definiat. De cōsensu autem totius populi Christiani erga hanc veritatē, recensitis specialiter omnibus Regnis, & Prouincijs,nempè Italia,Hispania, Germania,Gallia,Bohemia,Anglia,Dacia,Hybernia,Græcia,Illyrico, & alijs, videatur Author antiquus Petrus Burrus, qui ante centum,quinquaginta annos floruit *in Hymnis in laudem Conceptionis illibatæ Virginis.* Ludouicus Blosius *in dictis Patrum c.5.* P. Lorinus *in Psalm.98.vers.4.* P.Granado *tract. de Concept,disp.3.quæst.29.* Qui asserit,hunc populi consensum, & Ecclesiæ celebritatem clamare,& suo quasi iure definitionem postulare. Indè P. Gregorius de Valentia *in Analysi fidei,lib.8.cap.9.* docuit; *Si quando de re aliqua in materia Religionis controuersa constaret,fidelium omnium concordem esse sententiā (solet autē id constare vel ex ipsa praxi alicuius cultus communiter apud Christianos populos receptà,vel ex scandalo,& offensione cōmuni, quæ ex opinione aliqua oritur) meritò posse, ac debere Pontificē illa inniti,quæ esset Ecclesiæ sentētia infallibilis.* Idemque traditur à Thoma Vualdensi *lib.2.doctrinæ Fidei,c.20.* Expēde, quæ asserantur satis esse,vt Pontifex proponat aliquam veritatem Ecclesiæ infallibiliter credendā,& ea reperiri in veritate Conceptionis Immaculatæ animaduertes.

231 Iam verò definitioni huius Mysterij nullum fundamentum refragatur, cū ea,quæ pro opinione cōtraria afferri valēt, clarè videantur diluta in superioribus;illud præcipuè,quòd Illustris Prædicatorum Ordo repugnet. Etenim ex eo plurimos pro Opinione pia stare,satis ostendimus;& prætereà in Ecclesia aliqui fuerunt articuli definiti,quibus ante definitionem plurimi Viri doctissimi resistebant. Exempli ergo nonnullos libabo.

232 Aliqui Ecclesiæ Græcæ Patres ducti illis verbis *Ioann.c.15.v.26. Spiritus, qui à Patre procedit*, senserunt, Spiritum Sanctū à solo Patre,& non à Filio procedere. Nihilominùs processio Spiritus Sancti à Patre,& Filio definita fuit in Concilio Ephesino,& in Concilio Lateranensi sub Innocētio III. atque in Symbolo,quo in Missæ sacrificio vtitur Ecclesia,apposita sunt ea verba; *Qui ex Patre, Filioque procedit.*

233 Temporibus elapsis, solùm erat opinio probabilis, quòd cum gratia Baptismi simul infunderentur infantibus habitus fidei, spei, & charitatis, vt constat *ex Clementina vnica, de Summa Trinitate, & fide Catholica.1.* Id autem definitum posteà fuit in Concilio Tridentino *sess.6.c.7.* Festum Paschatis ab Ecclesia debere celebrari eadem Luna, & die, quâ ab Hebræis celebrabatur, docuerunt S. Philippus, vnus ex septē primis Diaconis, S. Polycarpus, S. Sagaris, & Trasea discipuli Apostolorum, & innumeri Martyres, ac Confessores per plurimum annorum spatium, necnon tota Ecclesia Asiæ cū omnibus suis Episcopis, idque per centum, ac septuaginta annos ea Ecclesia tenuit. Et tamen hæc opinio, succedente tempore, damnata fuit à S. Victore Summo Pontifice, & à Concilio Nicæno.

234 Plures Authores, & Ecclesiæ Patres, quos referunt Sixtus Senensis *lib.6. Bibliothecæ, annotation.343.* & Cardinalis Bellarminus *lib. de beatitudin. Sanctorum;* defenderunt, animas iustorum è viuis decedentiū non esse visuras clarè Deum, vsque dū dies Iudicij extremi, ac vniuersalis perueniret. Quæ propositio iam à Sede Apostolica est damnata. Non pauca possem similia exempla referre; Hæc tamen sufficiunt, vt liqueat, non obstare definitioni veritatis de Immaculata Conceptione, quòd pro opinione contraria Authores graues militent, quandoquidem ei veritati assistunt, & adfauent omnia requisita, fundamenta, & circunstantiæ, vt possit quamprimùm à Sede Apostolica definiri.

Academiarum, & Studiosorum proclamatio ad Summum Pontificem pro definiendo Mysterio Immaculatæ Conceptionis Deiparæ.

RESTAT, Beatissime Pater, vt Sanctitas vestra efficacibus adeò rationibus mota, & Spiritus Sancti illustratione ducta, tanquam dogma Fidei, id Mysterium Ecclesiæ proponat, vt ardentibus populi Christiani votis satisfiat, & Ecclesia maiori adhuc solemnitate id Festum concelebret, vitenturq; discordiæ, & dissensiones, ac deuotio Fidelium erga Deiparam in dies augeatur, eiusque laudes, ac gloriæ fastigientur, omniumque Academiarum, & Studiosorum idipsum humiliter, ac enixè à Vestra Sanctitate exorantium pijssimis, & feruentissimis desiderijs indulgeatur.

Iam verò, vt illuc, vndè incepit noster redeat discursus, constat, quàm vera sit sententia, ad quam defendendam Academiæ, & Academici iureiurando obstringuntur, quod manifestare in animo fuit, & simul obsequium hoc qualecumque Sanctissimæ Virgini corde affectissimo offerre. Cum aliundè autem initio huius Appendicis ostenderimus, iustitiam, & iudicium, seu necessitatem in præfato iuramento adesse, fit, illud vndique esse pium, rectum, religiosum, & meritorium, nullo ei comite deficiente. Quare æquissimum est, vt ea consuetudo iuramenti huiusmodi emittendi ab his, qui vel in albo Academiarum inscribūtur, vel Gradus litterarios suscipiunt, sarta tecta seruetur, donec Opinio pia de Immaculata Deiparæ Conceptione ab Apostolica Sede definiatur. Gratâ clausulâ totum hoc Opus perfeci; Quod vtinam cedat in Dei honorem, & ipsius Beatissimæ Virginis gloriam, necnon & Sancti Parentis Ignatij.

(?)

Omnia sub correctione Sanctæ Matris Ecclesiæ subiecta sunto.

FINIS.

ANAERESIS EPISTOLARIS DOMESTICO IVRIDICA.

DE IVRE ECCLESIASTICO SALMANTINI COLLEGII MAIORIS SANCTI SALVATORIS OVETENSIS.

AD PATREM ANDREAM MENDO HVIVS OPERIS DE IVRE ACADEMICO AVTHOREM

PER D. ILDEPHONSVM VAZQVEZ DE PRADA COLLEGII ALVMNVM, ET RECTOREM.

ISSERERENE in opus tuum iubes, an ſerere laudes, Andrea diſertiſſime? nam pro criſi panegyrim expreſſeris. Hæc enim, magis ad votũ, ſed vt altior, *& quæ non iuribus iſtis*, denegata eſt. Vereri quippè te in hoc libro, cuiuis iure ſuo liceat; aut illum decorè lineare nemo, niſi tuis coloribus, non vereatur. Quis namque, vel ſoli ſtylo, ſtylum non humilem admoueat? nitidus ille, ſine ſalebris fuſus, emaculatus, inſtar ſedati amnis fluens, aut floridioris calami fuco carẽs, ſic ſucco plenus ad inuidiam vſque diffunditur. *In cæteris nouitas ipſa lectorem intentum habet;* in hoc nouiora miraculum extorſerint, ſic per frequentiam rara miteſcunt; ſic vulgaria perenni concinnitate nouantur *Atq; vtinam ordo ſaltem, & tranſitus, & rerum figuræ ſimul ſpectarentur: nam inuenire præclarè, enuntiare magnificè interdum etiã barbari ſolent: diſponere aptè, figurare variè, niſi eruditis, negatum eſt.* Rerum verò maturam, & opulentam meſſem, facundos ingenij fœtus nec liuor ſine ſupercilio ſuſpiciat, nec falce immiſſa fraudauerit hæreditate gloriæ viuenti diuturnæ, & poſtmodùm immortalis. Quid multis? libentiùs, & diutiùs laudibus tuis, queis nemo Salmanticæ non aſſurgit, nullus in Hiſpania non beatur, exultarem; ſed nec cum illis parem, aut decorum calculum ponere, nec impoſito muneri ſubtrahi queo. Diſſerere nempè iubeor; *pareo libens: & quia me vis ſubitò, & ex tempore pauca ſcribere, pauca certè erunt, & ideò excuſata, quia ſubita, & ex tempore.*

Diu Collegarum meorum (etiam quos præteritæ tulit honor ætatis) ingenia percellit, id ipſum, quod ab eorum minimo dudùm exegiſti. Ex quo enim D. Alfonſus Eſcobarius, expoliti vir ingenij, defœcatæ dictionis, & vtriuſque iuris Conſultiſſimus *in tractatu de Pontificia, & Regia iuriſdictione*, Collegijs ſæcularibus hoc noſtrum Ouetenſe commiſcuit; cæpit ab eius Alumnis in eruditorũ tribunal poſci, & læſæ veritatis reus poſtulari. Haud tãti tamen habita eſt imbecillis hæc, viribus caſſa, nec ſatis ſibi conſtans opinatio, vt vel ſtylo dignam, vel fide putarent. Sic, intio derelicta, ſeu neglecta, ſubindè noſtrorum patientia coaleſcere videbatur. Quippè

Eximit ipſa dies omnes de corpore mendas,
Quodq; fuit vitium, deſinit eſſe mora.

Robuſtior in dies, & vel ipſa diuturnitate commendatior viris doctis, noſtri tamen domeſtici iuris expertibus, cœpit demùm aut arridere, aut non improbari. Nunc autem calamo tuo ſacrari, & in ſarta tectaq; eruditionis tuæ authoritate, tãquam in ara tutelari, diſertorum periculo ſubduci, non ſegniter ambiebat. Sed hæſit in ſuſpecta, ſuæque propriæ falſitatis indice doctrina, conſilioſiſſimum tuũ acumen, cui oppidò imponere, nec par eſſet profanis, nec peruium ſagacioribus; etenim de eius veritate ſollicitus, à priuatiſque illam Statutorum, ac Pontificaliũ Bullarum monumentis fore deſiderandã auſpicatus, mihi ſumma ſuadendi authoritate, quam magno reuerentiæ pretio à cunabulis habui, eorum examen, ſimul & Canonici dogmatis collationem imperaſti. Mihi, inquam, & veteri diſciplina tibi noto, & varijs exindè titulis deuincto. Ergo, cui communes litteras debeo, domeſticarum modò penſum exſoluam. *Erexi ſpectationem tuam? vereor, ne illam deſtituat oratio in manus ſumpta, interim tamen tanquam placituram ſpecta. Non eſt tamen* (ex Plinio loquor) *quod ab homine deſidioſo aliquid noui operis ſpectes: ideò nunc rogo, vt non tantùm vniuerſitati eius attendas, verùm etiam particulas, qua ſoles lima, perſequaris.* Sic purgatior ex manu tua prodiet mea diſſertio, nunquam emendatior, quàm ſub hoc *MENDO*. Preſſa, & velut condicta omnia

omnia erunt; *ideò fortè placebunt* (si fides Lypsio) *quia inclusa prudentia, non ostensa.*

Excursus Primus.

1 OBTENDIT Escobarius *in superiori tractatu, cap. 25. num. 22.* Salmanticensem nostram Academiã corpus esse merè sæculare, cæterarum instar Vniuersitatum Studijs exercẽdis erectarum, perpenso scilicèt ipso mystico totius Academiæ corpore; Maiora vero Collegia mixti fori censeri debere. In hãc senteutiam nonnullorũ authoritates, plerasque, ni fallimur, inuitas cogit. *At mihi prisca placita* (Lypsius fatur) *& vt ille apud Comicum, qui vtuntur vino vetere, sapientes putat, sic nos qui doctrina.* Conspirat in contrariam sentẽtiam, vel eo solo potiorem, Interpretum tum electa, tum vulgaris manus. Nec *in aceruum metere*, vt aiunt, esset, aut desperati laboris, ipsum Escobarium ex eius assertis conuenire: Sed non vacat tandiù distineri: nec mente pugnaci prodeam in arenam, cum *nemo sit tam arrogans sui æstimator*, (clamat Quintilianus) *vt accessurus ad publicam lucem, ac periculum sortiturus humanitatis nõ malit sine aduersione esse.* Id vnicè in animum induxi, Collegium hoc Maius Ouetẽse merè Ecclesiasticum corpus esse cõprobare, proindèque foro, immunitatibus, exemptionibus, & priuilegijs Ecclesiasticis omnino gaudere, quod ex ipsius doctrina, Deo duce, præstare satagemus. Nec inauspicatus incedo; adiui enim confestim, ac mihi hæc cura demandata est, domesticũ meum, communẽ nuper Academiæ, nũc Regium, & verè Apollineum oraculum D.D. Laurentium Sanctos de San Pedro, nostræ Togæ, Digesti Veteris, & dudùm Hispalensis Senatus honorem, Iurisprudentiæ, & Iustitiæ sacram laurum. Annuit ille (prout epistolaris fert breuitas) sententiæ nostræ: cumque *sit vir prudens, grauis* (vt de Maurico Plinius) *multis experimentis eruditus, & qui futura possit ex præteritis prouidere, mihi & tentãdi aliquid, & quiescendi, illo Authore, ratio constabit.*

2 Possem in primis sententiam nostram non segniter euincere ex qualitate Ecclesiastica Fundatoris, quam comunicari corpori per ipsum efformato, necesse est, si quidem aliquam naturam ab ipso participaturum, nullam aliam potuit ab Ecclesiastico erectore sortiri, nisi Ecclesiasticam, præsertim, cum ex eius voluntate sæpiùs ostẽsa in requisitis *Clericatus, paupertatis, & sacræ professionis* (quæ sigillatim inferiùs apparebunt) manifestè deducatur. Nam, si Salmanticensis Academiæ sæcularem naturam ex eo conijcit Escobarius *num. 4.* quoniam à sęculari Fũdatore, scilicèt ab Hispano Principe Alfonso IX. constituta, & perfecta est, ducto argumento ab Ecclesiastica fundatione; apertè fatetur in hac contrarium omnino procedere, id est, ex Ecclesiastico Fundatore Communitatem Ecclesiasticam absolutè futuram, vt ex his quæ Filesacus *de Sacra Episcoporũ authoritate, cap. 15. §. 2. & 3.* post Antonium Augustinum *in epitom. iuris canonici lib. 14. 9. per totum;* & veteres aggestos ab Augustino Barbosa *in remission. ad Concilium Trident. session. 23. cap. 18.* licebit agnoscere.

3 Ecclesiasticum Fundatorem dixi? parciùs egi: Molita enim, & absoluta est Ouetensis domus per Illustrissimum, & fama sua maiorem Principem Dominum D. Didacum de Muros, cælestem oppidò virum, & dignum Ioue: qui statim ac è splendidissimis patrię domus (cuius honore latè nitet Marchio de Villagarcia in tractu Compostellano) natalibus emersit, totus Deo, totus Ecclesiæ sacratus, insolitis virtutum experimentis, doctrinæ radijs, Ecclesiarum honoribus cæpit illucere. Romanis Pontificibus charus, Hispalensis, Siguntinæ, & Ouetensis Ecclesiæ Canonicus, simul Vuedẽsis Dignitas Giennensis, & Compostellanæ Decanus, ibique Sancti Martini primùm, deinde Regij Xenodochij generalis administrator; Canariensis, Migdonensis, Ouetensisq; Pontifex, Comes à Noreña creatus est. Catholicorum Regum probatissimus, arcanusque Consiliarius, & perpetuus comes, nõ solùm politicarum rerum particeps, plerumque author, vt Regalis Compostellani Xenodochij, verùm & militarium habebatur, nam ad expugnationem Granatensem Hispali Regiarum illi classium fabrica, apparatus, & expeditio commissa est. Pijs, & verè Cæsareis operibus Catholicam ditauit religionem, nam præter hoc Maius Ouetense Collegium (Maius ex tunc, sic enim indicitur in Regijs schedis pro cõcessione reddituum eo tempore imperatis) Ecclesiam erexit Collegialem in patrio solo, Cœnobium Dominicanum in Ouetensi; Xenodochiũ egregium in Guadalupensi; Cathedram Decre-

Decretorum in Compostellana. Sed quid his producor, cum passim per eos tractus in eius pietatem incidamus, ex qua viarũ asperitas ipsa complanata est. Nec minùs quàm in factis manus, in scriptis operibus religiosissimũ acumen spendescit; Catholicum Granatense bellum prelo latino, elegantissimè commisit; deindè conquisitus à Leone X. in Lutherum altissimo doctrinarum gurgite disseruit, scripsitque. Sed qualiter? sponsorem veritatis do Leonem ipsum sic Didaco meo gratulantem; *Te autem intuentes, atque zelum istum tuum Religionis, & fidei apud animum nostrum proponentes, maximas Omnipotenti Deo gratias agimus, qui Ecclesiam sponsam suam his præsidijs, his defensoribus voluerit esse munitam, quibus stantibus, diuexari quidem & agitari potest, disperdi autẽ, & cadere nullo modo potest.* Et paulò inferiùs, *Fecisti rem dignam Hispana virtute, dignam honore, quã geris, dignam progenitoribus tuis, quorum exempla si fraternitati tuæ defuissent, tamen habebas te ipsum, quem tibi proponeres imitãdum, id est, virtutem tuam, vel in propagandã, vel in defendẽdã Christiana Religione versatam.* Licuerit tantillum iucũdissimi Domini Manibus parentasse, vt Ecclesiasticum, vt religiosum, vt sacrum illum ostenderim.

Excursus II.

4 POSSEM etiam ex Apostolica authoritate voti compos euasisse, eodem Escobario suadente: quandoquidem cõmunior, & electiorum Doctorum schola in eam sententiam cõcors iurasse videtur, vt corpus studiorum causa, vel alia pietatis institutum ex ipsa Põtificia confirmatione Ecclesiasticum efficiatur; Abbas *in cap. ex litteris de constit. num.4.* Parisius, qui plures congerit *consil. 34. num.8. 43. & 46.* Bald. *in auth. habita, Cod. ne filius pro patre*, Lambertinus *de iur. patron. 1. part. q. 1. lib. 1. art. 10.* Ancharran. Gironda, Lenanderi. Anton. Gabriel, & alij adducti, & admissi à Ioanne Gutierr. *Canonic. quæst. cap. 35.* Acebedo *in leg. 10. tit. 1. lib. 4. recopil. à num. 25. & in leg. 1. tit. 18. lib. 9. num. 2. & 3.* P. Francisc. Suarez *tomo contra Regem Angliæ, lib. 4. cap. 30. num. 6.* Balboa *in allegat. pro Vniuersit. & studios. Salmantic. n. 60.* Barbosa *de potest. Episcop. allegat. 75. n. 11.* Et Consultissimus Don Ioannes de Solorzano in diuite Indice, omnigenæque litteraturæ thesauro, Politica, scilicèt, Indiana *lib. 4. cap. 3.* Et alij plurimi. Id etiã in nostro Collegio euidentiùs apparebit ex Escobarij limitatione.

5 Ait is *num. 105.* eatenùs hanc sentẽtiam veram esse in corporibus etiam per sæcularem Principẽ institutis, si religionis, aut salutis animarum expressa causa vertatur, cum ob eam liceat Põtifici laicos eximere à sæculari potestate, & Ecclesiasticæ subdere. Omitto nunc, sufficere ad eum effectum piam causam, & exprimo superiorem ex Bullis Apostolicis pro Collegij fundatione concessis, quibus impulsiua erectionis causa sic expenditur. *Didacus Episcopus considerans, quantum Christianæ Religioni, & animarum salutis viri litterarum scientia in Iure Canonico, atque Theologia eruditi vtilitati conducerent; & quòd partes Galleciæ, & Asturiarum Ouetensium nuncupatæ ob illarum Communitatum paupertatem, & pecuniarum penuriam viris doctis, qui Catholicã decernere, ac doctos sermones habere, ac alia, vnde animarum salus valeret procurari, facere possent, caruerant, prout carebant; non sine detrimento salutis animarum incolarum partium earumdem: cupiens quidem Didacus Episcopus his pro viribus prouidere, &c.* Nequit pleniùs Escobario fieri satis, aut Religionis, & salutis animarum causa luculentiùs explanari. Illud hìc pro eo pleniùs instruendo notandum est, adeò Collegiũ hoc ex Ecclesiastica authoritate, & Apostolicis confirmationibus vnicè productũ esse, vt nulla Regia, vel sæcularis alia desiderata, impetratavè fuerit hactenùs ad illud comprobãdũ, vt ex archiuo mihi iussu Collegij non semel euoluto affatim licuit; & apprimè constat in exordio nostrarum Constitutionum, vbi hæc pijssimi Fũdatoris domini mei verba. *Sãctionibus infrà scriptis authoritate Apostolica munitis formaliter fulcire decreuimus.* Quę sententia & in alijs Pontificum litteris pro Collegio fouẽdo passim inuenitur: nulla prorsùs Regię facultatis habita mentione.

6 Pontificiæ verò authoritatis adeò magnifica, refertaque priuilegijs monumenta ab ipsis Collegij primordijs, in eius scrinio, vero largitatis Apostolicæ thesauro, reperiũtur, vt Ecclesiasticum illud, vel ex Bullarum amplitudine posset exhiberi; quippè statim, ac dominus Fundator sanctissimo Leoni X. Collegij erigendi cõsilium exposuit, ab ipso admissũ, & litteris concessis adprobatum est, XI. Kal.

Kal. Octob. Pontificatus sui anno, 8. Salutis 1520. Subindè Adrianus VI. easdem confirmauit, expediuitq; pridie Kal. Sept. anno Pontificatus I. Salutis *1522*. Sed & Clementis VIII. sacra authoritate roboratum est Fundationis institutum postridie Nonas Februarij, anno Salutis 1524. & 1530. Deinde Pauli III. an. *1535*. & 1546. Gregorij XIII. anno 1580. & 1581. Pauli V. anno *1607*. & 1608. Gregorij XV. anno *1622*. 4. Kal. Octob. & eodem anno, Nonis April. Vrbani VIII. anno *1632*. tàm in litteris annexionum Beneficialiũ quàm in alijs exponendarum Constitutionum gratia decretis, in quibus singulis mirum est, quàm vnanimiter omnes Ecclesiasticum Collegium supponere videantur.

7 Vlteriùs, & ex fine, seu finali causa erigendi Collegij sententiam eãdem nõ ignobiliùs adstruere liceret: Quippè communiter placuit, omnem Communitatẽ causa pietatis institutam, saltim accedente Episcopali authoritate (plures illam insuper habẽt) Ecclesiasticam esse; vt deducunt Authores, *ex cap. in qualibet §. sancimus 23. q. 7. leg. illud 19. C. de Sacr. Eccl. auth. de alien. & Emph. collat 9. §. fin.* & *ex* Concil. Trident. *sess. 12. cap. 8. & 9. de reformat. leg. 1. in fin. tit. 11. leg. 1. tit. 12. part. 1.* Subscribũt Bartol. *in leg. quod constitutum, de testam. milit. suprà.* Tiberius Decian. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. n. 37. & seqq.* Castillo *de vsufruct. cap. 54. n. 24.* Innumeros cumulat Tiraquel. *de priuileg. piæ causæ, in præfatione à num. 4. vsque ad 7.* Dom. Couarrubias, auspicata Collegij Ouetensis, & fausta proles, Hispaniæ decus, & Ecclesiasticæ, & Canonicæ disciplinæ sacratior Aruspex *lib. 2. variar. c. 20. num. 4.* Aceuedo *in leg. 1. tit. 1. lib. 4. Recopil. à num. 26. & leg. 1. tit. 18. lib. 9. num. 2. & 3.* Gutierrez *vbi suprà, num. 25. & 29.* qui tantùm in corporibus ab Episcopo non adprobatis dissentit, quo sensu capiendus est *in tract. de gabell. quæst. 45. n. 18. versic. Ego verò*, (quem locum malè suæ sententię adscribit Escobarius) Gregor. Lopez *in gloss. 2. ad legem 1. tit. 12. part. 1.* Anton. Augustin. *dicto lib. 14. epit. iur. Canon. tit. 8. & 9.* Latè & lautè, Sebastian Cæsar *in Eccles. Hierarch. quæst. 2. proem. §. 5. à num. 30.* Congruit Ioannes Filesacus *de sacra Episcopli authorit. capit. 18. §. 3.* nec omittendus Fulgosius *in leg. qui sub prætextu, Cod. de Sacros. Eccles.* qui asserit, Scholares Ecclesiæ seruire, & Academias Sacras, & pias esse; ita & Scipio Gentil. *de iurisdict. lib. 3. cap. 18.*

8 Si verò pię causæ corporibus, Collegijsvè accesserit Apostolica confirmatio, omnes penè fatentur, Ecclesiastica illa fore, cum ob finem religiosum (quem pietas causæ præ se fert) liceat Pontifici, sæculares in forum Ecclesiasticum excipere, & exemptione donare; ita liquet *ex cap. ad hæc 3. de religios. domib. Clementina 2. de præbend.* & post eos, quos modò congessimus, & Socinum, Rochum, Barbatiam & alios apud Cardin. Alban. *in lucubration. ad Bartol. in leg. fin. ff. de Colleg. & Corp.* Salicet. *in Auth. habita n. 39. art. 10.* Gironda *de gabell. 7. p. n. 42.* Narbona *in leg. 31. glos. 1. tit. 7. lib. 1. recop.* P. Suarius *vbi suprà, lib. 4. cap. 29. num. 1. & seqq. & cap. 30. num. 6.* Doct. Nauarrus (qui primæuum huius domus honorem delibauit) Bellamera *in dicto cap. ex litteris, de Const. num. 5.* Crespetius *in summa Iuris Pontif. verbo, religio.* Solorzano *tom. 2. de Iure Indiar. lib. 3. cap. 3. num. 62. & dicto lib. 4. politicæ cap. 3. ad finem*; Pleriq; ex illis loquuntur specificè de Communitatibus studiosis; sed expresśus ad aures nostras cymbalum Ioannis Gutierrez *dicta q. 95. de gabellis num. 20.*

9 Harum authoritatum pondere depressus Escobarius fatetur quidẽ irrefragabilem eam doctrinam, negat tamen Vniuersitatem, eiusq; Collegia pio fini erecta esse; quasi studiorum professio, in quam potissimùm eorum fundatioces dirigantur (vt ipse credit) nullam omninò pietatem sapiat; cum sit diuitibus, & pauperibus communis: hoc sensu præfatam Doctorum (quorum quinque adducit) assertionem interpretatur his verbis *num. 283. Sententia Doctorum tùnc procedit, cùm finis supernaturalis, vtpotè cultus diuini causa, vel saltim pius cum authoritate Apostolica concurrit*; & inferiùs; *deniq; in Collegijs studiorum non absolutè loquuntur prædicti Interpretes, sed ita, si ad sustentationem studentium pauperum, vel alia pia opera principaliter exercenda, erecta fuerint, siuè pauperibus erigitur, &c.* Proindè confitetur, Ecclesiasticum fore Collegium, piæ causæ, videlicèt alendis studentibus pauperibus, institutum.

10 Delicatioris stomachi Interpretes, finem ita merè religiosum ad hanc exemptionem decernendam exposcunt, vt nullam humanitatem redoleat, nihilque politicæ inspectionis admixtum

habeat.

habeat. Nam absolutè litterarum studia putant ideò profana censeri, quòd vtilitatem temporalem insectentur, & terrenis vanitatibus pretium faciant. Conuinci non ægrè, reuincique poterant ex *cap. de quibusdam 12. 37. distinct.* Augustino *lib. 22. de ciuitate Dei cap. 22.* Ennodio *lib. 5. epist. 10. ex leg. 1. §. an & Philosophi, ff. de varijs, & extraordinar. cognition.* ex Tertulliano *lib. aduers. Hermog.* ex Concilijs Valenti. sub Lothar. *cap. 18.* Parisiens. sub Ludou. & Loth *lib. 3. cap. 12.* Scipio Gentil. *de iurisdict. dicto lib. 3. cap. 18.* Adeundus Anton. Augustin. *vbi suprà dicto lib. 14. tit. 9. cap 5. & Seqq.* Cassaneus *in Cathalog. gloriæ mundi part. 10. consid. 26.* Ludouicus Gomez *in regul. Cancellar. de Idiomate*, & alij.

11 Verùm id illis libenter indulgeo, & litterarum studium mixtũ finẽ inuoluere, vt *ex leg. 6. tit. 31. part. 2.* Petr. Greg. *lib. de republica cap. 2.* tenet Escobarius *vbi suprà num. 55.* Basilio adducto, (qui tamen nec verbum impendit in hanc rem) Tamen nemo illotum inficias ibit, Theologicam, & Canonicam disciplinã, velut Sacrã, & Diuinam, ipsi Deo cognoscendo deseruire, & in finem supernaturalem penitùs ordinari. Quippè Theologia, vel in nomine diuinitatem expendit. Diuinam, sacram, cœlestem, & spiritualem, cui proptereà cæteræ humanæ scientiæ palàm ancillentur, varia sententiarũ concinnitate appellauere omnes Ecclesiæ Patres. Pluresque Authores vernanti, fetacique stylo dispensatos *in schediasmate illo epistolari*, verè roseo liberalium studiorum fasciculo, per Musarũ Charim Dominum D. Laurentium Ramiresium de Prado licebit eflorare. Canonicum autem dogma partim à Deo in præceptis Decalogi, partim à salute nostra Christo in Sacramentis, & institutis nouæ legis, partim ab Almo Spiritu in Concilijs, & Scripturis, reliquum denique à Sanctissimis Christi Domini Vicarijs, sacrum, & diuinũ re, & nomine dimanauit, sic enim appellatur *in cap. non debet, de consang. & affinit. cap. violatores 25. q. 1. cap. parochianos 14. cum alijs, de decimis. cap. omnes 16. q. 7.* iuncta expositione Domini Couarrub. *lib. 1. variar. cap. 17. n. 2.* Diuus Bernardus *lib. 1. de considerat.* appellat *leges domini*, leges canonicas. Plura Iura, quibus *diuinum* dicitur Pontificium ius, electa manu distribuit Supremi Senatus Mysticus, supremus Iurisprudentiæ Mysta, & verus eruditionis Mystagogus Dominus D. Franciscus Ramos del Manzano *in allegat. pro Comite de Graxal ad solution. argumentor.* vnde Clerici, qui ab omni profanę disciplinæ professione procùl arcentur *in cap. super specula. Ne Clerici, vel Monachi. Nouell. Leonis 86. leg. 36. Cod. de Episcop. & Clericis.* Canonico tamen iuri, vt potè diuino, vacare concessum est, vt pulchrè, & fusè prosequitur P. Ludou. Cresoli. *lib. 2. mystago. cap. 19.* sicùt & illud in Ecclesijs publicè docere, Anton. Augustin. & Filesacus *vbi suprà* pluresq; *in remission.* Augustin. Barbossa *ad sess. 5. cap. 1. Concil. Trident.* Nec Escobarius in solis Theologiæ, & Canonum facultatibus religiosum, & supernaturalem finem audet inficiari, *num. 150.* quem disertis verbis proferunt plures Canones digesti *in proemio Decretalium, & per glossam in cap. cum contingat, de iureiurando* Petr. Greg. *lib. 1. partition. iur. iur. canon. tit. 1. cap. 18. per totum* Scipio. Gentil. *vbi suprà*, & alij plures.

12 Denique apud omnes etiã diuersæ, auersæ q; mentis Authores in cõfesso est, finem illum, quo vel animarum salus, vel periculum vertatur, in Ecclesiasticam iurisdictionem, etiam inuito sæculari Principe, traducere posse. Ita post D. Thom. *2. 2. q. 10. artic. 10.* Bellarm. *controuers. 3. de potestate Pontif. lib. 5. cap. 6. 7. & 8. & in libello de potest. Papæ contra Barclai. in prologo.* Suarius *vbi suprà, lib. 3. cap. 6. n. 3. & cap 21. 22. & 23.* Dom. Couarrubias *de sponsal. & matr. §. 8. num. 45.* Nauarrus *lib. 4. Cons. in 1. edit. tit. de Sponsal. consil. 3.* cum alijs relatis à Castro Palao *tom. 2. tract. 3. disput. 4. punct. 1. §. 5. n. 4.* Basilius de Matrim. *lib. 5. c. 12. §. vnic. num. 10.* Escobar passim *dicto cap. 21.* quibus addere licebit omnes Repetentes *ad c. nouit, de iudicijs* & plures apud Parlador. *different. 9. §. 1. n. 12. & 13.*

Excursus III.

13 PRAEMISSA hæc pertinent ad ius, quod non Escobario tantùm, sed cuiuis docto potuit innotescere. Succedanea dudùm est alia vestigatio in hoc Finis puncto; Num in erectione Collegij Ouetensis alter ex his finibus interfuerit, qui Ecclesiasticæ inducẽdæ qualitati suffecisset? Hæc potiùs attinet ad factum, nec extraneorum fidei (quamuis in vtroque Iure probatissimæ) sed domesticorum

corum assertis credenda est. Parta sibi fide vtatur Escobarius in aliarum Communitatum Statutis, quæ vel ideò sedulitatem eius non elusissent, quia typis mandata vulgò circumferũtur. Nostrarum verò Constitutionum instrumenta, velut Domui vnicè adscripta, & quasi in domesticum carcerem damnata, nec hactenùs publicam typorũ lucẽ emeruere, nec possũt emereri; ideò extraneis illa ignorare, iure suo licet. Operæ igitur nostræ pretium erit (vt voto plenissimè succedat euentus) non vnum, aut alterum modò, sed omnes præfatos Fines, pium scilicèt, religiosum, & spiritualem, ex priuata domestici Iuris penu ob oculos ponere.

14 Pius finis, seu pia causa in pauperum alimonia præcipuè discernitur, vt innumeris aggestis tradit Tiraquel. *de privileg. piæ causæ, in proœm. à num. 7.* Ant. Augustin *dicto tit. 8.* Sebastian. Cæsar, *dicto §. 5. à n. 20.* post omnes Escobarius *n. 283.* Quippè Ecclesiasticæ immunitates pauperibus reseruantur, vt docet Constant. *in leg. 6. Cod. Theodos. de Episcop. & Cleric.* Ideò *in leg. nulla 27. eodem tit.* Clericis pauperes exæquantur, sicut *in cap. 4. de Magistr. cap. ad hæc, 3. de religios. domib.* Paupertatis præstantiam pulchrè descripsit Apuleius *in apologia 1. pro se*, vbi videndus Scipio Gentilis. Is autem finis non modò coniectaneus est, sed expressus, & iuridicus tàm in litteris Apostolicis, quàm in subiectis Constitutionibus. In primis Sanctissimi Leonis X. Adriani VI. & Clementis VIII. Bullæ inter alia exhibent hæc verba continenter post ea, quæ *suprà n. 5.* transcripsimus; *Cupiens Didacus Episcopus his prouidere, Salmanticæ, in qua generale Studium cunctarum Scientiarum, & Artium, vigebat, & quæ vltra duas, aut plures diætas à dictis Partibus non distabat, vnum Collegiũ Pauperum Scholarium sub inuocatione S. Saluatoris pro Pauperibus Scholaribus de dictis oriũdis, qui in numero, & per tempus, de quibus eidem Didaco Episcopo videretur, inibi Iuri Canonico, & Theologiæ huiusmodi operã dare deberent, cum altari, Capella nuncupato, campanili, humili campana, refectorio, & cameris, & alijs officijs necessarijs, opere satis decenti &c.* Et inferiùs; *Quòd si Beneficia prædicta eidem Collegio vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, aliquos pauperes Scholares de dictis Partibus oriundos, qui in eodem Collegio Iuri Canonico, vel Theologiæ huiusmodi operam dare deberent, &c.* Et subindè; *Necnon dicto Didaco Episcopo, vt tot, quot eidem Didaco Episcopo, vt præmittitur, videretur, Scholares pauperes de dictis Partibus oriundos, qui in eodem Collegio Iuri Canonico, vel Sacræ Theologiæ operam darent, introducere.*

15 Id etiam apertè sensisse videtur Gregorius XV. in litteris, quibus Hispalense Beneficium huic Domui annexuit, dum ait; *Collegia, aliaque pia loca, præsertim ad iuuentutis litterarum studijs instructionem, & educationem instituta, &c.* Et absolutè in singulis harum Bullarum vtuntur Pontifices verbo *Administratores Collegiales*, quo vno Ecclesiasticos illos agnoscere, satis apparet: quandoquidem administratio piorum operum fori priuilegium inducit, adnotante, & comprobante Sebastiano Cæsar. *de Ecclesiast. hierarch. q. 2. proœm. §. 5. num. 20. & 30.*

16 Nec obscurior est hic Finis in Constitutionibus à nostro Fundatore authoritate Pontificia latis, quarum exordium hæc verba præfert; * Cristianissimum consilium in Pauperum alimonia, & in eorum penuria subleuãda, haud dubiè adimpleri certò scimus; ipso Domino insinuante; quod vni ex istis minimis fecistis, mihi fecistis; verùm inter ipsos Pauperes, illos potiores existimauimus, qui litteris operam dare cupientes, pro nimia rei familiaris inopia, qua maximè laborant, id exequi, aut prosequi nequeunt. His igitur maturè pẽsatis, Pauperes Scholares Sacræ Theologiæ, ac Iuri Pontificio deditos cæteris præferendos destinauimus. Vtrique enim huiusmodi scientijs imbuti Deo Opt. Max. plurimùm obsequentur. Quippè tùm vitæ integritate, tũ suis concionibus vitia eliminare, virtutes plantare, fidelem populum erudire, hæreses exterminare, Orthodoxam Fidem asserere, iusta dogmata ædificare, lites sopire, dissentientes ad pacem reuocare, ius suum vnicuique tribuere, efficacissimè cõtendent; Propheta sapientiæ præstantiam differente; Qui me elucidant, vitam æternam habebunt, & qui erudiunt pauperes nostros ad iustitiam, erunt, velut stellæ in perpetuas æternitates: His ergo rationibus persuasi Collegium Pauperum Scholarium Sancto Saluatori dedicare instituimus, &c. *

17 Hoc Pauperum solùmmodò excipiendorum cõsiliũ euasit in legẽ *in 3. Constitutione nostra*, vbi ita statuitur; * Item cum nostræ intentionis fuerit, Paupertati Scholarium consulere, volumus, & ordinamus, quòd futuri Scholares in dicto Colle-

» Collegio tãt à paupertate laborent, quòd » de Patrimonio, aut Ecclesiastico Benefi» cio, aut simul vtroq; &c. *Et in fine;* Quòd » si Scholares, aut eorum parentes tantis » opibus abundent, vt verosimiliter cõsido» rari possit, ipsos ex paternis redditibus suf» ficienter in Studio sustentari posse, ipsum » nostrum Collegium talibus non pateat; » super quo iuramento, & conscientiæ om» nium Collegialium de præmissis infor» mationem habentium stare, censemus. » *Deinde in 4. Constitutione.* Item statui» mus, & ordinamus, quòd quando aliquis » Collegialis electus sit, antequam admit» tatur, iuramentum præstet, se non habere » in redditibus Ecclesiæ, vel patrimonij prædictam summam, &c. * *In Constitutione 44.* producto eodem Paupertatis tenore, dispositum est, vt Collegialis, vel Familiaris in Collegio vita functus expensis Collegij sepeliatur, si tanta pauperta-ta laborauerint, quòd relicta eorum bona funeri non sufficiant. *In Constitut. 94. Cæterùm auxilio diuinò humiliter implorato, Domum hanc, & omnes habitatores in ea, vtpotè Pauperes Christi; eorum libertates, priuilegia, immunitates, &c.* Et paulò post. *Eosq; precamur, vt Pauperes Collegiales sub protectione, & patrocinio suo suscipiant.* Et rursùs; *Omnium malignorum incursibus pro ipsis Christi Pauperibus se opponant.* Et in fine: *Deo Optimo Max. non mediocre obsequiũ præstatur, Verbi Dominici non immemores; Quod vni ex istis minimis fecistis, mihi fecistis. Deniùm, ne ipsi pauperes Collegiales erga benefactores, tanquam ingrati, offendantur; vt, quemadmodùm ipsi patrocinium suum Pauperibus impendunt, sic etiam ipsi Pauperes Saluatorem nostrum, certissimum omnium præsidiũ pro suis Benefactoribus interpellent.* In Constitut. 94. *Item cum hæc Domus Pauperum sit, iustum, & æquum est; Collegiales in ea degentes, cum ad pinguiorem statum deuenerint, ei de bonis sibi à Deo collatis subuenire.*

18 Prætereà litteræ, quibus Dom. Fundator commonitus à Clemente VII. recèns in Apostolicum fastigium euecto, & amicè salutatus, ipsi grates rescribit, & gaudium electionis expendit, sic clauduntur; *Salmanticæ, quò paulò ante ad perficiendum quoddam Collegium Pauperum Scholarium me contuleram.* Tandem in publico donationis instrumento, quo idem Dominus Fundator Collegio nuper erecto plurima largiebatur anno 1518. hanc adducit sententiam; *Porque tan santa, è pia obra no descaya, antes vaya adelante, &c.*

19 Longissimi operis esset, quæ supersunt veritatis huius testimonia, recensere. Satis, superque de illa vindicanda, & indicanda. Hic tamen te ritè præmonitum velim, nondum, seuerissimo huic Paupertatis Statuto derogatũ esse; quippè adhuc hodie paupertas exactissimè cõquiritur, & adhibita iurisiurandi religione comprobatur. Verùm, quia per litteras Apostolicas, anno 1622. impetratas licet quindecim mille marapetinos annuatim censuatos admittere, superindicto tamen imposito, (vt Paupertatis Constitutio salua maneat) ideò per hanc pecuniariam mulctam excessus ille temperatur, ne perindè admissio censuatorum vim inferat Statuto nostro, ex Pontificia interpretatione.

20 Imò verò & de altero Religionis Fine satis patet ex præscriptis Bullarum clausulis, quibus sacra Theologiæ, sacrataq; Canonum professio, cui priuatiuè Collegium hoc institutum est, specifica, & diuersa verborum iteratione profertur, ibi; *Iuri Canonico, & Theologiæ operam dare deberent, cum Capella, &c.* prout *suprà num. 5. & 14.* Tum etiam ex præfatione Constitutionum *suprà n. 16.* Ex ex Constitut. 1. ibi; *Primò statuimus, quòd in dicto nostro Collegio habitent duodeviginti Studentes, Clerici saltem primæ tonsuræ, quorum nouem dent operam sacræ Theologiæ; totidem verò Iuri Pontificio.* Et id ipsum repetitum est *in Constitut. 11.* Sed & *in Const. 15.* exhibetur forma examinis, & inter alia dicitur; *Pro Iurista liber Decretalium, pro Theologo verò Magister sententiarum ter publicè aperiatur.* Et *in Constit. 59.* interdicitur Collegialibus matura legum professio. *In Const. 80.* iubentur publicas lectiones in Theologia, & Iure Canonico statim instituere, quod fuit ita præstitum.

21 Suadetur, & depromitur is religiosus Finis ex munere, in quod obeundum educari, & instrui cupit Dominus Fũdator Collegiales, vt transcripsimus *suprà num. 5. & 16.* Prætereà & institutio vitæ, Statutaque omnia, quibus nihil non sanctum, nihil non religionis plenum, & regularis obseruantiæ (vt testatur Philippus III. Hispaniarum Monarcha in Epistola manu propria exarata, cum Collegium Ouetense, exemplo Patris, & Aui, personaliter inuisit)

pluraq; singularia in cæteris Collegijs desiderata, vt frequentior Sacramentorum necessitas: clausura strictior: professio sacratior, & cultus Sacerdotum.

22 Deniq; salus spiritualis, & periculum animarum (quod in tertio Fine *suprà n. 12.* continebatur) non solùm ex eisdem verbis elici potest, verùm & ex alijs, quibus Leo X. delatum sibi Fundatoris consilium excepit, & stabiliuit, facultatem erigendi Collegij faciens, ea ratione; *Quia partes Galleciæ, & Asturiarum ob paupertatem viris doctis, qui eos ad Fidem instruerent, & Sermones haberent, aliaq; vnde animarum salus valeret procurari, facere possent, carebant non sine detrimento salutis animarum incolarum Partium earumdem: Cupiens Didacus Episcopus his pro viribus prouidere, &c.* Sequētia verba relata sunt *nuper num. 14.* In his omnibus & publici, & priuati Iuris monumentis, velut in folio Sybillæ, manet ex adyto cōprobatus pius, religiosus, & spiritualis Finis, authoritate Apostolica eleuatus, & in vim legis traductus.

Excursus IV.

23 INSVPER etiam ex annexione Beneficiorum Ecclesiasticorū sententia nostra vires ingentes capit. Nam, licèt hæc annexio ex plenitudine Pontificiæ potestatis laicis fieri queat, vt sentiunt Gama *decis. final.* Paulus Cristenus *decis. 235. à num. 6.* Garcia *de Beneficijs 1. p. cap. 2. num. 28. & 29.* Lassarte *de decim. cap. 19. n. 31.* Et proindè etiam Corpori laico; tuncq; destruitur ipso facto natura Ecclesiastica Beneficij, & degenerat in redditus sæculares, vt notat Garcia *dicto num. 29.* Couarr. *lib. 1. variar. c. 17. n. 9.* Felinus, & alij apud Solorzano *tom. 2. de Iure Indiar. c. 1. lib. 3. n. 12. & lib. 4. Polit. c. 1. & 3.* Id tamen nunquam euenit, (vt me cordatè monebat D. Don Laurentius Santos *in epistola* nuper insinuata) nam, cū Pontifex Ecclesiasticos redditus alicui sæculari concedit, pensionis, aut præstimoniorum nomine consignantur, vt, pluribus annuentibus, tradit Gonzalez *in reg. 8. Cancellar. gloss. 5. §. 2. num. 10.* Sebast. Cæsar *vbi suprà §. 4. num. 17. ad fin.* Nec Beneficia ipsa in incapaces cōferri, sed annuæ pensiones intelliguntur. Si verò accideret (quod hactenùs Interpretum memoria proditum nobis non est) vt Pontifex vellet Beneficia ipsa laicis, euersa eorum natura, & Canonici Iuris regula, conferre; id quidem, expressis, & specialibus verbis fieri deberet, vt in laicali statu permanens Beneficijs illis fungeretur, iuxta communes priuilegiorum regulas.

24 Vnde, cum absolutè Beneficia laicis conferuntur, censendum non est, regulas Iuris inuersas esse, iuxta *textus in leg. 11. cum sequētib. leg. 23. 26. & duabus seqq. ff. de legib. leg. quoties 67. ff. de reg. iur.* vbi Ræuard. Gifan. & Gothofr. *Regul. priuilegium; reg. quæ à iure; reg. in obscuris; reg. cū quid; reg. inspicimus; reg. quod alicui: reg. in generali, de reg. iur. lib. 6.* Videndus in illis Dynus; sed supponere Pontificem, eos Sacris Ordinibus initiandos capaces fore, nisi aliud expresè protulerit. Quod in vnione Collegijs facta seueriùs obseruari, vt Ecclesiastico Collegio collata, & non sæculari, intelligantur, docet Petr. Gregor. *in nou. instit. rei Benefic. cap. 20. n. 12.* & plures apud Barbos. *in remiss. ad Concil. Trid. sess. 23. cap. 18.*

25 Hæc doctrina *extra fumum, & vndam* est in nostra decisione; nam cū Leo X. in ipsa erectione Collegij Beneficia Ecclesiastica illi vnierit, & incorporauerit, nec insuper verbū vllum addiderit speciale, sed omnia Fundationem Ecclesiasticam ostendant ad religiosam professionem, munia spiritualia, & salutem animarum ordinata, necessariò deducitur, Ecclesiasticum corpus ab illo reputatū, & effectiuè constitutum esse. Qui enim potuit tunc capacitatem Beneficiorum cū illis indulgere, credendus est in dubijs indulsisse, vt in terminis admonet, alijs aggestis, Garcia de *Benefic. 7. p. c. 15. num. 12.* Et suffragatur Escobar *num. 174.* dum ait, Ecclesisticos redditus (scilicèt Collectas; nec enim fatur de ipsis Beneficijs) ideò qualitatem Ecclesiasticā Academiæ Salmanticensi nō communicasse, quia multò post Fundationem perfectam obuenere; quasi fateatur, obuenientes in ipsa Fundatione trahere debuisse Cōmunitatem in propriam naturam Ecclesiasticam. His accedit, annexiones Collegio factas deuersis subindè temporibus à Paulo III. Paulo V. Gregorio XV. & Vrbano VIII. non solùm generalibus verbis conceptas esse, sed per totam earum seriē constare, corpori Ecclesiastico æstimatione Pontificia factas esse.

26 Suppetias itidē fert huic vaticinio Vrb. VIII. in litteris expeditis ann. 1632. quibus arbitriū facit Collegio potestatis dis-

discernendarum censurarum his, quos ad habendam informationem Oppositorum mittit. Quippè hoc ipso Collegium nostrum Ecclesiasticum æstimat; nam licèt sæculares ministros censurarum eius nomine præferendarum constituere soleat; *cap. præter, dist. 32. cap. Adrianus, cap. in synodo, 63. dist.* Decius *in cap. decernimus, de iudicijs;* [illegible].6. Ibi Felinus *num. 19.* Solorzano *de Iure Iudiar. tom. 2. cap. 2. l. 3. num. 47. & lib. 4. Polit. cap. 2.* Pater Suarez, *passim in tract. de Censur.* & P. Auila *in eodem tract.* arbitrium tamen, & priuilegiũ subdelegandi hanc potestatem nunquam nisi Ecclesiasticis conferre solet. Ex Gradus conferendi priuilegio à Leone X. & Adriano VI. in erectione Collegij deriuato, & frequenter hactenùs ad effectum perducto, non leuiter etiam fulcitur eius Ecclesiasticum ius, prætacta doctrina nimis stricta Escobarij docentis *in cap. 30. à num. 18.* Pontifici in aliena ditione solùm licere facultatem conferendorum Graduum Theologiæ, & Iuris Canonici Ecclesiasticis, & inter Ecclesiasticos impertiri; quoniam in eo casu non in alienam messem inducere falcem, sed in omnino propria Ecclesiastica iurisdictione decernere videtur, vt elicitur ex Concilio Lateranensi *sub Alexandro III. ex cap. 1. cap. 2. 4. & 5. de Magistr. cap. 2. eodem tit. in 6. leg. 6. & 7. tit. 6. partit. 1. leg. 9. tit. 31. part. 2.* Et exornat post Baldum *in proem. Digest.* §. *hac autem tria, in 1. & 2. lect.* Gregorius Lopez *in leg. 6. & 7. tit. 6. part. 1.* Pet. Gregorius *lib. 15. Syntagm. c. 19.* P. Azor *2. part. lib. 3. cap. 23. instit. mor.* Proinde, cum ab Apostolica authoritate præcisè facultas hæc in Collegium effluxerit, Ecclesiasticum illud constituit, & supponit, secundùm ipsius Escobarij præcepta.

27 Conspectius, & verè Colophonium suffragium addere posset disceptationi nostræ iurisdictio Ecclesiastica Scholastici Salmantini aduersùs Collegas Ouetensis Domus, semper Ecclesiasticè, nunquam sæculariter exercita. Nam, si sęculares subditi ęstimarentur, neque censuris subessent, neq; fulmina Ecclesiastica pati possent, prohibentibus Regni sanctionibus, Ecclesiasticam iurisdictionem exerceri aduersùs laicos, etiã ab eo, qui fungitur vtraq; *leg. 8. tit. 3. lib. 1. leg. 4. tit. 7. lib. 3. Recopil.* vbi Azeuedo, Auendaño, & Matienzo, alijs pluribus adiectis; pręterea Salięetus, Narbona, Belamera, Moneta, & Balboa *vbi supra.*

28 Basilius, & Escobarius, sęcularem Scholastici iurisdictionem in laicos subditos præferentes, hoc argumento altissimè cruciantur. Defecit in eius enodatione Basilius *n. 18.* Carpit eũ Escobar, & *n. 17.* ex illa deducit Regalium legum prohibitione, contrarium ius anteà fuisse in obseruãtia. Malè; nam ius anterius Ecclesiasticum nulli sęcularium Principum derogationi pateret, nec nisi alio Ecclesiastico iure reformari, aut innouari posset. Potiùs crederem, per illas leges Ecclesiasticorum Iudicum excessibus in producẽda iurisdictione modum, & locum impositum esse. Ait etiam Escobar *num. 176.* Scholastico specialiter permissum esse à Catholicis Regibus, Conseruatoria vti in laicos Scholares. Hoc autẽ, quid aliud est, nisi eos Ecclesiasticæ iurisdictioni subiecisse? Vt ab hoc dubio se expediat, Pauli Iureconsulti opem implorat, & ex omnino dissimili seruitutis vsucapiendæ farina, *puluerem ob oculos nobis* (cum Lypsio dixerim) *spargit;* oculatior Interpres. Enimverò, si, vt ipse vult, sęcularis maneret iurisdictio cum facultate censurarum expediendarum apud Scholasticum, posset Princeps per eum, quod nequiuisset per se ipsum; quod, inoffensis vtriusq; Iuris elementis, asseri non potest. Nec Escobario militat textus *in cap. Romana,* §. *debet, de appellat. in 6.* nam loquitur de appellatione ad Archiepiscopum deducenda, quoties subditus temporalis Ecclesiasticè vexatur ab Episcopo, nec alius aut ex iure publico, vel priuato, aut ex consuetudine superest iudex, qui vexationẽ possit coercere. Deniq; omnia fatetur, & ad consuetudinem recurrit Escobar. Sed nec tutus in ea erit, si consulis Bouadilla *lib. 2. c. 17. num. 170.* Nec eget consuetudine Apostolicum ius toties expressum in litteris Cõseruatorijs. Tandem fatetur Escobar, Ecclesiasticam iurisdictionem Scholastico Salmonticensi saltim consuetudine partam esse.

29 Estò tamen hæc Escobario cõdonẽtur, nullibi hactenùs ipse negauit, Ecclesiasticos eos esse, in quos nõ vtraq; iurisdictione, sed solã Ecclesiasticã exercuerit Scholasticus Salmanticensis, quales esse nostræ Communitatis alumnos docet experientia. Missam hic facio quæstionem plurimorum calculis vexatam de qualitate Ecclesiastica Academiæ Salmanticensis. Nobis promptum est, alterutrum alie-

no periculo credere. Multa pro assertiua sententia non minimam vim inferũt; quæ ad amussim discussa accurato hoc Patris ANDREAE MENDO calamo reperien tur.

Excursus V.

30 IGITVR, quamuis horum singulis fundamẽtis sententiã nostrã stabilire posse, aliaq; insuper addere, ex Saliceto, Bellamera, Narbona, Moneta, Barbosa, & Paramo (quem vellicat Basilius dicto *libr. 5. §. vnico*) Glossa *in cap. sciant cuncti 12. de elect. in 6. verbo, Ecclesiasticas*, Nauarr. *com. 2. de regular. num. 63. & consil. 6. de simon.* P. Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. à cap. 27.* Gutierrez *Canonicar. qq. cap. 35.* Carleualio *de iudicijs 1. tom. lib. 1. disp. 2. q. 6. sec. 1. à num. 402.* Et ex pluribus alijs.

31 Malui tamen omnia hæc fundamenta in vnam veluti basim solidare, qua firmiùs erigi possit nostræ assertionis structura. Etenim qui alteri ex præfatis rationibus ęgrè dissentiebat, qua ratione poterit omnibus simul collectis non ex animo subscribere, & profiteri Ecclesiasticũ esse Collegium, in cuius erectione conuenerint Sacer Fundator: Authoritas Apostolica: Finis pius, religiosus, & spiritualis: Beneficiorum annexio, & incorporatio: Censurarum per alios discernendarum potestas, & Ecclesiasticæ iurisdictionis subordinatio? Imò verò præter Clericatus inspectionem, sub his circunstantijs quemcumq; laicum in Ecclesiasticã exceptionẽ induci, & effectiuè Collegas Ouetensis familiæ inductos esse, cuilibet erit perspicuum. Et in hanc Ecclesiasticæ portionis speciem expendi poterunt textus *in Clement. 1. de Magistr. cap. Clericus, 3. de immunit. Eccles. in 6. cap. sciant cuncti, 12. de elect. in 6. & lex 20. Cod. Theodos. de Episcop. & Cleric.*

32 Adhuc solidius aliud adest fundamentum. Notissimum enim est, Communitatem Clericis cuiusuis Ecclesiastici Ordinis institutam, vt merè spiritualẽ, pertinere ad Ecclesiasticam iurisdictionẽ, vt in specie notat ex pluribus Bouadilla, *dicto lib. 2. cap. 18. num. 181.* Germonius *de Sacror. immun. lib. 2. à c. 1.* Basilius *de matrim. lib. 5. c. 12. §. vn. num. 9.* & obseruat passim Escobar *dicto c. 21.* Nam, cum omnes Clerici Ecclesiasticis etiam primæ tõsuræ Ordinibus initiati in Ecclesiasticam exemptionem, & iurisdictionem excepti sint; *cap. continua, & ferè per totam 11. q. 1. cap. si quis, & passim, de for. compet. leg. 1. & per totum tit. Cod. de Episcop. & Cler. & eodem tit. in Cod. Theod.* Balsam. *in cap. 15. Concilij Carthagin. cap. 9.* Dom. Couarrub. *practic. cap. 3. num. 3.* Lamether *de veter. Cleric. & Monach. victu.* & plures alij; Cõsequenter & corpus Clericis destinatum Ecclesiasticum erit ex solo Fundationis instituto, vt specificè Petr. Gregor. *par. tit. iur. Can. lib. 1. tit. 4. cap. 7.* Quod initio tantùm inspicitur, vt ex Lambertino *de iure patronat. lib. 1. p. 1. quæst. 1. art. 10.* sentit Escobar. *num. 365.*

34 Proindè, cum in Constitutionibus Collegij Ouetensis principem agat ea, quam *suprà* expressimus; *Primò statuimus, quòd in dicto nostro Collegio habitent duodeviginti studentes, Clerici saltem primæ tonsuræ, quorum nouem dent operã sacræ Theologiæ, totidem verò Iuristæ, quorũ vnus, prout sorte euenerit, Missã quotidie in Capella Collegij celebret, & rerum Sacrarum curam gerat.* Nemo deinceps ambigere poterit, quin ex sui natura Ecclesiasticum sit Ouetense Collegium, cuius Institutum non admittit Ordinatos quoscumq; sed ex his illos, qui statu Clericali funguntur. Ideò non *Collegas*, sed *Clericos* appellauit. Ideò duos saltem Presbyteros exigit, qui sacrificia peragant, diuinis vacent, ac Sacramenta ministrent. Ideò deniq; *in Const. 81.* primus honor Sacerdotibus decernitur, vt in vero Clericorum Seminario illi, tanquam præcipui, cæteris præferãtur.

34 Succubuit horum Statutorum veritati Escobar, & Collegiũ Ouetense ab erectione spirituale constitutum diu in Ecclesiastico foro permansisse concedit, donec nouo Tridentini Cõcilij Decreto *in cap. 26. sess. 23.* Clericis primæ tõsuræ denegata est Ecclesiastica exemptio, nisi conditiones ibi appositas obseruauerint, quas omnes deesse in Statutis Collegij profitetur; nec prodesse, ait, quòd interdum impletæ videantur, cũ hoc ex accidenti, non ex dispositione Constitutionum proueniat. Hæc ille, *n. 160.*

35 Logè tamẽ, quàm vt assertioni nostræ iacturã lucis, vel periculũ faciat. Imò ex eius doctrina cõstabit, Collegiũ Ouetẽse, & ante, & post Tridentinũ esse Ecclesiasticũ. Primò, quia hoc ius nititur volũtate expressa, & intentione nostri Fũdatoris, per Pontifices sæpè admissa, & comprobata, quæ, cum initio vtiliter statuta,

tuta,& ad effectum perducta legis virtutem obtinuerit,tali natura ex tunc Collegium informat,vt nulla deindè circunstātiarum varietate possit abrogari,*ex reg. factum legitimè 73. de reg. iur. in 6*. Decius *in leg. in ambiguis 85. leg. omnia 201. ff. de reg. iur.* Vbi Ræuardus, Gifan. Vuesëbechius, Gothofredus,& alij.

36 Prętereà, quia hæc voluntas Domini Fūdatoris adeò circumspectè, & cànonicè expressa est,vt *Clericos* exigat, qui perfecta Clericali exēptione fungātur sal tē ex prima Tonsura. Vnde ex Clericis primæ Tonsuræ eos solos admittit Constitutionum vis, qui secundùm Iuris Canonici prę cepta Clerici fuerint effectiuè. Ideò post Tridentinum hi soli Tonsurati, qui iuxta illius moderationem Clerici æstimantur,ad Statutum pertinent Ouetense. Id enim sibi vult verbum *Clerici*,addita clausula,*saltim primæ Tonsuræ*, quæ Cōcilij reformationem videtur præcauisse, *ex dicta leg. in ambiguis*.

37 Enimverò, quamuis Constitutionis tenor omnes primæ Tonsurę Clericos admisisset, satis tamen est ad comprobandam Fundatoriæ voluntatis legem,eo tempore illos requisitos esse, quo Tonsurati Clericali statu,foro,& exemptionibus indistinctè gaudebant; si quidem indè planiùs euincitur animus erigendæ Communitatis Ecclesiasticæ solis veris Clericis destinatæ, ex quo vnò Ecclesiastica qualitas securè descendit. Quinimò liquet,Dom. Fundatorem,qui exegit requisitum sufficiens ad effectum eiusdem qualitatis,exacturum fuisse omnia conducentia,adhoc vt eius consilium exitum haberet,prout exegit *in dicta Constit.* quæ tamē initio semper attendenda est, vt notat Escobar *num. 365.* quia corpus mysticum Collegij tūc natū suam indelebilē ex tūc naturā sortitum esse censetur instar corporis humani, vt prodit Sebastian. Cæsar *vbi suprà q. 1. proem. §. 4. à num. 20.* Adeò, vt licèt temporis tractu ad vnum hominē Collegium reducatur, adhuc integra eius natura permaneat, de quo *infrà*.

38 Cæterùm, licèt hæc qualitas Ecclesiastica nec Statutis,nec volūtate Dom. Fundatoris niteretur, sed sola continuata receptione Tonsuratorum,adhuc nullam pateretur offensam ex Tridentini reformatione; quæ solùm pertinet ad singulas personas, non autem ad corpora mystica Comunitatum, *ex regul. dictum 76. de reg. iur. in 6.* His enim præiudicium fieri nequit ex verbis generalibus; præsertim quoad proprij iuris diminutionem, nec exemptionibus semel quæsitis denudari possunt, nisi per clausulam specialem derogatoriam, in qua nominatim citra ambiguitatem exprimantur; *ex reg. odia 15. reg. in obscuris 30. cum alijs de reg. iur. in 6. leg. semper 9. leg. rapienda cum alijs, ff. de reg. iur.* Consule earum Interpretes.

39 Proptereà in eadem suppositione nequiret potestate iuris (vt placet Escobario) qualitate hac Ecclesiastica Collegium defraudari; quia priuilegia, seu iura specialia potestate iuris nunquā abrogantur, vt in nostra specie statutorū resoluitur *in cap. 1. de constit. cap. dudum 14. de præbend. cap. 1. de rescript.* Vbi plura Expositores. Deinde, cum in corporibus mysticis deficiat ratio, quæ Tridentini reformationi causam præbuit, omnimodò excluditur extensio eius ad Collegia, etiam si fateamur,eà potuisse videri reformata, iuxta *reg. decet. 16. reg. inspiciamus 45. de reg. iur. in 6.* cum alijs.

40 Estò tamen Tridentini Decretum producendum esset ad Corpora mystica, adhuc Collegium Ouetense,vtpotè Concilio vetustius,citra eius reformationem remaneret; nam hæc ad Communitates,& Corpora futura induceretur, non ad ea, quæ anteriùs erecta reperiuntur, maximè longissima præscriptione temporis inueterata, quibus semel partum speciale ius alio solo speciali iure potest auferri; si enim Clericatus præscribi potest in personis, vt resoluit Pet. Gregor. *de re Benefic. c. 36. num. 23.* multò magis Ecclesiastica qualitas in Corpore mystico. Cōsulatur Solorzano *de iur. Ind. lib. 3. cap. 2. & lib. 4. Polit. cap. 2.*

41 Vlteriùs,etiam si Tridentini reformatione derogatum esset Ecclesiasticæ Collegij qualitati, ita vt Tonsurati eius alumni ex tunc laici efficerentur, nōdum tamen illa potuisset amitti, sed deberet cōseruari in duobus Presbyteris, quos exigit *Const. 1.* adeò strictè,vt etiam tempore pestis, quo tres remanent in Collegio,vnus ex illis futurus sit Presbyter; vndè reuincitur Escobar asserens, posse hoc Collegium integrè sæcularibus constare. Quamuis enim ad adquirendam qualitatem Ecclesiasticam, oportuerit, omnes Collegij præbendas,aut potiorem earum numerum Clericis destinari, ad retinendā tamen, duas Sacerdotibus, seu Clericis absolutis,& omni reformatione maioribus

ribus sufficit præscriptas esse; vt in ipsissimo tenore exprimitur *in leg. 7. §. final. ff. Quod cuiusque Vniuers.* Vbi iura Vniuersitatis, quæ non nisi per tres adquiruntur, in vno retinentur; sicut *& in leg. proponebatur 76. de iudic. in leg. 1. §. familiæ, ff. vnde vi.* Cuiacius *in leg. 40. ff. de verb. sign.* Pet. Gregor. *lib. 15. syntag. c. 32.* & plures. Quin & Collegia Ecclesiastica in duobus consistere, iactat Petr. Greg. *de re benef. c. 15. n. 3.* Quò facit regula, *Faciliùs retineri posse, quã adquiri.* De qua Cuiacius, & Ant. Fab. *in l. 19. §. veniunt, de petit. hæred.* Plura Hispanę sapientiæ Consiliarius D. Franciscus Salgado *de protect. Reg. 3. part. cap. 10.*

Excursus VI.

42 DENIQVE, tametsi nec Fundationis initio, nec Dom. Fundatoris voluntati, nec corpori mystico standum foret, sed aliqua exceptionum Tridẽtini in Statutis quæreretur, vt qualitatem Ecclesiasticam retineat, omnes eas exceptiones exhibere licebit. Aderit enim prima, scilicèt *Beneficium Ecclesiasticum;* quod solùm sufficere Tonsuratis ad fori priuilegium, multis ostẽdit Barbosa *in remis. ad Trident. sess. 23. c. 6. à n. 13.* Etenim Collegio vniuit Leo X. tria Beneficia in diœcesi Hispalensi; tria in Cordubẽsi. Paulus III. vniuit eidem, anno 1535. & 1546. quatuor Beneficia in diœcesi Salmãtina. Paulus V. anno 1607. tria Beneficia in eadem diœcesi; Gregorius XV. anno 1622. vnum in Hispalensi. Proindè totum ferè Collegij patrimonium Beneficijs Ecclesiasticis absumitur, quorum singulis idoneos Vicarios designare tenetur iuxta *præceptum 5. Statutor.* retento sibi Parochiali iure. Vicariorum verò mores frequenter explorare, eosque personaliter visitatione sedula recolere, & Theologos Collegas ad habendas Conciones, & iuuandos Vicarios in Quadragesima, Aduentu, Paschatibus, & Festis solemnibus ad Salmanticensia Beneficia distribuere iubetur Rector *in dicto pracept. 5. & in Ceremonijs, de los q̃ van à predicar al Auiles, &c.* Hoc autẽ munus Clericale Parochorum sapere, probat Petr. Gregor. *partit. Iur. Can. lib. 1. tit. 27. c. 2.*

43 Aderit secunda, nempè habitus, & tonsura Clericalis. Collegarũ enim Ouetensium habitus, non quibusvis Clericis modò, sed ipsis Sacerdotibus religiosus, tum ex propria honestate, tum ex approbatione Pontificia omnino habetur; atque adeò sæcularium Presbyterorũ formalior, & absterior est ob necessarium pileorum vsum, & sericarum, politiorumq; vestium prohibitionem. Etenim hæc indumentorum interiorum, exteriorumq; Clericalis, & regularis honestas, tam in Salmanticensi ambitu, quàm alibi, accuratissimè decernitur *in Const. 31. 53. 73. 80. & 85. ac in præcept. 35. & seqq. & in ceremon. del dia de Campo, n. 9. & De quando se sale à cauallo. & Del habito de los Familiares.* Tonsura verò non solùm in Collegialibus electis, verùm & in Oppositoribus obseruatur, & labri tonsura non nouacula, sed forcipibus fieri debet; & velut ex perpendiculo congruit cum tonsura, quæ in Presbyteris exoptatur *in cap. si quis 4. cum seqq. de vit. & honest. Cleric. c. 21. cum seqq. de Cleric. coniug. Triden. sess. 23. c. 2.* Plura, & speciosa poterunt deplùmari ex Phœnice iuridica, rediuiua scilicèt abditiorum litterarũ philologia, qua Regij Patrimonialis Senatus Fiscalis Dom. D. Antonius de Feloaga Vespertinæ olim Salmanticensis Cathedræ Antecessor, tunc meus Præceptor, nunc, & in posterùm cultu duraturus, decoram exhibet Collegialis tonsuræ rationem *in prætermissis.*

44 Nec deerit *applicatio Ecclesiæ.* Nam primò Ecclesiæ Parœciali S. Bartholomæi nominatim destinatum est Collegium *in Const. 1. & 49.* cũ onere habendarum in ea Concionum, Dominicis, & Festiuis Quadragesimæ diebus, quod ad munus Clericale pertinere, innuit *Clem. dudum, §. verùm, de sepult.* Deinde expressa Leonis, & Adriani sententia, cultui Capellæ Collegium adscribitur in illis Bullarũ verbis, *Cum Altari, Capella, & cãpanili, &c.* Quibus consonat *Const. 69.* vbi saltẽ quater in anno iubentur Collegæ, & Familiares Sacramenta in Capella percipere, ibique Ecclesiæ præceptum adimplere. Consonat *Const. 1.* de Missis in ea quotidie celebrandis *Const. 6.* De ornamentorum cura, & eorum per Festiuitates distributione. *Const. 70.* De commemorationibus in Missa faciendis. *Cõst. 86.* De solemnibus Festis solemniori Missarum honore colendis. *Cõstit. 91.* De vigilia, & translatione D. Iacobi cũ Vesperis, Missa, & Concione, & processione in Capella Benefactorum gratia celebrãdis. Et *pracep. 1.* De salutatione B. Mariæ quotidie recitanda, & de Vigilijs, ac Anniuersarijs frequentissimè repetendis. Hunc autem Capellarum cultum, Ecclesia-

clesiastica authoritate comprobatum, sufficere ad fori priuilegium in Oratorijs Cõmunitatum laicis institutarum, asserit *Ricius in dec. Curiæ Neap. decis. 111.* cum pluribus. Collegiumq; seu corpus Ecclesiasticum reddere, adstruunt cum multis Gutierrez *Canon. qq. c. 35. n. 18.* Solorzano *libr. 4. polit. c. 3.* præsertim accedente dotatione; prout in nostra Capella, cui vnita sunt quatuor Beneficia. Capellam autem à Pontifice comprobatam (qualis est nostra) in Beneficium Ecclesiasticum eleuari, conuincunt *c. Apostolica 8. q. 1.* Pet. Gregor. *lib. 1 partit. tit. 27. c. 6. n. 5.* & alij. Si quis autem adhuc Episcopi facultatem in hac Tridentini exceptione desiderauerit, videat Summi Episcoporum Præsulis facultatem Bullis, & Cõstitutionibus insinuatam, & *inferiùs* adstruendam.

45. Aderit & tertia exceptio excussa in verbis, *Vel in seminario Clericorum versetur*. Siuè enim hoc vsurpatur pro domo Clericis instructa; extra aleam est, vel ipso Escobario iudice; Collegium Ouetense Clericorum seminarium esse, cũ debeat Clericis omnium Ordinum constare. Siuè seminarium Clericorum cupias Collegium hominum promerendi, consecrandique Clericatus causa repositorum; *arg. text. in l. 9. §. seminarium, de vsufructu*, instar eorum, quæ statuuntur in Trident. *sess. 23. c. 18.* de quibus Filesacus *de sacr. Episc. aut. c. 15. à §. 2.* & alij. Ecquis, quæso, Collegium hoc feracissimũ inficietur Clericorum seminariũ? Hinc purgatioris doctrinę stipitibus Ecclesiæ cõseruntur. Hinc Senatus Inquisitionum sacrarum asseritur cedris Iustitiæ. Hinc culmen Episcopatuum laureis sacris redimiti, & Cardinalium fastigium purpurate crebrò conspicitur. Hic primæuis radicibus coaluit diuina illa Mogrouei palma, quæ in Limanũ solum traducta surrexit in arborem procerrimam sanctitatis, & extensis Apostolicis ramis omnem penè Occidentalem plagam Euangelij sapore refecit; quem breui Sanctorum censui adscribendũ speramus.

46 Nec ex Citeria loquor. Liberabit meam fidem Gregorius XV. in litteris anno 1622 pro annexione Beneficiorum indultis, aiens; *Collegium verò prædictum Reipublicæ Christianæ nõ parùm vtile ab ipsius Fũdationis initio fuerit hactenus; & in posterum futurum esse speretur, cum tractu dictorum centum, & quatuordecim annorum ex eo quinquaginta S. R. E. Prælati, Cardinales videlicet, ac Archiepiscopi, & Episcopi; necnon septuaginta sex Præbendarum Magistraliũ, ac Doctoraliũ in Ecclesijs Cathedralibus Præbendati, ac triginta Consiliorum Regiorum Castellæ, & Indiarum, ac Ordinũ Militarium; necnon Aragonum, & Cancellariarũ, ac Audientiarum Præsidentes, ac earum Auditores centum, vel circa; & insuper duodecim, qui insignia eorum opera ad publicam vtilitatem imprimi curauerunt, emanauerint; & alij in Conuentu Reuerendissimorum Patrum Concilij Tridentini sexdecim eiusdem Collegij filij adstiterint, & in ipsa Vniuersitate Salmanticensi centum & viginti tres publicas Cathedras tam in Theologia, & Iuribus, quàm etiã in Artibus tenuerint*, &c. Sacrum calculũ duplicat Vrbanus VIII. in diplomate pro eadem annexione, concesso anno 1624. Nec ab illo in nostrum æuum Ecclesiasticos Collegij prouentus deducere in animo est; nec omnes latent; cœpit enim nostra ætas septem simul Episcopos, duos S. R. E. Cardinales, Sãdoualiũ ab ipso Collegio (eatenus insolita res) & Albornociũ, plures Inquisitores, & singularum ferè Ecclesiarũ litterarios Canonicos: vt abstineã à Pręsidibus, & Consiliarijs Regijs, quorũ diues fuit, & est quęstus, An nõ hoc seminariũ Clericorum quasi in via ad Ordines Maiores sit omnino iudicandum? maximè cum ex trecentis quatuor Collegialibus hucusque recensitis ducẽtos & propè quinquaginta Ecclesiasticum Ordinem constet obseruasse.

47 Vltima adhuc exceptio Tridentini, *aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate de licentia Episcopi versetur*, redditur expressior, & illustrior. Locatum est enim Ouetense Collegium in gremio Salmanticensis Scholæ, potioris quidẽ ex quatuor generalibus Orbis Academijs. Sed & separatim ipsum Collegium, sicut quamuis Cõmunitatem, Vniuersitatis nomine venire, patet *ex tit. ff. Quod cuiusq; Vniu. nom. tit. ff. de manumiss. quæ seru. ad Vniu. pert.* et ex pluribus alijs. Collegiorũ autẽ corpora pro Vniuersitate hominum in vnius Instituti sacri, vel profani, aut artificij communionem congesta, fas erit obseruare, *in tit. ff. de Colleg. illicit. & eod. tit. in Cod. Theod. l. vlt. ff. de excus. tut.* et ex innumeris alijs.

48 Ait Escobar, Collegio Ouetensi deesse exceptionem eam Tridẽtini, *Episcopi facultas*. Sed sanè, vt ostendimus, hanc habet à Summo Ecclesiæ Præsule, nec vtiliter ab Episcopo posceretur; nam Apostolica Sedes ligat manus inferioris;

rioris, nec potest Prælatus inferior mittere manum in rem priuatiuè à Pontifice præagnitam, & decisam; iuxta *Extrau. ad Roman. de præb.* Gonzalez *ad reg. Canc. reg. 8. Glos. 52.* cum pluribus. Collegium verò nostrum Pōtificiæ Facultatis iuribus gaudere *superiùs* satis euicimus, amplissimāq; potestatem Sedis Apostolicæ ad eius erectionem, & vt singulis Collegis liceat in Salmantina Schola residere, ibique foro; & immunitatibus fungi cum exemptione cūctarum diocæsanarum iurisdictionum: Hæc autem si non sit facultas, quid facultas erit? Innititur Escobar *in leg. 1. lib. 8. l. 9. tit. 4. lib. 1. Recop.* Vbi Episcopi facultas ita restringitut, vt in ea professio, origo, incolatus, ætas, qualitas, mensis, annus, & Notarius exprimātur; Quæ, ait, deesse Collegio nostro. Sed Cōcilij decisio nulla potest sæculari limitatione compesci; Ita Domin. Couarrub. *pract. à c. 3.* P. Suarez *contr. Reg. Angl. lib. 3. c. 27.* & plures. Quamuis autem ea limitatio esset obseruanda, reperiretur in Collegij Statutis; Professio in Bullis, & *Const. 13.* Origo, & incolatus, in Bullis, & *Cōst. 2.* Ætas *in Cōst. 6.* Qualitas in *1. Const. & seqq.* Mēsis, annus, & Notarius in Bullis Pontificijs.

49 Singulis etiam Collegijs præfatæ exceptiones cōgruunt, & singulari iure per matriculam quotannis Academiç illi mancipantur. Insuper Escobar ipse docet, maiorem, vel æqualem Ecclesiasticorum portionem totum corpus reddere Ecclesiasticum. Nostra verò Domus ex Constitutionum directione adhuc pro maiori numero ab Ecclesiasticis incolitur; vt ex Præbendis Theologorum, (quamuis earum numerus Pontificia authoritate sit deintegratus) & Capellarum, liquet; Et prima electio solum vnum non Presbyterum cœpit, & exindè in nostrum æuum hæc series Ecclesiastica est prolata.

Excursus VII.

50 Obstare tandē Ecclesiasticæ qualitati videtur, quòd ad Collegiū Ouetense ex Regio, & sæculari Senatu Visitatores emanauerint. Sed rem elucido. In *Const. 82. & seqq.* Visitatores Ecclesiastici Collegio deputantur, & instructio confertur. His Visitationibus diu florentibus referta sunt Collegij Volumina. Postmodùm Visitatores ad Academiā delegati Ouetensi Collegio, tāquam eius portioni, leges reformatrices indicere cæperunt. Etenim ex protectione, & Patronatu Academiarum Hispanarum ad Regem pertinente iura Visitationum expediendarum emanauere, quæ etiam ad Sacerdotes, & Religiosos Vniuersitatū, qui sæculari iurisdictioni non subdūtur, in his, quæ ad Vniuersitatem pertinent, extendūtur; hincq; etiam ad Collegium Ouetēse eæ Visitationes, quatenùs publicum totius Vniuersitatis, cuius portio illud est, cōmodum cernunt, & politicum moderamē respiciunt. Ius autem Ecclesiasticum Collegij illibatum, & incolume relinquitur; nec nobis licet illud alteri condonare, iuxta *c. Cleric. de iud. c. significasti, de for. comp.* & Interpretes *in cap. 1. & c. ad nostram, de consuet.*

Hæc velut ad cribrum dicta, & ex limpidissimis vtriusq; Iurisperitiæ fontibus hausta, Orthodoxæ primùm matris, deindè cuiusvis eius prolis, legitima, & nō laruali sapientia initiatæ, iudicio sistimus. Exulet hinc liuor, & Crisis animi, non rationis tumore laborans. *Tu verò, probata cælo mens,* doctissime Mendo, *hunc malè tornatum laborem, qui ad te vltrò decurrit, vt tuus sit, in tuam tutelam assere, & incudi redde; vniuersoq; Operi fœlicem, quem potes, Colophonem impone.*

Gloria tota Deo, qui nobis hæc otia fecit.

IN-

INDEX RERVM.

Littera L. Librum; N. numerum marginalem designat; A. Appendicem; Q. quæstionem.

Oxo-

S. Bri.

Col-

Con-

Iura-

M

Magister. Magisterium.

Ma-

Ma-

Mo-

Pon-

Pudor.

Q

Quadragesimales dies.

R

Recitatio Officij Canonici.

Recreatio.

Rector Academiæ.

Re

Resti

Scho-

FINIS.

SALMANTICAE
EX TYPOGRA
PHIA IOSETHI GOMEZ DE LOS
CVBOS
ANNO M DC LV.